

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

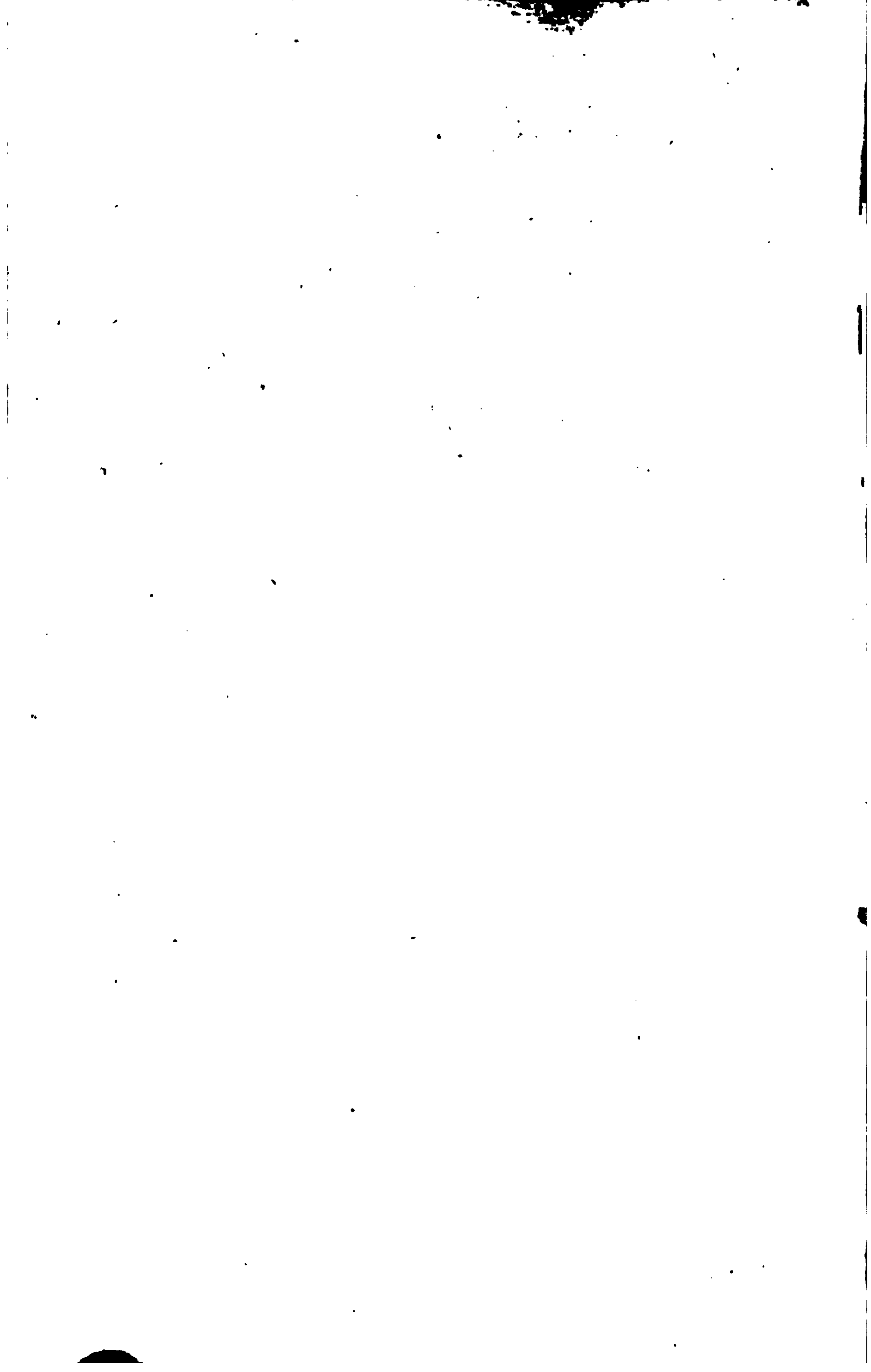
270

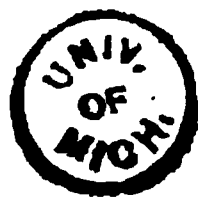
cm

878
F7
1731

^{s^{extus}}
S. JULII FRONTINI^{us}
LIBRI QUATUOR
STRATEGEMATICON^{us}

Cum notis integris

**FRANCISCI MODII, GODESCALCI STE-
WECHII, PETRI SCRIVERII, & SA-
MUELIS TENNULII.**

**His accedunt, cum P. SCRIVERII, tum alio-
rum Doctorum ineditae observationes.**

Curante

FRANCISCO OUDENDORPIO.

**Qui & suas adnotationes, variasque MStorum
lectiones adjecit.**

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAMUELEM LUCHTMANS, 1731.

878

F7s

1731

John S. Lawrence Estate

gt

5-20-1925

V I R I S
AMPLISSIMIS, NOBILISSIMIS,
GRAVISSIMIS,

D. CORNELIO SYLVIO JCto,
CONSULARI, CUM MAXIME AD COL-
LEGIUM, QUOD RES MARITIMAS AM-
STELAEDAMI, ADMINISTRAT, ABLEGA-
TO. ETC. ETC.

D. ADRIANO STEYN,
CONSULARI, KENNEMARIAE AC MERI-
DIONALIS WESTFRISIAE, ET BREDERO-
DANAE DITIONIS SUMMO QUAESTORI
ET CONSILIARIO. ETC. ETC.

D. LUDOLPHO VAN NIEUWEN-
HUYSEN JCto,
SENATORII ORDINIS VIRO. ETC. ETC.

NEC NON

REVERENDO, DOCTISSIMOQUE
VIRO

D. JACOBO GEELKER-
KEN Phil. F.
ECCLESIAE, QUAE HARLEMI CONVOCA-
TUR, PASTORI EXIMIO.

**GYMNASII HARLEMENSIS CURATORIBUS;
LITTERARUM FAUTORIBUS, ET PA-
TRONIS BENE DE SE MERENTIBUS.**

S. JULII FRONTINI,

CONSULARIS VIRI,

STRATEGEMATICA

**CONSECRAT, SUAQUE STUDIA IN TUTE-
LAE ET FAVORIS SPEM LUBENS,
MERITOQUE DEDICAT**

FRANCISCUS OUDENDORPIUS

AE.

AEQUO LECTORI

S. P. D.

FR. OUDENDORPIUS.

 N tibi, Benevole Lector, *S. Julii Frontini Strategematica*, sive quatuor libros, quos de sollertibus & ingeniosis tam barbarorum, quam Graecorum Romanorumque ducum factis & dictis composuit, atque ex veteribus, quae ab utriusque linguae, praesertim Graecae, cultoribus posteritati mandata sunt, monumentis contexuit, ac sub Imperatore Domitiano in lucem edidit Vir Amplissimus Frontinus. Qua cura & diligentia multorum ducum Strategemata nobis reliquit; quorum memoria absque his libris plane intercidisset, & frustra ab Antiquitatis Studiosis desideraretur. Fatendum quidem est, aliquoties eum a vero tam longe aberrasse, & diversorum hominum temporumque acta adeo confudisse, ut lectoribus priscas historias non probe edoctis inponere facillime posset. Sed hoc cunctis cum mortalibus, & vel maxime illustrium exemplorum collectoribus habet commune: idque vitium tot bonis compensavit, ut injurius sit, qui nostrum auctorem lectu minus dignum fastidiose judicare vellet. Nam & ejus stylus brevis, simplex, & non fu-

* 3.

catus

AD LECTOREM.

catus est; singulae autem dictiones purae sunt & elegantes, sed crebro per librarios turpissime corruptae & distortae. Huic malo nos quoque post doctas aliorum curas veterum membranarum ope medicinam adhibuimus, plurimaeque loca pristinae sanitati ac nitori, nisi egregie fallor, restituiamus. Multa nihilominus sagaciori ingenio e melioribus codicibus restant persananda: Nonnullis etiam dilaceratis truncatisque exemplis iusta membra reddenda, & in legitimum digerenda ordinem supersunt. Tam crudeliter & barbare Frontinum tractarunt inepti indoctique monachi, quorum sola factum est culpa, ut minoris aestimetur, rariusque legatur utilissimus hic Strategematon libellus. Immo haec causa est, ut doctissimus *Barthius* *Adversar.* l. II. c. II. l. XIV. c. 9, suspicatus fuerit, nos modo majoris operis habere Epitomen, cui meliora detracta, deteriora vero a ludi magistro quodam adfuta fuerint. Certe nonnulla exempla a lectoribus vel scribis invita Pallade adtexta esse, pertinaciter non negare ausim; discerpta aliquando esse & decurtata, suo loco patebit; at vero grandioris libri Epitomen esse, nequaquam credo. Brevitati enim se studuisse Auctor in Prologo fatetur: Adhaec ipsa materia longas verborum ambages & copiosam dictionem repudiat; sed Barthium tales suspicio-

spicio.

A D L E C T O R E M.

spiciones de aliis quoque scriptoribus temere fovisse, apud litteratos satis constat. Et haec de Auctoris stylo in praesentia sufficiant. Nam qui de illius aetate, vita, rebus gestis, ceterisque libris plura scire desiderat, adeat DD. VV. Vossii, Tennulii, & J. Poleni dissertationes, huic editioni praefixas. Hi viri lectoris voto abunde satisficient, nobisque operosioris praefationis gratiam fecerunt. Quare ad enarranda, quae praeter Frontini contextum hic legenda tibi obferuntur, meaeque editionis rationem reddendam transgredior. Primo igitur *Francisci Modii* notulas, ab ipso Coloniae A. C. MDLXXX. in 8°. emissas exhibeo: Eas suis passim locis subsequuntur *Godescalci Stewechii* observationes, quas primum edidit Antverpiae A. C. MDLXXXV. in 4°, saepius deinceps inter rei militaris auctores recusas. Has utriusque viri notas non magni esse momenti, leviorisque curae, & sine ullius codicis ope conscriptas in suis praefationibus fatentur ipsi, quas hic etiam lector inspicere, si velit, potest. Illi mox excipiunt *Petri Scriverii* adnotationes, quas Leidensi editioni A. C. MDLXCVII. in 4°. adjecit, & dein A. C. MDLXXXIII in 12°. multo auctiores vulgavit, quibusque nonnulla hujus libelli, ad aliquot MStos recensiti, loca emendasse non inmerito sibi visus est. Easdem nunc ego, ex ipsius *Scriverii*

AD LECTOREM.

exemplari, quod ex Schalbruchiana auctione meo mihi aere comparavi, tertio auctas exhibui, & a prioribus sollemni *post. cur.* nota discrevi. Proximum his suo jure locum obtinent *Samuelis Tennulii* observationes, quae A. C. MDCLXXV. in 12°, lucem adspexerunt, & praecedentium interpretum laborem tam externa doctrinae specie, quam industria & emendatiorem ex membranarum collatione praestandi auctorem cura longe post se reliquerunt, nec non veram Frontini mentem, & genuinam, quae tamen nusquam a viro docto in contextum est recepta, lectionem sapissime nobis suppeditarunt. *Robertus* quoque *Keuchenius* inter alia Frontinorum opera hunc Strategematicon libellum Amstelædami A. C. MDCLXXI. in 8°. ediderat, multasque notas adjecerat; quas tamen, ubique venales, in mea editione denuo conspici, non visum fuit operae pretium: Quoniam nimis aperte deprehendi, istas animadversiones vel maxima ex parte Sriverio, Calaubono, Salmasio, aliisque celeberrimis viris subreptas, (quod in notis subinde monui) vel adeo leves & indoctas esse, ut lectoris otio in illis relegendis abuti noluerim. De ejus hominis literario plagio magis certior si fieri cupias, inspice, quaeso, magni *Burmanni* Prolegomena ad Rei Venaticae Scriptores. At illius inscitiam dudum jam traduxit Celeberrimus &
sq.

AD LECTOREM.

Solidissimae doctrinae vir J. Perizonius in **Animadversionibus Historicis** pag. 445., uti etiam hoc ipso in libro **Tennulius**. Verum tamen ne quis curiosior ideo queratur, aliqua a nobis omissa esse, non solum diligenter ex **Keuchenianis** variantes **Arceriani MSti**, quo usum se jactat, lectiones excerpfi, sed & meis notis, quidquid bonae frugis in ista farragine inveni, sub ipsius nomine inferui, nec non eruditissimam, quam ad eum dederat, ummus vir **J. F. Gronovius**, epistolam ex **Amstelaedamensi** editione huc transcribi jussi. Iple vero quid praestiterim, vel potius praestare adnitus fuerim, nunc paucis accipe. Auctoris textum non solo ex ingenio, sed tum ceterorum, qui eadem **Strategemata** commemoravere, magnoque mihi usui fuerunt, historicorum collatione, tum optimorum compluriumve manu exaratorum codicum fide, quantum potui, emendatissimum dedi. Hunc in finem praeter adhibitos a **Tennulio**, & in secundis curis a **Scrivario MStos**, quorum varia excerpta suo exemplari, de quo supra commonui, adleverat, consului quoque tres membranaceos codices, qui in copiosissima **Lugduni Batavorum** bibliotheca adservantur. Horum Codicum vetustior & probae notae liber, quem *Leidensem primum* voco, recensetur in catalogo pag. 330. n. 128. in 4°. olim etiam collatus ab

A D L E C T O R E M.

Artis Criticae principe J. F. Gronovio. Alter, qui *Leidensis secundi* nomine venit, multo recentioris est aetatis, & ex Vossiana in Leidensem Bibliothecam transmigravit p. 372. n. 59. Tertius interpolatissimus est liber, ac potius lacera & contaminata frustra, ex Strategematicis ab indocto homine excerpta, quam ipsum Frontini opus. De hoc codice, quem rarissime ad partes voco, & *Leidensis tertii* nota a ceteris distinguo, vide plura ad auctoris Praefationem in initio. Est autem Leid. Biblioth. Legatum Perizonianum. U-
sus praeterea sum luculentis trium *Cantabrigien-
sium* Codicum excerptis, quae mihi multiplicis eruditionis, summaeque humanitatis vir *Josephus Wasse* ex Anglia misit. Eorum optimus & antiquissimus, ut videtur, est in S. Petri collegio, quem idcirco *Petrensem* adpellare soleo, & nisi de doctioris cuiusdam librarii interpolatione suspectus esset, magno pretio primaeque auctoritatis habendum censerem. Secundum possidet publica Cantabrig. Bibliotheca. Tertius e S. Joannis collegio depromptus est. Pro hoc beneficio, uti & pro communicatis mecum variis emendationibus ac conjecturis, quas ex merito laudatas, suisque locis intextas videbit lector, Celeberrimo ac Reverendo Viro maximas, quas possum, publice nunc ago, semperque habebo gratias. Nec minus tam de
me,

AD LECTOREM

me, quam litteraria republica meruit meus *Jac. Phil. D'Orvillius*, ob excellentis ingenii & doctrinae dotes, nec non egregium eruditorum virorum labores adjuvandi studium, nomen jam magnum, quod indies crescat necesse est, summo jure adeptus. Ille enim ex Italia mihi adtulit varias duorum in *Medicea* bibliotheca codicum lectiones, quorum unus, quem primum voco, illic conspicitur pluteo 53. n. 12; alter pluteo 45. n. 15. Uterque recentior est. Romae vero excerpta mihi fieri curavit *Vaticani* MSti n. 5408. in 4°, qui olim fuerat Fulvii Ursini. Idem effecit, ut Clarissimo & variae doctrinae laude insigni viro *Joh. Christophoro Wolfio* acceptas referre debeam *Gudian* Codicis e *Guelferbytana* bibliotheca varietates. Unius ex tribus *Hillensbergii* MStis, quibus nonnumquam properante nimis oculo usus est *Tennulius*, lectiones mecum debes, lector, *Celeberrimi & eruditissimi Arn. Drakenburghii* humanitati. Post *Hillensbergium* has membranas possedit Cl. *Theod. Janf. Almelovenius*. Praeter undecim hos & *Scriverianos* MSStos adhibui quoque *Palatini* codicis, vetusti & ceterorum optimis facile paris libri excerpta, quae Doctiss. *J. Gruterus* A. MDXCVIII. editionis *Stewechianae* margini adscripserat, nec non alius codicis per eundem *Gruterum* ex libro quarto collat

tt

AD LECTOREM.

ti varias lectiones, a me *Gruterianas* dictas. Usui etiam quandoque fuit *Vossiana* collatio, quam passim laudat Tennulius, quamque, nescio ad quem, Gudianum forsan, codicem institutam, ipse Jf. Vossius in ultimae Scriverii editionis margine adnotavit, & inde descriptam possidet quoque Amplissimus & eximius vir *Corn. Bynkershoekius*, supremæ in Batavis Curiae Praeses, Jurisprudentiae decus & ornamentum, qui eam benevole mihi inspiciendam misit. Utrorumque horum excerptorum autographa in Lugdunensi adservantur bibliotheca. Denique *Regiorum* codicum, quorum ad prima solummodo capita mentionem feci, varias lectiones speciminis loco Hafnia Danorum ad me mitti curaverat Eruditissimus *Grammius*, ceteras dein descripturus. Quod antequam vir optimus praestare potuit, in miserabili Hafniensi incendio illa excerpta, flammis consumpta, perierunt. Ea autem ex Parisiensi bibliotheca A. C. MDCCV. depromserat Nobilissimus & Doctissimus juvenis *Nicolaus Bentzon*, qui novam Frontini editionem se adornaturum pollicitus, inmatura morte, 25 annos natu paullo major, Hafniae A. MDCCIX. extinctus est. Hujus tamen jacturae vicem supplere possunt vetustissimæ, quas in consilium adhibui, editiones, quarum prima inpressa est Romæ A. C. MCDXCIV. per Venerabilem vi-
rum

AD LECTOREM.

rum magistrum Eucharium Silber, alias Franck in 4°. Altera procurata est per Philippum Beroaldum & emissa Bononiae A. MCDXCVI. in f°. typis Platonis de Benedictis Bononiensis. Qua antiquiorem non viderat magnus J. G. Vossius. Eandem editionem iteravit Antonius de Benedictis ibidem A. CIOIOIV. Deinde usus sum Parisiensi editione A. CIOIOXV. in 4°, quae perperam a quibusdam viris doctis habita fuit omnium prima. Ad manum etiam fuit Godefridi Hittorpii Editio, quae Coloniae A. MDXXIV. in 8°. prodiit, uti & Wechelii, Paris. A. MDXXXV. in f°, aliaeque. Clarissimi *Lipsii* conjecturas hic illic sparsas desumsi ex ipsius exemplari, per Modium edito; quod cum ceteris Lipsianae doctrinae reliquiis custodit Leidensis bibliotheca. Summi *Gronovii* emendationes nondum editas debes doctissimo, amicissimoque viro *Abrahamo Gronovio*, avi exemplar, cui illae erant adpositae, mecum ultro communicanti. Copiosissimus denique, quem addidi, index studio & labore *Michaelis Benedicti*, meritissimi in Leidensi Gymnasio praceptoris, confectus est. Finem hic facerem, Lector, nisi paucis verbis admonendus esses de nummo, per Doctiss. Pohlenum in Prolegom. §. 38. e Sponii miscellaneis depicto: unde nos cum in Tabellam, tituli ornatricem, transsumsimus, simulque addi

AD LECTOREM.]

addi curavimus justissimum verae nummi aenei formae ectypum, ex compluribus, quos benigne nobis suggessit Clariss. *Sig. Haverkampus*, accurate delineatum. Scilicet diu inter se contenderunt viri docti, ipsiusne Frontini caput illic cernatur, an vero Jovis aliufve Dei. Sed quum Hadriani demum tempore barbam rursus alere ceperint Romani, caput autem hoc bene barbatum adpareat; non video, quo pacto nostri Frontini, qui sub Trajano jam decessit, caput dici quiverit: ut recte observarunt nonnulli. Jovis caput esse verius opinabantur Gallandius, qui primus, quod sciam, nummum produxit, & Ill. G. Cuperus Monumentis Antiq. p. 175. Quamquam posterior ibi non diffiteatur, alteri opinioni facere casum, ut vocant, Nominativum. Quippe Gallandius, & ex eo Sponius aliique exhibuerunt, quasi in nummo legeretur Φ PONTEINOC. Atqui secure testari possum, me clare illic deprehendisse casum Dativum Φ PONTEINΩ. Qua idcirco observatione totam litem dissolutam, & Jovis, vel, quod malim, quia nullo Jovis insigni agnoscendum est, Herculis apud Smyrnaeos culti caput esse, facile jam concedent nummariae rei periti. Plura, quae ad Frontinum adtinent, dicere nunc non habeo: His itaque frui, aequè Lector, & vale, meisque conatibus fave. Harle-
mi Kalendis Martiis $\text{C}^{\text{I}}\text{O}^{\text{I}}\text{O}^{\text{C}}\text{C}^{\text{X}}\text{X}^{\text{I}}$.

EX

EX PRAEFATIONE FRANCISCI MODII

In Scriptores Bellicos Excerpta.

ATque haec quidem in Vegetio: nam de Frontino alia res est: quippe in cuius recognitione libris vetustis deficeret, sine quibus nugae agat, & temere adeo faciat, meo quidem iudicio, qui auctorem aliquem recensendum in manus sumat: enim periculosa est semper in alieno opere nimia diligentia, tantoque periculosior, quanto is, qui in tali negotio versatur, eruditione & ingenio maxime excellit, aut certe excellere postulat. Hinc nos pauca tantum timide in Frontino notavimus, aut ex diversis lectionibus, quae ad oram Editionis Parisiensis & Colonienfis adjectae leguntur, aut ex auctoribus, unde exempla, quibus de agitur, sumta videntur &c. Vale. Hermannoburgo, xii Kalendas Majas, cio. io. lxxx.

NOBILISSIMIS, GENEROSISSIMIS,
JOAN. GUILIELMO DE SPANGEN,

Domino de Spangen Boudry, &c.

WALRANDO AB HAEFTEN,

Domino de Haefsten Herwynen, &c.

GODESCALCUS STEWECHIU
HUESDANUS S. D.

Inter alia quam plurima prudenter & graviter imprimis a C. Mario apud Sallustium hoc dicebatur, *Majorum gloria posteris quasi lumen est, neque bonorum, neque mala in occulto patitur.* quam quidem sen-

P R A E F A T I O.

tentiam animis vestris, Nobilissimi ac generosissimi juvenes, impressam si servabitis, quod equidem facturos non diffido; numquam non recordari poteritis, quantum vobis oneris cum honore impostum sit. Parentes uterque in aulis Principum educatos laudare; natales longos, ac illustrem proficiam recensere potestis. Taceo, quae in lubrico posita, corporis ac fortunae bona, quae tamen omnia aliena deputo; propria illa, quae neque hereditaria sunt, neque casu pendula, hoc est bonas artes, atque animis vestris insita virtutum & boni semina. Imagines majorum circumspicere lubebit, occurrent undequaque, qui patrum avorumque laudē non contenti, ipsimet nomen rebus bello ac pace gestis auxerunt. Ut antiqua nobilitatis vestrae initia, itidem egregia virtutum exempla domi proposita. quare acrius vobis adnendum est, ut institutioni meae, & amicorum expectationi respondeatis. Hoc ita fiet potissimum, si majorum gloriam non sustinere tantum, verum etiam excellere fueritis conati. Ea in re quibus adminiculis opus sit, non ignoro. tum & illud probe scio, neque prudentiam vobis, neque scientiam defuturam, quibus cum rebus vestris aliquando supereffe, tum praeesse subditis queatis. In excolendo ingenio, moribusque vestris formandis (dico audacter) strenuam operam navavi, & ab ea hora, qua meae fidei commissi estis, nihil mihi antiquius fuit, quam de vobis, & per vos de rep. ipsa bene mereri. Dum artibus liberalibus vos imbui, dum in historiarum lectione praevivi, juris elementa edocui, numquam in vobis discendi studium, obsequendi officium numquam requisivi. nunc porro si lectio juris molestior, si fastidiosa videbitur, at Historiam e manibus

P R A E F A T I O:

hibus non deponite. Haec tamquam certissima ac promptissima rerum magistra, virtutum vitiorumque exempla, quibus vita instituenda sit, non secus atque in amplissimo totius orbis theatro, spectanda proponit. haec & secundam & adversam fortunam ferre docet: res gerere, provincias, regna administrare volentibus eadem non minus necessaria, quam in navi gubernator, in puppe clavus. Venio tandem ad haec nostra Conjectanea, quae domi & nulla veterum codicum ope nata, sub vestro nomine publicare visum est. ut aliquod saltem a me accipiatis *μνημόσινον*. Atqui magnum facinus etiam temerarium haberi dictitant, majorum scripta veteribus libris nullis adhibitis emendare velle. & est sane periculosum. Ceterum an non malo nodo, malus quaerendus est cuneus? an ne ipsius scriptoris aevum, stilus, institutum quoque in hoc iudicium venire debent? quae omnia temeritatis culpam illam, si non prorsus tollere, at certe elevare ex parte videntur. Aliud divi Justiniani, post editos a se libros juris, placitum fuisse nemo nescit: sed nos illum iudicem nolumus, & hanc partem leges illius migramus. neque enim capital censendum est ingenii nervos in proletariis (ut sic dicam) scriptoribus emaculandis experiri, qui vel eadem cum aliis memoriae prodiderunt; vel qui omnia de superioribus mutuati, suo illa arbitrio in certos locos redigere, ac velut centones contexere voluerunt. Inter quos si quis mihi Sex. Julium Frontinum ponendum negabit, eum vel scriptorem ipsum ignorare, vel gnaviter impudentem esse existimabo. Quanta huius viri in strategematis contrahendis diligentia, in componendis, digerendis prudentia fuerit, non meum iudicium est. illud

P R A E F A T I O.

tamen ingenue fatendum, una cum reliquis militaris disciplinae scriptoribus in patrum avorumque manu crebrum fuisse, ideoque miris modis multatum; ab iis inprimis, qui libris describendis destinati fuere. At qui tandem illi homines? praestantes fuisse confitebimini, si cogitabitis tot antiquorum labores, tot omnis generis scripta, una istorum opera vindicata ab interitu, & nobis quasi per manus tradita. Verumtamen frequenter eosdem peccasse nostri clamitant. id pariter cum iis confiteor, & factum nollem. denique cum barbariem, tum audaciam quoque causae fuisse non sum nescius: interim dandum aliquid isti seculo, etiam oneribus illorum hominum privatis nonnihil condonandum arbitror. quod reliquum est, optandum, ut quaecumque istorum negligentia contaminavit, audacia pervertit, doctiorum hujus aevi diligentia purgentur, corrigantur industria. Habetis meum quaecumque judicium (sive opinio est) de libris veterum: de Conjectancis hisce nostris vestrum itidem expectabo. in quibus etsi leviora quoque adsperferim, seu potius indigna, de quibus verba fierent; attamen, nisi ego vehementer erro, nihil leve putandum, quo vel litterae, vel scriptores ipsi juventur. in quo si vos ejusdem sententiae esse intellexero, mihi fusque deque erit, quid sint probaturi, quid improbaturi ceteri. Valete.
A. CXCCLXXXIV.

P. S C R I V E R I I P R A E F A T I O N I S

Ad secundam militaris rei scriptorum
Editionem pars.

In Frontino qui ante me laborarunt, membranis nullis adjuti conjectanea tantum; & leves notas ediderunt. Mihi vero ea felicitas obtigit, ut auctorem illum ex septem manuscriptis codicibus, facta eorum cum editis diligenti comparatione emendare licuerit. Quibus hercules duobus locis quamplurimis medicinam feci. Sed & persanata nonnulla nostrote ingenio, uti videre est in Notis. Quod si in Vegetio Frontinoque, excellentissimis auctoribus uberiores explicationem quis desideret; adeat ille (suadeo) Francisci Modii, & Godeschalci Stewechii Notas sive commentaria, quae in editione Lugd. Bat. typis Raphelengianis impressa Anno MDCCVII. habentur. Vale. Scribebam in iisdem Athenis Batavis, VI. Eid. Quintil. MDCCXXXII.

CANDIDO LECTORI

S. TENNULIUS S. D.

Quotcunque terram premunt, norunt, quae fuerit patriae nostrae calamitas; ejus originem cum plurimi referrent ad artis militaris & disciplinae castrensis neglectum, praesentis vero felicitatis (felices enim sumus comparati ante-malis) ad prudentiam fortissimi Imperatoris, sub quo gravior in dies militia praesumitur: consilium fuit,

† ‡

trae

P R A E F A T I O.

tradere me rei militaris scriptoribus, in quibus hodie Frontinum profero. Tu, qui habes acetum in pectore, & polles acumine iudicii, nosti, illum censi prae simplicitate & candida veritate, ideo temporibus, quibus istae virtutes quaeruntur, necessarium vel ob furta bellorum, consiliorum dolos, fortitudinis vafritiem, victoriarum vias. Cum relictam non bene parmulam nuper recolligere nequirem, inhabilis militiae, animo militavi, Musis operando (utinam litare & illis potuissem!) quae ut ante res secundas ornaverant, ita adversis perfugium ac solatium praebuerunt, & quanquam hostium furor dedisset invito ferias, intercesserunt, quo minus metu alligatus torperem.

Οὐ παύσομαι τὰς χάριτας

Μέσσις συγκαταμύγνυς

Ἡδίστην συζυγίαν

Fugienti tamen non fuit explicare me totum & libros, non edere vastissimum, quod tibi promissam, Jamblichi opus; sed amputandum sarcinas, utque solebant in cursu circique certamine, in istius publicae miseriae spatiis flectendum interius. Extremae enim tum imprudentiae, exercere quantum haberes, nec vasa colligere nec sequi, quantumcunque posses consequi. Hoc ipsum *σημαμάτων ἐγχειρίδιον* (quanquam non oneraret, sed instrueret discentem, & in animos legentium se insinuasse doceret, direptis suis cujuscunque editionis exemplaribus) ornaveram meis auditoribus sine ulla spe edendi: Ita enim est haec scena parata, ut eorum utilitatis majorem, quam meae existimationis rationem habitam constet. Verum ubi eos reduci bella etiamnum infrequentes reddidere, ne nulli profuissem, misi in populum. Textum emendavi, loca dubia & elegantiora ex-

po-

P R A E F A T I O.

posui, emendationis & expositionis rationem & exempla dedi.

Quoniam autem benignum & ingenui pudoris est, fateri per quos profeceris; eorum nomina apposui. Gujети notas debeo poetarum disertissimo Aegidio Menagio: quatuor Regiorum MSS. copiam mihi fecit illustrissimus & reverendissimus Episcopus Nicolaus Colbertus, qui omne biennium mihi egregium elegantiae regum curaeque opus bibliothecam aperuit: discernebantur in ea quatuor Codd. frontem notati numeris. 32. 758. 1091. 1433. Elegantissimus & promovendis studiis promerendisque natus Theodorus Hillensbergius trium Codd. usum concessit. Bernardus Rotendorfius nobilissimus Medicus unum cod. litteris Longobardicis scriptum dono dedit. Ο' πένυ Leo Allatius Romanum commodavit. Vossianum collatum Celeberrimus Joannes Georgius Graevius, & doctissimus Joannes Ortwinus praestiterunt. Quicquid in veteribus Editionibus lucris, in commune contuli. Nil desiderabis eorum, quae Franciscus Modius, Godeschalcus Stewechius, Petrus Scriverius, Joannes Fridericus Gronovius, viri summi, ad autorem sunt commentati. Ultimus Frontino labores suos contulerat Robertus Keuchenius, Professor Amstelædanius, summorum Belgarum praeconia, & doctissimorum in Europa Principum judicia ac liberalitatem meritus. Qui ubi naturae concessit, jus mihi datum credidi Frontinum proferendi, ante veritus, ne accusarer *περιεργίας*, qui mitterem falcem in ejus messem. Multa docuit, sed multa male adfecta reliquit, quibus aut medicinam propinavi, aut lucem practuli. In illorum libris ut parum ingeniosus fui, ita mihi magnum onus imposui,

P R A E F A T I O.

dum cum his, qui in hac arte incredibile quantum fecere, eandem opinionis aleam subeo. Expeditissimum indicem adjeci: sed unum, ne multiplicibus indicibus alio indice Opus foret rependiendorum eorum, quae velis. Quia tibi, humanissime lector, quoque expedit, habere exorabile erroribus numen, oro dones mihi vitia; & donabis, scio, quia homines non odisti. Donari ingenio portenta nolo, si quae aut extra sanitatem aut naturam fuerint. Si velis esse liberalior, concedas etiam testimonium *Φιλοπονίας*, quam ne desiderares, summa ope nisus fui. Si dignus sum, cujus modestis cupiditatibus praestet fortuna fidem, hoc Catone contentus Frontinum serena fronte excipies, & meliora propediem exspectans valebis.

De Frontino Tacitus iv. Hist. c. 39.

Kal. Januariis, in Senatu, quem Julius Frontinus praetor urbanus vocaverat, legatis exercitibusque ac regibus laudes gratesque decretae. Et mox ejurante Frontino, Caesar Domitianus praeturam cepit.

Idem in Agricola c. 17. de Britannia.

Et cum Cerialis quidem alterius successoris curam famamque obruisset, sustinuit quoque molem Julius Frontinus, vir magnus, quantum licebat, validamque & pugnacem Silurum gentem armis subegit; super virtutem hostium, locorum difficultates elucatus.

Plinius lib. 11. epist. 8.

Gratularis mihi, quod acceperim auguratum: mihi vero illud gratulatione dignum videtur, quod successi Julio Frontino, principi viro: qui me nominationis die
per

P R A E F A T I O.

per hos continuos annos inter sacerdotes nominabat, tanquam in locum suum cooptaret.

Idem l. ix. epist. 19.

Agedum hunc ipsum Frontinum in hoc ipso, in quo tibi parcior videtur & pressior, comparemus. Vetuit extrui monumentum: sed quibus verbis? IMPENSA MONIMENTI SUPERVACUA EST, MEMORIA NOTRI DURABIT, SI VITA MERUIMUS.

Martialis l. x. epigr. 58.

*Anxuris aequarei placidos, Frontine, recessus
Et propius Bajas littoreamque domum
Dum colui; doctas tecum celebrare vacabat
Pioridas: nunc nos maxima Roma terit.*

Vegetius l. i. c. 8.

Quae Cato ille Censorius de disciplina militari scripsit; quae Cornelius Celsus, quae Frontinus perstringenda duxerunt; quae Paternus, diligentissimus juris militaris assertor, in libros redegit, quae Augusti & Trajani Hadrianique constitutionibus cauta sunt.

Idem l. ii. c. 3.

Nam unius aetatis sunt, quae fortiter fiunt; quae vero pro utilitate Reip. scribuntur, aeterna sunt. Idem fecerunt alii complures, sed praecipue Frontinus, Divo Trajano ab ejusmodi comprobatus industria.

Joannes Maria Catanaeus commentario in Epistolas C. Plinii Caecili Secundi lib. iv. epist. 8.

Sextus Julius Frontinus, ¹ Vir consularis, ² praeturam urbanam gessit ³ Vespasiano iterum

ac

NOTULAE SCRIVERII.

¹ Aelianus de instruend. Aetich. Praefat. ad Hadrianum Aug. & cap. i.

² Tacitus Histor. lib. iv.

³ Id est, Anno V. C. 13 ccc xxiii. (Stephano Vinando Eighio 13 ccc xxi) Natalis Christi 2211.

P R A E F A T I O.

ac T^o Coss. ac eo ejurante Domitianus praetura-
ram cepit. Frontinus igitur ⁴ curam Britanniae
ac molem sustinens magnam, quantum licebat, va-
lidam & pugnacem Silurum gentem armis sube-
git, super virtutem hostium locorumque difficul-
tatem eluctatus. Aquarum ⁵ praefectus. a ⁶ Ner-
va creatus libellum de aquaeductibus, urbem in-
fluentibus, edidit. ⁷ Auguratum gessit. ⁸ Secessu
Tarracinensi oblectabatur. ⁹ Rei militaris peri-
tus, Trajano libros Strategematicos dicavit.
¹⁰ Scripsit longe plura, quae simul cum aliis
communi literarum jactura intercidere. Summus
Jurisconsultus. ¹¹ Secundo interdum respondit.
¹² Mar-

NOTULAE SCRIVERII.

⁴ Tacitus in Vita Agricolae. Vide & adhibe, si tanti est, He-
rorem Boëtium Histor. Scot. lib. iv.

⁵ Testis ipse Frontinus lib. De Aquaeductib. editionis nostrae
pag. 119.

⁶ Imp. Nerva tertium & Virginio Rufo Coss. A. V. 1900CXLVII.
Christi xcviii.

⁷ Plinius Junior lib. iv. epist. 8. Arriano suo: *Gratularis mihi,
quod acceperim Auguratum, &c. Mihi vero gratulatione dignum vi-*
detur, quod successi JULIO FRONTINO, principi viro, &c.

⁸ Marialis lib. x. epigr. 59. *Anxuris aquarum placidos FRONTINI
secessus, &c.* Anxur & Tarracina eadem civitas, auctore Plinio
majore in Histor. Natural.

⁹ Raphaël Volaterranus Commentarior. Urbanor. lib. xvi. JU-
LIUS FRONTINUS ad Trajanum libros quatuor Strategematicum scripsit,
& de Aquis Urbis. Vegetius lib. 1. cap. 8. & lib. 11. cap. 3. & ibi
Godeschalcus Stewechius. Carolus Sigonius Indiculo de Historicis,
qui Res Romanas scripserunt ab Urbe condita ad Caroli Magni
Imp. tempora: Sex. Julius Frontinus Strategematicum libros conscri-
psit, in quibus ex omnibus Historicis exempla in certos locos destinata
(an distincta) enumerat copiose, & magna cum utilitate: licet pleraque
librariorum errore inepte sint repetita. (NOTA.) Nervae & Trajani
temporibus vixit. Quae verbotenus, ut multa alia *ἑκαστος ἑκαστος*,
in suum Apparatum ad omnium gentium historiam transtulit Anto-
nius Possevinus, Sectione 111. cap. 4. Strategematica autem bis apud
scriptorem posita, haec sunt: lib. 1. cap. 1. exemp. 8. & lib. 1. cap.
5. exemp. 12. item lib. 1. cap. 5. exemp. 12. & lib. 11. cap. 4. ex.
8. item lib. 1. cap. 10. exemp. 1. & lib. 11. cap. 7. exemp. 6. item
lib. 1. cap. 9. exemp. ult. & lib. 11. cap. 5.

¹⁰ Horum non pauca a situ & interitu a nobis vindicata sunt,
atque e tenebris eruta.

¹¹ Plinio. Joannes Culpinianus eadem haec de Frontino verba-
tim refert in Commentario ad Cassiodori Consules, Anno V. G.
1200CXIIII.

P R A E F A T I O.

¹² Martialem ac caeteros scriptores fovit. ¹³ Meriens vetuit sibi sepulchrum construi.

NOTULAE SCRIVERII.

1000000. Quid autem uterque velit, magis suspicari possum, quam intelligere. Vide Plinium lib. v. Epist. 1.

¹² Hoc constare potest ex ipsius Poëtae epigrammatibus. Nisi alius fortasse Frontinus sit, cujus ille meminit.

¹³ Meriens. Vide Plinium Epist. 19. lib. ix. FRONTINUS vetuit omnino sibi extrui monumentum his verbis, IMPENSA MONUMENTI SUPERVACUA EST, MEMORIA NOSTRI DURABIT, SI VITA MERUIT. Excelsi animi est, cum praeclara gesseris, gloriam contemnere. Haec Desiderius Erasmus Apophthegmat. lib. viii. ex Plinio.

Stephanus Vinandus Pigbius Annal. Romanor.

lib. xviii. ad annum Urbis DCCCXXI.

SEX. JULIUS : : f. : : n. FRONTINUS, Urbanam jurisdictionem obtinuit. Is idem, cujus extant libri Strategematum, & de Aquaeductibus, Jurisprudentia & rei militaris peritia clarus. Hoc anno Praetoram gessisse suspicor, cum Kal. Januariis proximis, posteaquam ipse senatum (ab-erant enim novi Consules Vespasianus & Titus) convocasset, abdicavit, ut auctor est Tacitus: alioquin vix uno die Praetorem fuisse dicendum erit, nisi forsan ante Kal. Januarias novi Praetores magistratum tunc inibant. quod nusquam hactenus legi. Locum Taciti habes Histor. lib. iv. Interea Vespasianus iterum ac Titus Consulatum absentes inierant, moesta ac multiplici metu suspensa civitate, &c. Addit deinde, Kal. Januariis in senatum, quem JULIUS FRONTINUS Praetor Urbanus vocaverat, &c.

Gerardus Joannes Vossius de Historicis Latinis.

Sextus Julius Frontinus, praetor Urbanus fuit, Vespasiano II. ac Tito Coss. ut ait Tacitus lib. iv. histor. quod fuit an. V. C. 1000000. Eo ejurante hanc dignitatem cepit Domitianus. Con-
sula-

P R A E F A T I O.

sularum virum appellat AElia-
 nus lib. de instruenda
 acie, praefat. ad Hadr. Caes. & c. 1. in consu-
 lum tamen serie nulla ejus mentio, ut fuisse vi-
 deatur ex consulibus in demortui locum successis.
 In pretio erat temporibus Nervae ac Trajani. Un-
 de AElia-
 nus in prooemio libri de instruenda acie,
 quem Hadriano dicavit, ait, Frontinum idem ar-
 gumentum tractasse, atque eum suae aetatis scri-
 ptorem vocat. *Frontinum*, inquit, *nostrae aeta-
 tis virum consularem*. Sed apertius, id est, ex
 ipso Frontino. Nam Nervae se jussu de aquae-
 ductibus agere, in praefatione libelli de iis, au-
 tor est. Idem in prologo libri de agrorum qua-
 litate & controversiis limitum, non alium quam
 Trajanum designat, cum loquitur de *maximo Im-
 peratore, qui victoriam Dacicam proxime refferat*.
 Trajano autem dilectum fuisse, clare arguit Ve-
 getius lib. 11. c. 3. his verbis. *Nam unius aetatis
 sunt, quae fortiter fiunt: quae vero pro utilitate Reip.
 scribuntur, aeterna sunt: Idem fecerunt alii complu-
 res, sed praecipue Frontinus Divo Trajano ob ejusmo-
 di comprobatus industriam*. Ubi signat libros Fron-
 tini de re militari, quos edidit ante libros strate-
 gematum: ut ostendunt verba illa in prologo e-
 jus operis. *Cum ad adstruendam rei militaris scien-
 tiam unus ex numero studiosorum ejus accesserim; ei-
 que destinationi (quantum cura nostra valuit) satisfac-
 sisse visus sim: deberi adhuc institutae arbitror ope-
 rae, ut solertia ducum facta, quae a Graecis una στρα-
 τηγηματικῶν appellatione comprehensa sunt, expedi-
 tis amplectar commentariis*. Primum autem tres stra-
 tegematum libros scribere decreverat, uti fidem fa-
 ciunt verba ista in eadem Praefatione. *Quo ma-
 gis autem discreta ad rerum varietatem apte colloca-
 rentur, in tres libros ea diducimus*. In primo erunt

P R A E F A T I O.

exempla, quae competant proelio nondum commisso. In secundo, quae ad proelium & confectam pacationem pertineant. Tertius inferendae solvendaeque obsidionis habebit στρατημάτων: quibus deinceps generibus suas species attribui. His postea quartum adjecit; ut arguunt verba ista, quibus in librum quartum praefatur. Multa lectione conquisitis strategematibus, & non exiguo scrupulo digestis, ut promissum trium librorum implem, si modo implevi; in hoc exhibebo ea, quae parum apte descriptioni priorum ad speciem alligata subjici videbantur: & erunt exempla potius strategicōn, quam strategemata. Et haec & sequentia satis indicant, librum istum compositum esse post tres libros strategematum: Ut omnino frustra sit doctissimus Stewechius, cum suspicatur, hunc, qui quartus vocatur, esse opus de re militari; quod eum ante tres strategematum libros elaborasse, mero meridie clarius est ex praefationis ea μετρητῶν, quam aliquanto ante adduximus. In catalogo Thomae Jamefi extare dicitur manuscriptus in bibliotheca publica Academiae Cantabrigiensis: sed ibi vocatur Florentinus pro Frontino, credo, non quia ita sit in manuscripto, sed errore typographi. Idem autor est, bis manuscriptum extare Cantabrigiae in bibliotheca domus S. Petri: & Oxoniae semel in bibliotheca collegii Lincolnensis. Antiquissima ejus, quam videre contigerit, editio est illa, quae castigata a Philippo Beroaldo, & Senatori Min. Roscio dicata Bononiae prodiit apud Platonem Benedictinum Anno cio cccc xcv.

Robertus Keuchenius notis ad Aquaeductus.

Quaerunt eruditissimi viri, quorum opera ac judicio partim Frontino lux allata, num *Aquaeductum*
Etiam

P R A E F A T I O.

Etium Urbis Romae commentarius, praeter caetera fragmenta, ejusdem Frontini sit, qui strategematum libros congeffit. Quorum opinionem Cl. Rubenius accurate in Electis suis de utroque opusculo meritus, non sine causa, ut ait, videtur amplexus. Purior enim & emendatior in illis sermo est, & dictionis venustas. At si sub Nerva floruit, ut aperte praeter ipsum confirmat & Aelianus prooemio libelli de instruendis aciebus. Ἐπεὶ ὁ τῷ Θεῷ πατρὶ σὺ Νέρβα συμβαλὼς ὡς φροντίνῳ τῷ ἐπισήμων ὑπατικῶν ἐν φορμίαις ἡμέρας πινὰς διέτριψα δόξαν ἐπενεγκαμένῳ ὡς τὴν ἐν τοῖς πόλεμοις ἐμπειρίαν, συμβαλὼν τῷ ἀνδρὶ ὄρον ἔκ ἐλάττονα ἀρχὴν ἔχοντα εἰς τὴν ὡς τοῖς Ἕλλησι πεποιημένην μάχην, ἡρξάμεν ἔκ ἐπὶ ὡς φρονεῖν τῷ τακτικῶν συγγραφῆς, ἔκ ἀν ἀρχαῖς ὡς φροντίνῳ δοκῶν αὐτῷ, εἰπερ πᾶν ἰδὸν τῷ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαίας ὡς εἶχεν αὐτῷ, &c. quid obstat, quo minus idem scriptor Strategicus & Aquarum praefectus fuerit, qui libellum hunc de Aquaeductibus, Urbem Romanam influentibus, edidit, obscure video. Sed altius ad acumen indaganda sunt AEliani verba. Ait: Apud Frontinum V. C. & peritiae bellicae laude clarissimum, qui sub Nerva Adriani patre floruit, se per aliquot dies in Formiis egisse, & collatis cum eo sermonibus comperisse, non minus illum studio teneri disciplinae Tacticae Graecis usitatae, quam Romanorum instructione, qua deterius quid minusve videretur contineri. Certo certius est, illum quidem alloquio ad Adrianum non alius Frontini meminisse, quam consulis istius strategematum auctoris, quorum libri superstites etiamnum exstant, & quos idem optimo Principi Trajano dicavit. Secus ac Stewechio visum, qui alios de militari disciplina libros

eidem

P R A E F A T I O

eidem dedicatos opinatur sub fine l. 11. c. 3. comment. in Vegetium. Nam Nervae ac Trajani temporibus praecipue in pretio fuit, quod & alibi Volaterranus commentar. Urban. lib. xvi. non obſcure ſubindicat, & qui totam hanc noſtram litem uno loco diſſecat: *Julius Frontinus ad Trajanum libros quatuor ſtrategematum ſcripſit, & de Aquis urbis.* Nec alius Frontini mentionem fieri apud antiquos puto, quam unius ejusdemque noſtri, qui Strategematum nimirum, Aquarumque libellos congeſſit; & cujus etiamnum fragmenta reſtant de Qualitatibus Agrorum, Limitibus, maximam partem mutila ac inquinatiſſima, variisque conſuta ſegmentis. Scripſit idem de Coloniais opusculum, ſed quod hodie diverſum exhibetur, ac ejusdem farinae fragmentis interpolatum, ab Ampliſſimo Viro P. Scriverio, cum reliquis primum ex membranis editum. Falluntur etiam illi, qui ulterius diſquirendum contendunt, an Urbanus ille Praetor, cujus Tacitus lib. iv. Historiarum meminit, ad Veſpaſiani II. & Titi conſulatum, qui in annum Urbis incidit 1000cxiii. idem cum noſtro Frontino ſit: quam & opinionem non exiguum ſcrupulum plerisque quidem non mediocriter doctis injeceſſe memini. Nunc audiamus Carolum Sigonium Syllabo historicorum Romanorum: *Sext. Julius Frontinus ſtrategematum libros conſcripſit, in quibus ex omnibus hiſtoricis exempla in certos locos deſtinata (valet diſtincta) enumerat copioſe, & magna cum utilitate: licet pleraque librariorum errore inepte ſint repetita. Nervae & Trajani temporibus vixit.* Quae verbotenus, ut multa alia, *ἔπος πρὸς ἔπος* in ſuum apparatus ad omnium gentium hiſtoriam tranſtulit Antonius Poſſevinus, Sect. 111. cap. 4. Caeterum quod
hic

P R A E F A T I O.

hic asserimus, id tam dilucidum ab aliis contestatum fuit, ut mirum sit in aliam sententiam vertere viros eruditissimos.

TENNULIUS in Prolegomenis.

Vides, humanissime Lector, quaecunque de aliquo Frontino passim memorantur, a doctissimis viris ascribi nostro auctori, inno nullum alium credi Frontinum: in quo eos, quod pace manium dixerim, errare puto. Alius enim fuit AEmilius Frontinus, qui Alexandrum specie religionis latrocinantem Epbesi judicavit: Euseb. Hist. Eccl. v. c. 18. Alius est Frontinus e tribu CLUENTIA apud Onuphrium lib. 11. descriptionis civ. Rom. f. 260.

DIS. MANIBUS
SEX. JUNIUS. SEX. F. CLUENT.
FRONTINUS
VET. LEG. I. ITAL. VOLUNT.
VIX. ANN. LXIIX. M. IIX.
H. S. E.

Alius legionis IV Italicae Quaestor e tribu Quirina ab eodem Onuphrio lib. 111. f. 402. in hac inscriptione memoratur.

TI. CLAUDIO. QUIR. FRONTINO
NICERATO. CL. FRONTINI. COS. F.
X. VIR. STLIT. JUD. TRIB. LATICLAVIO
LEG. IIII. ITALICAE. QUAESTORI. PRO-PR.
PROVINCIAE. ACHAIAE.

Denique alius est Frontinus, qui scripsit de Colonis. Nam in illo opere fit mentio Imperatoris Commodi. Qui vero Vespasiano secundum Cos. fuit praetor Urbanus, non potuit scribere de Commodio. Ait de Colonis. Hostensis ager ab Imperatoribus Vespasiano, Trajano, & Adriano in praecisuris, &
La-

P R A E F A T I O.

Lacineis; & strigis, colonis eorum est assignatus: sed postea Severus & Antoninus & Commodus aliqua privatis concesserunt. Sed isti, inquit, fragmento secundo praefigitur nomen Julii Frontini Sicali. Atqui in primo fragmento; cui in omnibus editionibus praepositur. Index; Sexti Julii Frontini V. C. de Colonis Italiae. eadem verba occurrunt, antequam Balbi Menferis reliquiae legantur. Et utraque fragmenta hoc nomine citantur ab Onuphrio lib. 111. de se. Rom. civit. Haec mihi facile donabis. Sed difficilior oritur quaestio; an sit idem; de quo Tacitus in vita Agricolae agit. Non puto. Nam Britannorum, quos dicitur devicisse, nullam mentionem habet in strategematibus (ut de Gallis l. 14. c. 3. n. 14.) quos tamen tacere nec debuerit nec valuerit. Si Consule secundum Vespasiano praeturam Urbani gessit, non videtur sub Trajano secutus militiam; utpote Senior, quam ut esset habilis militiae. At tamen initio de re agr. Interventit clara sacratissimi (Trajani) Imperatoris nostri expeditio, quae me in ipsa scribendi festinatione praepedit. Nam dum armorum magis exerceor curis, totum hoc negotium velut oblitus intermiseram, nec quicquam aliud quam belli gloriam cogitabam. *Ubi etiam Dacicae victoriae Trajani meminit. Quid erit, an sit idem, de quo Plinius l. 12. epist. 19. Joannes Cuspinianus in commentario ad Cassiodori Consules ad M. V. C. 1300. c. 23. Sed ille Plinius Frontinus videtur mortuus, quo tempore Virginus Rufus. Virginus Rufus mortuus est in tertio consulatu; quem gessit cum Nerva Imperatore tertium Consule. Frontinus hic a Nerva tum praefectus est Aquaeductibus; & de illis scripsit post Nervae excessum. Vocatur enim ibi Divus Nerva. Et dicitur. Novum Imperatorem Caesarem Nervam Trajanum Augustum praescribente titulo.*

P. R. A. E. F. A. T. I. O.

Frontinus ille est mortuus, antequam Plinius illi in
auguratu succederet. Nam auguratus viventi non a-
dimitur. De his Amplius pronancio. Quin foverit
Martialem, non dubito, cum ejus verba repetat de
Aquaeductibus. Sentit hanc curam Imperatoris
piissimi Nervae Principis sui Regina & Domina
Orbis in dies, quae terrarum Dea consistit, cui par
nihil & nihil secundum. Quae habentur lib. xiv. epig.
8. Alius est Fronto, de quo Plinius lib. vi. epist. 13.
lib. iv. epist. 9. causarum patronus. Et apud Macro-
bium. Et Gell. celebris orator. apud Dionem consul. In
omnibus enim Codd. Frontinus legitur. Illi compe-
tore putat R. Koubenim inscriptionem in ara quadam
votiva apud Coloniā Trajanā posita.

U. N. O. N. I.

R. V. A. E. P. R. O.

S. E. X. T. I. J. U. L.

O. N. T. I. N. I.

quam suppletis lacrimis instituit. I. O. M. JU-
NONI. MINERVAE. PRO SALUTE SEPTI. JULII.
FRONTINI.

JOAN-

JOANNIS POLENI

A D

SEX. JULII FRONTINI

COMMENTARIUM

DE AQUAEDUCTIBUS URBIS ROMAE.

PROLEGOMENA.

CAPUT I.

Sex. Julii Frontini Vita per Consules distincta.

I. **J**ulia Gens, in Patriciam Majorum Gentium; ac Plebejam divisa, plures habuit Familias, seu cognomenta. Patriciae quidem cognomina fuere Caesarum, Julorum, Libonum, Mentonum: Plebejae vero quae cognomina fuerint, non aequè certe constitui potest; cum de multis hujusce Familiae Viris, num Patricii fuerint, an Plebeji, monumentorum inopia incertum faciat. Illud tamen verisimillimum reor, Julios, qui Vespasiano Imperatore ac posterioribus temporibus florere, ex antiquis Patriciis nequaquam fuisse; cum jam (teste Tacito in *Annal.* lib. x. cap. 25.) vel Claudii tempore pauci jam essent reliqui Familiarum, quas Romulus Majorum, & L. Brutus Minorum Gentium appellaverant: quamobrem Claudius Caesar in numerum Patriciorum adscivit vetustissimum quemque e Senatu, aut quibus clari parentes fuerant. Morem vero hunc secuti etiam alii Imperatores, ac Vespasianus (eodem Tacito in *Agri-*

cola cap. 9. referente) Julium Agricola, praeter ceteros, inter Patricios cooptavit. Quod cum notaverit Antonius Augustinus in Opere *de Gentibus Familiisque Romanorum*, ubi Julios Consules, etiam suffectos, post Caligulam ad Maximinum Imperatorem enumerat; miror sane, Julium Frontinum nostrum fuisse ibi praetermissum. Quod vero Fulvius Ursinus, Richardusque Streinius in ejusdem argumenti Operibus nihil de Julio Frontino nostro dixerint, mirandum non est; cum ad Trajani tempora hi non descenderint.

II. Porro ex iis, quae paullo ante dixi, conjicio, Julium Frontinum non fuisse, ex veteri Patricia Familia; fuisse tamen Patricium; nimirum ex iis, qui aut ipsi, aut ipsorum parentes inter Patricios ab Imperatoribus fuerant adsciti. Cum enim diserte in Commentario *de Aquaeductibus* (Art. 1.) testetur, *Officium Aquarum administratum semper per Principes Civitatis Viros*, ipse vero id Officium administraverit, atque ideo vel hoc nomine liqueat, cum inter Civitatis Principes fuisse; obtinuisse quoque locum inter Patricios, credibile prorsus est. Num vero Julii Frontini Urbs Roma patria fuerit, an alia regione (ut Julius Agricola Forojuliensium Colonia, Tacito teste) ortus, non conjiciam: nihil enim usquam, unde conjecturas probabiles ordiri possem, inveni.

III. Nunc, antequam annos propono, monebo, me in numerandis ab Urbe Condita annis secuturum in vita hac scribenda supputationem Varonis, ut notiozem. Quod si ab annis, qui proponentur, duos detrahes, habebis annos secundum Frontinianam supputationem, quae in An-

nota-

A J. POLENO CONTEXTA.

notationibus ad ipsum Frontini Commentarium
necessario sequenda fuit.

ANNO AERAE VULG. CHR. LXX.

VRBIS CONDITAE DCCCXXIII.

T. FLAVIO VESPASIANO AVGVSTO II.

T. FLAVIO CAESARE COSS.

IV. Ut patria, ita quoque in obscuro sunt res
a Frontino gestae usque ad Praeturam. Quod e-
nim primum de Frontino memoratur, id est, ab
eo Urbano Praetore Senatum fuisse vocatum. En
verba Taciti, qui postquam in *Historiarum* l. iv.
c. 38. narraverat, Vespasianum iterum, ac Ti-
tum absentes consulatum iniisse, in cap. 39. ita
pergit; *Kal. Januariis in Senatu, quem Julius
Frontinus Praetor Urbanus vocaverat, Legatis exer-
citibusque, ac Regibus laudes gratesque decretae. Et
Tertio Juliano Praetura, tamquam transgredientem
in partes Vespasiani legionem deseruisset, ablata, ut
in Plotium Grippum transferretur. Hormo digni-
tas equestris data. Et mox, ejurante Frontino, Cae-
sar Domitianus Praeturam cepit. Ejuravisse autem
Frontinum existimo, ut Domitiano gratum face-
ret, qui non modo honorem Praecturae Urbanae,
sed honorem (ut Suetonius in ejus Vita cap. i.
scribit) Praecturae Urbanae cum potestate consulari
suscepit. Credibile etiam est, studuisse Fronti-
num, ut hoc facto Imperatorem ipsum Vespasia-
num Domitiani patrem demereretur. Hunc ve-
ro Frontinum nostrum fuisse, qui de *Aquaeducti-
bus* scripsit, neminem inveni, qui negaret.*

V. Stephanus Vinandus Pighius (ad annum ul-
timum l. xviii. *Annalium Romanorum*) suspicatur,
superiore anno Praeturam gessisse Frontinum, cum
Kal. Januariis citati a nobis anni, posteaquam ipse
Senatum (abierant enim novi Consules Vespasianus, &

S. J. FRONTINI VITA

Fitus) convocasset, abdicaverit: pergitque Pighius ita; alioquin vix uno die Praetorem fuisse dicendum erit, nisi forsan ante Kal. Januarias novi Praetores Magistratum tunc inibant; quod nusquam haecenus legi. Sed, ubi Taciti verba considero, non possum non facere cum iis, qui rentur, Frontinum ante legitimum tempus deposuisse Magistratum; quod non contigisset, si in superiorem annum incidisset ejus Praetura.

ANNO CH. LXXIII.

V. C. DCCCXXVII.

T. FLAVIO VESPASIANO AVG. V.

T. FLAVIO CAESARE III. COSS.

VI. Hoc anno, aut circa hunc annum, Consulem suffectum fuisse Frontinum, conjicio. Rationem conjecturae ut explicem, pro certo ponam, Frontinum Consulem fuisse, cum eum *consularem Virum* Aelianus, in Praefatione Operis *de instruendis aciebus* perspicue nominet. Tum verisimillimum esse ajo, cum in Britanniam ivisse Imperio Proconsulari, & Consulatu jam functum; nam ferme omnes, qui cum Imperio in eam Provinciam mittebantur, Consulares erant, praetereaque Frontinus eo tempore (ut paullo infra dicemus) missus fuit, quo tempore viro forti, atque praedito dignitate auctoritateque opus erat in ea regione. Deinde pono, credibile esse, Frontinum profectum fuisse in Britanniam anno V. C. 828. (ut mox exponam) quamobrem probabile fit, eum anno ante gessisse Consulatum; quemadmodum constat contigisse Julio Agricolae Frontini successori, qui ad Britanniam regendam profectus est anno Consulatum ipsius insecuto. Adde, hoc anno V. C. 827. non alium reperiri suffectum Consulem praeter Caesarem Domitianum, cui

A J. POLENO CONTEXTA.

cui collega Frontinus noster esse potuit.

ANNO CHR. LXXV.

V. C. DCCCXXVIII.

T. FLAVIO VESPASIANO AVG. VI.

T. FLAVIO CAESARE III. COSS.

VII. Hoc anno, conjicō, Frōntinū in Britanniā missū. Unus autē Tacitus est, ex cujus scriptis conjecturam facere possimus. Is in *Vita Agricolae* cap. 17. haec habet; *Et cum Cerialis quidem alterius successoris curam, famamque obruisset, sustinuit quoque molem Julius Frontinus; et magnus, quantum licebat, validamque, et pugnam Silurum gentem armis subegit, super virtutem hostium locorum quoque difficultates eluctatus.* Ex his ergo colligendum videtur, & Cerialē rexisse Britanniam, & Ceriali successorē datum fuisse, cujus fama obruta gestorum praecessoris memoria, & huic Cerialis successorī substitutū fuisse Frōntinū: cui deinde successisse Julium Agricolam, ea, quae paullo infra citatū locū Tacitus subjicit, apertē commonstrant. Porro doctis Viris probabile fit, Cerialē ivisse in Britanniam anno V. C. 824. Agricolam vero anno V. C. 831. Fa-teor tamē, non deesse, qui libentius in annū 832 profectiōnem Agricolae rejiciant; sed habita-tione eorū, quae in *Hist.* lib. v. & in *Agricolae Vita* Tacitus habet, primis illis (si quid judi-co) est assentiendū. Itaque Cerialis, ejus suc-cessor, & Frōntinus septem annis Britanniam rex-ere: cumque probabile fit, ejus, cujus parū felix Imperium fuit, brevius etiam tēpus fuisse, tres anni Frōntini Imperio assignari posse videntur; atque ideo ejus Imperii initium in annū V. C. 828. posse referri.

VIII. Quod si quis dicat, hujusmodi divisio-

S. J. FRONTINI VITA

nem certam non esse, nihil quidem repugnabatur dummodo ne illud negetur, ex ea probabilissimum fieri, saltem circa illum annum (nimirum vel anno ante, vel anno post) Frontinum in Britanniam ivisse.

IX. Marcus autem Zuerius Boxhornius, & plerique Interpretum in citato Cornelii Taciti loco anxie inquirunt, quo referantur verba illa, *quantum licebat*: ego vero facio cum Boxhornio, qui ad praecedentia verba, *sustinuit quoque molem*, ea referenda contendit. Quasdam enim alias interpretationes, quamvis honorificentiores gestis Frontini nostri, quod eas minus probabiles existimo, missas facio.

ANNO CHR. LXXVIII.

V. C. DCCCXXI.

L. CEONIO COMMODO.

D. NOVIO PRISCO. COSS.

X. His Consulibus, cum Agricola (ut paulo ante diximus) Britanniae regimen suscepit, credibile est, Frontinum reversum fuisse Romam, subacta jam proximis superioribus annis in Britannia Silurum gente, incolente regionem, quae nunc principatus Walliae pars est, & novis hodie nominibus (ut scribit Michael Virdungus in sua ad citatum locum Taciti nota) *Herefordshire, Radnorshire, Breconshire, Monmouthshire, Glamorgenshire* appellatur.

XI. Credibile quoque est, circa haec tempora Frontinum admovisse manum scribendis Libris, qui *Strategematum*, sive *de solertibus Ducum factis* & *dictis* inscribuntur. Nam in Commentario *de Aquaeductibus* (Art. 2.) proficitur, se alios Libros, praeter ipsum *de Aquaeductibus* Commentarium, *post experimenta* & *usum* composuisse. Nonne itaque

A. J. POLENO CONTEXTA.

que probabile fit, post experimenta & usum rerum in bello gesto adversus Silurum gentem Libros ad bella omnino pertinentes coepisse scribere?

ANNO CHR. LXXXIII.

V. C. DCCCXXXVII.

IMPERATORE DOMITIANO AVG. X.

C. OPPID SABINO. COSS.

XII. Hoc anno *Strategematum* Libros Frontinum edidisse, existimo. Cum enim in Libris hisce quinque Domitianus nominetur, semperque Germanici belli mentio fiat, atque Germanici titulus ipsi Domitiano saepe addatur, nihil autem legatur in iisdem Libris, quod ad posteriora bella, praesertim Dacica, a Domitiano gesta pertineat; videtur quidem probabilissimum, hosce Libros fuisse editos post Domitiani e Germania reditum, ac post confirmatum ei Germanici titulum, quod (ut docti Viri colligunt) anno V. C. 837. contigisse, credendum est.

XIII. Falluntur autem Raphaël Volaterranus (in *Comment. Urb.* lib. xvi. quo loco de Juliis agit) & qui cum sunt secuti, reputantes, quattuor *Strategematum* Libros Trajano fuisse inscriptos. Quo enim modo id posset evinci? quo modo persuaderi posset, Frontinum inscripsisse Trajano Libros, in quibus Trajani nulla, Domitiani autem honorificentissima mentio? Domitiani, inquam, cujus nomen Frontinus in Commentario de *Aqueductibus*, edito Trajani tempore, ne inter Consules quidem ponere voluit, ut post Panvinium animadvertimus in Nota 27. Art. 102.

XIV. Sed ante hosce *Strategematum* Libros (quanto tamen ante incertum) Frontinus noster Libros, nunc deperditos, de Scientia militari edidit.

††

didit

S. J. FRONTINI VITA

diderat: quod ex verbis, quibus *Strategematum* Libros exorditur, liquere contendit Gerardus Joannes Vossius (*de Histor. Lat.* lib. 111. quo loco agit de Sex. Julio Frontino) & recte quidem contendit. Sunt autem ea verba hujusmodi. *Cum ad adstruendam rei militaris scientiam, unus ex numero studiosorum ejus accesserim, ei que destinationi, quantum cura nostra valuit, satisfecisse visus sim; debere adhuc institutae arbitror operae, ut solertia ducum facta &c.* Neque sane conferenti Libri primi exordium cum exordio quarti Libri dubium esse poterit, quin frustra sit doctissimus Stewechius (utor Vossii verbis citato in loco) cum suspicatur, *Librum, qui quartus vocatur, esse opus de re militari;* & ante Vossium hoc idem animadvertebat Sixtus Arcerius in suis ad Aelianum Notis pag. 98. Porro Vegetius quoque in lib. 1. *de Re Militari* cap. 8. fidem fecit, Frontinum Libros *de Re Militari* scripsisse: habet enim; *quae Cato ille Censorius de disciplina militari scripsit, quae Cornelius Celsus, quae Frontinus perstringenda duxerunt &c.*

XV. Non modo autem Romanae, verum etiam Graecae militaris Disciplinae peritus erat Frontinus noster, teste Aeliano, qui in *Tacticis* suae *Prooemio ad Adrianum Imperatorem* (ut de Graeco in Latinum vertit Sixtus Arcerius) ita scripsit; *At posteaquam cum Deo patre tuo Nerva super eo contuli, ac Formis transactis aliquot diebus apud Frontinum, e clarissimis Consularibus virum, quique peritiae bellicae laudem asportavit, collatis cum eo quoque sermonibus comperi, non minore illum studio teneri disciplinae Graecis usitatae; coepi non amplius, quod de conscribendis *Tacticis* conceperam vilipendere.* Cave autem hoc in loco a Francisci Robortelli interpretatione, in qua haec, inter cetera,

ra,

ra, habentur; *commemoratus fui apud Frontinum, qui unus est inter consulares illustres*; ubi verbum est nos in suspicionem posset inducere, num Adriani tempore viveret Frontinus noster: at cum AEliani locum Graece ex optimo codice Mediceo emendatissimum dederit Jacobus Gronovius (in *Thesaur. Antiq. Graec.* Tomo III. pag. d d d d) vel ex eo aperte liquet, verbum illud *est* vi veluti quadam fuisse intrusum.

XVI. Incertum autem pariter remanet, quo tempore Frontinus ediderit opus (id quoque nunc deperditum) *de Tactica Homeri tempore usitata*, de quo Opere idem AElianus in *Tactica* cap. i. ita scribit; *Ac de Tactica Homeri tempore usitata legi Scriptores, Strateclum, Hermiam, ac Frontinum, virum nostro tempore Consularem.* Credibile tamen fit, hosce Libros Frontinum, rerum potiente Domitiano, scripsisse; quo tempore probabile est, multum otii habuisse.

XVII. Nam circa annum supra commemoratum V. C. 837. atque etiam per reliqua Domitiani tempora, maximam partem, abfuisse Roma Frontinum, credibile arbitror: ut, dum frueretur quiete & otio (haec enim ab assentatoribus Domitiani commendata Agricolae viro simili Frontino nostro apud Tacitum legimus: ita etiam, Domitiano regnante, Tacitum ipsum Roma abfuisse *taedio temporum* autumat Lipsius in Taciti vita) ut, inquam, dum frueretur Frontinus quiete & otio, sibi caveret a Domitiano, cujus aures verberabat fortium virorum fama. Hoc autem in secessu Frontinus aliquando secum habuit (ut opinor) Valerium Martialem Poëtam, qui l. x. Epigramma 58. orditur hisce versibus:

*Anxuris aequorei placidos, Frontine, recessus,
Fit propius Bajas, litoreamque domum;*

Et

S. J. FRONTINI VITA

*Et quod inhumanae cancro fervente cicadae
Non novere nemus, flumineosque lacus;
Dum colui, doctas tecum celebrare vacabat
Pieridas, nunc nos maxima Roma terit.*

Unde etiam liquere potest, Frontinum non abhorruisse ab amoenioribus studiis, & fuisse ex iis, qui Martialem foverunt, atque amaverunt; quod ostendimus etiam in Nota 1. Art. 88.

XVIII. Ut ut vero credibile est, Domitiani tempore secessisse Frontinum, satis tamen constat ex C. Plinii Caccilii Epistolis, illum Roma prorsus non caruisse: quandoquidem in Epistola 1. l. v. de causa Curiani filii a matre exhaeredati verba faciens Plinius (qui unus erat ex institutis haeredibus) haec habet; *adhibui in consilium duos, quos tunc civitas nostra spectatissimos habuit, Cornelium, & Frontinum.* Id autem Domitiano rerum potente contigisse, ex citata Epistola potest evinci: in qua Plinius scribit; *Cohaeredes mei componere, & transfigere cupiebant; non diffidentia causae, sed motu temporum. Verebantur, quod videbant multis accidisse, ne ex centumvirali iudicio capitis rei exirent.* Qui metus ad Domitiani tempora procul dubio referri debet.

XIX. Ex diligentia vero, atque cura in recensendis Lege atque Senatusconsultis in Commentario *de Aquaeductibus*, & ex citato loco Plinii colligere licet, Juris quoque peritum fuisse Frontinum nostrum. Quid autem velint Cuspinianus, & Catanaeus, qui de Frontino tradidere haec; *Summus Jurisconsultus Secundo interdum respondit,* nisi id totum elici posse credant ex supra allatis Plinii verbis, haud facile liquet: certe Petrus Sriverius hunc eundem citatorum Authorum locum respiciens (sub initium Editionis Operum Fron-

A J. POLENO CONTEXTA.

Frontini, quam ipse adornavit) scribit, *quid uterque velit, magis suspicari possum, quam intelligere.* Quod vero Hieronymus Magius in *Miscellaneorum* lib. iv. cap. 2. Julium Frontinum appellet *maximum Geometram*; id non pertinet ad nos: ibi enim Magius verba facit de Frontino auctore Operis de *Re Agraria*, qui a Frontino nostro diversus fuit, ut suo loco ostendetur. Ceterum, quae perspecta haberet in Aquarum Fluentium Doctrina Frontinus noster, & sparsim indicavimus variis in Notis, & conjuncta exposuimus in Nota 1. IV. Art. 113.

ANNO CHR. LXXXVII.

V. C. DCCCL.

IMPERATORE NERVA AUG. III.

L. VERGINIO RVFO III. COSS.

XX. Hoc anno (quo integro Nerva regnavit) Frontinum fuisse iterum Consulem opinor. Porro de secundo Frontini Consulatu dubitandum non videtur: nam Martialis in Epigram. 48. lib. x. (in quo *convivium parat*) hos versus inter ceteros habet:

De Nomentana vinum sine faece lagena,

Quae bis Frontino Consule prima fuit.

Quoniam vero credibile prorsus est, ut mox ostendatur, Frontinum fuisse unum ex duobus, qui fuere Consules III. & quoniam ii, qui Consules III. cum Trajano III. fuere, secundum consulum cum Nerva gesserant (id aperte testante Plinio in Panegyrico hisce verbis; *uterque nuper consulatum alterum gesserat & Patre tuo datum*) iccirco, secundum Frontini Consulatum rejiciendum incitatum annum, opinor.

XXI. Hoc autem eodem anno factus fuit Frontinus noster Curator Aquarum (quod ad finem
ver.

S. J. FRONTINI VITA

vergente ejus consulatu contingere potuit; Nerva honores honoribus addente) ut ipse Frontinus in Art. 102. perspicue asserit; *Imperatore Nerva III. & Verginio Rufo III. Coss. ad nos Cara Aquarum translata est.*

XXII. Ac statim quidem Commentarium de *Aquaeductibus* scribere Frontinus coepit; in ipso enim Commentarii (ut ita dicam) limine, Art. 1. haec habet; *sitque mihi nunc ab Nerva Augusto nescio diligentiore, an amantiore Reipublicae Imperatore Aquarum injunctum Officium; & Art. 2. sed, cum hic Commentarius inter initia administrationis meae scriptus sit.* Commentarium tamen, quem hoc anno scribere coepit, Nerva vita functo persecutus est, & absolvit, ut suo loco aperte demonstrabo. Praeterca vero crediderim, ferme statim post susceptam Aquarum curam coepisse Frontinum Aquarum copiam distributionemque metiri; ut indicavi etiam in Nota 1. Art. 87.

ANNO CHR. C.

V. C. DCCCLIII.

IMPERATORE TRAIANO AVG. III.

SEX. IULIO FRONTINO COSS.

XXIII. Collegam Trajani in tertio Consulatu fuisse Frontinum, pluribus doctisque rationibus Henricus Noris in *Consulari Epistola* pag. 59. erudite defendit. At Antonius Pagi in *Critica in Annales Baronii* Tom. I. pag. 24. Norisium a priore sententia recessisse scribit; contenditque, Trajani Collegam Frontonem esse habendum. Ego, quamquam in Norisii verba ferme juraveram, tanti tamen, quanti est faciendae, faciebam Pagii auctoritatem, ac verebar, ne propensione in eum, cujus Librum commentandum susceperam, transversus agerer: itaque rogavi Joannem Bapti-

A J. POLENO CONTEXTA.

Baptistam Morgagnum in nostro hoc Gymnasio
Primarium Anatomies Professore doctissimum,
celeberrimumque, cui meam hanc Frontini Edi-
tionem multum debere profiteor, rogavi (inquam)
ut pro sua erga me benevolentia, atque amicitia
gravioribus studiis detraheret aliquid, & ad a-
moeniora studia hæc, in quibus etiam vehemen-
ter excellit, diverteret, aperiretque mihi suam
de proposita controversia sententiam, unde reli-
quis novum beneficium accederet. En verò, quæ
ille benigne respondit.

JO. BAPTISTA MORGAGNUS

Doctissimo, Ornatissimo Viro

J. O. A. N. N. I. P. O. L. E. N. O.

Rei Mathematicæ Professori Celeberrimo.

S. P. D.

XXIV. „ **E**T si tuæ me litteræ invenerunt ni-
„ **E**hil mihi, quam Fastos cogitan-
„ tem; morem tamen gessi: Falloppium, & Eu-
„ stachium deposui; Norisium, & Pagium in-
„ matrus sumpsi. Ille in Epistola Consulari, ubi quæ-
„ rit, anno *A. Eræ Christi*. 100. Fronto, an Frontinus
„ Trajani III. Consuli Collega fuerit ordinarius,
„ cum plura, quæ infra memorabuntur, erudite,
„ ut solet, in medium affert, tum verò, ut ad
„ Frontinum potius inclinem, duabus efficit ra-
„ tionibus. Quarum altera a Fastorum auctori-
„ tate, altera autem est a veterum Scriptorum
„ testimoniis petita. Primum videlicet, ut fate-
„ tur, Prosperi Fastos, sed omnium vitiosissi-
„ mos,

S. J. FRONTINI VITA

„ mos, itemque Cassiodori, sed Prosperum de-
 „ scribentis, habere *Frontonem*; ita ostendit, Fa-
 „ stos Anonymi apud Cuspinianum, qui omnium
 „ quidem procul dubio sunt optimi, habere *Fronti-*
 „ *num*. Deinde etsi paullo ante agnoverat, Pro-
 „ spero suffragatorem videri Dionem, cum de
 „ Frontone Consule, rerum potente Nerva,
 „ mentionem faciat; propterea quia is, quo de
 „ quaerimus, Consul, Plinio in Panegyrico au-
 „ ctore, *nuper consulatum alterum gesserat* a Nerva
 „ *datum*; vicissim tamen producit, qui vel clarius
 „ illi Cuspiniani Anonymo suffragetur, Martia-
 „ lem scilicet; de cujus quidem testimonio vi mox
 „ videbimus.

XXV. „ Pagius autem in *Crit. Baron.* & Fron-
 „ tonem ipse retinet, & docet, *Norisum nuper*
 „ *ad se scripsisse, M. Julium Frontonem probabilius*
 „ *Collegam Trajani poni.* Vir omnino fuit Nori-
 „ sius non modo dignitate, atque eruditione,
 „ verum etiam moribus eminentissimus, quod
 „ intelligere plane licet vel ex ista ingenua mu-
 „ tatione sententiae. Attamen, quod ne ipse qui-
 „ dem fecit, ut majorem sui, quam veri ratio-
 „ nem haberet, non puto, ab reliquis esse facien-
 „ dum; sed novae ipsius sententiae rationes eo
 „ animo esse excutiendas, ut, si firmae sint, haec
 „ probetur; sin contra, prior illa retineatur. Ex-
 „ cutiendi autem labor ipse quidem meus; firmae
 „ vero, an infirmae sint, tuum, Vir Doctissime;
 „ erit judicium, praesertim quando Scriptores
 „ nobilissimi Pagius, & Tillemontius firmas jam
 „ videntur existimasse.

XXVI. „ Principio illud est animadverten-
 „ dum, prioris sententiae rationem primam non
 „ modo a Norisio, ut par erat, infirmam non
 „ esse,

esse, sed ne memoratam quidem; credo, quia
facilius confirmari poterat, quam infirmari.
Nam ut in Fastis Idatianis (quod Norisius mi-
nime ignoravit) scriptum legimus: *Traiano III.*
& Pontino; ita proclive admodum est aliis ex
Fastis suspicari, istud *Pontini* nomen forte esse
mendosum, ac legendum esse *Frontino*. Id e-
nim scripturae vitium an facilius in *Frontino*,
quam in *Frontone* scribendo oriri potuerit, et si
Tillemontius in medio relinquit, haud tamen
difficile est existimare.

XXVII. Sed quam Norisius rationem non
attigit; hanc, si tibi videtur, in praesentia se-
ponamus: quas vero ad Pagium scripsit, eas
omnes ex ordine attendamus. Dio, inquit, in
Nerva Frontonem tunc consulem nominat. Non
modo hoc Norisius, cum scripsit Epistolam
Consularem, ut supra ostendimus, non ignora-
bat; sed ne illud quidem; Cuspinianum vero
Frontinum in Dione legendum putasse. Et sa-
ne in Italorum nominibus persaepe; & facile a
Graecis Auctoribus, vel certe librariis pecca-
tum esse, cum alii animadverterunt; tum prae-
sertim Robortellus admonuit; Plutarchum in
Poplicola *Λαίρτην* (κλαίρειν potius, vel Λάρον,
ut notavit Sigonius) scripsisse pro *Lartem*; in
Cicerone autem Clodiam illam *Quadrantariam*
vocasse *Κραδραστία*: a Dionysio quoque A. Ver-
ginium appellatum esse *Μοντανόν*, quem Latini
dicebant *Coelimontanum*. Quid multis opus est?
In ipsis, de quibus loquimur, *Frontini*, & *Front-*
onis nominibus permutandis lapsos esse librarios
AEliani *Tactica* describentes, facile est ex Si-
xti Arcerii in haec Notis intelligere. Cum
enim primum; idque recte; scripsissent *ὡς*

+++

,, φρον.

S. J. FRONTINI VITA

„ *φροντίνω*, alio deinde in loco perperam scripse-
 „ re *κατὰ φρόντωνι*: quos ille cum reprehendere de-
 „ buisset, in alium se errorem abripere passus est,
 „ ut unum atque eundem esse Virum, crederet,
 „ quem Aelianus, Martialis, Dio modo Fron-
 „ tinum, alias Frontonem vocassent. Sed faci-
 „ lior nimirum fuit Arcerius in iis, quos distingue-
 „ re oportebat, confundendis, velut ibidem cum
 „ illum quoque Frontinum, qui in Galeni libro
 „ ultimo Remediorum *κατὰ τὸ πρῶτον* semel, atque
 „ iterum nominatur, eundem ac nostrum esse,
 „ censuit, haud animadvertens, Heram Medi-
 „ cum, cujus verba de Frontino Ischiadico pro-
 „ fert Galenus, *natum esse ante Andromachum*,
 „ quod Galenus supra in VI. libro testatur: qui
 „ quidem Andromachus, si dubites, ille senior
 „ fuerit, *inter Neronis*, ut idem Galenus alibi
 „ docet; *Medicos primus*, an ejus filius; id unum
 „ praestiterit attendisse, Cornelium quoque Cel-
 „ sum Herae medicamenta bis memorasse.

XXVIII. „ Verum nos Frontonem ponamus
 „ in Dione quidem esse legendum, & quando
 „ Norisius illi hujus testimonio plus ponderis in-
 „ esse, postea credidit; quale demum sit, videa-
 „ mus. Etsi totus is locus ejusmodi est, ut
 „ nonnulla habeat, quae aliter ab aliis intelligi
 „ possint; id tamen perspicuum est, Frontonem
 „ consulem inter ea memorari, quae, ut Plinius
 „ ad Quadratum scribit, *primis diebus redditae li-
 „ bertatis* acciderunt, & prius certe, quam Ner-
 „ va ipse cum Virginio Rufo consul narretus;
 „ ut permirum omnino esset, Panvinium in
 „ Commentariis in Fastos suis scripsisse, Fron-
 „ tonem a Dione consulem *anno post occisum Do-
 „ mitianum fuisse referri*, nisi & id, & alia, quae
 „ ibi

ibidem peccat, facile essent in tanto & Scri-
ptore, & Opere excusanda. De ea re nullum
certè verbum apud Dionem, multoque minus
quod ille Frontonis Consulatus *ex Kal. Jul.* in-
ceperit ejus, de quo modo dictum est, anni: qui
quidem dies illuxit praeterlapso jam medio do-
minationis Nervae tempore; non inter hujus
initia; inter quae initia, video Tillemontium
quoque ipsum agnoscere, Frontonem consu-
lem a Dione memorari. Quorsum haec? in-
quies. Nondum eo dico, quod velim, Cas-
siodori *Chronicon*, alioqui, ut dictum est, vi-
tiosissimum, in eo verum esse, quod Domi-
tianum occisum tradit Frontone consule sic,
ut hic consulatum sub Nerva quidem potuerit
gerere; non tamen a Nerva *datum*. Sed eo
dico, ut illud certe alterum intelligatur: qui
inter initia dominatus Nervae consul fuerit,
de illo accipienda minus videri, quae de eo,
de quo quaerimus, Trajani Collega Plinius pa-
riter in Paneg. indicavit: ita *nuper* consulatum
a Nerva datum gessisse, ut *adhuc oculis paulo an-
te dimissi fasces oberrarent* &c. itemque illa: *mo-
do praetextam exuerat, modo lictores abire jusse-
rat, modo gratulantes amici recesserant*: quì enim
convenit *modo*, & *paulo ante*, si intercesserat
plane triennium?

XXIX. Et rationem quidem primam satis
excussimus petitam ex testimonio Dionis, vel
potius (ut verum loquamur) Joannis Xiphili-
ni, qui saeculo XI. in epitomen contraxit
Dionem. Nunc alteram videamus. Fronto,
inquit, *erat Consul. II.* Hoc vero aut demon-
strandum, aut non attingendum omnino fue-
rat. Quantum enim ex saepius laudato Pane-

S. J. FRONTINI VITA

„ gyrico certum est, eum, quo de quaeritur, Col-
 „ legam Trajani, *consulatum alterum* antea gessis-
 „ se; tantum inter omnes liquet, neminem ad-
 „ huc id ostendere potuisse de Frontone; posse
 „ autem omnes de Frontino, & verbis quidem
 „ Auctoris, non uno, imo non decem fere post
 „ saeculis scribentis, sed illis ipsis temporibus
 „ Romae viventis, scribentisque, Martialis.
 „ Nam hic diserte *bis Frontinum consulem*, neque
 „ ita pridem fuisse, clarissime indicat in eo Li-
 „ bro (X.) cujus nonnulla Epigrammata anno 98.
 „ scripta esse, constat; ut hinc Norisius in Epi-
 „ stola Consulari illud quoque alterum erui posse
 „ crediderit, Frontinum Consulem II. fuisse sub
 „ Nerva. Verum ego quod, ob alias causas,
 „ non sine controversia inferri, ostendique pos-
 „ set, remitto; illud autem, quod negari non
 „ potest, urgeo: Frontonem bis Consulem fuisse,
 „ nullius veteris Auctoris fide probari; Fronti-
 „ num bis Consulem fuisse, aequalis Scriptoris
 „ testimonio praeclarissimo demonstrari.

XXX. „ Jam vero tertiam Norisii rationem
 „ examinemus. Fronte, inquit, *erat vir toga-*
 „ *tus, non vero militaris, qualis Frontinus fuit.* Ni-
 „ mirum hic quoque ad Panegyricum Plinii re-
 „ spexit, qui de utroque in hunc annum Colle-
 „ ga Trajani verba faciens, sic ipsum alloquitur:
 „ Tertiū Consulatus decus *bellorum sociis olim,*
 „ *periculorum consortibus, parce tamen tribuebatur,*
 „ *quod tu singularibus viris, ac de te quidem bene ac*
 „ *fortiter praestitisti, sed in toga meritis: utriusque*
 „ *cura, utriusque vigilantia obstrictus es, Caesar:*
 „ itemque infra: *nempe enim hi sunt, quos Senatus*
 „ *cum publicis sumptibus minuendis optimum quem-*
 „ *que praeficeret, elegit quidem primos.* Ego ta-
 „ men,,

A J. POLENO CONTEXTA.

„ men non video, quid tandem ex his omnibus
„ non conveniat Frontino. Nam quod bellica
„ laude plurimis ante annis floruerat, & Silurum
„ gentem subegerat; num propterea insequentibus,
„ suos inter cives pacis artibus vicissim excellere,
„ & postremis denique annis, cura, ac
„ vigilantia sua bene, ac fortiter de Trajano mereri non potuit in toga? Non opinor, cum
„ Plinius ad Severum scripsit, se in Curiani causa
„ *adhibuisse in consilium duos, quos tunc civitas spectatissimos habuit, Corellium, & Frontinum,* &
„ ex eorum sententia judicasse; vel cum ad Arrianum, *successisse* se in Auguratu *Julio Frontino,*
„ *prinoipi viro;* non, inquam, opinor, tunc spectatissimum, & principem virum in sagō
„ dixit, sed in toga. Quid verbis opus est? Procuratio Aquarum, *res administrata per principes*
„ *semper civitatis viros,* Officiumne erat, quod non a togato, sed a militari omnino homine
„ gereretur? Non contra vel ipsa Curatorum Tabula, a te, Vir Eruditissime, ut tot aliae in
„ tua ista eximia Frontini editione, & diligenter concinnata, & docte illustrata, inter Curatores
„ fuisse, ostendit, qui Legum peritia, studiisque civilibus principem in civitate locum
„ erant assecuti? Hanc autem Aquarum Procurationem *ad usum, tum ad salubritatem, atque etiam ad securitatem Urbis* pertinentem, certe
„ Frontinus, utpote sibi a Nerva injunctam, jam fere biennium gesserat sub Imperatore Trajano,
„ eaque fide, ac sollicitudine gesserat, qua ex ipsius Commentario intelligitur, ut cum innumeras fraudes vel *per offensas* retexisset, magnoque
„ cum Reipublicae emolumento sustulisset, videatur, si quis alius, tunc dignus fuisse, ut

S. J. FRONTINI VITA

22 & a Senatu publicis sumptibus minuendis in
22 primis praeficeretur, & cura ac vigilantia sua
22 bene ac fortiter in toga de Trajano meritis di-
22 ceretur. Certe Trajano tantundem a Frontone
22 tunc praestitum fuisse in toga, non constat.
XXXI. „ Quod si istud Plinii elogium Fron-
22 tino ob eam causam non conveniret, quod
22 olim militari munere functus esset; fortasse ne
22 Frontoni quidem posset ob eandem causam
22 convenire. Neque enim hic, pro quo dispu-
22 tant, Fronto ille est M. Cornelius Fronto,
22 Rhetor nobilissimus, quem haud semel Gellius,
22 Capitolinus, Xiphilinus, nonnunquam etiam
22 Eumenius, Macrobius, Aufonius, Hierony-
22 mus, alique laudant, ut Catanaeus, Pan-
22 vinus, atque alii passim existimabant, quorum
22 opinionem ab Norisio in Epistola Consulari,
22 & a Tillemontio in Not. VIII. in *Trajanum*
22 firmissimis argumentis convulsam video. Ne-
22 que item est Fronto Catus, Orator in Episto-
22 lis Plinii laudatus, quem Catanaeus, & Panvi-
22 nius eundem ac priorem credebant; Tillemon-
22 tius autem ne consularem quidem ejusmodi vi-
22 rum, sed celebrem dumtaxat causarum patro-
22 num existimat; ego vero non eum certe, quem
22 quaerimus, Consulem fuisse, puto, propterea
22 quia cum in Senatu pro Mario Prisco causam
22 dixit, eo ipso tempore Consul fuisset, ut ex
22 alia Plinii Epistola ad Arrianum (11, Lib. II.)
22 Proclive est intelligere; non fuisse tamen, ex
22 Plinii silentio apparet, qui in ea Epistola cum
22 Julium ferocem, & Cornutum Tertullum ita
22 nominet, ut *Consulis designati* titulum singulo-
22 rum nomini adjungat, multo minus videtur
22 fuisse in Frontone Catio nominando Consulis

A J. POLENO CONTEXTA.

„ titulum praeteriturus. Est ergo is, pro quo
 „ propugnant adversus hominem clarissimum, a
 „ Tacito, Plinio, Martiale, AEliano celebra-
 „ tum, ac inter principes civitatis viros per ea
 „ tempora nemini ignotum, Frontinum, Fronto
 „ quidam, a Plinio in nulla, quod sciam, ex tot
 „ Epistolis nominatus, a Martiale autem, & Ta-
 „ cito (nam de AEliano dictum est supra) vel
 „ non memoratus; quod vix de summo Viro, &
 „ III. ut contendunt, Consule credibile est; vel
 „ ita memoratus, ut militarem hominem contra
 „ atque ponitur, fuisse, constet. Nam Martia-
 „ lis in Libri I. Epigrammate 56. ad Frontonem
 „ scripto, sic ipsum, laudans alloquitur:

„ *Clarum militiae, Fronto, togaeque decus:*
 „ quem quidem hunc ipsum esse posse, quo de
 „ agitur, M. Julium Frontonem, in saepius lau-
 „ data Epistola suspicatur Norisius. Cornelius
 „ autem Tacitus in I. Histor. haec scribit: *Ex-*
 „ *auctorati per eos dies* (Galbae scilicet extremos)
 „ *Tribuni, e praetorio Antonius Taurus, & Anto-*
 „ *nius Naso: ex urbanis cohortibus AEmilius Paen-*
 „ *sis: e vigiliis Julius Fronto:* itemque in proxi-
 „ mo Libro: *Vinctus* (a Vitellianis) *praefectus*
 „ *castrorum Julius Gratus, tanquam fratri apud*
 „ *Othonem militanti proditionem ageret, cum fratrem*
 „ *ejus Julium Frontonem tribunum Othoniani sub eo-*
 „ *dem crimine vinxissent.* Et Raderus quidem,
 „ a quo primus de duobus hisce locis producit,
 „ non dubitavit, illum ipsum Julium Frontonem,
 „ & eum ad quem scripsit Martialis, & hunc III.
 „ ut putant, Consulem, unum eundemque fuis-
 „ se: sed & Juvenalem in I. Satyra de hoc eodem
 „ locutum esse, censuit: quibus fere omnibus in
 „ rebus & praevenientem habuit Calderinum, &

S. J. FRONTINI VITA

„ adstipulantes Farnabium, atque Schrevelium,
 „ Quid? quod non alium esse illum quoque cre-
 „ didit, quem Josephus libro VII. de Bello Ju-
 „ daico inter Titi Duces, Consiliarios, Amicos
 „ bis memoravit, Frontonem. Verum ego, ut
 „ Titi Libertum (sic enim idem Josephus altero
 „ in loco vocat) ad consulatum proVectum esse,
 „ animum inducere non possum, ut credam; ita
 „ superiora illa reliqua satis esse puto, ut intelli-
 „ gatur, istum, quo de ajunt, Frontonem vel
 „ obscurum apud aequales fere omnes Scriptores
 „ fuisse, vel in militaribus etiam officiis contra
 „ atque urgent, fuisse versatum.

„ XXXII. „ Qua in re ostendenda eam ob cau-
 „ sam longior fui, quod, quidquid deinde Pagius
 „ ait, ad se scripsisse Norisium, non eo pertinet,
 „ ut Frontonem illo praesertim ipso, quo quae-
 „ rimus, tempore fuisse Consulem, sed ut toga-
 „ tum fuisse virum, non militare, credamus.
 „ *In Lib. inquit, 48. Digest. L. 5. De poenis re-*
 „ *citatur rescriptum Trajani ad Julium Frontonem.*
 „ *Ejus filius fuit Praefectus classis sub Hadriano,*
 „ *Gruteri pag. 573. Ad quae ne illud quidem di-*
 „ *cam, Catanaeum, qui jam olim (in Plin. Epist.*
 „ *cit.) verba illa legis animadverterat, sic legisse:*
 „ *Divus Adrianus Julio Frontoni rescripsit, quod*
 „ *ego quoque in nonnullis vidi editionibus, cum*
 „ *aliae tamen, eaeque (ut verum fatear) lauda-*
 „ *tiores habeant, Divus Trajanus. Neque item*
 „ *dicam, cautius Tillemontium facere, qui Ju-*
 „ *lium Frontonem classis praefectum, prioris*
 „ *filium non affirmat fuisse, sed tantummodo*
 „ *esse potuisse. Haec, inquam, atque alia prae-*
 „ *terea omittam. Nam quanquam id, quod*
 „ *minime planum faciunt, ultro concederem,*
 „ Fron-

A J. POLENO CONTEXTA.

„ Frontonem, de quo sermo est, sic semper in
„ toga floruisse, ut nullam unquam militaris of-
„ ficii partem attigisset; non tamen propterea
„ sequeretur, in Frontinum quoque non cadere
„ laudes istas, quae in Plinii Panegyrico illi, de
„ quo quaerimus, Consuli tribuuntur; velut
„ antea probatum est.

XXXIII. „ Quam ob causam de illa pariter
„ Inscriptione apud Gruterum (*pag.* 190. 1.) a
„ Tillemontio (sed tamen post Norisium in Con-
„ sulari Epistola) animadversa nihil adjiciam,
„ nisi hoc unum: non apparere ex eo lapide,
„ M. Julium Frontonem IIII Virum viis curan-
„ dis fuisse anno 103. quod Tillemontius affir-
„ mat. Quod enim Trajanus ibi COS. V. scri-
„ batur, hinc illud tantum effici potest, non
„ ante annum 103. Inscriptionem incisam esse:
„ in quo tamen repugnat adscripta TRIBUNIC.
„ POTEST. V. quae annum designat 102. vel
„ etiam duos menses ultimos anni 101. Itaque
„ mirum non est, Reinesium legisse TRIBU-
„ NIC. POTEST. VIII. i. e. A. V. 858. ut
„ in altera Gruteri Editione indicatur, vel po-
„ tius, ut in Syntagmate illius invenio, TRIB.
„ POT. VIIII. A. V. 855. Veruntamen ut hoc
„ in anno 855. apertissimum Typographi erro-
„ rem omittam; respondet enim A. Chr. 102.
„ cum respondere debeat A. 105. vel 106., certe
„ si exemplari standum est, quod emendatum ex
„ Gudii, qui bis contulerat, codice in memorata
„ Gruteri Editione habemus; non post nume-
„ rum V. qui extremum sinistrum occupat mar-
„ ginem, sed potius ante, cum justo aliquanto
„ majus intervallum inter POTEST. & V. re-
„ linquatur, videtur esse supplendi locus. Ac-

+++ 5

„ cedit

S. J. FRONTINI VITA

„ cedit cognomen PARTHICI, quod in hoc
„ etiam lapide adscribi, non animadvertit Re-
„ nefius, mox docens, Trajano haud ante Tri-
„ bun. Potestatem XII. tributum esse, in hoc
„ quoque a Fabretto reprehensus (*de Columna*
„ *Traj. c. 9.*) negante, *in ullo vel marmore, vel*
„ *nummo non suspecto titulum PARTHICI ante*
„ *XIX. Trib. (Trajani) Pot. reperiri.* Quam ego
„ litem hic quidem non faciam meam, ut neque
„ illam alteram, V. Trajani Consulatum non in
„ 103. (quod Tillemontio, & plerisque aliis
„ paulo ante negare nolui) sed in annum, ut
„ Fabrettus contendit, 104. incidisse. Haec
„ eo tantummodo attigi, ut intelligeretur, quae-
„ nam aut suspensiones in istum lapidem, aut du-
„ bitationes in istum annum possint cadere 103,
„ qui illo dicitur indicari; praesertim cum ipse
„ Tillemontius alio in loco. ponat, anno primum
„ 107. Parthici cognomen Trajanum mereri
„ potuisse, quod sibi anno demum 115. magis
„ magisque confirmavit. Quid? quod idem Til-
„ lemontius alibi censuit, ad annum usque 111.
„ istius lapidis tempus posse produci. Et mihi
„ quidem omnia, quae hic memoravimus, repu-
„ tanti sic omnino visum est, aut PARTHICI
„ cognomen esse inducendum, augendumque
„ numerum Tribun. Potest. aut si retinere illud
„ liceat sic tamen, ut hic maxime augeatur; neque
„ Gruteri exemplar, ut ostensum est, neque no-
„ tam COS. V. ullo modo pati, ut ultra XV. auge-
„ re possimus: quod si fiat; non annus 103. sed
„ postremi duo menses anni 111. indicabuntur.
„ Post quorum, non amplius, duorum mensium
„ intervallum cum Trajanus Consulatum inierit
„ VI. hinc est, ut minus illa me moveant, quae
„ Virum

A J. POLENO CONTEXTA.

„ Virum Eruditissimum Joannem Massonium
 „ permoverunt, ut hoc in lapide non modo Trib.
 „ Potestatis, quam ipse quoque XV. legendam
 „ existimat, sed etiam Consulatus numerum cen-
 „ seret esse mutandum, & pro V. legendum
 „ VI. Verum haec ἐκ παρόδω.
 „ XXXIV. „ Jam enim supra satis mihi praesti-
 „ tisse videor, quod receperam, ut Norisii ra-
 „ tiones excuterem. Quae tamen firmac, an
 „ infirmac sint, tu, Vir Doctissime, pro eo,
 „ quo polles, acri judicio existimabis; ego vel
 „ firmissimas existimanti pro eo, quo unice mo-
 „ veor, veri studio facile assentiar. Hoc enim
 „ veri studium ita mihi animos addidit ad Sum-
 „ morum Virorum huic tertio Frontini Consula-
 „ tui adversantium rationes agitandas, ut tamen
 „ ipse, qui essem, & qui contra illi, non obli-
 „ scerer. Idem veri studium ne illud quidem
 „ dissimulare me sinit, quod altera ex parte
 „ nunc demum venit in mentem, videlicet tertio
 „ isti Frontini Consulatu ob stare facile posse
 „ illud idem Martialis Epigramma, quo demon-
 „ stratur secundus. Versus enim extremi qua-
 „ tuor haud obscure videntur ostendere, Epi-
 „ gramma nondum reddita libertate, id est Do-
 „ mitiano adhuc rerum potiente, scriptum fuis-
 „ se, & quod consequitur, alterum Frontino
 „ Consulatum ab Nerva quidem, ut oporteret,
 „ datum non esse. *Accedent*, inquit Martia-
 „ lis,

Accedent sine felle joci, nec mane timenda

Libertas: Et nil quod tacuisse velis.

De Prasino conviva meus, Venetoque loquatur,

Nec facient quemquam pocula nostra reum.

„ Per-

S. J. FRONTINI VITA

„ Permirum est, in hac controversia neminem,
„ quod sciam, versus hosce attendisse, qui illam
„ videlicet de altero Frontini Consulatu mentio-
„ nem, & continuo quidem, sequuntur; nisi
„ forte in aliam omnino partem accipiendos cre-
„ diderunt, ut Poëta hoc diceret: sub civili,
„ mitique Nervarum imperio jam non esse ti-
„ mendam, ut superiore tempore sub Domitia-
„ no, sermonum ac jocorum libertatem vel in
„ ipsam Venetam, Prasinaeve Factionem. Huc
„ autem pertinet, quod *de Factionibus aurigato-*
„ *rum, & studiis Principis* in hunc locum adno-
„ tavit Farnabius: *periculosum erat sub Nerone,*
„ *Vitellio, & Domitiano iis favere, a quibus alieni*
„ *Principes. Prasinae autem, & Venetae maxime*
„ *favebant.* Eodemque trahere fortasse quis ma-
„ lit ultima verba explicationis Raderi: *nullus*
„ *erit, qui nostras jocos insidiosè excipiat, & deferat*
„ *ad Caesarem, nosque reos faciat, ut Domitiani*
„ *temporibus contingebat.* Sed quanquam in prio-
„ rem illam interpretationem propensiores esse
„ me fateor; tu tamen, Vir Praestantissime,
„ hoc etiam dispicies, & quid sit veri similis,
„ constitues. Vale, & me, quod facis, re-
„ dama.

Patavii xiiii. Kal. Quintiles. cjcjcccxii.

XXXV. Hoc autem eodem anno Commenta-
rium de *Aquaeductibus* a Frontino editum, opi-
nor. In ejus Commentarii Art. 88. 89. 92. 93.
94. plura utilia Aquaeductibus ipsis, & Privatis
aquam recipientibus enarrantur (ut animadverti-
mus in Notis 1. Art. 87. & 5. Art. 93.) quae ipsi
Trajano accepta referenda, Frontinus common-
strat;

strat; atque inter cetera de Trajano moliente Anionis novi aquam reddere puriorem verba facit; additque; purior haec Anionis novi aqua *veniet in locum deformis illius ac turbidae, novum auctorem, Imperatorem Caesarem Nervam Trajanum Augustum, praescribente titulo*: quae sane verba Frontinum (ut ut is quidem coeperit sub Nerva scribere) perrexisse sub Trajano Librum *de Aquaeductibus* commentari, manifeste adeo commonstrant, ut non possim non mirari, Fabrettum (in *Dissertationibus de Aquis, & Aquaeductibus*, Num. 345.) tribuisse Nervae Patri quaedam, quae Nervae Filio, nimirum Trajano, tribui debent, atque affirmavisse tum in citato Num. tum in Num. 105. Frontinum opus suum *de Aquaeductibus* Nervae illi nuncupavisse.

XXXVI. Quod si nunc attendamus ea, quae (ut paullo supra diximus) Trajanus circa Aquas praestitit, ac Frontinus enarrat; satis comperimus, non ante citatum V. C. annum 853. editum fuisse hunc *de Aquaeductibus* Commentarium: non enim credibile est, eum a Frontino edi potuisse eodem statim anno, quo Romam advenit Trajanus; Trajanus autem Imperator nonnisi anno superiore V. C. 852. Romam venit. Quo vero tempore absuit Roma Trajanus, reor, Frontinum nostrum in diligenti Aquarum examine perrexisse: quamvis enim mensus fuerat copiam distributionemque eo tempore (id autem paucorum mensium fuisse credimus) quo sub Nerva Aquarum curam gesserat; quaedam tamen sub Trajano egit; ut, causa exempli, illud, quod narrat in Art. 74. *uniuscujusque Aquae copiam, quae supra scripta est, tota deinceps aestate durantem exploravi.*

XXXVII.

S. J. FRONTINI VITA

XXXVII. Cum itaque Commentarius hic editus fuerit anno V. C. 853. Strategematum autem Libri editi fuerint anno V. C. 837. sequitur, ut inter hasce Editiones anni sexdecim intercesserint. Quod temporis intervallum variare quidem potuit Authoris stilum; non tamen tantum est, ut det locum suspicioni; duo haec Opera diversis Authoribus esse tribuenda.

ANNO CHR. CI.

V. C. DCCCLIII.

IMPÉRATORE TRAIANO AVG. III.

SEX. ARTICULEIO PAETO CO.

XXXVIII. Num forte Asiae Proconsul fuerit hoc anno Frontinus noster, antequam propono; de Frontini nummo nonnulla dicam, oportet. Jacobus Sponius in *Miscellaneis Eruditae Antiquitatis* pertinentem ad Frontinum exhibet nummum: ex quo, similitudine accurate servata, desumpta est nostra nummi figura in Tab. *: nostri autem nummi diameter ad diametrum nummi ejusdem apud Sponium, habet rationem eandem; ac denarius numerus ad quaternarium. Sed ex iis, quae de proposito nummo Sponius tradidit, subjiciamus haec:

XXXIX. „ ΠΟΝΤΕΙΝΟC ΑΝΘΡΩΠΟΥ
„ id est, *Frontinus Proconsul a Smyrnaeis sub Praefectura* cujusdam *Myrti*, hocce nummo honoratus est, insolito aliis Proconsulibus honore. Nonnullorum enim nummos videmus a Provincia cufos, sed solo nomine insignitos, non vero capite, quod Caesarum Principumque jus erat. Quamobrem putabat Gallandius noster, qui nummum Smyrnae reperit, non Frontini caput esse, sed Jovis apud Smyrnaeos cul-

„ τι

* Titulari. Vide de eo nummo plura in Praefatione mea.

„ ti. Verum fortasse non erravero, si ipsiusmet
 „ Proconsulis esse affirmaverim. Deinde vero
 addit Sponius rationes, propter quas id posset
 affirmari, concludens tamen hisce verbis; „ sed
 „ quia hae rationes non admodum validae sunt,
 „ sitne Jovis, vel Frontini facies, adhuc sub ju-
 „ dice lis sit”. At, genuinum esse nummum,
 vel ex eo colligi posse existimo; quod Author
 Anonymus, qui Librum edidit sub hoc titulo,
Numismatum Antiquorum Sylloge ex Cimeliarchio Au-
thoris (Londini 1708.) alium exhibet in Sponii si-
 milem nummum.

XL. Jacobus Facciolatus, vir doctissimus, &
 de praecclaris omnibus artibus ac Latina lingua opti-
 me meritis, cum de hac re sermonem habere-
 mus, animadvertit, Adrianum primum ex Rom.
 Imperatoribus barbam alere coepisse; cujus dein-
 de exemplum principes ceteri, & tractu tempo-
 ris privati quoque secuti sunt. Quamobrem Fron-
 tinus noster, qui circa medium Trajani principa-
 tum vita excessit, is non videtur esse posse, cujus
 caput barbatum exhibetur. Sed quando Jacobus
 Gronovius (in *Thesouro Antiq. Graec.* Tom. III.
 pag. d d d d) certe majorum gentium antiquarius,
 voluit, caput nummo hoc exhibitum illius esse
 Frontini, de quo AElanus verba fecit, ille au-
 tem Frontinus noster est; nolui praetermittere,
 quin illud caput (cujuscumque sit) descriptioni vi-
 tae Frontini praefigerem.

XLI. Ceterum, si Frontino nostro nummus
 ille esset tribuendus, lubens crederem, eum hoc
 anno Proconsulatum Asiae gessisse. Nam regnan-
 te Domitiano, Imperii anxio, conscientia timi-
 do, suspiciosoque, credibile non esset, tributum
 fuisse Frontino tantum, atque insolitum hono-
 rem.

S. J. FRONTINI VITA

tem. Regnante vero Trajano, prioribus annis ante annum hunc, Romae in Aquarum cura mansisse Frontinum, ex ipso *de Aquaeductibus* Commentario satis liquet. Ergo credendum esset, post tertium Consulatum missum fuisse Frontinum ad regimen honorificentissimum, atque nulli secundum, scilicet ad Asiae Proconsulatum; Smyrnae etenim, ubi nummus est percussus, Urbs in Asiae Provincia erat.

ANNO CHR. CVI.

V. C. DCCCLVIII

L. CEONIO COMMODO

L. TITIO CEREALI. COSS.

XLII. Non ante hunc annum vita excessisse Frontinum, opinor. In Epistola quidem 8. lib. IV. Plinius scribit, se successisse in Augurato *Julio Frontino, principi viro*. Auguratum autem Plinius a Trajano petierat in Epistola, quae octava est decimi Libri; unde liquet, Trajano regnante, Frontinum obiisse: nam Auguratus non adimebatur viventi, ut in superius citata Epistola Plinius affirmat, & Antiquarii omnes ad unum consentiunt; si sciremus, quo anno Plinius creatus fuerit Augur, sciremus quidem etiam, quo anno Frontinus mortuus sit. Joannes Masson in *Plinii Vita*, autumat, Plinium inter Augures fuisse cooptatum anno V. C. 856. sed quia Masson in eam sententiam fertur ob nonnulla verba ex Libro *de Agrorum Qualitate* desumpta; qui Liber haud dubie Frontino nostro tribui non potest (ut, ubi agatur de Libris a Frontino nostro scriptis, demonstrabitur) iccirco causam conjecturae Viri, ceteroquin eruditissimi, probare non possum.

XLIII. Itaque ingressus sum ad conjiciendum
iter

iter diversum. Scribit Plinius in superius citata Epistola; *utinam, ut Sacerdotium, idem & Consulatum multo etiam juvenior, quam ille* (nimirum M. Tullius Cicero, de quo supra sermo fuerat) *sum consecutus; ita senex &c.* Cicero autem creatus fuerat Consul anno aetatis 43. Augur anno aetatis 54. (ut perspicue ostendit Franciscus Fabricius in *Ciceronis Vita.*) Atqui si Plinius factus fuisset Augur, aut eo aetatis anno; quo creatus fuerat Consul Cicero, aut ante eum annum; credibile sane est, Plinium, gloriae profecto cupidum, hoc in loco id notaturum fuisse; igitur cum id non notaverit, verisimile fit, Plinium post annum aetatis suae 43. Augurem factum fuisse; ideoque in nullum ante hunc annum V. C. 859. quo (ut ex citato Joannis Masson Opere prorsus liquet) Plinius quadragesimum quartum aetatis annum explevit, cooptationem ejus in Augurum Collegium, &, ut consequitur, mortem Frontini referre possumus. Ex consideratione tamen Epistolarum Plinii facile crediderim, neque multo post hunc annum Frontini obitum contigisse.

XLIV. Illud quidem notatu dignum existimarunt Antiqui, nimirum Frontinum sibi fieri monumentum vetuisse; vetuerat autem (ut liquet ex Epistola mox citanda) verbis hisce; *Impensa monumenti supervacua est; memoria nostri durabit, si vitam meruimus.* Itaque invenimus apud Plinium (in Epist. 19. lib. ix.) a Rufone Frontinum nostrum fuisse laudatum, reprehensumque Virginium Rufum, qui jusserat, sepulcro suo inscribi duos hosce versus:

*Hic situs est Rufus, pulso qui Vindice quondam,
Imperium asseruit, non sibi, sed Patriae.*

++++

Cui

S. J. FRONTINI VITA

Cui Rufoni Plinius respondens, utrumque, & Frontinum scilicet, & Rufum laudat: *meo quidem* (scribit) *judicio neuter calpandus, quorum uterque ad gloriam pari cupiditate, diverso itinere contendit: alter, dum expetit debitos titulos: alter, dum mavult videri contempsisse.*

XLV. Haec habui, quae de Frontini vita aut colligerem, aut conjicerem. Notitias omnes hausi ex ipsis fontibus; horum autem plures mihi indicaverunt ii, qui de Frontino scripsere. Porro Joannes Cuspinianus in *Commentariis de Consulibus Romanorum* ad annum V. C. 823. multa pertinentia ad Frontini vitam congeffit: quae summa fide descripsit Joannes Maria Catanaeus in *Notis ad Plinii epist. 8. lib. iv.* Neque tamen aut Cuspinianum nominavit Catanaeus, aut alteruter loca, unde notitiae illae hauriendae, demonstravit. Quod tamen hi non praestitere, praestitit Petrus Scriverius sub initium Editionis Operum Frontini, quam ipse adornavit, ubi Catanaei narrationi commentarium veluti quemdam subjecit. Nonnulla etiam de Frontino habet Gerardus Joannes Vossius de *Historicis Latinis* lib. *iii.* Nonnulla Thomas Pope Blount in *Censura Celebriorum Authorum* ad annum Christi 85. Sed ordinate magis, quam priores in colligendis notitiis fecerant, vitam Frontini scripsit Nanius Tillemontius in eximia sua *Historia Imperatorum* post Imperatoris Trajani vitam. Nos haec omnia diligenter expendimus, aliaque conquisivimus, & per Consules digessimus, secuti exemplum Francisci Fabricii, atque Joannis Masson: quorum ille Ciceronis vitam, hic inter ceteras Plinii vitam (de qua supra verba fecimus) hoc eodem ordine digessere.

CAP.

De Libris a Frontino scriptis.

I. **P**lures Libri sunt, qui sub Frontini nomine circumferuntur: nos in praesentia recensimus singulos, inquirentes, quae opera ad Frontinum nostrum, scriptorem *Commentarii de Aquaeductibus*, spectent; & quae huic tribui minime debeant. Ordinemur ab eo Libro, cui quidam hunc praefigunt titulum; *Sex. Julii Frontini V. C. de Re Agraria Liber*: alii vero hunc; *Julii Frontini de Agrorum Qualitate*. De cujus tamen Operis conditore non melius dici potest, quam dictum est a Gochio in *Notis in Rei Agrariae Auctores*; ubi celebrem illum Frontinum nostrum non esse habendum pro Libri propositi Scriptore, contendit: *Nam Scriptor, inquit, cum haec emitteret, tyronem se fuisse, & scribendi novum, operis initio fatetur. Tempus autem illud fuit, „cum Imperator victoria Daciam referavit”*. Qui Imperator fuit Domitianus, qui de Dacis triumphavit; post quem Trajanus, victo Rege Decembalo, Daciam fecit provinciam, ut tradit Eusebius in *Chroniciis*. At e Tacito constat, jam Vespasiano iterum, & Tito Consulibus Frontinum celebrem illum Romae Praeturam gessisse (quod ostendimus in Frontini Vita ad annum V. C. 823.) non ergo ille sub Domitiano „primum sedulitatis impendium” aut „Celso” aut cuiquam alii obtulit. Atque magis hanc meam opinionem confirmat, quod haec in Manuscriptis adscribi videam partim M. Junio Nypso, partim etiam, ut est in Manuscripto, Domino Gerberto, Papae & Philosopho.

II. Sequitur Fragmentum de Limitibus, de quo

++++ a

ita

S. J. FRONTINI VITA

ita Goesius; *Fragmentum hoc legitur in Manuscripto sub nomine „Hygini de Limitibus” ; in alio sub „Julii Frontini Sicali”*. Petrus Scriverius ex sub *Manuscripto praefixit nomen Sexti Julii Frontini V. C.* Nullum tamen in sua Editione accuratissimus Goesius Authoris nomen huic Fragmento praefixit; quod si alicui Frontino sittribuendum, certe Authori illi, qui *de Re Agraria* alium Librum scripserat, potius, quam Frontino nostro, tribuendum esse videtur.

III. Idem prorsus dicam de perexiguo alio fragmento, quod inter varios Authores *de Limitibus* exstat, habetque praefixum titulum; *ex Libro Frontini secundo*. Hoc enim quoque Authori illi *de Limitibus* adscribendum plane est.

IV. Venio ad duo illa Fragmenta Librorum *de Coloniis*, quae Frontino nostro adtribui haud dubie non possunt; cum in utroque nominetur *Imperator Adrianus*: Frontinus autem noster fato functus est (ut jam in cap. 1. Sect. 42. ostendimus) antequam rerum potiretur Adrianus.

V. Restant Strategematum Libri, quos Frontini nostri esse reor; fateor tamen, non, deesse qui dubitent, permoti ab iis, quas faciunt conjecturas; conjecturas inquam, nullum enim satis firmum afferunt argumentum. Porro neque video, cur dubitare debeamus, num ii, quos habemus, Strategematum Libri *Epitoma* potius Librorum Frontini sint, ut dubitare visus est Caspar Barthius in *Adversariorum Commentariorum* lib. LX. Et quod affert Samuel Tennulius in eruditissima Praefatione sua ad ipsos Strategematum Libros, vix, aut ne vix quidem roboris ullius esse videtur. Nimirum quaerit ille, num Strategematum Author Frontinus ille sit, de quo Tacitus in Vita Agri-
co-

A J. POLENO CONTEXTA.

colae agit, (agit autem Tacitus de Frontino nostro) respondetque, *non puto; nam Britannorum, quos dicitur devicisse, nullam mentionem habet in Strategematibus*: sed ex ipso *de Aquaeductibus* Commentario satis constat, Frontinum a gestis suis enarrandis abstinuisse: idque cordi multo magis illi esse debuit in Libro edito, regnante Domitiano, Imperatore scilicet egregiis aliorum gestis vehementissime invidente.

VI. Verum, ut in negotio hoc caute me gererem, Virum doctissimum celeberrimumque Joannem Gratianum Primarium in hoc Gymnasio Philosophiae Professore consului; quippe quem non philosophicarum modo disputationum, sed hujuscemodi quoque rerum judicem peritissimum sciebam esse. Ille vero benigne, ut assolet, id dedit responsum, quod subjeci.

JOANNES GRATIANUS

Viro Doctissimo, Clarissimoque

JOANNI POLENO

In Gymnasio Patavino Matheseos Professori Eximio
S. P. D.

VII. „ Quæris a me, Vir eruditissime, putem
„ ne ego, duos fuisse Frontinos, quorum
„ alter de Strategematis, de Aquaeductibus
„ alter scripserit, an vero unus & idem operis utriusque auctor sit. Equidem haud existimarem operae esse sententiam dicere post Criticorum gravissimorum hac de re prolata judicia, nisi permoveret voluntas tua, quæ apud me valere semper plurimum debet. Quando igitur,

++++ 3

„ tur,

S. J. FRONTINI VITA

„ tur, quod in quaestionibus istiusmodi esse prae-
 „ cipuum adminiculum solet, comparatio tem-
 „ porum nihil adjuvat, satis enim constat pene
 „ synchronos hos libros ortu esse; videtur ratio
 „ omnis dubitandi petenda a forma ipsa locutio-
 „ nis, quae utrobique est adhibita. Effecit haec,
 „ ut quidam suspicarentur, non eundem esse Fron-
 „ tinum, qui libros Strategematicos, & de A-
 „ quaeductibus conscripserit. Ac negari non po-
 „ test, discrimen aliquod χαρακτήρ intercede-
 „ re, recteque videri Cl. Rubenio puriorem &
 „ emendatiorem in Libro Aquaeductuum sermo-
 „ nem esse, quam in Strategematis. Verum at-
 „ tente scripta haec inter se componentibus diffi-
 „ militudo tanta non apparet, ut propterea Fron-
 „ tinos duos facere sit necesse; cum praesertim
 „ hujus in Scriptore uno dissimilitudinis ratio
 „ probabilis afferri possit. Strategemata enim ex
 „ scriptoribus aliis aliisque tum Latinis, tum Grae-
 „ cis conquisivit; neque proinde mirum est mi-
 „ nus eleganter multa enarrasse, quae a minus e-
 „ legantibus transtulit in libros suos. Cur autem
 „ in describendis Aquaeductibus sit oratio casti-
 „ gator, non perperam affirmes factum inde,
 „ quod Aquarum Curator a Nerva Augusto crea-
 „ tus, habere potuerit quasi promptuarium le-
 „ ctissimae phraseos ex tabulis, & monumentis
 „ magistratus ejus, indeque petere verba pro-
 „ pria, genuinas nomenclaturas, syntaxeis legi-
 „ timas, coloremque sermonis ad germanam la-
 „ tinitatem proxime accedentis. Quamquam ne
 „ illud quidem dederis omnino, puriorem, & e-
 „ mendatiorem in Aquaeductuum libro sermonem
 „ esse. Nam ut in his non una occurrunt, in
 „ quibus satis cernitur lapsa latinitas, propria-
 „ que

A J. POLENO CONTEXTA:

„ que ejus Sacculi, in quo scribebat; ita in Stra-
„ tegematicis crebro admodum ea legere est, quae
„ gravitate & nitore certare cum illis possint,
„ quae scripta optimo aevo latinitatis ad nos per-
„ venerunt. Non dissimulaverim, videri plus
„ aliquanto esse discriminis inter praefationes u-
„ triusque operis; cum quae praefiguntur Stra-
„ tegematis, non solum saeculi vitium, sed e-
„ tiam, si fas est dicere, levitatem quasi quan-
„ dam scribentis ostendant. At qui inducam in
„ animum credere, non eundem esse Frontinum,
„ ob non servatam ubique diligentiam & curam
„ eandem praefandi? cum praesertim Strategie-
„ mata collegerit non necessitate officii, aut cau-
„ sa, quae similis necessitati esset, sed ut amans mi-
„ litarium rerum animo obsecundaret suo, id-
„ que cum junior esset (nam in Britannia primum
„ militavit) contra vero curationem Aquarum su-
„ sceperit jam Consularis; quam a Nerva deman-
„ datam putavit sibi gloriae esse, quippe, ut
„ ipse ait, administrari semper solitam a princi-
„ pibus Civitatis Viris; ut, quia magnitudo, at-
„ que amplitudo muneris praecipuam solertiam
„ postulabat, voluerit Imperatori eam testari scri-
„ pto edito, quo callentissimum se ostenderet
„ eorum omnium, quae ad Aquaeductus pertine-
„ rent. Eo opinor in praefando etiam gravio-
„ rem fuisse, limatioremque. Haec habui, Vir
„ eximie, quae tibi interroganti responderem.
„ Tu, qua doctrina es, expendes, censebisque
„ judicio tuo. Vale.

Patavii v. Non. Quintæ. ccccxxi.

VIII. Plura tamen opera scripsisse Frontinum nostrum, credibile est. Vegetius quidem in lib.

†††† 4

II.

S. J. FRONTINI VITA A J. POLENO CONT.

II. *de Re Militari* cap. 3. haec habet; *Nam unius aetatis sunt, quae fortiter fiunt, quae vero pro utilitate Reipublicae scribuntur, aeterna sunt. Idem fecerunt alii complures, sed praecipue Frontinus, Divo Trajano ab ejusmodi comprobatus industria: hinc plura pro Reipublicae utilitate Frontinum litteris mandavisse, conjicere possumus. Adde autem majoris roboris probationem ex iis verbis, quae Frontinus ipse in Art. 2. Commentarii de Aquaeductibus scripsit; in aliis autem libris, quos post experimenta, & usum composui &c.* quibus sane verbis opera plura indicantur. At, fato invidente, multa interciderunt; quae tamen ignotum est; si excipias Libros *de Re Militari*, atque opus *de Tactica Homeri tempore usitata*, de quibus diximus in cap. 1. sect. 14. & 16.

IX. Locus vero hic esset recensendi fusius errores eorum, qui sive ex praejudicata aliqua opinione, sive ex incuria varios Frontinos pro uno dumtaxat habuere; & eorum etiam, qui nomina Frontinorum perperam cum Frontonum nominibus confuderunt: ita, causa exempli, Jacobus Gaddius in Tom. I. *de Scriptoribus non Ecclesiasticis* pag. 193. scripsit haec, *Frontinus Alexandro Severo Caesari ad res componendas fuit adjumento; inde vero huic eidem Frontino Libros Strategematum tribuit, & Lucianus in Opere de conscribenda Historia animadvertit, fuisse, qui eodem pacto, ac Graeci, Romanorum nomina efferret, & Phrontinum diceret Frontonem.* Sed quoniam laudatus Morgagnus noster in Epistola superius posita, quaecumque ex hoc genere ad ejus argumentum spectabant, est optime persecutus; iccirco hic eadem non iterabimus.

P R A E F A T I O .

JÖHANN. FRED. GRONOVIVS

ROBERTO KEÜCHENIO,

Viro Eximio S. P. D.

Feriae sunt, & publicae privataeque scholae dant.
respirare. Licet jam dare operam amicis, li-
cet meminisse & FRONTINI tui, quando eum fri-
volis nostris putas juvari. lib. i. cap. 5. num. 26.
*qui deducti frequentiori mugitu speciem remanentium
praeberent hostium.* Stewechius conjicit, *qui edi-
to.* Ego malim, *qui relict.* cap. 8. num. 9. *Sci-
pio Africanus ad excipienda auxilia cum com meatibus,
Hannibali Venticiũ Thermum dimisit, ipse subventu-
rus.* Fortassis: *ad excipienda auxilia cum comnea-
tibus Hannibali venientia Minucium Thermum immi-
sit.* Est enim Thermus Minuciae gentis cogno-
men. cap. 11. num. 11. *ut praesentari merces prodi-
toribus posset.* Scripsit haud dubie auctor *reprae-
sentari.* Vide de pecunia veteri lib. 11. cap. 1.
num. 11, *interfectis omnibus impedimentis.* Scrive-
rius *interceptis.* A quo illum abstertere debuit Ste-
wechius ad hunc locum. Adjiciemus ejus ob-
servatis pondus, ne in posterum negligentur. *Im-
pedimenta* igitur non modo sunt sarcinae, sed in-
terdum vehicula cum sarcinis & jumentis; ali-
quando ipsa jumenta. Caesar lib. vii. cap. 45.
de bello Gallico: *prima luce magnum numerum im-
pedimentorum ex castris mulorumque produci, eque iis
stramenta detrabi, mulionesque cum cassidibus equi-
tum specie ac simulatione, collibus circumvehi jubet.*
Ubi male Ciacconius, *jumentorum.* lib. i. de bel-
lo civili: *desiderati sunt eo die sagittarii circiter du-
centi,*

P R A E F A T I O:

centi, equites pauci, calorum atque impedimentorum non magnus numerus. Curtius l. ix. c. 10. Quum Indiae praefecti, sicut erat imperatum, equorum jumentorumque jugalium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Ubi pari errore Freinsheimius conjicit, ad impedimenta: ut intelligantur equi & jumenta ad impedimenta vehenda. Quasi hi equi & jumenta non sint ipsa impedimenta. Tacitus 1. Annal. cap. 45. ut jam jamque iturus, legit comites, conquistavit impedimenta, adornavit naves. Non sunt sarcinae, ut idem Freinsheimius interpretatur: neque enim illae conquiri dicuntur, sed jumenta & vehicula. Suetonius hoc ipsum dicit, vehiculis comprehensis, cap. 38. Eidem sic impedimenta, Caligula cap. 51. propere versus ad pontes, ut eos calonibus & impedimentis stipatos reperit. Lege 28. Cod. Theodosii de erogatione militaris annonae: A Provinciarum rectoribus caveatur, ut tam numeris, quam familiis, nec non & impedimentis, praeter eas annonas, quae adaerantur, id tantum in specie tribuatur. Hoc est, militibus, servis, jumentis. Frontini lib. 11. cap. 3. num. 18. intraque eos, appropinquantibus quadrigis, ante signa nostra aciem recepit. Lego, quadrigis, antesignanorum aciem recepit. Eodem cap. num. 23. jussit suos equites, simul atque ad impedimenta ventum esset, equis desilire. Nullus hic locus impedimentis. Scribe: simul atque ad impedita ventum esset, id est, ad silvas. Sic cap. 2. planiciem, in qua dimicaturus erat, arboribus prostratis impedit. Sequitur in eodem loco: quo genere consecutus est, ne quis non locus ejus victoriam miraretur. Scripsit auctor: ne quis locus ejus victoriam moraretur. Ut ille: pugnae nodumque moramque. Sed hoc video praecepisse Mo-

Mo-

P R A E F A T I O.

Modium. cap. iv. num. 2. *F. Rutilius Maximus quarto Consul in Samnio. Immo Fabius Rullianus Maximus. Num. 4. Attilius Glabrio Consul. Immo Acilius. Mox: M. Porcius Cato, qui tum tribunus militum a populo factus in exercitu erat. MS. codex: qui tum, jam consularis, tribunus militum. Adstipulantur Plutarchus & Livius, hoc differentes, quod ille χιλιερχωντα, hic consularem legatum adfuisse Acilio scribit. Num. 12. Croesus praevalido hostium equitatu camelorum gregem opposuit. Utrum error est auctoris, an scripsit: Cyrus praevalido hostium equitatu. Cyri enim hoc ingenium, & ei camelorum copia: hostis autem ejus Croesus & Lydi, teste Herodoto. cap. 5. num. 2. non aciem tantum superavit; sed etiam castris exsist. Lego, acie. Eodem cap. num. 23. ut ad primum nostrum incursum. per nota refugerent vada. Lege ex MS. nostrorum. Statim: Hos consul & adortus temere & secutus, jejunum exercitum in maximo frigore transitu fluminis rigere fecit. Idem MS. in maximo frigore transitu fluminis rigefecit. Verbum elegantissimum, dignissimumque, quo sermo Latinus augeatur: sic dictum, ut calefacere, frigefacere. Eodem c. n. 29. in fine: utrumque ex sententia cessit. Additur in MS. namque ad fortuitam incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. Quod quanti sit, aestimabis. N. 31. cum deinde Pompejani securi servatique pabulo de reditu cogitarent. MS. curatique. Neutrum satis placet. Mallem gravatique vel satiatique. num. 36. adeo debellavit, ut destituti Labieno provincia excederent Parthi. Lege, destituto, id est, destituentes & deferentes Labienum, ducem eum adversus Romanos sequi jam recusantes. num. 44. Alcibiades dux Atheniensium in Hellesponto adversus Numidarum & Lacedaemoniorum ducem. Scribendum, adversus*

P R A E F A T I O.

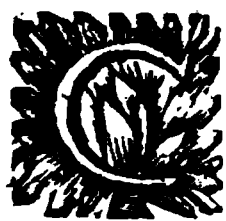
sus Mindarum Lacedaemoniorum ducem. cap. 7. nunt.
 12. *Quo instinctu affecutus est, ut protenus barbari*
tollerentur. Scribo: pellerentur: inde scilicet, ubi
obsidebant aquationem. cap. 9. num. 5. in quem-
dam ex Megistanis, quos ceperat, animadvertit. MS.
edebat: in Vodundum ex Megistanis. Quasi no-
men id Satrapae esset. Caeterum eodem genere
loquendi cap. 11. num. 1. MS. quam obsides a
principibus acciperet, hoc est, quosdam principum.
Vulgo a principibus. Sed avocor, & jam clamant
alii, sibi quoque me servire oportere. Itaque
vale, & his fruire, & si quid horum ab aliis anti-
cipatum est, pro non dicto a me dissimula. LUG-
DUNI in BATAVIS a. d. III. Cal. Januar. Gre-
gor. CIO IO C. LXI. anni, qui tibi feliciter na-
scatur, & decurrat.

* S E X T I

JULII FRONTINI
STRATEGEMATICON
LIBRI QUATUOR.

P R A E F A T I O

In tres libros priores.

Um ad ¹ instruendam rei militaris scien-
tiam, unus ex numero ² studiosorum e-
jus accesserim, eique ³ destinato, quan-
tum ⁴ cura nostra valuit, satisfecisse ⁵ vi-
sus

⁴ Vulgo ADSTRUENDAM. ⁵ Vulgo DESTINATIONI.

* Toto hoc titulo caret unus Regius, verum tres Regii MSS. praebent. SEPTI JULII FRONTINI STRATEGEMATON LIBER PRIMUS INCIPIT. Hillensb. unus, INCIPIT JULIUS FRONTINUS STRATEGEMATON, DE INSTRUCTIONE BELLORUM LIBER PRIMUS: alter, O Julii Frontini in strategemata praefatio. Tertius Sexti Julii Frontini primi libri strategematon praefatio incipit. Vide, quae modo Catanaeo opposui. In meo Codice Longobardicis literis exarato, est *Sextus Frontinus*. TEN-
NULIUS. Titulus hujus libelli in MSS. adeo variat, ut nihil certi hinc statuere possimus. Plerique tamen hic & in seqq. librorum titulis *Strategematon* exhibent. Alii addunt *de rebus bellicis*, alii *rei militaris* & similia. Mihi vulgatum *Strategematicon* praeplicet, ut mox plenius dicemus. Vulgo autem addebatur *VIR CONSULARIS*; sed cum in

nullo Codice, (si excipias Arce-
rianum a Keuchenio adhibitum, qui dat V. Cost.) is titulus appareat, cum ejecimus; licet non negem, Frontinum nostrum Con-
sulem fuisse, quod satis liquido probavit Vir Doctiss. Polenus in dissertatione, quam de Frontino praefixit libro de Aquaeductibus per eundem hunc Frontinum scripto, & a se nuper edito; & nos cum aliorum eruditum de hoc auctore disputationibus post praefationes hic recudi curavimus. Ceterum *Frontinorum* mentio, praeterquam in monumentis per viros doctos huc congestis, alibi quodque reperitur, & SEPTIUS JULIUS FRONTINUS memoratur in Inscriptione apud Sponium Miscell. Antiq. p. 189. Vide etiam Cl. Fabricii Bibliot. Latin. T. 2. p. 737.

¹ *Adstruendam* Keuchenius monuit, in MS. Arceriano, & Editione Parisiensi A. 1513. (quam male putavit & cum eo Cl. Periz.

sus sim; deberi adhuc⁶ institutae arbitror operae,

An. Hist. p. 445. omnium esse primam) scribi *instruendam*. Vulgatum tamen ex Glossis *adstruere* per *ἀναδιδάσκειν* exponentibus retinuit. Verum si *adstruendam* placet, malim *rei militari*. *Adstruere* enim hoc loco notaret, promoveri, augere scientiam rei militaris, & quasi superaddere, ut statim, *Adjuvari me ab his, qui aliquid illi adstruunt, non argui credam*. Quare solet etiam Dativus huic verbo ea in significatione addi. Vide praeter alia exempla ea, quae adducunt Doctissimi viri ad Ovidium L. 11. Art. Amat. 119.

Jam molire animum, qui daret, & adstrue formae.

& ad Justin. L. xxiii, 3. *Rebus super vota fluentibus Italiae Siciliaeque imperium & tot de Romanis viatorias adstruxerat*. Verum longe plurimorum & optimorum Codicum auctoritas jubet rescribi *instruendam*. Certe ita inveni in tribus Regiis Parisiensibus, duobus Cantabrigiensibus, duobus Mediceis, Gudiano, utroque Leidensi, Palatino, & Hillensbergii, quem postea Almelo-venius possedit. *Instruere* autem scientiam eleganter notat docere, vel potius necessariis praeceptis, & exemplis adornare & perfectam reddere. Sic *instruere iram* Ovidio L. xiii. Metam. §. 544. ut optime restituit Celeberrimus P. Burmannus. *Instruere virtutem* Senecae de Ira L. 1. C. 3. Lucan. L. vi, 486. *mortibus instruit artes*. Justin. L. v, C. 2. *Instruere victoriam*. Immo eodem fere modo noster dixit Cap. 8. §. 7. *Consilium ejus instruobat*.

2 *Studioforum*] Studiosus rei militaris est doctor, praeceptor, qui, ut modo dixit, adstruit ejus scientiam. Sic *Juris studiosus* est Suetonio Jurisconsultus. Quintil. l. 1. prooem. *Nomen tamen sibi in-*

solentissimum arrogaverunt, ut soli sapientiae studiosi vocarentur. Loquitur de philosophia. Plin. l. 4. epist. 13. *Rogo ut ex copia studioforum, quae ad te, ex admiratione ingenii tui, convenit, circumspicias praeceptores, quos sollicitare possimus*. Eodem lib. epist. 28. loquens de imaginibus mortuorum doctorum. *Quia tibi studiorum summa reverentia, summus amor studioforum*. lib. 6. epist. 6. *Erat non studiorum tantum; verum etiam studioforum amantissimus; ac prope quotidie ad audiendos, quos tunc ego frequentabam, Quintilianum & Niceten sacerdotem ventitabat. qui erant magistri dicendi*. TERN.

3 *Destinationi*] Sic editi. At 4 MSS. Regii, 3. Hillensb. & Romanus *Destinato* h. e. proposito haud spernendum: nimirum participia apud veteres induebant naturam substantivorum, licet aliter inflexa. Sic *commutatus* ἀντὶ τῆς commutatio Lucret. l. v. 803.

Quapropter quoniam, quae paulo diximus ante,

In commutatum veniant. Opinatus pro opinio Idem l. 4. v. 466.

Quoniam pars maxima tollit.

Propter opinatus animi.

Conjectus pro conjectio. l. 5. v. 417.

Sed quibus ille modis conjectas materiai

Fundavit coelam, ac terram, pontique profunda.

Declinatus pro declinatio. Varro de L. L. lib. 7. *Itaque novis nominibus adlateis in consuetudinem, sine dubitatione eorum declinatus statim omnis dicitur populus*. lib. 5. *Ego declinatus verborum & voluntarias & naturales esse puto*. lib. 9. *Sunt declinatorum species quatuor*. Terull. lib. de castit. *Ob pristinum de virginitate sancitum profanctientem*. Manil. l. 1. *lampad-*
dies

ut solertia ducum facta, quae à Graecis una
 στρατηματικῶν adpellatione comprehensa sunt,
 ex-

dios fissus ramosos fundit in ignes.
 pro fissiones. Arnob. l. 2. *Adean-
 tur inflexibus flexuosis*, pro infle-
 xionibus. Neutra sunt tam fre-
 quentia, ut iure prudentissimi
 Antecessores legant *instituta* pro
institutiones; & Theophilus red-
 diderit Διόταξις βίβλινος τὰ
 ἱνστιτῦτα. TENN. Restitui desti-
 nato, ut praeter Codices a Ten-
 nullo laudatos exhibent uterque
 Mediceus, duo Cantabrigienses,
 Palatinus, Leidens. primus & Col-
 latio Vossiana, alique. Quod
 est usurpatum ab auctore, ut so-
 lent participia neutrius generis,
 & in substantiva passim degene-
 rare. Sic dictum, factum, ince-
 ptum, iussum, institutum, man-
 datum, ostentum, placitum, por-
 tentum, praescriptum, propositum,
 responsum ut mox, & similia in
 numera: adi etiam L. iv, 1, 19.
 Nam exempla nominum quartae
 declinationum formae, quae ad-
 ducit Tennulius, huc minus qua-
 drant. Illorum exempla vide ad
 L. 11, C. 5. 30. cogitationibus.

4 Cura nostra valuit] Medic.
 cura valui.

5 Visus sum] Sic sex MSS. fal-
 so Keuchenius ex uno legit *nissus*.
 Nam Latini dicunt, *nissus sum*
satisfacere, *visus sum satisfacisse*.
 TENN. Ex Paris. Edit. ita legi
 volebat Keuchenius inepte; cui
 tamen accedunt prim. Leidens.
 & unus Scriverii Codex, qui in
 ineditis apud me notulis bene ob-
 servavit hos libros deperditos es-
 se, atque eorum meminisse Ve-
 getium Lib. 1. de re militari C.
 8. & ex eo J. Saresberiensis in
 Polycrat. Lib. v. C. 19. ubi vul-
 go male *Julius Hyginus* legitur.
 Unde refellitur Stewechius, opi-
 natus quantum Strategematicon
 librum esse de re militari. Sed
 vide insuper Vossium & Polemum
 in Prolegomenis,

6 Instituta operae] Gudianus,
 Leid. sec. & Medic. sec. *Institu-
 to operi*.

7 Una στρατηγ.] Medicus sec.
 vera sq.

8 Στρατηματικῶν] Στρα-
 τηματικῶν SCRIVERIUS. στρα-
 τηματικῶν omnes MSS. Hillens-
 berg. unus Latinis literis *strato-
 gematicon*. TENNUL. Dubium, u-
 trum Scriverius ita in suis MSS.
 invenerit, an sic legendum esse
 voluerit. Certe ei lectioni fa-
 vent Arcerii Codex, & duo MSS.
 ex nostris cum Saresberiensis lo-
 co Lib. v. C. 7. ubi vulgo edi-
 tur *strategematon*; nec non Vale-
 rius Maximus L. vii. C. 4. *Cujus*
opera, quia vix adpellatione nostra
 apte exprimi possunt, Graeca pro-
 nunciatione *strategemata* dicuntur.
 Quin & στρατηματικῶν legit do-
 ctissimus H. Stephanus in Thes.
 Graec. Ling. T. iii. p. 1070. ubi
 videndus. Ego tamen retinere
 malim vulgatum, seu Graecis
 seu Latinis characteribus, qui
 sunt in MSS. meis omnibus, exa-
 ratum. Nam MSS. ceteri omnes
strategematicon exhibent, ut &
 Saresberiensis Lib. vi. C. 11. prae-
 terea auctor noster clara distin-
 guit στρατηματικὰ a στρα-
 τημασι: quam differentiam ob-
 servavit quoque Saresber. Lib.
 viii. C. xiv. Quae vero contra
 propriae adpellationis notam ad res
 alias pertinent, *Julio Frontino* re-
 ste, *strategematica* appellantur. Di-
 scat enim *strategematicam* a *stra-
 tegemate*, quomodo genus a specie
 differt. Ait enim auctor infra,
 ubi vide Tennul., in genere o-
 mnia, quae provide, solleter
 &c. fiunt, esse τὰ ἔργα στρα-
 τηματικὰ, cum in specie sint
 στρατηματα. Exempli gratia:

expeditis amplectar commentariis. Ita enim ⁹ consilii quoque & ¹⁰ providentiae exemplis succincti duces erunt; unde illis excogitandi ¹¹ gerendique similia facultas nutriatur. Praeterea continget, ne de eventu trepidet inventionis suae, ¹² qui probatis eam experimentis ¹³ comparabit. Illud neque ignoro, neque inficior ¹⁴ etiam, rerum gestarum scriptores indagine operis sui hanc quoque partem esse complexos; & ab auctoribus, exemplorum quidquid insigne aliquo modo fuit, traditum. Sed, ut opinor, occupatis velocitate consuli ¹⁵ debet: longum est enim, singula & sparsa per inmensum corpus historiarum ¹⁶ persequi^a: & hi,

^a Vulgo PROSEQUI.

Hannibal toto bello Punico secundo multa edidit τὰ ἔργα στρατηγηματικά: quippe ad Trebiam hoc, illud ad Cannas, alia rursus alibi usurpavit στρατηγήματα. Haec subtilis harum vocum distinctio, quae ab auctore nostro fit, fecit quoque, ut retinerem veterem libri titulum *strategematicon*. licet, in titulis singulorum librorum MSS. habeant *strategematon*. Sic Georgica, Ἑρωτικά, Ποιμνικά, Σατυρικά, Ταντικά &c. scripserunt alii. His adde J. F. Gronov. Lib. 11. Observ. C. 2.

⁹ Consilii.] Sibi duo Regii, Palat. & Coll. Voss. *Consiliis* Medicus sec.

¹⁰ Providentiae] Leid. sec. & margo Ed. Paris. teste Keuchenio, *prudentiae* male. Vide J. F. Gronovium ad Liv. L. xxv, 34. *Dux cautus & providens*. uti & super hac voce Cl. Burm. ad Vellej. L. 1. C. xi. Noster de Aqueduct. Art. 64. *praeveniente providentia principum*; aliique passim. Apud Lactantium quoque L. 11. C. 8. *veterimus & optimus Codex*

Deus ad excogitandum providentissimus. vulgo *prud.* Eodem Cap. *providentia excogitandi & sapie.*

¹¹ Gerendique] *Generandique* Regius prim. Palat. & Medic. secundus cum marg. Ed. Hittorp.

¹² Qui.] *Quum* Leid. & deinceps Medic. sec. cum altero Leid. & Gudiano.

¹³ Comparabit] Optimus Regius *Comprobabit*, haud contemnendum. TENN. In quatuor MSSis *comprobabit* inveni. Non tamen placere potest, *probatis comprobabit*. *Comparabit* est comparisonem instituit suae inventionis cum simili, quae experimento & bono successu fuit probata.

¹⁴ Etiam] *Et* MSS. quatuor.

¹⁵ Debet] *Oportet* Regii duo, & mox *universum Corpus* Palat. Petrenf. & Leid. pr.

¹⁶ Prosequi] Sic haftenus editi. Verum MSS. tres Regii, unus Hillensb. & Romanus *Persequi*. Nepos de scriptis Catonis majoris c. 3. *Reliqua bella pari modo persecutus est*, usque ad praeturae Ser. Galbae, qui diripuit *Lusitanos*. Attico c. 11. *Difficile enim*

PRAEFATIO.

5

hi, qui notabilia excerpserunt, ipso velut acervo rerum confuderunt legentem. ¹⁷ Nostra sedulitas inpendet operam, ut quemadmodum res poscet, ipsum, quod ¹⁸ exigitur, quasi ad interrogatum ¹⁹ exhibeat: circumspectis enim generibus, praeparavi ²⁰ opportuna exemplorum veluti consilia. Quo magis autem ²¹ discreta ad rerum varie-

^a Vulgo EXHIBEATUR.

enim est omnia persequi, & non necessaria. TENN. Persequi exaratur quoque in meorum Codicum nonnullis optime. Verum id non referendum est, ut facit Tennulius, ad scriptorem, qui ea, quae enarrat & ordine recuset, tam *prosequi*, quam *persequi* dicitur; ut apud Virgilium Lib. 11. Aen. 107.

Prosequitur pavitans, & fido profere satur.

Statius L. 11. Theb. 268.

— *longa est series, sed nota malorum*

Prosequar, unde novis tam sacra potentia donis.

ubi & in MS Behotii & chartaceo, quem contuli, *prosequar*. quae creberrima in his vocibus confusio. At hic lectores intelligendi sunt, quibus fore longum, ait auctor, si exempla a variis scriptoribus per inmentum historiarum corpus sparsa deberent *persequi*, i. e. investigare, & inquirendo scrutari, num quid consequi possint, quod sibi in utile sit. Quod ne fieri necesse esset, hoc exemplorum undique collectorum quasi florum corpusculo sedulo curavit Frontinus. Hoc sensu Petronius C. 29. *Persequi totum parietem non destiti.* C. 33. *Persecutus putamen manu, ficedulam inveni.*

¹⁷ *Nostra sedulitas*] Posterior aetas frequentavit nimium hos modos loquendi. Autor supra. *Quantum cura nostra valuit.* Laetant. 3. C. 30. *Decui, quantum*

mea mediocritas tulit, longe devium philosophos iter a veritate tenuisse. Quintil. Instit. Prooem. *Quantum nostra valebit infirmitas, differamus.* Valer. Max. Prol. *Mea parvitas eo iustius ad favorem tuum decurrit.* TENN. Auctor noster in libro de aquaeductibus Artic. 118. *Nostra sedulitas ad certam regulam redegit.*

¹⁸ *Exigitur*] *Exigit* MSS. tres.

¹⁹ *Exhibeatur.*] Sic editi. Sed lege cum 4. MSS. Regiis, tribus Hillensb. & uno Romano *exhibeat* nimirum, *sedulitas nostra.* TENN. *Exhibeat* est quoque in Palatino, Gudiano, utroque Mediceo & Leidensi primo, aliisque. quod reposui. Sed vide, num elegantius in altero Leidensi & Petrensi scribatur *respondeat*. Mihi temere spernendum non videtur. L. 11. C. 3. §. 7. *ad omne momentum respondens miles.* ubi vide Tenn. L. 111. praef. *priores libri responderunt titulis suis.*

²⁰ *Opportuna exemplorum*] Unus Regius *Exemplo.* ut Justin. prolog. *Exemplo erant necessaria.* Sed praestat, *Exemplorum veluti consilia.* nimirum consilia formantur ab exemplis. Sic Martial. L. 9. epig. 17. *Consilium formae speculum.* ibid. epigr. 60. *Consuluit naves, an olerent aera Corinthon.* Ovid. 4. Met. Fab. 8. *Et quid se deceat, spectatas consulit undas.* TENN.

²¹ *Discreta &c.*] Alias quo magis autem discreta rerum collocarentur varietate apte in tres libros

A 3

&c.

rietatem apte collocarentur, in ²² tres libros ea ²³ diducimus. In primo erunt exempla, quae competant proelio nondum commisso. In secundo, quae ad proelium & confectam ²⁴ pacationem pertineant. Tertius inferendae solvendaeque obsidionis habebit *εραγνύματα*: quibus deinceps generibus suas species adtribui. Huic labori non injuste veniam paciscar, ne me pro incurioso reprehendat, qui praeteritum aliquid a nobis ²⁵ repererit exemplum. Quis enim ad percensenda omnia monumenta, quae utraque lingua tradita sunt, sufficiat? ²⁶ unde multa transire ²⁷ mihi ipse permisi; quod me non sine causa fecisse scient, qui aliorum libros, eadem promittentium, legerint. Verum facile erit,

&c. SCRIVERIUS. Ita legitur in Edd. Romana A. MCDXCIV. & Bononiensi A. MDIV. & Keucheni iudicio concinnius, quam vulgo. mihi videtur locus corruptior. In uno Cantabr. *rerum ad varietatem apta*, adprobante Cl. Waskio. *ad rerum aditus collocarentur v. a. duo Regii. a. r. collocarentur varietatem a.* Mediceus prim. *aperto Medic. secund. An fuit discretâ ad rerum exitus collocarentur varietate, apte in tres* &c. ? non liquet.

²² Tres] Frontinus scripsit tres priores de strategematibus, quartum librum de strategicis. TENN.

²³ Diducimus] Sic unus Reg sed reliqui omnes *deducimus*. *Diducere* est dividere. *deducere* scribere componere. TENN. Re & *diducimus* exhibent fere omnes mei, nisi quod in uno Mediceo sit *deduximus*. Dein Palatin. in primo enim.

²⁴ Pacationem] Alias *passionem*. SCRIV. *Pacationem*: sic omnes MSS. minus uno Regio & Serivariano, qui dant *Passionem*. vox

proba, centies Ciceroni frequentata. Pro induciis, Flor. 4. 12. *continua totius generis humani aut pax fuit, aut passio*. Sed Frontinus lib. 2. 9. docet quae post proelium facienda & partam victoriam. *Pacare* autem gentem est superare. Ergo retine *Pacationem*. TENN. *Passionem*, quod est in Edd. Rom. & Bonon. quasi *ἔπειρα* admirabatur Keuchenius, vulgatum tamen praeferens. *Pacionem* habet Arcerianus. nostri omnes *pacationem*.

²⁵ Repererit] MSS. aliquot *reperit*. Palatin. *repetit*. & supra *pro incurioso quis repreh.* Petrensis, minus bene.

²⁶ Unde multa transire] MSS. 6 *ut multa*. Medic. pr. & *multa*. Palat. cum aliis duobus *ut multa* & Medic. sec. cum Ed. Paris. interponit quoque Et. *pro transire* Leid. pr. *transirent*. Videtur ab Auctoris manu fuisse, *ut & vel & multa ut transirent, mihi ipse permisi*.

²⁷ Mihi ipse permisi] Haec verba verecundum timorem notant. Plin.

erit, ²⁸ sub unaquaque specie suggerere. Nam quum hoc opus, sicut ²⁹ cetera, usus potius aliorum, quam meae commendationis causa adgressus sim, adjuvari me ab his, qui aliquid illi adstruent, non argui credam. Si qui erunt, quibus volumina haec cordi sint, meminerint, ³⁰ *στρατηματικῶν & στρατημάτων* perquam similem naturam discernere. Nam ³¹ tum omnia, quae a duce provide, utiliter, magnifice, constanter fiunt, ³² *στρατηματικά* habebuntur, ³³ si in specie

¶ Vulgo UT PARENT GRATIAM &c. PER QUAM POSSIMUS, SIMILEM.

Plin. 6. epist. 6. *Me certe, ut primum sibi judicare permisit, ad amorem imitationemque delegit. contra Sen. epist. 51. Illic luxuria sibi plurimum permittit.* TENN.

²⁸ *Sub unaquaque*] Omnes MSS. *subquaque.* TENN. Mei quoque cum Ed. Paris. *sub quaque.* Sed duo Regii & recens Gudiani manus cum Edd. Rom. & Bonon. *sub quacumque.* An fuit *sub sua quaque specie suggerere?*

²⁹ *Sicut cetera*] Absunt haec ab Hillensb. & Voss. dein *usus* in quinque est MSS. non *usus*, pro *causa* Medic. pr. *gratia.*

³⁰ *Ut parent gratiam*] Haec verba *ἀποδοῖνυσθαι*, ut & *τὸ* *possimus*, non habent 3 Regii, 3 Hillensb. & unus Romanus. Sentio optimo l. *Meminerint, στρατηματικῶν & στρατημάτων* perquam (non per quam) similem naturam discernere. Nimirum *στρατηματικά & στρατημάτα* licet videantur simillima, tamen sunt discernenda; ad exemplum coelestis arcus, in quo diversi niteant cum mille colores, Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit. Nam *στρατηματικά* sunt universitatis, sed *στρατημάτα*

velut partium. TENN. Optime hunc locum & verissime emaculavit Tennulius. Nam haec verba ut *parent gratiam* non comparent quoque in Leidenensibus, Gudiano, aut Cantabrigensibus, sine dubio intrusa ab indocto librario pro Graecis vocabulis, quae legere non poterat: unde Latina similium characterum reposuit. Hoc ex eo patet, quod in illis MSS. ubi haec verba inveniantur, Graeca vocabula desint, ut in Mediceis, qui habent *ε* p., Palatino & Vossiano ac Edd. primis. Dein *possimus* ad sensum fulciendum est interjectum. Sed bene exulat quoque a Vossiano, Gudiano & Leid. primo. In aliis non legitur *similem*. Quidam *possimus*. Leid. sec. *quae possint.*

³¹ *Tum*] MSS. *Cum.* TENN. Cum invenio quoque in meis omnibus. dein *magnifice, constanter* cuncti cum Edd. primis, non ut vulgo inverso ordine.

³² *Στρατηματικά habebuntur*] Male Regius *ε* patiuntur *gratiam.* alius *gratiam habebunt.* TENN. Idem hic accidit quod supra. Ex Graecis, non perspectis formaverunt inepti librarii Latinos characteres. Hinc in aliquot

8 S. JULII FRONTINI

cic eorum sunt *εργαθήματα*. ³⁴ Horum^a proprie vis in arte sollertiaque posita proficit, tam, ubi cavendus, quam, ubi obprimendus hostis sit. Qua in re quum verborum quoque illustris exstiterit effectus, ut factorum, ita dictorum exempla posuimus. ³⁵ Species eorum, quae instruant ducem in his, quae ante proelium gerenda sunt.

^a Vulgo eorum.

etiam meis & Editionibus primis & pertinentur vel patiuntur gratiam habebunt, & statim pro *εργαθήματα*, & *gratia*. in Leid. sec. artis nota *ερ*.

³³ Si in specie] Ex MSS. l. Sed TENN. At nostri constanter recipiunt *scilicet*. nihilque mutandum iudico.

³⁴ Horum] Sic reposui e MSSis novem. Vulgo eorum, quod statim praecesserat. Horum quippe

in uno Cantabrig. scribitur. malim autem propria.

³⁵ Species] Contra MSS. & rationem vulgo legitur & species. Nam respicit ad Indicem seqq. Capitum. TENN. Et addidit primus Scriverius: ut est in uno Parisiensi: sed rectius eiecit rursus Tenauius. Wechelius & Stewachius non recte quoque ediderunt *instruent*.

INDEX CAPITUM.

- CAP. I. **D**E occultandis consiliis.
 II. **D**E explorandis consiliis hostium.
 III. De ³⁶ constituendo statu belli.
 IV. De transducendo exercitu per loca ³⁷ hosti^b infesta.
 V. De evadendo ex locis difficillimis.
 VI. De insidiis ³⁸ in itinere factis.
 VII. Quemadmodum ea, quibus ³⁹ deficiunt, videantur non deesse, aut usus eorum expleatur.
 VIII. De distringendis hostibus.
 IX. De seditione militum compefcenda.
 X. Quemadmodum intempestiva postulatio pugnae inhibeatur.
 XI. Quemadmodum incitandus sit ad proelium exercitus.
 XII. De dissolvendo metu, quem milites ex adversis ⁴⁰ ominibus conceperint.

^a Vulgo CUSTODIENDO.   ^b Vulgo HOSTIUM.   ^c Vulgo QUO M.
 E. A. O. CONSIDERUNT.

³⁶ *Custodiendo*] Omnium MSS. rorum consensu lege *constituendo*. Et sic ediderat Godefridus Hittorpius Anno 1529. TENN. Mei quoque & Edd. Rom. ac Bonon. vere *constituendo*, ut patet ex ipsis Capituli tertii exemplis.

³⁷ *Hostium infesta*] MSS. *Hosti infesta*. TENN. *Hosti* etiam nostri & Edd. primae. *Hostis* Medic. pr. *Hostibus* Medic. sec. Exemplum huius capituli videntur postulare *hosti* vel *hostibus infesta*.

³⁸ *In itinere*] MSS. *sex itineri*.

³⁹ *Deficiunt*] MSS. plerique & Edd. Vett. male *deficimus*, &c. ut n. e. *expleatur* vel *expleantur*.

⁴⁰ *Ominibus considerunt*] Tres Regii, duo Hillensb. *considerunt*. sed l. ex uno Regio & optimo Hillensb. *quem milites ex adversis ominibus conceperint*. TENN. *Quem* Leid. sec. Coll. Voss. *conceperint* omin. unde Vossius sanam lectionem margini quoque alleverat, quam jam exhibet Parisiensis Edit. Vide ad ipsum Cap. XII.

S E X T I
J U L I I F R O N T I N I
S T R A T E G E M A T I C O N
L I B E R P R I M U S.

C A P. I.

De occultandis consiliis.

E X E M P L U M I.

I. Arcus Porcius Cato, devictas² ab se Hispaniae civitates existimabat³ in tempore rebellaturas, fiducia murrum. Scripsit itaque singulis, ut di-
rue-

1 M. Porcius Cato] Sic editi & MSS. Verum ut scias, effraenes monachi quam corruerint autores; en exemplum singularis flagitii! Hunc locum nobis ita exhibuerunt in codice membranaeo, qui penes me est. Marcus Porcius Cato cum subjugasset Hispanie civitates & tuamess ne subito debellarent. Epistolas per singulas civitates misit ut unaquaeque civitas muros suos dirueret & si non facerent vindictam inferret. Epistolas quibus ipsas omnibus civitatibus una die dari praecepit. Unaquaeque civitas cum sibi tantum hoc imperatum putassent muros illico diruit. Certe si omnibus pariter hoc mandasset rebelles existissent. Si haec est paraphrasis, merito ineptissima dicetur: Meruerunt aedepol isti obesi ventres natale supplicium, qui orii sui non aliam operam reddunt, quam ut perditum eant bonos autores, vel pro iis sua somnia nobis obtru-

dant. Taww. Eodem modo habet haec Codex Bibliothecae Lugduno Batavae, quem subinde ad partes voco sub titulo Leid. vers. qui ita perpetuo interpellatus est, ut plane alius sit factus liber; quod nobis argumento & indicio esse potest, quam pessime a librariis, castratoribus & interpolatoribus, habitus sit noster auctor. quae de re plura dixi in praefatione. Est autem iste liber MSus junctus optimo Vegetii Codici, & Bibliothecae Leidensi accessit ex legato Celeberrimi J. Perizonii, nec dubito quin idem sit, de quo hic loquitur Tenuilius. Ceterum in duobus Regiis & Leid. sec. praenomen M. non conspicitur.

2 Ab se] Sic pro a se ex Mediceo primo hic & postea aliquoties reposui. dein ut non agnoscat Leidensis secundus. si pro nisi habet Mediceus secundus. Continuo pro confestim Cantabrigensis

puerent munimenta, minatus bellum, nisi confestim obtemperassent: epistolasque universis civitatibus eodem die reddi iussit. ⁴Unaquaeque urbium sibi soli credidit imperatum. Contumaces conspiratio potuit facere, si omnibus idem denun-
tiari notum fuisset.

II. Himilco, dux Poenorum, ut in Siciliam
⁵inopinatus adpelleret classem, non ⁶pronuntia-
vit,

gens unus: ut ipse Cato alibi
de Re Rust. 671. *Bos si aegrotare
coeperit, dato continuo ei unum bo-
vum.* quare vulgatae voci, per
se bene Latinae continuo hic prae-
fert Cl. Wasse. In fine hujus
exempli posuisset facere non male
Leidenfis fec. Mox in Hillensb.
& Edd. Paris. notum tunc fuisse.

³In tempore] Id est, opportu-
ne, in articulo rerum gerenda-
rum. Ter. And. 3. 2. 52. *Atque
adeo in ipso tempore eorum ipsum
obvium.* ibid. 5. 6. 10. *O Charine,
in tempore ipso mihi advenis.* He-
cyr. 4. 4. 5. *Opportune te mihi,
Phidippe, in ipso tempore ostendis.*
Plaut. Cistell. 4. 1. 18. *Dedita ope-
ra in tempore ipso Spes mihi sancta
subvenit.* Amphitr. 3. 1. 17. *At-
que Alcumenae in tempore auxi-
lium feram.* Capteiv. 4. 2. 56.
*Ob mihi! Quantum est hominum
optumorum optime, in tempore ad-
venis.* Frontin. L. 11. c. 1. n. 3.
*Existimavis ardori cedendum in
tempore.* Pro eo Terentius dicit
in loco. Adelph. 2. 2. 6. *Pecuniam
in loco negligere, maximum inter-
dum est lucrum.* TENN.

⁴Unaquaeque urbium] Viden-
tur hic quaedam deesse, si locum
diligentius cum ceteris auctori-
bus conferas. Vide Plutarchum
in Catone Maj. p. 342. Ed. Pa-
ris. Appian. in Iberic. p. m. 467.
Polyaen. L. viii. Strateg. C. 17.
Livium L. xxxiv. C. 17. Immo
Marinus Sanutus Torsellus, qui
scripsit secreta fidelium Cracis A.

MCCCXX. & multa ad verbum
fere nostri Frontini loca exscri-
psit, addit hic L. 111. Part. xv.
C. 2. *Qua consilii occultatione,* ut
notavit etiam ad marginem mei
Codicis Scriverius. Aurelius Vi-
ctor autem de Vir. Illustr. C. 47.
sua verba videtur mutuatus esse
ex nostro, secus ac Kruchonius
existimabat, dicens ab eo nostri
auctoris locum verbotenus esse
desumptum; quod scilicet cre-
diderit, Plinium vel Corn. Nepo-
tem eas vitas conscripsisse. Ait
vero *ne rebellare possent, litteras ad
singulas civitates misit, ut muros
diruerent. Cum unaquaeque sibi
soli imperari putaret, fecerunt.*

II. Himilco] Ita lego, non Ha-
milcar, uti vulgo est. SCRIVER.
Himilco hic scribendum esse mo-
nuit etiam summus Vir J. Casan-
bonus ad Polyaen. L. v. 10. 2.
quem consule: ubi videtur mihi
scribendum esse λαμπτήρας πει-
ραγμῶν. MS. λαμπτήρας.
Vulgo sine sensu λαμπτήρας πει-
ραγμῶν. Invenitur autem hic
Himilco in plerisque Codicibus.
Amilco in Vaticano. Contra ve-
ro ac hic putabat Scriverius in
Aurel. Victore C. 41. pro Himil-
cone reponendum esse Hamilcarem
ex Livio L. xxi. sed ego illic
Hannone cum aliis malim.

⁵Inopinatus] Arcerianus cum
duabus Edd. primis inopinanter.
de qua voce vide Salmas. ad Flor.
L. 15. C. 6. cujus verbis hic mo-
re

vit, quo proficisceretur; sed tabellas, in quibus scriptum erat, quam partem peti vellet, universis gubernatoribus dedit signatas; praecepitque, ne quis legeret, nisi vi tempestatis a cursu praetoriae navis ⁷ abductus.

III. ⁸ C. Laelius ad Syphacem profectus ⁹ legatus, quosdam ex tribunis & centurionibus, per speciem servitutis ac ministerii exploratores secum duxit, ex quibus L. Statorium, ⁶ quem, quia saepius in eisdem castris fuerat, ¹⁰ quidam ex hostibus

^a Vulgo ABDUCTUS ESSET. ^b Vulgo abest QUEM.

re suo utitur Keuchenius. Verum nihil mutandum esse videbimus. ad L. III. C. 1, 2.

⁶ *Pronuntiavit*] Arcerianus praenuntiavit. dein in Leid. sec. est *tabulas*. mox *velles petere* Edd. Rom. & Bon. Infra Arcerianus *vi & tempestate*. post *navis* Glossam interponit unus Cantabrig. *quam sequi iussi fuerant*. Institutum hoc cum aliorum imperatorum, tum etiam Caesaris fuit. Hirt. de B. Afric. C. 3. *Quod neque gubernatoribus, ne mos ipsius consuetudoque superioribus temporibus fuerat, tabellas signatas dederat, ut in tempore iis perlectis locum certum peterent*.

⁷ *Abductus esset*] MSS. Regii, unus Romanus, tres Hillensb. carent *tam esse*, quae elegantior brevitatis. TENN. Non conspicitur etiam haec vox in Palatino, Medicis, Leidensibus, Gudiano, Vaticano, Coll. Voss. aliisque; quare delevi.

⁸ *C. Laelius*] Praenomen non agnoscunt MSS. tres. Infra *de hostibus* Medic. pr. Mox a Palatino & Coll. Vossiano abest *eius*.

⁹ *Legatus*] Sic l. Nam Laelius fuit Legatus Scipionis. Omnes MSS. habent *legatos*. n. 9. *Praecepitque legatis*. TENN. Quinque ex meis servant *legatus*: quare nihil temere mutem. Ceteri ta-

men omnes cum Editionibus antiquis & Sanuto *legatos* exhibent, forsan quia sciverunt una cum Laelio plures ivisse legatos: Verum si per MSSos liceret, malim hinc excudere *profectus legatus legatos quosdam* &c. C. 2. §. 1. *Scipio Africanus capta occasione mittendae ad Syphacem legationis cum Laelio servorum habitu tribunos & centuriones lectissimos ire iussit* &c. Livius L. xxx. 4. *Cum legatis, quos mitteret ad Syphacem, colonum loco primos ordines spectatae virtutis atque prudentiae servili habitu mittebat*; quae verba, ut solet, Livius desumpsit ex Polybio L. xiv. Excerpt. init.

¹⁰ *Quidam ex hostibus*] MSS. omnes. *Quem quidam ex hostibus*, sensu rotundiore. TENN. Nostri quoque cum Ed. Paris. hic addunt *quem*; sed non video inde exoriri sensum rotundiores, nisi illa verba, *quia saepius in eisdem castris fuerat*, pro Glossa considerentur, ac deleantur: & certe verba illa in Sanuto non comparent. Aliter *quem* debet necessario retrahi ante *quia*; quod feci, ut sensus constaret. & hoc in margine meo monuit Scriberius, qui ante coniecerat *quum quidam*: quomodo est in Hillensb. Salmasius olim ad Florum L. ii. C. 12. Ed. primae legebat, *quia*, *quod*

bus videbantur agnoscere, occultandae conditionis ejus causa ¹¹ baculo, ut servum, castigavit.

IV. Tarquinius Superbus pater principes ¹² Gabinorum interficiendos arbitratus, quia hoc ¹³ nemini volebat commissum, nihil nuntio respondit, qui ad eum ¹⁴ a filio erat missus: ¹⁵ Tamen vir-

a Vulgo GABIORUM.

quod L. i. e. c. f. quidam &c. Scilicet Statorium videbantur hostes agniture, quia saepius in Syphacis castris fuerat. Hic autem L. Statorius videtur fuisse frater Q. Statorii Centurionis: nam eundem fuisse non audeo statuere; si quidem ille ex sententia summi Gronovii ab eo tempore, quo primum in Syphacis castra venit, ibi permansit, Regique exercitus dux contra Scipionem factus est. Consule omnino Livium L. xxiv. C. 48. & L. xxx. C. 28. ac Gronov. Observ. iv. C. 7.

¹¹ Baculo ut servum c.] In MS. optimo Palatino est & sermone c. Unde quis conjicere posset baculo esse interpretationem verioris vocis scipione. Plaut. Amphitr. L. 1. C. 3. §. 22. Quoi ego jam hoc scipione. Sed hoc monuisse sufficiat.

¹² Gabiorum] Non hoc damnamus; sed MSS. tantum non omnes dant Sabinorum; licet nihil notaverit Tennulius; & recte Regius secundus ac Gudianus Gabinorum. primores Gabinorum Livius L. 1. C. 54. Gabini infra L. iii. C. 3. §. 3.

¹³ Nemini volebat commissum.] Ita emendavi, cum antea passim legeretur, quia hoc nemini volebat innotescere commissum, nihil nuntio respondit, qui ad eum a consilio erat missus, tamen, &c. Primum enim illud innotescere, in quodam impresso (MSS. enim hujus auctoris libris desitimus) non erat: & illud a filio, verum esse, testantur omnes Rom. rerum scriptores, & in iis Livius

L. i. Decad. i. Modius. Ita Modius, ita tres mei scripti. Vulgo tō innotescere hic inferunt, sed e Glossa. SCRIVER. Nemini volebat commissum sic omnes MSS. & Modius, qui queritur se non habuisse hujus auctoris libros MSS. sic correxit primus, cum antea legeretur: Nemini volebat innotescere commissum. TENN. In solis Palatino & uno Scriverii comparet innotescere: sed in Leid. sec. & Gudiano ad marginem patefacere. Conjecerat quoque Scriverius pro commissum posse legi comitum. Verum cum Livius L. i. C. 54. Dionys. Halycarn. L. iv. p. 255. Valer. Maxim. L. vii. C. 4. Flor. L. i. C. 7. Polyaen. L. viii. C. 6. alique dicant vel regem, fidei nunci minus credentem, cum seduxisse in hortum, vel solum forte in horto ambulavisse, cum ad eum veniret nuntius, comites hic locum habere nequeunt: Quod sine dubio vidit etiam Scriverius; quare Modii sequamur correctionem.

¹⁴ A filio] Sic idem Modius; cum antea esset a consilio. SCRIV. Quod confirmant MSS. omnes, & Edd. primae, & res ipsa.

¹⁵ Tamen] Sic Regii, sed Hilsb. L. iii. sm. Quod explicant tantum. Doctissimus Joannes Orwinus, qui Bommelae Salinarum industriissime regit Juvenum studia, in suo MS. invenit quoque tantum. Sed mecum nihil mutandum censet. Sic Terent. Hecyr. L. iii. C. 4. §. 33. Quod potero faciam: tamen ut pietatem colam. Donatus tamen pro

virga ¹⁶ eminentia papaverum capita, quum forte in horto ambularet, ¹⁷ decussit. Nuntius ¹⁸ sine responso ^a reversus, renuntiavit adolescenti Tarquinio, ¹⁹ quid agentem patrem vidisset: ille intellexit, idem esse eminentibus faciendum.

V. ²⁰ C. Caesar, ²¹ quod ^b suspectam habebat Aegyptiorum fidem, per speciem securitatis, inspectione urbis atque operum, ac simul ²² licentioribus

^a Vulgo RESPONSIONE. ^b Vulgo QUI.

duntaxat. Et Acidalius quoque hanc particulam ita est interpretatus. Vellejus L. 11. C. 28. *Nec tamen in eos, qui contra arma tulerant, sed in multos insontes saevitum.* Sic Popma & Gerardus Vossius legunt; quorum posterior subaudit *to tantum*, quasi scripsisset *Nec tamen tantum*: non placet. Nam sic subaudiendum dicit. TENN. Velleji locum adduxit quoque Keuchenius & per *tantum* explicuit. Ibi vide Cl. Burmannum. perpetua in his vocibus est confusio. Hic *tantum* scribitur in quatuor Scriverii, & octo meorum Codicibus, & placuit Salmasio ad citatum Flori locum, uti & Lipsio. Nihil muto. Nil quidem verbis respondit rex; sed tamen virga papaverum capita decussit. Sic fere C. 5. §. 17. *sine effectu: hostem tamen &c.*

¹⁶ *Eminentia*] Palat. *eminetium*. paullo post *deambulare* duo Leidd.

¹⁷ *Decussit*] Arcerian. & unus ex meis *excussit*. Leid. tert. *cepit excutere*. Quod Keuchenio non placet. Ita tamen hac in re Florus L. 1. C. 7. *Eminentia forte papaverum capita virgula excutens*. Sic enim vel *excussit* MSS. 4 Leidens. praeter Salmas. & Dukeri Codd. quos vide; non *decussit*: ut hic laudat Keuchen. Adde N. Heins. & Burm. ad Fast. Ovidii L. 111. C. 237. *excussae frigore frondes*. Praestat tamen plurimorum

Codicum lectionem sequi ex Livio L. 1. C. 54. *Ibi inambulans tacitus summa papaverum capita dicitur baculo decussisse*, & Valer. Max. L. 7. C. 4. *Altissima papaverum capita baculo decussit*. Colum. L. 15. C. 27. *partem aliquam foris decutere*. L. 5. C. 6. *ramus fructum decutiet*. Virg. 11. Georg. 402.

Frigidus & silvis Aquilo decussit honorem.

Unde Stat. Silv. L. 1. C. 2. §. 154 *Silvis decussa vetustis Frigora*.

¹⁸ *Responsione*] Omnes MSS. habent *sine responso*, ut supra *destinato pro destinatione*. TENN. *Responso* auctori restitui, quod dant mei quoque & Scriverii omnes. Livius. *Interrogando expectandoque responsum nuntius fessus*. Et sic ille, sic alii sexcenties.

¹⁹ *Quid &c.*] Vaticani Codicis excerpta id ag. p. vidisse.

²⁰ *C. Caesar*.] Praenomen omitunt MSS. Scriveriani, & sex mei cum Edd. primis. id saepissime accidisse, crebro infra notandum erit. dein non male in ora unius Scriveriani pro varia lectione inspectioni. Mox *captum* se MSS. mei septem. *captus esse* Gudian. & Leid. sec. *captus gratia recte* Palat. & Reg. pr. *Alius captus e gr.*

²¹ *Qui suspectam*.] Edi rectius, ni fallor, *cavi quod seu quia*. Quod certe exhibent Regius primus, Mediceus primus, uterque Leidd. & duo Cantabrigienses, tertius *quia*.

²² *Licentioribus*] Arcerianus *licent-*

tibus conviviiis deditus, videri voluit captum sese gratia locorum,²³ et ad mores Alexandrinos, vitamque deficeret²⁴: atque inter eam dissimulationem praeparatis subsidiiis, occupavit Aegyptum.

VI. ²⁴ Ventidius Parthico bello adversus Pacorum regem, non ignarus,²⁵ Pharnacum quemdam, natione ²⁶ Cyrrestem, ex iis, qui socii videban-

^a Vulgo ET DEFICERE.

centiossi. quod probat Kenchenius. Sed male. Vide Burmann. ad Ovid. Art. Amat. 1. 569. & Heins. ad Epist. 1. Sabini, 49. *Vina licentia. Licentior vita* Valerio Maximo L. 1x. C. 1, 2.

²³ *Et ad mores*] Alias *ut ad m.* A. v. q. deficeret. Serrv. Omnes, quos videre haecenus fuit, MSS. edunt: *Ut ad mores Alexandrinos vitamque deficeret.* Nec video, quare vulgatae lectioni postponatur. Justin. L. 12. C. 3. dicit; *in leges eorum, quos viderat, transiit.* L. xii. C. 12. *Se in illorum, non illos in gentis suae morem transisse.* TENN. Scriveriam libri, nostrique, ne uno quidem excepto, cum Editionibus Rom. Bonon. Hittorp. & Paris. ut deficeret. Quod itaque in textum recepi. Vulgata lectio primum, quod sciam, comparat in Wechelii Edit. Mutant illi, qui crediderunt debuisse addi *adeo vel sic.* Sed illas particulas saepe subintelligi norunt Latinae linguae eruditi: quamquam ex variis lectionibus praecedentis commatis facile reponi posset *captus, scg. loc. ut &c.* Quod auctor dicit, vocat ipse Caesar L. 111. B. Civ. C. 110. *In consuetudinem Alexandrinae vitae atque licentiam venire.*

²⁴ *Ventidius*] Medicorum unus addit ipsius praenomen P. nonnulli quoque pro *Pacorum* supponunt *Parthorum.*

²⁵ *Pharneum.*] Duo Regii & unus Hillensb. *Farneum.* Tertius Hillensb. *Farrenum.* TENN.

Eadem varietas in Scriverii & meis scriptis. *Phaneum* citat Scaliger ad Varronem. Verum apud Dionem Cassium, quo latius nemo historicorum hoc Ventidii Strategema enarrat, L. xlix. p. 403. Ed. Wech. hic dynasta vocatur *Χανναῖος*, live ut aliae habent editiones *Κανναῖος*. unde optime Doctissimus Vir P. Wesfeling in literis ad me datis hic quoque substituendum iudicat *Channaeum*, quod nomen Syro homini convenire gentis sermo probat. Juvat paululum Regius sec. in quo exaratur *Francum*. Aliter posset uno ex altero correcto scribi *Pharnaeum*, quod fieri curati, ut saltem dipthongus servetur, *Φαρναῖος*. quomodo dicimus *Pharnacen*, *Pharnabasum*, *Pharnapaten* &c. Sed prius magis placet.

²⁶ *Cyrrestem.*] Alii *Tyriestem*. sed frustra sunt. *Cyrrestes* dictus a Cyro, urbe Syriae: de qua re vide Stephanum de Urbibus, & Josephi Scaligeri divinas ad M. Varronis L. 111. C. 5. de re Rust. annotationes; seu dracula sunt. Mōp. *Cyrrestem* sic l. duo vero Regii *Cyrrhestem*. Unus Reg. & duo Hillensb. *Cirrestem*. Quartus Reg. & tertius Hillensb. *Cyrrhestem*. Stephanus *Κύρρης πόλις*, *Εὐρέτης*, *ὁ πόλις Κύρρης*. Cyrrus est urbs Syriae. Vatro L. 117. de r. r. C. 5. *In eodem hemisphaetio medio circum cardinem est orbis venter* esse,

debantur, omnia, quae apud ipsos ²⁷ agebantur, nuntiare Parthis, perfidiam barbari ad utilitates suas convertit. Nam quae maxime fieri cupiebat, ea vereri se, ne acciderent: quae timebat, ea ut evenirent, ²⁸ optare simulabat. Sollicitus itaque, ne Parthi ante transirent Euphraten, quam sibi ²⁹ supervenirent legiones, quas in Cap-

pa-

Vulgo OPTARE SE.

οὕτω, ὡς Ἀθηναῖοι ἐν ἡμετέροις, ὅτι οὕτως ἐστὶν οὕτως. Sic correxit divinus Scaliger (cum antea legere-
tur cyprestes) ex Vitrupio L. 1. Sed qui diligentius perquisiverunt, tradi-
dunt eos esse οὕτω; maximo qui-
dem Andronitus Cyprestes, qui et-
iam exemplum collocavit Athenis;
turrin marmoream, οὕτωςον, &
in singulis lateribus οὕτωςον singu-
lorum ventorum imagines excultas
contra suos cuiusque status designa-
vit. TANN. Cyprestes ante Modium
aliosque jam recte ediderat Hit-
torp. & Wecheliu, & cum ple-
rique MSS. Codices (nam cetero-
rum variis ludibriis lectionem non
morabor). tum Historici ipsi eam
lectionem confirmant. Idem e-
nim Dio ait. καὶ ὅτις ἐστὶν Συ-
ρία ἀντὶ τῆς Κυρήναις ἡρο-
μάρου συμβαλὼν εὐκρίσει. Plu-
tarchus in Antonio p. 931. Ed.
Paris. ἐν τούτῳ ὃ Παύλον τὸ
βασιλῆος παῖδα, μεγάλην στρα-
τὴν παρέδωκεν αὐτῷ ἐπὶ Συρίαν
ἐλαύνειν. συμπίσαν Ὀυντί-
δι. ἐστὶν Κυρήναις τρέπεται,
καὶ ἀφ' οὗτοι παρπύλλας, ἐν
πρώτοις Παύλου πισόντες, &
iisdem verbis Appianus in Parthi-
cis p. 156. nisi quod ibi male
vulgo edatur Κυρήναις. De hac
gentili Κυρήναις potius quam
eis aut eis Orthographia vide
plura in notis ad Stephanum.

²⁷ Agebantur] Omnium MSS-
torum consensu lege agebantur.

TANN. Agebantur jam videas in
Edd. primis, quod ex Scriverii
& meis quoque Codicibus repo-
suissem, nisi vetarent Mediceus
primus, & Reginus secundus, qui
servant vulgatum, & ipse auctor
§. 11. & C. 5. §. 13. in indicativo
diceret ignarus rei, quae ageba-
tur.

²⁸ Optare se] 4 Regii & duo
Hillensb. omittunt se; quia prae-
cessit vereri se. TANN. Delevi il-
lud se; quod vulgo otiose repe-
titur: sed abest quoque a duobus
Scriverii, & decem meis MS. In
Medic. primo & Edd. pp. trans-
posite scribitur se optare, certo
indicio, additam fuisse voculam
eam ad explicationem.

²⁹ Supervenirent] Keuchenius
exponit ex improviso nimirum &
inopinanter: Et sane ita composi-
tum hoc tam a nostro quam aliis
solet usurpari. Verum tamen is
sensus locum hic habere nequit;
quippe Ventidium expectasse le-
giones, non obscure ipse auctor
tam hac periodo, quam infra in-
digitat; & ex historia patet, jam
tum illum id egisse, ut ex hiber-
nis undique eas contraheret. Qua-
re pro advenire & succurrere ne-
cessario sumi debet. Quod si du-
rissimum & ineleganter dictum vide-
tur, scribamur subveniret, ut cla-
re exhibet Mediceus primus. quae
variatio occurrit quoque L. 11. C.
5. §. 45. ubi certe mutari non est
necesse, aliam classem in auxilium
supervenire ei arbitrati. & L. 11.
C. 15. §. 1. Donec Camillus subven-
nires

Padocia trans Taurum habebat, studiose cum proditore egit, ³⁰ uti sollenni * perfidia Parthis suaderet, per Zeugma trajicerent exercitum, qua & brevissimum iter est, & ³¹ omisso alveo Euphrates decurrit. Namque si illac venirent, adseverabat, se obportunitate collium usurum, ad eludendos sagittarios: omnia autem vereri, si se ³² in patentes campos projecissent. Inducti hac adfirmatione Barbari ³³ inferiore itinere per circuitum ad-

* Vulgo ut s.

nires al. *superv.* Adde Curt. L. IV. C. 4. §. 9. Quod ad historiam autem, confer omnino Dionem laudato loco.

³⁰ *Uti sollenni*] Sic rescripti auctoritate Medicei pr. Leid. pr. Vossiani, & Hillensb. ac Edd. Romanae, Bonon. & Paris. vulgo *no.* paullo ante una voce auctius legitur in Gudiano ad marg. & in Leid. sec. *praeparas habebat.* & infra Arcerian. *brevissimum itiner.*

³¹ *Omisso alveo*] Insolens locutio: unde Lipsius & Scriverius in margine notarunt, scribendum sibi videri *remisso.* alius vir doctus mallet *demisso.* Scripti nihil variant, nisi quod in Mediceo sec. sit *obmisso*, & in Edit. Paris. priore *emisso.* In Arceriano *decucurrit*, in Palatino *discurrit.* *Omisso alveo decurrere* videtur notare leni, licet laxiore, aqua, languide & remisse, nec admissis aquis defluere. Solent autem, ut notum est, flumina, ubi latiora sunt, ibi etiam vadosa & maxime pervia esse, ut de Euphrate hoc in loco testatur Tacitus: unde & illic consuetus erat Parthorum transitus. Simili fere sensu dicitur *omissa obsidio*, *omissus animus* & alia, de quibus consule J. F. Gronov. Observ. L. III. C. 7. Videndum tamen, an levissima mutatione non posset legi *commisso* i. e. ponere

juncto, qualis ibi jam fuerat ab Alexandri Magni temporibus. Unde & urbi isti cognomen Zeugma. V. Stephan. Strabon. Plinium, & Ammian. Marcell.

³² *In patentes campos*] Duo Hill. *infra.* unus *intra.* TERN. *Infra p.* habent novem vel decem nostri vetustiores cum Edd. Parisinis. Quid si legamus *infra in patentes campos.* *Infra Zeugma* scilicet; *ἵτακα ὁδὴν πᾶσι τῷ ποταμῷ* ait Dio. *Infra* sine casu saepe significat deorsum Liv. L. I. C. 43. *Nec fere umquam infra ita descenderent, ut ad infimos pervenirent.* Stat. L. II. Theb. 163.

Isthmos & alterno quas margine submovet infra.

Quid vero velit Keuchenius, cum ait *istud in non magis hic probum est, quam quod Editionum veterrima* (ut perperam putabat, Paris. scilicet) *habet infra.* Nihil tamen *mutamus*, non intelligo. *Infra* L. II. C. 5. §. 40. *devenit in patentes campos.* plura vide ad Lucanum L. IV. 745. *mersos aciem deiecit in agros.*

³³ *Inferiore*] Uterque Medicus *inferiori.* dein Hillensb. *duxerunt*; unde qui conjicere posset *eo duxerunt*; sed elegantius, ut puto, est vulgatum *adduxerunt.* quod hoc sensu apud rei militaris scriptores frequens. Caes. B. 9. C. III. §. 28. *eo exercitum adduxit.* L. V. C. 46.

adduxerunt exercitum: dumque fusiores ripas, & ob hoc operosiores ³⁴ pontes jungunt, instrumentaque moliuntur, quadraginta amplius dies inpendunt: quo spatio Ventidius ad contrahendas usus est copias; eisque triduo, antequam Parthus adveniret ^a, receptis, acie commissa, vicit ³⁵ Pacorum ^b, & interfecit.

VII. ³⁶ Mithridates, circumvallante Pompejo, ³⁷ fu-

^a Ed. TENN. ADVENERIT. ^b Vulgo PARTHOS.

C. 46. Pro *fusiores* Mediceus secundus legit *superiores*. Idem mox praefert *eis denique copiis triduo* &c. *Copis* ante *triduo* vicit addit Ed. Paris. prior. *quibusque* tr. Vaticanus, qui pro XL. habet LX. *Adveniret* autem e MSS. & Edd. omnibus auctori reddidi, cum in Tennulii, ipso tacente, Editionem irrepsisset *advenerit*.

³⁴ *Pontes jungunt*] Haec lectio non cohaeret: quare Cl. Salmasius *operosiore ponte* legendum existimat. *Ripas ponte jungere* rectum & Latinum est. SCRIV. Vid. Salmas. ad Flor. L. 11. C. 12. Ed. pr. Sunt & alii Viri Docti, qui *ponte* hic legi volunt; sed frustra. Eodem enim auctor modo locutus est etiam L. IV. C. 2. §. 1. *Ad fluvium, in quo pontem jungi oportebat*. Immo dudum J. F. Gronovius Taciti locis docuit, aeque dici *jungere pontem*, ac *amnem ponte*, ad Plinii adpositum locum L. XXXIV. C. 15. *Et exstare ferream catenam apud Euphraten amnem in urbe, quas Zeugma adpellatur, qua Alexander Magnus ibi junxerat pontem*. Seneca de Brevit. vitae C. 18. *pontes navibus jungit*. Ut ripas ergo jungant & committant, pontes quoque jungere debent. Hoc sensu *jungere ratem, navis* &c. est ex multis partibus construere. Consule Viros Doctos ad Valer. Flacc. L. 1, 123, ad Curtium L. VIII,

C. 10. Silium Ital. Lib. v. 553. De praedicta catena vide quoque Stephanum in *Σεύγμα*, & J. Nicol. Loensem Epiphyll. L. IV. C. 8. Reliquias autem pontis suae aetate adhuc existisse, & catenam servari ex Epistola P. Gylli MSta, notante hic Scriverio, monet Ortelius.

³⁵ *Vicit Parthos & interfecit.*] Omnes MSS. *Pacorum*. & sic lege. Illum enim cum universa Parthorum manu interfectum docet Justin. L. XLII. C. 4. TENN. Non Justinus modo & Florus L. IV. C. 9. quem laudat Keuchenius; sed omnes uno ore Historici scribunt, *Pacorum* hoc proelio interfectum. Adstipulantur quoque Arcerianus Keuchenii, quem ita legendum monuit Gronovius, & omnes Scriveriani, & plerique mei Codices. In quatuor scribitur *Parthorum regem*, e Glossa sine dubio natum. Quod patet e Gudiano, in quo recens manus ad marginem adscripsit *regem*. Jussit quoque *Pacorum* reponi Clariss. Vir J. Wasse ad Sallust. B. Jug. C. 107. *in patentibus campis* &c. Frequens autem & facilis apud omnes auctores in MSS. & Edd. est varietas inter *Pacorum* & *Parthorum*. Lipsius ad marg. Cod. sui *Parthum*.

³⁶ *Mithridates*] Arcerian. *Mithradates*, Graeca forma, teste Keuchenio.

³⁷ Fu-

37 fugam in proximam diem moliens, hujus consilii obscurandi causa, latius & usque 38 ad applicitas hosti valles pabulatus, colloquia quoque cum pluribus, avertendae suspicionis causa, 39 in posterum constituit. Ignis etiam frequentiores per tota castra fieri iussit. Secunda deinde vigilia, 40 praeter ipsa hostium castra agmen 41 eduxit.

VIII. Imperator Caesar Domitianus Augustus Germanicus, quum Germanos, qui in armis erant, vellet obprimere, nec ignoraret, majore bellum molitione inituros, si adventum tanti ducis praesensissent, profectiorem suam 42 censu obtexuit Gal-

37 Fugam moliens] 4. AENEID. vers. 108. Saepe fugam Danaï Troja cupiere relicta Moltri, & longo fessi discedere bello. 6. AENEID. 477. Inde datum molitur iter. TENN.

38 Ad applicitas hosti valles] Sic omnes MSS. Ortwinus ex suo ingenio legit. Ad applicitos hosti valles. Quia secundum Isidorum & alios, Valli sunt fustes, quibus vallum munitur. ἀπὶ ξύλων. TENN. Ortwinio favent duo Medicei, scribentes ad applicitos hosti valles perambulatus. Ceteri cum Sanuto servant vulgatum, nisi quod in uno Cantabrigiensi sit praambulatus. Valles hosti applicitae forent ei proximae, & ad castra hostium quasi pertinentes. pabulari autem in vallibus solebant. Verum quia praecessit circumvallante Pompejo, videtur auctor voluisse innuere, pabulatores usque ad vallum hostium accessisse. Nihilominus appliciti hosti valli non placent, & ut Latina sint, vereor. aliud quid latet, Ex. Gr. adplicitas hostis vallo fegetos, vel adplicita hostis vallo prata, aut tale quid. hosti adplicitus L. II. C. II. §. 5.

39 In posterum] Imposterum Arter. Petrensis bene in posterum

diem. L. II. C. 5. §. 20. Profectionem edixit in posterum diem. in crastinum Leid. tert. ex interpolatione. nimis incertum tempus in vulgato est. Paulo ante suspicionis unus Regius. dein ignes autem Regionum unus, uterque Mediceus & Edd. primae. Pro deinde scribitur demum sollemni mutatione in duobus Cantabrig. in Mediceo primo autem. rō demum pro tandem placuit Cl. Wasse ad Sallust. Nostri nihil mutant, nec Sanutus.

40 Praeter ipsa] Sic omnes MSS. & ratio dicat, non per, quod Editioni Plantiniana in margine additum est. TENN. Edd. primae cum Sanuto habent per, quod per Romanorum castrorum rationem fieri nequivit. Medicei prae. Re-cte se habet praeter. Livius Lib. xxxiv. Media nocte profectus, ut locum, quem vellet, priusquam hostes sentirent, caperet, praeter castra hostium circumdedit. Justin. L. xviii. C. 7. Praeter castra revertit. & saepe alibi. Verborum autem ordinem, MSSis jubentibus, mutavi. vulgo erat castra hostium.

41 Eduxit] Medicei deduxit.

42 Profectionem suam censu.] Alias profectionis suae sensus obtex.

Galliarum. ⁴³ Sub quibus inopinato bello adfusus; ⁴⁴ contusa inmanium ferocia nationum, provinciis consuluit.

IX. Claudius Nero, quum cuperet Hasdrubalem, copiasque ejus, antequam Hannibali fratri jungerentur, ⁴⁵ excidi; ⁴⁶ idcircoque festinaret, se
Li-

• Vulgo OCCIDERE.

Gall. SCRIV. Omnes MSS. *Professionem suam sensu obtexuit Galliarum.* Modius invenerat, *Professione suae census obtexuit Galliarum.* Ad marginem Scriverius opposuit, *Professionis suae sensus obtexuit Gall.* Vulgata lectio est sanior. Nam Domitianus instituit suam professionem, tanquam in Galliis esset acturus Census. in *ra* sensu nullus sensus. TENN. *Professionem suam sensu* MSS. & Edd. primae constanter exhibent, excepto Regio primo, in quo est *percensu*. dein pro *obtexuit*, quod sumtum pro praetexuit, obscuravit, Mediceus pr. *obtexit*; quomodo ex ingenio maluerat olim Salmasius ad Florum L. II. C. 12. Ed. pr. Mihi secus videtur.

⁴³ *Sub quibus*] Non placet hoc, nec habeo, quod dicam, aliud. Sed tamen non placet: utique cum praecedentia alii sic legant *professioni suae census obtexuit Galliarum.* MODIUS. MSS. non variant. Mira phrasus. significare videtur quo praetextu, inter quae. inter eam dissimulationem Exemplo v. dixit. per haec C. v. Ex. 18. SCRIV. Cur. post. *Sub* cum ablativo notare tempus, vel praetextum saepius docuerunt viri docti. Hoc tamen loco durius videtur *sub quibus*; cum praecedat modo unum quid, ad quod referri possit, nisi admittamus lectionem, quam profert Modius, vel ex Regio & Mediceo rescribamus *per census obtexit Galliarum*; *sub quibus* scilicet censibus, sive eorum praetextu, ut apud

Virgil. L. II. Aeneid. 83. *Sub prodicione.* aut *sub quibus* erit post quos, simulac census illic egerit. de qua locutione consule Cel. Burmann. ad Vellej. 2. 127. *Sub his exemplis.* Si haec minus placent, & conjecturis indulgere licet, divinare possis *sic quies*, quales describit Livius L. XX. C. 19. *Quietos in tentoriis suis nihil minus quam hostem aut proelium eo die expectantes.* Et passim *quietis* vel *securis* hostibus superveniendi exempla apud cujuscunque linguae scriptores. An etiam dedisset Frontinus *sic Carris*? nam haec de expeditione in Carris, cujus meminerunt Suetonius, Eutropius aliique, intelligenda videntur. *Carrorum* a Domitiano victorum mentionem facit noster quoque L. II. C. 3. §. 23. ubi vide: nam & illic erat corruptum. Quae autem hic Keuchenius de significatione *belli* pro *proelio* haud opportune adfert. verbotenus exscripsit ex Casauboni Comment. ad Polyb. p. 147. Ed. Gronov. post quem multi id observarunt Viri Docti.

⁴⁴ *Contusa inmanium*] MSS. tres *concussa*; unus *inmani*.

⁴⁵ *Occidere*] Omnes MSS. *excidi*. TENN. Keuchenius observavit, id etiam legi in Ed. Paris. Sed addidit *inepte*. At quod iste ineptum autumat, est elegantissimum, & cum MSS. Scriverii, tum meis omnibus & Ed. Hittorp. confirmatum. *Excidi* est occisione deleri. uti *accidi copiae* dicuntur, quae cladem minorem passae

Livio Salinatori, ⁴⁶ collegae suo, cui bellum mandatum fuerat, (parum fidens viribus, quae sub ipso erant) adungere, neque tamen discessum suum ab Hannibale, cui obpositus erat, sentiri vellet, ⁴⁷ decem millia fortissimorum militum ⁴⁸ delegit, praecepitque legatis, quos relinquebat, ut eadem ⁴⁹ stationes vigiliaeque agerentur, ⁵⁰ totidem ignes arderent, eademque facies castrorum servaretur, ne quid Hannibal suspicatus, auderet adversus paucitatem relictorum. Quum ⁵¹ deinde in Umbria, occultatis itineribus, collegae

¶ Vulgo ET VIGILIAE AEQUE.

fac sunt, Caesari L. VIII. B. G. C. 31. *Copias esse accisas sciobat.* Sic bene Voss. e MSS. vulgo *accisas*. MS. Lovan. *occisas*. Augustus in Monumento Ancyrano Tab. I. *In exilio agentes servari, quam excidere malui.* Vellej. Pat. L. 11. C. 120. *Hereditatemque excisi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditam.* Expunximus itaque vulgatum *occidere*. pro *jungerentur* in quatuor est *jungeretur*.

⁴⁶ Collegae suo &c.] Medic. prim. *Collegae, cui id b. dein fortiss. virorum Petrensi.* Mox *legatis relictis, ut &c.* Medic. sec.

⁴⁷ Decem millia] Livius, quem auctor alias sequi solet, L. xxvii. C. 43. *Ipse de toto exercitu civium sociorumque, quod roboris erat, delegit, sex millia peditum, equites mille.* Sed hunc numerum in itinere per voluntarios auctum esse subdit C. 46. unde forsan majorem facit noster.

⁴⁸ Delegit] Quatuor Regii elegit. TENN. Sic & mei Codices, exceptis duobus Scriverii & Cantabrig. Sed male, ut vel e Livii loco patet. Infra, Cap. iv. §. 7. *Delegis firmissimos quosque, sive dilegit, (ut incertum est, dilectus, an delectus debeat scribi. vide Cel. Burm. ad Ovid. L. x. Met.*

vers. 324. & quos laudavi ad Lucanum L. iii. 184.) C. v. §. 3. *Castris delegerunt locum.* apud Aurelium etiam Victorem C. 48. *Cum delectis ad Hasdrubalem properavit.* Sic Leidd. Codd. plerique alii male *electis*. vide Livium L. xxxviii. C. 25. Flor. L. ii. C. 6. *In deligendis magistratibus.* Ita malo e Cod. Lugdunensi. Ceteri *eligendis*; quod cum prioribus Freinshemio editionibus praetulit Clar. Dukerus. Vix locum invenias, ubi haec non varientur. Occurret infra aliquoties.

⁴⁹ Stationes & vigiliae aeque] MSS. carent *et* & : unde haud invita Minerva Ortwinus protulit. *Ut eadem stationes vigiliaeque agerentur.* TENN. *Vigiliaeque* simpliciter legendum esse Scriverius & Vossius ad librorum suorum margines notarant, atque ita ex meis clare exhibent Medicus primus & Petrensis. Medic. sec. *vigiliaeque aeque.* omnes carent *et* &.

⁵⁰ Totidem] Medic. pr. *totidemque.* contra idem cum novem aliis *eadem facies, non eademque.* Huc forsan retrahenda est vocula &, quae supra abundabat & *eadem*.

⁵¹ Deinde] Alias *demum*. SCRIV. B 3 De

legae se junxisset, vetuit castra ampliari, ne quod signum adventus sui Poeno daret, ⁵² detractaturo⁴ pugnam, si Consulum junctas vires intellexisset. Igitur ⁵³ inscium duplicatis adgressus copiis superavit, & velocius omni nuntio rediit ad Hannibalem. Ita ex duobus ⁵⁴ callidissimis ducibus Poenorum, eodem consilio alterum celavit, alterum obpressit.

X. The-

⁴ Vulgo DETRECTATURO, DETRACTURO.

Demum Edd. pp. cum 2. MSS. unus Scriverii *Dividere*. *Umbriam* Reg. unus. *occultis* Arcerian.; de in quid signi Edd. Rom. & Bonon. & MSS. omnes cum illis, ut reposui, *Poeni daret*; non daret P.

⁵² *Detractaturo*.] Legebatur vulgo *detracturo*, uti & in manu exaratis libris; unde conjecit Keuchenius, scribendum *detrectaturo*. quod tamen jam editum erat in Wecheliana Editione, & tacitus servavit Tennulius. eamque phrasin sexcenties invenias apud Livium, ceterosque auctores. Vide Ciofan. ad Ovid. *Metam.* L. XIII. 36.

— *detrectavitque furoris Militiam fido.*

At aliam orthographiam hic servarunt recte Edd. Bononiensis & Parisina *detractaturo*: unde correptum *detracturo*. Atque ita ubique legi amant multi Viri Docti. Consule Cl. Burm. ad Ovid. L. v. *Metam.* 246. Cortium ad *Salust.* Jug. C. 57. in fin. sic MSS. L. II. C. I. §. 3. L. III. C. 6. §. 9. L. IV. C. I. §. 21, 43. In Medic. corrupte *detrectatio* pugnandi. *Petrensi. materiam se detrectandi*; quod sane non est de nihilo. Signum ejus adventus, materies foret detractandi pugnam.

⁵³ *Inscium &c.*] Sic fere *Valer. Maximus* L. VII. C. 4 §. 4. Quo

evenit, ne *Hasdrubal* cum duobus se consulibus proeliaturum prius sciret, quam ab utroque virtute prosterneretur. Verum *Livius* discrete enarrat, *Hasdrubalem* minime fuisse inscium ipsius adventus, & ex repetito bis in consularibus castris signo, & ex adustiore militum colore sensisse duplicatas Romanorum vires. quod ipse noster auctor Cap. 2. §. 7. ipsis paene *Livii* verbis memoriae quoque prodit. Quare dicendum, hoc ex alio scriptore a *Frontino* sumtum, & dein auctorem sui oblitum, illa, quae habet C. 2. ex *Livio* descripsisse. Nec enim *inscium* explicari potest per ellipsin, ut putabat *Nero*. Nam ipse satis deprehenderat, adventum suum *Hasdrubali* non ignotum esse. In *Mediceo* primo legitur *Igitur viribus duplicatis aggressus opus superavit*. Unde quis effingere posset *Igitur viribus eum d. a. ocus superavit*. sed praecessit *viribus*, & sequitur *velocius*. vel *virum d. a. copiis*. At mihi non satisfacit. Oblocutum sibi ipsum puto *Frontinum*, & ex alio historico, quam *Livio* haec descripsisse: quod praecedentia satis videntur declarare. Circumspectius hic agit *Florus* inopinanter eum oppressum dicens.

⁵⁴ *Callidissimis*] *Arcerian.* inepte *calidissimis*. vid. *Keuch.*

⁵⁵ *Asba*

X. Themistocles ⁵⁵ ⁵⁶ exhortans suos ad susci-
tandos festinanter muros, ⁵⁷ quos jussu Lacedae-
moniorum dejecerant, legatis Lacedaemone mis-
sis, qui interpellarent, respondit, venturum se
ad diluendam hanc ⁵⁸ existimationem; & perve-
nit Lacedaemonem. Ibi simulato morbo aliquan-
tum

* Vulgo additur ATHENARUM DUX.

⁵⁵ *Athenarum dux.*] Haec ver-
ba sunt subjecta ab imprudente
librario, nec in 4. Regiis, uno-
que Hillensb. inveniuntur. TENN.
Inepta lectio, qua carent Scri-
verii unus, & mei omnes prae-
ter Palatin. & alium Scriverii,
in quibus scribitur *Atheniensis*.
Manifesto indicio, haec duo ver-
ba esse Glossatoris. non agno-
scunt ea quoque Edd. principes,
& solet auctor de Themistocle
sine adjectione aliqua loqui. vid.
C. 3. hujus L. 5. 6. L. 11. C. 6.
5. 8. idcirco delevi.

⁵⁶ *Exhortans.*] Rectius, si quid
video, in Scriverii uno, & Pala-
tino est exhortatus. dein *Lacedae-
monem missis* inepte Edd. pp. &
Parif. *Lacedaemoni* Regius, & Lei-
dens. sec.

⁵⁷ *Quos jussu Lacedaemoniorum
dejecerant.*] Immo vero Persae in-
cenderant. Multo post Lacedae-
moniorum jussu Athenienses mu-
ros dejecerunt, victi ad Aego-
spotamos a Lysandro, eosque
dein Cononis ope instaurarunt.
Crassus hic nimis error est, qui
condonari auctori nequit; nisi
statuere velis, esse Glossam, vel
quodammodo esse haec corrupta.
Jussu Lacedaemoniorum a susci-
tando muros destiterant, ut pa-
tet ex Polyaeo L. 1. C. 30. &
historicis citatis ad Nepotem in
Themist. C. 6. Muros instrui, le-
gatos Athenas miserunt, qui id
fieri vetarent. His praesentibus de-
serunt, ac se de ea re legatos ad
eos missuros dixerunt. in Leid.
primo est quo j. De murorum per-

Lacedaemonios dejectione con-
sule notata ad Nepot. in Cono-
nis vita C. 4.

⁵⁸ *Existimationem*] h. e. rumo-
rem, famam. Frontin. praefat. de
re agraria. Non exiguum laboris
mei consequar fructum, quod te
monente malignorum lucrifecerim
existimationem. Sic *re* opinio uti-
tur Quintil. 11. Instit. C. 3. Ci-
cero pronuntiatione Cn. Lentulum,
plus opinionis consecutum, quam
eloquentia tradit. Nepos in Alci-
biade C. 7. Imputamus malo, cau-
sam fuisse opinionem ingenii atque
virtutis. Boeth. 1. Philos. De no-
stra etiam criminatione deluisti,
laesas quoque opinionis damna ste-
visti. Justin. L. VIII. C. 3. Qui
opinionem sererent, Regem Philip-
pum magna pecunia locare, & mu-
ros per civitates & fana & templa
facienda. L. XII. C. 5. Verens, ne
haec opinio in Macedonia etiam di-
vulgaretur. L. XXIII. C. 2. Prin-
cipio adventus, opinione ejus con-
cussi. L. XLII. C. 2. Divulgata
opinionem tam gloriosae expeditio-
nis. L. XLIV. C. 3. Accepta opi-
nionem paternae mortis. Sic arbitra-
ri est loqui Terentio Andr. v. 4.
11. Si Simo hunc veris satis, non
ita arbitrere. Justin. L. XII. C. 5.
In unam cohortem eos, qui de Re-
ge durius opinati fuerant, contri-
buit. Sueton. Aug. c. LXVII. Cos-
mum servum, gravissime de se opi-
nantem, non ultra quam compedi-
bus coërcuit. Calig. c. XXVII. Ma-
le de munere suo opinatos. Sen. L.
III. de ira C. 22. Quid enim fa-
cilius fuit Antigono, quam duos
B 4 manj-

tum temporis ⁵⁹ extraxit, & postquam intellexit, suspectam esse tergiversationem suam, contendit, ⁶⁰ falsum ad eos rumorem ^a; & rogavit, ut mitterent ⁶¹ aliquos ex principibus, quibus crederent de munitione Athenarum. Suis deinde clam scripsit, ut eos, qui venissent, retinerent, donec, re-
fectis operibus, confiteretur ^b Lacedaemoniis, munitas esse Athenas, neque ^c aliter principes eorum

^a Vulgo PERLATUM, ET R. ^b Vulgo CONFITERENTUR. ^c Vulgo NEC.

manipulares duci jubere, qui incumbentes regio tabernaculo faciebant, quod homines & periculosissime & libentissime faciunt, de rege suo male existimant? Male est in uno Reg. estimationem. in uno Hillensb. estimationem. TENN. Duo mei aestimationem.

⁵⁹ Extraxit] Sic omnes MSS. sed unus Reg. contraxit. TENN. Contraxit item Mediceus pr. & duo Regii & Edd. Rom. ac Bonon. male. Vide infra ad L. i. C. 5. §. 19. Dies aliquot extraxit; & Gronov. ad Livium L. xxi. C. 18. Extracta aestate per ludificationem. pro aliquantum unus Cod. aliquanrulum habet. tempus Edd. vetustissimae: temporum Paris. pr.

⁶⁰ Falsum ad eos rumorem perlatum] Sic Stewechius & Keuchenius ediderunt. Verum omnes MSS. & Hittorpius carent tñ perlatum. Elegans in his ellipsis. Plin. L. i. C. 5. Evigilaveram. Nuncius à Spurianna. Venio ad te. idem L. v. ep. 21. Tandem à praetore nuncius. Dimittuntur centum viri, eximitur dies. L. vi. ep. 20. Nobis tamen ne tunc quidem, quamquam & expertis periculum, & expectantibus, abeundi consilium, donec de avunculo nuncius. Terent. Adelph. iv. 2. 2. Avilla mercenarium vidi: is filium negat esse rursi. Plaut. Bacch. ii. 2. 12. Egone ut

quod ab illo attigisset nuncius, non impetratum id adveniēti ei redderem? ibid. iii. 5. 3. Si à me tetigit nuncius, Quid remoratur? Liv. xli. C. 3. Tunc demum nuncius ad tertiam legionem revocandam & Gallorum praesidium. Quibus locis subintellige venit, perlatum est. TENN. Perlatum, Delevi hanc vocem auctoritate omnium MStorum, & Edd. antiquarum Rom. Bonon. Paris. Wechel. ut videatur Stewechius primus eam intrusisse, forsam ex Nepote Apud eos contendit. falsa his esse delata. Verum elegantius id verbum abesse probat, & huius abruptae locutionis exempla plena manu praeber J. F. Gronovius ad Livii locum à Tennulio citatum & ad L. xxxvii. C. 10. Postquam in castra nuncius. Vulgo additur pervenit. in MSS. varie expressum.

⁶¹ Aliquos] Medic. pr. aliquot. dein venirent Palat. pro venissent. Denique pro deinde Reg. rescripsit pro scripsit Medic. sec. Paullo post rectius confiteretur scribitur in Cantabrigiensibus ac Leiden-sibus, quam confiterentur. Ipse hoc confessus est Themistocles, non Athenienses. Nepos Hoi (collegas suos) postquam Athenas pervenisse ratus est, ad magistratum Senatumque Lacedaemoniorum adiit, & apud eos liberrime professus est.

rum redire posse, ⁶² quam ^a ipse remissus foret: quod facile praestiterunt ⁶³ Lacedaemonii, ne unius interitum multorum morte pensarent.

XI. ⁶⁴ L. Furius, ⁶⁵ exercitu producto in locum iniquum, quum constituisset occultare sollicitudinem suam, ne reliqui trepidarent, paullatim se inflectens, tamquam circuitu majore hostem aggressurus, converso agmine, ignarum rei, quae agebatur, exercitum incolumem reduxit.

XII.

^a Vulgo QUAM SI.

est (sic l. e MSS.) Athenienses suo consilio Deos suos muris sepsisse &c. Quare, si suos legatos recipere velent, se remitterent. Aliter &c. Considerent Lacedaemonii Reg. sec. Pro nec etiam reposui neque ex MSS. quatuor Scriverii, meisque decem libris.

⁶² Quam si] Omnes MSS. & Hittorpius omittunt rō si. quod sine causa a sciolis additum. TENN. Et hanc voculam larga nimis manu Frontino addidit vel Modius vel Stewech. Ante eorum Editiones non compareret in ullis, neque etiam in aliquo Codice scripto: unde coniciebat Scriverius, scribendum; neque ante, &c. quam ipse r. foret. Et sane ita loquitur in hac historia praeter Polyaenum Nepos C. 7. Eisque praedixit, ut nō prius Lacedaemoniorum legatos dimitterent (sic scribe e MSS. non de, nec rem.) quam ipse esset remissus. Hoc sensu ut superfluum esse recte monet Gronov. ad Livium L. xxxvii. C. 37. Ne ante in aciem descendat, quam ut in castra me redisse audierit. Verum optime etiam se habet lectio MSta Non aliter &c. quam remissus f. Sic apud Justinum legas L. xv. C. 3. Ut sanguis aliter cludi non posset, quam diadema sibi demtum rex, adligandi vulneris causa capiti ejus inponeret.

⁶³ Lacedaemonii] Male Lac-

daemoniis Medic. & Edd. Paris. dein n. u. interitu m. mortem p. Edd. Rom. & Bonon. Mediceus n. u. interitu m. m. pensarentur.

⁶⁴ L. Furius] Medio. sec. perperam C. In uno Scriverii L. Furius Camillus. dein censuisset occ. Medic. pr. & paullatim iter inflexit Petrensis, ut C. v. §. 13. sed tum, ut illic, deberet legi conversoque. In fine pro reduxit, quod rectum est, Sanutus duxit. Petr. eduxit.

⁶⁵ Exere. producto.] Ortwinus L. ex MSS. perducto. sic & infra E. 1. C. 5. N. 13. in uno Paris. legitur. TENN. In meorum MStis sex est perducto; ut vulgo infra, ubi idem repetitur exemplum, ex quo melius esse perducto ad marginem sui libri adposuit Scriverius. Contra censet Cel. Burmann. ad Quintil. Declam. cccv. An alicujus insidiis perducti. Adde, quae conguessimus ad Lucan. L. ix. v. 389.

Tectoque metu producere vulgus. Verum cum in omnibus istis exemplis adsit insidiarum ponendarum scopus, dubito, num huic quidem loco ille sensus convenire possit; nisi capiamus simpliciter pro longius ducto: quod placet. Sanutus producto etiam exhibet. Plura vide ad L. ii. C. 5. §. 1. Simulata fuga temere hostes persecutos eo perduxit,

XII. ⁶⁶ Metellus Pius, ⁶⁷ in Hispania interrogatus, quid postera die factururus esset, Tunicam meam, si id eloqui posset, inquit, ⁶⁸ comburem.

XIII. ⁶⁹ M. Licinius Crassus, percontanti, quo tempore ⁷⁰ castra moturus esset, respondit,
⁷² Ve-

⁶⁶ *Metellus Pius.*] Fuit hic Quintus Caecilius Metellus Macedonicus, ut tradit Victor C. 61. Praecedenti seculo convenientissime usus Michaël de Montaigne est hoc Metelli verbo L. 11. f. 586. *De faire profession de se tenir couvers, & se vanter, comme ont fait aucuns de nos Princes, qu'ils jetteroyent leur chemise au feu, si elle estoit participante de leurs vraies intentions, qui est un mot de l'ancien Metellus Macedonicus; & qui ne sçait se saindre, ne sçait pas regner: c'est tenir advertis ceux qui ont a les pratiquer, que ce n'est que piperie & mensonge qu'ils disent.* Vocat hic interulam, quam Frontinus & Victor tunicam, Galli hodie *une camifelle*. TENN. Pius. Non modo Aurelius Victor, sed etiam Valer. Maximus L. VII. C. 4. §. 5. Hoc dictum tribuunt Q. Metello Macedonico, quo longe posterior est Metellus Pius Numidici filius. De quo frequentem mentionem facit etiam noster, qui- que itidem in Hispania res gessit contra Sertorium scilicet & Hirtulejum. Quod forsan jam viderunt editores primi: nam in Edd. Romana & Bononiensi non comparet τὸ Pius. Sed MSS. & Sanutus agnoscunt, nisi quod in Leidensi tertio desit, ut & in uno Scriverii, qui margini quoque adscripsit *Recte: nam Macedonicus fuit.* de eodem vide infra quoque ad L. III. C. 7. §. 3. ubi perperam vulgo edebatur L. Metellus.

⁶⁷ *In Hispania.] In Spania Reg.*

sec. dein τὸ esset deest in Medicis. Mox τὸ id non agnoscunt quidam Scriveriani & duodecim mei, neque etiam Edd. primae ac Sanutus; non male.

⁹⁸ *Comburem.]* Male Keuchenius hic ait, vulgo apud Aurel. Victor. C. 62. legi *exurem*, neque id animadversum a Scotto; nam edidit ille cum aliis *exurem* notans in MSS. quibusdam esse *exurem*. Leidd. illic bene *exurerem*. Valer. Maxim. Si huius consilii interiorum tunicam consciam sensero, continuo eam cremari jubebo. Tam *exure*, quam *cremare* habet Plutarch. in Apophthegm. pag. 202. Ed. Paris. εἰ τῶτον, ἔφη, συνειδέναι μοι τὸν χιτῶνίσκον ἐνόμενον, ἀποδυσάμενος δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ πῦρ ἐπέ-θηναι.

⁶⁹ *Marcus Licinius Cr.]* Praenomen deest in duobus meis, dein MSS. quidam solita variatione *percunctanti*. Alteram ego in hoc verbo, & sensu orthographiam praefero.

⁷⁰ *Castra moturus.]* Profecturus cum exercitu. Proprie vexilla, signa moventur, non castra, quae locum denotant. Claud. bell. Gildon. 419.

— *Premitur nec signifer ulla
 Pondere: festinant adeo vexilla moveri.*

Signa enim, quorum maiestate nihil erat venerabilius militibus, omnium prima figebantur, cum castra metarentur; prima movebantur & vellebantur, cum proceden-

7² Vereris, ne tubam non exaudias?

cedendum esset. Virgil. xi. AE-
neid. 19.

— Ubi primum vellere signa
Annuerint Superi, pubemque e-
ducere castris.

4. Georg. 108. De apum regibus
Non illis quisquam cunctantibus
altum

Ite iter, aut castris audebit velle-
re signa. Graeci dicunt movere
cum exercitu. Xenoph. Cyropaed.
L. 1. fol. 2. ὁρμηθεῖς σὺν ὀλίγῃ
Περσῶν στρατιᾷ, ἐκόντων μὲν η-
γήσατο Μήδων. fol. 112. ibid.
edit. Basil. Ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱε-
ρὰ λῶ, ὤρμηστο σὺν τῷ στρατό-
ματι. Imo movere, ὁρμῶν est pro-
ficisci. Herodotus L. 1. C. 17. Ἡν-
δεῦτεν ὁρμεώμενοι. ibid. C. 24.
de Arione. ὁρμαῖσθαι μὲν οὖν ἐν
τάραντο. ibid. C. 41. Ἐς ἄ-
γρῳ ὁρμεωμένῃ. ibid. C. 62. Ἐξ
Ἐρετρίας δὲ ὁρμηθέντες. TENN.

71 Vereris, ne tubam.] Rom. e-
ditio. vereri se ne tuba id audiat.
ora libri Wecheliani, vereris, ne

tuba id audiat. illud tolerabile,
hoc minime. MOD. Vereris, ne tu-
bam non exaudias. Sic legi cen-
sent ratio & codicum MSS. fides.
Unus Reg. tamen legit audias.
alter, exaudiam. Romana editio,
Vereri se, ne Tuba id audiat. Fer-
tur autem idem ab Antigono di-
ctum ad filium Demetrium: Plu-
tarch. Demetrio fol. 902. Αἰγε-
ται γὰρ μικράκιον ἔτι ὄντα τῷ
Δημήτριον αὐτῷ πυθέσθαι, πό-
τε μέλλουσιν ἀναζωγυῖν τὸν δὲ
εἰπεῖν πρὸς ὀργήν. Ἀγωνιάς,
μὴ μόνον σὺ τῷ σάλπισγι ἐκ
ἀκρότης. TENN. Ut Romana, ita
quoque Bonon. & Paris. exhibent
Edd. non abest ab uno Cantabr.
audias Medic. pr. Scriverii unus
exaudies. unde coniecerat ille no-
veris cum tubam exaudies. ne au-
di. Melius Ill. Schelius ad Hygin.
&c p. 271. Vererisne, Tubam ut au-
dias? Sed ceteri MSS. adstipulan-
tur vulgato, quod sani sensus est:
De Antigono vide etiam Plu-
tarch. in Apophpht. p. 181.

C A P. II.

De explorandis consiliis hostium.

EXEMPLUM I.

S Cipio Africanus, capta occasione ¹ mittendae
ad Syphacem legationis, cum Laelio servo-
rum

¹ Mittendae legationis] Pro,
mittendi legatos. Frequentissima
Latinis & Graecis haec μετάλη-
ψις. Conjugium pro conjugē.
Propert. 3. eleg. 12. Et certamen
habent lethi, quae viva sequatur
Conjugium: Pudor est non licuisse
mori. Virgil. 2. Aeneid. 579. Con-
jugiumque, domumque, patres na-
tosque videbit? Ministeria pro

ministris. Quintil. declam. 18.
Non in matricibus, non in ministeria
seposuit; suis aldit uberibus. sua
fovit amplexu. ibid. Hoc proxima
ministeria narrant, hoc exteri pu-
tant. Senium pro sene. Terent.
Eun. 2. 3. 10. Ut illum Diis De-
aeque senium perdant, qui me ho-
die remoratus est. Servitia pro ser-
vis. Tacit. L. xii. Ann. C. 17.
Postero misere legatos, veniam li-
beria

rum habitu tribunos & centuriones ² electissimos ire jussit, quibus curae esset ³ perspicere regias vires. ⁴ Hi, quo ⁵ liberius castrorum positionem scrutarentur, equum de industria dimissum, tamquam fugientem ⁶ perfectati, maximam partem mu-

^a Vulgo LECTISSIMOS. ^b Vulgo UT.

heris corporibus orantes; servitii decem millia offerebant. Lib. III. Histor. C. 64. Nec defuturas vigiliam cohortes, servitia ipsorum. Cic. pro Cael. C. 33. Servitia ad caedem & inflammendam urbem incitavit. Apud Euripidem in Rheso vs. 820. pro Hector dicitur Ω⁷ πολὺν χρόνον κρείττον.

O civitatis potens imperium.

Hesiodus ὕβρις pro ὕβρις, ἐργ. vs. 190, Μᾶλλον ἢ κακῶν πέκτῃ-ρα καὶ ὕβρις

Ἀνέρα τιμήσσει.

Magis vero maleficum & injurium virum colent.

Sic aliptes vocatur χρίσμα. I Joan. cap. 2. vs. 27. τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων. Eadem unctio docet vos de omnibus. h. e. Paracletus, unctor, ut Cicero in epist. fam. loquitur, à Christo promissus, qui, instar aliptae, nos unctione sua robustiores & coloratiores reddit ad obeunda certamina, & inter ungendum hortatur, & docet pugnarum leges ac vias, ad obtinendam aeternae felicitatis palmam. TENN.

² Lectissimos] Omnes MSS. & Hittorpiana editio habent, electissimos. TENN. C. 6. §. 3. Lectissimos quosque retinuit; Sed Scriveriani quoque, & mei omnes cum Edd. vetustioribus, ac Sanuto electissimos: quod in textum recipere debui ob constantem codicum lectionem: licet alio loco ipse reciperem cum MSS. lectus pro electus. Utrumque enim est Latinitimum. L. II. 3. 2. electi de

toto exercitu viri C. 5. 23. Magis & electos.

³ Perspicere] Unus Reg. duo Hillensb. & Hittorp. prospicere; quod cum sit mittentis oculorum aciem in longum, Videntis id, quod longe est: retine perspicere, quod est, plane cognoscere. Plaut. Aulul. I. 2. 2. Postquam perspexi, salva esse intus omnia. Terent. Phorm. I. 2. 10. Cujus tu fidem in pecunia perspexeris, vere verba ei credere? in Eunuch. 5. 2. 61. Parum perspexisse ejus videre audaciam. Curt. 3. C. 1. Quippe serie vinculorum ita astricta, ut, unde nexus inciperet, quo ve se conderet, nec ratione nec visu perspicere posset. Sic Petrus Daniel invenit, cum vulgo percipi legeretur. TENN. Perperam hoc loco, ut bene monet Tennulius, prospicere habent quoque ² Scriverii, & quinque mei Codd. cum Edd. Rom. Bonon. & Parisi. ac Sanuto.

⁴ Hi ut liberius] MSS. Regii, Gantabrigienses, Leidenienses, Gudian. Palat. & Voss. cum duobus Scriverianis & Edd. Rom. ac Bonon. & Sanuto exhibent hi cum: Unde conjeceram, scribendum hi quo. Quod deinceps inveni in Mediceo primo & Vaticano. Similiter, licet cum reliquis auctoribus nihil de equo, Livius L. xxx. 4. Inter crebra colloquia alii atque alii de industria, quo pluribus omnia nota essent, mittebantur.

⁵ Perfectati] Unus Reg. & unus Hill. persecuti. TENN. Alius item Reg. & Scriverianus cum Edd.

munimentorum circuierunt: quae quum nuntias-
sent, incendio confectum est bellum.

II. ⁶ Q. Fabius Maximus bello Hetrusco, quum
adhuc incognitae forent Romanis ducibus saga-
ciores explorandi viae, fratrem Fabium Caeso-
nem, peritum linguae Hetruscae, iussit ⁷ Tusco
habitu penetrare ⁸ Ciminiam silvam, intentatam
ante militi nostro. Quod is adeo prudenter atque
industrie fecit, ut transgressus silvam, Umbros
Camertes, quum animadvertisset non alienos ⁹ no-
mini Romano, ad societatem compulerit.

III.

a Vulgo HETRUSCO.

Edd. Rom. & Bonon. ac Sanuto
persecuti. Medicei persecuti, sol-
lemni mutatione. Paulo ante po-
sitiones Coll. Voss. dein Medic.
sec. quod cum nunciasset.

⁶ Q. Fabius Maximus] Praeno-
men abest in Medic. sec. Addit
Cantabrig. Consul. quod historiae
veritati convenit. Explorator au-
tem, num fuerit Fabius Caeso,
an alius, dubitat Livius L. ix.
36. ubi vide Gronovium.

⁷ Hetruscae] Omnes MSS. si-
ne asperatione dant *Etruscae* &
ante *Etrusco*. Sed pro *Hetrusco* ha-
bitu, *Tusco* habitu. TENN. Mul-
ti meorum servant adspirationem
Hetruscae; Sed *Tusco* habitu ex-
hibent omnes Scriveriani, &
mei, duobus tribusve tantum ex-
ceptis; quare *Tusco* recepi.

⁸ Ciminiam] Sic lege. Male u-
nus Reg. & duo Hill. *Cuminam*
TENN. *Geminiam* Arcerian. *Cu-
meriam* Regius. Aliqui *Cuminam*
vel *Ciminam*; quomodo putabat
legi quoque posse Salmasius ad
Florum L. i. C. 17. unde notam
suam verbotenus transcripsit Keu-
chenius. *Ciminiam* ego ex Livio
& aliis retineo. Mutavi autem
MSS. & Edd. pp. auctoribus ver-
borum ordinem. Vulgo erat *an-
te m. n. intentatam*. Medic. pr.

*militi nullo. & deinceps Medic.
sec. pro fecit, egit.*

⁹ Nominis Romano] h. e. ipsis
Romanis. Sall. Jug. 58. Ex om-
ni multitudine non amplius qua-
draginta, memores Romani nomi-
nis, grege facto locum capere pau-
lo, quam alii, editiorem. Liv. 9.
45. Quorum pleraque diruta atque
incensa, nomenque AEquorum pro-
pe ad internecionem deletum. Sen.
Hipp. 229. Exesus omne foemineum
nomen. Val. Cat. diris. Felix no-
men agelli. Vide hic Scaligerum.
Vell. 1. 6. Clarissimus Graji no-
minis Lycurgus. Justin. 2. 4. Bre-
vi tempore cum omni Amazonum
nomine intercidit. Justin. 5. 7. Ut
Atheniensium deletum non impe-
rium tantum, verum etiam nomen
videretur. Plin. 5. ep. 6. Aesta-
te summittitur, immensique flumi-
nis nomen arenti alveo deserit. Pe-
do Albinov. Fluminaque & mon-
tes & nomina magna locorum.
TENN. Optimi Medicei codicis
manus prima exhibet nominis Ro-
mani. Alienus autem tam cum
Genitivo construi, quam Dativo,
& eos casus saepe in MSS. varia-
ri monuerunt Viri docti: Sic
infra L. 11. i. 11. Vide, quos
laudavi ad Lucan. L. 11. 351. &
quos citat Cl. Burmann. ad Ovid.
Fast.

III. ¹⁰ Carthaginienses quum animadvertissent Alexandri ita magnas opes, ut ¹¹ Africae ¹² quoque inmineret, unum ex civibus, virum acrem, nomine Hamilcarem ¹³ Rhodinum, jusserunt simulato exilio ¹⁴ ire ad regem, omnique studio in amicitiam ejus pervenire: qua is potitus, consilia ejus nota civibus suis faciebat.

IV. ¹⁵ Idem Carthaginienses miserunt, qui ¹⁶ per speciem legatorum longo tempore Romae morarentur, ¹⁷ exciperentque consilia nostrorum.

V. M.

Fast. 1. 396. dein vitiose in 2 Regiis, Mediceo & Edd. Rom. ac Bonon. scribitur *compulit*.

¹⁰ Carthaginienses] MSS. hic, & infra Carthaginenses. Sic apud Florum. L. 11. C. 2. in vetustis libris Cameriniensium fuit pro Cameriniensium. de quibus terminationibus Priscianus agit. TENN. Scil. L. 1v. Cap. de denominat. Variant mei Codd. in Edd. antiquis est Carthaginenses. Sed ubique Carthaginienses recte posse scribi, clare docet vir summus. J. F. Gronov. ad Livium L. xxviii. 26. & post eum multi alii.

¹¹ Africae] Omnes MSS. habent Affricae. Unus Hill. Africae. TENN.

¹² Quoque inmineret] Mediceus pr. Quidquid inveniret, vastaret. In altero Mediceo non exstat quoque. Palat. inminerent. pro jusserunt. Medic. pr. fecerunt. Mox qua amicitia is p. Medic. sec. A Regio sec. & Vaticano exsulat to is.

¹³ Rhodinum] Duo Regii & unus Hill. Scodinum. Tertius Reg. Rodinum, quartus Rhodinum. Alter Hill. Stadinum. Tertius Hamilcarem Rhodinum Stadinum. Justinus L. 21. C. 6. vocatur Rhodanus. TENN. Rhodanum hic quoque reponi volebat Keuchenius; cum in Arceriano esset Redonum. Sed mixe variant Frontiniani

Codd. & Edd. Vett. Habent enim Rhodinum, Rhodinum, Rhodivum, Rhodunum, Scodinum, Stadium, Stadinum, Scordirium. Rhodinum derivat Schefferus ad Justinum a Rhodo; male: inde enim veniret Rhodius, non Rhodinus. MSSi doctissimi Orvillii mei illic exhibent Redonum & Rhodonem cum aliis. Unde patet, omnia in hoc nomine esse incerta. Eruditissimus quidem A. Gronovius docuit eo loco, ab aliis quoque gestum nomen Rhodani: & sic apud Gruter. Inscript. p. dccvi. N. 15. T. SEXTIUS RHODANUS. Verum haec non satisfaciunt: nam & RHODINUS occurrit apud eundem. Inscript. p. dxc. N. 2. & saepius Rhodine.

¹⁴ Ire ad regem] In nullo MSto occurrit adire ad regem. TENN. Nempe monuerat Keuchenius, in Arceriano esse adire ad R. Meorum quoque nullus id reliquit.

¹⁵ Idem] Duo Regii hunc paragraphum jungunt cum praecedenti, sine nova rubrica. TENN. Et sic meorum quidam.

¹⁶ Per speciem] Sic omnes MSS. nullus propter. TENN. Edd. Parisi. propter. inepte. Dein l. t. morarentur Medic. sec. & consilia Romanorum Vaticanus, Regius sec. Leid. tert. cum Edd. Rom. ac Bononiensi.

¹⁷ Exciperentque] codex optimae

V. M. Cato ¹⁸ in Hispania, ¹⁹ quia ²⁰ ad hostium consilia alia via pervenire ²¹ non poterat, iussit trecentos milites simul impetum facere in stationem hostium, ²² raptumque unum ex his in castra ²³ perferre incolumem. Tortus ille, omnia suorum arcana confessus est.

VI. C. Marius Cos. bello ²³ Cimbrico & Teutonico, ad excutiendam Gallorum & Ligurum fidem,

Vulgo qui.

mae notae Hillensb. *Expeterentque*. Nihil mutandum. Excipere est observare, auscultare. Plaut. Amph. 4. 4. 26. *Secum solus, puero, rationes colligit; quid memoret, hinc excipiam*. Tacit. Agricola 45. *Excepissemus certe mandata vocisque, quas penitus animo figeremus*. Cic. 2. de orat. *Quaedam dari ex hac vita ad pertrahendos animos hominum, & ad excipiendas eorum voluntates*. 1. Divin. C. 7. *Nihil est autem, quod non longinquitas temporis, excipiente memoria, prodendisque monumentis efficere atque assequi possit*. Sen. 2. Nat. quaest. 32. *Quinque stellarum praestantem Chaldeorum observatio excepit*. TENN. Liv. L. XL. 7. *Ad has excipiendas voces speculator missus: ubi vide Gronovium*. Infra L. III. C. 16. 4. *ad excipienda hostium consilia*.

¹⁸ *In Hispania*] *In Hispaniam*. Edd. Rom. & Bonon. vide ad C. III. §. 5.

¹⁹ *Quia*] Sic rescripti auctoribus MSS. & Edd. vetustis: vulgo *qui*. quod operarum incuria inrepperat in minorem Scriverii editionem, & dein retentum est.

²⁰ *Non poterat*] Omnes MSS. *non potuerat*. TENN. Plerique etiam, non omnes mei, cum Edd. veteribus *potuerat*. In Mediceo sec. *poterant*, qui & invertit ordinem sic, *alia via ad hostium consilia*. Sed & *pervenire* deest in Edd. Romana & Bonon. in Leid.

sec. *Venire*: Quid si fuit? *Quia ad h. c. alia via non potuerat*. Iter, *aditus via ad eum &c. patet*, sexcenties reperiri apud auctores, notissimum est.

²¹ *Raptumque unum ex his*] *que non conspicitur in Coll. Voss.* Notabilis est lectio Cod. Palatini *Onofanum unum ex his*. Quasi sit nomen illius Hispani, quem secum in castra pertulerint. Sic C. v. §. 11. *Lyfimachus ex his unus*. Verum cum proprium nomen hic parum conveniat; quia non verisimile videtur gregarium tunc fuisse militem Hispanum, quem nomine suo cognoverint Quirites, & tamen duces in stationibus esse non solent, vide, num potius hic lateat gentile populi nomen; cum quo bellum Cato in Hispania gerebat, ut pote *Laceranum*. Vide, quae notabimus ad L. III. C. x. §. 1. Plutarch. in M. Catone p. 342. Ed. Par. *κατεργάσθη μὲν τὸ Λακερτανῶν ἔθνος*.

²² *Perferre*] Cantabr. unus, probante Cl. Wasse, *perferri*. dein *rotusque* Reg. sec. Edd. Rom. Bonon. & Pariss. *Sanctus & aliquem proferre i. qui i.*

²³ *Cimbrico*] Sic l. etiam si in uno Regio (& Edd. quibusd.) *Cymbrico*. Nam omnes Graeci per jota scribunt. TENN. *Cymbrio* Vatic. Dein multi MSS. & Edd., ut passim, *Thetonico*. Medic. pr. *Theonico*.

24 Prae-

fidem, litteras eis misit, quarum pars prior praecipiebat, ne interiores, quae ²⁴ praesignatae erant, ante certum tempus aperirentur: easdem postea ante ²⁵ praestitutam^a diem repetiit, & quia resignatas repererat, intellexit, hostilia agitari.

Est ²⁶ & aliud explorandi genus, quo ipsi duces nullo extrinsecus adjutorio per se provident. Sicut

VII. ²⁷ AEmilius Paullus Cos. bello Hetrusco
apud

^a Vulgo PRAESTITUTUM. ^b Vulgo ETIAM.

²⁴ Praesignatae] Alias signatas SCRIV. Unus Reg. & unus Hillensb. signatae. Et sic Scriverius ad marginem opposuerat. TENN. Signatas habent Sanutus, Edd. Rom. & Bonon. cum duobus MSS. unus resignatae. Medic. sec. quod. Non placer mihi istud praesignatae. e MSS. autem reposui certum tempus; vulgo erat ordine inverso. Pro easdem postera uterque Medic. eas die postera, easque p. Edd. primae, & Reg. sec. Item referatas pro resign. Sanutus & Edd. Rom. ac Bonon.

²⁵ Praestitutum] Tres Reg. unus Hillensb. & Ortwinus Praestitutam. unus Reg. Praestitam. Asconius Paedrianus. Dies foeminino genere tempus: & ideo diminutive diecula dicitur brevotempus & mora. Dies duodecim horarum masculini generis est, unde hodie dicimus; quasi hoc die. Hinc Ictis. Annua, bima, trima, quadrima die. Ipsi quin etiam Poetae in hac significatione religiose observant foemininum. Virgil. Multa dies, variusque labor mutabilis aevi Retullit in melius. TENN. Praestitutam diem reposui auctoritate decem vel undecim meorum codicum, & Edd. primarum. Nam Asconii distinctionem ineptam esse & vanam, dudum docuerunt viri docti, & mille passim exempla. In primis amant

dicere diem praestitutam. Sic Terentius, Plautus, Cicero, alii-que. Vide Commentarios ad Terentii Phorm. III. 2. 22. & Gebhard. ad Nepot. Chabr. 3. Diem certam praestituerunt, ubi MS. Leidenlis quoque praestiterunt. Sueton. Ner. C. 21. Agona ante praestitutam diem revocavit. Cic. L. III. in Verr. C. 14. deportandi dies praestituta. Postera die Livius & noster saepius, ut Cap. praeced. §. 12. L. II. 10. 1. L. IV. 7. 42. Statuta die Livius, Cicero, Justinus, alii.

²⁶ Est etiam] Dedi est & c. ex MSS. tantum non omnibus & Edd. pr. Medic. sec. Sed & Regius sec. cum Edd. Rom. & Bonon. alius explorandi modus. Dein providerunt Medic. primus. Ultima autem vox sicut; immo tota haec periodus vehementer mihi pro Glossemate est suspecta.

²⁷ AEmilius Paullus] & c. unus Reg. caret τῷ Paullus. Inter historicos constat, nullum bellum Etruscum fuisse sub aliquo AEmilio Paulo Cos.; ut jure amplectaris conjecturam Joh. Friderici Gronovii. AEmilius Papus Cos. bello Etrusco apud oppidum Telamona. Nam L. AEmilius Papus, A. V. C. DXXVII. feliciter (sic L. statim C. 4. n. 1.) in Bojos pugnavit cum collega C. Attilio Regulo

apud oppidum ²⁸ a Poploniam ²⁹ demissurus exercitum in planiciem, contemplatus. procul avium mul-

a Vulgo COLONIAM.

gulo, qui cecidit in eo proelio. TENN. Verissime observant viri docti, hunc fuisse non *AEmilium Paulum*, sed *Papum*, uti ex Fastis, aliisque auctoribus constat. Consule Pighium T. 11. p. 118. Non tamen temere in textum admitterem *Papum*, ut fecit Tennulius Cap. 4. n. 1. Non enim facile dixeris, operarum, an vero auctorum incuria id acciderit vitium. Confudisse potius videntur eos ipsi scriptores. Nam & ita Appianus de B. Gall. p. m. 1191. ἔφησε δὲ κατὰ Κελτῶν καὶ Παύλου Αἰμίλιου προπαῖα. Plinius L. 111. C. 20 L. *AEmilio Paulo*, C. *Atilio Regulo* Coss. nuntiato Gallico tumultu. Sic in MSS. omnibus legi testatur Harduinus; Sed Fabricius Pighiusque illic emendant quoque *Papo*. Vide ad Oros. L. IV. C. 13. ubi ineptius vulgo L. *Aemilio Catulo*. Quidquid sit, si nostrum erroris absolvere velimus, cum MSto Regio malletm delere το *Paulus*. Nam saepissime simpliciter *AEmilius* dicitur, ne nominato quidem antea ejus cognomine. Florus L. 11. C. 14. *Vitios enim AEmilius in Capitolio discinxit*. Eutropius L. 111. C. 2. L. *AEmilio Cos. ingentes Gallorum copiae Alpes transferunt*. Neque aliter ipse Polybius, Ζωνα-*ras*, aliive. Deinde caute accipienda sunt illa bello *Hetrusco*. Erat enim bellum Insubricum. Sed auctor id nominat a loco, ubi rerum gesta est summa, in *Hetruria* scilicet, quo usque ad mare Boji jam penetraverant. Polyb. L. 11. C. 27. ἡδὲ δὲ πρὸς τὴν Τελαμῶνα καὶ Τυρρήνιαν καὶ Κελτῶν ὑπαρχόντων &c.

²⁸ *Coloniam*] Sic hactenus ex-

cumfertur oppidi nomen, ad quod *AEmilius* contra Bojos in *Hetruria* rem gessit. Ineptissime. Quare summus Gronovius historiae consulens reponi voluit *Telamona*, sine dubio ex Polybio. Verum cum hac litterae nimium quantum a MStorum lectione differant, aliud quaerendum in ejus vicinia putavi; statimque succurrit *Poplonia*, ab veteribus dicta *Populonia* & ab aliis *Populonium*, *Poplonium*. E *Populonia* factum *Poplonia*, uti e *Vesuvius*, *Vesuvius*. de quo ad C. v. § 21. Consule Geographos, & *Salmas*. ad Solin. p. 574. Ed. Ultraj. & Comment. ad Virgil. L. x. Aen. 172. *Sexcentos illi dederat Populonia mater*. Hacc autem maxime *Telamoni* fuit vicina. Unde jungit *Mela* L. 11. C. 4. *Telamon*, *Populonia*. Adde *Ptolemaeum* L. 111. C. 1. Hanc conjecturam deinceps egregie confirmatam vidi a Mediceo primo, in quo, superscripta littera c, exstat *Poloniam*; *Colonium* unus *Canabr.* Absurdum igitur istud *Coloniam* ejicere ausus sum, & *Poploniam* reponere. Nam Polybii narrationem longiorem, quam ut hic inferi posset, qui legerit, videbit, nihil meae emendationi ob stare, quod ille de *Telamone* potius mentionem faciat.

²⁹ *Demissurus*] Sic lege, etiam si omnes MSS. habeant *Dimissurus*. Nam exercitus ex altis jugis, in quae ille tractus confurgit, ductus est in planiciem. Sic & C. v. n. 16. TENN. *Stewech*. *Scriven*. *Keuchenius*, aliique sic jam ediderunt, habentque nonnulli Codd. ut debent. *Liv.* xxxviii. 2. *Si in valles subjectas rapidus agmen foret demissum*. *Caesar*. L. v. B. G. 32. *pari agminis in*

multitudinem ³⁰ citatiore volatu ex silva ^a confur-
rexisse, intellexit, aliquid illic insidiarum latere,
quod & turbatae aves, & plures simul evolave-
rant. Praemissis igitur exploratoribus, compe-
rit, decem millia Boiorum, excipiendo ibi Ro-
manorum ³¹ agmini imminere; eaque alio, quam
exspectabatur, latere missis legionibus, circumfu-
dit.

VIII. Similiter ³² Tifamenus & Orestis filius,
quum

^a Vulgo x s. ^b Vulgo THYAMENUS, TISAMENES.

convallem se demississet. & passim.
Saepius occurret infra. ut C. v.
§. 15. 16. ubi vide. Dimissum
hic Medic. sec. & primus admis-
sum.

³⁰ Citatiore] Medic. sec. cre-
briore. Medic. pr. crebriore & ci-
tatiore. quod non temere spernen-
dum videtur. Mox ex silva pro
x s. reposui ex novem vetustioribus
Codd. cum Sanuto, & e decem
MSS. ac Edd. primis aliquid illic
inf. non ut erat illic aliquid; ut
& plures simul pro simul plures, quo
ordine non ponunt MSS. simul &
pl. nonnulli. pro & turbatae Edd.
Rom. & Bonon. conturbatae. E-
aedemque cum Med. pr. evolave-
rant.

³¹ R. Agmini imminere] Tur-
bant hic vehementer librarii. pri-
mo pro ibi in Mediceo sec. in.
Romano Gudianus, Regius primus
cum aliis. Tum agmina Edd Rom.
& Bonon. agmine Medic. sec. Pro
imminere idem cum Vaticano,
Petrentur & laudatis Edd. in itege-
re. Medic. prim. mittere Latet
aliquid, quod vera conjectura non-
dam adsequi possum: Forſan
excidit in minere, quae verba fre-
quenter ab historicis in eiusmodi
rebus adjiciuntur. Mox male ex-
spectabantur, expectabant, exspe-
ctabant nonnulli; quamquam ex-
spectabantur, quod est in ralar,
& Leid. primo placebat conjunctio,

sc. legiones. Sed vide C. 4. n. 4.
Qua non expectabatur, aditum in-
travit. L. III. 9. 1. Qua non ex-
spectabatur, intravit.

³² Tifamenes] Ita lego. vulgo
est Thyamenus. SCRIV. Duo Hil-
lensb. Chiamenus. Unus Hillensb.
& unus Reg. Tyamenus. tres Reg.
Tysamenus. Lege Tifamenus. Et sic
inveni scriptum a Gujeto in
margine Τισάμενος. Tifamenus.
TENN. Tifamenus Orestis filius.
Vide Polyacnum L. II. Subfinem.
Vellej. Patere. L. I. C. I. Post
Orestis interitum filii ejus Penthi-
lus & Tifamenus regnare trien-
nio. Hygini Fab. cxxv. Tifame-
nus Orestis. Polyb. L. II. Hist.
fol. 128. (C. 41.) καὶ γὰρ Τισα-
μένης βασιλευδέντης, ὃς ἐν Ὀρέ-
στῃ μὲν υἱός. Orestis filius recte
ad discrimen ne confundatur
cum aliis. Nam fuit alius Tifa-
menus, Antiochi filius, Graeco-
rum aruspex, & postea Spartiata-
rum ductor, de quo Herodotus
Calliope seu Histor. L. IX. Xeno-
phon Lib. III. Historiae Grae-
cae etiam vātem sive hariolum
quemdam Τισαμένην agnoscit a-
pud Lacedaemonios. sic Asdrubal,
frater Annibalis; & Asdrubal, Gi-
gonis filius. SCRIV. Cur. post. Sal-
matus ad Florum L. II. C. 12. Ed.
pr. & Calaubonus ad Polyacnum
L. II. C. 37. ubi idem stratego-
ma

quum audisset, jugum ³³ ab hostibus natura mun-
nitum teneri, praemisit sciscitatu-
ros, quid rei foret: ac referentibus eis, non esse verum, quod
opinaretur, ingressus iter, ³⁴ ubi^a vidit, ex sus-
pecto jugo magnam vim avium simul evolasse, ne-
que omnino residere, arbitratus est, latere illic
agmen hostium: itaque circumducto exercitu e-
ludit insidiatores.

IX. Hasdrubal frater Hannibalis ³⁵ junctum Li-
vii & Neronis exercitum, quamquam hoc illi
non

^a Vulgo ut.

ma Tisameni refertur, ita jam
verissime correxerunt, qui &
Scrivarium, in cujus editione ul-
tima inter errata monetur corri-
gendum esse *Tisamenis*, voluisse
Tisamenum, ut suboratus est Keu-
chenius, certum habeo ex adver-
sariis, quae duorum librorum
margini adlita, & in ordinem
congesta hic lectori legenda tra-
didi. Vide notas ad Vellejum &
Polyb. L. IV. Hist. C. I. *ἡ
Τισαμένη τῷ Ορίστῳ πάλιν ἐνός.*
In MSS. autem Scrivarii, meisque
eadem ac plura lectionum ludi-
ciarum monstra videntur, ac in
Tennulii Codicibus.

³³ *Ab hostibus*] Coll. Vossiana
ab omnibus hostibus. Num *ab ho-*
nibus hostibus? Polyaeus. *καὶ
κοψὲ τὰς λοχαγίας ἰσχυρὰς*. Dein
sciscitantes Medic. pr. *sciscitatu-
ros* Vaticanus.

³⁴ *Ut vidit*] Duo Hill. & qua-
tuor R. *Ubi*. Caeterum totus
locus sic ab Ortio editur. *Ubi
videt, ex suspecto jugo magnam vim
avium simul evolasse, neque om-
nino residere, arbitratus, latere il-
lic agmen hostium, circumducto
exercitu eludit insidiatores. TENN.*
Reposui ubi ex decem MSS. &
Edd. primis. *videt* Medic. sec.
cum isdem Edd. *evolasse* au-
tem est quidem in uno Cod. sed

male, ut vel patet ex praec. ex-
emplo. *Exclusi* perperam Medic.
cum Ed. Paris. pr.

³⁵ *Tunc Livii*] &c. Deest con-
iunctum, junctum, aut simile
quid. Mod. *tunc Livii & Nero-
nis exercitum intellexit*. pro *tunc
Livii* scribendum erit *junctum
Livii*. aut posthac manus ablin-
nendae a libris. quorsum enim
illa, quae sequuntur, *quamquam
hoc illi non duplicatis castris dissi-
mularent*? Imo ne vallum qui-
dem aliqua parte hi Coss. aux-
rant, quo facilius imponerent
hosti. testis Livius Libro XXVII.
Eum adi; & videbis conjectu-
ram illam meam non vanam.
adhibe quoque Frontinum, hoc
eodem lib. cap. I. exemplo IX,
Polybium Lib. IX., Florum Lib.
II. STEWECHEUS. *Junctum* L. Ita
Stewech. Vulgo est *tunc* L. SCRIV.
Cum sit in omnibus MSS. & vul-
gatis *tunc Livii* &c. credo, excidisse
vocem, & relictam ab librariis,
restituendumque *tunc Livii & N.*
*e. combinatum intellexit, quando
hoc illi &c.* SCRIV. Cur. post. Non
placet. *Junctum* magis accedit ad
MSS. lectionem, & Latinus est,
ut ita dicam; nisi Scrivarius vo-
luerit tantum notare, aliquod ver-
bum esse elapsum. Nostrum quo-
que servant *tunc* praeter Leid.
scs. in quo est *iter Livii*. unde
C 2 faci-

multitudinem ³⁰ citatiore volatu ex silva ^a consurrexisse, intellexit, aliquid illic insidiarum latere, quod & turbatae aves, & plures simul evolaverant. Praemissis igitur exploratoribus, compertit, decem millia Bojorum, excipiendo ibi Romanorum ³¹ agmini imminere; eaque alio, quam expectabatur, latere missis legionibus, circumfudit.

VIII. Similiter ³² Tisamenus, Orestis filius, quum

^a Vulgo *z s.* ^b Vulgo *THYAMENUS, TISAMENES.*

convallem se demisisset. & passim. Saepius occurret infra. ut C. v. §. 15. 16. ubi vide. Dimissum hic Medic. sec. & primus admissum.

³⁰ *Citatiore*] Medic. sec. *crebriore.* Medic. pr. *crebriore & citatiori.* quod non temere spernendum videtur. Mox *ex silva* pro *z s.* reposui ex novem vetustioribus Codd. cum Sanuto, & e decem MSS. ac Edd. primis *aliquid illic inf.* non ut erat *illic aliquid*; ut & *plures simul* pro *simul plures*, quo ordine non ponunt MSS. *simul & pl.* nonnulli. pro *& turbatae* Edd. Rom. & Bonon. *conturbatae.* Eademque cum Med. pr. *evolaverunt.*

³¹ *R. Agmini imminere*] Turbant hic vehementer librarii. primo pro *ibi* in Mediceo sec. in. Romano Gudianus, Regius primus cum aliis. Tum *agmina* Edd. Rom. & Bonon. *agmine* Medic. sec. Pro *imminere* idem cum Vaticano, Petrenti & laudatis Edd. in *imminere.* Medic. prim. *mittere.* Latet aliquid, quod vera conjectura nondam adsequi possum. Forasan excidit *in minere*, quae verba frequenter ab historicis in ejusmodi rebus adjiciuntur. Mox male *expectabantur*, *expectabant*, *expectabantur*, nonnulli; quamquam *expectabantur*, quod est in Ralar, & Leid. primo placebat *sciverio*,

sc. legiones. Sed vide C. 4. B. 4. *Qua non expectabatur, aditum intravit.* L. 111. 9. 1. *Qua non expectabatur, intravit.*

³² *Tisamenus*] Ita lego. vulgo est *Thyamenus.* SCRIV. Duo Hillensb. *Chiamenus.* Unus Hillensb. & unus Reg. *Tyamenus.* tres Reg. *Tysamenus.* Lege *Tisamenus.* Et sic inveni scriptum a Gujeto in margine *Τισάμενος.* *Tisamenus.* TENN. *Tisamenus Orestis filius.* Vide Polyenum L. 11. Sub finem. Vellej. Patere. L. 1. C. 1. *Post Orestis interitum filii ejus Penthius & Tisamenus regnare irienio.* Hygini Fab. cxxv. *Tisamenus Orestis.* Polyb. L. 11. Hist. fol. 128. (C. 41.) *Τισάμενος βασιλευδέντης, ὅς ἐν Ὀρέστει μὲν υἱός.* *Orestis filius recte ad discrimen ne confundatur cum aliis.* Nam fuit alius Tisamenus, Antiochi filius, Graecorum aruspex, & postea Spartiatarum ductor, de quo Herodotus Cailliope seu Histor. L. 12. Xenophon Lib. 111. Historiae Graecae etiam vatem sive hariolum quemdam *Τισάμενον* agnoscit apud Lacedaemonios, sic *Asdrubal*, frater Annibalis; & *Asdrubal*, Gifgonis filius. SCRIV. Cur. post. Salmastius ad Florum L. 11. C. 12. Edd. pr. & Caiaubonus ad Polyenum L. 11. C. 97. ubi idem strategema

quum audisset, jugum ³³ ab hostibus natura mun-
nitum teneri, praemisit sciscitatu-
ros, quid rei fo-
ret: ac referentibus eis, non esse verum, quod
opinaretur, ingressus iter, ³⁴ ubi ^a vidit, ex susce-
pto jugo magnam vim avium simul evolasse, ne-
que omnino residere, arbitratus est, latere illic
agmen hostium: itaque circumducto exercitu e-
ludit insidiatores.

IX. Hasdrubal frater Hannibalis ³⁵ junctum Li-
vii & Neronis exercitum, quamquam hoc illi
non

^a Vulgo ut.

ma Tisameni refertur, ita jam
verissime correxerunt; quin &
Scriverium, in cujus editione ul-
tima inter errata monetur corri-
gendum esse *Tisamenis*, voluisse
Tisamenum, ut suboratus est Keu-
chenius, certum habeo ex adver-
sariis, quae duorum librorum
margini adlita, & in ordinem
congesta hic lectori legenda tra-
didi. Vide notas ad Vellejum &
Polyb. L. IV. Hist. C. I. *ἄν
Τισαμένης τ' Ὀρίστ' ἀνίδων ἐνός.*
In MSS. autem Scriverii, meisque
eadem ac plura lectionum ludi-
ciarum monstra videntur, ac in
Tennulii Codicibus.

³³ *Ab hostibus*] Coll. Vossiana
ab omnibus hostibus. Num *ab ho-*
nibus hostibus? Polyacnus. *καὶ ἐ-*
ποψετὲς τοὺς λοχῶντας ἱππας. Dein
sciscitantes Medic. pr. *sciscitatu-
ros* Vaticanus.

³⁴ *Ut vidit*] Duo Hill. & qua-
tuor R. *Ubi*. Caeterum totus
locus sic ab Ottw. editur. *Ubi
videt, ex suspecto jugo magnam vim
avium simul convolasse, neque om-
nino residere, arbitratus, latere il-
lic agmen hostium, circumducto
exercitu eludit insidiatores.* TENN.
Reposui ubi ex decem MSS. &
Edd. primis. *videt* Medic. sec.
cumisdem Edd. *convolasse* au-
tem est quidem in uno Cod. sed

male, ut vel patet ex praec. ex-
emplo. *Exclusi* perperam Medic.
cum Ed. Paris. pr.

³⁵ *Tunc Livii*] &c. Deest *con-*
junctum, *junctum*, aut simile
quid. Mod. *tunc Livii & Nero-*
nis exercitum intellexit. pro *tunc*
Livii scribendum est *junctum*
Livii. aut posthac manus abstin-
nendae a libris. quorsum enim
illa, quae sequuntur, *quamquam*
hoc illi non duplicatis castris diffi-
mularent? Imo ne vallum qui-
dem aliqua parte hi Coss. auxe-
rant, quo facilius imponerent
hosti. testis Livius Libro xxvii.
Eum adi; & videbis conjectu-
ram illam meam non vanam.
adhibe quoque Frontinum, hoc
eodem lib. cap. i. exemplo IX,
Polybium Lib. IX., Florum Lib.
II. STEWECRIUS. *Junctum* L. Ita
Stewech. Vulgo est *tunc* L. SCRIV.
Cum sit in omnibus MSS. & vul-
gatis *tunc Livii* &c. credo, excidisse
vocem, & relictam ab librariis,
restituendumque *tunc Livii & N.*
e. combinatum intellexit, quando
hoc illi &c. SCRIV. *Cur. post.* Non
placet. *Junctum* magis accedit ad
MSS. lectionem, & Latinus est,
ut ita dicam; nisi Scriverius vo-
luerit tantum notare, aliquod ver-
bum esse elapsum. Nostri quo-
que servant *tunc* praeter Leid.
sec. in quo est *iter Livii*. unde
C 2 faci-

non duplicatis castris dissimularent, intellexit; quod ab itinere ³⁶ strigosiores notabat equos, & coloratiora hominum, ut ex via, corpora.

facile esset legere iter Neronis ad Livii exercitum. tunc non agnoscit Cantabr. unus. Immo totum hoc exemplum deest in Mediceo verustiore, & Italica Frontini versione. Quod mirum est, & notandum; cum nunc sibi ipse contradicat auctor, ut monuimus ad Cap. I. Ex. 9. pro illi Medic. pr. illic. nunc loco tñ non Scriverianus.

³⁶ Strigosiores] Strigosum jumentum, quod strigat, strigam ducere cessat; quae cunctatio quoniam ex macie procedit, Strigosus equus Latinis est macilentus, exhaustus; Gellius L. 4. C. 20. Equum nimis strigosum & male habitum, sed equitem ejus uberrimum & habitissimum viderunt. L. 4. C. 12. vocat equum gracilentum aut parum nitidum. Columella L. 7. Quanquam possit huic aliquatenus comparari, quod progenerat onager, nisi & indomitum & ser-

vire contumax sylvestri mare strigosum patris praeferreret habitum. L. 8. Placide ac lente pabuletur, ut & largi sit uberis, & non strigosissimi corporis. Graecis ἰχθὺς, teste ipso Lucretio L. 4. v. 1160. ἰσχνὸν ἐρομένηον τὸν σὺν σὺν, cum vivere non quia Prae macie. Glossar. Cyr. σκατὸς, σκαφὸς strigosus. per similitudinem tergiversator Lucilio strigosus. Hic strigosus, bovinatorque ore improbus duro. TENN. Ineptae lectiones sunt, quae aliquot codices occupant. ut pulverulentos pro strigosiores in Cantabr. ut tenuis, ut ex via alii. Compilavit auctor Livium Lib. XXVII. C. 47. Hasdrubal senta vetera hostium notavit, quae ante non viderat & strigosiores equos &c. ubi & excipi aliqui possent, & notari oculis, si qui forte adustioris coloris, ut ex recenti via essent. &c. L. XLIV. 40. fessas, ut pridie ex via.

CAP. III.

¹ De constituendo ^a statu belli.

EXEMPLUM I.

Alexander Macedo, quum haberet vehementem exercitum, semper cum statum belli elegit, ut acie confligeret.

II. ² C. Caesar bello civili quum veteranum

exer-

^a Vulgo CUSTODIENDO.

¹ Custodiendo] Secundum omnes MSS. ut in Indice capitum supra, hic L. Constituendo; nihil enim hic custoditur, sed eligitur, constituitur belli status, pro ut se loca, tempora & hostes de-

derint. TENN. Recte emendat Tennulius; quomodo rescripti, adstipulantibus Scriverianis, & meis omnibus MSS.

² C. Caesar] Praenomen haud invenias in MSS. quatuor, nec Edd.

exercitum haberet, hostium autem ³ tironem esse sciret, acie semper decertare studuit.

III. ⁴ Fabius Maximus adversus Hannibalem, successibus procliorum insolentem, recedere ab ancipiti discrimine, & tueri tantummodo Italiam constituit, Cunctatorisque nomen, & per hoc summi Ducis meruit.

IV. Byzantii adversus Philippum ⁵ omne proeliandi discrimen evitantes^a, omissa etiam finium tutela, intra munitiones oppidi se receperunt; adsecutique sunt, ut Philippus obsidionalis morae inpatiens recederet.

V. Haf-

^a Vulgo VITANTES.

Edd. Rom. & Paris. V. L. 1. 1. 5. Dein *veteranum exercitum*, quo ordine rescripti, omnes cum Edd pp. quarto scilicet casu L. 11. 3. 7. *veterano exercitu*. Liv. 1. 15. *veterani robore exercitus*. L. xxv. 19.

³ *Tyronem*] Unus Reg. tres Hillensb. *Tyronam*. Et sic Ortwinus in MS. invenit, putatque, *Veteranum* esse quoque calum secundum, contractum ex *veteranorum*. Non do secundum illum. Nihil enim obstat, quominus *Veteranus exercitus* habeat idem jus in civitate, quod *Populus Princeps*, *Populus Imperator*, *Populus miles*. Frontinus praeterea nusquam utitur contractionibus. TENN. *Tirones*. Cantabrig. unus. *Tironum* quatuor MSS. Scriveriani, & meorum unus. Livius xliii. 36. *Insolenter laetum exercitum tironum*. Sed praestat vulgatum cum Tennulio retinere. Sic passim *Victor exercitus*. vid. L. 11. 2. 11. *Tiro exercitus* Livio L. xlii. C. 55. *Cui si vexatis hominibus equisque tironem exercitum ducenti*. Hirtius de B. Hisp. C. 28. *quod exercitum tironem haberet*. Vegetius L. 111. C. 10. *si tironem aut diu armis*

desuetum exercitum ducit.

⁴ *Fabius*] Addunt praenomen Q. duo Scriverii Codices, & Hillensb.

⁵ *Omne proeliandi discrimen*] Male tres Reg. *Omni proeliandi discrimine*. Statim *Vitantes*. Unus Reg. & Vossianus. *Evitantes*. Aurel. Vict. de Tullia. *Mulionem evitantes*, super ipsum corpus carpentum agere praecepit. Nepos Alcibiade C. 4. *Utilissimum ratus impendentem evitare tempestatem, clam se a custodibus subduxit*. Horat. 1. od. 1. *Metaque fervidis Evitata rotis*. Frontin. 2. C. 3. §. 8. *Decertandi necessitatem evitans*. TENN. Duo etiam Leidenses, Gudianus, Mediceus & Edd. Rom. ac Bonon. *omni discrimine vitantes*. Cantabrigiensis amplius *omni discrimine vitato*. Sed videtur potius praecedenti voci *discrimen* adhaesisse praepositionem seq. compositi *evitantes*. L. 111. C. xii. §. 1. *Suspectae nostris periculum evitatum est*, quare id repositui. Utrumque autem tam *vitare*, quam *evitare* rectum & Latinum est. De *vitare* vide Cl. Burm. ad Phaedr. F. 31. Dein *adsecuti sunt* Medic. & Leid. secund.

V. Hasdrubal, Gisgonis filius, secundo Punico bello, ⁶ in Hispaniam victum ^a exercitum, quum P. Scipio instaret, per urbes divisit. ⁷ Ita ^b factum est, ut Scipio, ne obpugnatione plurium oppidorum ⁸ distringeretur, in hiberna suos reduceret.

VI. The-

^a Vulgo DUCTUM. ^b Vulgo ITAQUE.

⁶ *In Hispaniam ductum exerc.*] MSS. in *Hispania victum*. Et sic L. nam Scipio instabat exercitui non ducto, sed victo. TENN. Keuchenius invenerat in Ed. Paris. *victum*, sed non probabat. Perperam. Unice enim verum est *victum*, & historiae veritati consentaneum, teste Iuliano Livio L. xxviii. C. 2. & 4. Flagitat id quoque sequens vox *instaret*, victis scilicet. Neque aliter legunt MSS. omnes Scriveriani & mei ac Edd. primae. Margo Hittorpianae Editionis primum ex conjectura habet *ductum*. In Leid. sec. *victus*. Ex Anglicis Codicibus placuit etiam doctissimo Wasse. Verum pro *in Hispaniam* nolui temere reponere *Hispania*. Nam akerum servant plerique Codd. & Edd. primae; & notare potest intra *Hispaniam*. L. ii. C. 4. §. 4. *Aciem quam is in Achaia per angustias Thermopylarum direxerat*. Justin. L. xlii. 5. *Caesarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem*; ut est in duobus etiam Orvillii Codd. In uno ejusdem Codice L. v. C. 1. *Dum Athenienses in Siciliam bellum gerunt*. & L. lxxi. C. 1. ubi vide, uti & quae congesserunt Schegk. ad Vellej. L. ii. 59. Passerat ad Propert. lxxi. 7. Davies. ad Hirt. B. Afric. C. 47. Wasse ad Sallust. B. Catil. C. xi. & quos adduxit Cortius ad B. Cat. C. 19. ac nos ad Obseq. C. 100. Liv. L. xxiii. 3. *clausi in curiam xxx. 10. In animum habere*. Vide plura ad

C. ii. 5. xli. §. 10. ad L. ii. 1. 14. 2. 10. in *Africam*. MSS.

⁷ *Itaque*] MSS. Scriveriani, & octo mei meliores ita. Vere. Livius. L. xlv. 32. *Ita factum est, ut* &c. Flor. L. ii. C. 6. *Sic factum est, ut*. Supra C. i. §. 9. *Ita ex duobus ducibus alterum celavit* &c. Vide mox Ex. 8. L. ii. 5. 31. 42. Paulo ante in 2 MSS. deest Scipionis praenomen.

⁸ *Distringeretur*] Sic MSS. unus tamen Reg. *Distineretur*. Quod verbum cessit bello occupatis. Caesar. 2. bell. Gall. C. 5. *Docet, quantopere reip. communisque salutis intersit, manus hostium distineri, ne cum tanta multitudine uno tempore configendum sit*. Lib. 3. B. Gall. C. ii. 2. *Titurnum Sabinum legatum cum legionibus tribus in Unellos, Curiosolitas, Lexobiosque misit, qui eam manum distinendam cures*. L. 7. C. 50. *Quos Caesar ab dextra parte alio adscensu manus distinendae causa miserat*. 2. bell. civ. C. 17. *Caesarem ad Massiliam distineri cognovit M. Varro*. Tacit. 4. Hist. 55. *Omnes exercitus suis quemque bellis distineri*. Cic. Phil. ii. *Nos alio bello distineri putet*. Justin. 31. C. 1. *Ne uno tempore duplici bello Romanae vires distinerentur*. TENN. *Distineri* de iis, qui bifariam hic & illic in bello occupati sunt, recte dici certum est, & alias latius hoc ostendendi erit forsan mihi necessitas. Verum non minus hoc in sensu bonum est *vō distringere*, quod Scriveriani, & mei Codd. servant, nisi quod

VI. Themistocles, adventante Xerxe, quia neque proelio pedestri, neque finium tutelae, neque⁹ obsidioni credebatur sufficere Athenienses, auctor fuit eis, liberos & conjuges¹⁰ in Troezena, & in alias urbes¹¹ emittendi, relictoque oppido, statum belli ad navale proelium transferendi.

VII. Idem

^a Vulgo deest IN.

quod unus & alter solito more habeat distingueretur. Medic. pr. distraberetur. Livius L. xxv. C. 18. Hannibalem in Africam mittendum esse ad distringendos Romanos. L. xlv. 35. Populatione maritimae orae distringere copias regias. Flor. L. ii. C. 13. Ipsi quidem, ut Romanum a tergo distringerent, ubi vide Celebr. Duker & Ampl. Cuper. Lib. iv. Observ. C. 5. Infra C. 8. §. 1. Discordiam moveres, quo consensus Romanorum distringeretur. ubi male Tennul. explicat. Hinc *districtus*, qui diversis, variisque curis occupatus est. Adi nos ad Lucan. L. x. 422. Statim Medic. pr. in hibernas red. secund. in hibernas nostros r.

⁹ Obsidioni] Tolerandae scilicet. alias legitur *subsidi* & mox *amandandi* pro *emittendi*. Modius. Hittorp. & Wechelii orae exhibent *subsidi*.

¹⁰ In Troezena] Revocavi praepositionem ope Mstorum Scriverii, & meorum, in quibus omnibus recte adest, ut & Ed. Paris. Ejecerunt Editores, credentes, Grammaticorum regulam, qua volunt, nominibus urbium non addi praepositiones, temper esse veram. Minime. Sexcenta exempla contrarium docent. Cicero ad Attic. L. iii. in Arpinum me hoc tempore abdam. Plaut. in Pseudolo illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo. Consule modo Scioppium & Sanctium in Minerv. L. ii. C. 5. p. 186. 187. & Perizon. ibid. L. iv. C. 6. n. 1. 2. 3. Dein Troezenen est in Edd. pp.

ut vulgo apud Nepotem, quamquam & illic alii Codd. Graeca forma Troezena. Certe rectius. Nam nominativus etiam apud Latinos est *troezen*; & nos Graecas terminationes amat; ut alibi erit ostendendum. Ovid. Epist. Her. iv. 107. Hic tecum Troezena colam, Puthaia regna.

¹¹ Emittendi] Unus Hill. & duo Regii *eminandi*. Unus Reg. *eminandi*. Forte *eliminandi*; Modius *Amandandi*. TENN. *Emittendi* ex meis solummodo retinent Leid. sec. & duo Scriveriani Codices, qui Stewechianae Editionis margini alleverat quoque *eliminandi*. Quod placere nequit; quia id verbum ignominiae notam in se continet. Otto *eminandi*. Unus Scriv & Gudian. *eminandi*; unde transpositis fere litteris forsitan optime scriberemus *amovendi*. Leidensis prim. *eminendi* Deponere, asportare, demandare Cicero, Nepos, Iustinus in hac historia utuntur. *Amandandi*, vel *minimo amandandi* si in aliquo Codice existeret, libentius admitterem. Cicero L. vii. Ad Att. Ep. 13. Itaque de Ciceronibus nostris dubito, quid agam. Nam mihi interdum *amandandi* videntur in Graeciam. Livius L. xxxix. 13. Ut se extra Italiam aliquo amandarent. *Minare* apud sequioris aevi scriptores significat, agere, pelleret gregem; Unde hoc loco videntur librarii compositum fabricasse *eminare*. Nam a Frontino esse profectum, persuasum debet mihi nemo.

VII. Idem fecit in eadem civitate ¹² Pericles ¹³ adversum Lacedaemonios.

VIII. Scipio, manente in Italia Hannibale, transmissio in Africam exercitu, necessitatem Carthaginensibus inposuit revocandi Hannibalem. ¹⁴ Sic à domesticis ¹⁵ finibus hostile transtulit bellum.

IX. A-

¶ Vulgo Sicque.

¹² Pericles] Quid? Ergone Pericles umquam Atheniensibus auctor fuit, urbem cum conjugibus & liberis, rebusque pretiosissimis deferendi, eaque omnia alio amandandi? Id nemo tradit. Verum, cum Peloponnesii fines Atticos depopularentur, Pericles cum Atheniensibus, nihil sentientibus hostibus, naves conscendit, & totam Spartam depredatus est, & coegit eos ex agro Attico ad sua defendenda reverti. Consule Thucyd. L. 11. Plutarch. in ejus vita. Polyæn. L. 1. 36. Justin. L. 111. C. 7. aliosque. Levissima vero opera noster auctor tam turpis erroris absolvi potest, si hoc exemplum hinc transferamus post Ex. 9. ut in litteris ad me datis verissime monuit doctiss. P. Wesseling. Infra aliquoties occurret, ordinem horum exemplorum contra fidem historicam esse imputatum (V. L. 11. C. 8.) quod facile accidere potuit: dum librarii omissum casu vel incuria exemplum, animadverso errore, quovis loco tantum inseruerint, credentes perinde esse, ubi ponatur.

¹³ Adversum] MSS. quatuor & Edd. veteres adversus. crebro haec commutantur in nostro.

¹⁴ Sicque] Hoc nemini credo placere posse; quare rescripsi sic auctoritate utriusque Medicei, Palatini, Gudiani, Vossiani, Hillensb. & aliorum. Vide ad Ex. v.

¹⁵ Finibus hostile] Sic omnes

MSS. nullus in hostiles. TANN. Primo pro finibus in duobus Scriverii, meique decem, scribitur funeribus, quod notaret vulnera & clades, quibus Romanos affecit Hannibal. Sed quae est locutio transferre bellum a funeribus? Et non magis adridet hostile. Hostile bello non additur, nisi ad differentiam civilis vel servilis belli. Quare rectius foret, si MSS. addicerent in hostiles i. e. fines, ut conjecit Freinsheimius, & temere damnavit Kucheniensis. Sic domesticis finibus nostros obponit L. 1. 8. 4. & similis mihi videtur hic fieri obpositio. Quare placuit ea conjectura quoque Berneccero ad Justin. L. xxii. C. 4. Statuit bellum in Africam transferre, intra prorsus audacia, ut, quibus in solo urbis suae par non erat, eorum urbi bellum inferret, & qui sua tutari non poterat, impugnaret aliena. Quia in tot MSS. est funeribus, crediderim, quaedam hic excidisse, vel simpliciter rescribendum esse sic a domesticis finibus hostile transtulit uallum. Quidquid sit, auctor ob oculos habuisse videtur ipsam Scipionis hac de re orationem in Livio L. xxviii. C. 44. Requiescat aliquando vixata tam diu Italia: utatur evaseturque invicem Africa. Castra Romana potius Carthaginis portis imineant, quam nos iterum VALLUM HOSTIUM ex moenibus nostris videamus. Africa sit reliqui belli sedes: illuc terrarum fugaque, populatio agrorum, cetera

IX. Athenienses, quum ¹⁶ Deceliam * castellum ipsorum Lacedaemonii ¹⁷ communissent, & frequentius vexarentur, classem, ¹⁸ qua Peloponnesum infestarent ^b, miserunt: consecutique sunt, ut exercitus Lacedaemoniorum, qui erat Deceliae, revocaretur.

X. ¹⁹ Im-

* Vulgo DECELEAM ET DECELEAE. ^b QUAE vulgo & INFESTARET.

ceterae belli clades, quae in nos per XIV. annos ingruerunt, vertantur. Adde L. XXIX, 26. 27.

¹⁶ *Deceleam*] MSS. *Deceliam*, & infra *Deceliae*. Et apud omnes Latinos sic editur. Graecum in Latinis in *i* vertit. Δάρειος Darius C. 5. 25. Βασίλειος Basilus. Ἀλεξάνδρεια Alexandria Steph. Δεκίλεια δῆμος ὁ ἰστροδοντιδῶ φυλῆς ἀπὸ τῆς ἡγεσάμενης τοῖς Διοσκόροις εἰς Ἀφίδνας. Meursius de Pop. Att. censebat prudenter excidisse nomen *Deceli*, tanquam scriptum fuisset. Εἰς Ἀφίδνας Δεκίλεια. Ut Deceliam munirent Lacedaemonii, autor fuit Alcibiades, patriae suae male iratus. Scholiast. Aristoph. Ran. act. 5. scen. 4. Φοβηθεὶς Ἀλκιβιάδης μεταχωρεῖ πρὸς Λακεδαιμονίους, ὥς καὶ περὶ τῆς Ἀθηνάϊοις ἐπιτεχίσαντος Δεκίλειαν. ἡ δὲ Δεκίλεια χώρα ἐν Ἀττικῇ. ἥς τεχισθείσης μίγας ὁ κίνδυνος Ἀθηνάϊοις μὴ δυναμένοις ἐξελθεῖν. Polyacn. lib. 1. Δεκίλειαν αὐτοῖς ἐπιτεχίσαν, ὥς ἔκ ἀν' ἑτιχόντων ἔτε τὰς ἀπὸ τῆς χώρας ποσειδῶδης, ἔτε τὰς ἀπὸ τῶν ἀργυρίων. Munire contra Athenienses Deceliam, ne illi etiamnum haberent reditus ex regione, neque ex argentisodinis. Inde bellum Decelianum. TEM. Rectius Ken-

chenius scripserat, in multis Latinorum nominibus Graecum *ei* tam in *e* mutari, quam in *i*. Sicut vero quaedam nomina sunt, quae recipere amant *e*, ita multa etiam sunt, quae rectius efferuntur per *i*. de quibus dixi ad Lucanum. L. III. 281. & L. IX. 963. Adde Markl. ad Stat. L. IV. Silv. 3. 59. Ultima classis unum fuerit *Decelia*. Nam per *i* in Scriverianis & meis, ac Edd pp. constanter effertur, uti & apud Nepot. in Alcib. C. 4. Hinc Adjectivum Δεκελικός penultima brevi, cuius exempla vide apud Holsten. ad Stephan. rescripti igitur *Deceliam* & *Deceliae*. Similia vide infra ad L. II. C. I. 9. *Chaeronia*, & *Mantinea*.

¹⁷ *Communissent*] *Communissent* & *communivissent* unus & alter. frequenter Paris. Edit. dein consecuti sunt uterque Medic. & unus erant, revocarentur.

¹⁸ *Quae infestaret*] MSS. *qua* P. unus R. *qui* P. Omnes MSS. *infestarent*. Et sic lege. TEM. Ut vulgata lectio per se proba sit, & minime rejicienda, hoc tamen loco propter constantem satis Scriverii, meorumque Codicum scripturam non amplius admittimus. Habent enim illi quoque cum Ed. Bononiensi & Parisiensi *qua* *infestarent*.

¹⁹ *Imperator*] Deest haec vox in Palat. & uno Scriverii, in quo C. Caesar. v. C. I. §. 8. Mox ingressum Ed. Wechelii.

X. ¹⁹ Imperator Caesar Domitianus Augustus, quum Germani more suo e saltibus & obscuris latebris subinde impugnarent nostros, tutumque regressum ²⁰ in profunda silvarum haberent, ²¹ limitibus^a per centum viginti millia passuum actis, non

^a Vulgo MILITIBUS.

²⁰ *In profunda silvarum.*] Haec quidem Graeca est syntaxis. Aëtior. 1. C. 8. Ἐν ἰσχυρῶν καὶ γῆς. Cic. Att. κατὰ τὸ πάλαιον. Isocrates. τὸ κρείττον καὶ φιλοσοφία. Verum Latine tam frequens, ut vix Romanus auctor ea careat. Tacit. 4. ann. 59. *Ancipit periculum auxis vana rumpas.* 1. AEn. 428. *Miratur portus strepitumque & statuta viarum.* 2. AEn. 332. *Augusta viarum.* ibid. 724. *Ferimus per opaca locorum.* 3. AEn. 694. *Tenitruque nemiscunt ardua terrarum.* Terent. Eun. 2. 2. 6. *Quid istuc ornati est?* Lucret. 2. v. 16. *Qualibus in tenebris vitae, quantisque periculis Dagitur hoc aevi quodcumque est?* L. 6. v. 95. *Principio totivm quatiuntur caerulea caeli.* ibid. v. 331. *Penetrat per rara viarum.* Ovid. 8. Met. f. 11. *Ardua montis.* Boëth. 2. Philos. *Nondum maris alta secabant.* Min. Fel. *Quid loquar apice disposita coëta montium, collium flexa, porticla camporum.* Symmach. 3. Epist. 15. *Ne forte creditum nostrum aevi tui subita praevertant.* L. 2. Epist. 80. *Communia pignorum.* Flor. 2. 6. *Inter diversa terrarum.* Justin. 41. C. 1. *Profunda camporum, praerupta collium, montium ardua.* TENN.

²¹ *Militibus*] Scribo *limitibus*. SCRIV. *Militibus*. Sic omnes MSS. Verum Miles agi non dicitur, nisi cum cogitur, invitatus ducitur. Justinus 1. C. 6. *Terga verberantes* (sic lege cum celeberrimo Graevio) *ferro agi in hostes juber.* Quod hic est ἀλογον. Sed Gujetus ad

marginem libri sui notavit *limitibus*. Et sic ad 3 MSS. Hill. margines inveni. *Limitem agere* Latinissime dicitur pro ducere limitem circa aliquod occupatum solum. Tacit. Germ. C. 29. *Non limite actis, promotisque praesidiis sinus imperii & pars provinciae habentur.* Frontin. L. 1. C. 5. n. 10. *Ab altera parte limitem agere coepit, tanquam per eum erumpens.* Sic Gujeto notatum in ora libri, & Wechelii in contextu fuerat; cui lectioni fidem faciunt sequentia. *Universi a limite obstituerunt.* Sic MSS. Aggenus. *Limitibus secundum suam legem latitudines dabimus, & aperiri in perpetuum cogemus.* Plurimum enim agentibus praestat actuarii perpetua rectoria, ex hac diverſi nisi per negligentiam non potest. Agentibus nimirum limitem. Hinc ager mensura actus. ibid. *Subsecivum intervenire non potuit: Quia mensura actus non est, de quo remanere aut subsecari aliquid potuisset.* In limitibus provinciarum antiqui habuerunt clausuras, burgos, castella. Cod. de officio praefecti praetorio Africae 2 §. 4. *Ad illos fines provincias Africanas extendere, ubi ante invasionem Vandalarum & Maurorum Resp. Romana fines habuerat, & ubi custodes antiqui servabant, sicut ex clausuris & burgis ostenditur.* Auctor (quem Philosophum probat sua praefatio) de rebus bellicis, additus notitiae utriusque imperii. Est praeterea inter commoda Reip. utilis limitum cura ambien- tium ubique latus imperii, quarum insulae assidue malis castella pro- spi-

non mutavit tantum statum belli, ²² sed subjecit
ditioni suae hostes, quorum refugia ²³ nudaverat.

spicient. Paulus Orosius in Valentiniano. crebra per limitem habitacula constituta burgos vulgo appellat. Spartianus Hadriano. C. 12. In plurimis locis; in quibus barbari non fluminibus, sed limitibus dividuntur, stipitibus magnis in modum muralis sepi funditus jactis atque connexis barbaros separavit. Qui praesidium agebant in limitum propugnaculis, appellabantur milites limitanei. Cod. eod. §. 8. Extra Comitatus milites, qui per castra sunt, milites limitanei constituantur, qui possint & castra & civitates limitis defendere & terras colere. Notitia Occidentis imperii recenset Duces limitum provinciarum undecim. Vide de limitum & agrimenforum ratione Salmasium ad Solinum pag. 669. & seqq. Sic mensuras agere. Plinius 10. Ep. 28. Videntur enim non mediocres pecuniae posse revocari a curatoribus operum, si mensurae fideliter aguntur. ff. si mensor f. m. d. l. 2. §. 1. Sed si ego tibi, cum esses mensor, mandaverim, ut mensuram agri ageres. TENN. Verissimam Scriverii emendationem tandem in textum recepi; licet mei quo-

que codices mordicus retineant militibus; quod ineptum est. Quam crebro hae voces confusae fuerint, diximus ad Lucanum L. 1. 404. promote limite, ubi ante Grotium erat milite.

22 Sed subjecit] Omnes MSS. Sed & subjecit. TENN. Et addunt Scriveriani & mei quoque cum Edd. ante Modium vel Stewechiam. etiam Leid. sec. & Gudian. In solo Mediceo secundo non comparet. Absque illo esset, libenter adjecissem copulam; Nunc scio, saepe hac in constructione eam omitti. vid. Duker. ad Florum L. III. C. 4. 4. Salust. B. Cat. C. 18. Non Consulibus modo, sed plerisque senatoribus. & passim. Noster ipse L. III. C. 16. 2. Non tantum ad p. p. usum, sed in posterum praestitit. L. IV. 7. 27. non cohortibus tantum, sed centuriis. Vide etiam ad L. II. 1. 15. Dein Edd. Romana, Bonon. & Wechelii subdidit. Hittorp. margo subegit.

23 Nudaverat] Sic omnes MSS. Excisa salva, atque in extruendo limite seu vallo consumpta. SCRIV. Cur. post.

C A P. IV.

De transducendo exercitu per loca ¹ hosti infesta.

EXEMPLUM I.

AEmilius ² Paullus, ⁴ Cos. quum ³ in Lucanos juxta litus angusto itinere exercitum duceret,

⁴ PAPUS Ed. Tenn.

¹ Hosti infesta] Hostibus Medic. sec. hostium unus ad marginem. pro infesta Leid. pr. manifesta. Ut dixi initio, videtur esse scri-

bendum hosti vel hostibus infesta. Duo autem habent deducendo.

² Papus] Fuit is quidem Q. AEmilius Papus, qui A. CDLXXI. cum

ret, & Tarentini ei classe insidiati, agmen ejus
 4 scorpionibus adgressi essent, 5 captivis latera
 euntium praetexuit, quorum respectu hostes in-
 hibuere tela.

II. Agesilaus Lacedaemonius, quum praeda
 6 onustus ex 7 Phrygia rediret, insequerenturque ho-

cum C. Fabricio Luscino Consul
 fuit, & contra Tarentinos & Lu-
 canos aliosque bellum gessit;
 Vide Pigh. Fast. T. I. p. 416. Ve-
 rum, cum constanter scripti cum
 Sanuto retineant *Paulus* ob ra-
 tiones ad Cap. secundum §. 7.
 adductas, ego nihil mutari velim.
 Quare restitui *Paulus*; donec cer-
 ti magis sumus, tales errores non
 venisse ab ipsis auctoribus. Ali-
 ter, ut ibidem dixi, malim de-
 lere τὸ *Paulus*; sicut etiam hic
 abest a Palatino.

3 *In Lucanos*] Tres Hill. *In*
Lucanis. h. e. *in Lucania*, ad ma-
 re Tyrrenum juxta littus duce-
 bat *Aemilius Papus*, ut legendum
 docuit me J. G. Graevius. Liv. 9.
 C. 40. *Pari subinde periculo glo-*
riaeque eventu bellum in Samniti-
bus erat. Tacit. Germania C. 41.
In Harmunduris Albis oritur. Ca-
 to. Fragm. *Fluvius Iberus oritur*
ex Cantabris, magnus atque pul-
cher, pisculentus. Euripides Iphig.
 in Aul. v. 71. de Paride. Ἐλθὼν
 δ' ἐκ Φρυγῶν ὁ τὰς θεὰς κείνας.
Veniens autem ex Phrygiis Dea-
rum iste Judex. Just. 1. 6. *In Per-*
sis genitum. 12. C. 5. *In Baetria-*
nis quoque Sogdianisque XII. ur-
bes condidit. 20. C. 1. *Pisae in*
Liguribus Graecos autores habent.
 TENN. Duodecim mei codices
 cum Ed. Paris. *in Lucanis*. Quod
 praefero. Non quod certo sciam,
 illic rem actam esse; ut secure
 supponit Tennull. Sed quod non
 tam contra Lucanos, quam contra
 iblos Tarentinos, quorum focii
 erant Lucani, exercitum duxerit
 Aemilius. Ceteroquin *in Luca-*

nos eo sensu aequè Latinum, ac
in Lucanis seu Lucania. Immo
 stilus auctoris videbitur alicui ma-
 gis juvare τὸ *in Lucanos* i. e. con-
 tra, quam *Lucanis*. Sic §. 8. *In*
Pisidiam exercitum duceret. C. VI.
 §. 1. *Cum ex Samnio in Lucanos exer-*
citum duceret. Retinui igitur vul-
 gatam; licet MStorum auctori-
 ti cedere malim.

4 *Scorpionibus*] Scorpio non
 hic est machina, sed telum. Isi-
 dor. L. 18. C. de sagittis. *Scor-*
pio est sagitta venenata arcu vel
tormentis excussa, quae dum ad
hominem venerit, virus, quae figit,
infundit, unde & scorpio nomen
accepit. Quin etiam scorpione
 epistolas missas testatur Sallustius
 tertio historiarum. *Epistolam,*
forte cum servo nacti, praedatores
Valeriani scorpione in castra misere.
 TENN. vid. Stewech. ad Veget.
 L. IV. C. 22.

5 *Captivis latera e. praetexuit*]
 Alias *captivos lateri e. p.* SCRIV.
 Sic omnes MSS. & ratio legi do-
 cent. [Scrivenerius nequicquam ad-
 tert *Captivos lateri e. p.*] Tacit.
 Germ. C. 34. *Utracque nationes*
usque ad Oceanum Rheno praetexun-
tur. TENN. Scrivenerius tantum
 monuit, in aliis Edd. ita legi, ut
 in Ora Ed. Hittorp. & Wechel.
Sanutus exercitus latera captivis
obtexit. Sed vide ad Lucan. L. X.
 537. *densae praetexunt litora clas-*
ses. & passim.

6 *Onustus*] Duo Reg. duo Hill.
 (& multi mei, ut semper) *honn-*
stus. Verbum proprium praedis.
 1. AENEID. v. 293. *Hunc olim*
coelo spoliis orientis onustum Ae-
cipies

hostes, & ad locorum obportunitatem lacefferent agmen ejus, ordinem captivorum ab utroque latere exercitus sui⁸ explicuit^a: quibus dum par-
citur ab hoste, spatium transeundi habuerunt Lacedaemonii.

III. Idem, tenentibus angustias Thebanis, per quas⁹ transeundum^b habebat, flexit iter, quasi Thebas contenderet. Exterritis Thebanis, digressis-

^a Vulgo ADPLICUIT. ^b Vulgo TRANSIRE.

capies secura. Nepos Alcibiade. C. 5. Ita praeda onusti, locupletato exercitu, maximis rebus gestis Athenas venerunt. Sallust. Jug. C. 37. In agrum fertilem & praeda onustum proficiscitur. Phaedrus Fab. 68. Onustus qui sacrilegio cum discederet. TENN. vid. Gron. ad Liv. L. XXIX. 27.

7 Phrygia] Duo Reg. duo Hill. alique Frigia. TENN.

8 *Adplicuit.*] Elegantius dixisset auctor exercitui, si quidem hoc verbum adhibuit. Verum *adplicuit* vel *applicavit*, quod est in Mediceo, auctoris hic esse non puto. Nam optimi Codices, Regius prim. Gudianus, Palatin, Leidensis secund. cum tribus aliis scribunt *explicuit* i. e. captivorum ordinibus latera exercitus in longum praetexuit. Militaris autem rei verbum est *explicare*. Livius L. 1. C. 27. *Erigit totam aciem, fluctuansque animo, ut tereret tempus, ordines explicat. Noster L. II. C. 2. Phalangi regis Pyrrhi explicitas resisti. Adposite hoc libro C. 6. §. 1. Explicatio per utraque latera militis. Adde Gronov. ad Livium L. XLIV. 38. me ad Lucan. VII. 417.*

9 *Transire habebat*] Sic unus Reg. Reliqui omnes, *Transendum habebat*. Sed nihil mutandum. Frontin. L. 1. C. 5. §. 1. *Cum a tergo instante hoste flumen trajicere haberet.* Sic proferunt omnes MSS. Lactant. L. 4. C. 20.

*Instit. Testamentum quod per Christum dari haberet. Sueton. Augusto C. 58. Quid habeo aliud Deos immortales precari, quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitae finem mihi perferre liceat. Act. Apost. 4. 14. Οὐδὲν εἶχον ἀνελπεῖν. Lactant. 7. C. 6. Quid enim habent dicere, cur Diis hominibus tam diligenter suis quoque temporibus exhibeant? TENN. Avebat forte; sed vulgatum illud tolerari potest, & sic, ni fallor, loquitur Vitruvius. & de hoc loquendi genere, si recte memini, alibi scribit Is. Cataubonus. vid. ad Frontinum L. 1. §. 1. SRIV. Cur. post. Keuchenius ait, sollemne esse Frontino, Graecorum ἔχον usurpare ἀπὸ τοῦ δὲ ἡμεῶν: & tum subjungit exemplum Capitis quinti, aliaque, ubi ponitur *necesse habere*. Inep- te. Si enim hic explicari deberet per poterat, cum qua significatione confudit etiam Scriverius, nihil refragarer. Sed sensus est. per quas transire debebat. Uti & Cap. quinto. Jam vero habeo facere pro deo facere, barbarum est; certe minime conveniens aeo Frontini. Vide Vostium de Latin. merito susp. C. 6. Exemplum, quae adducit Tenu- lius, nihil juvant; nam in tri- bus ultimis significat habeo τὸ πο-
sum, ἔχον. Et praeterea; num La-
ctantius idemque Latinitatis pro-
ban-*

gressisque ad tutanda moenia, repetitum iter,
¹⁰ quo ^a destinaverat, ¹¹ emensus est, nullo ¹² ob-
 sistente.

IV. Nicostratus, dux Aetolorum adversus Epirotas, quum ei aditus in fines eorum angustifuerent, per alterum locum inrupturum se ostendens, ¹³ omni illâ ad prohibendum occurrente ¹⁴ Epirotarum multitudine, reliquit suos paucos, qui speciem remanentis exercitus praeberent: Ipse cum cetera manu, ¹⁵ qua non ^c expectabatur, aditum intravit.

V. ¹⁶ Au-

^a Vulgo quod. ^b Vulgo ET IPER. ^c Vulgo EXPECTABATUR ADITUS.

bandae in longe antiquioribus scriptoribus poterit esse testis? Non dubito ergo, quin hic legi debeat *transseundum habebat*, ut est in quatuor Scriverianis, in eisque novem MSS. In Palatino *transducendum exercitum haberes per loca* L. III. C. XI. §. 1. *propter quas redendum habebat*. & saepe. Atque ita Plinius, Tacitus, Statius, Petronius & alii. Vide Fabri Thesaur. & Markl. ad Statii silv. L. II. Praef. *Excusandam habuerim celeritatem*. Sueton. in Caesare. C. 68. *Ut consolandos eos magis imperator, quam puniendos habuerit*. Cap. quinto excidisse omnino putem *necesse*: ut illic videbimus.

¹⁰ *Quod destinaverat*] Scriverii quatuor, Regius prim. Palatin. Uterque Leidd. Hillensb. duo Cantabrig., Mediceus secr Coll. Voss. & alii cum Edd. Rom. Bonon. & Paris. *quo*. Mutatum hoc non oportuerat. Virgil. *quo ve tenetis iter*. Livius *quo intendit, pervenit*. eo usque, quo destinaverat iter.

¹¹ *Emensus*] Male in uno Reg. *Emersus*. Ovid. 1. Fastor. *Emensus longi claviger orbis iter*. 9. Me-

tam. Celerique carina Aegeas metiris aquas. Seneca Med. 611. *Et res emensus pelagi labores*. Virg. 3. Aeneid. 158. *Nos iumidum sub te permensi classibus aequor*. Lucilius L. 30. v. 87. *Vir mare metitur magnum, & se fluctibus tradit*. Sen. Excerpt. L. 3. Cont. 3. *Una periclitatus est, una omnes emensus est terras, tantum reliquit me ad paternam domum*. Curt. 6. 1. *Emensus cursu omne spatium, quod acies Laconum obtinuerat*. TENN. *Duo mei emerisus male*. vid. Gron. ad Liv. L. XXXVIII. 17. Infr. III. 12. *emensus iter*, ubi eadem varietas.

¹² *Obistente*] Reg. *subfistente*. n. 14. *nullo obstante*. TENN. *Subfistente* Medic. sec.

¹³ *Omni*] Deinde Medic. pr. *omnia* sec. mox concurrente Cantabrigiensis. pro illa forsan illi vel illuc reponi posset. nisi verius videretur, illud sumendum pro illa parte, illa via. vid. ad L. 17. 5. 21.

¹⁴ *Epirotarum*] Tres Reg. duo Bill. *Epyrotarum*. TENN.

¹⁵ *Qua non expectabatur aditus, intravit*.] Legerim, *qua non expectabatur, intravit*. nisi hoc magis placuerit, *qua non sperabatur*

V. ¹⁶ Autophradates Perses, quum in Pisidiam exercitum duceret, & angustias quasdam Pisidæ

OC-

batur aditus, intravit. Idem L. xxv. Codice Theodosiano, de petitionibus: Cum per Illyrici partes barbaricus speraretur incursus, sperare, pro timere. Sic Vegetius noster Lib. III. C. 20. Non sperante eo ambas alas tuas incitare te convenit. Virgilius.

— tantum sperare dolorem. STEW. Stewechius: qua non sperabatur aditus, intravit. Idem alias τὸ aditus delet. Libri quidam qua non expectabatur, aditum intravit. sed vocem aditus omnibus modis delendam censet Salmasius (ad Flor. L. II. C. 12.) sic alibi. qua non expectabatur, irrupit. SCRIV. Qua non expectabatur aditus, intravit. Sic editiones vulgatae. Sed omnes MSS. Qua non expectabatur, aditum intravit. Et sic ante Scriverium Mit-torpius margini adscripserat Stewechius. Qua non expectabatur, intravit. Secundum illum dedit Salmasius. Ego contra codicem consensum non sustineo esse tam improbus, ut deseam τὸ aditus. Quare libens amplector alteram lectionem Stewechii. Qua non sperabatur aditus, intravit. h. e. timebatur ab hostibus. Ea vero significatio non est infrequens.

I. AEnëid. 547.

At sperate Deos memores fandi atque nefandi.

II. AEnëid. 275.

Haec adeo ex illo mihi jam speranda fuerunt Tempore.

4. AEnëid. 419.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

Ad hunc locum Quintilianus L. VIII. C. 2. ait, esse verbum, quod apud nos improprium, ἀκυρον apud Graecos vocatur. Juvonalis Sat. 4. vs. 57.

Quartanam sperantibus aegris, Ariadna apud Catull.

Non hoc miserae sperare jubebas. Vegetius III. C. 20. Non sperante eo, ambas alas tuas incitare te convenit. L. xxv. Cod. Theod. de pet. Cum per Illyrici partes barbaricus speraretur incursus. Servius, sperare est futurum opinari, sive timere. Graecis etiam ἐλπίζειν est timere. Socrates apud Platonem de condemnatione sua. Οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγώς. Democritus Hippocrati. Κάρι-τα γὰρ ἔλπομαι, μὴδὲ τίω σὺν ἰατρικῇ ἀνδάνειν. Suidas quoque in ἐκτίσας, Attice dici, notat, de cujuscunque eventus expectatione. Sic τῷ expectat ci-ves suos uti Thomas Pinedo Hispanus, amicus optimus, me docuit. TENN. Salmasii seu Stewechii lectionem, rejecto τὸ aditus, probat etiam Keuchenius. Illuste. Heinsius coniecerat, quo non expectabatur aditus. sed miror, tantas turbas super hoc loco fieri a viris doctis, cum constans MSSorum, Scriverii quoque, & meorum, ac Edd. Rom. Bouon. & Paris. lectio sit, qua n. expectabatur, aditum intravit. simpliciter & vere. Aditus omnibus auctoribus vocatur locus, per quem quis locum altum adit. supra aditus angusti §. 10. Quos jussit quatuor aditus. Hinc accipere aditum Liv. XXVI. 25. XXXI. 17. XL. 7. Lucan. x 489 hos aditu gladiis, hos ignibus arces. Ita enim legendum est. Expectabatur nuda ponitur. Cap. 2. §. 7. Eamque alio, quam expectabatur, latere missis legionibus circumfudit. & L. I. 9. 1. L. I. C. 5. 12. qua non resistebatur & alibi. de τῷ sperare adi nota-ta ad L. III. C. 9. §. 7. praeterea pro & ipse nostri vetustiores Codices octo carent τῷ &. non dubito,

occuparent, simulata ¹⁷ vexatione trajiciendi, instituit reducere: quod quum Pisidae credidissent, ille ¹⁸ noctu validissimam manum ad eundem locum occupandum praemisit, ac postero die totum trajecit exercitum.

VI. Philippus Macedonum Rex, ¹⁹ Graeciam petens, quum Thermopylas occupatas audiret, & ad eum legati Aetolorum venissent acturi de pace, retentis eis, ipse ²⁰ magnis itineribus ad angustias ²¹ pertendit, securisque custodibus, & legatorum reditus expectantibus, inopinatus Thermopylas trajecit.

VII. Iphicrates, dux Atheniensium, adversus ²² Anaxibium Lacedaemonium in Hellespon-

to

bito, quin ab aliorum etiam ab-
sit libris. Quare restitui totum
locum hoc modo. praebent. Ipse
cum c. m., qua n. expectabatur,
aditum intravit. Introivit Medi-
ceus sec. fecit alius.

¹⁶ *Autophradates*] Omnes MSS.
sine aspiratione praebent. *Anto-
fradates* & *Autofradates*. Unus
Reg. *Anthofradates* Hittorpius in
margine. *Autofrates*. *Pisidiam*.
L. male in 3 Reg. *Pidissam*. Quar-
tus *Pyssidiam*. Et statim *Pyssidae*.
TENN. Recte Scriverius reposuit
Autophradates, ut est in optimis
MSS. ac Polyaeo l. vii. c. 27.
Vide etiam, quem citat Keuche-
nius, Nepot. in Datame, & illic
notas. *Autophrates* & *Autophran-
dates* in Edd. pp. Monstra lectio-
num MSS. nihil moror. *Pissidiam*
& *Pidissam* inepte etiam quidam
mei.

¹⁷ *Vexatione*] i. nimio labore,
& inde orta fatigatione. Male
margini adleverat Editionis suae
legendum forte *cessatione* Scrive-
rius. Livius l. xliii. 21. cum in-
genti vexatione jumentorum. Ju-
stin. l. xlii. 1. Stipendium pro

vexatione poscerent. Colum. l. i.
c. 3. *Vexationem viae non reformi-
des*. Curt. l. v. 4. 21. multa cum
vexatione processit. Infra quoque
c. 8. §. 9. *Ut citra vexationem suo-
rum hostilia impediret consilia*. Saepius
vexari pro fatigari ponitur.
¹⁸ *Noctem*] *Nocte* MSS. aliquot
cum Edd. vetustis. dein duo;
transjecit. & § seq.

¹⁹ *Graeciam petens*] Omnes
Scriveriani cum Palatino, duo-
bus Leidensibus, duobus Canta-
brigiensibus, Gudiano & Coll.
Voss. *Graecias p.* Hillensberg. *Grae-
ciab. p.* Forſan *Graeciae appetens*.

²⁰ *Magnis itineribus*] h. e. sin-
gulis diebus facto majore itinere,
quam amat facere gradus
militaris. *Mer groote dagh-reisens*.
Caesar. 2. B. Gall. c. 12. Et ma-
gno itinere confecto, ad oppidum
Noviodunum contendit. Sallust. Ca-
til. c. 57. *Reliquos Catilina per
montis asperos magnis itineribus in
agrum Pistoriensem abducit*. TENN.

²¹ *Pertendit*] *Mediceus* uter-
que praetendit, quod esset, ante
eo pertendit. dein reditum Leid.
sec.

to contra^a Abydon, quum transducendum exercitum haberet per loca, quae²³ stationibus hostium tenebantur; alterum autem latus ejus transitus²⁴ abscisi, montes premerent, alterum mare²⁵ adlueret, aliquamdiu moratus, quum incidisset frigidior solito^b dies, & ob hoc nemini suspectus, delegit firmissimos quosque, quibus oleo ac mē-

^a Vulgo CIRCA. ^b Vulgo ABSCISSI. ^c Vulgo ABLUERET.

22 *Anaxibium*] Duo Reg. unus Hill. *Anasabium*. alius *Anaxabium*. Tertius *Anaxabum*. TENN. *Anaxabium* quoque mei quatuor perperam. *Anaxibis* a Graecis ubique vocatur. Vid. Suidam, Xenoph. l. iv. Polyacu. l. iii. 9. §. 44. & Casaub. Infra l. ii. 5. §. 42. ubi est *Lacedaemoniorum ducem*. Hic Edd. Rom. & Bonon. *Lacedaemoniorum*. Sic l. ii. 2. 9. MSS. *Hippiam Atheniensem*. de quo vide ad l. iii. 9. 5. Mox in non apparet in Mediceo sec. & contra *Abydon* Palat. cum Leidensi secundo. Quod minime placet. Iphicrates enim erat in Chersoneto e regione, seu ex adverso Abydi, ut patet ex historicis modo adlatis. Perpetua haec est in scriptis confusio. Consule Vossium & Burm. ad Vell. Paterc. l. ii. c. 76. *pax contra Brundisium composita*.

23 *Stationibus hastium*] Duo Reg. male carent *hostium*. TENN. Carent ea voce etiam sex mei, & Edd. Rom. ac Bonon. non adeo male: nam per se satis intelligitur.

24 *Abscissi*] Longe plurimi Codices & Edd. Romana ac Bononiensis *abscisi* Verissime. *Abscindere* divisionem notat, quae hic locum non habet: Tunc ab utroque latere debuissent esse montes. *Abscisi* montes sunt praecipites, abrupti & de summo ad imum quasi ferro cacti, ita ut eo ascendere non sit proclive. Li-

vius l. xlv. 5. *Qua rupes abscissae erant*. ubi vide J. F. Gronovium. Curt. l. v. c. 3. 17. *Rupes abscissae & undique praeruptae*. sic MSS. vii. 10. 11. *abscissa & abrupta*. Lucanus l. vi. 473. *de rupe pendens Abscissa fixus torrens*. sic MSS. meliores. Quibus locis *abscissus* retinendum sit, docent bene Cl. Duker. ad Flor. l. ii. c. 2. & Matkl. ad Stat. Silv. iii. 2. 61.

25 *Ablueret*.] Immo vero lege *adlueret* sive *allueret* cum Regio primo, Leidensi secundo, Gudianus & Coll. Vossiana, ac magno Gronovio ad Senecae Hert. Eurent. vi. 886.

*Quodcumque adluitur solum
Longo Tethyos ambitu.*

ubi non audiendus novae editionis editor. Mare, amnis &c. dicuntur *alluere* terras, ad quas pertingunt, non *ablueret*; nisi ubi ex additis ab auctore verbis constet, vel deradi terras, vel sordibus purgari. Seneca Troad. 227.

*quid? quas adluit
Vernis Caycus gurgitem adtollens
aquis.*

Liv. l. xxvi. 49. *Ea, quas mari adluitur pars*. & saepe. Pluribus id exemplis illustravi ad Lucan. l. vii. 810.

Quem tumulum Nili, quem Tiberidis adluat unda.

Corrigendus etiam Manilius l. iv. 528. ubi itidem vulgo *admis-*

mero calefactis, ²⁶ praecepit, ipsam ²⁷ oram maris legerent, abruptiora ²⁸ tranarent: atque ita custodes angustiarum inopinatus obpressit a tergo.

VIII. ²⁹ Cn. Pompejus, quum flumen transire propter obpositum hostium exercitum non posset, assidue producere & reducere in castra instituit: deinde, in ³⁰ eandem persuasionem hoste

a Vulgo ut i.

sus dextra, abluit.

*Inque sinus pontum recipit, qui
vespere ab atro*

*Admissus, dextra Numidas, Li-
byamque calentem*

Adluit.

²⁶ Praecepit, ut legerent.] Quatuor Scriveriani cum Regio primo, Gudiano, Vaticano, Palatino, utroque Leidensi, utroque Mediceo, Petrensi, Hillensberg. & Coll. Voss. non agnoscunt ²⁶ ut. Recte & eleganter: quare ejeci; & non hic tantum, sed aliis auctoris nostri locis auctoritate MSSorum, & Frontini optimorumque scriptorum perpetuo stylo impulsus. Vide inter alia de verbis jubendi, imperandi, hortandi exempla. .c. 5. 24. xi. 11. l. 11. i. 8. iv. i. v. 4. l. 111. 3. 3. viii. 2. ix. 4. xii. i. l. iv. 7. 28. Pro *delegit* in Cantabr. male *elegit*. Confer notata ad c. i. §. 9.

²⁷ Oram maris legerent.] Hic de pedite dicitur, quod alias de navigante proxime littus. Virgil. 8. eclog. v. 7. *Sive oram Illyrici legis aequoris*. Sueton. Tib. c. 11. *Ab Ostia oram Campaniae legens, imbecillitate Augusti nunciata, paulum substitit*. Augusto c. 16. *Biremibus Pompejanis terram legentibus, suos ratos cum descendisset ad littus, pene exceptus est*. Mela l. i. c. 4. *Commedissimum est, peragratis omnibus, quae mare attingunt, legere etiam illa, quae*

cingit oceanus. l. 2. c. 2. *Ejus tra-*
ctum legentibus praetervestisque
Mastusiam, tam sinus intrandus
est. Solent nautae contrahere & legere vela propter littus. TENN. Ita agunt Keuch. & Tennulius; quasi nulla darentur exempla, in quibus *legere litus* vel *terram*, dicatur de ipso, qui it in litore vel terra. Sed tantum de praeternavigante. Contra id vidimus in Lucano. l. v. 513. ubi Caesar pedes *Litpra curva legit*. Nunc adde quoque Statium l. i. Theb. 376.

Talis opaca legens nemorum Cad-
meius Heros.

l. 111. 325. *Jamque remensus*
(MSS. a me collati sm.) *iter ses-*
so Danaica Tydens

Arva gradu, viridisque legit
deveza Prosymnae.

²⁸ Tranarent.] Vaticanus, Medicei, Hillensb. *transarent*. Unus item *Inopinatos* male. Statim *inopinatus trajecit*. Pluribus dicam infra.

²⁹ Cn.] Sic omnes MSS. & in Frontino, & Valerio Maximo plerique habent *Gnejus*. Etiam Gracis & Henrico Valefio frequentior *Γναϊος*. TENN. Etiam mei. unus Medic. *G. ille*. In alio, & Leid. sec. deest praenomen. deinde e scriptis transposui verba *exercitum hostium*.

³⁰ Eandem persuasionem.] Unus Reg. *Eadem persuasione*. TENN. *Eadem persuasione* Edd. Rom. Bonon.

STRATEGEMATICON L.I.C.IV. 51

ne perducto, ³¹ ne ullam viam ad progressum Romanorum ³² tenerent^a, repente inpetu facto, ³³ transitum rapuit.

IX. Ale-

^a Vulgo TENERET.

non. in eam Cantabr. dein forte melius. Certe hoc loco positum *et eandem* non videtur idoneum habere sensum. vide notam sequentem. *producto* Medic. pr.

³¹ Ne ullam viam ad progressum Romanorum teneret] Etsi vulgaris consentiant MSS., tamen magnum pignus dederim, Frontinum reliquisse nullam viam ad progressum (al. processum) Romanos tenere. Scaiv. Cur. post. Medic. pr. ne illam viam. Sensus loci, ut est in vulgaris, videtur esse, Pompejum hostes adduxisse in eam opinionem, quod ipse nesciret, quam viam rapere vellet ad transgrediendum, ut ipsi incerti nullum certum locum ad ipsum transitu prohibendum capere possent. Forasan excidit modo verbum *fiendum*, *inhibendum*, vel tale quid. Tenere pro insidere, occupatam statione viam habere passim cum aliis noster. §. 7. 13. c. 5. 16. faucibus, quae tenebantur §. 24. teneri collem, & alibi. tenere ripam §. 10. c. 5. 3. Ita prius opinabar. nunc nihil excidisse puto. Et cum Petrensi rescribendum in camp. Assiduo Pompeiani exercitus motu hac illac facto, hostes in persuasionem venerant, excitationis causa id fieri a Pompejo, nec opus esse, ut ad progressum Romanorum i. simul ac progrediebantur aliquo Romani, ipsi quoque illam viam tenerent. Dum itaque illi manebant quieti, Pompejus paulum progressus ad superiorem vel inferiorem fluminis locum, repente inpetu facto transitum rapuit, & ulteriorem fluvii ripam occupavit. Tenere hanc vel illam viam, i. et, cursum frequen-

tissimum est pro huc vel illuc tendere, i. e. Aut si hoc nondum satisfacit, transpone eandem & illam hoc modo deinde in illam p. h. p., ne eandem v. ad pr. R. tenerent. Tunc omnia clara sunt, & intellectu facillima. Doctissimus Lipsius codicis sui margini adleverat ne ullam viam ad p. R. timeret, non male profecto, si per MSSos libros liceret.

³² Teneret] Vaticanus, Medicus primus, & Petrensis cum Edd. Romana, ac Bononiensi tenerent sc. hostes, quod unice ab auctoris manu esse puto. Reposuerunt teneret, quia praecedebat simplicitet hostis. Sed nihil vulgarius est, quam ut Auctores in tali re a singulari transiliant ad pluralem. Consule, ut multos alios praeteream, J. F. Gronov. ad Livium, cui hoc in primis familiare, xxxviii. 29. & Burmann. ad Vellej. l. 11. c. 114. Infra c. v. §. 24. ab hoste proximum teneri collem, ex quo unus ad opprimendum ipsos descensus erat. Male tentabant illic ipsum. l. 11. c. 2. §. 5. ante cum hoste confugeret, quam cornibus conjugatis medios undique circumvenisset. §. 24. Transgrediebatur Romani, & in ipsorum ratibus cominus eos trucidabant. sic MSS. Add. c. 5. §. 1. & §. 3. l. iv. 1. 41. c. 7. §. 7. terrendique hostis causa, exercitus suos speculatoribus eorum patere. Contra a plurali ad singularem transitus l. 11. c. 1. §. 7. ubi vide & alibi.

³³ Transitum rapuit] Pro, festinanter ac raptim transivit. Elegans usus *et rapere*. 2 Aeneid. 619. Eripe nate fugam, finemque impone labori. 1. Aeneid. 422. Corripere viam interea, qua semita

IX. Alexander Macedo, prohibente rege Indorum Poro trajici ³⁴ exercitum per flumen Hydaspem, adversus aquam assidue procurrere jussit suos: &, ubi eo more exercitationis adsecutus est, ³⁵ quî a *Poro adversâ ripâ caveretur, ³⁶ per su-

a Vulgo ut p.

monstrat. Ovid. 2. Metam. f. 2. *Corripuere viam, pedibusque per aëra motis Obstantes si indant nebulas.* Silius l. 15. *Rapiunt certamina Martis.* 1. Aeneid. 180. *Rapuitque in fomite flammam.* h. e. in assulis citissime fecit ignem. Lucan. x. vs. 427. *Tanta est fiducia ferri, Non rapuere nefas.* Juven. 15. vs. 39. *Rapienda occasio cunctis Visa inimicorum primoribus.* Seneca Agamem. 152. *Rapienda rebus in malis praecepta via est.* ibid. 606. *Cum Dardana tellus Dorici raperetis ignes.* Hippol. 448. *Nunc luxur rape: Effunde habenas; optimos vitae dies effluere prohibe.* Justin. 38. c. 5. *Rapienda incrementa virium.* Amm. Marc. l. 18. *Sabinianus, inter rapienda momenta periculorum communium, lectissimus moderator belli internecivi.* TENN. Non opus itaque est cum Scriverio, ut margini suae editionis adleverat, rescribere *transitum* inrupit. Vide adposita magis, quam quae hic dat Tennulius, exempla in iis, quae congesti ad Lucan. l. 11. 299. & omnino Heinsum ad Ovid. Epist. xix. Her. 74.

Tam bona cur perit, nec tibi rapta via est.

³⁴ *Exercitum*] Deest hoc vocabulum in Regio primo, Gudiano, Leidensi sec. & Voss. Coll. Recte autem *Hydaspem* Ed. Tenn. ac Sanut. cum MSS. & Edd. pp. alii per m. dein *praecurrere* Medic. sec. & Edd. pp. duo alii *percurrere*. Male.

³⁵ *Adsecutus est, ut Poro.*] Ita procul dubio scribendum, & nugae agunt, qui legunt & ubi eo

more exercitationis assuetus est, quia Porus adversa ripa caveret. MOD. Ita Modius. Alias ineptissime *assuetus e. quia Porus a. r. caveretur.* SCRIV. Omnes MSS. *quia* pro *ut*. Poro duo Hill. Pro. Unus Hill. *caverent*. TENN. Recte *adsecutus est* vindicavit Modius. *assuetus* in Hittorp. legitur & Welchii Ed. & *caveret* in Rom. ac Bonon. cum Mediceo utroque. *Quia* MSS. Scriveriani & mei omnes, uno aut altero forsitan excepto, non *ut*. Dein *Porus adversa caveret*, supra scripto *et* *ripa* Medic. *Porus* etiam Vaticanus. In uno Cantabrigiensi scribitur, *ut a Poro a. r. cavaretur.* *Quia* non ceperunt librarii, neque deinceps viri docti disjungendum esse, ac scribendum, ut fecit, qui a *Poro adversa ripa caveretur*, eodem sensu. Modo *ripa* sumas in Ablativo: *qui* significat eleganter *ut*. Alexander affectus est, ut ille a Poro caveretur in ripa adversa, & ipsi recto opposita. *Qui* autem cum subjunctivo pro *ut* sive *quo* positum apud Terentium, Livium, & alios saepe reperias. Adi Zinzerling. Prom. Critica c. 111. Gronov. ad Liv. l. 1. 43. *Sanutus, affectus, ut cum id tantum Poro caveret, p. f. p. f. transmisit e. corrupte.*

³⁶ *Per superiorem partem.*] Duo Regii in *f. p.* TENN. In *f. p.* Coll. item Vossiana. *per* deest in Leid. pr. & Cantabrigiensi. sed ille *superiore parte* habet. Medic. sec. & *superiore parte*. An ex *f. p.* sed parum refert. Gudianus *per inferiorem p.*

superiorem partem ³⁷ subitum transmisit exercitum.

³⁸ Idem, quia ^a Indi fluminis ³⁹ trajectu prohibebatur, ab hoste, diversis locis in flumine equites instituit inmittere, & transitum minari: quumque expectatione barbaros intentos teneret, insulam paulo remotiorem, primum exiguo, deinde majore praesidio occupavit, atque inde in ulteriorem ripam transmisit. Ad quam manum obprimendam, quum universi se hostes effudissent, ipse libero vado transgressus, omnes copias conjunxit.

X. ⁴⁰ Xenophon, ulteriorem ripam Armeniis te-

^a Vulgo SUBITO. ^b IDEMQUE PROHIBITUS.

³⁷ *Subito.*] Omnes MSS. *subitum*: & infra n. 13. *subitus evasit*. MSS. Dolum hunc describunt Polyaeus l. iv. c. 4. §. 9. Arrian. v. 2. Curt. l. viii. c. 13. TENN. *Subitum* etiam septem mei cum Edd. Pariss. bene. l. ii. c. 1. §. 12. *Subitam necessitatem decernendi iniecit*. Infra quoque vide. Videtur vero auctor ex uno Alexandri Strategemate facere duo. Confer Arrianum l. v. c. 9. Plutarch. in Alex. p. 698. Ed. Par.

³⁸ *Idemque*] Lege secundum 3. Reg. 3. Hill. & Vossianum. *Idem, quia Indi fluminis trajectu prohibebatur ab hoste, diversis*. TENN. Ut Tennulius in suis, sic ego in meis, & Scriverianis omnibus inveni, nec non in primis Edd. quod cur mutarint posteriores editores, causam nullam video. Veterem igitur & sanam lectionem, novamque e MSS. rubricam, retento quidem veteri exemplorum numero, restitui. Vide §. 13.

³⁹ *Trajectum*] *Transjecti*. Edd. pp. *Trajectu* inepte Arcerian. dein *diversis in locis* Palat. d. *div* locis alius. pro *minari* Palat. *rimari*.

Mox MSS. omnes *intentos teneret*, non ordine, ut vulgo fit, inverso. Inferius paulo majore Hillensb. Tum *inte* non agnoscunt duo libri. pro *libero* Medicus *libere*, & pro *vado* Leidenf. primus *vadium*. *flumen libere transgressus est* cap. 5. §. 2.

⁴⁰ *Xenophon*] Ipse hanc militiam posteris memoravit in curis, quibus nomen est *ἡναγῶρες*; felicissimus mehercle, cui & scribenda facere, & legenda scribere datum. Quis enim melius scriberet bella, quam qui optime gessit? Platoni condiscipulatu apud Socratem familiaris, sapientiae praestantissimus, jucunditatem in affectatam fuerat consecutus, ut nulla affectatio posset hanc consequi, ejusque sermonem ab ipsis Gratiis fictum, & ore Musas locutas Tullius existimaverit. Verum, ne quisquam Philosophum a capeienda Rep. submoveat, aut ignava opera philosophetur; Xenophon auxilia Cyro missa atque Orientem secutus, & magna dixit, & magna vixit: amisso dein Cyro, Clearcho, Proxeno & Menone

tenentibus, ⁴¹ duos jussit quaeri aditus; & quum a citeriore repulsus esset, transit ⁴² ad superiorem. Inde quoque prohibitus hostium ⁴³ occursum, repetiit vadum inferius; ⁴⁴ jussa ibidem militum parte subsistere, ex qua, quum Armenii ad inferioris vadi tutelam rediissent, per superius transgrederetur. Armenii credentes, decursuros omnes, decepti sunt a remanentibus. ⁴⁵ Hi quum, resistente nullo, vadum superassent, transeuntium suorum fuere propugnatores.

XI. ⁴⁶ Ap.

Graiorum ducibus ab Artaxerxe deletis, ipse cepit moderamen, & decem millium exercitum, supra Euphratis capita, trans Armenios montes, per indomitas nationes & barbaras gentes duxit tanta arte, in primis uvam faciendo; ut a Persa, centum millibus ornatu, nec vinci, nec dolo capi potuerit, sed incolumis patrios lares repetierit. Ut ille *ερατηγῶν φιλοσοφώτατος*, & *φιλοσόφων ερατηγικώτατος* appellari nobis meruerit. TENN. Polyacu. l. 49. 4.

⁴¹ *Duos*] MS. *duo* antique. sic MSS. Martiani Capellae p. 26. 14. Haec ad me Cl. Wasse. Nec dubium, quin Latine, quare passim e MSS. viri *κρατικώτατοι*, Gruterus, Gronovius, Graevius, Heinsius, alique ex antiquissimis codicibus *duo* pro *duo* restituerunt. Mei MSS. omnes hic retinent *duos*.

⁴² *Ad superiorem*.] Tacent in hoc corruptissimo exemplo viri docti; quasi nulla in MSS. esset varietas. Cum tamen in Regio primo, Palatino, Mediceis, Cantabrigiensibus, Gudiano, Leidensi sec. Vossiana Coll. & Edit. Romana invenerim *superius*; contra Syntaxin. In Leidensi primo *superioris*. Mihi non est dubium, quin exciderit supra vox *vado* vel *vadis*, quod satis declarant

sequentia *vadum inferius* &c. Frontinam scripsisse puto *duos jussit quaeri vado aditus*, & q. a. c. r. e., s. *ad superius*. Quae vox aut etiam *vadis*, quam facile excidere ob vicinas easdem litteras potuerit, quivis videt. *Aditus vado*, ut *transitus vado* Livius l. xxxviii. 18. *Halym vado transire* c. v. §. 4. & Caesar B. Gall. l. vii. 55. *Quaerere vada* h. sensu Lucan. l. iv. 150.

⁴³ *Occursu*] Cantabr. *incursum*. dein MSS. plerique *repetit*: ut paullo ante nonnulli *transit*, & dein *redissent*.

⁴⁴ *Jussa* &c.] Haec sine ullo dubio corrupta sunt. Nominativum enim quaero verbi, *transgrederetur*, qui debet, ut patet ex historia, esse illa militum pars, quam ad vadum superius, dum ipse repetebat cum caeteris inferius, jussit consistere. Quare cum omnes omnino mei, ac Scriveriani MSS. & Edd. Rom. Bonon. ac Paris. exhibeant *jussaque*, putem, scribendum esse *jussa quidem m. p. s.*, quae, cum &c. vel *jussisque ibidem, partem s.*, quae, cum. Nihili certe est ex qua. pro quibus vocibus unus Cantabr. Codex habet ipse. Mediceus sec. *transgrederentur*.

⁴⁵ *Hi*.] Qui MSS. duo. dein fuerunt Medic. pr. & Edd. Rom. ac Bonon.

XI. ⁴⁶ Ap. Claudius ^a Cos. primo bello Punico, quum a ⁴⁷ Rhegio Messanam ⁴⁸ trajicere militem nequireret, custodientibus fretum Poenis, sparsit rumorem, quasi bellum injussu populi inceptum gerere non posset, classemque ⁴⁹ in ^b Italiam versus se agere simulavit. ⁵⁰ Digressis deinde Poenis, qui profectiōni ejus habuerant fidem, circumactas naves adpulit Siciliae.

XII. Lacedaemoniorum duces, quum Syracusas navigare destinassent, & Poenorum dispositam ⁵¹ penitus classem timerent, decem Punicas naves, quas captivas habebant, veluti victrices, primas

^a Vulgo P. CLAUDIUS. ^b Vulgo deest in.

⁴⁶ P. Claudius.] Perperam. Vocatus enim est *Appius Claudius Caudex*, ut abunde Fasti & Historiae docent. vid. Pigh. T. II. ad A. V. C. CDLXXXIX. Facillime initio A. excidisse hic potuit. Totum praenomen non agnoscit Mediceus primus.

⁴⁷ Rhegio.] MSS. omnes sine aspiratione, *Regio*. Quam lectionem probares, si (quod Strabo l. VI. tradit) ob splendorem diceretur quasi *Regia*. Sed Manutius in orthographia demonstrat a Romanis semper cum aspiratione positam vocem, & natura Graecam. a *ρήγνυμι* *rumpo*. Ut ipsa Sicilia a *scilire*. h. e. abscindere. Varro de re rust. I. c. 49. *A qua scissione arbitror dictum scilire pratum*. Quin etiam Stephanus. *ρήγιον πόλις Ἰταλίας*. Est in latere Calabriae sita, v. millia infra Messanam. TANN. Vide Keuchen.

⁴⁸ Trajicere militem.] Unus Regius *Transire milites nequirerent*. TANN. Deest vox *militem* in Mediceo primo. Utrumque recte dicitur tam sine casu, quam cum eo.

⁴⁹ Italiam versus.] MSS. in Ita-

liam versus se. Unus Reg. in Italiam se. TANN. Octo etiam mei Codices cum Edd. primis addunt in. quod inmerito ejecerunt posteriores editores. Uri ad locum versus, sic in l. versus, optimis auctoribus in usu est. quare placuit etiam Clar. Wasse, ut ex margine ipsius libri deprehendere potui. Curtius l. IV. c. 7. *In meridiem versus Arabes spectant*. quod mutari non debuit. Caesar l. VII. B. G. c. 8. *In Arvernos versus*. Sallust. B. Cat. c. 56. *In Galliam versus castra movere*: quibus locis adi Comment. vir. Doctorum, & in primis ad Ciceronem verbis maxime appositis l. IV. ad Famil. Ep. 12. *In Italiam versus navigaturus eras*: In Mediceis & Edd. primis quoque abest.

⁵⁰ Digressis.] *Digressis* Leid. sec. *digressus* Medic. sec. & Ed. Rom. mox demum Leid. sec. *Poenius*, non *poenis* Edd. Far. *profectionis* Cantabrig. pro *ejus* Palat. habet *suae*. Vaticanus *Poenis*, *profectioni* enim *ejus* &c. non male.

⁵¹ Penitus.] Non possum non probare Casauboni conjecturam, ad Polyacnum l. II. c. 12. per li-

mas jusserunt agi, ⁴ aut ⁵² a latere junctis aut puppe religatis aliis: qua specie deceptis Poenis, transferunt.

XIII. Philippus, quum angustias maris, ⁵³ quae Cyanaeae adpellantur, transnavigare propter Athenien-

⁴ Vulgo A LATERE J. AC PUPPE &c.

tus. MSS. tamen nihil variant.

⁵² *A latere junctis ac puppe religatis aliis*] Unus Reg. unus Hill. *Ut a L. junctas aut P. religatas.* Duo Reg. duo Hill. *Aut a. l. junctas aut p. religatas. rō aliis* carent; Hill. & 2 Reg. in margine Regii erat *suis*. Quae primae agebantur naves, non fuerunt puppe religatae: quare libens legerim: *Aut a latere junctis, aut puppe religatis suis*, Ortwinus L. *Suis a latere ac puppe religatis.* TENN. Sine haesitatione rescripsi. *aut a latere junctis aut puppe religatis aliis*, ut diserte habent uterque Mediceus. Ceteri carent *rō aliis*. Quidam etiam *junctas & religatas*. Sed omnes constanter *aut a l. j. aut p.* praeter Vaticanum, in quo *aliis a. l. j. aut p.* cum vulgo esset tantum *a l. j. ac p.* alias sive suas naves religant per funes ad Punicarum navium latera, vel puppes, ut Punicae viderentur victrices, suae vero captivae. *aut puppe* habent quoque Edd. pp. inepte Paris. Ed. *ut a l. juncta aut p. religata. puppi* Medicei. sed malo vulgatum. *religare litore navem* poetae passim. *Suis* in sola Coll. Vossiana adparet: quare hoc admittere non auctum: si quis tamen id praefert, per me licet.

⁵³ *Quae Cyanaeae adpellantur*] MSS. *Ciena* & Ed. Paris. *Aene* Palatin. *Cynae* Ed. Bononiensis. Omnes, ni fallor, corrupte; nec tamen sanior est vulgata lectio, quam secure transiliunt interpretes: At mihi, qui hoc expedivit, erit magnus Apollo. Scias

primum, Lector, hoc Philippus Strategema per missam ad Antipatrum epistolam ab aliis narrari factam esse; cum terrestrem expeditionem susceperat in Amphisenses, Locridis urbem, & per illud angustias sive pylas quasdam, ab Atheniensibus & Thebanis obsesas, libere transisse, & Amphissam cepisse: ut refert Polyaeus l. iv. c. 2. §. 8. Sed si inputemus hoc auctori, credamulque, cum ex terrestri expeditione fecisse navalem, quid tamen hoc ad *Cyanaeas*, immenso spatio hinc distantes. Nec reputat mihi quis, ab auctore forsitan referri hoc Strategema ad tempus, quo Perinthios vel Byzantios oppugnare destinaverat, quo sequens pertinet exemplum. Nam neque tum quidem *Cyanaeas* hic locum habere queunt. Non enim tantum ultra Perinthus, ultra Byzantium, sed ultra ipsum Bosporum Thracium sitae sunt *Cyanaeae* in ipso ponto Euxino, *ἀπ' ἡμετέρας ἀπὸ τοῦ εὐδίου*, ut legi debet in Scholiaste Theocriti Id. xiii. 22. vulgo *ἀπὸ τοῦ εὐδίου*. Praeterea, quis umquam *Cyanaeas*, quae sunt insulae seu scopuli, vocavit *Angustias maris*? Illae sunt inter *Cyanaeas* & tam angustae, ut totam classem non facile, nec secure recipiant. Quoquo ergo te vertas, *Cyanearum* mentio hic absurda est. Vix tamen dubito, quin auctor in animo habuerit Philippi expeditionem in Perinthios vel Byzantios. Quod si certum foret, levi opes & nulla fere mutatione posset sana-

nienſium claſſem, quae obportunitatem loci ſ⁴ cuſtodiebat, non poſſet, ſcripſit Antipatro, Thraciam rebellare, praefidiis, quae ibi reliquerat, interceptis, ut ſequeretur ſ⁵ omnibus omiſſis: quae epistolae ut interciperentur ab hoſte, curavit. Athenienſes arcana Macedonum ſ⁶ excepſſe viſi, claſſem abduxerunt. Philippus nullo prohibente anguſtias freti liberavit.

ſ⁷ Idem, quia ſ⁸ Cherroneſum, quae juris Athenienſium erat, occupare prohiberetur, tenentibus

ſanari locus, & legi Abydenae. Naaces Abydenae, eſt artiſſimum totius Hellespontiaci maris ſpatium. Virgil. l. 1. Georg. 207. *ſtriferi ſances tentantur Abydi.* τὰ πειρὰ & ναὶ Αβυδὸν εἰναι eas vocat Strabo l. xiiii. p. 583. Ed. Pariſ. Hinc Ovidio *Abydena aqua*, in lb. vi. 590. Eſt & in Propontide ſinus Cianiſus prope Aſtacenum, teſte Scylace p. 83. Sed ibi, ſi claſſis Athenienſium ſtetiſſet, non potuiſſet curſum Philippi, qui adverſam maris partem tenere debuit, impedire.

ſ⁴ *Cuſtodiebat*] Medicus uterque cuſtodiebat. Dein Palat. *debellare*. Mox *ſequeretur* Petrenſis. Dein *omnibus omiſſis* cuncti ſcribunt, niſi quod Petrenſis habeat *intermiſſis*, eadem variatione, quae eſt apud Hirt. de B. Alex. c. 9. *ut reliquis operibus intermiſſis ad fodiendos puteos animum conferant*: Ed. Romana princeps *omiſſis*. Rectius, nam ſequitur *neve quam partem nocturni temporis intermittant*. Valer. Max. viii. 13. Ex. 1. *nihil ex iis operibus omiſſis*. Frequens autem apud hiſtoricos formula *omnibus, & rebus omnibus omiſſis*.

ſ⁵ *Omiſſis omnibus*] Terentianum eſt. Andr. 2. 5. 1. *Heros me, relictis rebus, jussit Pamphilum hodie obſervare*. Heautont. 4. 7. 12.

Mihi nunc relictis rebus, inveniens eſt aliquis, labore inventa mea cui dem bona. TERN.

ſ⁶ *Excepſſe viſi*] In Gudiano a m. ſec. & Leidenſi ſecundo e. rati exinde. Petrenſis e. *gaviſſi*. Utrumque praefero τῶν viſι, quod tamen non auſim rejicere. In Praefat. *Satiſfecifſe viſus*. Mox *Philippus vero* in Medic. pr. & pro *liberavit* ex Gloſſa Leid. ſec. tranſiit. Vide ad l. iv. 7. 28.

ſ⁷ *Idem, quia*] MSS. Reg. *Idemque cum*. MSS. dant novam hic rubricam. TERN. *Idemque quia* Edd. Rom. & Bonon. *Idemque* Medic. ſec. Ut ſupra §. 9. in duo diviſimus e MSS. ſic hoc quoque faciendum, cum duo ſint *ſtrategemata*, licet de uno homine agatur. Saepe auctor plura ejuſdem viri ſubnectit. *ſtrategemata*. ubi Editores tamen ſingula bene diſtinxerunt, & per numerales notas a praecedenti ſecreverunt. Quod cur hic non fecerint, nescio.

ſ⁸ *Cherroneſum*] Medic. *Cherſonenuſum*. quae perpetua in MSS. conſuſio. Tangit hanc rem Juſtinus l. ix. c. 1. *Philippus profeſſus cum fortiffimis multas Cherroneſi urbes expugnat*. Sic lego cum Graevio; MSS. a me collatus *Cherſonenſi* quoque, vulgo *Cherſonenſium*.

tibus transitum non ⁵⁹ Byzantium tantum, sed Rhodiorum quoque, & Chiorum navibus, conciliavit animos eorum reddendo naves, quas ceperat, quasi ⁶⁰ sequeſtres futuras ordinandae pacis inter se, atque Byzantios, qui causa belli erant; tractaque per magnum tempus postulatione, quum ⁶¹ de industria subinde aliquid in conditionibus retexeret, classem per id tempus ⁶² praeparavit, eaque in angustias freti, inparato hoste, ⁶³ subito evasit.

XIV. Cha-

4 Vulgo FUTUROS. 5 Vulgo SUBITO.

⁵⁹ Byzantium] MSS. decem & Ed., Romana Byzantium per syncopen, quod notandum. pro tantum in Cantabrigiensi modo. conjiciente Cl. Wasse, forsitan scribendum tantum modo. Quoque non agnoscit Hillensb. Eorum nec quasi comparent in Medic. sec. reddendo eis naves Vaticanas. Deinde transeret idem pro retineret.

⁶⁰ Sequeſtres futuros] Sic l. secundum MSS. Infeliciter subjecit iste, jam felicitior, Futuras. Tanquam naves dicerentur sequeſtres pacis ordinandae: cuius sermone, nec rationem, nec exemplum adfert. Sed finge, rem depositam dici sequeſtrem; naves sic a Philippo Chiiis & Rhodiis non rediti, sed retineri debuerunt. In erroris patrociniū praetexti non potest tō Maronis pace sequeſtra, qua significantur induciae, mediae inter bellum gestum & gerendum. TENN. Keuchenius e MS. legerat futuras; quem eo nomine male hic reprehendit Tennulius, qui non cepit, quomodo dicantur naves pacis sequeſtres seu mediatores. Naves pacis sequeſtres hic vocantur, quia causa essent, cur Rhodii & Chii mediis esse vellent inter se & Byzantios. futuras est in Palatino: immo futuras agnoscit quoque Petrensis, & jam dudum Illulr.

Heinsius ad Ovidium Fast. i. 287. ac Cl. Drakenburchius ad Silium Ital. l. vi. 347. pacisque sequeſtrem mittere. praeterea in vulgaris sensum, nec constructionem capio, quam Tennulius explicare debuisset. Conciliavit animos eorum quasi sequeſtres futuros: debuisset dicere sequeſtrium futurorum, vel quasi futuri essent. nisi phrasi poetica ad animos velis referre, quod nemo Latine doctus in animum inducet. In contextum itaque admisi tō futuras.

⁶¹ De industria.] Vulgaris haec & trita locutio. sed Regius primus, duo Cantabrigienses, duo Leidenses. Medicus sec. Scriverianus, & Coll. Voss. carent tō de. Vide ad l. 111, 17, 6. artiora solito industria fecerat. Medicus prim. & Edd. Rom. ac Bononiensis magna industria. Quod verum, nisi magnum praecederet, putarem. pro aliquid Leid. pr. aliquo. an aliqua?

⁶² Praeparavit] Vaticanus, & Hillensb. reparavit. Mox duo Scriveriani, & Hillensb. insperata hoste.

⁶³ Subito evasit.] MSS., qui. bus usus est Tennulius subitus. (vide ad Ex. 9.) atque ira Scriveriani quatuor, & octo mei. Re. & ex Frontini genio. l. 11.

XIV. Chabrias Atheniensis, quum adire portum Samiorum, obstante navali hostium praesidio, non posset, paucas ⁶⁴ e suis navibus, praeter portum missas, jussit transire, arbitratus, qui in statione erant, persecuturos: iisque ^a per hoc consilium ⁶⁵ advocatis ^b, nullo obstante, portum cum reliqua adeptus est classe.

^a Vulgo HISQUE. ^b Vulgo EVOCATIS.

c. 3. §. 14. subita consurrexit acies.
c. 4. §. 3. subitus se ostenderet. §. 4. subitus adparuisset. Confer, quae notavi ad Lucan. l. x. 536. tota subitus formidine belli Cingitur, Virgil. l. iii. Georg, 360.

Concresecunt subitae crucae.

⁶⁴ E suis] Ex suis Mediceus pr. de suis Edd. pp. dein iisque ex MSS. dedi pro hisque.

⁶⁵ Evocatis] Evocatis, sive ad militiam, sive ad tribunal, nullus hic locus. Duo Hill. advocatis. Sed Voss. duq Reg. unus Hill. Advocatis. Plin. epist. Sed & illud haereat nobis, quam paucissimos milites a signis avocandos esse. Sic l. Front. l. 5. n. 14. Avocatus in diversa hostis dimisit consulem. ibid. n. 16. Necessesse Liguribus fuit avocari ad defendenda sua. n. 18. & 27. cap. 8. n. 12. Per hanc consilii ostentationem avocato in Cariam Tissapherne. In quibus locis male duo Reg. MSS. Advo-

catus, advocari, advocato. TENN. MSS. mei & Scriveriani, uno alterove excepto, advocatis vel advocatis. Optime hoc verbum explicuit Gronovius per avertere ab agnoscendo vero periculo, ne auxilium, quo maxime debebat, ferat. Hoc sensu occurrit apud nostrum saepius. vide ad Livium l. 1. 6. Quum pubem Albanam avocasset. Infra l. iii. 2. 10. Ejeci igitur evocasset. quod tamen, nisi MSS. aliud suaderent, hoc loco defendi posset pro elicitis, ut l. 11. c. 5. §. 3. evocavit hostem. adde ipsum Tennulium ad ejusdem Capitis §. 5. In insidias evocaverunt. l. iii. c. 6. 2. Evocatis ad sua defendenda singulis, vacuata auxiliis Delminium cepit. Caes. l. vii. B. G. c. 44. Ad hunc muniendum locum omnes a Vercingetorige evocatos. scil. ab alio loco, MSS. quidam illic quoque advocatos; & dubito, an non & illic praestaret evocatos.

C A P. V.

De evadendo ex locis difficillimis.

EXEMPLUM I.

¹ Q. Sertorius, in Hispania, quum, a tergo instante hoste, flumen ² trajicere haberet,

¹ Q. Sertorius.] A. Sert. duo Leidd. L. Sert. Palat. Quertorius Vaticanus cum Sanuto, perperam,

deest in Medic. sec. praenomen. ² Trajicere haberet.] Graecorum phrasis. Textullian. Lib. de cul-

ret, vallum in ripa ejus in modum cavae Lunae
³ duxit, & oneratum ⁴ materiis incendit : atque
 ita,

cultu feminarum c. 6. *Habemus* semper induere. Idem Lib. de velandis virginibus, *quum habet delitescendum*. & Lib. de Monogamia decurrere habebat. Similiter Cyprianus Ep. 27. *Rescribere habeam*. Idem Epist. 47. & ad Caecil. Item alibi Tertullianus Apologetico cap. 37. *Inimicos jubemur deligere, quos habemus odisse*. Idem Lib. adversus Valentinianum *Habens superuolare*. Vide Pithaecum super hac Graecorum phrasi, Advers. l. 11. cap. 2. Pamela ad Tertull. p. 314. SCRIV. Cur. post. supra ad §. 3. per quas transeundum habebat, ut e MSS. restitui pro transire habebat, indignum esse aevo Frontini docui, quod habeo ponatur pro debeo cum infinitivo; cum ea sit Latinitas corrupta & barbara. Hujus tamen loci auctoritate illic vulgatum tueretur. Verum, ut dixi, mihi nullum est dubium; quia sic corruptus. Unicus est, ubi auctor sic locutus esset. Alias, sicut ibi vidimus, adjungit gerundium, vel interponit *neceffe*. quod adeoque hic ob vicinitatem litterarum in praecedenti voce *trajicere* seu *transjicere* in MSS. quibusdam excidisse omnino arbitror. lib. 1. c. xi. 2. *Neceffe haberes decertare*. l. 11. c. 13. §. 9. *Neceffe haberes erumpere*.

³ *Duxit*] Arcerianus produxit: unde Keuchenius, vulgatum tamen non improbens, conjicit scribendum *praeduxit*. Ceteri omnes retinent *duxit*. Lucan. vi. 31. *Ducto procul aggero valli* & 39. *ducit opus*, ubi vide. Immo nollet l. 11. c. 5. 26. ad Orion vallo ducto. Hist. B. Alex. 28. *Alteram editissimo loco ductum*, ut partem castrorum obtineret.

⁴ *Materiis*] *Materia κατ' ἔξοχον* lignum. Sallust. Jug. c. 18.

Quia neque materia in agris, neque ab Hispanis emundi copia. Vel-lejus 2. c. 107. *Cavatum*, ut illis mos est, ex materia conscendit alveum. Tacit. Germ. 16. *Materia ad omnia utuntur, infirmi & citra speciem aut voluptatem*. Petron. *Quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus*. Tacit. 5. Histor. c. 20. *Egressum militem & caedendis materiis operatum turbavere*. Cicero 1. Verr. c. 56. *Nam illo non saxum, non materies ad-velta est*. Pro Milone c. 27. *Repente lintribus in eam insulam materiam, calcem, caementa atque arma convexit*. Plaut. Paenul. 4. 2. 90. *Proba materies data est, si probum adhibes fabrum*. A Graeco interprete redduntur *ξύλα*. Caesar. l. 4. belli G. c. 17. *Haec directa materia injecta contexebantur, ac longitius cratibusque consternebantur*. ibid. c. 31. *Quae gravissime afflictae erant naves, earum materia atque aere ad reliquas reficiendas utebatur*. lib. 5. c. 12. *Materia cujusque generis, ut in Gallia est, praeter sagum atque abietem*. De bell. Afric. c. 1. *Incendio fere tuta est Alexandria, quod sine contignatione ac materia sunt aedificia*. Cato de re rust. cap. 17. *Quae materies semen habet, cum maturum semen habet, tum tempestiva est*. Glossae Cyrilli. *ξύλων materia; ύλη λόγων materies*; sed in adlatis exemplis veteres confuderunt *materiem* & *materiam*. Hinc *materiari* pro colligere lignum ad aedificandum. Caesar 7. bel. Gall. 73. *Erat uno tempore & materiari, & frumentari, & tantas munitiones fieri necesse*. Cicero 3. off. 13. *Aedes male materiatae, ruinosae*. Plaut. Mil. 3. 3. 4. *Faber materiarius*. Festus. *Abietaria negotiatio, quam*

ita, & exclusis hostibus, flumen^a libere transgressus est.

II. Similiter Pelopidas Thebanus, bello Thefalico, transitum quaesivit: namque castris amplio-
⁶ rem locum supra ripam complexus, vallum
⁶ cervulis, & alio materiae genere constructum
 incendit: dumque ignibus⁷ submoventur, hostes,
 ipse fluvium superavit.

III. Q. Lutatius Catulus, quum a Cimbris pul-
 sus unam spem salutis haberet, si flumen⁸ liberaf-
 set, cujus ripam hostes tenebant, in proximo
 monte copias ostendit, tamquam⁹ ibi castra po-
 situ-

^a Vulgo FLUVIUM. ^b Vulgo SUMMOVERENTUR.

quam materiacionem nunc dicimus
 (ut divinus Scaliger l.) videlicet
 ab abietibus coemendis. Denique
 quinquagenariae materiae Ammia-
 no, trabes quinquaginta pedum.
 TENN. l. II. c. 7. 2. *materiarum*,
 quibus naves contexerentur, copia.

⁵ Exclusis] Elusis MSS. SCRIV.
 Exclusis. Sic L. in meis MSS. non
 occurrit Scriverii Elusis, infra n.
 8. Vallumque materia exstructum
 incendit, atque ita intercluso ho-
 ste evasit. TENN. N. 10. Fossam
 duxit, velut hostis excludendi caus-
 sa. Statim rescriptum flumen MSto-
 rum auctoritate pro fluvium.

⁶ Cervulis] Omnes MSS. Cer-
 volis. Vulgata lectio melior, ve-
 nit enim a cervus. Quemadmo-
 dum machinae bellicae, aries,
 cuniculus, ericius, marex, te-
 studo, scorpio, musculus, cor-
 vus (Victor c. 38. Quas corvos vo-
 cavere, manus ferreas, cum irri-
 su hostium, primus instituit) for-
 titi sunt vocabula per similitu-
 dinem quaeque a suis animalibus:
 Ita & cervi (ut ait Varro
 l. 4. l. 1.) a similitudine cornuum
 cervi. Sunt enim ligna accisa,
 famosa, solo depacta, & operta.
 Silius l. 10. de Canusinis. Qua-
 que patet campus planis ingressibus

hosti, Cervorum ambustis imitan-
 tur cornua ramis. TENN. Multa
 mei cervulis. de hoc Stratege-
 mate vide ad Polyaen. l. II. c. 4.
 §. 2.

⁷ Submoventur] MSS. septem
 submoventur. Optime. nam dum
 hic non notat donec, sed quando,
 hoc ipso tempore, dum hostes &c.
 & hoc sensu Indicativum requi-
 rit, ut docuerunt viri Latine pe-
 ritissimi. Consule Cl. Burmann.
 ad Phaedr. l. III. f. 10. & l. I. f. 4.
 ubi pro vulgato dum recte Schef-
 ferus legit cum. Eandem macu-
 lam a nostro deterimus l. III.
 c. 8. 2. dum existimant, vulgo exi-
 stimarent, c. 18. inf. dum obsiden-
 tur, vulgo obsiderentur. c. 9. 6. dum
 ibi propugnatores distringit &c. vul-
 go distrinxit. c. 10. 5. & saepissi-
 me. apud Tibullum tamen edi-
 tur etiam a Broukhuf. l. II. El.
 III. 19.

⁸ Quoties ausae, caneret dum val-
 le sub alta,

Rumpere mugitu carmina do-
 sta boves.

Verum & illic & MSS. quatuor
 scrib. quum vel cum, ut nuper
 factum in Editione Claudiopoli-
 tana.

⁹ Liberaffer] Agitur toto hoc ca-
 pite

fiturus: & praecepit suis, ne sarcinas solverent, aut onera deponerent, ne quis ab ¹⁰ ordinibus, signisque ^a dilcederet: & quo magis persuasionem hostium confirmaret, pauca tabernacula in conspectu erigi iussit, ignesque fieri, & quosdam vallum ¹¹ struere, quosdam in lignationem, ut conspicerentur, exire: quod Cimbri vere agi existimantes, & ipsi castris delegerunt locum: dispersique in proximos agros ad comparanda ea, quae mansuris necessaria sunt, occasionem dederunt Catulo non solum flumen ^b trajiciendi, sed etiam castra eorum infestandi.

IV. Croesus, quum ¹² Halyn vado transire non

^a Vulgo AUT SIGNIS. ^b FLUMEN deest in Edd. Keuch. & Tenn.

plie de evadendo ex difficilibus locis. *Flumen liberare* quid sit, fateor, me nescire, neque video, quid hujus loco substitui commodè possit; nisi forte legamus, *si flumen superasset*. Frontinus eodem hoc capite, exemplo praecedenti, dumque ignibus submoverentur hostes, ipse flumen superavit. idem lib. iv. cap. 7. exemplo 28. *flumen, in quo tumultuarium fecerat pontem, liberasset*: & hic malim *superasset*. Q. Curtius lib. III. *Motis castris superat Pinarum amnem*. Iterum lib. VIII. *quia plura flumina superanda erant*. STEW. *Stewechius superasset*, emendatione, ut mihi videtur, non admodum necessaria. SCRIV. *Palatinus codex diserte superasset*. sed Glossam sapit. *Liberare flumen*, est flumine superato se liberare, vel fluvium libere transire, ut ait auctor lib. hoc c. 4. §. 9. & modo §. 1. Hoc ipsum habemus c. 4. §. 13. *Angustias fressi liberavit*. Adiscriberium & Tenu. ad l. iv. c. 7. §. 28. quem locum perperam etiam mutare conatur Stewechius; & Salmasium ad Solin. p. 2. cui emenda-

tiones Ciceronis & Petronii hic turpissime sublegit Keuchenius.

⁹ *Ibi castra positurus*.] MS. unus cum Edd. Romana, ac Bonon. non habent *ibi*. duo Cantabrig. duo Leidenses, & Coll. Voss. *in castra p.* num fuit olim *castra inpositurus*. Lucan. l. vi. 1.

Postquam castra duces, pugnae jam mente propinqui, Inposuere jugis.

anne etiam tamquam *inibi c. positurus*. vid. Nonium c. 2. n. 427: & Parei Lexic. Plautin.

¹⁰ *Ordinibus aut signis*] MS. constanter *signisque*; ut reposui.

¹¹ *Struere*] *Construere* Leid. pr. mox alius & q. dein Medic. *sec. exierunt*. paullo post *mansuris necessaria sunt* MSS. omnes. non, ut erat vulgo *nec. f. m.* Reddidi quoque Frontino vocem *flument* ante *trajiciendi*, quae necessaria quidem non erat ad sensum; sed in MSS. & Edd. omnibus comparet ante Ed. Keuchenii: ex qua operarum incuria elapsa videtur. quod miror, a Tenu. non animadversum. Gudian. *fluvium*.

¹² *Halym*] *Alveum* duo Medicei. *Alves* Vaticanus. Palatinus *ab-*

non posset, neque navium aut pontis faciendi copiam haberet, ¹³ fossa superiori parte post castra deducta, alveum fluminis a tergo exercitus sui reddidit.

V. Cn. Pompejus Brundisii, quum ¹⁴ excedere Italia, & transferre bellum ¹⁵ proposuisset, instante a tergo Caesare, consensurus classem, quasdam obstruxit vias, alias parietibus intersepsit, alias intercudit fossis, easque, sudibus erectis praecclusas, operuit cratibus, humo adgesta; quosdam aditus, qui ¹⁶ ad portum ^a ferebant, trabibus transmissis, & in densum ordinem structis, ingenti mole ¹⁷ tutatus. Quibus perpetratis, ad speciem

reti-

^a Portus Edd. Tenn. & Keuch.

aliter. Hillensb. cum aliis *Alin.* prope verum. Scripsit auctor, ut dedi, Graeca terminatione *Hallyn.*

¹³ *Fossa &c.*] Edd. Romana, & Bonon. *fossam deductam.* Non bene. Statim MSS. quidam *superiore.* pro reddidit apud Sanutum est deduxit.

¹⁴ *Excedere*] Omnes MSS. *excederet* TENN. At Medicei, Cantabrigienses, & unus Scriverii cum Edd. antiquis praeter Parisiensem rectius servant *excedere.* pro *Italia* vero duo Cantabrigienses, & Leidensis secundus exhibent *Italiam.* Quod non temere spernendum. Passim invenias *excedere domum, muros, portam, urbem & similia,* a viris doctis restituta. Nam ubique fere in vulgatis ante fuit Ablativus.

¹⁵ *Proposuisset*] Patat. *proposuit;* dein ab tergo Medic. prim. quod ei est proprium. Cantabr. *quasdam p. interclusit,* male. Mox *perclusas* Leid. sec. *interclusas* Cantabr. Quae vero hic Keuchenius de generibus munitionum, quibus hostes aditus arcentur, notat, ea debet Casaubono ad Polyb. p. 179. 180.

¹⁶ *Ad portum*] Portam Hillensb. & Edd. Parisi. ac Colon. Negligenter autem Keuchenius, & Tenuilius ediderunt *portus.* Quasi plures uno portus fuissent Brundisii. Audiamus Caesarem, cujus integrum locum, quia noster cum sine dubio ante oculos habuit, adponere non pigebit. lib. 1. B. Civ. c. 27. 28. *Portas obstruit, vicos plateasque inaedificas, fossas transversas viis praeducit, atque ibi sudes, stipitesque praecinctos defigit. Haec levibus cratibus terraque inaequat. Aditus autem, atque itinera duo, quae extra murum ad portum ferebantur maximis defixis trabibus, atque eis praecinctis, praecipit. His paratis rebus milites silentio naves conscendere jubet, expeditos autem ex evocatis sagittariis funditoribusque rarios in muro turribusque disponit &c. Qui erant in muro &c. revocantur, notisque itineribus ad naves decurrunt. Flor. l. IV. c. 2. per obsessi claustra portus evasit.*

¹⁷ *Tutatus*] Lenius constructio procedet, & rotundius clauditur periodus, ut mihi videtur; si scribas cum Mediceo primo *causatus*

retinendae urbis raros pro moenibus sagittarios reliquit, ceteras copias sine tumultu ad naves deduxit^a: navigantem eum mox sagittarii¹⁸ quoque per itinera nota digressi, parvis navigiis consecuti sunt.

VI. ¹⁹ C. Duilius Cos. in portu Syracusano, quem temere intraverat, objecta ad ingressum catena clausus, universos in ²⁰ puppim retulit milites, atque ita resupina navigia magna remigantium vi concitavit. Levatae prorae super catenam processerunt: qua parte superata; transgressi²¹ rur-

^a Vulgo REDUXIT.

tatus est. Nunc abruptior est sensus, quam ut patiantur aures. Dein MS. *pertratis*, an *parratis*, vel potius ex Caesare *praeparatis*? Hoc ego malim. Mox inepte omnes Editiones occupavit *re-*
duxit sine idoneo sensu. Legendum autem ex 13 MSS. *deduxit*. *Duxit* simpl. Leid. sec. *eduxit* Cantabr. *re-*
duxit in nullo est, ut nec debet salvo sensu.

¹⁸ *Quoque*] *Quamquam* Medic. pr. Coll. Voss. & Edd. primae. *Quidquid* Medic. sec. Mox *dis-*
gressi Hillensb. *aggressi* Leid. pr. Supra, quod fere monere neglexeram, *retinendi urbis* verulior Mediceus. Antiquae, non verè.

¹⁹ C. Duilius] Ita lego, non Cn. Duilius, uti vulgo est. SCRIV. C. Duilius L. quamquam tres Reg. tres Hill. C. Duellius. Male Hirtorpius edidit. Cn. Duellius. Gujetus. *Simile Mongomerii ad Rotomagum strategema* narratur. TENN. Uti omnes MSS. hic & infra *Duellius*, sic etiam habent recte C. nisi quod in Leid. pr. praenomen delit, & in Mediceo primo scribatur *Cornelius*, supra scripto *Duellius*. Ego, fide monumentorum in aes vel marmor incisorum, nummorumque ubique rescripti cum multis viris do-

ctis *Duilius*. Sed haec minuta. Majus operae pretium foret, qui explicuerit & historiae congrua fecerit illa verba *Cos. in portu Syracusano*. Nam consule Duilio a. u. c. cdxciij. Syracusae Populo Romano favebant; quippe rex Hiero jam a. u. cdx. in amicitiam P. R. venerat; eamque servavit ad vitae finem sanctissime. Quo pacto ergo dici potest, temere ab eo hunc portum intratum, quisve objecit illi portui duos exitus habenti catenam? vide ergo, num acciderit haec res in portu *Segestano*, eo tempore, quo adhuc Segesta a Poenis obsidebatur. Nam post navalem victoriam ipse Duilius eam urbem obsidione liberavit. Adi Polyb. lib. i. & Pigh. in Annal. T. ii. p. 16. 22. Praeterea *Syracusano* vitiosum esse, insuper suspicor ex Ciceronis l. iv. in Verr. c. 53. l. v. c. 37. 52. post *Syracusas conditas, quem in portum numquam hostis accesserat, in eo, id praetore, piratae navigaverunt*. Aequae incerta sunt, de Duilio quae refert auctor l. iii. c. 2. §. 2. ²⁰ *Puppm*] MSS. plerique, & Edd. primae *puppem*. In Mediceo deest *ira. pro remigantium* intribus *navigantium*.

²¹ *Rur-*

²¹ rursus milites ²² proras presserunt, in quas ver-
sum pondus decursum super catenam dedit navi-
bus.

VII. Lyfander Lacedaemonius, quum in por-
tu Atheniensium cum tota classe obsideretur;
²³ obrutus hostium navibus, ab ea parte, qua fau-
cibus angustissimis influit mare, milites suos clam
²⁴ in litus egredi iussit, & subjectis rotis naves ad
proximum portum ²⁵ Monychiam^a trajecit.

VIII.

^a Vulgo MONOECIUM,

²¹ *Rursus*] Duo Regii trans-
gressi cursu. TENN. Cursu etiam
uterque Mediceus, & Leidenfis
sec. cum Edd. Romana, ac Bo-
noniensi. Quod elegantius &
efficacius est: atque etiam ea ce-
leritate opus fuit, ne retroirent,
aut etiam catenae inhaerent
naves. Sic cursu tendere est cele-
riter & citato gradu ire. Sallust.
B. Jug. c. 96. Vellej. l. 11. c. 70.
ubi vide Cl. Burm.

²² *Proras presserunt*] Alias in
proras cesserant. SCRIV. Cesserunt
voluit Scriverius; atque ita ha-
bent Edd. Rom. & Bonon. &
probat Keuchenius. Praecesserunt
vel processerunt Palat. Medic. se-
cundus, Vaticanus, & Leidenf. sec.
ad proras presserunt Medic. pr. in
proras presserunt Edd. Paris. Nihil
mutare mihi placet, & vulgatam
bene sanam esse puto.

²³ *Obrutus*] MSS. omnes non
male obrutis. TENN. Praeter u-
num Mediceum mel quoque
omnes obrutis, & duo obruptis.
Quod non bene percipio.

²⁴ *In litus*] Deest in Medic. sec.
& Cantabr. dein naves ad proxi-
mum p. MSS. non ad proximum
naves.

²⁵ *Monocium trajecit.*] Qui po-
tuit? Monocus Liguriae portus
cum sit; teste Plin. lib. 111. c. 5.
sive, si Lucretio credimus, sta-
tio potius, nominis rationem ab

Hercule sortita, qui prope eum
locum habebat aedem, in qua
solus colebatur? omnino est re-
stituendum *Monychium*, aut cer-
te *Munychiae*. est enim Munychia
tumulus oris angusti, a quo pro-
tendebatur murus xl. stadiorum
longitudine, Athenas cum Py-
raeco, duobusque aliis portibus
connectens. vide Plutarchum in
Phocione. Dicta & Diana Mu-
nychia; quae apud Pygellam co-
lebatur. Strabo lib. xiv. Mon.
Modius recte *Monychium*, sive *Mu-
nichium*, & sic reponendum. At-
que ita legendum monuit Orte-
lius. Munychia Μονυχία, Atti-
cae portus, haud procul a Pyrae-
co, a Rege Athenarum Munycho
appellatus. Vide praeter Orte-
lium in Thesaurio Geographico
Clariss. Meursium Atticar. Le-
xiconum lib. 1. cap. 14. SCRIV.
Μονοικὸν πόλις Αἰγυσιανή Ste-
phan. Monocus urbs. Liguriae.
Hercules habuit hic οἶκον μόνος,
in qua aede solus colebatur. Sed
hic agitur de Portu Attico. Qua-
re sagacissimi Modii conjecturam
amplectere. *Monychium*, sive *Mu-
nychium*, sive *Munychias*. Stephan.
Μονυχία, λιμὴν Ἀττικῆς, ἀπὸ
Μονύχου. Καὶ ἱερὸν Μονυχίας
Ἀρτίμιδος. Munychia est Portus
Atticae, a Munycho: & templum
Munychiae Dianae. Gujetus. Mu-
E nis

VIII. ²⁶ Hirtulejus^a, legatus Sertorii, quum in Hispania inter duos montes abruptos longum & angustum iter ingressus, paucas duceret cohortes, comperissetque, ingentem manum hostium ²⁷ adventare^b, fossam transversam inter montes ²⁸ pressit, vallumque materia exstructum incendit, atque ita intercluso hoste evasit.

IX.

^a Vulgo HERCULEJUS. ^b Vulgo ADVENIRE.

nicinium. tres Reg. *Monoetiam*. TENN. De portu Herculis *Monoeci* vide ad Lucanum l. 1. 408. qui nequaquam hic locum habere potest. Portus Atticus debet intelligi; qui non alius est, quam *Munychia*, ut bene monuerunt viri docti, & MSS. ac primae Edd. satis ostendunt, ita legendum esse; sive potius, ut rescripti *Monochiam*, ut in antiquissimis codicibus passim scribitur. Nam Stephano etiam vocatur *Μονυχία*. Hic quoque MSS. omnes fere *Monoetiam*, vel *Monetiam*, aut *Monociam*, & quod manum correctoris jam sapit, Edd. Romana, Bononiensis, ac Parisiensis diserte *Munychiae*; sed & Keuchenius testatur, in Arceriano se invenisse *Munychiae*; unde legebat *Munychiam*. Ego praefero *Monychiam* ex Codd. quamquam & *Monychiae* legi posset, ut portus Pyraei, & sexcenta talia: consule Heinsium ad Ovid. l. 11. Metam. 709. & Markland. ad Stat. l. v. Silv. 3. 107.

Quo non Monychiae quidquam praestantius arces.

²⁶ *Hirtulejus*] Sic tres Regii. *Hirtulejus* duo Hill. Tertius *Hirtuleus*. TENN. *Hirtulejus* placet Keuchenio auctoribus libris & historicis. Nullos tamen vidit codices praeter unum, in quo est *Hirtulejus*. ut ego hic quoque in duobus inveni. In plerisque *Hirtulejus*; quomodo Fabius testatur, in MSS. Orosii, Flori,

aliorumque scribi; & vere. Secutus in Frontino sum iudicium Celeberrimi Duker ad Florum l. 111. c. 22. probantis *Hirtulejus*, unde ut ignotiore nomine librariis lapsus proclivis fuit in *Hirtulejum*. vid. ad l. 11. 1. 2. 3. 5. Quod autem Keuchenius dicat, Salmatium se implicare ad Florum, nihil est. *Cohortes Hirtuleji* in Floro vulgo legebantur contra MSSos. Hoc agebat Salmastius, ex Frontini loco videri desumptum.

²⁷ *Manum hostium adventare*] Tres Hill. & Voss. *Adventare*. Quod frequens auctori verbum in copiis. l. 1. c. 3. n. 6. *Adventante Xerxe*. l. 2. c. 4. n. 5. *Adventare auxilia Romani*. 3. 17. 6. *Cum duabus legionibus adventaret*. TENN. Scribe *adventare* fide quatuor Codicum & Pal. Scnrv. *Cur. post. Adventare* ego quoque in undecim MSS. & Sancto inveni, statimque reposui. Non significat tantum *advenire*, sed jam in proximo esse, unde jungit Cicero *adventare & prope adesse*. In omnibus auctoribus hujus significationis exempla invenias. l. 11. c. 4. §. 20. *Auxilia sibi ab adversariis Scythis adventarent*. IV. 7. 31. *praecedens adventantis auxilii rumor*.

²⁸ *Pressit*] Magnum pignus dedim, in hunc modum ea scripta fuisse a Frontino, *fossam transversam inter montes percussit*. Premere fossam quid sit, nondum didi-

IX. ²⁹ C. Caesar, bello civili, quum adversus Afranium copias educeret, & recipiendi se sine periculo facultatem non haberet; sicut constiterat, prima & secunda acie furtim a tergo ad opus adplicata, ³⁰ quindecim pedum fossam fecit, intra quam ³¹ sub occasum Solis armati se milites ³² ejus

didici: at percutere; id est, ducere, fodere fossam, scio, esse genus loquendi, bonis scriptoribus usitatum. Ostendo in Commentario ad Flavium Vegetium. Ceterum ne molestum sit eo remitti, eundem hunc Frontinum appello. In libro III. cap. XVII. exemplo quinto: *Fossa* (inquit) *in fronte percussa, quietum in vallo militem tenuit.* STEW. Eandem emendationem profert quoque Stewechius ad Vegetium. l. III. c. 8. *Tunc opere tumultuario fossa producitur;* ubi itidem, ut cap. 7. *percussis fossis,* quod MSS. omnes retinent, velle rescribi percutitur, citatque huc exemplum Plinii l. 10. Epist. 50. *fossam a rege percussam.* quod hic Keuchenius, & infra Tennulius quoque allegant, uterque Stewechii emendationem probantes. In Vegetii loco Palat. & unus, quem contuli percutitur. In alio a me collato percurritur. Sed vere ibi praeducitur legit Lipsius: Tibull. l. IV. 1. 83. *castris praeducere fossam.* Adde Comment. ad Silium l. XI. 411. *fossas praeducere muris.* Et ut non damnum suo loco percutere; pro quo idem Vegetius, & alii saepe aperire, sic quoque contra MStos & Sanutum premere non rejicio. Sed omnino rectum esse arbitror. Curt. l. V. 1. 28. *cavernae in altitudinem pressae.* Lucan. l. IV. 295. *putensque cavati*

Montis ad invigili praemissur fugigia campi.

Tacitus l. XV. Ann. c. 42. *Navigabilem fossam depressuros promiserant.* ex quo vel simili loco Gu-

jetus videtur hic maluisse *depressis.* Columella l. III. c. 15. *depressa fossa.* l. III. c. 15. *in hanc mensuram scrobibus depressis.* & sic Lantusias in summam altitudinem depressas dicit Cicero l. V. in Vert.

²⁹ C. [Caesar] Deest praenomen in Leidenisibus, & Mediceo secundo.

³⁰ Quindecim] Mediceus XXV. Ne audi. Sed aliud later. Caesar B. Civ. 42. l. 1. *A fronte contra hostem pedum XV. fossam fieri jussit.* Prima & secunda acies in armis, ut ab initio constituta erat, permanebat. Post hoc opus in occulto acies tertia faciebat. Sub vespere Caesar intra hanc fossam legiones reducit. Ex quo loco luce clarius patet, hic quaedam excidisse, nisi Frontinus contraria dicat ipsi illi auctori, quem compilavit. Debuerat enim hoc vel simili modo dixisse, *haberet; in armis permanente, sicut constiterat, prima & secunda acie, furtim a tergo tertia ad o. a. &c.* Immo nullus idoneus sensus in vulgatis inest. Nam prima acies non potest a tergo ad opus adplicari, & tamen dici *sicut constiterat.* quae verba unice docent, auctorem damnum aliquot verborum passum esse. Quod magis patet ex Sanuto, qui haec compilans, sed jam corrupta, scripsit *prima & secunda acie ad terga adposita XV. p. f. &c.*

³¹ Sub occasum solis] Palatinus, Mediceus, & Leidensis secundus cum Edd. Rom. Bonon. & Sanuto. *sub occasu,* frequenti commutatione. lib. III. 9. 1. *Sub dis-*
E 2 cessum

³² ejus receperunt.

X. Pericles Atheniensis, a ³³ Peloponnesiis^a in eum locum compulsus, qui^o undique abruptis ³⁴ cinctus, duos tantum exitus habebat, ab altera parte fossam ingentis latitudinis duxit, velut hostis excludendi causa; ³⁵ ab altera limitem agere coepit, tamquam per eum erupturus. Ii, qui obsidebant, quum per fossam, quam ipse fecerat, exercitum Periclis non crederent evasurum, uni-

^a Vulgo PELOPONENSIBUS.

cessum aestus. Quidam discessu. & passim, cum utrumque recte dicatur. Consule Scheffer. ad J. Obseq. c. 105. Sub occasu solis. Burmann. ad Vellej. l. 11. 24. & Ovid. Ep. 19. Heroid. 195. Sub Aurora. Infra c. 12. 9. MSS. sub die & diem. l. 111. c. 2. 7. sub noctem & nocte. c. 12. 2. 15. 6. Sub adventum & adventu.

³² Ejus] Non agnoscit Coll. Voss. a. m. pr. nec etiam Edd. Rom. Bon. Pariss. quod probat non male Keuchenius.

³³ Peloponensibus] Omnes MSS. non tertia, sed secunda terminatione inflectunt *Peloponensis* TENN. Etiam mei. Lege igitur *Peloponnesis*, & ita vetustior Mediceus cum Vaticano. Sic infra l. 111. 9. 9. Scribendum *Peloponnesiorum*: quo loco inquirendum erit, num idem huic exemplum sit, ut adfirmat Scriverius: a Peloponneso *οἰκῆταις Πελοποννήσις*, teste Stephano: Utrumque tamen apud Latinos auctores reperitur & *Peloponensis* & *Peloponnesius*: quamquam ego ultimum, MSS. perpetuo variantibus, praeferrem.

³⁴ Cinctus] Petrens. *accinctus*. Medic. *tractus*. Dein *secludendi* Petrens. pro *ab altera* iterum Palat. Medic. pr. & Sanutus *ab altera parte*. Mox *corruptus* Me-

dic. sec. *obruptus* Hillensb. Statim MSS. multi *Hi, qui*.

³⁵ *Ab a. militem agere*] Lege, meo periculo, *limitem agere coepit*. Idem exemplum repetit Frontinus lib. 111. cap. 12. 9. aliis ita-
men verbis: sed talibus, unde facile appareat, hic *militi* locum non esse. *Aggerem*, inquit, *facere coepit*, *aggesta terra*, & *palis defixis*. Qui *Limes* Frontino. (Ubi notat Keuchenius rursus *τάφρον & σάβανον*.) *Limitem* autem *agere* dixit: hinc *agentes* sunt, qui *limites* agunt. *Principium artis Mensoriae in agentis positum est experimento*, scribit in Fragmento quodam de Limitibus Frontinus. Et Hyginus: *Limitibus secundum suam legem latitudines dabimus, & aperiri in perpetuum cogemus*. Plurimum enim *agentibus* praestat *actuarii* perpetua *rectura*, ex hac diverti nisi per negligentiam non potest. Frontinus etiam alibi *agentis* meminit. Sed de tota Limitum & agrimensorum ratione legendus eruditissimus Salmasius ad Solini Polyhistora, singulari Diatribe aliquot paginarum, quae incipit fol. DCCLXIX. SCRIV. Bene Tenulius jam restituit *limitem*. Vide ad 1. 3. 10. Hillensberg. etiam pro varia lectione *limitem* habet. Quod vero Tenulius ibi dicat, *limit-*

universi ³⁶ a limite obstiterunt. Pericles pontibus, quos praeparaverat, fossae injectis, ³⁷ suos, qua non resistebatur, emisit.

XI. Lyfimachus, ex his unus, in quos opes Alexandri transferunt, quum editum collem castris destinasset, imprudentia ³⁸ autem suorum in inferiorem deductus, vereretur ex superiore hostium incursum, triplices fossas intra vallum objecit: deinde ³⁹ similibus fossis circa omnia tentoria ductis,

limitem esse in contextu Wechelii, secus se habet. Nam militem exhibet. Sanutus hic tantum ait ab altera parte se finxit per hostes erumpere velle. Hoc certe rectius foret, quam quod hic legabatur per militem erupurus.

³⁶ *A milite obstiterunt]* Scribo, a limite obstiterunt. De limitibus provinciarum agitur, in quibus clausuras, Burgos antiqui habebant, & inibi praesidium militare, l. 11. C. de officio praefecti Praetorio Africae. STEW. *Limite*. Bene ita quatuor MSS. & Stewechius. Vulgo *militis*. SCRIV. Solus Mediceus secundus hic exhibet *militis*. Ceteri omnes tam MSS. quam Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. recte servarunt *limite*; certo argumento, supra *limitem* esse legendum. Ex corruptis verbis coniecerat Lipsius universo *militis*; licet supra idem *limitem* agere margini sui exemplaris adscripserit. a *limite* notat ab ea parte, qua limes actus erat.

³⁷ *Suos, qua]* Inepte Gudian. & Leidensis sec. *soceros suos via qua*. Medic. sec. *modo*. vid. ad l. 4.

³⁸ *Autem]* Medic. pr. cum Edd. Rom. & Bonon. *tamen*. Medic. sec. *ducum* viae scilicet. Non male. Supra in MSS. nonnullis *Lisym*. *Hostium* mox deest in uno Cantabr. & Leid. pro *intra* Scriv. *unus inter*.

³⁹ *Similibus fossis c. o. t. d. t.*

castra confodit.] Aliae editiones, *sublimibus fossis c. o. t. d. castra confodit*. Non placet. MOD. 4. Reg. 3. Hill. *sublimibus*. TENN. *Similibus f.* Solus exhibet Leidensis secundus. Ceteri omnes, tam Scriveriani, quam mei, Editionesque, quotquot vidi ante Modium, habent *sublimibus*. Vereor tamen, ut *sublimis* pro alta fossa, seu profunda sumatur; quo sensu hic accipi deberet; & si hujus significationis exemplum daretur aliud, libenter admitterem. Infra vocem *queque* non agnoscunt Mediceus pr. & Edd. Rom. ac Bonon. In Mediceo sec. est *queque humo*. Forsan illa vocula verum locum amisit, & pro *sublimibus* scribendum *sublicibus*, cum hac interpunctione. *Deinde sublicibus, fossis quoque circa o. t. ductis, t. c. confodit. Castra sublicibus confodere* esset palis in terra passim defixis obsepire: ut *confodere hastis, jaculis &c.* *Sublices* enim sunt in Glossis eadem, quae aliis *sublicae*. Timide tamen hanc conjecturam propono, & ut facilius quis veram loci lectionem erueret. Quae autem hic Keuchenius de *tento* & *tenda*, quod in Arceriano Cod. se invenisse dicit, adfert, more suo sublegit Salmasio ad Florum l. 11. c. 12. Numquam tamen mihi persuadebit, a Floro, certe non a Frontino, *tentum* usurpatum esse pro *tentorio*.

Etis, tota castra ⁴⁰ confodit; & ⁴¹ intersepto hostium aditu, simul humo quoque, ⁴² & frondibus, quas fossis superjecerat, facto ponte €, in petu in superiora evasit.

XII.

a INTERCEPTO vulgo. b Vulgo ET IN FR. c PONTE deest vulgo.

⁴⁰ Confodit] 4. Reg. 2. Hill. confudit. Et ita ad oram notavit Hittorpius. TENN. Plerique confudit male. Conclussit Cantabr. unus. Sed recte confodit servarunt Leidens. pr. & tert. Cantabrig. uniusque Scriverii a m. secunda cum Edd. Paris. & Welchii.

⁴¹ Intercepto] Intercipere alicujus aditum non est Latinum. Necessario ex duobus R. tribus Hill. 1. *Intersepto hostium aditu*. Vox proba. Plauto *Obsepire*. Casin. 5. 2. 35. *Ubi illum saltum video obsepium, rogo, ut altero sinat ire*. TENN. Sensu postulante reposui *intersepto*; quod confirmatur MSS. Gudiano, Vaticano, Vossiano, & Edd. Rom. Bonon. ac Paris. Atque e suo codice emendandum esse monuit Tollius ad Auson. Mosell. vi. 37.

Exstantes medio non aequore terras Interseptus habet.

Sic supra Ex. v. *Quasdam obstruxit vias, alias parietibus intersepsit*. Hirtius de B. Alexand. C. 6. *Interseptis specubus, atque omnibus urbis partibus exclusis*. Livius l. 1. c. 27. *Hastas equites erigere jubet. Id factum magnae parti speditum Romanorum conspectum abeuntis Albani exercitus intersepsit*. l. vi. 9. *ex parte altera interseptis itineribus*. Cicero pro Balbo C. 18. *Ne interseptum sit iis iter*. Reddendum hoc participium eidem Livio l. xxv. c. 39. *In hujus silvae medio ferme spatio cohors abditur & equites. Ita medio itinere intersepto*. vulgo *intercepto*. & Laetantio de Opificio Dei c. xi. *Qui meatus si aliquo modo intersepit*

sit, mutum faciat, necesse est. Sic enim optimus & antiquissimus codex, non *interceptus*.

⁴² Et in frondibus] Corruptissimum locum ingeniose Salmasius (ad Florum l. ii. c. 12. Ed. pr.) emendabat, *simul humo connecta frondibus*. Posset etiam *humo cooperta frondibus*. SCRIV. Omnes MSS. ὁβελίζουσι τὸ in. Quod nullum hic locum habet. TENN. Conjecerat etiam Scriverius *semiluna cinctus frondibusque*, vel quod esset verisimilius *simul humo coenoque & frondibus*. Keuchenius *simul humo completa & frondibus*. Omnes frustra; & primo quidem τὸ in delevi; quod non comparet in ullo, vel scripto, vel Edito Codice ante Scriverianum, in cuius textum quo modo inreperit, nescio. dein quoque, ut dixi, sursum posset retrahi; quamquam non opus sit. Excidisse autem vocem, quo pertinerent *humo & frondibus*, bene suspicati sunt viri docti, sed sine Codicum ope non potuerunt veram adsequi. In decem, vel undecim MSS. non legitur *impetu*. in uno Cantabrig. *transitu facto* in s. quod correctorem sapit. nam optime Palatinus exhibet, *facto ponte*. fecit pontem Lysimachus ex humo & frondibus, quas fossis superjecerat, & sic evasit. Cum excidisset vox *ponte*, suppluisse τὸ *facto* videntur per *impetu* ex cap. iv. §. 9. *repente impetu facto transitum rapuit*. Quamquam ita noster quoque l. iv. c. 7. §. 39. *Impetu facto pronunciauit*. Nec aliter Livius, Caesar, alii- que

XII. 43 T. Fontejus^a Crassus, in Hispania, cum
tribus millibus hominum praedatum profectus,
(44 *locoque iniquo circumventus*) 45 ab Hasdrubale, ad
pri-

^a Vulgo CN. FRONTEJUS.

que saepius. Vel potius in aliis
MSS. *ponte*, in aliis *impetu* cre-
diderim, desideratum jam anti-
quitus fuisse; adeoque, ut feci,
utrumque retinendum *facto pon-
te*, *impetu evasit*. *impetu* enim
notat celerem conatum. Consu-
le Gronov. ad Liv. l. i. c. 57.
Impetu capi Ardea posset. l. vi. 2.
Quum castra impetu cepisset. Infra
l. iv. 7. 12. *Impetu in classem ho-
stium cum transiisset*.

43 Cn. Fontejus Crassus] Mirum
est, quatuor haec exempla con-
tinua ab auctore bis esse memo-
rata: in quo cum sine dubio me-
moriam fefellit; si a librariis qui-
dem non sunt inserta. Quod ta-
men non putem. Nam saepius
hoc accidit Frontino. Vide Ten-
nul. ad l. i. c. 10. §. 1. & Stewe-
chium ad l. i. c. 11. 3. Hoc &
Ex. xiv. ac xv. repetuntur l. iv.
c. 5. §. 8, 9, 10. sequens jam ha-
buimus cap. 1. Ex. 11. Primum
autem, in quo jam sumus, pro-
digiose corruptum est. Quippe
jam in his tribus verbis tria sunt
vitia. Rectius editur infra C. Fon-
tejus Crassus. Fontejus enim voca-
batur, non Frontejus, ut perpe-
ram, forsitan e codice Arceriano,
& ut in nonnullis est metorum,
edidit primus Keuchenius. Fron-
tejus Romanum non est nomen.
Dein nec Cn. nec C. nec A. quae
tria in MSS. variantur, sed Ti-
tus ei erat praenomen. Tan-
dem longe ineptissimum est co-
gnomen Crassi, quod numquam
Fontejae genti adhaesit. Capito
rectius fuisset. Verum nondum
primo huic Fontejo in Romana
historia noto fuisse cognomen
opinor, adeoque Crassus omnino
delendum, ab ineptis librariis
adjectum. sic lib. 111. c. 9. §. 4.

L. Cornelius adjecerunt Rufinus.
cum certissimum sit, de Scipione
agi l. iv. 7. 12. M. Porcius MSS.
magno numero M. Porcius Denio.
Quo quid est absurdius? vide
etiam §. 16. Vel pro Crassus re-
ponendum legatus. Hic enim T.
Fontejus legatus fuit P. Corneli
Scipionis in Hispania. Vide Li-
vium l. xxv. 34. xxvi. 17. Versio
autem Italica hic loci non agno-
scit hoc, nec sequens de Furio
exemplum.

44 *Loque iniquo circumven-
tu.*] Bene quod idem hoc exem-
plum lib. iv. c. 5. iisdem verbis
repetitur. hic enim vocibus ali-
quot, quas nos inde supplevi-
mus, truncatum, absque ulla
idonea sententia ita legebatur:
*praedatum profectus ad Hasdruba-
lem, & ad primos tantum, &c.*
MOD. Quanquam haec verba in
nullo codice occurrant, non sunt
tamen mera glossemata, sed de
essentia: liquidem l. iv. c. 5, n. 8.
ubi eadem historia refertur, eae-
dem voces in MSS. occurrunt.
TENN. Uncinulis tamen ego
haec verba inclusi; quia soli Mo-
dio debentur. Quali auctor ne-
cessario debuisset hic uti iisdem
verbis, quae sunt l. iv. c. 5. ubi
ea itidem Arcerianus MS. non
agnoscunt. Sicut hic comparent
in nullo. Exciderunt nihilomi-
nus sine dubio quaedam, quale
est, quod ad Hasdrubalem ni-
mis prope accesserit, vel tale
quid simile.

45 *Ab Hasdrubale*] Neque haec
camarina movenda; licet MSS.
Ad Hasdrubalem. Nam quid est
*praedatum profectus ad Hasdruba-
lem*? TENN. Omnes constanter
MSS. & Edd. ante Modium ha-
bent *ad Hasdrubalem*. Nili alia

primos tantum ordines relato consilio, incipiente nocte, quo tempore minime expectabatur, per stationes hostium ⁴⁶ prorupit.

XIII. ⁴⁷ L. Furius, exercitu perducto in locum iniquum, quum constituisset occultare sollicitudinem suam, ne reliqui trepidarent, paulatim inflectit iter, tamquam circuitu majore hostem adgressurus: conversoque agmine, ignarum rei, quae agebatur, exercitum incolumem reduxit.

XIV.

a Vulgo IMFLEXIT.

exciderunt, quo haec ad *Hasdrubalem* referenda forent, vide, num scribi possit *adversus H.* & duo haec verba retrahantur ante eum. ut fuerit *in Hispania adversus Hasdrubalem, cum.* Is certe merus est Frontini stylus & perpetuus mos, ut *q̃ adversus* utatur sine addito *dux*, vel alio quodam vocabulo, cui respondeat. c. 1. 6. *Ventidius Parthico bello adversus Pacorum regem.* c. 3. 3. *Fabius Maximus adversus Hannibalem.* §. 4. *Byzantii adversus Philippum.* c. 8. 4. *M. Curius adversus Sabinos.* c. 12. 9. *Agathocles Syracusanus adversus Poenos.* l. 11. 1. 2. *Metellus in Hispania adversus Hirtulejum.* §. 14. *Lucullus adversus Mithridaten.* §. 15. *Cl. Tiberius Nero adversus Pannonios.* §. 18. *Lysander Lacedaemonius adversus Athenienses:* ubi male magnus vir volebat addi *dux.* c. 2. §. 9. *Cleomenes Lacedaemonius adversus Hippiam.* c. 3. §. 6. *Artaxerxes adversus Graecos.* §. 15. *M. Antonius adversus Parthos.* §. 16. *Hannibal adversus Scipionem.* c. 4. §. 3. *Attilius Glabrio adversus Antiochi regis aciem.* §. 9. *Valerius Laevinus adversus Pyrrhum.* & sic in sequentibus saepissime: nam exemplorum finis non esset. Ceterum in quatuordecim Codicibus, & Editis

quoque ante Modium additur copula & ante *ad primos* &c. Quae vocula indicio videtur esse, alia quaedam hinc elapsa esse, quam ille credidit. Mihi non liquet.

⁴⁶ *Prorupit*] Cantabrig. *prim.* sive *Petrensis erupit.* ut l. 14. §. 2. *per stationes hostium erupit.* Hoc cap. §. 17. *per intermissas hostium stationes eruperunt.* Adde §. 23. l. 11. 13. 9. *per hostium praesidia necesse haberet erumpere.* l. 14. §. 7. *per hostium praesidia erumperent,* collatum cum Livio l. xxii. 50. & alia. Sed Palatinus, & duo Leid. scribunt *perrupit.* quod placet. Livius l. 111. 70. *Sulpicus per mediam hostium aciem cum equitatu perrupit.* Alibi *per castra perrumpere.* *Prorumpere per stationes,* tamen se satis defendere posset e Caesare B. Gall. l. 1. c. 15. *per medios audacissime proruperunt.* sed ibi eadem in MSS. varietas. Plura dicemus infra.

⁴⁷ *L. Furius*] Praenomen deest in Medic. sec. perperam Leid. sec. D. *Fur.* dein producto *Mediceus* pr. cum Edd. Rom. & Bonon. Vide ad cap. 1. §. 11. dein MSS. tam *Scriveriani*, quam mei omnes, & Cl. Wasse *inflectit.* Recte. Vide ad l. 1. 11. 1. & in *circum* unus *Scriver.* cum Leid. sec. *Mox conversa* Leid. pr. Medic. sec. Coll.

XIV. ⁴⁸ P. Decius Tribunus bello Samnitico, Cornelio Cossio Consuli, iniquis locis deprehenso ab hostibus, suavit, ut ⁴⁹ ad occupandum collem, qui erat in propinquo, modicam manum mitteret; seque ducem iis, qui ⁵⁰ mittebantur, obtulit. Avocatus ⁵¹ in diversum ^a hostis ⁵² dimisit Consulem; Decium autem cinxit, obseditque. ⁵³ Illas quoque angustias, noctu eruptione facta, quum

^a Vulgo IN DIVERSA.

Coll. Voss. & Hillensb. cum Gudiano.

⁴⁸ P. Decius] Unus Reg. Decimus. 3. Reg. 3. Hill. P. Decimus. Statim Decimum & Decimus. TENN. Decimus, Decimus, Decimus perperam quoque mei plerique. sed uterque Mediceus cum Leidensi primo verum nomen servant Decius Tribunus, militum scilicet, quae vox l. iv. c. 5. additur. Ad Livium, fusius haec enarrantem. l. vii. 6. 34. & seqq.

⁴⁹ Occupandum] Alias occupatum. SCRIV. Sic duo Hill. sed 4. Reg. & unus Hill. item Scrivianus: Occupatum. TENN. Ex nostris occupatum exhibent Mediceus uterque, Petrensis, Leidensis primus, Gudian. Coll. Voss. cum Edd. Romana, & Bononiensi. Recte, & Latine, & praeplacet; cum facilius librariis esset ex occupatum facere ad occupandum: quam versa vice. patriam defensum revocatus Nep. in Hannib. c. 6. & saepissime apud alios. Infra tamen ad occupandum retinent MSS. omnes.

⁵⁰ Mittebantur] Illuc mitterentur Cantabrigiensis. Dein inepce longe plurimi MSS. advocatus. Vid. ad cap. iv. §. 14.

⁵¹ In diversa] Tres Reg. tres Hill. in diversum. TENN. MSS. Scrivianus, & mei constanter tam hic, quam infra l. iv. c. 5. In diversum; nisi quod unus aut alter prave scribat in diversis. Edd.

quoque Rom. Bonon. Paris. Wochel. singularem numerum praebent. Quod mutari non debuerat. Livius l. xxxvi. c. 10. In diversum sententiae tendebant. Curtius l. iv. c. 8. 8. In diversum ovaserant alii. Hinc emenda Hirt. B. Alex. c. 64. Cum neque flectere nomen, neque directam tenere posset. Lege ex optimo codice Lovan. in directum. N. Heins. conjiciebat inde iter rectum: quod non opus est. Tacit. l. iii. Ann. 59. Diversum terrarum, & alibi. Infra l. ii. 4. 3. ex diverso. l. iii. 3. in f. a diverso. Ad summum. l. iii. 9. 3. alii summa.

⁵² Dimisit] Medic. sec. dimensit. Emisit l. iv. c. 5. habet, & statim. §. 16. Inclusos Romanos emittere. Vid. ad Lucan. l. iii. 46.

⁵³ Illas quoque angustias] Ille vulgato in illas commutato, & reliquis ita constitutis, ut editiones vet. legebant, locum emendavi. quum antea in impressis omnibus (etiam de iis loquor, qui proximis quinquaginta, sexaginta annis, prodierunt) male ita circumferebatur. Ille per angustias, noctu eruptione facta cum eluctatus esset, Decius incolentis cum militibus consuli accessit. MOD. Illas quoque. Ita Modius. Cum antea esset ille per angustias, noctu. SCRIV. Illas quoque angustias. Haec lectio non debetur tam Modio, quam consensui codicum. Ante legebatur.

quum ⁵⁴ eluctatus esset Decius, incolumis cum militibus Consuli accessit.

XV. Idem fecit sub ⁵⁵ Atilio Calatino Cos. is, cujus varie traditur nomen. Alii ⁵⁶ Laberium, nonnulli ⁵⁷ Q. Caeditium, plurimi ⁵⁸ Calpurnium Flam-

Ille per angustias. TENN. Consentiant Seriveriani, & mei omnes, cum Editione Paris. In Mediceo primo tamen, & Ed. Romana scribitur *illas quamquam*. In Medic. sec. *illas quicquid*. in Ed. Bonon. *illas quacumque*.

⁵⁴ *Eluctatus*] Alias *frustratus*. SCRIV. Sic l. cum duobus Hill. Erat in 4 Reg. & uno Hill. *frustratus*. TENN. *Eluctatus*, ut infra, ita hic est in duobus Scriverii. In ceteris magno numero, & Edd. primis *frustratus*. quod putem non esse de nihilo, & *illas angustias* tam hic, quam infra esse corruptum. Quas enim, quae-so, angustias, de quibus tam demonstrative auctor ait *illas*, eluctatus est Decius. Non erat is in angustis, sed in edito colle, quem cingebat hostis: Res parer clarissime ex Livii laudato loco. Forſan fuerit. *Illico quoque vel illic quoque Samnitas cum frustratus esset*. Immo ex *illas quamquam* faciendum forſan *irates quamquam*. Ira enim incitaverat in Decium Samnitas, teste Livio. *Frustrari custodes &c.* Livius & alii saepius pro fallere, seu eludere. & sic l. II. 5. 34. *pugnaque cum frustraretur*. l. III. 11. 5. *Lacedaemonios frustratus*. Keuchenius, quia in Arcoriano reperit *illarum quoque angustiarum &c. cum frustratus esset*, sincerum hoc autumat, cum invenisse se credidit parilem locutionem apud Gellium. l. v. c. 10. *Captiens versute excogitatus frustratus est*. sed quis non videt, illic esse passivae significationis, quae hic locum habere nequit. Infr. l. II. c. 3. 3. *frustrato robore exercitus*.

⁵⁵ *Atilio*] Rescripti ex fidelissimis monumentis *Atilio*. Pro *Calatino* absurde MSS. & Edd. quidem *Catilino*. pro *is cujus* Par. pr. *ejus*. Par. sec. *istius*. Medicus uterque *is, cui*. dein tradunt Ed. Wechelii. creditur MSS. quatuor. unde conjecit non male Scriverius *editur*, quamquam mutatione non opus est.

⁵⁶ *Laberium*] L. 2. Hill. *Labienum*. unus Reg. *Liberum*. alter *Liberium*. TENN. *Liberium* uterque Medicus. Tornaesii Editio *Valerium*: quomodo ex antiquo Codice tam hic, quam infra l. IV. c. 5. & apud Gellium l. III. c. 7. legi vult Carrio l. I. Emend. c. 7. Tutius est, hac in re plurimorum codicum fidem sequi. Nomen autem hoc ei dedit Quadrigarius.

⁵⁷ *Q. Caeditium*] Vide Agellii sive A. Gellii noctes Atticas. l. III. c. 7. MOD. 2. Reg. 3. Hill. *Quintum Ceditium*. unus Reg. *Quintum Sedunum*. TENN. *Q. Seditium* uterque Medicus. *Quintum* simpliciter Edd. pp. sed ex Gellio ibid. constat, rectum esse *Q. Caeditium*; ut Cato in Originibus cum nominavit.

⁵⁸ *Calpurnium Flammam*] Pro cognomine hujus Calpurnii irrepperat in libros vox *fama*; sed pessime. vide Florum c. II. l. II. & Plinium l. XXII. c. 6. MOD. *Calpurnium Flammam*. L. quamvis in MSS. *Calphurnium Fama*. verum, *Flammam* esse genuinum nomen testantur Aurelius Victor c. 39. Florus II. c. 2. Frontinus infra IV. 5. 10. Livius XXII. 60. in oratione Torquati. Plinius XXII. c. 6. Gellius lib. III. c. 7. fu-

Flammam vocitatum scripserunt. Hic, quum⁵⁹ demissum^a in eam vallem videret exercitum, cuius latera omnia⁶⁰ superiora hostis infederat, deposcit, & accepit⁶¹ ^b trecentos milites; quos adhortatus, ⁶² ut virtute sua exercitum servarent, in mediam vallem⁶³ decucurrit^c: & ad obprimendos eos undique⁶⁴ descendit hostis, longoque & aspero proelio⁶⁵ retentus, occasionem Consuli ad extrahendum exercitum dedit.

XVI.

^a Vulgo. DIMISSUM. ^b Vulgo A CONSULE. add. ^c Vulgo DECURRIT.

fusius historiam narrat ex Claudio Quadrigario, illique non Caeditio, sed Valerio fuisse nomen. TANN. Flammam bene emendavit quoque Carrio l. 1. Emend. c. 7. & sic jam habet Ed. Bononiensis, & infra MSS. multi. Orosius l. iv. c. 8. Pro vocitatum Leid. sec. nescitatum. Medic. sec. cencitatum.

⁵⁹ Dimissum] Rescripsi demissum sensu postulante. nec aliter vulgo l. iv. s. 10. Idem irreplebat vitium mox §. seq. demisso in angustias exercitum. Vide ad l. 1. 2. 7. Demissurus exercitum in planiciem. l. 11. 2. §. 11. In plana deduxit. Liv. l. vii. 34. In vallem infimam demitterent agmen. Ceterum eo ordine, quo posui, seqq. verba locant MSS. non demissum exercitum in &c.

⁶⁰ Superiora] Ita hic MSS. Infra addunt Codd. que vel quas erant. ubi vide.

⁶¹ A Consule] Haec verba desunt in MSS. & videntur abundare. TANN. Nimis audacter Scrivarius haec verba ex l. iv. c. 5. hic quoque in contextum intrusit: nos utpote non necessaria, nec in ullo Codice exstantia delevimus.

⁶² Ut virtute sua] Duo Reg. Ut in virtute sua. Flamma apud Livium ait. Moriamur milites, & morte nostra eripiamus ex obsidione circumventus, legiones. TANN.

Medic. pr. & Palat. etiam ut in v. Recte l. 11. c. 1. §. 9. In impetu violentus, ex MSS. Infra in virt. sine rō ut bene etiam Medic. seq. vide ad Lucan. l. ix. 615.

— fasum in dente minantur.

⁶³ Decurrit] Quatuordecim MSS. mei cum Arceriano, teste & laudatore Keuchenio; decucurrit. ut sexcenties apud optimos quosvis scriptores. sed hoc, ut olim in aliis, sic apud nostrum in vulgatis decurtate ubi vis perperam scribitur. adi l. 11. 2. 4. l. 4. 7. 10. Dein & rectius rejiceretur, & plena distinctio poneretur ante ad: ut bene fit in l. iv. c. 5. Petrensis hic habet; cumque ad eum opprimendum cum sociis hostis undique descendisset.

⁶⁴ Descendit] Arcerianus descendidit, probante Keuchenio ex Gellio l. vii. c. 9. Nos hoc antiquariis facile condonamus.

⁶⁵ Retentus] Alias petendos. SCRIV. Unus Reg. unus Hill. petendo. 3. Reg. potendos. TANN. Retentus infra quoque in MSS. & Edd. Flor. l. 11. c. 1. Moratus hostem &c. Verum MSS. plerique, & Edd. pp. hoc loco petendos, vel petendo. In uno petendo. Non capio. Retentos Arcerian. longo & aspero Mediceus vetustior. Vide, num ex ceteris MSS. partim, partim ex Petrensi, & Mediceo reponi possit, sensu bene curren-

XVI. ⁶⁶ L. Minucius Cos. in Liguria, ⁶⁷ demisso ^a in angustias exercitu, quum jam omnibus ⁶⁸ obversaretur ⁶⁹ Caudinae cladis exemplum, Numidas auxiliares, tam propter ipsorum, quam propter equorum deformitatem despiciendos, iussit adequitare faucibus, quae tenebantur. Primo intenti hostes, ne lacefferentur, stationem objecerunt. ⁷⁰ De ^b industria Numidae ad augendum sui

^a Vulgo dimisso. ^b Vulgo add. DEIN.

te & cum ad opprimendum eum undique descendit hostis, longo & aspero proelio tenendo eos &c. ? Ita transitio a sing. ad plural. de quo monui c. 4. 8. occasionem corruppendi locum dedisset. Ceterum non in vallem decurrisse, sed tumulum occupasse tradunt alii.

⁶⁶ L. Minucius] Hic est, de quo Livius xxxiii. c. 23. Q. Minucius Consul de Liguribus Bojisque Gallis in monte Albano triumphavit. Sic variatum in nomine M. Minucius Consulis, quem servavit Dictator L. Quinctius Cincinnatus. Flor. i. ii. tunc vixit Q. Minucius Thermus praeter Liv. xxxiii. 24. M. Minucius Rufus magister equitum sub Dictatore Q. Fabio Maximo. TENN. Varie hic errat Tennulius; cum statuat, hunc esse, de quo Liv. agit. i. xxxiii. c. 23. & in ejus nomine ita variatum esse, ut in illo Minucio, quem servavit A. U. C. ccxcv. Dictator Quinctius. de cujus variato mire praenomine vide ad citatum Florum. Minucius ille, de quo dicto loco agit Livius, fuit Q. Minucius C. F. C. N. Rufus Collega C. Cornelii Cethegi in Consulatu A. U. C. dlvi. Is autem, quem hic memorat Frontinus, fuit Q. Minucius, Q. F. L. N. Thermus, consul cum L. Cornelio Merula A. U. C. dlx. uti non tantum ex Fastis, sed etiam ex Livio clare patet i. xxxiv. c. 55. & i. xxxv. c. 11. ubi fuit

hoc enarratur Strategema. Noster ab omnibus constanter Q. appellatur; ut vel Frontini error, vel librariorum sit hoc loco. In MSS. tamen constanter L. sed ineptissime alii Crassus, alii Numidius pro Thermo addunt. praenomen non agnoscit ultima Scriverii Editio, nec Keuchenius.

⁶⁷ Dimisso] Lege cum Gujeto Demisso. Nam angustiae erant inter montes, de quibus demissus fuit exercitus. vide supra c. 2. n. 7. TENN.

⁶⁸ Obversaretur] Sic l. et si 3. Reg. 3. Hill. adversaretur. TENN. Adversaretur mei omnes, & Edd. pp. perperam. Caudinae bene habet pro var. lect. Leid. sec. & Edd. Bononiensis, Paris. & Wechelii &c. exemplo Edd. Rom. Bonon. & Paris. Compilavit auctor Livium d. l. Caudinaeque cladis memoria non animis modo, sed prope oculis obversabatur.

⁶⁹ Caudinae cladis] Aliae editiones; Claudianae c. sed fugit eos ratio; dignioresque sunt, ad furcas Caudinas qui ablegentur, quam qui in officinis typographis praesint; qui nobis ita contactu suo omnia foedant. MOD.

⁷⁰ De industria Numidae ad augendum sui contemptum, labi equis] Si me audies, leges dein de industria. Natum mendum ex consuetudine librariorum, qui male compendiosi sunt. STEW. Dein

fui contemptum, ⁷¹ labi equis, & per ludibrium spectaculo esse adfectaverunt. Ad novitatem rei laxatis ordinibus, barbari in spectaculum usque resoluti sunt. Quod ⁷² ubi animadverterunt Numidae, paullatim ⁷³ succedentes, additis calcari-
bus

Dein de industria. Ita Stewechius. Vulgo *de industria*. SCRIV. Ut de-
mus secundum Stewechium, cum
ante eum *dein* nulquam ap-
päreret, ratio jubet. TENN. Cum
in MSS. nullis illud *dein* repe-
riatur, nec etiam necessarium sit,
si, ut feci, ante *de ind.* plena
ponatur distinctio, rejeci rursus.
Aptius esset aliquid, ut *Itaque*,
hinc, vel simile, poni ante *de*
ad nov. quamvis & hoc non ne-
cesse sit. Livius *Hunc contemptum*
de industria augentes, labi ex e-
quis; & per ludibrium spectaculo es-
se. Itaque qui primo intenti pa-
ratique si lacefferentur, in stationi-
bus fuerant, jam inermes, seden-
tesque pars maxima spectabant.
Numidae adequitare, dein refugere.
Crediderunt Stewechius & Ten-
nullus, dein sequi debere, quia
praecefferat primo: sed id non
necessarium esse docuit jam du-
dum Manutius ad Ciceronem
l. 11. Fam. Ep. 9. *Primum tibi*,
ut debeo, gratulor. Adde Terent.
Heaut. 11. 3. 28. & Donat. ad
Andr. 111. 3. 38. *Principio amico*
folium &c. Ceterum cum in MS.
Petrensi scribatur *augmentandum*
conjecit Cl. Wasse *auktitandum*:
quod frequentativum apud Ta-
citum, & Arnobum reperitur.

⁷¹ *Labi equis*] Sic l. tamen 4.
Reg. 2. Hill. *equos*. Illos virga
Numidae regebant. Ausonius ad
Gratianum. *Mirabamur Poëtam*,
qui infrenos dixerat Numidas: &
alterum, qui ita collegerat, ut di-
ceret, in equitando verbera & prae-
cepta esse fugae, & praecepta st-
pendi. Virg. 1v. AEncid. 41. Et
Numidae infrenos cingunt & inho-

spita Syrtis. Silius l. 1. *Hic pas-*
sim exultant Numidae, gens in-
scia freni,

Quae inter geminas per ludum
mobilis aures,

Quadrupedem flectit non cedens
virga lupatis.

Imo omnes Afri. Nam Gratius
516. *At tota levi Nasamonis vir-*
ga fingit equos. Martialis l. 1x.
epig. 23. de Massylis.

Et Massylacum virga gubernet
equum.

Strabo l. xvii. *Μίσηδες ἰπποὶς*
καὶ ἀνέρι, ὁξέρι δὲ καὶ ἀνέρι.
σιν, αὖς ἀπὸ παλαιοῦ οὐκ ἐκτρέφονται.
Utentes parvis equis, sed celeribus
& facili obedientibus, ut virgula
regantur. Claud. de mulabus.

Absentis longinqua valent prae-
cepta magistri,

Fraenorumque vicem lingua
virilis agit.

Quin etiam major illis ars fuit,
fraeno regere, quam virga: Nam
Hirtius bello Afric. 19. *Arma-*
verat, equoque frenato uti condo-
cuerat. TENN. Equos habent quo-
que MSS. Scriveriani & mei, ex-
cepto Mediceo sec. & Cantabri-
giensi, nec non Editiones Ro-
mana, ac Parisiensis, dein relaxa-
tis o. Vaticanus.

⁷² *Ubi animadverterunt*] *Dum*
an. Edd. Rom. & Bonon. *adver-*
terunt non male uterque Medi-
ceus. c. 12. 6. *qui adverterunt.*
Vid. & §. 17.

⁷³ *Succedentes*] h. e. ascenden-
tes. Tacit. 11. Ann. 20. *Quis im-*
pugnandus agger, ut si murum
succederent, gravibus superne iudi-
ciis constabantur. 7. AEncid.
36. *Et lacus fluvio succedit opaco.*

bus per intermissas hostium stationes eruperunt: 74 quorum ^a deinde quum proximos irruerunt ^b agros, necesse Liguribus fuit 75 advocari ad defendenda sua, inclusosque Romanos emittere.

XVII. L. Sulla, bello sociali, apud 76 AEserniam ^c inter angustias deprehensus, 77 ad exercitum hostium, cui 78 Mutilus ^d praeerat, colloquio

^a Vulgo QUI. ^b Vulgo IRRUERENT. ^c Vulgo ETERNIAM. ^d Vulgo DULLIUS.

214. *Atra subegit hiems vestris succedere terris. TENN. Propius saltem paullatim evahi, & postremum subditis calcaribus per medias stationes hostium erupere Livius: ubi probat Gronovius aliam lectionem inter med. sed & apud Livium e nostro videtur scribendum per intermissas. hic praetermissas MSS. duo.*

74 *Qui deinde*] Omnes MSS. quorum. unus Reg. Quorum demum. irruerent 4. Reg. 2. Hill. inierunt. unus Hill. iniunt. TENN. MSS. omnia, & Edd. Rom. Bonon. Paris. auctoritate rescripti quorum, ut jubet ratio, scilicet hostium. demum MSS. duo & Edd. eadem. Inierunt etiam plerique nostri, & Edd. Par. ac Hittorp. alii inierunt, inirent. Rectum est irruerunt, quod servarunt Edd. Romana, & Bononiensis.

75 *Advocari ad def.*] Sollemni errore multi Codices advocari. Vid. ad c. 4. §. 14. dein defendenda in Medic. sec. deest. Livius ad sua tuenda.

76 *Eserniam*] Lege cum 3. Reg. 2. Hill. per diphthongum AEserniam. Nam Ptolomaeo Αἰσερνία scribitur, & recensetur inter civitates Samnitum. Appian. Bell. Civ. l. 1. p. 643. Οὐ μὲν Μοτίλῳ τραυματίας ἐς Αἰσερνίαν (male Tollius Αἰσερνίαν) οὐδ' ὁ-

λίγους κατέφυγον. Silius l. VIII. de urbibus Samnitidis. 568.

Et quas aut Rufe, aut quos AEsernia, quosve Obscura incultis Herdonia misit ab agris.

Dausquejus quoque subjecerat. Esernia. Ejus prima syllaba certe longa. Fuit Colonia. Vellejus l. c. 14. *Initio primi belli Punicum Firmum & Castrum colonis occupata; & post annum AEsernia: Aliam coloniam iterum illuc deductam patet ex Frontino. AEsernia colonia, deducta lege Julia. Boviano proximam fuisse Silius & Ptolemaeus autores: ad laevam Vulturni amnis ripam, Cluverius; Hodie Sergna vocari; Ortelius. TENN. AEserniam rescripti ex MSS. sex. sic etiam apud Oros. l. v. 18. Consule Cluverium Ital. Ant. p. 1195.*

77 *Ad exercitum*] Forte an leg. ab exercitu h. Mod. Unus Reg. ab exercitu. & sic Modius feliciter conjecerat. TENN. In ceteris tamen nulla est varietas; nihilque mutandum videtur. si ad exercitum sumamus, prope exercitum, ante vallum hostilem; unde facilius eorum negligentiam animadvertit, instituto tantum colloquio, ut libere prospiceret, quid agerent hostes, non vero pacis studio.

78 *Dullius*] Ed. Par. Dullius. Me-

quo petito, ⁷⁹ de conditionibus pacis agitabat sine effectū: hostem tamen propter inducias negligentia resolutum animadvertens, nocte profectus, relicto ⁸⁰ buccinatore, qui vigilias ad fidem remanentium divideret, & quarta vigilia commissa, consequeretur, incolumes suos cum omnibus impedimentis tormentisque in tuta perduxit.

XVIII. Idem adversus Archelaum praefectum Mithridatis in Cappadocia, iniquitate locorum & multitudine hostium pressus, fecit pacis mentionem: ⁸¹ interpositoque tempore etiam induciarum, & ⁶ per haec advocata intentione, ⁸² adversarium evasit.

XIX.

^a Vulgo *rum* s. ^b Vulgo *et* deest.

Medic. unus *Duilus*; Sed vetustior *Divillius*. Nullus hoc tempore *Duilus*. Sed bello sociali Samnitum dux ad Aeserniam fuit *C. Papius Mutilus*. Quod cognomen idcirco sine ulla haesitatione rescripti. Consule Comment. virorum Doctorum ad Vellej. Pat. l. 11. c. 16.

⁷⁹ De conditionibus pacis.] In Arceriano non reperitur *pacis*, probante Keuchenio. Mox pro *tamen* in Mediceo sec. tantum. Sed vide ad cap. 2. §. 4. dein pro *negligentia* Leid. sec. *vigilia*. pro *resolutum* Cantabr. *negligentiorum*. unde quis facere posset *negligentiorum solito*. *Resoluti* habuimus Ex. praec. Dein rursus *advertens*, ut ibidem. Edd. Bonon. & Romana. *Quinta vig.* inferius est in Mediceo. *Omissa* duo alii. Sed MSS. tantum non omnes *consequeretur*, quod mutari necesse non erat. In uno simpl. *sequeretur*. Sine *et* enim. Tandem produxit Medic. sec.

⁸⁰ Buccinatore] Scrib. *Bucinatorum*. Quomodo passim MSS. optimi. Notae Tytonis Ed. Noviss.

p. 18, 8. Virg. VII. 519. Codex Mentelii, & XI. 475. In Glossis utrumque. *Was's* & *Adi Dausq.* Orth. Vol. 2. p. 64. Per unicum *c* exaratur hic in Scriveriano, & Leid. pr. & ita vetustissimus Regius apud Lucanum l. 11. 689.

⁸¹ Interpositoque tempore &c.] Lege ex uno Reg. *interposuitque tempora*, cui seqq. per haec melius conveniunt. *TENN.* Mei & Scriveriani nihil mutant; nisi quod etiam non male exsulet a Mediceo secundo, & quidam habeant etiam tempore, melius vulgo. Regii Cod. lectio *Tennulio* placuit; quia non animadvertit, copulam & librariorum culpa ex ultima Scriverii, & dein Keuchenii editione excidisse, quam tamen MSS. & Edd. priores constanter agnoscunt *interposito tempore* &c. & *advocata int.* per haec potest referri ad *pacis mentionem* & *induciarum tempus*. Aliter posses rescribere per hoc, ut est in utroque Mediceo, Leidensi sec. Scriveriano, & Edd. Parisiensi. Ineptè rursus aliquot MSS. *advocata*.

⁸² Adversarium evasit.] In anti-

XIX. Hasdrubal, frater Hannibalis, quum sal-
tum evadere non posset, faucibus ⁸³ ejus obsessis,
egit cum Claudio Nerone, accepitque, ⁸⁴ dimissum
se Hispania excessurum: ⁸⁵ cavillatus deinde con-
ditionibus dies aliquot ⁸⁶ extraxit; quibus omni-
bus ⁸⁷ non omisit per angustos tramites, & ob id
neglectos, dimittere per partes exercitum. ⁸⁸ Ipse
deinde cum reliquis expeditis facile effugit.

XX. Spartacus fossam, qua erat à M. Crasso
circumdatus, caesis captivorum ⁸⁹ pecorumque
cor-

tiquiore Mediceo intentione ad-
versarii, evasit. In duobus aliis
emisit. Nec muta. evadere non
tantum cum accusativo rei, ut
vocant, sed & personae constitui-
tur. Plinius l. 11. Epist. 1. Cae-
sares evasit. Sueton. in Tiber. C.
61. Carnulius me evasit.

⁸³ Ejus] Decit in Mediceo sec.
dein agis Ed. Kench. C. Nerone
male Ed. Wechel.

⁸⁴ Dimissum se] Tā se [carent
omnes MSS. TENN. Non com-
paret quoque se in Scriverianis,
& octo meis. In Cantabrigien-
si promissitque se Hisp. e. Ed. Ro-
mana dimissum in Hispania. Li-
vius ait hac in re, l. xxvi. 17.
promitteret, si inde missus foret,
se omnem exercitum ex Hispania
deportaturum.

⁸⁵ Cavillatus] Sic ex antiquis
sola habet Ed. Bononiensis cum
Wechelio, & Mediceo primo. Ce-
teri MSS. & Edd. cavillatos e. dies.
In uno Cantabrig. est cavillatis,
ut conjecerat ad marginem Scri-
verius. Livius. Loquendo plura,
scribendoque dedita opera, quas in
rem non essent, die consumpto in
posterum dilatum est &c.

⁸⁶ Extraxit] Sic l. etiam si in
uno Regio sit contraxit, ut supra
pag. 17. quoque monui. Caesar
l. 1. bell. civ. 32. Catone vero a-
cerrime repugnante, & pristina con-
suetudine dicendi mora diem extra-

hente, ut sui ratio absentis habe-
retur. Ibidem c. 33. Sic triduum
disputationibus excusationibusque
extrahitur. ff. ad exhib. l. 10. Si
optio intra certum tempus data,
judicium in id tempus extractum est,
quo frustra exhibetur. Liv. 10. 29.
Fabius in dextro cornu primo (ut
ante dictum est) cunctando extraxe-
rat diem. TENN. vid. Gron. ad
Livium l. xxi. 18.

⁸⁷ Non omisit] Voss. Coll. non
remisit. Leidens. sec. non obmis-
sit. Edd. Romana, & Bonon. im-
misit. Caute vero haec accipien-
da sunt. Nam de die non dimi-
sit exercitum, sed nocte. Livius.
Ita aliquot dies disceptando palam
de legibus, noctesque, emissendis
clam e castris Carthaginensibus ab-
sumptae. Forsan etiam scripserit
Frontinus, quibus omnibus nocte
non emisit.

⁸⁸ Ipse deinde] Duo Reg. Ipse
tamen deinde. TENN. Tamen in-
terponit etiam Medic. sec. etiam
Vossian. cum Medic. pr. cum Pe-
trensis, qui cum duobus aliis de-
mum exhibent. Alius Cantabrig.
denique. F. ipse cum demum. Sic
l. 11. c. 3. §. 17. cum demum in
MSS. nonnullis est tamen deinde.
Placet quoque tō demum Cl. Waf-
seo.

⁸⁹ Pecorumque] Pecorum quoque
MSS. sex cum Edd. Romana, &
Bonon. Medic. prim. quorum pe-
co-

90 corporibus noctu replevit, & supergressus est.

XXI. Idem 91 in 92 Vesvio * obsessus, ea parte, qua mons asperrimus erat, ideoque incustoditus,

* Vulgo CUM IN VESUVIO.

edram. Hillensb. pecorum quo. Leidenf. sec. pectorum quoque cornibus. An fuit caesis captivorum, pecorum more, corp. ?

90 Corporibus] Homo homini fuit semper res sacra, summaque mortis reverentia redditus tetrae tanquam omniparenti matri. Verum, ubi homo hominem exuit, eundem per jocum & lulum occidit, cadavera nec convestivit, nec tralatitia humanitate lapidavit; sed saepe visceribus bestiae sepelivit, imo ipse fuit sepulchrum nati. Spartacus, ut scires eum de sanguine natum; saevus ultra humanarum irarum fidem, hic naturae humanae arcana omnibus conspicua exponit; quibusque jam acciderat, quod omnium malorum erat extremum, non modo illis abstulit, communem in morte honorem, sepulturam, cui nec hostes invident; sed etiam transportandos & conculcaturos milites imposuit; cadaveribus cadavera composuit, & fossas implevit (Heu cadit in quenquam tantum scelus!) meritis (ut de Spartaco Appian. l. 1. Bel. civ. refert) ut a Crasso caesus, & nusquam inventus, privaretur omni sepultura. De Thracibus idem Tacitus 4. Ann. c. 51. Nunc virgultis & cratibus & corporibus exanimis complere fossas: quidam pontes & scalas ante fabricati inferre propugnaculis. Florus 4. 2. De Caesarianis apud Mundam. Ex congestis cadaveribus agger effectus est, quae pilis jaculisque confixa inter se tenebantur. Valerius Max. 9. c. 2. Annibal, cujus majore ex parte virtus saevitia constabat, in flumine Vergello (male Reg. Cod. Gallo) corporibus Romanis

ponte facto, exercitum traduxit. Florus idem afferit l. 2. c. 6. ad quem Freinshemius videndus. TENN.

91 Cum in Ves.] Non habet 70 cum verbum aliquod, quo referatur. Quod miror, non advertisse interpretes. Ego istam vocem, ut non necessariam, delevi auctoritate Medicei primi, Gudiani, Leidensis secundi, & Hillensberg. Nisi mallets transponere. cum in V. o. erat, ea parte, qua m. a. ideoque (Palatin. idemque) incust.

92 In Vesuvio obsessus.] Haec proculdubio vera lectio est; quidquid illi insaniant, qui modo Lesbio, modo Besbio, modo denique Vespio, portenta mera, non montium nomina, hic somniant. ut enim Plutarch. (in M. Crasso) nomen ipsum montis non ponat, conjiciendum tamen relinquit, ex descriptione ejus, non aliam se, quam Vesuvium (qui Campaniae, non Liguria, ut Servio placet, mons est) seu Vesevum (utroque enim nomine censetur) dicere; atque eum Vesvium, de quo Plin. cap. v. lib. 111. quem vide. Mod. Montem hunc Campaniae & Vesuvium, & Vesevum, etiam Vesvium scio appellari solitum. Quare offendere non debent ea, quae in libris aliis reperta sunt, in Vesbio obsessus, sive, in Besbio obsessus. Nam tantum illa valere, pueri sciunt. STEW. Unus R. Besbio. 3. R. Besbio. 3. Hill. Lesbio quae portenta & Modio sunt observata. Vesuvio legi docet Plutarchus in Crasso. TENN. Certissimum est, intelligi montem Vesuvium. Verum in nullo Codice, nec antiqua Editione ita legi-

ditus, ⁹³ ex vimine silvestri catenas conferuit, quibus demissus non solum evasit; verum etiam ex alio latere ⁹⁴ Clodium ita terruit, ut aliquot

⁹⁵ co-

legitur. Habent vel *Vesbins*, vel *Lesbins*, *Hesbins*, *Vespius*, *Besbins*. Unde sine haesitatione rescripti *Vesvius*, contracte ex *Vesuvius*; ut supra *Poplonia* ex *Populonia*. Hinc apud posteriores Graecos *Βίβσις*. Unde & recentiores Latini *Besbins* quoque scripserunt. Hoc tamen Frontini aevo non temere *b.* in hac voce Latine admiserim. Consule omnino Loiidii Dictionarium Geographicum, ac Nic. Heinsum, & Drakenb. ad Silium Ital. l. xii. 151. *Monstrantur Vesvina iuga*. Ex hac doctorum virorum observatione de *Vesvio*, seu *Verbis*, & recentiorum magis *Besbio* verissime corrigi potest Vibius Sequester. *Besbins Campaniae fluvium emittens* MSS. Rev. & Leidenfis, quem contuli, *flumen*. Scribe *Besbins Campaniae flammam emittens*. Sic paullo ante *Aetna Siciliae flammam emittens*. Sic autem reponendum esse, ex parte docet Bocatius. *Bebius Campaniae mons est, ignem ad instar Aetnae Siculae vaporans*. Porro, quae Modius hic ait, perperam Keuchenius putat, dicta esse in Stewechium, cum is posterior Modio sit.

⁹³ *Ex Vimine*] Unus Reg. caret *ex*. Caeterum si Codd. MSS. consensu confirmaretur vulgata lectio, videbatur vera. Omnes at hic MSS. & editi dant *Vimine silvestri*. Qua lectione nihil magis est a ratione alienum. Nusquam enim vimen silvestre occurrit; & Plutarchus in Crasso, catenas *et abrusca* confectas refert. Quare tuto asseres Freinsheimii *Ex vite silvestri*. Florus 3. 20. *Per fauces cavi montis vitiginis delapsi vinculis*. TENN. In Flori loco rectius scribas cum aliis *vitineis*; quomodo legitur

etiam in quatuor MSS. Leidd. *Vite* hic probat Keuchenius. Sed, cum id in nullo sit codice, *vimine* retineo, quomodo in genere vocatur omne virgultum flexibile, cujus species est *vitis*. Cod. Palatinus habet *in vimine*.

⁹⁴ *Clodium ita terruit*.] Habent pleraeque editiones *gladio ita terruit*: quam lectionem, cum meas nugae viderem, consideravi diligentius, & ni fallor, non id quod pueri dicunt, sed germanam Frontini scripturam, quae est ea, quam expressi. Clodius enim Glaber praetor is fuit, cujus a Spartaco ex Vesuvio erumpente, & copiae profligatae, & castra capta sunt. Plutarchus in M. Crasso, & Florus lib. iii. cap. 20. cujus verba adscribam, quod ea & huic & superiori proximae emendationi ita confirmandae sint, ut sperem, nullum deinceps scrupulum in animis hominum de his quidem relictum iri. Sic igitur Lucius: *Prima velut ara viris mons Vesuvius placuit: ibi cum etiam obsiderentur a Clodio Glabro, per fauces cavi montis, &c.* MOD. *Clodium*. Ita modius. vulgo *Gladi*. SCRIV. *Clodium* l. cum Modio. duo Reg. *Gladio* 3. Hill. 2. Reg. *Gladium*. *Clodius Glaber* obsedit Spartacum Flor. 3. 20. TENN. *Gladium* legas in septem meis, sed in Cantabrigiensibus diserte *Clodium*; ut vere correxit Modius, vel si mavis *Clandium*. *Glodium* margo Hittorpii. Ineptit Keuchenius, qui conjicit *Glabrum*. Nam is diu postea missus est, & hoc Spartaci Strategema factum est contra solum Clodium, ut luculenter testatur Plutarchus p. 547. 548. Deceptus cum Modio, & Tenulio Keuchenius est corrupto Flo-
ri

95 cohortes gladiatoribus quatuor & septuaginta cesserint.

XXII. Idem, quum 96 à P. Varinio * Procos, praecclusus esset, palis per modica intervalla fixis ante portam, erecta cadavera, adornata veste atque armis, adligavit, ut procul intuentibus stationis species esset, ignibus per tota castra factis. Imagine 97 vana deluso hoste, copias silentio noctis eduxit.

XXIII.

* Vulgo a L. VARINO.

ti loco; ubi ex duobus hominibus excusum est nomen unum, *Clodio* scilicet *Pulcro* & *P. Varinio Glabro*; Vide etiam *Livii Epitom.* & quos citat *Cel. Dukerus*. For- san apud *Florum* rescribendum *Clodio Glabroque*; ut in eo ille errarit; quod crediderit, hoc *Spartaci* strategema contra ambos fuisse adhibitum. Sicuti errat *Appianus*, quod contra eum primum missum dicat *Vatinium*.

95. Cohortes] Decem amplius millia hominum ait *Keuchenius*. Quod unde hauserit, nescio. *τεχιλίας* numerat *Plutarchus*.

96 *Varino*] Varie huius viri praenomen, sicut & nomen, traditur: dum aliis hoc modo nostro scribitur, cum quibus *Plutarchus* facit, nisi quod *Publii*, non *Lucii* eidem praenomen esse vult: aliis magis placet *Q. Varium* vocare: a quibus stat epitome *Liviana*: nonnullis etiam *L. Varinium* appellare, potius *Sed. Modius*. *Varino*. sic MSS. omnes. *Plutarcho P. Varinus* dicitur. *TENN.* Atqui in nullo meorum, nec *Scrivarii* est *Varino*. Sed *Varinio*, *Icarimo*, *Inarimo*, vel *Varenio*, aut *Varinio*, ut debet, & coniecit e lectione *Parisi.* Edit. *Varinio* bene *Keuchenius*, & *Cl. Wasse* ad *Indic. Sallustii V. fac.* Neque aliter legendum in *Plutarcho*, & *Livio Epit. 95. Claudium Pulcrum legatum, &*

P. Varenium praetorem proelio vicerunt. quo loco haec jam monuit *Sigonius*. Adde omnino *Vinetum* ad *Florum* l. i. c. 20. Non bene *Tennulius* suos codices inspexisse debuit, vel non exacta habuisse excerpta. nam in uno *Hillensb.*, quo usus est, *Varinio* scribitur. *Varinus* verum esse nequit: nam nomen gentile fuit; eique *Varinio* erat cognomen *Glaber*, ut ante dictum. Immo & praenomen *Lucii* a librariis esse, non ab auctore certum habeo, & rescribendum ex *Plutarcho*, & *Livio P.* nam novem, vel decem MSS. dant ab *L. Varinio* vel ab *V.* unde patet, reponendum a *P. Var.* sive a *Publ. Var.* Insuper hic notandum est a *Frontino*, *Proconsulem* vocari, cum modo fuerit *Praetor*, ut ex *Plutarcho*, *Appiano*, *Livio*, *Floro*, ceterisque historicis constat. Quare haec vox hic loci in genere sumenda est pro Viro praetorio, qui cum imperio pro consule apud exercitum vel in provinciis est. Ut loquatur auctor, pro sui aevi more, quo praetores etiam in Provinciis populi dicti fuerint *Proconsules*. Unde *Sergius* in *Act. Apost. c. xii.* *Cypri* vocatur *Ἀρχιεπίσκοπος*; de quo vide dissertat. *Gallie*. in *Historiae Criticae T. xv. Art. x.*

97 Vana] L. unus Reg. *Varia*. unus *Hill.* *ana*. *TENN.* *Varis* for-

XXIII. 98 Brasidas, dux Lacedaemoniorum, circa Amphipolin ab Atheniensium multitudine numero inpar deprehensus, claudendum se 99 praestitit, ut per longum coronae ambitum extenuaret hostilem frequentiam: quaque rarissimi obstabant, erupit.

XXIV. Iphicrates in Thracia quum depresso loco castra 100 posuisset, explorasset autem ab hoste proximum teneri collem, ex quo unus ad 101 obprimendos * ipsos descensus erat, nocte paucis

* Vulgo OPPRIMENDUM.

lenni confusione habet quoque uterque Mediceus, & Ed. Romana. Paulo ante Palatin. *ignibusque*. Distinctione majore ante *immagine* posita loci sensum adjuvi.

98 *Brasidas*] Variarum lectionum monstra hic recensere non vacat. de hoc *Brasida*, ejusque Strategemate consule Thucyd. l. iv. p. 321. &c. Polyaen. l. i. Strateg. c. 38.

99 *Praestitit*.] Rogat magnus Casaubonus ad Polyaenum, quid sit *claudendum se praestitit*, & suspicatur *praebuit*; sed nec id probat. *claudendus* in Medic. sec. *claudum dum* Vatican. Verum probum, & Latinum est *praestitit*. i. e. ultro se claudi passus est, tradidit se claudendum. Vide, quae notavi ad Lucanum l. viii. 615.

————— *indignatus apertum Fortunae praestare caput.*
Adde Comment. ad Phaedr. l. ii. F. 8.

Hospitium adverso quod praestiterint tempore.
Martialis Spectac. 6.

Nec se miretur, Caesar, longaeva vetustas.

Quidquid fama canit, praestat arena tibi.

Sic lege ex optimo Thuanaco; vulgo *donat*, c. Glossa. confer E-

pig. 31. & l. i. 14. *Hoc etiam praestat arena tibi*. Creber est in hoc verbo Frontinus. c. xi. §. 19. & l. iii. 15. 6. *epulas praestitit*. l. iii. 8. 3. *Qua praeruptus mons nullum aditum praestabat* c. 10. 2. *Speciem fugientis praestitit*. c. 17. 7. *Praestitit eis suspicionem metuentis*.

100 *Posuisset*] *Deposuisse* Leid. sec. unus deest in Medic. sec. qui etiam *discessus* male legit. Deim in castra MS. Sriver. & alius inter c. noctu Medic. pr.

101 *Obprimendum ipsos descensus erat*] Ad stipulante sententia reponimus, *ad opprimendum ipsum*. en, quod praecessit, *explorasset autem ab hoste proximum teneri collem*. STEW. *Ipsos* sic MSS. sed praefenda conjectura Stewechii *ipsum*. TENN. Non modo *ipsos* servant MSS. sed etiam omnes cum Edd. primis exhibent *opprimendos*. quod mutari non debuit. Ait auctor, Iphicraten sensitse, se nulla alia via opprimere hostes posse, quam ex illo colle, quem ipsi insidebant. curavit ergo, ut eo illi descenderent, eumque ipse caperet. Quo facto inprovviso rursus descendit, eosque oppressit. Male alii *ipsum* substituunt, & ad Iphicraten referre videntur. Certe, si ad *hostem* retulissent, emendare non fuerat

cis intra castra relictis, imperavit, ¹⁰² multos ignes facerent; eductoque exercitu, & disposito circa latera ¹⁰³ praedictae viae, passus est transire barbaros: locorumque iniquitate, in qua ipse fuerat, in illos conversa, parte exercitus terga eorum cecidit, parte ¹⁰⁴ castra fecit.

XXV. ¹⁰⁵ Darius, ut falleret Scythas discessu, canes atque asinos in castris reliquit: ¹⁰⁶ quos quum latrantes rudentesque hostis audiret, remanere Darium credidit.

XXVI. Eundem errorem obiecturi ¹⁰⁷ nostris
Li-

Vulgo UT M.

at necesse: cum saepius a generali singulari ad pluralem transeunt: ut monuimus ad c. 4. §. 8.

¹⁰² Ut multos ignes] Tō ut ca-
rent MSS. sine sensus dispendio.
TENN. Non comparet quoque
in Scriverianis, nec meis: quare
rursus deleui. vide ad c. 4. §. 7.

¹⁰³ Praedictae.] De hac voce
vid. ad l. 11. c. 1. 4. Sic benedi-
derunt Parisienses, & Modius,
ac seqq. ante erat praedicta, ut
& in MSS. multis. sed praedictae
Medicei servarunt, & Cantabri-
gienses. Mox in ipso Petrensis.
in Gallos, ridicule Palatin. dein
pro cecidit. idem tetigit. male.
Livius l. xxi. 47. Quorum terga
ceciderant & passim. Quare jam
nihil mutem in Lucano l. iv. 714.

— nudataque foeda
Terga fuga, donec vetnere castra,
cecidit.

¹⁰⁴ Castra fecit] Mordicus hoc
retinent MSS. & phrasia Latina,
& elegans est. Consule Cl. Waf-
se in Indice Sallust. V. fac. Caes.
B. Gall. vii. 68. & Hist. B. Alex.
c. 59. Nihilominus huic loco non
videtur apta esse. & maxime pro-
babilis Amphiff. Cuperi conjectu-
ra castra cepit scilicet Thracum &
praesidium, quod in castris reli-
querant. Vide eum T. 11. Epistol.
Corp. a Cel. Burmanno edit. p.

690. Similia autem Iphicratis
Strategemata vide l. 11. c. 12. &
Polyaen. l. 111. in Iphierate: at-
que ibi Casaubonum ad §. 46. quo
capite forsans. 50. rescribendum.
est ἐν Θράκη ἰμβραλὼν, pro ἐν
Θράκη, noto Graecisco. Sic
enim ibid. §. 4. ἐν Θράκη ἐν-
βραλὼν. Aelian. l. xii. V. H. c. 8.
ἐν σκαύει ἰμβραλὼν. & passim a-
pud Poetas.

¹⁰⁵ Darius] 3. Reg. 3. Hill. Da-
rens, & statim Daronum. vide su-
pra c. 3. n. 9. TENN. Darenis &
Daronum etiam duo Cantabrigien-
ses, uterque Leidensis, Gudian-
nus, & Edd. Paris. Hittorp. &
Wechel. & ita passim MSS. La-
tinorum auctorum. De hoc Dami
expeditione vide scriptores cita-
tos ad Nepot. Miltiad. c. 3. Po-
lyaen. l. vii. 11. §. 4.

¹⁰⁶ Quos quum] Vossianus, &
unus Hill. quosdam L. TENN.
dam etiam Leidensis secundus:
quod notaret donec.

¹⁰⁷ Nostris] Medic. pr. meis.
Vossian. nostri. Deest in Medic.
sec. Ligurum vox Scriveria susce-
pta, pro qua Sanutus nonnullis
modo memorat. dein per diversa
sine τοῖς loca exaratur in Medi-
ceo primo. quod verum puto. &
c. 8. §. 4. agros septem vicisque per
F 3 di-

Ligures, per diversa loca ¹⁰⁸ buculos ^a laqueis ad arbores adligaverunt, qui ¹⁰⁹ diducti ^b frequentiori mugitu speciem remanentium praebebant hostium.

XXVII.

^a Vulgo BUBALOS. ^b Vulgo DEDUCTI.

diversa incendit. Sic II. 3. §. 20. *in confragosa perducere* MSS. unus; & I. 11. §. 42. *Vadosa obsidere* MS. c. 3. 23. ex emendatione Gronovii *ad impedita.* lib. 11. v. 35. *per nota se recipere.* I. 111. c. 1. §. 2. *iter per confragosa & deserta emensus.* c. 10. 6. *per occulta.* Alibi *in diversa, in rura & similia* passim tam apud nostrum, quam alios. Hinc corrige etiam Vegetium I. 111. c. 22. *Si per silvas ituri sunt, praemittunt, qui angusta, vel abrupta occupent.* Sic Veterrimae membranae quae Leidenses: vulgo addunt *loca*: apud eundem I. 1. 7. *in f. locis* delendum ex alio Codice. Ceterum totum hoc exemplum Strategematicum non agnoscit versio Italica.

¹⁰⁸ *Bubalos*] 2. Reg. 2. Hill. *Bucabulos.* 1. Reg. 1. Hill. *Bucabulos.* inde finxere *Bubalos.* Verum Bubali, ut docet Isidorus, vocari per derivationem, quod sint similes boum, adeo indomiti, ut prae feritate jugum cervicibus non recipiant; & in Africa procreantur. Non videntur ideo Insucribus tot superfluisse, qui speciem remanentis exercitus praeberent; quare cum uno Regio legas *Bucculos.* Columella I. 7. *cum deinde buculos comprehendis, perducito ad stabulum, & ad stipites religato.* TENN. Merito suspecti Tennulio sunt isti bubali, qui in Italia non ita frequentes sunt, ut in uno exercitu tot potuerint fuisse. Quatuor MSS. mei *Bucabulos.* duo *bucabulos.* unus *bocabulos.* Sanutus *boves.* Modiceus primus *virulos*: quod non dubito Glossam esse veri vocabuli a Regio, & Vaticanano Codice servati *buculos.* Glossae *buculos* *boves*.

¹⁰⁹ *Deducti frequentiori mugitu speciem remanentium praebebant hostium.*] Restituo, ut multis videbitur, audacter; ut mihi, verissime, qui edito frequentiori mugitu. Solens mos quondam librariis, qui de suo ad ineptiam usque prodigi erant, consonantes non suo loco bonis scriptoribus largiri. declaravi apud Vegetium propositis exemplis. quin & in lapidibus veteribus reperias passim *juncxit, vicxit, nuncquam,* & infinita alia. Pari scriptione & in antiquis codicibus manuscriptis observabam *conditio* pro *conditio: extincxi, conjuncxi,* & similia sexcenta. Ad eum modum olim operae hic scripserant: *edito frequentiori mugitu.* inde ineptiores & male feriat homines paullo post fecere *deducti*; & quidem nulla sententia. mentio enim de relictis bubalis ad arbores alligatis, qui recedentibus dominis, frequenti mugitu edito Romanis persuaderent, castra Ligures non movisse. STEW. Diceret, librarios omnes de compacto egisse, ut locum hunc adulterarent. Adeo simul propagaverunt *ta deducti*, quod de via rationis lectorem deducit; Si enim ad arbores fuere alligati, aedepol non potuerunt esse deducti. Stewechius, *Edito, Gujetus derelicti,* Gronovius *o maxagis relictis* conjecerunt. TENN. *Relicti* ad marginem sui codicis alleverat quoque Scriverius. Num *diducti* i. e. hic illic per diversa locati, & ad palos alligati, quomodo vel *seducti* Cl. Wasse se quoque hunc locum legere, ad me perscripsit. quod idcirco, ut sensui consulerem, reposui. atque ita postea deprehendi, etiam placuisse Cl. Lip.

XXVII. Hanno ab hostibus clausus, locum¹¹⁰ eruptioni^a maxime aptum, adgestis levibus materiis incendit; tum hoste ad ceteros exitus custodiendos avvocato, milites per ipsam flammam eduxit, ¹¹¹ admonitos^b ora scutis, crura veste¹¹² contegere.

XXVIII. Hannibal, ut iniquitatem locorum, & inopiam, instante Fabio Maximo, effugeret, noctu boves, quibus¹¹³ ad cornua fasciculos adligaverat¹¹⁴ sarmentorum, subjecto igne, dimisit: quum-

^a Vulgo IRRUPTIONI. ^b Vulgo ADMONITO.

Lipſio. poſſet etiam *deducto* ſcribi, i. e. edito, ſenſu eodem, quo Stewechius ipſam vocem *edito* volebat reſtitui; ſed quod nimis longe a litteris recedit. *Ducere gemitus, ſuſpiria, verba* apud Poetas paſſim. *Deducto mugitu* eſt in longum tracto, ut ſolent boves ſoli edire longos mugitus, Metaphora deducta a filo. Vide notas ad Propert. l. II. 24. 38.

Et mea deducta carmina voce legis.

In Medic. ſec. exaratur quod *ded.* Hillenſb. cum Ed. Pariſ. frequen- tiora. *praebeant* quoque Medic. ſec.

¹¹⁰ *Irruptioni*] Hanno noluit irrumperere in Romanos, ſed ex clauſo loco erumpere: quare audacter reſtituo *Eruptioni*. ſecundum MSS. codd TENN. Manſit tamen *irruptioni* in contextu. quare nos *eruptioni* demum re- poſuimus: quod jubent MSS. etiam mei omnes, Sanutus, Lipſius, & Edd. Veteres, atque ipſa ratio. Eodem modo turbabatur l. III. 10. 1. *Irrupt.* primum apparet in Ed. Wechelii. *eruptionis* Medic. ſec. mox *aggeſtum* Hillenſb. & Sriverii unus. *congeſſis* Sanut. & Medic. pr. dein more ſolito quidam *advocato*. Vid. ad l. I. IV. 14. *intento* Vaticanus. pro- tum in quibuſdam *cum*, vel *otiam*,

vel tamen. *Certos exitus*, Vatica- nus, Medic. prim. & Edd. Rom. ac Bonon.

¹¹¹ *Admonito*] Omnes MSS. *admonitos* & ſic l. TENN. *Admo- nitos* Sanutus non admodum ma- le. Malim tamen *admonito*. ut *comperto* &c. SCRIV. *Cur. poſt.* Rurſus a Wechelio, vel ſimili e- ditione eſt iſtud *admonito*. Scri- verii MSS. tres, meique omnes cum Editionibus antiquis recte dant *admonitos*; quod idcirco re- vocavi. Sic eodem plane modo lib. II. c. 13. §. 5. *Milites diſperſos abire juſſit, admonitos, in quem locum vellet convenire.* Livius l. XXXIII. 7. *Mille pedites miſit, mo- nitos, ut ab inſidiis praecaverent.*

¹¹² *Contegere*] Melius hoc, quam Pariſienſis (Wechelii) c. v. *contingere.* MOD.

¹¹³ *Ad cornua fasciculos adli- gaverat*] Edd. Romana, & Bonon. q. *cornua fasciculis all. fasciculis* Ed. Pariſ. Coll. Voff. *ligaverat.* MS. Arcerianus *fascicula*, quod e Gloſſis probat Keuchenius. Ne audias.

¹¹⁴ *Sarmentorum*] Describit Strategema Nepos in Hannibale c. 5. *Fabio calidiſſimo Imperatori dedit verba. Namque obducta nocte sarmenta in cornibus jumentorum deligata incendit, ejuſque generis multitudinem magnam diſpalatam*

quumque ipso ¹¹⁵ motu ¹¹⁶ adolescente flamma
¹¹⁷ turbaretur pecus, magna discursatione mon-
 tes, in quos actum erat, collustravit: Romani,
 qui ad speculandum concurrerant, primo prodi-
 gium opinati sunt; deinde quum ¹¹⁸ certa Fabio
 renuntiassent, ille ¹¹⁹ de insidiarum metu suos ca-
 stris

*immisit. Quo repentino objectu vi-
 so, tantum terroris iniecit exerci-
 tu: Romanorum, ut egredi extra
 vallum nemo sit ausus. Haud dis-
 simile, quod de vulpibus Sim-
 sonis nobis memorant Sacrae li-
 terae libro Judicum c. 15. TENN.
 Adde Polybium, Livium, Appia-
 num, aliosque multos. Vid. Lam-
 bin. ad Nep.*

^{115 Motu}] Naso i. amor. e-
 leg. 2.

*Vidi ego, jactatas mota face cre-
 scere flammæ,*

*Et vidi, nullo concutiente,
 mori.*

Elegans similitudo est apud Pli-
 nium l. iv. epist. 9. *Ut facies ignem
 assidua concussione custodiunt, di-
 missum aegerrime reparant; sic &
 dicentis calor & audientis intentio
 continuatione servatur; intercap-
 dino & quasi remissione languescit.*
 Eadem est apud Quintilianum
 de oratoribus c. 36. *Magna elo-
 quentia, sicut flamma, materia
 alitur, & motibus excitatur, &
 arendo clarescit.* TENN.

^{116 Adolescente}] h. e. crescen-
 te, ut modo Ovidius. Servius ad
 i. AEneid. 708. 8° eclog. v. 65.
Adolere, proprie augere. Festus.
Adolescit ab oleſco, id est, cresco.
venit. Exoletus, qui excessit ole-
scendi, id est, crescendi modum.
 Isidor. l. xi. orig. c. 11. Nonius
 in adolere. TENN. In Arceriano
 ex Glossa erat *Augescente*. Vid.
 Perizon. ad Sanct. Minerv. p. 757.

^{117 Turbaretur}] Medic. pr. tur-
 baret. Mox discursione Leidenf. pr.
 acturi erant Vatican. perlustravit
 Cantabr. illustravit alius. collu-

strant Edd. primae per Synthesin
 scilicet. Sed tum malim collu-
 strarunt. Dein longe plurimi
 MSS. *ad spectaculum* & Ed. Paris.
 In Mediceo vetustiore *speculatum*,
 quod verum puto. Sic supra in
 MSS. *occupatum* pro *ad occupan-*
dum. Loco tñ deinde, in aliis
 dein, deinc, demum.

^{118 Certa Fabio}] *Cuncta Fabio*
renuntiassent, alii. & audebo di-
 cere, recte: quid enim certis re-
 nuntiatis, & quod res erat, in-
 sidias metueret Fabius? MOD.
 Alias *cuncta*. SCRIV. *Certa*. sic
 4 Reg. & 2 Hill. i Hill. *Cetera*.
 sed Modius *cuncta*. TENN. *Certi*
 Leidenf. sec. *cuncta* uterque Me-
 diceus, & Edd. Rom. Bonon.
 Paris. & Hittorp. alius *cetera*. sed
 verissima lectio est *Certa*, quam
 male in dubium vocavit Modius.
 Cum renuntiassent, non esse
 prodigium, sed humanam frau-
 dem, boves discurrentes sarmen-
 tis ardentibus ad cornua ligatis.
 Clare patet ex Livio l. xxii. c.
 17. *Primo, quum procul cernerent,*
velut flammæ spirantium miraculo
adtoniti constiterunt: deinde, ut
humana apparuit fraus, tum vero
insidias rati esse. & statim Cete-
rum & insidias esse ratus Fabius,
& ab nocturno utique abhorrens
certamine, suos munimentis tenuit.

^{119 De insidiarum metu}] i. e.
 prae metu, ob, propter metum,
 sed in sex MSS. non legas *de*.
 Mediceus prim. *de insidiarum mo-*
tu. secundus *de i. metu suspica-*
tus. Infra l. ii. 4. 9. MSS. non-
 nulli *consternati de mendacio*. at
 illic vide.

stris continuit: barbari, obistente nullo, profecti sunt.

CAP. VI.

De infidiis¹ in itinere factis.

EXEMPLUM I.

² **F**ulvius Nobilior quum ex Samnio in Lucanos exercitum ³ duceret, & cognovisset à ⁴ perfugis, hostes novissimum agmen ejus adgressuros, fortissimam legionem primo ire, ⁵ ultima sequi jussit impedimenta. Ita factum pro occasione amplexi hostes, diripere sarcinas coeperunt. Ful-

⁶ Vulgo ULTIMO.

¹ *In itinere*] Medic. sec. itin-
ri. Tq̃ factis caret Gudianus.
Dein Arcerianus ex ipso Samnio;
quod sine judicio probat Keu-
chenius.

² *Fulvius Nobilior.*] Non super-
sunt scriptores, qui hoc cogno-
mine hunc Fulvium insignive-
runt. Livio & Fastis Capitolinis
vocatur *Fulvius Paetinus*. Primus
hoc cognomine venit ejus filius,
qui tamen ab aliis quoque sim-
pliciter *Paetinus*, vel *Paetinus No-
bilior* nominatur. Unde non cer-
to constat, an non & hic Ful-
vius, de quo agimus, in alio-
rum scriptorum annalibus *Nobi-
lioris* cognomine memoratus fue-
rit. Alioquin hic & c. xi. 2. ex-
rasset auctor. Confer Pighium
T. i. Ann. p. 386. & T. ii. p.
35.

³ *Duceret*] *Educeret* MSS. SCRIV.
Sic MSS. quos videre potui. Gu-
jerus in ora sui libri notavit.
MSS. *educeret*. ut & Scriverius.
quia praecessit ex Samnio Livius
l. xxiii. c. 19. *Educto ex hibernis
milite, Castrum redit.* TENN.
Educeret est in Medic. & Edd.

Rom. Bon. Wech. Paris. perinde
est; quare nihil mutet. Vid. ad
l. i. c. 4. §. 1. *Duceret* sine tq̃
exercitum est in Vossiano: & hoc
non refragatur scriptorum au-
thoritati. Pessimum esset *deduce-
ret*, quod unice volebat Keuche-
nius ex §. 3. ubi *deducere* rectum
est, sed alio sensu; quia adest
longum agmen. Hic non haberet
locum.

⁴ *Perfugis*] Unus Reg. *profu-
gis*. TENN. *Profugis* quoque Me-
diceus, & Leidensis secundus. sed
male. *Profugus* dicitur, qui ca-
ptivus aufugit. *Perfuga* est deser-
tor, transfuga. quales hic intelli-
guntur. quamquam *profugere* pro
transfugere dixerit Justin. l. xiii.
c. 8.

⁵ *Ultimo*] Sic haftenus editi.
Verum omnes MSS. *Ultima* siquē
c. 4. n. 13. *subitus evasit.* TENN.
Ultima exhibent quoque Scrive-
riani, & mei Codd. ac Ed. Paris.
quod rescripsi. Curt. l. iv. c. 13.
§. 27. *Ultima Meleagri ala stabat.*
l. v. 1. 23. *equites ultimi ibant.*
Mallem etiam, nisi verarent MSS.
primam. Vide Gronov. Observ.
F 5 . l. 1.

Fulvius ⁶ legionem, de qua supra dictum est, ⁷ quinque cohortes in ⁸ dextram viae partem direxit, quinque ad sinistram; atque ita praedationi intentos hostes, explicato per utraque latera milite, clausit, ceciditque.

II. Idem, hostibus tergum ejus in itinere prementibus, dum, flumine interveniente, non ita magno, ut transitum prohiberet, ⁹ moraretur tamen rapiditate, alteram legionem in occulto citra

• Vulgo legionis.

L. I. c. 7. & Drakenb. ad Silium. l. 11. 235. aliosque. l. 11. c. 3. §. 16. *Novissimos Italicos confirmat.* ubi MS. *novissime.* male. *de in ita* non habet Ed. Paris. Romana *ita facto cum.* Bonon. *ita facto.*

⁶ *Legionis*] Sic solus reliquit Leidenus sec. cum uno Scriviano. Ceteri, tam Scrivarii, quam nostri Codices, & Edd. principes edunt *legionem.* nec dubito, quin ita concipiatur quoque in MSSis Tenulii. nam Hillensbergii Codicis, quo inter alios usus est, non alia est lectio. Optime, & elegantissime. quod mutarunt, qui hunc frequentissimum tamen loquendi morem non perceperunt. quod tam totum, quam partes in eodem casu efferuntur. Livius l. XXIV. 20. *consules, Marcellus retro, inde venerat, Nolam rediit; Faustus etc. l. XXIV. 7. Interfectores, pars, pars etc.* & apud solum Livium similia senecta, aliosque. adi omniao Sanctium in Minerva l. IV. c. 8. p. 707, 708, 709. & ibidem Cl. Perizonium Caesar. B. Civ. 111. 108. *Totales refectores, uno per legatos ejus Ramen erant ad erat, alterae etc.* Nec aliter Graeci patrum. Vide Doctissimum antiquam morem J. Alberti in Observat. Sacris p. 269. Ceterum verbum fluctuantem est non agnoscit Gudmann.

⁷ *Quinque cohortes*] Fuerunt tempore reip. in legione (de quo ambigi video) decem cohortes. Nam his quinque in legione sua hic Fulvius habuit. Cincius apud Gall. XVI. c. 4. *In legione sunt centuriae sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.* De Cinna Vellejus l. 11. c. 20. *E civium delectu trecentas amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionum infat impleverat.* In legione Caesariana eundem numerum facile colliges ex ipso lib. VI. c. 7. Bell. Gall. Labienus cum tres legiones accepisset. *V. Cohortium* (inquit) *praefecto impedimentis relicto, cum XXV. cohortibus proficiscitur.* Ergo in tribus legionibus XXX. cohortes, in una decem. L. VII. c. 60. *V. cohortes, quas maxime firmas ad dimicandum esse existimabat, castris praesidio reliquit. V. ejusdem legionis reliquas de media nocte cum omnibus impedimentis adverso flumine magno tumultu proficisci imperat.* Sub Caesaribus eundem numerum tradit fuisse Vegetius l. 11. c. 6. & c. 25. *TERM.*

⁸ *Dextram partem viae*] Nonnulli MSS. *dextram.* Cuncti concinnius, ut reposui d. *viae partem.*

⁹ *Moraretur tamen rapiditate*] Scaliger ad oram libri sui adscripterat *morant.* Offendit sine dubio verum summum; quod praecedentia ut transire praebere

tra flumen collocavit, ut hostes, paucitate ¹⁰ contempta, audacius sequerentur. Quod ubi factum est, legio, quae ¹¹ ob hoc disposita erat, ex in-

a Vulgo AD HOC.

beret ad flumen, moraretur vero passive ad Fulvium, stante vulgata lectione, referri debeant. Et sane duriuscula est oratio, & nescio, quid scabri continet. Nilominus, nisi moraretur retineamus, desiderabitur verbum, quo pertinet *dum*. Cogitavi, in praecedentibus auctorem esse corruptum, & dudum conjeci, scribendum, ut *transitu prohiberetur* sc. Fulvius. Hoc pacto certe omnia melius procederent. c. 4. §. 9. *Indi fluminis trajectu prohibitus*. Ne pos in Hannibale. c. 3. *Alpico conantes prohibere transitu*. uti legendum esse, & non *transitum* monuit Heinsius ad Ovid. Art. Am. 335. l. 11. & confirmat Cod. Leidensis. Hirt. B. Alex. c. 29. *qui transitu Caesarem prohiberent*. Curt. l. VIII. 13. §. 5. *Transitu prohibiturus hostes*. Eodem modo emendandus videtur Justinus l. XXIX. c. 4. *In Italiam Philippum copias trajecturum, Laevinum praetorem cum instructis navibus ad prohibendum transitu mittunt*. vulgo *transitum*. l. 1. c. 8. *Cum prohibere eos transitu Araxis fluminis pesser*. Deinde *cum rapiditate* pro *tamen* r. Leid. pr. In Mediceo secundo *tum in peditatu*. Arcerianus *rapacitate*. Verum ut *rapidus amnis*, sic quidem passim apud Poetas, & alios *rapax amnis*, *unda*, & similia pro celeri & torrente dicuntur: quare in Lib. de Aquaed. Art. 73. *Cui rei ratio est, quod vis aquae rapacior velocitate ipsa amplius modum*, non opus erat Dotissimi Poleni conjectura *rapidior*. At tò *rapacitas* pro *rapiditate*, seu velocissimo cursu non temere reperiatur.

10 Contempta] Duo Regii. con-

templata. vulgata praestat. Liv. 34. c. 47. *Eorum paucitate contempta, Galli universi ex castris erumpunt*. TANN. Uterque Medicus quoque *contemplata*. Quod non ita temere spernendum. Hostis contemnebat Fulvium jam; ideoque ejus terga in itinere premebat: sed tum videre exacte non poterat, quantam secum multitudinem haberet Romanus: Hinc caute tantum ei instabant. quare, ut in insidias vocaret, simulabat Fulvius militum paucitatem, ut hostes ea visa audacius sequerentur, & ita ab altera legione in latera eorum invadente caederentur. *Contemplata* ergo passive sumtum, ut pleraque verborum Mediorum participia solent, vel ab ipso veteri verbo, quod restat apud Ennium, Plautum, & alios, *contemplare* formatum notabit, animadversa & peripetia. Hoc verbo in eadem re utitur Vellejus l. 11. c. 81. *Exercitus contemplatus frequentiam suam a disciplina desiscit*. Non damno tamen penitus *contempta*, ut l. 111. c. 17. §. 1. & passim apud alios.

11. Ad hoc disposita] Omnes MSS. numero sexdecim, & Editiones vetustae scribunt *ob hoc*. Quod ut reponerem, perpetuus Frontini stylus exigit; idque placuisse Cl. Wasse, ex margine ipsius libri intellexi. *Ob hoc valet propterea*. c. 1. §. 6. *Ob hoc operosiores pontes jungunt*. c. 4. §. 7. *Ob hoc nemini suspectus*. c. 12. §. 2. *Ob hoc adtonitos milites cerneret*. l. 11. c. 1. §. 10. *Ob hoc exasperatus*. l. v. 33. *Ob hoc dispositus*. adde l. 11. 13. 8. 111. 2. 1. 8. 3. Vide tamen §. 44.

insidiis hostem adgressa ¹² vastavit.

III. Iphicrates in Thraciam quum propter ¹³ conditionem locorum, longum agmen ¹⁴ deduceret, & nuntiatum ei esset, hostes summum id adgressuros, cohortes in utraque latera secedere, & consistere iussit, ceteros ¹⁵ subfugere, & iter

¹² Vastavit hostem] Rara locutio. sic tamen Seneca Epist. 113. *Alexander Persas atque Indos vastabat, fugabatque.* Adde Scheffer. ad J. Obsequent. c. 114. *Ut vastando suæ hostile imaginarentur bellum, lacrimantesque, mutis adfectibus calamitatem praefugirent suis.* Ita hunc locum legendum esse didici ex libro, quo usus est Lipsius. Vulgo *lac. multis adfectibus.* passim in tali allusione *mutus* abiit in *multus*. Ut apud Lucanum l. v. 218.

Sic muta levant suspiria vatem. ut post editum a me Lucanum vidi ab Ill. Heinsio optime ad libri sui marginem correctum esse; quod ego in unico codice inventum non multum curaveram. sed ei accedit quoque Taurinense MS. vulgo *multa*. Ipse Lucanus l. i. 247.

*Et tacito mutes voluunt in pe-
tore questus.*
quo loco nequaquam esse cum alio rescribendum *taciti* discas ex Cel. Burni. ad Ovid. Epist. xiii. 69. & maxime in Addend. Statius l. xi. Theb. 604.

Tandem muta furens genitor suspiria solvit.

Et illic eadem in MSS. varietas; neque aliter in Catulli Epith. Pelei, & Thetidos legit Heinsius pro *multas* ad Tibull. in Adversar. p. 466.

Mutas expromam mente querelas.

Hinc patet, nihil mutandum esse in Statio l. ii. Silv. i. 104. de infante.

*Tu tamen & mutas etiam tunc
murmure voces,
Vagitumque rudem fletumque in-
fantis amabas.*

Marklandus hoc non capiens audacter mutavit in *metas in murmura*. Silv. l. iv. s. 19.

*Unique (si quando) canenti
Mutus ager domino reclamat.*

sed ad Frontinum revertamur. Pro *ex inf.* MSS. quatuor vetustiores cum Edd. Rom. & Bonon. de *inf.* quod Clariss. Wasse, & mihi arridet. Medic. sec. ab *inf.*

¹³ Conditionem locorum] Gujertus. h. e. habitum. TENN. i. ingenium, naturam loci. Ovidius l. iii. Trist. s. 53.

— — — molliat ipse
Mutati poenam conditione loci:
Ex Ponto ii. s. 16.

Credibile est fieri conditione loci.

Justin. l. ii. c. i. *ac frugum pro regionum (MS. locorum) conditione apte genera variata.* Valer. Maxim. l. iii. 3. Ext. 4, *Dum terrae conditionem, habitum maris, totius denique mundi naturam exprompsit.*

¹⁴ Deduceret agmen.] Forte quis malit, *educeret*. mihi tamen per placet, *duceret*. STEW. Malim *educeret*. Sic supra MSS. Stewachio placet *duceret*. SCRIV. *Deduceret*. Sic omnes MSS. TENN. Etiam mei: & recte. *Deducere* enim notat proprie extendere, & in longitudinem extenuare. Hinc *deducere carmen, flum, grati-
nem, & similia.*

¹⁵ Subfugere] Alii *fugere*. Quidam

iter ¹⁶ maturare. Transeunte autem toto agmine lectissimos quosque retinuit: & ita passim circa praedam occupatos hostes, jam etiam fatigatos, ipse requietis & ordinatis suis adgressus, fudit, exuitque praeda.

IV. Boji ¹⁷ in silva Litana, ¹⁸ qua transiturus erat

dam etiam *sufferre*. sed recte nos. *Suffugere* hic est, non revera fugere, sed fugae speciem praebere. MOD. *Suffugere*. Ita Modius, cum alii *fugere*, aut *sufferre* legant. SCRIV. Unus Reg. *Subfugere*. Hittorpius *Fugere*. *Suffugere* Medio est, non vere fugere, sed fugae speciem praebere. TENN. *Fugere* MSS. duo cum Edd. Paris. Hittorp. & Wechelii, in cuius ora *sufferre*. Ceteri omnes *suffugere*, i. e. clam abire.

¹⁶ *Maturare iter*] Virg. *Maturato fugam*. Vide Macrob. vi. c. 8. Saturn. Quae nobis verba sunt neutra, & junguntur infinitivis, veteribus activa & accusativis juncta. Terent. Andr. iii. 3. 44. *Is mihi suadet, nuptias, quantum queam, ut matrem*. Tacit. Germ. c. 20. *Sera juvenum Venus, eaque inexhausta pubertas: nec virgines festinantur*. 2. Ann. 6. *Properatae naves*. ibid. c. 22. *Bellum in Angrivarios mandat Stertinio, nisi deditioem properavissent*. ibid. c. 31. *Juravitque Tiberius, petiturum se vitam quamvis nocenti, nisi voluntariam mortem properavisset*. Silius Ital. l. 1. *Prodiga gens animae, & properare facillima mortem*. 1. AEnceid. 666. *Haec celerans, iter ad naves tendebat Achates*. Tacit. 2. Ann. 5. *Celerandas victoriae intentior*. TENN.

¹⁷ *In silva Litana*] Sic l. corrupti hic codd. librariorum ignorantia. Unus Reg. unus Hill. *In insula Latina*. 3. Reg. 2. Hill. *In silva Latina*. Verum Boji intra Apenninum se tenere Liv. v. 35. formidanda equidem gens R.

Reip. multorumque triumphorum materies. Ἀλλὰ μηδὲν αὐτοῖς καὶ τοῖς Λατίνοις. Loquitur de L. Posthumio Albino, consule designato, cujus caput Boji amputatum intulerunt suo templo, poculum Sacerdoti. Livius l. xxiii. c. 24. *Silva erat Vasta (Litana Gallii vocabant) qua exercitum traducere erat*. *Ejus sylvas dextra levaque circa viam Galli arbores ita inciderant, ut immotas starent, momento levi impulsae occiderent*. Ergo Litana silva in Bojis. Verum quaeritur, quinam illi Boji; a Stewechio collocantur in Gallia Lugdunensi, falsoque adducitur Plinius lib. iii. c. 17. & lib. iv. c. 18. (Nam ille nihil aliud asserit, quam Bojos alios circa Padum, hos in Lugdunensi Gallia colere) A Cluverio (cui assentior) in Gallia togata; ad Apennini radices ex Zonarae lib. ii. Ann. O' δὲ Ποσειδῶν Ἀλφειὸν μετὰ πατρὸς τῆς γῆς ὑπὸ τῶν Βοιῶν, ἐφ' ὧν δὲ ὄρεος ὁλῶδες πορεύονται, καὶ ἐνεδράδεϊς. Argumento infirmo, quia iste mons silvofus potuit esse & in Gallia Lugdunensi. Clarius Liv. rem docet l. xxxiv. c. 22. L. Valerius Flaccus in Gallia cum Bojorum manu propter Litana (male Stewechius Litania) silvam signis collatis secundo proelio confligit. Consul reliquum aestatis circa Padum Placentiae & Cremonae exercitum habuit. quia consul tetendit circa Padum; relatoque Hispanico, & Bojorum bello Livius ait: *Hic statim rerum in Italia* (non

erat noster exercitus, succiderant arbores, ita ut ex parte exigua sustentatae starent, donec impellerentur: delituerant deinde ad extremas ipsi¹⁹ Boji, et ingressoque silvam hoste, in proximas ulte-

a Vulgo UBI INGRESSO S. H. PROXIMAS.

(non Gallia) Hispaniaque esset. quia idem Flaccus cum Bojis & Insubribus Gallis (quos Alpes a Lugdunensibus separant) depugnavit. ibid. c. 46. In Gallia L. Valerius Flaccus proconsul circa Mediolanum cum Gallis Insubribus & Bojis, qui Dornulaco duce ad concitandos Insubres Padum transgressi erant, signis collatis depugnavit. c. 42. L. Valerius consul quum post fusos circa Litanam silvam Bojos, quietam provinciam habuisset. lib. xxxiii. 23. Q. Minutius consul de Liguribus Bojisque Gallis in monte Albano triumphavit. Praeterea bello Punico secundo (cujus tempore accidit Posthumii clades) in Gallia Transalpina non habuere exercitum Romani. Vide Ortelium de eorum in Germaniam migratione, Wolfgangum Lazium l. vii. Strabonem l. vii. Bononiam quasi Bojoniam ab illis conditam crediderim. TENN. MSS. mei omnes inepte Latina.

18 Qua transiurus] Omnes MSS. quam transiurus. TENN. Tres quatuorve mei retinent qua. Ceteri quam. sic transiro salium Pyrenaeum Nepos. Hannib. c. 3. dein quatuor succiderunt. Mox ita non male abest a Palatino. ut parte omisso τὴν ex habent sex. sustentata est. duo. sustentante s. Medicus antiquior. scribi posset ut p. vel ut eae, parte exigua sustentante, starent &c. Paullo post delituerunt Vaticanus, Petrensis, & Edd. primae.

19 Ubi ingresso silvam hoste proximas ultiores impulerunt] Corrigo qua ab interpunctione, qua de scriptura, hoc modo: delitue-

rant deinde ad extremas ipsi Boji. ingresso silvam hoste, proximis ultiores impulerunt. Si vacat, locum considera; ac dijudica, recte fecerim, qui veritate historiae a vulgata Frontini scriptura discefferim. Stratagemate isto Posthumium Consulem, & cum eo millia xxv. deleta, memoriae prodidit Livius; ex cuius lib. xxiii. verba rei illustrandae, & confirmandis conjecturis huc arcessere visum fuit: Galli (inquit) oras extremae silvae cum circumfessissent, ubi intravit agmen saltum, tum extremas arborum succis arum impellunt, quae alia in aliam instabilem per se ac male inhaerentem incidentes, ancipiti strage arma, viros, equos obruerunt. Boios vero istos, quibus Frontinus id Stratagma tribuit, Galliae Lugdunensis populos fuisse, si quis nescit, consulat Plinium lib. iii. c. 7. & lib. iv. c. 18. Item de migratione eorundem in Germaniam, inter ceteros Wolfgangum Lazium lib. vii. & Strabonem lib. vii. Livius lib. xxxiv. L. Valerius Flaccus in Gallia cum Boiorum manu propter Litaniam silvam secundo proelio confixit. STEW. Omnes MSS. carent τὴν Ubi. 2. Reg. 3. Hill. Ingressoque. Ingeniosa equidem Stewechii lectio, & distinctio. Delituerant d. a. e. ipsi Boji: ingresso s. h. proximis ultiores impulerunt. Sed quo repetitionem τὴν Boji? Nam praecessit, libens legerim. Delituerant d. a. e. ipsi: ingressoque silvam hoste, proximas in ultiores impulerunt. Liv. xxiii. c. 24. Galli oras extremae silvae quum circumfessissent, ubi intravit agmen saltum, tum

ulteriores inpulerunt. Eo modo propagata²⁰ pariter supra Romanos ruina, magnam mañum eliserunt.

tum extremas arborum succisarum impellunt, quas alia in aliam instabilem per se ac male haerentem, incidentes, ancipiti strage, arma, viros, equos obruerunt, ut vix decem homines effugerent. Aliud Nerviorum in arboribus narrat Caesar l. 11. belli Gall. Teneris arboribus incis, atque inflexis, crebrisque in latitudinem ramis [enatis] & rubis sentibusque interjectis effecerant, ut instar muri hae sepes munimenta praerberent, quo non modo non intrari, sed ne perspicere quidem posset. TENN. Ubi ingresso. Sic plane, sed corrupte Leidenfis secundus: Uterque etiam Mediceus, & Vaticanus servant ubi. pro ea voce in uno Cantabrigiensis legas in sylva. quare non dubito, quin vere ex conjectura Stewechii reposuerim Boji. Mox

ingresseque pro ingresso rescripti ex MSS. duodecim. In Mediceo primo est ingressos s. hostes. In secundo ingrossum s. hostem. In utroque, & Edd. Rom. Bonon. Paris. est eo modo in prop. certissimo indicto, me ex auctoris mente addidisse tò in ante proximas, quae praepositio locum amiserat. Male Tennulio placebat proximas in ultiores. ultiores sive exteriores, ut est in margine Vossianae Collationis, vel extremas, ut loquitur Livius, inpulerunt in proximas, Romanos versus. Favet ramen Tennulio MS. Cantabrigiensis, in quo proximas super ultiores imp., interpolare.

20 Pariter] Deest haec vox in Hillensberg. Magna magna uterque Medic.

C A P. VII.

Quemadmodum ea, ¹ quibus deficimur, videantur non deesse, ² aut usus eorum expleatur.

EXEMPLUM I.

³ L. Caecilius Metellus, ⁴ quia usu navium, quibus elefantos transportaret, deficiebat.

¹ Quibus deficimur] Omnes MSS. Deficimus. Latinissime. De vite Columella l. 3. Cumque transuleris de humido in aridum locum, vide, ne pristino alimento deficiat. ibid. Commodè stant, nec deficiunt macro solo. Sueton. 3. Illust. Gram. Cum jam non grossu modo deficeret, sed & visu. Auditor statim. Usu navium deficiebat. Sic 2. Hill. & unus Reg. item Sparto deficiebant. unus Reg.

TENN. Vaticanus quae deficiat. ceteri omnes hic quoque, non infra, & Edd. primae dant deficiamus. Sed male omnino & contra Latinae linguae genium. Loca enim, quae adfert Tennulius, vel sunt corrupta, vel huc non pertinent. Defecto homo dicitur tam animo, quam corpore, qui languet, vel animo fractus, inbecillusque est, & per translationem planta, aliaque res deficit,

batur, junxit dolia, constravitque tabulamentis, ac super ea positos per Siculum fretum transmisit.

II. Han-

cit, quae vires amisit. ut docuerunt satis viri docti. At *deficere aliquare* pro ea re carere; & indigere, non est Latinum, dicendumque *defici*. ut ubique exhibent quoque integerrimi & vetustissimi codices. Id etiam ipsa dicat ratio. Res enim dicitur *deficere nos*, adeoque nos, *deficimur* re, non *deficimus*. Hinc *defectus viribus* & alia pro *deserto* passim in MSS. melioribus. Luculenter hoc praeter alios, quos laudat, demonstravit Ill. Hein- sius Quidium Ep. v. Her. 150.

Deficior prudens artis ab arte mea.

ubi inter cetera exempla producit multa e solo Columella, quibus adde l. III. c. 8. *agros optimis defici segetibus*, & Gronov. ad Senecae Epist. 30. quocirco in loco per Tenuillum prolato audacter rescribo *deficiatur*. nam in Suetonio e MSS. jam ediderunt viri docti *deficeretur*. Alter Columellae l. III. c. 2. locus huc non facit, nam Ablativus non regitur ibi a *tau* *deficiunt*, sed ab intellecta praepositione *in*; ut ipsum inspicienti locum luce clarius patebit. Optime itaque *deficimur*, & infra *usu deficiebatur*, & *sparto deficiebantur* e Codicibus emendationibus editur, ut & l. II. c. 5. §. 13. *quae lignis deficiuntur*. l. III. c. 15. 4. *defici frumento*. Lactantius l. I. de Falsa Rel. c. 3. *quoniam & sensu deficiamus & verbis*. Sic vulgo. Sed antiquissimus optimusque codex Bononiensis recte *deficimur*.

2 *Aut usus*] 2. Hill. ut *usus*; Tertius & *usus*. TENN. Uteriam plerique nostri, & Edd. pp. duo vel tres & *u*. male. *Compleantur* Medic. pr.

3 *L. Caecilius*] In tribus deest rursus praenomen. Alii *Laelius*, vel *Caelius*, vel *Decius* inepte.

4 *Quia usu*] 3. Reg. *quia usus*. TENN. *Usus* ex meis tantum servant tres Scriveriani, duo Cantabrigienses, & Coll. Voss. Ceteri cum editionibus, quas vidi, ante Modium *usus*. male: ut & *deficiebat*, quod est in octo meis, & Edd. Rom. ac Bonon. dein *elephantes* Edd. vetustae cum utroque Mediceo, in quibus etiam *transportarentur*, *deficiebat*, retracta scilicet syllaba *ur* a posteriore vocabulo. Elephantium autem intelliguntur, quos L. Metellus in Sicilia proelio contra Carthaginienses cepit. Confer auctores citatos ad Florum. l. II. c. 2. *Centum circiter elephantorum captivitas* & infra l. II. c. 5. §. 4. Hinc *elephas* deinceps signatus & biga elephantorum in Metellorum nummis ad hujus victoriae & triumphus memoriam. Consulte Ill. Spanhem. T. 2. praest. Num. p. 214. & Cuper. diff. II. de Eleph. c. 2. 4.

5 *Tabulamentis*.] Nove dictum pro *tabularis*; quod testatur Keuchenius esse in Arceriano. Contra pro *tabularis* in Sufiano Cod. est *tabulamentis* apud Veget. l. III. c. 7. *Navigari vero amnes, stylis fixis* (sic etiam duo vetustissimi Leidd. MSS. vulgo male *hastilibus*) ac *superpositis tabularis pervii sunt*, vel certe *tumultuario opere colligatis inanibus cupis*, *additisque trabibus transitum praebent*. ubi vide Stewechium, & quae congesti de *vacuis cupis* ad Lucan. l. IV. 420. paullo ante Edd. Rom. Bonon. & Wechel. *vinxit dolia*, mutatione solemni. *constituitque* etiam male duo MSS.

II. Hannibal, quum ⁶ in praecalti ^a fluminis transitum elephantos non posset compellere, neque navium, aut materiarum, quibus ⁷ rates ⁸ contexerentur^b, copiam haberet, iussit ⁹ ferocissimum elephantum sub aure vulnerari, & cum, qui

^a Vulgo AD P. & PELLERE. ^b Vulgo CONTINERENTUR, CONSTERNERENTUR.

⁶ Ad praecalti &c. pelleré] Omnes MSS. in praecalti compellere. TENN. Scriveneriani, & mei, quotquot usus sum, in p. compellere: i. e. adigere, ut flumen transirent, seu in flumen compellere, ut loquitur Caesar l. 11. B. Gall. c. 23. Bene & Latine: quod idcirco non dubitavi auctori nostro restituere. Cicero l. 1. Ep. ad Famil. 9. Cum in hunc sensum compellat injuriis. Valer. Maxim. l. 7. c. 6. §. 10. Unumquoque ex his falcem percussam in caedem suam compulit. Justin. l. 19. c. 4. Hostes in fugam compulit. Immo noster l. 11. c. 3. §. 1. in deditionem compulit. In Mediceo pr. & Leidensi sec. praecalti. Intelligitur autem Rhodanus, ut e Livio patet. Rursus editiones antiquae cum Mediceis elephantis.

⁷ Rates] In copiatum trajectu hac voce utuntur Latini. Liv. v. 35. Pado ratibus trajecto non Etruscos modo; sed etiam Umbros agro pellunt. Curt. 9. 8. Ille se ratibus equitem phalangemque transportatum esse pronunciat; super utres jubet nare levius armatos. TENN. Medic. pr. naves vel rates. Supra MSS. octo nec n. pro aut Edd. vetustae ac. melius foret nec. Materiarum Medic. primus, quasi a recto materies.

⁸ Consternerentur.] Pessime quidam, r. continerentur. MOD. Alias continerentur. Forte compingerentur. SCRIV. Consternerentur. lege sic cum Modio. Tamen in 3. Reg. 3. Hill. continerentur. TENN. Cur ita cum Modio, & Hittorp. margine legamus, nulla

caussa est. Certe nulla MS. auctoritas. Constante in MSS. & Edd. veteribus legas. continerentur; nisi quod in Mediceo primo scribatur consternerentur, quomodo Cl. Almeloventius coniecerat, probante Ill. Cupero diff. 11. c. 4. de Elephantis. Et in Petrensi conficerentur, quae glossae sunt genuinae vocis contexerentur. Sic enim Frontinum scripsisse, nihil dubito; atque idem inter varias posterioris curae conjecturas, quales sunt contignarentur; continnarentur; proposuit sibi Scrivenerius. Si rates tabularis consterneret, ut Ex. praeced., debuit habere eas. Atqui non habebat naves aut rates non modo, ut ait auctor, sed ne quidem materiam, qua eas, quas non habebat, conficeret sive contexeret. Id enim elegantissimo usu texere & contexere notat. Valer. Flacc. l. 11. c. 108. Puppis senis contexere canna. Auson. Perioch. 6. Odyss. Contextu ratis remete properatas, ut recte emendavit J. F. Gronovius l. 11. Obs. c. 7. ubi plura de hac significatione. Hinc texta carinae & texta pro ipsa navi passim apud Poetas. Ne nimia congeram, adi commentariis VV. Doctorum ad Ovid. l. XIV. Metam. 530.

— — — fort ecce dvidas is
pinea Turris

Texta fates.

tan contexere, & consternere differentiam in fabrica pontisreggie nos docet Caesar B. Gall. l. 14. c. 17.

⁹ Ferocissimum &c.] Pal. fer-

qui vulnerasset, transnato statim flumine, procurrere. Elephantus exasperatus, ad persequendum doloris sui auctorem, transnavit amnem, & reliquis idem audendi fecit exemplum.

III. ¹⁰ Carthaginiensium duces instructuri classem, quia sparto deficiebantur, crinibus tonsarum ¹¹ mulierum ad funes efficiendos usi sunt.

IV. Idem Massilienses, & Rhodii fecerunt.

V. ¹² M. Antonius, a Mutina profugus, cortices pro scutis militibus suis dedit.

VI. Spartaco, copiisque ejus, scuta ¹³ ex vimine fuerunt, quae coriis tegebantur.

VII.

visum. Medicei elephantem. Dein Medic. pr. ut e. q. v. transnato flumen procurreret. Transnato & mox transnavit nonnulli Codd. & Edd. percurrere Medic. sec. & Ed. Bon. praecurr. Ed. Romana. Tum elephas MSS. duo. Elephas Medic. sec. prosequendum Medic. prim. Tandem pro fecit exemplum Medic. pr. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechel. dedit, e Glossa.

¹⁰ Carthaginiensium] Sic majui cum MSS. quibusdam & Scriverio. Alii Carthaginensium, Vide supra. Mediceus pr. Carthaginiensis. De Sparto ad usus navales adhibito adi omnino Salmasium ad Solinum p. 187. unde ad verbum fere suam notam descripsit more solito Keuchenius, deinde deficiebant. MSS. quatuor. & Edd. pp.

¹¹ Mulierum] Flor. 2. 15. In tormentorum vincula matronae virorum suos contulerunt. Vide exempla a Freinshemio, huc allata. TENN. Adde C. Rhodigin. Var. L&A. l. xviii. c. 11.

¹² M. Antonius] Praenomine careat Leidens. pr. & Mediceus sec. Mox Seq. Ex. pro. copius Pergrensis, Sociisque.

¹³ Ex vimine] Unus Reg. Ex

viminibus. Tacitus 2. Ann. c. 14. Non lorica Germano, non galeam ne scuta quidem ferro nervove firmata, sed viminum textus, vel tenuis & fucatas colore tabulas. Caesar lib. 11. bell. Gall. c. 33. scutis ex cortice factis, aut viminibus intextis, quae subito (ut temporis exiguitas postulabat) pellibus induxerant. Historia haec Spartaci est apud Flor. 3. c. 20. Ex Sallust. 4. Hist. Nonius. Soliti neesse ex viminibus vasa agrestia: ibi tum, quod inopia scutorum fuerat, ad eam artem se quisque informam parmae equestris armabat. Talia scuta, e viminibus contexta, usurpaverunt Persae, & Graeci vocarunt γέρρα. Herodotus l. ix. c. 60. Φράξαντες γὰρ τὰ γέρρα οἱ Πέρσαι, ἀπὸ τῶν τοξευμάτων πολλαὶ ἀφιδίως. c. 61. Ἐγένετο δὲ πρῶτον οὕτως τὰ γέρρα μάχη. ibid. 98. Αὐτοὶ δὲ συνέφρασαν τὰ γέρρα ἔργον εἶναι σφι. Idem Persae facta ex gerris testudine sese conspauerant. Hesychius Γερράδια, σπρωτηρίδια. Varro l. vi. L. L. Congerros a gerra, & Graecum est, & in Latina crasis. Alias veterum scuta constabant ex ferro, quod multipli-

VII. Non alienus, ut arbitror, hic locus est, referendi factum Alexandri Macedonis illud nobile; qui per deserta ¹⁴ Africae itinera, gravissima siti cum exercitu adfectus, oblatam sibi a milite in galea aquam, spectantibus universis, effudit; ¹⁵ utilior exemplo temperantiae; quam si communicate ¹⁶ potuisset.

CAP-

ci pelle; imprimis bovina, inducebatur. Statius 7. Theb. 310. *Clypei septemplex canro.*

Leva, ter insulo servantem ingentia ferro

Pellora. Nam tergo numquam metus.

Elephantina erat Antaei. Mela l. 5. *Tingi oppidum ab Antaeo conditum. Exstat rei signum, parva elephantino tergo exfecto ingens.* Illam pellem, detractam & molliam fuisse cibo in urbium Sagunti, Hierosolymorum, Casilini obsidionibus, annalestestantur. TENN. MS. Palatinus quoque ex viminibus, ut in hac re loquuntur antedicti auctores, quos aliaque jam congestit Lipsius l. 111. de re Milit. c. 2.

¹⁴ *Aphricae itinera*] Cum peteret delubrum Hammonis: Vtrum libenter cum Barthio l. xiv. c. 9. Advers. omitterem tō itinera, nisi omnes MSS. simul intercederent. Curtius l. vii. c. 5: hoc contigisse in desertis Sogdianorum locis. Poculo pleno, sistunt oblatum est, reddito; nec solus, inquit, bibere sustineo; nec tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date. Arrianus l. vi. 4. In locis Gadiosiorum arentibus, sive (nam dubitat) apud Parapamisadas; cum milites in galea aquam obtulissent, Alexandrum λαβόντα δὲ τὸ ὕδρ' πάντων ἐκχίαι. Καὶ ἐπὶ τῷδε τῷ ἔργῳ ἐς τοσόνδε ἐπὶ ῥῶσθαι τὴν στρατιὴν ἔμα-

πασαι; ὥστε ἐκχέσαι ἅν τινὲς πότον γενέσθαι πᾶσιν ἐκείνῳ τὸ ὕδωρ τὸ πρὸς Ἀ'λεξάνδρῳ ἐκχυθείν. Ex quo loco videmus, Sotomenum praefatione ad Theodosium Imperatorem (quem adaequat satis Alexandri) immerito a Raderō accusari; quod scripserit: Alexandrum μὴ πείναι, ἀλλὰ ἐκχέαι τὸ πόμα. Vide Polliaen. 4. 3. TENN. Mihi placet quoque vehementer Barthii conjectura ejicientis τὰ itinera. Vide ad c. v. §. 26. Sed constanter retinent omnes MSS. Quid si legas in itinere? Paulo ante pro qui in Petrensi est qua; in Mediced sec. quod.

¹⁵ *Utilior exemplo*] Sil. Ital. l. 1. de Hannibale.

Celsus & in magnū praecedens agmine ductor.

Imperium perferre suum.

Justin. l. 111. 2. *Exemplo clarior.* l. xxxiv. c. 18. *Nec inquam omnium gravius severiusque, quam in semet ipsum imperium exercuit.* TENN. *Utiliore* Scriverii unus, Hillensb. & Ed. Paris. ac Hittorp. Pro *temperantiae* in Petrensi continentiae, quae etiam pro universis dat cunctis. Dein Leidens. pr. quasi.

¹⁶ *Potuisset.*] Alias *utiliore* c. t. q. s. c. *voluisset.* Minus eleganter. Vide Curtium lib. vii. longe aliter haec narrantem. Mod. *Potuisset* sic l. cum Modio. unus Reg. *voluisset.* *communicare* *potuisset,* pro *communicavisset.* Lo-

cutio Phaedro familiaris Fab. 20. *Id ut comesse extractum posset facilius.* Fab. 15. *Suadebat asino fugere, ne possent capi.* Idem Alexandro fecit in Libya Cato Lucan. 9. 504. *Minimumque tenens dux ipse liquoris Invidiosus erat.* Statim. *Sic concitus ira*

Excussit galeam, suffecitque omnibus unda.

Laudatur & Hannibal. Sil. 10. l. 1. *Exercetque sitim, & spectato fonte recedit.* TERN. Barthio tamen l. xiv. Advers. c. 9. *aridebat magis voluisset: quod inve-*

ni in Mediceo primo, & secundo pro var. lect. ac in Edd. Romana & Bonon. Scriverius coniecerat quoque *communicatum potasset.* Verum potuisset recte omnino se habet, ut ostenderunt viri docti. Ejus locutionis exempla plena manu praebent Rittershus. & Burmann. ad Phaedr. F. 15. & ad Ovid. Epist. Her. xvii. 209. quosque ibi laudant. Adde Broukhuf. ad Propert. 11. 15. & J. F. Gronov. ad Livium l. xxxii. 13. *An reverti in Italiam posses pro reverteretur.*

C A P. VIII.

De ¹ distringendis hostibus.

EXEMPLUM I.

CORIOLANUS, quum ignominiam damnationis suae bello ulcisceretur, ² populationem

¹ *Distringendis*] Grijetus h. e. *taxandis, criminandis.* statim *Distringeretur.* *Διγλάνθειν.* *distringeret* *Διγλάλοιστο.* Phaedrus Fab. 64. *Tu qui nasute scripta distingis mea.* Fab. 29. *Gravi distingunt alios contumelia.* Similitudo est a balneo, quo veteres cum essent usi, inungebantur oleo, deinde strigile radebantur, fricabantur, distringebantur. Juven. Satyra iii. v. 262. *Et sonas auribus*

Strigilibus, & pleno componit linea gutto.

ad quem locum Scholiastes. *Strigile est, quod xystram dicunt, unde oleum deteritur.* Ejusdem usus est *fricare.* Horat. 1. Sat. 10. 4. de Lucilio. *Quod sale multo Urbem defricuit, charta laudatur eadem.* Plaut. Pseud. 4. 7. 93. *Unde sunt hi senes, fricari sese ex antiquo volunt.* TERN. *Refringendis, infringendis, distinguendis*

MSS. & Edd. qdd. male. Verum perperam quoque Tennulius confundit *τὸ distingere & destringere.* *Distringere* est dividere, distrahere, distinere, de qua agit hoc caput: quare hoc & exemplo primo ita legendum est. *Destringere* vero est criminari, taxare, famae alicujus abraderere, & illi detrahere. Hinc patet, exemplo secundo scribendum, ut feci, *destringeret infamia*, quod monuit jam Cupeus l. iv. Observ. c. 5. Et recte in locis Phaedri a Tennulio adductis restitutum est per viros doctos. Consule Schefferum, Heinsum, & alios. Ovid. l. 11. Trist. 563.

Non ego mordaci destrinxi carmine quemquam.

Adeoque non opus est, ut cum alio viro docto ibi resingas *perstringeres.* Ii, qui raduntur, & fricantur, non *distringi*, sed *destringi*

nem patriciorum agrorum inhibuit, deustis vastatisque plebejorum; ut discordiam moveret, qua consensus Romanorum³ distringeretur.

II. Hannibal Fabium, cui neque virtute, neque⁴ artibus bellandi par erat, ut infamia destringeret⁵. agris ejus abstinuit, ceteros populus. ⁵ Contra ille, ne suspecta civibus fides esset, magnitudine animi effecit, publicatis possessionibus suis.

III.⁶ Fabius ⁶ Maximus quinto Cos. quum Gal-

^a Vulgo DISTINGERET. ^b Vulgo Q. FAB.

fringi dici jam docuit Cellarius ad Plin. l. 111. Ep. 5. ut lexica monent. Hinc duobus locis corrigendus Columella. l. 14. c. 24. Jam vero muscus, qui more compedis causa vitium devincta comprimit, fagro destringendus, & eradendus est. c. 28. Eaue rasura ita deducitur, ut medallam contingat uno latere, atque altero paullo ultra corticem destringatur. Utrobique vulgo dis. Alibi plura notavimus. De distringere, egimus quoque ad c. 111. 5. Ne oppugnatione plurimum oppidorum distringeretur.

² Populationem] Vossian. populatione. Dein prohibuit pro Inhib. uterque Medicus e Glossa.

³ Distringeretur] Unus Reg. Distringeret. alter Distingueret. & modo Distinguendis. inepte. Livius idem refert l. 11. c. 39. Sed aliam causam addit. Sive insensus plebi magis. TENN. Distringeret MSS. octo cum Ed. Paris. distingueret MSS. quatuor cum Edd. Rom. & Bon. Distringerent Palat. ut consensus foret in quarto casu. Sed malo vulgatum.

⁴ Artibus] Unus Reg. arte. Flor. 1. 3. Hic omnem disciplinam militarem artemque bellandi condidit. Infra 11. 7. Utilis propter calliditatem & artem bellandi. MSS. Idem Fabio Pericles

periculum subiit arte Lacedaemoniorum & Archidami. Justinus l. 111. c. 7. Hujus agros in populatione caeterorum intactos habere reliquerant, sperantes, acquirere se illi posse, aut periculum ex invidia, aut ex suspitione prodicionis infamiam. Polyaeus tamen Archidamum pepercisse ait Periclis praediis, quia illi erat amicus. TENN. Livius l. XLII. 52. Ipsi a pueris eruditi artibus militiae, & saepissime. Medicus tamen primus, & Edd. Rom. ac Bonon. exhibent quoque arte. non male. Livius l. XLII. 11. Animum esse inveteratam diutina arte atque usu belli. Justin. l. XIX. c. 1. Non minus bellandi arte, quam virtute firmasset, plane ut hic, Idem l. 1. c. 8. Ignarus rei militaris in MS. Orvillii mei artis M. Vegetius l. 11. 10. Res militaris in oblivionem saepius venit. MSS. & in histres Leidd. ars M. De hac autem, infamia ducem urendi, arte vide loca adducta ad Polyaeus. l. 1. c. 36. & ad Valer. Max. l. VII. 3. 8.

⁵ Contra] Petronis contra, vitiose. Cuilibet Medic. sec. pro civibus.

⁶ Q. Fabius.] Adposuit praenomen tacite Scriverius; verum cum nulli MSS. nec Edd. VV. illud agnoscant, auctorque hoc

Gallorum, ⁷ Umbrorum, Hetruscorum, Samnitiumque adversus populum Romanum exercitus coissent, contra quos & ipse trans Apenninum ⁸ in Sentinate ⁶ castra communiebat, scripsit Fulvio & Postumio, qui in praesidio ⁹ urbi erant, copias ¹⁰ ad Sitium moverent. Quibus ¹¹ ad-

⁶ Vulgo A. MONTEM.

in nomine alibi quoque omit-
tat, rursus ablegavi. Vid. I. 3. 3.
III. 4. I.

⁷ Umbrorum.] Et Umbriorum
MSS. novem. Mediceus uterque
etiam & Tuscorum: dein Samni-
tium MSS. Septem, & Edd. pri-
mae. Samnitium Medicei. Pro
pop. Rom. Petrensis Remp. Mox
MSS. & Edd. aliquot coissent.
Pro communiebat Petrenf. commi-
nebat; Leidens. sec. & Vaticani
constituebat. Edd. Rom. &
Bonon. connivebat.

⁸ Apenninum montem.] Ne-
mini interpretum haec adhuc
suspecta fuerunt: cum tamen vox
montis supervacua sit, & exuler
& Leidensi primo, Mediceo se-
cundo, & uno Scriverii Cod.
Palatinus pro eo habet in acie.
Vaticanus Minare. Leidensis sec.
in mare. Vossian. minante. Gu-
dian. mianse. Mediceus pr. in
Umminate. Petrensis Appennu-
numitate. Edd. Romana, & Bo-
noniensis munire. Quid multa?
Scribendum in Sentinate. Ibi
enim castrametati sunt Consul-
es. Livius I. x. c. 27. Consules
ad hostes transgresso Apennino in
agrum Sentinatem pervenerunt.
Ibi quatuor ferme millium inter-
vallo castra posita sunt. Et paullo
post. Hujus populationis fama
Hetruscos ex agro Sentinate ad suos
fines tuendos movit. Omissa vox
agri occasionem corrumpendi lo-
ci dedit, quod tamen frequens
est apud Livium & alios. Ut in
Antiate, in Caerite, in Vejente, in
hostico, & similibus passim. V.

Gronov. ad Livium I. xxii.
I. & infra L. iv. 1. 29.

⁹ Urbi.] Sic MSS. Gujetus ur-
bis. TENN. Urbis habent Vaticani,
Leidens. & Medic. sec. Sed
male. Urbi erant praesidio, non
in urbis praesidio. Stativa habe-
bant in Falisco, & Vaticano agro.
Dein ut copias contra nostri sty-
lum edunt Rom. & Bonon. &
Medic. sec. Petrensis quod

¹⁰ Ad Sitium moverent.] Qui-
dam ad Samnium; sed parum
bene & hi, & illi, aut enim
Livii monumenta auctoritate pri-
vandum est; aut legendum, co-
pias ad Clusum moverent. Sic e-
nim ille I. x. Dec. 1. Coss. (Fabius
puta & Decius) Fulvio ut ex Fa-
lisco, Postumio, ut ex Vaticano
exercitum ad Clusum admoveant,
summaque vi fines hostium depo-
pulentur, scribunt. Hujus popu-
lationis fama Hetruscos ex agro
Sentinate ad suos fines tuendos mo-
vit. Neque Livius tantum, sed
& res ipsa ita scribendum cla-
mat. Enim Sitium urbem arbi-
tror te, nisi in Utopia, nus-
quam terrarum posse invenire,
& Samnium legi non debere, ex
eo palam est, quod tum Samni-
tes ad sua tuenda delapsuri fue-
rint, non Hetrusci, quorum fi-
nibus exercitus Samnio (quaere-
gio Italiae, inter Picenum, Cam-
paniam, & Apuliam est) admo-
tus, damno esse nequireret. Quae
ratio in Clusio Thusciae, sive
Hetrusiae oppido, contraria est.
Erat autem & in Umbria anti-
quitus Clusolum oppidum; cu-
jus

¹¹ adsecutis, ad sua defendenda Hetrusci Umbrique ¹² descenderunt. Relictos Samnites Gallosque Fabius & collega Decius adgressi, vicerunt.

IV.

sus meminit Plinius l. III. c. 14. Quem etiam consulendum censeo c. 5. ejusdem libri de Clusinis novis, & veteribus Hetruiae populis. M. D. *Ad Sicium* sic MSS. Sed *Sicium* apud Geographos nullum existat. Ideo Modius *ad Clusum* conjecit lectionem verosimillimam. Livius hanc eandem referens ait, l. II. c. 27. *Consules* (qui Decius & Fabius erant) *Fulvio ut ex Palisco, Posthumo, ut ex Vastiano exercitum ad Clusum admoveant; summaque vi fines hostium depopulentur; scribunt. Hujus populationis fama, Etruscos ex agro Sentinate ad suos fines ruendas movit. Nec tantum hoc capite, sed toto fere libro decimo agit de Clusio. Samnium, quod alii somniant, si locum haberet, movisset Samnites (non Hetruscos) dilabi ad sua defendenda. Sicium Stephano est urbs Italiae. Verum ego suspensum pedem pono, quando tritum codicum spatium est relinquendum. Duo Reg. habent *Affinium*. Inde colligo *Affiniam* (Ptolemaeo *αφρινιον*, in Umbria inter Perusiam & Sentinum positum) & libentius amplector, quia & Umbri ad bellum hoc coierunt. Ejus cives Plinio *Affinates*. l. III. c. 14. *Amerini, Attidiates, Affinates, Arnates, Aesinates, Camertes*. Procopio l. III. Gothicar. r. *Αφρινιοι*. TENN. *Samnium* Edd. primae, *Sanitum* & *Samnitum* Medicei. Ceteri cum vulgatis conspirant, nisi quod per quidam *Sicium* habent. Non me expedit. *Clusum* e Livio probat Cluverius Ital. Antiq. l. II. p. 568. *Affinium* vel *Affum*, ut alii vocant, testibus Geographis, ob MSSos eo ducentes (nam*

Vaticanus *Affinum*, & margo Coll. Voss. *Affinium*) placet mihi magis. Multo tamen vehementius aridet, ut legatur *Sutrinum*. Hetruiae claustra, ut de ea urbe loquitur Livius l. II. c. 32. Quae urbs ab hoc ipso Fabio in secundo Consulatu obsidione Hetruscorum liberata est. Ibid. c. 35, & apud nostrum l. II. c. 5. Ex II. ubi vide Tennal. Sed nihil definitio.

¹¹ *Adsecutis*] Enjctus exsecutioni, passiva significatione. TENN. MSS. nihil mutant. Fortè *obsecutis* vel *id secutis*.

¹² *Descenderunt*] Vossianus *diverterunt*. Tres Hill. *Deverterunt*. TENN. *Descenderunt* e nostris servat. Vaticanus, Medicei, & duo Scriptorum. Quod non temere mutari velim. Quia folles haec vox usurari, cum quis e loco altiore ad inferiorem, si ve ad mare versus proficiscitur, uti hic factum est. Vide Tennal. ad l. 31. c. 1, 14. c. 33. c. 4. §. 6. *Ipsi in targa hostium descenderunt*. Magis tamen in alteram lectionem inclivo. Nam *diverterunt* habent tres. Gode, & *deverterunt* alii septem. A Samnitibus & Gallis averterunt se ad sua defendenda. Curt. l. IV. c. 19. 1. *Ab Aegypto devertisse in Africam*. Sic MSS. Consul praeter alios Heinsium, & Burmannum ad Ovid. l. 11. Am. 6. p. 11. *Ab 114. saxi misorum devertisse in nos*. Et, quae dixi ad Lucanum l. 11. 470. Ubi activa est forma, *devertitque acies*. Utrum quis eligat sem *descenderunt*, seu *deverterunt*, vel etiam *diverterunt*, scilicet quisque alia via ad suos fines, per me licet; modo non amplectatur. Cluverii conjecturam

IV. ¹³ M. ^a Curius adversus Sabinos, qui ingenti exercitu conscripto, relictis finibus suis nostros occupaverant, occultis itineribus, manum misit, quae desolatos agros eorum, vicosque per diversa incendit. Sabini ad arcendam domesticam ¹⁴ vastitatem recesserunt. Curio contigit & vacuos infestare hostium fines, & exercitum sine proelio avertere, sparsumque caedere.

V. T. ¹⁵ Didius ¹⁶ paucitate ^b suorum ¹⁷ diffidens, quum

^a Vulgo M. ^b Vulgo PAUCITATE.

nam discesserunt l. 11. Ital. Ant. p. 586.

¹³ M. Curius] Ita lego. vulgo Marcus C. Scrib. Male fecerunt Keuchenius, & Tennulius, quod bene monentem Sriverium non secuti sunt. Diserte hic Curius, cuius praenomen passim corruptum est, in Fastis; Nonio Marcello, Plutarcho, & Athenaeo aliisque Manius vocatur. Ad Fastos Pigh. ad A. V. C. CDLXIII. quo de Sabinis triumphavit, & A. V. C. CDLXXVIII. quo de Samnitibus, & rege Pyrrho triumphum duxit. Atque hinc emenda nostrum quoque l. 11. c. 23. l. 1. iv. c. 3. §. 12. In Mediceo primo est Manius.

¹⁴ Vastitatem] Unus Reg. Vastationem. Tenn. Et Medic. a. m. pr. sed frustra. Dein inepte Curioni Medic. uterque. Contingit uterque Leidd. & Medic. sec. Variis Palat. pro infestare Edd. Rom. & Bonon praestare.

¹⁵ T. Didius.] Idem, cuius meminit l. 11. c. 10. 1. Praenominis caret Leidenf. sec. in Hillensb. etiam non legitur suorum: dein additamentum Medic. pr. & pro var. lect. secund. in quo adventu. Mox trahere b. uterque Medic. & Edd. Rom. Bonon. Weckel. pro eis Medic. pr. & Leidd. sec. ei. Vocata non adv. Edd. Pariss. & apud Palat. deinde profugerunt vel perfugerunt

MSS. novem, & Edd. pp. forsitan rectius scriberes profugerant. Item bellum pro pugnam, & belli pro proelio, ut saepe ea vox sumitur, est in Perrensi.

¹⁶ Paucitate] Dno Scriveriani, Palatinus, Medicus antiquior, Vaticanus, tres Cantabrigienses, uterque Leidenf. & Edd. Romana, Bononiensis, Parisienses, paucitate: Quod ab ipsa Frontini manu esse persuasum habeo. Ut enim fido, & confido saepissime cum sexto caso junxerunt, sic non dubito, quin factum quoque fuerit in diffido. Certe MSS. & Edd. VV. in Suetonii Julio C. 3. quem citat Tennulius, habere occasione, testatur Casaubonus, atque ita e MSS. edidit Pulmanus. Apud Caesarem l. 1. B. Civ. c. 12. diffusus municipii voluntati. Bong. & Palat. a Vossio, alijque a me collati Codd. cum Ed. Romana principe voluntate. Apud Lactantium l. v. c. 20. veterrimus, & longe optimus Codex quorum potestate diffidunt, non potestari.

¹⁷ Diffidens] Dicitur non respectu animi & fidei, sed virium & potentiae, quae rem propositam non possunt exsequi. Justinus 14. c. 5. Lacedaemonii urbem armis diffisi, murorum praesidio includunt. Sallustius Jugurth. c. 43. Metellus veteri exercitui diffidens, milites scribere, praesidia

quum in adventum earum legionum, quas expectabat, traheret bellum, & occurrere eis hostem comperisset, concione advocata, aptari jussit milites ad pugnam, ac de industria negligentius custodiri captivos: ex quibus pauci, qui profugere, nuntiaverunt suis, pugnam imminere. At illi, ne¹⁸ suspicionem^a proelii diducerent vires, ¹⁹ omiserunt occurrere eis, quibus insidiabantur. Legiones tutissime, nullo excipiente, ad Didium pervenerunt.

VI. Bello Punico quaedam civitates, quae a Romanis deficere ad Poenos²⁰ destinaverant, quum obsides dedissent, quos recipere, antequam desciscerent, studebant, simulaverunt seditionem inter finitimos ortam, quam Romanorum legati dirimere deberent, missosque eos, velut contraria pignora, retinuerunt, nec ante reddiderunt,

• Vulgo suspitione.

die undique accersere. Sueton. Jul. 3. Lepidi societate abstinnit: cum ingenio ejus diffusus, tum occasione, quam minoram opinione offenderat. TENN.

¹⁸ Ne suspicionem proelii diducerent vires.] Repono, At illi ne suspicionem proelii diducerent vires, viam facientibus aliis editionibus. De verbo *suspensio* vide, quae dixi ad Vegetium, si modo opera videatur, nam eam vocem Tacito, Terentio, aliis Romanis scriptoribus jam olim postliminii jure redditam, non potes ignorare. Stew, 3. Reg. 2. Hill. *Suspensatione*. 1. Hill. & in margine unius Regii *Suspensatione*. quam lectionem amplectitur Stewechius, qui videndus ad Veget. l. 111. c. 6. TENN. Amplexus sum Stewechii emendationem *Suspensatione*; quod diserte agnoscunt MS. Scriver. Palatin. Vaticanus, Leidens. prim. &

Vossian. pro Var. Lectione. Ceteri *Suspensatione*, *suspicatione*, *inspensatione*, *spensatione*, unde facere etiam posses *expensatione*. In nullo legitur *suspensionem*. *Suspensionibus* pro *suspensionibus* apud Vegetium etiam duo veterimi Leidenses. De voce *Suspensionem* consule Ct. Burmann. ad Quintil. Decl. 1. 2. & Munke- rum ad Fulgentium l. 111. Init.

¹⁹ Omiserunt occurrere] Petrensis cessaverunt o.

²⁰ Destinaverant.] 3. Reg. 1. Hill. *destinaverunt*. TENN. Item Scriveriani quidam, & duo Leidenses cum Ed. Paris. Medic. sec. a R. *deserta* ad P. *desiderunt*. Medic. pr. ab R. *deii* pro *desciscerent* idem *descenderent*; Vaticanus, & Edd. primae *desiderent*. Medic. sec. *desciscere*. Pro *ut* uterque Medic. a m. pr. *et*. Dein velas *ciusum* pignora Vati- canus.

runt, quam ipsi recuperarent suos.

VII. Legati Romanorum, quum ²¹ missi essent ad Antiochum regem, qui secum Hannibalem victis jam Carthaginienſibus habebat, ²² consiliumque ejus adversus Romanos instruebat, crebris cum Hannibale ²³ colloquiis effecerunt, ut is regi fieret suspectus, cui gratissimus alioquin & utilis erat propter ²⁴ calliditatem & ²⁵ peritiā bellandi.

VIII. Q. Metellus adversus Jugurtham bellum gerens, missos ad se legatos ejus corrupit, ut sibi proderent regem. Quum & ²⁶ alii venissent, idem fecit. Eodem consilio usus est & ²⁷ adversus tertios. Sed de captivitate Jugurthae res

²¹ Sic MSS. Vulgo *etiam*. & ut adest ab Ed. Tenn. ac 2. MSS.

²¹ *Missi essent ad Antiochum*] Inſani ſimus, ni ſincerum eſſe videamus, cum *missi essent*. Quod & ſententia, & rei veritas ita emendandum ſagitant. STEW. *Missi essent*. Ita Stewechius & MSS. Vulgo *Missi essent*. SCRIV. *Missi essent* poſteriores editores receperunt; & ita legitur in duobus Sriverii, Vaticano, ac duobus Cantabrigienſibus. Plerique tamen *missi essent*. *Commisissent* Leidenſ. pr. c. *missi essent* ſuos alius. *Veniſſent* Petrenſis, in utroque Mediceo cum *iviſſent*. Latere aliud quid videtur. Nam *Missi essent*? ut l. 11. c. 1. §. 6. *Disperſi ſunt ad ſimilia munera*.

²² *Conſilium c. d. R. inſtruebat*] Florus 2. 2. *Quod fuiſſet illud periculum, ſi ſe conſiliis ejus Rex tradidiſſet?* TENN. De locutione *inſtrueret conſilium* vide ad praef. ſupra jam in duobus MSS. deest. Infra 1 MSS. mutavi verborum ordinem. Vulgo *erat & utilis*.

²³ *Colloquiis*] Quibus laudando Hannibalem reddiderunt ſuſpectum Antiocho (Juſtinus 18.

c. 4.) reconciliatam ejus cum Romanis *gratiam* exiſtimanti. Hae perfidae laudes in aulis; Mamertinus Panegyrico ad Julianum. *Callido nocendi artificio accuſatoriam divitatem laudum reſultis peragunt*. Ibidem. *Hae voces* (nimirum de victoria Juliani) fuerant ad inflammanda odia probris omnibus potentiores. Tacitus in Agricola 41. *Pessimum inimicorum genus, laudantes*. Grocius H. fol. 132. de Paſmenſi. *Tot vero nationes, partem maximam Belgarum ſubaltas, egregia in illum populi ſtudia, occulto apud Regem & ſpecie laudum pernicioſius jaſtabant*. Poly. l. 11. 32. TENN. Vid. Liv. xxxv. 14.

²⁴ *Calliditatem*] Hinc Val. Max. 9. c. 6. de Annibale. *Nonne bellum adversus populum R. & Italiam profeſſus, adversus ipſam fidem acius gessi, mendaciis & fallacia quaſi praeclaris artibus gaudens?* TENN.

²⁵ *Peritiā*] *Artem* MSS. SCRIV. Omnes mei vulgatum, aequo bonum retinere. Vide ad §. 2.

²⁶ *Plur*

res parum processit; vivum enim tradi sibi volebat: ²⁶ plurimum tamen consecutus est; nam, quum interceptae fuissent ²⁷ epistolae ejus ad ²⁸ regios amicos scriptae, in omnes eos rex animadvertit, spoliatusque ²⁹ consiliis, amicos postea parare non potuit.

IX. ³⁰ C. Caesar, quum per ³¹ exceptum quemdam aquatorem comperisset, Afranium Petre-

²⁶ *Plurimum tamen*] Medic. sec. plus. a Coll. Voss. & Cantabrigiensi abest *tamen*.

²⁷ *Epistolae*] Dux Guisus, cum anno quadragesimo octavo Neapolim praefidio Gallico teneret, refert sibi, tanquam Hispanis studenti, a Joanne Austriaco scriptas literas laude sui plenissimas; verum se continuo recitasse populo Neapolitano, & sic invidiae discrimen declinasse: commentarii (cui nomen *les mémoires de Duc de Guise*) l. 11. fol. 196. & l. 14. fol. 145. qui ad exemplum J. Caesaris scriptus ab eodem videri vult, & acta diurna continet: sed penitus inveniendi apparet, non tam facile & celeriter confectus, sed compositus inque otio scriptus post res peractas. Praeterea quilibet Dux subit arrogantiae crimen, qui existimat se iudicio cujusquam posse cum Caesare in scribendo comparari. TENN.

²⁸ *Regios amicos*] Quos Frontinus hic vocat *consilia* (vide supra Cap. 2. §. 1.) sunt consilarii, purpurati, aulici. Tacit. 2. anal. c. 12. *Amicis inesse adulationem: si concia vocetur, illic quoque quae pauci incipiant, reliquos astrepere*. Valer. Flaccus l. 1.

Regis amicitiam & servi propioris honores

Quam patiens non arte tulit l. Juvenal. Sat. 4.

In quorum facie miserae magnaeque sedebat
Raller amicitiae,

Et Graeci φίλους vocant. Herodian. l. 1. c. 4. de Marco agonizante. Συγκαλέσας τοὺς φίλους, ὅσοιτε παρῶσαν τῇ συγκαλειῶν. Curtius l. III. c. 3. Vocat cognatos & propinquos Regis. Exiguæ intervallo, quos cognatos Regis appellant, decem & quinquæ millia hominum, ibidem. Ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Vide Freinshemium, hos Justinus l. 1. c. 4. vocat *arcanorum Regis participes*. TENN.

²⁹ *Consiliis*] Alias *Consiliariis*, SCRIV. Sed *consiliis* retinent omnes mei. Recte sic *servitia* pro *servis*, *auxilia* pro *auxiliariis*, & sexcenta similia. V. TENN. ad l. 1. c. 2. §. 1. Supra Mediceus sec. habet *in omnes suos*. Paullo aliter haec narrat Sallustius B. Jugurth. c. 70. & seqq.

³⁰ *C. Caesar.*] Non invenias praenomen in MSS. tribus, & Edd. verustioribus. Dein quum, si ve cum MSS. sex cum iisdem, pluribusque Editis relegant post *aquatorem*.

³¹ *Exceptum*] h. e. interceptum in via, ex insidiis. 6. Aeneid. 173.

AEmulus exceptum Triton (si credere dignum est)

Inter saxa virum spumosa immerferat unda.

Frontin. supra c. 2. n. 7. *Comperit decem millia Bojorum excipiendo ibi Romanorum agmini imminere*. hoc cap. n. 5. *Nullis excipiente*. & n. 10. *Ad excipienda auxilia*. Sueton. Augusto c. 16. Cum

trejumque castra noctu moturos, ut citra vexationem suorum hostilia impediret consilia, ³² initio a statim noctis ³³ vasa conclamare milites, & praeter adversariorum castra agi mulos cum fremitu,

a Vulgo IN INITIO.

Cum descendisset ad littus, pene exceptus est. Proprie ferae dicuntur excipi in venatione. Sen. 1. de ira c. 11. An tu putas, venatorem irasci feris, vel cum & fugientes persequitur, & venientes excipit? Omnia illa sine ira facit ratio. Virg. 3. Ecl. 18.

Caprum excipere insidiis multum latrante lycisca.

Phaedrus fab. 11. Fugientes ipse exciperet. TENN.

³² *In initio*] Sic omnes editi libri. Sed MSS. omnes delent τὸ in, quod παρέλκει. Justin. 1. c. 1. Principio rerum gentium nationumque imperium penes Reges erat. lib. 2. c. 1. Initio rerum cum aliae terrae nimio fervore solis arderent. ibid. Illuvies aquarum principio rerum terras obruitas tenuit. Eleganter omittunt τὸ in. C. Nepos in Hamilcare c. 2. Tantum exarsit intestinum bellum, ut nunquam pari periculo fuerit Carthago. Idem in Datame c. 5. Docet, magno cum fore periculo, si quid illo imperante in Aegypto adversi accidas. TENN. In abest quoque a Scriverianis, meisque, uno, alterove excepto. Recte. Salust. B. Catil. c. 2. Initio reges diversi. ubi vide notas. Atque ita legendum apud Vegetium. 1. 1v. praef. Agrestem incultamque hominum initio seculi vitam a communione mutorum animalium vel ferarum urbium constitutio prima discrevit. Sic dup optimi Leidenses, non in initio. Mutorum ibidem rescripti pro brutorum: nam in MSSis fere omnibus sic exhibetur: cujus vocis glossa est altera. Muta dicuntur animalia, quia sonum edunt confu-

sum, & non articulatam. Quomodo alibi muta vox, muta suspiria &c., de quibus egimus ad l. 1. 6. 2. dicuntur. Adi Senecam Epist. 90. ubi Vid. Gronov. & Ep. 92. Mutis aggregatur animal pabulo lactum. Tacitus Hist. 1v. 17. Libertatem natura etiam mutis animalibus datam. Petron. c. 140. Sicut muta animalia cibo inestantur: & saepius alibi. Fuit, cum in Vegetio mixtorum legerem, quia mixta erant, & manserunt animalia: sed verum est unice mutorum.

³³ *Vasa conclamare*] Dicuntur milites, cum se parant itineri. Caesar l. 1. b. civil. c. 66. de hac re. Quo cognito, signum dari jubet, & vasa militari more conclamari. Docte huc alludit Varro l. 1. de r. r. c. 1. Septuagesimus annus me admonet, ut vasa colligam. h. e. ut e vita recedam. Plaut. Pseud. 4. 3. 10. Cor colligatis vasis expectas meum, ut exulatum ex pectore aufugiat metum. TENN. Ad illum Caesaris locum D. Vossius hic legendum esse monet vasa conclamari, deleta voce milites. Et, ut ego quidem arbitror, recte. Milites enim ipsi non conclamant vasa; sed praecones vel tesserarii; unde passim impersonaliter vasa conclamari, & conclamari simpliciter apud Caesarem, & alios occurrit; cum jubet Imperator castra moveri. Vide lib. 111. B. Civ. c. 37. 38. l. 1, 67. 111. 75. &c. Livius l. xxii. c. 3. Signo dato conclamatum inde, ut colligantur vasa: profecti & agmine incedentes. &c. Hanc autem conjecturam vehementer firmat Cod. primus Mediceorum,

mitu,³⁴ & sonum continuare iussit,³⁵ quo^a retentos volebat arbitrari, castra³⁶ Caesarem movere.

X.

^a Vulgo quos.

rum, in quo *militēs* modo erat supra scriptum, non in ipso contextu.

34 *Et sonum iussit continuare.*] Inveni ad marginem Coloniens. edit. & *sono iussit; continuare se & arbitrari, &c.* omiſſis illis, *quos retentos volebas.* quae & ego semper ut a mala manu profecta suspectavi; ideoque legendum conieci, *agi muros cum fremitu & sono iussit: & continuare se illi, arbitrari, castra Caesarem movere.* neque me adhuc conjecturae huius poenitet. MOD. Non inconcinne quidem Modius: sed quatuor MSS. nostri consentiunt vulg. nisi quod in duobus sit *castra ad Caesarem movere*, & in tertio a *Caesare*; quomodo & Excerpta Palatina. Quartus diserte prorsus eodem modo, quo editum. Quare sine ulla haesitatione legendum. praeter a. c. *agi muros cum f. & sonum continuare iussit: quo retentos.* (sc. adversarios) v. *arbitrari, castra Caesarem movere* SCRIV. Cur. post. Nihil mutari vult Barthius, l. xiv. Advers. c. 9. quem non intellectum suppresso ipsius nomine hic rursus exscripsit Kenchenius; putatque Barthius, locum satis clarum esse, si per *quos* modo intelligamus adversarios. Modio faver paululum codex primus Leidensis, in quo scribitur *sono*. Verum ceteri omnes cum vulgatis conspirant; nisi quod *iussit* in iis ponatur post *continutare*; ut debet, facitque periodum multo rotundiorē. Forsan huc revocanda est vox *militēs*, quae supra abundat.

35 *Quos retentos*] Haec verba sine jure delet Modius, & sic totum locum restituit. *Agī muros*

cum fremitu & sono iussit, & continuare se illi, arbitrari, castra Caesarem movere. Sed quid est *cum fremitu & sono*? an aliquis fremitus datur sine sono? Ego arbitror nihil deleri, sed secundum Reg. Cod. *Qua re territōs, legi. Caesar. l. 3. b. civil. c. 92. Neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamoremque universi tollerent: quibus robas & hostes terrirent; & suos incitari existimaverunt.* TENN. Nullus dubito, quin hinc deleti nihil debeat, sed cum Scriverio legi *quo sc. sono retentos adversarios: ut edidi*, nam vulgatum corruptum, & scabrum est. Licet magis inclinem in Regii Codicis lectionem *qua re territōs, sive quo territōs.* Caesar ipse dicit *illi exaudito clamore veriti.* Male vero Tennulius hic citat Caesarem l. 11. de B. Civ. c. 92. confundens vasorum ad iter conclamationem cum classico & clamore edito ante pugnam. De ultimo enim agit Caesaris, quem adducit, locus. Adde Lipsium l. 17. de Mil. c. 11. Qua in re noster quoque adhibuit verbum *conclamare. l. 11. c. 4. §. 8. simul litas calonesque & omnis generis sequelas conclamare iussit, atque ita hostem magni exercitus specie exterruit.* Hic autem Afranius, & Petrejus non exterriti sunt clamoris magnitudine; sed credentes, Caesarem ad se, quum in itinere impediti forent, movere, verebantur, ne noctu impediti sub onere confligere cogerentur: quare iter suppresserant, & copias in castris continebant, ut volebat testis ipse Caesar.

36 *Caesarem*] 2. Hill. 1. Reg. ad Caesarem. 2. Reg. 1. Hill. ad Caesa-

X. Scipio Africanus ad excipienda auxilia cum commeatibus, ³⁷ Hannibali venientia, M. Thermum^a, dimisit, ipse subventurus.

XI. Dionysius ³⁸, Syracusanorum tyrannus, quum Afri ingenti multitudine ³⁹ trajecturi essent in Siciliam, ad eum obpugnandum, castella pluribus locis communiit, custodibusque praecepit, ut ea advenienti hosti dederent, dimissique Syracusas

^a Vulgo H. VENTICIUM TERMUM.

Caesare. TENN. Vid. supra Sriver. *A Caesare* ex meis Gudian. Coll. Voss. & Leidens. sec. *Ad Caesarem* tres Cantabrigienses, uterque Mediceus, & Ed. Paris. & arbit. Ed. Wechel. *equos castra* unus Cantabr. Omnino ego arbitror, hic excidisse vocem *se*, & in summa totum locum hoc pacto esse restituendum. *Initio statim noctis vasa conclamari*, &c. & *sonum conclamare milites iussit. Quo terribitos volebat arbitrari, castra ad se Caesarem movere.* Sic certe nihil asperi relinquitur, omniaque intellectu sunt clarissima.

³⁷ *Hannibali.*] Est oratio imperfecta. Beatae memoriae affinis meus legebat. *Hannibali venientia Minucium Thermum &c.* Quia Thermus est cognomen Minuciae gentis. TENN. Optime Gronovius perspexit verum huius loci sensum, quem illustrat Appianus B. Pun. p. 31. Ed. Toll. *ἔως ἀφ' ὧν οἱ Σκιπίων Ἀννιβανίσχου ῥῶστε ἀπὸρρέμενον καὶ περιμένοντα ἀγορὰν φερόμενον, νυχθὺς ἐπεμψε Θίρμον χιλιάρχον ἐπὶ τὰς ἀγορὰς αὐτὴν &c.* Bene igitur legit *venientia*, quod edidi, quia clare ita exhibet codex Petrensis; Addidi M. i. e. Marcum, quae littera praecedenti voci adhaesit. nisi quis mecum malit *ventura*; M. sive *Marcum Thermum* quia videntur librarii vix potuisse cor-

rumpere τὸ *venientia*. In Mediceo primo est *Venturum*. Edd. pp. *vetitum*. Nihili est *Venticium*. *Thermus*, ut scripsi, non *Termus*, erat gentis *Minuciae* cognomen: quod gentile non opus fuisse; ut addatur, patet ex Appiano. MSS. quatuor habent *Hannibale*. Unus *Hannibalem*. Petrensis ad *Hannibalem*. Leidensis prim. *Hannibalis*; unde legi quoque posset, *cum commeatibus Hannibalis Minucium Thermum imm.* Dein *Terminum* duo Medicei, & Edd. primae. *Misit Petrensis*. Hinc malim cum eodem Gronovio in Epistola ad Reuchonium data *Thermum immisit*. *Immittere* verbum excipiendis hostibus, insidiisque esse proprium quis nescit? Longe certe elegantius foret, quam *dimisit*.

³⁸ *Syracusanorum*] Leidens. sec. *Syracusiorum*. Fors fuerit *Syracusiorum*. vid. ad c. xi. 18.

³⁹ *Trajecturi.*] *Transjcturi* Medic. pr. *Transituri*. Medic. sec. & Edd. primae. Dein in *Sicilia*. Palatin. & Leid. pr. *Ad eam* Petrensis. Mox *communiit* MSS. tres. *Munivit* Medic. pr. & Edd. pp. Sed v. l. 11. 3. 27. Dein *eadem* uterque Medic. & Edd. eadem. Hillensb. *eam*. postea *venienti* Medic. pr. Pro *dederent* Petrensis. *redderent*. *dimissisque* Medic. sec. *dimissi*. Leid. sec. *venirent*, pro *redirent* Petrensis.

cusas ⁴⁰ occulte redirent. Afris necesse fuit, capta castella ⁴¹ praesidio ibi tenere; quos Dionysius, redactos ad, quam voluerat, paucitatem, pene jam par numero adgressus vicit, quum suos contraxisset, & adversarios sparsisset.

XII. Agesilaus Lacedaemonius, quum inferret bellum ⁴² Tissaphernae, Cariam se petere simulavit; quasi aptius locis ⁴³ montuosis, adversus hostem, equitatu praevalentem, pugnaturus. Per hanc consilii ⁴⁴ ostentationem ⁴⁵ avvocato ^b in Cariam Tissapherne, ipse ⁴⁶ Lydiam, ubi caput hostium

^a Vulgo TISSAPHERNI. ^b Vulgo ADVOCATO.

⁴⁰ *Occulto*] *Ut occulte* Leid. pr. quod cur praeceperit Dionysius, non capio. Quorsum enim alio deditis per pactiorem castellis se reciperent milites? Non tradit hoc etiam Polyaeus l. v. 2. 9. *An occissime?* Certe quid *occulto* hic facit, non video.

⁴¹ *Praesidio ibi tenere*] Reg. *praesidio militum* r. TENN. Ill. Heinsius ad Vellej. l. 11. c. 51. ac Epist. ccc. ad Graevium, qui Ep. ecci r. illud probat, coniecit legendum *p. obtinere*. Sine dubio, quia offendit eos *vox ibi*. *Tenere* enim *praesidio* locutionem esse tam frequentem, quam *obtinere*, non potuerunt nesciri esse. Vide infra ad l. 11. 4. 3. 12. 3. Mihi quoque illud *ibi* hoc loco suspectum est valde; certe supervacuum est, & ineleganter additum. Immo in utroque Mediceo, Cantabrigiensi, ac Edd. Rom. & Bonon. scribitur *tenerent*: quid ni, *praesidio ut*, vel *ut tenent*? pro *necesse* autem in Leid. sec. est *vocem*. Cl. Wasse mallet *Afris vero nec*. In Edd. supradictis non apparet *re fait*, uti nec jam, quod sequitur. Abest illud etiam a Cod. Medic. pr.

⁴² *Tissapherni*.] Sic Keuchenius edidit, & dein Tennul. Gr. Tjorn-

phernis vel *Tissaphernis*. Male ante *Tysap*. Verum amplius MSS. mei octo, & Edd. tres primae dant *Tissaphernae*. optime. Graecis enim plerumque in secundo & tertio casu est primae declinationis; ita tamen, ut sibi non consent. Vide modo Plutarch. in Agesilao, Xenophon. l. 111. Hist. Gr. Diodor. Sicul. l. xiv. & Polyaeus. l. 11. c. 1. aliosque.

⁴³ *Montuosis*] Edd. primae *Montuosi*, ut *montosae Nervae* apud Virgil. l. vii. Aen. & olim apud alios auctores: sed ubique e MSS. substituunt viri docti *montuosi*. quod mei quoque hic retinent.

⁴⁴ *Ostentationem*] 2. Reg. 1. Hill. *Ostensionem*. TENN. Uterque etiam Medic. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechelii. male.

⁴⁵ *Advocato*] Leg. *avvocato* in Car. Mod. Alias *avvocato*. SCRIV. *Advocato* l. ut l. 1. c. 4. §. 14. TENN. Nihil verius; & confirmatur novem meis codicibus. Vide ad citatum a Tennulio locum.

⁴⁶ *Lydiam*] Ita quoque, monente jam Keuchenio, Polyaeus l. 11. 1. 9. Sed rectius alii Agesilaum in Phrygiam tunc irrupisse narrant; nam depopulatio Lydiae ac-

stium regni erat, inrupit; obpressisque, qui illie agebant, pecunia regia potitus est.

accidit postea. Vide Lambin. ad Nepot. Agesil. c. 3. &c. Diop. Sicul. l. xiv. p. 438. 439. Regiam vero picusiam captam ab eo

esse nemo tradit, ἀλλὰ λέγεται πικύαν καὶ παρὰδανῆ magnam ptaedam.

CAP. IX.

De seditione militum compescenda.

EXEMPLUM I.

t. **A**. Manlius Cos. quum comperisset, ² con-
jurasse milites in hibernis Campaniae,
ut, jugulatis hospitibus, ipsi res eorum invade-
rent, rumorem spargit ⁴, ³ eodem loco hiberna-
tu-

⁴ Vulgo SPARSIT.

1 *A. Manlius Consul*] Hoc Strategemate non Manlio, sed C. Martio Rutilo, qui postea Censorinus vocatus fuit, a Livio adscribitur lib. vii. ab Urbe condita. Sed idem ille in primo consulatu suo collegam habuit quendam Cn. Manlium Capitolinum Imperiosum, anno ab U. C. trecentesimo nonagesimo sexto. testantur Fasti. Strw. Forte Cn. Manlius. SCRIV. *A. Manlius*. Omnes MSS. *Aulus Mallius*, ut & infra. Caeterum hoc Strategema, notante Stewechio, non Manlio, sed C. Martio Rutilo, qui postea Censorinus vocatus, a Livio lib. 7. ascribitur. Sed idem ille in primo consulatu suo collegam habuit quendam Cn. Manlium Capitolinum IMPERIOSUM, A. V. C. CCCXCVI. ut fasti quoque testantur. Hinc Scriverius conjecit. Cn. Manlius. TENN. Manifeste errat auctor, nec Scriverii conjectura quiddam ei auxilii adfertur. A C. Marcio hoc

Strategema adhibitum esse, e Livio constat; quod monitum jam ante Stewechium in Marg. Ed. Wéchel. *Mallius* exhibent MSS. fere omnes, ut solent in hoc nomine. Videtur auctor aliquando negligentius exscripsisse Livium, vel nimis memoriae confusus fuisse. ut l. ii. 3. 16. 7. ii. & alibi. Nisi & hic velimus eum absolvere, & in librarios conferre culpam, cum re facile abire potuerint in NL.

2 *Conjurasse*] Uterque Medicus, & Edd. Rom. ac Bonon. *quod conjurassent*: deinde duo *hostibus*. plerique *invaderent eorum*. Rumorem sparsit in Medic. primo deest. Scriveriani, *Spargit* MSS. & mei vii, & Ed. Paris. Recte: quod etiam Cl. Wasse animadvertit. v. ad c. xi. 1.

3 *Eodem loco hibernaturos*] Medic. pr. *hibernam ituros*. sec. *hibernaturos*. Verum quo haec promissio iis, qui non in aestivis, sed jam in hibernis erant? Hiulca, si fallor, est oratio, quam fa-

turos; atque ita conjuratorum consilio ⁴ turbato, Campaniam periculo liberavit, & ex occasione nocentes punivit.

II. ⁵ L. Sulla, quum legiones ⁶ civium Romanorum perniciofa seditione furerent, consilio restituit sanitatem ⁷ efferatis. ⁸ Propere enim adnuntia ⁹ jussit, hostem adesse, & ad arma vocantium clamorem tolli, signa canere. Discussa seditio est, universis adversus hostem consentientibus.

III, Cn. Pompejus, trucidato ab exercitu Mediolani senatu, ne tumultum moveret, si solos evocasset nocentes, mixtos eis, qui extra delictum erant, venire jussit. Ita & noxii minore ⁹ cum metu, quia non segregati, ideoque non ex causa

facile tamen supplebimus ex hisce Livii verbis. l. vii. c. 38. Haec agitata occultis conjurationibus, nec dum vulgata in omnes consilia invenit novus Consul C. Marcus Rutilus; cui Campania sorte provincia venerat. Itaque &c. optimum ratus, differendo spem, quando-cumque vellent, consilii exsequendi, militarem impetum frustrari; rumorem dissipat, in iisdem oppidis ET ANNO POST praesidia habitura. Eo laxamento cogitationibus dato, quievit in praesentia seditio. Consul, educto in aestiva milite, exercitum purgare missionibus turbulentorum hominum instituit. Hinc enim una addita voce, quae ob eundem praecedentium litterarum ductum excidit, Frontini sententiam suppleo eodem dein loco hibernaturos. Quo facit etiam ista in MSS. consilio, quam supra notavi.

⁴ Turbato] Tacet hic Tenuilius. Atqui in Hillensb. & Scri-verianis, meisque ad unum omnibus MSS. & Edd. antiquis non conspicitur haec vox. In Ed. We-chelii eam primo comperi. Leid. sec. tantum habet conjuratorum

consilio Campaniam liberavit. Fue-rit forsan consilio Campaniam, pe-riculoque liberavit. Vel a conju-ratorum periculo Campaniam consi-lio l. Ut periculum conjuratorum sit, quod inpendebat per conju-ratos. quomodo vulnus Ulixi a-pud Virgilium, clades Romanorum &c. apud alios. consilio sc. suo; sapienti: sic statim consilio resti-tuit sanitatem. Dein MSS. non-nulli puniit.

⁵ L. Sylla] MSS. omnes fere in Frontino & Valerio Maximo L. Silla. TENN.

⁶ Civium] Unus concivium: al-ter omnium. Cl. Wasse conjicit scribendum cum c. R. p. seditione.

⁷ Efferatis] Medic. primus ef-frenatis.

⁸ Propere] Alias prope. SCRIV. Propere sic MSS. Scriverius tamen prope. TENN. Prope perperam ex-hibent unus Scriverii, quatuor mei, & Edd. Rom. Bonon. dein diffusa MSS. tres frustra.

⁹ Cum metu.] Vaticanus Ita no-xii minore metu. Edd. Rom. Bo-non. animi metu. Dein Keuche-nius rescribi vult ideo qui, & sane sic est in Mediceo secundo.

caussa culpae videbantur ¹⁰ arcessiri ⁴, ¹¹ compa-
ruerunt, & illi, quibus integra erat conscientia,
custodiendis quoque ¹² nocentibus adtenderunt,
ne illorum fuga inquinarentur.

IV. ¹³ C. Caesar, quum quaedam legiones ejus
seditionem movissent, adeo, ut in perniciem quo-
que ducis viderentur confurrecturae, dissimulato
metu, processit ad milites, postulantibusque mis-
sionem, ultro minaci vultu dedit. ¹⁴ Exauctora-
tos poenitentia coëgit ¹⁵ satisfacere Imperatori,
ob-

• Vulgo ACCERSITI.

sed male, si quid video. Vulga-
ta lenius procedit. Mox ex deest
in Medic. pr.

¹⁰ *Arcessiti*] 4. Reg. 3. Hill.
arcessiri. TENN. Novem mei quo-
que cum Ed. Paris. *arcessiri*. Lei-
dens. pr. *accessuri*. Verum sine
dubio est *arcessiri*, ut apud Cae-
sar. B. G. l. v. c. 11. *arcessiri ju-
bet*, ubi in MSS. nonnullis *arces-
si*; at contra in Hirt. l. viii. B.
G. c. xi. *arcessiret* MSS. & Bello
Alex. c. 26. *ad auxilia arcessenda*
MS. Lovaniensis *arcessi*enda. Ea-
dem confusio est in Curt. MSS.
& Edd. l. iv. c. 13. 18. Vid. Cor-
tium ad Sallust. B. Jug. c. 72.
Arcessi jubet. In loco vero Ju-
stini l. xviii. c. 2. MSS. omnes,
etiam illi, quos ego consului,
habent *arcessi*. infra l. ii. c. 7. 4.
e membranis restituendum *ar-
cessiretur*.

¹¹ *Comparuerunt*] Unus Hill.
pervenerunt. 2. Hill. *paruerunt*.
TENN. Etiam novem mei, & Ed.
Paris. *paruerunt*. Vulgatum prae-
fero. Dein in *custodiendis* unus
Cantabrig.

¹² *Nocentibus attenderunt*.] *Ac-
cesserunt*, alii. male. & malim
ego *intenderunt*. MOD. *Attende-
runt*. sic omnes MSS. quos lustra-
re datum. Modius *Intenderunt*;
ante *accesserunt*. TENN. *Accede-
runt* Edd. Rom. & Bonon. *ac-
cesserunt* tantum habet Wechelii,

margo.

¹³ *C. Caesar*] A quatuor MSS.
& Edd. Rom. Bon. Par. Wechel.
abest rursus praenomen.

¹⁴ *Exauctoratos*.] Et exa. Pe-
trens. *Exauctores* uterque Medic.
obsequentesque Hillensb.

¹⁵ *Satisfacere*] Est deprecari.
Caesar l. i. Bell. Gal. c. 41. ubi
haec fusius narrantur. *Reliquae
legiones per tribunos militum, &
primorum ordinum centuriones ege-
runt, uti Caesari satisfacerent*.
Vell. ii. c. 29. Cn. Pompejus *ami-
citiarum tenax, in offensis exora-
bilis, in reconcilianda gratia fide-
lissimus, in accipienda satisfactio-
ne facillimus*. Hirtius de bello
Hispan. c. 22. *Vix periculo libe-
ratus petiit ab oppidanis, ut lice-
ret ei legatum ad Caesarem profici-
sci: illi se satisfacturum*. Sueton.
Tiberio c. 27. *Consularem vero sa-
tisfacientem sibi, ac per genia ora-
re conantem, ita suffugerit, ut ca-
deret supinus*. Idem in Caesare c.
73. *Val. Catullum satisfacientem
eodem die adhibuit coenae*. Plaut.
Amphit. iii. 2. 8. *Aut satisfa-
ciat mihi, atque adjuret insuper,
nolle esse dicta, quae in me inson-
tem protulit*. Lactantius l. vi. c.
25. *Instit. Si quid boni ei evene-
rit, gratias agat (nimirum Deo.)
Si quid mali, satisfaciat*. TENN.
Lucan. l. v. 373.

Poenaeque redit placata juvenis.

STRATEGEMATICON L.I.C.X. 115
obsequentioresque in reliquum ¹⁶ operas edere.

¹⁶ Operas edere] Non debuerunt haec alibi sollicitare viri docti; quae sincera & elegantia sunt. Adi notas J. F. Gronovii ad Livium l. III. c. 63. *Castigati fortium statim virorum operam ea debant.*

C A P. X.

*Quemadmodum intempestiva postulatio pugnae
inhibeatur.*

EXEMPLUM I.

Q Sertorius, ¹ quod experimento didicerat, inparem se universo Romanorum exercitui, ut barbaros quoque, inconsulte pugnam exposcentes, doceret, adductis ² in conspectum duobus equis, ³ altero praevalido, altero admodum
exi-

¹ Quod] Deest haec vox in Vaticano. Leid. pr. & Hillensb. qui. dein Leid. sec. exercitu. deposcentes, non exp. auctor dicit infra in hoc exemplo. poscentes hic unus MS.

² In Conspectum] Medicus & Edd. Rom. ac Bonon. in conspectu: quomodo variatur quoque l. iv. 7. 6. quae variatio est perpetua; retinendumque id, quod optimi plurimive codices subministrant. l. i. xi. 18. nudatum in conspectu suorum produxit. MSS. qdd. conspectum. Eandem varietatem norat Daviesius ad Caesar. B. G. l. viii. 8. In conspectu hostium celerius opinione eorum exercitum adducit. quomodo illic etiam Lovan. Cod. l. i. B. Civ. c. 22. idem MS. cum Ed. prima quam in conspectu Caesaris deducatur. sed vide omnino Cl. Burmann. ad Phaedr. l. v. F. 1.

In conspectu meo audeo venire. Infra l. iv. 1. 13. MSS. quidam in conspectu venire. MSS. & Edd. pp. Caesaris lib. viii. B. G. C. 23, 27, 49. & alibi. contra

l. i. B. Civ. c. 32. vulgo in conspectu venerit. At MSS. & Edd. pp. in conspectum. Curt. l. v. 1. 2. In conspectu dari, ut e MSS. restituit doctiss. Snakenburg. J. Obseq. 6. 7. In medio confesso patrum missit. contra in conspectum colligit MSS. c. xii. §. 10. ubi vide Tenuul. & l. ii. 5. 18. In conspectum hostium castra munire. Innumera possent similia adferri, nisi id saepius ab aliis esset praestitum. In conspectu constituit hac in re dicit Valer. Maximus l. vii. 3. 6.

³ Altero praevalido, altero &c.] Prius altero non agnoscunt Vaticano, duo Leidenses, & Gudianus, sed Leidenium unus, & Vatican. habent praevalido uno. Scriverianus, & Hillensb. praevalido uni, dein alteri est in MSS. quinque. Dativum e conjectura praeferebat Keuchenius, ex l. iv. 7. 6. Sed illic alia est ratio. Nam post equis ibi posita distinctione interfert eorum praevalido alteri. Cum equis immediate haec jungit quoque Plutarchus in Sertor. p. 576. Valerius Equos, alterum validissimum

exili, duos admovit ⁴ juvenes similiter adfectos, robustum & gracilem: & robustiori imperavit, equo exili universam caudam ⁵ abrumpere; gracili autem, valentio-rem ⁶ per singula ^a vellere. Quumque gracilis fecisset, quod imperatum erat, validissimus ⁷ cum infirmi equi cauda sine effectu luctaretur. ⁸ Naturam, ^b inquit Sertorius, Romanarum

CO-

^a Vulgo PER SINGULOS PILOS. ^b Vulgo JAM I. S. NATURAM.

num, alterum infirmissimum; ac deinde &c. Ubi itidem in MSS. quibusdam *val. unum &c.* Perinde est.

⁴ *Juvenes*] *Viros* tantum Plutarchus. Sed Valerius Max. *Juvenem & Senem*. In Medic. sec. pro var. lect. *Juvenes milites*. Dein Medic. pr. *congracilem*.

⁵ *Abrumpere*] *Abripere* MSS. SCRIV. *Abripere* Medic. pr. & Ed. Paris. cum duobus Scriv. & Medic. sec. a m. secunda. *ex equo* Vatic. dein *gracili vero* Petrensis.

⁶ *Per singulos pilos vellere*] *Per singula vellere* MSS. SCRIV. Non est Latinum, *vellere aliquem per pilos*. 4. Regii 3. Hill. & Romanus Codd. *Per singula vellere*, & sic lege. Repetit hanc historiam Frontinus l. iv. c. 7. n. 6. Sic eadem strategemata ab autore repetuntur l. i. c. i. ex. ii. & l. i. c. 5. ex. xiii. Item l. i. c. 5. n. 12. & l. iv. c. 5. n. 8. Item l. i. c. 9. n. 4. & l. iv. c. 5. n. 2. Item l. i. c. iv. n. 3. & l. iv. c. 5. n. 11. Ad hanc historiam alludit Horatius in Syllogismo Sorite. l. ii. epist. i.

Uter permissio: caudaeque pilos ut equinas

Paulatim vello, & demo unum; demo etiam unum:

*Dum cadat elusus ratione ruen-
tis acervi.*

TENN. MSS. omnes, & Edd. Rom. Bon. Paris. *per singula vellere*. In Edd. Hittorp. & Wechel. est *singulos*. Unde alius deinceps adjecit *pilos*. ex l. iv. 7. 6. ubi est *valentio-
ris caudam per singulos pilos vellere*.

In Mediceo antiquiore *evellere*. Mallem *valentioris per singula evellere*. Sed & *vellere* rectum est. Propert. l. iii. El. ult.

Vellere cum cupias canos a stirpe capillos.

Paulatim carpi Valer. Max.

⁷ *Cum inf.*] Sic infra quoque. Edd. Rom. Bon. Wechel. Stewech. *cum in inf.* quod bene expunxit Scrivenerius, gloriam sibi vindicante Keuchenio. & *valid.* Cantabrigiensis.

⁸ *Jam i. Sertorius naturam Romanarum.*] Vocem *naturam* in omnibus recentioribus sive incuria, sive judicio alicujus sine judicio correctoris omissam, lex Rom. antiq. Imp. lib. in locum suum reposui. sine qua totum hoc inepte ita legebatur: *Jam, inquit, Sertorius, Romanarum cohortium, per hoc vobis exemplum ostendi, milites: &c.* Cassa nux. Mod. Tò jam omit- tunt. 3. Hill. & i. Reg. & omnes MSS. *Naturam, inquit Sertorius, Rom. C. TENN.* Reposui e MSS. *Naturam, inq. Sert. Romanarum* c. quod jubent scripti hic & infra. *Jam* irrepsit in antiquas Edd. pro *naturam*, quod illae non habent. *Romanorum* etiam aliquot MSS. & Edd. Ut nos edidimus, exhibet jam Ed. Parisiensis. Dein *aggredienti* Palatinus, ut infra. Quod non opus est, cum frequens auctoribus sit transitio ab uno ad alium numerum. *Eos* Vaticanus, ut & infra. *attentabis & attentavis*, non bene Edd. pp.

⁹ *Idem*

cohortium per hoc vobis exemplum ostendi, milites: insuperabiles sunt universas adgredientibus: easdem lacerabit & carpet, qui per partes adtentaverit.

II. ⁹ Idem, quum videret, suos pugnae signum inconsulte flagitantes, crederetque ¹⁰ rupturos imperium, nisi congredierentur, permisit turmae equitum ad laceffendos hostes ire, laborantique submisit alias, & sic recepit omnes: ¹¹ tum utrisque ^a & sine noxa ostendit, quis exitus flagitam pugnam mansisset. ¹² Obsequentissimis ^b inde eis usus est.

III. Agesilaus Lacedaemonius, quum adversus Thebanos castra super ripam posuisset, multoque majorem hostium manum esse intelligeret, & ideo suos arcere a cupiditate ¹³ decernendi vellet, dixit, responso Deum se ex collibus pugnare iussum: & ita exiguo praesidio ad ripam posito,

ac-

^a Vulgo TUTISQUE. ^b Vulgo ORSEQUENTISSIMISQUE.

⁹ Idem.] Vide Plutarch. p. 576. pugnam pro pugnae signum Petrensi. dein alius perrupturos. & Medic. pr. congredieretur, ac laborantibus. Mox obflagitam uterque Medic.

¹⁰ Rupturos imperium] Sic l. male in Regio Rapturos. Rapere imperium dicitur, qui invadit, rumpere, qui detrectat. Tacitus 13. ann. c. 36. Sed rupto imperio, postquam paucae e proximis castellis turmae advenerant, pugnamque imperitia poscebant, congressus cum hoste funditur. TENN.

¹¹ Tutisque & sine noxa] Leidensis sec. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechelii tutisque utrisque & &c. Mediceus unus tutis utrisque. Alter Tan:um utrisque. Quis dubitat, quin mecum statim his visis legat tum utrisque, tam iis, qui laceffierant hostem, quam his, qui laborantibus subvenerant. Tutisque & sine noxa *Δῆς τὸ αὐτὸ* est.

¹² Obsequentissimis] 4. Reg. 3. Hill. carent τῶν que. cui nullus hic locus est propter praecedentem distinctionem. TENN. Delevi encliticam copulam, quod Frontini exigit stylus, & decem mei MSS. cum Edd. Rom. Bonon. Paris. & Wechelii. pro inde idem Ed. Bon. tamen Cantabr. MS.

¹³ Decernendi] Decertandi MSS. SCRIV. Unus Hill. & Scriverius, Decertandi. ut c. 12. n. 2. & l. 11. c. 1. n. 12. unus Regius. Subitam hostibus decertandi necessitatem iniecit. pro quo caeteri MSS. Decernendi. TENN. Paris. decertandi, solemnī mutatione tam apud alios, quam nostrum. v. Justin. xxiii. 3. plura ad l. iii. c. 6. §. 1. supra esse deest in Ed. Paris. probante Keuchenio. Mei quatuor cum Ed.

accessit ¹⁴ in colles. Quod Thebani pro metu interpretati transfierunt flumen, & quum facile ¹⁵ depulissent praesidium, ceteros insecuti avidius, iniquitate locorum a paucioribus victi sunt.

IV. ¹⁶ Scorylo, dux Dacorum, quum sciret diffociatum armis civilibus populum Romanum, ¹⁷ neque tamen tentandum arbitraretur, quia ex-
terno

¹⁴ *In colles*] *Ad colles* MSS. SCRIV. Unus Regius, unus Hill. & Scriverius *ad colles*. TENN. *Ad colles* Vatican. *Ad collem* Petrensis. Paulo ante pro *deum* Ed. Rom. *Domini*, & pro *ita* Medic. sec. *idea*. pro *insecuti* Medic. pr. *persecuti*. Longe vero aliter haec narrat Polyaeus l. 11. 1. 27.

¹⁵ *Depulissent*.] Arcerianus *deperulissent*, quod vehementer arripit Keuchenius; quod in verborum antiquatorum amatore non mirum est.

¹⁶ *Scorylo*] 2. Reg. 3. Hill. *Scori- lo*. Tertius Reg. *Scoriolo*. TENN. *Scorilo* plerique, ut solet in MSS. i pro y poni. Palatin. *Storilo*. Leidens. sec. *Arocilo*. Medic. pr. *Sergius Corilo*. Edd. veteres *Scorio*. Suspiciatur Celeb. Bentlejus, num scribendum sit *Cotiso* ad Horat. l. 111. O. 8.

Occidit Daci Cotisanis agmen.
Mihi non liquet.

¹⁷ *N. t. tentandum*] 3. Hill. unus Reg. *N. t. ibi tentandum*. Vossianus. *Neque sibi tentandum pacem arbitraretur*. Hinc Ortwinus. *Neque tamen sibi tentandum in pace a. ego legerim*, *Neque tamen sibi tentandum a. scilicet P. Romanum*. TENN. *Neque tamen ibi* MSS. f. *sibi*. SCRIV. *Cur. post.* Voss. Cod. habet in margine tantum recentiore manu *n. t. sibi pacem*. unde ipse Vossius margini adscripserat *in pace*. In contextu erat quoque *ibi*: quod agnoscunt quoque Palatin. uterque Leidensis, Gudianus, & Petrensis. Mihi quoque unice pla-

cet *sibi*. Nisi *ibi* velis explicare per *tunc* temporis; quomodo capere video Clarissimum Wasse.

¹⁸ *In Cives*] L. cum Regio. *Inter cives*. apposite Livius 11. c. 39. *Externus timor maximum concordiae vinculum*. Sozomenus l. vi. c. 4. Οὐτὰ πῇ τοῖς ἀνθρώποις φίλον, παρ' ἐτέρων μὲν ἀδικημένοις, πρὸς τὸ ὁμόφυλον ὁμονοεῖν. Ἀπηλαγμένοις δὲ τῶν ἰξωθεν κακῶν, πρὸς σφᾶς αὐτὰς εὐστιάζειν. Haec fere est consuetudo mortalibus, ut, dum ab exteris laeduntur, cum tribulibus suis servant concordiam; Postquam vero ab extraneorum metu liberati sunt, ipsi inter se dissideant. Justin. 3. c. 2. *Graccia ab externis bellis, velut in viscera sua arma convertit*. TENN. Regio Codici accedunt uterque Medicus, & Petrensis *inter cives*. Quod cum Tennulio prima specie crederes vulgatae lectioni praestare. Vix tamen videntur librarii hoc corrupturi fuisse; Immo ter tam paucis versibus *inter* repetivisset auctor. Vide potius, num dederit auctor *invicem* i. e. mutuo. Immo potius nihil mutandum, & *in cives* capiendum pro *in civibus*, in animos eorum, ut *planta coalescit in terram*. Quomodo locutus est Optatus Afer, teste Gronovio Observ. Eccles. sc. 13. in f. Nam alio sensu, qui hic non quadrat, Livius dixit *multitudo coalescit in populi unius corpus* l. 1. c. 8. *In* cum quarto pro sexto casu jungi saepissime, alibi

terno bello posset concordia ¹⁸ in cives coalescere, duos canes in conspectu ¹⁹ popularium commisit, iisque ²⁰ acerrime inter ipsos pugnantibus, lupum ostendit, quem protinus canes, ommissa inter se ira, adgressi sunt. Quo exemplo prohibuit barbaros ab inpetu, Romanis profuturo.

¹⁸ Vulgo hisque.

alibi vidimus; quamquam eo hic confugere non opus sit, & hoc loco motum etiam quemdam in animos denotet. Latinum etiam esset possent in concordiam cives coal. Sic Tacitus l. 11. Histor. c. 37. Exercitus diffusus in hunc consensum coaluisse.

¹⁹ Popularium] Uterque Mediceus populi rixari, inepte. dein iisque MSS. non hisque. Mox e Glossa

inter se p. MSS. duo. Ed. Paris. pro R. prof. Medic. sec. defuturo; Leid. sec. profuturos.

²⁰ Inter ipsos pugnantibus] Hinc apparet, quod Scioppius in Grammatica sua monuit, nomen reciprocum & alia relativa indifferenter cum praepositione inter consentire. Sequitur enim. Ommissa inter se ira. TENN.

C A P. XI.

Quemadmodum incitandus sit ad prolium ¹ exercitus.

EXEMPLUM I.

² **M.** FABIVS & Cn. Manlius Coss. ³ adversus Hetruscos, propter seditiones detra-

¹ Exercitus] Vario ordine haec verba scribuntur in Edd. & MSS.; sicut dedi, habent plerique. pro exercitus Leidens. pr. eleganter miles.

² M. Fabius & Cn. Manlius.] MSS. Gn. Manlius. SCRIV. Scriverius Manlius invenit. Sed 4. Reg. 3. Hill. Mallius. TENN. Recte haec Consulium nomina eduntur: nam in MSS. & Edd. Vett. passim, ut hic in meis quoque Manlius & Mallius circumfertur, quorum ultimum frustra tueretur Keuchenius. Hoc semel dictum satis sit. Nam infra aliquoties occurret. In Fabii nomine errat Leidensis pr. habens R. In Mediceis & Edd. primis

deest. Diserte Livio l. 11. c. 43. M. Fabius & Cn. Manlius vocantur. ubi seqq. Capitibus longe lateque hanc describit historiam, & Dionysius Halycarn. l. ix. p. 562. & seqq. ubi tamen vulgo nominatur Γαϊος Μάλλιος. Quomodo hic Mediceus pr. & Edd. Rom. ac Bonon. ut & l. 11. 7. §. 11. ubi de eodem Manlio est sermo. Sed Cn. etiam Orosio appellatur l. 11. c. 5. Obviis M. Fabio & Cn. Manlio Consulibus excipiuntur; ubi post sacramentum iurantis, quo se Romani devoverant, non nisi post victoriam ad castra redituros &c. Vide & Valer. Max. l. v. c. 5.

³ Adversus] Adversum MSS. duo

tractante proelium exercitu, ultro ⁴ simularent cunctationem, donec milites probris hostium coacti, pugnam deposcerent, jurarentque, se ex ea victores redituros.

II. Fulvius Nobilior, quum adversus Samnitium numerosum exercitum, & successibus tumidum, parvis copiis necesse haberet decertare, simulavit unam legionem hostium a se corruptam ad proditionem; imperavitque ad ejus rei fidem tribunis, & ⁶ primis ordinibus, & centurionibus, quantum quisque numeratae pecuniae, aut auri argentique haberet, ⁷ conferret, ut ⁸ repraesentari ⁹ merces proditoribus posset: se autem his,

¶ Vulgo PRAESENTARI.

duo, & Edd. pp. quae & dera-
ctante, de quo supra, exhibent.
In iisdem quoque & MSS. tri-
bus *seditionem*.

⁴ *Simularunt*] MSS. quotquot
mihi visi, exhibent *simulavit*.
TENN. *Simulavit* mei quoque, &
Edd. vetustae. Credo, ab aucto-
re esse *simulant*, ut c. 5. §. 13.
supplevit pro *inflexit* MSS. c. 9. §.
1. *Spargit* pro *sparsit* in MSS. l.
III. c. 4. 1. *Simulat* pro *simulavit*.
Petit l. IV. 7. 21. pro *petsit*. Dein
quidam inepte *cunctationem* & *con-*
citationem; & pro *victores* in Ed.
Par. *victuros*.

⁵ *Fulvius Nobilior*.] Adi not.
ad C. VI. Ex. 1. Uterque Medi-
ceus mox Samnitum, pro a se
Medic. pr. ab se. Ed. Paris. *per-*
ditionem.

⁶ *Primis ordinibus & centurioni-*
bus] Bene rejellit Keuchenius vi-
rum doctum, qui hic vellet legi
primi ordinis centurionibus. Ve-
rum ex ejus sententia abundaret
hic & centurionibus. Atqui aliter
se res habet. *Primi ordines* fuere
primipili, primi hastati, primi
principes distincti a ceteris cen-
turionibus vulgaribus. Vellej. l.

II. c. 112. *Non incrementis centu-*
rioribus, e quibus etiam primi
ordines cecidere. Quod ibi recte
defendit Vossius contra eos, qui
& illic *primi ordinis* rescribi vo-
lebant. Consule omnino Lip-
sium l. II. de Milit. Rom. c. 8.
Salmasium c. 6. Gronovium ad
Livium l. xxx. c. 4.º Quos hic
Keuchenius, & Tennulius ad l.
IV. 5. 8. laudasse debebant.

⁷ *Conferret*] Cantab. *afferret*.
dein Edd. pp. *attulissent*.

⁸ *Praesentari*] Omnes MSS. *Re-*
praesentari h. e. praesentem sol-
vi, non in diem. Inde *Repraes-*
entatio pro praesenti solutione.
Cicero. l. XII. ad Attic. epist.
10. *Si enim Faberianum vende-*
rem, explicare vel repraesentatio-
ne non dubitarem de Silianis. Sue-
ton. Aug. c. 101. *Quam summam*
repraesentari iussit. Etiam de qui-
buslibet aliis rebus, quae statim
sunt. Cic. v. fam. 16. *Neque*
expectare temporis medicinam,
quam repraesentare ratione possi-
mus. Plinius Paneg. *An medio-*
cris animi est, his potius repraesen-
tare, quibus negari magis potest.
Sueton. Claud. c. 34. *Poenas par-*
trici-

his, qui contulissent, pollicitus est, consummata victoria, ampla insuper praemia daturum. Quae⁹ sua persuasio Romanis alacritatem adtulit & fiduciam: unde etiam praeclara victoria, commisso statim bello, ¹⁰ patrata^a est.

III. ¹¹ C. Caesar adversus Germanos & ¹² regem Ariovistum pugnaturus, confusis suorum animis, pro concione dixit, nullius se eo die opera, nisi decimae legionis, usurum: quo consecutus est, ¹³ ut ¹⁴ decimani tamquam praecipuae fortitu-

^a Vulgo PERACTA.

vicidarum repraesentabat, exigebat, quo coram. Phaedrus fab. 49. Repraesentavit in se poenam facinoris. Vide Gronovium l. i. c. 6. de pecunia veteri. TENN. Ubi Gronovius dudum ita emendavit, ut & in Epistola ad Keuchenum data; licet de eo nihil moneat ille. Mei quoque omnes, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechelii, & Stewechii, ac Vesal. Repraesentari agnoscunt praeter Palatinum. ut videatur typographorum error modo esse in Ed. Scriverii. Auctor noster de Aquaeductibus Art. 119. Quae repraesentanda, quae differenda sint.

⁹ *Sua persuasio*] Tō sua carent codd. MSS. Gujerus suah. c. ejus. TENN. Scriveriani quoque, nec nostri, nec Edd. Pariss. habent tō sua praeter utrumque Medicum. In uno Cantabrigiensi *superfussio*. Aliud quid latet.

¹⁰ *Peracta est*] 3. Hill. MSS. & Vossianus (ut monuit Ortwinus) *Patrata est*. h. e. perfecta, perpetrata, peracta, Cicero 2. leg. *Feris jurgia amovendo, easque in famulis operibus patratis habendo*. Lucret. l. v.

Quod facere intendunt, neque adhuc conata patrantur.

TENN. Hittorp. margo *parata*, sed duo Scriveriani, Cantabrigienses, Leidenses, & Palatinus

etiam *patrata*. Verissime. Tacitus l. xii. Ann. c. 16. *Patrata expugnatio*: sed vide omnino | Cel. Burmann. ad Quinctil. l. viii. Instit. Orat. c. 3.

¹¹ *C. Caesar.*] Rursus MSS. quatuor, & Edd. principes non agnoscunt praenomen.

¹² *Regem Ariovistum*] Unus Reg. 3. Hill. omittunt tō *Regem*. vid. Caesarem 1. bell. Gall. c. 41. & Frontin. iv. c. 5. n. 11. TENN. Omittunt quoque tō *regem* uterque Leidensis, Medicei, Gudianus, Vaticanus, ac Coll. Vossiana, cunctaeque Edd. ante Scriverium, qui primus tacite reposuit. Rex a Senatu appellatus erat, maxime auctore Caesare.

¹³ *Ut decimam t. p. f. t. cogeret, & caeteros puderet.*] Ad oram libri mei erat: *ut decimani t. p. f. t. cogerentur & caeteri pudore, ne, &c. Sequor te, quicumque es. Porro vide hac de re Caesarem ipsum. l. i. de bello Gallico. Mod. Scribe meo periculo, ut decumani tamquam praecipuae fortitudinis testimonio cogerentur. Ita primum eum locum constitueram, post vidi ipsum Frontinum l. iv. c. 5. (ubi idem exemplum in medium attulit) legere, testimonio concitarentur. Idem alia Stratagemata bis a-*

titudinis testimonio ¹⁵ cogerentur, & ceteri pudore; ne penes alios gloria virtutis esset.

IV. ¹⁶ Q. Fabius ^a, qui egregie sciebat, & Romanos ejus esse libertatis, quae contumelia exasperaretur, & a Poenis ¹⁷ nihil justum aut moderatum expectabat, misit legatos Carthaginem de conditionibus pacis: quas quum illi iniquitatis &

^a Vulgo F. MAXIMUS.

apud hunc scriptorem posita animadverti: in primis lib. 1. c. 1. exemp. 11. & l. 1. c. 5. exemp. 13. Item l. 1. c. 5. ex. 12. & l. 14. c. 5. ex. 8. Item l. 1. c. 10. ex. 1. & l. 14. c. 7. ex. 6. Item l. 1. c. 9. ex. ult. & l. 14. c. 5. ex. 2. Item l. 1. c. 11. ex. 3. & l. 14. c. 5. ex. 11. STEW. *Ut decimani, t. p. f. t. cogerentur.* Ita legendus hic locus, miserimum in modum antea depravatus. Caeterum pro *cogerentur* aliter Frontinus ipse *concitarentur*, l. 14. c. 5. ex. 11. SCRIV.

14 *Decimani*] Unus Reg. *decumani*. TENN. Ita & 3. MSS. Cantabrigienses, & passim apud alios in optimis Codicibus. Supra *illo die* Hillensb. *ea die* Medic. Infra quoque *eo die* addit auctor. verum non agebatur tantum de *eo die*, sed de omni negotio, quod instabat ei cum Ariovisto. Consule Caesarem c. 40. l. 1. B. G.

15 *Cogerentur*] Sic omnes MSS. nullus *cogeret* praebuit, quod Modius, & Stewechius in alia editione viderunt. TENN. *Decimam cogeret & ceteros puderet* legebatur in Edd. Rom. Bonon. & aliis. Sed ante Modium Pariss. Hittorp. & Wechellius aliam lectionem, quae in MSS. etiam meis est, restituerunt. In Mediceo tamen primo est *decimam cogeretur, & ceteri puderet, ne per alias*. In secundo *decima congerentur, & ceteri pu-*

dore. Decima etiam Vaticanus. Corrupte. Cl. Wasse in duobus MSS. invenit *niterentur* ad Sallustii Indicem voce *nisui*: ubi vide, & dein in alio Cantabrigiensi MS. *eniterentur*. Quod vulgato elegantius. Sed cum alio loco in hac re & ex. seqq. habeamus *concitarentur*, & Mediceus det *congerentur*, a Frontini manu hic omnino esse putem, sensu exigente *conciarentur*, sive instigarentur. Frequens hoc verbum est apud Livium, Vellejum, Tacitum, Valerium Flaccum, & alios *concire* & *concire in arma*; unde *concitor belli*; quod saepe abiit in *conciator*. Hoc ipsum tempus ita apud Lucan l. 111. 54.

— *vanos populi conciret amores.*
Concitus & concitus variantur etiam l. 14. c. 5. §. 16.

16 Q. Fabius Maximus] Primum in duobus rursus non reperitur praenomen. Dein *Maximus* exulat ab omnibus, & Editis ante Scriverium, qui nimis liberali manu hoc cognomen addidit contra MStos. quare expunxi, licet eundem intelligam.

17 *Nihil justum aut moderatum.* Leidens. sec. *nihil juste a. moderate.* Forte *justi a. moderati*. Dein *illi* non exstat in Ed. Paris. unde delendum putat Keuchenius, non ego. Melius in Palatino *illi & iniq.* Mox eadem editio *attulissent*. In fine *ad pugnam conc.* Vatican.

& insolentiae plenas retulissent, exercitus Romanorum ad pugnandum concitatus est.

V. Agesilaus, Lacedaemoniorum dux, quum prope ab Orchomeno ¹⁸, sociâ civitate, castra haberet, comperissetque, plerosque ex militibus pretiosissima rerum deponere intra munimenta, praecepit oppidanis, ne quid ad exercitum suum pertinens reciperetur, quo ardentius ¹⁹ dimicaret miles, qui sciret, sibi pro omnibus suis pugnandum.

VI. ²⁰ Epaminondas, dux Thebanorum, adversus Lacedaemonios dimicaturus, ut non solum viribus milites sui, verum etiam ²¹ adfectibus adjuvarentur; pronuntiavit in concione, destinatum Lacedaemoniis, si victoria potirentur, omnes ²² virilis ^a sexus interficere, uxoribus autem eorum & liberis in servitutem ²³ ab-

^a Vulgo VIRILES.

¹⁸ Socia civitate] Unus Cantabrigiensis Sociam civitatem. Quasi fuisset prope Orchomenon. V. l. II. 4. 15. Dein in Mediceo primo compertis plerisque. Leid. sec. pleros. Mox ne qui ad Leid. pr. ne quis Ed. Rom. reciperent Medic. pr. & Hillensb. Polyæn. l. II. c. 1. 18. dicit, ipsos milites Orchomenon se recepisse, & Agesilaum iussisse ἀφαιρῶς clam (sic enim ex MSS. malo, quam ἐμφαιρῶς) μὲν δὲ καὶ χάρις αὐτῶν σύμμοχλον δέχεσθαι.

¹⁹ Dimicaret miles] Duo Regii dimicarent milites, qui scirent. TENN. Male.

²⁰ Epaminondas.] Leidens. pr. Epaminonda. Dein pugnaturus Cantabr. Mox Medicei milites viribus suis, bene. Juuarentur Scriverii unus, & Hillensb.

²¹ Adfectibus adjuvarentur] Sic Livius IX. c. 39. Quantis nunquam alias ante, simul copiis, simul animis dimicant. Silius Ital. l. x.

Tam totis mentibus actam
In caedes aciem, pone atque in
terga ruentes

Praecipitant. Idem l. XVI.

Concurrere animis, quantis confingere par est,

Quos regni furor exagitat. Hirtius de bello Alexandr. c. 20. Pauci allevati scutis, & animo ad conandum nixi ad proxima navigia adnatarunt. Statius Mentis quoque viribus hastam Injicit. TENN.

²² Viriles sexus.] Sic Keuchenus, & Tennulius taciti edidere: cum antea, & in MSstis plerisque scriberetur rectius virilis; quod reposui. Verum tamen, quia in duobus Leidensibus & Gudiano inveni viriles, blanditur mihi conjectura Cl. Wesselingi, omnes virile fecus: quomodo optimos quosque scriptores locutos esse multis probatum ivit summus Gronovius ad Livium l. XXVI. c. 47. Liberorum capitum virile fecus. Eodem ergo modo foret, ut apud Sueton. Aug. c. 44. Mu-

²³ abductis ^a, Thebas diruere: qua denuntiatione concitati, primo inpetu Thebani Lacedaemonios expugnaverunt.

VII. ²⁴ Leutyichidas ^b, dux Lacedaemoniorum, pugnaturus eodem die, quo ²⁵ classe vicerant socii,

^a Vulgo ADDUCTIS. ^b Vulgo EUTIDAS, LEOTYCHIDAS.

Muliebres secus omnes. Nam quod defendat, Ryckius ad Tacit. Ann. c. 62. l. iv. *Virile & muliebres* sexus neutro genere, non mendosentientem habet.

²³ *Adductis*] Legerem lubens in *s. abductis*. MOD. 4. Reg. 2. Hill. *Abductis*, & sic lege. Nam *Abduci*, non *adduci* in servitutum dicimur. TENN. Adstipulantur *τῶν abductis* Leidens. pr. Gudianus, Coll. Voss. & unus Scriverii, atque ipsa ratio. Caesar l. 1. B. Gall. c. 11. *Agri vastari, liberi eorum in servitutem abduci, oppida expugnari non debuerint.* Jult. xxix. 4. *Abductisque 20 millibus captivorum.* & passim. Idem mendum vulgatos obsidet liberos l. iv. 5. 16. *vivusque abduceretur.* In Mediceis autem *τὸ eorum* deest, non male. Dein *conicione* iidem cum Edd. Rom. & Bonon. pro *denuntiatione*.

²⁴ *Leutyichidas*.] Ita lego. vulgo *Eutidas*. SCRIV. L. male 3. Reg. 2. Hill. *Eutidas*. 1. Reg. & 1. Hill. *Euthidas*. TENN. *Eutidas*, *Euthidas*, *Curtidas*, *Clitidos* MSS. nostri. *Leutyichidas* dudum correxit magnus Casaubonus ad Polyaeum l. 1. c. 33. cum aliis hoc *Leutyichidae* Strategema ad Mycalen contra Persas adhibitum enarrantis. Omnino vide illic Casaubonum. *Leutyichides*, quod malebat Keuchenius, nimium abijt a MSSis. Praetuli ego potius, quod & Scriverius Ed. Stewechianae margini alleverat, *Leutyichidas*. Hoc enim proxime accedit ad MStorum vestigia. Ut Graecorum *αὐ* Latinis abiit in *au*, sic *eo* in *eu* mutatum est. Adi,

quos congefferunt Broukhuf. ad Propert. l. 11. El. 11. 2. & Comment. ad Ovid. Ibid. 468. *Thendotus*: nec non G. Vossium ad Vellej. Patercul. l. 11. c. 69.

²⁵ *Classe*.] 4. Reg. 3. Hill. *classen*. TENN. Vehementer miror, Interpretum neminem, nec summum Casaubonum, dum recte nostri Frontini verba ad historiam & pugnam prope Mycalen factam refert, non vidisse, vel saltem non monuisse; magnum hic errorem a Frontino fuisse commissum; si haec quidem verba *quo classe vicerant socii*, eo ordine, quo vulgo scribuntur, sana sunt. Ipse enim Leutyichidas classe pugnavit, & eodem die ad Plataeas duce Pausania pedestri proelio res gesta, & victoria est comparata, uti ex Herodoto, Diodoro, Plutarcho, Polyaeo, Justino, & C. Nepote aliisque constat. Hinc primo intuitu legendum putabam *pugnaturus classe eodem die*: quomodo deinceps vidi, a Doct. Eduardo Simsono in Chronic. ad A. M. 3526. tentatum esse hunc locum. Verum mox totum vocabulum *classe* coepit mihi esse suspectum. Nam cur additum hoc *classe*, si non e contrario dicatur, quo pugnae genere ipse; vel si ipse classe, quo genere pugnaverint socii? unde patet, vel supervacuum esse, vel aliud quid latere. Quod postea ostenderunt mihi MSti. qui mordicus cum Romana Editione praeferebant *classen*. Jam vero Latinum non est, *classen vincere* simpliciter, pro comparare maritimo proelio victoriam. Quare omni-

cii, quamvis ignarus actae rei, vulgavit ²⁶ nuntiatam sibi victoriam partium, quo constantiores ad pugnam milites haberet.

VIII. ²⁷ A. Postumius proelio, quo cum Latinis confligit, oblata specie duorum in equis juvenum, animos suorum erexit, ²⁸ Pollucem & Ca-

omnino, ni vehementer fallar, legendum mihi videtur minima mutatione *Xerxen*. Quod nomen ubique in MSSis scribitur *Sersem*, vel *Xersem*, & forsan bene: quia id Persicae linguae patitur genius, iudice harum elegantiarum peritissimo Relando Dissert. 8. de Vet. ling. Pers. *Xerxen* vero capiendum ita, ut passim solet ipse rex, vel dux poni pro ejus exercitu. Nam ipse non adfuit; sed Mardonius cum Persarum in Graecia reliquiis. Facile autem *Xersem* potuit abire in *classen*: modo in veteri aliquo codice, unde recentior exscriptus est, in litura cubuerit prima ejus vocis syllaba. Vel denique, si haec conjectura non placet, considera tum lector, in Mediceo antiquiore, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. vitiose legi *eodem die, qua classen*, sed in tribus posterioribus Edd. *classe*. Qua invenerat etiam scriptor alterius Medicei; sed ille dedit hinc, *eodem die, qua classen*. Et vide, num ex *qua classen* faciendum quo ad *Plateam*. Illic enim sive, ut alii malunt *Plataeis* res est gesta. In singulari Homerus quoque *Πλαταιάν* dixit in Catalogo vs. 10. Vide Stephan. de urbibus.

²⁶ *Nuntiatam*] MSS. tres, & Ed. Rom. *Nuntiatum*. Dein itidem tres *Parthium*. An dedit auctor vulgavit *nuntiatum* sibi, *victoriam partam*? Sed *Victoria partium*, licet magis locum habeat in bello civili, ut apud Aurel. Victor. in Octaviano, potest e-

tiam sumi de victoria, a suis in hostes parata. Sic *fortuna partium* apud Curt. l. iv. c. i. §. 35. *Adversa pars* de hostibus infra l. ii. §. 47. & alibi saepius.

²⁷ *A. Postumius*] MSS. omnes *Julius Postumius*. TENN. MSS. *Julius, Caelius, Julius, Fulvius*. sed recte MSS. Leidd. habent *Aulus*.

²⁸ *Pollucem & Castorem*) Lege *Castorem & Pollucem* ex Hill. Nam *Castor* semper praecedit; imo *Castoris* aedes vocatur, constituta licet sit geminis fratribus. Suet. Caes. c. 10. Narrant hanc historiam Florus l. c. 11. Val. Max. l. 8. 1. Cic. Tusc. quae. l. c. 12. de natura Deor. 11. 2. Plutarch. in Coriolano. Dionys. vi. 11. TENN. Exemplo seq. auctor vulgari modo etiam dicit *Castor & Pollux*. & ita hoc loco habet unus MS. Scriverii. Nihil tamen temere cum Tennulio mures: nam & apud alios praecedit *Pollux*. Plinius lib. 11. H. Nat. c. 37. *Pollucis & Castoris id numen adsignant*. Seneca l. i. Nat. Quae. c. 1. *Pollucis & Castoris nomine*. Sueton. in Tiberio c. 20. *Dedicavit & Concordiae aedem, item Pollucis & Castoris*. Florus l. 111. c. 3. *Pro aede Pollucis & Castoris*. sic enim MSS. Salmasii, Dukeri, & quatuor Leidenenses: vulgo *Cast. & Poll.* Horat. l. 11. Epist. 1. 9. & Seneca in Med. 88. ajunt *cum Castore Pollux*; sed contra Curtius l. viii. c. 5. 9. *Cum Polluce Castorem*. Etiam apud Ovidium legitur l. 11. Am. El. xvi. 13.

Non ego si medius Polluce, & Castore ponar.

&

Castorem adesse dicens, ac sic proelium restituit.

IX. Archidamus Lacedaemonius adversus Arcadas bellum gerens, ²⁹ arma ⁴ in castris statuit, & circa ea duci equos noctu clam imperavit: quorum vestigia mane, tamquam Castor & Pollux ³⁰ perequitasent, ostendens, adfuturos eosdem ipsis proeliantibus persuasit.

X. ³¹ Pericles, dux Atheniensium, initurus proelium, quum animadvertisset ³² lucum, ex quo

⁴ Vulgo ARAM & EAM.

& Catull. c. 69.

*Jam prece Pollucis, jam Castoris
inplorante.*

ac Propert. l. III. 12. 17.

*Qualis & Eurusas Pollux & Ca-
stor arenis.*

Verum in Gudian, Vaticano, Cantabrigiensibus, ambobus Leiden-
sibus, utroque Mediceo, Hillens-
berg. & Edd. Romana, ac Bono-
niensi modo reperias *Pollucem
adesse dicens*. Forfan scripserit au-
ctor tantum *Polluces*. Ut enim
Castores & Geminus Castor dixerunt
(vide Ovid. Art. Am. l. 746. &
Casaubon. ac Torrent. ad Sueton.
Caesar. c. 10.) sic fortasse etiam
vocarunt *Polluces*. Certe *Geminus
Pollux* apud Horatium l. III. O.
29. 64. & *Gemini Polluces* Sym-
macho l. I. Epist. 89. Διοσκυροί
audiunt. Immo Servii verba sunt
ad Virgil. l. III. Georg. 89. *Ideo
Pollucem pro Castore posuit, quia
ambo licenter & Polluces & Casto-
res vocantur*. Quare ulterius per-
go, & singularem *Pollucem* solum
puto fortasse rectum esse pro u-
trovis Dioscuro, ex Propertio l.
III. 21. 26.

*Potaque Pollucis nympa salubris
equo:*

ubi notat Cl. Broukhusius, Pol-
lucem saepe poni pro utroque
Dioscuro. At nullum subjicit hu-
jus sententiae testimonium. Pol-
lucis conjecit etiam Cl. Wasse.

²⁹ *Aram in c. statuit, & e.
eam*] Ita lego. vulgo *arma in c.
st. & c. ea*. SCRIV. *Aram* sic
Scrivierius. Verum omnes MSS.
arma i. c. f. c. e. c. ea. TENN.
Licet sciam, Casaubono jam olim
placuisse *aram* & *eam*, tamen ob
consensum omnium MStorum re-
vocavi pristinam scripturam *arma
& ea*. Nam aequae *arma* ac *aram*
illic posuit; & *arma* illic inven-
ta magis adjuvant victoriae &
diis praenuntiatae. Deorumque
futurae in proelio armatorum
praesentiae opinionem, quam *a-
ram*. Fors scripserit auctor *aram
& arma*. Polyaeus l. I. c. XLI.
Ἀρχίδαμος ἐν Ἀρκადίᾳ &c.
βαμὸν ἰδρυσάμενος, καὶ κομήσας
ὅπλοις λαμπροτάτοις, καὶ ἵππους
δύο περιάγων &c.

³⁰ *Perequitasent*] *Praeterequi-
tassent*. SCRIV. *pereq.* sic R. &
Hill. non *praeterequitasent*. quod
praebet Scrivierius. TENN. Mei
quoque *pereq.* nisi quod in uno
equitasent per castra scilicet. duo
perequitasent.

³¹ *Pericles*] Unus *Piricles*. alius
Sandes.

³² *Lucum, ex quo.*] Liqueet mi-
hi, ita legendum: apage igitur il-
lud *Locum*, quod vulgo hunc lo-
cum occupavit. MON. Ita Mo-
dius. cum vulgo esset *locum*.
SCRIV. *Lucum* jam exhibuerunt
Edd.

quo utraque acies conspici poterat, densissimae opacitatis, vastum alioquin & Diti patri sacrum, ingentis illic staturae hominem, altissimis cothurnis, & veste purpurea, ³³ ac coma venerabilem, in curru candidorum equorum sublimem constituit, qui, dato signo pugnae, proveheretur; & voce ³⁴ Periclen nomine adpellans, cohortaretur eum, diceretque, Deos Atheniensibus adesse: quo pene ³⁵ ante coniectum teli hostes terga verterrunt.

XI. ³⁶ L. Sulla, quo paratiorem militem ad pugnandum haberet, praedici sibi a Diis futura simulavit. Postremo, etiam in conspectu exercitus, priusquam in aciem descenderet, ³⁷ signum modicae amplitudinis, quod Delphis sustulerat, orabat, petebatque, ³⁸ promissam, victoriam maturaret.

XII.

• Vulgo ut p.

Edd. Romana, & Wechelii cum MSS. plurimis. Dein MSS. & Edd. pp. *alioquin*, non *alioqui*. Mox *patri* male uterque Mediceus.

³³ *Ac coma*] Sic bene, quamquam tacito restituit Sriverius, consentientibus MSS. Mediceis, & Palatino, aliisque. In plerisque & Edd. ante Sriverium non reperias *ac*. Dein *sublimem* in uno deest.

³⁴ *Periclem*] 2. Reg. unus Hill. *Periclen*. TENN. *Periclen* Gudianus, & duo Leidenses recte. Nominis exsulat ab Edd. Rom. & Bonon. quaedam etiam cum Mediceo uno *Atheniensium*.

³⁵ *Ante coniectum*] Edd. vetustae, ut Rom. Bonon. Paris. Hittorp. Wechel. *primo coniectum*. Leidensis prim. *ut ad coniectum*. In Marg. Medicei sec. *aut e coniectum*. Vatican. *aut coniectum*, unus Cantabrig. *quo audito conj.* sine *τῷ* *pene*. Conjecerat Sriverius *qua*

specie intra e. Aliud quid latere videtur, *perterriti* scilicet, aut *perculsi*, vel tale quid. *pene* certe non satisfacit. Dein pro *verterunt* in utroque Mediceo, & praedictis Edd. legitur *dederunt*. Utrumque probum, & a Livio, aliisque passim adhibitum. Saepe noster *vertere terga*; Sed & l. 11. 4. 3. *qua perterriti terga dedere*, & §. 33. *terga dedisse*.

³⁶ *L. Sulla*] Deest praenomen in Leidensi sec. *ad pugnam* Medice. pr. *Dis* Leid. pr. Mox carent *τῷ etiam* Cantabrig. unus, Arcerian. & Ed. Paris. temere probante Keuchenio. Dein *discederet* Arcerian. *ascenderet* Leid. pr. inepte: *descenderent* Mediceus antiquior.

³⁷ *Signum modicae amplitudinis*] Suspecta haec nonnihil. Valer. Max. l. 1. c. 2. *parvum Apollinis signum Delphis sublatum*. Plutarch. in Sulla p. 471. *χρυσὸν Ἀπόλλωνος ἀγαλμάδιον ἐκ Δελφῶν*.

³⁸ *Ut promissam*] MSS. carent *τῷ*

XIV. Alexander Macedo sacrificaturus ⁴⁷ inscripsit medicamento aruspici manum, quam ille extis erat subpositurus. ⁴⁸ Litterae significabant, victoriam Alexandro dari, quas quum jecur calidum rapuisset, & a rege militi esset ostensum, auxit animum, tamquam Deo spondente victoriam.

XV. Idem fecit ⁴⁹ Sudines ⁵⁰ aruspex, proelium Eumene cum Gallis commissuro.

XVI. Epaminondas Thebanus, adversus Lacedaemonios fiduciam suorum religione adjuvandum ratus, arma, quae ⁵¹ ornamentis adfixa ⁵² in templis erant, nocte subtraxit, persuasitque militi-

Vulgo INNIDES.

tegematon tantum ea parte utendum est &c. Sed multo magis ea utilia erunt, quae excogitantur, ut a Diis monstrata credantur. In Editione Romana credant. Salmastii conjecturam ad Flori l. ii. c. 12. Ed. pr. placitaram nemini arbitror.

⁴⁷ *Inscripsit*] Gujetus. literis ordine praeposito notatis scilicet. TENN. De his litteris nihil dicit Polyaeus, sed Alexandrum jussisse hostias, omnia fausta portendentes, militibus ostendi l. iv. 3. 14. pro ille in Medic. sec. ipse. Inpositurus Cantabr. unus.

⁴⁸ *Litterae*] MS. & litterae, f. cae l. SCRIV. Cur. post.

⁴⁹ *Innides*] Immo *Sunides*, aut *Sudines* SCRIV. *Innides*. Sic plerique MSS. sed 3. Reg. *Inides*. l. *Sunides*, vel *Sudines*. *Aruspex* 3. Hill. male *Auspex*. TENN. MSS. & Edd. VV. *Indus*, *Indas*, *Inides*, *Hynides*, *Hinideus*. Sed unice verum est *Sudines*: quomodo jam emendavit Casaubonus ad Polyaeus. l. iv. c. 19. *Συδίνης Χαλδαίης μάγισσος θυσίαν βροβέου*], ut legit Cl. Gronovius. Quo loco Polyaeus *Ar-*

talo adscribit, quod noster *Eumeni*; nec ille tantum, sed ceteri quoque auctores Attalo tribuunt. Galli autem mercenarii intelliguntur milites. Consule Chronicon Ed. Simsoni ad A. M. 3764. qui itidem *Sudines* ex Strabone l. xvi. p. m. 739. emendavit. In MSS. *Sex auspex* etiam inveni; in Ed. Paris. *hospes*.

⁵⁰ *Ornamentis adfixa*] Si quidem sana haec sunt, intellige *tholos*, aliaque in templorum parietibus exstantia ornamenta. & vide Comm. ad Virgil. l. ix. AEn. 408.

Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.

⁵¹ *In templis*] Quorum nimirum parietibus affigebant arma emerita, & spolia hostibus detracta. Ovid. epistola Penelopes.

Penitur ad patrios barbara praeda Deos.

de remedio Amoris l. i.

Vince cupidineas pariter, Parthas quoque sagittas,

Et refer ad patrios bina tro-paea Deos.

Prudentius Hamart. 107. gladium suum pudicitiae catholico in templo

litibus, Deos iter suum sequi, ut proeliantibus ip-
sis ⁵² adessent.

XVII. Agefilaus Lacedaemonius, quum quos-
dam Persarum cepisset, quorum habitus multum
terroris ⁵³ praefert, quoties veste tegitur, nuda-
tos militibus suis, ut alba corpora & umbratica
contemnerent, ostendit.

XVIII. ⁵⁴ Gelo, ⁵⁵ Syracusanorum tyrannus, bel-
lo ⁵⁶ adversus Poenos suscepto, quum multos cepis-
set, infirmissimum quemque praecipue ⁵⁷ ex au-
xiliaribus, qui nigerrimi erant, nudatum in con-
spectu suorum produxit, ut persuaderet contem-
nendos.

XIX.

a Vulgo SYRACUSARUM.

plo [divini fontis ad aram

*Consecrat aeternam splendent ubi
luce coruscet.*

Prisci duces fastigiis suarum ae-
dium appendebant. Sen. Thyeste
122. *Piseisque domos curribus in-
clytas.* Suet. Nerone c. 38. *Do-
mus priscorum Ducum arserunt,
hostilibus adhuc spoliis adornatas.*
TENN. Lucan. l. 1. 140.

Seratisque excita juvenus

*Deripiunt sacris adfixa penati-
bus arma.*

& passim. V. Torrent. ad Sueton.
Vitell. c. 8.

⁵² *Adessent*] Unus Cantabrig.
interessent.

⁵³ *Praefert*] Duo MSS. *adfert*.
dein in omnibus ostendit exara-
tum est ante *ta* ut alba &c. con-
temnerentur etiam in Palatino,
Mediceo primo, & Leid. primo.
vid. Polyæn. l. 12. c. 1. §. 6. Xe-
nophon. de Agefilao p. 455. qui
insuper ait, eam illos vendidisse
nudos.

⁵⁴ *Gelo*] Palatinus eum utro-
que Mediceo Hiero. Quod non
est opus. Videtur enim intelligi
Gelo, Dinomenis filius, qui pri-
mus Siculorum tyrannorum feli-

cissime contra Carthagenenses,
Siciliam tum primum invadentes,
bellavit. Consule Herodotum
l. vii. Diodor. Sicul. l. xi. &
Polyæn. l. 1. c. 27.

⁵⁵ *Syracusarum*] Reposui *Syra-
cusanorum*, auctoritate plurimo-
rum MSSorum, & Editionum Bo-
non. ac Paris. ut c. 8. §. 11. *Dio-
nysius*, *Syracusanorum tyrannus*,
nisi, ut illic dixi, hic quoque
malis *Syracusorum*: nam in Lei-
densi primo scribitur *Syracusorum*.

⁵⁶ *Adversus*] MSS. quinque, &
Ed. Paris. *adversum*.

⁵⁷ *Ex auxiliaribus*] Palatinus,
Mediceus vetustior, & Leidensis
pr. cum Gudiano non agnoscunt
to ex. Leidens. sec. auxiliarium.
Cantabrig. unus. *De auxiliatori-
bus*. Edd. Rom. Bonon. Paris.
ex auxiliatoribus. Quae variatio
locum de mendo reddit susce-
ptum. quale vero id sit, nescio.
an *praecipue auxiliares*? v. ad 11.
7. 8. l. 111. 10. 1. *quosdam ex au-
xiliaribus* MSS. *auxiliariis*, an ve-
ro *auxiliorum*? Auxiliares ipsi pas-
sim vocantur *auxilia* tam nostro,
quam ceteris. Synthesis non per-
cepta fraudi fuisse librariis vide-

XIV. Alexander Macedo sacrificaturus ⁴⁷ inscripsit medicamento aruspici manum, quam ille extis erat subpositurus. ⁴⁸ Litterae significabant, victoriam Alexandro dari, quas quum jecur calidum rapuisset, & a rege militi esset ostensum, auxit animum, tamquam Deo spondente victoriam.

XV. Idem fecit ⁴⁹ Sudines ⁵⁰ aruspex, proelium Eumene cum Gallis commissuro.

XVI. Epaminondas Thebanus, adversus Lacedaemonios fiduciam suorum religione adjuvandum ratus, arma, quae ⁵¹ ornamentis adfixa ⁵¹ in templis erant, nocte subtraxit, persuasitque militi-

Vulgo INNIDES.

tegmaton tantum ea parte utendum est &c. Sed multo magis ea utilia erunt, quae excogitabuntur, ut a Diis monstrata credantur. In Editione Romana credant. Salmasii conjecturam ad Flori l. ii. c. 12. Ed. pr. placitum nemini arbitror.

⁴⁷ *Inscripsit*] Gujetus. literis ordine praeposito notatis scilicet. TENN. De his litteris nihil dicit Polyaeus, sed Alexandrum jussisse hostias, omnia fausta portendentes, militibus ostendi l. iv. 3. 14. pro ille in Medic. sec. ipse. Inpositurus Cantabr. unus.

⁴⁸ *Litterae*] MS. & litterae, f. eas l. SCRIV. Cur. post.

⁴⁹ *Innides*] Immo *Sunides*, aut *Sudines* SCRIV. *Innides*. Sic plerique MSS. sed 3. Reg. *Inides*. l. *Sunides*, vel *Sudines*. *Aruspex* 3. Hill. male *Auspex*. TENN. MSS. & Edd. VV. *Indus*, *Indas*, *Inides*, *Hynides*, *Hinidens*. Sed unice verum est *Sudines*: quomodo jam emendavit Casaubonus ad Polyaeus. l. iv. c. 19. Σελίνης Χαλδαίης μάγισσος θυσίαν βεβαύει, ut legit Cl. Gronovius. Quo loco Polyaeus Ar-

talo adscribit, quod noster *Eumeni*; nec ille tantum, sed ceteri quoque auctores Attalo tribuunt. Galli autem mercenarii intelliguntur milites. Consule Chronicon Ed. Simsoni ad A. M. 3764. qui itidem *Sudines* ex Strabone l. xvi. p. m. 739. commendavit. In MSS. *Sex auspex* etiam inveni; in Ed. Paris. *hospes*.

⁵⁰ *Ornamentis adfixa*] Si quidem sana haec sunt, intellige *tholos*, aliaque in templorum parietibus exstantia ornamenta. & vide Comm. ad Virgil. l. ix. AEn. 408.

Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.

⁵¹ *In templis*] Quorum nimirum parietibus affigebant arma emerita, & spolia hostibus detracta. Ovid. epistola Penelopes.

Ponitur ad patrios barbara praeda Deos.

de remedio Amoris l. i.

Vince cupidineas pariter, Parthas quoque sagittas,

Et refer ad patrios bina tro-paea Deos.

Prudentius Hamart. 107. gladium suum pudicitia catholico in templo

litibus, Deos iter suum sequi, ut proeliantibus ipsi⁵² adessent.

XVII. Agesilaus Lacedaemonius, quum quosdam Persarum cepisset, quorum habitus multum terroris⁵³ praefert, quoties veste tegitur, nudatos militibus suis, ut alba corpora & umbratica contemnerent, ostendit.

XVIII.⁵⁴ Gelo, ⁵⁵ Syracusanorum tyrannus, bello⁵⁶ adversus Poenos suscepto, quum multos cepisset, infirmissimum quemque praecipue⁵⁷ ex auxiliaribus, qui nigerrimi erant, nudatum in conspectu suorum produxit, ut persuaderet contemnendos.

XIX.

* Vulgo SYRACUSARUM.

plodivini fontis ad aram

*Consecrat aeternam splendent ubi
luce cernescet.*

Prisci duces fastigiis suarum aedium appendebant. Sen. Thyeste 122. *Piseisque domos curribus inclytas.* Suet. Nerone c. 38. *Domus priscorum Ducum arserunt, hostilibus adhuc spoliis adornatae.* TENN. Lucan. l. 1. 140.

Stratisque excita juvenus

Deripiunt sacris adfixa penatibus arma.

& passim. V. Torrent. ad Sueton. Vitell. c. 8.

⁵² *Adessent*] Unus Cantabrig. interessent.

⁵³ *Praefert*] Duo MSS. adfert. dein in omnibus ostendit exaratum est ante *ta* ut alba &c. contemnerentur etiam in Palatino, Mediceo primo, & Leid. primo. vid. Polyaen. l. 12. c. 1. §. 6. Xenophon. de Agesilao p. 455. qui insuper ait, eam illos vendidisse nudas.

⁵⁴ *Gelo*] Palatinus enim utroque Mediceo Hiero. Quod non est opus. Videtur enim intelligi Gelo, Dinomenis filius, qui primus Siculorum tyrannorum feli-

cissime contra Carthageneses, Siciliam tum primum invadentes, bellavit. Consule Herodotum l. vii. Diodor. Sicul. l. xi. & Polyaen. l. 1. c. 27.

⁵⁵ *Syracusarum*] Reposui *Syracusarum*, auctoritate plurimorum MSSorum, & Editionum Bonon. ac Paris. ut c. 8. §. 11. *Dionysius*, *Syracusarum tyrannus*, nisi, ut illic dixi, hic quoque malis *Syracusorum*: nam in Leidensi primo scribitur *Syracusorum*.

⁵⁶ *Adversus*] MSS. quinque, & Ed. Paris. *adversum*.

⁵⁷ *Ex auxiliaribus*] Palatinus, Mediceus vetustior, & Leidensis pr. cum Gudiano non agnoscunt *to* ex. Leidens. sec. *auxiliarium*. Cantabrig. unus. *De auxiliatoribus*. Edd. Rom. Bonon. Paris. *ex auxiliatoribus*. Quae variatio locum de mendo reddit suspectum. quale vero id sit, nescio. an *praecipue auxiliares*? v. ad 11. 7. §. l. iii. 10. i. *quosdam ex auxiliaribus* MSS. *auxiliarius*, an *vero auxiliorum*? Auxiliares ipsi passim vocantur *auxilia* tam nostro, quam ceteris. Synthesis non percepta fraudi fuisse librariis videtur.

XIX. Cyrus, rex Persarum, ut concitaret animos popularium, tota die ⁵⁸ in excidenda quadam silva eos fatigavit; deinde postridie praestitit eis liberalissimas epulas, & interrogavit, utro magis gauderent. Quumque ei praesentia probassent: Atqui per haec, inquit, ad illa perveniendum est: Nam liberi beatique esse, nisi Medos viceritis, non potestis. Atque ita eos ad cupiditatem proelii concitavit.

XX. ⁵⁹ L. Sulla, quia ^a adversus Archelaum, praefectum Mithridatis, apud ⁶⁰ Pirea pigrioribus ad proelium militibus utebatur, opere eos fatigando compulit ad poscendum ultro pugnae signum.

XXI. ⁶¹ Fabius ^b Maximus veritus, ne qua fiducia navium, ad quas refugium erat, minus

CON-

^a Vulgo QUI. ^b Vulgo Q. FABIVS.

tur. Mox in conspectum exhibent Codices tres: sed vide ad c. x. §. 1.

⁵⁸ In excidenda] In deest in Petrensi. Mox pro postridie Palat. postriduo. uterque Mediceus, Leidens. sec. & Edd. Rom. ac Bonon. post triduum. Petrensis die autem postera. Nil muta. Postridie sive postera fuit die, quo haec fecit Cyrus, testibus Herodoto, Justino, Polyaeno, aliisque. Sequentia sane non elegantia sunt, nec accurata. Utrum & gauderet. & mox, at vel atque per hoc ad ista nonnulli MSS. Videtur auctor Trogum compilasse; ut suspicor ex Justino. Silvam viae circumdatam excidere &c. rogat, si conditio ponatur (sic l. e MSS.) utrius vitae sortem legant hesterni laboris, an praesentium epularum? praesentium, ut acclamavere omnes &c. Lactis omnibus Medis bellum infert.

⁵⁹ L. Sulla, qui] Deest praenomen in Leid. sec. Dein reposui quia, jubentibus omnibus MSS.

& Edd. ante Scriverii Ed. ultimam, in quam typographorum errore, ut alibi, textui irrepsisse, & dein propagatum esse rē qui videtur.

⁶⁰ Pirea] Tuto hoc transeunt interpretes: at velim, mihi dicant, quae sint illa Pirea. At. Edd. Pyrea: Piream vel Pirheam MSS. duo. & Ed. Paris. Pireum Petrensis. Phyreia Leid. sec. Pyreum locum esse in Persarmeniis, restantur Geographi. Vix tamen mihi dubium est; quin scribendum sit Piraea, portum Atheniensium: in cuius oppugnatione crebra contigerunt proelia. Vide Appian. in Mithridat. & Plutarch. in Sulla. Accusativo Graeco more suo utitur auctor. De Piraea frequenter in MSS. corrupto vide ad Obseq. c. 116. ad Justin. l. vi. 8. 3. Gronov. Observ. 1. 3.

⁶¹ Q. Fabius] Praenomen hoc rursus intrusit Scriverius. MSS. & Edd. ante eum non agnoscunt. Dein

constanter pugnaret exercitus, incendi eas, priusquam iniret proelium, iussit.

Dein Petrensis bellum habet pro | nec male. v. ad 11. 1. 12.
proelium, ut saepe codex ille,

C A P. XII.

De dissolvendo metu, ¹ quem^a milites ex adversis conceperint ominibus.

EXEMPLUM I.

SCIPIO, ex Italia in Africam ² transportato exercitu ^b, quum ³ egrediens navem prolapsus esset, & ob hoc adtonitos milites cerne-
ret, id, quod trepidationem adferebat, constan-
tia & magnitudine animi, in hortationem con-
vertit: ⁴ Et ludite, inquit, milites, Africam
obpressi.

II.

^a QUO &c. OMNIBUS CONCIDERUNT vulgo. ^b Vulgo TRANSPOR-
TANDO EXERCITUM.

¹ Quo milites] Lege, ut superius in indice monui ex MSS. Quem milites ex adversis conceperint ominibus. Totum enim hoc caput agit de ominibus. tñ Ex carent ³. Reg. & unus Hill. pro conceperint ². Hill. ceperint. TENN. Quem & conceperint ominibus plurimi quoque mei, & Ed. Par. ut reposui: ceperint Scriverii unus.

² Transportando exercitum] Non adeo male, sed MSS. ramen undecim, vel duodecim mei & Ed. Paris. rescribi iusserunt transportato exercitu.

³ Navem] ³. Reg. ³. Hill. nave. TENN. Nave etiam septem mei cum Ed. Paris. sed vulgatum praefero. Egredi Silvam Ovidio. Excedere Italiam supra l. 1. 5. §. 5. contra vulgo l. 111. 2. 7. urbs egressa erat, MS. urbem. ubi

vide plura. pro prolapsus in Mediceo antiquiore a.m. ps. est pro-
ra pressus.

⁴ Et ludite, inquit, milites] Alii audite, inquit, m. mihi neutrum satis placet. MOD. Restituebat ingeniosissimus & amicissimus mihi Janus Gulielmus, & pludite. Pludo pro plando: cludo, pro clando; similia sexcenta ob-
viam in libris antiquioribus passim. Hinc illud ludite ab indolis librorum descriptoribus suppositum esse, liquido apparet. Plantus Casina sc. ult. Veram qui non manibus, quantum poterit, pluserit. STEW. Eia pludite pro plaudite L. Gulielmus apud Stewechium. Forte. Videte, inquit, milites; Africam obpressi. SCRIV. Omnes MSS. Et audite. Hinc J. Gulielmus, Et pludite.

II. C. Caesar, quum forte conscendens navem lapsus esset, Teneo te, terra mater, inquit: qua interpretatione effecit, ut repetiturus illas, a quibus proficiscebatur, terras videretur.

III.

Stewechius. *Eia plaudite*. Nam Plautus Casina sc. ult. *Verum qui non manibus, quantum poterit, plausit*. Seneca l. v. de benef. c. 6. *Ut quo die Solis defectio fuit, regiam cluderet*. Seneca Theb. v. 467. *clude vagina impium enses*. Verum puto, *Et* venisse ex literis Pl, lectionemque genuinam fuisse. *Plaudite*, Frontinus enim nullis antiquis verbis utitur. TENN. *Plaudite* placuit quoque Grutero, *Plaudite* Is. Vossio, & Lipsio. Rubenius in Elect. l. 11. c. 29. *Ludens, inquit*. Verum cum MSS. omnes quoque mei exhibeant cum Ed. Paris. *Et audite*, praeter Leidens. tertium, in quo est *Attendite*, omnino putem, scribendum esse *At audete*. *Audete* libri sui margini adscripserat Scriverius. Et hoc unice, opinor, efflagitat loci sensus. Milites adtoniti, & consternati erant Scipionis lapsu, quare ille eos corrigens, & simul adhortans ait, *At audete*. Quid trepidatis milites, & metu perculsi estis: placet omen. Vos audete modo, & viri este. Africam jam nunc oppressi. Passim ita *audete viri, audendum est*, & similia occurrunt. Curt. l. iv. c. 14. 13. *Cetera in vestra potestate sunt; audete modo vincere*. Livius l. xxxv. 33. *Agenda res est, audendaque &c.* & saepe ille *Audendo atque agendo*. Elegans locus est Ovidii Fast. 11. 781.

Exitus in dubio est: audebimus ultima, dixit.

Viderit, audentes, Forsne, Dausne juvet.

Cepimus audendo Gabios quoque. Ceterum confundit Caesaris dicta auctor, & Scipioni tribuit, quod Suetonius de Caesare te-

statut c. 59. *Prolapsus etiam in egressu navis, verso in, melius omine, Teneo te, inquit, Africa: cum noster dicat, id a Caesare prolarum in conscensione navis; at hoc, ni fallor, alii Alexandro adscribunt. De oppressione Africae videtur inde in mentem venisse auctori nostro; quod Caesari per somnium visa fuerit mater sibi subjecta, quam terram esse interpretati sunt harioli. Ibid. c. 7.*

5 C. Caesar] Uterque Leidensis, & Medicei cum Edd. Rom. & Bonon. hic quoque non agnoscunt praenomen. Dein Leidens. pr. *contendens*. Petrensis in *navem*. Coll. Voss. *conscendens n.* Mox tres Edd. primae quibus p. sine *et* a.

6 Teneo te] Vox haec, (ut Keuchenius monuit) est amicorum, sibi inopinis occurrentium, summo cum gaudio. Seneca Thebaid. v. 501. *Teneo longo tempore, Petra votis ora*. Terent. Heaut. A. O mi Clinia, *salve. C. ut vales?* A. *Salvum venisse gaudeo C. Teneo te, Antiphila, maxime animo exoptata meo?* Plautus Rud. *Vix mihi credo ego hoc, te tenere*. Petronius. *Teneo te, qualem speraveram*. TENN. Vide Graev. ad d. Suetonii locum, & La Cerdam ad Virgil. Ecl. 1. 31.

7 Terra mater] Unus Reg. *Terra & mater*. Nihil frequentius in autoribus, quam *Terram* vocari *matrem*; causa rarior apud Varronem l. 111. de r. r. c. 5. *Nec sine causa Terram eandem appellabant Massem & Corerem, & qui eam colerent, piam & utilem agere vitam credebant, atque eos solos reliquos esse ex stirpe Saturni Regis. Cui consentaneum est, quod ini-*

III. ⁸ T. Sempronius Gracchus Cos. acie adversus Picentes directa, quum subitus terrae motus utraque partes confudisset, exhortatione⁹ confirmavit suos, & impulit, ut consternatum superstitioe invaderent hostem, ¹⁰ adortusque^a devicit.

IV. ¹¹ Sertorius ^b, quum equitum scuta extrin-

^a Vulgo ADHORTATUSQUE. ^b Vulgo Q. SERT.

instita vocantur potissimum ea, quae Ceteri sunt sacra. TENN.

⁸ T. Sempronius.] Immo, P. Sempronius Sophus Cos. SCRIV. Ed. pr. Perperam hic T. Sempronius Gracchus Cos. pro P. Sempronio Sopho suppositus a librariis: ex quorum numero cuidam sciolo fortasse nomen Gracchorum celebrius magis placuit. Idem, quod Frontinus, scribunt L. Florus l. i. c. 19. & Orosius l. iv. c. 4. domitos esse Duce Sempronio Picentes, & caput gentis Alculum expugnatum, & instructa utrinque ad proelium acie terram terruisse: Sempronium vero Cos. aede vota Tellurem deam placasse, & adhortatum attonitos stupore miraculi milites, eosque vix tandem ad pugnam impulisse: Vicisse Romanos, sed atroci & cruenta victoria, majore exercitus parte amissa. SCRIV. Ed. sec. ⁹ T. carent unus R. & unus Hill. Hoc bellum Florus l. i. c. 19. & Orosius l. iv. c. 4. referentes, nullius Graechi meminere. Quare cum Scriverio legas: P. Sempronius Sophus Cos. Neque enim Gracchorum nomen bello Piceno celebre. TENN. Idem recte censet St. Pighius, cujus verba ex Annal. T. i. p. 456. sua fecit in secunda Editione Scriverius, & insuper margini sui Codicis adscripsit; videndum esse Eutropium, ad A. V. C. CDXXCV. & Cuspinianum p. 145. 157. T. T. abest etiam a Mediceo antiquiore, & Leidensi sec.

qui etiam Picenos habet pro Picentes. Vaticanus Conf. ad Pic. directus.

⁹ Confirmavit.] Scriverii unus, & Hillensberg. cum Edit. Romana confortavit, barbare & ex Glossemate V. Voss. de Vitiis Serm. p. 669. Dein compulsi Palat. post invaderent hostem, non h. inv. MSS. plerique. Invaderet Medici: p. & Ed. Rom.

¹⁰ Adhortatusque] Forte adortusque. MOD. Regius adhortatusque. Alius & Modlus adortusque. TENN. Ed. Rom. adhortatusque. Paris. hortatusque. Sed non dubitandum est de veritate Lestonis Codicis Regii adortusque. quod & Scriverius coniecerat. Sic enim passim loquitur auctor. ii. c. 1. §. 15. 17. Adortus superavit §. 18. reliquos adortus occidit. c. 2. §. 12. terga adortus cecidit. c. 5. §. 1. Adorti effusos ceciderunt. §. 8. ubi vide etiam, & saepius. Mox vicit simpl. in Mediceo pr. & Edd. primis.

¹¹ Q. Sertorius] MSS. & Edd. ante Scriverianam non agnoscunt praenomen: quod saepius de eo mentionem faciens auctor omittit. Confer Indicem. Dein equitum deest in Leidensi pr. Sed male. Obsequens c. 121. Scuta equitum parte exteriori, jaculaque & pectora equorum cruenta visa: quod prosperum sibi interpretatus est Sertorius: quia exteriora hostili sanguine maculari solent. Uterque hauserunt sine dubio e Livianis. In fine Palatin. quo, & hostium ambo Medicei.

trinfecus, equorumque pectora cruenta subito prodigio adparuissent, victoriam portendi interpretatus est, quoniam illae partes solerent hostili cruore respergi.

V. Epaminondas Thebanus, contristatis militibus, quod ex hasta ejus ornamentum, ¹² insulae more dependens, ventus ablatum in sepulcrum Lacedaemonii cujusdam depulerat; Nolite, inquit, milites trepidare; Lacedaemoniis significatur interitus. Sepulcra enim ¹³ funeribus ornantur.

VI. Idem, quum fax de coelo nocte delapsa, eos, qui adverterunt, ¹⁴ terruisset; Lumen, inquit, hoc Numina ostendunt.

VII. Idem, instante adversus Lacedaemonios pugna, quum sedile, in quo resederat, succubuis-

¹² *Insulae more dependens*] Dionysius Siculus l. xv. p. m. 367. ita haec refert. Ο' γὰρ ἡραματιὺς προῖγει, ἔχει δόρυ καὶ ταυρίαν ἐκ' αὐτῶ, καὶ πρῶτον μαρτυρῶν τὰ παραγινόμενα ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων. Πνύματα δ' ἰσχυρόμενα, συνέβη, τὴν ταυρίαν ἀποσπασθῆναι παρὰ τινος στήλην ἐφεσῶσαν τάφῳ ἔσαν δ' ἐν τῷ τόπῳ τότε τεθαμμένοι τινες Λακεδαιμόνιοι καὶ Πελοποννήσιοι &c. Sed subdit idem, nihil illis respondisse Epaminondam. Malim autem depulerat hic: quia vulgatum depulerat nimiam venti vim denotare videtur, quae hic opus non fuit.

¹³ *Funeribus ornantur*.] Sic omnes MSS. τὰ ἱνfulis, quod alii afferunt, nusquam occurrit. TENN. *Insulis* citavit Kirchmannus l. iv c. 3. de funeribus. Gruterus margini codicis sui, quo usus est, adjecit, fortassis scribendum es-

se funebribus. MSS. quoque mei nihil juvant, nisi quod in Leidensi sec. corrupte scribatur *sepulturae enim funeribus ornamentis*. In Leidensi tertio *Sepulcra enim eorum mortibus ornanda sunt*. *Sepulturae pro Sepulcra* Ed. Rom. & Bonon. pro enim in MS. Coll. S. Joannis Cantabr. eorum: Unde puto, scribendum esse *Sepulcra eorum funeribus ornantur*. Nam vel Epaminondae, vel nostro auctori necesse non erat, ut lectori vel auditori diceret, sepulcra ornari insulis. Hoc sciebant Graeci & Romani ex quotidiano usu. Sed hic quaestio erat, quibus per id ostentum significaretur interitus. Jam Epaminondas confirmat, cum impendere Lacedaemoniis, quorum erant sepulcra, quaeque per eorum mortes & funera similibus caeniis & corollis ornarentur. De iis vide etiam Scheffer. ad Aelian. l. xii. Var. Hist. c. 7.

¹⁴ *Terruisset*.] Petrensis d. terruisset. Dein MSS. duo haec. In Lei-

buisset, & id vulgo ¹⁵ pro tristi significatione
¹⁶ confusi milites interpretarentur; Immo, in-
quit, vetamur sedere.

VIII. ¹⁷ C. ¹⁸ Sulpicius Gallus defectum lu-
nae

¶ Vulgo L.

Leidensi sec. ¹⁹ offendit. Totum
exemplum deest in Hillensberg.
Codice.

¹⁵ Pro tristi significatione] Omnes
MSS. interponunt Excipere, quod
redundat. Pro tristi exci-
peretur: praeterea 3. Reg. 2. Hill.
Significationem male. TENN. Scri-
veriani quoque, & mei omnes,
numero undecim, ac Edd. Ro-
mana, Bononiensis, Parisiensis, &
Hittorp. interponunt exciperetur;
nisi quod in Medic. vetustiore, &
Cantabrig. uno sit acciperetur.
Significationem Coll. Voss. Non
dubito, quin vox haec addi de-
beat: nam nunc vulgo, vel mili-
tes videtur abundare; licet sciam,
hoc posse defendi. Optime Co-
dex Petrensis & id vulgo pro tri-
sti exciperetur significatione, & sic
confusi m. &c. Quia tamen vide-
tur & hoc interpolationem sape-
re, vide, num rectius legi possit. &
id vulgo pro tristi accipi rerum si-
gnificatione conf. Aut potius mi-
nima mutatione & id vulgo pro
tristi exciperetur s. ac confusi mi-
lites inde trepidarent. Quam con-
jecturam partim debeo orae Hit-
torpianae, quae habet, legendum
forte trepidarent.

¹⁶ Confusi] h. e. Perturbati,
contristati. Ovid. 111. Amor. E-
leg. 8.

Nec minus est confusa Venus mo-
riente Tibullo.

Juvenal. Sat. 3. v. 1.

Quamvis digressu veteris confu-
sus amicus.

Front. v. c. 11. n. 3. Confusi suo-
rum animis. hoc cap. n. 3. Subi-
tus terrae motus utrasque partes
confudisset. l. 11. c. 7. n. 2. Mi-
litum animos a confusione terrarum.
Plinius Paneg. Quam ego puto

confusionem tuam fuisse, cum di-
gradientem prosequeris. Vell. l.
11. c. 124. Quae Senatus trepida-
tio, quae populi confusio, quis or-
bis metus, in quam arcto salutis
exitique fuerimus confusio, neque
mihi tam festinanti exprimere va-
cat; neque, cui vacat, potest. Sic
Gracchi συγχύσθαι utuntur. E-
pictetus c. 34. ἵνα, ἵνα λοιδορή-
σῃται σοι, παραχθῇ ἐκείνη καὶ
συγχυθῇ. Antoninus l. v. §. 32.
de se ipso. Διὰ τὴν συγχύσιν
ἄτεχνοι, καὶ ἀμαθεῖς ψυχὰς
ἱετέχνοι καὶ ἐπισήμους. TENN.

¹⁷ L. Sulpicius Gallus] Forte
C. Sulpicius in Gallis. Videl. 11.
c. 4. ex. 5. SCR. LV. Scribe C.
Sulpicius Gallus. Cicero in Bru-
to & in Catone. Item de officiis
l. 1. C. Gallus. Apud Livium l.
x1. 11. male quoque legitur M.
Sulpicius, cui Jurisdictio urbana
obtrigerat. Post praeturam quum
esset in Macedonia Tribunus mi-
litum secundae legionis, vel, (ut
ait Valerius Maximus) legatus,
L. Paulli Consulis permisso ad con-
cionem militibus convocatis, pronun-
ciavit nocte proxima, ne quis id
pre portento acciperet, ab hora se-
cunda usque ad quartam horam noctis
Lunam defecturam esse. Id quum
accidisset, ipsius sapientia militibus
prope divina coepit haberi. Haec
Livius. Vide quoque Plinium de
defectu Solis & Lunae. SCR. IV.
Cur. Post. Optime fecit Scrive-
rius, quod mutaverit sententiam,
& doc. erit, C. Sulpicium Gallum
in Macedonia Lunae defectionem
praedixisse, non in Gallis ex l.
11. c. 4. Nam ibi quidem dici-
tur Sulpicius Peticus contra Gal-

nae imminentem, ne pro ostento exciperent milites, praedixit futurum, additis rationibus, causisque defectionis.

IX. Agathocles Syracusanus, adversus Poenos, simili ejusdem ¹⁸ sideris diminutione ^a, qua ¹⁹ sub diem pugnae, ut prodigio, milites sui consternati erant, ratione, qua id ²⁰ accideret ^b, expono-

^a Vulgo DIMINUTIONE. ^b ACCIDERET vulgo.

los pugnasse; sed hoc fiebat in ipso Latio contra Gallos. Quare erroris nomine reprehensus ante Striverius fuit a Cl. Perizonio, multis ostendente C. Sulpitium Gallum hic legi debere. Vide Observat. Histor. c. 11. p. 79. & auctores citatos ad Valer. Max. l. viii. c. 11. §. 1. Quamvis solius Livii testimonium. l. xliv. c. 37. sit instar omnium. Locus Livii, quem emendat Striverius, emaculatus quoque est a Sigonio l. xliii. c. 11. In MSS. hic nihil est subsidii, nisi quod in uno Mediceo sit *Lapis*. Temere autem a viro docto conjectum fuisse in *Gallia*, monet etiam Doctiss. P. Wesseling. ad Chronic. Simson. sub finem patris 5. Sed non bene hoc Tenuilio adscribit; rectius inputasset Keuchenio, qui suo nomine hanc conjecturam quoque proferre non erubuit. *defectu imminente* Mediceus antiquior.

¹⁸ *Sideris*] h. e. Lunae. Justin. l. xxi. c. 6. dicit, Solem defecisse naviganti Agathocli. Caeterum & Lunam (cum sint planetae) vocari Sidera, usitatissimum. Claudianus Consulat. Mallii Theodos. v. 103.

Sidera cur septem retro nitantur in ortus.

Obtutata polo.

Just. *Defectus naturalium Siderum semper praesentem rerum statum mutare.* Virg. iv. Aeneid. 309.

Quin etiam hiberno moliris sideris classem.

h. e. Sole. Meta r. c. 9. Nilus destitit Sideris exundans etiam irri-

gar. Amm. Marcellinus l. xxiii. *Arsaces astris (ut ipsi existimant) ritus sui consecratione permixtus est omnium primus.* Unde ad id tempus Reges ejusdem gentis praetumidi appellari se patiuntur Solis fratres & Lunae. Seneca reddens causam colipseos ait l. v. de benef. c. 6. Non est ista Solis defectio: sed duorum siderum coitus, cum Luna humiliore currens via infra ipsam Solem orbem suum passit, & illum obiectum suum abscondit: quod modo partes ejus exiguae, si in transcurso strinxit, obducit; modo plus regit, si majorem sui partem objecit: modo excludit totius aspectum, si recto libramento inter Solem terrasque medusa successit. Plin. Paneg. de Sole: Quod terra genuit, quod fidur alais. h. e. Sol. TERN. Non Justinus modo, sed & Diodorus Siculus l. xx. p. 749. Solis defectum fuisse tradunt. Hic quoque Mediceus primus non *sideris*, verum Solis exhibet. At nihil est ejusdem Solis. Debuisse tum scripsisse auctor adversus P. iens vel tendens simili Solis d. Mox denunciatione MSS. duo. *diminutione* Medici sec. Optime Leidens. pr. *diminutione*. Consule Casaubon. ad Sueton. Caesar. c. 5. & Barm. ad Ovid. l. 1. Tr. Et. v. 44.

¹⁹ *Sub diem*] MSS. quatuor, & Edd. primae *sub die*. Vide, quod notavimus supra ad c. 5. §. 9. *Sub occasu Solis.*

²⁰ *Accideret.*] Edd. primae *acciderat*. Sed recte MSS. quatuor *accideris*, ut reposui.

posita, docuit, quidquid illud foret, ad rerum naturam, non ad ipsorum propositum pertinere.

X. Pericles, quum in castra ²¹ ejus fulmen decidisset, terruissetque milites, advocata concione, lapidibus ²² in conspectu omnium collisis ²³ ignem excussit, sedavitque ²⁴ conturbationem, quum docuisset, similiter nubium adtritu excuti fulmen.

XI. Timotheus Atheniensis ²⁵, & adversus ²⁶ Corcyreos navali proelio decertaturus, gubernana-

• Vulgo TURBATIONEM. • Vulgo CLASSE DIMICATURUS A. C.

²¹ Ejus.] Eorum Palatin. & exterruisset. Similia de Pericle vide in Valerio Maximo l. viii. c. 11. ext. 1.

²² In conspectu] 3. Reg. & unus Hill. in conspectum. Praepositio haec, licet quietem notans, jungitur tamen accusativo. Suetonius Augusto c. 16. Militibus in conspectum fuisse. Tiberio. c. 6. Quod in tutelam Claudiorum erat. Curtius 111. c. 5. Davium in Ciliciam fore nunciatur. Propertius 111. Eleg. 8.

Non flebo in cineres arcem sedisse paternos.

Justinus 11. 13. Satis multos hostes in Graeciam manere dicunt. Ut ex MSS. notat Berneggerus. Seneca 1. de ira. Cum se in possessionem posuerant. Ista antiptosis tam frequens est, ut miror Statileium fol. 66. Fragm. Petron. Trimalcio ad Symphoniam allatus est, positusque in cervicalia minutissima: Credidisse extritam syllabam in pro inter. Et Hadrianum Valesium contendere scribendum, in cervicalibus. TENN. In conspectum etiam Palatin. & Voff. Coll. Vide ad c. 3. §. 5. & 10. §. 1.

²³ Ignem excussit] Virgil. 1. Aeneid. 178.

Ac primum filicis scintillam excudit Achates
Suscepitque ignem foliis.

Vide Senec. 11. Nat. quaest. 22. Mercurius lignum ligno terens excussit ignem. Homer. Hymno ejus. vs. 108. TENN.

²⁴ Turbationem] Omnes MSS. exhibent conturbationem. TENN. Conturbationem etiam plerique mei, quod idcirco reposui. Conturbationem describit Cicero l. iv. Tusc. Quaest. c. 18. esse metum excipientem cogitata. Sedavit sine enclitica Edd. primae, non male; si modo plena distinctio ante hanc vocem ponatur.

²⁵ Classe dimicaturus adversus] Vossianus & 3. Hill. Navali proelio decertaturus. & sic lege: quia exemplo sequenti c. 12. sequitur classe dimicaturus. Loquitur ita auctor l. 11. c. 5. n. 45. Alcibiades navali proelio decertaturus. n. 47. ibid. Timotheus, Dux Atheniensium adversus Lacedaemonies navali acie decertaturus. TENN. Tennulio bene momenti navali proelio decertaturus legendum esse, obtemperavi. Quia sic etiam inventum in Palatino & Scriveriano ita, ut adversus C. praecedant.

²⁶ Corcyraeos] Plerique MSS. habent Cercyraeos, ut Graeci. TENN. Cercyraeos est etiam in Palatino, Petrensi, & Leidensi primo. Alii Cecyraeos, Cercyraeos, Cithyraeos, Circneios. Non dubito, quin auctor, qui ubique Graecas inflexio-

natori suo, qui proficiscenti jam classi signum receptui coeperat dare, quia ex remigibus quemdam sternutantem audierat, Miraris, inquit, ex tot millibus unum ²⁷ perfrixisse?

XII. ²⁸ Chabrias Atheniensis classe dimicaturus, excusso ante navem ipsius fulmine, exterritis per tale prodigium militibus; Nunc, inquit, potissimum ²⁹ incunda pugna est, quum Deorum maximus Jupiter ³⁰ adesse numen suum classi nostrae ostendit.

flexiones amat, & hoc exemplum
e Graecis scriptoribus hausit,
dederit *Cercyracos* *Κερκυράκις*,
ut semper Graeci *Cercyracos*, &
Κερκυράς *Cercyram*. vocant: Non
ausus tamen sum reponere in
contextu, quia ceteri Latini,
quantum scio, *Cercyreos* efferant.

27 *Perfrixisse*] L. licet in 2. Hill. 1. Reg. *Profrixisse*. Nimirum ex frigore oritur sternutatio. TENN. *Profrixisse* inepte Edd. primae, & Medicus uterque. *Sternutasse* e Glossemate Leid. sec. Rectum omnino est *perfrixisse*. Vide hic Keuchen. & Maafwic. ad Polyaen. l. iii. c. 10. §. 2. *σι τοῦ ἄνω πρὸς ἐκκρότων εἰς ἔσταιν*, de eodem Timotheo. Paulo ante *militibus* MSS. duo, & Edd. primae.

28 *Chabrias*] MSS. longe plu-
rimi *Chabris*. Ed. Wech. *Chala-
brias*. Male. V. c. 4. ex. 14. Dein
decusse f. *Mediceus* pr. *Mox pro
tali prodigio* Leid. sec. *Petrensis
ext. autem militibus.*

29 *Ineunda*] Quidam *juncunda*. MOD. Ineptc. Ita tamen inveni in Ed. Wechelii; In fine Petrensis ostendat.

30 *Adesse nomen*] Sic omnes
MSS. nemo *Lumen*, vel *Fulmen*

exhibet. Adesse autem diceban-
tur advocati, qui causam alicu-
jus juvarent. Plinius l. i. ep. 5.
Aderam Arionillae, Timonis uxori,
rogatu Aruleni Rustici. l. vi.
ep. 29. *Affui Baeticis contra Bar-*
bium Massam. Quintilianus l. vii.
c. 1. *Qui reo proditoris patri non*
adsuerit, exhaeres sit. Suetonius
Augusto lvi. *Affuit & clienti-*
bust sicut scutario cuidam, evoca-
to quendam suo, qui postulabatur
injuriarum. Cicero pro domo c.
21. *Cum vos, qui in conventu vi-*
rorum bonorum verba de salute mea
fecerant, adesse jussisti, eorumque
advocationem manibus, ferro, la-
pidibus discussisti. Hinc pro ju-
vare Seneca ad Polyb. c. 37. *No-*
li ergo contra te uti ingenio tuo,
noli adesse dolori tuo. Plinius Pa-
neg. *Utilitatibus fisci contumaci-*
ter adessent. Frontinus supra c.
11. n. 16. *Ut proeliantibus ipsis*
adessent. Ov. iii. Amor. eleg.
2.

*Huc ades, atque meus, fac Deus,
vincat amor.*

FINIUNT. Sic 3. Reg. MSS. 8°
2. Hill. *Sexti Julii Frontini Stra-
tegetarum liber primus explicit; in-
cipit ejusdem liber secundus felici-
ter.* TENN. *Lumen male est in
Arceiriano.*

S E X T I
J U L I I F R O N T I N I
S T R A T E G E M A T I C O N
L I B E R S E C U N D U S.

P R A E F A T I O.

Dispositis primo libro exemplis, instructuris (ut mea ¹ fert ² opinio) ducem in his, quae ² ante commissum proelium agenda sunt, ³ deinceps reddemus per-

¹ Vulgo *fuit*.

¹ *Fuit opinio*] Duo Regii. 3. Hill. *Fert opinio*, quae lectio quare postponatur *tam fuit*, non assequor. Lucetius l. III. v. 46. *Si fert ita fera voluntas*. TENN. Monuit etiam Keuchenius, se invenisse in Ed. Parisiensi, & Scriverii margine *fert*, sed, ipsius iudicio, non tam recte: meo vero optime, & verissime. Non enim ita tantum fuit ejus opinio, sed etiam nunc est. *Fert* itaque reposui, confirmatum a Cantabrigiensi Bibl. Publ. Leidensi sec. Voss. Collat. Edd. Romana, & Wechelii. In Leidensi pr. vacuo relicto spatio docet. In Ed. Bonon. *refert*. Palatin. MS. *nostra fere*. Caesar B. Gall. v. 13. *ut fert illorum opinio*. Cicero l. 1. ad Famil. Ep. 9. *His ego consiliis si te praesentem habuissem, ut opinio mea fert, essem usus eisdem*. l. IV. in Verr. c. 12. *ut opinio mea fert*. Item lib. v. c. 72. Columella l. 1. c. 3, 7. l. III. 11. *ut mea fert opinio*. Apulej. in Apolog. non longe ab initio ut

mea opinio fert, & p. 379. Ed. Colv. & sic alii quoque. Forsan hoc restituendum quoque Vegetio l. v. in praef. *ut opinor*. nam aliud quid a pr. m. illic lectum fuit in Rever. & Poët. Creichtoni Codice, & in uno Leidensi habetur *opporum super*. unde commodè facias *ut opinio fert*. Certe ita rescribendum in Pompeji verbis apud Hirt. de B. Hispan. c. 26. *celerius, quam vestra opinio est*. Ed. Romana princeps *fere est*. Repone *fert*. *Fert animus* apud Poëtas, & Historicos passim. V. Nic. Heins. ad Phaedri F. 46. Drakenb. ad Silium l. XVI. 294. Sallust. B. Cat. c. 58. Jug. 54. & ibi notas.

² *Ante commissum*] Hittorpius in margine edidit.: *Ante iustum*. Hill. *Ante iustum*. TENN. Quidam libri *iustum*. s. *initum* totidem apicibus. SCRIV. *Cur. post*. Non male *initum* conjicit Scriverius. Passim tam apud nostrum, quam alios, nunc *inire*, nunc *committere* occurrit. Participium hoc

pertinentia ad ea, quae in ipso proelio agi solent, & deinde ea, quae post proelium. 1 Eorum, quae ad proelium pertinent, species sunt.

a Vulgo et eorum.

hoc est saepius apud Livium, ceterosque. l. xxiii. c. 40. *Temere proelio inito fusus*. Sueton. Vespas. c. 4. *Uno quoque & altero proelio tam constanter inito*. Valer. Maxim. l. v. 2. 4. *temere inito certamine*. Eadem varietas occurrit apud Frontinum c. 4. hujus l. §. 6. *Ut cum animadvertisset committi proelium*. MSS. quidam, & Edd. primae *iniri*. c. v. 33. *proelium inisset*. MS. *commisisset*. Hic *justum* MSS. mei tres exhibent. Sed Palatinus, & Leidensis pr. cum Hirtorpii, & Wechelil ora *justum*. quod unice verum esse puto. *Justum proelium* est plenum, directae acie, totoque exercitu commissum, ad differentiam minorum congressionum & velitationum. Jam autem auctor agit de rebus, quae praecedunt, & sequuntur tale justum proelium, in quo summa belli, & rerum discrimen vertitur. Sic *Justus exercitus*, *triumphus*, *justa victoria*, *justi milites*, & similia quamplurima. Livius l. x. c. 27. *ad justum certamen irritati animi*. Florus l. ii. c. 7. *Ac ne hoc quidem justo proelio opprimitur*. Curtius l. iii. 13. 8. *Qui intentiore cura suos, quasi ad justum proelium paucis adhortatus*. Infra l. ii. 7, 8. *necessario ad justum proelium conversi*.

3 Deinceps reddemus] Unus Reg.

Deinde reddamus. Libri editi, & MSS. nusquam exhibent eam distinctionem, quam Modius se correxisse gloriatur, & ex illo describit Keuchenius. TENN. *Reddamus* Palat. & Mediceus cum Edd. primis. *Redeamus* Leidens. sec. Mox *Deinde* tantum Edd. eadem. In Mediceo quae proelium excitant.

4 Et eorum.] Mutavi distinctionem, cum legerent omnes, & deinde ea, quae post proelium, & eorum, quae ad proelium, &c. male. Neque enim dicturus est de speciebus eorum, quae ad proelium pertinent, ubi de iis egerit, quae post proelium agi solent, cum id nec recte, nec ordine fieri possit. Sed postquam, de quibus acturus est, indicavit, quae sunt ea ipsa, quae in proelio, aut post proelium facienda sunt, tum subjungit, & eorum, quae ad proelium pertinent, species sunt, quae sequuntur: Scilicet tempus & locum pugnae eligere, aciem perite instruere, insidiis hostem circumvenire, aliaque, de quibus hoc libro acturus est. Mon. Tò Et abundat, & in 4. Reg. 3. Hill. non apparet, quemadmodum monui & in praefatione libri primi. TENN. Delevi tò & MSS. auctoribus.

INDEX CAPITUM.

- CAP. I. **D**E tempore ad pugnam eligendo.
 II. **D**E loco ad pugnam eligendo.
 III. De acie ordinanda.
 IV. De acie hostium turbanda.
 V. De insidiis.
 VI. De emittendo hoste, ne clausus proelium ex desperatione redintegret.
 VII. De dissimulandis adversis.
 VIII. ⁵ De restituenda ^a per constantiam acie.
⁶ Eorum ^b deinde, quae post proelium agenda sunt, has esse species existimaverim, si res prospere cesserint.
 IX. ⁷ De consummandis ^c reliquiis belli.

X.

^a Vulgo DE CONSTITUENDA. ^b Vulgo DE HIS, QUAE P. P. FIUNT, SI &C. ^c Vulgo ET DE CONFIRM.

⁵ De Constituenda] Lib. primo c. 3. egit Frontinus de constituendo statu belli. Hic omnes MSS. De restituenda. Namque agit De restituendo proelio. TENN. Repotui de restituenda, ut docent huius capituli exempla, esse scribendum; atque ita MSS. etiam mei, & Edd. primae. paullo ante clusus Leid. pr. a m. pr. & MSS. plerique cum Edd. pp. reintegret.

⁶ De his, quae post proelium fiunt] Pro his verbis Hittorpius & 3. Hill. 4. Reg. MSS. habent. Eorum deinde, quae post proelium agenda sunt; has esse species existimaverim. TENN. Et haec quoque pro vulgatis de his q. p. p. sunt substitui e Gudiano, duobus Leidd. & Vossiano, qui plane sic exhibent. Eorum deinde q. p. p. agenda sunt est etiam in Palatino, Mediceo pr. & Edd. vetustis. Praeterea deleui & iisdem MSS. auctoribus; quod nullum tunc locum haber. Cesseris MSS. tres. Cedit Medic. pr. sine. rē
701.

⁷ De Confirmandis] Lege secundum MSS. De consummandis r. b. Quod miror, nulli editorum venisse in mentem. Consummare est totam summam colligere proprie. Vitruvius l. 1. c. 1. Per arithmeticon sumptus aedificiorum consummantur, mensurarum rationes explicantur. Hinc omnia in potestatem redigere. Florus l. 1. c. 18. Ut eodem tempore & Italianam consummaret, & transmarinos triumphos auspicaretur. Glossae Cyrilli καταρρομένη, consummatas, profligatas. Frontinus l. 11. c. 3. n. 17. Romani equites subito emissi, averterunt eos, consummaruntque victoriam, Seneca epist. 32. Penduc te in tuum, & subinde considera, quatenus pulchra res sit consummare vitam ante mortem, deinde expectare reliquam sui temporis partem, in possessione beatissimae vitae positum. TENN. Vete legendum quoque iussit Tennul. consummandis; quod agnoscunt Palatin. Medic. pr. Leidens. pr. Gudian.

X. ⁸ *Si res durius cesserit, de adversis emendandis.*

XI. *De dubiorum animis in fide retinendis.*

XII. *Quae facienda sunt pro castris, si satis fiduciae in praesentibus copiis non habeamus.*

XIII. *De effugiendo.*

dian. & Coll. Voss. Vide Livium l. xxviii. 17. xxix. 23. *Ad eam rem consummandam*, ubi Rhennus quoque *confirmandam* & *saepissime*.

⁸ *Sires* &c.] Haec verba in MSS. omnibus, & Edd. pp. eodem modo, ut titulo praeced. praepo-

nuntur illis *de adv. em.* quare ita reposui. *Evitandis* Leid. sec. *emanandis* Palat. cedit Medic. pr. Dein *infidem* idem. Mox sunt deest in Palat. *sint* Leid. sec. in quod etiam & Coll. Voss. *pro castrorum defensione*. Rectius. In fine habemus plerique eam Edd. pp.

C A P. I.

De tempore ad pugnam eligendo.

EXEMPLUM I.

P. Scipio in Hispania, quum comperisset, Hasdrubalem, Poenorum ducem, ² jejuno exercitu ³ mane processisse in aciem; continuat in

¹ *P. Scipio.*] Praenomine carent MSS. quatuor, & Edd. primae. Dein *comperitus* Sanutus; unde non male hic & alibi conjecit Sriverius *comperito*; nisi auctor saepissime soleret dicere *cum comperisset*, nusquam absolute. Quamvis ubique fere pro iis Sanutus habeat *comperitus*.

² *Jejuno exercitu*] Idem Scipioni patrasse Hannibal fertur utriusque linguae autoribus ad Trebiam contra Sempronium; & Marius contra Cimbros Polyae-no l. viii. Eleganter in hanc rem Theodoricus, Ostrogothorum Rex apud Cassiodorum l. iv. Variarum c. 23. *Disciplinam non potest servare jejunos exercitus*. Vide Cassiod. l. v. c. 13. & l. x. c. 17. Lampridius in Alexandro c. 52.

Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zonula. Idcirco quod mendicitas militaris ad omnem desperationem vocaret armatum. Luc. *Nescit plebs jejuna timere.* TENN.

³ *Mane.*] MSS. quatuor inepte *sane*. Dein & *siti* Medic. sec. & *siti ac mora* Medicus pr. Leidens. sec. *siti & mora*. Mox pro *reperere* in Cantabrig. & Leidensi secundo *repente*, qui *castra* &c. usque ad *proelio* non habet: loco *duxit* in sex libris, manu exaratis est *duxit*. Ceterum non accurate satis haec narrat auctor. Nam Scipio vix dum certa luce, ante eam visis equisque bene curatis pransisque; copias omnes eduxerat & equitatum ad vallum hostilem emiserat: unde

in horam septimam suos, quibus praeceperat, ut quiescerent, & cibum caperent; quumque hostes inedia, siti, mora sub armis fatigati, repetere castra coepissent, subito copias eduxit, & commisso proelio, vicit.

II. Metellus Pius in Hispania adversus⁴ Hirtulejum, quum ille,⁵ oriente protinus die, instructam aciem vallo ejus admovisset, fervidissimo⁶ tunc tempore anni, intra castra suos continuit in horam diei sextam, atque ita fatigatos aestu, facile integris & recentibus suorum vicit viribus.

III. Idem, junctis cum Pompejo castris adversus Sertorium in Hispania, quum saepe instruxisset aciem, hoste, qui inparem se duobus credebat, pugnam⁷ detractante, quodam deinde tem-

^a Vulgo HERCULEJUM. ^b Vulgo DETRACTANTE.

exterritus Hasdrubal cum omnibus copiis egreditur, licet cibo corpora non firmassent milites. Hinc per equitum velitationes diem extraxerat ad septimam usque horam Scipio, ut sera peditum pugna esset, licet jam ipse cum suis diu sub armis in acie fuisset. Afri itaque tandem ab eo petiti, fessi jam corporibus animisque statim retulerunt pedem, & terga dederunt, non autem castra repetere coeperunt &c. Quae distinctius legi possunt in Livio l. xxviii. c. 14. 15. de eodem proelio agit auctor c. 3. §. 4.

⁴ *Hirtulejum.*] Baptista Pius cum in vulgatis sui temporis editionibus repererit *Herculem* & *Herulum*, e MSto correxit *Hirtulejum* Syll. 111. Annot. poster. c. 76. At ego hic quoque ex Palatino, Cantabrigiensi, & Leidensi primo rescripsi *Hirtulejum*. Nonnulli *Hirtulejum*. Vide ad c. 5. l. 1. §. 8.

⁵ *Oriente protinus die*] §. 15. *In aciem, oriente statim die, process-*

issent. Hic tamen tres Cantabrigienses, Varicanus, ambo Leidenses, uterque Mediceus cum Editionibus Romana, & Bononiensi, ac Pio dant *in oriente*. Quod compositum temete damnare & Latio ejicere non ausim. Tacitus l. xi. Anh. c. 23. *Quid si memoria eorum inhorretur.* Quo loco *iniretur* alii, alii *renovaretur*, vel simile quid legi volunt.

⁶ *Tunc.*] Non agnoscunt hoc adverbium Leidenses Codices, nec Editiones primae. supra in epte *admonisset* Ed. Paris. Dein *in castra* uterque Mediceus, Varicanus cum Leidensi sec. & Coll. Voss. Ed. Par. & Pio. *In castris* Cantabr. *in* notaret idem, quod *intra*, uti supra monuimus. Quamquam id a Frontini manu hic esse, non putem. Post e MSS. & Edd. pp. dedi *suorum vicit v.*, non, ut vulgo erat *vicit f. v.*

⁷ *Detractante.*] Rursus hic *detractante* MSS. duo, & Edd. primae. Vide ad l. 1. 1. 9. *detractato pugnare.*

tempore, ⁸ quum Sertorianos milites animadvertisset, magno inpetu instinctos, deposcentes pugnam, ⁹ humerosque exferentes, & ¹⁰ lanceas vibrantes, existimavit, ardori cedendum in tempore-

¶ *[cum Sertorianos]* Duo Reg. tres Hill. carent *cum*; quod quia praecessit, repeti verum non erat. TANN. In utroque Leidensi, Vaticano, Palatino, Mediceo primo & secundo a m. sec. ac Coll. Voss. cum Editione Paris. non comparer quoque *cum*. Praeterea, pro *deinde*, in Cantabrig. & Mediceo pr. est *demum*. Ad hoc in nonnullis MSS. & Edd. primis praepositur verbum *animadvertisset* *tois* Sertorianos m. In Mediceo sec. 4. Sertorianos & milites hos m. Verum vox *milites* abest ab Edd. Romana, & Bonon. Recte omnino; quare totum locum sic lege, *quum saepe instruxisset aciem &c. quodam demum vel dein tempore animadvertisset, Sertorianos magno i. instinctos &c.*

¶ *[Humerosque exercentes, & lanceas vibrantes]* Saniolem, imo genuinam Frontini scripturam fore arbitror, si secundam illam consonantem abjiciamus, & scribamur *exerentes*. Quippe id verbi elegans, & meo iudicio magis significans, quod gestum & calorem exprimat eorum, qui proelium inire gestiunt. Ovidius

Exerit hic humerum, vestes trahit ille per altas.

Idem 1. Fastorum:

Credibile est, illos pariter vitis-que jocisque

Altius humanis exernisse caput.

SPEW. *Exerentes*. Ita legendum. Vulgo est *excercentes*. SCRIV. *Exerentes* sic unus Hill. reliqui omnes MSS. *Exercentes*. 3. Hill. *In humerosque*. Cogitavi, an esset legendum. *In Numeros se exercentes*: quia *to Numeris* saepe abiit in *humeri* apud autores, & Lacedaemonii dicuntur a Plutarcho ad numerum saltantes ivisse in

aciem. Verum, quia pugnandi ardor nullam mensuram, nullum modum admittit, retinenda lectio Stewechii. *Exerentes humeros*. scil. extra sagum vel tunicam. M. Seneca l. v. Excerpt. contr. 6. *Apud patres nostros, qui forensia stipendia auspicabantur, nefas putabatur brachium extra sagam exerere*. Ovidius 1. Fast.

Credibile est, illos pariter vitis-que locisque

Altius humanis exernisse caput.

alibi.

Exerit hic humerum, vestes trahit ille per altas.

TANN. *Exerentes* reponi placuit quoque Lipsio ad Tacit. l. 1. histor. c. 54. & Jos. Wasse ad Salust. B. Cat. c. 44. e Cod. Petrensi, cui accedunt, Coll. Voss. & Edd. Romana, ac Bononiensis: de quo non est dubitandum. Passim de hoc militum se ad pugnam componentium gestu utuntur *exerere manus*, vel *humeros*. Vel *exertare*, quod credam, hoc loco usurpasse auctorem, & Cl. Wasse sibi quoque ita videri ad me scripsit. Vide praeter laudatos viros etiam Meursium *Exerc. Crit. part. 2. c. ult. Modium Ep. 49. Glandorpium in l. vii. Caesar. B. Gall. cap. 49. quos adeundos ad marginem sui libri notaverat Scrivenerius, & adde Barth. ad Stat. Theb. 1. 413. Broukhuf. ad Propert. 1. 20. 44. Ed. Paris. in humerosque.*

¶ *[Vibrantes]* Arcerianus, improbante Kenchenio, *librantes*. nisi id placuerit ex distinctione Marklandi ad Stat. Silv. v. 2. 101. *Vibrare* statuentis idici de mittente, *librare* de jamjam misfuro telum. Verum cum *vibrare* sit

te, recepitque exercitum, & Pompejo ¹¹ idem faciendi auctor fuit.

IV. Postumius Cos. in Sicilia, quum castra ejus a Punicis trium millium passuum spatio distarent, & ¹² dictatores Carthaginiensium quotidie ante

fit potius in se nihil aliud, quam concutere, ego retineo vulgatum, & vide, quae congesti ad Lucan. l. iv. 40.

¹¹ *Idem faciendi*] Sic lege, secundum MSS. omnes, *τὸ audendi*, quod Keuchenius probat, nihil huc facit. Qui enim ardori cedit, non dicitur *audere*, TENN. *Audendo* perperam Arcerianus. *Faciendo* uterque Mediceus.

¹² *Dictatores Carthaginiensium quotidie ante ipsa munimenta Romanorum dirigerent aciem*] Itane boni correctores impune vobis licet Principes Africae viros Carthaginienses vilipendere, & in repub. seu castris eorum Dictatores, & quidem plures constituisse, nulla Senatus auctoritate, nullo populi consensu adhibito? Apage nobis istos dictatores. Frontinus noster *Ducatores* appellaverat; ea vox incognita vobis causam dedit loci depravandi. Ut *Duces*, item *Ductores*, & *Ducatores*; *Ductus* & *Ducatus* olim usitata nomina fuisse, ad Vegetium docemus. Conjecturam hanc, ut alias plerasque meas in hunc scriptorem, cum Jano Mellerio Palmerio amico communicabam: viro & ab eruditione, & ab ingenio nunquam satis laudato, qui eandem hanc emendationem sibi quoque in mentem venisse adseverabat; paratum ostendere; nisi exemplar Bonnae fuisset. quin imo similes emendationes in Frontinum plurimas mihi suppeditaturum simul ut revertererur ex superiori Germania. Ceterum id illius beneficium non metantum, sed temp. potius ipsam percipere non potuisse, merito

doleo. Paucis namque post diebus quam a nobis ille discesserat, Argentinae pestilentia (proh dolor!) extinctus est: non sine magno amicorum dolore; non sine maximo rei litterariae damno. STEW. Ne, quaeso, benevole lector, committas, ut judicium voces, carpere lectionem genuinam: Neque enim judicant soli, qui maligne & imprudenter legunt. Stewechius, qui fatetur, sibi veteres libros defuisse, vocem; quam non invenit usquam; esse putat nusquam, contendit, principes Carthaginiensium non appellari Dictatores, sed isto nomine vilipendi; ideoque ex suo ingenio suffecit (in viris MSS. codicibus) *Ducatores*: Sic enim & Janum Mellerum Palmerium censuisse; verum obiisse, antequam promissam ejus *ἀπόδειξις* praestaret. Nimirum Alphenus ff. ad legem Aquiliam in L. quemadmodum, §. si navis. Appellat navis *Ducatores*. Ergo & *Ducator Carthaginiensium* dicendus. Quia *Gubernator navis*. Ergo Latine & *Gubernator Carthaginiensium*? scilicet. Finge dici: hic tamen, ne legatur *Ducatores*, intercedunt omnes MSS. Quare, cum sit nihil inepta reprehensione ineptius, Stewechio impune non parebo; quippe extra territorium jus dicenti: & *Dictatores Carthaginiensium* restituam natalibus suis, eorumque dignitatem defendam. Placet hoc Senatui; hoc jubent, voluntque Quirites, qui auctoritate & consensu MSS. externos Romana civitate, suisque vocabulis donaverunt, & hic omnes exhibent *Dictatores*, Cato in
K 2   Fragn.

ante ipsa munimenta Romanorum dirigerent aciem,
exigua manu levibus adfidue proeliis pro vallo re-
sistebat: quam consuetudinem contemnente¹³ jam
Poeno, reliquis omnibus per quietem intra val-
lum praeparatis, ex more pristino, cum paucis¹⁴
sustentavit¹⁵ incursum adversariorum, ac solito
diu-

a sustinuit vulgo.

Fragm. Sall. & apud Macrob. l. 1. c. 5. *Igitur Dictatorem Carthaginensium* (nimirum Hannibalem) *Magister equitum monuit.* Justin. l. xix. c. 1. *Hasdrubalis mortem Dictaturae undecim, & triumphum quatuor insignem fecere.* Numerus pluralis non obstat. Nam Hasdrubal cum Hamilcare fuerant in Sardinia Duces. Idem Hannibalem vocat *consulem*, qui proprie *Sufes* dicendus. l. xxxi. c. 2. *Postera die civitas principem suum, ac tunc temporis consulem, in foro expectabat.* Sic Atheniensium Imperatores per similitudinem potestatis appellantur *Praetores*, qui proprie sunt Romanorum, Nepoti in Miltiade c. 4. *Domi creati decem praetores, qui exercitui praessent: in eis Miltiades.* in Alcib. c. 8. in Conone c. 1. Si origines vocum inspicias, duces commodè dicuntur apud quasunque gentes *dictare*, *consulere*, *praecire*. Sic tentoria consulum vocantur *praetoria*, licet a praetore derivata. Liv. l. ix. c. 2. *Deinde ubi praetoria consulum erigi videre, & expedire quosdam utilia operi.* Justin. ii. 11. *Regis praetorium petunt.* Optimo ergo jure Carthaginensium Imperatores & Principes vocantur Dictatores: praesertim cum Seneca notet epist. 109. *Enim, quem nos dictatorem dicimus, & in historiis ita nominari legimus; apud antiquos Magistrum populi vocatum.* Quin etiam nos civitatum primos viros vocamus magistros civium. Ut nescire literas (quod olim de Sylla Dictaturam depo-

nente pronuntiavit Caesar) eum affirmes, qui hic Dictatores non agnoscit. TENN. Bene *Dictatoris* nomen de summo Carthaginensium Imperatore adhibitum defendit Tennulius; & ab eo citatis adde Sigonium ad Livium l. xxiii. c. 13. *Dictatorque cum Magone in Hispaniam praemissus est.* Adjunge his, quod Ducatoris vox corruptae sit Latinitatis, nec Tertulliani aevo antiquior. Consule Cel. Dukerum Opusc. de Latinit. Jctorum p. 336. Palmerius, & Stewechius vulgatam lectionem convellere nitentes alia argumenta adhibere debuissent. Nempe nusquam occurrere alibi Dictatores plures uno; immo in hac ipsa re adfuisse unum tantum Carthaginensium Imperatorem, sc. Hannonem in Sicilia purgentem contra Postumium Megellum, teste Polybio l. i. c. 19. Quare abusive auctor *Dictatores* debuit sumsisse pro quibusvis primi ordinis apud Carthaginienses Ducibus, vel in historia erravisse, vel scripsisse *Ductores*; ut apud Livium l. xxii. in fine. *Gratiae Varroni aetiae, quod de Republica non desperasset: cui, si Carthaginensium Ductor fuisset, nihil recusandum supplicii foret.* Verum & illic, ut verum fatear, malim legere *Dictator*. *Ductor* alioquin pro *Duce* frequentissimum est.

13 Jam.] Deest in MStis duobus. Item *per quietem* non compareret in Mediceo sec. aut Edd. Rom. ac Bon.

14 Sustinuit incursum] 4. Reg. 3. Hill.

diutius ¹⁵ detinuit: quibus fatigatis, post sextam horam, & jam se recipientibus, quum & inedia quoque laborarent, per recentes suos hostem, quem ¹⁶ praedicta ¹⁷ profligaverant incommoda, fugavit.

V. Iphicrates Atheniensis, quia exploraverat, eodem assidue tempore hostes cibum capere, maturius vesci suos iussit, & eduxit in aciem, ad-
gres-

2. Hill. Vossianus, & Romanus *Sustentavit incursum*. Et sic lege. Tacitus 2. Annal. c. 11. *Carivalda diu sustentata hostium saevitia, hortatus suos, ut ingruentes catervas globo frangerent*. TENN. *Sustentavit* etiam est in Vaticano, Gudiano, Leidensi primo, ac Cantabrig. Bib. Pub. ac Hittorp. marg. In Petrensi *Sustentatum*. Leid. sec. *Suscitavit*. Utrumque rectum est, adeoque amplectendum, quod meliores praebent Codices, ut hic, *Sustentavit*. *Sustentare aciem* apud Hirtium B. Afric. c. 82. Tacit. Ann. 1. 65. Hist. 11. 15. *Sustentare hostem*, Ann. 15. 10. Propius accedit Sallustius B. Jug. c. 97. *relii atque instructi hostium vim sustentabant*. Ubi perperam contra Gruterum Cortius praefert *sustinebant* ex paucissimis MStis, & defendit hoc ipso Frontini corrupto loco. Hoc sensu Vellej. 1. 11. c. 104. *bellum quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum feliciter*. Valer. Max. 1. x. 12. 10. Ext. *Humeris suis totius ruinae molem sustentaturus*. Quin & Doctiss. Kuningh. rescripsit pro *sustineas* in Horatio 1. 1 Epist. 10. 54. *Proelia sustentantes campestria*, quod tamen contra MStos non ausim, nec velim.

¹⁵ *Detinuit*] Hillensb. *continuit*. Medic. pr. a m. pr. *tenuit*. In multis Edd. & MSS. *etiam* conjuncte. Dein omnes MSS. & Edd. *Veteres & cum*. num ut qui? *Palat.* & *cum inediaque quoque*. Po-

tuisset auctor etiam scripsisse *cum siti inediaque*.

¹⁶ *Praedicta*] Elegantius auctor dixisset *supradicta* scilicet a se. Nam non videtur capi posse pro *praemonita ab Imperatore*. Vide Cl. Burmann. ad Valer. Flacc. 1. VII. 72. supra Frontin. 1. 1. c. 5. §. 24. *Circa latera praedictae viae*. 1. II. 5. 31. *Praedictas copias abscondunt*. §. 13. *in radicibus praedicti montis*. Colum. 1. III. c. 9. *Praedicta ratione, & vitis genus praedictum*. c. 10. *praedicta loca, & passim*.

¹⁷ *Profligaverant*] h. e. prope modum confecerant, antequam fortunae summae alea jaceretur. Nepos Pelopida. c. 2. *Profecto nunquam ab tam tenui initio tantae opes sunt profligatae*. Sueton. Othone c. 9. *Sperans, ante Vitellii adventum profligari plurimum posse*. Bellum hinc profligatum dicitur, cum fere est perfectum. Tacit. III. Hist. c. 50. *Sufficere cohortes alaeque, & e regionibus lecti, profligato jam bello videbantur*. Justin. xxxi. c. 7. *Jam utrobique profligatum bellum nuntiatum est, victumque Antiochum terrestri, Hannibalem navali bello invenerunt*. Bellum cum incipitur, dicitur *commissum*; cum absolvi-
tur, *confectum*; quae distinctio est apud Florum 11. 5. vide hic Gellium 1. xv. c. 15. TENN. Minime huc pertinent, quae adfert Tennulius, de *profligare* pro perficere, seu ad finem deducere. De quo significato vide Graev. ad

gressusque hostem ita detinuit, ut ei ¹⁸ neque conflagendi, neque abeundi daret facultatem. Inclinato ¹⁹ deinde jam die reduxit suos, & nihilominus in armis retinuit. Fatigati hostes non statione magis, quam inedia, statim ad corporis curam, & cibum capiendum festinaverunt: Iphicrates rursus eduxit, & incompositi hostis aggressus est castra.

VI. Idem, quum adversus Lacedaemonios pluribus diebus ²⁰ castra cominus haberet, & utraque pars certis temporibus assidue pabulatum lignatumque procederet, quodam die militum habitu servos lixasque dimisit ad munera, milites retinuit; & cum hostes ²¹ dispersi essent ad similia munera, expugnavit castra eorum, inermesque, cum fasciculis passim ad tumultum recurrentes, facile aut ²² cecidit, aut cepit.

VII.

Justin. l. xxii. c. 8. & Duker. ad Florum p. 414. & Keuchen. ad l. ii. 3. 5. *victoriam profligavit*. *Profligare* hic est perdere, ad interitum seu exitium dare, ut *copias hostium profligare* apud Ciceronem. Justin. l. xxii. 3. *Profligatis Carthaginiensibus*, & infra noster c. 2. §. 38.

¹⁸ *Nec conflagendi nec*] MSS. *neque conf. neque*. TENN. *Nec aliter mei omnes, ac Sanutus; quare reposui. Non male quoque Mediceus vetustioris*. Paullo ante Sanutus largius exhibet *aggressusque jejunum hostem*, forsitan vere. Utrumque hoc Iphicratis Strategema junctim reperitur etiam in Polyæn. l. ii. c. 9. §. 52. 53.

¹⁹ *Deinde*] Abest haec vox a Palatin. *Demum Petrensis*, & Medic. pr. ut solent. *Nihilominus* non exstat in Mediceo, nec Sanuto. in fine rursus. Medic. sec.

²⁰ *Castra cominus haberet*] In Edd. Romana, & Bonon. non reperias *castra*. Quasi in MSS.

invenissent *cominus ageret*. Leid. sec. *castra communita*.

²¹ *Dispersi essent*] Sic lege. unus Reg. *dispersissent*. Alter *dispersi essent*. TENN. *Issent* mei plerique Codices. sed Edd. primae male vel *dispersi essent*, vel *dispersissent* cum Gudiano. V. ad l. 8. 7. pro *hostes* in Mediceo sec. est *custodes*. Quae hic de calonibus & lixis adfert cum Festi & Isidori emendatis locis Keuchenius, docti jam ante sumus a Casaubono, Scaligero, Stewechio, & aliis.

²² *Cecidit*] 3. Reg. 3. Hill. *occidit*. TENN. *Mei etiam septem* cum Ed. Paris. *occidit*, e Glossa vel litterarum adfinitate. Crebro haec apud Frontinum, & alios variantur. *cecidit* pro *occidit* restituendum etiam §. 18. *Reliquos adortus cecidit*, & *universas naves cepit*. & c. 2. §. 13. *magnam eorum partem ceciderunt*. supra Hillensb. *inermisque*, antiquo accul. pro quo malim *inermosque*. pro *passim* in Leid. sec. *Sparsim*.

VII. ²³ Virginius ^a Cos. in Volscis, quum procurrere hostes effusos ex longinquo vidisset, quiescere suos, ac defixa tenere pila iussit. Tunc ²⁴ anhelantem ^b integris viribus exercitus sui adgressus avertit.

VIII. ²⁵ Fabius ^c Maximus, non ignarus, Gallos & Samnites primo inpetu praevalere, suorum autem infatigabiles spiritus inter moras decertandi etiam incallescere, imperavit militibus, ²⁶ contenti ^d essent pri-

^a Vulgo VERGINIUS. ^b Vulgo ANHELATOS. ^c Vulgo Q. FABIVS. ^d Vulgo UT C.

²³ *Virginius.*] Leidenſis pr. & Mediceus, cum Edd. Romana & Bonon. *Virginius*: quomodo Livius, ceterique historici, & Tabulae Capitolinae scribunt: quocirca reposui; licet videatur in nummis etiam excudi *Verginius* & ad hunc referendus esse aeneus, in cuius ima parte Janus, in altera navis, apud Patinum p. 287. Non autem ad *Vergilium*. Fuit autem A. Virginius Tricostus Consul cum T. Vetustio A. V. CCLIX. & de eo hoc Strategema refert Livius l. 11. c. 30. *Consul Romanus nec promovit aciem, nec clamorem reddi passus, defixis pilis stare suos iussit: ubi ad manum venisset hostis, cum coequis (MSS. 2. cohortes) tota vigladiis rem gerebat. Dein praecurrere* Edd. pp. *percurrere* Medic. utrumque male, ut notum, & long. Leid. sec. *ex longinquis* Medic. sec. Mox *teneri* Edd. pp.

²⁴ *Anhelatos*] Nec apud autores, nec MSS. occurrit. Dant enim *anhelantem*, & *anhelantes*. Posteriori locum dat m. tio. TENN. Latinum non est hoc sensu *anhelatos*, quod notat efflatos, exspiratos, & tamen temere probat Keuchenius. Duo Cantabrigienses, Hillens. cum Edit. Wechel. & Paris. *anhelantes*: ut placebat Tennulio. Sed unus Cantabrig. Gudianus, Palatinus. Vaticanus,

uterque Mediceus, ambo Leidenſes. Coll. Voss. & Edd. Rom. ac Bonon. eleganter *anhelantem*: Quod sine haesitatione reposui, suo & historicorum more ab uno ad alium transit numerum; & sub singulari totum exercitum, omnemque Volscorum militem intelligit. Vide ad l. 1. 4. 9. & infra ad c. 3. §. 1. Quis editorum post Wechelium primus inepte dederit *anhelatos*, nescio. In Ed. Vesaliensi demum reperi. Pro *integris* in Coll. Voss. a in prima est *totis*, vulgari etiam locutione, & apud Livium in hac eadem re. Sed praestat editum propter *anhelantem*, quod opponitur *totis integris*.

²⁵ *Q. Fabius.*] Rursus praenomen Fabii delevi, quia nec in MSS. nec in Edd. vetustis occurrit. Primus, ut saepius, hic quoque intrusit Sriverius. Pluribus autem hoc Strategema ejus enarrat Livius l. x. c. 28. 29. *Samnites & Gallos primo impetu feroces esse, quos sustineri satis sit &c.*

²⁶ *Ut contenti essent*] MSS. deſerunt particulas *ut essent*. 3. Hill. 2. Reg. habent *contentis*. Fuit autem hic Q. Fabius Maximus Rutilianus, de quo Frontinus l. 1. c. 2. n. 2. Florus l. 1. c. 17. l. xxx. c. 4. qui gessit hoc bellum non solum contra Gallos & Samnites, sed etiam Umbros &

primo congressu sustinere, ut hostem mora fatigarent: quod ²⁷ ubi successit, admoto etiam subsidio suis, in prima acie universis viribus obpressum fudit hostem.

IX. Philippus ad ²⁸ Chaeroniam^a, memor, sibi esse militem longo ²⁹ usu duratum, Atheniensibus

^a Vulgo CHERONAEAM.

Etruscos. TENN. Primo auctoritate meorum Codicum septem eieci rursus *τὸ ut. vide ad l. 1.*

4. 7. Dein pro imperavit in Mediceo sec. praecepit. Palat. Imp. milites. Leid. sec. i. militibus cunctis. Tum contentis duo Cantabrigienses, & Leidenenses cum Coll. Voss. pro contenti essent, quae verba in Palatino non reperiuntur. Contemptis Gudianus. Mox aggressu uterque Mediceus, congressum Vaticanus, & sustinent Petrensis. Scio, sustinere aliquoties absolute sine casu occurrere. Videtur tamen auctor hic dedisse. Imperavit militibus, contentis primo congressum sustinere, hostem mora fatigarent. Quamquam vel sic possit legi sine casu verbi congressus; nam hostem non ad *τὸ sustinere*, sed ad fatigarent referri debet. Quod etiam malim, distinctione parva ante hostem posita. Consule Gronovium ad Livium l. xxxix. c. 31. & Obsery. Ecclesiastic. c. 16. Caesar B. Gall. 2. 6. Se diutius sustinere non posse. & l. iv. c. 11. 32.

²⁷ Ubi successu.] Ut succ. Editiones principes, frequenti etiam variatione: deinde eadem cum nonnullis MSS. amoso, sensu obstante. Collectis omnibus subsidiis ait Livius. Sequentia autem in prima acie videntur poni in prima incursione, initio iusti proelii: quod satis patet e Livio. Medic. sec. in ipsa acie. Acies pro proelio Sueton. Aug. c. 20. *prima & altera acie.* Vellej. l. i. c. 11. *Inmani Achaeos fudit acie.*

Florus lib. iiii. c. 22. *Ancipitō semper acie copias attrivere. & a libi.*

²⁸ Cheronaeam.] 4. Reg. & unus Hill. Cheroniam. 2. Hill. Cheronem. TENN. Medicei, Leidenenses, Palatin. Vossian. & Edd. omnes, quotquot vidi, ante Steuchium Cheroniam. Sed cum Graeco scribatur *Χαρῳνεία*, rescribe Chaeroneam cum Casaubono ad Polyæn. l. iv. c. 2. §. 7. ubi ad verbum pene idem Strategema narrat; cui adde auctores citatos ad Justin. l. ix. c. 3. ubi itidem, ut hic. Athenienses assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur. Nisi potius ob constantem librorum scriptorum lectionem mecum malis Chaeroniam, ut l. i. c. 3. §. 9. Decetia. l. iiii. c. 11. §. 13. Mantinia. quibus locis videtur plura. Nam ut a *Δελία*, *Δελικός*, a *Μαντίστια*, *Μαντινικός*, ita a *Χαρῳνεία*, *Χαρῳνικός*, non *Χαρῳνείκος* descendit per breve, docente id nos ex professo Stephano de urbibus in hac voce.

²⁹ Usu duratum.] Justin. vi. 4. *Agésilans recenti & multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam exipuit.* l. xix. c. 4. *A parvula aetate periculis laboribusque indurati, invictus exercitus fuit.* l. ix. c. 3. *Assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur.* Sic & Ammianus. Marcellinus l. xvi. *Cassiano Mesopotamiae Duce stipendiis & discrimenibus indurato diversis.* lib. xxi. Idem. *Non nisi pulvere bellico indurati*

sibus acrem quidem, sed ³⁰ inexercitatum, & ³¹ inpetu tantum violentum, ex industria proelium traxit: moxque languentibus jam Atheniensibus, concitatus intulit signa, & ipsos cecidit.

X. Lacedaemonii certiores ab ³² exploratoribus facti, Messenios in eam exarsisse rabiem, ut in proelium cum conjugibus ac liberis descenderent, pugnam distulerunt.

XI. ³³ C. Caesar bello civili, quum exercitum Afranii & Petreji circumvallatum siti angeret, isque ob hoc exasperatus, ³⁴ interfectis omnibus im-

durati praesciebantur armatis.
TENN. Livius xxxviii. 17. xlii. 52. Silius vi. 311. & ibi Drakenb. ac sexcenties alibi.

³⁰ *Inexercitatum.*] Arcerianus Codex *inexercitum*; quod placuit Keuchenio, citanti Macrobi. l. vii. Sat. c. 8. *Disarium nostrum inexercitum non relinquo.* Verum, praeterquam quod Macrobius idoneae non sit auctoritatis, notat illic fatigatum, haud otiosum, ut *exercitus* passim sumi solet, licet & hoc pro *exercitato* occurrat. V. Casaubon. ad Sueton. Tiber. c. 6. & J. Gronov. ad Taciti Ann. l. xiv. 2. Dukerum ad Florum l. i. c. 3. *Mirum in modum exercita juventute*, ubi in uno misto e contrario reperi *exercitata*. infra c. 3. §. 22 Rectius adduxisset Ciceronem l. v. Tusc. Qu. c. 37. *Asclepiadem ferunt non ignobilem, nec inexercitum philosophum*, ut ex MSS. & Edd. vv. quibusdam legebant Scottus, & J. F. Gronov. Observ. l. ii. c. 3. Verum illic nunc palam est, scribendum *n. ignobilem Eretricum*. Retineamus ergo & hic *inexercitatus*, quod ceteri MSS. omnes agnoscunt. Cicero ibid. l. ii. c. 15. *Rudem illum & inexercitatum tironem.*

³¹ *Inpetu tantum violentum*]

Inpetus Petrensis, Palatinus in impetu. At uterque Leidensis in *inpetu*: quod non damnum. Vide ad l. i. c. 5. 15. *ut in virtute exercitum servarent.* pro *tantum* Leidens. sec. sane. Dein *concitatus*. MSS. quatuor. *Concitat* Ed. Rom. pro *cecidit* rursus *occidit* Medic. sec.

³² *Exploratoribus*] Ed. Rom. *explorantibus.* *Messenias* Mediceus pr. & Petrensis. *Arfisse* Coll. Voss. conj. & liberis Hillensb. & Medic. sec.

³³ *C. Caesar.*] Praenomen abest rursus ab utroque Mediceo, & utroque Leidensi. Dein pro *angeret* Leidens. sec. *urgeret.* ne audias. loco *et ob* Petrensis ab.

³⁴ *Interfectis omnibus impedimentis*] Vidi, qui legendum censerent, *interceptis omnibus impedimentis*, forte quod iis non placeret, impedimenta dici *interfecta*. Sed eos ego ad Vegerii caput sextum libri tertii remitto. Ulterius pronuntio, historiae fidem *et interceptis* non admisuram; neque enim hic Caesarianorum, sed ipsorummet Afranianorum agitur factum, qui tantum abest, ut impedimenta sua a Caesarianis intercipi permiserint; ut ipsimet illa interfe-

impedimentis, ³⁵ ad pugnam descendisset, continu-
nuit

cerint. Testem do Caesarem ipsum l. 1. De bello civili: Illi, inquit, & inopia pabuli adducti, & quo essent ad id expeditiores, omnia sarcinaria jumenta interfici jubent. quo loco suspicor saginaria jumenta, a Caesare nuncupata fuisse. De quibus nos alibi. STEW. Interfectis omnibus impedimentis. Sic lege secundum omnes MSS. Stewechium & J. F. Gronovium. Interceptis locum non habet. Nam hic refertur non Caesarianorum, sed Pompejanorum factum, qui sua impedimenta non passi sunt a Caesarianis intercipi; sed ipsi interfecerunt. Teste Caesare l. 1. bell. civ. c. 81. Ibi & inopia pabuli adducti, & quo essent ad iter expeditiores, omnia sarcinaria jumenta interfici jubent. Nimirum Impedimenta occidi offendit ignaros. Atqui ponuntur & pro jumentis. Caesar. l. 1. b. civ. c. 70. Impedimenta totius exercitus, cohortesque in castris relictas, servare non possent, quibus interclusis exercitum Caesaris, auxilium ferri nulla ratione poterat. Vegetius l. III. c. 6. Impedimenta, saginarii, calones vehiculaque in medio collocantur. Operae est adscribere, quae J. F. Gronovius ad hunc locum notaverat. Impedimenta non modo sunt sarcinae, sed interdum vehicula cum sarcinis & jumentis: aliquando ipsa jumenta. Caesar. l. VII. de bell. Gall. c. 45. Prima luce magni numerum impedimentorum ex castris mulorumque produci, equis stramenta detrahi, mulionesque cum cassidibus equitum specie ac simulatione, collibus circumvehi jubet. Ubi male Ciacconius jumentorum. l. 1. bell. civ. Desiderati sunt eo die sagittarii circiter ducenti, equites pauci, calorum atque impedimentorum non magnus numerus. Curtius l. IX. c. 10. Quum Indiae praefecti, sicut erat imperatum, equorum jumentorum-

que jugalium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Ubi pari errore Freinshemius conjicit, ad impedimenta; ut intelligantur equi & jumenta ad impedimenta vehenda. Quasi hi equi & jumenta non sint ipsa impedimenta. Tacitus 1. Annal. c. 45. Ut jam jamque iturus, legit comites, conquisivit impedimenta, adornavit naves. Non sunt sarcinae, ut idem Freinshemius interpretatur: neque enim illae conquiri dicuntur, sed jumenta & vehicula. Suetonius hoc ipsum dicit, vehiculis comprehensis. c. 38. Eidem sic impedimenta. Caligula c. 51. Propere versus ad pontes, ut eos caloniibus & impedimentis stipatos reperit. Lege 28 Cod. Theodosii de erogatione militaris annonae. A provinciarum rectoribus caveatur, ut tam numeris, quam familiis, nec non impedimentis, praeter eas annonas, quae adaerantur, id tantum in specie tribuatur. Hoc est, militibus, servis, jumentis. TENN. Sriverius non legebat interceptis, ut putabat magnus Gronovius, sed ita alios legere, hoc verbo ad marginem posito, monere modo voluerat. Exemplis summi viri adde Livium l. XXXVIII. c. 40. Impedimenta & sarcinas invadunt; caesisque custodibus partim ea, quae in plaustris erant, diripere, partim sub oneribus jumenta abstrahere. c. 41. Quum & impedimentorum pars & calorum & milites aliquot cecidissent: ubi patet, clarissime impedimenta vocari jumenta cum sarcinis. Neque aliter nostri locum cepit Vossius ad Caes. B. G. l. VII. c. 45.

³⁵ Ad pugnam descendisset] Quia exercitus, ut essent tutiores, olim montana occupabant, pugnaturi demittebant se in planitiem. Justin. l. XV. c. 1. Negavit, se in ejus belli praemia socios ad-

missu-

nuit suos, arbitratus alienum ³⁶ dimicationi tempus, quo adversarios & ira & desperatio incenderat.

XII. Cn. Pompejus fugientem Mithridatem cupiens ³⁷ ad proelium compellere, elegit tempus dimicationi nocturnum, ut ³⁸ abeunti se opponeret: atque ita praeparatus, subitam hostibus necessitatem ³⁹ decernendi iniecit. Praeterea sic constituit aciem, ut Ponticorum quidem oculos ad-

• Vulgo quod.

missurum, in cuius periculum solus descenderit. l. xxxviii. 8. In Romana bella descendit. Dicitur & respectu regionum altiorum. Nepos in Aristide. c. i. Postquam Xerxes in Graeciam descendit. in Alcibiade c. 6. His quum universa civitas obviam in Pyraeum descendisset. Hinc Ciceroni descendere simpliciter, pro venire in forum: quia illud in loco inferiore situm. Lucae c. 2. v. 4. Αἰέθῃ εἰς τὴν Ἰερουσαλὴμ, εἰς πόλιν Δαβὶδ. Nazareth enim humilior. Hinc, expeditio Cyri minoris apud Xenophontem vocatur ἀνάβασις. Idem in Agesilao. Εἰπεὶ δὲ ὁ Πέρσης ἀφ᾽ ὧν ἐπὶ τὴν ἰμαθίαν διέβη, ἀντιδιαβῶναι ἐπ' αὐτόν. TENN. Cui non dictus Hylas? Mediceus Antiquior descendissent; per synthesin, si cui placere possit.

³⁶ Dimicationi] Petrensis Dimicationis. Vide ad l. i. 2. 2. Dimicandi Leidenf. sec. pro quod Medic. pr. quoniam. Petrensis. quo, ut reposui. Dein & ante τὸ ira non agnoscunt MSS. septem, nec Ed. primae. Incenderant Medic. pr. saecnderet Petrensis.

³⁷ Ad proelium] Petrensis ad bellum: quod fere perpetuum in eo Codice, ut non credam, toties ab auctore bellum pro proelio usur-

patum fuisse, licet sciam passim ab optimis scriptoribus, & in nonnullis quoque nostri locis eo sensu adhiberi: ut l. i. ii. 2. commissio bello. pro dimicationi Edd. Rom. & Bonon. cum Leidenf. sec. Vaticano, ac Coll. Voss. pro varia lectione ad dimicationem. In Voss. textu, Gudiano, & Mediceo pr. dimicatione.

³⁸ Abeunti] MSS. adeunti. TENN. mei quoque cum Edd. Romana & Paris. adeunti. Quod non capio. Palatin. ad eum se apponeret. Abeunti & fugienti hosti se opposuit Pompejus, ita ut nocte iter facientes inciderint in ejus exercitum: quomodo quidem haec refert Dio l. xxxvi. p. 24. Nam aliter haec enarrat Plutarchus in Pompejo p. 636. Cum Dione nostrum facere existimem. sed tamen verba haec ut abeunti s. opp. vehementer suspecta mihi sunt. Ad fidem historiae simpliciter debuit dixisse & abeunti se opposuit vel ad amnem sive ad Euphratem se opposuit.

³⁹ Decernendi] Ita Palatinus, Gudianus, Vaticanus, Petrensis, Leidenf. pr. & Coll. Voss. cum Hirtorp. ora. Ceteri cum Edd. vetustis e Glossa decertandi. Vide supra ad l. i. 10. 3. A cupiditate decernendi. paullo ante hosti Leid. sec.

adversa Luna ⁴⁰ praestringeret ^a, suis autem illustrem & conspicuum praeberet hostem.

XIII. ⁴¹ Jugurtham autem constat memorem virtutis Romanorum, semper inclinato die committere proelia solitum, ut, si fugarentur sui, opportunam noctem haberent ad delitescendum.

XIV. Lucullus adversus Mithridatem & Tigranem, ⁴² in Armenia majore apud Tigranocertam, quum ipse non amplius ⁴³ quindecim millia ar-

^a Vulgo PERSTRINGERET.

⁴⁰ *Perstringeret*] Si Luna adversa perstrinxit oculos Ponticorum (quod & Plutarchus in Pompejo, Orosius tradiderunt) male Keuchenius adfert ex Floro l. iii. c. 5. *Quum a tergo se hostibus, a facie Romanis prae buisset.* Nam ratio contrarium sensum requirit. Luna in partibus, quippe quasi commilitans, quum a facie se hostibus, a tergo Romanis prae buisset; Pontici per errorem longius cadentes umbras suas, quasi hostium corpora petebant. Sic me coniecisse liquido jurare possum, antequam Freinshemium inspexeram, qui in eadem ivit. *Perstringi* fulgoribus oculi dicuntur, cum eorum acies illis stupet & lasce scit. Cicero per similitudinem ad Brutum epist. 18. *Splendore falsi honoris obiecto aciem boni ingenis perstringi posse confidunt.* Lucilius l. xxx. Satyr. 97.

Praestringatque oculorum aciem splendore micanti.

Nonius. *Praestringere* est valde stringere, claudere. TENN. Adversam Ponticis fuisse lunam, etiam Dio testatur. MSS. tamen Flori retinent illic vulgatum, & adi Cl. Dukerum ibidem. Dum autem Tennulius Keuchenium carpit, ipse non levio rem sane committit errorem, & facit, ut Florus nequeat intelligi. Si enim Pontici a facie habuerunt lunam: quomodo tam potuerunt videre

umbras suas. Quod Lipsius & alii bene adverterant: unde ejiciebant etiam suas. Ceterum Gudianus, Leiden sis pr. & Mediceus antiquior *praestringeret*, non *perstringeret*; verius omnino. Vide collectanea ad Lucan. l. i. 154. *obliqua praestringens lumina flamma*, atque hoc modo ubique ex MSris lege, ubi de fulgore lunae, flammæ, fulminis, aliorumque meteororum fit mentio.

⁴¹ *Jugurtham autem.*] A duobus Reg. & uno Hill. omittitur *τὸ autem*. Quae particula locum non habet. TENN. Mei omnes praeter Gudianum servant, non concinne. f. *regem*. Quod autem noster soli Jugurthae tribuit, testatur Nic. Damascenus Massylorum in Libya institutum esse, ut nocte pugnent. V. p. 518. Edit. Vales. Mox bellum rursus pro proelia in Perrensi.

⁴² *In Armenia majore*] Leiden sis pr. Vaticanus, & Mediceus pr. cum Edd. Rom. & Bonon. *in Armeniam majorem*. Vide, quae congeffi ad l. i. c. 3. 5. *In Hispaniam victum exercitum*. Omnes constanter retinent ablativum cap. 2. §. 4.

⁴³ *Quindecim*] Ut passim fieri solet, variant hic auctores in militum numero. Plutarchus Luculio p. 509. *Ἀντὸς ὃ τέσσαρες καὶ εἴκοσι πείρας ἀνελαβὼν, ἐν*

armatorum haberet, ⁴⁴ hostis autem innumerabilem multitudinem, eoque ipso inhabilem, ⁴⁵ usus hoc ejus incommodo, nondum ordinatam hostium aciem invasit, atque ita protinus dissipavit, ut ipsi quoque reges, abjectis insignibus, fugerent.

XV. ⁴⁶ Tiberius a Nero adversus Pannonios, quum barbari ⁴⁷ feroces in aciem, oriente statim die,

a Vulgo CL. TIBERIUS N.

αἱ, ὅτι πλείονες ἦσαν μυρίων ὀπλι-
τῶν, καὶ τὰς ἰππεὺς ἀπαντας, καὶ
σφενδομήτας, καὶ τοξότας περὶ χι-
λίας ἐχώρει. Appian. B. Mithrid. p.
381. ἐγράτευσεν σὺν δύο τέλεσιν
ἐπιλέκτοισι, καὶ ἰππεῦσι πεντοκο-
σίοις. Augent numerum Eutropius
l. vi. c. 9. & Rufus Brev. c. 15. dan-
tes Lucullo octodecim millia ar-
matorum: quibus locis ex MSS.
rescribi debuit *Tigranocertam*, pro
Tigranocerta. Latini omnes, &
noster aliquoties, consentientibus
ubique MSS. τὰ *Τιγρανόκερτα*
extulerunt *Tigranocertam* quasi a
nominativo singul. *Tigranacerta*
praeter Tacitum, qui l. xiv. &
xv. Annal. *Tigranocerta* in plu-
rali & a *Tigranocertis* habet. Con-
sule Geographos.

⁴⁴ Hostis] MSS. septem *hostes*,
sed obstat τὸ *ejus*: quod tamen
delectant quoque Hillensb. & Ed.
Parif. ac Mediceus sec. in quo
hujusmodi. pro *autem* est vero in
Edd. Rom. ac Bonon. in duobus
MSS. non adest. Deinde in *pro-*
ximis exhibet Palatinus, non *pro-*
tinus; mox ut ipsi quidem r. uter-
que Mediceus, & Edd. primae.

⁴⁵ Usus incommodo] h. e. Re-
gum incommodum vertens in
suum commodum. Vellejus l. ii.
c. 51. *Sua & celeritate & fortuna*
C. Caesar usus, nihil in mora ha-
buit, quo minus & cum vellet,
ipse exercitusque classibus perveni-
ret. Sallustius c. 38. *Jug. Nox at-*
que praeda castrorum hostis, quo

minus victoria uterentur, remota-
ta sunt. TENN.

⁴⁶ (L. Tiberius Nero] Tò CL.
delectant omnes MSS. habent ple-
rique T. Nero. TENN. Ineptissi-
me vulgo editur, *Cl. Tiberius*.
Quasi *Claudius* esset praenomen, &
Tiberius gentile. cum plane con-
trario rem se habere quivis sciat.
Debuerat saltem gentile totum
fuisse expressum *Claudius*. quo-
modo si scriberetur, defendi pos-
set eo, quod nomina gentilia, ut
cognominibus praenomine desti-
tutis, sic etiam praenominibus
aliquando ante ponantur. Vide
Cl. Dukerum ad Flor. l. ii. c. ii.
§. ii. & jam ante Ill. Spanhem.
de usu num. Diss. x. p. 551. T.
ii. Ed. ult. *Cl.* abest quoque ab
omnibus vetustioribus meis, &
Ed. Parif. rectissime. Fuit enim
Tiberius Claudius Nero, adopta-
tus ab Augusto, & ejus in im-
perio successor, qui apud scrip-
tores vulgo tantum adpellatur
Tiberius Nero. Bellum hoc Pan-
nonium gessit Augusti auspiciis,
quod testantur Ovidius, Sueton-
ius, Dio, Vellejus, aliique. In
Mediceo antiquiore *Claudius Ne-*
ro. melius certe vulgato. In al-
tero *C. Claudius Nero*. Mirifice in
Leidensi sec. *Lucullus adversus P.*
Si quis velit *Tib. Claudius Nero*
per me licet.

⁴⁷ Feroces] Non agnoscunt
hanc vocem uterque Mediceus,
nec Edd. Italicae. pro *hostem* vi-
tiose in Ed. Wechelii est *suos*. Eo
autē

die, processissent, continuit suos, passusque est, hostem nebula & imbribus, qui forte illo die 48 crebri erant, 49 verberari; 50 ac demum, * ubi fessum stando & pluvia non solum 51 animo, sed & lassitudine deficere animadvertit, signo dato, adortus superavit.

XVI. 52 C. Caesar in Gallia, quia compererat, Ariovisto, Germanorum regi, institutum, & qua-

* Vulgo ut.

atque tñ illo in Mediceis, & Edd., Italicis quoque.

48 *Crebri erant*] Unus Hill. *Crebuerant*. TENN. Leidens. sec. *crebuerant*. *Crebuerant* a *Crebesco*, ut passim in MSS. vetustissimis legitur, non *crebesco*. Vide Manut. ad Cicer. Epist. 20. Fam. l. VII. Virgil. l. III. AEn. 530. *Crebescent optatae aurae*. sic Heinsius. vulgo *crebr*. *Crebuit*, non *crebuit*, e MSS. scribendum pro *crevit* in Vegetii Prooemio, & alibi. Hic tamen rectius videtur *crebri erant*. Pluviae modo copiam, non incrementum voluit notare auctor.

49 *Verberari*] Seneca l. IV. Natural. c. 8. *Quaecunque depressa sunt, minus ventis verberantur*. Idem. *Quibus terrae & terris vicina pulsan- tur*. Lucretius. *Verbera ventorum*. TENN. Unus Cantabrig. *ver- xari* e Glossa, quamvis noster ita l. IV. 7. 30. *Imbre continuo vexatum exercitum*. Virgil. l. IX. AEn. 669.

Verberat imber humum.

Tibull. l. 2. 7.

te verberat imber.

ubi vide Broukhuf.

50 *Ac demum ut.*] Medic. pr. at. deinde MSS. quinque & Ed. Par. ubi septem cum eadem Edit. quod reposui.

51 *Animo sed & lassitudine deficere*] Plus ergo est *lassitudine*, quam *animo deficere*? At qui, quae- so, fessi animo deficere possunt,

nisi prae lassitudine? Ineptum ergo hoc incrementum est. Debit auctor potius dixisse *ubi fessum stando & pluvia non solum lassitudine, sed & animo deficere*. quod si in MSS. esset, libenter amplecterer. Nunc, cum *animo* desit in utroque Leidensi, Gudiano, Palatino, Petrensi, Mediceo vetustiore, ac Coll. Voss., putem, facile hanc vocem abesse posse. Animadvertit hostem non modo fessum, sed ita defatigatum, ut lassitudine deficeret. Vel forsitan verba auctoris confusa sunt vehementius, & scribendum, *ubi fessum non solum stando, sed & pluvia l. deficere. vel fessum pluvia n. s., sed & stando l.* Quidquid sit, non dubitem, quin vulgata ab auctore non sint profecta. Pro *sed & l.* Palatin. & Edd. Rom. ac Bonon. *sed l. omisso tñ &*. quod obvium esse apud Latinos auctores, monendum fuit ad l. 1. 3. 10. *non mutavit tantum statum belli, sed subiecit*. Frequens haec omissio est in MSS. Vegetii. sic & vel etiam in plerisque Codicibus a me visis abest l. I. c. 4. 10. 18. l. 11. 8. 9. l. III. c. 6. l. IV. 7. 8. 27.

52 *C. Caesar*] Ex more deest rursus praenomen in MSS. quatuor, & Edd. pp. dein conceperat Leid. pr. & uterque Leidensis inepte *Romanorum regi*. vide ad c. 6. §. 4.

quasi ⁵³ legem esse militibus non pugnandi, decrescente Luna, tum potissimum acie commissa, impeditos religione hostes vicit.

XVII. Divus Augustus Vespasianus Judaeos ⁵⁴ Saturni die, quo ⁵⁵ eis nefas est, quidquam feriae rei agere, adortus superavit.

XVIII.

• Vulgo sine τῷ ESSE.

⁵³ *Legem militibus*] 3. Reg. 3. Hill. clamant, τὸ *militibus* esse subjectum. *Legem esse non p.* exhibent. De hac re Caesar ipse l. 1. Bell. Gall. c. 50. *Non esse fas Germanos superare, si ante novam Lunam proelio contendissent.* Idem Tacitus affirmat German. c. 11. *Coercent, nisi quid fortuitum & subitum inciderit, certis diebus, cum aut inchoatur Luna, aut impletur.* Ob eandem causam Lacedaemonii reprehenduntur apud Thucydidem l. 1. f. 23. & laudantur Athenienses, quorum erat institutum. Μῆτε ἰορτῶν ἀλλοτρίων γίγναι, ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶξαι. ξυμφορῶντι ἔχῃ ἥσαν ἡσυχίαν ἀπεργάζεσθαι, ἢ ἀχολίαν ἐπίπλεον. Apposite ad hunc locum Scholiastes. Α'ντίρρῳθαι εἰς τοὺς Λακωνίαν, οἵτινες ἐν ἰορτῇ εὖν ἰσχυρίζονται. Illos plenilunii religione retentos docet Herodotus l. vi. ne Atheniensibus contra Darium auxilium ferrent. Lex Lycurgi in hanc rem apud Lucianum de Astrologia. Μηδ' αὖ μὴδὲ εἰς πόλεμον ὄχλῳ γίγναι, πρὶν τὴν Σηληνιαίαν πλήρη γυῖσθαι. ΤΑΜΝ. MSS. mei ad unum omnes, & Edd. veteres addunt τὰ *esse*: quod idcirco adjeci. sed vocem *militibus* retinent Medicei, & Edd. Italicae. Ariovisto regi erat institutum, & q. lege militibus id vetitum. quare tutius retinetur. lege Hil-

lensb. & Ed. Paris. unde quis posset conjicere, *institutum esse, quasi lege stabilitum*, de hoc more videndi etiam Plutarchus in Caesare, & Dio l. xxxvi. quos adscripsit margini Scriverius.

⁵⁴ *Saturni die*] Sic & Pompejus Hierosolyma expugnavit, quia Judaei volebant se defendere Sabbatho. Dione teste in Pompejo. Sabbathum quia praecipua caeremonia colebant, etiam jejuniis sacrasse (ut ait Justinus l. xxxvi. c. 2.) Judaei gentilibus credebantur. Hinc alludit Augustus Sueton. c. 76. *Ne Judaeus quidem, mi Tiberi, tam diligenter Sabbathis jejunium servat, quam ego hodie servavi.* Ad quem locum videndus Casaubonus. Caeterum ipsi Romani non fuere liberi ab hac superstitione. Festus. *Dies praetiales appellantur, quibus fas est, hostem bello laceffere.* Erant enim feriae quaedam publicae, quibus nefas fuit id facere. Cato de jure civili. *Per eos dies (religiosos quos appellabant) non cum hoste manus conferebant, non exercitus scribebantur, non comitia habebantur, neque aliud quicquam in Republica, nisi quod ultima necessitas admovebat, administrabatur.* Gellius l. v. c. 17. ex Verrio Flacco. *Quotiens belli gerendi gratia res divina postridie Calendas, nonas, idus a magistratu Populi R. facta esset, ejus belli proximo deinceps proelio] rempublicam male gestam esse.* ΤΑΜΝ.

⁵⁵ *Eis*] Vaticanus eos.

XVIII. ⁵⁶ Lyfander Lacedaemonius adversus Athenienses apud ⁵⁷ AEgosspotamos instituit cer-
to

4 Vulgo ARGOSPOTAMUM.

⁵⁶ *Lyfander Lacedaemonius adversus Athenienses*] Ad Polyae-
num l. 1. c. 45. §. 2. ἐν Αἰγὸς
ποταμῷ &c. Summo viro If.
Casaub. locus hic videtur man-
cus; quare arbitratur, emendan-
dum *Dux Lacedaemoniorum*. Non
quod Lyfander Lacedaemonius
non fuerit genere (Laconem enim
fuisse, apud omnes constat, &
sic nostro l. 1. 5. 7. 14. 1. 9. *Ly-
fander Lacedaemonius*), sed quod
sine dubio crederet vir magnus,
adversus ita simpliciter poni non
posse. At vero, tantorum ma-
nium pace dixerim, errat. Nam
sic solet saepius noster, & me-
tus est mos, ut ita nude adjiciat
adversus subintelligens bellum
gerens, vel simile quid. Consule
omnino, quae congeessimus exem-
pla ad l. 1. c. 5. §. 12. Stulte
autem in Leidenfī sec. & Ed.
Rom. legitur *Alexander*.

⁵⁷ *Apud AEgosspotamum*.] Alii
AEgeopotamon, quidam *Egeopo-
taneos*, nonnulli *AEgeopotamos*.
Ego secutus sum Stephanum, cui
αἰγὸς ποταμὸν (sonat Latinis
caprae flumen) oppidum ad Hel-
lespontum est, a vicino, ut pu-
to, flumine nomen habens, qui
AEgos vocatur: Plin. c. 58. l. 11.
• & c. 11. l. 14. & ad cuius ostia
scimus classem Atheniensium a
Lyfandro captam fuisse. vide Plu-
tarchum in Lyfandro. M. O. D.
MSS. 4. Reg. 3. Hill. *Egeopota-
mos*. L. *AEgosspotamon*. Amat e-
nim Frontinus Graeca vocabula
Graecis terminationibus efferre.
Civitas est ad Hellespontum, a
vicino flumine, cui nomen *AE-
gos*, appellata. Plinius l. 11. c.
58. & l. 14. c. 11. ad ejus ostia
Lyfander cepit classem Athenien-
sium. Plutarchus in Lyfandro.
Nepoti c. 1. Lyfandro. c. 8. Al-

cibiade. c. 1. Conone appellatur
AEgos flumen. Vide Stephanum.
Norandi hic sunt gradus imperii
Atheniensis; cujus summa gloria
fuit proelio ad Salaminem; vi-
rium debilitatio in Sicilia & ad
Ephesum; Interitus ad *AEgospo-
tamon* contigit. TENN. Lubet hic
adscribere Keuchenii sententiam.
*Nihil verius est, quam AEgospo-
tatum rescribendum, vel AEgos-
potamos, Graecorum forma. Nam
hi communiter αἰγὸς ποταμὸς
vocant, quem fluvium Latini AE-
gosspotamum, AEgospotamos,
vel AEgos flumen. Sic αἰγὸς
λίμνη, Caprae fluvius, aut Ca-
prae fluvii; cum sit unicus fluvius.*
Haec ille. Primo errat Modius;
quod scribat, Stephano hanc ur-
bem vocari αἰγὸς ποταμὸν: cum
audiat ei pluraliter ποταμοί.
Quomodo ego quidem arbitror,
omnes Graecos semper hoc no-
men extulisse, non in numero
singulari. Nam rarissima sunt
exempla illius numeri, & mea
quidem sententia corrupta; at-
que in pluralem reformanda. Or-
telius ex Xenophonte citat sin-
gularem; sed vel tallit, vel fal-
litur Cl. Vir. αἰγὸς ποταμὸς non
uno loco vocat Xenophon. l. 11.
hist. Gr. p. 455. 456. Doct. Pi-
nedo ad Stephanum producit lo-
cum Herodoti ex l. 19. c. 118.
sed ibi nunc opera Celeb. J. Gro-
novii ex Cod. Mediceo legimus
ὕπὲρ Αἰγὸς ποταμῶν. Apud Phi-
lostratum l. 1. c. 2. V. Apoll.
Tyan. περὶ αἰγὸς ποταμῶν. est in
Editione Aldina, ut monuit me
Cl. Wesselingus. Sed MSS. &
sensus flagrant; ut legatur πο-
ταμὸς, quomodo jam edidit O-
learius. Simul tamen tam singu-
la-

to tempore ⁵⁸ infestari naves Atheniensium, deinde revocare classem. ⁵⁹ Ea^a re in consuetudinem perducta, quum Athenienses post digressum ejus ⁶⁰ ad contrahendas copias dispergerentur, extendit

• Vulgo quā.

larem ποταμὸν, quā pluralem probans, & in testimonium advocans Diogenem, & Ammianum Marcellinum l. xxii. Diogenes enim Laërtius l. ii. Sect. 10. eandem rem narrans περὶ Α' ποταμὸν habet, ut nunc quidem circumfertur. Sed cur vulgaris editionibus magis fidem habebimus, quam Stephano, in cujus Ed. exstat ποταμὸς, ut testatur Menagius, qui itidem nullo tibi- bicine nixus utrumque probat Theodoret. Graec. Aff. cur. p. 59. Ed. Sylb. in Α' ἰγὸς ποταμῶ; at alii MSS. ποταμοῖς. Denique corrupto loco Scylax, indicante mihi eodem Cl. Wesselingo v. 68. Ed. Gron. Ἐπὶ δὲ Α' ἰγὸς ποταμοῦ Κρήσα. Celeb. II. Vossius legit ποταμός: Sed nemo non videt, faciliorem esse emendationem ποταμοί. Porro hinc falluntur Olearius, & omnes hic interpretes; cum statuunt, a Latinis in singulari *AEgosporatum* dictum fuisse. Aliter se res habet. Non propterea tamen, quod vult Pinthianus ad Melam. l. ii. c. 2. §. 75. *flumen Aegos* mutandum est in *fluvii*. Romani enim Latine hanc urbem exprimentes singulari numero sunt usi, ut ex Plinio & Nepote ad Lyfandri vitam observavit Lambinus. At vero illi, qui Graecam tetinent vocem, in plurali etiam efferre debuerunt, quasi unum esset vocabulum *AEgosporami*, ut *Philippi*, *Pompeji* &c. In accusativo *AEgosporamos*: atque ita hoc loco praeter Gudianum exhibent MSSi omnes, & Editio Roma-

na, Hittorpii, ac Parisiensis, nisi quod in plerisque sit pro *AEgos Egeo*. Neque aliter Ammianus Marcellinus, non in singulari, ut Olearius scribit, l. xxii. c. 8. *Cherronensum pulsat & AEgosporamos*. Hinc corrigendus Ampelius Lib. Memor. c. 14. de Lyfandro *classem Atticam apud AEgosporamos oppressit*. vulgo *Aegeos primus*.

⁵⁸ *Infestari*] Sic omnes editi. nec in scriptis aliqua varietas. Dubitares tamen, an auctor dederit *infestare*, ut citat Calaubonus. v. l. i. c. 4. §. 5. *instituit reducere* §. 8. *adsidus producere & reducere instituit*; deinde in eadem *persuasionem hoste perducto* &c. §. 9. *instituit inmittere*. & saepius. Ne tamen in textum recipiam *infestare*, vehementer me monet similis locus l. iii. 2. 1. *circumiri muros frequenter omnibus copiis instituit, easdemque reducere in castra*: licet MSS. *circuire*. l. iii. c. 2. 10. *apparere paucos instituerunt*. Sic MSS. vulgo *disposuerunt*. Dicitur ergo *instituit facere & fieri* v. etiam l. iv. i. 13. 14.

⁵⁹ *Qua re*] Rescripti ea re fide plurimorum Codicum. paullo ante bene de in tres, unus demum. *Ducta* pro *perducta* Medicei, & Edd. Italicae. Mox *dispergerentur* Leid. sec. & in consuetudine. post cum Medic. pr. Leid. sec. & Ed. Rom. ac plerique male *delapsa*.

⁶⁰ *Contrahendas copias*] Xenophon l. ii. H. Gr. p. 456. τὰ τε σι- τία πόρρωθεν ἀνέμφοι. *Copiae* ergo hic notant comitatum, & quaecumque ad victum pertinent. ut l. iii. c. 4. §. 3. *qui copiis a-*
L bna

dit ex consuetudine classem, & recepit. Tum hostium maxima parte ex more dilapsa, reliquos adortus ⁶¹ cecidit, & universas naves cepit.

^a Vulgo OCCIDIT.

bundabant, petiit, ut commeatus subministrarent. c. 15. §. 6. copias, quibus diuturnam sustinerent obsidionem. Sed vide, num huic rei conveniat verbum contrahere. Suppositum hoc ab iis, qui crediderunt, agi de militum turba; Sed ad eam contrahendam non dispergi deberent. Et nullus veterum hoc tradidit, neque potuit, nam hic ultimae Atheniensium virium aderant reliquiae. forse corradendas vel comparandas, vel congerendas. Curt. tamen l. v. 6. 9. jumenta & camelos contrahi iussit. Sed & hoc de animalibus.

⁶¹ Occidit] Melius Petrensis, &

Leidenf. pr. ut reposui, cecidit, applaudente Cl. Wasse. v. ad c. 1. §. 6. inermesque aut cecidit, aut cepit. & quoque deest in MSS. quinque. Palatin. universasque. Ceterum non universas naves captas esse, sed novem cum Conone evasisse, auctores sunt Xenophon l. 11. H. Gr. p. 456. & Plutarch. in Lys. p. 439. ac Justin. l. v. c. 6. Polyaeus unam, tantum sc. παράλον evasisse ait. Qui sine dubio cum Frontino & Corn. Nepote Cononem statuerunt, huic proelio non interfuisse.

C A P. II.

De loco ad pugnam eligendo.

EXEMPLUM I.

M. Curius^a, quia² phalangi regis Pyrrhi³ explicitae, resisti non posse animad-
ver-

^a Vulgo M. CURIUS, ^b Vulgo EXPLICITAE.

¹ M. Curius] Exhibendum iterum curavi M^o. sive Manius. ut debet, pro vulgato M. sive Marcus: vide ad l. 1. c. 3. 4.

² Phalangi] Uterque Leidenf. duo Cantabrigienses, Palatinus, Medicei, & Hillensberg. cum Ed. Romana, & Parisiensis. phalange seu phalango: ut c. 111. §. 17. phalangem pro phalangem. Quod non nemini placere posset: qui solent posteriores Latini scriptores ex Graecorum accusativo facere nominativum, cujus rei exempla ubivis sunt obvia.

Verum non ita solet agere noster, qui semper ipsas Graecorum terminationes exprimere amat: ut singulis fere paginis animadvertimus. Quare phalangi hic retinere satius est & c. 111. §. 17. scribere phalanga, ut est in antiquissimo Suetonii Codice MSto Neron. c. 19. phalangem c. 3. §. 20. apud nostrum etiam MSS. habent. Aliud quid est phalanga, de qua vide ad Munic. Felic. c. 3. Vide plura ad c. 3. 6. Persida: ubi vulgo Persidem & Persidam.

³ Explicitae] Sic omnes editi, praec-

vertebat, dedit operam, ut in angustiis confligeret, ubi⁴ conferta sibi ipsa esset impedimento.

II. Cn. Pompejus in Cappadocia elegit castris⁵ locum editum; unde, ⁶ adjuvante proclivo⁴ in-
pe-

4 Vulgo PROCLIVIO.

praeter Hittorpiam, qui cum omnibus MSS. praebet *Explicitae*. Phalangem in angustiis non bene configere apparet ex ejus descriptione, quam dedit Polybius l. XVII. *Vir armatus in ipsa concertationis densitate tribus pedibus firmus perstat. magnitudo autem hastarum secundum primam basin sedecim, secundum convenientiam autem veri & recti quatuordecim cubitos habet, & ex illis quatuor per spatium intermannarium, & aequilibrium posterioris partis, dum in procinctu stat, adimuntur: manifestum est, quod decem cubitis hasta necessario ante cujusque armati corpus praecemineat, quando ambabus manibus in hostem libratur. Hinc autem accidit, ut aliae hastae ante secundam, & tertiam ac quartam; aliae quintam seriem eorum, qui praecedunt in acie, duobus cubitis praecemineant. Si quidem phalanx proprietatem & densitatem suam secundum ordinem, & retro a latere stantium habuerit. Phalangis quoque numerus, quem octo millium fuisse constat ex Vegetio 2. 2. non admittit angustias in conflictu. TENN. Non viderat Tennulius Editiones veteres. Nam in Rom. Bonon. Paris. & Wechel. itidem, ut in MSS. praeter Leid. sec. editur *explicitae*; ut rescripti. Dein angustiis Arcerianus male.*

4 *Conferta sibi ipsa esset impedimento*] Atqui debet esse conferta, si vim suam exercebit, quod clare docet Livius l. XLIV. c. 41. *In medio secunda legio inmissa dissipavit phalangem; neque ulla evidentior causa victoriae fuit; quam quod multa passim proelia erant, quae fluctuantem turbarent primo, deinde disjicerent phalangem; cu-*

jus confertae & intentis horrentis hastis intolerabiles vires sunt. Curtius l. III. c. 2. sed Macedonum acies torva sane & inculta, clypeis hastisque immobiles cuneos, & conferta rebera virorum regit. Ipsi phalangem vocant &c. Quare ita sumenda hic loci haec vox est, ut adeo spissata fuerit phalanx, & in globum coacta, ut hastas expedire nequiverint, caeque confuta strues se implicuerint & conferuerint. nisi forsan huic praeferas ipsum conferta, quod est in Hillensb. & Ed. Parisiensis. Curtius l. IV c. 3. Conferta navigia in turbido regi non poterant. Consule, quae de his participiis dixi ad Lucanum l. III. 575. Conferta cadavera. Medicei conferta. Dein sibi ipsi inelegantius MSS. & Edd. quidam.

5 *Locum castris editum*] MSS. omnes concinnius *elegit castris locum editum*; ut edidi. In Mediceo pr. & Edd. Rom. Bon. Paris. in castris l. forsan reliquit auctor in castra i. e. ad castra facienda. Adi & hic Collectanea ad Lucan. l. II. 151.

6 *Adjuvante proclivio*] Sic Steuchius, Sriverius, Keuchenius ediderunt; cum Hittorpius, 4. MSS. Regii, 3. Hill. & Vossianus optime *Proclivo*. Ut imbecillus, imbecillis, acclivus & acclivis, aliaque secundam & tertiam terminationem admittunt. Plaut. in milite glorioso. *Fecisti modo mihi ex proclivo palam rem.* TENN. *Procliva* etiam Petrensis, Palatinus, Leidenes, & Ed. Parisiensis. Verissime. Glossae *Proclivum* κατωφερίς. Arcerianus *procliv* Sanutus tamen cum reliquis *Proclivio*. *Proclivis* sic adhibet Clau-

petum militum, facile ipso decursu Mithridatem superavit.

III. ⁷ C. Caesar adversus Pharnacem, Mithridatis filium, dimicaturus, in colle instruxit aciem; quae res expeditam ei fecit victoriam. Nam pila, ex edito in subeuntes barbaros emissâ, protinus eos averterunt.

IV. ⁸ Lucullus adversus Mithridatem & Tigranem, in Armenia majore apud Tigranocertam dimicaturus, collis proximi planum verticem raptim cum copiarum parte adeptus, in subjectos hostes ⁹ decucurrit^a, & equitatum eorum a latere invasit, ¹⁰aversumque, & eorundem partem

^a Vulgo DECURRIT.

dianus. Sed *proclive* omnino placeat. *Omnia procliva* sunt apud Senecam: & sic MSS. nonnulli in Hirt. x. B. Afr. c. 10. *omnia sibi procliva*. vulgo *proclivia*. Apulej. l. iv. *Metam.* p. 65. Ed. Pr. *contra proclivum mentis attingi*. Sic enim optime Codex Orvillii. *contra proclive* vulgo. *Proclive* typographi forsan vitio *proproclive* citat Cl. Burmann ad Valer. Flacc. 11. 528. Dein Medic. sec. *impeditum militum*, & *discursu* Edd. primae, sensu obstante.

⁷ C. Caesar] Duo MSS. & Edd. pp. non exhibent praenomen. Mox *impeditam* Medicorum unus. *profecti Petrensis dedit*. Idem *expedita* pro *ex edito*. In Leid. pr. *barbaros* non occurrit. Agnosce librariorum hallucinationes, & ipsam rem vide apud Hirt. B. Alex. c. 73. & seqq.

⁸ Lucullus] Hillensb. *L. Lucullus*. Petrensi. addit *Consul*. Sed male. Hoc enim magistraturae non fungebatur. ut hic, ita c. 1. §. 14. *raptim* deest in Leid. sec. plerique *parte* pop.

⁹ Decurrit] Rescripsi hic quoque *decucurrit* fide quatuor MSS. & Ed. Paris. Vide Keuchepium, & supra ad 1. §. 15. ab

latere Medicus pr. ut semper ferre in illo Cod. ab tergo.

¹⁰ Aversumque & eorundem partem p. perturbantem] Sic videor partim ex libris, partim de conjectura recte emendasse, cum legeretur pessime, *aversumque & eorundem partem peditum turbantem insequutus*. pessime, inquam. quod ego correxi, cum *perturbantem* in quadam editione invenissem, litera una ex voce *aversumque* abjecta Mod. De hoc loco Palmerium quoque consului, videreturne commodius legi, & *eorundem pariter peditum perturbantem*. Ille, quanquam conjecturam meam non improbare; malebat tamen scribi & *eorundem in arcto peditum perturbantem*. Utrum voles, eligito, adhibetoque Appianum de bello Mithridatico, & Plutarchum in Lucullo: ubi traditur, Lucillum Thraces Gallosque equites in Tigranis cataphractos ex transverso immisisse; illos non expectato Romanorum imperu, sese gravissimosque armis et quos inter suorum peditum agmina praecipitasse: eaque re impeditum universum exercitum, non tam insequendum, quam *agendum* fuisse

STRATEGEMATICON L.II. C.II. 165
 pedites proturbantem^a insecutus, clarissimam vi-
 ctoriam retulit.

V.

^a Vulgo PEDITUM PERTURBANTEM.

fuisse. Victoriam illam adeptus Lucullus pridie nonas Octob. die alioquin nefasto, quod eodem Scipio cum Cimbris congressus exercitum Romanum perdidisset. STEW. *Aversumque* &c. Ita MODIUS, cum antea esset, *adversumque* & eorundem partem peditum turbantem inf. Vide & Stewech. SCRIV. Quatuor Regii & 3. Hill. *Pedites. Perturbantem.* unus Reg. 2. Hill. *Proturbantem.* Peditem proturbat eques, quando proterit. Stewechius coniecerat. Et eorundem pariter peditum parturbantem. Palmerius. Et eorundem in arcto peditum perturbantem. Appianus de bello Mithridatico, & Plutarchus in Lucullo memorant, Tigranis equites cataphractos fuisse, eamque gravem armaturam causam cladis. TENN. Corruptissimus locus, quem tamen veterum librorum ope corrigi posse statim patebit. Primo *aversum* bene restituit Modius, non autem primus ita legit: nam jam ita scribitur in Edd. Rom. Bonon. & Paris. ipsa ratione hoc dictante. v. Ex. praec. & ad C. III. §. 3. *invasumque* uterque Mediceus dant. Dein & deest in Palatino, & Vossiano, qui cum Gudiano habet eorum. pro partem Palatin. Vossian. Cantabr. Bibl. pub. & Medic. pr. pro varia lectione partim. parte idem Mediceus, Vaticanus, Leidensis prim. duo Cantabrigienses, & Edd. Rom. Bonon. ac Parisiensis. *peditum* in nullo veteri libro est. Sed *pedites*, excepto Palatino, qui praebet *peditem*. Tandem *perturbatione* Edd. primae, *perturbatam* Ed. Wechel. at *proturbantem* Leidensis primus. *perrurbante* Vatican: Jam Plutarchi verba hac de pugna audiamus in Lucullo p. 510. & γδ οἱ καταφράκτοι ἐδέξαντο

τὰς Ρωμαίους, ἅλ' ἀλαλάξαν-
 τες καὶ φεύγοντες αἰσχισα πάλιν
 ἐνέωσαν ἐαυτοὺς καὶ τὰς ἱππεύ-
 ρεις ὄντας εἰς τὰ πεζῶν ὅπλα,
 πρὶν ἀρξασθαι τινος ἐκείνης μά-
 χης. ὥστε μήτε τραύματα γε-
 νομένη, μήδ' αἵματα ὀφθίενται
 ἡττάσθαι τὰς τοσαύτας μυριά-
 δας. ὁδὲ πολὺς φόνος ἤδη φευ-
 γόντων ἐγένετο, μάκρον δὲ βολο-
 μῶν φεύγειν. & γδ ἐδόναντο &c.
 Unde putem, necessario hic le-
 gendum esse, *aversumque*, & e-
 quorum proteritum pedites proturban-
 tem insecutus, vel, si vis, *peditem*
proturbatum. Sed priori MSS. in-
 pensius favent. lib. II. c. 4. §. 12.
*Equi peditum quoque suorum ordi-
 nes protulerunt* Caesar. B. Gell.
 I. VIII. c. 48. *Complures hostium
 magno nostrorum impetu perulsi*
 (sic MSS. & Ed. prima: vulgo
 non bene *pulsi*) *vulnerantur*, &
partim in fuga proteruntur &c. B.
 Civ. II. 41. *Equitatus aversos pro-
 terere incipit.* & passim. Aut si
 nove dictum videatur *proteritum*,
 scribi posset *obteritum*, quo sub-
 stantivo usus est Plinius; adeas-
 que J. F. Gronov. ad Livium I.
 XXVII. 41. *Ut sterni obterique* (ab
 equitibus) *priusquam instruantur*,
possint. Vel denique simpliciter
 lege & eorundem parte *peditem*
proturbatum: Sed mihi magis pla-
 cet, quod primum proposui. *Pro-
 turbare* autem est dejicere, hu-
 mi sternere, propellere. Vide N.
 Meinsium ad Ovid. I. III. Me-
 tam. 80.

Obstantes proturbat pectore silvas.
 & quos laudat Socer meus ad Va-
 ler. Maximum I. I. c. 8. *equo pro-
 turbatus.* Interim sic e MSS. e-
 didi, ut intelligi possit auctoris
 sensus.

L 3

II Ven.

V. ¹¹ Ventidius adversus Parthos non ante militem eduxit, quam illi quingentis non amplius passibus abessent; atque ita procursione subita adeo se admovit, ut sagittas, quibus ex longinquo usus est, ¹² cominus adplicitus ¹³ eluderet; ¹⁴ quo consilio, quia quamdam fiduciae etiam speciem ostentaverat, celeriter barbaros debellavit.

VI. Hannibal apud Numistronem contra Marcellum pugnaturus, cavas, & praeruptas vias objecit a latere; ipsaque loci natura pro munimentis usus, clarissimum ducem ¹⁵ vicit.

VII. Idem ¹⁶ apud Cannas, quum comperisset, ¹⁷ Vol-

¹¹ *Ventidius*] Ventidius Bassus omnium prius despicatissimus in altissimum dignitatis gradum ascendit. Siquidem cum matre captus, in triumphum ductus, mulos magistratibus dein comparando & curando victum quaesivit. Per amicitiam Caesaris factus senator: mox tribunus plebis, dein praetor creatus. Postea Pontificatum & consulatum adeptus. Gellius 15. c. 4. Ad quam ignobilitatem alludit Tacitus Germ. c. 37. *Infra Ventidium dejectus oriens*: Vide Plutarchum Antonio. Appianum Parthicis. Valer. Max. 6. 9. 9. Paterculum 2. 78. Eutropium 5. Proesium 6. 18. TENN.

¹² *Cominus*] Contra auctoris mentem *ominus* Edd. primae. dein 2. MSS. *Spem pro speciem.* de spatio, quod ictibus sagittarum quaerunt Parthi, ut loquitur Tacitus, adi ibidem Gronov. l. vi. Ann. c. 35. pro n. Lipsius ad lib. sui marginem alleverat L. non placet.

¹³ *Eluderet sagittas*] Florus L. 4. c. 9. *Adco passus est, hostem castris succedere, donec absumto jactus spatio, adimeret usum sagittarum.* Nimirum Parthi, ut ait Herodotus l. 1. c. 136. Liberos quoque a quinto anno incipientes

usque ad vigesimum, tribus tantum instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Phrasis eadem apud autorem l. 1. c. 1. n. 6. *Asseverabat, se obperunitate collum usurum, ad eludendos sagittarios.* Donatus ad Eunuchi Terentiani illa. *Eludet ubi se victum.* *Eludere*, inquit, proprie gladiatorum est, cum vicerint. Cicero. *Quamdiu etiam futor iste tuus eludet? Eludero est finem luto imponere.* TENN.

¹⁴ *Quo consilio*] H. e. arte, strategemate. Ibidem Florus 4. 9. *Nec sine consilio ducis.* Justinus de strategemate Zopyri. 1. c. 10. *Formata in futura consilio, transfugae titulo Babyloniam proficiscitur.* Florus 1. 18. *Consiliis quoque cum rege Pyrrho dimicatum est.* Nam sequitur: *Seque ad dolos contulit.* TENN.

¹⁵ *Vicit*] Non magis Hannibal ad Numistronem (pro quo in MSS. & Edd. pp. male *Munistronem* vel *Ministronem*) vicit, quam victus est. Ancipiti enim proelio pugnatum; & spolia sequenti die legit Marcellus, Hannibale castra longius movente. Vide Livium l. xxvii. c. 2. Plutarch. in Marcello p. 312.

¹⁶ *Apud Cannas*] Livius l. xxii. *Quum utrinque Consulibus eadem, quae* *scm.*

17 Volturnum amnem, ultra reliquorum naturam
fluminum, ingentes auras mane 18 proflare, quae
are-

• Vulgo PERFLARE. •

semper ante, fuisset sententia: Ceterum Varroni fere omnes, Paulo nemo praeter Servilium prioris anni Consulem, assentiretur, majoris partis sententia ad nobilitandas Romanae clade Cannas, vergente facto, profecti sunt. Non damno. Quid si tamen, Vergello strato? Florus l. II. c. 6. Documenta cladis; eruentis aliquamdiu Ausidus, pons de cadaveribus jussu ducis factus in torrente Vergelli. Valerius Maximus l. IX. c. 2. de eadem hac Cannensi clade; In flumine Vergello corporibus Romanis ponte facto. Silius l. VIII. sub finem

*pons, ecce, cadentium
Corporibus struitur, tacitusque
cadavera fundit*

Ausidus.

*Cum comperisset. Sanutus comper-
tus. F. comperito aut comperitis. SCRIV.
Cur. post. In Livio c. 41. longe
praefero, quod est in vulgatis.
Vergente facto. Videtur autem Ver-
gello strato voluisse Cl. Scriverius,
ut Livius reliquis historicis con-
sentiret. nam nullo alio loco
pontis e cadaveribus in Vergello
facti meminit. cum comperisset
frequens nostro locutio v. ad
c. 141. Comperitus passim apud Sa-
nutum sui seculi depravato stylo.*

17 *Volturnum amnem*] MSS. tres,
& Ed. Paris. *Volturnum*; sed in-
fra quoque *Voltarni* l. III. 14.
more antiquo, ut apud Livium
saepius. quod monui alibi de
syllaba *ul*, antiquis *ol*. Ceterum
quod noster in proelio ad Can-
nas anni Volturno, id Livius,
Silius, Valerius Maximus, Flo-
rus, alique vento adscribunt Vul-
turno: quare Celeb. Cluverius
l. IV. Ital. Ant. c. 12. sub finem
hoc loco legere malebat. *Volt.
ventum ultra r. n. fluminum.* sed
praeterquam quod *fluminum* vox
nimis poetica sit, MSSi omnes

vulgatum servant: contra quos
temere quid mutari fas non est.
Cuncti fluvii, excepto Anauro,
Nilo, aliisque paucis, auras ma-
ne solent emittere; in primis ta-
men & ultra alios Volturnus
fluvius, de quo adi. ipsum Clu-
verium Ital. Ant. l. IV. p. 1097.
Livius l. XXI. 64. Et quidquid au-
rae fluminis adpropinquavit, ad-
flabat acrior frigori vis: Vide, si
lubet, quae congesta a me sunt
ad Lucan. l. II. 423.

*Volturnusque celer, nocturnaeque
editor auras*

Sarnus.

l. VI. 370.

*Quique nec humentes nebulas,
• nec rore madentem*

*Aëra, nec tenues ventos suspi-
rat Anauros.*

& illic Scholiast. Major difficul-
tas in eo est, quam miror a Clu-
verio non motam, quod hoc
proelium ad Cannas & flumen
Ausidum sit gestum in Apulia,
longe a Volturno in Campania:
unde sine dubio Scriverius mar-
gini suo legendum adscripsit *Vul-
turno Cannam*. nam *Canna flumen*
memoratur Livio l. XXV. vide
etiam Cluver. p. 1223. Sed cur
non, si quid mutandum sit, &
non potius Auctori hallucinanti
hoc relinquendum, conjecerunt
viri docti minima mutatione
Volturno Ausidum. Ego tamen
nihil mutandum hic temere
censeo.

18 *Perflare*] Lege, ut omnes
MSS. habent, *proflare* TENN.
Accedunt Palatin. Vossian. uter-
que Leidensis, Gudianus, & Va-
ticanus cum Sanuto. Et sic scri-
bendum esse docuit etiam Celeb.
Burmannus ad Ovid. l. I. Fast.
573.

*Quas quoties proflat, spirare Ty-
phoea credas.*

L 4

Vide

arenarum & ¹⁹ pulveris vertices^a agerent; sic direxit aciem, ut tota vis a tergo suis, Romanis in ora & oculos incideret. ²⁰ Quibus incommodis mire hosti adversantibus, illam memorabilem adeptus est victoriam.

VIII. Marius ²¹ adversus Cimbro ac ²² Teutonos constituta die pugnaturus, firmatum cibo militem ante castra collocavit, ut per aliquantum spatii, quo adversarii dirimebantur, exercitus hostium potius labore itineris profligaretur: fatigationi deinde eorum incommodum aliud objecit,

^a Vulgo VORTICES.

ita

Vide, & quae nos contulimus ad Lucan. l. ix. 349.

Ventosa prostantem murmura concha.

pro mane Leid. sec. in arte. Voss. mare & ad marg. in aere. male.

¹⁹ Pulveris vertices] Sic lege: sed MSS. Vertices. Ita i. Aeneid. v. 109.

Insequitur cumula praeruptus Aequae mons.

Lucretius l. vi. 157.

Franguntur in artum

Concreti montes nimborum.

ibid. 706. versu.

Arenae tollere nimbos.

Idem l. v. 254.

Pulveris exhalat nubilam, nubesque volantis.

Sic volucrum nubem vii. Aeneid. 705.

Urgeri volucrum rancarum ad littora nubem.

iv. Georg. 563. de apibus.

Immensasque trahi nubes, jamque arbore summa

Confluere, & lentis nuam demittere ramis.

Gellius lib. xvi. montes arenarum.

Plautus, montes auri. TENN. Ver-

trices MSS. & Edd. pp. recte. pro

quo ubique fere ex antiquata

orthographia inqulsum vertices

contra MSSos Codices, ut pate-

bit, si evolvas viros doctos cita-

tos ad Lucan. l. i. 271. Pulveris

autem verticem habemus itidem apud Lucanum l. ix. 455.

At, non imbriferam cum stirpe pulvere nubem

In flexum violentus agit, pars plurima terrae

Tollitur, & numquam resoluta vertice pendet.

Ceterum Keuchenius monet, in Arceriano esse pulverem, & consulendum Priscianum. Atqui negat ille, pluraliter dici. pulveres tamen invenimus apud Horat. Epod. 17. 48. *Noeuendiales dissipare pulveres.* sed hic omnes ceteri MSS. pulveris: quod nequaquam tentandum est. Sanutus habet pulveris ac venti vertices. Mediceus pr. verticem & ab tergo.

²⁰ Quibus incommodis &c.] Doct. Barthius l. xiv. Advers. c. 9. vult, haec esse acutiora, & incommodis de civitate esse non bona opinatur, quare legit. Quis sibi commodis, mire hosti adversantibus. At mihi satis sana haec videntur. Voce incommodis uli Terentius, Cicero, Livius, Horatius, alique oprimi passim. Statim Ex. seq. incommodum aliud objecit. l. iii. xi. i. *gravari belli incommoda.* pro hosti, hostibus est in Mediceo secundo.

²¹ Adversus] Hillensb. adversum.

²² At Teutonos] Et MSS. 2. Thee-

ita ordinata suorum acie, ut adverso Sole²³ & vento & pulvere barbarorum occuparetur exercitus.

IX. ²⁴ Cleomenes Lacedaemonius, adversus Hippiam²⁵ Atheniensem, qui equitatu praevalerat, planiciem, in qua dimicaturus erat, arboribus prostratis inpedivit; & inviam equiti fecit.

X. Hiberi²⁶ in Africa ingenti hostium multitudine excepti, timentesque, ne circumrentur^a,
²⁷ ad-

^a Vulgo CIRCUMIRENTUR.

Theotonos alii duo. *Theutonicos* Medic. sec. ante castrum Petrensis. dein aliquantulum Medic. sec. & Edd. Italicae, ut alibi. Mox sub *porius* intelligendum videtur, quam *suus exercitus*: nisi velis rescribere prius. Mox MSS. *fatigationis deinde eorum*, non *eor. d.* quod sumitur ex Frontiniani seculi stylo pro *his fatigatis*. Alias enim debuisset dicere *adjecit*, quod non opus est, Leid. sec. & Hillensb. *injecit*.

²³ *Et vento & p.*] Uterque Mediceus delent prius &. Leid. sec. & v. ac p. non male. de ipsa re confer Plutarch. in Mario p. 420. Polyæn. l. VIII. c. 10. 3. Orof. l. v. c. 16. *Et sol cum vento ortus ex adverso emicnisset, visus eorum pulvis opplevit*. Ceterum occuparetur hic notare debet inpediretur. quomodo occupari *λεῖτον*, timore, sollicitudine dicimur. Si quidem sana est lectio vulgata. Certe magnus Gronovius dubitasse videtur, qui ad marginem libri sui adscripsit *L. collocaretur*, vel *locaretur*.

²⁴ *Cleomenes Lacedaemonius*] Lacedaemonii ex stirpe Agidarum habuerunt tres Reges hujus nominis. I. Cleomenem, Anaxandridae filium. II. Cleombroti filium, sub quo ad Mantineam victi sunt Lacedaemonii ab Epaminonda. III. Leonidae filium, sub quo Lacedaemonii occisione

caesi sunt ab Antigono Tutore; ipse ad Ptolomaeum Euergetem confugit, & a filio ejus Philopatore cum omni familia est occisus. Frontinus loquitur de primo Cleomene, qui Collega Demarato Argivos vicit, & Athenas liberavit dominatione Hippiae, qui filius fuit Pisistrati. Sub eodem contigit nobilissima ad Marathonem pugna: manu sua mortem invenit sine liberis, postquam in furorem, ex nimio vino ortum, vertus, lacerasset suum ipse foedissime corpus. Eustathius Odyss. A. λέγεται ἡ Κλειομένης ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς Σκόδας ὁμιλήσας, ἡ ἀπρωτοπότης ἡρώδης, ὡς Ἡρόδοτος ἰσορεῖ, μανίῳα ἐν μέθῃς. TENN.

²⁵ *Atheniensem*] Leidens. sec. *Atheniensium*. Vide ad l. i. 4. 4. dein *constructis* Petrensis. loco *τῶν prostratis. destructis* saltem scribi debuisset vel *constratis*, quod placebat viro docto. Mox tres libri *inpediit*.

²⁶ *In Africa*] Palatinus, tres Cantabrigienses, Leidensis pr. Mediceus pr. & Hillensberg. cum Hittorp. margine *in Africam*. quod damnare non aulam. Vide, quae congeffi ad l. i. 3. 5. & alibi. *Hiberi* dedi etiam e MSS. pro *Iberi*. Dein *circumrentur* nonnulli recte. Vide ad c. §. 353. *circumrentur* Ed Rom. *circumvenirent* Petrensis.

²⁷ adplicuerunt se flumini, quod altis in ea regione ripis profluebat: qui ita a tergo amne defensi, & subinde, quum virtute praestarent, incurfando in proximos, omnem hostium exercitum straverunt.

XI. ²⁸ Xanthippus Lacedaemonius, sola loci commutatione, fortunam Punici belli convertit: nam quum ^a ²⁹ desperantibus jam Carthaginiensibus mercede sollicitatus, animadvertisset, Afros quidem, qui equitatu & elephantis praestabant, colles sectari; a Romanis autem, quorum robur ³⁰ in pedite ^b erat, campestria teneri, Poenos in pla-

^a Vulgo deest A. ^b Vulgo IN PEDITIBUS.

²⁷ *Adplicuerunt.*] Uterque Mediceus minus bene *implicuerunt* cum Edd. Italicis. dein *praeſtuebat* Palatinus, Cantabrig. tertius, Leidensis sec. & Edd. Paris. i. e. *praeterfluebat*. Ut. *praelabi*, *praeuehi* & similia in se significationem *τῷ* praeter continent. Passim apud Horatium, Tacitum, Plinium, & alios occurrit *praeſnuere*, sed rectius tum *eam* regionem *praeſtuebat*, dixisset: quare cum ceteris MSS. retineo *profluebat*: quod probum est. Mox *ab tergo* rursus Medic. pr. dein *prostraverunt* Medic. sec. & Edd. Italicae.

²⁸ *Xanthippus*] MSS. sine adspiratione dant *Xantippus*. Illum victoria positum, mox in Graeciam cogitantem (ne Carthaginiensibus esset invidiae, & insidiis pateret) multis muneribus, ut suspicio dilueretur, affectum, dein navigantem in mari submersum ab iisdem, ut gloriam belli in se transferrent, creditur Appianus in Libyco. Scripsit & Onosander in Strategico cap. 31. Περὶ τῆ ἐὰν οἱ ἐναντίοι ἀποτρέψουσιν τῷ ἱππικῷ ἐκλίγειν τὴν εὐρίαν τὴν ἐπὶ τῷ ποταμῷ. TENN.

Xantippus praeter MSS. etiam primae Editiones. sed Graecis est *ξανθίππῳ*. de eo vide c. 3. § 10. Silium Ital. l. vi. 328. & omnino Freinshem. & Dukerum ad Flor. l. ii. c. 2. 23. *Conuersis ad externa auxilia hostibus, quum Xanthippum illis ducem Lacedaemon misisset, a viro militiae peritissimo vincimur.* Mox Leid. sec. *permutatione*, & Petrensis *auertit*.

²⁹ *Desperantibus*] Keuchenius melius forte a *desp.* legi ait. Recte: nam ita inveni in Palatino, utroque Leidensi, Cantabrigiensi, Hillensberg. Coll. Voss., Gudiano, & Ed. Parisiensi. Mox *sollicitus* Mediceus antiquior, & pro *praeſtabant* Cantabrig tertius *praeualebant*, Leidens. pr. *praeſtinabant*.

³⁰ *In peditibus*] Novem codd. MSS. habent *Impeditum*. Certe pedites in expeditione minus sunt *expediti*, magis *impediti*, quam equites. Siquidem *impeditus*, cuius pedes *impediti*. Sed prior lectio magis quadrat *τῷ* Equitatu. TENN. Plerique mei quoque *impeditum*. Medic. pr. *impedimentum*. Petrensis in *peditum numero* ex

plana deduxit: ubi per elephantos dissipatis ordinibus Romanorum, sparsos milites per Numidas persecutus, eorum ³¹ exercitum fudit, in illam diem terra marique victorem.

XII. Epaminondas, dux Thebanorum, adversus Lacedaemonios directurus aciem, pro fronte ejus decurrere equitibus jussis, quum ingentem pulverem oculis hostium objecisset, expectationemque ³² equestris certaminis praetendisset, circumducto pedite ab ea parte, ex qua decursus ³³ in averfam ^a hostium aciem ferebat, inopinantium terga ³⁴ adortus cecidit.

XIII.

^a Vulgo IN ADVERSAM.

ex interpolatione. nam nullus dubito, quin auctor dederit in *pedite*, i. e. *peditatu*, ut millies Livius, ceterique historici cum nostro. (V. ex. seq. & c. 3. §. 14.) apud quos *equos* & *pedes* non raro abierunt in *equitatus* & *peditatus*. Sic §. 3. §. 17. *per levem armaturam & equitem*. ita MSS. vulgo *equitatum*. ubi plura. *Afros* pro *Poenos* est in Petrensi. in Leid. sec. male *reduxit*. Tum nonnulli MSS. & Edd. *elephantos*. & pro *ordinibus* Medic. pr. *cornibus*.

³¹ *Exercitum Victorem*] Quae verba videntur singulorum, ab autoribus sunt etiam juncta collectivis. Nepos Agelilao c. 4. *Quum Victori praesset exercitus, maximamque haberet fiduciam regni Persarum potiundi*. Plinius Paneg. *Superbiebat ventosa & insolens natio, quod victorem quidem populum pasceret tamen*. Auctor Panegyrici dicti Constantino Filio Constantii. *Ad primum impetum totius sui victoris exercitus hostes territi fugatique*. Florus 11. 7. *Macedones quondam affectator imperii populus*. Claudianus bello Gildonico v. 97.

Aile din mites, populus, qui praefuit orbi,

Qui trabas & sceptrum dabat.

Tacitus 111. Ann. c. 6. *Non eadem decora principibus viris & Imperatori populo*. Frontin. 1. 3. 3. supra. *Tyronem exercitum*. TENN.

³² *Equestris*] *Ejus* Vossian. uterque Mediceus, Vaticanus, Leidens. secundus, & Edd. Rom. ac Bonon. Hillensb. *e nostris*. Leid. pr. *e nostris*. Ed. Paris. *nostris*. Latet quid. dein ab una parte Leid. sec.

³³ *In adversam h. aciem ferebat*. Medic. pr. *versus in adv. &c.* Palatin. *in adv. h. partim a. Petrensis ferebatur*. male. 105. 5. *aditus, qui ad portum ferebant*. & sic saepe. sed quid? an ut terga caederet hostium, circumduxit peditem in adversam h. aciem. Ineptissimum hoc est. Legendum omnino, vel invitis MSS. *aversam*, i. e. a tergo. Quod miror, a nemine animadversum, simile mendum infra quoque tollemus c. 12. §. 3. *per aversam partem nocte emissos*. vulgo sine sensu *adversam*. Perpetuam in his vocibus esse confusionem, sciunt omnes, quod saepius ad Lucanum quoque monere, necesse habui.

³⁴ *Adortus*] Ita semper Livius, alique fere. MSS. Petr. & Joann. *adorsus*: quomoda & Gellius l. 1x.

XIII. Lacedaemonii ³⁵ trecenti contra innumerabilem multitudinem Persarum, Thermopylas occupaverunt, quarum angustiae non amplius, quam ³⁶ parem numerum cominus pugnaturum, poterant admittere: eaque ratione, quantum ad congressus facultatem, aequati numero barbarorum, virtute autem praestantes, magnam eorum partem ³⁷ ceciderunt: nec superati forent, nisi per proditorem ³⁸ Ephialtem Trachinium ^b circumductus hostis, a tergo eos obpressisset.

XIV.

^a Vulgo OCCIDERUNT. ^b Vulgo EPHYALTEM TRACHINIAM.

l. ix. c. 2. & Gellii Codex Pembroke. Curtii Cod. Petrensis l. iiii. 1. Apulejus Florid. iv. In Frontini l. ii. 5. 1. *adortus*. Ovid. Pont. ii. ibi refinxit Hein-
sius in *adorta*. Vide Front. l. ii. 5. 8. ubi MS. Bibl. P. b. opinor. *adorsus*. Memini me legisse alibi, sed loca festinanti non occurrunt. Haec ad me Clar. Wasse. Adi notata Frontini loca.

³⁵ Trecenti] Non satis distincte hanc historiam refert auctor noster, neque etiam Valerius Maximus l. iiii. c. 2. Ext. 3. Quippe initio trecenti illi non erant soli, sed totus Graecorum exercitus, qui demum a Leonida domum remissus est, postquam se ab Ephialte proditum viderat: Tunc cum eo trecenti illi Xerxis castra nocte intrantes post multam caedem factam tandem ab hostium multitudine obruti & caesi sunt; live trecenti fuerint, live quingenti, seu sexcenti. nam in numero dissentiunt Scriptores. Vide Bongars. & Berrecc. ad Iustin. l. ii. c. ii. & Coler. ad Valerium.

³⁶ Parem numerum cominus pugnaturum] Leiden-
sis pr. male *quam par est*. duo partem. in Edd. pp. inepte *eminus*. & pro *pugnaturum* Petrensis *pugnacium*. Leid.

sec. *pugnantium*. Videtur auctor voluisse, in illis angustis non amplius, quam trecentos cominus cum hoste pugnare potuisse. Livius ait, locum illum 60. passus modo patere l. xxxvi. 15. paullo ante *occuparunt*. MSS. duo: & mox *ea quoque* r. Medic. pr.

³⁷ Occiderunt] MSS. mei novem *cecidervnt*. verissime. Ejus verbi vulgatum est glossa. Vide ad c. i. §. 6.

³⁸ Ephialtem] Regii 3. & 2. Hill. *Ephialtem*. tertius Hill. *Ephialtem*. Omnes deinde MSS. pro *Trachiniam*, quod Stewechius, Scrivenerius, & Keuchenius habent, dant *Trachinium*. Diversus ab hoc fuit Ephialtes, Sophonidae filius, nobilissimus paupertatis contemptor; de quo Aelianus lib. ii. c. 43. l. iiii. c. 17. l. xi. c. 9. l. xiii. c. 39. TENN. Mei quoque Codices omnes cum Edd. veteribus non solum *Ephialtem*, vel *Ephialten*, ut debet, sed etiam *Trachinium*: quomodo audacter rescripti, & Cel. Gronovius ad codicis sui marginem notaverat e MSto. Veram esse hanc lectionem docent Polyaen. l. vii. Strateg. c. 15. §. 5. Τραχινίης ἀνδρὸς Ἐφιάλτης δειξάντων ἀπὸ τῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς ὄρεσι γενῶν. Diodorus Sicul.

XIV. Themistocles, dux³⁹ Atheniensium, quum videret utilissimum Graeciae, adversus multitudinem Xerxis navium, in⁴⁰ angustiis Salaminis discernere, idque persuadere⁴¹ civibus non posset, sollertia⁴² effecit, ut a barbaris ad utilitates suas Graeci compellerentur. simulata namque prodicione, ⁴³ misit ad Xerxen, qui indicaret, populares suos de fuga cogitare, difficilioremque ei rem futuram, si singulas civitates obsidione adgrederetur. Qua ratione effecit, ut exercitus bar-

Sicul. l. xi. p. 7. Ἦκε πρὸς ἀν-
τὸν Τραχινίος τις τῶν ἐγχευμένων
δε. ἐπηγείλατο διὰ τινος ἀτρα-
πέως εἰς τὴν παρεκκλήμιν τῆς
Πέρσης ὁδηγήσθαι. Pausanias At-
tic. l. i. p. 11. Ἀντιφρόντες δὲ οἱ
Κελτοὶ τὴν ἀτραπὸν, ἣν καὶ Μή-
δοις ποτὶ Ἐπιάλτης ἠγήσατο ὁ
Τραχινίος. Adde Suidam. Immo
Herodotus l. vii. c. 213, 214. mul-
tis docet, unde & quis hic ho-
mo fuerit Ἐπιάλτης ὁ Ἐυρυδή-
μης, ἀνὴρ Μηλιεύς & generalius
paullo post Ἐπιάλτης Τραχινίος
&c.

³⁹ Atheniensium] Qui tunc θα-
λασσοκράτορες. Xenoph. de rep.
Athen. fol. 676. ὁ Ἀθηναῖος τῶν
μὲν ὕσταν ταῖς νήσοις παρατί-
θειται, πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ
κατὰ θάλατταν. TENN.

⁴⁰ Angustiis Salaminis] 4. Reg.
3. Hill. Salaminis. Voluit in illis
discernere, ne circumveniri a mul-
titudine posset. TENN. Mei quo-
que, & Edd. veteres Salaminis. Co-
dex Petrensis Salaminae, ut apud
Justin. l. ii. 7. de proprietate Sa-
laminiae insulae & l. xlii. 3. apud
Salaminam. ubi tamen iunctae Sa-
laminae. & priore loco alii Sala-
miniae. Confer notata ad c. ii. 1.
c. iii. 6. & ad Obseq. c. 74. Hic

certe retineo Salaminis. non e-
nim erant Angustiae ipsius insu-
lae, sed freti ad Salamina. Hinc
angustiae freti Salaminis. Idem
Justin. l. ii. c. 12. & apud Nepot.
perges Salamina, victoria Sala-
minia.

⁴¹ Civibus] Qui ad sua tuenda
(Justin. ii. 12.) dilabi volebant,
contra praecepta praefectorum
Cyaxaris apud Xenophontem l. vi.
f. 102. Πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα,
ὅτι ὁμῶς μένοντες, πλείων κακὰ
ποιῶμεν τοῖς πολεμίοις ἢ πάχον-
τες, ὅτι ὅς τις χωρὶς ἡμῶν ἀπέλθῃ,
ἐκείνοι ἡμῖν ἐχθρῶντο, ὡς ἐκεί-
νοις ὡς ἡδίστοι, ἡμῖν γὰρ μὲν ὡς
καλεπώτατοι. TENN.

⁴² Effecit] Arcerian. efficit.
Mox Xerxen e Leidentli pr. scri-
psi pro Xerxem. pro populares
Leid. sec. populos. Dein difficilio-
remque ei rem f. MSSi, ut re-
posui, non rem ei. Tandem in-
quietarentur Leid. pr.

⁴³ Misit] Scilicet Sicinum, pae-
dagogum liberorum suorum. He-
rodot. vii. 75. Polyæn. l. i. in
Themistocle comm. i. Σύκινον
vocat. Deinde iterum ad Xerxem
misit, ut occuparet transitum
Hellesponti maturata fuga: Eun-
dem (nam & Xerxes ejus fuerat)
civem Thespiensem & locupletem
fecit. TENN. Lambin. ad Nepot.
Themistoclem.

barorum primum inquietaretur, dum tota nocte
 44 in statione custodia est: deinde, ut sui mane
 integris viribus, cum 45 dictis barbaris, vigilia
 46 marcentibus, confligerent, loco, ut voluerat,
 arto, in quo Xerxes multitudine, qua praestabat,
 uti non posset.

44 *In statione custodia est*] MSS. codd. *s. s. custodiae* est. scilicet *exercitus*. Haec circumstantia, quae haud parvum ad victoriam momentum contulit, non occurrit apud alios autores. TENN. *Custodiae* est tres Cantabrigienses, Gudianus, uterque Leid. Vaticanus, Palatinus, Edd. Paris. & Wechel. *custodia* esset Medicus antiquior: *custodiae* esset Petrensis cum Edit. Rom. *custodiae* essent Ed. Bononiensis. placet mihi *custodiae* in plurali: sive custodes aut custodum corpora. quomodo saepius junguntur *vigiliae custodiaeque*. Alibi noster *consilia* pro *consiliariis*, *legatio* pro *legatis*, *servitia* pro *servis*, & sexcenta talia apud omnes scriptores. Forsan scripserat auctor *custodias* sunt; vel *quum custodiae* essent.

45 *Dictis barbaris*] Vocem *dictis* non agnoscunt Palatinus, uterque Leidensis, Vaticanus, Hil-

lensb. nec Vossianus. quae certe plane supervacua est. Solet tamen auctor eodem fere modo saepius addere *praedictus*. Vid. ad c. 1. §. 4. hujus libri. Vel sic tamen hic mallet *τὸ dictis* deleri.

46 *Marcentibus*] Arcerianus *marcidis*. quod perinde est. *marcenti* Leid. pr. deinde male Cantabr. tertius *apto*, & *in quo*. Mox Leid. pr. *Perses Xerxes*. unde videtur *Xerxes* natum esse e Glossa, & *Perses* non tam pro ipso Xerxe, quam pro Persa, sive Persarum exercitu esse positum. *Perses* pro *Persa*. Supra apud Nostrium l. 1. §. 5. *Antophradates Perses*. Curt. l. vi. c. 2. §. 11. *Oxydates* erat *nobilis Perses*. Stat. l. v. Silv. 3. 187.

Altor Achaemenium secludit Zengmate Persen.

Perses pro *Xerxe* in MSS. multis Lucani; quod placet Heinio, aliisque, neque ego nunc refragor, l. 11. 672. 111. 286.

C A P. III.

De acie ordinanda.

EXEMPLUM I.

Cn. Scipio in Hispania, ¹ adversus Hannonem
 ad oppidum ² Intibilim³, quum animadver-
 tisset

³ Vulgo INDIBILE.

¹ *Adversus Hannonem ad oppi-
 dum Indibile*] Doctiff. Ed. Simso-
 nus in Chronico A. M. 3790.

hoc Strategema Cn. Scipionis re-
 fert ad quartum annum secundi
 belli Punici, eamque pugnam
 secun-

tisset Punicam³ aciem ita directam, ut in dextro cornu Hispani constituerentur, ⁴ robustus quidem

secundam ad urbem *Intibili* gestam, quam Livius memorat in fine l. xxiii. Verum illic non Cn. Scipio solus pugnavit, sed & Publius ejus frater. Neque illic rem gesserunt contra Hannonem, sed Hasdrubalem & Magonem; ut diserte docent Livius & Eutropius l. iii. c. 13. aliique. At Cn. Scipio solus rem gessit anno primo adversus Hannonem & Ilergetum *regulum Indibilem*, eosque vivos cepit: ut luculenter testantur Polybius l. xii. c. 76. & Livius l. xxi. c. 60. ex quo patet, mendum esse in Epitome Livii 21. ubi pro *Hannone* editur *Magone*. Idem mendum forsan auctoris errore insidet Orosio l. iv. c. 13. *At vero alter tunc Scipio frater Consulis Scipionis in Hispania plurima bella gessit; Magonem quoque Poenorum ducem bello vicit & cepit, immo Hannonem.* Sic distincte capiendus est Florus l. ii. c. 17. *Signa Romana P. & Cn. Scipiones intulerunt, proeliisque ingentibus Hannonem & Hasdrubalem, fratrem Hannibalis ceciderunt. Hannonem scilicet Cn. Scipio solus; uterque Hasdrubalem.* Haec cum ita sint, patet nostrum quoque errare Frontinum, & ab eo confundi duo Cn. Scipionis proelia, quorum alterum cum fratre ad *Intibili*, hoc vero solus fecit contra Hannonem, cis Hiberum in Ilergetibus ad oppidum *Indibilis* Scistim, ut Livio, vel *Κίσσαν*, ut Polybio vocatur. Nam licet in MSS. & Edd. in oppidi nomine sit quaedam variatio, hanc erroris culpam in auctorem potius, quam librarios hic conjici volo, credoque confusionem Latinis auctoribus obortam ex multis Hannonibus. Hinc vehementius turbat Sanutus, apud quem scribi-

tur *G. Scipio in Africa*. Atqui Scipio, qui alium Hannonem in Africa vicit & occidit, fuit P. Scipio Africanus, cujus noster Cneus erat patruus. Consule Livium l. xxix. 34. cujus auspiciis frater ejus L. Scipio in Hispania quoque antea Magonem & Hannonem vicerat, Hannonemque ceperat. v. Livium l. xxviii. 2.

² *Indibile*] Minus bene sic vulgo editur; nec melius Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. cum Mediceo secundo *Indibilem*. *Indibili* scribendum esse putabat Simonius; sed duo MSS. *Scrivierianæ* *Intibilis*. Optime. Nam Antonino dicitur *Intibili* in Itiner. ubi videndus Surita; & Livio l. xxiii. 49. *Illiturgi obsidione liberata ad Intibili oppugnandum &c.* Unde si quis hic quoque malit *Intibili*, per me licet: quamquam non opus est. Non rarum enim est, ut Hispaniae urbes declinentur in *i*, & *is*. Consule J. F. Gronovium ad Livium l. xxi. c. 60.

³ *Aciem ita directam*] Dedit & Onosander in Strategico c. 16. *ὅτι ὡς τὸ ἀντιπόμενον καὶ τὸ ἴδιον συντάσσῃ.* *Milites suos secundum hostiles copias Imperatorem instruere debere.* Fuit hic Cn. Cornelius Scipio patruus P. Cornelii Scipionis Africani. TENN.

⁴ *Robustus miles*] Sic robore passim censentur Hispani. Juvenal. Satyr. 8.

Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis.

Vegetius l. i. c. 1. *Hispanos quidem non tantum numero, sed etiam viribus corporum nostris praestitisse manifestum est.* Silius Italicus lib. 1.

Prodiga gens animae & propere facillima mortem.

Justin. l. xliv. c. 2. *Corpora hominum ad incediam laboremque, animi*

dem ⁵ miles, sed qui alienum negotium ageret; in sinistro autem Afri, ⁶ miles⁴ viribus infirmior, sed animi constantioris, reducto sinistro ⁷ latere suorum, dextro cornu, quod validissimis militibus ⁸ extruxerat, obliqua acie cum hoste conflixit. Deinde, fufis fugatisque Afris, Hispanos, qui in recessu spectantium more steterant, facile in deditionem compulit.

II.

⁴ Vulgo MINUS V. FIRMI.

nimi ad mortem parati. Manilius l. 4.

Gallia praetentis, Hispania maxima bellis.

Praetentis explico nota 25. infra. Florus II. c. 6. Bellatricem illam, viris armisque nobilem Hispaniam. TENN.

⁵ Hispani c. v. q. miles] Rara est constructio. l. xv. Metam. fab. 2.

Quid mervistis oves, placidum pecus, inque tuendos

Natum homines? ibid.

Quid mervere boves, animal sine fraude doloque?

Autoribus frequens militem pro militibus ponere. Tacitus III. Hist. c. 10. Turbatur militum vocibus, &c. Apertae militum aures. Subjungit in singulari. Sensit ludibrium miles. Florus II. c. 18. Acrius nostro cum milite, quam cum Numantino proeliandum fuit. Deinde in plurali effert. Quippe assiduis & injustis & servilibus maxime operibus attriti. TENN.

⁶ Afri minus viribus firmi, sed &c.] Rescripti, ut in antecedentibus Hispani robustus miles, ita hic Afri, miles viribus infirmior auctoritate codicis Medicei primi: Quo adludit Leidensis sec. Africanus viribus infirmus, infirmi etiam in Cantabrigiensi tertio. Afer minus viribus firmus exstat in altero Mediceo, Vaticano & Edd. Romana, ac Bononiensi. non male quoque, sed primum praefero. Livius l. xxvii.

48. Ibi Hispani, vetus miles peritusque Romanae pugnae, & Ligures, durum in armis genus. xxviii.

2. Celtiberi, novus miles in proximas dilapsi silvas inde domos diffugerunt. Curt. l. vi. 7. 35. Ex Lydia duo millia & sexcenti, peregrinus miles, advenerant. Ceterum malim quoque agerent, ut loqui solent optimi; quod alibi etiam monendum fuit. Livius l. xlv. 3. quae res accendit militi animos, postquam conspexerunt. Adde J. F. Gronov. ad l. xxxviii. 29. Porro pro autem in Mediceo pr. est vero. Sed non comparer in Leid. sec. anima constantiore Petrensis.

⁷ Latere, suorum d.] Ita haec distinguunt, quasi latere non pertineret ad exercitum Scipionis: quare ut sensum clariorem redderem, posui distinctionem post suorum. Scipio nempe reduxit, sive retraxit interius sinistram suorum latus Hispanis oppositum; & dextrum cornu magis ad hostes promovit & extendit; qua positione ex recta fecit obliquam aciem, & sic prius cum Afris rem gessit, eosque in fugam compulit, pro quod in Petrensi. quis. Mox deum Leid. sec. & tres MSS. spectantur. Dein Vossian. ad facilem deditionem.

⁸ Extruxerat] §. 4. cornu fortissimis fundaretur, pro firmaretur. simile in MSS. optimis, & Edd. prima Caesaris l. 1. B. C. 43. acieque in locis idoneis constructa.

vulgo

II. Philippus, Macedonum rex, adversus Illyrios gerens bellum, ut animadvertit frontem hostium stipatam electis de toto exercitu viris, ⁹ latera autem infirmiora, fortissimis suorum in dextro cornu collocatis, sinistrum latus hostium invasit, turbataque tota acie, victoriam profligavit.

III. ¹⁰ Pammenes ^b Thebanus, conspecta Persarum acie, quae robustissimas copias in ¹¹ dextro cornu collocatas habebat, simili ratione & ipse suos ordinavit, omnemque equitatum & ¹² fortissimum quemque peditum in dextro cornu, infirmissimos autem contra fortissimos hostium posuit, praecepitque, ut ad primum inpetum eorum sibi fuga consularent, & in silvestria, confragosaque loca

^a Vulgo deest AUTEM. ^b Vulgo PERMENES.

vulgo *instructa*. infra §. 16. *construxit cohortes*. apud Hirtium quoque B. Afric. c. 41. in MSro inveni; *omnes suas copias in campo construxit*: nunc editur etiam *instr.* Sic simpliciter *struere aciem* Liv. l. XLII. c. 51.

⁹ *Latera infirmiora*] Ex. 8 MSS. adde adversativam periculum *Latera autem infirmiora* & sic Hirtorius olim. TENN. Accedunt decem mei codices, & Ed. Paris. quare *et autem* addidi. Mox MSS. *tota acie*, non *acie tota*.

¹⁰ *Permenes*] 4. Reg. *Parmenes*. 2. Hill. *Pammenes*. tertius *Pammenes*. Gujetus Περμένης pro Προρμένης. TENN. Keuchenius invenerat etiam in Paris. Ed. *Parmenes*; sed editum *Permenes* magis ei placebat, quia est melior; quod unde sciverit, nescio: cum sit lectio illa corruptissima; verumque hominis nomen fuerit *Pammenes*; quod praeter duo MSS. Hillensberg. reliquerunt etiam nobis tres Cantabrigienses, Gudianus, Palatinus, Leidensis pr. & margo Hirtorp. ac Weche

lii Edd. alii MSS. & Edd pp. cum Sanuto *Parmenes*, nonnulli *Pammenes* prope verum. Strategemata huius viri enarrat Polyaeus l. v. c. 16. ejusque meminit Diodorus Siculus l. xvi. p. 434. Pausanias in Arcad. l. viii. p. 654. Plutarch. in Pelopida p. 287. 292. & de Rep. gerenda p. 805. sic autem scribendum esse, monitum quoque video a Doctiss. P. Wesselingo l. ii. Observ. c. 8.

¹¹ *Dextro cornu*] Medic. sec. simpliciter *in dextro collatas*. & pro *copias* Leid. sec. *acies*. Mox *similiter & ipse suas* o. Petrensis. *suas* etiam Hillensb.

¹² *Fortissimum*] Hillensb. *firmissimum*; & pro *fortissimos* Palatin. *firmissimos*, ut videatur hacc vox hoc vel sequenti loco esse restituenda. Vide ad Exempl. 4. & c. v. 42. l. iii. 9. 4. eaque, quae congesti ad Lucan. l. ii. 473. *firmissima* pubes. Dein & in silv. non agnoscunt *et in* Leidens. pr. Hillensb. & Palatinus. *confrondosa* male Leid. sec. *sese* rec. Medicus antiquior.

M

Dex-

loca se reciperent. Ita frustrato robore exercitus, ipse optima parte virium suarum, * (dextro cornu,) totam ¹³ circuit aciem hostium, & ¹⁴ avertit.

IV. ¹⁵ P. Cornelius Scipio, cui postea ¹⁶ Africano cognomen fuit, adversus Hasdrubalem, Poenorum ducem, in Hispania bellum gerens, ita per continuos dies ordinatum produxit exercitum, ut media acies fortissimis ¹⁷ fundaretur: sed quum hostes

• Vulgo *avertit*.

* *Dextro cornu totam circumvit aciem hostium*] Suspicio locum a Glossis contaminatum, & abjicienda illa *dextro cornu*. dixit enim paullo ante, omnemque equitatum & fortissimum quemque peditum in *dextro cornu* posuit STEW. Illud *dextro cornu* inclusum e glossa esse, suspicatur Stewechius, SRIVER. *Dextro cornu totam*. Sic omnes MSS. Stewechius tamen, & Gujetus *in dextro cornu* suspicantur glossema, quia praecessit, *fortissimum quemque peditum in dextro cornu*. TENN. Retinent has voces mei quoque MSS. omnes; quamquam non videntur esse a manu auctoris. Vide ad Ex. seq.

¹³ *Circuit*] Unus Reg. *circumvit*. 3. Hill. *circumvit*. TENN. *Circumvit* Leidens. pr. & Gudianus. Sed Medic. pr. Palat. Leid. sec. & Edd. veteres cum Sanuto *circumvit*. Nil muta. Tam *circumvit*, quam *circumvit*, quod non nego in veterissimis alibi reperiri codicibus, scribebant veteres. Vide Cl. Burmann. ad Phaedr. l. 111. F. 19. & nos ad Lucan. l. 1. 606. VI. 223.

circuit hastam

saepe tam supra, quam in seqq. occurrit apud nostrum, perpetua MSSorum, ex quibus aliquoties correximus, varietate, quod semel pluribus monitum sufficiat.

¹⁴ *Avertit*] 4. Reg. 3. Hill. & Vossianus habent, *Avertit*, nima-

rum in fugam, ut c. 1. n. 7. *Abhelantes integris viribus exercitus sui aggressus avertit*. hic n. 17. *Averterunt eos, consummaruntque victoriam*. n. 22. *Averterunt, caedendumque tradiderunt*, c. 4. n. 10. & n. 20. TENN. Rescripti *avertit*, auctoritate meorum etiam Codicum novem, & Sanuti. Sic l. 11. 23. *protensus eos averterunt*. Ex. seq. *aversus equitatus*. c. 8. 6. *averso exercitu* l. 14. 1. 29. *exercitus obvius hostibus aversus*. & saepe. Liv. l. VII. 17. *hostium aciem averterunt*.

¹⁵ *P. Cornelius Scipio*] Deest praenomen in utroque Mediceo, Leid. sec. & Edd. pp. Cognomen *Scipio* abest a Gudiano. Tum post pro *postea*, iidem Medicei. Dein *Poenorum ducem* MSS. ut edidi. *bella g. Medic. sec.*

¹⁶ *Africano*] Mediceus uterque, Vaticanus, & Leidensis sec. cum Edd. Rom. & Bonon. *Africanus*. Eadem plane verba occurrunt apud Livium l. xxv. 2. *P. Cornelius Scipio, cui post Africanus fuit cognomen*. Sed magnus Gronovius dedit ibi *Africano*: quod & praferam. Consule praeter alios ipsum ad Livii l. 1. c. 1. *Trojae & huic loco nomen*. & Cel. Duker. ad Flor. l. 11. c. 6. *Hinc illi cognomen novum, Cunctator*.

¹⁷ *Fundaretur*] Dixit supra n. 1. *Exstruatur*. Justin. l. 3. 4. *Ita ducis consilio & hostium ministerio possessio Tarentina Parthenis in acter-*

hostes quoque eadem ratione adfidue ordinati
 procederent, Scipio eo die, quo statuerat ¹⁸ de-
 cernere, commutavit instructionis ordinem, &
¹⁹ firmissimos; ²⁰ id est, legionarios, in cornibus
 col-

aeternum fundata. Cicero 4. Fin.
 1. Accurate fundatam & exstru-
 ctam disciplinam. TENN. Firmare
 hac in re dicit Livius l. xxvii.
 14. & de eadem pugna l. xxviii.
 14. Romano milite cornibus firma-
 ris. dein quamquam pro quoque
 MSS. 3. cum Ed. Röm. & eodem
 die itidem tres cum Edd. pp. ea
 die qua Petrens.

¹⁸ Decernere] Petrensis decer-
 tare. Leid. set. contendere. e sol-
 lemni glossa. Vide ad l. i. 10. 3.

¹⁹ Firmissimos i. e. legionarios]
 Quia res Romana (ut ait Vege-
 tius l. ii. c. 1.) praecipue in le-
 gionum ordinatione pollet: om-
 nes legionarii erant cives Roma-
 ni. Unde Dioni πολιτικά στρα-
 τώματα. Tacitus in Agricola ait,
 legiones in subsidiis collocatas
 ante vallum castrorum, ut adde-
 rent gloriam victoriae, si salvis
 civibus ea foret patrata: & effi-
 cacem opem ferrent, si auxilia
 non possent perficere. cap. 35. In-
 stinctos (ait) ruentesque ita dispo-
 suit; ut peditum auxilia, quae octo
 millia erant; mediam aciem firma-
 rent, equitum tria millia cornibus
 adfunderentur: legiones pro vallo
 sterere. Ingens victoriae decus ci-
 tra Romanum sanguinem bellanti:
 & auxilium si pellerentur Prae-
 terea origo nominis probat, ma-
 jorem curam fuisse in conscri-
 bendo Legionario milite, quam
 in auxiliis. Varro l. rv. de L. L.
 & l. iii. de vita populi R. Legio;
 quod leguntur milites in dilectū.
 Etiam gravior erat armatura. 31
 Georg. Acer Romanus in armis,
 Injusto sub fasce viam dum carpis.
 Vegetius l. i. c. 20. Unde etiam apud
 antiquos Murns dicebatur pedestris
 exercitus: nisi quod pilatae legio-

nes praeter scuta etiam cataphra-
 tis galeisque fulgebant? Has ob-
 causas Legionarii hic firmissimi;
 & numero 22. Legiones firmissi-
 mae. Supra l. i. c. 6. n. 1. For-
 tissima Legio: & ab autoribus Le-
 gionum robur vocatur. Tacitus 6.
 Annal. c. 37. Robur Legionum so-
 ciorumque ripam ad Euphratis du-
 cit. l. 12. Annal. 31. Ea muni-
 menta dux Romanus, quamquam
 sine robore Legionum sociales copias
 ducebat, perumpere aggreditur. 1.
 Hist. c. 7. Robur adventantium Le-
 gionum; & famam Germanici exer-
 citus attollebant. 2. Histor. c. 94.
 Robora tamen Legionibus aliisque
 subtrahit; convulsam castrorum de-
 cus. 1. Annal. c. 24. Additur
 magna pars praetoriani equitis, &
 robora Germanorum, qui iam ca-
 stodes Imperatori aderant. Quinti-
 lianus decl. 3. Omnes has, quae
 circumferebantur, Legiones; Florem I-
 taliae, civium sociorumque robora;
 una voce apud Tribunal proclama-
 re existima. Front. infra n. 16.
 Robur Legionis triplici acie in fron-
 te ordinatum. Unde Cicero se ex-
 cusat, quod sic appellat auxilia.
 Att. l. 6. ep. 5. Auxilia sane bo-
 na, sed ea Galatarum, Pisidarum;
 Lyciorum: haec enim sunt nostra
 robora. TENN.

²⁰ Id est legionarios] Ex voce
 firmissimos & seqq. levem arm. sa-
 tis patere poterat Romano lecto-
 ri, intelligi legionarios; unde me-
 rito Cl. Wesselingo haec pro Glos-
 semate suspecta sunt; quae &
 ego lubentius delerem; nisi ve-
 tarent MSti. Sanutus has voces
 non habet. In Mediceo anti-
 quote scribitur firmissimos legio-
 narios: quasi partem modo legio-
 num in cornibus collocasset.

collocavit, ac levem armaturam in media acie, sed ²¹ retractam^a. Ita cornibus, quibus ipse prae-
valebat, infirmissimas hostium partes ²² lunata a-
cie adgressus facile fudit.

- V. Metellus in Hispania, eo proelio, quo ²³ Hir-
tulejum^b devicit, quum comperisset, cohор-
tes ejus, quae validissimae ²⁴ vocabantur, in me-
dia acie locatas, ipse mediam suorum aciem re-
du-

^a Vulgo RETRACTATAM. ^b Vulgo HERCULEJUM.

Obloquitur Livius Romano milite
cornibus firmatis, sociis in mediam
aciem acceptis. Sed &, ne quis
socios etiam sub firmissimorum
nomine comprehenderet, forsan
legionarios auctor addidit.

²¹ *Retractatam*] Quid est retra-
ctare armaturam levem? nihil vi-
det, nihil audit, qui hic non le-
gat codicum MSS. consensu *Re-
tractam*. Sicut & Gujerum vi-
deo suspicatum. *Retrahens* est
retroagere, interius ducere, n. 5.
& 7. *reducere* mediam aciem, ut
possit esse lunata acies. Cujus
contrarium *producere*, *protrahere*.
TENN. Nihil verius est lectione
MSSorum, quibus accedunt om-
nes mei; nisi magis placeat vox,
quae a Sanuto adhibetur *retortam*.
Livio *in medium acceptam*. Paullo
ante *at pro ac* Sanutus cum Lei-
densi pr. Glossae de *rorari* se men-
tationem Scaligero sublegit hic
Keuchenius.

²² *Lunata acie*] Quae refert ar-
cus, semicirculi vel lunae con-
cavae formam. Pollux *μηνοειδής*,
ἀμφικυρῶς. Haec ad hostes con-
cludendos forma aciei valet, u-
sitata numero militum abundan-
tibus. Frontinus infra n. 6. O-
nosander c. 21. Πολλὰκις ὃ εἰώ-
θασιν οἷγε μεγάλην δύ' αὐτῶν καὶ
πολυάνδρῳ πεχημένῳ, μηνοει-
δὲς σχῆμα ποιεῖσθαι τὸ ἀγῶ-

τάξεως ἐπιέναι. Qui magnos &
numerosos ducunt exercitus, saepe
acie in lunae figuram instructa pro-
gredi solent. Ibidem. Τοῖς μὲν
δυνεῖν ἐκατέρῳ μέρει κατὰ κέρα
ἀποσβαλέτω τοῖς πολεμίοις.
τῷ ὃ ἐνὶ, τοῖς εἰς τὸ μέσον κόλ-
πον (male τὸ μέσον κόλπον) τῷ
μηνοειδὲς ἀντιπαράττομένοις ἐ-
ναντίως ἐσάτω, καὶ μὴ ἀποσβαλέ-
τω. Duas quidem partes hinc il-
linc hostium cornibus objiciet; ter-
tiam vero in lunatum eorum me-
dium sinum immittet, & contra
stando firmiter gradu obnixo urge-
bit. Etiam de acie navium Ve-
getius usus l. 5. c. 15. *Liburna-
rum instruendae acies, non directae,*
ut in campo, sed incurvae ad simi-
litudinem lunae, ita ut productis
cornibus media acies sinnetur. Fron-
tinus l. 1. c. 5. n. 1. *Vallum in*
ripa ejus in modum cavae lunae du-
xit. TENN.

²³ *Hirtulejum*] Sic rursus edidi
ex MSS. Palatino, & Leid. tertio
pro *Herculejum*. vide ad l. 5. 8.

²⁴ *Vocabantur*] Non hoc iis
nomen erat, sed *jaḡabanur* esse
validissimae. Quam vocem hic
forsan reponendam esse conjecit
Cel. Gronovius. *Validae cohortes*
ita memorantur a Livio l. xxi.
60. & Lucano l. 1. 305. ut est in
MSS. vetustioribus, *implentur va-*
lidae tirone cohortes.

duxit, ne ²⁵ ea parte ante cum hoste confingeret, quam cornibus ²⁶ configatis medios undique circumvenisset ^a.

VI. Artaxerxes adversus Graecos, qui ²⁷ Persidem intraverant, quum ²⁸ multitudine superaret,

^a Vulgo CIRCUMVENISSENT.

²⁵ *Ea parte ante*] Ambo Medicei, & Edd. Rom. Bonon. Wechel. *ante eam partem*. Hittorpii *margo eam partem ante*.

²⁶ *Cornibus configatis*] Puto legi *c. profligatis*. Nihil tamen volui contra omnium librorum consensum loco movere. Mod. *configatis*. Sic omnes MSS h. e. cum fuerint commissa & conjuncta cornua. Sic *τῶν configere* utitur Lucret. l. 4. v. 1210.

Semina cum Veneris stimulis excita per artus

Obvia conflixit conspirans mutans ardor.

Modius coniecerat *profligatis*. TENN. Debuisset Tennulius vel unico exemplo probavisse, compositum *configare* a Latino quodam auctore fuisse adhibitum, sive pugnandi sive coniungendi sensu. *conflictare temp.* pro malis affligere dixit Tacitus l. vi. Ann. c. 48. Glossae *conflictō συντρέβω, διαμάχομαι. conflictor θλίβομαι. configatio σύγκρησις, συμβολή ἐπὶ μάχης*: ubi *conflictatio* videtur scribendum ex Gellio l. 1. c. 18. Ext. *Profligatis*, ut coniecerant Modius, & Gronovius, atque amplectitur Cl. Wasse, diserte exhibet Petrensis, ut intelligentur hostium cornua fusa fugataque. *configatos* Leidenfis sec. Scaliger ad oram sui libri adscripserat *complicatis*. Propius accedit *conjugatis*. Vide exempla seqq. An fuit *cornibus confictatis* sui medios u. circumvenissent? Interim *circumvenisset* edi iussi, auctoritate Palatini, Petrensis, & Medicei Codd. ac Sanuti, licet sciam,

vulgatum aliquo modo, sed contorto sensu, defendi posse.

²⁷ *Persidem*] 4. Reg. 3. Hill. *Persidam*. Nominativus, quasi *Persida*, qui fuerat accusativus. 1. Metam. fab. 2. *Persidaque & Tadiis juga subdita matutinis*. TENN. *Persidam* reperias quoque in Palatino, Gudiano, Vaticano, Leidensi sec. Vossiano, & Edd. Rom. Bonon. Paris. ac Wechel. *Persidiam* Mediceus sec. & Leidens. pr. *Persidam* omnino probat Dörf. Munkerus ad Hyginum in Prolegom. & hic Keuchenius, qui insuper scit, *Persidam* appellari particularem Persarum regionem, quae non Περσικὰς πόλεις, sed πόλεις Περσίδος complectebatur. Novi quidem, ex Graecorum accusativo Latinos quosdam scriptores fecisse nominativum, sed velim doceri, id ab aliquo auctore esse in propriis nominibus peractum ante Iustinum, ejusve aequales: Vide, quaeso, exempla a Munkero adducta. Ego potius credo, librariorum Graecas in auctoribus aurei & argentei seculi terminationes depravasse in Latinas. Sic ex *phalanga* fecere *phalangam*, e *Salamina*, *Salamynam*, *Crotona*, *Crotonam* &c. *Enipea* *Enipeam*, *Marathon* *Marathonam*; apud Caesarem ex *Narbona* MSS. *Narbanam*, vulgo *Narbanem*. Confer J. F. Gronov. ad Livium l. 1. c. 18. & nos ad c. 2. l. 14. 3. 22. l. 111. 6. 2. 14. 7. 43. Quapropter nullus dubito, quin hic auctor scripserit *Persida*.

²⁸ *Multitudine*] Medic. sec. Leid. sec. in *multis*.

ret, latius, quam hostes, acie instructa, in fronte equitem, ²⁹ levemque armaturam in cornibus collocavit, atque^a, ex industria lentius procedente media acie, copias hostium cinxit, ceciditque.

VII. Contra Hannibal ad Cannas reductis cornibus, ³⁰ productaque media acie, nostros primo inpetu protrusit. Idem conferto proelio, paulatim invicem sinuantibus, procedentibusque ad praeceptum cornibus, avide insequentem hostem in mediam aciem suam recepit, & ex utraque parte compressum cecidit veterano & diu edocto usus exercitu. Hoc enim genus ordinationis exsequi, nisi peritus, & ³¹ ad omne momentum respondens miles, vix potest.

VIII. ³² Livius Salinator & Claudius Nero, quum Hasdrubal bello Punico secundo ³³ decertandi necessitatem evitans, ³⁴ in colle confragoso post vineas aciem direxisset, ipsi ³⁵ diductis^b in la-

^a Vulgo ita ex i. ^b Vulgo reductis.

²⁹ *Levemque arm.*] Scaliger ad pram sui codicis delendam esse particulam *que* censuerat; quod & mihi videtur. Equidem certus sum, neminem, Latine scripturum, in tali sensus connexionem istud *que* additurum esse. MSS. tamen retinent: Paulo ante Palat. *hoste*. Mox ita ante *ex industria* delevi, jubentibus id MSS. Cantabrigiensibus, Leidenibus, Mediceis, Palatino, & Editionibus primis.

³⁰ *Productaque*] Hillensb. & Gudian. *Producta*. Dein *protraxit* Medic. sec. *prostravit* Vatican. & protulit Ed. Bonon. pro *protrusit*. Tum *sinuantibus* Mediceis, non *sinuantibus*, & unus *procedentibus*. Mox in *mediam* q. amisit suam praepositionem in MSS. quatuor, & Ed. Paris. si suam abesset a MSSis, melius ea voce

carere possemus.

³¹ *Ad omne momentum respondens*] Eleganter Seneca contravers. 13. *Non ex formula natura respondet, neque ad praescriptum casus obsequitur.* TENN. Male Medic. Sec. *ad omnem eventum*.

³² *Livius*] Duo MSS. pessime addunt *L.* cum vocaretur Marcus.

³³ *Decertandi*] Duo Cantabrigiensis, Palatinus, Leidensis pr. & Hillensberg. *decernendi*. quod praeferebam, ut saepius dictum. §. 4. *quo statuerat decernere*; ubi vide.

³⁴ *In colle confragoso*] Varia lectio Coll. Vossianae in *valle confragosa*. Sed contra historiam, ut patet ex Livio, qui hanc pugnam paullo aliter tamen, quam noster, describit l. xxvii. c. 48.

³⁵ *Reductis in latera viribus*] Quid est *reducere in latera*? *reducere*

latera viribus, vacua fronte ex utraque parte circumvenerunt eum; atque ita adgressi ³⁶ superaverunt.

IX. Hannibal, quum frequentibus proeliis a Claudio Marcello superaretur, novissime sic ³⁷ castra metabatur, ut aut montibus, aut paludibus, aut simili locorum aliqua obportunitate adjutus, aciem eo modo collocaret, ut, vincentibus quidem Romanis, pene indemnem recipere posset intra munimenta exercitum; cedentibus autem, instandi liberum haberet arbitrium.

X,

cere est retrorsum trahere, cujus contrarium est producere: ut videre est ad § 4. s. &c. quod hic locum habere nequit. Tres Cantabrig. Leidens. pr. Palatin. Hillensberg. cum Ed. Paris. deduxit. Gudian. Vaticanus, & Coll. Voss. diduxit: optime, unde facta fronti vacua. §. 12. diduxit ordines, & a lateribus circumventos eos fudit. & saepissime, licet depravatum in ded ut c. vi 4. deduxit ordinibus. Livius l. xxxi. 21. Extenuatam mediam aciem diduxit cornibus. Plura congeffi ad Lucan. l. ii. 244. iii. 584.

*Robore diducto dextrum lacuumque tuerur,
Æquo Marte latens.*

³⁶ Superaverunt] Palat. Superant.

³⁷ Castra metabatur] Sic editi libri, & omnes, quos inspexi, MSS. habent Ortwinus autem in MSS. invenit *meditabatur*; idque praefert vulgatae lectioni, quia apud Plinium Paneg. *Cum in illa meditatione campestri militaribus turmis imperatorium pulverem sudoremque misceret. Ut loquar ex animi mei sententia; quanquam dubitem de veritate lectionis, eandem tamen elegantem judico. Utriusque enim linguae auctores ita loquuntur. Paulus Dia-*

conus lib. xxi. Hist. Spiculis meditari, summaeque voluptas is credere destinata ferire. Plautus in Stichos Simulque ad cursuram meditabor me. Silius Italicus. Meditamina belli. Veget. l. i. c. 20. Gravis pediti lorica videtur, & galea fortasse, raro meditati arma, raro trahenti. Sic meditari opera bellica Xenophonti Cyrop. l. i. Ubi priscas simplicitatis Cyrus & Cambyfes colloquuntur. Ἀλλὰ μὲν τοι τόγῃ μελιτᾶσθαι (ἔφη) ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας ἂν τινὰς μοι δοκῇ, ὦ πάτερ, ὡς οἰπὼν ἕκαστοις, καὶ ἄλλα ὡς οἰπὼν, μάλιστα ἂν ποιεῖν ὅς ἀσκεῖσθαι ἕκαστα, ὥστε, ὅποτε δέοιτο, ἔχειν ἂν παρεσκευασμένοις χρῆσθαι. Καλίστα λέγεις (ἔφη) ὦ παῖ. τῆτο γὰρ ποιήσας σαφ' ἴδῃ, ὥσπερ χορὴς τὰς τάξεις αἰεὶ τὰ ὡς οἰπὼν μελετᾶσας θείῃ. Sic μελήτη usurpatur Urbicolo in fine sui inventi. Ὅτε τίς ἀπείρων ἔχων ὁ στρατιώτης ἐν ἀκινδύνοις μελήτης καταφρονῇ ἢ πολεμίων ἰδιότητι. In quibus locis μελήτην, unde & meditari oritur, non est cogitantis, sed facientis, praeparantis, exercentis.

X. Xanthippus Lacedaemonius in Africa adversus M. ³⁸ Attilium Regulum ³⁹ levem armaturam in prima acie collocavit, in subsidio autem robur exercitus: praecepitque auxiliariis, ut ⁴⁰ excussis ^a telis cederent hosti; & quum se intra suorum ordines recepissent, confestim in latera discurrerent, & a cornibus rursus erumperent, exceptumque jam hostem a robustioribus & ipsi ⁴¹ circuissent.

XI. Sertorius ⁴² idem in Hispania adversus Pompejum fecit.

XII. Cleandridas Lacedaemonius adversus ⁴³ Lucan-

^a Vulgo EMISSIS.

TENN. *Meditabatur* est in Coll. Voss. unde haussit Ortwinus. Sed vellem, Tennulium dedisse exemplum, τὴν meditari castra, quod proferet numquam. Metari castra proprium in hac re, & vere militare est verbum, sexcenties ita adhibitum.

³⁸ Attilium] Gentile hoc deest in Edd. primis. Mox τὸ in non agnoscit Petrensis. Dein auxiliantibus Leid. sec.

³⁹ Levem armaturam] Praeceptores tacticorum tam in veterē, quam nova militia levem armaturam in primo agminum ordine collocant. Frontinus supra. n. 6. Onosander cap. 17. Ὅτι τὰς ψιλῆς, ἀκοντισῆς, καὶ τοξότας, καὶ σφενδαμισῆς πρῶτους ἐποίησεν τὸ φάλαγγος. Thucydides ψιλῆς vocat ψιλῇ ὀπλίσει ἀπλοισμένῃς. Vegetius l. 11. c. 17. Ferentarii autem, armaturae, sicutatores, sagittarii, funditores, hoc est, levis armatura, adversarios provocabant ante aciem procedentes. l. 111. c. 20. Levem armaturam & sagittarios ante primam aciem ponit. Aelianus Taët. c. 17. TENN.

⁴⁰ Emissis telis.] Varicanus, & Mediceus uterque excussis, quod

non possum non probare. Tacitus l. 11. Ann. c. 20. Funditores libritoresque excutere tela, & perturbare hostem jubet. Curtius l. VIII. c. 13. §. 6. In quis erant sagittarii gravioribus telis, quam ut apte excuti possent. c. 14. §. 32. Multoque sanguine profuso languidis manibus magis elapsa, quam excussa tela mittebat. Silius Italic. l. VII. 656.

telumque volatile modo

Excutit. similia plura vide ad Lucan. l. 111. 710. excussa glante. Infra l. 11. c. 8. 5.

⁴¹ Circuissent.] Sic rursus MSS. plerique. Medic. sec. circuierunt. vulgo in additur. vid. ad §. 3. Jam deest in Mediceo eodem, & in Leid. sec. Seq. exemplo Mediceus, & Edd. Italicae exhibent Sem. autem idem.

⁴² Idem] Intelligit factum ad Lauronem, de quo l. 11. 5. 31. Subduci in dextrum latus velut cesserunt equites.

⁴³ Lucanos] Ita lego. vulgo pessime Lycanias. SCRIV. MSS. Lycanias. TENN. Sincerae lectioni solus prope accedit Petrensis, dans Licanos Lucanos hic esse rescribendos jam monuit Calaubonus ad Polyacn. l. 11. c. 10. §.

canos densam instruxit aciem, ut longe ⁴⁴ minoris exercitus speciem praeberet. ⁴⁵ Securis & deinde hostibus, in ipso certamine ⁴⁶ diduxit ordines, & a lateribus circumventos eos fudit.

XIII. ⁴⁷ Gastron Lacedaemonius, ⁴⁸ quum in auxilium Aegyptiis adversus Persas venisset, & sciret, firmiorem esse Graecum militem, magisque a Persis timeri, commutatis armis, Graecos in prima posuit acie, & quum illi aequo Marte pugnarent, submitit Aegyptiorum manum. Persae, quum Graecis, quos Aegyptios opinabantur, restitissent, superveniente multitudine, quam ⁴⁹ ut Graecorum expaverant, cesserunt.

XIV.

a Vulgo SECURIORIBUS INDE.

4. Κλεινίδας Λευκανοῖς πολέμων &c. MSS. & Edd. exhibent hic *Cleandrias*, & alia ineptiora.

44 *M. o. speciem praeberet*] Sic & Florus loquitur l. III. c. 14. *praebeuit speciem regnum sibi & deinde diadema poscentis*. l. IV. c. 10. *Elatis supra capita securis caesorum speciem praebeuissent*. TENN. Noster, & omnes Latini passim.

45 *Securioribus inde.*] MSS. *securis deinde*. TENN. Etiam mei cum Ed. Paris. *securis deinde* praeter unum, in quo *securis demum*. MSS. auctoritatem cum Keuchonio ego sequor.

46 *Diduxit*] Sic lege cum 2. Hill. Male 4. Reg. & unus Hill. *Deduxit*. TENN. Mei etiam sex cum quibusdam Edd. male *deduxit*, ut alibi dictum. Dein a *lateribus* & nonnulli MSS. & Edd. in multis non comparat τὸ &c. a *latere* Petrensis, qui etiam habet *diffudit*.

47 *Gastron.*] Ita lego. vulgo est *Castronius*. SCRIV. MSS. *Gastronius*. TENN. Et hanc emendationem occupaverat Casaubonus ad Polyacn. l. II. c. 16. Γά-

στρων Λακεδαιμόνιος μέλλων ἐν Αἰγύπτῳ συμβαλεῖν τοῖς Πέρσαις μετενέδουσι τὰς πανοπλίας.

48 *Quum in auxilium*] MSS. *cum in auxilio*. Lego *cum auxilio* A. E. a. P. *venisset*. TENN. *Cum auxilio* plane confirmatum inveni a Cod. Vaticano. Meorum alii *sex cum* Edd. *vetustis in auxilio*. an *is auxilio*? Quamquam *in auxilio* fors pro *in auxiliaribus* posset exponi. Sic enim fere l. II. c. 7. 18. *Macedonas equites, quos in auxilio habebat*. Hillensb. *adversum P.*

49 *Ut Graecorum expaverant*] Nimirum Graeci ante Philippum Macedonem fortissimi fuere, necdum ob ignaviam materies poetarum & oratorum, a quibus postea per contemptum *Gracculi* vocati. In his maxime Lacedaemonii, de quibus hic agitur, fortitudine celebrati, qui a Lycurgi tempore ad Cassandrum usque urbem suam semper armis, non muris defenderunt. Justinus XIV. c. 5. & l. XXVIII. c. 4. *Soli Philippi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum & omnibus*

XIV. Cn. Pompejus in Albania, quia hostes
 5° innumero^a equitatu praevalabant, juxta collem
 in angustiis protegere galeas, ne 5ⁱ fulgore earum

con-

^a Vulgo ET NUMERO ET EQ.

peritunda arma contempserunt. Hinc apud Senecam Suasor. 11. Sciat iste insolens barbarus, nihil esse difficilius, quam Laconis armati latus fodere. Ibidem. Trecenti, sed viri, sed armati, sed Lacones, sed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentos. Puto vero, hoc sub Artaxerxe Mnemone contigisse, qui, ut Plutarchus in ejus vita, Diodorus l. xv. 38. Nepos in Chabria c. 2. testantur, cum Aegyptiis, a quorum parte Lacedaemonii stetero, bellum gessit. TENN.

50 Et numero & equitatu.] Palatinus. & eq. & numero. Uterque Mediceus, & Edd. Italicae habent innumero equitatu. Optime, si quid video, & ex veritate historiae, a cauctoris mente, nisi malis numerofo, quae voces permutantur etiam §. 17. Pompejus enim suos pedites se abscondere non iussit; quia hostes praevalabant numero peditum, quod saltem addi debuerat, ut exemplo 17. Sed quia illi praevalabant equitatu, ut crederent, se adversus Pompejanos equites solos, & paucos rem habituros, adeoque eos contemnerent Pedites, dixi, a Pompejo fuisse iussos se abscondere. Quae vox hic sine dubio ante tō equites excidit. Aliter enim non patet, qui protegere galeas iussi fuerint; unde male in Edd. Romana, Bononiensi, Paris. & Welchii junguntur iussit equites. Legendum iussit milites: Equites d. &c. Quam vocem uncinulis inclusam ad sensum supplendum addidi, eamque elapsam esse, statim patebit. Vide ad verba praetendere militibus. Strategema hoc refert quoque Dio Cassius l. xxxvi. p. 30. Cujus verba, licet

longiora adferre, operae pretium erit; quoniam ex eo hujus exempli sensus, & nostra correctio unice pendet. Πομπήιος βεληθείς αὐτὸν (Ὀροίστην. Plutarchus in Pompejo p. 638. ducem Albanorum Κάτην vocat.) πρὶν τὸ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος γινῶσθαι, πρὸς μάχην ὑπαγαγείσθαι, ἵνα μὴ αἰσθόμενος αὐτῷ ἀναχωρήσῃ. Τὸς τε ἰππίας προίταξι, προσεπὶ πᾶν σφίσιν, ἀποιήσαντι, καὶ τὸς λοιπὸς ὁπίσθιν αὐτῶν ἴσθαι τὰ γόνατα κικλιμένους, καὶ ταῖς ἀσπίσι συγκεκαλυμμένους ἔχον ἀτρεμεῖν ἰποίησιν ὥς τὸν Ὀροίστην μὴ πρότερον μαθεῖν αὐτὸς παρόντας, πρὶν ἐν χερσὶ λυγείσθαι καὶ τὰς ἐκείνος τε τῶν ἰππίων, αἷς καὶ μόνων ὄντων, καταφρονήσας, συνεμίξει σφίσιν, καὶ δι' ὀλίγην τραπέν/ας ἐξέπιπτες ἀνὰ κρῆτ' ἐπιδιώξει καὶ οἱ πιζοὶ ἀνισάντες ἐξαίφνης καὶ διασάντες τοῖς μὲν σφετέρῃσι, ἀσφαλῆ τὴν φυγὴν ἀλλὰ μισοσφῶν παρίχον τὸς ὃ πολέμους ἀπειροσχεπτὰς τῇ διώξει κεραιμένους ἐνδεξάμενοι, συχνὸς ἐκυκλώσαντο &c. Plutarchus ibidem dicit, Albanis fuisse διχίλις ἰππεῖς ἐπὶ μαρμαρίοις.

51 Fulgore] Medic. antiquior fulgure, quod hic quidem non placet: sed vide, an ita reponi non debeat apud Horat. l. 11. O. 1. 19.

Jam fulgor armorum fugacis
 Terret equos, equitumque vel-
 tus.

Certe in antiquissimo & optimo Or-

conspicui ⁵² fierent, iussit (milites a:) equites deinde in aequum procedere, ac velut ⁵³ praetendere ⁵⁴ militibus^b; praecepitque eis, ut ad primum impetum hostium refugerent; & ⁵⁵ simul ^c ⁵⁶ ad pedes ventum esset, in latera discederent. Quod ubi

a Vulgo abest MILITES. b Vulgo PEDITIBUS. c Vulgo SIMULAC.

Orvillii mei Codice illic invenitur. Homer. saepe Χαλκῆ-
τε εἰσπονῆ. Mihi sane adridet,
quamquam scio, frequentem esse
locutionem armorum fulgor.

⁵² Fierent] Petrens. essent. Hil-
lensb. forent. Mox duo demum.

⁵³ Praetendere] Est, ut nota-
vit Keuchenius, tendere ante pe-
dites. Higynus Gromat. Exploratores in striga cohortis primi praetendant. Hoc verbum militare eleganti similitudine traxit ad Ecclesiae ritus D. Ambrosius. Fortis viri est, non dissimulare, cum aliquid imminet, sed praetendere, & tanquam explorare de specula quadam mentis. Idem. Tanquam in precinctu positus praeludit proelium, & velut coramposito praetendit bo-
ste. Hinc praetenturae dicuntur milites ante limitem imperii tendentes, exploratores. Ammianus. Quia Mesopotamiae tractus omnes crebro inquietari sueti, praetenturas & stationibus agrariis servabantur. Manilio l. iv. vocantur praetenturae

Gallia praetentis, Hispania maxima bellis. TENN.

De hac voce adi Salmasium ad Solin. p. 295. ad c. 32. Aegypto praetendens Aethiopes, & Heinss. ac Burm. ad Ovid. l. viii. Met. 341. & l. xi. 511. Praetenta tela: & de praetenturis consule Schellium ad Hyginum Gromat. p. 30. &c. quae vox passim occurrit apud Ammianum.

[⁵⁴ Peditibus] Mediceus primus in libris, ut & secundus pro var.

lectione. Eleganter & vere, quod a librario proficisci nequivit. Hinc supra extidit milites culpa librariorum, putantium, hos ab equitibus non posse distingui. Sed vide tu, lector, summum Gronovium ad Liv. l. xxviii. c. 1. M. Silanum cum x haud plus militibus militum, equitibus quingentis misit. vulgo peditum. Graevium ad Justin. l. xiii. c. 3. viros doctos ad Vellej. l. ii. c. 15. numero militum equitumque fungi. ipse noster Lib. hoc c. v. §. 37. Equitatu post terga peditum collocato, paucos milites in hostem misit. ubi eadem varietas. Vide Tennulium.

⁵⁵ Simulac ad] MSS. Simul ad. Nam simul ejusdem significationis. Ovid. i. Metam. fab. viii.

Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma

In domino dignos everti testa penates,

lib. viii. fab. vii.

At simul antor necis est editus. lib. xiv fab. vi.

Quae simul attingimus, stetimusque in limina testis.

Horat. Serm. i.

Quae simul inversum contristat aquarius annum.

Varro apud Nonium. Specula. Nos simul in summam speculam pervenimus. TENN. Bene abest quoque ac ab MSS. meis novem, & Edd. Rom. Bon. Paris. quod male intruserunt seqq. Editores. cum simul ad, simul cum ad ineptius alii libri. Simul pro simulac tam seq. subjunctivo, quam Indicativo poni, tralatitium est. Adi viros

ubi ⁵⁷ explicitum est, patefacto loco subita ped-
tum ⁵⁸ consurrexit ^a acies, inectosque temere ho-
stes, inopinato interfusa proelio cecidit.

XV. ⁵⁹ M. Antonius adversus Parthos, qui
infinita multitudine sagittarum exercitum ejus
obruabant, subsidere suos, & testudinem facere
jussit; supra quam transmissis sagittis, sine mili-
tum noxa exhaustus est hostis.

XVI. Hannibal adversus Scipionem in Africa,
quum haberet exercitum ex Poenis & auxiliari-
bus,

^a Vulgo SURREXIT.

viros doctos, quos laudat Cel.
Burm. ad Quintil. Decl. x.
c. 15. *Simul intonuit.* & Corrius
ad Sallust. B. Catil. c. 7. *Jam pri-
mum juvenis, simul belli patiens
erat, in castris per laborum usum
militiam discebant.* Sic enim locus
ille e MSS. optimis, & Edd. VV.
ut & apud Veget. l. 1. c. 4. de re
mil., est legendus. vulgo in Sal-
lustio *per laborem usu m. discebat*,
at in Vegetio *per laboris usum*,
rectius. Urunt & secant Sallu-
stium, non sanant alii. *Laborum
usum* habemus quoque in Luca-
no l. 1. 123.

*te jam series, ususque labo-
rum*

Erigit. Vegetius l. 11. c. 23. *Ut
quotidiani laboris usus in pace, non
difficilis videatur in bello.*

⁵⁶ *Ad pedites ventum esset.*] Va-
ticanus, & Leidensis sec. *ad pedi-
tem v. quod cave, temere sper-
nas. v. ad c. 2. 4. & infra §. 17.
equitem. eventum* Medic. sec. dein
descenderent ambo Medicei, & Lei-
dens. pr.

⁵⁷ *Explicitum*] Hoc est, pera-
ctum. Hinc *explicare partes suas*,
est opus suum facere. Seneca. 3.
Natur. c. 6. *Aëris intensione par-
tes suas explicat.* TENN. Sic *ex-
plicare consilium, bellum, fugam
&c.* apud Ciceronem, Livium,

Caesarem, Florum, Phaedrum, &
alios, sed vereor, ut in ullo ve-
teri libro sit *explicitum*. Certe Hil-
lensberg. quo usus est Tenuilius,
uterque Mediceus, Gudianus,
Vaticanus, Palatin. Vossian. &
Edd. Rom. Bon. Paris. habent
displacitum. Leidens. prim. *dispi-
citum*. secund. *inspicitum*. Can-
tabr. Bibl. publ. *discicritum*, &
tandem Petrensis ex interpreta-
tione, ut videtur, *factum*. Sic
tamen auctor l. 1. c. 6. §. 2. l. 11.
c. 4. §. 2. *Quod ubi factum est* Quid
lateat, acutiores viderint. *Displi-
care* occurrit apud Varronem de R.
Rust. l. 111. c. 16. *an quo ubi di-
scursum est?* Liv. xxx. 33. *In dex-
tram laevamque discursum.*

⁵⁸ *Surrexit*] MSS. *consurrexit*.
quod verbum significat copiam
l. viii. c. 9. Livius. *Triarii genus
dextro innixi, nutum consulis ad
consurgendum expectabant.* l. viii.
c. 10. *Paulisper addubitavit, an
consurgendi jam triarii tempus esset.*
TENN. *Novem etiam mei, & Ed.
Parisiensis. vere. Sexcenties id
reperias apud Livium. Intra c. v.
§ 22. Insidiatores subito consur-
rexerunt. § 33. Spatium consur-
gendi a tergo*

⁵⁹ *M. Antonius*] In nonnullis
rursus deest praenomen. de hoc
Strategemate vide. congesta ad
Florum l. 111. c. 19.

bus, quorum pars non solum ex diversis partibus, sed etiam ex Italicis constabat, post ⁶⁰ elephantos octoginta, qui in prima fronte positi hostium turbarent aciem, auxiliares Gallos, & Ligures, & ⁶¹ Baleares, Maurosque posuit, ut non fugere possent, Poenis a tergo stantibus, & ⁶² hostem obpositi si non infestarent, at certe fatigaret: tum

⁶⁰ Elephantos] Medicei, & Edd. Italicæ elephantæ. dein q. i. p. f. erant positi, ut. h.

⁶¹ Baleares, Maurosque] Plurimi, barbaros Maurosque; quasi non omnes sint æque barbari. Livius. Hannibal ad terrorem primum elephantos (LXXX. autem erant, q. n. v. i. a. a. h.) instruxit, deinde auxilia Ligurum Gallorumque, Balearibus Maurisque admissis. Mod. 3. Reg. 1. Hill. Baliares. quartus Reg. & alter Hill. Baliares. tertius Hill. Balleares. Tam insulae binæ, quam incolae dicti a Κάβα, qui egregii funditores. Miror, fundæ inventionem Phoenicibus tribui a Plinio l. vii. c. 56. Cum passim Balearica dicatur fundæ. 2. Metam. 15. Ovidius

Non secus exarsit, quam cum Balearia plumbum

Fundæ jacet: volat illud, & incandescit cundo.

4. Metam. fab. 17.

Quantum Balearica torto Fundæ potest plumbo mediis transmittere coeli.

Silius Italicus l. 9.

Ac torto miscens Balearis proelium plumbo.

Statius l. 11. Achill. 419.

Flexæ Balearicæ actor habenæ. Quo suspensa trahens libraret vulnere totius,

Inclusum quotiens distringeret ætra gyro.

Virgil. 1. Georg.

Stupea torquentur Balearis verbera fundæ.

Id. Florum l. 111. c. 8. Stewe-

chium ad Vegetium 1. c. 16. & l. 3. c. 14. Lips. politor. iv. 2. & 3. Nemo Phoenicibus addicit. TENN. Barbaros, perperam editum est in Edd. Romana, & Bonon. Baliares ex meis habent MSS. quinque, & Ed. Paris. quod Salmasio, & Cl. Drakenburgio magis placet. V. ad Silium l. 111. 365. Passim tamen MSS. praeferunt e. Veteres autem editiones hic juvant ejusdem Salmasii conjecturam, opinantis, dictos etiam fuisse baliaros. Contule eum ad Florum l. 11. c. 13.

⁶² Hostem obpositi si non infestarent, at certe fatigaret] Miro hic turbant membranae. primo hosti Medic. prim. oppositis Leid. sec. si nunc i. uterque Medic. si ve i. Leid. pr. dein vel c. fatigaret octo MSS. & Edd. Rom. Bon. Paris. ut c. fugarent Hilensb. in Leid. sec. hæc verba desunt. Petrens. fatigaret vel vel infestarent. qui ordo mihi magis arridet. plus enim est fatigare hostem, quam infestare. Fors scripserit auctor hostem obpositum si non fatigaret, vel certe infest. vel notaret saltem, & idem, quod certe. Terent. in Phorm. ac. 2. 1. 71. Si nullo alio pacto, vel foenore & ita apud Priscian. p. 1009. sed plerique viri docti ejiciunt in Terentio vel. Infra l. iv. §. 6. Varro collega ejus vel majore constantia vixit i. e. saltem. Quidquid sit, latet tamen hic mendum. Immo potius omnia hæc ut non fugere possent &c. usque ad tum suis insitita videntur, & ex margine

tum suis & Macedonibus, qui jam fessos Romanos integri exciperent, in ⁶³ secunda ^a acie collocatis, ⁶⁴ novissimos Italicos constituit, quorum & timebat fidem, & segnitiam verebatur, quoniam plerisque eorum ab Italia invitos extraxerat. ⁶⁵ Scipio adversus hanc formam, robur legio-

^a Vulgo summa.

gine glossatoris alicujus verba in textum admitta. nam si dixisset jam auctor Poenis a tergo stantibus, quid opus esset rursus ingerere cum suis collocatis? Certe ita si scripsit, balbutiei crimen effugere non potest.

⁶³ In summa acie t.] Secure haec transiliunt Interpretes. atqui si Italicos constituit novissimos, Macedonas non collocavit in summa acie, sed in secunda acie, ut disertè Livius l. xxx. c. 33. In secunda acie Carthaginenses Afrosque & Macedonum legionem; medio inde intervallo relicto subsidiariam aciem Italicorum militum &c. quare vel invitis MSS. hoc reposui.

⁶⁴ Novissimos] Leid. sec. novissime, male. V. ad l. i. 61. ultima sequi jussit impedimenta. De Italicis eadem fere Livius.

⁶⁵ Scipio] Nihil carpi posse in ordinatione Scipionis probatur ex Floro. l. ii. c. 8. Constat utriusque confessione, nec melius instrui aciem; nec acrius potuisse pugnari. Hoc Scipio de Annibalis, Annibal de Scipionis exercitu praedicaverunt. Ergo in Historicis erunt vitia, quae tria ad hunc locum recensentur a Salmasio c. 3. fol. 27. & 28. de militia, quem hic descripsit verbotenus, tacito nomine, alienis bonis gloriatus (Keuchenius) commentator. Livius non judicatur immunis errorum, qui eandem pugnam descripsit l. xxx. c. 33. Instruit deinde primos hastatos; post eos principes, triarii postremam aciem

clausit. Non confertas autem cohortes ante sua quomque signa instruebat, sed manipulos aliquantum inter se distantes, ut esset spatium, quo elephantum hostium accepti nihil ordines turbarent. Laelium (cujus ante Legati, eo anno quaestoris extra sortem ex Senatus Consulto opera utebatur) cum Italico equitatu ab sinistro cornu, Masanissam Numidasque ab dextro opposuit. Vias patentes inter manipulos antesignanorum vestibus (ea tunc levis armatura erat) complevit. dato praeepto, ut ad impetum elephantorum, aut post relictos refugerent ordines, aut in dextram laevamque discursu applicantes se antesignani; viam, qua irruerent in ancipitia tela, belluis darent. Livius, & Frontinus l. accusantur ignorantiae, quod Scipio non potuerit ordinare per continuas cohortes; cum Legio in cohortes non fuerit tunc divisa. Verum supra l. i. c. 6. i. tempore Fulvii Nobilioris & aliorum relatum, legionem ante J. Caesarem descriptam in decem cohortes. Praeterea Polybius lib. xi. Καὶ τρεῖς σπείρας (τῆς δὲ καλεῖται τὸ σύνταγμα τῆς πεζῆς ἀπὸ Ῥωμαίων κοόρτης.) Non ergo illi autores, sed Salmasius fuit sui oblitus. Instat, & concedit, cohortem fuisse tempore Scipionum; verum non decimam, sed trigesimam legionis partem, idemque, quod manipulus, σπείρα & σημαία, fuisse. Id quoque falsum. Nam σύνταγμα (quae Polybio vocatur κοόρ-

STRATEGEMATICON L. II. C. III. 191

gionis, triplici acie in fronte ordinatum per ha- sta-

ποόρτις) constat ex tribus spiris
sive manipulis. Triginta mani-
pulos sive τάγματα, e quibus
σύνταγμα constat, Scipionum
tempore fuisse in legione, pro-
bo ex Polybii libro vi. Ἐξῆς δὲ
τάτοις δίαταξαι τὰς σημαίας ἐξ
ἐκάστου τριτοπίδου τῶ περικίπων,
καὶ Ἀσάτων. δύο μὲν εἰς τὴν ἐπι-
μέλειαν τῶ τόπου τῶ πρὸς τὸ χι-
λιάρχων. Statim τῶν ἡ λοιπῶν
ἑκτακαίδεκα τρεῖς ἑκαστοῦ τῶν
χιλιάρχων ἀπολασχανῶ. Secun-
dum haec manipulos Principum &
Hastatorum cuiusque legionis ordi-
nant: duos ad extremum loci ante Tri-
bunorum tentoria: Statim E re-
liquis ὁβδεκὶν manipulis ternos
singuli Tribuni (nam sex Tribuni
sunt in legione) sortiuntur. Ex
quo loco abunde constat, viginti

manipulos in corpore utroque
Hastatorum & Principum fuisse:
& decem in corpore Triariorum
apparet ex libro eodem. Δέκα
ἡ σημαίας ἔχόντων ἀπάντων τῶ
μερῶν. Cum in unaquaque legionis
parte sint manipuli decem. Cum
ergo triginta manipuli conficiant
legionem, cohors ex tribus ma-
nipulis (σπεύραις) constet: in-
dissolubili nexu infertur, cohors
tem fuisse decimam tunc legio-
nis partem. Legio erat 4200, con-
stans ex 1200 hastatis, 1200 Prin-
cipibus, 600 Triariis. 1200 Ve-
litibus. Cohors erat 420, simili-
ter ex quatuor generibus com-
polita, ut Lipsius notat, 120 ha-
statis, totidem Principibus, 60.
Triariis, 120 Velitibus, qui ad-
diti singulis legionariorum cor-
poribus.

Scipionis
Cohors
Legionaria.

Hastati	120	†	Vehes
Principes	120	†	
Triarii.	60	†	

Varro L. L. 1. 4. *Milites quod trium-
millium primo Legio fiebat, ac sin-
gulae tribus, Tatienfium, Ram-
nium, Lucerum, millia singula
militum mittebant: Romulus de-
scripsit legionem in decem Ha-
statarum, decem Principum, decem
Triariorum manipulos, quae O-
vidius vocat corpora. 3. Pastor.*

*Romulus Hastatos instituitque
decem.*

*Et totidem Princeps, totidem
Pilanus habebat*

*Corpora, legitimo quique mere-
bat equo.*

Cum ergo cohors constet ex tri-
bus manipulis, & secundum
Salmasium sit trigesima pars le-
gionis, infertur necessario, nona-
ginta manipulos fuisse in una le-
gione, quod a veritate alienissi-
mum.

Si Velites auferas, legio foret
3000. qualis Romuli.

Sic ablatis velitibus manipu-
lus in legione fuit centum mili-
tum, sive centuria. Ipse Fron-
tini reprehensor f. 12. *Qui singu-
lis manipulis praefuit, is ductor
sen-*

statos & principes & triarios obposuit: nec conti-

centurio vocatus est. Quod Vegetius, dum inter veteres & recentiores velut fluctuat, etiam videtur affirmare l. 11. c. 14. *Quemadmodum inter pedites centuria vel manipulus appellatur, ita inter equites turma dicitur.* Donatus ad Terentii Eunuchum. *Cum Romani & Latini sub uno centurione bellum aggressuri deputabantur, sibi sertum vel coronam ex manipulo herbarum, vel huiusmodi conficiebant, quem pro signo sequebantur.* Collectanea originis Romanae. *Romulus collecta pastorum manu, eaque in centenos homines distributa, perticas manipulis vario vinctas dedit: unde constitutum, ut postea milites, qui ejusdem signi essent, manipulares vocarentur.* Ex quibus apparet, cohortem fuisse diversam a manipulo. Sed instat celeberrimus Salmasius, cohortem illam non legionariam, sed sociorum auxilium fuisse. Salustio quid faciet? Nam ait in Jugurtha. *Metellus ubi videt, Numidas minus instare, paulatim milites in unum conducit, ordines restituit, & cohortes legionarias quatuor adversum pedites hostium locat.* Quid Varrone? qui l. 4. L. L. de partibus legionis ait. *Legio, quod leguntur milites in delectu. Cohors, quod ut in villa ex pluribus rebus conjungitur, ac quiddam sit unum; sic haec ex manipulis copulatur cohors: quae in villa dicta, quod circa eum locum pecus coërceretur.* Tamen si cohortem in villa Hypsistrates dicit esse Graece *χόρητον* apud Poëtas dictam. Ad quem locum videndus Schelius fol. 315. Polyb

II. Arguitur Frontinus, sui aevi ordinationem aciei cum veterum confudisse. Robur legionis in fronte opposuit. Nam veteres legionum robora in postrema acie collocabant. Hoc quidem verum

est, sed tamen illud saepe factitatum, ut videre est ex hujus capituli exemplo 4. & exemp. 17. Praeterea Scipio recessit ab usitato usu ordinandi.

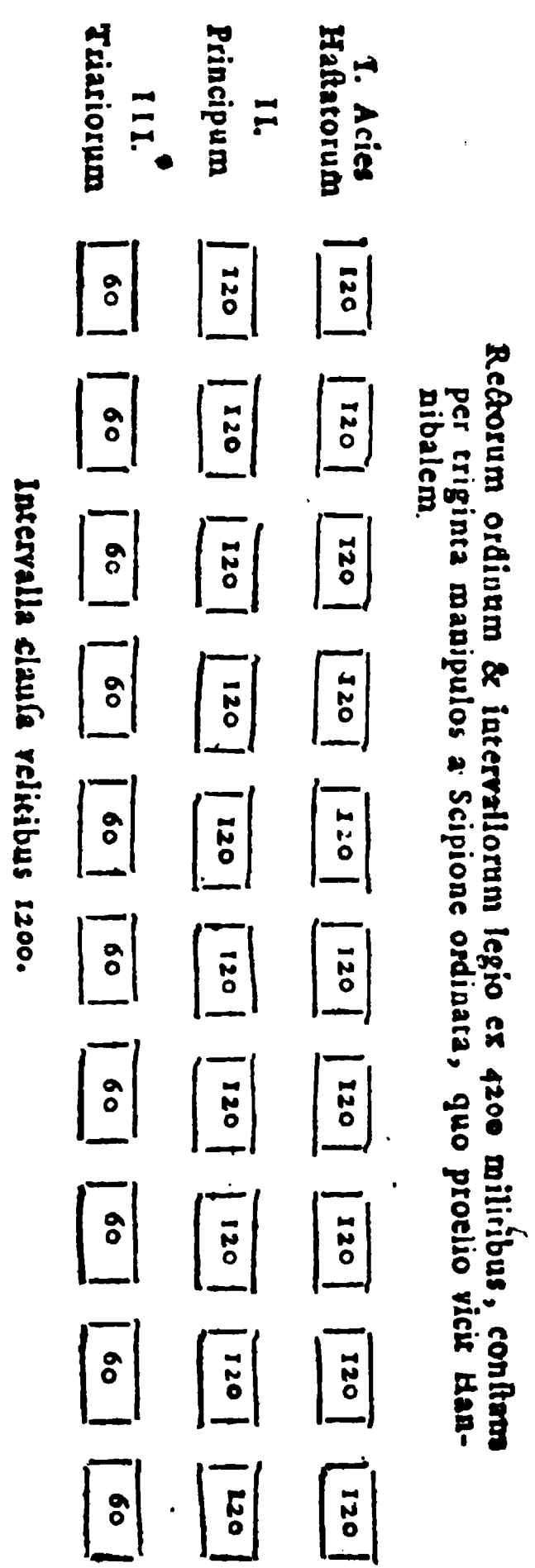
III. Fertur peccasse contra ἀλῆθειαν τὸ ὄντως. Nam Principes & Triarios in fronte ordinasse; cum semper Hastati fuerint in ipsa fronte collocati. Livius enim l. viii. c. 8. de hastatis. *Haec prima frons in acie forem juvenum pubescentium ad militiam habebat.* Verum longe alia est Frontini mens, scilicet haec. Scipio opposuit in fronte ipsas legiones, triplici acie ordinatas, per Hastatos, Principes, & Triarios. Haec Livii mens, & Polybii est; cujus haec sunt verba. *Ὁ μὲρ Πόπλιος ἔθηκε τὰς τάξεις τῶν ἰδίων δυνάμεων τρόπον τῆτον. Πρῶτον μὲν τὰς ἀσπίδας καὶ τὰς τέτων σημαίας ἐν ἀγέμασιν. Ἐπὶ δὲ τούτοις τὰς περιγίπας, τιθεὶς τὰς σπείρας ἑκάτῃ τὸ τῶν πρώτων σημαίων ἀγέμα, καθάπερ ἔδοξε ἐστὶ τοῖς Ῥωμαίοις; ἀλλὰ κατ' ἀλήθειας, ἐν ἀποστάσει, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίας ἐλεφάντων.* Publius quidem copias suas instruxit in hunc modum. Primos quidem Hastatos & eorum manipulos collocavit cum intervallis inter ordines. Deinde ita ordinavit Principes, ut eorum manipulos non e regione intervallorum, quibus distabant inter se manipuli Hastatorum, poneret, quemadmodum mos est Romanis; sed invicem sibi ex adversum respondentes, satis magna intercapedine propter elephantorum multitudinem, qui in acie hostium erant. Deinde in ipsa legionaria cohorte contenta, quae etiam in fronte locabatur, erant Hastati, Principes & Triarii.

STRATEGEMATICON L. II. C. III. 193

tinuas construxit cohortes; sed manipulis inter se

di-

Alias veteris legionis, ut scribit ὁ πρῶτος, acies invicem sibi suc-

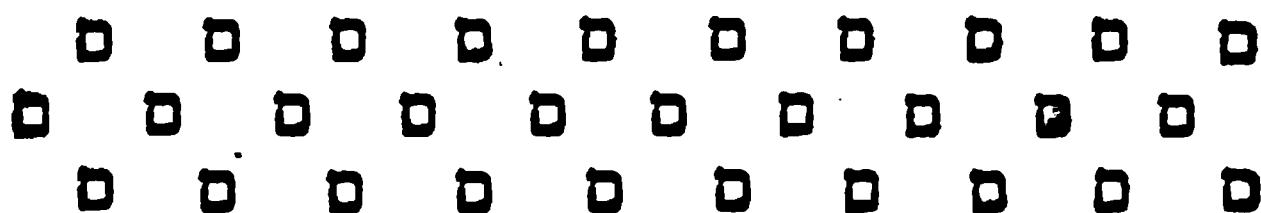
cidantiae instruebantur, & altera sequebatur alteram, nec omnes,

uno eodemque tempore pugnabant: secunda erat subsidaria pri-

N

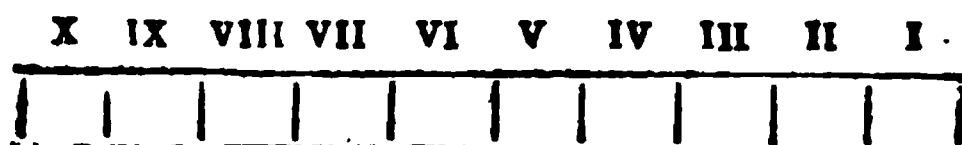
„mae,

mae, tertia secundae. Ideo intervalla relinquebantur inter ordines cujusque aciei, ut esset, quo se reciperent priores; si nimirum rem male gessissent, retrocedendo per intervalla subsequendum, quos vice versa post eorum terga subducti sequebantur. Ita autem disponebantur, ut primae aciei ordines responderent intervallis secundae aciei, eo fine, ut si recedendum esset, recta ad intervalla sequentium ordinum retrogradi ferrentur, & per ea sic disrupti, post terga militum, qui in secunda acie stabant, recepti in tuto forent. Quo facto secundae aciei ordines in hostem procedebant clausis intervallis, quae patuerant retrocedentibus primae aciei manipulis.

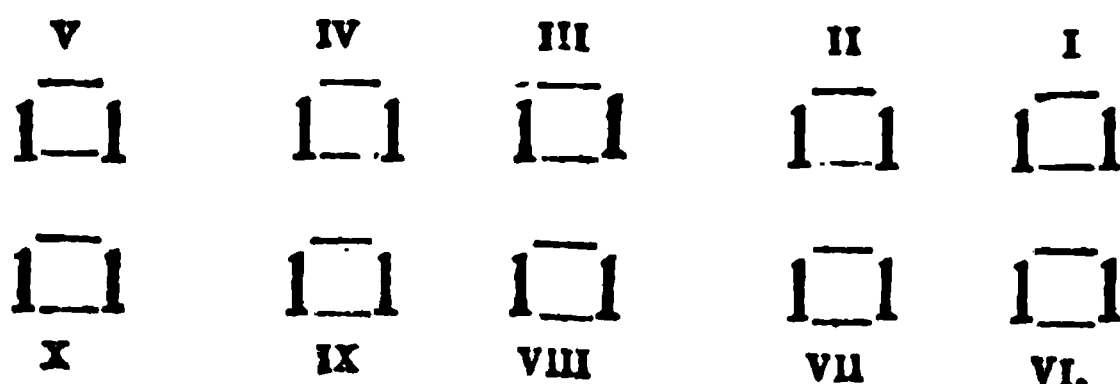

Livius l. viii. c. 8. argutissime hunc depugnandi modum descripsit in bello Latino, sed quo recenset quindecim manipulos Hastatorum, totidem Principum, & quindecim alios ordines, in quibus Triarii, Rotarii, & Accensi.

Legionis Caesarianae ex decem cohortibus constantis, ad unam aciem componendam haec erat ordinatio.

Verum veteri Republica exercitus in triplicem aciem (Frontinus infra n. 17. & n. 20. & 22.) tribuebatur: quae acies erant fronte longa, eademque omnes longitudine, nec habentes introitus multum latitudinis, si cum frontis longitudine comparentur, ne universae quidem Caesarianae legionis in tres acies, binis introitus ordinibus contextas, descriptae haec esto forma, quam dedit *deus*.

Quia veterum acies non tantum per Hastatorum, Principum, & Triariorum manipulos, sed etiam per cohortes ordinabatur; & haec tria militum genera in eadem acie collocabantur. Ista fuere adducenda, ut Livius, & Frontinus assererentur. Tamen Bene Livium, & Frontinum defendit contra Salmasium, qui passim errat in libro de re militari, Tennubius; sed tamen Scipionis legiones facit minores, quam fuerunt. Constat enim senis millibus & ducentis pedibus, & trecentis equis, auctore Livio l. xxix. c. 24.

distantibus spatium dedit, per quod ⁶⁶ elephantum ab hostibus acti facile transmitti sine perturbatione ordinum possent. Ea ipsa intervalla expeditis velitibus inplevit, ne ⁶⁷ interluceret acies; dato iis praecepto, ut ad impetum elephantorum, vel ⁶⁸ retro, vel in latera concederent. Equitatum deinde in cornua divisit, & ⁶⁹ dextro Romanis equitibus Laelium, sinistro Numidis Masinissam praeposuit: quae tam prudens ordinatio ⁷⁰ non

⁶⁶ *Elephantum*] Medic. *elephantos*. Palat. *mitti*. dein *Mediceus* & ipsa. *Petrensis expeditis militibus*. *Velitibus* Livius: quibus proprium est epitheton *expediti*. Veget. l. 111. c. 16. *Quos expeditos velites nominabant*, ubi vulgo additur contra MSSos veteres, *quasi volitantes* c. Festo. Vid. Salmas. de re mil. c. 17. infra l. 14. 7. 29.

⁶⁷ *Interlucere*] Quo verbo frequenter de ordinibus utuntur. Vegetius l. 1. c. 26. *Ut constipati perdunt spatia pugnandi, & sibi invicem impedimento sunt: ita rariores atque interlucentes aditum perumpendi hostibus praestant*. l. 111. c. 14. *Ut nec acies interluceat, & spatium sit arma tractandi*. Quintilianus in fine libri VII. *Non modo ut sint ordine collocati, elaborandum est, sed, ut inter se juncti, atque ita cohaerentes, ne commissura pelluceat: corpus sit, non membra*. TENN. Livius dicit tantum sine hac ratione, quae Frontini aevi solum convenit, *vias patentes velutibus complevit, dato praecepto*. quae hic rursus habet Keuchenius, ex Salmasii c. tertio ad verbum descripsit. *Introduceret, interduceret, interducerentur, interlucere* MSS. nonnulli. Virgil. l. IX. AEn. 508.

Qua rara est acies, interlucetque corona

Non tam spissa viris.
sis vel iis abest a Gudiano.

⁶⁸ *Retro, vel in latera*] Alii: *recta vel in latera concederent*. quod manavit a Livio: in quo est, *ut ad impetum elephantorum aut post rectos refugerent ordines, aut in dextram laevamque discursum*; &c. MOD. *Retro* sic omnes MSS. Nullus *recta*, ut Modius TENN. *Recta* est in Edd. Rom. Bonon. Paris. *recto* Leid. sec. *retro vel post* uterque Mediceus. Hillensb. *ut retro ut in l. nil mutata. post rectos ordines refugere idem est*, quod auctor expressit per *retro concedere*: pro quo *conscenderent* ambo Medicei. *contenderent* Leid. sec. *secederent* Leidens. prim. *cederent* Cantabr. tertius.

⁶⁹ *Dextro Romanis equitibus Laelium* &c. Et haec vel corrupta sunt, vel negligentius Livii verba excerptit auctor. Contrario enim modo se res habuit. Livius *Laelium cum Italico equitatu ab sinistro cornu, Masinissam Numidasque ab dextro obposuit*. unde in sinistrum Hannibalis cornu inventus est Masinissa, in dextrum Laelius. Vide ibidem. Simili modo scriptores sibi adversantur in collocatione ducum; qui ad Pharsalum Pompejanis cornibus praefuerunt, ut monuimus ad Lucanum l. VII. 220. collatum cum Plutarcho in Pomp. p. 655. *Numidum* (pro *Numidarum* forte) est in Vaticano, & utroque Mediceo.

70 non dubie causa victoriae fuit.

XVII. Archelaus adversus L. Sullam, 71 in fronte ad perturbandum hostem falcatas quadrigas locavit, in secunda acie phalangem Macedonicam, in tertia, Romanorum more, armatos auxiliares, mixtis fugitivis Italicae gentis, quorum 72 pervicaciae plurimum fidebat; levem armaturam in ultimo statuit. In utroque dein^b latere equitatum, cuius amplum numerum habebat, circueundi hostis causa posuit. Contra haec Sulla fossas amplae latitudinis in utroque latere duxit, & capitibus earum castella 73 communiit: qua ratione, ne circumiretur ab hoste, & peditum nu-

^a Vulgo PERNICITATI. ^b Vulgo DEINDE.

70 *Non dubie*] Medicei, & Edd. Italicae *sine dubio. non dubiae* Hillensb. Livius saepissime *hand dubie*.

71 *In fronte*] Palat. *in frontem*. de quo supra. dein MSS. *septem*, & Ed. Par. *inepte factas*. Mox membranae *sex phalangam*. Auctorem dedisse *phalanga* opinor; ut pluribus notavi ad huius libri c. 11. §. 1. III. 6. De hac pugna adi Plutarch. in Sulla p. 463.

72 *Pernicitatis*] *q. pervicaciae* alii, & recte. Desperatione enim veniae, verisimile est, tales Italicos fuisse. MOD. 3 Reg. 3 Hill. *pervicaciae* TENN. Nihil ineptius est lectione vulgata. Utique Archelaus non optare, aut fidere poterat militibus, qui spem ponant in pernicitate & celeritate pedum, sed iis, qui pedem loco non movent, & in sola virtute spem habent. quapropter necessario rescribendum est *pervicaciae*, ut legendum etiam e duobus Cantabrigiensibus optime docuit Cl. J. Wasse ad Salust. B. Jugurth. c. 60. nec aliter jam editum fuit in Edd. Parisiis, Hittorp. & Wechelii; & con-

firmant Leidensis primus, Gudianus, ac Vossian. l. 11. c. 9 §. 3. *Obstinatorum pervicaciam fregit. pertinacie* Leid. sec. tres alii *pervicacitate*, quae vox in Glossis occurrit. Edd. primae *pernicitate*. Ex quo ablativo insuper opinor, verissimum esse, quod solus exhibet Mediceus antiquior *pervicacia*. Ut apud Livium l. XL. 47. *Exercitus se egregio fidentem venisse*. Statim §. 19. *Virtuti suorum fideret*, duo Medicei *virtute*. *Fidere & confidere* cum Ablativo aequae, ac cum Dativo construi vel e lexicis abunde notum est. Hinc emenda etiam Lactantium. l. III. c. 14. *Quam confusus fueris philosophiae veritate*. Ita optimus & antiquissimus Cod. vulgo *confessus veritatem*. de *diffidere* egimus ad l. 1. 8. 5. *confidebat* hic est in Leid. sec. & dein in ultimos Palat. Mox dedi etiam e multis MSS. *dein pro deinde, & circueundi, ac circumiretur*.

73 *Communiit*] Sic MSS. plerique, non *communivit*. Hilbensb. *munivit*. Petrensis *in capitibus*. Nil muta. l. 1. c. 8. §. 11. *Castella plurimis locis communiit & alibi*. Dein maximo equitatu Palat. equi-

tum

numero, & maxime equitatu superante, consecutus est. Triplicem deinde peditum aciem ordinavit, relictis intervallis, ⁷⁴ per levem armaturam, & equitem ^a, quem in novissimo collocaverat, ut, quum res exegisset, ⁷⁵ emitteret ^b. Tum ⁷⁶ postsignanis ^c, qui in secunda acie erant, imperavit, ut ⁷⁷ densos numerososque palos firme ⁷⁸ in

^a Vulgo EQUITATUM. ^b Vulgo EM. EUM, ^c Vulgo PROSIGNANIS.

rum Leid. pr. & Petrenf. Mox *de-*
rum MSS. tres.

⁷⁴ *Per levem*] Salmasius fol. 186. r. mil. Propter levem armaturam & equitatum. MSS. omnes *a. e. equitem*. statim Archelaus equitem opposuisset. n. 20. Equitem in utroque cornu collocasset. TENN. Placet omnino *propter*. Sed MSS. non mutant. §. 22. *propter* in MSS. nonnullis abiit quoque in *per*. Verum Salmasius c. 17. non citat *equitatum*, sed *equitem*, ut est in MSS. meis omnibus, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. Stewechii, & Vesal. *equitatem* Gudianus. In Scriverii editionibus primum reperio *equitatum*. contra elegantissimum & sollemnem loquendi modum §. 22. *In dextro cornu posuit equitem*. c. v. 34, 35. & passim. praecipue *levem armaturam* sic *equiti* saepe jungit Livius. Sed unum exemplum satis sit l. xxxi. 43. *equite & levi armatura*. noster c. iii. §. 6. *In fronte equitem, levem armaturam in cornibus collocavit*. nec aliter crebro *miles, pedes &c.* similia adhiberi, notissimum est.

⁷⁵ *Emitteret eum*] Nulli usui est pronomen illud *eum*. & de equitibus esse intelligendum satis persepater. quare eieci illud auctoritate novem Codicum MStorum, & Ed. Paris. nec opus est cum Salmasio ibidem, & Keuche-

nio rescribere *emitteretur*. in primis Edd. deest *rum*.

⁷⁶ *Prosignanis*] Tum *postsignanis*, quidam. & ita videtur legendum plane. Vegetius lib. ii. cap. vi. *in secunda acie post aquilam & imagines cohors sexta, &c.* MOD. *Prosignanis* Sic 2. Reg. 2. Hill. Sed 2. Reg. & tertius Hill. *Postsignanis*. ut Modius conjecit, & Hittorpius (in Marg.) edidit. Pro *Emitteret eum* Salmasius *Emitteretur*. TENN. Multis docuit magnus Salmasius, unde sua more solito compilavit Keuchenius, scribendum esse *postsignanis* in oppositionem Antesignanorum seu προμάχων; cum *postsignanis* sint ἐπίμαχοι, & nulli umquam inveniantur *prosignani*, certe ab Antesignanis non distincte, nec utique in secunda acie. Coptule cum de re Militari c. 4. 12. & praecipue c. 17. Neque aliter inveni in MSS. meis sex, & Editionibus Rom. ac Bonon. in quorum quibusdam vitiose est *postsignariis*. In Vaticano *praesignanis*. Palat. *prae Syllanis*.

⁷⁷ *Densos numerososque*] Edd. Italicae d. *innumerosque*. Leidens. pr. *depressos numerosque*. Suspecti mihi sunt aliquantum illi *innumerosi pali*: nam idem hoc est, quod *densi*. Debuerat potius altero adjectivo palorum magnitudinem expressisse.

78 in terram defigerent; intraque eos, adpropinquantibus quadrigis, 79 antesignanorum aciem recepit. Tum demum, sublato universorum clamore-

a Vulgo ANTE SIGNA NOSTRAM VEL NOSTRA.

78 *In terram defigerent*] Ita constanter exhibent cuncti codices. Sed apud Caesar. l. ii. B. Civ. c. 2. *in terra defigebantur* (quo loco in MSSco inveni quoque *in terram*) & Livium l. xlii. 5. *Affertes in terra defigebantur*. Cum vulgatis nostri libris facit Vegetius. l. i. c. ii. *singuli pali in terram defigebantur*. at illic in MSS. quatuor inveni quoque *in terra*. l. iv. 21. *trabes in terram praealte defiguntur*. duo ibi etiam *terra*. ut Graeci. ἰὸς ἐν γαίῃ κατέπηκτο Homer. Il. λ. 378. Sequentia Cl. Salmasius haec ita mavult legere *defigerent. Intra eos*. Et sane quae abest a Coll. Vossiana. perperam autem nonnulli MSS. & Edd. *interque eos*.

79 *Ante signa nostra*] Celeberrimus affinis meus, & Salmasius legunt. *Antesignanorum aciem recepit. Antesigna* ut ait Salmasius fol. 50. prima signa sunt, ut *Postsigna* postrema. ut Virgilio *antemala* sunt mala priora.

Nec enim ignari sumus antemalorum.

Tibullus i. eleg. 4.

Quam cito purpureos deperdit terra colores.

Quam cito formosas populus antecomat.

h. e. quae fuerant ante. l. ii. eleg. 5. v. 66.

Jaetavit fusa sed caput antecoma.

l. ii. eleg. 5. v. 10.

Pumex & canas tondeat antecomas.

Catullus de coma Berenices.

Abjunctae paulo antecomae.

Idem.

Sed tu olim magnos vicisti sola furores.

h. e. τὰς πάλαι. Flaccus. *Olim annis arbor*. Sic & Graeci loquuntur. Euripides Iphigen. Aul. v. 115. ὅς τὰς ὅτθεν δέλοις. Hinc *antesignani*, ut *antesignanus* Petronio. Hastati vero & Principes, primae & secundae aciei milites, quod dicantur *antesignani* fol. 51. quia erant primorum signorum, & paribus armis instructi hastis; Triarii *Postsigna* tenebant, & inde *Postsignani* dicti, utebantur *pilis*. Id non capio. Nam cur idem folio 187. & 188. & sic ex eo describens Keuchenius statuit, eos esse *velites*. Nimirum exiret quadruplex acies, si *antesignani*, qui velites ante signa pugnant, essent prima acies; nam *Postsignanorum* nomine veniunt *Hastati*, *Principes*, *Triarii*. Sic sibi plerumque adversatur, ut ad Salmasium oppugnandum Salmasio indigeas. *Antesignani* (ut Schelius ad Hyginum docet pag. 36. 37. 38. 39.) non sunt velites; nec Hastati, & Principes simul; sed prima acies, prima signa, primum armorum agmen; & dicuntur primi *Subsignanorum*. ut antecambulones primi ambulantium. Sylla triplicem peditum aciem ordinavit; primo immisit *antesignanos* ὁμάχης, primam aciem, *hastatos* forte; deinde *postsignani* βοηθῶν illis, qui erant in secunda acie, *Principibus* imperavit, &c. tertio sublato universorum etiam *Triariorum* clamore velites, propter quos ut & equitatum reliquerat intervalla aciebus, ingerere tela iussit. Hic sensus est genuinus, clarissime dat distinctionem inter *Antesignanos*, & *velites*. TENN. Optime Salmasius.

more, ⁸⁰ velites & levem armaturam ingerere tela iussit. Quibus factis quadrigae hostium aut implicitae palis, aut ⁸¹ exterritae clamore telisque, in suos conversae sunt, turbaveruntque Macedonum ⁸² instructuram. Qua cedente quum Sulla ⁸³ starét, & Archelaus equitem obposuisset, Romani equites subito emssi, averterunt eos, consummaruntque victoriam.

XVIII.

sius, quamvis male exponens, cap. iv. & c. xvii. emendavit *antesignanorum aciem*; & post eum J. F. Gronovius ad Livium. l. xxiii. c. 29. *Triplex fuit Romana acies. Velitum pars inter antesignanos locata, pars post signa accepta, equites cornua cinxere.* Juvant hanc emendationem, vel certiorum nonnihil praebent Vaticanus, & Leidensis sec. *antesignanam aciem*, & Petrensis *ante signa in nostram*. Ceteri omnes tam scripti, quam editi ante ultimam Scriverii editionem *antesigna nostram a.* Mox tamen & deinde pro *tum domum* MSS. & Edd. quidam, ut l. i. s. 19.

⁸⁰ *Velites & levem armaturam*] Non ideo, quia Marius sustulit velites, & cum velitibus omnem levem armaturam, ut vult *ὁ πάλιν*; sed peculiaris loquendi ratio. Caesar. *Numidae & levis armaturae equites.* Nam Numidae sunt equites levius armati. Idem. *Frumentum commearusque*, quod a libi proprie. *Frumentum & reliquus commearus.* Livius l. 28. *Tumultuoso genere pugnae equitum velitumque & levis armaturae.* l. 35. *Quinctius legatque Corinthum redierunt.* Item. *Ut Popilius & ea legatio, quae ad Antiochum missa erat, Romam rediit.* id est, Quinctius & caeteri legati, Popilius & caetera legatio. Nam Popilius & Quinctius erant legationis capita. Haec quidem exempla, ingenue confiteor, suppeditata

sunt a Schellio; qui velites, parmalis & scutinis jaculis instructos, comparatione aliorum levium, funda vel arcu solo armatorum, gravis quodammodo armaturae videri putat. Ego credebam, dici per *ἡνδία δύοιν*, quae figura solet quodammodo definire. ut Livius l. xxx. c. 33. *Vias patentes inter manipulos antesignanorum utilitibus (ea tunc levis armatura erat) complevit.* TENN.

⁸¹ *Exterritae*] *Excitae* Palat. dein pro *conversae* Petrens. *concussae*

⁸² *Instructuram*] Nov. dictum, & a nemine alio adhibitum verbum pro instructione & positione exercitus pugnaturi. Apud Iuliorum occurrit *instructura parietum*, ut observat Falster in Supplem. Ling. Lat. Verum hoc loco tres Cantabrigienses, uterque Leidensis, Hillensb. Gudianus, & Vossian. cum Ed. Paris. dant *instructuram*: quod verbum apud optimum queminvis occurrit.

⁸³ *Starét*] Malim, si per veteres MSSos liceret, *inaret. cedentibus instare* locutio trita est apud nostrum, & alios omnes. § 9. *cedentibus instandi liberum habere arbitrium.* c. v. § 32. Ovid. *Metam.* xii. 134. *Cedentique sequens in.* at. Livius l. i. c. 37. *legiones ferociter instantes cedentibus.* vi. 13. Curt. l. iv. c. 16. *instare cedentibus perseverasset.* Infra non semel hoc verbum etiam corruptumprehendimus. Mox con-

XVIII. ⁸⁴ C. Caesar Gallorum falcatas quadrigas eadem ratione palis defixis excepit, inhibuitque.

XIX. ⁸⁵ Alexander ad Arbela, quum hostium multitudinem vereretur, ⁸⁶ virtuti autem suorum fideret, aciem in omnem partem spectantem ordinavit, ut circumventi undique pugnare possent.

XX. ⁸⁷ Paullus ^a adversus Persen, Macedonum regem, quum ⁸⁸ is ^b phalangem suorum duplicem, mediam in partem direxisset, eamque levi armatura cinxisset, & equitem in ⁸⁹ utroque cornu col-

^a Vulgo AEMILIUS P. ^b Vulgo abest is.

summaverunt MSS. sex & Edd. VV.

⁸⁴ C. Caesar] sine praenomine Leid. Sec. & Edd. Italicae. Ceterum de falcatis Gallorum quadrigis nihil omnino reperias in Caesaris commentariis: quamvis satis constet, Belgas, Gallos, & Britannos falcatis covinnis usque fuisse. Silius Ital. l. xvii. 417.

incala Thules

*Agmina falcifero circumvenit
arma covinno;*

ubi vide, & quid de hoc Caesaris ea de re silentio sentiat Vossius ad eum l. iv. B. Gall. c. 24. praemisso equitatu & essedariis.

⁸⁵ Alexander ad Arbela] Pluribus hanc versatilem & quadratam ad Arbela aciem describit Curtius l. iv. c. 13 ubi Freinsheimius eam vocat ἀμφίστομον, cum esset πλυσίων τετραστόμον, seu τετραπλευρον, ut fusc docuit Salmaius de Re Mil. Cap. xi. cujus praecipua argumenta hic ad verbum rursus descripsit Keuchenius. ἀμφίστομον est duplex phalanx, de qua seq. Ex. Ceterum vide lector, quam ineptire possint librarii. Nam in MSS. & Edd. nonnullis est ad Arbelaum, vel Harbelaum, &c. In Mediceo pri-

mo Clodius Alexander ad Archelaum missus. Quis non rideat? dein pro veretur Cantabr. tert. averteret. Palat. verteretur. & pro fideret M. die pr. diffideret.

⁸⁶ Virtuti] Uterque Mediceus virtute. Respice ad Ex. 17.

⁸⁷ AEmilius Paulus] Sic edidit primus Scribnerius: cum MSS. & Edd. omnes, quos vidimus, agnoscant modo cognomen Paulus. Ex nomine Persen satis intelligitur, agi de L. AEmilio Paullo, qui in hac historia apud Livium saepius solo cognomine Paulus venit. Quamquam facile gentile admitterem, si vel unus idoneus addiceret Codex.

⁸⁸ Cum phalangem] Quis? an Paullus? Sic credas ex verbis, ut vulgo concipiuntur, licet nemo dubitare possit, quin Perseus intelligatur. Repone igitur cum is p. ut habent antiquiores MSS. mei novem, & Editiones vetustae. Sic c. 4 §. 4. Acilius Glaucio adversus Antiochi regis aciem; quam is &c. pro Persen in nonnullis Persen & Persenn, frustra, Adi Gronov. ad Livium l. xlii. 25. Heinsium ad Vellej. l. i. 9.

⁸⁹ Utroque] Petrensi. eodem paulante Hirtorii margo eamque l. armaturae iunxissent.

collocaret; triplicem aciem 90 cuneis instruxit, inter quos 91 subinde velites emisit. Quo genere quum profligari nihil videret, cedere instituit, ut hac simulatione perduceret hostes 92 in confragosa loca, quae ex industria captaverat. Quum sic quoque suspecta calliditate recedentium, ordinata sequeretur phalanx, equites a sinistro cornu praeter ora phalangis iussit transcurrere, citatis equis 93 actos, ut objectis armis ipso impetu 94 prae-

a Vulgo TECTIS & TECTOS.

90 Cuneis] Salmasius de r. mil. f. 25. Cuneos appellavit, manipulos viis dissipatos, a cuneorum Theatralium forma, quae sedilium loca erant viis & canalibus interjectis separata, quibus non dissimiles manipuli inter se distantes, per interpositas vias, quibus dispersebantur. Alias cuneus apud Tacticos forma est catervae militum in trigonum ordinatae. TENN

91 Subinde velites] MSS. Sex, & Edd. pp. velites subinde. Dein misit codices octo, & Edd. eadem. Sed vulgatum praestat. Nihil frequentius est variatione verborum mittere, emittere, & inmittere, ut alibi monui quoque, & infra plus semel occurrit. Dein profligari Medic. antiquior, & Ed. Bonon.

92 Inconfragosa loca] Deest vox loca in Leidensi secundo, quod probo. l. III. l. 2. Iter per confragosa & deserta amenus. Vide plura ad l. I. s. 26. per diversa.

93 Citatis equis tectos, ut objectis armis ipso impetu perfringerent hostium spicula: quo genere telorum exarmati Macedones solverunt aciem, & terga verterunt] Loc. s, mea quidem sententia, non sanus; & cum libri antiqui desint, ex ingenio, si non persanari queat, fatim tentandus inquitur in praesentia non aliud mihi occurrit, nisi reponi posse citatis equis velites, nam quod Pa-

risiensis editio prae se fert, citatis equis tectis; mihi nunquam probabit. De conflictu hoc P. AEmilii, & Persei consulendus Livius lib XLIV. STEW. Tectos. Alias tectis. Sed Stewechius velites. SCRIV. MSS. 3 Reg. & 3. Hill. tectos habent Quartus Reg. Tectis. TENN. Velites, quod coniecit Stewechius, uti & Lipsius, ut ex Libri ejus margine patet, probari posset ex l. II. c. v. s. 6. qui rapidius velites per ignota loca. MSS. & Edd. habent tectos, vel tectis; nisi quod in Palatino sit raptis, & in Petrenti actos. Quod unice verum est. agi equis est rapide vehi, ut navis agitur vento, & multa similia. Nam cave, scribas raptos quod in mentem alicui venire posset eodem sensu. Sed rapti equis non est vehi in equis, at trahi, ut apud Ovidium l. II. Am. l. 32.

Raptus & Haemonis flebilis Hector equis.

Malletum tum potius ob Palatinum Codicem raptis equis actos. Sed non est opus.

94 Perfringerent] Unus Hill. Praefringerent. unus Reg. Praefringerent. alter Praefringerent. Ortwinus ex Voss. Praefringerent. h. e. cuspides spiculorum frangerent. TENN. Praefringerent Vaticanus, & Edd Romana, & Bonon. Sed praefringerent optime exhibent Hillensberg. Leidens.

94 praefringerent ^a hostium spicula : quo genere telorum 95 exarmati Macedones solverunt aciem, & terga verterunt.

XXI. Pyrrhus 96 ^a pro 97 Tarentinis apud 98 Aesculum, secundum 99 Homericum versum, quo pes

^a Vulgo PERFRINGERENT. ^b Vulgo EPIROTARUM REX additur.

pr. Medic. & Edd. Paris. Hit-
torp. ac Wechel. Livius l. viii. c.
10. Hastas aut praefregissent, aut
hebetassent. l. xxxii. 17. Neque
fraccidere hastas poterant, & si
quam incidissent aut praefregissent.
Adde Gronov. ad l. xxvii. 33.
& Drakenb. ad Sil. Ital. l. v. 242.
praefracta robora. atque ita lege
quoque e MSS. in Tibull. l. iv.
El. l. 90.

Aut lento praefregerit obvia pilo.
vulgo perfr.

95 Exarmati] Ed. Paris. arma
ti male. Macedones exarmati
sarissis phalangem solvere co-
acti sunt. Sic exarmati veneno
serpentes Silio l. i. 411. de hac
pugna vide Livium l. xlii. 41.
Plutarchum in Paulo AEmilio
p. 266. aliosque.

96 Epirotarum Rex] Haec ver-
ba sunt subiecta. Nusquam e-
nim in MSS. occurrunt. Sum-
mum ducem Pyrrhum fuisse ap-
paret ex Hannibalis testimonio,
apud Plutarchum Flamin. fol.
381. Justin 25. 5. Cicero. l. Offic.
c. 12. Donatus ad Eunuchum 4.
7. 13. Idem hoc jam Pyrrhus fa-
citavit. Pyrrhus peritissimus stra-
tegeta fuit : primusque quem-
admodum ea disciplina per calen-
los in tabula traditur, ostendit.
Esset vita felicitior, optimoque
exemplo instrueretur, si Pyrri
scripta de arte militari superes-
sent. Aelianus Tactic c. i Pyrr-
hus etiam Epirota, quemadmodum
copiae instrui deberent, scripsit : &
Alexander ejus filius, Clearchus,
itemque Pausanias, Enangelus, &
Polybius Megalopolitani, vir in

varie literarum studio delectatus,
& Scipionis familiaris. TERN.
Malo exemplo Scriberius de suo
tacitus addidit duas voces Epiro-
tarum rex, quae in nullo MSsto,
nec antiqua editione comparent.
Forſan id fecerit, quia apud no-
strum hoc honoris nomen aliquo-
ties adjicitur : verum etiam sine
eo in aliis exemplis occurrit. ut c.
iv. §. 19. Adversus Pyrrhum : u-
bi tamen rursus intrusit Scrive-
rius Epirotarum regem. Sed cur
ergo hoc non fecit quoque l. iv.
c. i. §. 3. Pyrrhus delectori : ubi
tamen, si ulquam, magis erat
necesse : nam in ceteris locis ex
adjuncta historia patet de Epiro-
tarum rege agi, illic vero memi-
nit tantum, quid Pyrrhus dele-
ctori militum aliquando dixe-
rit.

97 Tarentinis] Quod Keuche-
nius ait in optimis membranis
erratum esse, & probat Tarenti-
nis, ut & c. 4. 13. id ego in nullo
reperi, & libenter antiquariis
solis relinquendum judico.

98 Aesculum] In Apulia Flor.
l. 18. ubi vide. Editio Romana
Aesculum. Sic l. 111. c. 17. §. 3.
in nonnullis MSS. Esculani. A-
pud Florum quoque l. 111. c. 18.
in duobus Leidensibus codicibus
Aesculum. Quibus adde, quae
monui ad Lucanum l. 11. 469.
ubi vulgo Esculea arce pro Aescu-
lea edebatur, quod tamen jam
mutavit Cortius. Arbor Escu-
lus, seu Aesculus forſan anſam
huic scripturae dedit.

99 Homericum versum] Qui est
Iliad. d. 300.

pestimi in medium recipiuntur, dextro cornu Samnitas Epirotasque, sinistro Bruttios atque Lucanos cum Sallentinis, in media acie ¹⁰⁰ Tarentinos collocavit, equitatum & elephantos in subsidiis esse iussit. Contra Coss. aptissime divis ¹⁰¹ in cornua equitibus, legiones in prima acie & in subsidiis locaverunt, & iis immiscuerunt auxilia. Quadraginta millia utrimque fuisse constat. Pyrrhi dimidia pars exercitus amissa, apud Romanos quinque millia desiderata sunt.

XXII.

a Vulgo COLLOCARUNT.

Κακὸς δ' ἐς μέσον ἵλασεν.
Ὅφρα καὶ ἐκ ἐθέλων τις ἀνα-
καίη πολέμιζῃ.

Ignavos autem in medium coëgit. Ut etiam non volens quis necessitate proeliaretur. Hinc lege cum Lindenbrogio apud Amm. l. 24. Catervis peditum infirmis medium inter acies spatium, secundum Homericam dispositionem praestituit. male vulgo. Firmis. TENN. Locum Ammiani c. 6. invenire potes. Medicus pr. Homeri. Dein recipereutur Leid. Sec. Mox Samnites Medic. Sec. & Edd. Italicae, item ac Tar. uterque Medic. & eadem Edd. Edidi autem Bruttios & Sallentinos. vulgo Brutios & Salentinos. Consule Heins. & Drakenb. ad Silium l. vi. 15. viii. 575. per duplicem ll. est etiam in Petrensi.

¹⁰⁰ Tarentinos] Quorum ignavia, mollities, & luxuria est nobilissima. Juvenalis. Sat. 6. v. 297.

Atque coronatum, & petulans, madidumque Tarentum.

Horatius.

*Vacuum Tibur placet, aut imbel-
le Tarentum.*

Aelianus l. 12. c. 30. Ταραντί-
τοις ἐν ἰθαίῳ, πίνειν μὲν ἐξ
ἰωθινῆς, μεθύειν δὲ πλεῖν.

σας ἀγοράν. Florus l. i. c. 81.
*Aurum, purpura, signa, tabulas
Tarentinaeque deliciae. Silius vo-
cat leves Tarentinos l. xi.*

*Inde Phalantes levitas animosa
Tarento*

Ausonium laxare jugum.

Servius 3. AEneid. 550. Tarentum
in quo molles & luxuriosi nascuntur.
Vide de luxu gentis Athenaeum
l. 12. TENN.

¹⁰¹ In cornua] Palat. & Voss.
in cornu. acie in subsidiis Edd.
primae. Paris. & subs. Hillensb.
insidiis. Tum collocaverunt Voss.
Sed tres Cantabrig. Vaticanus,
ambo Medicei, & Leidenses cum
Edd. primis locaverunt. recte. prae-
cessit collocavit. Simplex hoc
verbum restitui quoque §. seq.
Dein & in iis Petrensi. cum hiis
Leid. sec. In sequentibus muta-
vi e MSS. tantum non omnibus
verborum ordinem. vulgo erat.
Utrique quadriginta m. constat f.
In Mediceo antiquiore XLVIII.
Tandem in Edd. Rom. & Bonon.
quinque desiderati sunt sine τῶν
millia, quod & ab MSS. quin-
que abest. Forsan dederat au-
tor v. millia desiderati f. Quae
locutione plura dicenda erunt
ad l. iv. c. 2. §. 7. cm. barbaro-
rum proelio superati sunt, e MSS.

XXII. Cn. Pompejus adversus ¹⁰² C. Caesarem,
¹⁰³ Palaepharfali * triplicem instruxit aciem, qua-
rum

* Vulgo PALUSTRI PROELIO PHARSALIAE, PALAEOPHARSALI.

¹⁰² C. Caesarem] Uterque Mediceus sine praenomine.¹⁰³ Palustri proelio Pharsaliae] Hoc mihi merum aenigma est. videant, & considerent amplius, si quibus Hortentii sphynx domi est. a libris enim haecenus adjuvamus, ut alii etiam *palaestrialis*, alii *palepharsali*, referant. quae talia sunt, ut etiam magis mihi aqua haereat: suspicabar igitur, legendum *illustri proelio*. sed somnium hoc merum. Mod. Repererat in libris Franciscus Modius: *palaestrialis*, in aliis, *palaepharfali*. quae ipse aenigmata mera fatetur; ideoque scribendum videri, *illustri proelio*. Atqui mea opinio alia est: nam illud *palustri*, ut rejicere vix ausim, facit ipse Frontinus verbis subsequen- tibus. *Sinistrum latus, ne circum- ri posset, admovit paludibus*. Prae- terea, illud *palaepharfali* dictum, ut multa alia more Graecorum. Q. Curtius lib. 4. *Legati respon- dent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede, quam Palaes- tyron vocant*. Idem lib. eodem: *Magna vis saxorum ad manum e- rat Tyro vetere praebente*. Sic *Pa- lacopolis* urbs antiqua: sic *Palaes- paphus*, in qua antiquum Vene- ris Paphiae templum. Sic *Scep- sis* & *Palaescepis* apud Stephanum, apud Strabonem l. 3. l. 13. l. 14. apud Ptolomaeum lib. 5. cap. 14. & lib. 3. cap. 13. & aliis locis sexcentis. Quin, omissis supe- rioribus, unus Orosius poterat satisfacere; qui lib. 6. cap. 15. *Hic, inquit, exitus pugnae ad Pa- lacopharsalum fuit*. De qua pu- gna Lucanus lib. 6. Dio lib. 42. Vellejus lib. 2. Appian. lib. 2. & ipse Caesar l. 111. STRWEGIUS *Palacopharsali triplicem*. Ita le-gendum. Vulgo est *palustri proe- lio Pharsaliae*. SCRIVERIUS. Hittorpius. *Palustri proelio Phar- saliae*. Modius invenerat. *Palaes- trialis*. Sed suspicatur legendum *illustri proelio*. NUGA MSS. 2. Reg. *proelio Pharsalico*, duo alii Reg. & 3. Hill. *Palaesarsalis L. Palaepharfali*. Sic Hirtius l. de bell. Alex. c. 48. *Caesar ad Dyr- rhachium Pompejum obsidebat, & Palaepharfali rem feliciter gerebat*. Sic alia multa dicta Graecorum more. Mela l. 1. c. 7. *Paphos, & (quo primum ex mari Venerem egressam accolae affirmant) Palaes- paphos*. Curtius l. 4. c. 2. *Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede, quam Palaes- tyron vocant*. Eodem libro. *Magna vis saxorum ad manum e- rat Tyro vetere praebente*. Orosius l. 6. c. 15. *Hic exitus pugnae ad Palaepharfalum fuit*. Sic *Scepis* & *Palaescepis* apud Strabonem l. 3. l. 13. & l. 14. apud Ptolomaeum l. 5. c. 14. & l. 3. c. 13. TENN. Vide Strabonem lib. xvii. p. 548. (m. 796.) *ἐν τῇ ὡ Πομπῇ τῇ Μάγνῃ ἥκε φεύγων ἐκ Παλαεφαρσάλος πρὸς τὸ Πηλῶσιον*. Eutropius Lib. vi. A. v. c. dccvi. *Deinde in Thessalia apud Palaepharfalum &c.* Ita ibi ve- tus Eliae Vineti Codex. Vulgo *apud Pharsaliam*; alii *apud Pharsalum*. Immo Hirtii, sive Oppii locus de Bello Caesaris Alexan- drino *Palaepharfali rem feliciter gerebat*. Ita legendum ex fide MSS. lib. Ursiniani, & veterum Editionum Florentinae, ac Lug- dunensis Gryphii; in quibus di- serte ita exstat, cum hodie fere eodem, quo apud Frontinum vi- tio legatur *proelio Pharsalico*. Vi- de

rum singulae denos ordines ¹⁰⁴ in latitudinem habuerunt *. Legiones, secundum virtutem cuiusque, firmissimas in cornibus, & in medio collocavit; spatia his interposita tironibus ¹⁰⁵ subplevit, dextro latere ¹⁰⁶ sexcentos equites, ¹⁰⁷ propter

* Vulgo HABERENT.

de editionem ultimam Raphelengii hoc anno castigatissime editam. *Palaeopharsali* Scaliger ad oram. *Palepharsalis* MSS. Commel. in fol. alter ejusdem *Paleofars*. SCRIV. Cur. post. Defendit D. Vossius ad Caesarem l. 111. B. Civ. c. 88. *palustri proelio*; quia mox sequitur *admovit paludibus*: Sed quia locus erat palustris, non tamen ideo proelium ibi gestum potest dici *palustre*. Praeterea in nullo MSSo *palustri* comparet. *Palustrialis* & *palaeptrialis proelio Pharsalis*, vel *Pharsaliae*. Medicei, & Edd. pp. *pugna Pharsalica* Leidens. sec. & *Palat. pugna farsalis* Vatican. *bello Pharsalico* Petrensis. *Palepharsalis* Leidensis primus, & Cantabrigienus B. Publ. & Edd. Wechelii, ac Hittorp. In marg. *Palaeopharsali*: quod cum Scaligero, Lipsio, Stewechio, & Tennulio unice verum esse censeo, quamvis & *Palaeopharsali*, ut Leidenses MSS. Eutropii, & Codd. quidam Hirtii habent, non omnino damnum. Sed praestat id, quod diserte exhibent emendatissimi codices, & clare Livius l. XLIV. c. 1. *Castra in Thessalia circa Palaeopharsalum habebat*. & Strabo l. IX. p. 439. *ἀπὸ τῆς Παλαφάρσας*.

¹⁰⁴ *Haberent in latitudinem*] MSS. octo, vel novem meliores & Ed. Paris. *in latitudinem habuerunt*. quod cur mutatum sit, causam non video. duo ex iis *latitudine* male. Verum non facile dixeris, quid Frontinus hoc loco intelligat per *ordines*. Conjicit Lipsius legendum in *altitudine*; vel pro *denos m.* seu mille

ordines, vel etiam, per *ordines* a Frontino indigitari cohortes denas in singulis aciei frontibus in ordine suo stantes. V. Lips. in Mil. Rom. l. IV. D. 8. Sic c. 4. §. 2. *hastatos subduxit ordinibus*. Adde Schel. ad Hygin. pag. 315. *Latitudo* ergo erit τὸ μῆκος seu extensio; cum *altitudo* erit densitas καὶ τὸ βάθος, ut Graeci loquuntur. Verum errare virum doctissimum docuit idem Illustris Schelius ibid. p. 283. &c. *Latitudo* enim in acie tactice significat τὸ βάθος, seu altitudinem; *longitudo* autem τὸ μῆκος; at in agmine res contraria est. Decem vero ordines εἰς βάθος, iustus erat in acie instruenda numerus. Gloss. *contubernium* δεκαρχία, ἀρχία, βάθος, ἢ ἀκτῶν. Plura vide loco adducto.

¹⁰⁵ *Subplevit*] Uterque Medicinplevit.

¹⁰⁶ *Sexcentos equites*] De hisequitibus in dextro Pompeii cornu ad Enipea positis nullam faciunt mentionem nec Plutarchus, nec Caesar l. 111. c. 88. ubi videndus Vossius. Sed videtur eorum meminisse Lucanus l. VII. 224.

At juxta fluvios, & stagna undantis Enipei

Cappadocum montana cohorts, & largus habenas

Ponticus ibat eques &c.

¹⁰⁷ *Propter flumen*] Male in Regio Prope (& in uno Medic. per) Varro de r. r. l. 1. c. 26. *Noque propter eas adferunt visci, quia*

pter flumen ¹⁰⁸ Enipea^a, ¹⁰⁹ quod & alveo suo & alluvie regionem inpedierat, reliquum equitatum in sinistro cornu cum auxiliis omnibus ¹¹⁰ locavit^b, ut inde Julianum exercitum circumiret. Adversus hanc ordinationem Julius Caesar & ipse triplici acie, dispositis in fronte legionibus, sinistrum latus, ne circumiri posset, admovit paludibus. In dextro cornu equitem posuit, cui velocissimos miscuit peditum, ¹¹¹ ad morem equestris pugnae exer-

^a Vulgo ENIPEUM. ^b Vulgo COLLOCAVIT. ^c Vulgo ET AD.

inter se haec inimica. Lucretius l. vi. v. 627.

Quanto quaeque magis sint terram sidera propter,
Tanto posse minus cum Coeli turbine ferri.

Sallustius Catil. 59. Ipse cum libertis & colonis propter aquilam assisit. Ovidius viii. Met. fab. 4.

Propter humum volitat, ponitque in sepibus ova.

Tacitus i. ann. c. 50. Stratis etiam tum per cubilia propterque mensas. ii. ann. 41. Arcus propter aedem Saturni dicantur. iv. ann. 41. Translata hinc castra hostem propter. ibidem c. 54. Cum propter discumberet. Plautus Rud. prol. v. 18. Propter mare. Terentius Eun. 2. 3. 76. Interdum propter dormiet. Virgilius eclog. 8. 87.

Propter aquae rivum viridi procumbit in ulva.

Plautus Curcul. 4. 1. In medio propter canalem. TENN.

¹⁰⁸ Enipeum] MSS. Enipeam & Enipean L. Enipea. Sic & Valerius Flaccus inflectit. l. i. v. 83.

Ipse ego praecipiti tumidum per Enipea nimbo.

In campos & tuta tuli.

Cadit in Peneae Herodot. 7. 129. Ovid. l. i. Metam. 15. fab. Homer. Iliad. λ. v. 237. Scholiastes.

Ἐνιπεὺς Ἡλίδος ποταμὸς καὶ Θεσσαλίας. TENN. Non dubium est, quin auctor perpetuo suo

more, de quo saepius monendum fuit & erit, Graecam terminationem adhibuerit *Enipea*, constanter enim omnes mei *Enipeam*, vel *Enipeā* habent. Vide etiam Cl. Burmann. ad Valer. Flac. locum, & nos supra ad §. 6.

¹⁰⁹ Quod & alveo] Leidensis pr. duo Cantabrigienses, Medicus pr. Hillensb. & Coll. Vossiana cum Edd. Rom. & Bonon. qui. quod placet. in alveo Ed. Rom. Mox alluvione Voss. de alluvie, vel eluvie, & illuvie consule Gronovium ad Livium l. i. c. 4. in proxima alluvie. Nihil muto, sed tamen magis inclino in eluvie. Appositus est Curtii locus l. vi. c. 5. §. 20. torrentesque & eluvies iter morabantur.

¹¹⁰ Collocavit] Decem MSS. locavit recte. Praecedit, & sequitur in hoc exemplo collocavit. Vide etiam Ex. antecedens. Dein circumires & circumiri MSS. pauci. pro Julius in quatuor MSS. C. in Mediceo Pompeji: rectius. Sed facile & Julius & C. & Pompeji carere possemus, nec a manu Frontini esse opinor. Dein triplice est in Edd. ante ultimam Scriverii, & quibusdam MSS. Inferius equitem posuit dedi e MSS. vulgo p. eq. paullo post Leid. sec. immiscuit. & uterque Medicus peditos.

¹¹¹ Et ad morem] Duo Cantabrig.

exercitatos: ¹¹² Sex a deinde cohortes in subsidio retinuit, ad res subitas; sed dextro latere conversas in obliquum, unde equitatum hostium expectabat, collocavit. Nec ulla res eo die plus ad victoriam Caesari contulit: effulum namque Pompeji equitatum inopinato ¹¹³ excursu averterunt, caedendumque tradiderunt.

XXIII. Imperator ¹¹⁴ Caesar Augustus Germanicus,

a Vulgo SED. b Vulgo additur SUBINDE LATI. c Abest vulgo AUGUSTUS.

tabr. ambo Leid. Palat. Hillensb. Gud. Voss. carent τῶν &. Vere. Velocissimi peditum erant exercitati ad morem sequestris praelii. Nam intelliguntur velites. v. l. iv. 7. 29. Stewech. ad Veget. III. 16. ad modum Medic. pr. dein exercitos Keuchenius in Arceria no esse testatur. v. ad l. II. 1. 9. Mox ad res futuras Wechelii Ed. & Medic. sec. sex deinde d. l.

¹¹² Sed deinde c. i. f. r. ad res subitas] Ad res futuras, alii. inficete. legerim etiam lubenter & hic & in seqq. sed dextro latere, &c. & sex utrobique pro sed, quod minus convenire videtur. Qua de re consulatur ipse Caesar. III. de bello Civili Mod. Ad sentior iis, qui pro sed utrobique substituendum putant sex. Id ut faciam, primum mihi auctor Plutarchus in Pompejo; ubi de Caesare acies instruente loquens, sex cohortes, ait, a legionibus eductas legioni decimae a tergo locavit, iussitque, eas quietem agere. Iterum in Caesare. Ex posteriori acie sex clanculum venire cohortes iussit; quas post dextrum dispositas cornu, quid opus esset facto, praemonuit. Meminit quoque Appianus, & alii. Stew. Legem Modio sex deinde, & statim sex dextro latere. TENN. Sex deinde jam legit Lipsius in Mil. Rom. l. IV. D. 8. & D. Vossius ad Caesar. l. III. c. 89. Timens,

ne a multitudine equitum dextrum cornu circumveniretur ex tertia acie (quae constabat vi. legionibus) singulas, (al. senas) cohortes detraxit, atque ex his quartam instituit, equitatuque opposuit. Deinceps emendationem hanc firmavit Cl. Wasse ad Sallust. B. Jugurth. c. 63 auctoritate Codicis Petrensis, cui ego nunc addo utrumque Medicum; in quibus etiam sex dextro l. ut Modius, Stewechius, & Tenzulius volebant. Sed male. nam easdem cohortes, quas detraxit Caesar, equitatu in obliquum opposuit, non alias: unde fierent duodecim contra historiae veritatem. Lucan. l. VII. 522. tenet obliquas post signa cohortes &c. Vossius legebat &.

¹¹³ Subinde lati] Scribo subinde lati. Vocale secundam bis scribere librarii noluerunt. Quod genus hominum nimis quam negligentissimum, istiusmodi compendiis scripturae maximas turbas dedit. Sciunt, qui membranas volutarunt Stew. Haec verba sunt adulterina, & absunt ab omnibus MSS. TENN. In meorum quoque codicum nullo, si forte Gudianum excipias, nec in Editionibus Italicis comparent; quare deleui intrusa ex sequentibus subinde Catti

¹¹⁴ Caesar Germanicus] Omnes MSS. Caesar Augustus Germanicus

nicus, quum subinde ¹¹⁵ Catti equestre proelium,
in silvas refugiendo, ¹¹⁶ diducerent, iussit tuos
¹¹⁷ equi-

cus. TANN. Mei quoque, & Editiones vetustae praeter Palatin. addunt *Augustus*; quod pravo iudicio Keuchenius censet, adjectum a correctoribus ex vetustis numismatis, quae non credibile est ante renatas litteras a librariis fuisse oculis attentis usurpata. Non nummi tantum, sed, quod magis attendendum est, semper noster de Domitiano loquitur adposito *Augusti* titulo. v. l. i. l. 8. 3. 10. l. 11. c. 11. 7. l. 14. 3. 14. Fors & *Domitianus* addendum, ut diserte factum in Petrensi; nisi id ad illustrationem sit adjectum.

¹¹⁵ *Catti equestre proelium*] Equidem parum cati illi, quicunque illos Catos, novum genus hominum, & orbi Romano, ne dicam soli, incognitum, primi producere conati sunt. Nec est, quod de Catheis somniemus, quorum meminere Orosius lib. 111. cap. 19. Ptolomaeus lib. vii. alii. Hi enim Indiae populi, quos Alexander Magnus adiit, dum Perum superavit, teste Strabone lib. xv. Nos Caesari Germanico laudem suam eripi non patimur, populoque huic nomen reddimus, scribendo, *Catti equestre proelium*. secuti in eo Dionem, Strabonem, Orosium, Florum, Tacitum, & Martialem; arud quem epigram. 11. pro *Dacis* reponendum *Cattis*, olim monuit in suis Epistolicis r. Lipsius. STEW. *Catti*. Ita legendum cum Stewech. Vulgo *Cattis*. SCRIV. Scaliger jam etiam ad libri sui marginem correxerat *Cattis*. Consule commentar. ad Martial. l. 11. Ep. 2.

Frater Idumaeos meruit cum patre triumphos.

Quae datur ex Cattis laurea,
totā tūa est.

Stat. l. 1. Silv. t. 26.

Qui nec in externos facilis saevire furores

Das Cattis Dacisque fidem. re signa ferent,

Et minor in legis iras gener & Cato castris.

Quo loco nihil putem movendum. Sensus esse videtur, uti alii jam explicarunt, *Pompejus se tibi submitteret, & Cato exiret castris siue arma deponeret, ac, licet se non submitteret, neutrarum fieret partium*. Optime ex Catonis indole, quantum ferre poterat Statii adulatio. Adde de Domitiani in Catts victoria numismatum collectores. MSS. hic vehementer turbant. Cum *subin-*
gati Medic. pr. cum *subin-*
gati sec. cum inde *Cathi* Leidenf. pr. c. *sub-*
in- *gati* sec. *Cathi* Cantabr. Bibl. pub. *Cathi* Petrenf. c. *sub-*
in- *gati* Edd. Italicae. *Cathi* Palat. *Cathi* Gudian. vero proxime.

¹¹⁶ *Diducerant*] Optime ita male igitur a ii, *refugiendo reducerent*. sententia enim postulat verbum, quod sparsum equitem significet; *diducendi* autem huic rei unicum. Sic Caesar lib. vi. Bel. Gal. *Dimittendae plures manus, diducendique erant milites*. Porro puto etiam in fine omisso *tempore non*, legi posse, *ne quis locus eius victoriam moraretur*. pro ne quis non locum eius victoriam miraretur. etli melius hoc est. Mod. Profecto id nunc primum est, cum apud Romanum scriptorem lego, *diducere proelium*. neque satis capio, quid hoc sibi velit: corrigendum suadeo *proelium in silvas refugiendo ducerent*. Enim *proelium ducere* eleganter dicimus, quomodo Caesar, & alii plus centies dixerunt, *bellum ducere*, id est protelare, protrahere, procrastinare. Pari quoque Phrafi Cicero rem du-

¹¹⁷ equites, simul atque ¹¹⁸ ad inpedita a ventum esset, equis desilire, pedestrique pugna confligere. Quo genere consecutus est, ¹¹⁹ ne quis non locus ejus victoriam miraretur.

XXIV. C. Duilius, quum videret graves suas naves mobilitate Punicae classis ¹²⁰ eludi; inritamque virtutem militum fieri, excogitavit manus

a Vulgo IMPEDIMENTA.

agro, hoc est rem proferre, STEW. Reducerent est in solo Vaticano, & Edd. Paris. Hittorp. & Welch. Diducerent est in Medic. pr. & Voss. quod notaret dirimerent, finirentque proelium refugiendo in silvas. Sed in ceteris MSS. & Edd. primis est deducerent. quod ego praeferrem, junctis in silvas deducerent refugiendo. i. e. per fugam traherent proelium usque in silvas.

¹¹⁷ Equites] Deest in Vaticano, & Leid. sec. Medic. pr. milites. Dein ad a manu prima non agnoverunt Medicei. forsan & hic simul ad i. fuerat, pro simul ac ad i.

¹¹⁸ Ad impedimenta] Unus Hill. 3. Reg. Ad inpedita. Sic & Gronovius conjecerat, explicans silvas. Supra c. 2. n. 9. Arboribus prostratis inpediuit. Ne pos in Miltiade c. 5. Arborum tractu equitatus hostium inpediretur. TENN. Nullus hic inpedimentis locus. Inpedimentum Leid. sec. inpedimento Medic. Sed verissime inpedita Leidensis primus, ut voluit Gronovius. Sic inpeditiior saltus Livio, inpeditissimae silvae Hirtio, & passim loca inpedita. quod substantivum saepe in talibus abesse solet. c. 5. §. 24. ad potentia. Consule nota ad l. 1. §. 26.

¹¹⁹ Ne quis non locus ejus vict. mir.] Non incommoda illorum verborum sententia; attamen prae illa, ne quis locus ejus victoriam moraretur. Victoriam enim ad multos dies remorati videbantur

Catti, cum ad silvas & loca ardua inpedita saepius sese reciperent. Sic Curtius lib. iv. Unam esse urbem, quae cursum victoris morari, ausa esset. STEW. Legē cum Modio, Stewechio, Gronovio. Ne quis locus e. v. moraretur. Curtius l. iv. Unam esse urbem, quae cursum victoris morari ausa esset. Seneca Suasor 2. Si nihil aliud, erimus certe belli mora. Virgil. Belli mora concidit Hector. Flotus iv. 9. Mora publicae securitatis. TENN. Licet cuncti MSS. retineant miraretur, non dubium tamen mihi est, quum cum viris doctis sit rescribendum moraretur. Justin. l. 1. c. 10. Si ea res victoriam moraretur. Caesar B. Civ. l. 11. c. 39. hoc omne victoriam morari videretur. Livius l. xxi. 5. id morari victoriam rati, quod interesset amnis. At audacius est ejicere tō non, ubi putem, aliud mendi quid latere. Uterque Medicus ne quis ut loci. An ne quidvis loci, vel ne quis id loci i. e. eo loco?

¹²⁰ Eludi] Male elidi Cantabrig. unus. Erudi Paris. Ed. pr. dein irritam sine que Medic. cum Edd. pr. Item Medic. antiquior. manicas. ut manus ferreas appellat Lucanus l. III. 565.

At alias manicaeque ligant teretesque catenae.

Sed nil temere intovo. Alii manus ferreas vocare amant. De iis vide Schefferum in Mil. Nav. l. 11. c. 7. Quem compilavit hic rursus Kenchenius & E. Sim-

nus ferreas, quae ubi hostilem adprehenderunt navem, superjecto ponte, transgrediebatur Romanus, & in ipsorum ratibus cominus eos¹²¹ trucidabant.

^a Vulgo TRUCIDABAT.

sonum Chron. ad A. M. 3745. dein adprehenderunt retinui cum Tennulio ex utroque Mediceo, Hillensb. & Edd. Italicis. Reliqui adprehenderent. Navibus item pro ratibus Palat. Medicei, & Ed. princeps. manibus Bonon.

¹²¹ Trucidabat] Monuit Keu-

chenius, in Ed. Paris. melius & figurate legi *trucidabant*. Recte; atque ita optimi MSS. Palatinus, Petrensis, & Mediceus prim. Ad congesta ad l. 1. c. 4. §. 8. *In eam persuasionem hoste perducto, ne ullam viam ad progressum Romanorum tenerent.*

C A P. IV.

De acie hostium turbanda.

EXEMPLUM I.

Papirius Cursor¹ filius, Consul^a; quum ac-
quo Marte adversus obstinatos² Samnites
con-

^a Vulgo FILIUS CONSULIS.

¹ *Filius Consulis*] Necessario legendum secundum MSS. binos Reg. & unum. Hill. *Filius Consul*. Illa enim tempestate consules curabant exercitus. Fuisse ipsum consulem apparet ex Frontini verbis *Victorem adesse collegam*. Collega enim non dicitur, nisi respectu alterius consulis. Florus l. 16. *Per Fabios & Papirios patres, eorumque liberos ita subegit & domuit*. TENN. Non tantum Consulis, sed Dictatoris Papirii (ita enim hoc nomen scribendum, & non per y, ut vulgo fiebat, probant lapides & nummi) fuit filius. Ipse autem, ut bene observat Tennulius, erat tunc Consul. Praeter nostrum, Valerium Maxim. l. vii. 2. 5. Orosium l. iii. 22. locuples testis est Livius l. x. c. 38. &c. *Sequitur hunc annum Consul insignis L.*

Papirius Cursor, quae paterna gloria, qua sua, & bellum ingens victoriaeque, quantam de Samnitibus nemo ad eam diem praeter L. Papirium patrem Consulis (sic legendum cum viris doctis, non Consulem) pepererat &c. Praeterea Consul exaratum est in Gudiano, Vossiano, & Mediceo pr. a. m. secunda, uti jam olim ad sui exemplaris marginem correxit summus Gronovius: Quod idcirco lubens reposui.

² *Samnites*] Arcerianus, probante Keuchenio, *Samnitas*, cui ad stipulatur Petrensis, nostri more. cap. praec. §. 21. *Samnitas Epitrotasque*. lib. tamen pr. c. 8. 3. & l. xi. 1. 8. *Samnites* in accusativo servant Codex sed & illic *Samnitas* rescribendum iudico. Ad praeterea l. ii. 7. 8. 12. 4.

concurreret, ignorantibus suis, praecepit ³ Spurrio Nautio ⁴, ut pauci ¹ alares ⁶, & agasones mu-

^a Vulgo NAUCIO. ^b Vulgo CALONES.

³ *Spurio Nautio*] MSS. *Spurio Nautio*, quem Livius l. ix. c. 21. facit consulem cum *M. Popilio*. TENN. *Nautium* per *t* esse scribendum, ut bene hic MSS., ex inscriptionibus, fastis, aliisque monumentis constat, uti etiam ex Servio ad Virgil. l. ix. AEn. 166. 111. 407. v. 704. Tum *Senior Nautus*. Vehementer vero errat Tenuilius, cum putat, hunc *Spurium Nautium* eundem esse, quem Livius l. ix. facit Consulem. Is enim Consul fuit A. V. C. cxxxviii. Haec autem historia accidit A. V. C. cxiix; ut veritabile videatur, nostrum fuisse Consulis illius filium. Certe Papirii legatus fuit; & Dux alaribus cohortibus in hac expeditione, ut ex Livio constat.

⁴ *Calones*] ³. Reg. 2. Hill. & Voss. *alares*. quartus Reg. *allares*. tertius Hill. *olares*. Alares equites sunt auxiliorum. Liv. l. 49. *Alarii equites*, postquam tam memorabile facinus Romanorum equitum videre, & ipsi virtute eorum accensi. Vulgata praestat. dicuntur a *Κάλα- ligna*. Errat Keuchenius, qui vocem *καλόνι* scribendam iudicat. Nam Hesychius. *Καλά οξύτονος τὸ σύνηδες, καὶ ἀντὶ ἐπιρρίματον ἢ καλῶς, παροξύτονος δὲ τὰ ξύλα*. Festus. *Calones militum serviti dicti, quia ligneas clavas gerant, quae Graeci Κάλα vocant*. Nonius. *Calonum proprietas haec habetur, quod ligna militibus subministrant*. Glossae Calo, *δῦλον*. Frontinus. iv. 1. 6. *Equitibus non amplius, quam singulos calones habere permisit*. Eorum opera Duces usi etiam sunt. Livius ix. 37. *Dolabras calenibus*

dividuntur ad vallum proruendum, fossasque implendas. Plauto dicuntur *caculae*. Glossarium. *cacula δῦλον στρατιώτης*. Festo *Calares* a *Καλῶν*, quia vocari semper possent. TENN. *Calares* Hitterp. Ed. margo. *Alares* constanter retinent mei MSS. omnes, nisi quod in Petrensi sit *Alacres*; idque contra Tenuilium censeo prave permutatum esse in *calones*, quod fecit Bonon. editor Beroaldus, cum in Rom. editione invenisset *celeres*. Non enim calonibus & agasonibus solis hoc Strategema commisisset Papirius; sed paucos iis additos ab eo fuisse equites ratio dicat. Quemadmodum Ex. 5. a Mario factum esse refert auctor, *Marcellum cum parva manu equitum peditumque noctu post terga hostium misit, & ad implendam multitudinis speciem, agasones lixasque armatos simul ire iussit*. Et de Sulpitio Livius l. vii. c. 14. *Agasonibus circiter mille effectis, cantum admiscet equites*. De se Caesar l. vii. B. G. c. 45. *Mulionesque cum cassidibus, equitum specie collibus circumvehi jubet: His paucos addit equites*. Similiter Antipater *Ὀνὺς πολλὰς καὶ ἡμιόνας συντάξειν εἰς Ἰλῆας, καὶ ἀντιβῆσθαι ἄνδρας ὅπλῳ ἐπιρρίκην ἔχοντας, προσέταξε δὲ ἰκάσῃ ἰλῇ τὸν πρῶτον ζυγὸν ἀλαδινῶν ἰππέων*, teste Polyaeo Strateg. l. iv. 4. 3. Sed quid dubitamus de veritate vocis *alares*? Ita legendum esse satis nos docet unus Livius l. x. c. 40. *Sp. Nautium mulos detraxisse elitellis cum cohortibus alaribus in tumultum conspectum prope circumducere jubet* &c. & c. 41. *Sp. Nautius dux alaribus cohortibus erat: pulverem majorem, quam pro numero excitabant: in-*

mulis insidentes, ramosque per terram trahentes,
 5 a colle transverso magno tumultu decurrerent;
 quibus prospectis, proclamavit, victorem adesse
 collegam; 6 occuparent 4 ipsi praesentis proelii
 gloriam: quo facto, & 7 Romani fiducia concit-
 ati sunt, & Samnites prae pulvere perculsi 6 ter-
 ga vertere.

II. 8 Fabius Rullus 6 Maximus quarto Consu- latu

4 Vulgo ut o. 6 Vulgo c. PROPULERE PROPULSI T. V. 6 Vulgo F. RUTILIUS.

insidentes mulis calones frondosos ramos per terram trahabant &c. Mox una voce auctorior est Hillensberg. Cod. habens multis mulis: duo alii insidentes.

5 *A colle transverso.*] Hinc Livius. Ex transverso pulvis velut ingentis agminis incessu motus apparuit. Male Sanut. Discurrerent & Petrensis concurrerent; ut & statim inspectis Medicei, & Edd. Italicae cum Sanuto. perspectis Leid. sec. vulgato detestius.

6 *Ut occuparent*] MSS. Occuparent & ipsi. TENN. Delevi conjunctionem conditionalem, inconcinne insertam, auctoritate Codicum meorum novem, nec non Livii, clamitans, victorem collegam adesse, admitterentur vincere, praequam gloria alterius exercitus fieret. & in meis libris non comparet, nec debet. Vide etiam Cl. Wasse ad Sall. B. Jugurt. c. 53.

7 *Romani fid. concitati &c.*] Alii Romanis f. concitatis. sed quomodo verbum propulere? MOD. Unus Reg. concitati hostes propulere. TENN. Locus foede inquinatus, quem tamen MStorum ope repurgare conabimur. Romanis f. concitatis Edd. omnes veteres. concitata Leidensis pr. In Palatino deest fiducia. Loco tñ propulere uterque Leidd. ambo Medicei, Hillensb. & Edd. Romana, Bonon. Parisiensis A. 1515. pro pulvere. Petrensis prae pulvere. anti

tñ propulsi unus Medic. Leidens. sec. Petrensis pulsi. Mediceus antiquior, Vaticanus, Hillensb. & Vossian. cum Ed. Paris. perpulsi; immo Voss. pro varia lectione perculsi. Habemus jam prae pulvere perculsi, quae vera sunt. Sed insuper post concitati addunt uterque Mediceus, & Leidensis sec. & Samnites, & tandem Petrensis sunt & hostes. Unde quis non videt, elapsa hic esse quaedam, & rescribendum Romani fiducia concitati sunt; & Samnites prae pulvere perculsi. v. Sanutus Romani concepta fiducia pavescidos hostes terga vertere compulerunt. Ipsam sic damus MSS. lectionem: in Petrensi hostes supplementum videtur esse elapsae vocis Samnites. Praepulvere necessarium est. Hoc enim fluiderat Papirius, ut maximus moveretur pulvis, & is falleret Romanos simul & Samnitas, quod operose describit Livius, qui deinceps addit. Tum instant Volumnii & Scipio, & perculos (Samnitas) sternunt. Alias conjecturas addere supervacuum puto, cum haec vera mihi videatur, quam recepi: quia in vulgari sensus non est idoneus, quamvis sic satis arrideat R. f. concitati hostes propulere, & Samnites prae pulvere perculsi t. v. Vide Ex. seq. & omnino simile exemplum l. iv. c. 7. §. 20. Dein verterunt nonnulli MSS.

8 *F. Rutilius Maximus*] Gronov.

latu in Samnio, omnimodo frustra conatus aciem hostium ⁹ perrumpere, novissime hastatos subduxit ordinibus, & cum Scipione, ¹⁰ legato suo, circummisit, jussitque collem capere, ex quo decurri poterat in hostium terga. Quod ubi factum est,

novius *Fabius Rullianus Maximus*. TERN. Vulgata lectione nihil ineptius est, jungente duo nomina gentilia *Fabii* & *Rutilii*: quod tamen retinent MSS. nisi quod *Maximus Rutilius* in Petrensi sit. Rescripsimus monitu Scaligeri, ita ad oram codicis sui notantis *Fabius Rullus Maximus*, vel, si mavis, *Maximus Rullus*, qui alias & *Rullianus* dicitur, ut in monumentis Capitolinis aliisque; unde ita ubique quidam Viri Docti malunt scribere. Et certe eo magis etiam inclinatur animus meus; licet apud Graecos saepissime audiat Ρούλλος: nam in talibus Latinis ipsis plus fidei tribuendum videtur, quam Graecis. *Rullus* tamen edidi tam hic, quam infra, quia hoc magis accedit ad MStorum lectionem, & noster multa exempla sua non ex Latinis, sed Graecis auctoribus desumpsit, quod probatu facillimum foret, nisi haec reseffet longioris operis, quam breves hae notulae sinunt. *Rulli* cognomen fuit in gente Servilia quoque, e qua si adoptatus esset in Fabiam gentem, *Rulli* nomen etiam potuisset gerere noster Fabius, ut constat ab adoptatis aliquando retentum fuisse quoque verum suum cognomen. Consule Illustr. Spanhem. T. 2. Praest. Num. 78. &c. Non vero tunc dici posset *Rullianus*; nam a cognomine haec forma non descendit, sed a gentili nomine, debuissetque vocari agnomen *Servilianus*. Quod ipsum etiam usu venit deinceps in eo Fabio, qui A. V. C. DCXII. Consul fuit. Verum nusquam

tradi scio, hunc nostrum *Fabium Rullianum*, seu *Rullum* e Servilia gente fuisse, & a Fabiis esse adoptatum. Quod autem nomen hoc passim corruptum sit in *Rutilius* vel *Rutilianus*, consule viros doctos ad Livium l. VIII. 29. Valer. Maxim. 11. 7. 8. 111. 2. 9. Aurel. Vict. c. 32. & nos infra ad l. IV. 1. 35. 39. VI. 1.

⁹ *Perrumpere*] Petrensis *irrumperere*. Palatin. Medic. pr. Vaticanus, Cantabrig. tert. Vossian. & Edd. Italicae *prorumpere*, ut & §. 17. sed vide ad l. I. 5. 12. 11. 8. 9. Sic *perrumpere munitiones* Caesar. B. Gal. l. 111. c. 26. *munitionibus perruptis*, non *proruptis*, ut volebant Vossius, & Davisius; melius tum foret *proruptis*, ut *prorumpere vallum* aliquoties occurrit. Adi Doct. Snakenburg. ad Curt. IV. 2. 7. *proruptis lapidum cumulis*. *perrumpere stationes* infra l. IV. c. 1. §. 17. &c. Aliter *prorumpere* sine casu notat etiam e porta *erumpere*, praeceptis incurrere. supra Medic. sec. *omnia c.*

¹⁰ *Legato suo*.] Legatos suos Cantabrigienses tres, Leidensis pr. & Hillensberg. cum Ed. Paris. *Suos* etiam Medic. prim. Forſan a praepositione *cum* expulsum est *C. Marcii* nomen: nam Livius, qui hanc pugnam in quarto Fabii Rulliani consulatu factam pluribus, sed aliter, quam noster, enarrat l. X. c. 28. 29. ait inter alia *supervenimus deinde his restituentibus pugnam L. Cornelius Scipio, & C. Marcius cum subsidiis ex novissima acie, jussu Q. Fabii Consulis ad praesidium collegae missi. pro capere Sanutus occupare, MS. Petrenſ. excipere.*

est, ¹¹ Romanis crevit animus, & Samnites per-
terri i fugam molientes caesi sunt.

III. ¹² Minucius Rufus Imperator; quum a
¹³ Scordiscis Dacisque premeretur, quibus impar
erat numero, praemisit fratrem, & paucos equi-
tes una cum aeneatoribus; praecepitque, ut, quum
vidisset contractum proelium, ¹⁴ subitus ex diver-
so se ostenderet, juberetque, aeneatores concine-
re. ¹⁵ Sonantibus montium jugis, species ingen-
tis multitudinis obfusa est hostibus, qua perterri-
ti dedere terga.

IV. ¹⁶ Acilius * Glabrio Cos. adversus Antiochi
regis

* Vulgo ATTILIUS.

¹¹ Romanis] Leidenfis sec. Ro-
mano recte, nostri & omnium hi-
storicorum stylo. paullo ante
transgrediebatur Romanus.

¹² Minucius Rufus] Vide Eu-
tropium iv. 33. Epit. l. lxxv.
Flor. iii. 4. TENN. In Leid.
sec. A. Min Sanuto Amnius.
male: nam appellabatur Marcus.
Ceterum e nummis, & inscri-
ptionibus edidi Minucius Rufus.
Confer Pigh. Ann. T. 3. p. 128.
& 133.

¹³ Scordiscis] Keuchenio e MS.
Arteriano placet Scodrisis, quia
urbs eorum Graece Σκόδρα; at-
que ita de hoc populo loquitur,
quasi ignobilis esset, & raro in
historiis occurreret, cum Scor-
disci, (quomodo & in tabulis
Capitolinis vocantur) celeberrimi
fuerint, Delmatiae confines
populi; & aegre tandem a Mi-
nucio devicti. Interim quae ad-
fert de Σκόδρα & Σκόδρα fura-
tus est a Salmasio ad Florum l.
31. c. 33. ubi vide Cel. Dukerum,
& de Metathesi litterae q̄ Gudium
ad Phadri Fab. 25.

¹⁴ Subitus.] MSS. tres subito.
perperam. Adi ad l. i. p. 13. su-
bitus evasit. & §. seq. subitus ap-
paruisse. MSS. quo, & San. vi-

dissent & ostenderent. Male iti-
dem in fine San. MSS. s. & Edd.
Rom. ac Par. effusa. Ed. Bonon.
affusa: Vatic. vasa. Proprium enim
hac in re est offundere. Consule,
quos laudavi ad J. Obseq. c. 124.
& Heinsium ad Valer. Flacc. l.
iv. 482. Ac Comment. ad Curt.
l. iv. 9. 15. Caligine, quam su-
mus offuderat & c. 12. §. 20. Ca-
ligo, quam humidi offuderant mon-
tes. Utrobique vulgo eff. Hoc
compositum reddendum est quo-
que Laetantio e MS. veterrimo
l. 11. c. 16. Humanis pectoribus
errores offundant; vulgo infundant.

¹⁵ Sonantibus.] Frequens est
apud poetas, ut montes clamore
sonare dicantur. Adi modo O-
vid. l. 111. Met. 703 vi. 589.
Senec. Hippol. 38. OEdip. 570.
Herc OEt. 1895. & passim. Ni-
hilominus hoc loco me nondum
poenitet conjecturae, quam lae-
tor, me etiam a summo Grono-
vio ad marginem codicis sui ad-
textam vidisse resonantibus. Syl-
laba re sine dubio absorpta fuit a
praec. voce concinere. Hoc com-
positum sexcenties de Echo oc-
currere, quis nescit? Eodem fe-
re modo Curt. l. viii. c. 10. 16.
juga montis collesque resonabant.

¹⁶ Attilius.] Acilius Scr. SCRIV.
MSS.

regis aciem, quam is ¹⁷ in Achajam ¹⁸ pro angustis a Thermopylarum direxerat, iniquitatibus loci non ¹⁹ inritus tantum, sed cum jactura quoque repulsus esset, nisi circummissus ab eo ²⁰ Porcius a Cato, ²¹ qui tum, jam consularis, Tribunus militum a populo factus in exercitu erat, de-

a Vulgo PER ANGUSTIAS. b Vulgo M. PORCIUS. c Vulgo JAM CONSULARIS desunt.

MSS. *Acilius*. Sic quoque Guderus, & Gronovius. TENN. *Acilius* etiam Leidenf. pr. Gudianus, & Voss. cum Edd. Bonon. Paris. Hitt. & Wechelii. quod restitui. Praeter Plutarchum in Catone, & alios hujus M. Acilii Glabrionis Strategema multis commemorat Livius l. xxxvi. c. 14. & sequentibus. *Acilius* jusserat etiam rescribi Lambinus ad Nepotem p. 296.

17 *In Achajam*] MSS. duo *Achajia*. Quod non opus est. Nam in hic notat *intra Achajiam*, ut saepius jam monuimus. Thermopylae enim sunt in *Phrygiis Achajis*. V. Livium loco citato.

18 *Per angustias Thermopylarum*] Livius c. 15. dicit *inter saltum Thermopylarum sese recepit*. & c. 16. *intra portas loci ejus castris positis, munitionibus insuper saltum impendebat*. Verum MSS. omnes constanter hic edunt. *pro angustis*, hoc est ante, in ore angustiarum. Huc facit Plutarchus in Catone p. 343. *Ἀντίοχος φράξας τὰ περὶ Θερμοπύλας εἰνὰ τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς αὐτοφύεσι τὸ πᾶν ἰρύμασι, περιβαλὼν χαρκαῖα καὶ διατειχίσματα, καθῆτο, τὸν πόλεμον ἐκ κελικίνης νυμίζων, τὸ μὲν κατὰ τὸ σῶμα βιάζεσθαι πάντας ἀπειγίνωσκον οἱ Ῥωμαῖοι*. Ceteri igitur MStorum auctoritati, quam secuti etiam sunt Editores Parisienses. De verbo *direxerat*, pro quo Arceian. male *deduxerat*, consu-

le Cl. Wasse ad Sallustii B. Jug. c. 99. *Infra c. v. §. 24. per collem, qui imminet, & in lateribus angustiarum aciem direxit*. §. 27. *Directa acie ad Cannas*.

19 *Irritus*] Scribere se ait Keuchenius *territus*, non *irritus*. Non fecisset, si sibi ob oculos posuisset Livii verba c. 18. *Mulsi temere subeuntes vallum transfixi sunt; & aut incepto irritato recessissent, aut plures cecidissent, nisi M. Porcius &c.* Mox *jacturis* Hillensberg. & pro *nisi* Medicci, & Edd. Italicae ac Paris. ubi, ac Petrenf. simpliciter *missus*.

20 *M. Porcius Cato*.] Praenomen hoc Scriverio rursus debetur. Nam Scripti, & Edd. ante illum non agnoscunt: crebro nostri more. *Cato* simpliciter Gudianus. Restius in sequentibus addidisset duo verba, ut videbimus.

21 *Qui tum tr. m. a. p. factus*] 3. Hill. *Qui tum, jam consularis, tribunus tr. m. a. p. factus*. Et ita Gronovius in MSS. cod. invenit. Constat ex Livio, Catonem tunc consulatu functum. Restitui Frontino duas voces *jam consularis*, quas inepte Keuchenius, inventas in Edit. Parisiensi, pro Glossemate habet, & nihili ducit. Agnoscunt eas quoque tres Cantabrigienses, ambo Leidenses, Gudianus, Palatinus, Vaticanus, & Mediccus antiquior. *consularis* etiam est in Editionibus Romana, & Bonon. pro *tum* Mediccus alter *jam*. Diserte Plutarchus Catonem eo nomine laudat, quod *jam consularis non dedignatus est sub*

dejectis ²² jugis ²³ Callidromi ²⁴ AEtolis ^a, qui
 ea praesidio tenebant, super ²⁵ imminentem ^b ca-
 stris regiis collem, a tergo subitus adparuisset.
 Quo

^a Vulgo MONTIS AET. Q. PR. TENEBANTUR. ^b EMINENTEM
 vulgo.

Acilio militiam sequi, ut Tribu-
 nus, p. 542. & Livius l. cit. c. 17.
Consul posteaquam in seffa superiora
loca ab AEtolis vidit, M. Porcium
Catonem & L. Valerium Flacum,
Consulares legatos &c. Catonem in
Callidromum mittit, ubi videndi
Glareanus, & Sigonius.

22 *Jugis*] Lambinus l. cit. ad
 Nepotem emendat *de jugis*. Certe
dejectis jugis AEtolis nequaquam
 elegans est. Putarem ego, ab au-
 ctore relatum *dejectis jugo C. AEt-*
olis, ut est apud Livium, nisi se-
 quentia qui ea pr. &c. ut legen-
 dum est, me inhiberent. Quam-
 quam posset dici, illa esse cor-
 rupta, postquam *jugo* in *jugis* jam
 abierat, & reponendum qui id.

23 *Callidromi montis, AEtolis, qui*
praesidio.] Intricata lectio; nec in
 libris auxilium. nam quod qui-
 dam pro *AEtolis, Callidromi a-*
colis habebant, id etiam a por-
 tento (nisi forte *Callidromi accolis*
 ex eo faciendum est) propius ab-
 est. Legerim tamen ego ex Plu-
 tarcho (qui sexcentos AEtolos
 cacuminibus Callidromi montis
 ab Antiocho praesidio impositos.
 a Catone profligatos scribit) *de-*
jectis jugis Callidromi montis AEt-
olis, quorum praesidio tenebantur;
 aut certe, qui ea praesidio tene-
 bant. Malimque etiam postea su-
 per imminentem regiis castris col-
 lem, quam super eminentem. Consi-
 derent docti. Mod. Scio, AEtolo-
 los in Callidromo praesidere so-
 litos; testante id ipsum praeter
 alios Livio l. xxvii. Igitur Phi-
 lippus, inquit, *dejecto praesidio,*
fufis AEtolis, qui saltem Thermo-
pylarum insidebant. Nihilo secius
 suspecta mihi illa, qui praesidio te-
 nebantur. Deinde, quod alii in

libris reperisse se ajunt, *Callidro-*
miacolis; id putq. olim fuisse Cal-
 lidromi colis, & utrumque illud
 collis & montis pro glossemate in-
 duco; scriboque, *dejectis jugis Cal-*
lidromi AEtolis: Livius l. xxxvi.
Extremos ad Orientem montes, OE-
ram vocant; quorum quod altissi-
imum est, Callidromum appellatur.
 Adeundus & Strabo l. ix. Appia-
 nus de bellis Syriacis; item Plu-
 tarchus in Catone. Strab. Recte
 suspicatur Stewechius, montis esse
 Glossam, nam in MSS. & Edd.
 pp. legitur tantum *Callidromi acco-*
lis vel *Callimontis dromiacolis*: unus
 montis *Callidromi* certo indicio
 montis fuisse superscriptum & re-
 scribendum modo *Callidromi AEt-*
olis. Montis etiam nomen non
 addunt Plutarchus, nec Livius.
 Sic montem esse Glossam vidimus
 l. i. 8. 3.

24 *Qui praesidio tenebantur*] U-
 nus Reg. duo Hill. *quae praesi-*
dio, & sic Gujetus. Tann. Vul-
 gatum non est Latinum. unde
 Lambinus emendabat *quorum*. sed
 hoc nimis recedit a vulgata scri-
 ptura. Petrensis ab *AEtolis qui*
praesidio detinebantur. Unde con-
 jicere possis, *Aet.* qui praesidio
 inibi erant. Praesidio & in praesi-
 dio esse saepissime Livius & alii.
 l. iii. c. ii. §. 2. *Qui praesidio*
illis erant. De voce inibi monui-
 mus quoque supra. Sed Mediceus
 antiquior, Leidensis prim. & Edd.
 Rom. Bonon. ac Paris. etiam ex-
 hibent *quae pr.* unde sine haesita-
 tione lego qui ea pr. tenebant, ut
 conjecit Modius. vide ad l. i. 8. ii.
 contra praesidio tenebantur depra-
 vatum est in tenebant l. iii. c. 6 §. 7.

25 *Super eminentem castris re-*
giis collem, a tergo subitus appa-
ruisset.

Quo facto perturbatis Antiochi copiis, utrinque inrupere Romani, & fufis fugatifque castra ceperunt.

V. C. Sulpicius ²⁶ Peticus ^a ²⁷ Cos. contra Gallos dimicaturus, iussit muliones clam in montes proximos cum mulis abire, & ²⁸ indidem, conferto jam proelio, velut equis insidentes ostentare se pugnantibus: quare Galli existimantes, adventare auxilia Romanis, cessere jam pene victores.

VI.

^a Vulgo PETREJUS. ^b Vulgo INDE.

quisset.] Necessario emendandum super imminentem castris. Audi Livium: Ni M. Porcius Cato, inquit, ab jugo Callidromi, dejectis inde Aetolis, & magna ex parte caesis (incantos enim & plerosque sopitos oppresserat) super imminentem castris collem apparuisset. Proelium hoc, quo de agitur, Attilii Glabronis, & regis Antiochi, commissum anno Urbis DCLV., M. Claudio Marcello, T. Quintio Crispino Coss. STEW. Imminentem Stewechius, quem ad hoc exemplum vide. Adhibe & Modium. SCRIV. Unus Reg. duo Hill. Modius, Stewechius, Gujetus. Imminentem. TENN. Ineptissima est vulgata lectio, quam bene damnant viri docti, nimis timidi, quod in textum non receperint. Nam imminentem habent Palatinus, uterque Leidens. Gudianus, & omnes Cantabrigienses, vehementer probante Cl. Wasse ad Sallust. B. Jug. c. 99. & jam diu ante Ill. Schelio ad Hygin. p. 139. Immo vel invitis libris sic legissem e Livio, cujus locum jam allegavit Stewechius, super imminentem castris collem apparuisset. Quomodo alibi saepius Livius, ut l. XXXVIII. 21. XLIII. 22. Inf. c. 5. § 24. Male Lambinus una voce tenebantur super eminentes colles & mox sopita.

Vide modo ad praeced. Ex. Dein utraque, Edd. pp. & pro lirrups perperam Lambinus irrupsa.

²⁶ Petrejus] Immo Peticus, quod nomen Sulpiciae genti, & in historiis obvium. Fasti. SCRIV. 3. Reg. unus Hill. confirmant conjecturam Scriverii, Peticus, Sulpiciae genti nomen, & in historiis obvium. Ruben. l. II c. 29. elect. Unde apud Frontinum l. I. c. 12. n. 8. C. Sulpitius in Galliis, legit idem Scriverius. TENN. Petrejus ab Ed. Parisiensi profluxit, cum antea esset editum Poritus. MSS. plerique Petitus, unus Parthicus, sed Peticus, quod reposui, clare exstat etiam in Leidensi primo, Vaticano, Palatino, & Vossiano; ut ab omnibus vocatur historicis. de loco l. I. c. 12. §. 8. illic vidimus.

²⁷ Cos.] Dictator. Vide Cuspinian. p. 125. SCRIV. Cur. post. Errare auctorem, & Sulpicium contra Gallos in Italia pugnatem dictatorem fuisse docet quoque Perizon. Anim. Histor. c. 2. p. 80. Hoc Strategema ejus refert Livius l. VII. 14. sed alio paullum modo. e Consulis titulo patet, haec a nostro e Livio non esse desumpta.

²⁸ Inde] Petrensis identidem, quod placuit viro docto. Rectius Leidensis prim., Hillensb. Gudianus.

VI. Marius, ²⁹ circa aquas Sextias, quum in animo haberet postera die depugnare adversus Teutonos, Marcellum cum parva manu equitum peditumque noctu post terga hostium misit, & ad implendam multitudinis speciem, agasones lixasque armatos simul ire iussit, jumentorumque magnam partem instratorum ³⁰ centunculis, ut ³¹ per hoc facies equitatus objiceretur; praecepitque, ut, quum animadvertissent, committi proelium, ipsi in terga hostium descenderent. Qui adparatus tantum terroris intulit, ut asperrimi hostes in fugam versi sint.

VII. ³² Licinius ^b Crassus, fugitivorum bello ³³ apud Calamarcum educturus ³⁴ militem, ad-
ver-

^a Vulgo cum c. ^b M. addunt vulgo.

dianus, & Vossian. *indidem*, id est ex eodem loco. Glossae *ἐν τοῖς αὐτοῖς*, *ἐν τῇ αὐτῇ*. Livius l. xxvii. 12. *Bruttiorum indidem per fugae*. adde Rutgers. l. v. Var. Lect. c. 19. Mox *quare* deest in Ed. Vesal. non male. si addicerent MSS.

²⁹ *Circa aquas*] Medic. sec. contra a. Leidens. sec. *juxta*. Mox rursus *Theotonos* Medicei, & Edd. Italicae, ut supra; alii *Theutonos* & *Theutonq*. MSS. scx, & Edd. eadem *nocte*, quae vox in Vaticano deest. De hoc Strategemate Marii adi Plutarchum p. 416. & Polyaen. l. viii. 10. 2. qui tamen de Agasonibus & jumentis πε γῶν quidem.

³⁰ *Cum centunculis*] Medicei *cum cuniculis* cum Ed. Romana, Leid. sec. *cum tuniculis*. Vossian. *cum tunicis*. Hillensb. *continiculis*. Ed. Paris. *cum continiculis*. Hittorp. *Instrutorum cum Centunculis* & in marg. *cuniculis*. Palatin. *centunculis*. Sed optime Leidensis pr. Gudianus, & Petrensis *instrutorum centunculis* sine

τῶν cum. Huc enim ceterorum MSSorum aberrationes ducunt. quod etiam notavit in libri sui margine Is. Vossius; neque aliter locum adducit Lipsius l. 111. de Mil. Rom. Dial. 7. ubi de centunculorum stratis agit. Male nonnulli codices *instrutorum*. Livius l. vii. 14. *Mulis strata detrahi jubet; binisque tantum centunculis relictis*.

³¹ *Per hoc*] Medicei *per haec*. Dein *advertissent* Edd. Bon. & Paris. *animadvertisset* Hillensb. & Leid. sec. dein Medicei, & Edd. *primae iniri*. Vide ad praefat. hujus libri. Mox Cantabr. tert. *discederent*, male. adi l. i. 8. 2. Tandem pro *ut* in Mediceis, & Edd. *iisdem quod* & pro *sint*, *sunt*; quod est quoque in Voss. & Cantabr. tert. ac Ed. Par. Medic. pr. *in terga v. sunt*.

³² *M. Licinius*] Praenomen rursus tacitus adposuit Scriverius, non repertum in MSS. ut solet addito gentili praenomen omittere noster, quod vel e solo hoc capite patet.

³³ *Apud Calamarcum*] Alii, *apud*

versus Castum & ³⁵ Gannicum ^a duces Gallorum,
duodecim cohortes cum ³⁶ C. Pomptinio ^b, &
³⁷ Q. Marcio ^c Rufo legatis post montem cir-
cum-

^a Vulgo CANIMOCUM. ^b Vulgo C. PROMPTINO. ^c Vulgo CUM.
Q. MARTIO RUFFO.

apud Calamatum. de quibus ni-
hil scio, nisi nescio. Plutarchus
sane horum non meminit: sed
hoc dicit tantum, quae hic nar-
rat Frontinus, non procul a sta-
gno Lucano accidisse. Mod. Alias
Calamatum. & sic fere MSS. quo-
rum alii Calamatrum vel Calamar-
trum, alii Calarnatum, alii Ca-
malatrum. Legendum fortassean,
M. Licinius Crassus, fugitivorum
helo, ad caput Silari amnis. Qua-
modo fere Orosius lib. v. cap. 35.
Vel ad Silarum amnem. sed vide
infra ad exemplum 34. Capitis
sequentis. SCRIV. Eadem varie-
tas in MSS. ab Ortelio visis, &
meis. In Mediceo antiquiore Ca-
lamatum, in altero, & Vossia-
no Calamatum, & Edd. pp. vel
Calamatrum. Quod verum no-
men sit, cum ignarissimis ne-
scio. Calamatum placebat Phil.
Cluverio Ital. Antiq. l. iv. p.
1256. qui putat idem fuisse, quod
hodie Capachio Vecchio, & infra
eodem modo scribendum esse.
In Lucania rem gestam esse con-
stat, non vero in Apulia, ut est
apud Eutropium l. vi. c. 7. Mon-
tem indigitari patet quoque ex
nostri verbis post montem, & in
altero loco praedicti montis. Ex
Orosio autem liquet, non acci-
disse ad Silarum amnem; ait enim
priusquam ipsum Spartacum ad ca-
put Silari fluminis aggredere-
tur, Gallos auxiliatores ejus Germanos-
que superavit.

34 Militem] MSS. Medicei, &
Edd. Italicae male milites, eo-
dem sensu.

35 Castum & Canimocum] Alii,
Castrum & Tanonicum. Sed vide-
tur ex Plutarcho legendum Ca-
stum & Canicium. Vide Crassi vi-

tam. Mod. Gannicum, sive Canni-
cum videtur legendum ex vesti-
giis meliorum codicum: & sic
ipse Frontinus hoc libro cap. seq.
exemp. 33. ubi repetita est haec
historia: ibidemque diserte legi-
tur ex factione Casti & Gannici,
sive Cannicii. Plutarcho in vita
Crassi, Γαϊῶ Καννίκιος καὶ Κασ-
τῶ, Caius Cannicius & Castus.
Livio l. XLVII. est Granicus. Vide
Orosium l. v. c. 24. & qui ab eo sua
mutuati, Paulum Diaconum Hi-
stor. Miscellae l. vi. & Frecul-
fum tom. i. l. v. c. 16. Mox sub
finem hujus exempli est in mem-
bris decurrissent, pro decur-
rissent. SCRIV. C. v. § 34. MSS.
Casti & Gannici diserte habent.
Hic Canonicum, Caninocum, Cam-
nocum, Camincum & similia, quae
pugnant magis pro Plutarchi p.
549. Καννίκιῳ. Gannicum tamen
ob seq. locum & Livii corruptum
Granicum cum Cluverio recepi.

36 C. Pomptino.] Nuspiam oc-
currit tale nomen Romanum.
Rescribe mecum C. Pomptinio, ut
exhibent clare ambo Leidenses,
Petrensis, & Ed. Paris. alii Pom-
ponio, Pomptinio, Poncinio, Ca-
tone Porcio. Fuit C. Pomptinus,
sive ut alii ex Fastis malunt Pon-
tinus, praetor sub Ciceronis
consulatu. Agunt de eo Glandorpius in Onomast, p. 709. &
Pigh. in Fast. T. III. p. 322. &
saepius. Male in Dionis l. xxxix.
in fine Πομπτίνῳ editur. Eo-
dem modo Pomptinus ager Pomp-
inae paludes corrupte in veteri-
bus libris exarantur Pomptinus
& Pomptinae & Pontinae.

37 Cum Q. Martio Ruffo] Prima
delevi τὸ cum auctoritate MSto-
rum

cummisit: ³⁸ quae quum, commisso jam proelio, a tergo clamore ³⁹ sublato^a decucurrissent, ita fuderunt hostes, ut ubique ⁴⁰ fuga, nusquam^b pugna capefferetur.

VIII. ⁴¹ M. Marcellus, quum vereretur, ne paucitatem ejus militum clamor detegeret, simul lixas calonesque, & omnis generis sequelas conclamare jussit; atque ita hostem magni exercitus specie exterruit.

IX. Valerius ⁴² Laevinus^c, adversus Pyrrhum, ⁴³ OC-

^a Vulgo JAM S. DECURRISSENT. ^b Vulgo FUGAM PRO P. CAPESSERENT. ^c Vulgo LEVINUS.

rum plerorumque. Dein velim scire, num *Ruforum* nomen, nam sic libri, non *Russo*) umquam fuerit in gente *Marcia*. Per ¹ vulgo etiam hic *Martio* perperam scribebatur. MSS. quatuor cum Edd. primis *Mario*. Praenomen non agnoscunt Medic. antiquior & Edd. primae, scribentes ² cum *Mario*. Medicus alter ³ Gajo *Mario*. Leidens. pr. *que Marcio*, secundus ⁴ C. *Marcio*. Forsan pro cum *Q. Marcio* scribendum *C. Minucio*. De *M. Minucio Rufo* facta est mentio §. 3. Eiusdem nominis quaestor fuit etiam Pompejanarum partium in bello Civili. V. Glandorpium. *Rusi* nomen adhaesit multis gentibus, quarum nulla propius accedit ad corruptum *Marcus*, quam *Minucia*.

³⁸ *Quae*] Uterque Medicus, & ambo Leidenses cum Edd. Italicis *qui*. Utrumque probum; nam & ad legatos, & ad cohortes potest referri; immo licet ad cohortes referas, vel sic *qui* per Synthesin facile admitti possit.

³⁹ *Jam sublato*] Nemo non videt, inconcinnam & inanem hic esse repetitionem *jam*, quod praecessit. quare delevi, auctoribus MSS. Medicis, Leidensibus, Gudiano, Palatino, Vossiano, &

Edd. Rom. ac Bononiensi. Statim etiam edi curavi *decucurrissent*. nam praeter Scriverii & Keucheni codices sic exhibent MSS. meorum quinque optimi, & Ed. Paris. V. ad l. 1. §. 15.

⁴⁰ *Fugam pro pugna capefferent*] MSS. omnes ut *ubique fuga, nusquam pugna capefferetur*. recte. TENN. Sic etiam sex mei meliores. *fugatis quod p. capefferetur*, uterque Medicus, *capefferetur* etiam Leidens. pr. *fuga, nusquam pugna capefferetur* verum est sine dubio. Lucan. l. VII. 532.

nulla secuta est

Pugna; sed hinc jugulis, hinc ferro bella geruntur.

⁴¹ *Marcellus*] Praenomen *M.*, ut alibi, recte addunt duo Cantabrig. Gudianus, Leidens. pr. Palatin. Hillensberg. & Vossian, dein *ita* non compareret in utroque Leidensi, Gudiano, Palatino, Hillensb. & Voss. in Mediceo *itaque sic h.* In fine Ed. Rom. *speciem extrivit*, Paris. *s. terruit*. MS. Commel. *deterruit*.

⁴² *Levinus*] Notat Keuchenius, in suo MSto non male exaratum esse *Laevinus*. quod unice verum est. per dipthirongum *ay* Graeci, & in antiquis marmoribus aliisque monumentis Latine per *ae* ubique scribitur. Vide praeter alios

⁴³ occiso quodam gregali, tenens gladium cruentum, utrique exercitui persuasit, Pyrrhum interemtum. Quamobrem hostes destitutos se ducis morte credentes, consternati a mendacio, se pavidum in castra receperunt.

X. Jugurtha, ⁴⁴ in Numidia, adversus C. Marium, quum Latinae quoque linguae usum ei conversatio pristina castrorum dedisset, in primam aciem ⁴⁵ procucurrit, & occisum ab se C. Marium ⁴⁶ tum Latine ⁴⁷ clare praedicavit, atque ita multos nostrorum avertit.

XI.

^a Vulgo EPIROTARUM R. ^b PROCURRIT vulgo & A SE.

alios Pighium T. 1. Ann. p. 431. ubi jam emendavit Plutarchi vitiosum 'Αλβί, & aliorum *Lavinius*. Correximus hoc quoque l. iv. c. 7. §. 7.

⁴³ *Epirotarum regem*] Haec in MSS. verba nusquam apparent. TENN. Praeced. cap. §. 21. jam monui, nimis liberalem hic fuisse Scriverium, qui haec verba primus addidit. In meis etiam Codicibus non inveniuntur. Sed in Medic. pr. *adv. P. agens*. Mox vulgo contra MSS. *exercitui utrique*. In Leid. sec. *ex. Pirri*. In Vaticano deest *exercitui*. Dein Medic. antiquior *const. e mendacio*. Cantabrigienses, teste Wasseo, *de m.* ut l. 1. §. 28. *de insidiarum metu*. Nil tamen muta ^a notat per, *prae*. Curt. l. v. 4. *Vates adhibere coepit a superstitione animi*. Tandem plerique *in castra se pavidum*. a Leidensi pr. absunt *in castra*.

⁴⁴ *In Numidia*.] Vossian. a m. pr. *in India*. Mediceus uterque *Numida*, rectius vulgato: quamquam utrumque a lectore quodam additum videtur. Bis jam auctor Jugurthae meminit, sed utrobique sine tali additamento. l. 1. §. 8. 11. 1. 13.

⁴⁵ *Procucurrit*] E MSS. Cantabrigienses jam monuit Cl. Wasseo

se ad Sallust, scribendum esse *procucurrit*; quibus adstipulantur Gudianus, Leidens. pr., Hillensb. Medic. & Vossian. cum Ed. Paris. quod jam saepe habuimus. Unus *decurrit*, alius cum Edd. primis *praecurrit*, perperam. dein *ab se* dedi auctoritate Medicei pr.

⁴⁶ *Tum Latine*] Haec desunt MSS. TENN. Voces hae olim jam suspectae Clarissimo Wasse non comparent quoque in tribus Cantabrigiensibus; quare libenter eas deleas vellet. *Tum* abest etiam a Mediceo pr. In alio *cum*. Ego quoque e Glossa eas in textum irreplisse putem, nisi fuerit *cum Latine, tum clare*, ut idem conjicit. sed vide notam sequentem.

⁴⁷ *Clare praedicavit*] Quidam *clamare coepit*. MOD. & SCRIV. Unus Reg. *clamare coepit*. ut Modio conjectum. Sallustius Jugurth. c. 101. *Ibi Latine (nam apud Numantiam loqui didicerat) exclamat, nostros frustra pugnare: paulo ante Marium sua manu interfecit: simul gladium sanguine obtusum ostendere, quem in pugna, satis impigre occiso pedite nostro, cruentaverat*. TENN. *Clamare coepit* placet quoque Keuchenio: & certe ita inveni in Edd. Rom. Bonon.

XI. ⁴⁸ Myronides Atheniensis, dubio proelio adversus Thebanos ⁴⁹ rem gerens, repente in dextrum suorum cornu ⁵⁰ profiluit ^a, & exclamavit, sinistro jam se vicisse: qua re & suis alacritate, & hostibus metu injecto, vicit.

XII. ⁵¹ Croesus praevalido hostium ⁵² equitatu ca-

^a Vulgo PROFILUIT.

non. Wechelii, & Vaticano, atque antiquiore Mediceo. In altero etiam *conclamare coepit*. Unde videtur Auctor reliquisse *Marium, clare tum proclamare coepit* i. e. clamavit; quomodo habet Sanutus. In quatuor aliis *praedicavit clare*, certo indicio, aliud quid olim fuisse lectum. *Coepi facere & similia pro fecit &c.* passim apud omnes scriptores reperias. c. 7. 14. *Coepit signum dare*. In Phaedro nihil est frequentius. Vide indicem. Livius l. xxvii. 26. *Orare Scipionem coeperunt & saepe*. ut notum est. attamen c. 7. §. 2. *clare pronuntiavit*.

⁴⁸ Myronides.] Sic recte hoc loco MSS. & Edd. Male vulgo *Myrodines* erat l. iv. 7. 21. ubi vide. & de hoc Strategemate Polyæn. l. i. c. 35. 1. unde patet, male in Edd. multis, & Sanuto hic esse *dextro*; *ἐν τῷ δεξιῷ κέρως δεξιῶν*.

⁴⁹ Rem gerens] h. est. pugnans. Liv. ix. c. 35. *Neque missilia habebant, quibus eminens rem gererent*, alias est praesse imperio. Horatius.

Rem gerere, & captos ostendere civibus hostes.

TENN. Vide ad Obseq. c. 125. *proclamavit rem geri*. Caes. B Civ. c. 1. 51 Flor. l. iii. 3. in f. supra l. ii. 7. & passim.

⁵⁰ Profiluit.] Medic. pt. & Edd. pp. *praesilivit*. sed recte unus Leiden- sium, Palat. Hillensb. & Ed. Wech. *prosiluit*. ut ubique in optimis scribitur codicibus: & ut alii in aliis auctoribus, sic nos

in Lucano passim rescriptimus. V. ad l. i. 188. idem restitui c. 8. §. 13. l. iv. 6. 2. 7. 12.

⁵¹ Croesus] Gronovius legit *Cyrus*. quia ei fuit camelorum copia, & hoc ingenium. TENN. *Cyrum* hoc Strat. gema adhibuisse contra Croesum, constat ex Herodoti lib. i. c. 80. & Polyæni l. vii. 6. 6. Qui ni auctoris sit error, quod credam potius, posset conjici, olim lectum fuisse *Cyrus Croesi p. equitatu*. sed ita contra *Cyro* adscribit; quod Dario accidit l. iii. c. 3. §. 4. *Cyrus* reponi hic etiam voluit Ill. Cu- perus Diss. i. de Elephantis c. 2.

⁵² Equitatu] Tres Reg. *Equitatu*. Ablativus saepe pro Dativo usurpatus. Virgil. iv. Georg. 158.

Namque alias victu invigilant.

vs. 198.

*Quod nec concubitu indulgent,
nec corpora segnes*

In Venerem solvunt.

1. AEneid 261.

Parce metu Cytheræ.

vi. AEneid.

Teque aspectu ne subtrahere nostræ. Sic Vegetius l. i. c. 9. *Sed & cursu praecipue adsuescendi*. Porro l. iv. L. L. *Praetor dictus, qui praeciret juve, & exercitu*. Livius. *Consul habendo delectu dat operam*. Plautus Rudent. *Hae arundines sunt nobis questu & cultu*. contra Dativus cessit loco Ablativi. Plaut. Bacchid. *Ista sunt lepida memoratui*. Varro. *Atque quod indigent potui, poma dicta esse putant*. Sisenna. *Alii saltui ac velocitati certare*. Caeterum haec histo-

Camelorum [gregem obposuit; quorum novitate
53 & horrore consternati equi, non solum infiden-
tes praecipitaverunt, sed peditum quoque suorum
ordines 54 protriverunt, vincendosque hosti prae-
buerunt.

XIII. Pyrrhus, Epirotarum rex, pro 55 Ta-
rentinis adversus Romanos, eodem modo elephan-
tis ad perturbandam aciem usus est.

XIV.

Historia est apud Herodot. I. c. 80.
Κάμηλον ἵππῳ φοβέεται, καὶ
οὐκ αἰείχεται ὅτι τὸν ὄμῳ ἐν-
φρανόμαρ. Camelos etiam
produxit contra Lucillum Mi-
thridates, contra Scipionem An-
tiochus. Plutarch. Lucull. Xerxes
Herodot. VII. c. 83. & 87. Atta-
banus contra Macrinum Hero-
dian. IV. c. 14. Vide de eorum
odio adversus equos naturali Plin.
I. VII. c. 18. Solinum. c. 52. His
cursum publicum in angariis ha-
bitum Plin. VI. c. 23. & plus cen-
tum octoginta septem passuum
millia confecta testatur Diodorus
Siculus I. XIX. Τένω. Equitatu
etiam Leidens. pr. Medicus, &
Ed. princeps. recte. Non autem
est Ablativus, ut putabat quo-
que Stewechius ad Vegetium I. I.
c. 9. Sed & cursu adsuendi,
ut est quoque in sex MSS. a me
visis; sed Dativus, qui optimis
scriptoribus ubique in usu per a-
pocopen, & in MSS. antiquio-
ribus frequenter invenitur. Adi
omnino J. G. Vossium de Ana-
log. I. II. c. 18. & J. Perizon.
ad Sanct. Min. I. I. c. 6. ac Com-
ment. VV. DD. ad Propert. I. II.
12. II. I. 68. Virgil. Ecl. V. 29.
Georg. IV. 158. 198. Valer. Flacc.
III. 629. & Sallust. B. Jug. c. 6.
Non se luxu neque inertiae corrup-
pendum dedit. Visu pro vicini in
nonnullis I. III. c. 5. Vide etiam
I. II. c. 12. §. 2. De camelis, quae
adfert Tenuilius, etiam cum nu-
merorum vitiis (nam apud Plin-

nium de camelis hoc non dici-
tur I. VII. sed I. VIII.) descrip-
sit Stewechio ad Vegetium I. III.
c. 23. Camelos aliquantae nationes
apud veteres in aciem produxerunt.
Livius I. XXXVII. 40.

53 Et horrore] Non temere hanc
vocem, a MSS. & Sanuto reten-
tam proscribere ausim. Praefero
tamen multum Cl. Wesselingi
conjecturam odore. Novitas &
horror utrumque tantum ad vi-
sum pertinet; ὄμῳ addunt He-
rodotus & Polyaeus ἵππῳ δὲ
καμήλων φεύγει καὶ τὴν ὄψιν καὶ
τὴν ὄμῳ. Sic aspectus & odor e-
lephantorum consternat equos,
apud Livium, Ammian. & Flo-
rum, ad ejus I. I. c. 18. vide
Notas Virorum DD. adde Hirt.
De B. Afr. c. 72. Ut jumenta be-
stiarum odorem, fridorem, speciem
consuetudine capta non reformida-
rent.

54 Protriverunt] Proterraverunt
Mediceus sec. perterraverunt Edd.
Italicæ cum Cod. Palatin. per-
triverunt Ed. Wechel. prostrave-
runt Leidens. sec. turbaverunt, Sa-
nut. Omnibus his rectius est
vulgatum. Adi I. II. c. 2. §. 4.

55 Tarentinis] Arcetian. Taran-
tinis. dein perturbandum Edd.
Rom. & Bonon. Addit autem
hostium non male Mediceus pri-
mus. Livius I. XXXVII. 41. Fal-
catae quadrigae, quibus se pertur-
baturum hostium aciem credide-
rat.

XIV. Poeni⁵⁶ quoque adversus Romanos identiter fecerunt frequenter.

XV. Volscorum castra, quum prope⁵⁷ virgulta silvasque posita essent, Camillus ea omnia, quae conceptum ignem usque in vallum⁵⁸ perferre poterant, incendit, & sic adversarios exuit castris.

XVI. ⁵⁹P. Crassus^b, bello sociali, eodem modo prope cum copiis omnibus⁶⁰ interceptus est.

XVII. Hispani contra Hamilcarem boves vehiculi-

a Vulgo PROFERRE. b Vulgo M. CRASSUS.

⁵⁶ Quoque] MSS. quidem. Scriv. Ex meis quidem Medic. pr. cum Ed. Bonon. quidam Romana. an sub eo latet adverbium dein?

⁵⁷ Virgulta silvasque. Leid. pr. duo Cantabrig. Gudianus, uterque Medicus, Hillensb., & Vossianus virgultis silvaque. debuisset tum addi praepositio a vel ab. ut sit infra l. iv. 7. 4. ubi hoc & seq. exempl. repetitur prope a virgultis silvaque. Ed. Paris. virgultis silvasque. Palatinus virgulta silvas. Unde omnino censeo, auctorem nostrum scripsisse virgultas silvas. Sallustius in Fragm. Histor. Consedit in virgulta valle nemorosaque. Silius Italic. l. xii. 354.

Virgulta tegitur valle & frondentibus umbris.

Adjectivum virgultus pro virgultis, non noverunt librarii, unde corruerunt. sed vide illic Cl. Drakenb. & Burmann. ad Ovid. Metam. l. iv. in Lutatii Argum. F. 19. ubi Virgulta substant. in fem. gen. unde quis conicere possit quoque, virgultas silvasque. Forsan, & hinc densa virgulta retineri posset in Ablativo, apud Livium l. i. c. 14. ubi tamen vide Gronovium & Heins. ad Vellej. i. 17. Sed mihi virgultas silvas hic & infra verissimum videtur. Ceterum excidisse hic quaedam videntur, nam silvam ipsam non incendit Camillus, sed

ligna, ex silva excisa, quibus vallum castrorum sepiverant Volsci. Rem omnem enarrant Livius l. vi. c. 2. & Plutarchus in Camillo p. 147.

⁵⁸ Proferre] Palat. praeferre: Uterque Leidensis, Medicus prim. Commelin. & Vossian. perferre, ut infra, recte. Hoc enim notat ad scopum destinatum & finem ferre. Vide me ad Lucan. l. v. 674. pertulit unda. Dein in ambobus Medicis exuit in castris.

⁵⁹ M. Crassus] Tres Cantabrigiensis, Leidensis pr. Hillensb. Vossian. & Ed. Paris. P. seu Publius, ut infra. Verissime. Quod mutatum est; quia ejus filius M. Crassus, qui bello Parthico periit, erat vulgo notior. Est hic P. Crassus Censorius & Triumphalis, qui occisus est, sive se ipse, ut alii, occidit, tempore dominationis Cinnanae, & in bello sociali a Lamponio, sociorum duce victus est, octingentis ejus militibus caesis, quo haec nostri pertinent. Vide Appianum l. i. B. Civ. p. m. 635. 636. 662. & Cicer. de Oratore l. iii. c. 3. aliosque.

⁶⁰ Interceptus e.] Alias interemptus est. Minus bene. Mod. Interemptus ex Glossa ortum habent uterque Medicus, & Commelin. cum Edd. Rom. Bonon. & Wechelii, ut alibi. Interceptus l. iv.

huculis adjunctos in prima fronte constituerunt, vehiculaque taedae, ⁶¹ sebi^a, & sulphuris plena, signo pugnae dato, incenderunt: actis deinde in hostem ⁶² bubus consternatam aciem ⁶³ perrupe-
runt.

XVIII. ⁶⁴ Falisci & Tarquinienses, compluri-
bus suorum ⁶⁵ in habitum, sacerdotum suborna-
tis,

^a Vulgo ET SEPI. ^b Vulgo IN HABITU.

l. iv. retinent bene MSS.

⁶¹ *Sebi, & sulphuris plena*] Eo quod in similibus strategematis oleum incendiarium, sulphur, & pix usui esse solent, mutare forte quis possit, illud *sepi* in *pice*, at eum puto contra mentem facturum nostri auctoris. *Sepum*, *sebum*, & *seuum* promiscue usurpabant veteres, pro pinguedine ex omento animalium, ex quo candelae nostrae confiunt. Invenias *sevo*, *sevas*, *severe*; pro quo & *sebare* indifferenter scribebant. obviae voces apud Plinium, Catonem, Columellam non uno loco. STEW. Alias *sevi*. SCRIV. Primo pro *taedae coram* habent Leiden. sec. & tert. sed male. nam *taeda* hic est omne lignum facile ad concipiendam flammam, & ideo quoque *sebo* & sulphure illitum. Livius l. xlii. c. 64. *Facies, taedamque & mal-
leolos suppaie illitos pice parari ju-
bet.* Lucanus l. iii. 504. *Ignis ag-
git vires; taeda sed raptus ab omni*
&c. *Cera & taeda confunduntur*
quoque l. iv. c. 7. §. 9. Dein & *sepi* non legitur in Palatino, Vati-
cicano, nec Edd. Romana, & Bononiensi. & insuper recte ab-
est ab utroque Mediceo, Leiden-
si sec. & tertio, qui e glossa ma-
le exhibet *pice*. Leiden. prim. &
Petrensis *sebi*. probe, quomodo
Harduinus testatur, fere semper
scribi in MSS. Plinii Codicibus
ad l. xxviii. 45. pro *sevo*. nam
nihil. est *sepum*. Gloss. *sebum*

είαρ; & dein *seuum* λίπ^ω, *se-
bum* *είαρ*. Hinc *sebare* Columel-
lae, *sebaceus* Apulejo, & Ammia-
no *sebalis*. *Seuum* ac *pice* jun-
git Caesar l. vii. B. G. c. 25. ut
& l. viii. *Sevi* hic ad marginem
reposuerat Gronovius. In duobus
autem Leidd. haec in Ablativo
ponuntur *cera*, *sepo* (al. *pice*) &
sulphure. Vehicula lignis fuisse
onusta simpliciter ait Appianus B.
Hispan. p. 428.

⁶² *Bubus*.] Sic malui ex sen-
tentia summorum virorum, &
auctoritate quatuor veterrimo-
rum Codd. quam *bobus*. hinc *bu-
bile*, *bubulcus*.

⁶³ *Perruperunt*] *Proruperunt* duo
Medicei, Cantabrig. text. & Edd.
primae; ut supra §. 2. ubi vide.

⁶⁴ *Falisci*] Arcerianus *Faleris*
teste Reuchenio, qui adeatur.
Nonnulli meorum male *Tar-
quinienses*. Palatin. *compluribus so-
ciorum*. & dein Leid. sec. *crimi-
nali habitu praeferentes*.

⁶⁵ *In habitu sacerdotum subor-
natis*] Praepositionem *in*, tan-
quam non magni usus, tollere
lualerim. natam autumo ex ge-
minatione praecedentis *liquidac*.
STEW. *τὸ in* delet Stewechius. *τὸ*
subornatis vero MSS. quod etiam
Sanutus ignorat. SCRIV. *In* re-
tinent MSS. omnes; sed *subor-
natis* carent Palatinus, Vatica-
nus, uterque Mediceus, Leiden-
sis sec. & Edd. Rom. ac Bonon.
Forfan tria haec verba *in habitu*
sub-

tis, faces & angues furiali habitu praeferentibus, aciem Romanorum turbaverunt.

XIX. Idem Vejentes & Fidenates ⁶⁶ facibus adreptis fecerunt.

XX. ⁶⁷ Atheas, rex Scytharum, quum adversus ampliores Triballorum exercitum confligeret, iussit a feminis ⁶⁸ & pueris omnique inbelli turba, greges asinorum ac boum ad postremam hostium aciem admoveri, & erectas hastas ⁶⁹ praeferre. Famam deinde diffudit, tamquam auxilia sibi

subornatis e Glossa nata sunt. Nam sequitur *furiali habitu*. & certe ita quoque non habet Livius, unde desumpsit auctor, l. vii. 17. Sed ipso fuisse sacerdotes dicit. *Falisci Tarquinienfesque &c. quod sacerdotes eorum facibus ardentibus, anguibusque praelatis incessu furiali militem Romanum turbaverunt.* Unde commode posset legi compluribus suorum sacerdotum *faces & angues furiali habitu praeferentibus*. Haec si non statim placent, saltem Latinius mecum e Vossiano Codice lege *in habitum*. Seneca de Benef. l. iii. c. 28. *In militum & quidem non vulgarem cultum subornati*. Valer. Max. l. vii. c. 3. 9. *In modum licitorum servis subornatis*. Infra l. iii. c. 2. §. ii. *Ad Macedonicum ornatus est habitum*.

⁶⁶ *Facibus arreptis*] Non item anguibus. Bene Livium sequitur auctor l. iv. 33. *ignibus armata ingens multitudo, facibusque ardentibus tota collucens, velut fanatico instincta cursu in hostem ruit*. Florus Fidenates confundens cum Faliscorum facto serpentum hic etiam meminit l. i. c. ii. ubi videndus Salmasius, cuius verba, ne Floro quidem nominato descripsit hic, & pro suis venditavit Keuchenius.

⁶⁷ *Atheas*] *Atéas* sine adspiratione Graeci. & si scriben-

dum auctore Plutarcho vel solo. Apud Florum quoque, si recte memini, emendandum hoc nomen Bello Mithridatico, *Ateas*. SCRIV. *Atheas*: male in MSS. *Aetes* & *Aethes*. Justinus l. ix. 2. Ejus hostes non Triballos, sed Istrianos vocat. TENN. *Aethes*, *Athes*, *Ethes*, *Sethes* &c. MSS. *Aetes* Medic. antiquior. Palat. Voss. & Gud. Sine dubio verum est *Ateas*, ut hic, Scytharum rex vocatur Straboni l. vii. p. 305. Ubi videndus Casaubonus, & Comment. ad Justin. l. ix. 2. & ejus libri prolog. Hujus regis etiam meminere Plutarchus, Lucianus, Diodorus, apud quos vulgo corrupte *Avéas* vel *Aéias* scribitur. Orofio l. iii. 13. *Etheas*. Sed aliter MSS. teste Fabricio. Pontici regis nomen, cuius Florus l. iii. c. v. meminit, sine controversia est *Aetas*, Medae pater: ut docuit illic jam Salmasius, quem verbo tenus hic rursus exscripsit Keuchenius.

⁶⁸ *Et pueris*] Inepte addit Ed. Paris. *Triballorum* & Hillensb. *puerisque Triballorum*. Duo *puerisque & omni*. Dein pro *inbelli* male *belli* tres Cantabrig. Palat. & Ed. Romana. Mox *bovinum* Vossian. & *bovum* Leid. sec.

⁶⁹ *Praeferre*] Notandum *iussit a feminis admoveri & praeferre*, quod retinent MSS. omnes. Sac-

sibi ab ulterioribus Scythis adventarent: qua ad-
severatione avertit hostem.

pe quidem *jubeo* cum Infinitivo / ligantur in sequenti verbo, ve-
activo construitur sine adjuncto / reor, ut umquam inveniri possit;
calu ejus, qui jubetur, ut larius / & ne hoc loco sit rescribendum
videbimus ad c. 5 §. 46. Sed eo / praeferrī Ed. Paris *perferre*. Mox
modo, ut hic, praecedente abla- / assertione Vatican. Gudiam. &
tivo cum praepositione *ab* alii / Coll. Voss *pervertit*. Sed vide
verbo juncto, & sensu postulan- / ad c. 3. 3. *totam circum atiem ho-*
te; ut eadem personae subintel- / *stium & avertit*.

C A P. V.

De Infidiis.

EXEMPLUM I.

Romulus; per latebras copiarum parte disposi-
ta, quum ad ² Fidenas accessisset, simulata
fuga temere hostes insecutos eo ³ perduxit, ubi
occultos habebat milites, qui undique adorti ef-
fusus & incautos ceciderunt.

II. ⁴ Q. Fabius Maximus Cos. auxilio ⁵ Surri-
nis missus adversus Hetruscos, omnes hostium co-
pias

¹ De infidiis] Addit Medic. pr. *hosti faciendis*

² Fidenas] Duo Regii, & Vos-
sianus (ut mecum communica-
vit Celeberrimus Graevius) ha-
bent *Fedenas*. Vulgarum lectio-
nem sequuntur omnes Graeci.
Stephanus. *Φιδών πόλις Ἀλβαν-
νῶν*. TENN. Supra *Fidenates* &
Livius semper, qui de hoc stra-
tegemate videndus l. 1. c. 14.
Polyaen. l. viii. c. 3.

³ Perduxit] Infra §. 6. usque ad
locum voraginosum eos perduxit.
c. 3. §. 20. Ut hac simulatio-
ne perduceres hostes in confragosa.
c. 5. 37. ultra locum insidiarum
perduxere. Adde §. 44. quare nil
muto. Sed Palat. praeduxit, &
Mediceus pr. dat produxit. uti &
MS. c. 5. §. 35. in praeparatas in-

sidias produxit. quod proprium est
insidiarum verbum. Ad notata
ad F. 1. 1. 11. paullo ante *insecuti*
uterque Mediceus. Fors & hic
quoque fuit *hostem insecutum*: mu-
tatum ob seq. *effusus*. Sed vide
§ 3. & ad l. 1. c. 4. §. 11. dein
Petrensis habuit. In Palat. & in-
cautos; desunt.

⁴ Q. Fabius] Praenomine ca-
rent. Palat. & Leld. sec. Male
Medic. sec. M. Fabius. Mox om-
nium b. Hillensb. *Omni hosti-*
lium Medic. pr. In se desunt in
Edd. Italicis. Sublato *sim*. con-
tra verum Medic. sec. *samquam*
fug. Leld. sec. In Petrensi se-
cessit.

⁵ Surrinis] Sic l. in uno Reg.
& uno Hill. *Suberinis*. male:
nusquam *Surinis*, quod ille
P a som-

pias in se convertit: deinde simulato timore, in superiora loca, velut fugiens, recessit, effuseque subeuntes adgressus, non ⁶ acie tantum superavit, sed etiam castris exiit.

III. 7 Sempronius, Gracchus adversus Celtiberos, metu simulato, continuit exercitum. Emissa deinde armatura levi, quae hostem lacestet, ac statim pedem ⁸ referret, evocavit ⁹ hostem:

a Vulgo T. SEMPR. b Vulgo FACESSERET. c Vulgo REFERENTE.

somniaverat. Σέρειον (inquit Stephanus) πόλις, ἡ ἀπὸ τῆς Τυρρηναίας, ὅτερον δὲ Παμαίων. τὸ ἰδιὸν, Σερραῖον. Festus. Sutrium quasi eant, atque in proverbium abiit hac de causa: Gallico tumultu a Camillo quondam editum est, legiones Sutris ut praesto essent cum cibo suo, quod usurpari coeptum est in iis, qui suis rebus opibusque confisi repraesentarent, quibus deberent. Plautus usurpat de iis, qui ad nuptias invitati suo sumtu vescebantur. Casina 3. 1. 10 Cibo cum suo quisque facite, uti veniant: quasi eant Sutrium. TENN. Keuchenius ex MSS. Arceriano malebat Sattrinis ab oppido Sattrio, quod nullum est, sed Sattricum. unde Sattricani. Hic vero omnino retinendum est Sutrinis a Sutrione, urbe in Latii & Hetruriae confiniis: unde frequentes cum Hetruscis propter haec Latii claustra velitationes fuerunt. Vide ad 1. 8. 2. Hanc vero historiam describit latius Livius, quem unice adduxisse debuit Tennulius, l. 18. c. 35. Jam Sutrium ab Hetruscis obsidebatur, consulique Fabio imis ducenti montibus ad ferendam opem sociis acies hostium instructa occurrit &c. MSS. quidam mei etiam Subternis, Sutriniis, Sicciniis male. Ed. Paris. Subtilis.

6 Acie t. 3.] Lege cum 3.

Hill. Voss. & ex conjectura F. deira Gronovii. Acie t. superavit. Florus 111. c. 22. Copias ejus prope tota Hispania persequenti, diu & anceps semper acie domaverunt. TENN. Placet aciem Keuchenio; mihi vero ne Latinum quidem videtur. In Curtio quidem l. 14. c. 16. habent Edd. VV. & MSS. plerique nisi aciem vicerimus, sed an melioribus jam diu emendatum est acie. Quare cum Gronovio & Tennalio rescripti acie, consentientibus MSS. Palatino Vaticano, Petrensi, Gudiano, & utroque Leidensi cum Ed. Paris. Acie certe castris non exiit Fabius. Acie superare, acie vincere frequentissimum est. c. 9. §. 6. superatis acie Carthaginensibus. Posset etiam scribi in acie. Hist. B. Alex. c. 30. Pompejum in acie victum. ubi MSS. veterrimus Lovanienlis in aciem.

7 T. Sempronius Gracchus] Praenomen hoc rursus adposuit Scriverius: quod in nullis scriptis, nec Edd. ante eum compareret. Saltem debuit esse Tib. de hoc Tib. Graccho propraetore in Hispania contra Celtiberos egregias res gerente, strategema hoc refert Livius l. 41. 48. De eodem infra §. 14. Adi Comm. ad Flor. l. 11. 3. 17.

8 Referente] 2. Reg. 2. Hill. & Voss. referret. Quod probum. TENN. Palat. refert. Ed. Paris.

item: deinde inordinatos adgressus, usque eo cecidit, ut etiam castra caperet.

IV. ¹⁰ Metellus^a Cos. in Sicilia bellum adversus Hasdrubalem gerens, ¹¹ ob ejus ingentem exercitum & centum triginta elephantos intentior, simulata diffidentia, intra Panormum copias tenuit, fossamque ingentis magnitudinis ante se duxit. Conspecto deinde exercitu Hasdrubalis, qui in prima acie elephantos habebat, praecepit hastatis, tela in belluas jacerent, protenusque se intra munimenta reciperent. Ea ¹² ludificatione re-

cto-

^a Vulgo Q. METELL.

referret. Multi pede referente vocavit. unus revocavit. Placet omnino referret: & paullo ante lacefferet, ex omnibus MSS. & Edd. pp. Vulgo perperam facefferet edebatur. Audi Livium Eos quum per aliquos dies armaturam levem inmittendo in stationes laceffisset parvis proeliis, indies majora certamina ferebat, ut omne extra munitiones eliceret. ubi quod petebatur, sensit effectum, auxiliorum praefectis imperat, ut contra hoc certamine, tamquam multitudine superarentur, repente tergis datis ad castra effuse fugerent &c.

⁹ Hostem] Perperam Medicei, & Voss. cum Edd. Italicis hostes. In Petrensi, & Leid. sec. deest. eo non agnoscit idem Leidensis; castra inimicorum Palatin.

¹⁰ Q. Metellus] L. Metellus. SCRIV. Scriverii. L. Metellus nusquam occurrit. TENN. Debit tamen, si addidit auctor praenomen, dixisse L. ut hic vocabatur Metellus, non Q. Lucium eum ipse auctor adpellat lib. 1. c. 7. §. 1. ubi vide. & sic hoc loco scribendum putavit quoque Ill. Cuper. Diff. 2. de Eleph. c. 2. Sed MSS. quatuor mei cum Edd. primis carent praenomine Q. quare ut vitiosum delevi, & deinde MSS. omnibus dedi ad v. Hasdr. gerasi, vulgo g. a. H.

¹¹ Ob ejus ingentem exercitum 130 elephantos in ensior] Ruit sententia, ni reponas, ob ejus ingentem exercitum, & 130 elephantos. STEW. E Modii editione & culpa librariorum excidisse debuit; nam in omnibus aliis & bene comparet. Elephantos hic & infra Medic. pr. & Edd. Ital. dein idem intensiore. Ldd. pp. diffimulata. Pro copias tenuit Petrensis se continuit non male, ut §. 18. l. 111. c. 11. 3. Caes. B. G. 1. 40. Forsan dedit auctor se tenuit. Hirt. B. Alex. 63 suis se tenet praesidiis. Cicero pro Deiotaro c. 3. usque eo se tenuit. alii que saepius. Nihil mutari tutius est. Nam tenere copias aeque Latinum est. Idem cum Leid. sec. ut tela. perperam. amat enim auctor, omittere hanc particulam, ut aliquoties vidimus. Ad l. 1. 4. 7. Edd. pp. jacere itidem vitiose. Mox protenus usque ad ea desunt in Medicis.

¹² Ludificatione] Ludificatio non est ipse dolus & insidiae (sic enim sibi cavissent Rectores) sed detrectatio pugnae, & simulatio mei, ut hostis vel viteretur, vel in insidias deducatur. Florus II. c. 2. Ludificari fuga nostra. Silius. Ludificante duce Fabio. Nam Fabius detrectavit pugnam.

stores elephantorum concitati, in ipsam fossam elephants egerunt: quo ut primum inlaqueati sunt, partim ¹³ magnitudine telorum ¹⁴ confecti, partim retro in suos acti, totam aciem turbaverunt. Tunc Metellus, hanc ¹⁵ operiens occasionem, cum toto exercitu erupit, & adgressus a latere Poenos cecidit, ¹⁶ ipsisque, & elephantis potitus est.

V. ¹⁷ Tomyris^a, Scytharum regina, Cyrum ¹⁸ Persarum ducem, aequo Marte certantem, firmu-

^a Vulgo TAMYRIS.

Proprie autem est deridere, & per lusum fallere. Terentius in Phormione. *Ergo sic me ludificamini?* Plautus Bacch. 3. 4. 28. *Neu quid ei succenscat mea causa de auro, quod eum ludificatus est.* TENN. Per insidias expoluit Keuchenius. In proelio *Ludificari* dicuntur illi, qui modo incurrendo; modo se recipiendo adversarios delatant, vel irritant. Vide Duker. ad cit. Flori locum.

¹³ Magnitudine] Non tam magnis telis opus est, ut elephantum graviter vulneres. Sed hastis & versutis velutum. Vide Gron. ad Liv. l. xxi. 55. Putem potius ab auctoris manu esse *magna vis telorum*. *Vis magna* ubique de omnibus rebus occurrit pro multitudine. Sic l. iii. 15. 5. *vis magna* Critici. Hirt. de B. Alexand. c. 20. *Magnam vim telorum adversi sustinarent.* Justin. l. xii. c. 9. *Ut cum non multitudo hostium, non vis magna telorum tenuerit.* Livius l. i. 51. *Vim magnam gladiatorum.*

¹⁴ Confecti] Ill. Cuperus dicto loco hinc nostrum auctorem arguit, quod solus meminit occisorum elephantorum; cum reliqui omnes fuisse captos narrent. Verum pace summi viri nomen dixerim, *confecti* non notat occisos. Sed gravissime

vulneratos. Ad omnino notata ad §. 39. *eo vulnere adfecti*, vel *confecti*.

¹⁵ Operiens] Hillensb. *reperiens*. Medic pr. *comperiens*. alter *concupiens*. dein Medic. prim. *aggressor* ab l. Palat. *egressus*. Mox occidit Edd. pp. solito errore.

¹⁶ Ipsisque &] 4. Reg. 2. Hill. & Voss. *ipsisque* m. TENNULIUS. Ut quoque Palat. Medicei, Leidens. pr. Gudian. Cantabrigienses, Ed. Wech. & Paris. Deest in Leid. sec. Ut rectum videtur. Uti elephants cepit, sic etiam ipsos Poenos, nisi malis ut & el. quod placet viro docto.

¹⁷ Tomyris] 3. Reg. *Tomiris*. Voss. *Tomitris*. Necessario scribendum *Tomyris*. Nam Herodotus l. c. 206. *Τομυρας*. Vide Bongarsium ad Justin. l. c. 8. TENN. Celeb. Graevio adsentior, cui placet ex Herodoto, & Luciano, ubique apud Latinos rescribendum esse *Tomyris*. Certe ita inveni quoque in duobus MSS. Justiniani me collatis; & in Valerio Maximo l. ix. c. 10. ita edidit R. Stephanus. Hic plerique Scriveriani, cum Leidensi primo, Gudiano, & tertio Cantabrig. ac Edd. Rom. & Bononiensi exhibent etiam *Tomyris*, quomodo & legas apud Polyacu. l. viii. c. 28.

¹⁸ Persarum ducem.] Non nihil pro

mulato metu elicit ad notas militi suo angustias, atque ibi, repente converso agmine, natura loci adjuta, devicit.

VI. Aegyptii conflictum acie in eis campis, ¹⁹ quibus junctae paludes erant, ²⁰ alga eas contexerunt, commissoque proelio fugam simulantes in insidias ²¹ hostes evocaverunt, qui rapidius vecti per ignota loca ²² limo inhaeserunt, circumventique sunt.

VII.

¶ Vulgo IN INS. SEVOCAVERUNT.

pro glossmate suspecta haec mihi sunt verba propter MStorum varietatem. Palatin. *adversus C. P. regem certavit* &. Petrenf. *C. regem, P. ducem rectus*. Cantabr. tert. *Regem P. Medic. sec. Persarum Regem*. Dein in Petrensi *confuso agmine*. unde conjicit vir doctus *concluso* sc. Cyri agmine. Nil mutuo. Mox *adjutam* Leid. sec. in Mediceo sec. *adjutum*. unde facere posses *adjuta eum*.

¹⁹ *Quibus junctae*] Medic. pr. & Edd. *Italicae in quibus j. Petrenf. q. adjunctae*. Male: *junctae* sunt vicinae, contiguae. Vide Gronov. ad Livium l. xxii. c. 20. *telta juncta muro*, & Cl. Burmann. ad Ovid. l. i. ex Ponto El. 4. 31. *junctor Haemonia est Ponto*.

²⁰ *Alga eas contexerunt*] Tres Reg. & Voss. *Algeas contexerunt*. 3. Hill. *Alga cont.* quartus Reg. *Algas con.* TENN. Palatin. duo Cantabrig. Gudianus, & Leidens. sec. etiam *algeas*. eas non habent Leidens. pr. & Ed. Paris. *Algas* Medic. secundus. Ceteri MSS. & Edd. *alga eas*. sc. paludes. Operum incuria in Tennulii Ed. est *eos*. Medic. sec. *contempserunt*. Ceterum *alga* hic videtur poni de herba fluviali & palustri contra Grammaticorum praeceptum, qui *ulvam* dici volunt, & *algam* semper de marina herba usurpari. Verum ut hoc frequentius sit, non tamen est perpetuum, ut Statii & Builii exemplis docuit Marklan-

dus ad Silvas l. v. 3. 283.

¶ in media componat moliter alga.

Hinc praefero optimorum MSSorum lectionem apud Ovid. l. i. Fast. 200.

Et dabat exiguum fluminis algatorum.

vulgo *ulva*.

²¹ *Sevocaverunt*] MSS. *Evocaverunt*. Unus Reg. *hostes evocaverunt*. Supra n. 3. *Evocavit hostem*. h. e. provocavit. Seneca III. de ira. c. 5. *Lentos in saevitiam ac violentiam evocet*. Vide Gronovium ad epist. 47. Senecae. TENN. Sine ulla haesitatione rescribendum *evocaverunt*. quod servarunt quoque Palatin. uterque Leidensis, Gudian. Vossian. Fr. 15. *Erythraeos signo dato in insidias evocavit*. §. 22. *Ipse ad evocandum hostem misit*. §. 36. *Alacres successibus victoriarum evocavit*. duo Medicei in i. se locaverunt. Verum locus nondum perfanatus est. Quos enim in insidias evocaverint, quo referatur sequens *qui*, non additur; ut tamen salvo sensu fieri debuit. Petrensis in *insidia* *hostes sevocaverunt*. Unde transposita littera legendum esse patet in *insidias hostes ev.* ut diserte est in uno Regio: quare ita edidi: nisi ex vocibus, in *insidias* malles credere, excidisse *to inimicos*.

²² *Limo*] Medic. sec. & l. idem cum Ed. *Romana circumventique*.

232 S. JULII FRONTINI
 VII. Viriathus²³ ex latrone dux²⁴ Celtiberorum, cedere se Romanis²⁵ equitibus simulans, usque ad locum voraginosum & praecaltum eos perduxit; & quum ipse per²⁶ solidos ac notos sibi tran-

²³ Ex latrone dux.] Putat Ken-
 chenijs, Viriathum hic latronem
 appellari, quod conductus mili-
 tasset: Quia latrones eos dice-
 bant, qui conducti militabant.
 Quod ex Varrone & Festo hausi-
 at, licet verum sit, Viriatho non
 convenit, qui hac voce notatur
 fuisse viarum obfessor, & rapto
 vixisse. Livii Epit. l. 11. Viriathus in
 Hispania primus ex pastore venator,
 e venatore latro, mox justus quoque
 exercitus dux factus. Cicero l. 11.
 de Offic. c. 11. Itaque propter ae-
 quabilem praedae partitionem &
 Bardylis Illyrius latro magnas o-
 pes habuit, & multo majores Vi-
 riathus Lusitanus. Vellej. Paterc.
 l. 11. c. 1. Duce latronum Viriatho.
 Florus l. 11 c. 17. §. 15. Viriathus
 ex venatore latro, ex latrone sub-
 ito aux atque imperator. Aurelius
 Victor c. 71. Viriathus Lusitanus
 primo mercenarius, deinde alacritate
 venator, audacia latro, ad po-
 stemum dux. Eutrop. l. 14. c. 16.
 Pastor primus fuit, mox latronum
 dux: postremo &c. Orosius l. 7.
 c. 4. Homo pastoralis & latro pri-
 mum infestando vias, deinde vastan-
 do provincias, postremo &c. Eo-
 dem modo Graeci. Diodorus Sic.
 in Excerpt. Perivesc. p. 346. Οὐ-
 ρίαθς ὁ λήσαςχς ὁ Λυσίτα-
 νος καὶ δίκαιος ἐν τοῖς δια-
 νομαῖς τῶν λαφύρων. Dio Coc-
 cej. in iisdem Excerpt. p. 614.
 Οὐρίαθς ἀντὶς Λυσίτανος. Λη-
 σήστε γὰρ ἐκ παλμίν, καὶ μετὰ
 ταῦτα καὶ τοὺς τεύχεα.

²⁴ Celtiberorum] Omnes faciunt
 autores Viriathum ducem Lusita-
 norum. ipse autor c. 13. n. 4. hu-
 jus libri. Silius Italicus vero l.
 11. vl. 354. ei adjungit & Cal-
 taicos.

Hic Viriathus agit, Lusitanum-
 quo remotis

Extractum lustris, primo Viria-
 thus in aequo,

Nomen Romanis factum mox ne-
 bile damnis.

Imo fuit totius Hispaniae dux.
 Flor. 11. 12. Si fortuna cessisset,
 Hispaniae Romulus. Idem asserit
 Justin. XLIV. c. 2. In tanta secu-
 lorum serie nullus illis (Hispanis).
 dux magnus praeter Viriathum fuit.
 Vide Liplium ad Vell. l. 11. n. 172.
 in duobus Regijs, & Vossiano est
 Viriathus TENN. Celtiberorum si
 dedit auctor, aperte sibi ipse
 contradixit. nam alibi ait, eum
 contra Celtiberos, qui in parti-
 bus Romanorum erant, rem ges-
 sisse. nam caput gentis Celtibe-
 ricæ Segobrigam ab eo saepius
 infestatum fuisse refert l. 111.
 c. 10. 6. c. 11. 4. & l. 14. c. 5. 22.
 Unde suspicio mihi nata est, an
 non simpliciter, ut omnes illi
 auctores, hunc maxime in finem
 modo a me citati, scripserit Fron-
 tinus ex latrone dux, & vox Cel-
 tiberorum irrepsit huc e margi-
 ne, ad seq. exemplum ab lecto-
 re vel librario doctiore, aut pro
 varia lectione adposita. nam illic
 de Celtiberis, non Cimbris agi
 statim videbimus. Exarari au-
 tem hoc nomen per rh. curavi
 cum MS. Arceriano; ut ubique
 e Graecis Scriptoribus, & anti-
 quis lapidibus debere scribi, sae-
 pius jam monuerunt viri docti.

²⁵ Equitibus] Vaticanus mili-
 tibus. pro τῶν praecalum. Sanutus
 praelatum; & sic Gudianus, ut
 supra iidem variatum vidimus.

²⁶ Solidos ac notos] Male Palat.
 & Hillensb. cum Edd. Italicis, &
 Sanuto solitos. unde ac notos eie-
 ctum

transitus evaderet, Romanos ignaros locorum, inmersosque limo cecidit.

VIII. Fulvius Imperator ²⁷ Celtiberico a bello, collatis cum hoste castris, equites suos iussit succedere ad munitiones eorum, laceffitisque barbaris, simulata fuga ²⁸ recedere. ²⁹ Hoc quum per aliquot dies fecisset, avide insequentibus Celtiberis, animadvertit, castra eorum solita nudari: itaque per partem exercitus custodita consuetudine, ³⁰ ipse cum expeditis post castra hostium confedit occultus; effusisque eis ex more, repente adortus, & desertum proruit vallum, & castra cepit.

IX.

a Vulgo CIMBRICO & dein CIMBRIS. b Vulgo RECESSIT & REGREDI.

Quum in iisdem Edd. Mox *radix* Medic. sec. *evasisset* Petrenf. dein *immersos* sine *ra* que Medic. prim. & eadem Edd. *universos* Leidens. sec.

²⁷ *Cimbrico bello*] Nullus unquam imperator fuit Fulvius bello Cimbrico, aut contra Cimbricos; quod tamen mordicus hic retinent MSS. omnes; certissimo argumento, quam turpiter auctor noster corruptus, & foedissime inquinatus sit, praesertim in nominibus propriis. Nemini enim, qui Livium legerit, dubium esse potest; quum debeat reponi *Celtiberico*, & dein *Celtiberis*. quippe idem hoc Strategema fuisse ille l. XL. c. 30. 31. 32. narrat a Q. Fulvio Flacco praetore in Celtiberos adhibitum esse. In margine tamen videtur olim quid de Celtiberis monitum fuisse, ut supra adtigi.

²⁸ *Regredi.*] Alii *s. f. recessit*. nonnulli *s. f. recedi*. hinc facile est videre, verum esse nostrum. Mod. *Simulata fuga regredi*. Ita Modius: cum antea esset, *recessit*, & *recedi*. SCRIV. 2. Reg. 2. Hill. *recedit*. Reliqui *recedi*, ut

& Modius invenerat. TENN. *Recessit*, & *recedit*, vel *recedi* est in Editisante Modium. In sex etiam MSS. meis *resedit*. In Vaticano *resedit*. In uno *resedere*. In nullo, nisi Hittorpianae Ed. margine, apparet vestigium vocis, quae a Modio profecta est, *regredi*. praeterquam quod in Gudiano sit *recedi*. Sed optime Petrensis *recedere*. Livius ibid. *M. Fulvium fratrem cum duabus turmis sociorum equitum ad castra hostium speculatum misit, quam proxime succedere ad vallum iussit, ut viseret, quanta essent, pugna abstinere, recipereque sese, si hostium equitum exeuntem vidisset*. Ita, ut praecceptum erat, fecit. Per dies aliquot nihil ultra motum, quam ut haec duae turmae ostenderentur.

²⁹ *Hoc cum*] Palatin. *cum quo id*. In Leidensi sec. deest *per*. Uterque Medic. *se insequentibus*. Dein Leid. prim. *animadvertit*. Medic. pr. & anim. loco *ra* per partem Palat. & Leid. sec. *partem*. Hillensb. *partem*.

³⁰ *Ipsa*] Livius dicit, hoc negotium datum esse L. Acilio cum ala sinistra & vi. millibus pro-

VII. Viriathus²³ ex latrone dux²⁴ Celtiberorum, cedere se Romanis²⁵ equitibus simulans, usque ad locum voraginosum & praecaltum eos perduxit; & quum ipse per²⁶ solidos ac notos sibi tran-

²³ Ex latrone dux.] Putat Keuchenius, Viriathum hic latronem adpellari, quod conductus militasset: Quia latrones eos dicebant, qui conducti militabant. Quod ex Varrone & Festo hausit; at, licet verum sit, Viriathum non convenit, qui hac voce notatur fuisse viarum obsessor, & raptum vixisse. Livii Epit. l. 11. Viriathus in Hispania primum ex pastore venator, e venatore latro; mox justus quoque exercitus dux factus. Cicero l. 11. de Offic. c. 11. Itaque propter aequabilem praedae partitionem & Bardylis Illyrii latro magnas opes habuit, & multo majores Viriathus Lusitanus. Vellej. Paterc. l. 11. c. 1. Duce latronum Viriatho. Florus l. 11 c. 17. §. 15. Viriathus ex venatore latro, ex latrone subito dux atque imperator. Aurelius Victor c. 71. Viriathus Lusitanus primo mercenarius, deinde alacritate venator, audacia latro, ad postremum dux. Eutrop. l. 14. c. 16. Pastor primus fuit, mox latronum dux: postremo &c. Orosius l. v. c. 4. Homo pastoralis & latro primum infestando vias, deinde vastando provincias, postremo &c. Eodem modo Graeci. Diodorus Sic. in Excerpt. Pervesc. p. 346. Οὐρίαθ' ὁ λήσαστος ὁ Λυσιτανὸς καὶ δίκαιος ἦν ἐν ταῖς διανομαῖς τῶν λαφύρων. Dio Coccei. in iisdem Excerpt. p. 614. Οὐρίαθ' ἀνὴρ Λυσιτανός. Ἀγέστης γὰρ ἐκ παιμῆνος, καὶ μετὰ τῷτο καὶ στρατηγός.

²⁴ Celtiberorum.] Omnes faciunt autores Viriathum ducem Lusitanorum ipse auctor c. 13. n. 4. hujus libri. Silius Italicus vero l. III. v. 354. ei adjungit & Caltaicos.

Hic Viriathus agit, Lusitanumque remotis

Extractum lustris, primo Viriathus in aequo,

Nomen Romanis factum mox aequabile damnis.

Imo fuit totius Hispaniae dux. Flor. 11. 12. Si fortuna cessisset, Hispaniae Romulus. Idem asserit Justin. XLIV. c. 2. In tanta seculorum serie nullus illis (Hispanis) dux magnus praeter Viriathum fuit. Vide Lipsium ad Vell. l. 11. n. 172. in duobus Regiis, & Vossiano est Viriathus TENN. Celtiberorum si dedit auctor, aperte sibi ipse contradixit. nam alibi ait, cum contra Celtiberos, qui in partibus Romanorum erant, rem gessisset. nam caput gentis Celtibericae Segobrigam ab eo saepius infestatum fuisse refert l. 11. c. 10. 6. c. 11. 4. & l. 14. c. 5. 22. Unde suspicio mihi nata est, an non simpliciter, ut omnes illi auctores, hunc maxime in finem modo a me citati, scripserit Frontinus ex latrone dux, & vox Celtiberorum irrepsit huc e margine, ad seq. exemplum ab lectore vel librario doctiore, aut pro varia lectione adposita. nam illic de Celtiberis, non Cimbris agi statim videbimus. Exarari autem hoc nomen per rh. curavi cum MS. Arceriano; ut ubique e Graecis Scriptoribus, & antiquis lapidibus debere scribi, saepius jam monuerunt viri docti.

²⁵ Equitibus.] Varicanus militibus. pro tamen praecaltum. Sanutus praelatum; & sic Gudianus, ut supra itidem variatum vidimus.

²⁶ Solidos ac notos.] Male Palat. & Hillensb. cum Edd. Italicis, & Sanuto solitos. unde ac notos ejecit cum

transitus evaderet, Romanos ignaros locorum, inmersosque limo cecidit.

VIII. Fulvius Imperator ²⁷ Celtiberico a bello, collatis cum hoste castris, equites suos iussit succedere ad munitiones eorum, laceffitisque barbaris, simulata fuga ²⁸ recedere^b. ²⁹ Hoc quum per aliquot dies fecisset, avide insequentibus Celtiberis, animadvertit, castra eorum solita nudari: itaque per partem exercitus custodita consuetudine, ³⁰ ipse cum expeditis post castra hostium consedit occultus; effusisque eis ex more, repente adortus, & desertum proruit vallum, & castra cepit.

IX.

^a Vulgo CIMBRICO & dein CIMBRIS. ^b Vulgo RECESSIT & REGREDI.

Quum in iisdem Edd. Mox *raditus* Medic. sec. *evassisset* Petrenf. dein *immersos* sine *ra* que Medic. prim. & eadem Edd. *universos* Leidens. sec.

²⁷ *Cimbrico bello*] Nullus umquam imperator fuit Fulvius bello Cimbrico, aut contra Cimbricos; quod tamen mordicus hic retinent MSS. omnes; certissimo argumento, quam turpiter auctor noster corruptus, & foedissime inquinatus sit, praesertim in nominibus propriis. Nemini enim, qui Livium legerit, dubium esse potest; quin debeat reponi *Celtiberico*, & dein *Celtiberis*. quippe idem hoc Strategema fuisse ille l. XL. c. 30. 31. 32. narrat a Q. Fulvio Flacco praetore in Celtiberos adhibitum esse. In margine tamen videtur olim quid de Celtiberis monitum fuisse, ut supra adrigi.

²⁸ *Regredi.*] Alii *s. f. recessit*. nonnulli *s. f. recedi*. hinc facile est videre, verum esse nostrum. Mod. *Simulata fuga regredi*. Ita Modius: cum antea esset, *recessit*, & *recedi*. SCRIV. 2. Reg. 2. Hill. *recedit*. Reliqui *recedi*, ut

& Modius invenerat. TENN. *Recessit*, & *recedit*, vel *recedi* est in Editisante Modium. In sex etiam MSS. meis *resedit*. In Vaticano *resedit*. In uno *resedere*. In nullo, nisi Hittorpianae Ed. margine, apparet vestigium vocis, quae a Modio profecta est, *regredi*. praeterquam quod in Gudiano sit *recedi*. Sed optime Petrensis *recedere*. Livius ibid. *M. Fulvium fratrem cum duabus turmis sociorum equitum ad castra hostium speculatum misit, quam proxime succedere ad vallum iussit, ut viseret, quanta essent, pugna abstinere, recipereque sese, si hostium equitum exeuntem vidisset*. Ita, ut praecceptum erat, fecit. Per dies aliquot nihil ultra motum, quam ut haec duae turmae ostenderentur.

²⁹ *Hoc cum*] Palatin. *cum quo id*. In Leidensi sec. deest *per*. Uterque Medic. *se insequentibus*. Dein Leid. prim. *animadvertit*. Medic. pr. & anim. loco *ra*, per partem Palat. & Leid. sec. *partem*. Hillensb. *partem*.

³⁰ *Ipse*] Livius dicit, hoc negotium datum esse L. Acilio cum ala sinistra & vi. millibus pro-

IX. ³¹ Cn. Fulvius, quum in finibus nostris exercitus Faliscorum, longe nostro major, castra posuisset, per suos milites quaedam procul a castris aedificia succendit, ut Falisci, suos id fecisse credentes, spe praedae diffunderentur.

X. Alexander ³² ex Epirotis ³³ adversus Illyrios, collocata in insidiis manu, quosdam ex suis habitu ³⁴ Illyriorum^a instruxit, & iussit vastare suam, ³⁵ (id est Epiroticam) regionem: quod quum Illy-

^a Vulgo ILLYRICORUM.

vincialium auxiliorum, Petrensis dein resedit. male Ed. Wechel. concedit. Mox Palatin. effususque ex more; quod lenius procedit: quamquam & vulgatum defendi potest. praesertim si cum MS. Cantabrig. legas *adortus*. quod participium in MSS. saepe permutatur cum altero. Adi not. ad Curtium l. III. c. 1. §. 6. Heinsum ad Ovid. Trist. l. II. 92. Cl. Wasse supra ad c. 2. §. 12. Sed *adortus* centies uti solet noster. Vide mox Capita praecedentia, & h. c. §. 1. *adorti effusos*. §. 38. *inordinatos est adortus*. adde notata ad l. 12. 3. *adortusque devicit*. l. III. 9. 8. *adortus a terra*. Curt. l. IV. c. 2. in f. *Macedonas adorti* MSS., non *adgressi*.

³¹ Cn. Fulvius] Gajus vel Caius perperam uterque Medic. & Edd. Italicae. vide tamen, num Cneus hic idem sit, de quò Livius l. x. c. 27. & noster l. I. c. 8. §. 3. dein Arcerianus *Faleriorum* & ubique, teste Keuchenio. Post diffunderentur. addunt Medicei *eorum* [castra cepit. quod notandum.

³² Ex Epirotis] Non contemnenda est Cl. Wesselingi conjectura, quam deinceps vidi confirmatam a Cantabrig. tertio rex *Epirotarum*. Si vulgatum quis retinere mavult, debet supplere *regibus* quod durius tamen. Alexander, non Macedo ille, sed unus Epirotarum regum. de hac

significatione praepositionis exagemus ad hujus lib. c. 9. §. 5. In Addum ex Megistanis.

³³ Adversus] Hillensb. *versus*, deinde in deest in Petrensi, & Leidensi pr.

³⁴ Illyricorum.] Sic male cum multis Edd. & MSS. qui supra quoque dant *Illyricos*, exhibuit Tennulius. licet jam Edd. Scriverit, & Keuchenii utrobique recte haberent sine c. nam variant ceterae Edd. de ipsa regione cum est sermo, *Illyricum*, & *Illyriem* dicitur; sed populus semper vocatur *Illyrii*: ubique c. ejiciendum est, auctoribus MSS. integerrimis & vetustissimis. Praeter alios consule Cl. Dukerum ad Florum l. II. c. 5. & c. 13. Quae de *subsessis* hic habet Keuchenius, uti & emendationem Onofandri rursus ad verbum sublegit Salmasio de Re Milit. c. 12.

³⁵ Id est Epiroticam] Forte Glossema est. Scarv. Vix dubito, quin haec verba ex Glossemate irreperint; tam putide & inepte Frontinum scripsisse, numquam credam: nisi haec pejus corrupta sint. nam in Mediceo antiquiore inveni *vastare Siram* &c. pro *id est* in Palatino *Epyretha*. in Leidensi sec. tantum *suam Epirotam regionem*. est non compareret in Ed. Bonon. An fuit *jussit vastare suam Epirotas regionem*? non liquet.

lyrii viderent fieri, ipsi passim praedari ³⁶ coeperunt, eo securius, quod praecedentes veluti pro exploratoribus habebant; a quibus ex industria in loca iniqua deducti, caesi fugatique sunt.

XI. ³⁷ Leptines quoque Syracusanus adversus Carthaginienses vastari suos agros, & incendi villas castellaque ³⁸ quaedam imperavit. Carthaginienses ³⁹ ab suis id fieri rati, & ipsi tamquam in adiutorium exierunt, exceptique ab insidiatoribus, fusi sunt.

XII. ⁴⁰ Maharbal, missus a Carthaginiensibus ad-

¶ Vulgo LEPTINES.

³⁶ *Cooperantur*] Non agnoscit hanc vocem Hillensb. Mox & sec. Voss. *Securiores* bene Petrensis. Dein quo pr. Medic. sec. & Edd. Italicae. *procedentes* Hillensb. *expugnatoribus* uterque Mediceus, qui mox habent quibus e. c. i. l. i. deductis male. Petrensis deducti caesi que sunt.

³⁷ *Leptines*] Sic omnes MSS. Gujetus *Λεπτινες*. Leptines TENN. In Arceriano esse *Leptines*, ut apud Diodorum & Polyaeum, testatur Keuchenius. Sed vulgatum ipsi aeque placet. Multi fuere hujus nominis. De hoc agunt Polyaeus l. v. c. 8. & Diodor. Sicul. l. xiv. p. 429. &c. Nusquam occurrit *Leptines*. quare alterum rescripti, confirmatum insuper ab antiquiore Mediceo

³⁸ *Quaedam imperavit*] Palatin. Vaticanus, & Leidens. sec. praecipit sine rō quaedam.

³⁹ *A suis id*] Unus Reg. autem haec a suis. TENN. *Ab suis* Medic. pr. in quo etiam haec. alter cum Edd. Italic. *hoc*. Mox male tamquam adiutores eadem Editiones. *Adiutorium* aliquoties cum aliis adhibet noster. vide Tennul. ad l. iv. c. 7. §. 31. & Frontinum lib. de Aquaed.

Art. 14. Apud Iustinum l. xxiii. in fine pro *humanae opis egentem* in MSto inveni *humano adiutorio indigentem*. In adiutorium autem exire dicitur, ut apud Vellej. l. ii. c. 112. *Magnam manum in adiutorium ejus belli secum trahebat*. Senec. de ira l. i. c. 13. *In adiutorium virtutis venit*. Noster de Aquaed. Art. 78. *In adiutorium aliarum dantur*. Adde locuti notas ad Valer. Max. l. i. c. 5. Ext. 2. *Acantem in adiutorium eorum sese mittere*, ubi recte docet, facile eorum abesse posse, ut vel ex hoc loco liquet, & abesse etiam a 2. MSS. Cantabrig. ad me scripsit Cl. Wasse. Hic tamen considerata est vetustioris Medicei lectio, quae mihi arridet, ut ipsi tamquam adiutorium. Nam ut homines ipsi saepe rei alicujus momentum & auxilium vocantur, ita & adiutorium pro adiutore seu adiutoribus dici possunt. Hygin F. 96. *Ut cum adiutorium Danais mitterent*. Atque ita video, Ill. Heinsum maluisse in Vellejo sine praepositione *in*. Alii dispiciant.

⁴⁰ *Maharbal*. 3. Reg & 3. Hill. sine aspiratione *Maarbal*. quartus Reg. *Maarbas*. TENN. U-

adversus Afros rebellantes, quum sciret, gentem avidam esse vini, magnum ejus ⁴¹ modum ⁴² mandragora permiscuit, cujus inter venenum ac soporem media vis est. Tunc, proelio levi commisso, ex industria cessit: nocte deinde intempta, relictis intra castra quibusdam sarcinis, & ⁴³ omni vino infecto, fugam simulavit: quumque barbari occupatis castris, ⁴⁴ in gaudium effusi, medicatum avide merum hausissent, & in modum de-

• Edd. Kench. & Tenn. aliaeque merum.

terque Medic. Palatin. Leideni. sec. & Edd. Rom. ac Bonon. cum Sanuto *Hannibal*, in quod corruerunt librarii, quia id nomen iis notius. Graece *Μαάριος* effertur. Latinis *Maharbal*. De quo nomine, licet non de eodem homine, vide ad Florum l. ii. c. 6. §. 19. pro cum sciret in Petrensi est sciens.

⁴¹ *Modum*] MSS. *M. vas*. SCRIV. Keuchenius pro *modum* tacite reposuit *modum*, ut editum jam fuit in Edd. Paris. & Vesaliensi, & ad stipulam uterque Medicus, Cantabrig. tertius, Gudianus, & Hillensb. cum Arceriano, cujus glossa est *vas*. Ut *Modum* in genere pro quolibet vase magno sumserit. Vix puto, quum semper eo certa mensura aridarum frugum notetur. *Modus* autem quamlibet notat quantitatem. Colum. l. ii. c. 5. *Aceris stercoreis, non debet major eorum modus dissipari, quam quem bubulci eodem die possint obruere*. Item l. ii. c. 10. *si major est modus lentis*. Horat. *Modus agri non ita magnus*. *Ingeni pecuniae modus* Curt. l. v. 6. 8. *pomorum ingens modus* idem l. vi. 4. §. 21. Immo *Modus vini* Plin. l. xxiii. c. 25. *Modus aquae* l. xxvii. c. 28. & sibi: quare reposui *modum*. dein MSS. 6. & Ed. Paris. inepte sa-

porum. quomodo passim turbant. Adi Broukhuf. ad Propert. iii. 9.

⁴² *Et trahere oculorum membra soporis iter.*

& ad Tibull. iv. 4. 9.

quicumque sopores, Quicumque & capitis corpora fessa levant.

Appositus est Apuleji locus l. x. Metam. p. 218. Ed. Pric. *Dedit Venenum, sed somniferum mandragorae illud, gravedini compertae famosum, & mortis simillimi soporis efficax*. ubi vide Elmenhorst. ac Pricaeum.

⁴² *Mandragora*] De qua vide Tanaq. Fabrum ad Timonem Luciani. TENN.

⁴³ *Omni vino infecto*] In Palatino non legitur *omni*. Medicus sec. *Confecto*. *Infecto* autem simpliciter dixit pro *venenato*: quomodo etiam locuti sunt alii. Plinius l. xviii. c. 1. *Nos & flumina inficimus, & rerum naturae elementa*. Adde Celeb. Burmann. ad Valer. Flacc. l. ii. 155.

Letalesque dapes, infectaque pocula cerno.

⁴⁴ *In gaudium*] Medic. pr. in gaudio, qui non habet *avide*, nec etiam alter Medic. Pro *merum* est *vinum* in Hillensb. & Ed. Paris. ac Hittorp.

defunctorum strati jacerent, reversus ⁴⁵ aut ^a cepit eos, aut trucidavit.

XIII. Hannibal, quum sciret, sua & Romanorum castra in eis locis esse, quae lignis ⁴⁶ deficiebantur, ex industria ⁴⁷ in regione deserta plurimos armentorum greges intra vallum reliquit: qua velut praeda Romani potiti in summis lignationis angustis, insalubribus se cibis onerarunt. Hannibal reducto nocte exercitu, securos eos & semicruda graves carne, majorem in modum vexavit.

XIV. ⁴⁸ Tiberius Gracchus, in Hispania, certior factus, hostem inopem ⁴⁹ commercio laborare, in-

^a Vulgo CEPIT E. AC T.

⁴⁵ *Cepit eos ac tr.*] Regii 4. Hill. 3. & Voss. *aut cepit eos, aut trucidavit.* TENN. Verissima haec est lectio, quam praebent MSS. Tennulij, & confirmant etiam mei plerique cum Sanuto. quare rescripti.

⁴⁶ *Deficiebantur*] MSS. *deficiant.* SCRIV. Sriverianus, & unus Reg. *Deficiebant.* vide supra l. i. c. 7. n. 1. De hac autem cruditate, & ejus remedio agit Freinshemius l. v. c. 6. n. 17. ad Curtium. TENN. Quatuor mei etiam *deficiebant* cum Edd. Italicis: sed depravate. Consule nos ad citatum locum.

⁴⁷ *In regione*] Sine praepositione exhibent Editi, & scripti Italici. dein *inter v.* Leidens. pr. *Mox duo oneraverunt.* Medic. sec. *neque.* eos carent duo. Tum & *in semicruda* Edd. Rom. & Bonon. *Majorem in modum* abest ab Hillensb. *Mirum in m.* non male Petrensis. Meminit hujus rei alibi Livius; sed locus nunc non succurrit.

⁴⁸ *Tiberius Gracchus*] Praenomen deest in utroque Leidensi, Palatino, & Hillensberg. Nec

etiam opus est. De eodem enim jam egit auctor hoc ipso capite §. 3. ubi vide. Ed. Paris. *Tractus in Hisp.* Hoc autem videtur memorasse Livius initio l. xl. i. quod desideramus.

⁴⁹ *Commercio laborare*] Palmerio visum legendum esse, *com-meatu laborare.* STEW. Sic omnes MSS. sed Palmerio visum *com-meatu laborare.* Idem commentum adscribitur Cyro Justin. 2. c. 8. TENN. Servant *commercium* etiam omnes mei, & recte. *com-mercium* est annona venum exposita. Dicit itaque auctor, hostem annona caruisse, nec etiam occasionem habuisse *ἡ ἀγορῆς*: unde copiam novi com-meatu e-mere sibi possent. Doctissime suo more hoc verbum illustrat summus Casaubonus ad Polybium p. 183. Ed. Gron. cui ex, quae hic adfert, furto ~~cur~~ sublegit Keuchenius. Guntherus, a Casaubono citatus, Ligu-rini l. iv.

neque enim commercia ro-rum

*Indignus afflicto sperabat miles ab-
luso.*

.50 *Estat*

instructissima castra omnibus ⁵⁰ esculentis deseruit; quae adeptum hostem, & repertis intemperanter repletum ⁵¹ gravemque, reducto exercitu, subito obpressit.

XV. ⁵² Hi, qui adversus Erythraeos bellum gerebant, speculatorem eorum, in loco edito prehensum, ⁵³ occiderunt, & vestem ejus suo militi dederunt, qui ex eodem jugo Erythraeos signo dato in insidias evocavit.

XVI. Arabes, quum esset nota consuetudo eorum, qua de adventu hostium ⁵⁴ interdiu fumo, nocte igne significare instituerant, ut sine intermissione ea fierent, praeceperunt, adventantibus au-

⁵⁰ *Esculentis*] Medic. pr. *epulentis*. Palatin. *obsculentis*. Dein Petrensis reliquit. *hostem* mox non agnoscit Palat. Tum repente pro *repertis* Medic. sec.

⁵¹ *Gravemque*] Vox haec Kenchenio de Glossemate suspecta est: quare jubet eam exulare Quae suspicio sine dubio ipsi oborta est: quia non comparer in Ed. Parisiensi. Verum MSS. omnes constanter servant; & recte. Nam plus est, quam praecedens *repletum*, ejusque effectum. Graves enim & maridi erant ideo, quod se intemperanter repertis impleverant; eosque non idcirco obpressit; quia cibos illos sumserant, sed quia inde graves erant facti. Hinc *onerari* & *impleri* solet praecedere *gravedinem* apud auctores. Vide Ex. praeced. Curtius l. iv. c. 4. §. 5. *Ad epulas dilapsi oneraverunt se vino*, quo graves &c. Celsus in Praefat. *Gravioresque factos, qui se implerent*.

⁵² *Hi, qui adversus Erythraeos*] Secure haec transiliunt interpretes. Sed cum non ideo auctor tam incerte de Strategematis auctoribus loqui, & sane magis inter sit scire, qui hoc Strategie-

ma adhibuerint, quam contra quos sit usurpatum, nullus dubito, quin illud *Hi* sit corruptum. In MSS. nonnullis, *ii*; vel *Hii*, ut est quoque apud Sanutum: Unde, addita littera *e*. facio *Chii*. Hi enim cum incolis Erythrarum, vel Erythrae (nam utrumque dicitur) urbis itidem Joniae bellum gesserunt; cujus meminerunt Herodotus l. i. c. 18. Plutarchus de virtut. mulierum T. ii. p. 244 Ed. Paris. & Polyaeus l. viii. c. 66. In textum hanc emendationem recepissem; nisi me inhiberet unicus nostri locus l. iii. c. 15. §. 3. *Hi, qui ab Hannibale Caesiliis obsidebantur*. ubi tamen satis patet, intelligi milites illic inclutos

⁵³ *Occiderunt*] Mediceus sec. Sanutus, & Edd. tres primae *cecididerunt*: ut aliquoties supra notatum. *Suo militi* e MSS. dedimus pro *m. suo*. Dein ex a Leidenf. pr. exulat.

⁵⁴ *Interdiu f. nocte igne*] *Interdum de die* Leidenf. sec. male. Sed in seqq. malim vel *nocturne*, vel potius *nocturne ignis*, notissima Ablativi declinatione. Mox autem deest in Mediceo sec. & Edd. Rom. ac Bonon.

autem adversariis⁵⁵ intermitterentur^a. Qui quum, cessantibus luminibus, existimarent, ignorari adventum suum, avidius ingressi, obpressique sunt.

XVII. Alexander Macedo, quum hostis in⁵⁶ saltu editiore castra communisset, ⁵⁷ seducta parte copiarum, praecepit his, quos ⁵⁸ relinquebat, ut ex more ⁵⁹ ignes ⁶⁰ excitarent, speciemque praeberent totius exercitus. Ipse autem, per ⁶¹ avias regiones circumducta manu, hostem superiore adgressus loco ⁶² depulit.

XVIII.

^a Vulgo INTERMITTERENT.

⁵⁵ *Intermitterent*] Sensus postulante, & auctoritate MStorum meorum complurium, reposui *intermitterentur*. Dein *estimarent* Ed. Paris. alii, ut solet *extimarent*. Pro *ingressi* Palatin. *egressi*.

⁵⁶ *Saltu*] Medic. sec. loco. dein Medic. pr. *castrum*.

⁵⁷ *Seducta parte e.*] 4. Reg. Voss. tres Hill. *inducta parte*. iidem pro *excitarent* habent *citarent*. TENN. In nullo meorum MSto vulgatum *seducta* reperi, sed etiam *inducta*. uti & in Ed. Paris. Solus Palatinus *secum ducta*, quod satis probum est, & verum, ut puto: nisi ex *inducta* velles refringere *inde ducta*. prius placet. Sed propter praecedens *set* exciderat; hinc remansit *inducta*. *Seducta* Editorum inventum hoc loco videtur.

⁵⁸ *Relinquebat*] *Reliquerat* MSS. SCRIV.

⁵⁹ *Ignes*] Uterque Medicus, & Edd. primae *ignem*.

⁶⁰ *Excitarent*] Sic exhibet primus Editor Bononiensis. Ed. prima & MSS. omnes, cum iis, qui sunt visi a Tennulio, *citarent*, praeter Leidensem sec. qui *dat facerent*. Putem, hoc esse e Glossa, licet l. i. c. i. §. 7. habeamus *ignes frequentiores per tota castra fieri jussit*. & l. iii. i. 5.

crebro ignes fieri jussit. ignibus factis ibid. & apud alios. *Citarent* tamen ignes dubito, an quidem recipi liceat, & an non ex pronuntiatione τῆ x inter e & c natum hoc sit. *excitare, suscitare, exsuscitare* frequens est. Consultule N. Heins. ad Ovid. Fast. l. v. 507. & Caes. l. vii. B. G. c. 24.

⁶¹ *Avias*] alias SCRIV. *Alias* prave est in utroque Mediceo, & Edd. primis. Leidens. sec. *devias*. Petrensis, & Palatinus *invias*. non male. placet tamen magis editum. Eadem varietas in MSS. est apud Statium l. iii. Theb. 115.

Moenibus effusi per plana, per avia.

Sic MSS. quos laudat Heins. ad Ovid. Amat. Art. ii. 243. & duo a me collati. alii & Gronov. *invia*. vulgo ante *ardua*. *Avia* saepe Statius l. iv. 567. *fugis ille per avia Lethes*. vi. 714.

ille alia per avia notus.

Andiri. ita MSS. iidem cum Gronovio: al. *suetus*. l. x. 324. *per avia campi*, & sic alii passim.

⁶² *Depulit*] MSS. quinque *derulit*. Sed vide ad Lucan. l. ii. 654. *aggressus* non habet Leidens. sec. & supra τὸ *autem* exsulat a MSS. sex & Edd. Paris. Wechel. aliisque.

63 Mem-

XVIII. ⁶³ Memnon ⁶⁴ Rhodius rex, quum ~~et~~ quitatu praevaleret, & hostem in collibus se ⁶⁵ continentem in campos vellet deducere, quosdam ex militibus suis, sub specie perfugae, misit in hostium castra, qui adfirmarent, exercitum Memnonis tam ^a perniciose seditione furere, ⁶⁶ ut & subinde aliqua pars ejus dilaberetur. Huic adfirmationi ut fidem faceret, passim ⁶⁷ in conspectu hostium jussit parva castella muniri, velut in ea se recepturi essent, qui diffidebant. Hac persuasione

^a Vulgo jam.

⁶³ Memnon] MSS. omnes Memnon & statim Memnonis. ut & n. 46. hujus capituli. TENN. Plerique mei recte Memnon. Medic. antiquior Menno pro Memno; ut infra Leidens. pr. non male. ^{av} enim Graecorum abiit apud Latinos in o. Vide, quos laudavi ad Lucan. l. i. 1214. Rubico. Et Tenhul. ad l. iii. t. ii. §. i.

⁶⁴ Rhodius rex] Hoc exemplo utitur Doctiss. Meursius, ut ostendat, Rhodiis fuisse reges. l. i. Rhod. c. 19. Verum nusquam alias hic Memno rex fuisse traditur, sed dux tantum nobilissimus Darii. Vide praeter ceteros Diodor. Sicul. l. xvi. p. 491. Curtium l. iii. c. 13. Hinc Polyae-no l. v. c. 44. §. 2. ubi inter alia hoc ejus Strategema memorat, audit tantum Pōdi. Immo nostro quoque §. 46. vocatur modo Memnon Rhodius. Quare omnino suspicor, & mecum Cl. Wesselingus, hunc titulum esse supposititium. Quam conjecturam plane confirmat Medicus primus, in quo vox regis non com-paret. In Mediceo altero Rhodiorum rex. Videntur jam diu ante Rhodii sine regibus fuisse, & ἀρχαρχίας habuisse.

⁶⁵ Continentem] Hillensberg.

detinentem. pro campos Petrens. in campum. dein traducere minus bene Palatin. in quo deest etiam sub. Medicei transfuge. Petrensis perfugarum rectius, nisi transfugis praeferas. Nam dubito, num Latinum sit quosdam sub specie perfugae pro perfugarum; ubi non singuli subinde, sed omnes simul ierunt. In Cantabrig. ter-tio est tantum fugae. Polyaeus unum modo perfugae specie a Memnone missum dicit.

⁶⁶ Ut & subinde] MSS. quatuor, & Edd. vetustae & ut subinde. In Mediceo antiquiore deest & quod delendum credidit etiam Gronovius. a Leidensibus abest ut. Petrensis ut etiam. Paulo ante tam pern. dedi pro vulgato jam; quod languet, & otiosum est. Dein Palatinus asser-tioni. Mox pro diffidebant Gronovius margini adscripserat; s. discedebant.

⁶⁷ In conspectu hostium jussit] Palatinus, Leidensis pr. Petrensis, & Vossian. in conspectum. Quod non de nihilo est. Vide cum alibi, tum ad l. i. c. 12. §. 10. lapidibus in conspectum omnium collisis. Omnium male hic etiam in Leid. sec. pro hostium, quod exulat a Palatino. jusserrunt Petrens. Mox solliciti Mediceus unus, & Ed. Romana.

hone sollicitati, qui in montibus se continuerant, in plana descenderunt, & dum ⁶⁸ castella tentant, ab equitatu circumventi sunt.

XIX. ⁶⁹ Arybas^a, rex Molossorum, bello petitus ab ⁷⁰ Ardic Illyrio, majorem aliquanto exercitum habente, ⁷¹ amolitus^b inbelles suorum, in vicinam regionem Aetoliae famam sparsit, tamquam urbes ac res suas Aetolis concederet. Ipse cum iis, qui arma ferre poterant, insidias in montibus, & locis confragosis distribuit. Illyrii timentes, ne, quae Molossorum erant, ab Aetolis occuparentur, velut ad praedam festinantes,

nc-

^a Vulgo HARRIDAS. ^b Vulgo MOLITUS.

⁶⁸ Castella] *Castra* SCRIV. Scri-
verius, & unus Reg. *castra*. TENN.
Non ita voluit legi Sriverius,
sed varietatem modo notavit le-
ctionis: nam *castra* editur in
Edd. Rom. Bonon. & Paris.
Dein in Mediceo *ab hostibus*, in
Leydensi pr. *desunt ab equitatu*.
In tertio Cantabr. *circumdari*.
Ceterum sequentia usque ad Ex.
xlv. non *com*piciuntur in Edd.
Romana, ac Bononiensi.

⁶⁹ *Harridas*] 2. Reg. *Aridas*.
Justino *Arubas*. TENN. *Aridas*
Medic. pr. *Aridas* Medic. sec.
Hasdrudas Leid. sec. Scripsi hic,
& infra *Arybas* ex doctorum vi-
torum judicio, Graece *Ἀρύβας*.
Consule eos ad Justinum l. vii. 6.
viii. 6. xvii. 3. Fabric. ad Orosium
l. iii. 12. quibus locis eadem est
confusio. Sylburg. ad Pausan.
Attic. l. i. c. ii.

⁷⁰ *Ardie*] Voss. *Aride*. TENN.
Medicei *Ardie*. Ed. Paris. *Ardi-*
illyrio, non *Ardyc*. ut ait Keu-
chenius. Nihilominus verum pu-
tem esse *Ardye* a recto *Ardys*,
ut a *Capys*, *Capye*, & similia.
^a *Agdus* alius celebris fuit Sar-
dium rex, Gygis filius, apud
Herodot. Pausan. & Suidam. per-
peram nonnulli rursus *Illyrico*.

& paullo ante *positus* Hillensb.
Leid. pr. & Ed. Paris. *provocatus*
Petrensis: *petitus* ego non move-
ri velim.

⁷¹ *Molitus inbelles suorum*] Ne-
que mentem Frontini intelligo,
nec, quis strategematis istius usus
sit, video; ut emendemus, *amo-*
litus inbelles suorum. Removisse
enim Harridas videtur omnes,
qui per aetatem arma ferre non
possent; reliquis insidias & sub-
sessas instituisse. STEW. Unus
Reg. *Amolitus*, & sic Stewechio
conjectum TENN. Non dubita-
vi, ut verissimam lectionem, quam
conjecerat quoque Lipsius, in con-
textum recipere *amolitus*, quod
loci sensus requirit *Amolimus*
eos, qui nobis molesti, & inpe-
dimento sunt. Plautus Trucul.
ii. 7. 64.

Sed ego cessi me hinc amoliri,
ventre dum salvo licet.

Terent. Andr. iv. 2. 24.

Vos hinc amolimini: nam me
impedimento estis:

ubi vide Donatum. Petron. c. 10.
cupiebam amoliri custodem molestum.
Verum fors & *molitus* hoc sensu
retineri possit, Curtius l. iv. 7. 4.
fabulo, quod praecalum & vesti-
gio cadens aegre moliantur pedes.

Q

Ma-

neglectis ordinibus, adcelerare coeperunt: quos dissipatos,⁷² nihil tale expectantes, Arybas ex insidiis fudit, fugavitque.

XX. T. Labienus, C. Caesaris legatus, adversus Gallos, ante adventum Germanorum, quos⁷³ auxilio his venturos sciebat, configere cupiens, diffidentiam simulavit, positisque in diversa ripa castris, profectionem edixit⁷⁴ in posterum diem. Galli credentes, eum fugere, flumen, quod medium erat, instituerunt transmittere. Labienus, circumacto exercitu, inter ipsas superandi amnis difficultates eos cecidit.

XXI. Hannibal, quum⁷⁵ explorasset, negliger castra Fulvii Romani ducis munita, ipsum praeterea multa temere audere, prima luce, quum densiores nebulae praestarent obscuritatem,⁷⁶ paucos equites a munitionum nostrarum vigilibus ostendit, quo Fulvius repente movit exercitum.

Han-

a Vulgo MILITES.

Moliri terram de aratione passim Columella. *Moliri portas* apud alios. Medicei & *inbelles*. Leidens. sec. *inbellos*. quasi & *inbel-*
lus diceretur, ut *inermis*, & *inermis*, ac sexcenta similia. Dein *in vicinamque r.* Ed. Paris. Ed. Wechel. sic tamquam. Medicei & *res*. Hillensb. ac *regiones*.

⁷² *Nihil tale*] Concinnius Petrensis & *nihil t. exp.* nisi malis ex eo cum Cl. Wasse fingere, ut *nihil t. e.* in Hillensb. *fugavitque* deest.

⁷³ *Auxilio*] Medic. prim. *auxilium*. Dein in Mediceo altero, & Leidensi sec. est *adversa ripa*. Ne audias. Glossa enim est, ut saepissime (v. Ex. seq.) *et diversa*. quod aliquoties pro adverso & opposito sumitur. Lucanus l. III. 382. *Aggere diversos vasso committere colles*. Hinc *diversus*

orbis Ovidio, *diversae* partes aliis, *diversae fenestrae* Propert. l. 1. 3. ubi vide Comment. & Gronov. ad Senecam de ira c. 23. l. 17. & alios passim: de re ipsa ad Caesarem B. Gall. l. VII. c. 60. & seqq.

⁷⁴ *In posterum diem*] Medic. sec. *posterum*. Palat. non agnoscit *diem*. Mox *inter ripas* Medic. pr. *ipsa difficultate* sine *et* *inter* Leid. pr. qui & vulgari errore *occidit*.

⁷⁵ *Explorasset*] Melius Petrensis, ut opinatur Cl. Wasse, *comperisset*, & *tenebrae* loco *et* *nebulae* idem cum Sanuto.

⁷⁶ *Paucos milites*] 4. Reg. 3. Hill. *Paucos equites*. TENN. MSS. mei omnes cum Sanuto habent quoque *equites*, si Vaticani excerpta excipias. Verissime. Quod patet ex Appiano, qui historico-

rum

Hannibal per ⁷⁷ diversam partem castra ejus occupavit: ⁷⁸ & illâ in ⁷⁹ tergum Romanorum effusus; octo millia fortissimorum militum cum ipso duce trucidavit.

XXII. Idem Hannibal, quum inter Fabium Dictatorem & Minucium Magistrum equitum divisus esset exercitus, & Fabius occasionibus inmineret, Minucius pugnandi cupiditate ⁸⁰ flagraret, castra in campo, qui medius inter hostes erat, posuit: & quum partem peditum in confragosis rupibus celasset, ipse ad evocandum hostem mi-

a Vulgo ita.

rum solus hanc illius pugnae, & obortae nebulae memorat circumstantiam, in Hannibalicis p. 387. Ed. Toll. *περὶ δὲ τῶ γενομένης ὁμοίᾳ καὶ ὁμιχλῆς τῆς μὲν ἱππίας ἐπιμύσει ἐπιχειρεῖν τῶ Πωμαίων στρατοπέδῳ &c.* Ali- ter haec narrat Livius l. xxvii. c. 1. Appianus cum Eutropio cae- sorum numerum faciunt quoque *octo milia*, alii *tredecim* alii *hanc plus, quam septem*, teste Livio; Oro- sius *septemdecim*, l. iv. 18. ubi consule Fabricium.

⁷⁷ Per diversam partem] Ad- versam MSS. Scrib. Reg. 4. & unus Hill. & Voss. & Scriveria- nus *adversam*. Gujetus *aversam* TENN. Duo item Cantabrigien- ses, & ambo Medicei, Gudianus, Vaticanus, ac Leidens. pr. cum Sanuto *adversam*. Si quid mu- tandum, placeret Gujetti *aversam*; quod etiam Cel. Gronovius sui exemplaris margini adlevit. De eo dicam ad l. ii. c. 12. §. 3. *quos habebat per adversam partem posse missos*. Hic tamen nihil amuto. Diserte Appianus ait *ἐπὶ τῶν ἱππέων*, qui hoc ipsi Hanni- bali, & peditibus adscribit, nec de castris occupatis mentionem facit. Contra Livius equitibus

tribuit, qui jussu Hannibalis cir- cumvecti pars castra hostium, pars terga trepidantium invase- runt. *Diversa parte moenium* l. i. 11, 9. 6. c. 18. *diversa porta miserunt* ibid. a *diverso*, & passim noster tam pro *adverso*, ut paullo ante, quam *alio*.

⁷⁸ Et ita] 4. Reg. unus Hill. Voss. & illa. TENN. uterque e- tiam Leidens; & Gudianus illa, Palatin. illuc. Medic. sec. illam. Verum procul dubio est illa sc. parte. Simpliciter illa pro illac passim apud Comicos. l. i. 11. 9. 5. *penetratum illa oppidum*. Ad- de l. i. 4. 4. Sic cum viris doctis legendum in Floro l. ii. c. 12. *provinciam ingressus illa, qua ve- lacribus quoque videbatur in via, accessit*. In via scilicet provincia: nec opus est addi via, quam ta- men addit Leidens. tertius: om- nes videbantur. vulgo videbantur.

⁷⁹ Tergum] Medic. pr. & Sa- nut. *tergo*.

⁸⁰ Flagraret] Medicei *confla- graret*. dein perperam Edd. Paris. & Hittorp. *cumulum*. Male i- tem ad quos opprimendos desunt in Hillensb. Ad Livium l. xxii. c. 28. Ceterum male vulgo, ut alibi, *Minnei* nomen per scri- bebatur.

misit, qui proximum tumulum occuparent. Ad quos obprimendos, quum eduxisset copias Minucius, insidiatores, ab Hannibale dispositi, subito consurrexerunt, & delessent Minucii exercitum, nisi Fabius periclitantibus subvenisset.

XXIII. Idem Hannibal, quum ad ⁸¹ Trebiam in conspectu haberet Sempronii Longi Cos. castra, medio amne interfluente, saevissima hieme Magonem & electos in insidiis posuit. Deinde Numidas equites, ad ⁸² eliciendam Sempronii credulitatem, adequitare vallo ejus jussit: quibus praeceperat, ut ⁸³ ad primum nostrorum ^a incursum per nota refugerent vada. Hos Consul & adortus temere, & secutus, jejunum exercitum in maximo frigore transitu fluminis ⁸⁴ rigefecit ^b. Mox ⁸⁵ torpore & inedia adfectis Hannibal suum mili-

^a Vulgo NOSTRUM. ^b Vulgo RIGERE FECIT.

⁸¹ Trebiam] Negligenter in Keuchenii, & Tennul. Edd. est Trebejam. Trebia tam Graecis, quam Romanis dicitur hic fluvius, & quidem penultima brevi.

⁸² Eliciendam] Gudianus, & Hillensb. *deliciendam*. Palat. *oludendam*: & uterque Medic. cum Ed. Wechel. *ridicule crudelitatem*. Mox *equitare* simpliciter Medic. pr. Audi Livium l. XXI. 54. *Numidas equites transgressos Trebiam flumen obequitare jubet hostium peritis, jaculandoque in stationes elicere ad pugnam hostem*.

⁸³ Ad primum nostrum incursum] 3. Hill. *nostrorum*. & sic Gronovius primus in MSS. invenit. TENN. *Nostrorum* rescripti confidenter ex utroque Leidens. Petrensi, Palatino, ac Ed. Wechelii. Non putem enim, a Frontino *nostrum* per Syncopen pro *nostrorum* sumtum esse. Mediceus antiquior *Romanorum*. dein *inpetram* Petrensis. Mox idem & con-

secutus. Medicei *Consul adortus, & temere insecurus*. Placet *insecutus*: ut solet usurpari sexcenties tam a nostro, quam aliis. Livius hic *Numidas insequentes*.

⁸⁴ Rigere fecit] Vossianus. unus Hill. & Gronovianus. *Rigefecit*. Verbum elegantissimum, dignissimumque, quo Latinus sermo augeatur. Sic dictum, ut *calesfacere*, *frigefacere*. TENN. Ipsa haec sunt Gronovii verba in Epistola ad Keuchenium etiam ita corrigentis ad Livii citatum locum. quam emendationem confirmant Palatinus, Gudianus, & uterque Leidensis. Optime. Simili modo & alia composita a verbis secundae conjugationis cum *facio*, ut *Madefacere*, *rube-facere*, *stupefacere*, *terrefacere* &c. Est & vir doctus, qui conjicit in m. *rigore frigefecit*. Apud Plautum *frigefacere*. Sed, quod edidi, multum praefero.

⁸⁵ Torpore] Medicei *frigore*. Paulo ante *transitus* Petrensi. & Voss,

STRATEGEMATICON L. II. C. V. 245
militem obposuit, quem ad id ignibus, ⁸⁶ oleo-
que, & cibo foverat: ⁸⁷ nec vero defuit parti-
bus Mago, quin terga hostium in hoc ordinatus
caederet.

XXIV. ⁸⁸ Idem ad Thrasymenum, quum arta
quae-

a Vulgo NEC DEFUIT.

Voss. pro var. lect. ac Ed. Vesal.

⁸⁶ Oleo & cibo foverat] Flor. II. c. 6. Tunc callidissimi hostes frigidum & nivalem nasti diem, quum se ignibus prius oleoque fovissent: (horribilissimu) homines a meridie & sole venientes nostra nos hieme vicerunt. Oleo usi sunt, quia concludit poros, ne pateant frigori. Sic cum nix duos cubitos alta cecidisset in Armenia, milites apud Xenoph. exped. Cyri minoris l. 4. f. 224. Ἐκ τῆς καὶ οἱ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαμον καὶ ἐκρίοντο. Frontinus l. c. 4. n. 7. Oleo ac mero calefactis. Lucatores ad roborandas & conservandas vires eo usi sunt v. Aeneid. 135.

Nudatosque humeros oleo perfusa nitescit.

Unde Dionysius Halic. οὗτοι τῶν πανηγυρικῶν αἰτ. Τὰ γυμνάσια διὰ τῆς ἐλαίου διαπονεῖσθαι. Vide agonisticon Fabri. Quin ipse Spiritus Sanctus veteribus dictus Ἀλείπτης, Ὑπέρ; quod adesset cernentibus spirituale certamen, & iis vires subministraret. Dictionarium Ecclesiasticum. Ἀλείπτης, συνήγορος. quasi dicat παράκλητος. cui diversus est κατήγορος. Apocal. xii. 10. malignus diabolus. Ipsi pastores quoque, qui nos in fide confirmant, appellati Ὑπέρ. Nazianzenus Orat. 18. de Cypriano exule, juvante suos, cum lingua non posset, calamo. Ἀλείπτης ὑπέρ. γίνεται τῆς συντηρικῆς

συντηρικῶν. Imo Romani cives in sole se ungebant (idque appellabant. Unde sole nris) sanitatis & vivi coloris gratia. Cicero XII. Att. epist. 6. Pro isto asse sole, quo tu abusus es in vestro pratulo, a te nitidum solem unctumque crepetemus. Augustus, centesimum annum excedentem interroganti, quam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset, respondit: Intus mulso, foris oleo. Plin. xxiii. c. 24. Caelius vi. c. 6. Plutarchus Alexandro. Πόνων ἀρωγὴ ἔλαιον ἀνθρώποις ἀπὸ θεῶν δίδονται. Seneca ep. 80 Illi (corpori) multo cibo, multa portione opus est, multo oleo, longa denique opera: tibi continet virtus sine apparatus, sine impensa. ΤΕΜΝ. Livius. ignibus ante tentoria factis, oleoque per manipulo, ut molli- rent artus, misso, & cibo per otium capto.

⁸⁷ Nec defuit] Auficius in Petrensi, Cantabrig. tertio, Leidensi sec. & Hillensb. nec vero defuit. Recte. Dein MSS. quinque qui t. male.

⁸⁸ Idem Hannibal ad Thrasymenum] 3. Reg. 3. Hill. & Voss. carent τῷ Hannibal. ΤΕΜΝ. Carent τῷ Hannibal mei omnes, & Edd. ante Scriverium, qui male hoc nomen adposuit. Rectius his quatuor continuis exemplis delevisset. Nam intrusum e margine opinor. Satis de Hannibale agi ostendit vox idem, ut alibi saepe auctor. Dein Thrasymenum, Thrasymenum, aliaque in MSS.

quaedam via ⁸⁹ in radice * montis in campos patentēs ⁹⁰ duceret, simulata fuga per angustias ad patentia evasit, ibique castra posuit, ac nocte dispositis militibus, & per collem, qui imminebat, & in lateribus angustiarum, prima luce, nebula quoque adjutus, aciem direxit. Flaminius velut fugientem insequens, quum angustias esset ingressus, non ante providit insidias, quam simul a fronte, lateribus, tergo circumfusus, ⁹¹ ad internecionem cum exercitu caderetur.

XXV. Idem Hannibal, adversus ⁹² Junium Dictatorem, nocte intempesta sexcentis equitibus imperavit, ⁹³ ut in plures turmas segregati, per vices, sine intermissione circa castra hostium se ostend-

* Vulgo IN RADICES M. ET CAMPOS.

& Edd. De vero hujus nominis scribendi modo consule Cl. Duker. ad Flor. 11. 6.

⁸⁹ In radices montis & campos patentēs d.] Non capio haec; quomodo una arcta via simul in radices montis, & in campos patentēs ducat. Secure tamen haec transiliunt interpretes. At Vossianus Cod. per radices. pro & campos Voss. Palat. uterque Leidensis, ambo Medicei, duo Cantabrig. meliores, & Gudianus, in campos. Scilicet unice verum est, quod insuper servavit Palatinus in radice m. in campos. quamquam & per radices montis ex Cod. Vossiano non spernam, quomodo etiam conjecerat magnus Gronovius, ut deinceps ex codicis ejus margine animadverti. At in radice videtur corruptioni facilius fuisse. Via erat per angusta, quae juxta radicem montis duceret in campos patentēs. Sic clare Livius l. xxii. c. 4. Et jam pervenerant ad loca insidiis nata, ubi maxime montes Cortonenses Thrasymenus subest. Via tantum intercessit per angusta, velat ad id ipsum de

industria relicto spatio: deinde paulo latior patefit campus, inde colles adsurgunt &c. quae nostri locum unice illustrant.

⁹⁰ Duceret] Medic. pr. educeret. item per patentia. Mox praeve eminebat Leid. sec. Dein Mediceus sec. lateribus, omisso tō in. Uterque vero diffugientem persequens: & Palatinus in angustias e. ingressus. Tum praevidebat Medic. pr. ac lateribus & tergo.

⁹¹ Ad internecionem] Alias interemptionem, & internitionem. S C R I V. interemptionem Medicei. internicionem Vatican. Leidenses, & Ed. Paris. ut passim in MSS. statim §. 32.

⁹² Junium] Vaticana Minutium, & statim Minutius. Mediceus antiquior Minium & mox; alter Numium. Voluerunt forsan M. Junium. ut Dictatori huic praenomen fuit. V. Gronov. ad Livium l. xxiii. 13.

⁹³ Ut in plures.] Uterque Leidensis, Gudianus, Hillensb. & Mediceus pr. a manu pr. ac plures i. Petrensis, & Vossian. ut per plures.

ostentarent. Ita tota nocte Romanis in vallo statione, ac pluvia, quae forte continua fuerat, ⁹⁴inquietatis confectisque, quum receptui signum jam Junius dedisset, Hannibal suos ⁹⁵requietos eduxit*, & castra ejus invasit.

XXVI. Epaminondas Thebanus, in eundem modum, quum Lacedaemonii ⁹⁶Athmon vallo ducto Peloponneson tuerentur, paucorum opera levis armaturae, tota nocte inquietavit hostem:

ac

* Vulgo REDUXIT.

plures t. Malim, si quid mutandum, delere ut; quomodo aliquoties jam habuimus.

⁹⁴ *Inquietatis*] Vossianus, 3. Reg. unus Hill. *inquietis*. TENN. *Inquietis* Gudian. Ceteri nihil variant. Recte. Frequens id verbum; seu participium est Suetonio, & aliis. Statim quoque *inquietavit hostem*.

⁹⁵ *Reduxit*] MSS. *eduxit*. SCRIV. 4. Reg. unus Hill. Voss. & Sriver. *requietos eduxit*. & sic Gijetus conjecerat. TENN. *Eduxit* verissime e castris scilicet (ubi proprium hoc verbum est §. 31. *solum educente exercitum*) habent quoque duo Cantabrigienses, Palatinus, Mediceus sec. & Leidensis primus cum Gudiano. Dein *in castra ejus inv.* Mediceus idem.

⁹⁶ *Athmon vallo ducto Peloponneson tuerentur*] Verba haec scriptoris mendosa esse, manifestissimum. Palmerio nostro proposui ea hora, quae mihi ultimum cum viro colloquium praebuit. ille, qua erat ingenii sagacitate, emaculanda vidit hoc modo: *cum Lacedaemonii ad Isthmon vallo ducto Peloponneson tuerentur*. in quo divinam illius conjecturam non potui non approbare; & probabis, scio, quisquis Plutarchum in Theseo, in M. Crasso, & in Arato, Strabonem lib. VIII. Pto-

lomaenum libro III. cap. 16. Pausaniam, Plinium, alios consulueris. STEW. Casaubonus ad Polyaei 11. de Epaminonda, mavult legere: ad *Isthmum*: ego ad *Onion* live *Onium*. Aut sane legendum ad *Athmum*. Palmerio etiam ad *Isthmum* in mentem venisse notat Stewechius. Vetterem lectionem retinet Ortelius. Polyaeus, & Frontinus eandem historiam, hic ad Athmon, ille ad Onium describunt; loca inter se vicina; in Attica nempe, circa Corinthum. SCRIV. Quamquam haec lectio MSS. codicum omnium (quos novi) consensu corroboretur, necessario tamen requirit praepositionem *ad*, vel *circa*. in uno R. *Archinou*. Palmerius. *Ad Isthmum*. quam lectionem divinus Casaubonus 1. 2. Polyaei in Epaminonda n. 9. probavit, & Stewechius ex Plutarchi Theseo, M. Crasso, Arato. Strabonis l. 8. Ptolemaei l. III. c. 16. confirmat. Sriverius conjecit *Ad Onion*, quia Polyaeus ibid. Τὸ στεγνόν κατεκοίμισεν ὑπὸ αὐτῶν τῶν Ὀνείων. Res eodem recidit. Nam Onii montes in Attica erant propugnaculum Peloponnesi, ipsiusque Isthmi vicini. TENN. *Athmono*, pago Atticae terrae, de quo vide ad Stephanum, hic locum esse non posse puto: quare cum Scri-

ac deinde prima luce ⁹⁷ vocatis suis, quum Lacedaemonii se recepissent, subito universum exercitum, quem quietum habuerat, admovit, & per ipsa munimenta, destituta propugnatoribus, inrupit.

XXVII. Hannibal, directa acie ad Cannas, ⁹⁸ sexcentos equites Numidas transfugere iussit, qui ad fidem faciendam gladios & scuta nostris ⁹⁹ tradiderunt; & in ultimum agmen recepti, ubi primum concurrere coepit, strictis minoribus, quos ¹⁰⁰ occultaverant, gladiis, scutis jacentium adsumtis, Romanorum aciem ceciderunt.

XXVIII. ¹⁰¹ Japydes a P. Licinio Procos. ¹⁰² pagos

a Vulgo JAPYGES.

verio malim ad *Quion*, minima mutatione. Praepositio certe adesse debet. In Petrensi habetur In *Athmon*. Medicei *Archimon*. Leidenfis sec. *Athmon*. Palatin. *Hanion*. Keuchenius cum Ortelio servat ad *Athmon*. MSS. Scriverii *Athmon*; quod facit *q̃* ad *Ithmon*; Alius MS. *Archivorum*, seu *Archimorum*. *Ἐπίχων*.

⁹⁷ Vocatis suis] Scribe meo consilio, prima luce evocatis suis. Ex iis, quae antea diximus, jam aperta, scio, mendi origo: geminanda enim vocalis, quae in fine praecedentis nominis delituit. ST & W. Vocatis sic omnes MSS. solus Stewechius evocatis ex ingenio suo. TENN. Immo potius revocatis, scilicet illis, qui tota nocte inquietarant Lacedaemonios. Unde illi putantes, Epaminondam inrumpendi consilio destitisse, quieti se dederunt: sed tum Epaminondas &c. Pro deinde in Petrensi demum. Praepositionem per non agnoscit Cantabr. tert.

⁹⁸ Sexcentos] Hos plerique quingentos, alii quadringentos fuisse memorant. Consule ap-

tata a Cl. Drakenb. ad Silium l. x. 187. &c.

⁹⁹ Tradidere] MSS. tradiderunt. TENN. Etiam mei; & Sanut. quare reposui, & supra ex iisdem ordinem mutavi, vulgo iussit transf. dein Cantabr. tert. in ultimo agmine. Tum primo uterque Medic. cum Sanuto; & pro coepit antiquior fecit.

¹⁰⁰ Occultaverant] Hillensb. attulerant. Debuisset saltem scriptum esse occulte attulerant. Livius l. xxii. 48. gladios occultos sub loriscis habentes. Et ita fere ceteri. Nam Silius non recte ait loco laudato.

non, hasta viros, non de-
fecit ensis;

Et strage est ferrum atque cuncta
cadavera tela.

pro assumptis in Cantabrig. tert. simpliciter summis.

¹⁰¹ Japyges P. Licinio Procos. sult.] Medicus antiquior Japices. Scribe Japydes, Illyrici populus, qui saepius in Japygas, Italiae populum, corrupti sunt, docente id jam Pighio T. rii. Fast. p. 26. siquidem idem videtur esse P. Licinius, de quo agit Epitome Li-

gos quoque sub specie deditiois obtulerunt, qui recepti, & in postrema acie collocati, terga Romanorum ceciderunt.

XXIX. Scipio Africanus, quum ¹⁰³ adversa haberet bina hostium castra, Syphacis & Carthaginiensium, statuit Syphacis, ubi multa ¹⁰⁴ incendiis alimenta erant, adgredi nocte, ignemque ¹⁰⁵ injicere, ut ^a ea re Numidas quidem ex suis ca-

^a Vulgo EX EA RE.

viana XLIII. Varie autem in MSS. & Edd. hoc exaratur nomen, ut *Japides*, *Japodes*, *Japudes*, & *Tapydes*. Ceterum totum hoc exemplum deest in quatuor meorum MSS.

¹⁰² *Pagos quoque*] Amicus meus emendari volebat *Spathas quoque*; vel hoc modo, *Sparos quoque*: sed hic, quod manes illius condonent, ab eo non iteri. Videbar enim proxime ductum litterarum commodius ita restituere, *paganos quoque*. Semper belli militibus oppositi fuere pagani, non in jure tantum, sed etiam apud Suetonium, Vegetium, ubi me de his dicere memini. Hoc amplius, non *Sparhae*, non *Spara* rela, quae scimus illa; sed qui Romanos a tergo nihil tale suspectantes, adorirentur inimici, in quaestionem hic veniunt. Stew. Stewechius *paganos*. Palmerius *Spathas*. quid si *paucos*? Scriv *Pagos*, sic MSS. Palmerius *Spathas*. item *Sparos*. Stewechius *Paganos*. Qui dicti a pagis, pagi a fontibus, quod eadem aqua uterentur. Nam Festus scribit, aquas Dorica lingua *πaya*, dictas. Deinde usu receptum, ut non tantum, in pago habitantes, sed & omnes, qui non essent adscripti militiae, dicerentur *Pagani*, & opponerentur militibus, ut sagaris rogati. Juvenalis Sat. XVI. vs. 33.

Citius falsum producere sefero

Contra paganos possis, quam vera loquentem.

Contra fortunam armati, contraque pudorem.

Vegetius l. II. c. 23. Nam si doctrina cesset armerum, nihil paganus distat a milite. Hinc bona, quae quis habet in *Paganico*, opponuntur *Castrensibus*. Cod. de Test. milit l. I. TENN. *Paucos* placuit etiam Rubenio in *Electis* l. II. c. 29. quia vox *quoque* docet, hoc pertinere ad exemplum praecedens de Hannibale. Per *paucos* Lipsio, ut qui in extrema tantum acie erant collocati. Quod verum quidem est; non tamen in animum inducere mihi possum, *paucos* a librariis tam constanter in *pagos* potuisse corrumpi. In fidem & pignus deditiois solebant tradi carissima pignora. Quid ergo, si hic legamus *Patres*? licet sciam, semper fere obfides datos fuisse filios.

¹⁰³ *Adversa*] Voss. & unus Reg. *aversa*: & ad marg. *ima adversa*. TENN. *Aversa* perperam quoque duo mei. *Adversus* Palatin.

¹⁰⁴ *Incendiis alimenta*] 4. Reg. & Voss *incendis*. TENN. *Incendis* in meis quoque, & Sanuto scribitur, praeterquam in uno: quare rectius & elegantius vulgatum *serves* l. IV. 7. 9. *alimenta praestarent incendio*.

¹⁰⁵ *Injicere*] Medicei *mittere*. Dein ea re sine *reg* ex MSS. octo.

Q 5

recte

castris trepidantes caederet; Poenos autem, quos certum erat ad succurrendum sociis procururos, insidiis dispositis, exciperet. Utrumque ¹⁰⁶ ex sententia cessit.

XXX. Mithridates, a Lucullo virtute frequenter superatus, insidiis eum adpetiit, ¹⁰⁷ Adathante quodam, eminente viribus, subornato, ut transfugeret, & ¹⁰⁸ fide parta hostis, facinus perpe-

• A FIDE PACTA HOSTI vulgo.

tra-

peste. Ingrata est repetitio prae-positionis ex.

¹⁰⁶ Ex sententia cessit] 4. Reg. p. Hill. Gron. Voss. & Romanus codd. MSS. Ex sententia incessit (Gron. cessit) Namque qui (Voss. Tam namque qui. unus Hill. Eos namque qui) ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. Celeberrimus Graevius scribit. „Hic aliqua desunt. „Nam sensum ita concipere oportet. Utrumque ex sententia cessit. Nam & Numidas castris exutos, & Poenos tamquam ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. TERN. Primo ex sententia incessit legas quoque in Palatino, Gudiano, utroque Leidensi, Cantabrig. Bibl. Pub. & Ed. Paris. sibi cessit Medicus antiquior, alter successit sibi. Dein Palatinus, & Gudianus addunt. Namque (Gud. Tam namque qui) ad fortuitum incendium sine armis procurrentes adortus cecidit. Medicei. Namque sine armis ad fortuitum incendium procurrentibus adortus eos cecidit, vel cecidit eos. Forfan simpliciter rescribendum cum hoc additamento. Utrumque ex sententia incessit. Eosque tamquam ad f. i. sine armis procurrentes adortus cecidit. Hoc enim fecerunt tam Numidae, quam Poeni. Livius l. xxx. s. 6. ut proximis casis injectus haesit ignis &c. trepidatio quidem, quanta necesse erat; orta est. Celatum for-

tuitum, non hostilem ac bellicum ignem rati esse, nempe Syphacis Numidae, sine armis ad restringendum incendium effusi in armatos cecidere hostes &c. Mox de Carthaginiensibus ab eodem errore credere & ipsi sua sponte incendium ortum. Igitur pro se quisque inermes, eamodo, quae restringendo igni forent, portantes in agmen Romanum ruebant &c. Quamquam mihi videtur sententia satis constare posse sine hoc additamento. Notandum autem, incessit pro cessit, sive successit poni, si MSS. habenda fides.

¹⁰⁷ Adathante] Leidens. prim. ad athenae, secund. Ad aethiops, Medicei Adachante. Appiano B. Mithrid. p. m. 376. vocatur Ὀλκάβας Σκύθης, ubi eandem refert historiam. hinc scribendum puto Olcabante, quamvis a Plutarcho, idem tradente, nominetur Ὀλθακός in Lucullo p. 501. Δαρδαρίων δυνάστης Ὀλθακός (γίνθη δ' εἰσὶν οἱ Δαρδάριοι βαρβάρων, ἃ πλεῖστα Μαγῶν δικάων) ἀνὰ &c. ubi reponendum Δαρδαρίων, & Δαρδάριοι. Strabo l. xi. p. 495. Ed. Paris. τῶν Μαγῶν δ' εἰσὶν αὐτοὶ οἱ Σίνδοι καὶ Δαρδάριοι. Adde Pinedo & Holstenium ad Stephani V. Δαρδάριοι; quo loco de vera Plutarchi lectione dubitare non debuerat Holstenius.

¹⁰⁸ Fide pacta hosti, facinus per-

traret. Quod is strenue quidem, sed sine eventu conatus est: receptus enim a Lucullo in gregem equitum, non sine tacita custodia habitus est; quia nec credi subito ¹⁰⁹ transfugae, nec inhiberi reliquos oportebat. Quum dein, frequentibus excursionibus, promptam & enixam operam exhiberet, fide acquisita, tempus elegit, quo ¹¹⁰ missa principia quietem omnibus castris dabant, pra-

prae-

perpetraret.] Conjecturam nostram ille admisit, qui mihi instar erat multorum: admitrent, scio, quorquor animo attento Frontinum legerint. Emendo sic: & fide facta hosti. In recipiendo transfuga pactione opus non est. ceterum ut Adathantes hic (Plutarchus in Lucullo Olthacum vocat) ingens illud atque strenuum facinus interimendi Luculli perpetraret, necesse fuit, sic vitam institueret, eos mores fingere, qui illum & castris Luculli, & familiaritate tanti viri non indignum praestarent. & hoc illud est, quod paullo post Frontinus noster innuit his verbis, cum deinde frequentibus excursionibus promptam & enixam operam exhiberet, fide acquisita tempus elegit. Fidem ergo acquisivit rebus gestis; in transfugiendo pactus non est. STEW. Nullo sensu. Hinc Stewechio facta. unus Reg. parata. Verius exhibent 3. Reg. 2. Hill. Voff. Fide parata. Nam statim. Fide acquisita. TENN. Tā fide facta si MS addiceret, facile reciperem. Noster enim cum aliis ita loquitur frequentissime. Nunc satius est fidem scriptorum codicum sequi, nam etiam in octo meis est parata. & in Mediceo antiquiore, ac tertio Cantabrig. hostis. fide parata hostis est fide apud hostem acquisita, re ita gesta, ut hostis fidem ei haberet. Nam fide parata hosti Latinum acque non fo-

ret ac vulgatum. pactus, & paratus saepissime commutantur: ut apud Lucan. l. x. 197. pax ubi parata ducis, ut omnino legi debet. & Ovid. l. xii. Met. 293. xiiii. 348. atque alibi. Ceterum supra ut non est inter Cantabr. In Leid. sec. ut transfugeretur ut f. Hinc posset refingi, si opus esset, ut transfugae praetexta fide parata hostis. An etiam retinendum hosti, & iungenda fide parata, hosti facinus perpetraret, pro in hostem? Hostis ego praefero.

109 Transfugae.] Medic. pro profugae. pro deinde Leid. sec. idem, Medic. sec. de. Leid. pr. & Petrens. non habent deinde Hillensb. dein. bene. Mox perpetrata & en. o. Medic. pr.

110 Missa principia quietem omnibus castris dabant. Amicus noster scribendum censebat remissa principia. quod expendendum relinquo his, qui scriptos Frontini codices habent, aut post ea nanciscentur. mihi certe id pro genuino est. de principiis, id est principibus, seu principibus militibus negligentius agentibus id accipiendum liquet. Vide Commentarium nostrum ad Vegetium STEW. Missa principia. Sic omnes MSS. ne audias Palmerium, qui Remissa. Nam missa est dimissa ut mittere concionem. Plinius l. ii. ep. 11. Missus deinde senatus, & revocatus in posterum. Hinc veteris Ecclesiae formula: Ite missa est. Nam, ut Gujetus ob-

praetoriumque secretius praestabant. ¹¹¹ Casus adjuvit Lucillum. Nam qui ad vigilantem ¹¹² usque admitteretur, fatigatum nocturnis ¹¹³ cogitationibus illo tempore quiescentem invenit. Quum deinde, tamquam nuntiaturus ¹¹⁴ aliquid subitum ac necessarium, intrare vellet, & pertinaciter a servis, valetudini domini consulentibus, excluderetur, veritus, ne suspectus esset, equis, quos ante portam paratos habebat, ad Mithridatem refugit inritus.

XXXI.

a Vulgo COGITATIONIBUS.

observaverat, Principia sunt milites principales. ΤΕΝΝ. *Missae principia* idem notat, ac *missum praetorium*; cum legati, tribuni, centuriones, alique, qui in castrorum fuerant principiis, cum duce consilii communicandi aliusve rei causa, ab Imperatore dimittuntur, ac discedunt: Nec enim principales notat milites. Adi omnino J. F. Gronovium Observ. l. iv. c. 10. & ad Livium l. xxi. c. 54. *Ita praetorium missum*. Alibi saepius *dimisso praetorio*. Immo hoc ipsum reperias apud nostrum lib. iv. l. 28. *perstare in principiis, donec mitterentur, imperavit*. Adde Ill. Scheum ad Polybii castra p. 147.

¹¹¹ *Casus adjuvit*] Sic passim auctores loquuntur. Quintilianus declam. 296. *Cohaerens es fratri, occasio adjuvit consilium, intra fines occidi potest*. Hirtius bello Alex. 46 *Sequuntur hunc quae navis nonnullae, quas casus ab illo periculo vindicarat*. Virg. Culice.

Et validum dextra truncum detraxit ab orno.

Qui casus sociaret opem, numenve Deorum.

Petronius. *Utriusque vetum casus adjuvit*. ΤΕΝΝ.

¹¹² *Usque*] Notat usque continuum tempus sine intermissione, quo sensu pro semper poni potest.

Quod hic locum habere non videtur. In Mediceo primo est *usus*. An fuit *usu*? Erat enim *τραπίζης Λουκίλλου καὶ γνώμης καὶ διαρρήλων ἀξιόμυθου*, testibus Plutarcho, & Appiano. Plutarchus insuper dicit *ὡς ἑδρεύς πολύστον* εἰσελθεῖν αὐτοῦ συνήθη.

¹¹³ *Cogitationibus*] 4. Reg. & Voss. *Cogitationibus*, a nom. *Cogitatus*, vide tales terminationes supra in Praef. ΤΕΝΝ. *Cogitationibus* exhibent etiam, Gud. & tres Cantabrigienses, probante Cl. Wasse. Rec. Seneca Epist. xi. *cogitatus emendare*. Plura hujus declinationis rariora vide in notis Cel. Burmanni ad Ovid. l. iv. Metam. 556. & Perizonii ac Soceri mei ad Valerium Maxim. l. i. c. 1. *portentorum depulsus*. Huc forsitan referenda vox *Larvatus* in Glossis Graecis. *Δαίμονισμός*, *larvatus*, pro qua Pricaeus *larvatio*, vel *δαίμονιζόμενος* conjiciebat ad Apulej. Miles. l. ix. p. 545.

¹¹⁴ *Aliquid subitum*] *Subitum aliquid* MSS. plerique. Leidenses, & Mediceus prim. *aliquid*. Dein Petrensis, *equis, q. a. p. habebat, paratis*. De uno equo, quo vetus venerat, mentionem tantum faciunt Plutarchus, & Appianus.

XXXI. Sertorius, in Hispania, quum ¹¹⁵ apud Lauronem oppidum vicina castra Pompeji castris haberet, & duae tantummodo regiones essent, ex quibus pabulum peti posset, una in propinquo, altera longius sita, ¹¹⁶ eam, quae in propinquo erat, subinde ab levi armatura infestari, ulteriorem autem vetuit ab ullo armato adiri, donec persuasit adversariis, tutiorem esse, quae erat remotior: quam quum petiissent Pompejani, Octavium ¹¹⁷ Graecinum cum decem cohortibus in morem Romanorum armatis, & ¹¹⁸ decem Hispanorum levis armaturae, & ¹¹⁹ Tarquitium Priscum cum duobus millibus equitum ire jubet ad in-

a Vulgo BA. b Vulgo GRAECINUM. c Vulgo TARQUINIUM.

¹¹⁵ Apud Lauronem] Plutarch. p. 577. Appian. B. Civ. l. 1. p. 697. Florus l. 111. c. 22. Orof. l. v. c. 23. hujus rei ad Lauronem factae meminerunt. Item Obsequens c. 119.

¹¹⁶ Ea, quae] 3. Hill. Voss. Eam, quae. & sic Gujetus legit. Infestari Gujetus. τὸ ἵκναι hic desideratur. TENN. Primo eam rescripti, constructione, sensu, & MSS. meis septem id flagitantibus; neque aliter Ed. habet Parisiensis. Dein notanda elegans & frequens ellipsis verbi ἵκναι; quod latet sub contrario verbo vetuit. De qua ellipsi multi monuerunt viri docti, quos laudatos vide a Celeb. Burmanno ad Phaedr. l. iv. F. 17.-31.

Non veto dimitti, verum cruciari fame;

Sc. jubeo. Mox a nullo arm. Medic. sec. Idem cum Leidenfibus petissent.

¹¹⁷ Graecinum] Ita secure omnes edunt; licet velim, mihi ostendi tale nomen Romanum: MSS. plerique Graecinum, vel Graecinium. Sed scribe mecum Grae-

cinum; quomodo a Glandorpio jam cum vocari video in Onomast. p. 638. Plutarcho in vita Sertorii p. 581. in vita Sertorii dicitur Γρακίνος corrupte pro Γρακίνος. Multae gentes Romae cognomen habuere Graecini. C. Octavius Graecinus apud Gruter. Inscript. p. 182. n. 3. Ti. Claudius Graecinus p. 240. Pomponius Graecinus, apud multos. Vide Docti. Massoni vitam Ovidii ad A. V. C. DCCCLXIX. Julius Graecinus Columellae saepius, aliique.

¹¹⁸ Decem] Medic. pr. ducom.

¹¹⁹ Tarquinium Priscum] Quis hic fuerit Tarquinius Priscus, nemo facile dixerit: cum nullus e superstitibus scriptoribus illius faciat mentionem. Mihi quidem non dubium est, quin inventum sit libratiorum, quibus hoc nomen erat notius pro Tarquinium. Cajus enim Tarquinius P. F. Sertorianarum fuit partium, ut patet ex Sallustii loco l. 111. Hist. ubi inter Sertorii convivae Tarquinus cum Perperna jungitur, cujusque memoria in nummo est servata. Vide Ursini Famil. ubi multum

insidias tendendas pabulatoribus. Illi strenue imperata faciunt: Explorata enim locorum natura;
¹²⁰ in vicina silva nocte praedictas copias abscondunt, ita ut in prima parte leves Hispanos, aptissimos ¹²¹ ad furta bellorum, ponerent: paullo interius scutatos, ¹²² in remotissimo equites, ne fremitu ¹²³ equorum cogitata proderentur: Quiescere omnes silentio servato in horam tertiam diei ¹²⁴ jubet. Quum deinde Pompejani securi ¹²⁵ cur-

va-

multi Tarquitii, & in his Tarquinius Flaccus, recensentur. Simile mendum inhaesit olim Macrobio l. 14 Saturn. c. 16. nam ibi pro Tarquinio Prisco esse scribendum ἀπλῶς Tarqnitium docuerunt Viri doctissimi. Adi J. G. Vossium de Histor. Lat. l. 1. c. 31.

¹²⁰ In vicina s.] Non agnoscit τὸ in Leid. sec.

¹²¹ Furta bellorum] Insidias. Livius ix c. 31. Castris exutum, nudatum urhibus, & ultimam spem furto insidiarum tentantem, & loco non armis fretum Tacitus Agricola 34. Ii sunt, quos proximo anno unam legionem furto nocturno aggressus clamore debellastis. x. AEnceid. v. 731.

Seque viro vir

Contulit, haud furto melior, sed fortibus armis.

xv. AEnceid. 515.

Furta pare belli convexo in tramite silvae.

Claud. an v. Conf. Honorii 480.

Et Diomedes tantum praeclarior ausis;

Quantum lux tenebris, manifesta proelia furtis.

Hinc furtiva victoria, quae dolo paritur Justin. xi. c. 6. Furtivae victoriae convenire occulta consilia. Vellej ii c. 31. Orbem classibus jam, non suis expeditionibus, piratae terrent. Sic Graeci. Plutarchus Alexandro f. 683. Οὐ

κλέπτω τὸν νίκην. Arrian. Alexandro l. 111. f. 176. Αἰχρὸν εἶναι, κλέψαι τὴν νίκην. Stenelus apud Philostratum Heroic. f. 674. damnabat cavum equum. Οὐ τεichoμαχίαν τὴν εἶναι φάσκων, ἀλλὰ κλοπὴν τὴν μάχης. T E N H. Vide etiam Keuchenium.

¹²² In remotissimo] Alibi noster in remoto, in abdito, in occulto, in proximo. & similia. Sed hic Medicei inde in remotissimo. Leidens prim. in remotissimos. in Leidens sec. spatium relictum erat ante τὸ in. Cantabrig. test. & Vaticanus in remotissimis: at duo alii Cantabrigienses inde remotissimos e. Non male. Nam non modo post eos, sed longe ab iis remoti stare debebant. Immo, quia praecessit in prima parte, dicere potius debuisset videretur in remotissima, si vulgaris sana sit lectio. Nil tamen temere muto. nam & haec generis variatio ansam mutationi potuit praebere.

¹²³ Equorum] Tres Cantabrigienses, ambo Medicei, Gudianus, Leidens. pr. & Vossian. eorum. Quod vehementer mihi aridet. Tam qui infidetur, quam qui infidet, optimi scriptores, equitem dixere. Consule Broukh. ad Propert. l. 1v. 3. 38.

Quos sine aqua Parthus mille currat eques.

¹²⁴ Jubet] Sic constanter MSS. Ma-

vatique a pabulo de reditu cogitarent, & ii quoque, qui in statione fuerant, quiete invitati ad pabulum colligendum dilaberentur, emissi primum Hispani, velocitate ¹²⁶ gentili in ¹²⁷ palantes effunduntur, ¹²⁸ & convulnerant, ¹²⁹ confunduntque

a Vulgo SERVATIQUE.

Malim tamen jubent, & ad Octavium, ac Tarquitium referre, qui generale Sertorii jussu de insidiis tendendis strenue faciunt, abscondunt copias, dicto ordine ponunt, & quiescere omnes jubent. Statim Petrensis domum.

125 *Servatique pabulo de reditu cogitarent*] Quot capita, tot sententiae. aliis placet *securi saturique pabulo*; aliis *securi oneratique pabulo*: rursus aliis, *securi servatique cum pabulo*. de quibus omnibus eruditiorum esto iudicium. Interim paulo post pro eo, quod vulgatur, *persecuti caduntur*; vide, reponendum ne sit *persecuti cadunt*. STEW. Laborare lectionem vidit Stewechius, recensens aliorum, *Securi saturique pabulo*. *Securi servatique cum pabulo*. nugae. 4. Reg. 2. Hill. Voss. & Gron. *Securi curatique pabulo*. TENN. Tennulius ita agit, quasi placeret *curatique*: quod quidem proprium rei militari verbum est, sed locum hic non habet. *Curabant* corpus ante proelium vel expeditionem. Veget. l. III. c. 11. *Veteribus mos fuit, parco cibo curatos milites ad certamen educere, ut audaces sumpta esca redderet*. Sic lege e MSS. Sriverii, & 4. Leidd. quos consului, aliisque. Vulgo v. *seculis* & *citatiores*. Livius l. III. c. 2. XXVIII. c. 14. *Ut ante lucem viri equique curati & pransi essent*. Nihilominus septem mei quoque *Curatique*. Gronovius in Epist. ad Kenchen. conjecit *gravatique*, vel *satiatique*. Verum cum Cl. Wasse in litteris suis *sarcinasque*, quae vox apud

Plantum in Poenulo Ac. 5. sc. 2. 19. occurrit, conjecisset, succurrit mihi, veram auctoris manum esse *curvatique* prae sarcinis scilicet; *curvati pabulo* sunt ergo onerati, ut l. III. c. 17. §. 7. & dorso saccos frumentarios, seu pabulatorios ferentes, adeoque defensionem sui inepti & inparati. Nequaquam tamen spernenda est amici cujusdam mei conjectura *curatoque pabulo* i. e. collecto, & bene in sarcinis jam recondito. *Curare* enim verbum rei cibariae proprium est.

126 *Gentili*] Inepte Medic. pr. *gracili*. Passim Hispani, ut veloces laudantur.

127 *Palantes effunduntur, & convulnerant*] Prius ab editione Romae est; posterius a conjectura. referebant enim omnes, in planis effunduntur, & cum vulnerant, &c. Non placet etiam illud, quod praecessit, *securi servatique pabulo*, pro *s. oneratique p.* Videant eruditi. MOD. *Palantes*. Ita Modius, quem vide. SCRIV. *Palantes* optime correxit Modius, & MSS. consentiunt. Error natus a veteri scribendi more *palantis*, quod servavit Leidens. pr. & Hitortpii margo. unde in Mediceis *palatis*. *Palantium caedes* apud Livium, Iustinum, & alios crebro.

128 *Et convulnerant, confunduntque*] Et cum v. Hillensb. cum vulgatis ante Modium. Hillensb. & *vulnerantur, effundunturque*. Vatican. Medic. sec. & Leid. sec. & *vulnerantur confundunturque*. Medic. prim. rectius sine *et* & *unt*.

que nihil tale expectantes: prius deinde, quam resisti his ¹³⁰ inciperet, scutati erumpunt e saltu, & redeunt in ordinem consternunt, vertuntque: fugientibus equites inmissi toto eos ^a spatio, quo redibatur in castra, persecuti ¹³¹ caedunt ^b: curatum quoque, ne quis effugeret. Nam reliqui ¹³² ducenti & quinquaginta equites ¹³³ praemissi facile per compendia itinerum effusis habenis, antequam ad castra Pompeji perveniretur, conversi, occurrerunt eis, qui primi fugerant. ¹³⁴ Ad cuius rei sensum Pompejo ¹³⁵ emittente ^c legionem cum

^a Vulgo eo. ^b Vulgo CAEDUNTUR. ^c Vulgo INMITTENTE.

vulnerantur, confunduntque. Res eodem redit, cum expectantes, qui nunc Accusativus est, modo fiat Nominativus. cum vulnerantur i. d. Paris.

¹²⁹ Confunduntque] Voss. confodiuntque. TENN. Et Gudianus solemnī permutatione. Hic male, consternant eos, & conturbant; quare statim subdit redeunt in ordinem.

¹³⁰ Inciperet] Medic. pr. inciperetur. Mox redeuntisque uterque Mediceus. Tum in ordines, Gudianus, qui & consternant cum Leidensi pr. Hillensb. & Cantabrig. Bib. Pub. Placet magis vulgatum; caedunt scilicet partim, partim in tugam vertunt. Deinde redibant. Medicei, & Leid. sec. Cantabrigienses vero, Leidens. pr. Vossianus, & Edd. Paris. Wechelii, ac Stewechii rediebatur. uti apud Terent. Hec. 1. 2. 97. ad hos rediebat hereditas. Sed alii ibi redire legunt, & redibat.

¹³¹ Caeduntur] Stewechius. 4. Reg. Voss. 3 Hill caedunt. TENN. Mei quoque omnes, & Ed. Paris. caedunt: quod flagitat ipse sensus. Depravatum est ab editoribus, quia non inveniebant casum verbi: atqui pro eo Cantabrigien-

ses tres, Gudianus, & Leidensis primus optime eos; nisi pro fugientibus malis fugientes cum Hillensberg. MSto. Ego praetuli eos. sc. elapsus est propter seq. spatio.

¹³² Ducenti & quinquaginta] 2 Reg. Voss. 3. Hill. ccd. & 2. Reg. alii, & Voss. in Marg. dcc. TENN. dcc quoque in Mediceis. Leidensis pr. ccd. Palatin. 11. m. Hittorp. Margo md. Deficiente historia numerus affirmari pro certo nequit. Omnes equites duo millia fuisse, supra ait auctor. nam reliqui deest in Leidensi sec.

¹³³ Praemissi] Non bene Cantabr. tert. & Hillensb. cum Edd. qdd. emissi. Dein pervenirent Medicei, & Leidens. sec. Item ad castrum Medic. sec. Mox pervenirent Vatican. primum Petrens. Leid. sec. & Voss. male.

¹³⁴ Ad cuius rei sensum] h. e. postquam hoc sensu. Just. xxiii. c. 1. Concurrentibus ad opinionem novae urbis pastoribus. Seneca vi. benef. c. 31. Alius agebat, non laturos nuntium belli, & ad primam adventus famam terga versuros. Suetonius Calig. c. 6. Ad primam famam valetudinis. Florus 11. 6. Ad auditum sociæ civitatis obsidum 111. c. 9. Ad rei

cum D.^a ¹³⁶ Laelio in praesidium suorum, subducti in dextrum latus ¹³⁷ velut cesserunt equites: deinde, & quum ita legionem hanc a ^b tergo infestarent, quum jam etiam a fronte, qui pabulatores persecuti erant, incursarent, sic legio quoque inter duas acies hostium cum legato suo elisa est: ad cuius praesidium Pompejo totum educente exercitum, Sertorius quoque e collibus suos instructos ostendit, ¹³⁸ effecitque, ne ¹³⁹ Pompejo expediret. Ita praeter duplex damnum, eadem follertia inlatum, spectatorem quoque eum cladis suorum continuit. Hoc primum proelium inter Sertorium & Pompejum fuit: decem millia hominum de Pompeji exercitu amissa, & omnia impedimenta, Livius auctor est.

XXXII.

^a Vulgo abest D. ^b Vulgo deest A.

Samam veneno fata praecepit. c. 10. Qualis erat ad nuntium. TENN.

^{135 Immittente}] Uterque Leidensis, Medic. antiquior, Petrensis cum Gudiano, alio Cantabr. Hillensberg. & Ed. Paris. *emittente. verius. Recte supra immitti fugientibus equites & crebro; hoc vero loco melius convenit emittere scilicet e castris, ut §. 33. prima luce emittit equites in stationes hostium. Vide omnino, quae dixi ad Lucanum l. vii. 524. Immittit subitum, non motis cornibus, agmen.*

^{136 Laelio}] 3. Reg. Voss. 3. Hill. D. *Laelio.* TENN. Cantabr. tert. C. *Laelio.* Medic. recentior *Druso Laelio.* Sed Mediceus alter, uterque Leidensis, Gudianus, Petrensis, & Palatin. cum Ed. Paris. verissime D i. e. Decimo Laelio. J. Obsequens c. 119. D. *Laelius* (vulgo inepte erat *Didius*) *Legatus Pompeji adversus Sertorium ante pabulatores occisus.* Confer Pigh. Annal. T. 111. p. 290.

^{137 Velut}] Leid. sec. *velite*

Palatin. *velut fugientes, bene, nō fallor. cederent* Medic. pr. *Mox legionem hanc quoque tergo Palatin.* Gud. & Voss. Sed melius duo Cantabrig. & Leid. sec. *hant a tergo, ut loquuntur cum nostro ceteri omnes sexcenties, ac singulis fere paginis.* V. Heins. ad Fast. Ovid. 1. 92. Flor. 1. 111. 11. 14. 2. Sallust. c. 92. Supra l. 1. v. 10, 11. 8. 111. 9. 6. & ubique. Adde ad l. 111. 9. *Mox cum jam etiam a Petrensi absunt, cum jam quoque Palat. cum jam & Medicei, Voss. & Leid. sec. etiam a fronte deest in Leid. primo. & ab fr. Medic. pr. scabrum quid inest in vulgatis, sine ope antiquioris codicis pro certo non adfirmandum.*

^{138 Effecitque}] 3. Hill. Voss. *offecit quoque.* Gujetus putat; aliquid deesse.

^{139 Pompejo expediret}] Scilicet eduxisse exercitum. Cum Gujeto tamen quid excidisse puto. Mediceus pr. *Pompejus: Medic. sec. expedirent.* Non male Petren,

XXXII. Pompejus, in Hispania, dispositis ante, qui ex occulto adgrederentur, simulato metu deduxit instantem hostem in loca ¹⁴⁰ infesta ^a: deinde ubi res ¹⁴¹ poposcit ^b, ¹⁴² conversus ^c & in fronte & ¹⁴³ utrisque lateribus ad internecionem cecidit, capto etiam duce eorum ¹⁴⁴ Perperna ^d.

XXXIII.

^a Vulgo INFESTA. ^b Vulgo POPOSCERUNT. ^c Vulgo CONVERSOS. ^d Vulgo PERPENNA.

grensis, probante etiam Clar. Wasse, ne Pompejo egredi expediret; quod tamen in textum ex unico codice admittere non ausus fui. Propius vero ejusdem est conjectura P. id expediret. Quid si P. ea expedirent e Mediceo Cod. Mox itaque Medic. sec. & Leid. sec. Sed vide ad l. r. 3. 5. bellum pro proelio Petrensis; quod est follemne est. Numerum occisorum auger Medic. pr. x. m. & sexcenta. In Medic. sec. hominum abest, in Leidensi pr. non reperitur est.

¹⁴⁰ Infesta] Gudianus incessa. Leidens. pr. & Palatin. infessar. Eleganter si quid video; a dispositis scilicet ante insidiatoribus, qui ab insidendo loca dicti sunt. ut cuius notum. Participium hoc Floro, Tacito, Statio, aliisque usurpatum est.

¹⁴¹ Poposcerunt] 4. Reg. x. Hill. Voss. poposcit. TENN. Mei omnes poposcit praeter Hillensb. cum Ed. Paris. poposcunt; quod idcirco reposui. Gudian. repoposcit. poscebat Sanutus.

¹⁴² Conversos] Voss. conversus. 4. Reg. 3. Hill. conversis. TENN. Mei itidem omnes conversis: unde sine dubio cum Vossiano Cod. rescribendum conversus. neque aliter Sanutus. Pompejus, qui fugere se simulat, convertit se, simulac hostes in loca deduxerat infesta; non autem conversi sunt hostes. tunc ipse a fronte, & insidiatores a lateribus hostem

adorti ceciderunt. Vide Ex. seq.

¹⁴³ Utrisque lateribus] Negligentia operarum error natus, scribendum, & utrisque lateribus. Simile & illud eodem hoc capite, exemplo 38. tanquam illudam repetiturum, pro repetiturus. Item exemplo eodem inordinatos est adortus: pro quo illi edidere inordinatus. Non absimile suspicor illud, quod sequitur ejusdem hujus capituli exemplo 42. a tergo ingressus itinere, oppressis fuditque: pro quo substituere possis, a tergo aggressus, in itinere oppressis fuditque. Imo & in ultimo hujus capituli strategemate, quod minus sincera existimem, auctoris nostri verba sic legerim, varioque flexu eladerent hostem. deinde ut primum sensit, minus agiler adversam partem moveri, progressus, praeclassatos facile superavit. Item lib. ix. cap. 6. exemplo 5. reponere, insidentes, pro infectos. & lib. xii. cap. 10. exemp. 1. eruptione pro irruptione. STEW. Ut Stewechius damnat, ita unus Reg. tantum ut utrisque offert. TENN. Utrisque in meis omnibus, ac Edd. reperitur. quid autem ineptiat Keuchenius, nescio, notans: scribe utrisque l. notante Stewechio. Res plane contrario se habet modo. Medicei in utrisque l. Leid. sec. ex utrisque l. Dein rursus internecionem & internecionem ac interemptionem MSS. & Edd. quidam.

XXXIII. Idem adversus Mithridatem, in Armenia, numero & genere equitum ¹⁴⁵ praevalentem; tria millia levis armaturae, & quingentos equites nocte in valle sub virgultis, quae inter bina castra erant, disposuit: prima deinde luce imitationem hostium emisit equites ita ¹⁴⁶ formatos, ut, ¹⁴⁷ quum universus cum exercitu hostium equitatus proclium inisset, servatis ordinibus, paulatim cederent, donec spatium darent consurgendi a tergo ob hoc dispositis. Quod postquam ex sententia contigit, conversis, qui terga dedisse videbantur, medium hostem trepidantem cecidit; ipsos etiam equos, pedite cominus accedente, confodit: eoque proelio fiduciam regi, quam in ¹⁴⁸ equestribus copiis habebat, detraxit.

XXXIV. ¹⁴⁹ Crassus, bello fugitivorum, ¹⁵⁰ apud

a Vulgo FIRMATOS. b Vulgo M. CRASSUS.

144 *Perpenna*] Hillensb. Vossian. alique *Perperna*, ut debet. Consule Cl. Dukerum ad Flor. l. II. c. 20.

145 *Praevalentem*] Palatin. Petrensi. & Leidensi. pr. *praevalentem*. Mox in *Statione* MSS. sex, & Ed. Paris.

146 *Firmatos*] Petrensis vere *firmatos*, atque ita e conjectura recte jam emendavit Cel. Burmann. ad Vell. l. II. c. 110: ubi insuper videndus Vossius, ac Schefferus ad Justin. l. II. c. 11. *Ita suos firmaverat*, ut *iro se parato ad moriendum animo* scirent, ubi MS. D'Orvillii mei *formaverat*. ut coniecerat Schefferus. Liv. l. XLIV. c. 1. *ad militarem disciplinam formatus miles*. Adde Graevium ad Justin. l. XX. c. 4.

147 *Quum universus*] Deest enim in Medicels. *Universos* Medic. sec. *universis* Palat. *Cum exercitu* non agnoscit Leid. sec. *cum equitatu* tert. Cantabr. *Tum iniisset* nonnulli, *commisisset* Petrensi. Vide

ad Praefat. hujus libri. loco *et paulatim* in Palatin. *proclium*. Dein Leid. pr. *contingit*. pro *conq.* Petrensi. *diversis*. pro *equos* Palat. *equites*, & mox Leidensi. pr. *confudit*.

148 *Equestribus*] Alias *campestribus*. SCRIV. *Campestribus* est in Ed. Paris. & Marg. Hittorp. ac Wechelii, habentque ex meis MSS. quatuor recentiores. *Campestris copiae* ideo dicerentur equites, quia eorum nullus usus, nisi in campis, & planis locis. Non placent tamen. Cantabr. tertius *quod in campestribus copiis habebat*; sic *locis* subaudiretur. Dein non male Medicus prim. *subtraxit*.

149 *M. Crassus*] *M. Licinius Crassus*. Vide hujus libri cap. 4. ex. 7. ubi eadem historia repetitur. SCRIV. A Scriverio hic, ut supra, additum est praenomen. In nullo MSO, nec edito reperias ante illum.

¹⁵⁰ apud Cathenam bina castra cominus cum hostium castris vallavit: ¹⁵¹ nocte deinde commutatis copiis, manente praetorio in majoribus castris, ut fallerentur hostes, ipse omnes copias eduxit, & in radicibus praedicti montis constituit: diviso-
que

¹⁵⁰ *Apud Cathenam]* *Apud Cantennam* alii. forte, *apud Catanam*. Plutarchus videtur dicere in Rhegii peninsula factum. MOD. Alias *Catanam* & *Cantennam*. Triplex haec lectio reperitur in diversis codicibus membranaceis. At vero capite praecedenti, exemp. 7. ubi exstat ejusdem historiae repetitio, varie legitur *apud Calamarcum*, *Calamariun*, *Calamartum*, *Calamatium*, *Calarvarum*, & *Camalatum*. Sequentia hujus exempli produnt manifeste, montis nomen esse, in radicibus praedicti montis constituit. Superiore capite etiam montis meminit, sed non praedicti. Philippo Cluverio certum est *Calamarcum*, & *Cathenam*, unum & idem esse debere unius ejusdemque montis nomen, & censet, verum genuinumque nomen fuisse, CALAMATIUS MONS. Unde postea factum vulgare *Calmaris*, & mox *Calpatio*, ac tandem *Capacio*; unde nunc etiam oppidi antiqui in eo siti ruinis appellatio manet *Capachio Vecchio* id est *Calamarcum vetus*. SCRIV. 2. Reg. Voss. *Cantennam*. 1. Hill. *Catennam*. tertius Reg. *Cantenam*. Modius *Catanam*. TENN. Perperam Modius *Catanam* conjicit. Illa enim in Sicilia est; cum res gesta fuerit in Italia. Vide supra. plerique mei quoque *carennam*, vel *Cantennam*, vel *Catenam*. unus & alter *Cathenam*, uti & *Cathanam*.

¹⁵¹ *Nocte deinde commutatis copiis, manente praetorio in majoribus castris, ut fallerentur hostes, ipse omnes copias eduxit;* Ita postrema Colonienfis editio, ut

prima fronte videtur, omnino absque suspitione mendii nihilominus tamen, ut locum diligentius examinarem, militaris disciplina in causa fuit. M. Crassus a Romano populo imperator missus contra Spartacum, legatum habuit L. Quintium: illum majoribus castris, in quibus praetorium erat, insedisse certum est; minoribus vero legatum. nunc ut de nocte copias illi commutarint, relicto, ut ait, in castris majoribus praetorio; habuerit hoc speciem aliquam, & occasionem fallendi hostis, ut qui majores copias illi vallo opposuerit, unde majorem hostium impetum metuebat. Sed quid nunc illo faciamus, quod ipsum Crassum omnes copias eduxisse subdit? an hoc ex diversis castris, fieri potuit? nunquam hodie credam. Etenim commutatas copias fuisse falsum est. indicat editio Parisiensis, in qua non *commutatis copiis*, verum *communitis copiis* legitur. Immuto leviter, & corrigo *comminatis copiis*. Valet autem *comminare* idem, quod *cogere*, in una castra colligere. Festus: *Agasones equos agentes*, id est, *minantes*. Idem, *Agere modo* significat *ante se pellerere*, id est, *minare*; *modo* significat *jurare*. Apul. 9. Milesiarum Nam senex claudus, cui nostra tutela permissa fuerat, universa nos jumenta, id hora jam postulante, ad locum proximum bibendi causa gregatim *prominabat*. Idem lib. VII. Illi, inquit, *vinarios utres ferentes, & gregatim pecora comminantes*. Haec illa sunt, quibus conjecturam nostram stabiliendam ratus sum:
nam

que equitatu, praecepit ¹⁵² L. Quinctio, partem Spartaco objiceret, pugnaque eum frustraretur; parte alia Gallos Germanosque ex factione Casti & ¹⁵³ Gannici eliceret ad pugnam, & ¹⁵⁴ pugna simulata deduceret, ubi ipse aciem instruxerat. Quos quum barbari insecuti essent, equite recedente in cornua, subito acies Romana adapertha cum clamore ¹⁵⁵ procurrit. ¹⁵⁶ Triginta quinque milia

^a Vulgo INSTRUXERIT. ^b Vulgo CUCURRIT VEL CONCURRIT.

nam quod a Livio huius belli scriptore, aut a Plutarcho in M. Crasso opem expectabam, frustra erat. STEW. Alias *communis*: Stewech. *comminatis*. Ego *combinatis*. MSS. *communicatis*. SCRIV. Nec *comminare*, nec *combinare* verba sunt Frontino vel Livio, ex quo haec auctor se excerpisse testatur, digna. *Combinatis* tamen probat Keuchenius, & citat Cluver. Ital. Ant. 1256. *Communitis* habent Edd. VV. & Leidens. pr. ac Hillensberg. *Communitis*. MS. Scriverii. *Communicatis* Mediceus sec. Petrensis; & Leidens. sec. Nihil videtur esse mutandum, & ita hic locus esse accipiendus, ut copias ex majoribus castris traduxerit in minora, adeoque mutaverit castris, ita tamen, ut praetorium manserit in majoribus castris, quasi ipse dux illie adhuc adesset; dum tamen ipse cum suis copiis in minora castra concessisset: unde dein suas & legati copias eduxit, nihil minus hostibus expectantibus, quam tantas copias ex minoribus castris. Haec si non placent, *conjunctis*, vel *communicatis* scripserim.

¹⁵² L. Quinctio] Sive, ut in vetustis est monumentis *Quinctio*. Corrige hinc Plutarchum p. 549. ubi male vocatur *Kóινος*. Medic. pr. *Letio Quinctio*.

¹⁵³ Gannici] Repone ex Pla-

tarcho *Cannicii*. M. O. D. Sed tu, lector, vide ad loc. praec. Diserte MSS. hic exhibent *Gannici*.

¹⁵⁴ Pugna simulata] Mordicus hoc retinent MSS. nisi quod in Vossiano sec. desint & pugna, & in Palat. ordine inverso scribatur *simulata pugna*. Nisi tamen memoria fallunt, flagitare loci sensus videtur, & fuga simulata. supra Ex. 1. *Simulata fuga temere hostes insecutos eo perduxit, ubi occultos habebat milites*. Ex. 8. *Lacessitisque barbaris simulata fuga regredi*. Ex. 37. *Qui uti simulata fuga hostem effuso sequentem ultra locum insidiarum perduxere, coorta a latere acie*. l. III. 10. 5. *Ad eliciendos hostes progressus, simulata fuga persequentes oppidanos longius cadendo protraxit, & saepissime: neque aliter, ceteri scriptores*. Paulo ante *alliceret Cantabr. tert.* Mox iubentibus MSS. *duodecim, reposui instruxerat*. Scriv. *unus induxerit*.

¹⁵⁵ Concurrit] 4. Reg. 1. Hillensb. Voss. *procurrit* TENN. *Concurrit* in ultima editione primus reposuit Scriverius. Antea erat *cucurrit*; quod servant nonnulli ex meis. Uhus tantum Petrensis *concurrit*. Sed Leidens. pr. Cantabr. tert. Palatin. & Mediceus antiquior cum Gudiano, & Scriveriano *procurrit*. vere, nisi majoris *procurrit*; unde omissione praepositionis videtur natum cu-

millia armatorum eo proelio interfecta cum ipsis ducibus Livius ¹⁵⁷ tradit^a, receptas quinque Romanas aquilas, signa sex & viginti, multa spolia, inter quae quinque fasces cum securibus.

XXXV. ¹⁵⁸ C. Cassius in Syria adversus Parthos ducens aciem, equitem ostendit a fronte, quum ab tergo peditem in confragoso loco occultasset; dein, cedente equitatu, & per nota se recipiente, in praeparatas insidias perduxit exercitum Parthorum, & cecidit.

XXXVI.

* Vulgo TRADIDIT.

curat. Procurrere verbum proprium in prima congressione sapissime cum aliis adhibet noster. Hoc autem loco esse reponendum, docet vox *adaperia*. Ut alibi, sic etiam apud Lucanum hoc fuerat corruptum l. vii. 385.

Ergo utrimque pari procurrunt agmina motu.

Vide, quae eo loco post alios congesti. Hoc autem si verum esset, mallem prae vulgato tamen *confergit*.

¹⁵⁶ *Triginta quinque millia &c.* Non licuit nobis esse tam beatis, ut a Livio scriptam hanc historiam legeremus; quippe cum multis aliis illius auctoris scriptis, haec quoque injuria temporum interit. Igitur epitomen illius libri xcvii. audiamus. M. Crassus, inquit, praeter primum cum parte fugitivorum, quae ex Gallis Germanisque constabat, feliciter pugnavit, caesis inimicorum xxxv. millibus, & duce eorum Granico. Cum Spartaco deinde bellavit, caesis cum ipso millibus xl. Locum expendant, quibus plus otii est. Dissentiunt enim hi scriptores de caesorum numero. neque ea tantum varietas hoc loco consideranda; sed & quae de nominibus ducum est, seu praefectorum militarium. Frontinus noster l. xi. c. 4. Ex. vii. *Gaminacum* appellavit, vel, ut in alia est, Tan-

nonicum, quem hoc capite *Gannicum* nominat: eundem alii *Cannitium* vocandum censent, idque ex Plutarchi Crasso; in quo non leviter errant. Plutarchus enim Cannitium istum Crassi, non Gallorum, aut Spartaci, partes secutum indicat. De bello hoc Spartacio consulendi, praeter Plutarchum, & Livium Aprianus, Eutropius, Florus l. iii. c. 20. Orosius lib. v. c. 24. STEW. Errat Siewechius. Clare Plutarchus ait, Cannitium cum Casto in Spartaci fuisse partibus, sed propter aliquam dissensionem in aliis egisse castris: unde fit, ut auctor mentionem quoque faciat duorum hostilium castrorum. Cum autem haec res accidisse videatur ad stagnum Lucanum, & montes Petelinos, non male, ut in corrupto loco, nam vere non dixerim, coniecit aliquando Scrivenerius supra in radicibus Petelini montis. Hic autem in MSS. duobus est xxxii. m.

¹⁵⁷ *Tradidit*] Melius tres Cantabrigienses, uterque Leidensis, Medicei, Palatin. Vossian. cum Edd. Paris. & Wach. *tradit*. dein *receptasque* Palatin. & pro *multa spolia* Medic. pr. *multum spolia* Medic. sec. *multa spoliatorum cecidit*.

¹⁵⁸ *C. Cassius*] Praenomen abest a Mediceis, & Leid. sec. Mox Me-

XXXVI. Ventidius, Parthos & Labienum alacres successibus victoriarum, dum suos ipse per simulationem metus ¹⁵⁹ continet, evocavit, & in loca iniqua deductos, adgressus per obreptionem, adeo debellavit, ut, ¹⁶⁰ destituto * Labieno, provincia excederent Parthi.

XXXVII. Idem adversus ¹⁶¹ Pharnastanis Parthos, quum ipse exiguum numerum militum haberet, illis autem fiduciam ex multitudine videret increfcere, ad latus castrorum octodecim cohort-

* DESTITUTI vulgo.

Medic. pr. *confragosa loca*; tum deinde Medic. sec. Voss. Cantabr. tert. qui & habet *paratas inf.* Denique recte Mediceus antiquior *produxit.* sed v. Ex. i. hujus Cap. Ceterum melius auctor dixisset, peditem a Cassio fuisse occultatum a lateribus, quam a tergo, licet a tergo demum consurgere potuerint. Confer Dionem l. xl. p. 134. aliosque auctores citatos ad Justin. l. xlii. c. 4.

¹⁵⁹ *continet*] Palatin. Medicei, Petrensis, & Leidens. sec. *contineret.* dein *objectionem* Palet. *obrectionem* Medic. sec. *obruptionem* Leid. sec.

¹⁶⁰ *Destituti Labieno*] Voss. *Destituta Labieno provincia.* Sed unus Reg. unus Hill. & Gronov. *Destituit.* h. e. Destituentes Labienum, ducem eum adversus Romanos sequi recusantes. TERN. cap. 4. §. 2. *hostes se ducis morte destitutos eradentes* Vulgo autem hic contra historiae veritatem edebatur *destituti.* in Leid. pr. *destinatus.* Optime Medicei, Cantabrig. tertius, Vaticanus, & Leidens. sec. *destituti.* uti etiam correxit Ill. Schelius ad Hygin. p. 142. quod tamen ita non capiendum est; quasi sedata mente eum destituerint, ac recitaverint sequi eum ducem. Confusius haec acta sunt. Quippe reliquis historicis

consentiens auctor intelligit, primam Ventidii contra Parthos victoriam, qui victi sunt, antequam se Labieno junxerant, & terga dantes & οὐκ τὸν Λαβιένου, ἀλλ' ἐς Κιλικίαν ἔφυγον, atque adeo destituto Labieno provincia excefferunt. Hinc postea Labienum, dein Pharnapaten, & tandem Pacorum vicit Consul praeter multos alios Dionem l. xlviii. p. 381. Mox *deciderent* Medicei.

¹⁶¹ *Pharnastanis Parthos*] Mediceus uterque *Pharnacem & Parthos.* Palatin. *Pharnastanis P.* Leidens. sec. *Pharnastanem Parthum,* & mox *sic* pro *illis.* vide variantes infra quoque. Nullum autem ego vidi auctorem, qui in hoc Parthico bello per Ventidium gesto *Pharnastanis* meminerit; quare nomen hoc corruptum opinor, & tam hic, quam infra reponendum *Pharnapatem.* Hunc enim secundo proelio vicit, & interfecit Ventidius, ut testantur Dio ibidem, Plutarch. in Antonio p. 930. & Appian. Alex. B. Parth. p. 268. ubi pro *Φαρναστάν* vitiose legitur *Φαρνάτην,* nisi in hoc nomine tanto opere dissensisse auctores statuamus. Arridet vehementer etiam Leid. MS. *lectio Parthum* atque *illi.*

hortes in obscura valle posuit, equitatu post terga ¹⁶² peditum ^a collocato. Tum paucos admodum milites in hostem misit, qui ubi simulata fuga hostem effuse sequentem, ultra locum insidiarum ¹⁶³ perduxere, coorta a latere ¹⁶⁴ acies^b, praecipitatis in fugam Parthis, in his Pharnastanen interfecit.

XXXVIII. ¹⁶⁵ C. Caesar, suis & ¹⁶⁶ Afranii^c castris contrarias tenentibus planicies, quum utriusque partis plurimum interesset, colles proximos occupare, idque propter saxorum asperitatem

^a Vulgo MILITUM. ^b Vulgo ACIE, P. I. F. HIS. ^c Vulgo AFRANIANIS.

¹⁶² *Terga militum*] Sic l. quamquam 4. Reg. 2. Hill. & Voss. *peditum* offerant. Nam miles opponebatur equiti, ut in nostra quoque lingua. Sallust. Catilin. c. 59. *Remotis omnium equis, quo militibus exaequato omnium periculo animus amplior esset, ipse pedes exercitum pro loco atque copiis instruit.* Liv. l. 36. *Decretum ut novorum militum tria millia duceret, & trecentos equites.* Caesar 3. belli civilis. *Cum ipsi numero militum equitumque praestarent.* Sulpicius Severus l. 11. *Histor. sacrae. Ita Eupator cum centum militum & equitum viginti millibus subsidio venit.* Ita Gerardus Vossius (qui dum vixit, Charitibus semper litavit) correxit, pro *centum millibus.* TENN. Corrupte Hillensb. *equitatu militum post terga montium* c. Ceteri MSS. omnes, & ora Wechel. ac Hitt. *post. peditum* rectius. pravo enim iudicio Tennulius *militis* hic praefert, quia subdit auctor statim *militis in hostem misit.* *Militem* alias opponi equiti monuimus c. 3. §. 14. *equites praetendere militibus: ubi vulgo peditibus.*

¹⁶³ *Perduxere*] Medicei *perdu-*

xerunt. Hillensb. & Edd. Paris. ac Wechel. *perduxit.* dein *cohortem* ab vel a l. Medicei; Cantabr. tert. *coortis* a. Pro *acie* Petrensis *acies.* Mox *praecipitata* Medicei, *praecipitatos* Leid. sec. Tum *in fugam in his,* vel *in* Vaticanus, Gudianus, & Medicei. Petrensis. *in f. Parthis in his.* Leidenis sec. *in f. ceciderunt in his.* Sine dubio scilicet e Petrensi, Codice optimo, rescribendum, ut feci, *coorta a l. acies, praecipitatis in fugam Parthis, in his P. int. i. e. inter eos.*

¹⁶⁴ *Pharnastanem*] Unus Hill. *Pharnastenem.* Voss. *Pharnasten.* TENN. *Pharnacem* Medicei, *Pharnaaten* Cantabr. tertius; unde saltem per n edidi.

¹⁶⁵ *C. Caesar*] In Mediceis, & Leid. sec. deest praenomen.

¹⁶⁶ *Afranianis*] Omnes MSS. *Afranii.* TENN. Ed. Paris. *Africani* ineptissime. MSS. etiam omnes mei *Afranii.* cur editores *Afranianis* ediderint, nescio: quamquam, si in scriptis esset, nequaquam damnares. *Acies Afraniana* Caesar. *Afrani* statim & ubique ejus milites dicuntur.

esset difficile, tamquam Ilerdam ¹⁶⁷ repetiturum retro agmen ordinavit, faciente inopia fidem destinationi. Intra brevissimum deinde spatium, exiguo circuitu flexit repente ad montes occupandos. ¹⁶⁸ Quo visu perturbati Afraniani, velut capitis castris, & ipsi effuso cursu eosdem montes petiere: quod futurum quum ¹⁶⁹ praedivinasset Caesar, partim peditatu, quem praemiserat, partim ab tergo submissis equitibus, inordinatos est adortus.

XXXIX. Antonius, apud Forum Gallorum, quum Pansam Cos. adventare comperisset, insidiis per ¹⁷⁰ silvestria AEmiliae viae dispositis, agmen ejus excepit, fuditque; & ipsum eo vulnere adfecit, quo intra paucos dies exanimaretur.

XL. Juba rex, ¹⁷¹ in Africa, bello civili, Curionis animum simulato regressu inpulit in vanam alacritatem: cujus spei vanitate deceptus Curio, dum

¹⁶⁷ *Repetiturum*] *Repetiturus*, Stewech. ad §. 32. e conjectura, quam egregie confirmant Vaticanus, Petrensis, & Leidensis sec. Vulgatum tamen non mutavi, sed distinctionem modo sustuli: nam facile cum *agmine* construi potest. Caesar haec narrat l. 1. B. Civ. c. 69. *Necessarii victus inopia coactos fugere, atque ad Ilerdam reverti &c.*

¹⁶⁸ *Quo visu*] Unus Reg. & Voss. *quo viso*. TENN. *Viso* etiam Medic. sec. & Cantabr. tert. cum Ed. Wichel. *juxta* Palatin.

¹⁶⁹ *Praedivinasset*] Cantabr. tert. *divinasset*. Leidens. pr. & Edd. Hittor. Wech. ac Paris. *praedestinasset*. nil muta. Plin. l. xi. c. 10. *praedivinant ventos imbresque*. dein in Mediceo pr. *peditum*. vitiose forsan *ex peditate*. Haec aliter Caesar ibidem. *Inordinatos*, pro quo Stewechius in Ed. Modii invenerat *inordinatus*, MSS.

& Edd. mei omnes.

¹⁷⁰ *Silvestria*] Vel ut Appiano B. Civ. l. 111. p. 924. &c. *palustria*. Mox *confecit* (eodem sc. sensu, cum vulgo notet *interfecit*) Medicei pro *adfecit*. Caes. B. G. 11. 23. *Vulneribus confectos Atrebatas in flumen compulerunt, & transire conantes interfecerunt*. adde c. 25, 27. & saepius. Immo noster supra l. 11. c. 5. §. 4. *magna vi telorum confecti*, ubi vide. non opus tamen. Liv. 1. 25. *Ut quemque vulnere adfectum corpus finiret*. Hirtius l. viii. B. G. c. 23. *Adfectus mortifero vulnere*.

¹⁷¹ *In Africa, bello civili*] Ita scribo de certissima conjectura, contra omnes libros; in quibus aut *in Africo bello*, aut *Aphricae bello* legitur. MOD. *In Aphrica*. Ita Modius ex conjectura rescripsit, cum antea esset, *in Africo bello*, aut, *in Aphricae bello*. SCRIV. MSS. *in Africae*.
R 5 TENN.

dum tamquam fugientem ¹⁷² Saburam, regium praefectum, persequitur, devenit in patentes campos, ubi Numidarum circumventus equitatu, ¹⁷³ perduto exercitu, cecidit.

XLII. ¹⁷⁴ Melanthus, dux Atheniensium, quum provocatus ¹⁷⁵ a rege hostium Xantho Boeotio, descendisset ad pugnam, ut primum cominus stetit; Inique, inquit, Xanthe, & contra ¹⁷⁶ pactum facis; adversus solum enim cum altero processisti: quumque admiratus ille, quisnam se comitaretur, respexisset, aversum uno ictu confecit.

XLII. Iphicrates Atheniensis ad Cherronesum, quum

• Vulgo SABORAM.

TOMM. In *Africae bellis* Leiden. pr. Palat. Vossian. & Medic. pr. Alter in *Africa bello* cum Edd. VV. rex *Africae* Hillensb. & Leiden. sec. dein *egressu* Hillensb. & Leid. sec. *regressus* Leid. pr. pro *speci* Leid. pr. *speciei*.

¹⁷² *Saboram*] *Saborosum* Leid. sec. *Saborosum* Medic. recentior. *Saborum* Palat. *Saburram* Petrensis. Sed Medicus antiquior vere *Saburam*: pr. latius dixi ad Lucanum l. iv. 722.

• *Ut sibi commissi simulatores Sabura belli.*

¹⁷³ *Perdito*] Medic. vetustior *predito*: forte *prodito*, solemnimatione. quod verbum hic loci optime Curioni conveniret, qui temeritate sua, & vana frustratus spe prodidit simul morte sua, & sic perdidit exercitum. Adi J. F. Gronov. Observ. l. iii. c. 20. Heins. & Drakenb. ad Silium l. xvi. 621. Bernecc. ad Justin. l. xix. 3. Bentr. ad Horat. Epist. l. i. 16. 67. aliosque. Restituendum hoc etiam Lactantio Epist. c. i. e. veterrimo Codice, *Stultus judicabitur, qui, dum altius vitae patet, suam prodat.* vulgo *perd.*

¹⁷⁴ *Melanthus*] Medicei *Melancus*, vel *Melanchinus*. verum Graecis hic homo vocatur *Μελανθος*, vel *Μελάνθιος*, ut *Ξάνθος*, & *Ξάνθιος*. Confer Casaubon. & Maasvic. ad Polyæn. l. i. c. 19. Strateg. uti etiam Galeum ad Cononis *διηγ.* 39.

¹⁷⁵ *A rege*] Medicei *a grege*; scilicet pro *ab rege*.

¹⁷⁶ *Pactum facis*] 3. Reg. 2. Hill. contra *pactum pacis*. TENN. Cantabr. text. c. *pugnam pacis*. *pacis* etiam male in Leiden. pr. Gudiano, & Mediceo sec. *ἀδίκησις καὶ παρὰ τὰς συνθήκας ποιοῦντες* auctores Graeci, & Sanutus *Inique contra solum cum socio venis.* nec de pace agebatur, sed *νίκης πρὸς*. Enim tamen abest quoque ab Leiden. primo, & Petren. ac tert. Cantabr. quasi fuisset contra *pactum pacis adversus solum cum al. p-oc. adversum enim unum* Medic. pr. & Leid. sec. *adversum enim solum unum* Medic. sec. Dein male etiam Ed. Wech. *respexit*, & MSS. tres cum Ed. Paris. *adversum solito exquire.*

quum sciret, Lacedaemoniorum ducem ¹⁷⁷ Anaxibium exercitum pedestri itinere ducere, firmissimam manum militum eduxit e navibus, & in insidiis collocavit: naves autem ¹⁷⁸ omnium, tamquam onustas milite, palam transnavigare iussit. Ita securos, & nihil ¹⁷⁹ expectantes Lacedaemonios a tergo ¹⁸⁰ adgressus & in itinere, obpressit, fuditque.

XLIII. Liburni, quum ¹⁸¹ vadosa loca obsiderent, capitibus tantum eminentibus, fidem fecerunt hosti alti maris, ¹⁸² ac triremem, quae eos persequiebatur, implicatam vado ceperunt.

XLIV. Alcibiades, dux Atheniensium, in Hellesponto adversus ¹⁸³ Mindarum & Lacedaemoniorum

^a Vulgo INGRESSUS ITINERE. ^b Vulgo NUMIDARUM ET L.

¹⁷⁷ Anaxibium] Medicei, & Leid. pr. male Anaxabium, ut iam monitum ad l. i. 4. 7. Hoc Strategema narrat late Xenophon. l. iv. p. 543. dein fortissimam m. Voss. Sed correctum in margine. V. ad c. 3. §. 3. Idem cum Gudiano pro militum habet equitum. a nav. Medic. pr. Uterque Medic. ac in inf. rē in abest a Palat. Voss. & Leid. sec.

¹⁷⁸ Omnium] Non placet hoc. Sanutus & Medicei omnes. Fuerit forsitan naves autem, omni s. o. milite.

¹⁷⁹ Expectantes] Medicei dubitantes cum Sanuto: an suspicantes, vel suspectantes? Ultimum verius credo. Hinc natum Glossema dubitantes.

¹⁸⁰ Ingressus itinera] A tergo aggressus, in itinere. Stewechius. Scriv. 2. Reg. & Stew. aggressus. pro itinere Stew. in it. Gujetus iter. T. R. N. Verissima est conjectura Stewechii. Male Gujetus conjiciebat iter. Non enim Iphicrates ingressus est iter. Sed in insidiis mansit, donec Lacedaemonios, qui ἀμελίστερον ἰπὰ γένοντο teste Xenophonte, a tergo aggredere- tur. Consentiant in τῷ aggressus Medicei, Leidens. sec. & Cantabr. tert. cum Sanuto, qui insuper in itinere nobis servavit. Suo more ab s. Medic. pr. in loco suo excidit, & cum gressus junctum. Insuper locum distinctione juvi. Vulgo Lacedaemonios, a tergo ingressus itinere o.

¹⁸¹ Vadosa loca] In Leidensi sec. non comparet loca. Adi ad l. i. 5. 26. simile quid de Liburnis vide apud Livium l. x. c. 2.

¹⁸² Ac triremem] Medicei accerrime. pro quae Leid. sec. quae persequiebantur Medicei. Unde effingere posses quae eos persequiebantur sc. hostes. ut pro more a generali numero singul. transeat ad pluralem. Dein iidem, Vaticanus, & Leidensis sec. implicatam.

¹⁸³ Numidarum & Lac.] Omnes MSS. Mindarum Lacedaemoniorum d. T. R. N. Ex MSS. Italicis hoc inaptum mendum in editiones irrep-

rum ducem, quum amplum exercitum, & plures naves haberet, nocte expositis in ¹⁸⁴ terram quibusdam militum suorum, parte quoque navium post quaedam promontoria occultata, ipse cum paucis profectus, ita ut contemptu sui hostem ¹⁸⁵ invitaret, eundem insequentem fugit, donec in praeparatas insidias ¹⁸⁶ perduceret. ¹⁸⁷ Aversum deinde, & ¹⁸⁸ egredientem in terram, per
cos,

* Vulgo INDUCERET: AVERSUMQUE.

irrepsit; quod tamen miror hucusque vulgatos obsedisse libros. MSS. mei ceteri quoque *Mindarum Lac.* ut reponi etiam iussit Gronovius, & jam ante Is. Vossius, cui hanc verissimam emendationem sublegit, antiquum obtinens Keuchenius, ipsaque ejus verba expressit ex animadversione ad Justin. l. v. c. 4. jam *Sesto Mindarus, & Pharnabazus Lacedaemoniorum duces instructis navibus expectabant.* ubi vide, & Diodor. Sicul. l. xiii. p. m. 175. ac Polyæn. l. i. c. 40. §. 9.

¹⁸⁴ *Terram*] Leid. *sec. terra.* dein Medicei *q. militibus*; tum *occulta* Edd. Rom. Bon. & Wechel.

¹⁸⁵ *Invitaret*] Leidens. *pr. invitet.* Editiones primae cum Varicano *vinceret*, sed Medicei *eliceret*; quod saepius quidem hoc ipso capite habuimus. Praestat tamen vulgatum §. 31. *li, qui in statione fuerant, quiete invitati.*

¹⁸⁶ *Induceret*] *Perduceret* MSS. SCRIV. MSS. *perduceret.* TENN. Quis hoc mutarit, nescio, sed Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. cum MSS. meis longe plurimis etiam *perduceret*, ut cum Keuchenio rescribi jubet perpetuus nostri auctoris stylus, sive *produceret.* Vide §. 35. *In praeparatas insidias perduxit* Adi omnino Ex. i. hujus capitis *hostes insecutos* eo perduxit.

¹⁸⁷ *Aversumque deinde*] Ex hoc a conjectura est, cum libri adver-

sumque haberent. Mod. Ita Modius. vulgo, *adversumque.* SCRIV. MSS. *Adversum deinde*, ut hic optimo jure asseruit Modius. TENN. Turbant hic vehementer cum MSS. & Edd. Viri docti. Nam ad oram Editionis suae Scriverius allevit *melius esse adversum*, & Tennulius; ut videre est, a Modio ait adsertum esse *adversum*, cum plane se res aliter habet. Nam bene Modius conjecit *aversum*, ut exhibet margo Hittorpilii, Wechelii, duo Cantabrig. Palatin. & Medic. Auctor enim vult dicere, ut tradunt reliqui historici, Mindarum ab Alcibiade, cujus classis subita conversio eum terruit, in fugam esse verum, & coactum terga dare, (in qua re frequens nostrum est verbum *averti.* vide ad l. ii. §. 3. vi. §. viii. 6. 7.) & navibus ad litus adpulsis egredi. Verum egredi volentem exceperunt eum Theramenis milites &c. Omnis confusio orta ex eo, quod non animadverterunt viri docti, Mindarum dici *aversum* respectu Alcibiadis, & *egredientem* respectu eorum, qui ad hoc dispositi erant. Ceterum male vulgo additur *que*, quae enclitica pro auctoris stylo abest recte a MSS. meis plurimis, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. aliisque.

¹⁸⁸ *Egredientem*] Vaticanus, & Cantabr. tert. *ingredientem.* Mox Medicus sec. *ipfi exposuerant.*

eos, quos ad hoc ipsum exposuerat, cecidit.

XLV. Idem, navali proelio decertaturus, constituit malos quosdam ¹⁸⁹ in promontorio; praecepitque his, quos ibi relinquebat, ut, quum commissum proelium sensissent, panderent vela. Quo facto consequutus est, ut hostes aliam classem in auxilium ¹⁹⁰ supervenire ei arbitrati, ¹⁹¹ verterentur.

XLVI. ¹⁹² Memnon Rhodius, navali proelio, quum haberet ducentarum navium classem, & hostium naves elicere ad proelium vellet, ita ordinavit suos, ut paucarum navium malos ¹⁹³ erigeret, easque primas agi juberet. Hostes ¹⁹⁴ au-

a Vulgo ERIGERENT & JUBERENT.

¹⁸⁹ *In promontorio*] Medic. sec. & Edd. pp. *in promontoria*.

¹⁹⁰ *Supervenire ei*] Quidam invertunt haec duo verba. In Hillensb. deest *ei*. Leidensis sec. *subvenire*. Sed vide ad l. i. l. 6. *quam sibi supervenirent legiones*. Mox arbitantes Gudianus, Petrensis; & Vossianus.

¹⁹¹ *Verterentur*] Simpliciter verti pro terga dare, in fugam verti, vereor, ut Latinum sit. Certe Frontinus amat dicere *avertentur*, aut *terga verterent*, quod dilecte postea inveni in Codice Petrensi: quo facit etiam Mediceus antiquior, in quo corrupte *verterunt*. *Avertentur* tamen hic praefero, & sic Cl. Wasse quoque conjecisse postea deprehendi.

¹⁹² *Memnon*] Leidens. pr. *Memno*. Vide ad §. 18. statim *bello pro proelio* Gudian.

¹⁹³ ERIGERENT, JUBERENT: *erigere & juberet*. SCRIV. 4. Reg. 1. Hill. *Eligeret*. 2. Hill. *Erigeret*. Pro *juberent* omnes MSS. *juberet*. TENN. Certo certius est, legi debere *juberet*; quod MSS. mei quoque, & Edd. vetustae ex-

hibent, sed nondum constat, quomodo scribendum sit *erigerent*, quod male retinent nonnulli Codices. *Erigere* autem, a Scriverio in margine positum inveni in Ed. Bononiensi. Hanc vero constructionem *erigere & agi juberet*, defendere posses ex iis, quae congesti ad Lucan. l. x. 347.

*ut colla ferire
Caesaris, & sacrum jungi tibi,
Magne, juberet.*

quibus adde Caesarem l. i. B. Civ. c. 61 *Naves conquirere, & Octogesam adduci juberet*. ubi nihil mirandum. Adde c. 4. § 20. l. iii. c. 15. §. 6. Quare id, si MSS. addicerent Codices, libenter reciperem: Nunc haecenus probo, quod est in Tennulii MSS. *erigeret*, quo faciunt etiam Cantabr. Bib. pub. Leidensis pr. Gudianus, Vaticanus, & Ed. Romana *eligeret*. & in MSS. plerique, quibus accedat Taurinensis Cod. in Lucano *ferret*. Crebro accidit, ut *jubeo* conjungatur per copulam cum alio verbo in eodem tempore & modo, loco infinitivi, licet idem, qui hoc jussit, juss

¹⁹⁴ autem procul conspicati numerum arborum;
& ex eo navium quoque ¹⁹⁵ conjectantes; obtulerunt se certamini, & a pluribus occupati superatque sunt.

XLVII. Timotheus, dux Atheniensium, adversus Lacedaemonios navali ¹⁹⁶ acie decertaturus; quum instructa classis eorum ad pugnandum processisset, ex velocissimis navibus ¹⁹⁷ viginti praemisit, quae omni arte; varioque flexu eluderent hostem. ¹⁹⁸ Ut ^a primum deinde sensit, minus agiler

^a Vulgo UT P. SENSIT, DEINDEM.

jusserit etiam illud, & non ipse fecerit. Quod non animadvertum saepius ansam dedit corrumpendi loca. l. iv. c. 1. 33. *supplicio adfici jussit, & exemplo inpendit.* Phaedrus l. ii. F. 8. 26.

Quem convocata jubet occidi familia,

Prædamque tollit: ubi male Hein-
sius mavult tolli, at recte vulgatum defendit Cl. Burmannus. Livius l. xxvii. c. 13. *hordeum dari jussit, centurionesque destitutis gladiis discinctos destituit.* ubi Gronovius malebat *destituit*, at idem Liv. l. iv. c. 47. *signa inferri propere jussit, signiferumque ex suis unum cunctantem occidit;* quod Frontinus c. 8. §. 8. explicat per *occidi imperavit.* Justin. l. xxxii. c. 4. *serpentium genus in scutiles lagenas conjici jussit, medioque proelio in naves hostium mittit.* ubi tamen *mitti* e Juntina Graevius, quomodo etiam MS. Orvillii mei. Caesar l. vii. B. G. c. 13. *equitatum educi jubet, proeliumque committit.* Sic Edd. & MSS. meliores. Alii cum Hotomanino *peripetam committit.* Infra l. iii. c. 5. §. 1. *aliquem ex captivis jussit occidi, & membratim in contubernia distribuit.* Sic recte MSS. vulgo *distribui.* Obstat tamen, ne plane credam, ita etiam hoc loco scribendum esse

poti u *erigeret*, quam *erigere*, quod in his locis fere semper tale verbum occurrat post *jubere*, non vero ante, nisi quod l. iv. c. 1. 28. *Scidit, & &c. imperavit.* ubi & hoc mutarunt in *scindi* & l. iv. c. 7. 29. In MSS. nonnullis *ut armaret, & juberet provehi.* Quidquid sit, *erigeret* interim, donec certior hac in re sim, reponi jussi ob MStorum auctoritatem, qua se tueri nondum potest *ut erigere*, licet id maxime arrideat.

¹⁹⁴ *Autem*] Hac voce carent Leidenses, Medic. Palatin. Gudian., & Vossian. & facile salvo sensu abesse potest. Statim & etiam non comparet in Medic. sec.

¹⁹⁵ *Conjectantes*] Medic. prim. & Leidens. sec. cum Edd. Rom. & Bonon. *conjecturantes.* Sic in Fabri Thesauro citatur Seneca de Benef. c. 19. l. 7. *conjecturare in occulto,* Sed illic rectius Obso-
paeus, & Fromondus e MStis legunt *conjectura ire in occulta.* pro & a pl. malletm at a pl.

¹⁹⁶ *Acie*] Medic. pr. *proelio.* Dein in *instructas* Medic. sec. *industria* Perrensis.

¹⁹⁷ *Viginti*] Perrensis *triginta.* Sed Polyaeus quoque l. iii. c. 10. 6. 12. *Εἴκοσι.* dein *vanoque* Leid.

• ΣΤΡΑΤΗΓΕΜΑΤΙΚΟΝ L.II. C.VI. 271
 liter moveri adversam partem, progressus a prae-
 lassatos facile superavit.

a Vulgo PROGRESSOS.

Leid. sec. & pro eluderent, duce-
 rent eodem scilicet sensu, Lei-
 dens. pr.

198 *Ut primum sensit &c.*] Ste-
 wechius: *deinde ut primum sensit,*
minus agiler adversam partem
moveret; progressus, praelassatos fa-
cile superavit: SCHIV. MSS. *Ut*
primum deinde sensit, Stewechius.
Deinde ut primum sensit, minus a-
giliter adversam partem moveri,
progressus &c. in nullo cod. MSS.
 Progressos. TENN. Vide Stew.
 ad Ex. 32. Medicei, & Edd.
 Rom. Bon. Wech. *Ut autem pri-*
imum. Deinde abest a Leid. sec.
 Petr. *demum sensit.* Sed vere om-
 nino Leidens. pr. Vatican. Pala-
 tin. Gud. Voss. aliique. *Ut pri-*

imum deinde sensit; cum 'his aut-
 tem, non cum seqq. jungendum
 esse τὸ deinde & μοι progressus;
 ut omnes MSS. & Edd. veterio-
 res paullo exhibent, scribendum
 Casaubonus jam monuit ad d.
 Polyaei locum. Τὰς δὲ ταχυ-
 ναυτάσας εἰκοσι προσίταξε τοῖς
 τεληράρχαις ἀντιπαρεξάγειν
 ταῖς πολεμίας ναυσὶ, καὶ πυ-
 κνάς ποιέειν αἰνήσεις, καὶ τρο-
 πὰς. οἱ μὲν δὲ πολέμιοι πονέ-
 σαιτες εἰσενίκα &c. Unde patet,
 etiam praelassatos rectum esse.
 Medicus sec. Relaxatos. Edd.
 priores cum Palatino praelaxatos,
 quae etiam male in adv. p.

C A P. VI.

*De emittendo hoste, ne clausus proelium¹ ex de-
 speratione redintegret.*

EXEMPLUM I.

Gallos, eo proelio, quod Camilli ductu ge-
 stum est, desiderantes navigia, quibus Ti-
 berim transirent, Senatus censuit transvehendos,
 &

¹ *Ex desperatione*] 3. Reg. Voss.
 & unus Hill. *in desperatione rein-*
tegrat. TENN. *In desper.* Gudian.
 Leid. pr. *in desperationem.* Cete-
 rum MSS. tantum non omnes, &
 Edd. pp, *reintegret.* bellum Hil-
 lensb. Mox transvehendos pro trans-
 veh. Medicei, & Edd. Rom. Bo-
 non. ac Paris.

² *Persequendos*] MSS. & Edd.
 primae cum Scriverianis *prose-*
quendos: quod male sequi negle-
 xerunt ceteri editores. Quod ver-

bum donantis quid ex comitate,
 praesertim discedentibus propri-
 um est. Sueton. Caes. c. 27. *Spon-*
te ad se commeantes uberrimo con-
giario prosequabatur. Aug. c. 49.
Utque perpetuo ac sine difficultate
sumtus ad tuendos eos prosequendos-
que suppetere. Tiber. 46. *Comites*
expeditionum numquam salario, ci-
bariis tantum, sustentavit, una
modo liberalitate exindulgentia vi-
trici prosecutus. Donis prosequi
 Valer. Max. l. IV. c. 3. §. 10.

13 Pont.

& commeatibus quoque ² prosequendos ⁴. Ejusdem generis hominibus postea per ³ Pomptinum agrum fugientibus via data est, quae Gallica appellatur.

II. ⁴ L. Marcius, eques Romanus, cui, duobus Scipionibus occisis, exercitus imperium detulit, quum circumventi ab eo Poeni, ne inultis morerentur, acrius pugnarent, laxatis manipulis, & concesso fugae spatio, dissipatos sine periculo suorum trucidavit.

III. ⁶ C. Caesar Germanos inclusos, ex desperatione fortius pugnantes, emitti jussit, fugientesque adgressus est.

IV. Hannibal, quum ad Thrasymenum inclusi ⁷ Romani acerrime pugnarent, ⁸ diductis ⁶ ordinibus

⁴ Vulgo PERSEQUENDOS. ⁶ Vulgo DEDUCTIS.

³ *Pomptinum*] Sic lege. licet 3. Reg. Voss. 3. Hill. *Promptinum*. Nam Dio l. 45. vocat ἑληπόμπινον. Sueton. Julio c. 44. *Siccare Pomptinas paludes*. Epitome Livii l. 46. *Pomptinae paludes a Cornelio Cethego consule, cui ea provincia evenerat, siccatae, agerque ex iis factus*. TENN. *Promptinum, Protinum, Pretinum* vitiose, ut in hoc nomine passim apud alios, etiam mei. De *Pomptino* agro ad Livium l. iv. 25. vi. 5. & seqq. Vide quoque ad Lucan. l. iii. 85.

Pomptinas via dividit ada paludes.

⁴ *L. Martius*] Alias *Q. Martius*. SCRIV. *Scriverius. Q. Martius*. 3. Reg. 1. Hill. Voss. *T. Marcins*. Sic infra c. 10. n. 2. TENN. *Male Tennulius Scriverio adscribit lectionem Q. cum is tantum indicaverit, in aliis Editionibus ita scribi, nempe in Rom. & Bonon. In MSS. duobus deest praenomen. In quatuor, & Sanuto T. In Medic, sec. Tiber, perpe-*

ram. Recte se habet vulgatum, & ex eo corrigendum Ex. 2. cap. 10. ubi vulgo T. Martius. Omnes historici egregium hunc Marcium Septimi filium, primipili centurionem praenomine Lucio insigniunt. Dein e MSS., nummis, & inscriptionibus non Martius, sed Marcius hic & ubique exarandum est. In quo etiam perperam optimae Livii editiones variant. V. l. xxv. 37. &c. xxvi. 17. 20. 37. xxviii. 21. 28.

⁵ *Morerentur*] Medic. pr. *morerentur*. Dein Ed. Rom. *fugienti*.

⁶ *C. Caesar*] Leid. sec. & Sanut. sine praenomine. *Germanum* Petrensi. Malim & ex d. dein Arcerian. *Thrasymenum*. alii *Trasymenum, Transymenum*. vide supra.

⁷ *Germani acerrime pugnarent*] Absit, ut Germanos ad Thrasymenum cum Hannibale congestos librarii nobis persuadeant. neque enim ii sunt Germani, ut contractam temeritate C. Flaminii Coss. ignominiam, tam faci-

hibus fecit eis abeundi potestatem, eunteſque ſine ſuorum ſanguine ſtravit.

V. Antigonus, rex Macedonum, ⁹ AEtolis, qui in obſidionem ab eo compulſi, fame urguebantur, ſtatuerantque, eruptione facta, commori, viam fugae dedit, atque ita ¹⁰ infraſto impetu eorum, ¹¹ inſecutus ^a averſos cecidit.

VI. Ageſilaus Lacedaemonius, adverſus Theba-

^a Vulgo INSECUTOS.

Facile patiantur in ſederivari. E-mendo, *includi Romani*. Ita jubent Livius l. xxii. Groſius l. i. Florus l. ii. Valerius l. i. Silius l. v. Plutarchus in Hannibale, & in Fabio: item Frontinus noſter l. v. c. 7. ex. 25. STEW. *Romani*. Ita Stewechius. Vulgo *Germani*. SCRIV. *Romani* ſic l. Nam *Germani*, qui hic ab omnibus MSS. ponuntur, nullum locum habent. Front. iv. 7. 25. TENN. Nemo ſanus credere poterit, a Frontino eſſe *Germani*; licet omnes id retineant MSS. *Germani* potuerunt inrepiſſe ex praecedente exemplo. Et ſane alibi quoque *Romani* & *Germani* in veteribus libris confunduntur. Sic l. ii. i. 16. pro *Germanorum* in nonnullis eſt *Romanorum*. Non placet tamen haec correctio Doct. Barthio, quia non omnes omnino Romani tam deſperate illic pugnarunt, quapropter l. ii. Adverſ. c. ii. mallet legere *primani*. Non ego credulus illi. Vide potius, num reſcribi commodius poſſit *legionarii*. Hoc autem Hannibalis Strategema Livius non refert, ſed c. 6. ſex millia primi agminis eruptione per adverſos hoſtes in pigre facta evaſiſſe.

⁸ *Deductis*] Lege, *diductis*, ut Voſſ. i. Hill. TENN. Recte. vide ad l. ii. 3. 2. *Diductis in latera viribus*. Conſentit Gudianus.

⁹ *AEtolis*] Leid. pr. & Gud

Ethoris. ſtatim ſubſidionem Petrenſ. obſidione Medic. ſec. Hillenſb. & Edd. pp.

¹⁰ *Infracſto impetu*] Voſſianus, & unus Hillenſb. diſjuncte *Infracſto*. Non opus diſjunctione. v. Aeneid. 784. de Junone:

Nec Jovis imperio fatiſve infracſta quieſcit.

Servius *Infracſta*. Valde *fracſta*. ut ut xxi. Aeneid. v. i.

Turnus ut infracſtos adverſo Marte Latinos

Deſeciſſe videt.

Arnobius. *Cur impetus tantos belli non prius fregit ac repulit, quam immanes inciderent plagae?* Fragm. Poetar. Edit. Scriv. f. 177. *Clade ſubita frangatur ſua*. vide c. 9. n. 3. TENN. Medic. ſec. & Edd. pp. *fracſto*. Vatican. *In eos fracſto*. *Infringere* pro valde frangere verbum eſt, ab omnibus auctoribus uſurpatum.

¹¹ *Inſecutos*] *Inſecutus* Stewech. SCRIV. *Inſecutus averſos* ſic lege. In 4. Reg. & i. Hill. *Adverſos*. perperam. ut ſtatim cecidit *adverſos*. 2. Reg. 2. Hill. male. Nam legendum *averſos*. TENN. Invenit in editione Modii Stewechius *inſecutos*, quod illuc vitio operarum irrepiſcit. Nam plerique MSS. & Edd omnes, ut debent, *inſecutus*. *Adverſus* Medic. ſec. *adverſos* Leid. ſec. ut ſtatim. *Averſos* ſcribendum eſſe vidimus ad c. 3: 3. 19. 20. v. 44-

banos quum acie confligeret, intellexissetque, hostes, locorum conditione clausos, ob desperationem fortius dimicare; laxatis suorum ordinibus, apertaue Thebanis ad evadendum via, rursus ¹¹ in abeuntes contraxit aciem, & sine jactura suorum cecidit averfos.

VII. ¹² Cn. Manlius Cos. quum ex acie reversus capta ab Hetruscis Romana castra invenisset, omnibus portis statione circumdatis, inclusos hostes in eam rabiem efferavit, ut ipse in proelio caderet. Quod ¹³ ut animadverterunt legati ejus, ¹⁴ ab una parte remota statione, exitum Hetruscis dederunt, & effusos persecuti, occurrente altero Consule Fabio, ceciderunt.

VIII. Themistocles, victo Xerxe, volentes suos pontem ¹⁵ rumpere prohibuit, quum docuisset ¹⁶ cautius esse, eum ¹⁷ expelli ex Europa, quam cogi,

¶ Vulgo portus.

¹¹ *In abeuntes*] Medic. sec. *ab-*
euntes. sed vide Polyæn. l. 11. 1.
19. dein *adversos* idem, Leid. sec.
& Ed. Par. *Adversarios* Petren-
sis, *perperam*.

¹² *Cn. Manlius*] Omnes MSS.
G. M. 4. Reg. *Manilius*. TENN.
Mallius & *Manilius* ex more etiam
mei nonnulli, sed *Cneus*, sive *Gneus*
mei servant omnes, praeter Me-
dic. pr. & Edd. vetustas. Ejus
mentio jam facta l. 1. c. 11. 1.
& de hac Cn. Manlii morte fusc
Livius l. 11. 47. unde descripsit
auctor noster.

¹³ *Ut animadverterunt*] 4. Reg.
carent *ut*. 2. Reg. *animadver-*
tes. Voss. *com animadverterent*.
TENN. *Tū ut caret etiam Gu-*
dianus. *Quod animadverterent* Sa-
nutus, Vaticanus, Medicei, Pa-
latin. & Leidens. sec. cum Edd.
Romana, & Bonon. *Quod non*
adverterunt Leidens. prim. Vide-
tur olim fuisse *quæ* *adverterunt*,

& ex *quum* ad factum esse *ani-*
mad. Frequens in his compositis
est confusio, ut jam saepius no-
tatum, adde c. seq. § 6. paullo
ante Medic. sec. *in proelium*.

¹⁴ *Ab una parte remota statio-*
ne] Leidens. sec. ex a. Praecedit
omnibus portis statione c. Hinc
malo hic scribere *ab una porta*
rem. stat. Consentit Livius: *ile-*
gati rapto consulis corpore patefe-
cissent una porta hostibus viam. Ea
erumpunt, consternatoque agmine
abeuntes in victorem alterum inci-
dunt consulem.

¹⁵ *Rumpere*.] Medicei, & Edd.
Rom. ac Bonon. *irrumperere*, unde
facere quis posset *interrumpere*,
ut passim dicitur, & hic Sanutus
& Justinus in hoc negotio, qui
& *maturata fuga*, ut noster, ha-
bet. Nil ego muto. Livius l. 11.
c. 10. *frago rupis pontis*, noster
abrupti c. 13. §. 5.

¹⁶ *Posim esse*] MSS. omnes
aptius

cogi, ex desperatione pugnare. Idem misit ad eum, qui indicaret, in quo periculo esset, nisi fugam maturaret.

IX. Pyrrhus, Epirotarum rex, quum quamdam civitatem cepisset, clausisque portis ex ultima necessitate fortiter dimicantes eos, qui inclusi erant, animadvertisset, locum illis ad fugam dedit.

X. Idem inter ¹⁸ cetera praecepta imperatoria memoriae tradidit, non esse pertinaciter instandum hosti fugienti: ¹⁹ non solum, ne fortius ex necessitate resisteret, sed ut postea quoque facilius

aptius esse. TENN. Etiam nostri *aptius* cum Edd. Italicis, & Paris. sed Leidensis primus *captius*. Vaticanus caret *τὸν esse*. Quare omnino legendum censeo *captius esse*, live prudentius; quod probatione non eget, nisi quis mallet *satius esse*. Si potius esset in MSS., id nequaquam mutandum esse censerem. Nunc praestare *τὸ captius* omnino videtur.

17 *Expelli ex Europa*] 4. Reg. 2. Hill. *Expelli Europa*. In hanc rem Vegetius l. III. c. 21. *Clansis ex desperatione crescit audacia: & cum spei nihil est, sumit arma formido. Ideoque Scipionis laudata sententia est, viam hostibus, qua fugiant, muniendam.* Curtius l. IV. *Ancipiti malo oppressi memorabile tamen proelium edunt; ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & saepe desperatio spei causa est.* TENN. Praepositionem *ex* non agnoscunt quoque Leidenses, nec Gudian. aut Voss. Hillensb. *cum expellere; quam.* Dein in quanto Petrensis, & maturasset Vossian. & Gud.

18 *Cetera*] Deest in Leidensibus, Palatino, Hillensb. Voss. & Ed. Paris. nec etiam opus est. Dein Ed. Paris. *memoriter.* Bonon. *tradit.*

19 *Non solum ne*] MSS. *ne non*

solum a se fortius. *Tò ratus* exulat a MSS. Codd. TENN. Eodem modo exaratum est quoque in meis omnibus, ac Edd. priscis. Medic. pr. *ne non solum a se.* Gudianus *ne non solum a se ne fortius.* Infra vero *acie* abest a Medicis, & Edd. Italicis. Forsan scribendum *ne non solum acie &c. facilius cederet.* Hoc sensu. Ne hostis sciens, sibi fugienti tam pertinaciter instari, fortius in ipsa acie tibi resistat, non solum; sed contra, ut hostis sciens, sibi non pertinaciter instari, postea facilius cedat. Melius me hinc non expedio: dein *ratus* abest quoque a MSS. meis, & Edd. antiquis, sed pro eo post victores Petrensis addit *credens*, & Leidensis sec. interponit *dum scirent, victores se non satis persequi.* Verum haec posteriora mihi perquam suspecta sunt, & e lemma te per lectorem quemdam adposito videntur nata, ut tale lemma fuerit *non usque ad perniciem fugientibus instaturos victores.* Verum tamen agnoscit quoque Sannutus, qui totum hoc exemplum ad verbum transcribens habet *non solum ne f. e. n. resstant, sed ut facilius cedant; quoque postea facilius est, non u. ad p. instaturos v.*

lius acie cederet, ratus non usque ad perniciem fugientibus ²⁰ instaturos victores.

28 *Instaturos*] Petrens. *Institu-*
ros. sed nil muta, ut *constaturos*,
exstaturos, *obstaturos*, *praestaturo-*
rum, quod est etiam in MSS.
nonnullis apud Auct. B. Hispan.
c. 19. alii dixerunt, de quibus vi-
de II Vossium de Analog. l. III.
c. 20. & P. Burmann. ad Quin-

til. Instit. Orat. l. II. c. II. sic
etiam noster adhibuisse potuit
instaturos. Ita citante Livio l. x.
36. *Ni cedenti instaturos alterum*
timuisset. Verum in Heinssii, &
Gronovii Edd. *instituros* inve-
nio. Alibi quoque id citatur e
Caesare.

C A P. VII.

De dissimulandis adversis.

EXEMPLUM I.

Tullus Hostilius, rex Romanorum, commissio
adversus Veientes proelio, quum ¹ Albani,
desertu exercitu Romanorum, proximos peterent
tumulos, eaque res turbasset nostrorum animos,
clare pronuntiavit, jussu suo Albanos id fecisse,
ut hostem ² circumveniret. Quae res & terrorem
Ve-

¹ *Albani*] Duce Metio Fufetio.
Valer. Max. VII. 4. 1. Florus I.
3. Simile Nepos in Agesilao c. 6.
Datame c. 6. Grotius f. 221. hi-
storia de Gomerone. Onofander
Strategici c. 23. *περὶ τῆς ἐν τῷ*
καταρῶν αὐτῶν τῆς μάχης ἐκφανεῖν
χαρμόσυνα τοῖς ὑπηκόοις, εἰ καὶ
ψευδῆ, ὅμως συμφέρει. Utile
esse in ipso conflictu Imperatorem
fausta & laeta militibus inlama-
re, etsi ea falsa sint. Livius II.
c. 64. *Romani, quia paucitas da-*
mina sentiendo propior erat, gra-
dum retulissent, ni salubri menda-
cio consul, fugere hostes ab cornu
altero clamirans, concitasset aciem.
causam reddit l. XXXIV. 12. *Sae-*
pe vana pro veris maxime in bello
valuisse: & credentem se aliquid
auxilii habere, perinde atque ha-
beret, ipsa fiducia & sperando at-

que audendo servatum. Ceterum
4. Reg. 2. Hill. Voss. *Tullius pro*
Tullus. TRNN. Duo item Medi-
cei, & Gudiam. *Tullius*. Dein cu-
mulus Ed. Paris. pro *nostrorum*
Medic. sec. Ed. Rom. *Romano-*
rum. Bonon. *Romanorum animo-*
rum. pro *animas* Med. sec. acies.
² *Circumveniret.*] Potest hoc
defendi eo, quod dux crebro di-
catur fecisse, quae praestitit ipsius
exercitus, non postpono tamen
Mediceorum Codicum lectionem
circumvenirent. Et ita omnes hi-
storici hac in re alter alterum
imitantes *ἵνα ἐπιῶσιν αὐτοῖς*
Dionys. Halycarn. l. III. p. 165.
κυκλωσόμενοι τὰς πολεμίας Po-
lyæn. l. VIII. 5. ut *Fidenatum*
nuda sarga invadant Livius l. I. 7.
In singulari Valerius Maxim. quia
eorum ducem modo jussu fis-
titio nominatum ait.

Vejentibus, & Romanis fiduciam adtulit; ³ remque inclinatam consilio restituit.

II. L. Sulla, quum praefectus ejus, comitante non exigua equitum manu, commisso jam proelio, ad hostes transfugisset, pronuntiavit, jussu suo id factum; eaque ratione militum animos non tantum a confusione retraxit, sed quadam etiam ⁴ spe utilitatis, quae id consilium ⁵ secutura esset, confirmavit.

III. Idem, quum auxiliares ejus ⁶ missi ab ipso, circumventi ab hostibus, & ⁷ interfecti essent, verereturque, ne propter hoc damnum universus trepidaret exercitus, pronuntiavit, ⁸ auxilarios^a; qui ad defectionem conspirassent, consilio à se in loca iniqua deductos. Ita manifestissimam cladem ul-

^a Vulgo AUXILIARES.

³ Rem inclinatam] Prope perditam. Justinus l. iv. 4. vocat statum inclinatam. Cicero Bruto epist. 18. Te primo quoque tempore ferre praesidium labenti & inclinatae rei. Loquitur auctor de acie incipiente cedere. Justinus l. xlii. c. 1. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transulere. Suetonius Julio c. 62. Inclinatam aciem solus saepe restituit. TENN. Aciemque inclinatam habet Petrensis, ut Vellejus quoque, Valerius Maximus, alique non raro loquuntur. Nihilominus opinor, meram hic esse glossam. Nam & in proelio inclinata res saepe Livius l. ii. c. 47. ni rem inclinatam sustinisset. l. xlii. c. 59. primo spectator certaminis, deinde inclinata re, maximo usus fuit. Hinc Metaphorice Cicero ad Famil. i. 1. Laboratur vehementer: inclinata res est & Petron. c. 38. ubi semel inclinata res est. ubi vide.

⁴ Spe.] Leidens. sec. specie, non

male.

⁵ Secutura] 1. Reg. 1. Hill. in secutura. TENN. insecutura etiam uterque Mediceus, & Edd. Italicae, vere, ut opinor. secuta Palatin. Mox male editio Hittorpii ac Wechelii consummavit, Gudian. conservavit.

⁶ Missi] Petrensis jussu. in Palatin. deest ejus.

⁷ Interfecti] Omnes MSS. & interfecti. TENN. Ita mei quoque, & Edd. priores Scriverio, e cujus editione primum excidit: quare revocavi.

⁸ Auxiliares] Voss. & 3. Hill. Auxiliaribus. TENN. Petrens. Palatin. Medic. Leidens. pr. Gudianus, Edd. Rom. Bonon. Paris. Auxiliaribus. sed Leidens. sec. Auxiliarios; recte. unde vitiosum istud auxiliaribus natum est; passim optimis quibusvis usurpatur hoc adjectivum, & nostro quoque. Vid. etiam l. i. 6. 18. 111. 10. 1.

ultionis simulatione velavit, & militum animos hac persuasione ⁹ confirmavit.

IV. Scipio, quum Syphacis legati nuntiarent ei ¹⁰ regis sui nomine, ne fiducia societatis ejus ex Sicilia in Africam transfret, veritus, ne confunderentur animi suorum, abscissa peregrina societate, dimisit ¹¹ propere legatos, & famam diffudit, tamquam ultro a Syphace ¹² arcessiretur ^a.

V. ¹³ Q. Sertorius, quum acie decertaret, barba-

^a Vulgo ACCERSERETUR.

⁹ Confirmavit.] Hillensb. Vatican. Leid. sec. & Ed. Paris. firmavit. Vossian. vel confirm. unde adscripsit margini Vossius f. velut c. Pro & Palat. ac.

¹⁰ Regis sui.] In Palatino deest ¹⁰ sui. Medic. sec. suo. ne contra historiae veritatem abest a quinque MSS. pro ejus Petrensi. suae. Dein abscissa Medic. & uterque Leidens. Vide ad l. 1. 4. 7. Mox Leid. sec. diffundis, t. ultimo.

¹¹ Ire legatos.] Ad oram libri notatum inveniebam. Alias, dimisit per relegatos. Hinc non dubito, quin faciendum sit, dimisit propere legatos. & vide, quisquis es: mecum facies. MOD. Propere. Ita Modius: Vulgo ire legatos. Alias, ire relegatos. Alias, per relegatos. SCRIV. Propere sic lege cum Modio: monstralectionum non moror. 1. Reg. ire legatos. Alter, & 3. Hill. per relegatos. tertius Reg. & Voss. pro re legatos. TENN. Propere venerat etiam in mentem Scriverio, vel porro. Verum Doctiss. Barthio l. 11. Advers. c. 11. haec non placent, legique mavult dimisit ¹¹ ~~risu~~ l. quod probat Keuchenius, quamquam ille ire legatos, frustraneum & absurdum esse non putat. Verum risisse Scipionem, non memorant scriptores; neque huic lectioni favent MSS. plegatos Leid. pr. per leg. Leid. sec. per relog. Ed. Paris. & Wechelii

margo. Per se leg. in VV. Edd. inveniri ait Keuchenius: quod ego nondum vidi, ire deest in Vatic. pro re leg. Gudianus, Cantabr. Bib. pub. & Palatin. unde Gruterus quoque emendarat propere quam vocem unice hic veram puto. Nam ita in hac ipsa re Livius l. xxxix. 24. Scipio quamquam magno momento rerum in Africa gerendarum, magnaeque spe destitutus erat, legatis propere, priusquam res vulgaretur, remisit &c. Adde Polyæn. l. viii. 16. 7. Immo liquide ¹⁰ propere in Cod. Petrensi exstat, ut jam monuit Cl. Wasse ad Sallust. B. Cat. c. 34. Ni ita esset, conjecissem scribendum retro; ut apud eundem l. xxx. 24. Speculatores retro ad Hannibalem dimisit. Retro remittere frequenter.

¹² Accerseretur.] Tres Cantabrigienses, Gudianus, bini Leidenses, Palatin., Hillensb. & Edd. Rom. Bon. Paris. accessiretur. Sed optime ambo Medicei, & Vossianus arcessiretur. Ut quattae conjugationis verbum hoc inflectere amavit auctor. unde jam l. 1. c. 9. §. 3. habuimus arcessiri, ubi vide. Sic quoque in MS. Orvillii mei apud Hirt. B. Afr. c. 12. jubet sagittarios arcessiri. Vulgo accersit, & in MSS. ac Edd. multis Nepotis c. 21. V. Attici. Agrippam arcessiri jussit; alii male arceri vel arcessi.

¹³ Q. Sertorius] Praenomen abest

barum, qui ei nuntiaverat, ¹⁴ Hirtulejum ^a per-
riisse, pugione trajecit, ¹⁵ ne & in aliorum id noti-
tiam perferret, & ob hoc animi suorum infirma-
rentur.

VI. ¹⁶ Alcibiades Atheniensis, quum ab Aby-
denis proelio urgueretur, subitoque magno cur-
su tristem ¹⁷ adventare tabellarium advertisset,
prohibuit palam dicere, quid adferret. ¹⁸ Dein ^b
secreto sciscitatus, a Pharnabazo regio praefecto,
classem suam obpugnari, celatis ¹⁹ & hostibus
& militibus proelium finit, ac protenus ad eri-
piendam classem ducto exercitu, suis opem tulit.

VII. Hannibalem venientem ²⁰ in Italiam tria
millia ²¹ Carpetanorum reliquerunt: ²² quos ille,
ex-

^a Vulgo HERCULEJUM. ^b Vulgo DEINDE.

abest a MSS. duobus. *decertasset*
Leid. sec., ut & *qui enuntiave-*
rat. Medic. pr. *qui nuntiavit*.

¹⁴ *Herculejum*] Voss. 1. Hill.
3. Reg. *Herculegium*. L. Reg. *Hyr-*
culegium. TBNN. Rescriptimus,
ut supra, *Hirtulejum*, ut est in
Palatin. & Cantabr. tert. Pleri-
que *Hirculejum*. Dein MSS. 3.
cum Edd. pp. *perisse*.

¹⁵ *Ne & in aliorum id*] Voss.
& 2. Reg. 3. Hill. *Ne id alio-*
rum ad. TBNN. Gudian. *ne al.*
ad not. Leidenses, Vatican. & Edd.
Rom. ac Bonon. *ne i. a notitiam*
p. Medic. pr. non habet *id*; Ed.
Parisi. *ne id a. ad n.* Medic. sec.
ne a. ad n. Palat. *i. a. n. id p.*
Dein *ab hoc* Cantab. tert. & Ed.
Rom. *Eorum* Leid. sec.

¹⁶ *Alcibiades*] Edd. Italicae
mire *Elebrandes*. Dein *ab deest* in
Rom. Ed. & MSS. fere omni-
bus. *Hastidenis* Medicei. pro *ur-*
geretur Petrensis recte *urgueretur*.

¹⁷ *Advertisset adventare*] Sic
nullus scriptus liber. *Osio ad-*
ventare animadvertisset. Hillensb.
animadvertisset tabellarium adven-
tare. Petrensis *advent. adverteret*,

tabell. Palat. advent. tabell. adver-
tisset, quod placet.

¹⁸ *Deinde*] Petrensi. Leidensi.
pr. Hillensb. *dein*. Vere. Palatin.
dehinc. Medic. sec. *deinde in*. Ar-
cerian. *deinde decreto*. Mox MSS.
& Edd. pp. *Pharnabanzo*, *Phar-*
nabanzo, *Pharnakento*, *Pharna-*
benis, *Pharnabeto*, *Phamabento*.
Male. pertinet hoc ad res Alci-
biadis in Hellesponto contra Min-
darum & Pharnabazum gestas;
de quibus ad c. 5. §. 44. *regis*
praef. Medic. pr.

¹⁹ *Et hostibus.*] Polyfyndeton
anferunt Medic. pr. Leid. sec. &
Edd. primae. Dein *finis* MSS.
quinque, & eadem Edd. *deducto*
ex. non male Petrensis.

²⁰ *In Italiam.*] Palat. Medic.
antiquior, Leidensi. sec. & Sa-
nutus *in Italia*.

²¹ *Carpetanorum*] Ita lego.
Vulgo est *Carpentarsorum* *relique-*
runt, *qua ille exemplo*. SCRIV.
Carpetanorum sic lege cum Scri-
verio. In Voss. 4. Reg. 3. Hill.
Carpentariorum. Carpetani sunt fi-
ti inter Tagum & Dorium fluvios
Hispaniae. Ptolemaeus. Πάλιν

exemplo ^a ne & ceteri moverentur, edixit, ²³ ab se esse dimissos, & insuper, in fidem ejus rei, paucos levissimae operae ²⁴ domos ^b remisit.

VIII. ²⁵ L. Lucullus, quum animadvertisset, Macedonas equites, quos in auxilio habebat, subito consensu ad hostem transfugere, signa canere jussit, & turmas, quae eos sequerentur, inmisit. Hostis committi proelium ratus, transfugientes telis excepit ²⁶ Macedonas, qui quum viderent, neque recipi se ab adversariis, & premi ab iis, quos deserebant, necessario ad justum proelium conversi hostem invaserunt.

IX.

^a Vulg. ILLE EXEMPLO. ^b Vulg. DOMUM. ^c Vulg. MACEDONES.

μεσημβρινότεροι μετὰ τῶν τε
'Ουακκαίων καὶ τῶν Ἀργιναίων, εἰ-
σὶ Καρπιτανούς. TENN. Carpe-
tanorum jam emendavit summus
Casaubonus ad Polyaen. l. 11. c.
10. §. 4. Audiamus Livium, &
ex eo in ceteris quoque auctorem
emenda. l. XXI. c. 23. Tria mil-
lia inde Carpetanorum peditum iter
avertunt. Hannibal, quia revo-
care, aut vi retinere anceps erat,
ne ceterorum etiam feroces animi
irritarentur, supra 7 millia homi-
num domos remisit, quos & ipso
gravari militiam senserat, Carpe-
tanos quoque ab se dimissos simu-
lans. MSS. omnes, & Sanutus in
depravata scriptura conspirant.
Ed. Bonon. Capitaneorum.

²² Quas ille exemplo] Voss. 3.
Reg. 3. Hill. Quod ille exemplo.
Vetus editio & 1. Reg. Quo.
TENN. Meorum nullus habet
quod praeter Ed. Paris. sed vel
quo, vel quos, ut bene Scriberius;
ante eum quo ille exemplo. Ulti-
mum tamen mutari non debue-
rat, retentum a MSS. plerisque,
etiam Vossiano, in quo male
Tennulius dicit esse exemplo, &
Ed. Bonon. distinguendum quos
ille, exemplo ne & c. mov. Medicei
exercitui, n. e. f. m., edixit. cap.

seq. §. 8. Quo exemplo perterriti.

²³ A se esse] Medic. pr. more
solito ab se. Petrensis eos d. quod
si verum foret, necessario reti-
nendum quo i. exemplo. & paullo
supra abest a Palat. & Leid. sec.
dein ad fidem Voss. sine praepo-
sitione Gudianus. hujus rei Me-
dic. pr. & Petrenf.

²⁴ Domum] MSS. domos. SCRIV.
& TENN. Domos quoque nostri,
& Edd. Rom. Bonon. Par. Wech.
Hoc verum esse praeter sexcenta
similia citatus docet Livii locus,
c. 11. §. 4. Abirent domos, ubi
variant MSS. Dimisit Hillensb.
Contra supra remissos a manu pr.
Medic. pr.

²⁵ L. Lucullus] Praenomen non
reperias in MSS. tribus, & Edd.
Italicis. Idem MSS. & Edd. Ma-
cedones. In Leid. sec. deest con-
sensu. In Petrensi hostes. Dein ho-
stibus ratis uterque Medicus.
proelium deest in Gudiano, Ed.
Rom. excipit.

²⁶ Macedones; qui] Malim, si
per MSS. liceret, excipit. Mace-
dones quum viderent. At si accu-
sativus erit, saltem rescribendum
ex Mediceo primo Macedonas, ut
supra. Alibi noster Arcadas, Epi-
rotas, Samnitas, Thracas &c.

IX. ²⁷ Datames, dux Persarum, adversus ²⁸ Autophradaten * in Cappadocia, quum partem equitum suorum transfugere comperisset, ²⁹ ceteros omnes venire secum iussit, adsecutusque transfugas collaudavit, quod eum alacriter praecessissent, hortatusque est eos etiam, ut fortiter hostem adorirentur. Pudor transfugis adtulit poenitentiam, & consilium suum, quia non putabant deprehensum, mutaverunt.

X. T. Quinctius Capitolinus Cos, cedentibus Romanis, ementitus est, in altero cornu hostes fugatos, ³⁰ & ita, confirmatis suis, victoriam retulit.

XI. ³¹ Cn. Manlius, adversus Hetruscos, vulnerato collega Fabio, qui sinistrum cornu ducebat,

* Vulgo AUTHOPHRADATEM.

²⁷ *Datames*] C. Nepos haec aliter narrat in ejus vita. c. 6. & quidem de Pisidis. TENN. Immo contra Pisidas. Aliter, quam uterque, narrat etiam Polyaen. l. vii. c. 21. §. 7. In Cappadocia hoc factum contra Artabazum, refert Diodorus Sic. l. xv. p. 399.

²⁸ *Autophradatem*] Scripti meliores sine aspiratione *Auto*. ut diximus scribendum esse ad l. i. 4. §. 5. Praeterea Graeco more, ut passim, per * Leidenf. pr. & Medic. pr. quod reposui. Ceterum *Datamis* nomen in MSS. plerisque prodigiose corruptum est, quorum variantes lectiones referre non vacat.

²⁹ *Ceteros*] deest in Leid. sec. dein *qui cum* non male Hillensberg. mox Leid. sec. *hortatusque* eos ut. etiam non compareret quoque in Hillensb. Gudiano, Voss. nec Ed. Paris. ut etiam Cantabr.

³⁰ *Et ita*] Mediceus antiquior sine copula rectius; modo distinctio major ante τὸ ita ponatur. ut solet frequentissime no-

ster. de ipsa re adi Livium l. i. c. 64. *Ni salubri mendacio consul fugere hostes ab cornu altero clamitans concitasset aciem. Impetu facto, dum se putant vincere, vincere. Quinctius autem hic rursus & deinceps ex veteribus monumentis praetuli τῷ Quintius.*

³¹ *Cn. Manlius*] Hic quoque MSS. *Manilius*. TENN. *Cajus Manilius* MSS. multi, & Sanut. perperam. Intelligitur Cn. Manlius, qui consul fuit cum M. Fabio, ut bis eorum junctam mentionem jam habuimus l. i. ii. 1. & l. ii. 6. 7. Verum *μνημονικῶν ἀμαρτήματι* hic varie errat Frontinus, si vulgata ipse scripserit. nam in hoc proelio non Consul M. Fabius vulneratus fuit, sed Q. Fabius, qui sub Consule M. Fabio in sinistro cornu pugnabat. Neque Manlius illic aciem restituit, sed ipse Consul M. Fabius; immo ille dextrum cornu, in quo ipse Manlius pugnans, & graviter ictus proelio excesserat, confirmavit, cum aliquot turmis equi-

bat, & ob id parte cedente, ³² quod etiam occisum crederent Consulē, cum turmisequitum occurrit, clamitans & collegam vivere, & se dextro cornu vicisse. Qua constantia redintegratis animis suorum vicit.

XII. Marius adversus Cimbros & ³³ Teutonos, quum metatores ejus per imprudentiam ita castris locum cepissent, ut sub potestate barbarorum esset aqua, flagitantibus eam suis, ³⁴ digito hostem ostendens, ³⁵ Illinc, inquit, ³⁶ petenda est. Quo instinctu adsecutus est, ut protenus barbari ³⁷ tollerentur.

XIII. ³⁸ T. Labienus post Pharsalicam pugnam, quum,

equitum adveniens vivere clamitans collegam, se victorem fuso altero, Sinistro scil. cornu, adesse; & se rem inclinatam sustinuit, teste Livio l. 11. c. 17. Hos Frontini errores notavit jam quoque Doctiss. P. Wesseling. Observ. l. 11. c. 3. Omnia hic sana forent, si modo hoc ordine concepta essent & correctā verba. Cn. Manlius a H. vulnerato, & ob id p. c. q. e. p. cr. c., collega Fabius, qui sinistrum cornu d., cum turmis eq. &c. & se altero c. v. In Petrensi, Gudianō, & Vossiano est vulneratos.

³² *Quod etiam*] Medicei quae etiam. Mox reintegratis MSS. qdd. & Edd. pp. pro suorum Medic. pr. suis.

³³ *Teutonos*] MSS. & Edd. quidam rursus Theotono, Theutonos, & Theutones. Metatores Arcerian. Addit Mediceus antiquior reliquos ex c. 9. Dein esset aquam veterare, ex interpolatione Leid. sec. qui cum Medic. pr. non habet eam.

³⁴ *Digito*] 1. Reg. Subito digito. TENN. Vatican. eam, suo dig.

³⁵ *Illinc*] Palatin. Medicei, illic.

³⁶ *Illinc (inquit) petenda est*] Si per alios liceret. interrogatio-

nis notam libenter apponerem; hoc modo: (*Illinc inquit*) petenda est? KEUCH. Quia Freinshemius ad Flori 111. c. 3. *Virī estis, cui illic habetis*, scripserat. Si per alios liceret, interrogationis notam istis apponerem, hoc modo. *Virī estis?* homo movens eadem verba hic repetiit, tanquam per interrogationem (qua nihil hic ineptius) legi posset. *Petenda est?* Caeterum Plutarchus Marium addidisse ait; aquam illam sanguine venalem. TENN.

³⁷ *Tollerentur*] Gronovius 1. pellerentur. TENN. Inde scilicet, ubi obsidebant aequationem, ut explicat idem in Epist. ad Keuchen. Bene. si MSS. addicerent, & certe hae voces saepius commutantur. Adi notas Cl. Burm. ad Ovid. Rem. Am. 115. Trist. v. 13. 23. Sed *tollerentur* scilicet eo loco, ac, ut dicitur, e medio, internectione sua, facile potest tollerari; unde non raro participium *sublatus* pro interempto. Cicero 1. Catil. c. 13. *Quod si iste unus tollatur*, i. e. interficietur.

³⁸ *T. Labienus*] Sine praenomine Leid. sec. Tiberius L. inepte Medicei. pro *victis* Leidens. pr. *junctis*, Petrens. *confugisset*.

quum, victis partibus, Dyrrhachium refugisset, miscuit vera falsis, &, non celato exitu pugnae, aequatam partium fortunam, gravi vulnere Caesaris finxit: & hac ³⁹ adsimulatione ⁴⁰ reliquis Pompejanarum partium fiduciam fecit.

XIV. ⁴¹ M. Cato, quum Ambraciam eo tempore, quo sociae naves ab Aetolis obpugnabantur, imprudens uno lembo adpulisset, quamquam nihil secum praesidii haberet, coepit signum voce gestuque ⁴² dare, quo videretur subsequentes suorum naves vocare: eaque adseveratione hostem terruit, tamquam plane adpropinquarent, qui quasi ex proximo citabantur. Aetoli, ne adventu Romanae classis obprimerentur, reliquerunt obpugnationem.

³⁹ *Assimulatione*] 2. Reg. *Simulatione*. TENN. Uterque etiam Mediceus, & Leid. sec. cum Edd. Italicis *Simulatione*.

⁴⁰ *Reliquis*] Lego *reliquiis*. MOD. Quod non placet Keuchennio. sed c. 9. §. 1. *Reliquias eorum circumfodens*. c. 10. §. 2. *Reliquiis exercitus* l. III. c. 15. §. 4. *Reliquiae ex Variana clade* in MS. l. IV. 7. 39. *pars magna reliquiarum*. & ita passim alii. MSS. pro vulgato stant: nec temere mutandum: nam sive a neutro *reliqua*, sive a feminino *reliquiae* descendat, utrumque Latinum est satis. Plurimum tamen praefero *reliquiis*; quomodo et-

iam Gronovius ad marginem sui exemplaris emendaverat.

⁴¹ *M. Cato*] Praenomine caret Leid. sec. *Ambrachiam* MSS. multi. Graecis *Αμβραχία*.

⁴² *Dare*] LeidenL. pr. Medic. pr. & Ed. Rom. *clare*. Medic. sec. *clamore*. sed *coepit dare*, ut *coepit clamare* l. II. 4. 10. ubi vide. de in Petrenf. *qua* v. Medic. sec. *viderentur*. Mox bene Editiones primae *vocare*. *Ea assev.* Melius etiam foret *adsimulatione*. vide ad c. II. §. 4. item *ex proximo*, non *e p.* Medic. antiquior, Petrenf. & Vossian. cum iisdem Edd.

C A P. VIII..

De¹ restituenda^a per constantiam acie.

EXEMPLUM I.

Servius Tullius adolescens, proelio, quo rex ² Tarquinius adversus ³ Sabinos confligit, signi-

^a Vulgo CONSTITUENDA.

¹ *Constituenda*] *Restituenda*. SCRIV. I. *Restituenda*, ut indice su-

periore monui. Sic & Nobilissimus Gujerus, atque celeberrimus Graec-

gniferis segnius dimicantibus, raptum ⁴ signum in ⁵ hostem misit, cujus recipiendi gratia Romani ita ardentem pugnauerunt, ut & signum & victoriam retulerint.

II. Furius Agrippa Cos, cedente cornu, signum militare, ereptum signifero, in hostes ⁶ Hernicos & AEquos misit: ⁷ quo facto ejus proelium testitutum est. Summa enim alacritate Romani ad recipiendum signum incubuerunt.

III.

Graevius ad oram notaverant. Sic 1. Reg. & 1. Hill. TENN. Verissime, atque ita exhibent uterque Mediceus, Leid. sec. Vossian. & Edd. Italicae.

² Rex Tarquinius] Sic MSS. omnes. vulgo Tarq. rex. Medic. sec. in proelio.

³ Sabinos] Gabinios. SCRIV. Meliores, & antiquiores habere Gabinios ait Keuchenius. Ego id in nullo, nec MS., nec Ed. inveni Sabios Leid. pr. v. §. 10. Labios Leid. sec. Unice rectum est Sabinos. quod & Sanutus agnoscit: nam Tarquinius Priscus contra Gabinos non bellavit, sed Sabios. Adi Dionys. Halycarn. l. III. p. 198. 199. 208.

⁴ Signum] Ergo non fuit novum commentum tempore Posthumii Dictatoris, ut refert Florus 1. c. 11. cum Servius Tullius diu ante Posthumium fuerit usus hoc strategemate. Veteres non solum signa jaculabantur in hostes, incitamentum fortitudinis. Valer. Max. III. 2. 20. Caesar Bell. Gall. IV. 25. Ammianus XVI. Livius III. 70. IV. 29. XXV. 14. XXXIV. 45. XLII. 4. Verum etiam arma, Ovid. XIII. Metam. fab. f. 1.

Arma viri fortis medios mittantur in hostes,

Inde iubete peti, & referentem ornate relatis.

Sic Catonis filius retulit. Plutarchus fol. 348. TENN.

⁵ Hostem] Hillensb. hostes. Arcerian. emisit. dein quod & retulerunt Medicei cum Sanuto. Edit. Rom. & retulerunt. sine 26° ut.

⁶ Hernicos] Hos non refert Leidens. prim. Agrippa contra AEquos & Volsos cum collega T. Quintio Capitolino res gerens Accepta signa ab signiferis ipse inferre, quaedam jacere etiam in confertos hostes coepit, teste Livio l. III. c. 70. At C. Aquilius Cos. signa erepta in hostes Hernicos misit, ut tradit Dionys. Halycarn. l. VIII. p. 533. a quo collega ejus male Σιρκος vocatur, qui aliis, & Livio l. II. c. 40. T. Scinius.

⁷ Quo facto] Indocti librarii velut ex compacto corruerunt. Nam 4. Reg. & triga Hillensbergiorum exhibent. Quo pacto. Sed Latinissime dicitur quo facto, pro qua re. Auctor belli Alexandrini c. 5. Quo facto est admonitus Ganymedes posse nostros aqua intercludi. ibidem c. 7. Quo facto dubitatione sublata, tantus incessit rumor, ut ad extremum casum omnes deducti viderentur. Simpliciter auctor utitur l. IV. c. 1. n. 8. Quo facto, permisit. TENN. Facto servarunt Cantabr. Bib. Publ. & Vossianus. Ceteri pacto. Medic pr. pacto. l. III. 6. 3. Quo facto revocatis ipse suis &c. l. IV. 7. 26. Quo facto effecit. §. 29. Quo facto conciliati sunt: & ita Livius, Caesar, alii passim. Justin. l. XI. c. 1.

Quo

III. ⁸ T. Quinctius Capitolinus Cos. signum in hostes Faliscos eiecit, militesque id repetere iussit.

IV. ⁹ Salvius Pelignus, bello Persico idem fecit.

V. M. Furius Camillus, Tribunus militum consulari potestate, cunctante exercitu, ¹⁰ arreptum manu signiferum in hostes Volscos & Latinos traxit: ceteros puduit non sequi.

VI.

¶ Vulgo IV. & V. exempla transposita sunt.

Quo facto tantum sibi favorem conciliavit.

⁸ T. Quinctius Capitolinus] Hic in nullo Consulatu bellum gessit contra Faliscos, sed Volscos in sec. Consulatu debellavit inlustri proelio, in quo Strategemata illa adhibuit, quae a Livio l. 11. c. 64. &c. & Dionys. Halycarn. l. 11. p. 613. &c. enarrantur, quaeque memorat noster Cap. praec. §. 10. c. 11. §. 1. l. 111. c. 1. §. 1. Neque illic quidem signum in hostes iniecit. Verum hoc fecisse traditur T. Quinctius Cincinnatus, qui & Pennus cognominatur, non autem contra Faliscos, sed contra Volscos. Consule Livium l. 14. c. 26. 29. *Consulem signum quoque intra vallum iniecit* ferunt, quo milites acius subirent; repetendoque signo primam impressionem factam. In MSS. nulla est varietas: nisi quod nonnulli incepte Tiberius, & Quintus, ac Capitolinus. Hic vero error an adscribendus librariis sit, an ipsi auctori, non facile dixerim: quamvis inmensum in modum hoc in capite turbavit isti: ut in seqq. apparebit. Librariis adscriptisse videtur Cl. Perizonius, nam in huius exempli citatione omittit vocem Capitolinus, quam facile inperiti adiecit potuerunt. Alibi noster T. Quinctius sine cognomine. id non compareret in Mediceo pr.

⁹ Salvius Pelignus] Vulgo hoc

exemplum, tacentibus interpretibus, ponebatur post illud M. Furius Camillus: quasi ille Salvius arreptum manu signiferum in hostes traxisset; cum constet ex Plutarchi Aemilio p. 265. Ed. Paris. eam in bello Persico i. e. cum Macedonum rege Perse gesto, signum ipsum in hostes eiecisse. Necessario itaque ponendum erat, ut feci post tertium exemplum, in quo idem narratur Strategema. De transpositione exemplorum facili vide ad l. 1. c. 3. 7. Monuit hoc dudum Doctiss. J. Perizon. Animadv. Histor. c. 7. p. 319. 320. MS. Hillensb. & Ed. Par. Salinus. Leid. sec. Alsius. Idem autem Accusans Pelignus bello Punico fecit, teste Livio l. 25. 14.

¹⁰ Arreptum manu signiferum] Gudian. *avellum m. signiferum*. Perperam in MSS. nonnullis, & Edd. primis *arrellum signum traxerit*: non modo signum, sed ipsum signiferum Camillus manu in hostem traxit. Luculentus testis est Livius l. 6. c. 8. *Dato deinde signo ex equo desiluit, & proximum signiferum manu arreptum secum in hostem rapit; infer miles, clamitans, signum. &c. Emissum etiam signum Camilli iussu in hostium aciem ferunt.*

¹¹ Q. Furius] Voss. 3. Reg. 3. Hill. M. Furius. TENN. Quis ille Q. Furius sit, plane ignoro. Verum est sine dubio, quod exhibens

VI. ¹¹ M. Furius^a, ¹² averſo exercitu quum occurriſſet, adfirmavit, non recepturum ſe in caſtra quemquam, niſi victorem; ¹³ reductiſque in aciem ¹⁴, victoria potitus eſt.

VII. Scipio apud Numantiam, quum averſum ſuum videret exercitum, pronuntiavit, pro hoſte ſibi futurum, quiſquis in caſtra ¹⁵ rediſſet.

VIII.

^a Vulgo Q. ^b Vulgo suis.

bent MSS. Tenuſii M. ſive Mar-
cus, quibus adſtipulantur mei qua-
tuor. In Leid. ſec. ex more deſt
praenomem, uti & in Gudiano.
In Mediceo antiquiore E. Furius.
In Leid. tert. Varius Conſul. ſcili-
cet intelligitur idem M. Furius
Camillus, de quo praecedenti exem-
plo egit auctor. Quare ſuſpicor
non inmerito, inſuper corrigeh-
dum eſſe Idem Furius: ut l. 11.
c. 5. Idem Hannibal; vel potius
Idem, ut Furius ex margine irrep-
ſerit. vide eo loco. Hic autem
omnino videtur Furius e margi-
ne in textum irrepliſſe; poſtquam
exemplum Salvii e ſuo loco de-
lapſum erat poſt praecedens de
Camillo exemplum, unde dein
ex idem Furius alii Q. alii M. alii
alia excuderunt. Ceterum de eo-
dem M. Furio Camillo, tum
VII. Tribuno Mil. Conſ. poteſta-
te, ſermonem eſſe patet ex Li-
vio l. VI. 22. 23. 24: Jam non re-
cipiebat ſe Romanus miles, ſed in-
memor recentis ferociae veteriſque
decoris terga paſſim dabat, atque
effuſo curſu caſtra repetebat: quum
Camillus ſubjectus a circumſtanti-
bus in equum, & raptim ſubſidiis
obpoſitis; Haec eſt, inquit, mili-
tes, pugna, quam popoſciſtis &c.
Quid vallum & caſtra ſpectatis?
neminem veſtrum illa, niſi victo-
rem receptura ſunt, & quae ſe-
quuntur.

¹² Averſo exercitu] 3. Reg. 2.
Hill. Adverſo exercitu. quatuor
Reg. male carent binis vocibus.
TENN. Adverſo etiam Gudian. &
2. Leidd. ac ſtatim adverſum exerc.

iiidem Leidd. cum Ed. Pariſ. per-
peram, ut ſaepe monitum. ad
l. 11. 5. 44.

¹³ Reductiſque in aciem ſuis] Ultima vox Scriverio deberur,
quod mirum eſt, non viſiſſe Ten-
nulum. Suis nec MSS. nec Edd.
ante eum agnoſcunt. unde, quam-
quam & vulgata ſatis defendi
poſſet, forſan legi debet. redu-
ctiſque in aciem v. potitus eſt ſc.
exercitus.

¹⁴ Victoria potitus eſt] Medicei
potitus eſt v. Verum Petrenſis op-
timus, & uterque Leidendiſ viſto-
riam. quod non temere ſpernen-
dum eſt. Juſtin. l. VI. c. 4. Poti-
ti victoriam: ubi itidem variatur.
de hac conſtructione conſule em-
nino praeter alios Munker. ad
Hygini F. 127. Davieſium ad Hir-
tium de B. Afric. c. 36. & 87. Ca-
ſtra potiri. N. Heiſium ad Ovid.
Faſt. l. III. 21. potiturque cupi-
tam. Bongarſ. ad Juſtin. l. I. c. 2.
Graevium ad l. XXXVII. 1. Lam-
bin. ad Nepot. Miltad. c. 1. &
ad Praefat. Eadem confuſio in
MSS. & Edd. apud Juſtin. l. XII.
c. 7. Regnum Indorum potitus eſt.
& infra l. III. c. 6. in f. potitus
eſt civitatem in MSS. nonnullis.
Adde Tacit. Ann. XI. 10. Liv. III.
7. Auſt. de B. Hiſp. c. 13. quae
loca ſuggeſſit Cl. Waſſe omnino
victoriam praeferens. Antiquiſſi-
mus Cod. Lactantii l. I. c. 22.
Regnum potitus eſt. in Floro l. I.
c. 1. Gentium Roma potiretur Leid.
MS. gentium regnum R. p. ubi ta-
men illud mihi ſe non probat.

¹⁵ Rediſſet] Rediſſet Medic.
ſec.

VIII. ¹⁶ Servilius Priscus Dictator, quum signa legionum ferri in hostes Faliscos iussisset, signiferum cunctantem occidi imperavit: quo exemplo ¹⁷ perterriti ceteri ^a hostem invaserunt.

IX. Tarquinius adversus ¹⁸ Sabinos cunctantes equites, detractis frenis, concitatisque equis ¹⁹ procurrere & ²⁰ perrumpere aciem iussit.

X. ²¹ Cossus Cornelius Magister equitum ad-

ver-

^a Vulgo deest CETERI. ^b Vulgo hoc exemplum praecedenti praepositur.

sec. rediret Hillensb. Leid. sec. & Ed. Paris. supra e MSS. mutavi ordinem. vulgo sibi pro hoste. Gudian. propter hostes ibi.

¹⁶ Servilius Priscus] Ita lego. vulgo est Similius. SCRIV. Historicus, & tria Hill. Similius. Voss. & 2. Reg. Sivilius, tertius Reg. Silvius, quartus. Fulvius. TENN. Mei MSS. Silvius, Sivilius, Scivilius, Julius, Palat. Emilius. Medicei, Vatican. Sanutus, & Edd. pp. Fulvius. Sed omnino recte, adtipulante Gudiano; si non fallunt excerpta, emendavit Scriberius Servilius, ut constat ex Livio, qui nos insuper docet hoc Strategema adhibitum non in hostes Faliscos; sed in AEquos. Livii verba sunt l. iv. c. 46. 47. Dictator ex Scito dictus Q. Servilius Priscus & paullo post. Transferat ex re bene gesta superbia negligentiaque ad AEquos. Itaque primo statim proelio quum Dictator equitatu inmisso anresignatos hostes turbasset, legionum inde signa inferri propere iussit, signiferumque ex suis unum cunctantem occidit.

¹⁷ Perterriti] Qui? Hoc deest. sed servarunt nobis Petrensis Cod. cum Leidensi tertio, & Sanutus perterriti ceteri. quae vox ob adfinitatem litterarum exciderat. ¹⁸ Sabinos] Gabinios. SCRIV. Sabinos sic lege MSS. omnium consensu, & supra n. 1. TENN. Edd. primae Gabinios. sed unice verum est Sabinos, contra quos

Tarquinius Priscus sub Anco Marcio primum, & dein ipse rex saepius bellavit. ut videre est apud Dionys. & Livium. de hac re videtur loqui Livius l. i. c. 37.

¹⁹ Procurrere &] Id vocabulum in nullo MSSorum exstat. TENN. Non exstant haec verba quoque in meorum MSSorum aliquo. de Cantabrigiensibus nescio: Ex iis enim nihil erat notatum. Sed Edd. primae etiam agnoscunt. Leidens. pr. concitatis equis.

²⁰ Perrumpere] Voss. 1. Reg. i. Hill. Prorumpere. Simile est apud Livium xl. c. 40. Dicto pavuerunt, detractisque fraenis bis ulro citroque cum magna strage hostium infractis omnibus hastis transcurrerunt. Valer. Max. iii. 2. 9. Optima indolis juvenis, detractis equorum fraenis, vehementer eos calcavibus stimulos, in adversos Samnites egit, obstinataque animi praesentia (L. non, praestantia) extortam manibus hostium victoriam, & cum ea spem maximi civis Rulliani parvae restituit. TENN. Prorumpere etiam Medicei, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wech. in aciem Medic. pr. Atoerian. perfundere: unde Keuchen. consecrat perfundere, sed vulgatum tamen retinet; recte. passim haec in MSS. varietas. V. ad l. i. 5. 12. per stationes perrupit (sic meliores) ad l. ii. 4. 2. aciem hostium perrumpere. ad §. 7. aciem perruperunt.

²¹ Cossus] Duo Cantabrig. Cossus

versus Fidenates idem fecit.

XI. ²² M. Atilius Cos, bello Samnitico, ex acie refugientibus in castra militibus aciem suorum obposuit, adfirmans secum & ²³ cum bonis civibus dimicatueros eos, nisi cum hostibus maluissent. Ea ratione universos in aciem reduxit.

XII. ²⁴ L. Sulla, cedentibus jam legionibus exercitui Mithridatico ductu Archelai, ²⁵ stricto gladio in primam aciem ²⁶ procucurrit, adpellansque milites, dixit; Si quis quaesisset, ubi Im-

per. male. Hic autem rursus insignem maculam Frontino adfixerant librarii; cum Cossus idem fecisse, quod Servilium Ex. 8. voluerint, & ei continuo subjunxerint. Nam, praeterquam quod historiae veritati contrarium sit, qui potuit Frontinus scribere, a magistro equitum legionum signiferum occidi iussu: cum legiones ipse Dictator duceret, equitum vero Magister tantum equitibus praecesset. Viderunt hoc forsan Editores Romanus, & Bononiensis, in quorum *exemplum* hoc exemplum non compareret. Verum expungi non opus est, sed ponendum, ut feci, post Tarquinii exemplum. Equis enim Cossus frenos quoque detrahit; quum Magister equitum erat sub Dictatore Mam. AEmilio, non ut Florus ait sub A. Postumio. Vide, qui jam dudum haec monuere, J. Perizon. Anim. Histor. p. 318. & Duker. ad Flor. l. 1. c. 11. *Cossus equitum magister exuere frenos imperavit.*

²² M. Atilius] Medicei, Edd. Italicae, & Sanutus Q. Sed male. Confer Livium l. x. c. 35. *Alteri consuli M. Atilio & c. c. 36. Quo pergis, inquit, miles? & hic arma & viros invenies. nec vivo consule tuo nisi victor castra intrabis. Proinde elige cum cive an hoste pugnare malis. Atilius vero hic quoque nonnulli MSS. ut ex*

nummis, ceterisque fide dignissimis monumentis reposui. Deinde suspectum mihi *aciem suorum. fugientes milites etiam sui erant, atque equitum stationem?* ut ibidem Livius *statione equitum ibi obposita.*

²³ Cum bonis] Tò cum delent MSS. omnes. TENN. Ex meis delent soli Leidenses, Gudian. & Voss. Deinceps *invaluisse* Medicei pro *maluissent*. Vide, num hic cum debeat deleri, non supra. eos quoque, quod sedem in MSS. mutat, rectius deleri censet Cl. Wasse, me non re-nuente.

²⁴ L. Sulla] Leid. sec. sine praenomine, & statim *exercitu*, ut & Gudianus. V. ad l. 11. 4. 12. & hoc capite §. 6.

²⁵ Stricto gladio] Medic. antiquior in *stricto* g. In gladio esset dictum, ut in *basta*, in *ense*, in *ferro esse* apud alios pro, ea in manu parata habere. Verum, quod noster *stricto gladio* cum fecisse dicit, ceteri historici *ar-repto signo* dixisse tradunt. Consul Plutarch. in eius vita p. 465. Appian Alex. B. Mithr. p. 342. Polyaen. l. viii. c. 9. Ammian. Marcellin. l. xvi. c. 12.

²⁶ Procucurrit] Sic bene Keuchenius ex Arceriano, & Ed. Parisiensi; quibus accedunt *sed* mei meliores. v. ad l. 11. 4. 10.

²⁷ Imperatorem reliquissent, responderent, pugnantem in Boeotia. Cujus rei pudore universi eum secuti sunt.

XIII. Divus Julius, ad Mundam referentibus suis pedem, equum suum abduci ²⁸ a conspectu jussit ^a, & in primam aciem pedes ²⁹ prosiluit ^b. Milites dum destituere Imperatorem erubescunt, redintegrarunt proelium.

XIV. Philippus, veritus, ne ³⁰ inpetum Scytharum sui non sustinerent, fidelissimos equitum a tergo posuit, praecepitque, ne quem commilitonum ex acie fugere paterentur; perseverantius abeuntes trucidarent. Qua denuntiatione quum ³¹ effecisset, ut etiam timidissimi mallent ab hostibus, quam a suis interfici, victoriam adquisivit.

^a Vulgo suo j. ^b Vulgo PROSILIIT.

²⁷ Imperatorem reliquissent] Tacitus Germ. 14. Infame in omnem vitam ac probrosum superstitem principi suo ex acie recessisse. Vellejus 11. 55. Viderent, quem & quo loco imperatorem deserturi forent, aiebat Caesar, cum apud Mundam dubio Marte pugnaret. Idem dixit Alexander apud Arrian. l. vii. fol. 461. Ἀπολιπόντες οἱ χεῖρε, παραδόντες φυλάσσειν τοῖς νεκροῖς βαρβάρους. Eum civibus vestris renunciate vos deseruisse, atque discessisse, & fidei barbarorum, qui ab eo sunt devicti, commisisse. TENN.

²⁸ A conspectu suo] Voss. 3. Reg. 3. Hill. delent suo. TENN. Delent etiam Leidensis primus, ac Gudianus, & recte. Ingrata est repetitio, referentibus suis (nam sic MSS. non suis ref.) p. equum suum abduci (Leid. pr. obduci) a c. suo. nisi malles cum Kenchenio expungere suam. Ego MStos sequor. tria verba haec a. c. suo non visuntur in Vaticano. male. Caesar B. Gall. 1. 25. in simili negotio Caesar primum suo, deinde

omnium e conspectu remotis equis: Ubi itidem e cons. olim suspecta fuerunt; sed vide Voss. & Davies. Auctores, qui hujus rei meminere, vide apud Glandorp. ad Hist. B. Hisp. c. 31.

²⁹ Prosiluit] MSS. quatuor prosilivit. sed Leidens. pr. Hillensb. Voss. & Edd. primae bene prosiluit. V. ad l. 11. 4: 11. Prosiluit tamen viro docto culdam magis placet. Et certe sic MSS. qdd. Curt. iv. 59. Just. xi. 5. 4. & alibi. dein MSS. octo redintegraverunt. & quatuor reintegraverunt. Edd. pp. reintegrarunt.

³⁰ Inpetum] Leid. sec. impetus. Medic. pr. ab r. ex more. dein Cantabr. tert. trucidavit. Mox Edd. Italicae quam denunciationem cum fecisset. Tum Leid. sec. ut timidi mauerunt. timidi etiam Ed. Paris. cum Vaticano. Leid. pr. ab suis. praepositione caret Voss. Tandem acquisierit Commelin. adquisivit Arcerian.

³¹ Effecisset] Unus Reg. fecisset. Ceterum idem fecit Astyages. Justinus l. i. c. 6. TENN.

T CAP.

CAP. IX.

¹ *De his, quae post proelium agenda sunt. Si res prospere cesserit, de consummandis reliquiis belli.*

EXEMPLUM I.

² **C** Marius, victis proelio Teutonibus, ³ reliquias eorum, quia nox ⁴ circumvenerat, circumsedens, sublati subinde clamoribus, per paucos suorum territavit, insomnemque hostem detinuit, ex eo ⁵ adsecutus, ut postero die inrequietum facilius debellaret.

II. Claudius Nero, victis Poenis, quos Hasdrubale duce ⁶ in Italiam ex Hispania trajicientes exceperat, caput Hasdrubalis in castra Hannibalis ejecit: quo factum est, ut & Hannibal, luctu
(⁷ nam

⁴ Vulgo DE CONFIRMANDIS R. B. SI R. P. CESSERIT. ⁶ Vulgo CONSECUTUS.

¹ *De confirmandis*] *Consternandis.* SCRIV. Omnes MSS. ut initio hujus libri monitum *de his, quae post proelium fiunt, si res prospere cesserit. De consummandis reliquiis belli.* TENN. Sic quoque mei plerique. Melius tamen Leidens. sec. Vatican. Medic. antiquior, Edd. primae *agenda sunt.* ubi distinctio major est ponenda. nam hoc in genere praecedit. Tum *si res prospere cesserit de conf.* seq. Cap. *si res male cesserit de amend.* Medic. alter *feri debent.* Leid. pr. & Edd. VV. interponunt male & *consummandis* pro *confirmandis* optime hic rursus habent Palatin. Vatican. & Medic. pr. vide supra.

² *C. Marius*] Leidens. sec. non agnoscit praenomen. dein Teutonibus duo Cantabrig. Teutonibus Ed. Paris. Theotonis Sanut. Mox MSS. tres deinde, unus demum. dein irritavit Palat.

³ *Reliquias*] Sic recte MSS. Mallet tamen Cl. Wasse *reliquos* ad Sallust. B. Jug. c. 102. Sed vide ad c. 7. 13. Curt. I. IV. c. 16. *Cum reliquiis devicti exercitus.*

⁴ *Circumvenerat, circumsedens*] In menda sine dubio cubat prior vox. Videtur scribendum *intervenerat*, ut conjecit J. Fr. Gronovius; vel *supervenerat*, vel *certamen diremerat*, ut Ex. I. c. X. *proelio, quod nox diremerat.*

⁵ *Consecutus*] Ed. Romana *secutus*: Tres Cantabrigienses, Vaticanus, ambo Medicei, uterque Leidensis, Gudianus, Palatin. & Hillensb. cum Sanuto *adsecutus*. Quod mutatum non oportuit. §. 6. *Qua expectatione adsecutus est, ut solito adtentius* &c. I. IV. 5. 11. *Quo adsecutus est ut* &c.

⁶ *In Italiam*] *In Italia* ambo Leidens. Cantabrig. Bib. publ. Palat. & Hillensb. *In Italia exceperat* in Umbria scilicet. Male

(⁷ nam frater occisus erat) & exercitus desperatione adventantis praesidii ⁸ affligerentur ^a.

III. ⁹ L. Sulla his, qui Praeneste obsidebantur, occisorum in proelio ducum capita, hastis praefixa, ostendit, atque ita obstinatorum ¹⁰ perversitatem fregit.

IV. ¹¹ Arminius, dux Germanorum, capita eorum, quos occiderat, similiter praefixa, ad vallum hostium admoventi iussit.

V. Domitius Corbulo, quum Tigranocertam obsideret, & Armenii pertinaciter viderentur ¹² toleraturi obsidionem, ¹³ in quemdam ex Megi-

^a Vulgo AFFLIGERETUR.

& in Hispaniam Medic. sec. & Leid. sec. & Gud. in Hispania. de in Medic. pr. trajecit perperam. c. 8. §. 3. Signum in hostes eiecit. Nepos in Alcib. c. x. his in ignem eiecit. unde Gebhardi verba huc ineptissime transcripsit suo nomine Keuchenius.

⁷ Nam frater occisus erat] Vehementer haec mihi pro Glossmate suspecta sunt, & e margine inrepsisse videntur. Rectius certe in Leidensi sec. scribitur *luctu fratris occisi*. Sanutus simpliciter, ut *luctu fratris ipse*, &. Leid. pr. nam super occisus erat.

⁸ Affligeretur] Lege cum 3. Reg. 3. Hill. & Voss. affligerentur. TENN. Consentunt optimi mei, Leidens. pr. Petrensis, & Palatinus, cum Gudiano.

⁹ L. Sulla] Praenomine caret Leid. sec. in deest in Petrensi. Mox pertinaciam Leid. sec. Sed vide ad l. 11. 3, 17. quorum perversitatem fidebas. De hac re vide Appian. B. Civ. p. 621. Alii aliter.

¹⁰ Perversitatem fregit] Petronius. Mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi suam pertinaciam. Nepos Themistocle c. 1. Quae contumelia non fregit eam, sed erexit. Seneca ad Po-

lyb. 24. Ne militum animi, si fractam ducis mentem viderint, & ipsi collabantur. Valerius Max. vii. 5. 13. L. AEmilii Paulli virtutem injuriae non fregerunt, sed acuerunt. Supra c. 6. n. 5. vide. TENN.

¹¹ Arminius] Ita vocandus. male 2. Reg. Voss. Armenius. pejus 2. Reg. 3. Hill. Armenus. TENN. Armenus Vaticanus, Leidenses, & Palat. Armenius Gud. & Ed. Par. Sarmenus Medicei.

¹² Toleraturi] Medicei, Leid. sec. Ed. Rom. Bon. Par. Hittorp. Wech. tolerare. Mox in balista Medic. pr. in balistanis Medic. sec.

¹³ In quemdam ex Megistanis] Omnes MSS. In Vadvadum ex Megistanis. Quae probanda lectio est, quia Tacitus de hac re agens lib. xiv. annal. c. 24. Haud procul tentorio ejus, non ignobilis barbarus cum telo repertus, ordinem insidiarum, seque autorem & socios per tormenta edidit: Iste barbarus non ignobilis est Vadvadus. Megistanes autem est vox Macedonica, à μέγιστος, cujus pluralis tantum in usu. Et sunt aulicorum ministeriorum principes, qui Romanis comites, Persis Satriapae. Marci 6. vi. 7. 21. Δεσποται πρῶτοι

gistanis, quos ceperat, animadvertit, caputque
ejus balista excussum, intra munimenta hostium
misit. Id forte decidit in ¹⁴ medium concilium,
quod ¹⁵ tum quum maxime habebant barbari: ad
cujus

τοῖς μεγίστοις αὐτοῖς. Apocalypf.
vi. v. 15. Latini quoque hanc vo-
cem sua civitate donaverunt. Se-
neca Epist. 21. Idem autem genus
loquendi, est lib. 11. c. 11. n. 1.
obsides e principibus acciperet. h. e.
quosdam principum. Et 111. 10. 1.
Livius viii. 24. *Minister ex regis*
pueris. TENN. MSS. in Vadundum
quasi nomen id Satrapae esset, ut
c. 11. n. 1. MSS. e principibus i.
e. quosdam principum. J. F. GRO-
NOV. in Epistola ad Keuchen. In
Vadvadum est quoque in Palati-
no, Gudiano, Medicis, & Pe-
trensi, qui supra scriptum habet
in Vadvadum. Cantabr. text. Va-
tican. & Leid. sec. invadendum.
Leid. pr. invadendum. MS. Com-
mel in Nadvadum. Ed. Paris. in Ad-
nadam. Quare nemini dubium esse
potest, quin lateat hic nomen pro-
prium, quod tamen nusquam re-
perire potui. Proxime accedit Ad-
dum: quod nomen nobili Arme-
nio tribuunt auctores, sive Adon
vel Adon, seu potius Adonum ab
אֲדוֹן i. e. Domino. Vide Com-
mentat. ad Vellej. Patere. l. 11. c.
112. Armeniam deinde ingressus a
quodam nomine Adduo vulneratus.
& quos laudant ad Hesychium
Αδωυς, δαυόλης. Floro idem vocatur
Domnes sive, ut est in MSS. Leid.
Donnes. In Adduum ex Megista-
nis i. e. unum, quemdam. quo-
modo invenias apud nostrum c.
5. § 11. Si sana est lectio Alexan-
der ex Epirotis. l. 14. c. 6. §. 1.
Visno tu ex illis paucis esse. c. ult.
§. 34. Eumenes Cardianus ex suc-
cessoribus Alexandri. Justin. l. xii.
c. 4. Ex nobilibus Andragoras.
Adde l. 1x. c. 6. Ceterum MSS.
& Edd. pp. Megistanis. De Me-

gistanibus sive Μεγισται, voce
Latine usurpata etiam a Tacito,
Suetonio; & Curtio consule Bris-
son. de Regno Persar. p. 173.

¹⁴ *Medium concilium*] Sic scri-
be, licet in binis editis, & 3. Hill.
consilium. Nam concilium est bar-
barorum. Caesar. v. bell. Gall.
c. 53. Nocturnaue in locis deser-
ris concilia habebant. l. 1. c. 30.
Petierunt, uti sibi concilium totius
Galliae in diem certam indicere,
idquo Caesaris voluntate facere li-
ceret. ibid. vi. c. 3. Concilio Gal-
liae primo vere, ut instituerat,
indicto. Sed consilium dicitur tan-
tum de Romanis 1. Verr. c. 12.
Cicero Senatorium consilium h. e.
conventus, confessus Senatorum.
TENN. Hoc ex observatione Gro-
novii ad Livium l. XLIV. c. 2.
Consilium hic male Vatican. Me-
dic. & Leid. sec. & Keuchenii.
cum Ed. Paris. plura vide ad l.
111. 2. 6. *petito ab eis concilio,*
non consilio.

¹⁵ *Tum cum maxime*] Voss. &
2. Hill. *Tum maxime.* tertius Hill.
Cum maxime. Vulgata lectio prae-
stat. Glossae Cum maxime. αὐ-
τότε. Nunc ipsum, hoc ipso tem-
pore. Seneca l. 1. benef. c. 7. Hoc
ut scias ita esse, ecce Thalia, de
qua cum maxime agitur, apud He-
siodum Chæris est, apud Homerum
Musa. Epistola 99. AEquo ani-
mo excipe necessaria, quid incredi-
bile, quid novum evenit? Quam
multis cum maxime funus locatur?
quam multis vitalia eruntur? i-
dem epist. 120. Hoc quod futurum
dico, cum maxime fit, & pars ejus
jam magna facta est. Comicis fre-
quens. Nunc cum maxime. Terent.
Adelph. IV. 1. 2. *Nunc cum maxi-*
mo

STRATEGEMATICON L.II. C.IX. 293
 ejus ¹⁶ conspectum, velut ostento, consternati
 ad deditionem festinaverunt.

VI. Hermocrates Syracusanus, superatis acie
¹⁷ Carthaginiensibus ^a, ¹⁸ veritus, ne captivi, quo-
 rum ingentem manum in potestatem redegerat,
 parum diligenter custodirentur, ¹⁹ quod, even-
 tus dimicationis in epulas, & securitatem com-
 pellere victores poterat, finxit, proxima nocte
 equi-

^a Vulgo ATHENIENSIBUS. ^b Vulgo QUIA.

me aliquid operis facere credo. Phorm. 1. 4. 27. Non sum apud me G. Atqui opus est nunc quum maxime, ut sis, Antipho. Eumenius in panegyrico. Quarum invicta robera ne his quidem, quas nunc cum maxime gerunt, bellis requirunt. TENN. Tum deest in Gudiano, Leid. pr. Medic. sec. & Edd. Rom. ac Bon. cum deest Leid. sec. Palat. Petrensi, & Cantabr. tert. Ed. Paris. & Wech. sed male. Eadem confusio l. 111. c. 11. §. 4. Sacrificio tum quum maxime occupatos. Livius l. XL. 32. Castra amissa esse, & quum maxime ardere. Eadem variatio apud Curtium l. 111. c. 4. §. 14. l. VI. c. 10. & l. V. c. 7. Hoste & aemulo regni reparante tum quum maxime bellum, ubi vide Cellarium.

¹⁶ Conspectum] Aspectum Medicei. dein Medic. pr. ostentum. Leid. sec. festinaverunt.

¹⁷ Atheniensibus] Italego. vulgo Carthaginiensibus. SCRIV. Atheniensibus. Sic lege. Carthaginiensibus, qui hic ab omnibus libris asseruntur, ἡ δὲ λόγῳ ἡ δὲ ἀειθροῦς. Res enim gesta est inter Syracusanos, pro quibus stabant Lacedaemonii, & Catinenses, cum quibus faciebant Athenienses & Nicias. Vide Polyae- num lib. 1⁹ in Hermocrate, & divinum Casaubonum. Cogita- vi tamen, an τὸ Catinensibus non esset admittendum ob literarum

affinitatem. TENN. Verum qui- dem est, Hermocratem hoc fecisse superatis Atheniensibus, non Carthaginiensibus, nec etiam Ca- tinensibus, de quibus in hoc proe- lio apud Diodor. Sicul. l. XLII. p. 147. &c. nec apud Polyaeum sit mentio. Cum tamen constanter MSS. & Sanutus retineant, Car- thaginiensibus, neque sit rarum & incognitum librariis nomen, sed vulgarissimum Atheniensibus, non video, cur iis in mentem ve- nisset hoc in vocem tam diver- sarum litterarum permutare. Qua- re, licet Casaubono quoque, nam Keuchenium non miror, arriserit Athen., ego potius cum Cl. Wes- selingo hic putem, ipsius aucto- ris esse errorem. Ad quam sen- tentiam me adigit id, quod idem Hermocrates cum Carthaginien- sibus quoque rem gesserit. Con- fer Diodorum Sicul. l. XLII, p. 187.

¹⁸ Veritus] Caret hoc partici- pio Hillensb.

¹⁹ Quia] Voss. qua. Medicei, Petrensi. Leidensi. pr. Palat. Hil- lensb. qui: unde fecerunt alii qua, alii quia. Sed unice verum est quod, ut exhibent Edd. Bonon. & Romana cum Marg. Hittorp. & Wechel. Dein eventum Medic. sec. poterant Edd. Scriv. & Keuch. cum Medic. sec. & Voss. male. Non de omnibus eventibus, sed de eventu praecedentis proelii in- tellexit Auctor.

equitatum hostilem venturum. Qua expectatione adsecutus est, ²⁰ ut solito ^a attentius vigiliae agerentur.

VII. Idem, ²¹ rebus prospere gestis, & ob id resolutis suis in nimiam securitatem, somnoque & mero pressis, ²² in castra transfugam misit, ²³ qui praemoneret, se fuga elapsum, dispositas enim ubique a Syracusanis insidias: quarum metu recepit aciem. ²⁴ (illi quum adventarent, persecu-

CU-

^a SOLITO deest in Edd. recentioribus.

²⁰ *Ut attentius*] Necessario supple ex MSS. ut solito attentius. TENN. Solito restitui, quae vox operarum incuria elapsa primum est ex ultima Editione Scriverii, quod non adversum a Keucheno exulem eam fecerat. MSS. Edd.que, etiam Scriverii altera recte eam agnoscunt.

²¹ *Rebus*] Cantab. tert. rebus belli. Dein in nimia securitate Medic. sec.

²² *In castra*] Nimirum Atheniensem. TENN.

²³ *Qui praemoneret, se fuga elapsus*] Haec verba non reperiuntur in Editionibus, Romana, aut Bononiensi. In Mediceo sec. praedecibat. Sed Mediceus pr. & Leidens. sec. praetendebat, unde malim praetenderet id est praetexeret, usitata significatione c. 11. §. 12. expectationemque equestris certaminis praetendisset. dein pro elapsus MSS. undecim, & Ed. Paris. lapsus. Dein pro enim, etiam octo MSS. & Edd. Rom. Par. Hittorp. & Wech. Tum ^a non agnoscit Palatin. contra historiam.

²⁴ *Illi cum adventarent, persecuti, in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt*] Videntur alicunde irrepsisse. Sane ad Hermocratis factum non pertinent; & nisi egregie fallor, duo ista Hermocratis exempla capiti suo non

respondent. Vide U. Cas. ad Polyæn. pag. 673. SCRIV. 3. Reg. 2. Hill. & Voss. Quarum metu illi cum adventarent (Voss. Adventarent) recepit aciem. persecuti aciem in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt. Locus desperatus. Amicissimi Graevius, & Ortwinus conjecerunt. Quarum metu recepit aciem hostis. Illi, cum adventaret (Adventaret, credo) dies, persecuti fossas deciderunt, & eo modo vicerunt. TENN. Cur Scriverius, duo haec de Hermocrate exempla capiti suo non respondere, scribat, nescio; cum clare agant de iis, quae post proelium agenda sint, si res prospere cesserit; nempe de consummandis belli reliquiis: nam, postquam hostes jam vicerat, rursus hoc Strategemate victi sunt iidem. Seqq. illi cum adventarent &c. Casaubonus censet, videri potius pertinere ad factum Clearchi memoratum a Polyæno l. 12. c. 2. §. 9. ubi hostes in fossam, dum cedentes persequi se credebant, inciderunt, & sic victi sunt. Simile de Metello habet noster c. v. §. 4. & de Sertorio c. xii. §. 2. Quo Batthius opinatur haec exempla potius releganda esse; dubitat tamen ob eandem, quam adduxi, rationem Ceterum persecuti in fossas deciderunt legit, & passive persecuti sumit. Mihi autem

cuti, in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt.)

rem haec verba ad hanc historiam pertinere quidem videntur, sed prodigiose esse corrupta: Quare priusquam quis emendare tentet, audiat Polyænum, Diodoro fere consentientem, l. i. c. 43. §. 2. Hermocrates enim cum audivisset, Athenienses victos noctu, quo ipsius milites somno & meto pressi dormiebant, aufugere velle, ad Niciam transfugae specie quemdam, vel quosdam misit, qui dicerent ἢ ἀποκινήσης νύκτωρ, εὐδραὺς ἐμπίπλεις καὶ λόχοις. πισυνε Νικίας. καὶ ἀναμείνας ἕως ὁρδρῶ, τὸ στρατόπεδον ἐκ ἐκινήσει. Ἑρμοκράτης τὰς Συρακουσίδας ἄλλας ἔχοντας ὕπνῳ ἀνίστησι ἐνρώσας. οἱ δὲ προκαταλαβόντες τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν καὶ τὰς γειφύρας, πανωλεθρίαν τὰς Ἀθηναίους διέφθειραν. Non fossas & pontes nominat Diodorus, sed τὰ στρατόπεδα τῶν ὁδῶν. Hinc jam patet, non recte emendasse Grævium & Ortwinium, quod video etiam ab Is. Vossio margini sui libri adijctum esse fossas desciderunt. Videntur pontes potius interrumpisse, unde hostes in fossas deciderint. Ad MSSos quod attinet. Leideneses, Palatinus, alii-

que Q. M. illi cum adventarent, recepit aciem persecuti aciem &c. pro recepit Perrensis receperunt. pro persecuti Cantabr. tert. recepit. Porro MSS. excento Gudiano, ad unum omnes, & Edd. Rom. ac Bonon. post persecuti addunt aciem. Unde liceat in loco depravatissimo & desperato meam quoque interponere conjecturam: Quamvis meum, lux dum vel dum lux adventaret, recepere aciem vel recepit aciem hostis aut Nicias. Persecuti dein in fossas deciderunt, & eo modo victi sunt. Ut cum Barthio passive τὸ persecuti capiatur. Huc quoque retrahenda sunt in castra, quae supra superflue, immo obicure posita sunt. Ut fatear tamen, quod sentio, minime adhuc sanatum puto hunc locum, non persanandum, nisi meliorum Codicum ope: nam excidisse aliqua, conjectu difficillima, videntur. Sensus sine dubio est: Insidiarum metu hostem in castra noctu recepisse milites suos, sed illos, cum advenisset dies, ab Hermocrate persecutos & prostigatos in fossas decidisse, & ita devictos esse. An fuit? Q. M. recepit aciem Nicias vel hostis. Ubi illuxit, quum adventarent persecuti Niciam, in fossas deciderunt &c.

C A P. X.

¹ Si res durius cesserit, de adversis emendandis.

EXEMPLUM I.

T Didius, in Hispania, quum acerrimo proelio conflixisset, quod nox ² diremerat; ma-

1. De adversis e. s. ordine, quo edidimus, haec verba, ex-

hibent MSS. & Edd. primae. edis Medicei, & Edd. Italicae. e-

magno numero utrimque caeso, complura suorum corpora ³ intra noctem ^a sepelienda curavit. Hispani ⁴ postero die ad simile officium progressi, quia plures ex ipsorum numero, quam ex Romanis, caesos repererant, victos se esse secundum eam dinumerationem argumentati, ad conditiones Imperatoris descenderunt.

II. ⁵ L. Marcius ^b eques Romanus, qui ⁶ reliquiis exercitus duorum Scipionum praefuit, quum in propinquo hinc castra Poenorum paucis millibus passuum distarent, cohortatus milites, proxima castra intempesta nocte adortus est: & quum hostem, victoriae fiducia incompotum, ad-

^a Vulgo ATRA NOCTE. ^b Vulgo T. MARTIUS.

virandis Leid. sec. Dein praenomen Didii, non agnoscit Leid. pr. In aliis longe ineptissime hoc nomen exprimitur, quod correximus etiam ad Obsequentem c. 107. V. & Patin. in nummis Consularibus.

² *Diremerat*] Nonnulli *dirimerat*. Leid. pr. *dirimeret*. Medic. sec. quia n. d.

³ *Atra nocte*] *Lege Intra noctem*. ut 3. Reg. 2. Hill. & Voss. TENN. Celeberrimus Burmannus conjiciebat ad Ovid. l. III. Amor. 5. 46. *alta nocte*. Certe *atra nocte* videtur nimis poeticum, pro quo Historici, & noster l. III. 9. 2. *obscura* vel *multa nocte* dicere amant. Sed MSS. mei omnes quoque & V. Cod. Pighii, quem vide in Ann. 5. III. p. 205. *intra noctem* diserte exhibent, probante jam etiam Cl. J. Wasse ad Salust. B. Cat. c. 28. *Intra noctem* est, quamdiu forent tenebrae, priusquam finis noctis adesset, aut illucesceret. Sic *intra annum*, *intra paucos dies*, *intra paucas horas* noster, & alii passim.

⁴ *Postero die*] Medicei *postera die* recte. V. ad l. I. 2. 6. IV.

• 42.

⁵ *T. Martius*] *L. Martius* Livio, & J. Obsequenti. Ita lege. Vide ad c. VI. § 2. SCRIV. *Cur. post.* Praenomine carent Edd. primae. Leid. sec. *Quirius*. Medic. pr. *Tiber.* Sed extra ullum dubium est, quin scribi debeat, ut supra. *L. Marcius*. Apud Plinium l. xxxv. c. 3. vulgo erat *Q.* Sed id a MSSis non agnoscitur testatur illic Harduinus. Pro praenomine Livius l. xxviii. c. 28. cognomen ei dedit *Septimum*, nisi scribendum illic *Septimi f. i. e. Septimi filium* ex Lib. xxv. c. 37. Ceterum Lycosthenen citat pro Obsequente Sriverius, ut fecerunt multi viri docti.

⁶ *Reliquiis exercitus duorum Scipionum*] Voss. 2. Reg. 1. Hill. *reliquis exercitibus*. Ceterum MSS. omnes delent *duorum Scipionum*. TENN. *Reliquis exercitibus* Guadian. *Reliquis exercitus* Medic. sec. & Ed. Paris. male. adi c. vii. 14. Porro *duorum Sc.* Meorum etiam nullus agnoscit. Num fuit *reliquis* II. *exercituum*? ut in hac re Livius l. xxv. 38. *Ubi quonam modo haec reliquias duorum exercituum paucis conservare possim.*

adgressus, ne nuntios quidem ⁷ cladis reliquisset, brevissimo tempore militi ad requiem dato, eadem nocte raptim famam rei gestae praegressus, altera eorundem castra invasit. Ita bis simili ⁸ usus eventu, deletis ⁹ utrobique ⁴ Poenis, amissas populo Romano Hispanias restituit.

⁴ Vulgo ubique.

⁷ Cladis] Leidenf. pr. cladi. Ed. Paris. & Hittorp. clade. Medic. sec. classe. Dein in Hillensb. deest altora. & Petrenf. Medic. pr. ac Edd. primae eorum c.

⁸ Usus] Addunt est Edd. primae. contra deest ⁷ usus in Leid. sec. pro populo Ro. Palat. pabulorum. Leidenf. pr. Hillensb. &

Ed. Paris. popularum.

⁹ Ubique] Voss. 2. Hill. deletis utrobique. TENN. MSS. mei ad unum omnes, & Edd. Italicae utrobique; quod praeter horum auctoritatem rescribi jubet ipsa ratio, idque jam monuit J. Wasse ad Sallust. B. Catil. c. 28.

C A P. XI.

De dubiorum animis in fide retinendis.

EXEMPLUM I.

P Valerius, ¹ Epidauri, timens oppidanorum perfidiam, quia parum praesidii habebat, gymnicos ludos procul ab urbe ² adparavit. Quo quum omnis fere multitudo spectandi causa esset, clausit portas, nec ³ in eas antea admisit Epi-

¹ Epidauri] Leid. sec. Epidauri. Edd. Rom. & Bonon. Epidaurius. Dein Epidaurorum perf. Medic. pr.

² Adparavit] Leid. sec. & Hill. reparavit Medicei, & Cantabr. tert. praeparavit, Petrenf. instituit. Ed. Paris. aperuit. Vulgatum bene sanum non temere mutem ob alia Synonyma.

³ In eas antea] Palatin. Voss. & Hillensb. Medic. sec. nec ante. In eas etiam non compareret in duobus Leidenfibus, & Gudian. Contra antea deest in Medic. pr.

& Edd. Italicis. In ea Medic. pr. Dein dimisit Petrenf. Leidenf. pr. & Hillensb. Mihi placer magis nec ante admisit. Una voce inante video, olim placuisse Scriverio: qui ita ad Marg. Stew. Ed. adscripterat. Sed forsitan ipse rejecit; quod resciverit, voculam hanc nostri auctoris aevo indignam esse, ut docuit cum aliis Celeb. Drakenb. ad Silium l. vi. vs. 580. Mox Epidaros & Epidavros MSS. sex. Pro quam Medic. sec. Vaticanus, & Edd. primae quamdiu.

pidaurios, quam obsides ⁴ a ⁴ principibus acciperet.

II. Cn. Pompejus, quum suspectos haberet ⁵ Catinenses, & vereretur, ne praesidium non reciperent, ⁶ petiit ab eis, ut aegros interim apud se refici paterentur: fortissimis deinde, habitu languentium missis, civitatem occupavit, continuitque.

III. Alexander, devicta perdomitaque ⁷ Thracia, petens Asiam, veritus, ne post ipsius disces-

⁴ Ed. Tenn. xx.

⁴ *Ex principibus*] Sic primus tacite rescriptit Tennulius; cum monuisset tantum Gronovius, ut vidimus ad §. v. Ex. praeced. in MSS. scilicet Sixtini esse *e pr. i. e.* quosdam principum. cum vulgo scriberetur *a*. Quod non protinus mutatum mallet: nam ceteri MSS. omnes *a*. *Obsides a principibus accipere*. idem dicit, quod Gronovius vult, nempe principum liberos & carissima pignora.

⁵ *Catinenses*] Plerumque Editiones *h. Causenses*. nugae. V. Plinium cap. 6. Lib. iv. & cap. 34. lib. vi. Mod. Sic lege cum Modio, & 2. Reg. Male in Voss. 2. Hill. *Chausenses*. TENN. Keuchemius secure quoque Modium sequitur; licet ille cum Tennulio ediderint *Catinenses*. Loca vero, quae citat Modius, nihil probant ita hic legendum esse: nam l. iv. c. 6. Gortyna scribendum erat, ut jam ediderunt docti, & altero loco simpliciter nominatur quoque *Catina*. ut sexcentis aliis locis. Vix risu me contineo ob talem corrigendi modum: Quia auctores saepe *Catinas* meminere, an ideo hic quoque eius mentio debuit fieri? Ex historia debuisset probari, rem hanc gestam fuisse contra *Catinenses*,

non alios. Ego quomodo vere rescribendum sit, nescire me fateor. *Catinenses*, quod vitiosum licet retinui, vel *Catinenses*, exhibent Edd. primae. *Causenses* Edd. Hittorp. & Wech. MSS. Vaticanus, & Medicei *Catinenses*. Gudianus *Chanchiciensis*. Petrensis *Clauenses*. Cantabr. tert. *Cantenses*. Leidens. sec. *Causenses*. Leid. pr. Cantabr. Bibl. pub. Voss. & Ed. Paris. *Chausenses*. Palatinus denique *Causenses*, qui sunt incolae urbis *Causae* in Vaccaeis, in quos perfide egit Lucullus. Vide Appian. in Iberic. p. m. 479. Plinium l. iii. c. 3. Et forsitan hoc Strategema contra eos adhibuit Pompejus bello Sertoriano, qui in Vaccaeis eo tempore hibernavit incommode, teste Plutarcho in Sertorio p. 579.

⁶ *Petiit*] MSS. quatuor *petiit*. ut aegros tantum Vaticanus. Dein obtinuitque Palatin. Sed continet est in officio retinuit. de qua locutione vide ad Phaedr. Probl. l. ii. Colum. l. i. c. 8. *Contubernalis mulier assignanda erit, quae continet eum &c.* Curt. vi. 3. 7. *Vestris armis continentur, non suis moribus.*

⁷ *Thracia &c.*] Ridicule Leid. sec. tertio parte Asiae. Decessum Cantabr. tert. *sumerentur* Edd. pp.

cessum fumerent arma, ⁸ reges eorum, praefectosque, & omnes, quibus videbatur inesse cura ⁹ detractae libertatis, secum, velut honoris causa, traxit: ignobilibus autem relictis plebejos praefecit; consecutus, uti principes beneficiis ejus obstricti, nihil novare vellent; plebs vero ne posset quidem, spoliata principibus.

IV. Antipater, conspecto ¹⁰ priore Neciorum exercitu, qui, audita morte Alexandri, ad instandum imperium ejus confluxerant, dissimulans,

⁸ Reges eorum] Ita & Justinus vocat l. xii. c. 5. Reges stipendarios conspectioris ingenii ad commilitium secum trahit; segniores ad tutelam regni reliquit. Hujus consilii exempla suppeditat Gruterus dissert. 36. ad Tacit. TENN.

⁹ Detractae] Notabilis Codicis Petrensis est lectio retrahendae. Dein Palatin. ignobilitatis tamen v. Leid. pr. ign. aut vel. Mox Mediceus antiquior innovare. vero deest in Gudiano, & Voss. non p. y. male Ed. Wechel.

¹⁰ Priore Neciorum] Sic omnes MSS. Graevius, & Ortwinius Parapanisiorum. Res gesta est in Graecia, cum Antipater bellaret cum Lacedaemoniis & Agide, vivo Alexandro; quo nullus exercitus ex monte Parapaniso potuit descendere in Graeciam. Itaque Graeciae populum aliquem hic narrari puto, & legi Nestiorum. Stephanus Νέσιος πόλις καὶ ποταμός Ἰθυρίας. τὸ ἰθύνειν Νέσιος. TENN. Sine dubio auctor respicit illud tempus, quo accidit historia, quam brevi narrat Justinus l. xii. c. 1. Post profectio- nem Alexandri Graecia ferme omnis in occasionem recuperandae libertatis ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedaemoniorum secuta. Quem motum Antipater, contra- his militibus, in ipso motu appres-

sit, & latius Curtius l. vi. c. 1. in cuius supplemento Freinshe- mius e Frontino hoc Palapanisiorum exercitui adscribit. Verum hi aperte erant hostes, ut docet Diodor. Siculus l. xvii. p. 527. & Curt. l. vii. c. 4. Nestiorum obs- curi oppidi in Illyride civium locus hic quoque esse aequit, praeterea non agitur de illis, qui tantum deficere ab ejus regno volebant, sed etiam, qui id in- festare conabantur. Priore in MS. Leid. sec. deest. Pro Neciorum Palatin. Nestiorum. Modic. sec. Nestiorum, Cantabr. tert. Necorum, Petrensis Graecorum. Ed. Bonon. necessariorum. In re tam incerta inclinaret quis potius in conje- cturam Cl. Wesselingi Bessorum: ut Bessi, Thraciae populus, tunc temporis invadere voluerint Ma- cedoniam, quo tempore Antipa- tro cum Lacedaemoniis res erat gerenda, ob quam paullo ante cum Thracum duce Memnone, qui etiam defecerat, ipsi conve- nerat. Vide ibid. Diodor. Ve- rum obstat vox priore, quae pro priore parte exercitus sumta minus hic videtur consentanea esse. Qua- re prae omnium conjecturis in- pense placet id, quod Cl. Waf- leo incidit, conspecto Tetrachorita- rum ex. Cum Tetrachoritis e- nim, Thraciae populo (vide comm. ad Stephan. & Ortelium)

lans, ¹¹ scire se, qua mente venissent, gratias his egit, quod ad auxilium ferendum Alexandro adversus Lacedaemonios convenissent: adjecitque, id se regi scripturum. Ceterum ipsos, quia sibi opera eorum ¹² in praesentia non esset necessaria, abirent domos, hortatus est: & hac adseveratione periculum, quod ex novitate rerum imminabat, discussit.

V. Scipio Africanus, in Hispania, quum inter captivas ¹³ eximiae ^a formae virgo nubilis, ad eum

^a Vulgo ALIAS E. F. V. ET NOBILIS.

res fuit Antipatro. Adi Polyæn. l. iv. c. 4. §. 1. At in re tam lubrica nihil definire sine MSS. ope satius est.

¹¹ Scire se] Sic elegantius MSS. & Edd. pp. vulgo se scire. Medicei quare v. Dein quod auxilium ferendo Leidens. pr. Ad non cer nitur quoque in Hillensb. Vossiano, Gudiano, & Petrensi, in quo etiam quia. Tum non recte Edd. primae id regi a se scriptum. id deest in Vaticano, & apud Petrensi. pro eorum.

¹² In praesentia] Alias in praesenti. Scriv. In praesenti Medicei prim. & Edd. Italicae. Utrumque rectum esse, nemo nescit. Mox essent Medicei pr. & Leid. sec. Est non agnoscunt MSS. quatuor, non male, si ante ceterum levem tantum distinctionem ponas, vel potius & dele. ut c. 7. §. 14. vocare. Ea adseveratione &c. Verum quum nec hic Antipater, nec illic Cato quid adseveraverint, vide insuper, an non concinnius scribi debeat adsimulatione, ut hoc in loco coniecit Cl. Wasse. Ibidem §. praeced. Et hac adsimulatione reliquis Pompejanorum p. fiduciam fecit. Quo loco melius quadraret adseveratione, quam in duobus aliis. Sed ita etiam l. iii. c. 8. 2. Qua adseveratione perterriti: quo loco etiam adsimulatione potuisset. Domum au-

tem pro domestica in Petrensi.

¹³ Alias eximiae formae virgo & nubilis] MSS. Keuchenii mollis, qui ex altero MS. suo periculo rescribi jubet & nubilis. quod coniecerat quoque Scriverius. Et recte quidem; quod ad institutum auctoris adtingit, qui hanc historiam refert in exemplum Cornelianae continentiae, quo sane non facit, quod virgo illa fuerit nobilis; sed nubilis: At tamen nemini placere, credo, poterit virgo & nubilis. Scilicet aliud latet. Nam in MSS. & Edd. omnibus ante Scriverium hoc modo scribitur i. e. eximiae formae virgo alias & nubilis. Immo in Mediceis verba alias & non comparent. Unde omnino existimo, auctori restituendum esse i. e. ex. f. virgo nubilis, & pene certus mihi videor esse cetera alias & nubilis e marginali glossa in textum inreplisse. Quocirca nostram emendationem recepi. Polyb. l. x. c. 19. describit eam πᾶρθερον κατὰ τὴν ἀκμὴν καὶ κατὰ τὸ κάλλος διαφεύγει τὸ ἄλλων γυναικῶν i. e. eximiae formae virginem nubilem, nulla mentione nobilitatis facta. Adde Polyæn. l. viii. c. 16. §. 6. Si tamen quis nobilis veller retinere, legat is, per me licet i. e. ex. f. virgo a-

eum perducta esset, ¹⁴ omniumque oculos in se converteret, summa custodia habitam sponso, nomine ¹⁵ Allucio^a, reddidit: ¹⁶ insuperque aurum, quod

^a Vulgo Lucejo.

dulta & nobilis. Nam alias istud longe ineptissimum est. Cui lectioni favet magnopere Livius l. xxvi. c. 50. Captiva deinde a militibus adducitur ad eum adulta virgo, adeo eximia forma, ut, quacumque incedebat, converteret omnium oculos. Scipio percontatus patriam parentesque, inter cetera accepit desponsam eam principi Celtiberorum adolescenti. Allucio nomen erat. similiter Valer. Maxim. l. iv. c. 3. §. 1. Eximias inter eos formae virginem, aetatis adultae postquam comperit illustri loco inter Celtiberos natam. Ita quoque Gellius l. vi. c. 8. Virginem temperativam forma egregia, nobilis viri Hispani filiam vocat. At prius magis placet mihi. Virgo nobilis saepe apud Auctores. Vide modo Nepot. in Epamin. c. 3. Virgo nobilis simpliciter vel corrupte, vel ex corrupto forsan jam tum Frontino desumpta legitur apud J. Saresber. Policrat l. v. c. 7. qui haec mire interpolavit, & apud quem inepte in fine editur *Romani imperii populo pro R. populi imperio a.*

¹⁴ Omniumque] Medicei, & Edd. Italicae quae omnium. Leidenf. pr. oculorum. Dein habita Medicei, Vatican. eademque Edd.

¹⁵ Lucejo] Alii n. Alicio. Sequutus sum, quod Plutarchum in Scipione sequi video. M. O. D. Alias Alitio five Alicio. SCRIV. Lucejo. Ita & Plutarchus vocat. Sed Valer. Max. iv. 3. n. 1. Indibilem, nobilissimum gentis. Silius xv. 268. Populi regnatorem Iberi. Livius xxvi. c. 50. Allucium bis nominat. 3. Reg. 2. Hill. & Voss. hic habent. Alicio. Omnium ingenia certarunt in laudando singularem hanc Scipionis

sanctitatem. Laelius apud Silium.

Matte o venerande pudici

Ductor matte animi! cedat tibi gloria lausque

Magnorum heroum, celebrataque carmine virtus.

Mille Mycenas qui traxit in aequore proas

Rektor, & Inachiis qui Thessala miscuit arma,

Foemineo socium violavit foedus amore.

Nullaque tum Phrygio steterant tentoria campo

Captivis non plena toris: tibi batbara soli

Sanctius Ulaca servata est Phoebea de virgo.

Quin ipse Scipio, Masanissae Sophonisbam Syphacis objectans, gloriatur temperantia & continentia libidinum, Liv. xxx. 14. Solus Valerius Antias apud Gell. vi. c. 8. tradit retentam virginem, atque in deliciis & amoribus à Scipione usurpatam, adductus versibus Naevii, quos constitit propemodum fuisse in eum scriptos:

Etiam qui res magnas manus saepe gessit gloriose,

Cujus facta viva nunc vigent: qui apud gentes solus

Praestat: cum suus pater cum pallio uno ab amica abduxit.

TENN. Temere Modio fidem habent Keuchenius, & Tennulius, ut & Scottus ad Aurel. Victor., Corradus, ac Vorstius ad Valerium Max. cum dicunt Plutarcho & Frontino hunc hominem vocatum esse Lucejum. Librum enim illum Plutarchi, seu vitam Scipionis, quam citat, esse deperditam, & Latinam istam, quam habemus hodie, Alitiam,

quod parentes ejus, redempturi captivam, ¹⁷ donum a Scipioni attulerant, eidem sponso pro nuptia-

a Vulgo DOMUM.

& a Donato Acciajola compositam esse, sciunt docti. Consule Fabricii Biblioth. Graec. T. III. p. 347. Nullius ergo fidei istud Plutarchi est testimonium. In Apothegm. autem, ubi hanc Scipionis magnificentiam memorat pag. 196. sponsi nomen non refert; uti nec Polybius, neque Gellius, nec Polyaeus, nec Ammian. Marcell. l. xxiv. c. 4. qui omnes alique ne sponsi quidem ullam faciunt mentionem, sed vel eam in conspectum suum adduci vetitam, vel patri redditam tradunt. Sponsi quidem, cui restitutam fuisse sponsam docet egregius ille votivus argenteus clipeus in Rhodano inventus & a Sponio editus Miscell. Antiq. Sect. IV. p. 152. meminit Silius l. xv. 268. &c. Sed sine nomine, & Aurelius Victor c. 49. si quidem verba ejus sana sunt: nam pro iis patrique ejus ac sponso restitui jussit. In MSS., inter quos 2. Leidd. a me consultis ejus sponser adstitit habetur. Superfluit ergo soli Livius, & Valer. Maximus, quorum ultimus vocat eum *Indibilem*, sine dubio confundens hunc cum Ilergetum regulo, cui defectionem condonaverat Scipio: Hinc tamen Mediceus pr. autem nomine *Indibili Alicon* & Medic. sec. *Lucejo* aut *Indibili Alicon*; Qui Cod. cum Edd. Italicis, & uno Cantabr. pro Modio paullisper stat. Frustra tamen. Nam unde illi Hispano nomen *Lucejo*, quod est apud Romanos gentile; ubi multi *Luceji* fuere celebres. Hoc solum debuisset viros doctos admonuisse, talso *Lucejum* illum appellari. Ex corrupto tali codice Editores primi, & Latinae Scipionis vitae confarinator hoc hauserunt. Restat igitur, solum ut sequamur Li-

vium, restituamusque *Allucio*. Quod jubent insuper meliores Tennulii Codd. quibus accedunt mei. Nam Petrenf. *Calicio*. Cantabr. tert. *Calico*. Ambo Leidenf. Gudianus, Vatican. Edd. Paris. Hittorp. Wechel. & Saresber. Pölyer. l. v. c. 7. *Alicio*. Palatin. *Allicio*; proxime verum.

¹⁶ *Insuperque*] Medic. sec. *Insuper*. Dein Palat. *detulerant*.

¹⁷ *Domum Scipioni attulerant*] Exiguum est, quod monebo; tamen facere non potui, quin monerem: scribendum videlicet, *domo Scipioni attulerant*. Vide Val. Maximum lib. IV. cap. 3. Livium lib. xxvi. Gellium lib. vi. c. 48. STEW. *Domo Stewechius*, & nescio quis *donum*; Sed cur non *domum Scipionis*? SÖMIV. 3. Reg. Voss. & unus Hill. *Donum*. Liv. xxvi. 50. *Orare Scipionem*, ut id ab se *donum* acciperet, coeperunt. Ipsa constructio est apud Curtium IV. 2. *Coronam igitur auream Legati donum adferebant*. TENN. Scriverii conjecturam pro sua venditavit Keuchenius. Eam firmant Medicei, & secutus est Ed. Vefaliensis. *Scipionis* est etiam in duobus recentioribus Cantabr. Sed illi tres, & Palatinus cum Ed. Bononiensi *donum*, ut conjecerat Stewechius, & Freinshem. ad Curtii l. c. quo nihil verius est. Solet sic loqui Livius, unde haec desumpsit auctor. l. xxx. c. 36. *Aureos torques multos, ex quibus unum magni ponderis Claudius in Capitolio Jovi donum in aede positum scribit*. xxxiv. 16. *Captivique donum consuli a barbaris reducebantur*. xxxviii. 14. *Et in coronam auream xv. talenta adferebant*. Nam rectius omnino MSS. Vossian. *Et coronam a. xv. talentum adferebant munus*. Mox enim sequitur *nihil aliud petere, quam*

tiali ¹⁸ munere dedit. Qua multiplici ¹⁹ magnificentia universa gens victa imperio populi Romani accessit.

VI. ²⁰ Alexandrum quoque Macedonem traditum est, eximiae pulchritudinis virgini captivae, quum finitimae gentis principi fuisset desponsata, summa abstinencia ita pepercisse, ut illam ne adspexerit quidem. Qua mox ad sponsum remissa, universae gentis ²¹ per hoc beneficium animos conciliavit sibi.

VII. Imperator Caesar Augustus ²² Germanicus eo bello, quo victis hostibus cognomen Germa-

quam ut coronam acciperet. Aureas coronas fuisse civitatum munera, saepissime legas apud eundem. V. modo l. xxxvii. c. 46. De hac lectione adi etiam Bosium ad Nepot. Thrasymb. c. 4. cum ei multa millia iugerum agri munera darent.

¹⁸ Munere dedit] Reliqui pro nuptiali gratia restituit. M. Q. D. gratia restituit Edd. Rom. & Bonon. cum ora Hittorp. & Wechel. Pro dedit etiam uterque Medicus, & Petrensis reddidit. Adjiciens et aurum &c. J. Saresber.

¹⁹ Magnificencia] Gratia MS. sed munificencia quod alias hic legitur, mihi perplacet. SCRIV. Munificencia etiam MS. Commellini, & Var. Lect. apud Joh. Saresber. Valerius. *qua continentia ac munificencia Indubilis obligatus &c.* Recte. Scipio enim dum sponsus sponsam suam cum auro reddidit, munificus potius, quam magnificus audire debuit. I. D. E. M. Cur. post. Errat vir doctus, & cum secure sequens Keuchenius, alii-que viri docti munificencia hic praefidentes. multiplex magnificencia constitit in continentia & munificencia. Nam munificus quidem fuit in reddendo pecuniam. Sed continens in abstinendo se a vir-

gine. Optime ergo duas hasce virtutes, quibus Scipionis magnanimitas paruit, auctor expressit his verbis *multiplici magnificentia*. pro quo ultimo in Medicis quoque est gratia. quae vox in MSS. & Edd. non de nihilo esse videtur, & scripsit fortasse auctor *qua multiplex magnificenciae gratia*. ut, *gratia facti, meriti, officii*, &c. apud alios. Ceterum concessit Petrensis. Sed vulgatum a J. Saresber. confirmatur.

²⁰ Alexandrum] Leidensis. sec. *Alexandro q. Macedoni tradita e. e. p. virgo captiva, quae c. f.* Abest quoque a Leid. pr. in Edd. Italicis *virginem, quae captiva*. V. J. Saresber. l. v. Pol. 7. Sibi quod illae alii verbo praeposunt, deest in Medic. sec. Ad hoc autem Alexandri factum referri debet id, quod memorant cit. locis Ammianus & Gellius; non ad captivam, Darii matrem, uxorem, & filias, quas in conspectum Alexandri venisse, Curtius, Justinus, alii-que produnt.

²¹ Per hoc benef.] Deest praepositio in Vaticano, ut *beneficium* sit nominativus.

²² Germanicus] Vulgo inter duas virgulas haec vox ponitur, & non comparat in Edd. Rom.

manici meruit, quum in finibus ²³ Ubiorum ca-
stella poneret, pro fructibus ²⁴ locorum^a, quae
vallo comprehendebat, pretium solvi iussit: at-
que ²⁵ ea iustitiae fama omnium fidem adstrinxit.

^a Vulgo EORUM L.

ac Bonon. contra MS. Petrensis
addit *Domitianus*; de quo agi-
tur. Vide ad c. III. 23. *Imperator*
Caesar Augustus Germanicus, & J.
Saresber. *Ibid.* ac l. IV. 3. 14.

²³ *Ubiorum*] Hoc feci de con-
jectura, ex voce *Cubiorum*, quae
quorundam librorum margines
occupaverat. nam aliorum, in
finibus *Galliarum*, minus quam
nihil est. quid enim Galliae ad
Germanicum? Flori certe sunt
ea verba, quae sequuntur: *per*
Rheni quidem ripam quinquaginta
amplius castella extruxit, Bonnam
& Gesoniam cum portibus junxit,
&c. Hinc conjiciat, qui volet,
reliqua, & Ubii quanto interval-
lo Bonna distent, consideret.
MOD. Ita Modius; cum antea esset
Cubiorum. Alias *Galliarum*; MSS.
omnes mei *Cubiorum*. SCRIV. *Ubio-*
rum. Sic lege cum Modio. Nam
Florus. *Bonnam & Gesoniam jun-*
xit. Sunt haec urbes in *Ubiis*. MSS.
3. Reg. 2. Hill. Voss. *Cubiorum*.
TENN. *Ubiorum*, quod Modius
conjecit, & a Viris doctis jam in
textum admissum est, inde rur-
sus temere ejicere nolim, nisi cla-
re doceant Codd. quidam, qua-
le hic nomen ab auctore sit reli-
ctum. Cum tamen MSS. habeant
Cubiorum, & Leidens. pr. cum
Mediceo pr. *Copiorum*. Medic.
sec. & J. Saresberiens. *Copiarum*.
Leidens. sec. *Municipiorum*, cre-

derem ego potius rescribendum
esse *Uspiorum*, gentis prope Cat-
tos, ob quos victor maxime no-
men Germanici accepit Domitia-
nus. De *Uspis* ad Tacit. l. XI. 11.
Ann. c. 55. 56. & in Vit. Agric.
c. 28. Martial. l. VI. Epig. 60.

Sic leve florum valeat genus
Uspiorum,
Quisquis & Ansonium non a-
mas Imperium.

Galliarum habent Editiones Ita-
licae.

²⁴ *Eorum locorum*] Dele cum
3. Reg. 2. Hill. & *eorum*. TENN.
Bene monuit Tennulius, delenda
esse *eorum*, quod neque
agnoscunt MSS. Leidenses, Gu-
dianus, Palatinus, Vossianus, nec
J. Saresberiensis. Male *locorum*
pro *eorum* excidit e Vaticano.
Mediceis, & Edd. primis.

²⁵ *Ea iustitiae fama*] MS.
Keuch. *ea iustitia, fama*. Palatin.
Gudianus, Petrenf. Leidens. pr.
ita j. f. Sic c. IX. §. 3. *Atque ita*
obstinatorum pervicaciam fregit c.
XII. Atque ita simulatis auxiliis
ruptus est. c. XIII. 9. l. III. 3. 1.
& saepius. Hic malim tamen,
quod reliquit J. Saresber. *At-*
que ista j. f. Statim *adstruxit*
Petr. *construxit* Mediceis; hinc
Edd. Italicae *constrinxit*. Saresb.
rectius vulgatum confirmat.

CAP. XII.

Quae facienda sunt pro castris, si satis fiduciae in praesentibus copiis non habeamus.

EXEMPLUM I.

T Quinctius Cos., quum Volsci castra ejus¹ adgressi² forent, cohortem tantummodo in statione³ detinuit, reliquum exercitum ad quiescendum dimisit, aeneatoribus praecepit, ut vallum insidentes equis circumirent, ⁴ concinerentque. Qua⁵ facie & simulatione quum⁶ & propulsaasset, & detinuisset per totam noctem hostes, ad lucis exortum fessos vigilia, repente facta eruptione, facile superavit.

II.

² Vulgo AGGRESSURI.

¹ Lemma genuinum hujus capituli est in 2. Hill. 2. Reg. Voss. hic & in indice superiore.

Quae facienda sunt pro castrorum defensione, si satis fiduciae in praesentibus copiis non habeamus. TENN. Tennulii MSS. accedunt Gudian. Palatin. & Leidens. sec. pro castrorum defensione, melius. Medic. pt. in castris. nonnulli Edd. & MSS. sint. plerique habemus. Statim more solito in Leid. sec. praenomen deest. Stew. Ed. male Titius Quinctius.

² Aggressuri forent] Ambo Leidenses, Vaticanus, Medicei, Petrensis, Palatin., Hillensb., & Vossian. Adgressi forent: quod idcirco reposui ex Livio, cujus locus commentarii vicem sit l. ii. c. 64. Tertia fore vigilia ad castra oppugnanda veniunt. Quinctius &c. Hernicorum cohortem in stationem educit: cornicines subicinesque in equis (MS. Voss. equos) impositos canere ante vallum jubet, sollicitumque hostem ad lucem tenere. Reliquum nobis adeo tranquilla

omnia in castris fuere, ut somni quoque Romanis copia esset. Volscos species armatorum peditum &c. intentos velut ad impetum hostium tenuit. Ubi illuxit, Romanis integer satiatusque somno, productus in aciem, fessum stando & vigiliis Volsco primo impetu percussit.

³ Detinuit] Petrensis continuit, rectius, nisi malis simpliciter tenuit. supra Edd. primae tantum non. Dein arcatoribus Medicei & Ed. Rom. Tum nonnulli, ut debet scribi, circumirent.

⁴ Concinerentque] Male in 2. Reg. & Voss. Continerentque. TENN. Ita Medicei, & Vaticanus quoque, & Ed. Rom. duo & continerent. V. l. 111. 9. 3. Concineret & tumultuari.

⁵ Facie] Vir doctus libri sui margini adscripsit f. specie. MSS. omnes retinent. L. iv. c. 7. in f. qua facie decepti Megarenses. Liv. Epit. xiii. Elephantorum invisitata facie.

⁶ Et prop.] Et in Hillensb. & Ed.

II. Q. Sertorius, in Hispania, ⁷ hostium equitatu maxime impar, qui usque ad ipsas munitiones nimia fiducia succedebat, ⁸ nocte scrobes aperuit, & ⁹ eas ⁴ ante aciem direxit: quum ¹⁰ demum turmales secundum consuetudinem redire

⁴ Vulgo ANTE EAS A.

Ed. Wech. deest. dein Medic. pr. deterruisset. Petrenf. d. tota nocte h. Mox Cantabr. tert. ad lucas adortas exercitum: unde Cl. Wasse f. ad lucis adorsus exortum. Vulgata mihi magis placet.

⁷ Hostium equitatu maxime impar] MSS. septem, & Edd. Italicae carent *totum hostium*. Quinque item cum iisdem Edd. equitatu, quod est idem, ac equitatu. Vide ad l. II. c. 4. §. 12. Hillensb. equitatu maximo. Medic. pr. in Hisp. equitatu maxime imperator. V. ad verba solvere ex d.

⁸ Nocte scrobes aperuit & ante eas aciem direxit] Non video, quid illud ante velit. Sane ita instruxerat aciem, ut propter scrobes noctu apertas a numero superioribus equitibus tuta esset. Videtur unum exemplum excidisse, aut minime huc pertinens immistum esse: diversa enim narrat clausula ab iis, quae initio expectantur. Legendum duco nocte scrobes praeruit, & intra eas aciem direxit. Praerui & praefodi fecit scrobes munimentis, atque ita instructus milites tenuit, nuncium de insidiis se accepisse mentitus. BARTHIVS. l. II. Advers. c. XI. Medic. pr. n. Sibas apparavit a m. pr. Leid. sec. notes. . . . Apparuit etiam Medic. sec. Barthii praeruit sequitur Kenchenius, tacens de seqq. in quibus solis est difficultas. Verum quocumque sensu rectum est & proprium aperuit. Vegetius l. II. c. 10. Ferramenta, quibus materies secatur vel caeditur, quibusque (sic MSS.) aperiuntur fossae. l. III. c. 4. Materiam dedolare, a-

perire fossam. c. 8. Cincti gladio fossam aperiunt. Ita Livius l. I. c. 55. Aperiuntibus fundamenta templi, sive terram ad id egerentibus.

⁹ Ante eas] 2. Reg. Voss. 2. Hill. Ante eos. Et Servius ait Scrobs magis masculinum, quam foemininum esse. TANN. Femininum hoc genus satis se posset defendere Ovidii, Lucani, Taciti, ad quem consule Pichen. l. xv. Ann. c. 67. uti & Columellae, cui frequens est, aliorumque auctoritate. Vide ad Lucan. l. VIII. 735.

Et collecta procul lacerae fragmenta carinae

Exigua trepidus posuit scrobe:

ubi temere Markland. ad Stat. l. III. 3. 134. reponi vult collata rogo. fragmenta illa non congererat rogo, jam ex aliis lignis instructo vel incepto; sed illa sola efficiebant rogam. Optime exprimit Manilius l. IV. 55. de eadem Pompeji sepultura

Ejectaeque rogam facerent fragmenta carinae.

sed hoc obiter. Hic vero Masculino genere eos exhibent meorum quoque sex meliores. Verum optime Medicus antiquior totum pronomen delet, ut mox diceretur.

¹⁰ Demum] Lege cum 2. Reg. 2. Hill. Voss. cum deinde TANN. Deinde habent etiam Palatinus. Gudianus, Leidensis pr. Cantabr. alique; melius; nisi malles dein. sed vide ad N. 5. turmali Leid. sec. vellet Palatin.

dire vellent, pronuntiavit, comperisse ¹¹ se insidias ab hostibus dispositas; idcirco ne discederent a signis, neve laxarent agmen. Quod quum ¹² solerte ^a ex disciplina fecisset, exceptus forte veris infidiis, quia praedixerat, interritos milites habuit.

^a Vulgo SOLVERE Ed. TENN. SOLENNE.

III.

11 *Insidias se*] Tò se non agnoscunt MSS. TENN. Quare glossema putat Keuchenius. Absit sane etiam à meis octo & Edd. priscis: & scio; saepe hoc apud auctores optimos abesse: sed cum in Tenuilii Codicibus, & Hilensb. compareat; retinebo: immo Palarin. & Vossian. docent nos, unde exciderit; dum exhibent, ut sine haesitatione rescripsi, *comperisse se i.* dein MSS. plerique *agmen laxarent.* Addit Petrensis *praecepit*, quod non necessarium.

12 *Solvere ex disciplina fecisset*] Ceterorum sententia iniri recte potest; illud autem, *Solvere*, nescio, quid mali habet. Ait enim, cum quotidie metuentes insidiarum milites in officio contineret, fecisse tandem, ut veras insidias facile depellerent: Quare putem rescribendum. *Quo? cum solenne ex disciplina fecisset* &c. BARTH. *Ibid.* Haec Barthii conjectura visa est Keuchenio verissima; quin & Tenuilius, nihil admonito lectore, confidenter eam in textum recepit. Cum tamen mihi videatur falsissima, & cuique bene auctoris verba perpendenti patebit. Praedixerat Sertorius, insidias esse ab hoste dispositas; ideo vetuit, eos a signis discedere. *Fortè* ita evenit, & quod ille ex disciplina iusserat, crediderunt milites insidiarum positarum cognitione factum: unde nihil timuerunt. Omnis praedictionis vis & fiducia in Sertorio perit, si demum, postquam solenne hoc ex disciplina fecisset, infidiis exceptus fuerit, & non eo ipso tempore, quo hoc mandatum prima

vice dederat. Nihilominus *Solvere*, quod mordicus retinent MSS. & ceterae Edd., vitiosum omnino duco. In solo Mediceo primo correctum erat *solum*. ut conjectit olim Lipsius insuper legens *ex disciplinae.* *Solum* lubens sane reciperem, si plures Codices & ab antiquiore manu addicerent. Quod, cum Sertorius *tantummodo* ex disciplina fecisset, crediderunt tamen milites, cum de infidiis certiorum fuisse, quia forte evenit, ut praedixerat. Aliud tamen latet; & e *Solvere* scribendum contendo *Solerte*, minima mutatione seu *sollerte*. *ex sollerte disciplina* quam optime tribuit Sertorio, homini in omnibus rebus gestis tam prudenti, & callido: unde nullius ducis plura Strategemata sunt illustria, quam ipsius. quare alter Hannibal vocatus est. V. Appian. B. Civil. p. 699. Ceterum hac menda emaculata videor mihi sensum auctoris, deficiente licet nos historia, aliquo modo percipere posse, & tenebras a Barthio offusas dispellere. Credo enim, Sertorium, qui habebat milites barbaros, nec dicto semper audientes, sed feroces, & crebris victoris hosti insultantes, hoc Strategemate voluisse inprimis equites suos compescere, ne tanta & nimia fiducia quotidie succederent ad hostium munitiones; veritus, ne aliquando infidiae inde suis ponerentur, & inexpectatam sic acciperet eadem. Equites autem ejus fuisse ferocissimos patet ex l. i. c. 9. 2. Hoc ergo ut impediret, nocte quadam scrobes aperuit & dirans si-

III. ¹³ Chares, dux Atheniensium, quum exspectaret auxilia, & vereretur, ne interea contemptu praesentis paucitatis hostes ¹⁴ castra ejus obpugnarent, ¹⁵ complures ex iis, quos habebat, ¹⁶ per averfam * partem nocte missos, jussit, ¹⁷ qua

* Vulgo PER ADVERSAM.

re duxit ante aciem, ut bene Mediceus Codex: nam cui usui esset, aciem dirigere ante scrobes, ut recte vidit Barthius, audaciore usus conjectura. Scrobes autem fecisse eas videtur, ut melius simularet suum insidiarum metum. Cum vero *turmales* sive equites solito more vellent laceßere hostes, iisque ante eorum munitiones illudere, praedixit insidias ab hoste dispositas, vetuitque quemquam exire. Cum autem forte ita evenit, ut verae insidiae essent ei dispositae, milites putaverunt, eum praedixisse id, quod solum ex sollerti disciplina cavendum praemonuerat. Sic, ni fallor, omnia erunt plana, & intellectu facillima. Verum huic explicationi vehementer obstant prima verba *hostium equitatu maxime impar*. &c. qui. quibus verbis, si sana forent, tota mea destruitur sententia. Verum falsissima illa sunt, & historiis contraria. Sertorius impar non fuit equitatu; immo potius praevaluit equitatu hostili, utpote qui 2000. simul equites in insidias potuit emittere, a reliquo corpore separatos V. cap. 5. §. 31. Huc facit, quod Hispanorum populorum milites habebat, quos notum est maximam vel saltem optimam partem semper fuisse equites. Confer Plutarch. & Appian. Lego itaque ex variis MSSorum lectionibus supra notatis Q. Sertorius, equitatu maximo comparato, qui usque ad ipsas munitiones hostium n. f. &c. Ex conjectura tantum est comparato pro MS. imparator. Cetera e scri-

ptis vel si vis equitatu maxime Victor. Verum si haec audaciora alicui videantur, simpliciter pro *de-mum* reponere *domum*, ut deinceps vidi olim placuisse Lipsio, qui etiam *solenter* ad libri sui marginem adscripsisse videtur; pro certo enim hoc non adfirmare a-sum; quoniam lectu difficillima est ipsius manus. Ut scrobes modo ante aciem aperuerit sub praetextu insidiarum Sertorius, ne sui equites *turmales* de die a signis discedere & domum redire vellent prae metu, ne in via ab insidiatoribus exciperentur.

¹³ Chares] 3. Reg. 1. Hill. Voss. incipiunt hic novum caput. *Quae facienda sunt pro castris, si satis fiducia in praesentibus copiis non habeamus*. TENN. Male Lares Medic. pr. Phares Leid. tert. Edd. Paris. Hittorp. & Wech. De eodem agit l. 111. c. 10. §. 8. Polyaen. l. 111. c. 13. alique.

¹⁴ Castra] Medic. prim. a m. pr. *castrum expugnarent*. dein eis MSS. qdd. ut semper variatur.

¹⁵ Complures] Mediceus antiquior *quamplures*. sic l. 111. c. 9. 4. *Complura oppida*. al. *quamplura*. Nepos Alcib. 6. in MS. Scotti, Boecleri, & Leid. *civitates quamplures*. Caesar cum alibi, tum l. 111. B. Civ. c. 19. in MS. Lovan. *vulnerantur tamen quamplures*. Consule Munker. ad Hygin. Astronom. l. 11. c. 1. *ut quamplures dixerunt*, & Cortium ad Sallust. B. Catil. c. 19. *Boni quam plures*.

¹⁶ Per adversam partem] Ita vulgo ab omnibus editur contra auctoris mentem. *adversa castrorum*

¹⁷ qua praecipue conspicui forent hostibus, redire in castra, & accedentium novarum virium speciem praebere. Atque ita simulatis auxiliis ¹⁸ tutus ^a se est, donec instrueretur expectatis.

IV. ¹⁹ Iphicrates Atheniensis, quum campestribus locis castra haberet, explorassetque, ²⁰ Thracas^b ex collibus, per quos unus erat descen-

^a Vulgo TUTATUS EST. ^b Vulgo THRACES.

rum pars est obversa hosti, quem debebat celari exitus eorum, si crederet, adventantes esse novos auxiliares. Debuisset saltem scribi *diversam*; uti ediderunt l. xi. §. 21. *per diversam partem castra ejus occupavit*. Ubi itidem MSS. plerumque *adversam*, sed ut illic quidam vere forsitan *aversam*, sic hic verissime. Gudianus, Petrensis, & Vossian. *aversam*, quod ex conjectura ad libri sui marginem jam reposuit Gronovius. *aversa pars* est *aversa porta*, quod utrumque saepius occurrit apud Livium. Ut exemplis parcam, adi Gronovium ad eum l. xxxiv. c. 47. *Quum alius tumultus ex aversa parte castrorum est exortus*. ubi in vulgatis idem erat error. Praeterea malim *emissos*. Livius l. xxiv. 17. *Claudius Neronem cum robore equitum, silentio noctis per aversam maxime ab hoste portam emittit, circumvectumque &c.* & passim. Curt. i. iv. 9. 25. *Elapsus per eam portam, quae ab hoste aversa erat*.

¹⁷ *Fussit qua*] Petrens. j. *ut quam praecipue cum c. f. h. redirent*. Cantabr. tert. j. *ea parte qua. quam etiam Medic. pr. & Leidenf. pr. dein castrum rursus Medic. pr. Petrenf. praebere*.

¹⁸ *Tutus*] *Tutus* MSS. SCRIV. 2. Reg. 3. Hill. *tutus*. 2. Reg. Voss. *tutus*. TERNM. *Tutus* Gudian. *Tutus* exhibent quoque Palatin., duo Cantabrigienses, & uterque Leidensis cum Ed. Paris. Cl. Wasse etiam hoc participium active pro *tutus* seu *tutatus* praefert in

Ind. Sallust. ad c. 74. B. Jugurte. *Numidas in omnibus proeliis pedes magis, quam arma tutus fuit*: ubi quoque illic & in Frontino hoc mavult, Wassei nomen reticens ultimus editor, quasi sibi, non Wasseo, ea laus esset tribuenda. quin & ibi quoque Plinii locum sic se corrigere gloriatur, quem ex MSS. jam correxerat Harduinus. Similiter hoc restituendum Apulejo in f. Apologiae ex MSS. & Edd. VV. *Si me &c. procul a culpa philosophia tutus sum*. Vulgo erat *si p. a. c. philosophiae tutus s.* unde male Casaubonus fecit *philosophiam tutus s.* Verum dum hic viri Docti se dicunt legere *tutus*, non animadvertunt, casum verbi abesse: nam alias fiet mere adjectivum, & deberet dici *tutus fuit*. Solus Keuchenius opinatus est, *auxiliis sua tutus vel tutatus*. At certius dabunt MSS. nam Leidens. pr. Hillensberg. & Ed. Paris. *tutus* esset. Unde elicio *tutus se est* vel *est se*, legoque *se tutus est*.

¹⁹ *Iphicrates*] Alibi notatum, a Frontino similia Iphicratis Strategemata confundi. Hujus, sed paullo alium in modum meminit Polyaen. l. iii. 9. 46. ubi vide Casaubonum, & supra i. §. 24.

²⁰ *Thraces*] Duo Cantabrig. Palatin., Gudianus, Leidens. pr. & Ed. Paris. *Thraces* verissime & nostri more. Vide Keuchen. ad l. i. c. 11. §. 9. nos ad l. ii. 4. 1. & ad Lucan. l. iv. 593. Hoc ipsum *Thraces* infra l. iii. c. 5. §. 1. c. 16. §.

scensus, nocte ad ²¹ diripienda castra venturos, clam duxit exercitum, & ²² in utroque viae latere, per quam transitori erant Thraces, distributum collocavit: hostemque decurrentem in castra, in quibus multi ignes per paucorum curam instituti, speciem manentis ibi multitudinis servabant, a lateribus adortus obpressit.

²¹ *Diripienda*] Leid. pr. *irripienda*.

²² *In utroque*] Tò in non agnoscunt MSS. SCRIV. Mei tamen omnes praeter Vaticanum & Mediceos, in quibus ultimis

& utroque latere, per quae tr. de in Petrensis discurrentem. Medic. pr. ab lat. Palatin. adortusque. Petrensis denique pro obpressit, cecidit.

C A P. XIII.

De Effugiendo.

EXEMPLUM I.

Galli, pugnaturi cum Attalo, aurum omne & argentum ¹ certis custodibus tradiderunt, a quibus, si acie ² fusi essent, ³ spargeretur^a, quo fa-

^a Vulgo QUIBUS PARCERETUR.

¹ *Certis custodibus*] Qui illicerti custodes quibus parceretur, exercitu fuso? Scribe *Graecis custodibus*. Visuri enim regii milites, non esse Gallos, qui custodiae erant praepositi, caedi non erant daturi operam, & vi perrupturi impedimenta ad persequendos hostes, sed se praedae dedituri. BARTH. *Advers.* l. ii. c. ii. Hinc Keuchenius etiam, tacens de Barthio, scribe, *Graecis*. Sed nodum in scirpo quaerunt Viri docti; Cum *Spargeretur* omnino sit scribendum, ut statim videbimus. *Ceteris* Medic. sec.

² *Fusi essent*] Malui hoc, quam aliorum, si acie fugissent. MOD. Sic Modius 2. Hill. & 1. Reg. fugissent. TENN. Non quidem mutatu opus erat fugissent, quod satis stare posset, confirmatum MSS. meis quinque. & Edd. pri-

mis *Fusi essent* rectius tamen iudico, quod habent Palatin. Voss. Cantabr. Bib. publ. & margo Hittorp. ac Wechel. *fugitum essent*. Leid. sec. *fugiente* Medic. pr. *aciem fugissent* Medic. sec. & Cantabr. tert.

³ *Parceretur*] Lego *Spargeretur* pro *parceretur*. Consideret, qui volet. MOD. Sed id verbum sequenti statim linea positum est, itaque huc non intrudendum. BARTH. *Ibid.* Modius *Spargeretur* & ita correctum in uno Reg. & Voss. *Quibus spargeretur* pro *a quibus*. TENN. Quaero, quid Gallos fuga salutem quaesituros juvaret, si parceretur certis vel Graecis custodibus. Num minus tum possent ipsos persequi? immo vero eo celerius Attalus eos assequi posset, si modo aliquos e suis apponeret istis custodibus, qui

facilius ⁴ colligenda praeda hostem inpeditum effugerent.

II. ⁵ Tryphon, Syriae rex, victus, per totum iter fugiens ⁶ pecuniam sparsit; ⁷ eique sectandae ^a Antiochi equites inmoratos effugit.

III.

^a Vulgo EAQ. SECTANTES A. E. MORATUS.

qui eos simul cum capta gaza custodirent, & in vinculis tenerent. Unde patet, ineptissimum esse illud *parceretur*, & omnino rescribendum *spargeretur*, quae re fieret, ut retardaretur vehementer in fugiendo hostis: quare hoc Strategema a Mithridate & aliis quoque adhibitum est. *Parceretur* Medic. pr. Petrensis quae si in acie fugissent, spargerent. Quod praeter in acie fugissent amplectitur totum Cl. Wasse ad Sallust. B. Jugurth. c. 42. ubi vide quoque, quis Attalus hic fuerit. Mihi tamen hoc ex interpolatione quaedam videtur: quare malui addita praepositione, ut olim etiam coniecit Lipsius, a quibus spargeretur. Nam alterum sine praepositione nimis ambigue dictum videtur. Sanutus explicat Galli pugnaturi cum Attalo aurum omne & argentum custodibus certis tradiderunt, ut, si aciei contingeret terga dare, hostes thesauris insensu, fugientibus parcerent.

⁴ Colligenda] Medicei, Cantabr. Leid. sec. in colligenda. Dein Medic. pr. a m. pr. hoste inpedimentum. Medic. sec. pro var. lect. hostium inpedimentum.

⁵ Tryphon] Scripsi Tryphon per y. Graecis enim Τρύφων, unde Tryphon, vel Trypho, ut Justino vocatur l. xxxvi. i.

⁶ Pecuniam sparsit] Florus iii. c. 5. de Mithridate Rege. Rex callidus, Romanaeque avaritiae peritus, spargi a fugientibus sarcinas & pecuniam iussit, qua sequentes moraretur. Hinc Mithridatem venuste cum Medea comparat Cicero, pro lege Manilia c. 9. Pri-

mum ex suo regno sic Mithridates profugit, ut ex eodem Ponto Medea illa quondam profugisse dicitur: quam praedicant in fuga, fratris sui membra in iis locis, quae se parens prosequeretur, dissipavisse, ut eorum collectio dispersa, moeror quo patris celeritatem persequendi retardaret. Idem fecit Mithridates Satrapa in Paphlagonia. Polyae-nus l. 7. Claudianus laudat Stiliconis milites, quod objecta praeda eos non fuerit morata ab hoste insequendo, bello Getico v. 613. Quum

Callidus ante pedes venientibus objicit hostis

Incaustum. Neque enim feralis praeda moratur. TENN.

⁷ Eaque sectantes] Alii, eumque sectantes: quidam etiam, eique insectandae Antiochi, &c. quae quid sibi velint, nisi forte scribi debet, eique insectandae Antiochi equites moratos, effugit. Quod parum abest, quin verum suspicer. Mod. Quidam, eumque: item eique insectandae, quod Modius arripit, & legit mox, moratos. SCRIV. 3. Hill. i. Reg. Eum sectantes. 3. Reg. Ei sectandae. Optime Voss. eaque sectantes fraude. TENN. Vossianus modo habet eaque fraude; quod interpolatorem sapit. eique insectandae in Edd. est primis; eumque sectantes Ed. Paris. Hittorp. & Wechel. Ceterae Edd. eaque. Sed contra MSSros. Leidens. pr. Eam sectande. Medic. pr. eam sectando. Medic. sec. eum sectando. Vaticanus ei sectato. Cantabr. Palatin. Gu-dianus, Leid. sec. ei sectandae. pro moratus Medicus pr. moratis, Leidens.

III. ⁸ Q. Sertorius ⁹ pulsus acie a Q. Metello Pio, ne fugam quidem sibi tutam arbitratus, abire dispersos milites iussit, admonitos, in quem locum vellet convenire.

IV. ¹⁰ Viriathus, dux Lusitanorum, copias
no-

dens. sec. *moratos*. Vaticanus *mo-
ra*. Ad hostes, non Tryphonem
hoc refert quoque Leid. tert. *dum
hostes propter hoc remorarentur, ip-
se cum suis evasit*. Veram lectio-
nem hic servavit nobis Sanutus
*effugit Antiochi milites ad ejus
collectionem immoratos*. Hinc quip-
pe pater, cum MSS. scriben-
dum esse *eique sectandae immora-
tos*, ut fere Modius. *Moratos* con-
jecerat etiam Scriverius. Malle-
m tamen sine copula, quae in nul-
lo fere MSto reperitur, *Sparsit*. *Ei
sectandae*. *Sectari pecuniam* dici-
tur, ut *sectari praedam, feram* &c.
Immoratos ei sectandae optime ex-
primit cupidinem militum pecu-
niae inhiantium.

⁸ Q. Sertorius] Leid sec. caret
praenomine. *Acie* deest in Pa-
latino. Dein MSS. ut dedi. vulgo
mil. disp. ab. Hillensb. admonitus.
Cantabr. tert. subdit *tamen*. Pa-
latin. pro *in quem locum* habet
mihî quem.

⁹ Pulsus acie] Ineptissimi ho-
mines sunt librarii. Nam quo-
modo pulsus acie milites mone-
re potuit Sertorius, qui dispersi
utique fuga non praestolaban-
tur ejus mandatum, cum jam
fugati essent? sed res mira oportet
fuerit, quae eorum cerebro
talis obtingere potuerit. At res
aliter habet: Nimirum antequam
pelleretur, exercitui suavit Serto-
rius discessum, & locum conve-
niendi assignavit, ut facile ani-
madvertit vir talium prudentissi-
mus, Metelli exercitum a suis lo-
co moveri non posse. Hanc sen-
tentiam veram esse docet sequens
etiam exemplum Viriati, quem
simili modo sparsisse exercitum,

atque Sertorium, ipse auctor te-
statur. Si itaque Sertorius suos
sparsit, sane antequam pelleretur
a Metello, id facere necesse ha-
buit. Castiganda igitur scriptu-
ra, & legendum Q. Sertorius pel-
lendus acie a Q. Metello. De saga-
citate hujus egregii ducis lege li-
brum Plutarchi. BARTHIIUS. Ad-
vers. l. II. c. II. Nodum in scir-
po quaerit Barthius. Bene se ha-
bet *pulsus acie*, quod non statim
notat fuga dispersos; sed eos,
qui cesserunt hosti, & adunata
fuga abire vel in castra vel in alia
loca tuta conantur. Hoc facto
Sertorius praevidens, hostes suis
instituros, si conjuncti manerent,
suavit, ut se dispergerent, & in
certum locum convenirent. Et
forfan tangit rem, quae est apud
Plutarchum in ejus vita p. 575.
ubi Sertorio cum suis pulso tam-
diu Hispani apud ipsum manser-
unt, donec ipse in tuto intra
urbem essent, & tum demum
quisque sibi fuga salutem quae-
sivit. Si scivisset Sertorius, pel-
lendum se necessario fore a Me-
tello, declinasset potius proelium,
ut fecisse eum saepe testantur hi-
storici. Alia res est de Viriatho.
Ille enim videns suos Vetilio im-
pares hortatus est, ut se disper-
gerent, dum interim cum ele-
ctis hostem sisteret, & eluderet.
Consule omnino Appian. B. Hi-
span. p. 489.

¹⁰ Viriathus] Sic rursus scripsi
pro *Viriatus*. pro *evasit* Medic.
sec. *opposuit*. pro *ratione* Medic.
pr. *specie*. Cantabr. tert. *usus ra-
tione*. Mox scripsi ex Petrensi, &
utroque Leidensi dein pro *deinde*.
Collectio Med. sec. & Edd. Italicae.

nostras, locorumque iniquitatem evasit eadem, qua Sertorius, ratione, sparso exercitu, dein re-collecto.

V. Horatius Cocles, urgente ¹¹ Porſenae^b exercitu, juſſit ſuos per pontem redire in urbem, cumque, ¹² ne caſu ſequeretur hoſtis, intercideret. Quod ¹³ dum efficitur, in capite ejus propugnator ipſe inſequentes detinuit. Audito denique fragore pontis abrupti, dejecit ſe in alveum: ¹⁴ cumque non armis, ſed vulneribus onera-

^a Vulgo DEINDE. ^b Vulgo PORSENNAE.

¹¹ Porſenae] Sic malui cum Ed. Rom. Ceteri Edd. & MSS. per duplex *na*; ſed poetis media eſt brevis, & apud Graecos unum tantum eſt N. Adi Cl. Duker. ad Flor. l. i. c. 10.

¹² Ne caſu ſequeretur hoſtis] Neque iſte locus ſanus eſt, ut decebat. Certo enim ſecuturus erat Porſenna, neque ullo modo opus, ut caſu dicat. Scribe *ne hac aſſequeretur hoſtis* &c. dum enim pontem tranſirent, ſpatium dabant ſequendi; interruptione vero interciperetur periculum. Ibidem *non armis, ſed vulneribus* ita correxit Stewechius; vulgo *cumque in armis, & vulneribus oneratus*. Quam ego lectionem genuinam, nec ſollicitandam arbitror. BARTHIVS. Ibid. *Caſu* me quoque offendit. an *ne conſeq.*? vel *ne eos inſeq.*? ſed ſequitur inſequentes, an *ne ea* vel *eo ſubſequeretur*? *Ea ſubſequeretur* Lipſii quoque conjecturam eſſe ex ejus exemplari vidi. Ed. Bonon. *cumque ne caſu ſeque hoſti intercideret*. Liv. II. 10. *Ut pontem ferro igni, quacumque poſſent vi, interrumpant*. Num quid tale & hic fuit. nam hoſti valde placet.

¹³ Dum] Cum Leid. pr. effecerant Leid. ſec. Mox deinde Hilſenſb. & Cantabr. text. *demum* Leid. ſec. Palat. *enim*.

¹⁴ In armis & vulneribus] Sic Coloniensis editio: Paris. enim peſſime habebat, *cumque non armis, ſed vulneribus oneratus tranavit*. Malim autem ego, *cumque, & armis, & vulneribus, &c.* Mod. Fuit, qui haec ita mutaret, *cumque, & armis, & vulneribus oneratus*, quod ferrem facile, ni Pariſienſis editionis lectionem peſſimam eſſe pronun- ciaſſet; quam ego & genuinam, & optimam eſſe probabo. ea talis eſt: *cumque non armis, ſed vulneribus oneratus tranavit*. Dictum illud *non armis*, quaſi non ſolum, non tantum armis. de quo Graeciſmo dixi in libello de particulis linguae Latinae; cumque magnos viros, & in Ciceronis lectione imitationeque aſſiduus praeteriſſe oſtendi; & param abſuiſſe, quin illorum temeritate Cicero in Verrinis vulnus acceperit. Unum Ciceronis teſtimonium adhibere viſum eſt ex ea pro Sextio: *Eaque non ſilentio conſulum diſſimularentur; ſed & voce, & ſententia comprobarentur*. Similia qui volet, in Pandectis juris obſervata, petat ex Antonii Auguſtini lib. II. Emendationum, cap. I. STEW. *Eumque non armis*. Ita legendum. Vulgo eſt, *cumque in armis & vulneribus a. t.* placet Modio, *cumque & armis*

ratus ¹⁵ transnavit.

VI. Afranius, in Hispania ad Ilerdam, quum Caesarem fugeret, instante eo, castra posuit: quum idem Caesar fecisset, ¹⁶ & pabulatum suos dimisisset, ille signum repente itineri dedit.

VII. Antonius, quum ¹⁷ ex Parthis sibi instantibus reciperet exercitum, &, quoties prima luce moveret, toties urgentibus barbarorum sagit-

a Vulgo TRANAVIT.

et v. o. t. SCRIV. *Eumque non armis, sed.* 3. Hill. 3. Reg. *Eumque in armis, sed.* Parisiensis editio damnata est Modio sine iure. *Eumque non armis, sed.* Cum sit optima, ut observavit Stewechius. Non armis dictum pro non solum, non tantum armis. Cicero pro Sextio. *Eaque non silentio consulum dissimularentur, sed et voce et sententia comprobarentur.* Sallust. Jug. c. 14. Non enim regnum, sed fugam, exilium, egestatem, et has omnes, quae me premunt, acumnas cum anima simul amisisti. Apud omnes gentes haec particula subauditur. Paulus ad Philem. v. 16. Οὐκ ἔτι ὡς δούλον, Ἀλλ' ὡς ἐρ. δούλον ὑπολάβῃ. Suscipe illum non jam tantum ut servum, sed amplius quam servum. Vide Stewechium de particulis, & ad Arnob. fol. 106. Antonium Augustinum l. 11. Emendationum c. 1. TENN. Primo male Barthius putavit in armis et vuln. vulgatam esse lectionem; cum contra sese res habeat. non armis, sed vuln. est in Edd. Rom. Bonon. Paris. & Wechel. in armis et v. etiam Ed. Vesal. MSS. plerique in armis, sed vuln. Leid. sec. eumque armis et v. Palatin. & Vaticanus. inermis, sed v. contra historiae fidem. Vulgaris consentit Mediceus antiquior, Recte. alter interpolavit per tantum, sed et. Non armis, sed vulneribus signi-

ficat non tam armis, quam quidem vulneribus oneratus. ut in Sallustii citato loco. Ibi vide Cl. Wasse & alios, ac Dukerum ad Florum l. 11. os 2. Nec cum hominibus, sed cum monstris.

¹⁵ Transnavit] MSS. quinque, & Edd. primae transnavit recte; ut aliquoties supra. transnavit. Leid. sec.

¹⁶ Et pabulatum] Leidens. pr. ad pabulatum. dein Leid. sec. misisset.

¹⁷ Ex Parthis sibi instantibus] 3. Reg. 3. Hill. Voss. Ex parte sine i. TENN. Gudian. Palatin. Leidens. pr. Cantabrig. Bib. pub. Mediceus sec. Ed. Paris. ex parte sine. Petrenius ex partis illis, Cantabr. tert. se p. Mediceus pr. ex Parthis Siriae. Unde non dubium mihi est, quin sibi sit vitiosum. Instare sine casu sexcenties ubique invenias, ut modo Ex. praeced. Nec Syria hic locum habere potest. Acciderunt enim haec in Media ultra Armeniam. Quare existimo, excidisse hic vocem, & scribendum ex Parthis sine sine instantibus. Quotidie enim vexabant eum, & misere carpebant recedens Antonii agmen. Evolve, nec poenitebit, Plutarchi Antonium, & Appianum de B. Parth. ac Florum l. 14. c. 10. & qui ibi citantur. Ex debebat Lipsius.

gittis infestaretur^a ¹⁸abeuntium agmen, in quintam horam continuit ¹⁹suos, & fidem eo stativorum fecit. Qua persuasione digressis inde Parthis, justum iter ²⁰reliquo die sine interpellatione confecit

VIII. Philippus, in Epiro ²¹victus, ne fugientem eum Romani premerent, inducias ²²ad sepeliendos^b, qui caesi erant, inpetravit, & ob id

re-

^a Vulgo INF., A. A. I. Q. H. O. SUIQUE F. CONSTANTIOREM F.
^b Vulgo AD SEPELIENDUM EOS.

¹⁸ *Abeuntium agmen, in*] Scribendum existimo *infestaretur*, *agmen in quintam horam continuit*, *suisque fidem constantiorem abeuntium fecit*. Parthi enim, cum abessent, repente aderant. Itaque in quintam horam manens Antonius, certas tandem reapse abiisse, movit agmen. In vulgata sententia nec pes, nec caput boni sensus. BARTH. Ibid. Male, ut e MSS. liquet.

¹⁹ *Suisque*] Omnes MSS. *suos*. *Fidem constantiorem*. Voss. & 2. Hill. *fidem constativorum*. Hinc legit, & distinguit celeberrimus Graevius. *Toties argentibus Barbarorum sagittis infestaretur abeuntium agmen, in quintam horam continuit suos, fidemque stativorum fecit*. TENN. Neque aliter scribendum esse ad libri sui marginem monent J. F. Gronovius, & I. Vossius, mihiq; MStos versanti, protenus in mentem venerat. Plus tamen later: namque in nullo est vetere libro. *Suos fidem* MSS. *sex*, & Ed. Paris. At duo Medicei, & Cantabrigienses *suos*, & *fidem*. bene. *Suos constantiores* Hillensb. *Constantione* Leidens. sec. *Constantiorum* Leidens. pr. Vaticanus, & Palat. *Constantinorum* Petrensi. *Constantivorum* Cantabr. Bib. pub. Quapropter vere, ni fallor, lego *inf. ab. agmen, i. q. h. cont. suos, & fidem ab stativorum f.* Eo siue ea

re, quod suos continuit.

²⁰ *Reliquo die*] Alias *alto*, vel *alio die*. MOD. *Alto* inveni in Petrensi, Hillensb. Medic. sec. Leid. sec. & Edd. Paris. ac Wechsel. Male. Rectum omnino est *reliquo*. Plutarchus p. 938. *ἔτι δε ἡμέρας οὐρας ἀναξεύξαντες ἐπορεύοντο, τὴν πολέμιον ἢ παρενοχλούντων*. Sic enim malo ex Appiano p. 268. quam *ἀναξεύξαντες* sub intellectu *Antonio*. Vicissim ex Plutarcho corrigendus Appianus, in quo inepte editur *ἀναξεύξαντες*. Supra digressus Gudianus, digressis Palat. & Leid. sec. *Sine successione* Hillensb.

²¹ *Victus*] MSS. *veritus*. SCRIV. Unus Reg. *veritus*. TENN. Item duo Medicei, & Edd. Italicae. c. viii. §. ult. *Philippus veritus, ne impetum Scytharum sui non sustinerent*.

²² *Ad sepeliendum eos*] Voss. 4. Reg. 1. Hill. *ad sepeliendos*. TENN. Ut vulgatum Latinum sit, & non antiquatis modo, sed aurei aevi scriptoribus usurpatum, de quo vehementer dubito, & vide Sanctii Minerv. p. 451. & ibid. Perizon. tamen hoc etiam loco non magis admitto, quam l. i. §. 21. *Ad opprimendum ipsos*. ubi MSS. *opprimendos*. Ita hic *sepeliendos*, qui c. erant, *Sex mei bene*; Elegan-

remissioribus custodibus evasit.

IX. ²³ P. Claudius, navali proelio superatus a Poenis, quum per hostium praesidia necesse haberet erumpere, reliquas viginti naves, tamquam victrices jussit ornari: atque ita ²⁴ Poenis existimantibus, superiores fuisse acie nostros, terribilis excessit.

X. Poeni, classe superati, quia instantem avertere ²⁵ Romanum studebant, simulaverunt, in vada naves suas incidisse, ²⁶ haerentesque imitati, effecerunt, ut victor eorum timens casum, spatium ad evadendum daret.

XI. ²⁷ Commius a Atrebas, quum victus a Divo Julio ex Gallia in Britanniam fugeret, & forte ad Oceanum secundo vento quidem, sed aestu recedente, venisset, quamvis naves in siccis lito-

ri-

a Vulgo COMMINTVS.

gantius pronomen praecedens seu nomen subintelligitur. Unus *sepeliendos eos*. Ed. Rom. *Se-
peliendos illi, qui c. e.* & Bonon. *sepeliendos illis qui c. e.* Inquire, quod lateat. Ceterum videbimus, similiter Gerundium cum Accusativo femin. generis junctum non confirmari a MSS. Adinotata ad l. 3. 15. 7. *ad liberandum rempublicam*.

²³ P. Claudius] Medicei, & Edd. Italicae. *Nero Cla.* perperam. Intelligitur enim P. Claudius Pulcher, qui auspiciis neglectis infelicissime contra Poenos navali pugna dimicavit, qui sive auctorum, sive librariorum culpa nonnumquam *Appian Cl.* audit. Vide Cl, Duker. ad Flor. l. II. c. 2. §. 29. quo loco tamen in Leid. Cod. inveni *P. Claudio*.

²⁴ Poenis] Hillensb. *a Poenis*, & dein *accessit*.

²⁵ Romanum] *Romanorum classem* Cantabr. tert. *Simularunt* Medic. pr. dein *ibi incidisse*. Idem

Medic. alter *ibi introisse*.

²⁶ *Haerentesque imitati*] In margine erat *a ventisque mutari*. Gerac. Mo D. *A ventisque imitari* Vaticanus: *A ventisque mutari* Medicei, Edd. Rom. Bonon. & Margob. Wechel. *mutari*. Nutari Hitcorpii ora. sine *haerentesque* etiam Leid. sec. *arentisque* Leidens. pr. *herentesque vitati* Gudianus.

²⁷ *Comminius Atrebas*] 1. Reg. 2. Hill. *Comminus*. Voss. 2. Reg. *Gujetus Cominus*. & sic passim Caesari vocatur. Omnes autem MSS. habebant *Atrabas*. 3. Regii, Voss. & 2. Hill. (Leid. pr.) *Julii Frontini Strategematon liber secundus explicit, incipit tertius*. unus Hill. *Sexti Julii, &c.* TENN. Licet Keuchenius quoque viderit, hunc hominem a Caesare vocari *Cominium*, vix tamen rejecerit *Comminius*, quia nota est familia Romanorum *Cominia*. Verum quid illa familia sive gens pertinet ad Atrebatem sive Gallum hominem? Non dubium est, quin

re-

ribus¹⁸ haerent, pandi nihilominus vela iussit. Quae quum persequens cum Caesar ex longinquo tumentia, & flatu plena vidisset, ratus, prospero sibi eripi cursu, recessit.

rescribi debeat vel *Comius*, ut monuit quoque Davichius ad Hist. B. Afric. c. 44. ubi contra pro *Cominius* erat *Comius*. Vide Caesar. B. Gal. I. VIII. §. 7. 21. 22 47. &c. Atque ita Medicei, Leidens. pr. Palatin. & Cantabr. tert. Vel potius *Commus* e duobus Cantabrig. & aliis ac Dione I. XL. 140. *Koppus*: Nec aliter jam olim exhibuit Hittorpius. In

aliis *Cominius*, *Commianus*, *Gomius*, *Cominus*. *Arabas* plerique mei quoque, & Edd. primae.

28 *Haerent*] MSS. *haberit*. Scriv. *Haberet* Ed. Bonon. *haberent* Medicei. Deinde quam Edd. primae carentes cum utroque Leidd. *quum cum*. Cum prospero Perrenf. Medicei *cursu pr. sibi eripi ratus*.

S E X T I
J U L I I F R O N T I N I
S T R A T E G E M A T I C O N
L I B E R T E R T I U S.

P R A E F A T I O.

I priores libri responderunt titulis suis, & lectorem hucusque cum attentione perduxerunt, edam nunc circa obpugnationes urbium defensionesque strategemata: nec morabor ulla¹ praelocutione, prius traditurus, quae obpugnandis urbibus usui sunt, tum, quae obsessos instruere² possint: ³ depositis autem operibus

¹ Si priores] Si deest in Leid. sec. & Palat. Responderunt Leid. pr. Praeduxerunt Palat. Defensio- nemque Leid. pr. defensoresque sec. non mor. Petrensis. Mox item Leid. sec. quatuor alii rano. Qua oppressos Medic. sec. Oppressos quo- que in Medic. pr.

² Praelocutione] MSS. prolocu- tione. SCRIV. 3. Hill. Voss. Scri- verius prolocutione. TENN. Prolo- cutione etiam Mediceus sec. quod placet Keuchenio. At προλογία ζεν non est proloqui. Sed prae- loqui. Seneca Excerpt. Controv. 111. In praef. Si a praelocutione dimitteres. Nisi statuamus, prolo- cutionem dici, ut proloquium & pro- lusionem, pro quibus saepe in mi- nus bene emendatis libris inve- nias proloquium & proloquium. V. Cl. Duker. ad Flor. l. 17. c. 2. §. 2.

³ Possim] Praecedit usui sunt: unde videretur subsequi debere possum. Quomodo etiam Petren- sis & Vossianus. Verum non te- mere mutem. Amant auctores aliquando variare modum. Con- sule Munker. ad Hygin F. 148. Duker. ad Flor. l. 11. c. 15. §. 3. Curt. ad Sallust. B. Jug. c. 4. Qui si reputaverint, & quibus ego temporibus magistratus adeptus sum, & quales viri idem assequi nesci- verint. Nepos in Lyf. c. 2. nisi qui aut ejus hospitio contineretur, aut se illius fore proprium fide con- firmaret. Sic MSS. & meliores Edd. In vulgatis quibusdam con- firmaret.

⁴ Depositis] Medic. sec. disposi- tis. Cantabr. text. operantibus in m. Dein oppugnationem Mediceus sec. & Hillensb. oppugnationum Leid. sec.

STRATEGEMATICON L. III. C. I. 319
 bus & machinamentis, quorum expleta jam pri-
 dem inventione, nullam video ultra artium ma-
 teriam, has circa expugnationem species strate-
 gematon fecimus.

INDEX CAPITUM.

- CAP. I. **D**E repentino inpetu.
 II. **D**E fallendis iis, qui ⁵ obsidentur.
 III. De eliciendis ad proditionem.
 IV. Per quae hostes ad inopiam redigantur.
 V. Quemadmodum persuadeatur, obsidionem ⁶ per-
 mansuram.
 VI. De destructione praesidiorum ⁷ hostium.
 VII. De fluminum derivatione & ⁸ vitiatione aqua-
 rum.
 VIII. De injiciendo obsessis pavore.
 IX. De inruptione ex diversa parte, quam ⁹ exspe-
 ctamus.
 X. De insidiis, per quas eliciantur obsessi.
 XI. De ¹⁰ simulatione regressus.

Ex

^a Vulgo ESSER P.

sec. propugnationem Petrensi. ex-
 pugnationis Edd. primae, in qui-
 bus etiam Strategematis.

⁵ Obsidentur] Omnes MSS. ob-
 sidebuntur. TENN. Mei quoque,
 & Edd. primae praeter Palatin.
 Sed male: quare ad ipsum caput
 variant. iis deest in Leid. sec.
 non male. Idem statim reducun-
 tur.

⁶ Esse permansuram] Tò esse a-
 dulterinum est; nec in ullis MSS.
 occurrit. TENN. Non item in
 meis, neque Edd. Rom. Bon.
 Paris. quare deleui. In nonnul-
 lis Edd. & MSS. persuadeatur.

⁷ Hostium] Voss. & 3. Hill.

Hostilium. TENN. Uti & Leidens.
 pr. rectius.

⁸ Vitiatione] MSS. & Edd. qui-
 dam hic & c. 7. vitiatione, cisa-
 tione, tinctione. Male. Vitare a-
 quas est veneno corrumpere. O-
 vid. l. xiv. Metam. 55. de gur-
 gue

Hunc dea praevitiat.

Lactant. Epit. c. xl. Aqua omnis
 amaritudine vitabitur.

⁹ Exspectamus] Hill. exspecta-
 tur. TENN.

¹⁰ Simulatione] Leid. pr. dis-
 simulatione, dein Medic. pr. de
 contrario. Haec desunt in Edd.
 Italicis.

11 Ex-

Ex contrario circa tutelam obsessorum.

XII. De ¹¹ excitanda cura suorum.

XIII. De ¹² emittendo & recipiendo nuntio.

XIV. De introducendis auxiliis, & com meatibus
¹³ suggerendis.

XV. Quemadmodum efficiatur, ut abundare vide-
antur, quae deerunt.

XVI. Qua ratione proditoribus & transfugis occurr-
ratur.

XVII. De eruptionibus.

XVIII. De constantia obsessorum.

¹¹ Excitanda] Omnes MSS. exercitanda. TENN. Variant mei, in excitanda, exercitanda, exercenda, ut & infra.

¹² Emittendo] Voss. & Medic. sec. mittendo. Leid. pr. inmitten-

do. nuncios Medic. sec.

¹³ Suggestendis] Deest haec vox in Mediceo pr. & Edd. Italicis. Dein MSS. omnes, & Edd. veteres, ut edidi. vulgo ut quae deerunt &c.

C A P. I.

De repentino ¹ impetu.

EXEMPLUM I.

² **T** Quinctius Cos., victis acie AEquis & Volscis, quum Antium oppidum expugnare statuisset, ³ ad concionem vocato exercitu, exposuit, quam id necessarium & facile esset, si
non

¹ Impetu] Vatican. motu.

² T. Quinctius] Duo MSS. & Edd. tres pp. carent praenomine. Oppugnare Medic. pr.

³ Ad concionem vocato exercitu] Melius forte ex vestigiis scriptorum, concione vocata, exercitus exposuit, &c. SCRIV. Immo pejus iudice Gronovio ad Livium l. xxiv. c. 28. In concionem vocari placuit. Mei omnes quoque vulgatum retinent; nisi quod Leid. pr. habeat vocatum. Kenchenio ta-

men adeo haec correctio placuit, ut pro sua venditare ipsum non puduerit. Sed, uti dicitur concionem vocare, advocare, in concionem vocare, ita etiam ad concionem vocare. Justin. l. xiv. 1. vocatis ad concionem militibus, gratias agit. xvi. 4. populo ad concionem vocato, ait. l. xxii. 8. Ad concionem vocatos. ubi duo MSS. Orvillii mei in conc. Sueton. Calig. c. 48. vocatos ad concionem inermes.

non ⁴ differretur. Eoque inpetu, ⁵ quem exhortatio concitaverat, adgressus est urbem.

II. ⁶ M. Cato in Hispania animadvertit, potiri se quodam oppido posse, si ⁷ inopinatus ⁸ invaderet. ⁹ Quatridui itaque iter biduo per confragosa & deserta ¹⁰ emensus, nihil tale metuentes obpressit hostes. ¹¹ Victoribus deinde suis causam tam facilis eventus requirentibus, dixit; tunc illos victoriam adeptos, quum quatridui iter biduo ¹² eripuerint ⁶.

CAP.

^a Vulgo INOPINANTES. ^b Vulgo ARRIPIERUNT.

⁴ Differretur] Aggredi addunt Medicei, Editionesque Italicae. Paulo ante eleganter MS. a J. Fr. Gronovio vilus quam id & necessarium & f.

⁵ Quem exhortatio concitaverat] MSS. quo exhortatos. SCRIV. Voss. que. Medic. sec. quo exhortatione. Medic. pr. Qua exhortatione concitatus. frustra. Urbem deest in Medic. pr. Adjici potius debuisset & cepit ex Livio l. 11. c. 65.

⁶ M. Cato] Sine praenomine Leid. sec. ut l. 111. 10. 1. Dein mutavi e MSS. & nostri more verborum ordinem. vulgo animadvertit in Hispania.

⁷ Inopinantes] MSS. inopinato. SCRIV. MSS. omnes inopinato. TENN. Cuncti etiam mei inopinato praeter Palatinum, in quo inopinato. Latine omnia. Nam inopinato optimis quibusvis in usu est. Ad Duker. ad Flor. l. 11. c. 6. §. 52. Adde Caes. B. Gall. 1. 12. 14. 4. Nepot. in Dat. c. 3. Justin. 1. 10. & supra l. 11. c. 2. §. 12. Inopinatium terga adortus cecidit. Verum tamen non est; cur hoc sensu recedatur a scriptis, quorum auctoritas hic jubet inopinato. reponi. Sic apud Valer. Maxim. l. 7. 4. §. 5. Ad Contrebarum confluxit, eamque inopinatam obpressit. & passim. Inopinato idem ergo, quod nihil sa-

le metuentes, ut sequitur infra; quare ne bis idem ad eisdem referat, praestat multum Palatini Cod. lecto inopinatus passive, & id flagitat solitus auctoris stylus. l. 1. 1. 2. Inopinatus adpelleret classem. c. 14. 6. Inopinatus Thermopylas trajecit. §. 7. Custodes angustiarum inopinatus obpressit a tergo: ubi eodem modo variatur: atque ita alii. Inopinato retineret posses ex l. 111. c. 6. §. 4. Inopinati & invalidi, capti sunt. Sed addi eum locum.

⁸ Quatridui] 1. Reg. & Voss. Quadridui. Varro Medidies, pro meridies. TENN. Medic. sec. quatriduo.

⁹ Emensus] MSS. emensus SCRIV. Medic. pr. & Leid. pr. emersus. sed vide ad l. 1. 4. 3. Repetitur iter emensus est. Iter remensus l. 111. 11. 4. Justin. l. 11. c. 15. Emensus deinde plura millia passuum. ubi itidem in MSS. nonnullis emersus. Stat. I. 11. Thib. 375.

Jamque emensus iter silvis at litore durum.

l. 111. 324. Jamque emensus iter. sic MSS. plerique. Alii ille remensus. & ita infinitis poetarum & historicorum locis.

¹⁰ Victoribus] Medic. sec. victoriam. Quadridui Voss.

¹¹ Arripuerunt] De perrependo vel erependo non fuit nos hoc loco

loco cogitare eorum verborum significatio; ut quæ tarditatis sint, & testudineo gradui convenientes voces. Caninam illam litteram male geminatam arbitror: scriptum quippe a Frontino fuisse, *aripuerunt*: quod valet, *abripuerunt*. STEW. Stewech. *aripuerunt*, id est *abripuerunt*. SCRIV. 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Eripuerunt*. Barthius. *Corripuerunt*. vide ad l. 1. 4. 8. supra. Cacterum rei militaris periti maximum momentum victoriae in celeritate posuerunt; siquidem dilapsis & nondum conjunctis copiis infirmior hostis facile superatur. Xenoph. Cyropaed. fol. 49. l. 111. Ἀνθραπὴν ἡ ἀνδρεία εἰς τὸ πρῶτον ταῦτα εἶναι ἔστι μέγα σύμμαχον αἱ γυναικες ὡς τάχῃ. in Cyro minore fol. 177. Δὴλῶ ἦν κῆρῳ ἀνδάν πασαν τὴν ἐδδν αἱ εἰς ἀγρεύειν. Hinc Alexandri dictum. μηδὲν ἀναβαλλόμενῳ. De illo Diodorus l. 17. Ο' δὲ Ἀλέξανδρος ἀκέρως τῶν βασιλείᾳ τετραπολέων ἀπέχων εὐδίας, ἔκρινε ὅτι τῶν παρυσίας ἐπιβαλεῖν. Justinus l. 11. c. 9. Miltiades & dux belli erat, & auctor non expectandi auxilii: quem tanta fiducia ceperat, ut plus praesidii in celeritate, quam in auxiliis duceret. Caesar l. 1. Bell. Gall. c. 27. Maturandum sibi existimavit, ne, si nova manus Suevorum cum veteribus copiis Arriovisi

se conjunxisset, minus facile resisti posset lib. VII. c. 56. Quibus rebus cognitis Caesar maturandum sibi censuit, si esset in perficiendis pontibus periclitandum, ut priusquam essent majores eo copiae castrae, dimicaret. TENN. Corripere iter, viam &c. de qua correctione non dubitat Barthius, multis satis exemplis probavit Advers. l. XIV. c. 9. & ad Stat. l. VI. Theb. 194.

Corripere leve spatium.

Nec refragarer, si id scriptis Codicibus niteretur. Verum uterque etiam Leidenfis, Vaticanus, ambo Medicei, Gudianus, & Perrensis cum Tennulii MSS. sex dant *eripuerunt*, vel *eripuerint*. Optime & verissime. Quod non ceperunt editores. *Eripere iter* est plus, quam *corripere*, raptim facere, ita ut alios praecoccupes, & te sequi nequeant. Virgilius l. 11. AEn. 619.

Eripe, nate, fugam. ubi Servius *Acclera, raptim fac.*

Eripere aequor dicitur equorum agitator, qui in circo omnes post terga relinquit, Silio Italico l. XVI. 390.

Tene, Astur, certante foret quisquam aequore palmam erepto.

Tacitus lib. 1. Ann. c. 69. Germanicus cedentem in avia Arminium sequutus, ubi primum copia fuit evchi equites, campumque, quem hostis infederat, eripi jubet. Ubi vide Cel. Gronovium.

C A P. II.

De fallendis iis, qui¹ obsidentur.

EXEMPLUM I.

Domitius Calvinus, quum obsideret² Lucnam⁴, oppidum Ligurum,³ non situ tantum

⁴ Vulgo LUCAM.

¹ Obsidentur] Medicei, Leidens. pr. Voss., Gudian., Hillensb., &

Ed. Paris. obsidebantur. Edd. primae obseffi sunt.

² Lu-

tum & operibus, verum etiam propugnatorum praestantia tutum, & circumiri muros frequenter omnibus copiis instituit, easdemque reducere in castra. Qua consuetudine inductis ita oppidanis, ut crederent, exercitationis id gratia facere Romanum, & ob hoc nihil ab eo conatu caventibus, morem illum obambulandi in subitum direxit inperum, occupatisque moenibus, & expressis;

2 *Lucam*] 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Luciam*. 2. Hill. *Luciam*. in uno Reg. *Luciam*. lege, ut in margine alterius Regii, *Lunam*: & sic celeberrimus Graevius coniecit. Mela 11. 6. 4. Deinde *Luna Ligu- rum & Tigulia, & Genua & Sab- batia & Albigannum*. Bersius Sat. VI. 9.

Lunae portum est operas cognos- cere cives. TENN.

Luciam Palat. & Ed. Modii. *Lu- criam* Gudian., Cantabr. Bibl. publ. Leid. pr. Ed. Paris. *Liucam* Hittorp. *Suesiam* Leid. sec. *Luce- riam* Petrensis. *Lucinam* Medic. sec. *Lannam* Medic. pr. Vossius margini libri sui adscripsit quo- que *Lunam*. vere. Boni librarii non putarunt, *Lunam* esse oppi- dum, de quo Livius l. xli. c. 13. *Lunam* colonia eodem anno duo mil- lia civium Romanorum sunt dedu- ctæ. De Ligure captus is ager erat. Etruscorum ante, quam Ligu- rum fuerat. *Luca* vero semper Hetru- scorum fuit, quæ urbs contra in *Lunam* mutata erat apud Lu- can. l. i. v. 586. ubi vide, & Clu- verium in Italia.

3 *Situ non tantum*] MSS. Non tantum *situ & operibus*. male in uno Reg. *Opibus*. Opera sunt val- lum, fossa, moenia, turres, ma- chinæ, cupiculi. Suetonius Ju- lio c. 35. *maximis obsessum operi- bus, ad extremum Pharsalico proc- lio fudit*. Livius xxxviii. c. 4. Con- sul (M. Fulvius) ad *Ambraciam* advenienti, magni operis oppugna-

tio visa est. Idem l. xxxvii. Cum ad moenia castra posuisset, non coram, sicut *Luciam*, sed operibus oppugnare urbem est aggressus. Ta- citus vi. annal. c. 41. Datis collis, quæ barbari insederant, operibus circumdedit. Nepos in Miltiade c. 7. Urbem operibus clausit. Curo- tius v. c. 1. Ut satis constet, Baby- lonios muros, ingentis operis, hu- jus fontis bitumine interditos esse. Caesar l. i. Bell. Civ. c. 81. Quan- tum opere precesserant. TENN. Quinque mei etiam Non tantum sit. Alii concinnius cum Ed. Ro- mana Non sit tantum. & in Pa- lat. deest. Voss. ex op. Leid. sec. ver. & dein Medic. sec. expugna- torum. Medic. pr. & Edd. Italicae oppugnatorum. Voss. pugnatorum. Mox reducere ad castra Medicei, & Edd. eadem. Tum Medic. an- tiquior mi cred. id deest in Pa- latino. Nihil MSS. & Edd. pro vulgo nil. Pro caventibus Medi- cei cavere. Ambulandi simpliciter Leid. pr.

4 *Circumiri muros instituit, eas- demque reducere*] Petrensis cir- cūmire. Cave tamen, ne scribas cir- cūire; & vide, quæ notavi ad l. 11. c. 1. §. 18. Instituit infestati- haves Atheniensium, deinde reup- care classem.

5 *Expressis*] Ita omnino legen- dum; non, *oppressis*. nec recte. pro *Luca* est in aliis, *Lucia*. Vi- de Plinium, Stephanum de ur- bibus; alios. Mod. Ita Modius. non ut alias, *oppressis*. SCRIV.

fit, ut se ipsos dederent ⁶ oppidani.

II. ⁷ C. Duilius Cos. subinde exercendo milites remigesque, consecutus est, ut securis Carthaginensibus usque in id tempus innoxiae consuetudinis, subito admota classe, ⁸ murum occuparet.

III. Hannibal in Italia multas urbes cepit, quum ⁹ Romanorum habitu quosdam suorum ex longo belli usu Latine quoque loquentes praemitteret.

IV. Arcades, ¹⁰ Messeniorum castellum obidentes, factis quibusdam armis ad similitudinem ¹¹ hostilium, eo tempore, quo successura alia praesidia his ¹² exploraverant, instructi eorum, qui expectabantur, ornatu, admissique per hunc

er-

¶ Vulgo ET OPPIDUM.

Oppressit est in Mediceis, & Edd. Paris. Hittorp. ac Wechelii. *effe-*
cie Cantabrigienses, teste Cl. Wasse ad Sallust. B. Catil. c. 27. sed recte vulgatum defendit Ciceronis loco in Verrinis *expressi*, ut *conficere tabulas negaret*. Livius l. VIII. c. 2. *Deditio necessitate expressa*. & ita alii.

⁶ *Et oppidum*] Si moenia occupaverat, non necesse erat, ut oppidum dederent. Quare cum 3. Reg. Voss. 3. Hill. l. *Oppidami*. TENN. Vulgata lectione & *oppidum* nihil ineptius aut frigidius est, quare audacter reposui *oppidani*; quod exhibent etiam tres Cantabrigienses, Vaticanus, ambo Leidenenses, Gudianus & Palatinus.

⁷ *C. Duilius*] 3. Reg. 3. Hill. G. *Duellius*. TENN. *Duellius* septem mei, & Edd. Paris. praenomen non est in Leid. sec. *Duilis* scripsi, ut semper. vide supra. usque ad id t. Voss. *obnoxio* Cantabr. tert. *consuetudini* Leid. pr.

⁸ *Murum occuparet*] Mirus scribendi modus. Quem murum? ubi, & quando? In Consulatu Segestam obsidione liberavit. Dein Consul C. Cornelijs Panormum occupavit. V. Polyb. l. 1. c. 38. De Duilio vide quoque ad l. 1. 5. 6.

⁹ *Romanorum habitu*] Medicei in *Romanorum habitu*: ut in vestibus, in armis, & similia. Sed non opus recedere ab ceterorum MStorum lectione. pro *ex longo* Palat. & *loco longo*.

¹⁰ *Messeniorum*] Hillehsb. *Messaniorum*, Medic. sec. *Messeniorum*. Male. *Messene* urbs Peloponnesi, unde *Messenii*. *Messane* Siciliae urbs. ut notum.

¹¹ *Hostilium*] *Hostium* MSS. SCRIV. Ex meis *hostium* solus Leidensis sec.

¹² *Exploraverant*] 4. Reg. 3. Hill. *exploraverunt*. TENN. *Oto* etiam mei cum Edd. pp. *exploraverunt*. Cantabr. tert. *eis successura alia praesidia*.

errorem, ut focii, possessionem loci cum ^a strage hostium adepti sunt.

V. Cimon, dux Atheniensium, in Caria insidiatus cuidam civitati, religiosum incolis templum Dianae, ¹⁴ lucumque, qui extra muros erat, noctu inproyisus incendit; effusisque oppidanis ad opem adversus ignes ferendam, vacuum defensoribus cepit urbem.

VI. Alcibiades, dux Atheniensium, quum civitatem ¹⁵ Agrigentinorum egregie munitam ¹⁶ obsideret, petito ab eis ¹⁷ concilio^b, diu tamquam de rebus, ¹⁸ ad commune pertinentibus, disseruit in theatro, ubi ex more Graecorum locus con-

^a Vulgo cum deest. ^b Vulgo consilio.

¹³ *Strage hostium*] Voss. & 3. Hill. cum *strage hostium*. T E N N. Cum addunt bene Medicei, ambo Leidenfes, Gudianus, tres Cantabrig. & Edd. Rom. Bonon. & Paris.

¹⁴ *Lucumque*] Perperam locumque duo Leidenfes, & Edd. pp. qui ibi extra m. Petrenf. extra murum pr. Mediceus. nocte nonnulli. ignem Medicei.

¹⁵ *Agrigentinorum*] In optimis membranis scribi melius *Agragantinarum* dicit Keuchenius, ex Gracco *Ἀγρυγαντίνων*. Mei Codices nihil variant. Ceterum auctor noster male hoc Strategema ab Alcibiade contra Agrigentinos adhibiturum ait, quum debuisset *Catinienfes* dicere. Catinam enim hoc pacto occupavit. Consule Maafvic. ad Polyæn. l. 1. Strateg. c. 40. §. 4.

¹⁶ *Obsideret*] Keuchenius scribit fortasse legendum *desideraret*, vel tale aliquid, & excutiendas esse historias. Quae rursus plagiaris iste sublegit Barthio. Advers. l. xiv. c. 9. Ex Polyæno & Diodoro Siculo patet *obsideret* significare: cum jam in eo esset,

ut ~~desiderare~~ vellet: ut passim hoc imperfectum sumitur. nisi malles *ascenderet*: quod tamen non puto. Paulo ante in Palatino *muratam*.

¹⁷ *Consilio*] *Consilium ab aliquo petere*, est consulere aliquem, in consilium adhibere, quod huic loco non convenit. Contra petiit concionem advocari, ut in commune illis consuleret. Quare placet omnino lectio Editionis Bononiensis *Concilio*. Agitur enim de Graecis, non Romanis. Livius l. xxiv. 37. *Sibi saltem darent populi concilium*. Vide supra ad l. 11. 9. 5. *Decidit in medium concilium*. Justin. l. viii. c. 1. *Apud commune Graecias concilium*. Vide etiam Cl. Drakenb. ad Sil. xi. 71. Idem vitium tollendum quoque infra c. 6. §. 6. *In publicum (Syracusanorum) concilium introductus*. Liv. l. 1. 54. *Inde in concilia publica adhiberi*.

¹⁸ *Ad commune*] Male Petrensis addit *commodum*. *Commune* est res publica, τὸ κοινόν, ut Graeci passim, etiam in nummis. Cicero l. 1. in Verr. c. 36. *Commune Milyadum vexare*. *Commune Siciliae*

consultationi praebebatur; dumque consilii specie tenet multitudinem, Athenienses, quos ad id praeparaverat, incustoditam ¹⁹ urbem ceperunt.

VII. Epaminondas Thebanus, ²⁰ in Arcadia, die festo, effuse extra moenia ²¹ vagantibus hostium feminis, plerosque ex militibus suis muliebri ornatu inmiscuit: qua ²² simulatione illi intra portas ²³ sub noctem recepti, ceperunt oppidum, & suis aperuerunt.

VIII. ²⁴ Aristippus Lacedaemonius, festo die Tegeatarum, quo omnis multitudo, ad celebrandum Minervae sacrum, ²⁵ urbe egressa erat, ju-

liae l. 11. in Verr. c. 46. 64. &c. Horat. *Commune magna* l. 11. Q. 15. *In commune* saepius quod reddendum ex MSS. integramis Lactantio l. 111. c. 25. *Pauci de philosophia in commune dicendi* sunt. vulgo *communi*. de more Graeco concionem in theatris habendi vide Bernec. ad Justin. l. xxii. c. 2. *Populum in theatrum ad concionem vocari jubet*.

¹⁹ Urbem] Deest in Mediceo pr.

²⁰ In Arcadia] *Achaya* Leid. sec. *Archandia* Palat. In Arcadia id accidisse verisimilins est, quam quod Polyaeus narrat, id factum ad Cadmeam Thebanorum arcem, lib. 11. c. 2. §. 1. ubi vide.

²¹ Vagantibus] V. lib. *Grassantibus* Liphius ad exemplaris sui marginem notavit. Conjecit Rubenius in Elect. l. 11. c. 29. *bacchantibus* e Polyaeo, quia illic usque ad ebrietatem potae simularunt se ad nocturnum sacrum ire. Verum quum ea res a feminis consulto sit acta, hic locum non habet *bacchari*. *effuse vagari* locutio est frequentissima. Utrumque jungit Curtius l. viii. c. 10. 35. *Redimitique fronde toto nemore similes Bacchantibus vagantur*.

²² Simulatione] Leid. sec. *similitudine*. In Palatino deest illi.

²³ Sub noctem] Duo Cantabrig. Medic. pr. Leidens. sec. & Edd. *Italicae* ac Paris. *sub nocte*. Sed vide ad l. 1. c. 5. 9. *Sub occasum solis se receperunt*.

²⁴ Aristippus Lacedaemonius] Multi fuere Aristippi, quorum recensum agunt Diogenes Laertius lib. 11. Sect. 83. & inibi Cl. Menagius. Lacedaemonii vero Aristippi mentionem nusquam inveni; nisi idem sit, qui Argivus, quod sane non videtur. Tegeatis autem saepe bella fuere cum Lacedaemoniis, quorum capti cum iis sunt compedes servati Tegeae in templo Minervae *Alcae*, ut vocabatur. Consule Herodotum l. 1. c. 66. & Pausan. in Arcad. l. viii. c. 46. 47. aliosque.

²⁵ Urbe egressa] Leidens. sec. *urbem*. Vide ad l. 1. c. 12. §. 1. *egrediens navem*. Colum. l. 1. c. 8. *egredi terminos*. Apulej. l. iv. Met. p. 61. Ed. Colv. *portam civitatis egressi*. Caesar. l. 1. B. Gall. 44. *exercitum Galliae fines egressum*: ubi itidem in MSS. & Edd. quibusdam *hinc*.

jumenta faccis frumentariis, ²⁶ palea refertis, onusta Tegeam misit, agentibus ea militibus, qui negotiatorum specie inobservati portas aperuerunt suis.

IX. Antiochus, in Cappadocia, ex castello ²⁷ Suenda, quod obsidebat, jumenta frumentatum egressa interceptit: occisisque ²⁸ calonibus, eorumdem vestitu milites suos, tamquam frumentum reportantes, submisit. Quo errore illi, custodibus deceptis, castellum intraverunt, admiseruntque milites Antiochi.

X. Thebani, quum portum ²⁹ Sicyoniorum nulla vi redigere in potestatem suam possent, navem ingentem armatis ³⁰ compleverunt, exposita super merce, ut negotiatorum ³¹ specie fallerent: ab ea deinde parte murorum, quae longissime remota erat, ³² adparere paucos disposuerunt, cum quibus ³³ e nave quidam egressi inermes, simu-

²⁶ *Palea*] Petrenf. *Paliis*. Dein *quasi n. Medic. sec. speciem* Ed. Rom. *inobservati apparuerunt* ceteris rejectis, Leid. sec.

²⁷ *Suenda*] MSS. *Sueda*, & *Sumeda* MSS. SCRIV. Sic nostri MSS. *Sueda* vel *Sumeda* Scriverii in nullo exhibetur. TENN. *Sueda* exhibent editiones Rom. & Bononiensis. *Suendo* Cantabr. tertius. Palatin. *Sunda*. Quomodo sit scribendum, cum ignarissimis nescire me fateor. *Tebenda*, *Saruena* loca sunt Cappadociae apud Ptolemaeum. In itineralio Antonini inter Taviā & Caesareā in Cappadocia recensetur *Suenda*.

²⁸ *Calonibus*] *Calonibus*, *Colonibus*, *Colonis* perperam nonnulli MSS. dein *illis* Leid. pr. & Medic. sec. cum Edd. Italicis.

²⁹ *Sicyoniorum*] Ita bene hic editur. Male statim & alibi erat *Sycionis*. Strategema hoc peractum est, duce Pammene, ut te-

statut Polyaeus l. v. c. 16. §. 3. ubi tamen paullo aliter hanc rem enarrat, & ut mihi videtur, corrupte.

³⁰ *Compleverunt*] MSS. tres & Edd. pp. *impleverunt*.

³¹ *Specie*] MSS. *speciem*. SCRIV. *Speciem* Vatican. *speciem* Leid. pr. *fallerentur* Medicei. Omnes male. *remota est* Petrenf.

³² *Adparere paucos disposuerunt*] Latinum hoc non esse puto. Palatin. *apparare*. forsan legendum est *remota erat a portu, paucos disposuerunt*. Aut omnino lege, quod, ut saepe fit, solus Petrensis nobis servavit, *adparere paucos, instituerunt*. Vide necessario ad l. 11. 1. 18. *Instituit infestari naves Atheniensium*. Infra c. XIII. 3. *Postquam dispositis quibusdam locis cibo columbas illuc devolare instituerat*.

³³ *E nave*] Caret praepositione Medic. pr. & dein cura a m.

mulata rixa, ³⁴ concurrerent ^a. Sicyoniis ad dirimendum id jurgium ³⁵ advocatis, Thebanæ naves & portum vacantem, & urbem occupaverunt.

XI. ³⁶ Timarchus, Aetolus, occiso ³⁷ Charmade Ptolemæi regis præfecto, chlamyde ³⁸ interempti & galero ad Macedonicum ornatus est habitum. Per hunc errorem pro Charmade ³⁹ in ⁴⁰ Samiorum portum receptus occupavit.

^a Vulgo OCCURRERUNT, ^b Vulgo THYMARCHUS. ^c Vulgo SAMIORUM.

pr. pro rixa.

³⁴ Occurrerunt] MSS. concurrerent, & sic lege. TENN. Concurrerent sensu postulante reposui, quod etiam exhibent MSS. mei omnes. In vulgatis sensum non esse viderat etiam Barthius l. xiv. Advers. c. 9. quare vocem cum eliminandam censebat; quam conjecturam tacito ejus nomine ad se suo more rapuit hic Keuchenius. Lipsius concurrerunt.

³⁵ Advocatis] Mallem rursus advocatis, ut saepissime supra. Non enim a litigantibus vocabantur, sed per se ipsi abibant ad dirimendum jurgium, & a portu ac nave vocabantur. Alii advocatus ad defendenda sua. sed vide ad l. i. 4. 14. id deest in Edd. primis.

³⁶ Thymarchus] Sic vel Thymarchus ab omnibus editur, & in plerisque MSS. est. Tymotheus Medic. pr. Sed Leidens. pr. & Palatinus Timarchus, verissime. Τιμαρχος Aἰτωλός Polyæno l. v. c. 25. Timarchi autem multi fuerunt. V. Diogenem Laertium, Suidam, alios.

³⁷ Charmade] Alias Carneade. ScRIV. Voss. 2. Reg. Carmade.

TENN. Carneade Medic. pr. & Edd. Italicae. Chermade Petrensis. Ceteri Charmade vel Carmade.

³⁸ Interempti] Medicei intercepto. Arcerian. ad M. armatus e. h. sed vide Keuchenium.

³⁹ In Samiorum portum receptus occupavit] MSS. octo, & Edd. Rom. Bonon. Paris. non agnoscunt praepositionem in. Melius. Modo invertas verborum ordinem receptus, Samiorum portum occupavit, certe occupavit casu suo videtur hic destitui non posse. portu Palatin.

⁴⁰ Samiorum] Samiorum MSS. ScRIV. Nihili haec vox est. Samiorum Leidens. sec. Samiorum ex meis habent quoque Medicei, & Edd. Rom. ac Bonon. Samiorum Ed. Paris. verustior cum Leid. pr., quod probant Keuchenius, & Tennulius ad cap. v. 5. Oppido Samiorum exclusus. De hac urbe Sane vide Thucid. quoque l. iv. p. 325. &c. Holsten. ad Stephan. Verum in re obscura non ausim hic Samiorum reponere. praesertim cum Polyænus testetur, in Asia res gessisse Timarchum. Jam Samus Joniae adjacet. Sane vero urbs est Thraciae, longe hinc remota.

CAP. III.

De eliciendis ad prodicionem.

EXEMPLUM I.

Papirius Cursor Cos. apud Tarentum, Miloni, qui ² cum ⁴ praesidio Epirotarum urbem obtinebat, salutem ipsi & popularibus, si per illum oppido potiretur, pollicitus est. Quibus praemiis ille corruptus, ³ persuasit Tarentinis, ut se legatum ad Consulem mitterent: a quo plena promissa ex pacto referens, in securitatem oppidanos resolvit; atque ita incustoditam urbem Cursori tradidit.

II. M. ⁴ Marcellus ⁶, quum Syracusanum quemdam ⁵ Sosistratum ad prodicionem sollicitasset, ex eo cognovit, remissiores custodias fore die festo, quo ⁶ Epicydes ^c praebiturus esset vini epu-

^a Vulgo rum. ^b Vulgo deest m. ^c Vulgo EPICIDES.

¹ *Papirius*] Sic scribendum. Vide ad II. 4. 1. vulgo per y. de hac prodicione consule Fighium T. 1. Ann. p. 447. & Scaliger. ad Eusebii Chron. N. MDCCLII. ac Joannem Juvenem in Tarentinorum historia l. v. c. ult. ex Scriverii indicio. In quibusdam libris est *Moloni*.

² *Tum praesidio*] MSS. omnes cum *praesidio*. TENN. Omnes etiam mei cum Edd. Italicis, & Parisiensi. Nec dubito, quin recte. Milo & praesidium Epirotarum tenebant urbem. Caesar l. IV. B. G. c. 22. *Legatum cum eo praesidio, quod satis esse arbitrabatur, portum tenere iussit.* Auctor B. Hispan. c. 3. *Qui cum praesidio Cordubam tenebat.* Hirt. de B. Afr. c. 79. *Ubi Vergilius cum grandi praesidio praecerat.*

³ *Persuase*] Medic. secundus

suasit. dom Palatin. sese. Hillensb. caret rois ad Consulem. pro ex pacto Edd. Italicae expectata.

⁴ *Marcellus*] 3. Reg. Voss. 2. Hill. M. Marcellus. TENN. Praenomen addunt quoque septem mei meliores, & Ed. Paris. quare adposui.

⁵ *Sosistratum*] Qui sequentia Marcello indicavit, fuit *Damippus Lacedaemonius*, ut tradunt Plutarchus in Marcelli vita, p. 308 & Polyæn. l. VIII. c. 11. ac Livius l. XXV. 23. ut restituere Sigonius, & Gronovius. Alius autem Syracusanus *Sosis* adpellatur Livio ibid. c. 25. & l. XXVII. 30. Verum *Sosistratum* Syracusanorum esse nomen docet Polyæn. l. I. 43. &c. Medicei, Leid. sec. & Ed. Rom. *Solistratum*.

⁶ *Epicydes*] *Ephycides* MSS. SCRIV. 2. Reg. Voss. 3. Hill. *Ephicides*.

epularumque ⁷ copiam. Insidiatus igitur hilari-
tati, &, quae eam sequebatur, socordiae, mu-
nimenta conscendit, vigilibusque caesis, aperuit
exercitui Romano urbem, nobilibus victoriis cla-
ram.

III. Tarquinius Superbus, quum Gabios in
deditionem ⁸ accipere non posset, filium suum
Sextum Tarquinium, caesum virgis, ad hostem
misit. Is, inculcata patris saevitia, persuasit Gabi-
nis, ⁹ odio ⁴ suo adversus regem uterentur: &
dux ad bellum electus tradidit patri Gabios.

IV. ¹⁰ Cyrus, Persarum rex, ¹¹ suum comitem
¹² Zo-

• Vulgo ut o.

Unus R. & alter H. *Ephycides*.
TENN. *Ephitiae*, *Epicbides*, *Ephi-
rides*, *Ephycides* &c. mei. Arce-
rian. *Ephicydes*. Scribe *Epiccydes*.
Graecis enim dictus est Ε'πικυβ-
ιδης. Et sic hoc nomen Livio re-
stituit Gronovius. vide ad l. xxiv,
6.

⁷ *Copiam*] Petrenf. *custodiam*.
Medic. pr. *insidiariusque*, *Socordiae*
Medicei, Palatin. & Edd. pp. quae
orthographia magis mihi semper
placuit prae-vulgata *socordia*. Vi-
de etiam l. iv. c. i. §. i. ab ea ta-
men recedere nolui. Dein Hil-
donsb. *exercitui & Oviano pro o*,
Romano.

⁸ *Accipere*] Petrenf. *capere*.
Sextum non agnoscunt Medicei,
nec Edd. Italicae.

⁹ *Ut odio suo*] Omnes MSS.
carent particula *ut*, quae hic
commode abesse potest. TENN.
Recto iudicio Tennulius abesse
hanc particulam posse iudicat.
Ableganda enim omnino est,
quod nostri stylus, de quo sae-
pius jam monui, & aliquoties
infra occurrer, ac MSS. etiam mei
meliores sepe iubeant. Ele-
ganter. Statim quoque mallem
ut dux.

¹⁰ *Cyrus*.] Immo vero *Darius*,

in quo ceteri omnes consentiunt
historici. Hunc Frontini erro-
rem jam notavit Gonsalas ad Pe-
tron. p. 194. Ed. ipsius, & ad li-
bri sui oram Scriver. & ad Po-
lyæn. Casaubonus. MSS. tamen
mordicus *τὸ Cyrus* retinent, nisi
quod in Leidensi tertio sit *pius*,
unde quis conjicere posset, fuisse
in antiquiore libro *Perius* pro *Da-
rius* vel *Dareus*. Sed hoc est ha-
riolari. Deinceps in eodem Codice
bis *Tiro*. Cyrus Euphrate averso
Babyloniam cepit, quod noster
Alexandro & Semiramidi tribuit
cap. 7.

¹¹ *Suum comitem*] Antiquum
obtinet Keuschenius, & suo no-
mine venditat totam animadver-
sionem Barthii Advers. l. xiv. c.
9. ubi haec verba quasi sequioris
aevi suspecta habet; sed deinceps
l. lvi. c. 3. quo usque for-
san non legit Keuschenius, ex Pru-
dentialio & Ausonio *Comitem* expo-
nit per tutorem & praeceptorem.
Sed neque hoc bene. *Comes* op-
timis Scriptoribus est in usu pro
expeditionis compite, sodali, a-
mico, adeoque, si magni prin-
cipis sit amicus, aulico & hono-
ribus fungente. Cave enim, tam-
quam situlum, multo post na-
tum,

¹² Zopyrum, explorata ejus fide, truncata de industria facie ad hostes ¹³ dimisit. ¹⁴ Ille, assentante injuriarum fide, creditus inimicissimus Cyro, quum hanc ¹⁵ persuasionem adjuvaret procurrendo propius, quoties acie decertaretur, & in eum tela dirigendo, commissam sibi Babylo-
norum urbem tradidit Cyro.

V. Philippus oppido ¹⁶ Saniorum & exclusus,
¹⁷ A-

& SANIORUM vulgo.

tum, capias. Melius rem tetigit idem Barth. Ad Stat. Theb. l. x. 344.

Dilecti regibus ambo,

Regum ambo comites.

Adde omnino Torrent. ad Horat. l. i. Epist. 2.

*comiti scribaeque Ne-
ronis.*

Hinc amicus & militiae comes. Vide N. Heins. ad Vellej. l. 11. 59. Passim Suetonius, alique. MSS. quidam comitem suum.

¹² Zopyrum.] Sic lege secundum Græcos. 3. Reg. Zopyrum. Herodorus in fine libri 3. Aristides orat. κατὰ τὴν ἱστορίαν. Justinus l. 1. 10. Gregor. Nazianf. contra Julianum Polyæ-
nus l. vii. pag. 494. (c. 12.) TENN. Per pb exhibet Leid. sec. ut voluit Bongars. ad Justin. l. 1. V. Bernecc. receptam ab omni-
bus lectionem retinere malo. Pro explorata ejus fide Lipsius margini adleverat exploratae fidei.

¹³ Dimisit.] Petrenf. misit.

¹⁴ Ille assentante injuriarum fi-
de.] Injuriarum fide mihi suspec-
ta sunt, vel ecce illud assentan-
te, de quibus alii otiosiores vi-
deant. BARTH. Advers. l. xiv. c. 9. Medic. primus, Vatican. & Ed. Rom. illo afferente. Bononien-
sis illo afferente inf. fidem. Medic. sec. illo assentante. Assentante mihi etiam suspectum est. Num scribendum, quod timide tamen pronuncio, vulsu afferente inju-

niam fidem? Πιστεύοντι τῇ ὀψεί Polyæn. Justin. nec de fide time-
bant, ejus velut pignora vulnera corporis & injuriæ notas habebant. Livius l. xxvi. 50. forma faceret fidem. Sed, ut dixi, nihil definitio-
nam, licet adferere hoc sensu apud Tacitum aliosque satis crebro u-
surpetur, adferere fidem tamen ne-
scio, num inveniri posset. Qua-
re vulgata tutius retinebitur, ni-
si quod tum illi malim. Inju-
riarum fides est vultus laceratus seu argumentum. fides inopiae apud Justin. fides defectionis Livio, & alibi saepissime.

¹⁵ Persuasionem] Petrenf. pro-
fessionem. Medic. pr. non habet acie. Idem cum Cantabr. tert. decertarent.

¹⁶ Saniorum] Sic omnes MSS. praeter unum Hill. Sanniorum. & alterum Sanniorum. Nobilif-
simus Vossius ad Melam. 11. c. 3. primus vere correxit Saniorum. dicti ab urbe Sana vel Sane. Stephanus Σάνη, πόλις Θράκης μετὰ ξυλᾶν & Παλλήνης. οἱ πολῖται Σάνιοι, καὶ Σανναῖοι, καὶ Σανναῖα. Mela. Cana-
braco promontorio Sana proxima est. Hinc supra c. 2. 11. quoque asserere Saniorum. TENN. Sannio-
rum Leid. sec. Sanniorum Lei-
dens. pr. & Medic. sec. cum Ed. Paris. sed verum hic omnino est Saniorum. Intellego enim Philip-
pum Alexandri M. Patrem, qui in Thracia plurimas res gessit,
non

¹⁷ Apollonio praefecto eorum, ad ¹⁸ proditorem corrupto, persuasit, ut plaustrum, lapide quadrato oneratum, in ipso aditu portae poneret. Confestim ¹⁹ deinde signo dato insecutus, oppidanos circa inpedita portae claustra trepidantes obpressit.

VI. Hannibal apud ²⁰ Tarentum, quae a praesidio Romano, duce ²¹ Livio, tenebatur, ²² Cononem * quemdam Tarentinum, quem ad proditio-

* Vulgo CONEUM.

non autem in Asia minore, vel adjacentibus insulis. Keuchenius autem testatur, in Arceriano esse *Seniorum*. quare id praefert, quia & urbs haec Σένω dicitur.

¹⁷ Apollonio] 2. Reg. Voss. 3. Hill. Apollonide. TENN. Gudianus, Palatin. Edd. Pariss. Hittorp. Wech. Apollonide. Leid. sec. Apollini. Leid. pr. Cantabr. sec. Apolloni expr. Arridet mihi magis Apollonidae. sed in re obscura nihil certi statuendum. Utrumque enim bene Graecum est nomen.

¹⁸ Proditionem] Edd. primae probationem.

¹⁹ Deinde] Tres Cantabrigienses, ambo Medicei, bini Leidenses, & Edd. primae non agnoscunt τὸ deinde. Cantabrigienses *confestimque*. Rectius. si enim *confestim*, quomodo potest *deinde*. Praeterea non jungenda sunt *insecutus oppidanos* sed *insecutus plaustrum* scilicet positum in porta, obpressit oppidanos trepidantes circa claustra inpedita portae vel *inpeditae*, ut in Petrensi. Sic enim bene digerunt haec verba MSS. Vulgo *insecutus oppidanos*, circa i. p. *claustra*, obpressit *trepidantes*. *Trepidare circa claustra*, ut apud Phaedr. l. iv. F. v.

Fugerent & artos circum trepidarent cava.

Hirtius de B. Africano c. 28. A-

nimadvertit hostes circa vallum trepidare. Livius l. i. 7. *Concursu pauperum trepidantium circa advenam manifestae rei caedis*.

²⁰ Tarentum] Mirum est, in urbe notissima tantopere ludere MStos. Nam Leid. sec. *arem*, sex alii *aren*, Gudian. *arentum*, Edd. primae *arcem*, Medic. sec. *Arbiam* exhibent. Dein Romanorum Medicei.

²¹ Livio] Sic vocatur hic praefectus, a Livio, Polybio, & Plutarcho. Verum Livius cum praenomine insignit *Marci* l. xxvi. 39. xxvii. 23. &c. Graeci vero auctores Γαίς nomine. Polybius quidem l. viii. c. 20. Plutarchus in Apophthegm. p. 195. in fine. Videtur tamen rectius esse *Marci* nomen: unde Cicero cum confudit cum M. Livio Salinatore, qua de re egit Cl. Wesseling. Observ. l. ii. c. 5. sed quid fiet Appiano, qui illum in Hannibal. p. 573. appellat *Junium*. Nisi pro IOYNIOS sit rescribendum F. AIBIOS, erroris non absolvi poterit Appianus. Quia autem in sequenti nomine cum eo videtur stare auctor noster, & *Livium* tamen retinet, puto, Appianum in praefecti nomine saltem esse corruptum.

²² Cononem] Cononem MSS. Nicenem. SCRIV. Eonem sic 4. Reg. i. Hill. Sed alter Hill. Eonem.

ditionem sollicitaverat, ejusmodi fallacia instruxit, ut ille ²³ per causam venandi noctu procederet, quasi id ²⁴ per hostem interdiu non liceret. Egresso ipsi apros subministrabant, quos ille tamquam ex captura Livio obferret; idque quum saepius factum esset, & ideo minus observaretur, quadam nocte Hannibal, venatorum habitu, Poenos comitibus ejus immiscuit: qui quum onusti venatione, quam ferebant, recepti essent a custodibus, protenus eos adorti ²⁵ occiderunt. Tum

fra-

tertius Hill. *Ennen*. Voss. *Eoneum*. TENN. Non habet hoc nomen Leidens. sec. *Eoneum* Cantabrigienses, & Leidens. pr. *Zonem* Medic. pr. *Conem* Medic. sec. *Cunem* Ed. Rom. sed Palatinus quoque, & Gudianus *Eononem*, at Editio Bononiensis *Niconem*, quod videtur ex emendatione esse Beroaldi, auctoribus Polybio ibid. & Livio l. xxv. c. 8. qui duos nominant *Niconem* & *Philemenum*. Verum cum huic lectioni non faveant MSS. & praeterea Appianus eum vocet *Κοννία*, non dubitavi rescribere minima mutatione *Cononem*. Non quod certo pytem, id ei homini nomen fuisse. Sed quod crediderim, Frontinum & Appianum auctores tantum non coevos, quippe noster sub Domitiano, Appianus sub Trajano & Hadriano floruit, hoc nomen ita invenisse in aliquo nunc deperdito auctore, vel in corrupto historici cujusdam codice. In qua sententia confirmor, quia alibi plus semel deprehendi, nostrum & Appianum consentire in re, quae alio modo memoratur a superstitibus scriptoribus. Ex. Gr. l. ii. c. 5. 21. De oborta illa nebula &c. apud neminem reperias, praeter nostrum & Appianum. *Quendam Tarentinum* desunt in Edd. pp.

²³ Per causam venandi.] Praetextu venationis. Cicero pro do-

mo c. 5. Cum tu in annonae caritate, in consules, in senatum, in bona fortunaeque locupletum, per causam inopum atque peregrinorum novos impetus comparares. Caesar l. vii. bell. Gall. c. 9. Per causam supplementi equitatusque cogendi, ab exercitu discedit. l. 111. bell. Civ. c. 24. Per causam exercitorum remigum ad fauces portus prodire iussit. Hirtius bell. Alex. xlix. Per causam liberalitatis speciosam plura largitori quaerebantur, ut postulas consuetudo largitionis. Tibull. i. Eleg. 7.

Saepe velut gemmas ejus signumque probarem,

Per causam mem mi me tetigisse manum.

Ovidius epist. Acontis.

Dumque suo tentat salientem pollice venam,

Candida per causam brachia saepe tenet. TENN.

²⁴ Per hostem.] Petrensi. pro hoste. Voluit nempe praehoste. Dein subministrabat Medic. pr. & Palatin. Scil. Hannibal, & sic scribi voluit Lipsius, ut & ipse. De captura Medic. sec. Livio deest in Leid. sec. offert Medic. sec. Id cum Hillensb. Dein venatorio Leid. sec. offert deest in Medicis. Penitus loca 78 protenus vel, ut alii, protinus Voss. Tandem adors MSS. Cantabr. Vide supra.

²⁵ Occiderunt.] Petrensis occiderant bene, ut supra saepius.

fracta porta admissus cum exercitu Hannibal omnes Romanos interfecit, exceptis his, qui in arcem profugerant.

VII. Lyſimachus, rex Macedonum, quum Ephesios obpugnaret, & illi ²⁶ in auxilio haberent Mandronem Archipiratam; qui ²⁷ plerumque oncratas praeda naves Ephesum ²⁸ adpellebat, corrupto ei ad proditionem junxit fortissimos Macedonum, quos ille restrictis manibus pro captivis Ephesum introduceret, ²⁹ qui postea, raptis ex arce armis, urbem Lyſimacho tradiderunt.

In fine *profugerant* Medicei, & Edd. Rom. Bonon. Paris. & Ed. Wech. sed male. Non enim ante Romani eo confugerant, sed in ipsa caede. Livius Romani, qui caedibus *superfuerant*, in arcem confugerant. Multum praefero, si quid mutandum *perfugerant*, tamquam in securum locum, & quasi portum & asylum; ubi tutum perfugium habeant. *Profugere* dicuntur illi potius, qui aliquo in incertam, vel saltem longinquam sedem aufugiant, & magis respectu loci, unde fugiunt, quam quo fugiunt, usurpari ab Auctoribus videtur. *Perfugerant* certe est in utroque Leidensi. Verum cum haec observatio non perpetua sit, nihil muta. Justin. l. xxxix. c. 3. *Superstitionem templi, quo abdita profugerit.*

²⁶ In auxilio] Medic. sec. in

auxilium; ut l. xii. c. 9. & alibi. *Mandronis* alicujus Bebyrcum regis meminerunt Plutarchus, & Polyæn. l. viii. c. 27.

²⁷ *Plerumque*] *Plurimum* MSS. Scrv. Quod placet Kenchenio, invenique in Medicis, & Edd. Italicis. In ceteris *plerumque*. Dein duo *Ephesum*, an *Epheson*, hic & mox nostri more?

²⁸ *Adpellebat*.] Inepte MSS. s. & Edd. vetustae quaedam *adpellabat*. Cantabr. text. eo. res. navibus Medic. pr.

²⁹ *Qui postea*] Omnes MSS. carent *qui*. TENN. Omnes etiam mei, & Ed. Romana carent *qui*, praeter Petrensem, & Ed. Bononiensem: Quare retinui, licet sensus satis constaret sine *qui*, vel *ii*.

C A P. IV.

¹ Per quae hostes ad inopiam redigantur.

EXEMPLUM I.

Fabius Maximus, vastatis Campanorum agris, ne quid eis ad fiduciam obsidionis superesset,

¹ Per quae] 2. Reg. Quae hostes ad inopiam redigant. tenuius] Per quae hostes ad inopiam redigantur. TENN. V. supra. Leid. p. hic.

recessit sementis tempore, ut frumentum, quod reliquum habebant, ² in sationes conferrent. Reversus ³ deinde renata ⁴ protrivit, ⁵ & ad famem redactis potitus est.

II. Antigonus adversus Athenienses idem fecit.

III. ⁶ Dionysius, multis urbibus captis, quum ⁷ Rheginos adgredi vellet, qui copulis abundabant, ⁸ si-

hic per quem. Leid. sec. rediguntur.

² In sationes] Vell. in sementes, deleta priore lectione penitus TENN. Medic. In sationem. Melius certe, quam sementes. Notanda autem sationis est vox in plurali, & quaerendum, num alibi inveniat. De ipsa re ad Livium l. xxiii. 48. & xxv. 13.

³ Deinde] Petrensis datum.

⁴ Protrivit] Alias prostravit SCRIV. Unus Reg. prostravit. TENN. Prostravit etiam quinque mei, & Edd. Italicae. Stravit in Sannuto. Leid. tert. prornit. Perperam. Livius l. xxxiv. 26. Viridne hostes non haberent, prostravit & corruptum. Lucan. l. vi. 82.

ad pabula terrae

Quae currens obtinuit eques, Statius l. ii. 657.

equitumque castrorum

Exspirat prostratus ager.

& passim. Verum tamen Livius dicit, Fabium non protrivisse pabulum, sed id congestisse in Claudia-na castra: sed vel sic prostrare non habet locum. *Segetes prostrare* calamitas dicitur & tempestas, non messis; & praeterea nimis abrupta foret locutio.

⁵ Es, ad famem redactis potitus est.] Quid ais, Frontine? an Campanis potitus est Fabius? Vol turpiter eras, vel misere luxatus es. Nam Capua demum duobus post annis A. V. C. dclh. a prioris anni Consulibus Fulvio Flacco, & Appio Claudio capta est, ut omnes docent histori-

ci. Ad Livium l. xxvi. 9. 14. Verum ego omnino hic absolvi auctorem, & culpam in librariorum conjici velim. Nam quam ignoranter auctorem exscripserint, ex hoc loco insuper patet, pro Antigono supponentes Augustum, ut in Leid. sec. Antigonius Hillensb. Arramenses pro Athenienses Ed. Rom. Scribendum contendo. protrivit. II. Antigonus adversus Athenienses idem fecit, & ad famem redactis potitus est. Sic omnia plana, & historiae sunt convenientia. Antigonom hoc pacto Athenas cepisse, testis est Polyaeus l. iv. c. 6. §. 20. Posset alioquin quis conjicere protrivit, & ad famem redactis P. R. potitus est. Sed hoc ad Fabium non pertinet. Praeterea Livius eodem modo, quo conrexi, finit hoc Strategema, & ad alia transit.

⁶ Dionysius &c.] Strategema id contra Rheginos a Dionysio adhibitum esse refert Diodorus Siculus l. xiv. p. m. 317. Idem vero contra Himeracos usurpatam tradit Polyaeus l. v. c. 2. §. 10. sed videtur mihi unum esse Strategema semel a Dionysio editum, & auctores dissentire, contra quod patratum sit: Unde nostrum Rheginos, illud Himeracos inveniens repetitum hoc Strategema crediderit.

⁷ Rheginos] Media. sec. regiones. Deia abundabat idem, abundas Ed. Rom. Mox commutatum Medic. sec. ministrarent Leid. sec. Mox & adv. deest in Mediceis, & Edd.

⁸ simulat a pacem, petitque ab eis, ut commeatus exercitui ipsius subministrarent: Quod quum inpetrasset, exhausto oppidanorum frumento, adgressus urbem, alimentis destitutam superavit.

IV. Idem & adversus Himeracos ⁹ fecisse dicitur.

V. ¹⁰ Alexander obpugnaturus ¹¹ Leucadium, commeatibus abundantem, prius castella, quae in confinio erant, cepit; omnesque ex his Leucadium passus est confugere, ut alimenta inter multos celerius ¹² absumerentur.

VI. Phalaris ¹³ Agrigentinus, quum quaedam loca, munitione tuta, in Sicilia obpugnaret, simulato foedere, frumenta, quae residua se habe-

re

a Vulgo SIMULAVIT P. PETIITQUE.

Edd. Italicis. *Himeros* MSS. tres. *Himerios* Voss.

⁸ *Simulavit pacem, petitque*] MSS. novem *Simulat pacem, petitque*, historicorum stylo: Quare e tanto MStorum consensu respondere non dubitavi. V. ad l. i. c. ii. §. i.

⁹ *Fecisse dicitur.*] Sequitur in omnibus; *Quintus Curtius*, tanquam eo Strategemate ille usus sit. In quo risu suaviter, tam multos correctores, non hoc saltem vidisse, ea verba ab aliquo primum in margine adscripta, qui monere vellet, exemplum sequens a Curtio esse, postea temere in contextum esse recepta. Mod.

¹⁰ *Alexander obpugnaturus* legebatur hic vulgo, *Q. Curtius Alexander*, tanquam ille hoc Strategemate usus esset. Ridicule, & recte Modius fecit, qui sustulit. SCRIV. T. *Q. Curtius*, quod in editione Hittorpiana est, nusquam occurrit in MSS. nec locum hic habet, ut Modius quoque vidit. Solent librarii ad singula Frontini Strategemata opponere nomina aliorum auctorum, idem

tradentium. Hinc irrepsit in textum *Q. Curtius*. In quo tamen auctore cum hodie hoc Strategemata non legeretur, Freinsheimius illum supplevit ex Frontino ad l. i. c. 14. n. 24. T. *RMN*. In Ed. Wechelii ita ponitur, Quasi *Q. Curtius* Himeracos sic deceperit. Inveni quoque in Ed. Paris. Sed in Romana, & Bononiensi hac ineptiae non comparent.

¹¹ *Leucadium*] Hic & infra *Leucadium* Leidens. pr.

¹² *Absumerentur*] *Consummerentur* MSS. & Sanutus. SCRIV.

¹³ *Agrigentinus*] Ed. Par. pr. *Agrigantinus*. Mox *camaras* Leidens. pr. quomodo semper scribendum esse censent Salmasius, Gudius, Heinsius & Burmannus, quem consule ad c. 30. Petronii tantum e MS. Columellae l. i. c. 6. antiquissimo *herrenum camara conlectunt*. In contraria sunt Daubiquens in Orthogr. T. ii. p. 72. & Broukhuf. ad Propert. l. iii. r. 50. ad Curtium ad Sallust. c. 55. B. Cat. In Gellio tamen l. x. c. 25. *camaras* invenio quoque quamquam nil mutem. Ineptis

re dicebat, apud eos deposuit. Deinde data opera, ut tectorum camerae, in quibus ¹⁴ id conferebatur, rescissae pluviam reciperent, ¹⁵ fiducia ¹⁶ conditi commeatus proprio tritico ¹⁷ abusus

antem pro tectorum, quod Ten-
nili, & mei Codd. bene servant,
Keuchenius ex optimis, ut ait,
membranis scribit tectoriorum. *te-*
ctorium est *τοιγάμα* sive pavimen-
tum & incrustatio parietis ex
calce & arena. Dixisse ergo po-
tius debuisset *tectoria camerae*.
Ὁροφὰς τῶν οἰκοδομημάτων vo-
cat Polyaeus.

¹⁴ *Id conferebatur.*] Medicei
conferebant.

¹⁵ *Fiducia.*] MSS. omnes prae-
ter unicum Medic. pr. habent *ut*
fiducia, & ita Ed. Hittorp. An *ab*
vel *ex* f.?

¹⁶ *Conditi commeatus &c.*] De
hoc loco sententiam dico, at su-
spensa manu, scribendum vide-
ri, *propere tritico abusus*. Quam-
quam non immerito triticum
proprium, & hoc frumentum,
quod ex foedere acceptum con-
siderant, opposita dicere quis
possit. Illud minime praetereun-
dum, *τὸ abusus*, non eam hic no-
tionem habere, quam vulgus
putat, sed proinde esse, ac si di-
xeris *consumpsisse*. Plautus *Aquina*
Scena Ubi sunt: Ubi sunt quae
dedit? abusa sunt. Idem *Bachi-*
dibus, scena In Piraeo. Simili-
ter interpretatus doctissimus A-
drianus Turnebus illud *Teren-*
tii:

Nam in prologis scribundis ope-
ram abutitur.

Eandem vocem ex optimis mem-
branis nostris reposuimus in
Constitutione Imp. Justiniani,
ni praevenisset Lud. Russardus,
l. ubi adhuc, 29. c. de jure do-
tium. Ita tamen, ut eadem mulier
nullam habeat licentiam eas res a-
lienandi, vivente marito, & matri-
monio inter eos constituto, sed fru-

ctibus earum ad sustentationem tam
sui, quam mariti, filiorumque, si
quos habent, abutatur. In vulga-
ris libris est *utatur*. STEW. Con-
titi, *abducti* MSS. legendum sci-
licet *abdit*. SCRIV. Voss. 2. Reg.
crediti, unus Reg. *additi*. Scrive-
rius *Abditi*. TENN. *Crediti* Gu-
dian's, *Additi* Medic. pr. *adducti*
Medic. sec. & Edd. Italicae,
unde non male Scriverius *abqiti*,
sed vulgatum, plurimis MSS.
confirmatum, minime sollicitan-
dum est. Consule Casaubon. &
Salmas. ad Spartiani Hadrianum
c. xi. *condita militaria*, & passim
condita annona, *condita vina*. Ma-
le vero coniecit Stewechius *pro-*
pere, proprium triticum eorum est,
quod ipsi severant, sed quod ex
lege & pacta conditione Phala-
ris in suos usus vel abusus con-
vertebat, teste Polyabno l. v. c.
1. §. 3.

¹⁷ *Abusus*] 2. Reg. *Abusus*.
male. Optime explicat Stewe-
chius pro *consumpsisse*. Terentius
Andr. prol. v. 5. *Nam in prologis*
scribundis operam abutitur. Appo-
site Donatus interpretatur *Frón-*
rinum. *Usui est ager, domus: ab-*
usai vinum, oleum & caetera huius-
jusmodi. Cicero. *Non debet ea mu-*
lier, cui vir bonorum suorum usum-
fructum legavit, cellis vinariis &
oleariis plenis relictis, putare id
ad se pertinere. *Usus enim, non*
abusus legatus est. Ea inter se sunt
contraria. Haec ait in *Topicis*. L,
ubi adhuc 29. Cod. de jure dotium.
Ita tamen, ut eadem mulier nul-
lam habeat licentiam eas res alie-
nandi, vivente marito, & matri-
monio inter eos constituto: sed fru-
ctibus earum ad sustentationem tam
sui, quam mariti filiorumque, si
quos habet, abutatur. Plautus A-

fos primo initio aestatis ¹⁸ adgressus, inopia ¹⁹ compulit ad deditiōem.

Ann. 1. 3. 44. A. Ubi illaec, quae dedi ante? CL. Abusa st. Bacch. 2. 3. 126. Cum se excucurrisset illuc frustra sciverit. Nosque aurum abusus. Persa 2. 3. 10. Hoc argenti malis abutar. Trinum. 3. 2. 56. Me, qui abusus sum tantam rem patriam, porro in divitiis esse. TENN. Abusus etiam Gudianus, Petrensis, & Palatin. cum Ed. Wechel. Abusus Leidens. pr. Hil-

lensb. & Ed. Paris. Latere quid videtur. Dein primo deest in Leid. pr. Voss. Edd. Par. Wech. Vesal. 18 Adgressus] 3. Reg. Voss. 2. Hill. aggressos. TENN. Et Ed. Paris.

19 Compulit] Voss. 3. Reg. 3. Hill. contulit. TENN. Item Palatin. Gudianus, Leidens. pr. & Ed. Paris.

C A P. V.

*Quemadmodum persuadeatur, obsidionem ¹ per-
mansuram.*

EXEMPLUM I.

Clearchus Lacedaemonius exploratum habens, ² Thracas omnia ³ victui necessaria in montes comportasse, una quoque ⁴ ope sustentari, quod crederent, eum commeatus inopia recessurum, per id tempus, quo legatos eorum venturos opinabatur, aliquem ex captivis in conspectu iussit occi-

¹ Esse perm.] Tō esse caret Voss. unus Reg. 3. Hill. TENN. Ut initio dixi, ejiciendum est tō esse auctoritate MSS. uti hic etiam a meis abest. persuadetur in nonnullis, & Edd. pp.

² Thracas] Medicei, & Leidens. scē. Thraces prave, ut notatum supra.

³ Victui] Victu MSS. SCRIV. Victu solae habent Edd. primae, nullus codex. V. ad l. 11. 4. 12. Dein una quidem Cantabr. tert. Mox in conspectu suo Petrensi. probante Cl. Wasse inspectum eorum Leidens. sec. Polyacnus ait, duo vel tria corpora mortuorum jam

ante Thracum in partes ab eo divisas esse. l. 11. 2. 8. ubi vide Caubaon.

⁴ Ope sustentari.] Ita Cicero l. IV. ad Famil. Ep. 13. Casus meos aliorum opibus sustentabam. Verum hoc loco parvum sane, & debile nimis auxilium vitam sustentandi erat, quod constabat in opinione. Nec puto, auctorem ita locutum. Optime vero exhibet Palatinus spe sustentari. Hoc est, quod Poetae ajunt spes alit. Et, ne quem sua laude defraudem, ita ex ingenio coniecerat Cl. Wesselingius.

occidi, & membratim, tamquam ⁵ alimenti causa, in contubernia ⁶ distribuit. Thraces nihil non facturum perseverantiae causa eum credentes, qui tam detestabiles epulas sustinuisset experiri, ⁷ in deditionem venerunt.

II. ⁸ Tiberius Gracchus, Lusitanis dicentibus, in decem annos cibaria se habere, & ideo obsidionem non expavescere, Undecimo, inquit, anno vos capiam. Qua voce ⁹ perterriti Lusitani, quamquam instructi com meatibus, statim se ¹⁰ tradiderunt.

III. A. Torquato Graccam urbem obpugnanti, quum diceretur, juventutem ibi studiose jaculis &

⁵ *Alimenti causa.*] Unus *Alimenta*. TENN. Vaticanus, Medicei, & Edd. Italicae *alimenta*. Leidens. sec. tamquam *escam* inter c. Idem in fine *escas* pro *epulas*.

⁶ *Distribuit.*] *Distribui*. SCRIV. Omnes MSS. *distribuit*. Idem inventum fuit in fame Caesarianis. Caesar. III. Civ. c. 48. Ex hoc genere radicis effectos panes, quum in colloquiis Pompeiani famem nostris obessearent, vulgo in eos jaciebant, ut spem eorum minuerent. Ibidem c. 49. Crebroque voces militum in vigiliis colloquiisque audiebantur, prius se cortice ex arboribus victuros, quam Pompejum e manibus dimissuros. TENN. Recepit *distribui* Keuchenius, & post eum alii, & in meorum uno reperi. Ceteri omnes *distribuit*, quod rectum esse docui satis, ni fallor, ad l. II. c. 5. §. 46. *pariri* Leid. text.

⁷ *In deditionem venerunt.*] Leidens. pr. in *dedicationem*. Nil de his Polyaeus. Ceterum videtur ex Cl. Gronovii sententia, vel invitjs MSS., reponendum esse *in ditionem venerunt*. Livius l. XXIX. 38. *Voluntate in ditionem venerunt*. l. XXXVIII. 3. *Ea quoque magna*

ex parte sine certamine in ditionem venit. Vulgo *Deditionem*, etiam in Ed. Gronovii. l. XLV. 1. *Civitates omnes Macedoniae in ditionem Populi Romani venisse*. Caesar. l. VI. B. G. c. 9. *Ubi, qui ante obsides, dederant, atque in deditionem venerant*. Ed. princeps *ditionem*. Ita passim in *ditionem rei digere*. Adi Duker. ad Florum l. I. c. 18. Aliud est *in deditionem tradere*, *in deditionem accipere*.

⁸ *Tiberius Gracchus*] Praenomine caret Leid. sec. Palatin. Caji. male. v. ad l. II. §. 14. Mox pro *ideo* Medicei, & Edd. Italicae *omnino*. Dein Petrensis in *decimo*, i. pro *obsidione* autem Arcerian. *obsidium*. Confer Keuchenium, & Freinshem. in Indice Flori.

⁹ *Perterriti*] *Perterriti*. SCRIV. *Perterriti* sic l. cum 4. Reg. 2. Hill. non *perterriti*. TENN. *Perterriti* jam ediderunt Paris. Wech. Sriverius in Ed. ult. Keuchenius & alii. atque agnoscunt mei omnes MSS. In Edd. Italicis deest haec vox. Dein *quamquam* non est in Voss. in Leid. pr. *quam* Leid. sec. *quamvis*. *Statim* non compareret in Hillensb.

¹⁰ *Tradiderunt*] Voss. 3. Hill. Y 2 de-

338 S. JULII FRONTINI
 fos primo initio aestatis ¹⁸ adgressus, inopia
¹⁹ compulit ad deditiōem.

Ann. 1. 3. 44. A. Ubi illac, quae
 dedi ante? CL. Abusa st. Bacch.
 2. 3. 126. Cum se excucurrisset illuc
 frustra seiverit. Nosque aurum ab-
 usos. Persa 2. 3. 10. Hoc argen-
 tum alibi abutar. Trinum. 3. 2. 56.
 Me, qui abusus sum tantam rem
 patriam, perro in divitiis esse.
 TENN. Abusus etiam Gudianus,
 Petrensis, & Palatin. cum Ed.
 Wechel. Abusi Leidenf. pr. Hil-

lensb. & Ed. Paris. Latere quid
 videtur. Dein primo deest in Leid.
 pr. Voss. Edd. Par. Wech. Vesal.
 18 Adgressus] 3. Reg. Voss. 2.
 Hill. aggressos. TENN. Et Ed.
 Paris.
 19 Compulit] Voss. 3. Reg. 3.
 Hill. consulit. TENN. Item Pa-
 latin. Gudianus, Leidenf. pr. &
 Ed. Paris.

C A P. V.

*Quemadmodum persuadeatur, obsidionem ¹ per-
 mansuram.*

EXEMPLUM I.

Clearchus Lacedaemonius exploratum habens,
² Thracas omnia ³ victui necessaria in montes
 comportasse, una quoque ⁴ ope sustentari, quod
 crederent, cum commeatus inopia recessurum,
 per id tempus, quo legatos eorum venturos opi-
 nabatur, aliquem ex captivis in conspectu iussit
 occi-

¹ Esse perm.] Tō esse caret Voss.
 unus Reg. 3. Hill. TENN. Ut i-
 nicio dixi, ejiciendum est tō esse
 auctoritate MSS. uti hic etiam a
 meis abest. persuadeatur in non-
 nullis, & Edd. pp.

² Thracas] Medicei, & Leidenf.
 scē. Thraces prave, ut notatum
 supra.

³ Victui] Victu MSS. SCRIV.
 Victu solae habent Edd. primae,
 nullus codex. V. ad l. 11. 4. 12.
 Dein una quidem Cantabr. tert.
 Mox in conspectu suo Petrenf. pro-
 bante Cl. Wasse inspectum eorum
 Leidenf. sec. Polyaeus ait, duo
 vel tria corpora mortuorum jam

ante Thracum in partes ab eo di-
 visas esse. l. 11. 2. 8. ubi vide Ca-
 saubon.

⁴ Ope sustentari.] Ita Cicero l.
 IV. ad Famil. Ep. 13. Casus meos
 aliorum opibus sustentabam. Ve-
 rum hoc loco parvum sane, &
 debile nimis auxilium vitam su-
 stentandi erat, quod constabat in
 opinione. Nec puto, auctorem
 ita locutum. Optime vero exhibet
 Palatinus spe sustentari. Hoc est,
 quod Poetae ajunt spes alit. Et,
 ne quem sua laude defraudem,
 ita ex ingenio coniecerat Cl.
 Wesselingius.

occidi, & membratim, tamquam ⁵ alimenti causa, in contubernia ⁶ distribuit. Thraces nihil non facturum perseverantiae causa eum credentes, qui tam detestabiles epulas sustinuisset experiri, ⁷ in deditionem venerunt.

II. ⁸ Tiberius Gracchus, Lusitanis dicentibus, in decem annos cibaria se habere, & ideo obsidionem non expavescere, Undecimo, inquit, anno vos capiam. Qua voce ⁹ perterriti Lusitani, quamquam instructi com meatibus, statim se ¹⁰ tradiderunt.

III. A. Torquato Graccam urbem obpugnanti, quum diceretur, juventutem ibi studiose jaculis &

⁵ *Alimenti causa.*] Unus *Alimenta*. TENN. Vaticanus, Medicei, & Edd. Italicae *alimenta*. Leidens. sec. *tamquam escam inter c.* Idem in fine *escas pro epulas*.

⁶ *Distribuit.*] *Distribui*. SCRIV. Omnes MSS. *distribuit*. Idem inventum fuit in fame Caesarianis. Caesar. III. Civ. c. 48. *Ex hoc genere radicis effectos panes, quum in colloquiis Pompejani famem nostris oblectarent, vulgo in eos jaciebant, ut spem eorum minuerent.* Ibidem c. 49. *Crebroque voces militum in vigiliis colloquiisque audiebantur, prius se cortice ex arboribus victuros, quam Pompejum e manibus dimissuros.* TENN. *Recepit distribui* Keuchenius, & post eum alii, & in meorum uno reperi. Ceteri omnes *distribuit*, quod rectum esse docui satis, ni fallor, ad l. II. c. 5. §. 46. *partiri* Leid. text.

⁷ *In deditionem venerunt.*] Leidens. pr. *in dedicationem*. Nil de his Polyaeus. Ceterum videtur ex Cl. Gronovii sententia, vel invitis MSS., reponendum esse *in ditionem venerunt*. Livius l. XXI. 38. *Voluntate in ditionem venerunt.* l. XXXVIII. 3. *Et quoque magna*

ex parte sine certamine in ditionem venit. Valgo *Deditionem*, etiam in Ed. Gronovii. l. XLV. 1. *Civitates omnes Macedoniae in ditionem Populi Romani venisse.* Caesar. l. VI. B. G. c. 9. *Ubi, qui ante obsides, dederant, atque in deditionem venerant.* Ed. princeps *ditionem*. Ita passim *in ditionem redigere*. Adi Duker. ad Florum l. I. c. 18. Aliud est *in deditionem tradere*, *in deditionem accipere*.

⁸ *Tiberius Gracchus*] Praenomine caret Leid. sec. Palatin. Caji. male. v. ad l. II. §. 14. Mox pro *ideo* Medicei, & Edd. Italicae *omnino*. Dein Petrensis *in decimo*, i. pro *obsidione* autem Arcerian. *obsidium*. Confer Keuchenium, & Freinshem. in Indice Flori.

⁹ *Perterriti*] *Perterriti*. SCRIV. *Perterriti* sic l. cum 4. Reg. 2. Hill. non *perterriti*. TENN. *Perterriti* jam ediderunt Paris. Wech. Scriberius in Ed. ult. Keuchenius & alii. atque agnoscunt mei omnes MSS. In Edd. Italicis deest haec vox. Dein *quamquam* non est in Voss. in Leid. pr. *quam* Leid. sec. *quamvis*. Statim non compareret in Hillensb.

¹⁰ *Tradiderunt*] Voss. 3. Hill. de-

& sagitis exerceri; Pluris eam, inquit, ¹¹ propediem ¹² vendam.

dediderunt. TENN. Habent quoque *dediderunt* duo Cantabrig. Vaticanus, & Palatin. cum Gudian. *dederunt* Cantabr. text. & Leid. sec. omnia Latine. *dediderunt* tamen cum Cl. Wasse hic verius puto. *Quamvis* etiam Vaticanus.

¹¹ Propediem] Leid. pr. *predidiam*. Hillensb. mix p. v. *mirissem munus*.

¹² Vendam] Tanquam servos, qui ex eo appellati, quod Imperatores captivos vendere, ac per hoc servare, nec occidere solent. Instit. 1. tit. 3. Justin. xi. c. 4. Captivi sub corona venduntur. Cato apud Gell. vii. c. 4. Ut populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eas, quam rem male gesta coronatus venias, TENN.

C A P V I.

De destructione praesidiorum hostium.

EXEMPLUM I.

Scipio, Hannibale in Africam reverso, quum plura oppida, quae ratio illi in potestatem redigenda dictabat, firmis praesidiis ¹ diversae partis obtinerentur, subinde aliquam manum submittebat ad infestanda ea: novissime etiam, tamquam ² direpturus civitates, aderat: deinde simulato metu, refugiebat. Hannibal ratus, veram esse ejus trepidationem, deductis undique praesidiis, tamquam de summa rerum ³ decertaturus ⁴, insequi

⁴ Vulgo DIMICATURUS.

¹ Diversae partis] Plane contrariae, Punicae. Mela 1. 1. Tanais a Septentrione ad Meridiem vergens in mediam fere Maeotida defluit: & ex diverso Nilus in pelagus. Plin. 11. ep. 5. Idem tamen, qui a se hanc austeritatem exigo, cogor id, quod diversum est, postulare, ut in plerisque frontem remittat. Justinus 111. c. 4. Sed oraculi diversa sententia fuerat. TENN.

² Direpturus] Leidens. pr. *repturus*. duo *directurus*. Medic. pr. *diruiturus*. supra etiam deest in Leid. sec. & Medic. sec. Mox

eius non habent Medic. sec. & Edd. Italicae. esse ejus deest in Leid. sec. dein *reductis* Leid. sec. pro undique in Medic. pr. *utrique*.

³ Dimicaturus.] Decertaturus. SCRIV. 3. Reg. Voss. 3. Hill. decuraturus. unus Reg. decertaturus. TENN. Dimicaturus in nullo MSO est, quare hoc ejeci, & reposui decertaturus, quod voluit Keuchenius, ex MSS. meis sex. Sed cum ceteri cum Ed. Paris. etiam habeant decuraturus, putem a Frontino esse relictum Decertaturus. Detertere est procliari, ut

qui coepit: Ita consecutus Scipio, quod petierat, nudatas propugnatoribus urbes, per Masinissam & Numidas cepit.

II. 4 P. Cornelius Scipio, intellecta difficultate expugnandi 5 Delminium, quia 6 omnium concursu defendebatur, adgredi alia oppida coepit; & evocatis ad sua defendenda singulis, 7 vacuatam 8 auxiliis Delminium 8 cepit.

III. 9 Pyrrhus, Epirotarum rex, adversus

10 II-

• Vulgo VACUATUM.

noster & alii passim: sed crebro in MSS. tum *decertare* consulum. v. ad l. 1. 10. 3. 11. 1. 12. 3. 4. 8. Adde Savaron. ad Nepot. Milt. c. 4. *acieque decernerent*: sic MSS. plures. in Edd. multis *contenderent*. Fraudi hic fuit librariis participium rarius. sed & Cicero passive *decretum*, pro debellatum, dimicatum sumsit ex doctissimorum virorum sententia l. x. ad Famil. Ep. 10. Immo eodem plane modo MSS. antiquiores, probantibus viris doctissimis, apud Nepot. in Hann. c. 10. *Classe erant decreturi*. Sequentia ab ita ad finem desunt in Petrensi, Vaticano, Gudiano, & Vossiano. Leidens. sec. per *Masinissam Numidam*.

4 P. Cornelius.] Praenomen non comparet in Mediceis; nec in Leid. sec. intelligitur autem Scipio Nasica, qui de Delmatis triumphavit. Confer. Pigh. in Annal. T. 11. p. 428.

5 Delminium.] Varie hoc legitur, aliis *Delminum*, aliis *Deluinum* scribentibus: quos frustra esse, c. 12. l. 14. Florus, & c. ultimo lib. 11. testatur. M o d. MSS. mei *Delminum*, *Deliminum*, *Delinium*, *Delmirum*, *Delivinum*, & *Delvinum*. Leidens. pr. & Cantabr. tert. tamen *Delminium*. Urbs haec triplici modo expressa est, *Dalmion*, *Delminum*, & *Delminium*. Consule viros doctos ad

Stephan. v. *Δάλμιον*, *Delminum*, & *Delminium* variatur ubique in MSS.

6 Omnium concursu] In Editione, qua usus est Pighius, legebatur *concurso omnium hominum*, unde putavit, melius esse c. o. *hostium* MSS. multi, & Edd. Italicae *concurso omnium*. Leid. pr. *omni concursu*. Si quid mutandum, malim *communi concursu*.

7 Vacuatam] Ed. Bon. *vacuatis*. Sanutus *evacuatum*. Hillensb. *evacuatum*. Medic. pr. *vacuam*. Scilicet rectum omnino est, quod uterque Leidens. Medic. sec. & Vossiani cum Cod. Pighii praebent *vacuatam*. *Delminium* feminino genere *urbis* nomine subintellecto, ut similia plurima. Ad G. J. Voss. de Anal. l. 1. c. 12. Sanct. in Minerva. l. 14 c. 4. v. *urbis*. Bersmann. & Burn. ad Ovid. Epist. Her. 1. 48. aliosque. Immo ipse noster c. 111. hujus l. §. 6. *Tarentum*, quae a praesidio Romano tenebatur.

8 Cepit] Pighius, in cuius edito libro non legebantur haec ab & ev. testatur, se in MSto invenisse *intercepit*, probatque. Non assentior. *cepit* recte retinent ceteri MSS. omnes.

9 Pyrrhus] Hoc exemplo caret Voss. 2. Reg. 1. Hill. alter Hill. alla manu addidit. TANN. Non habet quoque Gudianus,

¹⁰ Illyrios, quum civitatem, quae caput gentis erat, redigere in potestatem suam vellet, ejus desperatione ceteras urbes petere coepit; consecutusque est, ut hostes fiducia, velut satis munitae, urbis ejus ad tutelam aliarum dilaberentur. Quo facto revocatis ipse rursus omnibus suis, vacuum eam defensoribus cepit.

IV. Cornelius ¹¹ Rufinus Cos. quum aliquanto tempore ¹² Crotona ^a oppidum frustra obsidisset, quod inexpugnabile faciebat adsumpta in ¹³ praesidium ^b Lucanorum manus, simulavit, se coepto desistere: captivum ¹⁴ deinde, magno praemio sollicitatum, misit Crotona, qui, tamquam ex custodia effugisset, persuasit, discessisse Romanos. Id verum Crotonienses arbitrati, dimisere auxilia, destitutique propugnatoribus ¹⁵ inopinati, & invalidi capti sunt.

V.

^a Vulgo hic & infra CROTONAM & CROTONENSES. ^b Vulgo PRAESIDIA.

¹⁰ *Illyrios*] MSS. & Edd. quidam, ut solet, *Illyricos*. Deinde quae caput Graecis erat Leidens. pr. Dein est non agnoscit Leid. sec. Mox contra MStos vulgo ipse rursus rev. Tandem pro *vacuum* Scriverius in pr. Ed. notavit alias esse *vacuatam*, sed in altera *cavata*. Neutrum ego inveni; sed *evacuata* rursus, ut supra in nonnullis, in Mediceo pr. & Edd. Italicis Tuto *eam* hic abesse posset. c. 11. 5. *vacuum defensoribus cepit urbem* c. 9. 3. *vacua defensoribus castelli*.

¹¹ *Rufinus*] MSS. & Edd. qdd. *Ruffinus*. De eo idem refert Zonaras, alii aliter. V. Pigh. T. 1. Ann. p. 438. Gabriel Barrius de Antiquit. Calabriae l. iv. f. 1154.

¹² *Crotonam*.] Gudianus, Leidens. pr. Palatin. Petrensis cum Cantabr. sec. Hillensb. & Vossian. hic, & infra *Crotona*. Verissime. Vide ad l. 11. 3. 6. Apud

Justin. l. xx. c. 4. & ubique ferre in aliis auctoribus *Crotona* MSS. meliores. Deinceps e MSS. nonnullis *Crotonienses* dedi pro *Crotonenses*, ut *Carthaginenses*.

¹³ *Praesidia*] MSS. novem cum Edd. veteribus *praesidium*: quod cur mutatum sit, nescio. nos saltem antiquam scripturam restitimus. dein iidem quoque *manu* praeter Palatin. Vossian. a. m. pr. Hillensb. & Ed. Bonon. Rectum est *manus*. supra l. 11 c. 5. 37. ita correximus *acies*, quod abierat in *acie*. *manum* Gudian.

¹⁴ *Deinde*] Petrens. *Demum*, *mittit* Medic. sec. Pro *tamquam* Hillensb. *quasi*. Pro *effugisset* Ed. Rom. *fugisset*. Bonon. *fugisse*. *qui* in Medic. sec. & Ed. Paris. deest. In Edd. Italicis, & Wechel. ponitur post *effugisset*. Mox vero Medic. sec. & Ed. Rom.

¹⁵ *Inopinati & invalidi*.] *Inopinati*.

V. Mago, dux ¹⁶ Carthaginiensium, victo Cn. Pisone, & in quadam turre circumsepto, suspicatus, ventura ei subsidia, perfugam misit, qui persuaderet adpropinquantibus, captum jam Pisonem. Qua ratione deterritis eis, reliqua victoriae consummavit.

VI. Alcibiades in Sicilia, quum Syracusanos capere vellet, ex ¹⁷ Catinensibus, apud quos tunc exercitum ¹⁸ continebat, quemdam exploratae solertiae submisit ad ¹⁹ Syracusanos. Is in publicum

CON-

^a Vulgo CATANENSIBUS, CATANENSES, CATANAM. ^b Vulgo SYRACUSANIS.

pinati invalida capti sunt MSS. Fuit fortasse inopinati vi. valida capti sunt. SCRIV. Et verum puto IDEM Cur. post. Neque dubitat de hac correctione Keuchenius. Nec renuo. posset etiam inopinata vi invalidi. Sic inopinatares, inopinatum malum patim. Inopinatum bellum l. 1. 1. 8. MSS. mei vulgatum retinent. Cl. Wasse putat 70 & delendum esse.

¹⁶ Carthaginiensium] Medic. sec. Atheniensium. Dein circumspetto Leid. sec. & Ed. Rom. circumspetto Palatin. Gudian. & Voss. In fine Medic. sec. reliquias victoriae, me non probante. Reliqua belli, rei &c. saepissime. v. ad 11. 7. 13. Ceterum an Cn. an C. Pisone scribendum sit, dubito, vel potius nescio. Sanutus Cn. agnoscit.

¹⁷ Catanensibus] Voss. 2. Reg. Cateniensibus. unus Hill. & Reg. Catiniensibus. quartus Reg. Catiniensibus. Sic infra & pro Catanam, Catinam & Catenam. Graeci omnes Κατάνησιν scribunt. TFNN. Cathoniensibus, & infra Cathonienses, Catiniensibus, Cataniensibus MSS. & Edd. VV. solus Palat. Catiniensibus & Catinenses. Cathinensista men Gudianus. Catinam etiam longe plurimi. aliqui Cateniam vel Cataniam, habent. Primo certum est,

Latinos ex Graeco Catana fecisse Catinam. Vide ad Obsequentem c. 92. Bernecc. ad Justin. IV. 3. Spanhem. de Praest. Num. p. 84. Ed. prioris. atque ita in vetustissimo Codice Lactant. l. II. c. 4. Catanam vulgo quoque apud Livium l. XXVII. 8. sed MSS. Voss. Catinam. Et licet noster frequens sit in retinendis terminationibus Graecis, non tamen id temere factum ab eo puto in medio vocis; alioquin id exemplo Silii l. XIV. 196. posset defendi. Verum omnium recentiores sunt MSSi, in quibus hic a servatur. Dein dubito, num praefendum sit Catinienses. Nam ut ab Αθηναίους sit Athenienses, sic Κατάνησιν foret dicendum Catinienses auctoritate praesertim MSSorum sed reperitur etiam Graece Κατάνησιν (Vide Berkel. ad Stephanum) hinc Latine Catiniensis; ut apud Cic. l. III. in Verr. c. 43. aliosque. quare hoc retinui, licet magis inclinem in Catiniensis.

¹⁸ Continebat] Voss. continubat. Deductus Petrens. pro introductus. ut vi obprimerent Leid. sec. sua loco 78 ipsorum Petrens. unde non male Cl. Wasse scribendum conjicit rel. sua ipsorum urbe.

¹⁹ Syracusanis] 4. Reg. Voss.

concilium * introductus, persuasit, infestissimos esse Catinenses Atheniensibus, &, si adjuvarentur a Syracusanis, futurum, ut obprimerent eos & Alcibiadem. Qua re adducti Syracusani universis viribus Catinam petitori processerunt, relicta ipsorum urbe; quam a tergo adortus Alcibiades desolatam, ut ²⁰ speraverat^b, afflixit.

VII. ²¹ Cleonymus Atheniensis Troezenios, qui praesidio ²² Crateri^c tum tenebantur, adgressus, tela quaedam, in quibus scriptum erat, venisse se

* Vulgo CONSILIUM. b Vulgo SUPERAVERAT. c Vulgo CRATERUM TENEBANT.

3. Hill. ad Syracusanos. TENN. Cantabr. Bibl. publ., Leidens. pr. Medicei, Gudian. Ed. Paris. *submit* ad Syracusanos. Petrensis *misit* ad Syracusanos. Leid. *tec. submit* Syracusanum. Unice verum puto, *submit* ad Syracusanos i. e. clanculum ad eos misit. Aliud notat *submittere* cum Dativo. Non intellexit Keuchenius, qui hoc inventum in Ed. Paris. ut vitiosum, proscripsit. Polyæn. l. 1. c. 40. 5. ἀνδρὰ καταναίων πρὸς αὐτῶν καθήκειν ἐς Συραχάδας. Vide illic Casaubon. Ceterum Thucydides hoc Strategema Nicias & Lamacho tribuit, digresso jam ex Sicilia Alcibiade l. vi. in f. Vir doctus autem mallet quos a tergo adortus.

²⁰ *Superaverat.*] Sic vulgo male editur nunc pro *speraverat*, ut bene citavit Casaubonus, & est in omnibus, excepto Mediceo pr., MS. ac Edd. ultima Scriveriana prioribus, in quam sine dubio typothetarum culpa irrepsit. Securus tamen id secuti sunt Keuchen. Tennulius, alique. Supra quoque *concilium* reposui pro *consilium*. Adi notata ad c. 2. huius libri § 6.

²¹ *Cleonymus Atheniensis*] Polyæno l. 11. vocatur Κλεώνυμος Λακεδαιμονίων βασιλεὺς Qua-

re divinus Casaubonus vocem *Atheniensis* vel induendam vel emendandam mutandamque hic esse docet. TENN. Inducendam omnino hanc secundam vocem cum Scriverio & Maasvicio ad Polyæn. l. 1. c. 29. ubi videndus, judico. MSS. tamen retinent constanter. Keuchenius edidit *Atheniensis Troezenios*. Nonnulli *Cleominus*, unus *Cleomenis*. Edd. pp. *Cleomius*, duo *Cleomenes*, unus *Geoninus*. Dein Medicei corrupte *Trecentos*. Edd. pp. *Troezenos*.

²² *Craterum*] 4. Reg. 3. Hill. *Graterum*. Voss. *Graterii*. Hinc celeberrimus Graevius, & doctissimus Ottwinus. *Qui praesidio Crateri tenebantur*. Nam in vulgata nullus est sensus. Ceterum a Polyæno non Craterus, sed Eudamidas vocatur. TENN. Vocatur quidem Eudamidas, sed ille erat στρατηγὸς Κρατερῶν, ut bene emendavit Maasvicius. Ceterum eodem modo emendanda haec esse Lipsius & Vossius ad libri sui marginem adscripserant, quod egregie comprobatur a MS. Petrensi, in quo *tenebantur*, & Leid. *tec. tenebantur*. Medicei, & Ed. Rom. *praesidium*. Ed. Bonon. *In praesidium Craterum* i. Verissimam judico doctorum virorum correctionem, nisi mecum malis qui *praesidio Crateri tum tenebantur*.

fe²³ ad liberandam eorum rempublicam, intra muros jecit; & ²⁴ eodem tempore captivos quosdam, conciliatos sibi, remisit, qui Craterum²⁵ detractarent. Per hoc consilium seditione intestina apud obsessos²⁶ conciliata, admoto exercitu potitus est²⁷ civitate.

¶ Vulgo DETRECTARENT.

bantur. Tenere aliquem praesidio pro habere praesidium ejus in urbe, Latinum non puto.

²³ *Ad liberandam eorum rempublicam.]* Sic Scriverius dederat in ultima editione, sed in priorē edidit *liberandum*, ut Wecheilius, Stewechius, aliique. & habent quoque Medicei, & Petrensis cum Cantabr. text. sic vulgo infra l. iv. c. 5. 21. *ad patientium mortem*; Livius l. xxvi. 43. *ad urbem unam oppugnandum*, lib. xxxviii. 3. *ad tentandum ultimam spem*. Caesar de B. Civ. l. i. c. 34. *ad occupandum Massiliam*. Justin. l. xxii. c. ult. *ad persequendum belli reliquias*. plura exempla vide apud Sanctium & Petizon. in Minerva l. iii. 8. 51. Verum, cum omnia sint dubiae auctoritatis, & certe infra, & in Caesare, ac Justino MSS. a me visi, saltem plerique cum Edd. primis Gerundivum in fem. gen. agnoscant, nusquam hoc intruderem, sed contra plerosque & veteres sequerer codices. Hic *liberandam* etiam est in ceteris omnibus & Edd. Rom. & Bonon. Paris. aliisque. Vide e-

tiam supra ad l. ii. 13. 8.

²⁴ *Eodem] In eodem t. Leid sec. dein Medicei sec. jam apud obsessos.*

²⁵ *Detrectarent] 2. Reg. 2. Hill: Voss. Detractarent. unus Reg. Detraherent. Vulgata praestat. Sallustius Jug. c. 43. In victoria vel ignavis gloriari licet: adversae res etiam bonos detrectant. Auctor corruptae eloquentiae c. ii. Fore enim arbitrabar, ut a laudatione eorum digressus detrectarem Poetas, atque carminum studium praeferneret. TENN. Detraherent quoque Cantabr. text. decertarent Medic. sec. Sed detractarent Palatin. Petrenf. Medic. pr. Leid. sec. Edd. Rom. & Bonon. & Paris. Recte: vide ad l. i. i. 9.*

²⁶ *Conciliata] MSS. concitata. Scriv. Mei omnes retinent conciliata. Consule Heinsium ad Vellej. l. ii. 56. Invidiam conciliatas. Sed praecessit hic conciliatos.*

²⁷ *Potitus est civitate] Petrensis. Vossian. Leidenf. prim. civitatem. Adi notata ad l. ii. 8. 6.*

C A P. VII.

De fluminum derivatione, & vitiatione aquarum.

P. Servilius, ¹ Isauram oppidum, flumine, ³ ex quo hostes aquabantur, averso, ad deditiōnem siti compulit. II.

¹ *Et vitiatione aquarum.]* Lege. quod probat & confirmat extremo periculo, & vitiatione. a. mum hujus capituli exemplum.
Y 5 MOD.

II. C. Caesar in Gallia ⁴ Cadurcorum civitatem, amne cinctam, & fontibus abundantem, ad inopiam aquae ⁵ redegit, quum fontes cuniculis aver-

MOD. Index hujus capituli procul dubio depravatus. quod enim vulgo editur, *De fluminum derivatione, & vitiatione aquarum*; ad neque idonea sententia fit, neque mentem auctoris exprimit. Corrigo igitur, *& vitiatione aquarum*. neque enim de vitanda, sed de corrumpeunda, inficienda aqua hic agebatur. quod & res ipsa, & quod subditur, Clisthenis strategema clamat; his verbis: *non afflicta fuit vestigia aquam elleboro corruptam*. STRW. *Vitiatione*, MSS. plerisque consentientibus, jam ediderat Bononiensis. *convitiatione* Rom. Edd. *vitiatione* Leid. sec. ut in Caput elencho; ubi vide, quae notavimus.

2 *Isauram*] Palatin. *Sauram*: quomodo illa urbs hodie adpellari creditur? Plerique cum Ed. Paris. *Sisauram*. Varie autem haec urbs enuntiatur. *Isaura* Ammiano Marcell. Plinio, Stephano, & Strabea, sed duobus posterioribus in Neutro genere num. plur. Hic autem in Leid. sec. *Sisaurum*, pro *Isaurum*: quomodo vulgo nunc apud Florum editur l. III. c. 6. *Isaurumque ipsam arcem Cilicis*: sed in Vott. Edd. ibi *Isauram* est, uti & in uno Leidens. *Isauram* retineo. Consule Vales. ad Ammian. l. XIV. c. 8. & Commentar. ad Stephanum. Ceterum hic Servilius dictus est *Isauricus*, non *P. Valerius*: ut negligenter tradit Keuchenius.

3 *Ex quo*] *Ex quo* Medicei, & Edd. Italicae. *in dedit*. Leid. sec. Deest praepositio in Leid. pr. *sus* pro *sibi* Gudian. Palat. & Voss. *sibi sibi* Leid. pr. Praenomen *P.* abest a Leid. sec. uti statim a Cas-

fare nomen *Casi*. quod etiam illic non agnoscit Medic. pr.

4 *Caduceorum*] Nulla in re magis ineptiunt librorum descriptorum, quam in populorum nominibus; quos illi saepe novos dant, interdum non secus atque Peliam recoquunt. Emendandum ex historiis ejus aevi, *Cadurcorum civitatem*. Hi Cadurcenses quoque post appellati, ut videre est in Itinerario. Caesar VII. belli Gallici: (c. 41.) *Senones, Parisios, Pictones, Cadurcos*. Ibidem, *Lutetum Cadurcum summae hominem nudaciae*. Iterum libro eodem, *Rutenos, Cadurcosque ad fines Volgarum depulandos misit*. Hinc videre est, non temere nos in restitutione hujus loci versatos. qui voluit, adjungat *Prodomacum* lib. II. c. 7. Plinium lib. IV. c. 19. Strabonem lib. IV. Meminit horum Mantuanus quoque:

*Alverni, Meldique simul, for-
tesque Cadurci.*

Narbonensis Provinciae Galliae, & Aquitaniae populi, & civitas Episcopalis in provincia Bituricensi Caors. STRW. *Cadurcorum* Ita legendum. vulgo *Caduceorum*. SCRIV. *Cadurcorum*. Sic lege cum Stewechio, 3. Hill. quanquam 4. Reg. & Voss. exhibeant *Cadurcorum*. TENN. *Cadurcorum* jam olim recte emendavit Ortelius: immo non aliter editum est in Edd. Rom. Bonon. & Parisiensibus quibus adstipulantur Vaticanus, Petrensis, & Leidens. sec. *Cadurcorum* Palatin. ceteri *Caduceorum*. Illud *Caduceorum* natum in Welchii officina.

5 *Redegit*.] Duo redigit. item advertit cum Ed. pr. male.

avertisset, & fluminis ⁶ usum per sagittarios arcuisset.

III. ⁷ Q. Metellus, in Hispania citeriore, ⁸ in castra hostium, humili loco posita, fluvium ex superiore parte inmisit; & subita inundatione turbatos, per dispositos in hoc ipsum insidiatores, cecidit.

IV. ⁹ Alexander apud ¹⁰ Babylona⁶, quae ¹¹ media

^a Vulgo L. ME⁶ & Vulgo BABYLONEM.

⁶ *Usum arcuisset*] Rara locutio, *Arcere usum* pro *hostes arcere usum*. MSSi tamen constanter id retinent; sumendumque active, quasi dixisset *utentes ipsos hostes*, ut apud Livium l. xxvi. 41. *Arceamus transitum hostis*, pro *hostes transitu*. Lucan. l. x. 489. *Aditus arcere*; quod, ut dixi illic, defendi posset; si sumas pro incursionibus hostium. Sic clare Cicero Philip. v. 4. *Aditus hostium prohibentur castellis*. Alii in Lucano jam ediderunt *aditum*.

⁷ *L. Metellus*] MSS. Q. Metellus. SCRIV. L. Met. Sic omnes MSS. minus uno Regio, qui dat Q. Metellus. TENN. Caret praenomine, ut solet, Leid. sec. sed Palatinus, ambo Medicei, & Edd. Romana, ac Bononiensis Q. recte omnino: nam sine dubio intelligit Q. Metellum Macedonicum, qui res in Hispania optime gessit. de quo videndi auctores, quos citant ad Florum l. ii. c. 17. Metellus ille, cui ex Macedonia cognomen, meruerat & Celtibericus fieri (ita dant quoque MSS. Leidd.) & quae nos ad iuximus ad l. i. r. 12, ubi viriose Metellus Pius vocatur. Adde Valer. Maxim. v. i. 5.

⁸ *Castra hostium in humili loco* p.] Tò in hic minus convenit, quare ante castra posui. Atque ita sanum hoc exemplum, cui vitium subesse arbitrabatur Modius, sed arbitrabatur sanum.

Postea me verum coniecisse ex MS. membranis comperi, in quibus ita diferte exscriptum. SCRIV. Car. post. Ut reposuit Scrivenerius, MSS. omnes, & Edd. Veteres. perperam Wechel. Mod. Stewech. Velal. Edd. *castra hostium in h. Medic. pr. & Ed. Bonon. in castra h. in humili*.

⁹ *Alexander*] Notandus hic est Frontini lapsus, qui Alexandro tribuit, quod fecit Cyrus, testibus Herodoto, & Xenophonte, Polyacno, & pluribus. Babylon vero Alexandro adveniienti ad urbem statim ultro est dedita; ut ex Plutarcho, Arriano, Curtio, aliisque liquet. Consule omnino Freinshem. ad Curt. l. v. i. 17. *Babylona procedens Alexandro Maxaenus cum adultis liberis supplex occurrit, urbem seque dedens* &c. sic alibi Croeso tribuit, quod egerit Cyrus; Cyro, quod perpetraverit Darius; similiaque. Contra Alexandri canalus Pallacopae ostia obstruens amnem in veterem alveum redegit. Vide Arrian. l. vii. p. 21. Fossa autem haec a Cyro ducta vocabatur dein βασιλειῶν ποταμός, vel διώρυξ. ut apud Polybium, & Ptolemaeum l. v. c. 20. Verum major etiam error est in exemplo sequenti; si auctor quidem ita reliquerit. Quippe Semiramis, quae Babyloniam condidisse dicitur, cuiusque urbs fuit primaria, tali Strategemate

ad.

dia flumine Euphrate dividebatur, ¹² fossam pariter & aggerem instituit, ut in usum ejus existimarent hostes ¹³ egeri terram. Atque ita subito flumine averso, per alveum veterem, qui siccatu ingressum praebebat, urbem intravit.

V.

adversus Babylonios usa esse non potuit: Contra in eorum usum fossas, & alveos ex Euphrate derivavit, ut & Nitocris Babyloniorum item regina. Vide Herod. l. i. c. 185. Strabon. l. xvi. init. & Polyæn. l. vii. c. 26.

¹⁰ *Babylōnem*] 3. Reg. Voss. i. Hill. *Babylona*. amat enim Frontinus Graecam terminationem. ut *Perfida*. *Enipea*. *Strategematon*. TENN. Uterque Leidenſis, ambo Medicei, duo Cantabrig. Palatin. Hillensb. & Ed. Paris. *Babyloniam*. ut aliis, etiam Graecis, crebro haec urbs vocatur. Vide ad Justin. i. 2. *Haec Babyloniam condidit*. verum tamen *Babylona* edidi; ut etiam habet Gudianus. Sic ex *Perfida* fecere supra *Perfidiam*; ex *Enipea*, *Enipeam*; & alia.

¹¹ *Media flumine*] *Medio fluvio* MSS. SCRIV. Verius ait esse Keuchenius, & sincerius, quod praebent Scriveriani, quia Ptolemaeo *διὰ Βαβυλῶν & πένων* audit. Mei omnes retineant *Media*. eodem sensu, & elegantius. quamvis non ignorem, saepissime occurrere *medium amnem*, *flumen*, &c. de eo, qui interfuit locum. Sed jungendum hic *media dividebatur*. Horat. i. Serm. i. 100.

at hunc liberta securi

Divisit medium.

per mediam urbem fluens Justin. l. xi. 8. 3. *fluvio* Medic & Edd. primae; *a flumine* Medic. pr.

¹² *Fossam*] Edd. Italicae *fossas*. dein *gentes & hostes* Medic. pr. *veterem* deest in Leid. sec. *averso* *perperam* Voss. in seq. exemplo Petrenſ. non habet *eodem Euphrate averso*.

¹³ *Egeri terram*] Ita scribo de conjectura, cum libro *aggeri* habeant. suspicor etiam, tertio exemplo vitium subesse. MOD. In Parisiensi editione erat, *aggeri terram*, quod aliis non placet. Verumtamen, quamquam ferri hoc poterat (usitata enim scimus Plauto, aliis Rom. scriptoribus, *aggerere bona*, *aggerere aquam*, *aggerere herbas*;) nobis tamen libet verum esse, *aggerari terram*. Ex multis testimoniis, quae suppetunt, pauca tantummodo dabimus. Q. Curtius lib. iv. *Profundum mare, quod vix divina ope posset impleri: quae saxa tam vastas, quas tam proceras arbores posse reperiri: exhaustas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur*. Arnobius libro primo *Adversus gentes: Quas gentes famem senserint horridam, & aggerata interierint vastitate*. Apulejus secundo de Asino: *Ac sic aggeratis in cumulum stragulis & effutis in cubitum*. STEW. *Egeri* Ita Modius: cum vulgo esset *aggeri*. Stewechio *aggerari* placet. SCRIV. *Egeri*. Sic omnes MSS. exhibent. & plerique sic c. 8. n. 1. quod tamen sibi Modius tribuit. Stewechius *aggerari* multis probat exemplis. TENN. Ex Stewechii conjectura longius procedit Keuchenius, & conjicit *aggregari*, verissima, ut ait, emendatione. quia apud Apulej. l. ix. Mil. *In rectum aggregata cumulum*. Hinc vide, lector, quantas turbas depravata possit movere Editio. *Aggeri* enim inveni in sola Ed. Welchiana. Ceterae cum MSS., ut debent *egeri*. *Egeritur terra, & effoditur ad fossam, & aggerem* fa-

V. Semiramis adversus eosdem Babylonios, eodem Euphrate averso, idem fecisse dicitur.

VI. ¹⁴ Clisthenes Sicyonius ductum aquarum in oppidum ¹⁵ Crisaeorum ¹⁶ ferentem rupit: mox adfectis siti restituit aquam elleboro corruptam, qua

¶ Vulgo CRISEORUM.

facienda. Livius l. xxxviii. 7. *Non solum sub terra fodientes, sed egerentes etiam humum fefellerunt hostem.* Ovid. l. vii. Met. 243. *egesta scrobibus tellure,* & alii saepius: Infra rectum esse contra aggeri suo loco docebimus.

¹⁴ *Clisthenes*] Palatin. *Clasthenes* alii aliter, & inepte. *Sicyonis* Medic. pr. *Sicyonatus* Perr.

¹⁵ *Criseorum*] Forte *Cyrraeorum*. SCRIV. Ed. pr. *Scribe Crissaeorum* IDEM. Ed. sec. *Criseorum*. Sic omnes MSS. unus Reg. *Crisaeorum*. Stephanus. *Κρίσαι πόλις Φακίδος*. Τὸ ἐνικὸν *Κεισαῖον*. Sriverius *Crissaeorum*. Polyaeus lib. vi. hoc Strategema ab Amphictyonibus patratum ad urbem *Κύρραι* narrat. Hinc Freinsheimius docet *Cirrham* & *Crissam* eandem urbem ex Pausania pag. 684. inde bellum Criseum in Justinii prologo tertio. TENN. *Criseorum* Edd. Italicae. *Triseorum* Ed. Paris. *Criseorum* Leid. sec. Ortelius coniecerat quoque *Cirraeorum*. Saltem a *Κίρραι*, *Cirra*, ut vocatur, foret deducendum *Cirrhacorum*. Sed optime docuerunt jam dudum viri docti, rescribendum esse per diphthongum *Crisaeorum*, sive *Crissaeorum*. *Cirra* enim, & *Crisa*, seu *Crissa* eadem est: unde hoc bellum a Sicyoniis ductu Solonis & Clisthenis gestum vocatum fuit *Κεισαῖον*, *Crisaeum*. Praeter Freinsheim. ad Florum l. ii. c. 20. ad etiam Kuhnium ad Pausan. l. x. c. 37. Maasvic. ad Polyaeus. l. iii. s. vi. 13. & Longuerue ad Institutum. Ut verum tamen fatear,

mallem cum aliis *Cirrhacorum*; si MSS. addicerent, ex Demosthene, Aeschine, aliisque. Nam praeter Pausaniam, & Justinum ceteri Geographi *Cirrham*, & *Crissam* distinguunt, non vero eadem faciunt.

¹⁶ *Affectis*] Ita lego: vulgo *affectus* SCRIV. Hanc restitutionem pro sua vendicans Keuchenijs recepit quoque, & dein ceteri praeter Vesal. Nec mirum. nam *affectus* typothetarum modo error fuit in Edd. Modii, & Stewechii. Operae pretium tamen Casaubonus etiam duxit hoc monere: *affecti* Ed. Wechel. *astratis siti* Leidens. sec. In Leidensi text. haec duo verba non leguntur. Et sane nec Pausanias, neque Polyaeus oppidanos interim siti laborasse memorant. Contra Pausanias dicit, eos Clisthenem elusisse, & aquam pluviariam in cisternas collectam bibisse; ac tunc demum de hoc Strategemate illum cogitasse. Pro his quoque verbis *affectis siti* in Vaticana *factis suis*, & in Edd. Romana, & Bononiensi exaratum est *refectis tubis* (de quibus tubis, seu fistulis vide Columell. l. i. c. 5. Polen. ad Frontin. de Aquaeduct. Art. 20. & omnino SCtum Art. 129.) In primo autem Cod. Mediceo legas *Μοχρὸν αλveis suis restituit aquam*; quod ipsum simpliciter dicit Pausanias, *Ὁ δὲ τῷ ἐμβόρῳ τῆς ρίζας ἐμβαλὼν ἐς τὸν Πλεῖστον ἐπειδὴ ἰκανῶς τῷ φαρμάκῳ τὸ ὕδωρ ἠσθετο ἔχει, ἀπέστρεψεν αὐτοῖς ἐς τὸν ὀχετόν.* i. e. restituit

qua usos profluvio ventris ¹⁷ decipiens, cepit.

tuit aquam inalveum, sive canalem, & aquaeductum resectis scilicet tubis. Unde nota quoque contra Keuchenium, qui hic multa ἀπροσδιούτως de elleboro congeffit, non fuisse semen ellebori, sed ipsas radices, καὶ πολὺ πλεονάζοντι Ἀντικύρῳ συλ-
λεχθῆναι, ut ait Polyaeus.

¹⁷ Decipiens] Sic MSS. unus Hill. Deinceps. Freinsheimius Descriptentes. divinus Casaubonus ad Polyaeum, Repens vel ingens. ut apud Graecos ἀγέρροια ἀκρατὴς. Sic ut profluvio sit primi casus. Aquas autem non semel veneno infectas apparet ex Lucano IV. v. 320.

O fortunati, fugiens quos barbarus hostis

Fontibus immisso bravit per rura veneno!

Seneca II. de ira c. 8. Non descripsit violatos fontes venenis, & per silentiam manu factam. Lipsius de magnitudine Romana fol. 320. ut candorem P. R. in bello probet, videtur contendere, unum modo M. Aquilii exemplum occurrere, quod est apud Florum II. c. 20. Contra fas Deum morisque majorem medicaminibus impi-

ris, in id tempus sacrosancta Romana arma violasset. ΤΕΝΗ. Descriptentes coniecit quoque Gruterus. Rubenius l. 11. Elect. c. 29. Descriptentes vel deinceps, quomodo etiam Lipsius voluit, ut est in Hillensb. MSto. Scriberius in curis posterioribus desides; Maasvicius decumbentes, quia Polyaeus dicit Τὴν Κίρραν πόλιν ἔλαβον, περιέραν τῶν πολεμίων; ubi praecesserat jam Κίρραῖοι πύοντες ἀλεφθεύοντα τὰς γαστέρας καὶ πάντες ἐκλυθέντες ἔκπευον. Pausaniae verba sunt καὶ οἱ μὲν ὑπὸ ἀπαύστῃ τῆς ἀγέρροιας ἐξέλιπον οἱ ἐπὶ τῇ τεύχεσσι τὴν φρεσίν. Ἀμφικύοντες δὲ ὡς εἶλον τὴν πόλιν. &c. Fortisan exciderunt hic quaedam. Mediceus pr. cepit decipiens. Leidenf. pr. decipiens exit. Petrensis quae usus profluvio ventris decipientis cepit. Incertissimis conjecturis indulgere non vacat. Aliter hario-
lari possemus desidentes prae continua alvi exoneratione. Quod verbum hac in re adhibet Celsus I. 11. c. 10. & I. 14. c. 18. In torminibus frequens desidendi cupiditas est.

C A P. VIII.

De ¹ injiciendo obsessis pavore.

EXEMPLUM I.

Philippus, quum ² Prinasum ³ castellum nulla vi capere posset, terram ante ipsos muros ad-

³ Vulgo TRINASSUM.

¹ Injiciendo] Medic. pr. immit-
tendo o. pavorem.

² Trinassum castellum nulla vi
capere posset] Vidi editiones, quae

Trinassum appellarent. alii Tri-
nassum. & gentiles ejus Trinasseos
vocasse videntur. Ad Stephanum,
& alios. & pro nulla vi, substi-
tue;

3 adgressit, simulavitque agi cuniculum. 4 Castellani, quia subrutos se existimarant, dederunt.

II. Pelopidas Thebanus Magnetum duo oppida simul obpugnaturus, non ita longo spatio di-

4 Vulgo CASTELLANIQUE.

tue, nulla vi. operarum nempe culpa mendum illud onatum est. STEW. Trinassum. Sic l. 1. Reg. 3. Hill. Stewechio probatur. & creditur idem locus, qui Stephan. Τρίνησσα τόπος Φρυγίας, τὸ ἐθνικὸν Τρίνησσαϊ. 2. Reg. Crinassum. Voss. Crinassum. quatuor Reg. Ternassum. TENN. Trinassum vel Trinissum legit quoque Keuchenius, & confirmant MSS. nonnulli. Tecnassum, Tecnassum, Trinassum, Ternassum, Cernassum, Crinassum, Crinassum alii. Sed omnino rescribendum erat Prinassum vel Prinassum, quod ultimum praetuli, quia MSS. unicum tantum habent. Quomodo hanc urbem Cariae, seu Peraeae, a Philippo Demetrii filio captam nominant idem Strategema narrantes Polybius l. xvi. p. 1017. Ed. Gron. & Polyaeus l. iv. Strateg. c. 17. ubi videndus Maafvicius. Nuda vi, quod invenerat in Modii Ed. Stewechius, est nec in aliis Edd. nec in ullis MSS.

3 Aggressit] Egressit. SCRIV. Duo Reg. 1. Hill. Egressit. Voss. 2. Hill. 2. Reg. Ejecit. TENN. Ubique librarii, confuderunt τὰ αἰγερὲς, & εἰγερὲς, αἰγερὲς, & εἰγερὲς. Quare, licet plurimi MSS. & Edd. VV. exhibeant egressit, ejecit, egisset, nihilominus retinenda hic loci est vulgata lectio. Non enim egressit terram agendo cuniculum; sed aggressit terram ante muros, simulans se agere cuniculum, cum interim aliunde terram huc comportari in speciem jussit: unde e Glossa in Leidensi tertio advexit. Clare hoc testantur auctores. Polybius:

Τὰς μὲν ἡμέρας ψόφον ἐπέειπε κατὰ γῆς, ὡς ἐγγυρῶν τῶν μεταλλῶν. τὰς δὲ νύκτας ἔκωθεν ἔφειρε χεῖν, καὶ παρὶς αὐτῶν τὰ εἰσὶν τῶν ὀρυγμάτων. &c. Polyaeus: Νύκτας δὲ αἰέλουσι τὰς στρατιώτας ἀπὸ τρυφῆς οὕτως ἢ δεκά ἐκ τῶν βαθείας φάργγος ἀνακαμίζοντας χεῖν μεταβάλλει πρὸς τὴν εἰσὶν τῶν ὀρυγμάτων. Εἰπεὶ δὲ πολὺς χεῖς ἐγγυρῶν σωρηδὸν &c. Aggerere est aliunde congerere. Egerere est effodere, aut inferiore loco adtollere, ut supra vidimus.

4 Castellanique] Castellani, quod s. s. e., tradiderunt MSS. SCRIV. Voss. 3. Hill. 3. Reg. Castellani quia subrutos. 1. Reg. subreptos. TENN. Barthio conjecturam turpiter rursus sublegit Keuchenius ex Advers. l. xiv. c. 9. Castellani, qui ita s. s. existimant, dederunt vel dederunt. Primo quia confiderenter eieci auctoribus MSS., etiam meis quatuor vel quinque, & Edd. primis. pro quia in Medic. pr. quod. Edd. primae non habent, sed affirmantes tantum. Subrutos quoque est in MSS. nostris octo, & Ed. Rom. e vulgari librorum lapsu. Dein existimarent MSS. tres. existimarent Leid. pr. existimarent Leid. sec. Omnes autem dederunt praeter Leid. sec. dederunt scilicet se. Quare cetera vulgata tutius retinemus.

5 Magnetum] Medic. sec. Magnetum. Leid. sec. magna tamen. dein non tam ita ambo Medici, & Edd. Italicae, ac Paris. Leid. sec.

distantia, quo tempore ad alterum eorum exercitum admovebat, praecepit, ut ex composito ab aliis castris⁶ quatuor equites coronati, notabili alacritate velut victoriam⁷ adnuntiantes, venirent. Ad cujus simulationem⁸ curavit, ut silva, quae in medio erat, incenderetur, praebitura speciem urbis ardentis: praeterea quosdam, captivorum⁹ habitu, eodem¹⁰ iussit perducere. Qua adseveratione perterriti, qui obsidebantur, dum in parte jam se superatos¹⁰ existimant¹¹, defecerunt.

III. Cyrus, rex Persarum, incluso Sardibus Croeso, qua praeruptus mons¹¹ nullum aditum praestabat, ad moenia malos¹² exaequantem altitudinem jugi subrexit; quibus simulacra hominum

^a Vulgo EODEM HABITU. ^b Vulgo EXISTIMARENT.

sec. non tamen ita. Medicei etiam longinquo. Leid. sec. l. sp. destinato dist.

⁶ Quatuor equites] vi. MSS. SCRIV. Quatuor equites] Sic omnes MSS. quae lectio probatur a Polyaeno l. 2. in Pelopida (c. 4. §. 1.) Τέτραρες ἵπποις ἐκτεταμένους δέοντας, ut legit divinus Casaubonus. TENN. Male etiam Mediceus sec. vi. cum Sanuto.

⁷ Annuntiantes] MSS. decem, & Edd. Rom. Bonon. Paris. Wechel. nuntiantes: quod aequum est, nec mutatum oportuit. Retinui nunc tamen ob Cod. Vossianum, qui solus ita exhibet.

⁸ Curavit] curarent. Leid. sec. pro captivorum Cantabr. text. eorum.

⁹ Eodem habitu] Eorum MSS. SCRIV. Eorum Medic. pr. & Edd. Italicae cum Sanuto. Sed quid? an captivos equitum coronatorum habitu iussit perducere? Ridicule. Cantabrigienses, Leiden-
[?] Gudianus, Vossianus, Hil-

lensb. Medic. sec. Edd. Paris. Wechel. & Vesal. habitu eodem. Optime, si modo distinguas ita quosdam, captivorum habitu, eodem j. p. Non habebat captivos, sed simulabar: quare quosdam captivorum habitu iussit perducere eodem scilicet loci ad urbem obsesam. atque hoc ordine ea verba adduxit ad c. l. Casaub. l. iv. c. 7. in f. quibusdam maironis habitu captivorum in conspectu locatis: qua facie decepti Megareses.

¹⁰ Existimarent] Voss. & unus Hill. existimant: TENN. MSS. mei etiam decem cum Edd. primis existimant: Verissime. nam vulgatum non est Latinum. Quippe dum hoc sensu indicativum amat. Idem vitium vulgatos Codd. obsederat l. i. c. 5. 2. Dumque ignibus submoventur hostes, ipse fluvium superavit. ubi vide. Verbum defecerunt sine sensu exsulat ab Ed. Keuchenii.

¹¹ Nullum] Medic. sec. nulli. non male.

¹² Exaequantem altitudinem jugi] Vaticanus, & Ed. Rom. Exaequantem

num armata Perfici habitus inposuerat, noctuque eos monti admovit. Tum prima luce ex altera parte muros adgressus ¹³ est, ubi orto jam Sole simulacra illa, armatorum referencia habitum, refulserunt. Oppidani captam urbem ab tergo credentes, & ¹⁴ ob hoc in fugam dilapsi victoriam hostibus concesserunt.

res; Medicei *excedentes*, quod est superantes. Male. Malienim non debebant excedere altitudinem, sed aequare. Alioquin fraus se ipsa detexisset. Polyæn. *ἐὺλα ἰσομήκη τοῖς τεύχεσιν*. Dein subtexiit Mediceis, & Edd. italicæ. subrepsit Palat. subiicit Petrensis, solita librariorum mutatione, non scientium subrigere pro sursum erigere activæ esse significationis. At tu, lector, vide, quæ congeffit Cl. Drakenburg ad Silium l. x. 252. *subrepta cuspide*. Seneca Ep. 85. *Vidi turrem in propugnaculum villæ subreptas*.

¹³ *Adgressus est*.] Verbum substantivum exsulat a Gudiano, Petrensi, utroque Leidensi, Palatino, Vossiano, & Hillensb. Petrensis ubi vero. Jam deest quo-

que a Palatino, Leidensibus, Vossiano, Hillensb. Gudiano, & Edd. Parisi. Wech. ac Vesal. Forfan relictum est ab auctore T. p. l. o. a. p. muros adgresso, ubi orto sole s. i. armatorum referencia habitum (sic MSS. & Edd. pp. non hab. ref.) refulserunt, oppidani &c. posset etiam tota distinctio poni posse est. & ubi &c. pro quando; postquam sumtum cum seqq. jungi.

¹⁴ *Ob hoc*] Ita lego. vulgo *τὸ* ob exsulat. Scæiv. Wechelii culpa. Priores enim cum MSS. recte ob hoc exhibuerunt, sollemnî auctori nostro locutionem ad l. 1. & 2. Ceterum Frontino in huius expugnationis relatione consentit Polyænus l. vii, c. 6. 134 non vero Herodotus l. i. c. 84.

C A P. IX.

De inruptione ex diversa parte, quam ¹ exspectamus:

EXEMPLUM I.

Scipio apud ² Carthaginem ³ sub discessum ætæ
itus maritimi secutus Deum, ⁴ ut dicebat, ducem,

¹ *Exspectamus*] 1. Reg. Voss. 1. Hill. *exspectabimus*. TERN. Palatin. Hillensb. *exspectatur*, non male. statim *qua non exspectabatur*; & ita auctor saepius V. ad l. 1. 2. 7. alio, *quam exspectabatur*, laterg. *Exspectabimus* Gudian.

² *Carthaginem*] Hispanam scilicet vel Novam, quam vocem differentiae causa addere plerumque solent auctores, ex abrupto de hac urbe loquentes. Apud Aurelium Victorem tamen in Scipione a quibusdam MSS. Novam abesse quoque deprehendi.

2. 2. Sp

cem, ad muros urbis accessit, &, cedente stagno, qua non expectabatur, intrupit.

II. Fabius Maximus, Cunctatoris filius, apud Arpos, praesidio Hannibalis occupatos, considerato situ urbis, ⁵ sexcentos milites obscura nocte misit, qui per munitam, eoque minus ⁶ frequentem ⁴ oppidi partem scalis evecti in murum, portas ⁷ revellerent. Hi adjuti ⁸ decidentium aquarum sono, qui operis strepitum ⁹ obscurabat, iusta

⁵ FREQUENTATAM vulgo.

² Sub discessum.] Medicei, & Edd. principes sub discessu. V. ad l. 1. §. 9. sub occasum solis. Apud Caesarem etiam l. viii. B. G. c. 49. sub discessum suum MSS. & Edd. pp. discessu suo. Livius autem hic l. xxvi. 45. Decessum usurpat, & ita Caesar B. Gall. iii. c. 13. Recte utrumque. Seneca Herc. Fur. 321.

bisque discedens fratrem,

Et bis recurrens.

Alitet etiam dicitur recessus.

⁴ Ut dicebas] Nonnulli docebat, frigide. Livius. Neptunum jubebat decem itineris sequi, ac medio stagno evadere ad moenia. Hunc in somnio sibi adparuisse adfirmabat, teste Polybio l. x. c. 10.

⁵ Sexcentos] Numerus in Vaticano deest. Leid. sec. minus bene ducentos. dein Vossian. per munitamenta atque minus.

⁶ Frequentatam] 3. Hill. & Voss. Frequentem. quod cum sit idem, tamen elegantius. Ut Plauto in milite Frequens senatus. II. 6. III. Hinc Justino XI. c. 12. Frequenter consolari. pro multis praesentibus. Front. III. 10. 6. TENN. Tres etiam Cantabrigienses, Gudianus, ambo Leidenses quoque etiam Edd. Paris. Hittorp. & Wetzelii frequentem, bene. non enim vult oppidi illam partem minus a populo vel praesidio crebro adiri, sed pauciores illis esse milites; quia satis fidebant

munitione. Infrequens hac in historia Livius l. xxiv. c. 46. & alibi cum aliis sexcentis: quare omnino optimorum MSSorum auctoritatem, consentiente Cl. Wasse, secutus sum.

⁷ Revellerent] Leid. sec. revelerunt. Arterian. evellerent probante Reuchenio ex Appuleji l. III. domus januas evellere. Verum cum in nullo alio codice adpareat, non admittendum censeo. Revellere seu refringere portas, locutio est usitatissima.

⁸ Decidentium] Leidens. sec. decidente. Sanutus descendendum, nimis poetice. Imbrem enim intelligit auctor, ut patet e Livio, hanc rem describente. Id maxime ad fallendum adjovit. Imber ab nocte media coortus, custodes vigilesque dilapsos e stationibus suffugere in tecta coegit, sonituque primo largioris procellae strepitum molientium portam exaudiri prohibuit &c.

⁹ Obscurabat] Longius videbatur petitus hic tropus: quare locum suspectabam: ac primum obturabat reponi posse credebam. ceterum in eo nondum mihi potui satisfacere. SRAW. Sic omnes MSS. Obturabat, quod Stewechius exhibet, nusquam apparet. TENN. Stewechii conjectura probari nequit; Obscuramus enim januas, aures &c. quae clauduntur, ne quem strepitum audiamus; non ipse

sa peragunt. Ipse, dato signo, ¹⁰ ab alia parte adgressus, cepit Arpos.

III. C. Marius, bello Jugurthino, apud flumen ¹¹ Mulucham, quum obpugnaret castellum in monte saxeo situm, ¹² quod una & angustâ semitâ adibatur, cetera parte (velut ¹³ consulto) praecipiti, nunciato sibi per Ligurem quemdam ex auxiliis gregalem militem, qui forte aquatum progressus, dum per saxa montis ¹⁴ cochleas legit,

ipse strepitus obturari potest. Verbum autem *obscurare* de occultatione soni saepius adhibetur. Hinc *obscurare laudes* apud Cicer. pro Marc. c. 10. Et propius ad rem Lucan. l. iv. 718.

Obscurasque suam per iussa silentia famam.

¹⁰ *Ab alia parte adgressus*] Cui ergo bono ab interiore parte portam illam, qua adscenderant, revellere debuerunt? Hoc non capio. Scribendum videtur, nisi auctor lapsus fuerit *effracta* vel *avulsa porta ingressus*, aut simile quid. Livius. *Id ubi factum ex composito est, signa offerri consul jubet, ac paulo ante lucem per effractam portam urbem ingreditur.* Favet nonnihil Mediceus sec. *egressus*. Porta alibi quoque apud nostrum depravatum est in *parte*. Vel lege, quod deinceps in Vaticano inveni, simpliciter *ab ea parte*. Mihi tamen hoc ab *corte* storis esse manu videtur. pro Arpos non male Leidens. sec. habet *urbem*.

¹¹ *Mulucham*] Omnes fere *Mulucham* vocant fluvium. Mela l. c. 5. Sallustius Jug. 92. amnem Plinius v. 2. Ptolomaeo dictum (ut docuit Geographorum praestantissimus Vossius) *μολυχάς*. Solus Florus l. iii. 1. appellat urbem saxeo inditam monti. TENN. Observavit idem hic Keuchenius, & ad Florum consule Vinetum: ubi forsan legi posset *saxo indi-*

tam monti ad Mulucham urbem. Urbs sita ad Mulucham. Nimirum stupidus videtur Flori error fore, si ex amne ipsam fecisset urbem vel castellum: praesertim cum tam Florus, quam Frontinus, sua maxima ex parte a Sallustio hausisse videtur. Nam notandum est, hos tres auctores in eadem historia *saxum montem* dicere, cum facile vel *rupem* vel *saxum* vel simile aliquis usurpare potuisset. MSS. nonnulli *Muluccham*, *Mulucam*, *Mulcam*.

¹² *Quod adibatur*] Uterque Mediceus *ad quod adibatur*, quod non temere admittendum. Curt. vii. 11. *Petra semitâ perangustâ aditur.* Apud eundem l. vi, 5. 13. *Interiora regionis ejus haud adiri poterant, ut e MSS. scribendum; vulgo adire poterat.* Ed. etiam Bononiensis omittit conjunctionem *una angustâ*. Ita Sallustius. *Uno perangusto aditu relictâ.* Sed infra c. 13. §. 3. *Introitus urbis, qui unus & angustus &c.*

¹³ *Consulto*] Probavi hoc praecipue cum *saltu* pr. MOD. Male Reg. Velut cum *saltu*. Sall. Jug. 92. *Omnia natura, velut opere atque consulto, praecipit.* TENN. Cum *saltu* exhibent Medicei, & hinc scilicet Edd. Italicae, aliaeque. sed jam correctum in Paris. & Wechelii ante Modium *consulto*.

¹⁴ *Cochleas*] Medic. pr. *colectas*, sec. *colectas*. Leid. pr. *colectis* sec. *colectas*.

git, ¹⁵ ad summum pervenerat, ¹⁶ erepi * posse in castellum, paucos centuriones, quibus ¹⁷ perfectissimos cum velocissimis militibus aeneatores in-

mi-

* Vulgo ERIPi P. CASTELLUM.

¹⁵ *Ad summum*] 3. Reg. 3. Hill. *ad summa*. TENN. *Ad summa* non male Gudianus, Medic. fec. & Leid. pr. Nil tamen muto. Colum. l. iv. c. 20. *ad summum* perveniunt. Sic in *diversum* supra. ubi alii in *diversa* &c. Medic. pr. & Ed. Paris. *ad summam*. Interpolate Vatican. *ad summam p. partem*. Sallustius. *Aquatun egressus* animadvertit inter saxa repentos cochleas, quarum quum unam atque alteram, dein plures peteret, studio legundi paulatim prope ad summum montis egressus est.

¹⁶ *Eripi posse castellum*] Parum abest, quin legendum censeam, *erepi posse in castellum*. De eo, quod subsequitur, liberius pronunciam: ut *prospectus visusque per saxa facilius foret*. nimis hoc ineptum, nimis, inquam, absurdum. quapropter rescribe, *prospectus visusque*. Hanc emendationem Crispo Sallustio debemus; qui in Jugurthâ, dum praesens enarrat Strategema; modo eminentibus (inquit) saxis *visus* Ligus. Item paulo post, *capite atque pedibus nudis*, uti *prospectus visusque per saxa facilius foret*. Iterum ibidem: *quae dubia visui videbantur potissimum tentare*. quin imo Frontini nostri verba subsequenter hanc emendationem plane confirmant: ait enim, quibus in *ascensu* nitebatur. Curtius lib. vii. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit ornari. Idem; Per has difficultates enituntur in verticem montis. STEW. Voss. *Vi castellum*. 3. Reg. 3. Hill. *in castellum*. Hinc Ortwinus, *diripi posse castellum*. Verum cum induerit Marius non tam diripere, quam occupare castellum, praefero conjecturam

Stewechii. Eripi posse in castellum. Suetonius Tib. 60. *Territus*, quod is a tergo insulae per aspera & devia erepsisset ad se. TENN. Keuchenius legit *erumpi posse in castellum*; quod invenerat scilicet in Ed. Parisiensi, id pro conjectura vendicans. sed nihil verius est emendatione Stewechii, quo praeter Tennulii Codices faciunt quoque Vaticanus *vi cast.* Palatinus, duo Cantabrigienses, ambo Medicei, Gudianus, uterque Leidensis, & Ed. Romana. *eripi p. in castellum*. Immo Ed. Bononiensis iam clare exhibuit *erepi p. in castellum*. i. e. clanculum, aegre, pederentim *adscendi*, quod verbum e Glossa in textum suppositum praefert Petrensis. *Ereperere* hoc sensu apud Horat. l. i. Sat. 5. 97.

Incipit ex illo montes Apulia notos

Ostentare mihi, quos terret Atabulus, & quos

Numquam erepsimus.

Avienus Orb. Terrae descript. vs. 283.

Nunc in dumosas erepunt denique rupes.

Lucan. l. iiii. 600.

Dum capis in sociam Gyareus erepere puppim;

ut illic legendum. non *Gyareos*, quod supposuit quidam. Adde N. Heins. ad Silium Italic. l. iiii. 529. & J. F. Gronov. ad Senecae Phoeniss. 112.

¹⁷ *Perfectissimos cum velocissimis militibus aeneatores*. Sallustius tantum dicit ex copia tubicinum & cornicinum numero quinque quam velocissimos delegis, & cum his, praesidio qui forent, quatuor centuriones; omnesque Ligures parare jubet. Unde Doctiss. Wasse ibidem conjicit hic, ceteris

re-

miscuerat, misit, capite pedibusque nudis, ut
¹⁸ prospectus, ¹⁹ nisusque per saxa facilior foret,
²⁰ scu-

reje&is, scribendum esse quibus
quam velocissimos aeneatores. Contra ego putarem potius, Sallustio a nostro auctore magnam adfundi lucem, cumque idem voluisse, quod dicit Frontinus. Centuriones enim non solos intelligit Sallustius, sed & sub iis delectos quosdam ex centuriis. Hoc patere videtur ex eo, quod sequatur illi, *qui centuriis praeerant.* unde colligas, ipsos adfuisse milites. Nimis enim poetica haec foret descriptio *centurioni;* nisi etiam tunc re vera iis praefuissent. Quare hoc argumento commotus Cl. Wasse rescripsit mihi, se jam *cum mil.* non movere, sibi tamen nequaquam *perfectissimos* placere; cuius rei causam equidem, pace Viri Doctissimi dixerim, non percipio. At Do&. Cortius haec non capiens urit statim, & secut suum auctorem; & delenda ea verba *qui centuriis praeerant* censet: Immo ad maiorem audaciam procedit. Mox apud eundem additur *quibus alveari milites melius escenderent,* quod constanter innumeri ejus aliorumque Codd. retinent; ille tamen confidenter ex ipso textu vocem *milites* ejecit, rogans *qui milites? Centuriones, an tubicines, an omnes?* Immo vero milites; qui Frontino teste dilectos centuriones sequebantur, aut etiam ipsos cornicines, & centuriones, qui laxiore significatione *milites* dici possent. Vehementer autem miror, viris do&is non suspecta esse illa Sallustii verba *cornicinum* n. q. *quam velocissimos;* cum tamen, si quid in hisce mutandum est, illic sine dubio lateat mendum, quod vox *velocissimus* satis evincere possit. Hoc enim, ni fallor, epitheton est inconveniens tubicini, & cornicini,

quale hominum genus nemo commendaverit a celeritate, qua illis minime est opus. Milites veloces, & expediti sint oportet; aeneatores vero in arte sua perfecti si sint, nihil ultra requireret Imperator. Jam vero Cortius indicavit, in MSto, & Ed. Vener. 1470. interleri *pedites;* in quatuor aliis MSS. interponi *millium* vel *millia,* & *quam* in iis abesse. Hinc nemo non videt, facile legi posse *militesque velocissimos;* quorum glossa est *pedites,* uti etiam in Frontino plus semel vidimus: Quo modo si reliquerit Sallustius, *centuriones* simplici significatione sunt sumendi. Et, ut verum fatear, licet sub duce saepe ejus intelligantur milites, hic tamen loci durius foret, & intricatius. Haec olim ad hunc locum notaveram. Nunc in Sallustii nihil mutarivelim, sed etiam deberi nihil in Frontino, qui facile hic potuit Sallustii mentem non percepisse. quare etiam nihil in eo delearur, ut male voluit Cortius. Centuriones, licet non adessent ipsae centuriae, nihilominus reapse centuriis praeerant. Ipsi autem, ut dixi, cum aeneatoribus laxiore sensu *milites* vocantur. *Velocissimi* hic debebant esse aeneatores, quia cito erependum erat in asperum montem. Multi adesse non debebant, ut res tacito geri posset.

¹⁸ *Prospectus*] 1. Reg. 1. Hill. *profectus.* TENN. *Perspectus* Medic. pr. male.

¹⁹ *Nisusque*] Ita legendum Vulgo *visusque.* SCRIV. 1. Hill. *visusque* male. Videtur Sallustium ex parte descripsisse. c. 94. *Capis atque pedibus nudis, uti prospectus nisusque per saxa facilis foret.* TENN. *Nisusque* plerique nostri

²⁰ scutis gladiisque ²¹ a tergo aptatis. Hi Liguro duce, ²² & loris & clavis, quibus in adscensu nitebantur, adjuti, quum ad posteriora, ²³ & ob id vacua defensoribus, castelli pervenissent, concinere & tumultuari, ut praeceptum erat, coeperunt. Ad quod constitutum Marius constantius adhortatus suos, acrius instare castellanis coepit, quos ab inbelli multitudine suorum revocatos, tamquam ab tergo capti essent, insecutus, castellum cepit.

IV. ²⁴ L. Cornelius Cos. ²⁵ complura Sardiniae

CE.

• Vulgo TELIS.

quoque, ut bene emendavit Steuchius: quod & monuit Doct. Wasse ad Sallustii locum, ubi vide; item Cortium, & quae nos congestimus de hac voce ad Lucanum l. 111. 612. vi. 482. ix. 484. Adde N. Heins. ad Ovid. Epist. Heroid. 14. 126.

²⁰ Scutis gladiisque] 2. Reg. 2. Hill. Scutis armisque. TENN. Armisque exaratur quoque in duobus Mediceis, Vaticano, utroque Leid., & Petrensi, ac Edd. Rom. Bonon. Paris. Hittorp. & Wechel. in quorum margine tamen gladiisque an ensibus reliquit auctor? Sallust. super terga gladii & scuta. ut notavit jam Keuchenius. Per arma vulgo solent auctores intelligere scuta, non gladios.

²¹ A tergo] Dele cum Voss. & 1. Hill. praepositionem a Sall. super terga gladii & scuta. TENN. E nostris Gudianus, & Palatinus delent praepositionem: Attamen non temere illam ejici velim. A tergo quid fieri diximus sexcenties usurpari, ut vel in hoc loco pro post tergum ad l. 11. 5. 31. l. 14. 7. 19. religatis a tergo surgentis ex MSS. A tergo aptare est ergo ab ea parte, qua tergum est, apte ponere arma. esse a ter-

go Ovid. l. 1. Fast. 92. Male autem vulgo ita legebatur aptatis, h. &c.

²² Et telis] Malim loris ex vestigiis MSS. SCRIV. Voss. 3. Reg. & loris. Sallust. Laqueis vinciebat. TENN. Invenerat Scriverius pro & telis in suis membranis teloris, quod & ego reperi in Petrensi, & Mediceo sec. loris clare Gudianus. & abest a meis octo, vel novem libris. Verum & loris jam olim recte editum fuit in Edd. Romana, & Bononiensi: quare secure revocavi.

²³ Et ob id] Tò & deest in MSS. septem, & Edd. pp. non recte. tumultu agi Arcerian. tumultuare Medic. sec. Amba Medic. constitutus. dein castellanos Leid. sec. Vatican. Medic. pr. & Edd. Italicae, castellum Medic. sec. in belle quoque Edd. eadem. evocatos al. teste Keuchenio inepte. Mox a tergo vel ab t. capti MSS. & Edd. pp. non c. a. t.

²⁴ L. Cornelius] Cornelius Rufinus Cos. MSS. SCRIV. Voss. 1. Hill. 3. Reg. L. Cornelius Rufinus. TENN. Mei quoque omnes MSS. (de Cantabrigiensibus nihil notatum invenio) addunt Rufinus, & pro L. supponunt duo P. Crediderunt scilicet boni librarii, cum.

cepit oppida, dum ²⁶ firmissimas partes copiarum noctu exponit, quibus praecipiebat, delitescerent, opperirenturque tempus, ²⁷ quo ipse na-
ves

¶ Vulgo UT DEL.

eundem hominem intelligi, de quo loquitur auctor l. 111. 6. 4. *Cornelius Rufinus Cos.* Is enim vocabatur *Publius*. Verum Frontinus innuit *L. Cornelium Scipionem Consulem A. U. C. CDXCIV.* cuius rursus meminit Cap. seq. §. 2. Hic enim *L. Cornelius Consul in Sardinia, & Corsica contra Sardos, & Corsos, & Hannenem Poenorum ducem feliciter pugnavit*, teste Livii Epitom. xvii. tempore scilicet belli Punici 1. Florus l. 11. c. 2. *L. Cornelio Scipione Cos. Sardiniam, adnexamque Corsicam transit. Olbiae hic, ibi Aleriae* (sic duo MSS. Leidd.) *urbis excidio incolae terruit, adeoque omnes terra, mari* (ita quoque tres Leidd., non *mari-que*) *Poenos expugnavit.*

²⁵ *Complura*] Leid. sec. *plura.* Voss. cum *plura.* Medic. pr. *quamplura.* Vide ad l. 11. 12. 3.

²⁶ *Firmissimas*] Alias *fortissimas.* SCRIV. *Fortissimas* male, & tralatio errore Medicei, Edd. Italicae, Paris. Hittorp. & Wechel. V. ad l. 11. 3. 3. Dein *nocte* Leid. pr. *Mox ut delitescerent* non agnoscunt rursus *ut* infinitum Petrenf. Gudianus, Palatin. Leidenfes, & Hillensb. cum Vossiano: quare iubente auctoris nostri, aliorumque stylo cjeci. V. ad l. 1. 4. 7.

²⁷ *Quo ipse noctu appelleret*] Si retinemus *ut noctu*, nullus haud dubie usus erit istius doli: neque enim is oppidanorum mos est, portis patefactis hosti adventanti de noctu occurrere. quae res facit, ut libentius legerim, *interdiu appelleret.* Nihilominus ut cetera omnia, itidem hoc iudicio doctorum lubens merito relinquo: & videant iidem illi, si ne paulo inferius reponendum, *impetum fecerunt*, pro eo quod

vulgo circumfertur, *impetum facerent.* STEW. *Quod ipse noctu.* Ita lego: vulgo est *quo ipse noctu apper* SCRIV. *Quod ipse noctu.* 3. Reg. Voss. 3. Hillensb. *Quo ipse.* Voss. 3. Reg. *nasus.* Stewechius *noctum.* 1. Hill. *nav...is.* lego. *quo ipse navibus appelleret.* TENN *Vitiosa lectio quo ipse noctu defluxit ab editione Wechelii: priores cum plerisque MSS. exhibent quo ipse noctu:* unde non male Scrivarius *quod.* Livius l. xxv. 25. *Noctem eam noctu.* Sed quod in nullo est MS. *nasus* quatuor etiam mei. *navi* unus. Forte *ratis* vel *navis.* Immo diserte Palatinus, *naves*, & ita jam coniecit Gronovius, unde *navibus* Tennulii non opus est, licet sic l. 11. 7. 14. *Ambraciam uno lembo adpulisset. Adpellere naves* locutio est frequentissima tam nostro, quam aliis. Verum cum vix videantur librarii hoc corrupturi fuisse, forsitan amplius auctor scripserit *quo i. naves actae* vel *actam adp.* Dativus loci additur l. 1. 4. 11. *Circumactas naves adpulit Siciliae.* vide plura ad Lucan. l. viii. 567.

Quis veteri externas terras adpellere classes.

Actam si mavis, neque is casus sine exemplo est vi praepositionis, quae in verbo inest: ut in laudato jam exemplo l. 11. 7. 14. Tacitus l. 11. Ann. c. 24. *Triremis Chaucorum terram adpulit.* Cum duobus accusativis noster quoque hoc libro c. 3. §. 7. *qui naves Ephesum adpellebat.* *Acta* pro litore in usu est apud optimos auctores; Immo *acta* in *noctum* sic etiam depravatum fuit apud Ciceron. l. v. in Verr. c. 25. Ceterum *adpelleret* Medic. sec. Petrenf. *expelleret.*

ves^a adpelleret; occurrentibus deinde²⁸ adventanti hostibus, & ab ipso per simulationem fugae longius ad persequendum advocatis, illi in relictas ab his^b urbes inpetum²⁹ facerent.

V. Pericles, ³⁰ Atheniensium dux, quum obpugnaret quamdam civitatem, magno consensu defendentium tutam, nocte ab ea parte ³¹ murorum, quae mari adiacebat, clasticum ³² cani, clamor-

^a Vulgo quo l. noctu vel quod l. nactus. ^b Vulgo eis.

Supra opperirentur sine quae Leid. pr. opperireturque Medic. sec.

²⁸ Adventanti] Adventantibusque Medicei. dein Similitudinem Leid. pr. fugae deest in Hillensb. longe Petrenf. advocatis Medic. & Edd. Ital. evocatis Leid. sec. perperam omnia. Mox ab his pro ab eis MSS. & Edd. VV. recte. illi, & hi opponuntur. relictam urbem Leid. sec.

²⁹ Facerent] Fecerunt Stew. Sc. IV. Facerent: Sic lege nimirum praecipiebat. Male Stewechius & duo Regii fecerunt. TENN. Fecerunt tamen Petrensis, non adeo male, si post adpelleret ponatur plena distinctio.

³⁰ Atheniensium dux] Suspectum hoc nonnihil, propter varietatem lectionis. Palatin. Atheniensis. Medic. pr. Atheniensis dux. Elegantius omnino Leidens. pr. Hillensberg. Vossian. Gudianus, Vaticanus, & Ed. Parisiensis Pericles Atheniensium. Sic alibi in MSS. Anaxibius Lacedaemoniorum, Hippas Atheniensium. V. ad l. 1. 4. 7. & consule notata a Doctissimo Munkero ad Hygini Fab. 255. Tullia Romanorum. In Arriani Tacicis initio Σηπρίων τῶν Ρωμαίων, quod perperam sollicitant.

³¹ Murorum] Petrenf. muri. Dein mare adiacebat Arcerianus, probante Keuchenio ex Nepotis Timotheo quae mare illud adiacebat, c. 2. atque ita illic MS. Leid.

alii mari. vide ibid. Keuch. nec aliter Caesar. B. G. l. VI. c. 33. ad eam regionem, quae Aduaticos adjacet. Sic lege e MSS. antiquissimis; vulgo Aduaticis, quod idem ex alio Codice monitum jam a Gifanio in Ind. Lucret. v. adjacere Nil tamen muto. Livius l. 11. 49.

Tuscus ager Romano adjacet. Ovid. VII. Met 382.

Adjacet his Pleuron. VI. Fast. 105.

Adjacet antiqui Tiberino lucus Helerni.

& passim. Nostri enim Codd. nihil variant. Crebro Keuchenius ex illo Arceriano singulares lectiones profert.

³² Cani, clamoremque adtolli] Voss. 3. Hill. Tolli. TENN. Edd. Rom. & Bonon. cl. clamorem att. reliquis rejectis: quae deest quoque in Mediceis. tolli uterque Leidensis; Palatin. Gudianus, Petrensis cum Cantabr. tertio, quod placet. Phaedrus Clamorem subito totis tollit viribus. & quis non? Viderur autem simplex tolli dictum ex formula castrensi magis, quam alterum adtolli. Pauca de multis, en exempla. Caesar l. III. B. Civ. c. 92. Neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamoremque universi tollerent. Livius l. XLIV. C. 11. Clamorem alacres gaudio repente tollunt alis parte alia in urbem inrupturis. No-

Res

moremque adtolli iussit. Hostes ³³ penetratum & illac oppidum rati, reliquerunt portas, per quas Pericles, destitutas praesidio, inrupit.

VI. Alcibiades, dux Atheniensium, ³⁴ Cyzicum, ³⁵ obpugnandi ejus causa, nocte improvisus accessit, ³⁶ & diversa parte moenium cornicines canere iussit. Sufficere ³⁷ propugnationi murorum poterant. Ad id latus, a quo solo se tentari putabant, ³⁸ quum confluerent, ³⁹ qua non obsister-

ba-

& Vulgo PENETRARI I. IN OP.

ster l. i. c. 9. §. 2. *Ad arma vacantium clamorem tolli signa canere.* Ne tamen protenus receptam lectionem ejiciam, prohibet me Vegetii locustam in MSSis, quam Edd. l. iii. c. 8. *clamor autem, quem barritum vocant, non prius debet adtolli, quam acies utraque se junxerint.*

³³ *Penetrari*] 4. Reg. *penetratum.* TENN. *Penetratum i. in oppidum* exhibent quoque duo Leidenses, Gudianus, & Voss. cum margine Hittorp. & Wechelii. Tres Cantabrigienses, Medicei *penetratum illac oppidum*, merito probante Cl. Wasse. Palatinus *penetrari il. oppidum.* Edd. Romana, & Bononiensis *penetratum illa oppidum*, sc. parte, ut l. ii. §. 21. *Illud in tergum Romanorum effusus.* omnino vere. *illum in op.* Leid. sec. Saltem *penetratum illac oppidum* recipere & MSS. non dubitavi, quod certum putem *penetratum opp.* ab auctoris venisse manu. *Penetrare locum*, & *penetratur locus* saepe invenias apud optimos quoque Scriptores. Vide Sanctium, & ad eum Perizon. in Minerva l. iii. c. 3. §. 102. Graevium ad Florum l. iii. c. 4. Bentley. ad Horat. l. i. O. 37. 24.

³⁴ *Cyzicum*] Medicei, Leid. sec. Edd. Italicae inepte *Enticum.*

³⁵ *Obpugnandi ejus causa*] Leidenses, Vossian. Ed. Paris. *oppugnandas.* quod aeque probum est,

sive a neutro *Cyzicum* sive a feminino *Cyzicos* derivatum casum sumas. nam *urbs* subintelligitur, ut vidimus ad c. 6. 2.

³⁶ *Et diversa p.*] Petrensis. Leid. pr. Medic. sec. Gudian. Hillensb. ex div. Palatin. delet &, sed Medic. pr. Leid. sec. & Edd. Italicae cum Wechelii & ex div. p. Dein *moenium* abest quoque a Palat. *moeniorum* Petrensis. jubet pro iussit Cantabr. text.

³⁷ *Propugnationi*] Unus Reg. *Propugnatores.* dein cum *confluerent.* Unus Reg. 3. Hill. cum *fluere.* Voss. & unus Reg. *confluerent.* Tantum distingue. *Sufficere propugnationi murorum poterant.* *Ad id latus, a quo solo s. t. p. cum fluerent, q. n. o. m. t. erat in Vossiano, Obsidebatur.* TENN. *Propugnatores* Medicei, & Edd. Italicae. non male. Leid. sec. *propugnatorum.* Petrensis. *propugnatio.* Praeterea Petrensis qui suff. Leidens. sec. *poterant*, si ad id l. Male. Nam si distinctionem receperimus Tennulii, quod feci, omnia plana, & liquida sunt. Vulgo jungebant perperam *poterant ad id latus.* a mox deest in Hill. Ceterum posset hic locus etiam sic legi *poterant, nisi ad id latus, a quo &c. confluerent. Qua non obsisteretur, muros transcendit. quia cum confl. non est in MSS.*

³⁸ *Cum constituerent*] Mirum, ni Frontinus scripserit, quo cum

batur, ⁴⁰ muros transcendit.

VII. ⁴¹ Thrasybulus, dux Milesiorum, ut portum Sicyoniorum occuparet, a terra subinde oppidanos tentavit: & illo, quo laceſſebantur, con-
verſis hoſtibus, claſſe ⁴² inexpectata portum ce-
pit.

VIII. Philippus in obſidione cujuſdam mari-
timae urbis, binas naves procul a conſpectu con-
tabulavit, ſuperſtruxitque eis ⁴³ turres: aliis de-
inde turribus adortus a terra, domibus propugna-
tores

*conſuerent. vel ſic, cumque eo con-
ſuerent. STEW. In qua editione
Stewechius invenerit conſtituerent
neſcio. Omnes, quae ego vidi, con-
ſuerent vel ſuerent Edd. Rom.
Bon. Pariſ. cum Mediceis. In Lei-
denſibus, Petrenſ. Gudiano, &
Palatino deſt cum. Dein non
male in Petrenſi ille, qua &c.*

³⁹ *Qua non obſidebatur*] Re-
ſum hoc: & falluntur, qui legen-
dum ſtatuunt, *qua non obſideban-
tur.* quod tamen plures libros
occupavit. Mod. *Quia* Leid. ſec.
obſidebantur Ed. Pariſ. & Ed. We-
ſhelii tantum male, & contra
ſtylum auctoris. *obſtabatur* Vati-
canus.

⁴⁰ *Muros transcendit*] Atqui
ὑπερῖκτον fuiſſe illo tempore
Cyzicum tradit Thucydides l. viii.
p. 629. & ex eo Diodorus Siculus
l. xiii. p. 167. quod vertunt *nullis
muris cinctam.* Vide, quaſo, num
etiam ſignificari poſſit *non valde
munitam, vel indefenſam.* nam a
praefidio fuiſſe deſertam docet
Plutarchus in vita Alcibiad. p. 207.
Haec autem ille geſſit in colle-
gio Thrasybuli, & Theramenis.
Confer Polyæn. l. i. c. 40. Ne-
pot. c. 6.

⁴¹ *Thrasybulus*] Fuit hic Mi-
leſiorum tyrannus, aequaevus Pe-
riandro Corinthiorum. Herodo-
rus l. c. 20. 21. 22. Polyænus l.
vi. c. 46. Frontinus l. i. 15. n.

6. TENN. *Thrasybulus* Medic. ſec.
Thrasybulus miles dux Palatin. de-
in pro a terra Medicei altera par-
te. In ſine oppidum pro portum
Petrenſ.

⁴² *Inexpectata*] 3. Reg. 3. Hill.
Voſſ. *inſpectata*. TENN C. xi. §. 1.
*Prohibere inexpectatam vim non
potuerunt. Inſpectata* Petrenſ. Pa-
latin. Medic. ſec. Gudian. Edd.
Pariſ. Wechel. aliaeque; *inſpecta*
Edd. Italicae. Mediceus pr. *in-
ſperata* forſan rectius hoc loco.
Sperare enim proprie ſolum ſi-
gnificat, exſpectare quid ſive bo-
ni ſive mali, uti dudum docue-
runt viri docti. Vide ad l. i. 4. 4.
*Qua non exſpectabatur, aditum in-
travit:* ubi id non mutandum.
Metellus in Epist. Cic. ad Famil.
v. 1. *Te tam mobili in me meſque
eſſe animo, non ſperabam.* Florus
l. iii. c. 1. *Quis ſperaret poſt Car-
thaginem aliquod in Africa bellum;*
ubi videndus Celeb. Dukerus, &
Perizonius ad Sanctii Minerv. p.
755. V. etiam l. iv. c. 1. §. 2.
Specie inſperata.

⁴³ *Turres*] His ſed magis feſti-
natis Agrippa uſus apud Actium
contra Antonium & Cleopatram
viii. AEn. 693.

*Tanta mole viri turritis puppibus
iſtant.*

Ubi Servius. *Agrippa primus hoc
genus turrium invenit, ut de ta-
bulatis ſubito erigerentur, ſimul*

tores ⁴⁴ dstringit ⁴, turritas naves a mari ⁴⁵ adplicuit, & qua non resistebatur, subiit muros.

IX. Pericles ⁴⁶ Peloponnesiorum ⁶ castellum obpugnaturus, ⁴⁷ in quod duo omnino erant accessus, alterum fossa ⁴⁸ interclusit, alterum muniro instituit. Castellani securiores ab altera parte facti, eam fossam, quam muniri videbant, custodire coeperunt. Pericles, praeparatis pontibus, in-

^a Vulgo DISTRIXIT. ^b Vulgo PELOPONNESIUM.

ac ventum esset in proelium, turres hostibus improvisae, in navigando essent occultae. Vide Stewechium ad Veget. v. c. 14. In majoribus liburnis etiam propugnacula turresque constituunt. TENN. Vide etiam Keuchenium, Turrigerarum navium mentio, & usus frequens fuit apud antiquos. Consule modo, & cum historicis confer Lucanum l. 111. 514. IV. 432. 226.

non iuvat in aequor

Turrigeras classis pelago sparsura carinas.

Medicei construxit.

⁴⁴ Distrixit] 3. Hill. 4. Reg. dstringit. TENN. Distringit MSS. mei septem, vel octo cum Ed. Paris. & Ph. Rubenio l. 11. Elect. c. 29. ut reposui; nam in domibus, quod praecedit, sine dubio latet dum. Rubenius ibidem coniciebat dum ibi pr. Vide etiam Perizon. in dissert. de duobus Flori locis p. 16. & supra ad l. 1. 5. 2. Sed in Mediceo primo ac Edd. Italicis scribitur a terra vel cominus domibus. In Mediceo sec. altera vel cominus domibus. Ex quibus patet vel cominus e Glossa in textum irrepsisse: num scripsit auctor dum iminus, à e. longe a mari? an potius dum moenibus? sive per moenia, quod verum puto. Videant acutiores. Domibus corruptissimum est. an dum illis sc. turribus? Cominus pro domibus conjecit, & ad margi-

nem exemplaris sui adscriptus magnus Gronovius.

⁴⁵ Adplicuit] Adplicavit Palatin. & Ed. Wechelii. a qua male Medicei.

⁴⁶ Peloponnesiorum] Nihil hic dicunt interpretes; quasi haec bene sana forent, cum facile quis videat, saltem. debere legi Peloponnesiorum, ut vocantur Peloponnesii incolae; siquidem exemplum hoc agat de eodem Pericle, de quo §. 5. Hunc enim contra Peloponnesios res gessisse tradunt omnes Historici. Immo idem hoc Strategema, sed ut evaderet ipse circumfessus, Pericli contra Peloponnesios tribuit noster l. 1. c. 5. §. 10. Quare forsitan huc ejus, & Peloponnesiorum nomen pro aliis inrepsit. Nam mire mei turbant MSS. & Edd. pp., in quibus est Penoponnesiorum, Panoponnesiorum, Penosiorum: unde nihil extrico. Vide ad notam seq. Tennalium.

⁴⁷ In quod] MSS. quinque, & Edd. Italicae in quo.

⁴⁸ Interclusit] Male 1. Reg. Interduxit. & male Voss. Inclusit. Intercludere est supra intersepere aditum. idem Strategema tribuitur a Polyaeo l. v. Himilconi c. 10. n. 3. TENN. Inclusus Palatin. haec verba alt. fossa intercl. de sunt in Leid. sec. dein munivis pro m. instituit Edd. Rom. & Bonon. ab abest ab Hillensb. eam a. Leid. sec. Max pro quam m. Lci-

injectisque super fossam, qua non cavebatur, subiit castellum.

X. Antiochus, adversus Ephesios, Rhodiis, quos in ⁴⁹ auxilio habebat, praecepit, ut nocte portum cum magno strepitu invaderent. Ad quam partem omni multitudo cum tumultu decurrente, nudatis defensore reliquis munitionibus, ipse ⁵⁰ ex adverso ^a adgressus, civitatem cepit.

^a Vulgo AGGRESSUS, EX ADVERSO C.

Leidens. pr. Ed. Paris. & Wech. qua, rectius, ut opinor. incussodire Hillensb. dein a qua perperam Ed. Wech.

⁴⁹ Auxilio] Leid. sec. auxilium, ut alibi. praecipiebat Petrensi. dein Medicei cum summa omnium m. d. pro reliquis Leidenses, Varicanus, & Medicei cum Edd. Rom. & Bonon. aliis. Hillensb. altis.

⁵⁰ Ex adverso] Tò ex non invenitur in 4. Reg. Voss. & uno Hill. Voss. ipso adverso adgressus civitatem cepit. TENN. Recte adgressus MSS. mei omnes rejiciunt

post ex adverso; ut rescriptis nam aliter munitiones debuisset dicere. ex deest quoque in Mediceis, Petrensi, Gudiano, & utroque Leid. a diverso Edd. Rom. & Bon. quod putem unice ab auctoris manu esse. A diverso idem est, quod ex adverso. in diversum. Apulej. l. xi. Metam. p. 212. Ed. pr. & supra l. i. 5. 14. ubi vide ex diverso l. ii. 4. 3. a div. ut a tergo, a latere, a fronte &c. milles. Idem Strategema adversus Casandream tribuit Livius praetori C. Marcio l. xlii. c. 11,

C A P. X.

¹ De insidiis, per quas eliciantur obsessi.

EXEMPLUM I.

Caro in conspectu Lacetanorum, quos obsidebat, reliquis ² suorum submotis, ³ Sueffetanos ^a quosdam ex ⁴ auxiliariis, maxime inbelles, ad-

^a Vulgo SUESSANOS.

¹ De insidiis] Voss. 3. Hill. 3. Reg. & Rom. De disponendis insidiis. Per quas. Voss. & 1. Hill. In quas. Hanc lectionem genuinam probant exempla. TENN. Palatinus quoque, Gudianus, & Leidens. pr. de disponendis insidiis, in quas el. Recte, quam-

quam vulgata satis stare potest. Exempla omnia agunt de dolis, per quos obsessi eliciantur in dispositas insidias. In elencho Capitum MSS. omnes vulgatum retinent. quare tutius est eo supersedere.

² Suorum] Saeptum Leid. tert. deest

adgredi moenia jussit: hos quum facta ⁵ eruptione, Lacetani facile avertissent, & fugientes avide insecuti essent, ⁶ illis, quas occultaverat, cohortibus oppidum cepit.

II. 7 L. Scipio, in Sardinia, cujusdam civitatis ⁸ per tumultum relicta obpugnatione, quam instru-

⁴ Vulgo IRRUPTIONE.

deest haec vox in Mediceis, Vaticano, & Edd. Italicis.

³ *Suessitanos*] Nemini interpretum haec vox de mendo suspecta est. Sed quis hic locus Suessitanis, Latini nominis sociis, & Romanorum in Campania colonis celeberrimis, quorum mentionem tam ignobilem & vilem non fecisset? Mordicus tamen hanc scripturam retinent MSS. & Edd. sed ne multis te morer, lege mecum, lector, *Suessitanos* Hispaniae gentem; ubi bellum gerēbat Cos. M. Caro: quod praenomen addit hic Hillensb., & Lacetanorum urbem obsidebat, docente nos Livio l. xxxiv. c. 20. *Ibi delectarum* cohortium stationem relinquens praecepit eis, ne se ex eo loco ante moverent, quam ipse ad eos venisset: ceteras copias ad ulteriorem partem urbis circumducit. Maximum ex omnibus auxiliis numerum Suessitanarum juventutis habebat. Eos ad murum obpugnandum subire jubet. Quorum ubi arma signaque Lacetani cognovere, memores, quam saepe in agro eorum impune perstrassent, quoties ipsos signis collatis sudissent; patefacta repente porta universi in eos erumpunt. Vix clamorem eorum, ne dum inpotam Suessitanis tulere: quod posteaquam, sicut futurum ratus erat, Consul fieri etiam vidit, equo citato subter murum hostium ad cohortes advehitur, atque eas adrepas effusi omnibus adsequendos Suessitanos, qua silentium ac solitudo erat, in urbem inducit &c. Totum locum descripsi, quia commentarii vicem

explet. Immo ne quid dissimilem, postea deprehendi, animadversum etiam hoc a τῶ πᾶσι, quem nihil horum fugit, J. F. Gronovio: qui *Suessitanos* ex Liv. l. xxxiv. 29. ad marginem sui codicis adscripsit.

⁴ *Auxiliaribus*] Petrensis, Medicei, & Edd. Italicae *Auxiliaris*. Vide ad l. ii. 7. 3.

⁵ *Irruptione*] Lege *eruptione*, ut 4. Reg. 3. Hill. & Stewechius. Sic n. 4. *Primam eruptionem oppidanorum*. TENN. *Eruptione* reposui jubente sana ratione, Livio, & MSS. meis octo cum Edd. Rom. Bon. Paris. & Wechelii. Corrupta haec vox legebatur quoque l. i. 5. 17. adde l. ii. 6. 5. & passim.

⁶ *Illis*] 1. Reg. *Illo*. Cohortibus. Voss. 3. Hill. *Quos occultaverat, cohortis*. TENN. *Quos occultaverat, cohortis* Palatin. & uterque Leidensis. cohortis Gudianus, & Ed. Paris. Vulgatam lectionem veriore esse docet Livius.

⁷ *L. Scipio*] Praenomen deest in Palatino, & Leid. sec. *Lelios* inepte Medicus; nisi sit pro *L. Cornelius*.

⁸ *Per tumultum*] Omnes MSS. *parte militum*. TENN. *Parte militum* mei quoque, & Ed. Paris. *Petrensis in pugnando parte militum*. An *parti militum*? Vix puto. nec tamen me expedio. videtur auctor agere de expugnatione *Olbiae*. de qua Florus l. ii. c. 2. *Per tumultum*, quod est in Edd. primis quoque satis sanum adparet.

• Prae-

struxerat, speciem fugientis⁹ praestitit: infectis-
tisque temere oppidanis, per eos, quos¹⁰ in pro-
ximo occultaverat, oppidum invasit.

III. Hannibal, quum obsideret civitatem¹¹ Hi-
meram^a, castra sua capi de industria passus est,
jussis recedere Poenis, tamquam praevaleret ho-
stis. Quo eventu Himeracis ita deceptis, ut gau-
dio impulsis, relicta urbe, procurrerent ad Puni-
cum vallum, Hannibal vacuum urbem, per eos,
quos in insidiis ad hanc ipsam occasionem posue-
rat, cepit.

IV. ¹² Idem, ut Saguntinos eliceret, rara acie
ad

^a Vulgo HYMERAM.

⁹ Praestitit] Medicei, & Edd.
Italicæ *fixit*, e Glossa. Adi-
lector, notata libro 1. 5. 23.

¹⁰ In proximo occultaverat] In
proximos Leidenf. pr. Petrensis ve-
ro, & MS. Suisi, teste Pighio T.
11. Ann. p. 28. inter proximos coi-
les. Sanutus proxime locaverat.
Unde non male conjecit Scriver-
ius in proximo collocaverat. Oc-
cultare habuimus modo. *Locare*
& collocare saepe in hac re noster.
V. ad l. 11. 3. 22. In proximo non
videtur mutandum, ut in abdito,
in remoto &c. V. l. 11. 5. 21.

¹¹ Hymeram] Voss. 3. Reg. 3.
Hill. Hymeram & Hiemeram, &
statim Hiemeracis. TENN. Mei
quoque septem cum Ed. Paris.
Hiemeram. Scribendum Himeram
& Himeracis. Graece Ἱμέρα, Ἱ-
μεράσι. Mox Hiemeracis MSS.
tres.

¹² Idem, ut Saguntinos eliceret]
Non idem, qui in Sicilia. alia
vox quaerenda pro Saguntinos.
LEPSIUS. ad libri sui marginem.
Quis ille idem? Hannibal? certe
is praecessit, sed alius ab eo, qui
Saguntinos devicit. Nam Hanni-
bal est, qui in Sicilia bellum ges-
sit, & Himeram urbem cepit, ut
superiore exemplo narratur. Quo-

mode ergo idem, qui cum Sagun-
tinis manum conseruit? Certum
est exscriptorum virtute & magi-
sterio depravatam scripturam, at-
que adeo Criticam opem advo-
candam. In duabus autem posi-
tus sum sententiis: una, quod
legendum, ut *Segestanos eliceret*,
notam Siciliae gentem: altera,
Item, Hannibal ut *Saguntinos el.*
Ita repetendum Hannibalis no-
men sit, omissum quasi superva-
cuum a temporum hominumque
parum gnaris. PH. RUBENIUS.
l. 11. c. 29. Elector. At ego hanc
quae in antiqua, & vulgata haer-
et lectione, *discrepant* libra-
riis imputare non possum; ve-
rum ipsi imputo auctori, qui
duo haec diversorum ducum, sed
quibus una erat patria, & unum
nomen, Strategemata e puris
monumentis, non adscripto, quo-
res gestae anno collecta, non uni
solum nomini, sed etiam homi-
ni, & quidem, ut arbitror, po-
steriori ac celebriori Hannibali
attribuit. J. PERIZON. Anim.
Hist. c. 11. p. 82. Quo minus hic
culpam in auctorem possum con-
jicere, & accedere Cl. Perizonio,
tria faciunt argumenta. Primo. e-
nim mentio urbis *Himeracis* non
po-

ad muros ¹³ accedens, ad primam eruptionem oppidanorum simulata fuga cessit, interpositoque exercitu, ab oppido interclusos a suis hostes, in medio trucidavit.

V. ¹⁴ Himilco Carthaginienſis, apud Agrigentum, juxta oppidum partem copiarum in insidiis posuit; ¹⁵ praecepitque his, ut, quum processissent oppidani, ligna humida incenderent. deinde cum reliqua parte exercitus prima ¹⁶ luce ad eliciendos hostes progressus, simulata fuga persequentes oppidanos longius cedendo protraxit. Insidiatores prope moenia imperatum ignem ¹⁷ acervis

¹³ Vulgo deest PRIMA.

potuit non auctorem admonere, primum Strategema in Sicilia esse peractum, ubi Hannibal, qui Saguntinos obsedit, numquam res gessit: dein Strategematis huius in Saguntinos nusquam meminit Livius, qui tam accurate illam obsidionem descripsit. Tandem Veteres libri demonstrant clare a Frontino *Segeſtanos* fuisse scriptum; nam in Mediceo primo & Edd. Romana, ac Bonon. legitur *Sagittarios*. De *Segeſtae* obsidione vide Pighium in *Annal.* T. II. p. 22.

¹³ *Accedens*] Voss. & 3. Hill. *Ascendens*. TENN. *Ascendens* exhibent etiam MSS. mei sex, bene; si *Segeſta* in edito loco posita fuit: nam de ascensione in muros per *Scalas* capi non fas est, c. xv. 3. *In montem hostibus accessus non erat*. MS. rectius *ascensus*: ubi plura. dein *intercluso* Leid. sec. & Palat. *interclusosque* Medic. pr. & Hillensb. Omnes a suis hostes rectius vulgato *hostes a suis*.

¹⁴ *Himilco*] Leidens. sec. perperam *Hamilcar*, V. Polyæn. v. c. 10. §. 4. *Mox in subsidiis* Modest. pr.

¹⁵ *Praecepitque his*] Voss. 2. Reg. 2. Hill. *Praecepitque iis*. Polyænus

lib. v. In *Himilcone* n. 4. idem *Strategema* describit. Vide *Josuae* librum c. 8. TENN. *Eis* *Gudiam*. Medicei pr. *suis*. dein *intercederent* Palatin.

¹⁶ *Luce*] Leidens. sec. *prima luce*, vere, ni fallor, & ex sollemni locutione. *lucum* Vaticanus.

¹⁷ *Ignem acervis*] Quid hac commendatione facilius? cum in aliis libris, *ignem acerbum*; in aliis, *ignem acerbis* invenitur? & tamen nemo hactenus hoc aut vidit aut certe videre curavit. Mod. post *Medium acervis* repositione editores omnes. *Acerbum* Edd. Paris. Hittorp. & Wechel. cum MS. Vaticano, Hillensbergii, & Leidens. pr. *acerbis* Palatin. & marg. Hitt. & Weckelii. Edit. Italicae hoc & seq. exemplum non agnoscunt. Medicei *ignem lignis acerbis*. Quod valde mihi adridet. Postquam semel exciderat *re lignis*, ex *acerbis* alii *acerbum*, alii *acervis* fecere. *Ligna* autem *acervis* sunt humida, viridia, cruda: qua voce utitur *Lucanus* l. iv. 317.

*Et si quos palmitis crudo,
Arboris aut sanera sacos pressere
medulla.*

ligna

vis subjecerunt, unde ¹⁸ obortum contemplati fumum Agrigentini, incensam civitatem suam existimaverunt: defendendaeque ejus gratia, dum trepide recurrunt, obviis eis, qui insidiati juxta muros erant, & a tergo instantibus, quos persecuti fuerant, in medio trucidati sunt.

VI. Viriathus, disposito per occulta milite, paucos misit, qui abigerent pecora ¹⁹ Segobrigensium. ²⁰ Ad quae illi vindicanda, quum frequentes procucurrissent, simulantesque fugam praedatores persequerentur, deducti in insidias, caesi que sunt.

VII. Scordisci equites, quum Heracleae ²¹ duarum partium praesidio ²² praepositus esset Lucullus,

a Vulgo PROCURRISSENT.

ligna acerba ergo sunt, quae multum faciunt fumi, ut contra praestabant *ligna cocta* seu *coctilia*: & *ἀκάρβυρα*, de quibus vide Casaub. & Salmas. ad J. Capitolini Pertinac. c. 3. *Pater ejus sabinam coctilicam exercebat.* ut & Oñ. Petrar. Elect. l. 1. p. 59. Modianam tamen emendationem plane damnare non ausim. *Lignorum acervus* in Cenot. Pisan.

¹⁸ *Obortum*] *Abortum* Medicei, & Leidens. sec. cum *existimarent* Leid. sec. mox *recurrunt* obviis Leid. pr. In fine Medicus sec. in medium.

¹⁹ *Segobrigensium*] Restitui his populis suum hoc loco nomen, ex exemplo iv. c. seq. hic enim habebant libri omnes aut *Secobrigensium*, aut *Erobriensium*, quae nihili voces sunt, et si, ne exemplo quidem iv. quo dixi, recte legitur in quibusdam, imo omnibus recentibus libris, *Segobrienses*, pro *Segobrigenses*. *Segobrigenses* populi Hispaniae Plinio c. 3. l. 111. & Segobrica urbs eidem ejusdem Hispaniae c. 22. lib. xxxvi. quam

opihoreandem esse cum ea, quae Straboni lib. 111. *Σεγόβριδα* vocatur. Mod. 2. Hill. *Secobrogen-sium*. 3. Reg. 1. Hill. *Secobrigensium*. collocantur a Plinio l. 111. c. 3. in Celtiberia & caput gentis *Segobriga* a Strabone. Plin. xxxvi. 22. Vide de his Bongarsium ad Justin. xliii. c. 3. de Strategemate Freinshemium ad Curtium l. viii. c. 1. n. 4. TENN. *Secobrigensium* Petrensi quoque, bini Leidenses, Vossian. cum Ed. Paris. *Secobrigensium* Gudian. *Secobrigensium* Vatican. Medic. pr. cum Edd. Hittorp. & Wech. *Secobrigensium* Medic. sec. per e placuit Keuchenbo. Eisdem restituit Scriverius l. iv. c. 1. §. 22. sed ibi vide, quae notavimus.

²⁰ *Ad quae*] MSS. quatuor atque illi ad vindicanda. Dein reposui rursus, ut saepe ante, *procucurrissent*, ex Gudiano, Leidensi pr., Vossiano, Hilsensberg. & Ed. Parisiensi. Mox *caesi sunt* sine quae Petrensis, non sine exemplo.

²¹ *Duarum partium*] 2. Hill. *Heduarum* p. Freinshemius suorum,

lus, pecora abigere simulantes, ²³ provocarunt
crupcionem: fugam deinde ²⁴ mentiti, sequentem
Lucullum in insidias deduxerunt, & octingentos
cum eo milites occiderunt.

VIII. Chares, dux Atheniensium, civitatem
adgressurus litori ²⁵ adpositam, post ²⁶ quaedam
pro-

rum, an duarum cobertium? TENN.
Hic coecutio cum ignarissimis:
quare contentus sis, quaeso, Le-
ctor, variis lectionibus, & tu
hinc veri quid elice. MS. Voss.
Eradee duarum p. Petrensis Hera-
cleanarum p. Medic. prim. aere-
cea eduarum p. Medic. sec. aerecea
ednorum. Ambo Leidenses eraclea
eduarum. Hillensb. Heracles hed.
Ed. Romana aerecia d. Bonohiens.
a Graecia d. Paris. eraclea Hed. An
Eordaeae suarum p. ? Est enim
urbs Eordaea in illis finibus. Li-
vius l. xli. 54. xlv. 30. Sed ἐπὶ
κω. Nam & Heracles Sintica il-
lic. Vide Freinsh. ad Curtium l.
viii. c. i.

²² Praepositus] Edd. Italicæ
oppositus. Palatin. potitus. erat Me-
dic. pr.

²³ Provocarunt] MSS. quinque
provocaverunt. Medic. pr. cum
Edd. Rom. & Bohon. procurave-
runt. dein ducentos Leid. sec. Cum
eo defunt in eodem & Petrensi.

²⁴ Mentiti fugam] Simulantes.
Seneca i. natur. quaest. 15. Nihil
enim judicamus in speculis nisi fal-
laciæ esse, nihil aliud quam alie-
num corpus mentiensibus. Martia-
lis iii. epig. 43.

Mentiris juvenem tinctis, len-
risce, capillis,

Tam subito corvus, qui modo
cygnus erat.

Vellejus ii. 4. Aristonicus menti-
tus regiae stirpis originem, armis
Bithyniam occupat. Prudentius l.
ii. in Symm. 645.

Mentitumque gravis personæ in-
ducere pondus.

Idem in Psychomachia.

Latet & lupo ore cruento
Lacteam mentitus ovem sub vel-
lere molli.

Claudianus in hystrix. Mentitas
cornua scæ summa fronte rigent.
Idem de Crystallo.

Non potuit toto mentiri corpore
gemmam;
Sed medio mansit proditor or-
be latex.

Lactantius vi. c. 20. Histrionum
enervata corpora, & in muliebrem
incessum habitumque mollita, im-
pudicas foeminas inhonestis gressi-
bus mentiuntur. Apulejus xi. Me-
tam. Incessu persuo foeminam men-
tiuntur. Ovidius lib. xi. f. 8.

Nec te decipiat centum mentita
figura.

Sic mendacium est assimulatio
Quintiliano l. v. c. 12. libidinem
juvet ipsum effoeminati sexus men-
daciū. Seneca i. Natural. c. 6.
Non est propria in ista nube sub-
stantia nec corpus; sed mendaciū
& sine re similitudo. TENN.

²⁵ Adpositam] Palatin. Medicæ
sec. & Edd. Italicæ oppositam. So-
lemni variatione. Adpositam ta-
men hic nalim, i. e. juxta litus
conditam. Ad omnino iii. Hein-
ad Ovid. l. iii. Am. El. 6. 7.

Nunc rursus opposito nivibus de
monte solutis.

& alibi.

²⁶ Quaedam.] Deest hæc vox
in Leid. sec. dein pro præter in
Medic. sec. post. Mox ad perse-
quenda Ed. Rom. ad prosequen-
dum Medic. sec. ad prosequendam
Vatican. Petrensis ad pers. cam.
cum deest in Edd. Italicis. cepit
Petrensis pro occupavit.

promontoria occulte ²⁷ habita classe, e navibus velocissimam praeter hostilia praesidia ire iussit. Qua visa, quum omnia navigia, quae pro custodia portus ²⁸ agebant, ad persequendam evolascent, Chares ²⁹ in indefensum portum cum reliqua classe inVectus, etiam civitatem occupavit.

IX. ³⁰ Barca, dux Poenorum, in Sicilia Lilybaeum nostris terra marique obsidentibus, partem clas-

a Vulgo AGEBANTUR,

²⁷ *Habita occulte*] Petrensis occulte abdita, e Glossa, ut mihi quidem videtur. occulte habita classe dicitur pro occulte classem habens; vel occultata classe, abscondita, abdita. sed ultimo sensu potius amant participium. *Habere rem, occultam, tacitam, suspectam, gratiam, & similia passim.*

²⁸ *Agebantur*] Latinum esse scio *agere navem*, Graece ἀγείν νῆα. Sed hoc locum non habet in navibus, quae ad portum vel in ipso portu stant pro custodia. Quare confidenter lego *agebant*, ut exhibent tres Cantabrigienses,ambo Leidenses, Palatin. Vossian. Hillensb. & uterque Medicus, id est *erant, debebant.*

²⁹ *In indefensum p. inVectus*] Voss. 3. Hill. 1. Reg. carent τῷ ἰν. TENN. Abest quoque τὸ ἰν a Palatino, Gudiano, Petrensi, Mediceo, Leidensi sec. & Ed. Parisiensi. Eleganter autem dicitur *inVectus portum*. Plinius l. vi. c. 22. *Hippuros portum ejus inVectus*. Sic *inVectus moenia, mare, arces, Capitolium* apud Virgilium, Ovidium, Lucanum, aliosque. *Fugientem inVectus* apud Florum l. iv. c. 2. 84. MSSi in quibus quatuor Leidenses. Alterum tamen, quasi minus Latinum esset, non damno; sed non amat Frontinus iterare praepositiones.

³⁰ *Barca*] Hinc Gujeto creditur venire *Barcina factio*, de qua

apud Livium xxi. c. 2. & 3. *Barcinis nitentibus, ut affuisceret militiae Annibal, atque in patermas succederet opes. Hanno alterius factionis Princeps*. Servius quoque ad iv. Aeneid. 632.

Barcon nutricem affata Sichaei. Hoc cognomen familiae Annibalis fuit. Qui loci sole clarius docent, Hannonem non fuisse Barciniae factionis; ut scribitur ad Hannonis periplum. TENN. *Larta & Lartha* Medicei, & Edd. Italicae. *Parca* Palatin. *Barcas*, ut Graece audit, Arcerianus, & sic vulgo apud Nepotem. sed & illic MSS., in quibus Leidd. *Barca*, ubi Bosius jam emendavit Porphyrium, quod sibi adscribit hic Keuchenius. Vide omnino, quae de hac Graecorum ας, & Latino-rum a terminatione eruditissime differuit summus Bentlejus ad Malelam. p. 76. &c. item p. 88. *Barca* autem fuit cognomen Hamilcaris, classis in Sicilia praefecti. Vide Polyb. l. i. c. 56. 62. Appian Iberic. p. m. 428. Nepot. in ejus vita. Sed & alii hoc cognomento usi sunt. nam Plurarchus in Fabio p. 184. *Βάρκας* vocat Maharbalem Himilconis filium, sive, ut alii, Adherbalem Bomilcaris, qui Hannibalem uti victoria non posse dixerat. Ceterum quod noster *Barcae*, Polybius diserte adscribit Hannibali l. i. c. 44. conlato cum c. 56.

classis suae³¹ procul armatam iussit ostendi. Ad ejus conspectum quum evolassent nostri, ipse reliquis, quas in occulto tenuerat, navibus Lilybaei portum occupavit.

³¹ Procul] Deest in Vatican. & Leid. sec. Mox abscondi prave Hillensb. ad cuius Leid. sec. aspe-

sum Medic. pr. convolassent Petrensi. Lilybaeum portum Leid. sec.

C A P. XI.

De simulatione regressus.

EXEMPLUM I.

Phormion, dux Atheniensium, quum depulatus esset agros² Chalcidensium, legatis eorum,³ de ea re querentibus⁴, benigne respondit: & nocte, qua⁴ dimissurus illos erat, finxit, litteras sibi supervenisse civium suorum, propter quas

⁴ Edd. Keuch. & Tenn. QUARENTIBUS.

¹ Phormion] Voss. & 3. Hill. 2. Reg. Formio. tertius Reg. Phormio. & sic apud Terentium pleuraque Graecorum in an. desinentia cum Latinam formam induunt, abjiciunt, non omnia. ut Solon, Timoleon, Conon, Theon. TENN. Phormio quoque hic & infra Mediceus vetustior, Gudianus, & Leid. text. Adi l. 11. 5. 18.

² Chalcidensium.] Male Voss. 3. Hill. 1. Reg. Calchidensium; si tanti est, vide, quae scripsi ad Chalcidem Jamblichi patriam. TENN. In omnium auctorum MSS. obvio errore Calchidensium quidam ex nostris quoque.

³ De ea re querentibus] Voss. 3. Hill. 1. Reg. requirentibus; Hinc Ortwinus. De causa requirentibus; quia ex contracta Scriptura caa videtur ortum ea. TENN. De ea requirentibus etiam Leidens. prim. & Edd. Paris. ac Wechel. sed Medicei eorundem rei requi-

rentibus. Edd. Romana, & Bonon. eorundem ea requirentibus. Polyacnus ita hac in re l. 111. c. 4. Φορμιων ἀποβὰς ἐς τὴν Χαλκιδεῖαν ἀρπάσας ἔκ ὀλίγα τῶν ἐκ τῆς χώρας Κύρου προσέχευ. Χαλκιδεῖς ἐπρεσβύσαντο ἀπαγνῶντες. &c. Verum Latini amant, ut notum est, tum dicere res repesere. quare placet omnino MS. Vossiani lectio de causa requirentibus: nam sic plane, seu de caa, ex eo notatum ab Is. Vossio invenio. Male autem Keuchenius, & Tenn. edidere quarentibus pro querentibus. ut ceteri MSS. & Edd. habent. Questum de ea re & de causa injuriae quaesitum legatū veniebant.

⁴ Dimissurus] Medicei, & Edd. primae admissurus. dein ingressus Leid. sec. Mox his omnia firmataque Petrensis, ut & nunciantibus. Tum obducti ex. Leid. sec. adducti Palat. qui & ablatas con-

quas redeundum haberet, ac paulum regressas dimisit legatos. His omnia tuta, & abisse Phormionem renuntiantibus, Chalcidenses spe & oblatae humanitatis, & abducti exercitus, remissa urbis custodia, quum contestim Phormion revertisset, prohibere inexpectatam vim non potuerunt.

II. Agesilaus, dux Lacedaemoniorum, quum Phocenses obsideret, & intellexisset, ⁵ eos, qui tunc praesidio illis erant, jam ⁶ gravari belli incommodo, ⁷ paululum regressus tamquam ad alios actus, liberam recedendi occasionem his dedit. Non multo post, milite reducto, destitutos Phocenses superavit. •

III. ⁸ Alcibiades, adversus ⁹ Byzantios, qui se moenibus continebant, insidias ¹⁰ disposuit, &, simulato regressu, incautos eos obpressit.

IV.

tra sensum. Redisset pro revertisset Petrensis. revertebatur fuisset Leid. sec.

⁵ Eos] Leid. sec. prope eos. De in praesidia Petrensis. illius Medic. sec. In Leid. sec. deest illis.

⁶ Gravari belli incommodo] Petrensis, & Vossian. bello. Ed. Romana bellum. Scribendum scilicet est belli incommoda. semper obsessi incommodo belli gravantur; sed hi gravabantur incommoda i. e. diutius ferre recusabant. Incommoda hic legendum esse monui quoque ad Lucan. l. 7. 258.

injusta gravantur.

ubi plura legere potes. Nunc vidi, incommoda a Liptio exemplaris sui margini etiam adscriptum esse. Livius ex Gronovii emendatione l. xxi. 23. gravati militiam. Adde Markland. ad Stat. Silv. iii. 1. 69. adjectaque testa gravati. vulgo gravamus. gravas cum aliis MSS. Orvillii mei codex. Vulgato favet Polyaeus

hoc Strategema referens l. 11. c. 1. §. 16. Τὸ χρόνιον τὴν τρεῖς ἔτη ἔφερι: πολλὰ γὰρ μὲν μᾶλλον ἰταλαμπόρην οἱ τῶν Φωκίων σύμμαχοι. Nihilominus alterum praefero.

⁷ Paululum] MSS. septem paulum, ut superiore exemplo. dein illos a. Edd. pp eum cum scriptis, edidi rec. occas. pro sic. reced. Mox nec multis Cantabr. non male.

⁸ Alcibiades] Videtur hoc Strategema idem esse, quod Polyaeus in Alcibiade n. 2. l. 1. c. 40. refert. TENN

⁹ Byzantios] Byzantios Gudianus, Palatin. & Hillensb. Byzantios Ed. Paris. Byzantios Edd. Rom. & Bonon. Prorancios Leidens. pr. Byzantium Alcibiades prodicione civium quorundam cepit rec. Diodoro Siculo l. xiiii. p. 366.

¹⁰ Disposuit] Edd. Rom. & Paris. deposuit. Mox eos deest in Leid. sec.

IV. Viriathus, quum tridui iter ¹¹ discedens confecisset, idem illud uno die remensus, securos Segobrigenses, & sacrificio ¹² tum quum maxime occupatos obpressit.

V. Epaminondas, ¹³ in Mantinia, quum Lacedaemonios in subsidium hosti venisse ¹⁴ animadverteret, ratus, posse Lacedaemonem occupari, si clam ¹⁵ illò profectus esset, nocte crebros ignes fieri iussit, ut specie remanendi occultaret profectiorem: sed a transfuga proditus, adsecuto exercitu Lacedaemoniorum, itinere quidem, quo Spartam petebat, destitit: idem tamen consilium convertit ad Mantinienses: aequae enim ignibus factis Lacedaemonios, quasi maneret, frustratus, per qua-

¶ Vulgo APUD MANTINAEAM & infra MANTINAEAM.

¹¹ *Discedens*] *Decedens* Leid. *sec. descendens* Edd. pp. Paulo ante dux addit Palatin. Tum id uno d. Vatican. in uno die Medicei, Cantabr. tert. & Edd. Italicæ. pro *remensus* Medic. pr. *regressus*. *Securo* Palat. *securus* Gudian. *Segobrigenses* Edd. primæ *Secobrigenses* Medic. pr. ut supra.

¹² *Tum cum maxime*] Alii *tum m.*, alii *cum m.*, alii *quam m.* Vulgatum recte servant Palatin. & Cantabr. sec. vide ad l. 11. 9. 5. *Concilium*, quod *tum* quum *maxime* habebant barbari. Utroque tamen loco facile *tum* carere possemus, ut l. 14. 5. 2. *cum maxime* *tumentibus* animis.

¹³ *Apud Mantinæam*] 2. Hill. *Mantinia*: Voss. *In Mantinia*. tertius Hill. 1. Reg. *Mantiniam*. statim *Mantiniam* revertit. & sic Reg. TENN. Vaticanus etiam cum Leidens. secundo. *in Mantinia*. MSS. quinque *Mantiniam* cum Edd. Rom. Bonon. Wechel. Ceteri *Mantinia* cum Edd. Paris. & infra omnes *Mantiniam*. Nullus nec scriptus, nec vetus Editio *apud Mantinæam*. Et primo *Mantinia*,

non *Mantineæ*, multo minus *Mantinæ* scribendum esse patet. quia a *Mantivæ* possessivum venit *Mantivæ* penultima brevi, recte Stephano de urbibus. Sic supra *Decelia*, *Cnæronia*, in vulgatis antea quoque corrupte scripta. Vide ad l. 1. 3. 9. 11. 19. Dein in *Mantinia* idem est, quod *apud Mantiniam*, *circa Mantiniam*; *in agro Mantiniensi*. Adi notata ad J. Obsequent. c. 85. *In Numantia res male gestæ*: ubi Heinſius malebat *Numantia*. non autem sic habebat ejus. MS. ut perperam ex notis meis colligebat Curtius ad Sallust. B. Cat. c. 15. Expressit Frontinus ipsam, quod Græce invenit, cō *Mantivæ*, ut disertus Aelianus l. XII. c. 3. de ipsa re vide Polyæn. l. 11. c. 3. §. 10.

¹⁴ *Animadverteret*] *Animadverteret*. SCRIV.

¹⁵ *Illo*] Deest in Hillensb. Mox *productus* Ed. Rom. *secundo* Petrens. *perperam* pro *Spartam* inepte MSS. duo, & Ed. Paris. atque aliarum margo. *Mantinienses* Medicei, per deest in Edd. Italicis, & Mo-

quadraginta millia passuum Mantiniam ¹⁶ revertit^a, eamque auxilio destitutam occupavit.

^a Vulgo REVERTITUR.

dic. sec. lx. m. p. Leid. sec.

¹⁶ Revertitur] Praeter Tenu-
lii Codices, etiam ambo Leiden-
ses, duo Cantabrigienses, Pala-

tinus, & Vossianus revertit; in
praeterito recte: quod a librariis
proficisci nequit. Alibi tamen
auctor reversus est.

C A P. XII.

Ex contrario circa tutelam obsessorum^a.

¹ *De excitanda cura suorum.*

EXEMPLUM I.

Alcibiades ² Atheniensis, civitate ³ sua a Lace-
daemoniis obsessa, veritus negligentiam ⁴ vi-
gilum, denuntiavit his, qui in stationibus erant,
⁵ observarent ⁶ lumen, quod nocte ⁶ ostensurus ef-
fet ex arce, & ad conspectum ejus ipsi quoque lu-

^a Ex c. &c. haec desunt valgo. ^b Vulgo ut o.

¹ *De excitanda*] 3. Reg. 3. Hill.
Ex contrario volo (l. vero) circa
tutelam obsessorum, de excitanda
cura suorum. Voss. *Ex contra-*
rio volo de excitanda cura suorum
circa tutelam hostium. TENN. Ad-
didi ex capitum elencho, aucto-
ribus MSS. meis, & Edd. prio-
ribus *ex contrario circa tutelam*
obsessorum. Vero in meis non vi-
deo, vel tamen in Gudiano. *exer-*
citanda Medic. sec. Vatican. &
Edd. Bonon. Paris. Wechel. &
Modii. *exercenda* Leidens. pr. &
Medic. sec. sed vide ad c. 14. § 1:
pro *suorum* Leid. pr. *sociorum.*

² *Atheniensis*] Voss. 3. Hill.
Athenis. quae lectio vera proba-
tur ex Polyaeo l. 1. in Alcibia-
de n. 3. πολιορκῶνται τὰς Ἀθή-
νας ὑπὸ Λακεδαιμονίων. Cum Lace-
daemoniis Athenas oppugnarent.
TENN. Quasi vero minus intelli-
gi posset, Athenas hic innui, si

auctor dedisset *Atheniensis*: quod
tamen satis clarum foret. Immo
Keuchenius, quum invenisset in
Paris. Edit. *Athenis*, frustra id
factum putat, quia auctori nihil
tam solenne est, quam cujusque
ducis Strategema vel a patria vel
imperio exordiri. Non damnum
tamen *Athenis*, quod est etiam
in Palatino, Gudiano, Leidensi
pr. & Cantabrig. tert.

³ *Sua a Lac.*] Deest *sua* in Va-
ticano, & Voss. ^a non reperitur
in Leidd. nec Hillensb.

⁴ *Vigilum*] *Vigilium* MSS. SCRIV.
Nullus meorum *vigilium*. Nec
alia ubique intrudenda rcor.

⁵ *Ut observarent*] De suo con-
junctionem rursus addiderunt ar-
deliones quidam. Abest ea ex
nostri more a septem, vel octo
MSS. recte. ut supra aliquoties
monitum.

⁶ *Ostensus*] Leidens. pr. Hil-
lensb.

lumina adtollerent: in quo munere, qui cessasset, poenam passurum. Dum sollicite expectatur signum ducis, 7 pervigilatum ab omnibus, & suspectae noctis periculum evitatum est.

II. Iphicrates, 8 dux Atheniensium, quum praesidio Corinthum teneret, & sub adventum hostium ipse vigilias circuiret, vigilom, quem dormientem viderat, transfixit cuspide: quod factum quibusdam, tamquam saevum, increpantibus; Qualem 9 inveni, inquit, talem reliqui.

III.

lensb., & Voss. ostenturus. Mox in quo m. non habet praepositionem Medic. pr. cessassent, p. passuros Petrenf. passurus Medic. sec. dein pervigilatum omnibus Petrenf.

7 Pervigilatum] h. e. tota nocte vigilatum. Per in compositione auget significationem. Martialis ix. 70.

Vicini somnum non tota nocte rogamus;

Nam vigilare leve est, pervigilare grave.

Justinus xxiv. c. 8. Super haec maximum pervigilias malum miseras belli reliquias osterebant. h. e. continuas vigilias 1. AEn. 506.

Laonae tacitum pertentant gaudia petrus.

Suetonius Julio 58. Exercitum neque per insidiosa itinera duxit unquam, nisi perspeculatus locorum situs h. e. penitus speculatus. Terent. Eun. i. 2. 74. Tandem percoluit, vir es. Mela i. 8. Ut nox praecedat, ita fons calidior; rursus cum est media, perfervet. Hirtius Afric. bell. c. 58. Erat locus quidam perimpeditus ante aciem castrorum. pro, valde impeditus, fervet, doluit. TENN.

8 Dux Atheniensium] Leidenf. sec. Atheniensis. dein sub adventu Palatin. Mox videret Leid. sec. & interpretantibus Hillensberg. De severa Iphicratis disciplina militari ad Corinthum vi-

de Corn. Nepot. in ejus vita.

9 Inveni] Nimirum, dormientem, plenum somno, quo mortem continuavit. Somnus autem mortis imago passim fertur. Imo frater mortis. Homero Iliad. ε, vs. 281. Hinc apud Aelianum l. ii. c. 35. excitatus Gorgias Leontinus dixit. Ἡδὴ με ὁ ὕπνῳ ἀρχεται ἀκατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ. Quod verbum & Diogeni Cynico ascribit Plutar. consol. ad Apoll. Seneca, Hercule Furiante. vs. 1065. Frater durae languide mortis. Xen. Cyrop. l. viii. Ὑπνὸς ἐδὲν ἐστὶν ἰσχυρότερον τῷ ἀνδρῶν πίνῳ θανάτῳ. vi. Aeneid. 277.

Et consanguineus lethi sopor, & mala mentis.

Gaudia. Hinc nox fingitur Hesiodo habens ὕπνον μὲν χερσὶ κασὶν γνητον θανάτῳ. Vide Daufqueum ad Silium Ital. fol. 516. Inter sententias Demophili, quas edidit Lucas Holstenius, secunda est. Ἀγρυπνῶ ἴσο κτ' ἔστι. Συσφύνης γὰρ τῷ ἀληθινῷ θανάτῳ ὁ ὡς τῶτον ὕπνῳ. Mente pervigili esto: nam animi veteris vere morti affinis est. Non autem solum tribuni, & centuriones, sed & duces, ut hic Iphicrates, circuisse vigilias feruntur. Sic Im-

III. Epaminondas Thebanus idem fecisse dicitur.

perator Titus in obsidione Hierosolymorum primam noctis vigiliam ipse per castra, & castrorum spatia circumiens explorasse: secundam secundo a se Principi commississe; tertiam agminum ducibus, Iosepho dicitur. TENN. Vide ad Lucan. l. ix. 841.

Stygias somno descendis ad umbras.

& Comm. ad Petron. c. 79. *Ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti iungere.* c. 89.

*Hic graves alius morbo
Obtruncat & continuat in mortem ultimam*

Somnos. Ceterum in Vaticano, Cantabr. tert. Hillensb. Leid. sec. & Ed. Paris. pro reliquis legitur *dimisi.* me non adprobante.

C A P. XIII.

De emittendo & recipiendo nuntio.

EXEMPLUM I.

Romani obsessi in Capitolio ad Camillum¹ ab exilio inplorandum miserunt² Pontium Cominium³, qui, ut stationes Gallorum falleret, per saxa Tarpeja⁴ demissus⁵, transnato Tiberi, Vejos pervenit, & perpetrata legatione similiter ad suos rediit.

II.

¹ Vulgo COMINUM. ⁵ Vulgo DIMISSUS.

¹ *Ab exilio inplorandum*] Mira locutio, in qua deesse quid videtur. Leidensis sec. *ad auxilia.* Medic. prim. *ad auxilium.* Medic. sec. *auxilium.* Num fuit *ab exilio ad auxilium inplorandum?* quod a Romanis factum est, eum ex exsule Dictatorem facientibus.

² *Pontium Cominum*] *Comitium* MSS. SCRIV. *Cominum.* Sic Reg. sed dud^o Hill. *Cominium*, & sic Livius l. v. c. 46. *Cominium* vocat, verum non Roma missum Vejos, sed a Veiento exercitu missum in Capitolium, ut consulere Senatun., qui Romae esset, de Camillo ad Ardea revocando. TENN. *Cominium* legi debere monuit etiam recte Keuchenius; quomo-

do huius viri nomen scribitur quoque apud Plutarch. in Camillo p. 141. 142. Diod. Sicul. l. xiv. p. m. 224. qui cum Livio ceterisque in hac historia consentiunt. Auctor noster videtur hunc confudisse cum C. Fabio Dorfone, qui Gabino cinctu ad sacrificium Itarum ex arce demissus per stationes Gallorum evasit, & incolomis rediit ex testimonio historicorum, quos adductos vide ad Flori l. i. 13. Ceterum nomen hoc deest in Edd. primis.

³ *Dimissus*] Edd. Rom. & Bonon. *demissus* recte: quo descensus ejus exprimitur: ut habuimus jam saepius.

⁴ *Vejos*] Sic loquitur Auctor; ut intelligeres, Camillum Vejis habi-

II. Campani, diligenter Romanis, a quibus obsessi erant, custodias agentibus, quemdam⁵ pro transfuga subornatum miserunt, qui occultatam balteo epistolam,⁶ inventa effugiendi occasione, ad Poenos pertulit.

III. ⁷ Venationi quoque & pecoribus quidam⁸ insuerunt litteras, membranis mandatas.

IV. Aliqui & ⁹ jumentum in averfam partem infulserunt, dum stationes transeunt.

V.

• Vulgo ADVERSAM.

habuisse, quod tradunt etiam Lucanus l. v. 27. & Flor. l. i. c. 22. Nam si voluit indigitare, Pontium remissum modo esse ad exercitum, qui Vejis erat, cum mandato, ut ab Ardea Camillum revocarent, obscurissime locutus est. Nihilominus ex ceterorum historicorum consensu id unice verum est.

⁵ *Pro transfuga*] *Transfugam* Ed. Bon. *per transfugam* Medic. sec. & Ed. Romana.

⁶ *Inventa effugiendi occasione*] Keuchenius in Arceriano, & Ed. Paris. invenit *inv. effugiendi causas vel causa occ.* sed ait, id factum nullo operae pretio. In Edd. Italicis exaratur *effugiendo. causas* additur quoque in Palatino; Petrensi, Hillensb. & Coll. Voss. In Leidens. primo *de cause.* Vide, num sub ea lateat *castris* vel *o castris*. Transfuga enim ille clam e castris Romanorum rursus aufergere debebat, si epistolam ad Poenos perferret, & confer Livium l. xxvi. c. 4. 7. 12. In fine Medic. pr. ad P. pervenit & pertulit.

⁷ *Venationi*] Ita lego. vulgo est *Venatione*. SCRIV. Sic lege; licet omnes MSS. *Venatione*. Gujerus explicat *ferarum carnem, corpora*, hinc Gallorum *Venaison*. ut & Keuchenius observavit. Auctor supra l. i. c. 3. n. 6. *Cum omni venatione, quam serpsant, recepti*

essent a custodibus, protinus eas adorti occiderunt. Corn. Celsus. l. i. c. 6. *Venatio durique pisces, & ex domesticis animalibus assuere maxime juvant solutam alvum.* Sic *jactus* pro piscibus *istis*. Unde *emere jactum*. Harpagus autem epistolam exenterato lepori commisit. Herodotus l. c. 123. Polyænus lib. vii. TENN. *Venationi recte exhibent Palatinus, & Gudianus.* Livius l. xxxv. 49. *Apud quem solstitiali tempore comiter accepti, quum miraremur, unde illi eo tempore anni tam multa, & varia venatio &c.* Adde Cl. Burmann. ad Quintil. Decl. xiii. c. 8. *Transeunt in jus occupantium, sicut venatio & aucupatio.* Hinc natum Gallorum *Venaison*, ad libri sui marginem notaverat quoque Scriverius.

⁸ *Insuerunt*] Unus Hill. *Inseruerunt*. Sic Justin. l. c. 5. *Epistola exenterato lepori inseritur.* TENN. *Miserunt Medicei, & Edd. Italicæ.* *Inseruerunt* etiam Leidens. sec. sed Ex. seq. *scribis litteras insutas habentibus.*

⁹ *Jumentum in adversam partem.*] De hoc loco mihi non liquere fateor. Tantum pono, alias hic legi, *aversam partem inflixerunt*, id de qua re cogitabo per otium diligentius; interea videant etiam alii, quid spei putent. MOD. Facile sit adferre verbum rei significandæ conveniens: sed

V. Nonnulli ¹⁰ interiora vaginalum inscripserunt.

VI.

impudens plane sit a libris discedere, si sententia constitui possit ex iis, quae istinc suppeditantur. Ora Parisiensis editionis habebat, *aversam partem inflixerunt*. Miror, inde non potuisse emendari ab amico nostro, qui fateatur sibi N. L. Poterat enim sic, *aliqui & jumento aversam partem inflixerunt*. Coniuncta nimirum cum verbo veteri *Fligo*, praepositione, quae tamen casum praecedentem regat. Eadem hallucinatio & in Curtii lib. vii. *Idem Asiam & Europam finis interfluit*. De Tanai fluvio illa dicuntur. Veram & genuinam scripturam esse praestabo, quam in membranis repererant alii, quamque male illi repudiarunt. Hanc scilicet. *Idem Asiae & Europae fines interfluit*. Certe usitata, imo & Curtiana phrasis; l. iii. *Pinnarum, inquit, amnem, qui duo agmina interfluebat*. Idem l. vii. *Viginti millia latronum erant: fundis sagittisque pugnam invadunt*. Idem l. ix. *Ne infregeritis manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque patrem, si invidia a fuerit, aequabo*. Iterum lib. eodem. *quam procul abessent mari*. Pari phrasi ab illo scriptore dictum, illud l. v. *Persequi id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret*. Quo loco quam varient codices, quam aestuent correctores, non est nunc pretium operae referre. Redeo, unde discesseram. Jumento in partem aversam litteras quandoque inflixisse, id est per posticum commississe, ait noster Frontinus, donec transissent stationes hostium. Idem innuit, quod proxime praemissum est, *pecoribus quidam infuerunt litteras*. STEW. Voss. *diversam*. 2. Hill. *Aversam partem*. Amant naturalia ita appellari. Petronius. *Ne juvenilem mulier*

partem corporis abstinnit, victorque miles utramque pervasit. Sic legendum, docuit me nuper Virorum emendatissimus Nicolaus Heinsius. Declamatione Sallustii in Cicer. *Cujus nulla pars corporis a turpitudine vacat*. Pro *Insulserunt* unus Reg⁹ *Inflixerunt*. Stewechius *Jumento in aversam partem inflixerunt*. T. R. N. Fatetur Keuchenius, sese hinc expedire non posse. Verum non dubium mihi est, quin legi debeat *jumento vel jumentis in aversam partem insulserunt* sc. litteras cum summo Casaubono ita citante ad Aeneae Polyorcerica c. 31. & Lipsio, qui *jumento in av.* ad libri sui marginem correxerat. Nam primo pro *jumentum* in Petrensi est *jumenta*. Dein *aversam* exhibet idem cum ora Hittorp. & Wechel. Edd. Per *partem* exprimi naturalia dudum docuerunt viri docti. Adi Comment. ad Petron. c. 112. & Phaedr. l. iv. c. 14. *Aversa ergo pars eadem est, quam Obsequens c. 85. vocat posteriorem naturae partem*. Ex interpolatione Leid. tert. exhibet in *terga jumentorum*: unde quis forsitan *jumentum* contracte pro *jumentorum* capere velit. Dein pro *insulserunt* Edd. *Italicae inflixerunt*. Quod male praetulit Stewechius. *inpulerunt* Petrensis; Glossa scilicet haec est *τῇ insulserunt* i. e. stiparunt, intruserunt in aversam partem ab *insulcere*. Seneca Ep. xxiv. *Quaeris, quid huic epistolae insulserint*. Saxo Grammat. l. i. *canina cadavera corporibus insulserunt* ex emendatione J. F. Gronovii l. iv. Obs. c. 22. ubi vide plura. Ceterum & deest hic in MSS. Medicis, & Edd. primis.

¹⁰ Interiora] Male Reg. *In interiora vaginalum*. Marcellinus l. xviii. c. 7. *In vaginae internis figuris notarum membranam reperimus*

VI. ¹¹ L. Lucullus, ¹² Cyzicenos obsessos a Mithridate ut certiores adventus sui faceret, quum praesidiis hostium teneretur introitus urbis, qui unus & angustus ponte modico insulam contingentem jungit, militem e suis, ¹³ nandi^a, & nauticae artis peritum, iussit ¹⁴ insidentem duobus inflatis ¹⁵ utribus, litteras insutas habentibus, quos ab inferiore parte duabus regulis inter se distantibus commiserat, ire septem millium passuum trajectum. Quod ita perite gregalis fecit, ut cruribus, velut gubernaculis, ¹⁶ dimissis cursum diri-

^a Vulgo sciolum n.

rimus scriptam. De furtivis litterarum notis scripsit Porta Neapolitanus l. 11. c. 21. TENN. Utrumque citaverat jam ante Keuchenius, quem a Tennulio hic laudari oportuerat.

¹¹ L. Lucullus.] Sine praenomine Palatin. & Leid. sec. Ineptissime Medicei addunt *Cornelius*.

¹² Cyzicenos.] Nota res omnibus; & tamen hoc *Cyzicenos* ita turpiter corruptum in libris plerisque est, ut pigeat pudeatque ineptissimarum ineptiarum. MOD.

¹³ Sciolum nandi.] Νη τὸν Δία illud *Sciolum* a Sciolo est subiectum. Nam abest a 4. Reg. & Voss. τὸ nandi regitur ἀπὸ τοῦ xovῆ peritum. Si aliquis februeretur, non posset continere risum, ubi legerit haec verba commentatoris. Florus totum hoc factum non militi Luculli, sed ipsi Lucullo attribuit; qui per medias hostium naves utre suspensus, &c. Verba Flori sunt l. 111. c. 5. Docens adventare Lucillum. Qui (horribile dictu,) per medias, &c. Quasi τὸ Qui referatur ad Lucillum & non ad nuncium. Quasi Lucullus doceret, adventare Lucillum, & quasi marina pistrin evaserit. Has naenias sibi affictas Florus ne quidem per somnium

viderat. Caeterum magnos Duces, innixos inflatis utribus, nando trajecisse multa millia, testantur auctores, ut Caesarem Suetonius c. 57. c. 64. Hirtius de bello Alexand. TENN. Commentator, quem merito suo hic adeo deridet Tennulius, rursus est Keuchenius, a Cl. Dukero ideo quoque reprehensus. Militem fuisse cum ceteri auctores, tum etiam Sidonius Apollinaris refert Carm. 22. vs. 167. Ceterum τὸ sciolum posterioris aevi vocabulum delevi, auctoritate eorum etiam Codicum, Vaticanum scilicet, omnium Mediceorum, Cantabrigiensium, Leidensium, & Gudiani.

¹⁴ Insidentem.] Medicei *insidere*. Cantabr. tert. *insedentem*. Mox *millia* Petrensi. pro *millium*.

¹⁵ Utribus, quos duabus regulis &c.] Sallust. l. 111. Hist. c. 6. Duos quam maximos utres levi tabulae subiecit, qua super omni corpore quietus, in vicem tractum pedis quasi Gubernator existeret. Florus *Utre suspensus & pedibus iter adgubernans videntibus procul quasi marina pistrin evaserat* ubi vide.

¹⁶ Dimissis.] Scribe *Demissis*. STEW. *Demissis* rescribendum esse monuit etiam Salmasius ad dictum

dirigeret, & procul visentes, qui in statione erant, ¹⁷ marinae specie beluae deciperet.

VII. ¹⁸ Hirtius Cos. ad Decimum Brutum, qui Mutinae ab Antonio obsidebatur, litteras subinde misit ¹⁹ plumbo scriptas, quibus ad brachium ²⁰ religatis; milites ²¹ Scultennam amnem transfhebant.

VIII. Idem columbis, quas inclusas ante ²² tenebris,

dictum Florilocom, & hic Keuchenius. Recte, si quid iudico. Non natabat hic homo; qua in arte brachia & crura dimittere seu potius *diducere* debuisset (vide Cl. Burm. ad Ovid. Art. Am. 111. 350. & Markl. ad Stat. Silv. p. 182.) sed insidebat utribus, & cruribus in mare demissis utebatur, velut gubernaculis, iisque cursum dirigebat & simul promovebat, MSS. tamen constanter retinent *dimissis*. *Gubernantis*, quod Keuchonius ait in quibusdam legi, in nullo nec MS. nec Ed. inveni.

¹⁷ *Μαρίνης*] In arma seu marinae MSS. quatuor, & Ed. Paris. *beluae* non agnoscit Leid. pr. *Decipit* Medic. sec. & Cantabr. text. *Deluderet* Petrensis, eleganter; an vere, nescio.

¹⁸ *Hirtius*.] Sic scribendum, non, ut vulgo *Hircius*, nummi & inscriptiones, auctoresque Graeci docent.

¹⁹ *Plumbo scriptas*] Dio Cassius p. 315. Ἐς ἱλασμόν μολίβδου λειπὸν ἐγγραψάντες τινὰ ἐπέλιξαν αὐτὸν, ὥσπερ τι χαρτίον, καὶ πολυμνητῇ νυκτὸς ὑφ' ὧν διενυκτεῖν ἔδωκαν, καὶ ἕτως ὁ Δεκιμὸς &c. Sic legendum, non ἀπέλιξαν.

²⁰ *Religatis*] Unus Reg. & Voss. *Ligatis*. Iustinus 111. c. 5. *Tesferas*, insculpsit suis & patrum nominibus dextro brachio deligarent. TENN. *Ligatis* mei duo cum Edd. primis, frustra, ut statim.

²¹ *Scultellam amnem*.] Alii *Scultenam*, neutri recte. Tu lego *Scultennam amnem*. & consule Plinium l. 111. c. 16. & Philip. Cic. v. Mod. Voss. 2. Reg. *Scutellam*. in marg. *Scutariam*. 3. Hill. & duo reliqui Reg. *Scutellam*. videtur idem amnis, de quo infra c. 14 n. 3. Aeneas in commentario poliorcetico capite 31. tractat de ratione mittendi litteras occultas: & Julius Africanus c. 56. Περὶ κρυφίας ἐπιστολῶν εἰσαγομῆς. Ad Potidaeam Artabazus litteras involvit sagittae, quam adaptatis desuper pennis, ad constitutum cum Timoxeno proditore locum emittebat. Herodotus l. vii. c. 128. Histiaeus servi capite, cui litteras inscripsit, pro tabellis usus fuit. Idem l. v. c. 35. Glandi inscriptum testatur. Hirtius bell. Hisp. 13. & 18. Talem glandem vidit ὁ δεῖνος Gronovius, cui inscriptum. *Fugitivi Peristis*. TENN. *Scutennam*, *Scultenam*, *Scutellam*, *Scutellam* &c. MSS. pervertit. Vide Livium l. xli. c. 12. 18. ubi *Scultennae* simul, & *Mutinae* meminit. Ad omnino Cluverium Ital. Antiq. T. 1. in f. Porro Medicei, & Edd. Italicae rectius *miles transnabat* vel *transnavit*. Unus, non plures simul hoc munus praestabat. *Amnem* deest in Leid. sec.

²² *Tenebris*] Medic. sec. *tenebat*. Dein uterque Medic. *epistolas misit*, & ad collum *seca religavit*. *ligavit* Edd. primae.

nebris, & fame adfecerat, epistolas ²³ feta ad col-
lum ²⁴ religabat, easque a propinquo, in quantum
poterat, moenibus loco emittebat. Illae lucis ci-
bique avidae altissima aedificiorum petentes ex-
cipiebantur a Bruto, qui eo modo de omnibus
²⁴ rebus certior fiebat: utique postquam disposi-
to quibusdam locis cibo columbas illuc devolare
instituerat.

• ²⁴ Edd. qdd. A. C. SERA.

²³ Sera] Necessario l. Sera. & sic omnes MSS. nam Sera volatum impedit. TENN. Ridiculum istud Sera profluxit ex errore typothetarum in ultima Scriverii Editione: quod tamen secure contra MSS. & Edd. veteres admisit Keuchenius. Has autem columbas a Bruto remissas, sed epistolis ad pedes, non collum religatis, docet Plinius l. x. c. 37. Quia & internuntias in rebus magnis fuere, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra Consulum mittente D. Bruto.

Quid vallum & vigil obsidio atque etiam resia amne praeterea profuerit Antonio per colum eunte nuncio? ubi viros DD. & hic Keuchenium de aliis, hoc Strategemate usis, adi, si lubet. Ceterum cum plerisque MSS. & Edd. prioribus reposui Scia ad collum. r. Petrensis Cod. in feta ad collum religabat.

²⁴ Rebus] Non agnoscit hanc vocem Medic. pr. Dein Vossian. a. m. pr. volare. Medic. sec. illuc unde devolare.

C A P. XIV.

De introducendis auxiliis, ¹ & com meatibus suggerendis.

EXEMPLUM I.

Bello civili, quum ² Ategua urbs in Hispania Pompejanarum partium obsideretur, ³ Munatius

¹ Et com. sugg.] Desunt haec in Vaticano. A Mediceo pr. & Ed. Rom. abest suggerendis.

² Ategua] Ategua quidam pessime. Hirtius, seu quis alius est, de bello Hispaniensi: Caesar munitionibus Ateguam oppugnare &c. Item: Ita firmissimum ejus (Caesaris puta) praesidium Ateguam proficiscitur. & sexcentis aliis lo-

cis. Mod. Ategua sic lege. sic MSS. sic Hirtius de bello Hisp. c. 8. & 22. male in Reg. uno A Regna. TENN. Ategua & Ategua etiam in mecum nonnullis. perperam. ubique urbs haec Ategua vocatur, vel Ategua.

³ Munatius interrex] Voss. Maurus vicerex. 2. Reg. Martius interrex rex. TENN. Vulgata hac lectio

tius interim rex, tamquam Caesarianus Tribuni cornicularius vigiles quosdam excitavit, e quibus ali-

a Vulgo MAURUS INTERREX.

quos

lectione nihil est ineptius. Edd. *Veteres Martius interim rex.* unde quidam vir doctus putabat, simpliciter esse reponendum *Marcus Rex.* Marciae enim gentis cognomen rex notissimum est. Quod ad marginem Ed. Stew. adscripsit etiam Scriverius ex Plutarcho Ciceron, p. 875. & 2. *Marcii* Tribuni, qui a Pompejo ad Caesarem transfugit, mentio est; in Bello Hispan. c. 11. Verum huic ego sententiae accedere non possum; primo enim sub *interim* aliud quid latere videtur; dein defectio *Marcii* illius diu ante accidit; denique Historiae hujus memoriam servavit nobis Dio l. XLIII. p. 230. deserte hunc hominem nominans *Munatium Flacum.* Unde primo liquet, pro *Martius* reponendum *Munatius* vel *Minatius*, quam emendationem laetissimus deinceps deprehendi factam quoque a Cel. Perizon. in Epist. corpore T. IV. p. 788. In MSS. est *Murus*, *Maurius*, *Maritus*, *Himaritus*: quod ultimum satis prope accedit ad *Minatium*. Verum quid tum fiet his vocibus *interim rex*, quod inveni quoque in MSS. meis quatuor, & in Perizoni *eius terrae interrex.* Haec se non percipere testatur ibidem Perizonius. Dio autem ait, quod vigiles quosdam jusserit tesseram sibi dare, tamquam misso a Caesare ad inspiciendas excubias; qua accepta, & dein aliis data, eos delusit & urbem introiit, sed solus, non vero cum praesidio, ut Frontinus sine ulla veri specie narrat. Unde conjici posse videtur, sub vocibus *interim rex* aliquid de tradenda tessera, latere. Certi vero aliquid statuere nequeo: si autem per MSS. liceret, cum Stewechio posset legere *excivis*, pro *excitavit*. Quas

voces, ut & *concire* ac *concitata*, de quibus supra, crebro confundi notum est. Verum contra MSS. opus non est. *Excitare vigiles*, non notat, dormientes sollicitare, ut vigilent, sed vigilantes admonere hostilis adventus, seu cujuscumque nocturni casus. Clare Curtius consensu omnium MSS. l. IV. c. 5. 2. *Objicitur a vigilibus claustrum, & qui proximi excubabant ab eisdem excitantur.* Hinc lemma c. 12. *De excitanda cura suorum.* Quare etiam Curtii loco l. VIII. c. 6. 21. *excitatisque custodibus* nihil mutari velim, licet aliter etiam visum sit Heinio, & Schefpero. at pro eo, quod sequitur, *excitaverunt*, placet *exciverunt*. Subjicit enim e continente sopitum excitant regem. Nihil etiam mutandum in eodem l. IV. c. 13. 21. *Ubi est vigor ille animi sui? nempe excitare vigiles solos.* ubi Modio placebat *exercitare*. Ceterum pro *interrex* Gronovius orae libri sui adlevit *interpretes*. Porro *cornicularius Tribuni Militaris* quid fuerit, vide apud Pighium T. 1. Thes. Critici p. 485. & quos laudat Vossius ad Valer. Max. l. VI. c. 1. §. 12. *Tribuni militaris &c. quod cornicularium suum supra causa adpellasset.*

[*Excitavit.*] Legendum meo quidem judicio *excivis*. non hoc primum est, cum haec verba *excitare* & *excire* in mutuum locum immigrarunt. Deinde quis hoc toleret, cui vel mica salis insit, a tribuni corniculariis, vel a circatoribus vigiliarum vigiles excitari? Apulejus VIII. De Asino, extremo: *Tinnitum cymbalorum & sonitus tympanorum, cantusque Phrygii mulcentibus modulis exercitus, procurrit obviam.* non est per sententiam, ut ali-

quos evitans, constantia fallaciae suae per media Caesaris copias praesidium Pompeji transduxit.

II. Hannibale obsidente Casilinum, Romani farinam doliis secunda aqua ⁶ Volturni fluminis demittebant, ut ab obsessis exciperetur: quibus quum objecta per medium amnem catena Hannibal obstitisset, nuces sparsere; quae quum, aqua ferente, ad oppidum defluerent, eo com metu sociorum necessitatem sustentaverunt.

III. ⁷ Hirtius * Mutinensibus obsessis ab An-
to-

* Vulgo H. Cos.

ter iste auctor scripserit, quam modulis excitus. Cic. III. Officiorum: suntne igitur insidiae, tendere plagas, etiamsi excitatus non sis, nec agiturus? malim, excitatus. Idem verbi videbis restitutum auctori de viris illustribus a doctissimo adolescente Andrea Scotto. Luber ad alios quoque scriptores excurrere; & Q. Curtio Rufo duo vulnera obligare: imprimis lib. VIII. Itaque protinus injicit fratri manum, & in regiam pervenit: excitisque custodibus corporis ad salutem regis pertinere, quae adferret, adfirmat. Iterum libro eodem, paucis admodum interpositis. Ptolomaeum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen exciverunt. ubi vulgo legas, excitisque & excitaverunt. STEW.

§ E quibus] MSS. quinque ex quibus. pro aliquos Edd. primae aliquot. Perizonius ibidem mallet alios. quod probo. Dein auctoribus MSS. & Edd. primis reposui transduxit pro trad.

⁶ Volturni fluminis.] Hoc reposui ex Livio, Plinio, aliis. Vulturius enim fluvius, Casilinum neque interfuit, neque praeterfuit: dubitandumque adeo relinquitur, sitne aliquis tali nomine fluvius. MOD. 4. Reg. 3. Hill. Volturni. Voss. Vultur.

Mela l. II. c. 4. Vulturius amnis, Vulturium oppidum. Sic & Ptolemaeo vocatur amnis, qui Casilinum praeterfuit. Vulturius non est in natura. TENN. Volturni etiam Gudianus, & duo Leidenses, quod rescripsi. Ad l. II. c. 2. §. 7. Volturni recte hio jam exhibuerunt Edd. veteres. Corruptum primo est in Ed. Wechelii: sed audiamus Livium l. XXIII. c. 19. Exciperent dolia, quae amnis deferret &c. Imbris deinde continuis citatior solito amnis, transverso vertice dolia impulit ad ripam, quam hostes servabant. Ibi haerentia inter obnata ripis salicta conspiciuntur: nuntiaturque Hannibali est, & deinde intentiore custodia cautum, ne quid falleret Volturno ad urbem missum. Noces tamen fusae ab Romanis castris, quum medio amni ad Casilinum (quod hic variis modis in MSS. depravatum exaratur) defluerent, cratibus excipiebantur. & laepius. Adde Cluver. Ital. Antiq. l. IV. c. 5.

⁷ Hirtius Cos.] In omnibus MSS. deest rō Cos. TENN. Adidit rō Cos. tacite Scriverius, si ne dubio ex praec. cap. sed nullus meorum MSS. agnoscit. Edd. Italicae in Mutinensibus. Licet tunc temporis Hirtius fuerit Cos. delevi tamen, ob MStorum consen-

tonio, ⁸ salēm, quo maxime indigebant, ⁹ cupis conditum, per annem ¹⁰ Scultennam a intromissum.

IV. Idem pecora secunda aqua ¹¹ demisit ^b, quae excepta sustentaverunt necessariorum inopiam.

^a Vulgo SANITURNUM. ^b Vulgo DIMISIT.

sensum, praesertim, quia non sit ad sensum necessaria vox.

⁸ *Salem*] Duo L^gdd. *sal*.

⁹ *Cupis*] Omn. MSS. *cupis*. TENN. Etiam mei. V. Keuchen. & nos ad Lucan. l. iv. 420. *Vacuac cupae*. Arcerian. si Keucheno fides, male tamen *cybeis*.

¹⁰ *Saniturnum*] *Samminicorum* MSS. SCRIV. 2. Reg. Voss. 1. Hill. *Samnum*. tertius Reg. *Saniturnum*. Sriverius. *Samminicorum*. 4. R. *Sannicorum*. TENN. Sic agit Keuchenius; quasi rectum & notum esset *Saniturnum*: cum hoc nomine nullus sit fluvius, & clare ex cap. praec. pateat, annem hunc Ligurum dictum fuisse *Scultennam*: quare etiam Cluverius citato loco hic omnino *Scultennam* reponi jubet.

Graeci hujus historiae memores non nominant fluvium. MSS. mei *Saturnum*, *Sampturnum*, *Saniturnum*, *Samnicorum*, *Samicorum*, *Samitorum*, *Sampnitorum*, *Sampincorum*, *Samineorum*, praeterea Mediceum, primum, in quo *Scaltennam*; quare non dubitavi restituere *Scultennam*, donec certius nomen reperiatur. Vide omnino cap. praec.

¹¹ *Dimisit*] *Dimittere pecora* notat, sinere, ut libere abeant, ut cap. seq. §. 5. Quod ab nostri sensu alienissimum est. quare reposui cum Hillensberg & Leidensi sec. *Demisit*. ut §. 2. *sarinam dolis secunda aqua demittebant*, ubi in MSS., ut semper, eadem confusio. V. ad l. i. v. 15. & passim.

C A P. XV.

Quemadmodum efficiatur, ut, ¹ quae deerunt, abundare videantur.

EXEMPLUM I.

Romani, quum ² a Gallis Capitolium obsideretur, in extrema jam fame panem in hostem jactaverunt; consecutique, ut abundare

COM-

¹ *Quae deerunt*] 3. Reg. 3. Hill. Voss. *Ut abundare videantur, quae deerunt*. TENN. Et ita plerique mei, & Edd. VV. desunt Edd. Italicae.

² *A Gallis*] 2. Reg. non agno-

scunt praepositionem *A*. totam rem describit Ovidius VI. fast. v. 350. Hinc *Jovis Pistoris* nomen descendit. In simili fame Mygdonius spem vultu simulavit apud Polyacum l. VII. TENN. MS.

commeatibus viderentur, obsidionem, donec Camillus³ subveniret, toleraverunt.

II. Athenienses adversus Lacedaemonios idem fecisse dicuntur.

III. ⁴ Hi, qui ab Hannibale ⁵ Casilini obsidebantur, ad extremam famem pervenisse crediti; quum etiam herbas alimentis eorum Hannibal, ⁶ saepe arato loco, qui erat ⁷ inter castra ipsius & moenia, praeriperet, semina in praeparatum locum jecerunt: consecuti, ut habere viderentur, quo ⁸ victum sustentarent usque ad satiorum proventum.

IV. ⁹ Reliqui ex Variana clade, quum obsiderentur, quia ¹⁰ defici frumento videbantur, ¹¹ horrea tota nocte circumduxerunt captivos; deinde prae-

MS. unus in Capitolio obsiderentur. Jam deest in Leid. pr. in hostes Ed. Par.

³ Subveniret] Eleganter Vari-
canus superveniret. Livius l. v. 49.
Forte quadam dictator intervenit,
Adi notata ad l. i. c. 1. 6. Donec
supervenirent legionis.

⁴ Hi.] Praenestini. Vide Li-
vium l. xxiii. c. 17. Strabon. l.
v. p. 249. Ed. Par. Valer. Max.
l. vii. c. 6. §. 3.

⁵ Casilini] Ad Casilinum Edd.
Italicae.

⁶ Saepe arato loco] Tò Saepe
ahest a Medic. Vaticano, Gudia-
no, & Leidd. Codd. Et, ut o-
pinor, vere. Saepe hoc ab Han-
nibale esse factum, credibile non
est: neque id etiam memorat Li-
vius. Forfan, ut illic, hic oba-
rato loco scribendum. Livii ver-
ba sunt. Quum hostes obarassent,
quidquid herbidi terreni extra mu-
rum erat, raporum semen injecerunt;
ut Hannibal, Eone usque dum ea
nascentur ad Casilinum sessurus
sum, exclamaret.

⁷ Inter] MSS. duo intra. Dein
Voss. jecere. Pro quo Edd. primae

unde, & perventum Medicei.

⁸ Victum s.] Voss. & unus
Hill. Vitam. TENN. Rectius.
Maecenas apud Senec. Ep. 101.
Hanc vitam sustine. Lucan l. iv.
367. Corpora sustentant opulis. &
saepius. sed auctor notter tam
varie construxit hoc nomen, ut
mutare nihil ausim. Vide modo
cap. praeced. Dein victum sum
potest pro eo vitae genere, cui
jam adfueverant, inopiam nem-
pe & famem sustinendo. Cael. B.
Gall. 11. 9. commeatusque nostros
sustinebant. At illic legendum o-
mnino videtur cum Cod. Lovan.
& Ed. Vascos. aliisque commea-
tusque uti hic §. 2. commeatu so-
ciorum necessitatem sustentaverunt;
& saepe. Posset & legi victu, ut
sustentare absolute ponatur, de
quo diximus supra.

⁹ Reliqui] Leid. sec. Reliquiae
V. ad l. 11. c. 7. §. 13. & alibi.

¹⁰ Defici] Unus Reg. Desicere.
TENN. Desicere tres mei cum
Edd. pp. male. Ad l. 1. 7. 1.
usu navium desiciebatur.

¹¹ Horrea tota nocte circumdux-
erunt: captivos deinde praecissi-
tunt.

praeclisis manibus dimiserunt. Hi ¹² circumfeden-
tibus suis persuaserunt, ne spem maturae expu-
gnationis reponerent in fame Romanorum, qui-
bus ingens alimentorum copia superesset.

V. Thraces in arduo monte obfessi, in quem
hostibus ¹³ accessus non erat, conlato ¹⁴ viritim
exiguo tritico, ¹⁵ aut caseo paverunt pecora, &
in hostium praesidia dimiserunt: quibus exceptis &

manibus dimiserunt.] Anne mi-
tum est, depravatissimam illam
interpunctionem adhuc non mu-
tatam? repono *horrea tota nocte*
circumduxerunt captivos: deinde,
&c. Phrasim, scio, animadver-
tis; de qua nos paulo ante egi-
mus. STEW. *Circumduxerunt* haec
vox ita dividenda est. *Duxerunt*
circum horrea. Saepe amat prae-
positio jungi verbo, quae nomi-
nis regit casum, ut supra c. 13.
n. 4. *Aliqui & jumento aversam*
partem inflixerunt. Curtius l. ix.
No infregeritis manibus meis pal-
mam, qua Herculem Liberumque
patrem, si invidia absuerit; ac-
quabo pro fregaritis in manibus.
TENN. Mala interpunctio ista
Parisiensibus debetur. Piores Edd.
recte post *captivos* distinctionem
posuerant. Alii etiam viri docti
perperam jungunt *deseri frumento*
videbantur horrea, ut facit Ill.
Schelius ad Hygin. p. 248.

¹² *Circumfidentibus*] Voss. 4.
Reg. 3. Hill. *Circumfidentibus.*
TENN. Meorum etiam multi, &
Edd. Italicae per e, ut MSS. &
Edd. omnes l. ii. c. 9. 1. *Re-*
liquias eorum circumfident. Nemo
dubitare potest, quin utrumque
sit Latinum. per e tamen malo.
In fine e MSS. verborum ordi-
nem mutavi; vulgo *aliment. in-*
gens.

¹³ *Accessus*] Cantabr. tert. a-
scensus. Recte. Vocem hanc pas-
sim usurparunt, & cum *aditu* jun-
gunt Cicero, Livius, alique.
Eadem confusio, ut frequenter,

est l. iiii. c. 10. §. 4. *Rara acie*
ad muros accedens, ubi notavi e
MSS. multis *ascendens*. Caesar l.
vii. B. Gall. c. 46. *Oppidi mu-*
rus ab planitie atque iniiso adscen-
sus, seu escensus. Hirt. B. Afr. c. 5.
Oppidi egregia munitione, difficilis-
que ad oppugnandum erat accessus.
MS. Lovan. alique multi cum
Edd. pp. *adscensus*.

¹⁴ *Viritim.*] *Viridi* MSS. tres,
& Edd. Italicae, *Intra* Leid. sec.
in unum Vatican.

¹⁵ *Aut caseo &c.*] Turbant
hic vehementer MSS. libri. Nam
primo pro *aut caseo* in Palatino
est *aveses*. in Mediceo primo de-
sunt. Cantabr. tert. *ac caseo*. dein
vox *pecora* abest a Palatino, u-
troque Leidensi, Gudiano, &
Hillensb. In Voss. ponitur ante
collato; In Petrensi ante *pav.* pro
quo Leid. sec. *paraverunt*. Dein
& deest in MSS. supradictis. Pe-
trensi. saepe. Tum *dimiserunt* ab-
est a MSS. iisdem. Petrensi. i. b.
impulerunt praesidia. Mox longe
plurimi *exceptis & occisis* cum
Edd. pp. quod adeoque reposui.
Tandem pro *eorum* Palatin., u-
terque Leidd. Vossian. Hillensb.
Medic. sec. & Edd. Rom. Bon.
Parisi. exhibent *eorum*. Quae
caussa est, cur opiner, praece-
dentia *aut caseo paverunt pecora*
esse corrupta, & pro iis rescri-
benda ex Palatino Cod. *oves eo*
p. Quae cum in *caseo* essent de-
pravata, substituerunt ex seqq.
pecora non cogitantes *eorum* in-
feminino obitare, licet per Syn-
the-

& occisis ^a, quum ¹⁶ frumenti vestigia in visceribus ¹⁷ earum ^b adparuissent, opinatus hostis, magnam vim tritici superesse eis, qui inde etiam pecora pascere, recessit ab obsidione.

VI. ¹⁸ Thrasybulus, dux Milesiorum, quum longa obsidione milites sui angerentur ab Alyatte^c, qui sperabat, eos ad deditionem fame posse compelli, ¹⁹ sub adventum legatorum Alyattis frumentum omne in forum ²⁰ compellere iussit, & convivii sub id

^a Vulgo occisisque. ^b Vulgo eorum. ^c Vulgo ALIATTE & ALIATTIS.

thesin, nostro auctori frequentatam (vide loca in indice notarum) pecora & dein earum retineri possit. Modo tum oves intelligas. Lucret. l. iv. 115.

Primum animalia sunt jam parvis tantula, eorum

Tertia pars nulla ut possit ratione videri.

Horum intestinum: sic MSS. Ovid. l. xiii. Met. 823.

Hoc pecus omne meum est: multas quoque vallibus errant.

Adi. praeter alios Voss. de Const. c. v. & Giphon. In Ind. Lucret. ad Generis mutat. quare etiam restitui *to earum*, licet retinuerim *ta pecora*. Casci certe mentio satis videtur inepta, neque illius vestigia, sicut tritici in pecorum visceribus inventa fuisse memorat Auctor. Forsan etiam seqq. hoc modo legenda sunt *oves eo p. pepulerantque vel easque inpulerunt in h. praesidia*. Sed haec pro certis venditare nolim. *Inpulerunt vel demiserunt* legi malit etiam Cl. Wasse.

¹⁶ *Frumenti vestigia*] Signa & reliquias. Tacitus i. Ann. 74. *Manebant etiam tunc vestigia morientis libertatis*. In Germania c. 37. *Veterisque famae late vestigia manent*. Cicero pro Caelio c. 22. *Non vestigium maximi facinoris reperietur*. Nepos Timoleon c. 3. *Deditque operam, ut quam mini-*

me multa vestigia servitutis remanerent. Seneca vita beata c. 5. *Quis mortalium, qui superest hominis vestigium, per diem noctemque vitillari velit*. Apuleius Metam. l. ii. *Nullo quidem initio vel omnino vestigio cupidinis meae reperto cuncta circuibam*. Justinus x. c. 2. *Conjuges quoque cum liberis, ne quod vestigium tanti scolaris extaret, interfecit*. Vide Tanaquillum Fabrum l. i. epist. 35. Sic etiam interpretatur Quintilianus l. v. c. 9. *Signum vocant σημεῖον, quoniam id quidam indicium, quidam vestigium nominaverunt*. TENN.

¹⁷ *Adparuissent*] Leid. sec. *adparuerunt*. Medic. sec. *aperuissent*. Dein ridicule Petreus. *Magnam vni triticique partem*.

¹⁸ *Thrasybulus*] Male Voss. 3. Reg. 2. Hill. *Thrasibius*. Nam & Graeci omnes *Thrasybulus*. Strategema est apud Polyacnum l. vi. (c. 47.) TENN. Mei omnes fere variis modis corrupte. Rem hanc enarrat etiam Herodotus l. i. c. 21. 22. Dein *Alyatte & Alyattis* per y rescripti pro i. Graecis est Ἀλυάτης.

¹⁹ *Sub adventum*] Reg. 3. & i. Hill. *sub adventu*. TENN. Palatin. item & Medic. sec. *adventu*. V. ad l. i. 5. 9.

²⁰ *Compellere iussit*.] Infinitivum activum sine adiectione per-

id tempus ²¹ institutis ^a per totam urbem epulas praestitit: atque ita persuasit hosti, super. sic ²² ipsis copias, quibus diuturnam sustinerent obsidionem.

^a Vulgo INSTRUCTIS.

sonae, quae iussa est agere, defendere possis ex notatis ad l. 11. c. 5. § 46. MSS. tamen Palatin. & Leid. sec. exhibent *compelli*. At praecessit modo *compelli*. Dubito quoque, num Latine dicatur *compellere frumentum* pro *congerere συννομιζειν*, ut Herodotus loquitur. Quare, si plures addicerent MSSi libri, multum praferrem lectionem Codicis Petrensis *comportari*. Cicero l. v. ad Att. Ep. 18. *Frumentum ex agris in loca tuta comportatur*.

²¹ *Instructis*] Alias *Institutis*. SCRIV. 3. Reg. Voss. 3. Hill. *Institutis*. TENN. *Institutis* legas quoque in Palatino, utroque Leidensi, Gudiano, Vaticano, Cantabrig. & Edd. Hittorp. ac Wechelii; quod idcirco recepi. Sueton. Tito c. 7. *Convivia instituit iucunda magis, quam profusa*. Justin. l. xii. c. 13. *Intermissum olim convivium sollemniter instituit*.

²² *Ipsis*] Medic. sec. *sibi & mox Palatin. sustineret*.

C A P. XVI.

Qua ratione proditoribus & transfugis occurratur.

EXEMPLUM I.

¹ Cl. Marcellus ^a, cognito consilio ² Bantii ^b Nolanus, qui corrumpere ad defectionem populares

^a Vulgo L. MARC. ^b Vulgo BATTEI.

¹ *L. Marcellus*] Voss 2. Hill. *Cl. Marcellus*. Idem de Fabio Maximo Valerius Max. l. vii. c. 3. n. 7. TENN. Suspiciari nequeo, unde primum in Scriverianae Editionis contextum irrepsit hoc *L. Marcellus*: nam Paris. Wech. & Stew. Edd. recte habent *Cl. Marcellus*: nisi vel Modius, vel ipse Scriverius e MSS. suis, quibuscum conspirant meorum quidam, tacite ita reposuerit. sed bene, quod in postumis curis editionis suae margini adscripsit legendum esse *Cl.* Est enim nobilissimus ille *M. Claudius Marcellus*, per quem hoc tempore praetorem vinci didicit Hannibal. Noster au-

tem adjuncto gentis *Claudia* nomine sic ejus meminit l. 11. 3. 9. & alibi. Saepius tamen omittit hoc, uti & praenomen, ut hoc loco fit in primis Editionibus. Aliter non male Palatin. & Medic. sec. *M.* sive *Marcus*. Quod & nonnumquam noster addit. Vide Livium l. xxii. c. 57. xxiii. c. 14. Idem vitium in ejusdem *M. Claudii Marcelli* nomine vulgaris editiones l. iv. c. 5. §. 4. obsidet; ubi MSS. pro *L.* reponendum esse *Cl.* clamant. Immo ne *Lucii* praenomen quidem in tota Marcellorum exstuisse familia opinor.

² *Battei*] Voss. 2. Reg. 1. Hill. *Batae*

res studebat, & Hannibali gratificabatur, quod illius beneficio curatus inter ³ Cannenses laucius, & ex captivitate remissus ad suos erat, quia interficere eum, ne ⁴ supplicio ejus reliquos concitaret Nolanos, non audebat, arcessitum ad se adlocutus est, dicens, fortissimum eum militem esse, ⁵ quod antea ignorasset; hortatusque est, ut secum moraretur; & super verborum ⁶ honorem, ⁷ equo quoque donavit. Qua benignitate non illius tantum fidem, sed etiam popularium, qui ex illo pendebant, sibi obligavit.

II. Ha-

Batae. 2. Hill. Battre molani. TENN. Barcei Barthei Battai & Bathei nostri quoque MSS. corrupte. Quod miratus quoque sum a nullo doctorum virorum fuisse emendatum; antequam secundas Scriverii curas inspexissem. Illic enim corrigendum verissime conjecit Bantii Nolani. sed & in Edit. Bononiensi jam exhibetur L. Bantii Nolani. Audi Livium l. xxiii. c. 15. Nolam Marcellus &c. habebat. Plebs timebatur, & ante omnes L. Bantius. &c. Erat juvenis acer, & sociorum ea tempestate prope nobilissimus eques. seminecem eum ad Cannas in acervo caesorum corporum inventum, curatumque benigne etiam cum donis Hannibal domum remisit. Ob ejus gratiam meriti rem Nolanam in sui ditionemque dare voluerat Poeno &c. quae illic sequuntur: unde sua procul dubio excerptit Frontinus: quare etiam nihil dubitans Bantii reposui. Bantios vulgo legitur apud Plutarch. in vita M. Marcelli p. 303. ubi multis eandem rem enarrat. Simile, & de quo Scriverius ambigit, an non sit idem exemplum, refertur infra l. 14. c. 7. §. 36. ubi videbimus, quid de illo, & Valerii Maximi loco sit statuendum.

3 Cannenses] Medic. sec. Captivos. Sanctius Hillensb. Dein ex

ea capt. Gudian. & Voss. & deest in Leid. sec. Mox MSS. militem esse eum vel militem eum e. esse exulat a Mediceis, & Edd. Italicis.

4 Supplicio] Exemplum Justin. xxi. c. 4. habet in Hannone. TENN.

5 Quod a, ignorasset] Leid. sec. modo ante ignorasse. Dein Palat. hortatus est. Contra duo Cantabr. hortatusque est eum.

6 Honorem verborum] h. e. Laudationem, quam maxime in testamentis veteres requirebant. Suetonius Augusto c. 66. Neque dolore dissimulato, si parcius aut citra honorem verborum: neque gaudio, si grate pieque quis se prosecutus fuisset. Imo ipsum testamentum appellaverunt honorem Tacitus Agricola c. 43. Satis constat lecto testamento Agricolae, quo cahaeredem optimae uxori & piissimae filiae Domitianum scripsit, laetatum eum velut honore judicioque. Plinius vii. epist. 24. Gaudes etiam pietate defunctae, honore optimi juvenis. TENN.

7 Equo quoque donavit] Medic. pr. equo ei q. d. Vatican. equum q. ei d. Edd. Ital. equum ei q. Medic. sec. equos vi. quoque d. Livius equum eximium dono dat. equo deest in Palat. eo Leid. pr. Quidquid sit, pronomen excidisse videtur. Dixit Leid. sec.

II. Hamilcar, dux Poenorum, quum frequenter auxiliares Galli ad Romanos transirent, ⁸ & jam ex consuetudine, ut socii, ⁹ exciperentur, ¹⁰ sibi fidelissimos subornavit, ad simulandam transitionem, qui Romanos, excipiendorum eorum causa progressos, ¹¹ ceciderunt. Quae solertia Hamilcari non tantum ad praesentem profuit successum, sed in posterum praestitit, ut Romanis veri quoque transfugae forent suspecti.

III. Hanno, Carthaginienſium Imperator in Sicilia, quum comperisset, Gallorum mercenariorum ¹² circiter quatuor millia conspirasse ad transfugiendum ad Romanos, quod aliquot mensium mercedes non receperant, animadvertere autem in eos non auderet metu seditionis, promisit, prolationis injuriam liberalitate pensaturum: quo nomine gratias agentibus Gallis, per tempus idoneum ¹³ datis pollicitis, fidelissimum ¹⁴ dispensatorem

⁸ *Etiā ex c.]* Distrāctione prioris vocis sententiam juvo. Et jam ex consuetudine. STEW.

⁹ *Exciperentur.]* Vatic. recipiuntur.

¹⁰ *Sibi ſd.]* Ita meorum solus Vaticanus. Medic. pr. ſc. sec. cum Ed. Rom. ſent. A ceteris omnibus tō sibi abest, sane non necessarium.

¹¹ *Ceciderunt.]* Alias occiderunt. SCRIV. 3. Reg. Voss. 1. Hill. occiderunt. TENN. Cum Gudiono, & Edd. Italicis. male: v. ad l. 11. 1. 6. & saepius. profecit statim Leid. sec. Ceterum auctor hic Hamilcari tribuit, quod Graeci Hannoni, & contra ſ. seq. Hannoni, quod iidem ad Hamilcarem referunt. Ad divinum Casaubonum ad Polyb. p. 189. Ed. Gron.

¹² *Circiter.]* Petr. exercitum. Leid. sec. ex conspir. Dein ante

liberalitate addit Petreus. ſc. Mox quorum nomine Medic. sec.

¹³ *Datis pollicitis.]* Jam diu illa pollicita data erant: boni correctores, cum figuratam verbi ducere significationem non caperent, alio, nescio quo, nos abducere conati sunt. eos sequatur, qui vult: ego hic confitto; & reperi, qui ad meas partes accederent, scriptum videlicet a Frontino fuisse, *duſſis pollicitis*. Ut liquidius de re judicare possis, eni in promptu testimonia. Caesar: *ducere diem ex die Haedui*. Cicero: *suadere institui, ut bellum ducerent*. Paraphrasis illa Curtii: *Trahendi belli vix ullam esse rationem*. STEW. *Datis pollicitis* sic omnes MSS. Stewechius tamen *Duſſis pollicitis*, putatque dictum, ut *Ducere bellum*. de quo ad l. 11. c. 3. n. 23. egit. Verum *Ducere pollicita* pro differre solutionem pollicitorum, nescio, qui probet. TAMM,

torem ad ¹⁵ Otacilium Cos. misit; qui, tamquam rationibus ¹⁶ interversis ¹⁷ transfugisset, nuntiavit, nocte proxima Gallorum quatuor millia, quae ¹⁸ praedatum forent missa, posse excipi. ¹⁹ Otacilius nec statim credidit transfugae, nec tamen rem spernendam ratus, disposuit ²⁰ in insidiis lectissimam suorum manum. Ab ea Galli

ex-

TENN. *Off* Wechel. Edit. *dici-
sur pollicitus*. Hittorp. *margo da-
sur pollicitus*. Si quid mutan-
dum, praestare videtur *datum* i.
e. concessum ei, antequam polli-
cita praebere deberet, vel *dilatis
pollicitis*, ut coniecit olim Lip-
sius. Huc facit Ovidii locus l. i.
Art. Amat. 444. &c.

14 *Dispensatorem*] Arcerian. *cu-
ratorum* e Glossa.

15 *Otacilium* Cos.] Ita hoc no-
men scribendum, non *Otaeilium*,
lapides & Martialis poeta evin-
cunt. In Sicilia praetor fuit
Livius Fol. 225. 47. Consul crea-
tur Fol. 287. 37. Sen. iv. *Cor.
pess*. *Otaeilium* & *Otalium* MSS.
plurimi. Arcer. *Otaeilium*. pra-
ve. Verum etiam perperam Scri-
verius, & statim Tenuus intel-
ligunt T. Otacilium, qui bello
sec. Punico per aliquot annos
praetor & pro praetore classi in
Sicilia praefuit. Namque is
numquam fuit consul. Dixit qui-
dem praerogativa Anienis junio-
rum eum consulem, sed revoca-
ta illa in suffragium, consulatu
excidit, ut docet Livius locis a
Tennulio ipso adductis. Simile
ei quoque accidit deinceps; cum
una nunciabatur, ipsum in Sici-
lia mortuum esse. Liv. l. xxvi.
22. 23. sed agit auctor de histo-
ria, quae accidit bello Punico
primo, cuius tempore, Anno
scilicet V. C. cxxxii. T. Ora-
cilus Crassus, & L. Valerius Flac-
cus Coss. in Sicilia rem gesse-
runt contra Carthaginiensium
Duces Hannibalem Gisconis fi-
lium, & Hannonem, qui habe-

bant illic magnam mercenario-
rum Gallorum manum. Confer
omnino Polybium l. i. c. 17. 18.
19. 20. Otacili Crassi Cos. me-
minit auctor quoque l. iv. c. i.
ubi vide plura.

16 *Interversis*] Vaticanus, Me-
dicei, & Ed. Rom. *intransversis*.
Voss. in *conversis*. Male. *Inter-
vertere rationes* est confundere, &
pecuniam domini in suum usum
convertere & transferre Julius
Capitol. in Pertin. *Aseruis, qui
rationes interverterant*. sic inter-
vertere argentum, pecuniam, ve-
tigalia, &c. dicuntur. Adi Cel.
Burm. ad Petron. c. 107. *si inter-
vertissent pecuniam vestram*.

17 *Transfugisset*] Voss, *trans-
fugasset*. Medic. sec. *transfuge*.
Medic. pr. Vaticanus, Petriensis,
Gudianus, Leidens. pr. Hillensb.
& Edd. Rom. Bon. Paris. *trans-
fugisse*. An *transfugisse fingens*. vel
qui tamquam, r. i. transfuga? Cer-
te latere quid videtur.

18 *Praedatum*.] Palat Gudian,
Hillensb. Cantabr. Bib. Pub. *da-
tum*. Leidens. pr. *Dacii*. Vatican.
praedata. Medicei *praedatum cum*.
Vide, num ex his corruptis le-
ctionibus vulgato melius excul-
pi aliquid queat. Mihi non li-
quet, nisi velis *praedatum clam
vel clanculum*.

19 *Otacilius*.] 2. Reg. *Ottaci-
lius*. Male: Liv. xxiv. 7. 8. 9. TENN.

20 *In insidiis*.] *In* abest ab Va-
tic. Edd. Rom. Bon. & Wech.
Dein *ex Romanis*, supple quos-
dam, Medic. pr. Fors fuit *enim
Romanos* e. *Omnes* deest in Hil-
lensb.

excepti, dupliciter Hannonis consilio satisfecerunt, & Romanos ceciderunt, & ipsi omnes interfecti sunt.

IV. Hannibal²¹ simili consilio se a transfugis ultus est. Nam quum aliquos ex militibus suis sciret²² transisse^a proxima nocte, nec ignoraret, exploratores hostium in castris suis esse, palam pronuntiavit, non debere transfugas vocari solertissimos milites, ²³ qui ipsius iussu exierint ad excipienda hostium consilia. Auditis, quae pronuntiavit, retulerunt exploratores ad suos. Tum comprehensi ab Romanis transfugae, & amputatis²⁴ manibus remissi sunt.

V. ²⁵ Diodorus, quum praesidio Amphipolin tueretur, & duo millia Thracum suspecta haberet, ²⁶ quae videbantur urbem direptura, mentitus est, paucas hostium naves proximo litori adplicuisse, easque diripi posse. Qua spe²⁷ stimulatos^b Thracas emisit, ac deinde clausis

^a Vulgo TRANSFUGISSE. ^b Vulgo SIMULATOS.

²¹ *Simili consilio*] Alias *similiter* se a. SCRIV. Ita Medicei, & Edd. Italicae, sed a primo abest se. in Leid. sec. deest a. Nota locutionem *ulcisci se ab aliquo*, & adi comment Munkeri ad Hygini Fab 184. *Occasionem ab inimico se ulciscendi*.

²² *Transfugisse*] 4. Reg. Voss. 3. Hill. *transisse*. TENN. Mei etiam omnes cum Ed. Paris. *transisse* praeter Petrensem, in quo *transiuros*. Quapropter rescribi iussi *transisse*: sollemnī locutione pro transfugere. supra §. 2. *Auxiliare Galli ad Romanos transfrent*. Nepos in Daram c. 6. *Ad quos transferant & passim*.

²³ *Qui ipsius j. exierint.*] Medicei *quoniam*. Palat. *ipsi*. Idem cum Mediceis, Leid. sec. Hilensb. & Edd. VV. *exierunt*. Pe-

trons. *exierant*. Mox compressi MSS. tres cum Ed. Par.

²⁴ *Manibus.*] Addunt Medicei & *navibus*. Quod descriptoris commentum hic, & ex aliorum auctorum locis similibus desumptum.

²⁵ *Diodorus*] 4. Reg. 2. Hill. *Diodorus*. TENN. *Diodorcus*, *Diodotus*, *Diodocus*, *Diodatus*, nostri quoque, inepte.

²⁶ *Quae*] Petr. *quia*. Dein *diripitur* Leid. sec. *direpturam* Medicei, vitiose. Pro *diripi* in Cantabr. uno est *scribi*. Praecessit jam *direptura*.

²⁷ *Simulatos Thracas emisit.*] Vide, recte ne constituta sit sententia adiectione Junius litterae *speculatos*. Curtius lib. iv. *Satisfecitque omnibus simulatis opus arsus*. quo

lis portis non recepit.

quo loco legendum aliquando putavi, *fatiscque*. ceterum non id jam agitur. Iterum Curtius lib. VII. tandemque eodem metu stimulant. Denique nemo non dixit, *spe, metu, pollicitis, praemiis stimulari, incitari, &c.* STRUW. Forte *qua spe simulata*. SORIV. Unus Reg. *simulata*. 3. Reg. Voss. 3. Hill. & Stewechius *stimulatos*. TENN. Scriverii conjecturam adjuvant etiam Medicei, & Edd. Italicae; sed nihil verius est Stewechiana emendatione *stimulatos*, quae confirmatur Lipsii manu & MSS. Palatino, Vaticano, utroque Leidensi, Petrensi, Gudiano, & Ed. Paris. Pro commen-

tario sit Livius l. XLIV. c. 44. Diodorus, qui praecerat urbi (Amphipol.) metuens, ne Thracas quorundam duo millia in praesidio erant, urbem in tumultum (propter devictum scilicet ab AEmilio Paulo Persen) diriperent, ab subornato a se per fallaciam in tabellariis specie litteras in foro medio accepit. Scriptum in iis erat, ad Emathiam classem Romanam adpulsum esse, agrosque circa vexari. His lectis hortatur Thracas, ut &c. quae illic sequuntur.

28 Thracas] Leid. sec. cum Edd. primis Thracas male. Vide cum alibi, tum l. II. 12. 4.

C A P. XVII.

De eruptionibus.

EXEMPLUM I.

Romani, qui in praesidio ¹ Panormitanorum erant, veniente ad obsidionem Hasdrubale, raros ex industria ² in muris posuerunt defensores: quorum paucitate contempta, quum incautus muris succederet Hasdrubal, eruptione facta, ceciderunt eum,

II. ³ AEmilius Paullus, universis Liguribus ⁴ in-

¹ Panormitanorum] Voss. 3. Reg. 1. Hillensb. Panhermitanorum. TENN. Cum aspiratione scribitur hoc nomen in nummo quodam Augusti Panhermitanorum. Vide Holsten. ad Stephan. & Patin. in G. Domitia. Ceterum in optimo Palatino exaratur Panormitarum. non male. nam Graece incola Panormi Πανορμιτῆς. Latine Panormita. Dux Romanis fuit L. Caecilius Me-

tellus, Procos. de quo l. I. c. 7. §. 1. celeberrimam hac occasione ad Panormum de Hasdrubale adeptus victoriam. Confer Pighii Annales A. V. C. DIII.

² In muris] Delunt in Vaticano. Petrensi. Posuere. Mox Leid. sec. Incantius, probe.

³ AEmilius Paullus] Proconsul. fuisse, sed paullo aliter, historiam narrat Livius l. XL. c. 25. 26. 27. 28. Errat autem Aurelius Victor

⁴ inprovisto adortis castra ejus, simulato timore militem diu continuit; deinde fatigato jam hoste, ⁵ quatuor a portis eruptione facta, stravit cepitque Ligures.

III. ⁶ Velius, Praefectus Romanorum, arcem Tarentinorum tenens, misit ad Hasdrubalem legatos, uti abire sibi incolumi liceret. Ea simulatione ad securitatem perductum hostem, eruptione ⁷ facta, cecidit.

IV. Ca. Pompejus, ⁸ circumfessus ad Dyrrhachium, non tantum obsidione liberavit suos, verum etiam post eruptionem, quam ⁹ opportuno &

⁴ Vulgo A QUAT. ⁶ Vulgo CIRCUMFESSOS.

c. 56. dicens primo consulatu cum de Liguribus triumphasse, nisi velles illic legere ex prima cons. Sed vide notata ad Vellej. l. i. c. 9. Erant autem Inganni Ligures; quomodo & hic scribere posses pro universis, si MSS. addicerent. Nunc nihil muto. Livius de iis, omni exercitu contralto.

⁴ Inprovisto] Medicei, & Petrensis ex inprovisto. Quod petinde esse quivis sciunt.

⁵ A quatuor portis] Palatini. Vossian. uterque Leidens. Gudian. & Hillensb. delent praepositionem. Rectius. nec enim opus est. Livius ibidem. Omnibus portis Romani erupere. Caesar. l. 11. B. G. c. 19. Duabus portis eruptionem fieri, & sexcenties.

⁶ Velius] V. L. Plinius. Lips. ad oram Edit. Mod. MSS. Velus, Solinus, Nallus, Velasus &c. Sed Ed. Bonon. Livius, ex emendatione scil. seu conjectura Beroaldi, atque ita legendum credidit Rubenius Elect. l. 11. c. 29. cui ea, quae hic notavit Keuchenius, suo more sublegit. De Livio, arcis Tarentinae praefecto, egit nostrer quoque l. 11. c. 3. §. 6. Verum Historicus Livius, qui hanc obsidionem multis describit l.

xxv. xxvi. xxvii. hujus actionis nusquam meminit, neque aliquem Hasdrubalem hac in historia nominat. Si ad hanc in bello Punico secundo obsidionem respicit auctor, vel errat, vel debet intelligi quidam Hasdrubal, minor dux, qui ad Tarentinae arcis obsidionem ab Hannibale relictus est; dum ipse in hibernis, aliisve rebus gerendis erat occupatus. Nam ipsum Hannibalem obsidioni non praefuisse docent Livius, & Polybius. Nihil certi adhucdum ego statuo; quamquam inclinet animus ad lectionem Livii. Certe Velii nomen ignotum est Romanis in republica libera: sub Imperatoribus demum occurrunt nonnulli, Velii nomine insigniti.

⁷ Facta] Petrensis. jam facta.

⁸ Circumfessus] Ergone ipse Pompejus non obsidebatur? Immo vero; id enim tradunt omnes Historici. Rescripti igitur fide Codicis Petrensis, quod placebat etiam Cl. Wasseo, circumfessus pro eruptionem Lipsius maluit eruptione.

⁹ Opportuno] Canabr. text. opportunam. Medic. sec. a. m. pr. parvo. & hoc conjunctio deest in Me-

& loco & tempore fecerat, Caesarem ¹⁰ ad castellum, quod duplici munitione instructum erat, avide ¹¹ inrumpentem, exterior ipse circumfusus corona obligavit, ut ille inter eos, quos obsidebat, & eos, qui extra circumvenerant, medius, non leve periculum & detrimentum senferit.

V. Flavius Fimbria, in Asia, apud ¹² Rhyndacum, adversus ¹³ filium Mithridatis, ¹³ brachiis ab

¹³ Vulgo HILDINACUM, ADVERSUM.

Mediceis, Leid. sec. & Edd. Italicis.

¹⁰ *Ad Castellum*] Intelligit auctor minora Pompeji castra, quae majoribus inclusa erant. Id patet ex aliis scriptoribus, & praecipue ex Caesare late hanc actionem sibi pene exitialem describente l. 111. B. Civ. c. 66. & quae sequuntur. *Relicto interiore vallo majorem adjecerat munitionem* (Pompejus) *Ita minora castra inclusa majoribus castelli atque arcis locum obtinebant.* & deinde. *Primo in majora castra, post etiam in castellum, quod erat inclusum majoribus castris, irruerunt.*

¹¹ *Inrumpentem*] Leid. sec. *rumpentem*. Dein *exteriori* non male Medic. pr. pro ut Medic. sec. pro var. lect. *abs. Modius* deest in Hillensb.

¹² *Hildinacum*] MSS. *Thidiacum*. Fortasse *Rhyndacum* legendum est. Scaiv. Voss. 2. Reg. 1. Hill. *Rhidinacum*. MSS. *Scrivarii*, & tertius Reg. *Thidiacum*. Unde Graevius, & Scriverius optimo jure *Rhyndacum* efficiunt. Stephanus *Ρύνδακ* πύλις μεταξὺ Φρυγίας καὶ Ἐλευθερίας. Tann. Ex Plutarchi Lucullo, & Appiani Mithridaticis Ortelius legendum conjecit *Pitanen*. Sed nihil verius est lectione *εἰς Rhyndacum*, ut Vossius quoque libri sui margini adscripsit, & exhibent MSS. Palatin. Ed. Bonon. & margo Wechel. *Thidiacum*, &

Richinacum quatuor alii: alii aliter. *Pitanen* inclusit Mithridaten ipsum Fimbria, quod longe ab hac historia alienum est. Cum Mithridatis autem filio non inprospere eum pugnasse docet Appian. B. Mithr. p. m. 345. ubi & de re ad *Pitanen* gesta vide, & Plutarch. in Lucullo p. 493. Non autem oppidum, quomodo videtur sumere Tennulius, sed fluvium intelligo *Rhyndacum* cum Scriverio in curis posterioribus; de quo praeter alia vide Comment. ad Valer. Flacc. l. 111. 35.

Tegne etiam medio fluvio, Rhyndace, ponto.

Ad quem fluvium Mithridates ipse a Lucullo caesus est. V. Plutarch. in Lucullo p. 498. Appian. B. Mithr. p. 371. *Adversus* autem e MSS. nonnullis reposui pro *adversum*, ut repetitio syllabae non vitetur.

¹³ *Brachiis*] *Brachia* sunt munitiones, non implentes orbem circumvallationis (ut ille tradit) sed exstantes extra circuitum, ductae extra ordinem muri vel castrorum. Suetonius Claudio c. 20. *Portum officinae extraxit, circumdedit dextra sinistraque brachia.* Plinius l. vi. ep. 31. *Hujus firmissimum brachium firmissimo opere munitum est, dextrum elaboratur.* Hirtius bello Alex. 30. *Castellum, quod Rex in proximo vico non longe a suis castris manserat, brachiisque cum opere castrorum conjungit.*

ab latere ductis, deinde ¹⁴ fossa in fronte percussa, ¹⁵ quietum in vallo militem tenuit, donec hostilis equitatus intraret angustias munimentorum: tunc, eruptione facta, sex millia eorum cecidit.

VI. ¹⁶ C. Caesar in Gallia, deletis ab Ambiorige Titurii Sabini & Cottae legatorum copiis, quum a Q. Cicerone, qui & ipse obpugnabatur, certior factus cum duabus legionibus adventaret, conversis hostibus, metum simulavit, militesque in castris, ¹⁸ quae ampliora solito ¹⁹ industria fe-

ce-

junxerat, vici obtinendi causa. Justinus l. v. c. 8. Si demissa Piraceum versus brachia dejicerent.

TENN. Adde J. F. Gronov. ad Liv. l. xxii. c. 52. Brachio obiecto, flumine eos exelutit, & ad Justin. v. 8. Demissa Piraceum versus mari brachia. ac Davies. ad Hirt. B. Alex. c. 30. brachiisque cum opere castrorum conjunxerat. Immo Casaubon. ad Polyæn. p. 180. 181. ex quo totam notam, nec tamen intellecto, more suo ad verbum hic transcripsit Keuchenius. Non generaliter de omnibus castris, sed de illis, quae ibi describit, loquitur Casaubonus.

¹⁴ Fossa in fronte percussa] Sic omnes MSS. h. e. ducta, facta. Sic & Stewechius legit l. i. c. 5. n. 8. Fossam transversam inter menses percussit. Cum in MSS. sit pressit. Ubi Gujetus conjecerat. Depressit. Idem Stewechius ex MSS. afferuit Vegetium l. iii. c. 8. Tunc opere tumultuario fossa percussit. Ibidem c. 7. Tunc in utroque capite, percussis latioribus fossis. Plinius l. x. epist. 50. Ego per eadem loca invenio fossam a Rege percussam. Sed incertum, utrum ad colligendum humorem circumjacentium agrorum, an ad committendum flumini lacum. Declam. 3. Quintilianus. Ferienda sit saigato fossa. TENN. Casaubonus ibidem mo-

do citat deinde fronte percussa. verum fossam percutere Latine dici satis ex Tennulii notis patet. Vide etiam ad l. i. s. 8. & Burm. ad cit. Quintil. locum.

¹⁵ Quietum] Petrens. quietem, bene, si militem non adderetur. in vallum Medic. sec. Dein pro intraret Medicei, & Edd. Italicae incurreret. Incursum & incursum equitum de irruptione equestri passim quidem invenitur. ad l. iv. c. 1. §. 8. Nihil tamen hic mutem.

¹⁶ C. Caesar] Praenomen non agnoscunt MSS. septem, & Ed. Paris. quod supra aliquoties praefertim in Caesaris nomine accidisse vidimus.

¹⁷ Ambiorige] MSS. multi, & Ed. Par. Ambuo vel Ambio rege. Rectius Vaticanus Ambiorige rege. nam ultima vocula ob praecedentes vicinas litteras facile excidisse potuit. Medicei Ambuo rege vel Ambitrio rege quasi voluissent Ambiorige, ut apud Plutarchum, & Dionem Eburonum ille Rex vocatur; sed Latinis omnibus nominatur Ambiorix.

¹⁸ Quae ampliora] Cum exemplum hoc suspectum mihi esset de mendo, idque de disciplina militari cognitum haberem, pluribus copiis minora interdum castra fieri solere, quo hostes lateret, milium numerus, eo conjec-

tura

cerat, tenuit. Galli, ²⁰ praesumpta jam victoria, velut ad praedam castrorum tendentes, fossas implere, & ²¹ vallum detrahere coeperunt. ²² Qua

re

Etura ductus sum, ut emaculandum putarem hac ratione, in castris, quae artiora solito industria fecerat; pro, ampliora solito. post vidi ex historia ipsa, castrametationem illam, quam suspicatus fueram, comprobatum iri. Caesar v. belli Gallici: *Consedit* (inquit) & quam acquissimo loco potest, castra communis. atque haec etsi erant exigua, per se vix hominum millium septem, praesertim nullis cum impedimentis; tamen angustiis viarum, quam maxime potest, contrahit; eo consilio, ut in summam contemptionem hostibus veniat. STEW. Ampliora. Sic omnes MSS. sed Stewechius Artiora; quia ipse Caesar se contraxisse castra scribit l. v. B. G. ut in contemptionem hostibus veniret. TENN. Mirandum est, ab omnibus librariis tam turpem mendam auctori nostro adfictam esse: cum non tantum historiae, sed communi sensui contrarium sit; ut aliquis, qui metum simulat, castra ampliora solito faciat, quod in virium ostentationem fieri solet. Praeter Caesarem autem cit. l. c. 49. 50. 51. Dio ait l. xl. p. 125. *Ὡς ἐν βραχυτάτῳ ἰσχυροτέρῳ κατασκευάσας*; & Polyaeus l. viii. Strateg. §. 23. § 7. *Τὸν μὲν χάρακα στενωγᾶτον ἐκίλυνσι τεχνίζεν.* Orosius denique l. vi. c. 10. Caesar parvissimis se castris consulto condidit. Artiora igitur cum Stewechio scribendum, vel, quod propius ad vulgaras accedit litteras, angustiora; nisi aliud similis sensus quiddam lateat. nam in Mediceo est *ampliori*. Altiori vallo Caesar castra muniri iusserat. vide apud eundem. Quid si ergo scripserit auctor quae altiori vallo

industria, vel ex industria? quae speciosa non mea tantum, sed & Clar. Wassei conjectura est.

19 Industria] Petrensi. & Leid. sec. ex industria. Medic. sec. de industria. Utrumque recte. Sed & sine praepositione non damnamandum, ut *inproviso* &c. sic l. 1. 4. 13. de industria. MSS. plerique industria.

20 Praesumpta] Leid. pr. praesumpta, male. dein replere Hillenski.

21 Vallum detrahere] Petrensi. in vallum. an vi v.? quo facit Medic. sec. qui habet *implevis*. Eodem autem, quo noster, modo loquitur Polyaeus. *Οἱ μὲν ἔχοντες τὰς τάφρους οἱ δὲ ἀνέμων τὰ στενωγᾶτα.* quapropter & in Caesare cum MSS. plerisque & Edd. VV. lego alii vallum manum scindere, alii fossas complere, vulgo scandere. MS. a Perizonio collatus *vi conscendere*. Nam & Graecus illius interpretes *ἀνέμων*, quod temere explodit Davisius, ut absurdum. Atqui ipse Caesar in simili re l. iii. c. 5. *Quum hostes instarent, languidioribusque nostris, vallum scindere & fossas complere coepissent* &c. l. vi. 86. *Falcibus vallum ac lorcam rescindunt.* Orosius, Galli quasi vicissent ad obducendum extrinsecus vallum conversi sunt. Reponendum illic quoque videtur *abducendum*.

22 Qua re proelio aptatos] Dicam, quod suspicor, legendum videri, qua re proelio captato, interim auditurus, quid sint dicturi alii. STEW. Probat Keuchenius aptatos. Ego nec aptatos, nec captato intelligo. Certe illi, qui venerant quasi ad praedam castrorum, & fossam implebant &c. non captabant proelium, nec etiam pro-

re proelio aptatos Caesar, emissio repente undique milite, ²³ trucidavit.

VII. Titurius Sabinus, adversus Gallorum amplum exercitum continendo militem ²⁴ intra ^a munimenta, praestitit ²⁵ eis suspicionem metuentis, cujus augendae causa perfugam misit, qui adfirmaret, exercitum Romanum in desperatione esse, ²⁶ ac de fuga ^b cogitare. Barbari oblata ²⁷ victoriae spe concitati, lignis sarmentisque se oneraverunt, quibus fossas ²⁸ complerent: ingentique cursu castra nostra in colle posita petiverunt; unde

in

^a Vulgo Juxta. ^b Vulgo ac fugam.

proelio erant aptati, sed potius inepti, & impediti, ut passim hac in re loquuntur veteres. Num fuit Gallos occupatos, vel praecupptos, sive potius qua re praepeditos, ut apud Livium l. vii. c. 36. Quo praepediti nec arma impigre capere, nec obsistere poterant. Verum cum deinceps pro aptatos cognoverim in Perrensi legi intentos, incidit conjectura, ut puto, non spernenda Quare proelio haud intentos. ex haud intentos prave scripto fecisse videntur tandem aptatos. Vel qua re, non proelio intentos, quod vel ineptos, vel inparatos in mentem venit quoque Cl. Wasseo.

²³ Trucidavit] Mille trucidavit Medic. sec. sed multo plures fuisse interfectos, citati supra auctororum docebunt.

²⁴ Juxta munimenta] Error, ni fallor, ex notis, quibus olim utebantur librarii. Corrigendum judico, intra munimenta. Neque illo sola conjectura me duxit, sed auctoritas ipsius Caesaris, a quo didici, Q. Titurium hunc Sabinum legatum ejus, etsi idoneo omnibus rebus loco, tamen castris sese tenuisse; eaque re non solum hostibus Gallis in contemptum venisse; verum etiam

Romanorum militum vocibus nonnihil carptum. Caesar libro iii. belli Gallici. Stew. Omnes MSS. intramunimenta. & sic conjecit Stewechius. TENN. Reposui intra, jubente ipsa ratione, Caesare l. ii. B. G. c. 17. & MSS. meis fere omnibus, atque ita jam exhibet Ed. Paris.

²⁵ Eis] Ei & dein Romanorum Medic. sec.

²⁶ Ac fugam cogitare] Alias ac de fuga. SCRIV. 4. Reg. Voss. 3. Hill. de fuga. TENN. De fuga exprimi curavi auctoritate meorum etiam Codd. quod & jam legitur in Ed. Paris. qua, non jam citata, ut solet alias, ita legendum sine dubio putavit Kenchenius. Sic plane l. ii. 2. 14. Qui indicaret, populares suos de fuga cogitare. Veget. l. iii. c. x. pavore confusi de fuga magis, quam de conflictu incipiunt cogitare. Alioquin fugam per se non damnam.

²⁷ Victoriae spe concitati] Voss. victoria conc. Gudian. victoriae citati. MSS. Scriv. excitati. Medic. sec. concitatis. An conligatis lignis sarm. ? Caesar Sarmentis virgultisque. Verum vulgaram lectionem non temere mutandam judico.

²⁸ Complerent] Medicei implerent.

in eos Titurius universas inmisit copias, multif-
que Gallorum caesis, ²⁹ plurimos in deditionem
accepit.

VIII. ³⁰ Asculani, ³¹ obpugnaturum oppidum
Pompejo, quum paucos senes aegros in muris o-
stendissent, ob id securos Romanos, eruptione
facta, fugaverunt.

IX. Numantini obsessi ne pro vallo quidem
³² instruxerunt aciem, adeoque se continuerunt,
ut Popillio Laenati fiducia fieret, sculis ³³ oppi-
dum adgrediendi. Quo deinde suspicante insidias,
quia ne tunc quidem obsisteretur, ac suos revoc-
cante, eruptione facta, averfos, & descendentes
adorti sunt.

rent. Dein in iisdem deest nostra. Petierunt Palatin. Medic. sec. & Leid. sec. Mox misit copias Cantabrig. terr.

²⁹ *Plurimos]* Uterque Leiden-
sis, Cantabrig. Bibl. Pub. & Hil-
lensb. plurimum. Unde conjice-
re possis, legendum esse P. seu
populum Unellam. Friget certe
vulgata lectio, & testatur Cae-
sar, Unellos a Titurio hic victos
& in deditionem esse acceptos.

³⁰ *Asculani]* Medicei, Petrensi.
& Ed. Rom. Esculani. Vide ad
l. II. 3. 21.

³¹ *Oppugnaturum]* Oppugnaturum
oppidum Pompeji MSS. SCRIV.
Voss. 2. Reg. 1. Hill. Oppugna-
turis. 2. reliqui Regii, & 2. Hill.
Oppugnaturum oppidum Pompeji.
Voss. Pompejis. TENN. Oppugna-
turum Pompeji etiam uterque Leid.
Medicei, Vaticanus, Palatin. Ar-
cerianus, & Edd. Rom. ac Paris.
Oppugnaturis Gudian. & Canta-
brig. Bibl. Pub. qui etiam habet
Pompeji. Petrensis oppugnante op-
pidum Pompejo. Recte quidem,
sed manum correctoris sapit. Po-
tius videtur excidisse aliquod
verbum, & loqui auctor de bello

sociali, in quo Cn. Pompejus
Strabo Magni pater post longam
obsidionem Asculum cepit, &
de Asculanis triumphavit. Quod
apud omnes reperias historicos.
Ceterum senes & aegros legebat
Lipsius.

³² *Instruxerunt]* Medic. pr. in-
struxerunt aciem, adeo se c. Leid.
prim. ne vallo quidem. Leid. sec.
adeo quoque. Videtur autem hic
deesse lacessiti, aut provocari, vel
tale quid. Marcum vero Popi-
lium, sive potius, ut ex Fastis
repositum, Popillium hunc Laenatem
a Numantinis fusum fugatumque
fuisse, docet Liviana Epit. LV.
Nihil eam egisse dicit Appian. in
Hispan. p. 300. & Oros. l. v. 3.

³³ *Oppidum adgrediendi]* Pe-
trensi. murum ascendendi. Mox
demum uterque Mediceus, & Scri-
verii MSS. cum Edd. Italicis,
quod hic admitti posset. Ma-
lim tamen retinere deinde. Post
nec tunc quidem MSS. & Edd. qdd.
mutatione sollemni. Dein suosque
rev. Petrensi. Tandem adversus
desc. & adversos & des. MSS. mul-
ti, & Edd. priscae perperam.

C A P. XVIII.

De constantia obsessorum.

EXEMPLUM I.

Romani¹, adfidente moenibus Hannibale, ² ostentandae fiduciae gratia, supplementum exercitibus, quos in Hispania habebant, diversa porta miserunt.

II. Iidem agrum, in quo castra³ Hannibal habebat, defuncto forte domino, venalem ad id pretium⁴ licendo perduxerunt, quo is ager ante bellum venierat.

III. ⁵ Hi, dum ab Hannibale obsidentur⁶, & ipsi⁶ obsiderunt Capuam; decreveruntque, ne
nisi

⁶ Vulgo OBSIDERENTUR, OBSIDERENT C. DECREVERUNT.

¹ Adfidente] Cantabr. tect. obsidente. Medic. sec. obsidente.

² Ostentandae] Unus Reg. Ostendendae. de his exemplis agit Valerius Max. l. iiii. c. 7. n. 10. Plutarchus in Hannibale. TENN. Ostendendas etiam in Medicis, Ed. Romana, & J. Saresber. l. v. c. 7. legitur. Mihi tamen valde praeplacet vulgatum. De his exemplis vide etiam Livium l. xxvi. 11. 36.

³ Hannibal habebat] Apud Saresberienf. legitur Hannibalis erant; & mox ad id praeii; bene, quod tamen in nullo MSto deprehendi. Pro venalem in Palatino novalem.

⁴ Licendo] Sic lege. male in Regio uno Pollicendo. Licere est augere pretium. Sueton. Caligula 38. Nec licendi finem factum, quoad tredecim gladiatores H. S. nungies ignorantibus addicerentur. TENN. Perrensis licitando. Quae verba alibi quoque confunduntur. V. Torrent. ad Sueton. Caes. c. 20. Ne in locatiōe novorum ve-

ligalium immoderatus licerentur, propalam monuit. Bellum deest in Edd. Italicis. Mox MSS. plurimi, & Saresber. male venetat.

⁵ Hi dum &c.] Forte, Iidem dum & H. o. & ipsi obsidere Capuam decreverunt, & nisi c. e. revocaverunt inde exercitus. Eo sane trahere videntur MSS. SCRIV. Cum Scriverio malim Iidem dum, & sane Leidenfis sec. habet Iidem. dem ejectionem videtur obsequi.

⁶ Obsiderent Capuam] Unus Reg. Capuam decreverunt obsidere, nec nisi capta ea revocaverunt inde exercitus. Scriverius & nisi vix probabit, nisi explicet pro laborat & exercitus, & non nisi ut Liv. xxxiv. 16. Ubi nisi in virtute spem haberent. Columella v. l. c. 3. Quo magis etiam propter hos casus, nisi validissima, quae non comprehendatur hieme, novaque progenie repleatur numerus. Nam Florus l. ii. c. 6. tantum exercitus partem eo missam ait. Sic finiebant res Regii (aliique) MSS. Julii Frontini

STRATEGEMATICON L. III. C. XVIII. 407
nisi capta ea, revocaretur inde exercitus.

Primi Strategematicon (al. Strategematum vel Strategematon) liber tertius explicit. Incipit ejusdem Liber IV. feliciter. TENN. Obsideri Capuam decreverunt, nec n. c. s. revocaverunt inde exercitum inveni quoque in Mediceis, Vaticano, & Edd. Rom. ac Bonon. quod videtur voluisse Scriverius; verum repugnat historiae veritati. Nam Romani jam dñi, antequam Hannibal ad urbem accederebar, Capuam obsessam tenebant; quin etiam decretum hoc jam ante fecerant. Res patet clarissime, ut alios omitam, & Livio. l. xxv. c. 1. initio anni Q. Fulvio, Appio Claudio prioris annis consulibus prorogatum imperium est; atque exercitus, qui habebant, decreti: adjectumque, ne a Capua, quam obsidebant, abscederent, priusquam expugnassent. C. demum septimo docet Livius, Hannibalem Romam versus movisse, cum Capuam videret a se aliter liberari non posse. Quo nuncio audito patres iterum decreverunt, ut pars exercitus maneret in obsidione, pars domum remitteretur. Quod secundum decretum intelligere videtur auctor

noster. Vide Livium c. 2. Quapropter errat etiam Tennulius, & Floro citans partem exercitus Capuam missam. Alter Florus & recte Compulsus (p. 8.) ad ultimos motus ab incepto non desistit, & de sua urbe sollicitus Capuam tamen non omisit, sed parte exercitus sub Appio Claudio relicta, parte Flaccum in urbem (Romam) sequuta &c. Sed Tennulii nota obscurissima vitiose videtur esse impressa. Aliud autem hic latet, quod monstrant meliores libelli: nam primo dum obsiderentur non est Latinum; Dum enim hoc sensu confirmari debet cum Indicativo, ut docui l. 1. c. 1. §. 2. dumque submovetur hostes. Quapropter scribendum erat dum obsiderentur; & ita diserte nobis servavit J. Saresberienfis, ac probabatur idcirco ex historiae veritate reponendum obsiderant, quod exhibet Hildesberg. & Leida sec. In quo tamen obsiderant. Pro decreverunt idem cum Palatino optime decreveruntque. Sic sensus, historia & Latinitas sibi recte constant. In plurali revocarentur & Vossian.

S E X T I
J U L I I F R O N T I N I
S T R A T E G E M A T I C O N
L I B E R Q U A R T U S.

P R A E F A T I O.

Ultra lectione conquisitis Strategematibus, & non exiguo scrupulo digestis, ut promissum trium librorum ¹ inplerem, si modo inplevi; ² in hoc exhibebo ea, quae parum apte ³ descriptioni priorum ad speciem adligata subjici videbantur, ⁴ & erant exempla potius ⁵ strategicon; quam ⁶ strategematicon. Quae idcirco separavi; quia, quamvis clara, diversae tamen erant substantiae: ne, si qui forte in aliqua ex his incidissent,

¹ Inplerem] Medic. sec. exple-rem.

² In hoc exhibebo ea] 4. Reg. 3. Hill. non agnoscunt ea in. Voss. hic exhibebo. Tann. Indeest quoque ab utroque Leid. & Ed. Pat. Hic exhib. Leid. sec. & Gudian. Nunc exhibebo Petrenf. exhibeo Vaticanus, Medicei, Leidens. pr. & Edd. primae. Hic placet mihi. Dein aperte Vatican. Medic. & Ed. Rom.

³ Descriptioni] 3. Reg. & Voss. & 1. Hill. Discretioni. Front. Praefat. l. 1. discretis ad rerum varietatem apte collocarentur. Tann. Gudian. etiam discretioni. ⁴ Et erant] Haec Medic. sec.

Gud. & Voss. erant Palatin. Leid. sec. & Gud.

⁵ Strategicon] Leid. sec. Strategematon Medic. sec. Strategematicon.

⁶ Strategematicon] 3. Reg. 3. Hill. Strategemata Voss. quia Strategemata. Tann. Vulgata lectio a Scriverio inducta est. Ante eam Strategemata legebatur, quod praese ferunt MSS. mei quinque. unus perperam Strategematon. Exempla Strategematicon sunt Strategemata; unde patet, incertum esse, quid ex his eligendum sit. Cum Scriverio ceterisque tamen Strategematicon praetuli. Vide ad Praefat. l. pr.

sent, similitudine⁷ inducti^a praetermissa opinarentur. & sane velut residua⁸ expedienda sunt: in quo, sicut antea, & ipse ordinem per species servare conabor.

INDEX CAPITUM.

- CAP. I. **D**e disciplina.
 II. **D**e effectu disciplinae.
 III. De continentia.
 IV. De justitia.
 V. De constantia.
 VI. De⁹ affectu & moderatione.
 VII. De variis consiliis.

^a Vulgo INDOCTE.

⁷ *Inducte*] Omnes MSS. *inducti*. TENN. Necessario lege *inducti*. TENN. Septem vel octo meorum cum Ed. Paris. *inducti*. Verum *inducti* diserte exhibent Petrensis, Cantabr. text. & Leidens. sec. quomodo legendum esse librorum suorum marginibus adscripserant jam Lipsius, Scriverius, Vossius, & Wasse. *Inducere* saepe notat falsa specie decipere. Consule Gebhard ad Nepot. Alcib. c. 8. & Achill. Stat. ac Broukh. ad Tibull. l. i. 7. i.

Semper ut inducas, blandos offers mihi valens.

⁸ *Expedienda*] 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Et sana velut residua expe-*

diendi fuit, in qua & ipse ordinem &c. TENN. Sana Leid. pr. Petrensis. Gudian. Medic. Pro *velut* in Petrensis. *res. expediendi fuit novem mei, & Ed. Paris. expediendi causa fuit* Leid. sec. in qua MSS. octo cum Ed. eadem. *Sicut antea deest in quatuor. Sicuti Edd. primae. Sicut in antea Medicea. in ordinem Medic. sec. per ordinem Palat.* Quae lectionis varietas aperte indicat, locum male sanum esse. Forsan *Et sane res, velut residua, expedienda fuit, in qua &c.*

⁹ *Affectu*] Omnes MSS. *de affectu*. Male: TENN. Et plerique mei.

CAP. I.

De Disciplina.

EXEMPLUM. I.

P Scipio ad Numantiam, corruptum superiorum ducum¹ fœcordia exercitum correxit,

¹ *Scipio*] De eo vide Vegetium | Stewechins illis opponit; Florum l. i. c. 15. & l. iii. c. 10. & quae | l. ii, c. 18. & ad eum Freinsheim.

xit, dimisso ingenti lixarum numero, redactis ad munus quotidiana exercitatione militibus; quibus quum frequens injungeret iter, portare complurium dierum cibaria³ imperabat⁴, ita ut frigora &⁵ imbres pati, vada fluminum pedibus trajicere adfuesceret miles; exprobrante subinde Imperatore timiditatem & ignaviam, ⁵ frangente delicatioris usus ac parum necessaria expeditioni vasa. Quod maxime⁶ notabiliter⁶ accidit⁷ C.

Mem-

⁴ Vulgo IMPERAVIT. ⁶ Vulgo NOBILITER.

mli curas. TENN. Valer. Maxim. l. 11. 7. 1. infra §. 9. Polyaen. l. VIII. c. 16. 2. Scipionis autem praenomen hic in Mediceis, Leid. sec. & Edd. Italicis non comparer.

² *Secordia*] *Secordia* MSS. SCRIV. *Secordia* Palat. Medic. & J. Saresber. V. ad l. 111. 2. 2. Pro quotidiana exercitatione margini exemplaris sui adposuit Lipsius quotidianae exercitationis.

³ *Imperavit*] Cur ita primum Parisienses ediderint, nescio. nam J. Saresberienf., omnes MSS. & Edd. Italicae *Imperabat*. quod idcirco, licet minimi rem momenti, revocavi. ita statim abest a Palatino.

⁴ *Imbres pati*] Petrensis imbrum; quod viso docto placet. Certe sic Ovid. l. 11. Art. AM. 237.

Saepe feres imbrum coelesti nube solutum

Frigidus: ubi itidem MSS. nonnulli *imbres solutos*. Quare nihil mutare tutius est. Idem l. XIV. Metam. 471.

Fulmina, noctem, imbres, iram coelique marisque

Perpetimar.

Columell. l. 111. c. 1. *Imbres & ventos fortius patitur*. l. IV. c. 29. *tempestates, & ventos & imbres pati*. Phaedrus l. 111. P. 7. *nunc patiet nives imbrasque*; ubi vide

notas. Accedit Claudian. l. 111. Conf. Honor. 239.

Frigora saeva pati, gravibus non cedere nimbis.

⁵ *Frangente*] Intelligi hoc, & ferri potest. Lenius tamen auctoris sententia procederet; si scriptum exstaret *frangenteque*; atque ita relictum a J. Saresber. & conjectum a Scriverio ad libri sui marginem. sed supra etiam sine copula *dimisso l. numero, redactis ad m. militibus*. Medic. sec. habet *frangentem*.

⁶ *Nobiliter*] *Notabiliter* MSS. SCRIV. Scriverii MSS. & unus Reg. *Notabiliter* vox proba. Philius l. 1. epist. 5. *Expalluit notabiliter, quamvis palleat semper*. Apulejus Apolog. p. 352. *Ani-madverti satis notabiliter in medio foro tibi, AEmiliano, obruantem*. Ovid. l. Metam. *candore notabilis ipso*. Frontinus rv. 3. 13. *Notabilis continentia*. TENN. *Nobiliter* apud Saresber. Sed multum praestat *notabiliter*, ut con-jecit jam olim Lipsius. neque enim Barthii conjectura l. XIV. Advers. c. 9. *intolerabiliter* est ad-mittenda; rogantis, quomodo quid alicui *nobiliter* vel *notabili-ter* accidere possit. Immo sane *notabiliter*, quod ex meis dant Medicei, & Leidens. sec., accidit huic Tribuno: quia peculiari quasi nota a Scipione reprehensus est, qui totum quidem exer-citum

Memmio^a Tribuno, cui^a dixisse traditur Scipio:

^b Mihi paullisper & Reipublicae^b, tibi^c semper nequam eris.

II. ¹⁰ Q. Metellus, bello Jugurthino, similiter lapsam militum disciplinam pari severitate restituit, quum insuper prohibuisset alia carne¹¹ quam assa^c elixave milites uti,

III.

^a Vulgo C. MEVIO. ^b Vulgo TIBI ET REIP. ^c Edd. SCRIV. & SEQQ. QUAM A SE A.

citum generaliter severitate correxit, sed singulari, & notabili locutione Tribunum istum notavit. Plin. l. v. Epist. 17. Tam notabiliter pro fratre &c. ubi item MSS. nonnulli nobiliter. Suet. Aug. c. 87. Quotidiano sermone quaedam notabiliter usurpasse eum.

⁷ C. Mevio] 2. Reg. 2. Hill. & Voss. Gajo Nemio 3. Reg. Gajo Memio. TENN. Nummio apud Saresber. In nullo Codice Nevio, sed in omnibus duae tresve litterae m. unde patet in Gruteriano, sive Palatino altero, Mediceis, Cantabr. text. & Hillensberg. recte scribi C. Memmio, atque ita e suo codice jam emendavit Pighius in Annal. T. III. A. V. C. DCXXIV. uti & Glandorpheus in Onomast. p. 597. Memmionem etiam vocat eum Plutarch. in Apophthegm. p. 201.

⁸ Mihi paullisper. Palatin. Vide paullisper. Leid. prim. mihi qui p. Barthius corrigit ibidem Mevi, paullisper tibi, at R. s. nequam eris. putatque nullas Imperatoris esse partes. Secus ego censeo, & sensum esse. Te Memmi (sic enim saltem debebat, ut ex praedictis liquet) ut Tribunum militem cum ista tua nequitia tolerare debeo, sed paullisper tantum &c. Quid multa? Consule Plutarchum mox citatum.

⁹ Semper nequam eris] Alias. Semper necessarius nequaquam eris.

Ego, quomodo me hinc expediam, nescio. MOD. Alias s. necessarius nequaquam e. & sic MSS. SCRIV. Necessarius nequaquam in solis Mediceis, & Edd. Rom. Bon. ac Paris. occurrit. Sed nequaquam est in aliis quinque. Palat. quia semper nequaquam eris. Cum vulgaris facit Saresber., &, ni fallor, melius, licet Keuchenius putaret, omnino rescribendum esse necessarius nequam eris. Nam Reip. certe necessarius nequam semper non deberet esse. Quia populus, & Censores eum remove, & damnare in perpetuum poterant, nec deinceps ad publica admittere munera. tibi nec nequam non habet idoneum sensum. Sed sibi & reip. semper nequam esset, quia ineptus ad res laudabiles gerendas foret. Verum tamen non ita reliquit Frontinus, sed Mihi paullisper & Reip., tibi semper. Res patet e Plutarcho in Apophthegm. p. 201. Εμοί μὲν (εἰπὼν) ἡμίχως τεταχόνα καὶ τῇ πατρίδι, ταυτὰ δὲ τὸν βίον ἀπαύλα, τοῖσι δὲ αὖ, ἀχρηστὸν περισίνασθαι σπαιόν. Certe ad haec bene constituenda argumentum ecquis adferre potest?

¹⁰ Q. Metellus] Praenomine carent Medic & Leid. sec. dein prohiberos Saresber. & elisa male Leid. pr. cum Ed. Par.

¹¹ Quam a se assa] Ita lego, insertis quibus istis voculis a se,

III. Pyrrhus ¹² delectori suo fertur dixisse; Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.

IV. L. ¹³ Flacco & C. Varrone Coss. milites pri-

quae nusquam in libris vulgatis comparent. SCRIV. Voculae a se in MSS. nusquam apparent, inventae sunt a Scriverio, sine quibus non constat ratio historiae. De hoc bello consule Valerium Max. l. 11. c. 7. Florum 111. c. 1. Sallustium Jugurtha c. 45. Livium, Plutarchum. TENN. Eodem plage modo supplevit locum hunc Lipsius l. v. de Mil. Rom. c. 16. Vendere enim cibum coctum vetabat Metellus; ipsi ergo soli sibi coquere vel assare debebant. Verum Barthius cit. loco judicat, hisce voculis non opus esse, & vetita esse omnia pretiosa iuscula, concisiones item carniū, iucetaque, & mille condituras inpenlis, & deliciis tantum natas; quas culinae artes milites illi jam callebant. Recte, licet alioquin ingeniosa emendatio Lipsii, & Scriverii mukum arrideat. Sed eas voces etiam non agnoscit Saresber. Immo audi Plutarchum, qui tamen hoc Scipioni tribuit Apophthegm. p. 201. Προσέταξε δὲ ἀραιὰν μὲν ἰστίαν, ἄπυρον ὄψον, δαπνίην δὲ κατὰ χεῖμένους ἄρτον ἢ πολὺν ἀπλῶς καὶ κρέας ὀλίγον ἢ ἰσθῶν. i. e. carnem assam vel elixam. Locus hic omnem dubitandi moram tollit, quem mirabar, uti etiam superiorem, a nemine doctorum Virorum fuisse animadversum, nec etiam locum Polyaei l. viii. c. 16. e Plutarcho desumptum. At postea deprehendi Ill. Schelium, qui vulgata eodem modo, quo Barthius defendit, Polyaei locum animadversisse, uti & Appiani Τὰ τε σιτία ἀυλοῖς ἀραιὰ πρία ξισὰ καὶ ὀπῶν ἐπ' αὐτῶν. ad Hygin. p. 269. Olim Lipsius conjecerat nulla carne assa. Palat. assa ve elixa.

¹² Delectori] Plinio l. x. Epist. 39. Conquisitor vocatur. Liv. xxiv. c. 42. Conquisitio militum. TENN. Adde l. xxi. 32. xxv. 5. Cicero pro Mil. c. 25. & saepe. Mox ego vero f. MS. Hillensb.

¹³ L. Flacco] Puto legendum L. Paulo. Nam Livius l. xxi. Coss. sub quibus milites jurejurando facti, laudat L. Aemilium Paulum & Terentium Varronem. Cacterum a sacramento differt jusjurandum; jurejurando in ipso delectu singuli, cum nominatim essent citati, adacti a tribunis spondebant, conventuros se jussu consulum, nec injussu eorum adiuturos. Sed sacramento, postquam delectus esset habitus, non singuli, sed generaliter omnes promittebant ducibus obedientiam, unumque socium praejurantem, secuti, idem in se quisque jurabant: ut Frontinus, ipsi conjurabant inter se, &c. Praeterea sacramento miles rogatur, jurejurando adigitur; vel jusjurandum adigit, qui dictabat (non rogabat) qui praesbat verbis, ut ait Plautus in Rudente. Jusjurandum est necessitatis, sacramentum voluntatis. Nam qui rogat, non cogit, sed qui adigit. Jusjurandum accipientis stipendium, sacramentum est gratis militantis plurimum. Namque in Reip. incunabulis Romanum classicum & opibus (tanquam fidei & fortitudinis pignoribus) censum esse oportebat, cui Reip. crederetur; ambibat (nedum cogebatur) quilibet, & suis sumptibus suscipiebat militiam: Nonnihil praedae tamen profligato hoste accipiebat; deinde actiua stipendia. Jurejurando autem cum adigeretur, etiam hiberna stipendia nanciscebatur. De qua re

See-

primo jurejurando ¹⁴ facti sunt; ¹⁵ ante ea enim
¹⁶ sacramento tantummodo a tribunis rogabantur:
 ce-

a Vulgo ANTE.

Schelius ad Polybium, & Lipsius de militia Rom. l. v. Neque obstat, quod *sacramentum* ponatur pro necessitate Florus III. c. 10. *Hoc sacramentum fuit, ne redirent.* c. 18. *Hoc fuit impii belli sacramentum* l. IV. c. 12. *Hoc velut sacramento sumpserant bellum.* Nam in illis exemplis ad hanc necessitatem vel inceptum, a quo resilire non poterant, homines venire sua sponte. Eandem naturam videre est in ejus Metaphora: Nemo enim invitus baptizatur, vel interest sacrae coenae. Sed postquam baptizatus est, cogitur sequi signa Christi, & ubi celebravit synaxin, meminisse passionis, nisi malit subire crimen perfidiae, & ingrati animi. Arnobius circa initium l. II. *Fidem rumpere Christianam, & salutaris militiae sacramenta deponere.* ad quem locum vide Elmenhorstium. TENN. *Paullo pro Flacco* legendum monuit jam Schelius ad Polybium de Castris Rom. p. 177. unde haec Tennulij pleraque & seqq. de *sacramento* rogari delumta sunt. Viderat etiam Keuchenius, qui animadversionem de abeundo metus causa totam ad verbum debet Casaubono ad Polybium p. 174. Ed. Gron. Nam cetera unde furatus sit, reperire nondum potui. MSS. autem constanter retinent *Flacco*, nisi quod Leid. sec. habeat *Placco*. Gronovianus *Fracco*. *Paullo* vero reponere non ausus fui, quia J. Saresberiens. Policr. l. VI. c. 7. ubi totum hunc locum citat, *Flacco* etiam exhibet. Miror interim, Dempsterum in Paralip. ad Rosin l. x. c. 30. putasse, postrema, quae Saresber. citat verba, non esse Frontini, &, (sic ait) non exstare in operibus, quae ad nos pervenerunt, sed Livii;

cum hic videamus, contra sese rem habere. Quo nomine acrius reprehensus etiam Dempsterus a Keuchenio est.

¹⁴ *Facti sunt*] Vir doctus mavult *adacti*, solenni scilicet locutione: ut in hac ipsa re Livius l. XXII. c. 38. *Milites tunc, quod nunquam antea factum erat, jurejurando ab tribunis militum adacti jussu consulum conventuros, neque injussu abituros. nam ad eam diem nil praeter sacramentum fuerat, & ubi ad decuriam aut centuriam convenissent, sua voluntate ipsi inter se equites decuriae, centuriati pedites conjurabant, sese fugae atque formidinis ergo non abituros, neque ex ordine recessuros, nisi belli sumendi aut petendi, aut hostis ferendi, aut civis servandi causa.* & sic *sacramento Coss.* adegerunt juventutem in *actis Pontificum diurnis*, non vero senatus, ut olim cum Graevio, & Pighio putabam, apud Pigh. T. II. Ann. p. 379. Contra MSS. tamen, & Saresberiensem nil muto. §. 12. *in legione militem fecit.*

¹⁵ *Ante*] Leid. sec. Hillensb. Gudian. & Saresberg. *antea*. Leid. pr. Petrenf. & Vossian. *ante ea*: unde *antea* contrahitur, ut *post ea*, *posthac*, & similia sexcenta.

¹⁶ *Sacramento rogabantur*] *Rogabantur*, an vellent se devovere pro patria, haberi sacri, si non impleant numeros boni militis. Hinc *sacramento rogatus*, qui promissit, se in quacunque re, quam praestare tenetur, obligavit, sed sponte sua; cum nemo nisi coactus ad iusjurandum descendat, Seneca epistola 37. *Promissisti bonum virum. Sacramento rogatus es.* Quintil. l. XII. c. 2. *Sed haec inter ipsos, qui velut sacramento rogati, vel etiam*

ceterum ipsi inter se ¹⁷ conjurabant, se fugae atque formidinis causa non abituros, neque ex ordine recessuros, nisi teli petendi feriendive hostis aut civis servandi causa.

V. Scipio Africanus, quum ornatum scutum elegantius cujusdam vidisset, dixit, ¹⁸ non mirari se, ¹⁹ quod tanta cura ornasset, in quo plus praesidii, quam in gladio haberet.

VI. Philippus, quum primum exercitum constitueret, vehiculorum usum omnibus interdixit, equitibus non amplius, quam singulos ²⁰ calones habere permisit, peditibus autem denis singulos, qui molas & funes ²¹ ferrent. In aestiva exeuntibus

¶ Volgo FERRENT IN AESTIVA &c.

superstitione confecti, nefas ducunt a suscepta semel persuasione discedere. Seneca ep. 65. Et velut sacramento rogatus, hoc quod vivit, stipendium putat. Tribunus rogabat sacramento, miles dicebat sacramento. Livius l. xxiv. c. 8. Quibus sacramento liberi vestri dicant, ad quorum edictum conveniant; sub quorum tutela atque cura militent. Plinius l. x. ep. 38. Ut jam dixerant sacramento militari, nondum distributi in numeros erant. TENN.

¹⁷ Conjurabant] Addit Ed. Wech. tantum conj. & Bonon. tantum jurabant. ac form. Edd. Italicae, & Medic. sec.

¹⁸ Non mirari se] Ita rescriptum e Codd. vulgo non se mirari. Respondit Scipio Ἀλλὰ τοῦτε Πωμαίων ἄνδρα προσήκει ἐν τῇ δεξιᾷ τὰς ἐλπίδας ἔχειν, ἅμ' ἐν ἐν τῇ ἀριστερᾷ. Vide Aelian. l. xi. Var. Hist. c. 9. & ibi Cl. Perizon.

¹⁹ Quod] Medic. pr. quando: Med. sec. quod id.

²⁰ Calones] Voss. 3. Reg. 2. Hill. Lacones, absit, ut Philippo servisse

Graecorum generosissimos credamus rudibus librariorum. Neque eorum *velotes* intelligi possunt, quia nominari debuerunt. TENN. Lacones in meis etiam omnibus Saresber. l. vi. c. 11. & Ed. Romana: nisi quod in Medic. pr. sit lances. in Leidensi sec. Lacones. In Marg. Saresberienf. *latores*. Calones autem sunt, armatum, & necessarium militi reatum *latores*; quomodo passim ii describuntur. Vide, quos laudavi ad l. ii. c. 6. Eorum *lixarumque* frequens apud nostrum est mentio. In Leid. tert. ex interpolatione *obsequentes*, quales etiam *galearii & cucullae* dicti.

²¹ Ferrent. In aestiva exeuntibus &c.] Ita dispuxi hunc locum ex J. Saresber. l. vi. c. 7. cum vulgo inepte praecedentibus jungerentur: unde non adparebat, quibus illud imperaverit. Monuit hoc etiam Doct. P. Weseling l. ii. Observ. c. 8. & libri sui margini olim jam adscripserunt Liplius, & Scriver. Palatin. turbate singulosque molas & funes ferre. De mola in exercitu vide Liplium de Milit. l. v. Dial. 11.

tibus triginta dierum farinam collo²² portare imperavit.

VII. C. Marius²³ recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus agmen oneratur, vasa &²⁴ cibaria²⁵ militum in fasciculos

²² *Portare*] *Portari* Palatin. *Petrensi*. uterque *Leidensi*. *Hillensi*. cum *Ed. Paris.* & *Saresberienfi*. Cum ceteris adivum retinere malim. Frequentissima est locutio *impero tibi facere*. Sic *h. cap. §. 24.*

²³ *Recidendorum*] Optimum verbum pro minuire, remove. *Vellejus l. 11. c. 89.* Ne in operis quidem iusti materia, nedum huius tam recisi digne exprimi potest. *Seneca praefat. l. 111. Nat. Occupationes reciduntur.* *Cicero 11. Verr. c. 62.* Da mihi hoc, jam tibi maximam partem defensionis praecideris. *11. de oratore c. 82.* Inciditur omnis deliberatio, si intelligitur non posse fieri, aut si necessitas affertur. *De senectute c. 16.* Brevis praecidam; agro bene culto nihil potest esse, nec usu uberius, nec specie ornatus. Sic *Graeci συντέμνω* utuntur. *Xenophon. fol. 22. de Cyro majore.* Ἐπὶ δὲ τὸ πολὺ κρεῖττον τῆς τὰ ἐκόντας πείθεσθαι, ἢ ἀλλή σὺν τοματέρῃ ὁδῷ ἐσιν. Sic amputare *Latini.* *Seneca in Medea vs. 330.* Suspecta ne sint, longa colloquia amputa. *Justinus xxi. 7.* Amputari moras iubent. *Lactantius 14. c. 24.* Qui dat praecepta vivendi, amputare debet omnium excusationum vias. *Plinius l. 1. epist. 20.* Non enim amputata oratio & abscissa, sed lata & magnifica & excelsa sonat, fulgurat, omnia denique perturbat & miscet. Sic circumcidere & *Seneca ad Helviam c. 12.* Circumcisae sunt peregrinantium sarcinae. *Phaedrus.* Qui circumcidit omnem impensam

funeris. *ΤΕΝΝ. V. & Keuchen.*

²⁴ *Cibaria*] *Sallustius Jug. c. 45.* Miles cibum & arma portaret, *Egregie Cicero 11. Tusc. quaest. c. 16.* Deinde qui labor, quantus agminis, ferre plus dimidiati mensis cibaria, ferre, si quid ad usum velint, ferre valium. Nam sextum, gladium, galeam in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus. Arma etiam membra milites esse ducunt. Quae quidem ita geruntur apte, ut, si usus foret, abjectis oneribus, expeditis armis, ut membris pugnare possint. *Silius l. xii.* Et pro membris arma fuere. *Tacitus Germ. c. 30.* Omne robur in pedite, quem super arma ferramentis quoque & copiis coherant. *Marcellinus l. xvii.* Tuum ex annonae decem & septem dierum, quam in expeditionem pergens vehabat cervicibus miles. *Hinc Virgilius 111. Georg.*

-- *Patrius acer Romanus in armis Injussu sub fasce viam cum capite.*

Isdem artibus *Cyrus* pacavit orbem teste *Xenophonte l. 11. fol. 37.* ἡμεῖς δὲ γε, ἴφθι, ἐν μεγάλῃς φορτίοις καὶ βαδίσει καὶ τρέχειν ἡναγκαζόμεθα, ὥστε νῦν ἡμοῖ δοκεῖ τὰ τῶν ὀπλων φορήματα πλεονεξίας μάλλον εἶναι, ἢ φορτίοις. His disciplinis si forte materetur miles, felicius ageretur cum colonis; qui nunc ubique ab horridis centurionibus misere exercentur. *ΤΕΝΝ.*

²⁵ *Militum in fasciculos.*] *Palat. Militibus fasciculis aptatis. mē-*

los aptata ²⁶ furcis inposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset: unde & in ²⁷ proverbium tractum est, ²⁸ Muli Mariani.

VIII. ²⁹ Theagenes Atheniensis, quum exercitum Megaram duceret, petentibus ordines respondit, ibi se daturum: ³⁰ deinde clam equites praemisit, eosque hostium specie ³¹ inpetum in socios retorquere iussit: quo facto, ³² quum, quos

^a Edd. Keuch. & Tenn. carent ^{ra} in. ^b Vulgo quos tum.

itis Saresber. & MSS. tres. Militi Cantabrigientes, quod placet, fasciculis Hillensb. dein praeposuit male apud Saresber. De tota autem hac re, & proverbio consule Lipsium citato mox loco.

²⁶ Furcis] Festus. *Aerumnulas* Plantus refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gestabant. Quarum usum quia C. Marius restitit, muli Mariani postea appellabantur. Ergo Furcae appellatae sunt aerumnulae. Glossae. *Αἰρομένη*, aerumina. TENN. & KEUCH.

²⁷ Proverbium tractum est] Sic Keuchenius, & Tennulius ediderunt, consultone, an operarum culpa, nescio. Nam in omnibus praecedentibus scribitur in proverbium tractum est. Recte quidem, ut in proverbium venire, in dubium, in diversum trahere, & similia passim. Verum MSS. non constant. Leidens. pr. Vossian. Hillensb. Gud. unde et proverb. [Palatin. & Gruter. unde & inde vel unde inde & pro. Scriverius olim maluit unde & pro. Saresber. inde & proverb. natum est. Si quid mutandum, praefertem Unde & pro. verum est: qua locutione utitur saepissime Cicero.

²⁸ Muli] Voss. 3. Reg. 3. Hill. Multi. TENN. Ridicule. Nihilominus ita quoque mei quatuor. Saresber. Multi milites. Medic. pr. Multi Marii.

²⁹ Theagenes] Unus Reg. Theo-

genes. Polyaeo l. v. *Θεόγνης*. idemque Strategema narratur. TENN. Palatin, Leid. sec. & Edd. Rom. Bonon. ac Wechel. Theogenes. Incertum duco, utrum Frontinus e Polyaeo c. 28. an Polyaeus e Frontino sit emendandus; nam & Megarae & Athenis varii fuere Theognidis, & Theagenis nomine. V. Thucid. l. i. p. 81. Pausan. in Att. p. 96. Plutarch. T. 11. p. 311. Suidam & alios. Erat & Thebanus Theagenes Plutarch. p. 671. Polyaeo. l. viii. 40. Polyaeus autem non Atheniensem hunc dicit, sed *Ἀθηναίων στρατηγόν*.

³⁰ Deinde.] Edd. Wech. Stew. Scriv. prima, & MSS. nonnulli dein.

³¹ Inpetum in socios retorquere.] Aliter Polyaeus nempe *παράγγειλας ἐπιφανῶν ὡς πολέμους κατ' ἄλλοις χερσίν, ἅφ' ἃ μάλιστα ἔμελλον ὀφθαλμοῖς αἰσθάνεσθαι*. *Ἐπιφανίστην δ' Θεόγνης*. &c. Sic interpungendus ille locus. vulgo *ὀφθαλμοῖς αἰσθάνεσθαι ἐπιφανίστην. δ' &c.* Plurima in eo Polyaei capite sunt operariorum *σφάλματα*. sed nos pergamus. Pro inpetum Leid. pr. Cantabr. bibl. pub. Gudian. Hillensb. Vossian. Imperatum. Leid. sec. Imperata; Cantabr. tert. Imperatae; Palat. speratum. Unde, quid exculpi debeat, vide in seq. nota. suos pro socios Ed. Wechel.

³² Quos

quos habebat, tamquam ad hostium³³ incursum^a praepararentur, permisit ita³⁴ ordinari^b aciem, ut, quo quis voluisset, loco consisteret;³⁵ & quum inertissimus quisque retro se dedisset, strenui autem in fronte profiluissent, ut quemque invenerat stantem, ita ad ordines militiae provexit.

IX. Lyfander Lacedaemonius egressum via quem-

^a Vulgo OCCURSUM. ^b Vulgo ORDINARE.

³² *Quos tum habebat.*] Locus dubio procul non integer, quem vide, si de conjectura recte emendarim *quos secum habebat*. STEW. In solo Hillensb. adest *quos*. Ceteri omnes illo pronomine carent, & pro *tum* praebent cuncti *cum* sive *quum*; quae conjunctio salva constructione adesse debet, Leidensi secundo excepto, in quo *tamen*. Saltem, si sensus constabit, legendum, ut interim rescripti *quo facto*, *quum*, *quos habebat*, &c. ut exhibet Hillensb. Verum *aje*bat in Medic. pr. pro *habebat*: Immo Petrensis, & Edd. Romana, ac Bonon. hoc quoque verbum expungunt optime. Non tamen de nihilo est, superius *imperatum* in MSS. & hic *habebat*. Nam inde omnino putem, rescribendum esse totum hunc locum hoc modo: *eisque hostium specie insperata in socios retorquere jussit habenas; quo facto, quum tamquam* &c. Simulac insperata corruptum est, in imperum, necessario ex *habenae* aliud quid fingendum fuit. *Insperata* species esset inexpectata, inopinata. Vide ad l. III. c. 9. §. 7. vel etiam lege *inparatos*. aut potius, quod nunc unice praefero, *eisque h. s. imperat*, in *s. ret. habenas*; q. *Retorquere habenas* est, ut *retorquere curram* apud Lucan. l. VII. 3. Ovid. l. I. Art. Am. 329. & similia alibi. Quidquid sit, *quos habebat* e Glossa irrepsit

in textum, & nequaquam Frontini sunt: quare parum absuit, quin ea delevissem.

³³ *Occursum*] Supra l. I. c. 4. §. 10. *prohibitus hostium occursum*. sed Palatin. *ab h. incursum*. *Incursum* etiam Leid. sec. *Incursum* Vaticanus: procul dubio vere. *Incursum* de impetu equestri ubique occurrit; sexcenties apud solum Livium. Hinc emenda Hirtium l. VIII. B. G. c. 18. *In proximas turmas impetum facit. Nostri constanter impetum sustinent adversariorum*. at MS. Lovaniensis, alique cum Ed. principe optime *incursum sustinent*, ut l. I. B. Civ. c. 71. *Quod vix equitum incursum sustinerent*.

³⁴ *Ordinare*] MSS., ni fallor, omnes, & Edd. Stewechiana antiquiores *ordinari*, ut reposui; adeoque tota haec periodus ita concipi debet, mea saltem opinione equites praemisit, *eisque hostium specie imperat*, in socios retorquere habenas: *quo facto, quum tamquam ad hostium incursum praepararentur*, permisit ita *ordinari aciem*. Sic etiam MSS. & Veteres Edd. non obscure videntur postulare.

³⁵ *Et cum inertissimis.*] Et deest in MSS. sex, & Ed. Par. Petrensis *Cum ergo inertiss.* Probe. Copula certe non opus hic est. *Segnissimus* Leid. sec. *ineptissimus* Palat. *Quisquis* Gudian. Dein ad *ordinem militum* Medic. sec. *Milites*

- quemdam castigabat; cui dicenti, ³⁶ ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse, respondit, ne speciem quidem rapturi praebeas, volo.

X. Antigonus, quum filium suum ³⁷ devertisse ³⁸ audisset in ejus domum, cui tres filiae ³⁹ insignes specie essent; Audi, inquit, fili, ⁴⁰ anguste ⁴¹ habitare te, pluribus dominis domum possidentibus; hospitium ⁴² laxius accipe: jussuque commigrare edixit, ne quis, ⁴³ minor quinquaginta annos natus, hospitio matris familias uteretur,

XI.

• Vulgo DIVERTISSE.

lites Medic. pr. Cantabr. tert. & Ed. Rom.

³⁶ *Ad nullius rei rapinam*] *Nullius rei rapina* Medicei. Dein *agmine* Palat. ex *agmine* Petrensi. Vulgatis consonat Saresberienfis l. vi. c. 11. uti & in seqq. ubi *Palatinus* argute exhibet *ne spem q. rapaci* pr. v.

³⁷ *Diversisse*.] *Scribe mecum devertisse* e Leid. pr. & Hillensb. ut passim MSS. meliores, *devertisse & devertorium*. V. ad l. i. 8. 3. *filium suum* e MSS. etiam *repositui pro suum* f. *Forfan suum* rectius deleteretur, ut plerumque in talibus solet abesse, & facile per se subintelligi. Non raro tamen additur. Vide seqq. Ex.

³⁸ *Insignes*] Hillensb. pro var. lect. *insigni*. Petrensi. *erant*.

³⁹ *Anguste*] Sic omnino l. a. page 10 *Anguste*. Seneca contr. 18. *Recapissim te, nisi anguste sederem*, dicit Cicero, quia nimis multi novi senatores a Caesare electi curiam & orchestram replebant. TENN.

⁴⁰ *Habitare*] Significat & moram, ut diverti est transeuntis. Cato ad libidinosum.

Hic te diverti, non habitare volebam.

TENN. V. Cl. Burm. ad Petron. Init. *In calina habitant*, uti & ad c. 7. *Hic debes habitare*. *Ascer, habere*, bene improbante Keuchernio.

⁴¹ *Laxius*] Medicei, & Edd. Italicae *latius*. Ut apud Minuc. Felic. c. 32. *Et cum homo latius maneam, intra unam aedunculam vim tantae majestatis includam, ubi itidem alii edunt laxius*. Heumannus etiam in Art. Crit. voluit *laxius habeam*. sed Cyprianus adductus recte a Davilio, *itidem cum homo latius maneat*. Describere enim ille solet Minucium. *laxius* tamen & hic non purem. cum sciam, *laxe habitare* apud alios, & Ciceronem ipsum reperiri. Tum in iisdem, ut & Vaticano, ac Palatino, & Edit. Paris. *accipere* quasi id quoque ad *jussu* pertineret. Non placet Paullo aliter haec apud Plutarch. in Apophtheg. p. 181. *Dixit mox* Edd. pp.

⁴² *Minor 2. annos natus*] Petrensi. *minus*. *Annis* Medicei, Leid. sec. & Edd. Italicae. nam Leid. sec. Recte omnia. Quare nil temere muto. V. Lexica, & notas ad Nepot. Hannib. c. 3. *Minor quinquaginta & viginti annis natus*, ubi alii *annos* & *natus*.

XI. ⁴³ Q. Metellus Cos. quamvis nulla lege impediretur, quin filium contubernalem perpetuum haberet, maluit tamen, eum ⁴⁴ in ordine merere.

XII. ⁴⁵ P. Rutilius Cos. quum secundum leges in contubernio suo filium habere posset, in legione militem fecit.

XIII. ⁴⁶ M. Scaurus ⁴⁷ filium, ⁴⁸ quod in saltu Tridentino ⁴⁹ loco hostibus cesserat, ⁵⁰ in conspectum suum venire vetuit. Adolescens verecundia ignominiae pressus, mortem sibi conscivit.

XIV. ⁵¹ Castra antiquitus Romani, ⁵² cetera-

rac-

a Vulgo T. Sc.

⁴³ Q. Metellus.] Sine praenomine Leid. sec. Dein perpetuo Petrenf. tamen a Medicis abest.

⁴⁴ In ordine merere.] In ordinem Voss. Gudian. Cantabr. tert. & Ed. Paris. in orientem Petrenf. Dein soli Leid. pr. & Cantabr. bibl. publ. in ordine merere. Ceteri omnes cum priscis Editionibus habere vel haerere; Petrenf. redigere. In ordine merere est gregarium, & iustum esse militem. Idemque quod statim in legione militem. Merere militaris usus vocem esse vel tirones sciunt. v. ad c. 2. 2.

⁴⁵ P. Rutilius] Vir doctus conicit Rupilus. Male. Intelligitur enim P. Rutilius Rufus, qui Consul fuit cum Cn. Manlio Maximo A. V. C. DCXLVIII. De ejus disciplina militari multa loquuntur scriptores Latini. Consule Pighium Annal. T. III. habere posset pro poss. hab. reposui e MSS.

⁴⁶ T. Scaurus] 3. Reg. Voss. 3. Hill. M. Scaurus. TENN. Scribe M. Scaurus, ut hoc eodem libro capite tertio de continentia. De hac severitate in filium Val. Max. l. v. c. 8. §. 4. Auctor de viris illustribus c. 72. Ejus nomen M.

AEmilius Scaurus. SCRIV. Cur. poss. Sine haesitatione recepi M. quod ex meis agnoscunt MSS. septem cum Ed. Paris.

⁴⁷ Quod] Qui Leid. pr. & Edd. Italicae. quem Medic. sec.

⁴⁸ Loco cesserat.] Petrenf. locum. Certe cedere cum accusativo saepe invenias: sed formula militaris potius videtur fuisse loco cedere. §. 26. Quod loco fugitivis cesserat. §. 34. 35. Qui loco cesserant. Confer Cl. Wasse, & Cortium ad Sallust. B. Catil. c. 9. Signa relinquere, aut pulsi loco cedere, & sexcenties apud Livium, Caesarem, omnes.

⁴⁹ In conspectum suum venire] Uterque Medicus in conspectum suo. Vide ad l. 1. 10. 1. In conspectum produxit. Statim Palatin. verecundiae ignominia.

⁵⁰ Castra.] Haec male in Edd. Tenn. & Keuchenii praecedentibus annecebantur, quibus simile nil continent. Quare disjungi, adeoque auxi hic exemplorum numerum, quem rursus minui §. 21. contractis in unum duobus. Ceterum hinc usque ad Ex. 30. deficiunt Edd. Rom. & Bonon.

⁵¹ Ceteraeque gentes] ceteraque gentes

raeque gentes passim per corpora cohortium velut mapalia constituere soliti erant, quum solos urbium muros nosset antiquitas. Pyrrhus, Epirotarum rex, ⁵² primus totum exercitum sub eodem vallo ⁵³ continere instituit. Romani deinde, victo eo in campis ⁵⁴ Arusinis circa urbem ⁵⁵ Beneventum, castris ejus potiti, & ordinatione notata,

gens Medic. pr. dein ineptissime velut in *Apulia* MSS. tres. noscet Leid. sec.

[⁵² *Primus t. e. sub eodem vallo*] Falsissimum hoc esse, & jam diu ante apud Romanos Graecosque exercitum intra idem vallum fuisse contentum recte contra nostrum auctorem disputat Lipsius l. v. de Milit. Rom. c. i. Verum quod dubitat; immo negat Pyrrhum primum curiosius meliusque castra digessisse, in eo me non adsentientem habet, quippe qui Plutarchi testimonium, quod adducit, minoris fidei ducam, quam summi ducis Hannibalis apud Livium lib. xxxv. c. 14. Qui ab Scipione Africano rogatus, quem secundum Imperatorem poneret, *Pyrrhum*, dixit, *castra metari primum docuisse. ad hoc neminem elegantius loca cepisse, praesidia disposuisse &c.*

[⁵³ *Continere*] Petrensi. contineri, ut alibi supra. constituit Medic. sec.

[⁵⁴ *Arusinis*] *Aurusinis* legit Ortelius. *Arosinis* Salmas. & ita Leid. pr. & Arcer. teste Keuchenio. *Taurasinis* Cluverius. sed nil mutandum docet Cestarius. Ad notata ad notum Flori locum l. i. c. 18. *Sub Arusinis ut vocant, campis. Parusinis* Medic. sec.

[⁵⁵ *Statuentum*] Ita plerique: quidam, *fatuentum*. sed puto, utrosque falli; reponendumque circa urbem Beneventum. vide Plutarchum in Pyrrho. Mod. Beneventum. Ita lego, non ut vulgo, *Statuentum*, aut *Fatuentum*.

SCRIV. Beneventum. Sic lege. Male in Voss. 3. Hill. 3. Reg. *Statuentum*. Florus. *Arusinos campos* ponit in Lucania l. i. c. 18. *Lucania suprema pugna, sub Arusinis, quos vocant, campis*. Sed Beneventum non est in Lucania, ut Salmasius ad hunc locum. Verum a Ptolemaeo inter Samnitarum urbes ponitur: Stephano dicitur *χαρίον Διομήδους ἐν Ἰταλίας*. Diomedes autem in Apulia confedit. Ager vero Lucanus Apuliae conterminus fuit juxta amnem Bradanum; ut vix referri possit de tam exigua distantia. TENN. In meis MSS. *Statuentum*: & *Statuentem*. unde vix adduci possum, ut credam, a Frontino esse Beneventum, licet ita quoque ex Plutarcho Bongarsius voluerit ad Justin. l. xxiii. 3. Accederem tum magis conjecturae Scaligeri, qui volebat *Maluentum*, antiquo, & tunc adhuc durante ejus urbis nomine. *Μαλοῖν* Graecis dicitur. Beneventum certe in Samnio, ut est, bene ponit Plutarchus pag. 399. sed & *Arusinos campos* in Samnio locat Cluverius. Medicus prim. *Sarrentum* exhibet, quae Campaniae est urbs. *Fatuentum* Ed. Wech. Placet, ut dixi, omnium maxime *Maluentum*, non *Maleventum*, quod voluit Cluver. pag. 1201. Ital. Ant. Fines autem horum populorum, teste Strabone a Freinshemio ad Florum adducto sunt confusissimi. Quae autem scribit hic Keuchenius, ad verbum ex Salmasio ibidem desumpta sunt.

tata, paullatim ad hanc usque metationem, quae
⁵⁶ nunc effecta est, pervenerunt.

XV. ⁵⁷ P. Nasica in hibernis, quamvis classis
 usus non esset necessarius, ne tamen desidia miles
 corrumpere, aut per otii licentiam sociis in-
 juriam inferret, naves aedificare instituit.

XVI. ⁵⁸ M. Cato memoriae tradidit, in furto
 comprehensis inter commilitones ⁵⁹ dextras esse
 praecisas; ⁶⁰ aut, si levius ^a animadvertere voluis-
 sent, ⁶¹ in principiis ^b ⁶² sanguinem missum.

XVII.

^a Vulgo LENTIVS. ^b Vulgo PRINCIPES.

⁵⁶ Nunc effecta est] Numero ef-
 fecta e. Medic. sec. nunc non ef-
 fecta est Mediceus pr. nunc effici-
 tur Petrenf. supra apud urbem
 Medic. pr.

⁵⁷ P. Nasica] Deest praenomen
 in Leid. sec. pro tamen Medic.
 pr. inde. Palat. vel per o. Leid.
 sec. perperam milites corruppe-
 rentur. Idem melius Inferrent.
 cum Vossiano, & Gudiano. A
 singulari ad plurale ita saepe tran-
 situr. Vide ad l. 11. 3. 1. Tan-
 dem aedificari Vatican. ut modo
 contineri instituit. Sed ad l. 11.
 1. 18. Cum vulgatis consonat J.
 Saresberiens. l. vi. c. 11.

⁵⁸ M. Cato] Leid. sec. rursus
 sine M. Deest memoriae in Pala-
 tino, & J. Saresber. l. vi. c. 12.
 Idem Saresb. deprehensis. Palat.
 comprehensf. Concisas dein per-
 peram Medic. pr.

⁵⁹ Dextras] Hanc poenam ex-
 ercuit & Q. Fabius Max. Front.
 n. 42. hujus c. Valer. Max. 11.
 7. 11. Omnium enim, qui ex prae-
 sedis Romanis ad hostes transfuge-
 rant, captique erant, manus ab-
 scidit. Marcellinus l. 29. Sagitta-
 riorum vero primoribus manus in-
 cidit. Livius xxxv. Cum transfu-
 gis novis mulcati virgis, manibus-
 que praecisis Capuam rediguntur.
 KRUCH. & TENN.

⁶⁰ Aut si &c.] Magnum de

hoc exemplo certamen, & in quo
 perpurgando duos scio amicos
 meos operam posuisse. in libris
 vulgatis ita editur, M. Cato me-
 moriae tradidit in furto comprehen-
 sis, inter commilitones dextras esse
 praecisas, aut si lentius animad-
 vertere voluissent in Principes, san-
 guinem missum. Fuit, qui abjectis
 primum verbis illis, inter commi-
 litones, reliqua sic legeret, & in-
 terstingeret: aut si lentius animad-
 vertere voluissent, in principiis
 sanguinem missum: quod praeter
 alias notiones, principia locum
 in castris denotent, ubi & aper-
 ta vena hanc animadversionem in
 milites exercuerint. eam opinio-
 nem alter quoque approbavit.
 Attamen alia mihi stat sententia,
 & quod liberum semper fuit, ab
 amicis hic dissentio. Nam ab eo,
 quod editiones vulgatae expres-
 sum habent, nihil abjicio: &
 quod amplius est, nihil immu-
 to; nisi forte legi mavis, at si
 lentius animadvertere voluissent in
 principes. Sic enim exemplum
 totum accipio, ut principes seu
 principales milites, qui privile-
 giis muniuntur, opponantur gre-
 gariis, contubernalibus, quos hic
 a Catone Commilitones appel-
 latus reor. Praeterea acerbior
 poena, ac subita magis, praeci-
 sio dextrae; lentior, vel (si a-
 liam

XVII. ⁶³ Clearchus, dux Lacedaemoniorum, exercitui dicebat, Imperatorem potius, quam hostem

illam lectionem habendus amplectis) lenior animadversio, quae sanguinis missione infertur. de qua poena nos ad Vegetium, & multis vir clarissimus Antonius Muretus in suis Variis. STEW. *an. an silentiis* Palat. *an. si licentius* Voss. pro Var. l. ut sic l. Gudian. *an. ut solertius* Medic. sec. *an. ut simile ejus* Hillensb. & Paris. Ed. ut si l. Leid. pr. & Cantabr. Bibl. pub. *Aut si benignius* Saresber. Unde patet, recte *lenius* emendandum esse a Lipsio l. v. Mil. Rom. d. 18. Cupero l. xv. Obs. c. 19. & P. Wesselingo l. 11. c. 8. Verum tamen certius quid exhibet ipse libet scriptus, nam in Leid. sec. est *levius*. *Gravi* sive atroci poenae obponitur *levis*: unde passim poena *levis* occurrit. Hinc *levior* nota Livio l. xxiv. 16. & Valerio Maximo l. vii. c. 3. §. 3. Sed hoc pluribus testimoniis non eget. Ducunt nos eo quoque illa e MSS. *simile ejus*. Ceterum pro *an* *ma*lim quoque *at*.

61 *In Principes*] Nemo dicitur mittere sanguinem in aliquem. Stewechii conjectura, *animadvertere voluissent in principes*. non placet. Neque enim probat *Principes* esse milites principales, qui privilegiis muniuntur. MSS. *In Principis*. L. *In principis*. *Principia* locus in castris ante Imperatoris tentoria spatiosus, in quo tribuni jus dicebant, Imperator e tribunali concionabatur ad exercitum, denique supplicia exigebantur. ut hic n. 26. & 27. & 28. apparet. Livius xxxviii. *Jura reddere in principis*. Sueton. Oth. c. 1. *Capite punire, & quidem ante principia se coram*. L. officium ff. de re militari. L. prima Cod. de Veteranis. In illis testamenta scripta Florus l. III. c. 10. *Itaque tantus terror no-*

vae gentis in castris, ut testamenta passim in principis scriberentur. Nepos in Eumene. *In principis nomine Alexandri statuit tabernaculum*. Florus iv. 2. *Et mane cum pullo (nefas!) apud principia conspectus*. Quia in iis Tribuni, decurionum & centurionum honestissimi versabantur, ponuntur pro consilio militari. Justinus l. xi. c. 6. *Si principia castrorum corneres, senatum te alicujus praefcae Reipubl. videre diceris*. Hinc *mitti principia auctori* l. 11. c. 5. cum praesidere desinunt tribuni sub occasum solis, & milites ad contubernia discedunt. Significant & aciei locum, quem *Principes* occupabant. Vegetius l. 1. c. 20. *Inter principia legionum recipi solebant*. Terentius Eun. iv. 7. 11. *Hic ero post principia; inde omnibus signum dabo*. Livius 11. c. 65. *A tergo clivi erant, in quos post principia integris ordinibus tuus receptus fuit*. TENN. Non dubium est, quin cum laudatis supra viris doctis, & Gronovio, qui ita ad marginem editionis suae emendavit, legendum sit *in principis*, ut clare exhibet cum Saresberienſi Palatinus. *principis* mei quatuor. *principis* Medic. sec. poenas autem in principis fuisse exactas, hoc tantum ignominiae notam ibi inustam, cum Lipsio contra Cuperum recte statuit, & probat Cel. Perizon. Diss. 1. de Praetorio c. 23. *Voluisset* hic Medic. sec.

62 *Sanguinem missum*] Fusus Gellius 10. cap. 8. TENN. Recte Lipsius censet, hoc fuisse notam meritaе mortis, sed clementer condonatae, ac in poenam levio-rem mutatae.

63 *Clearchus*] Male 3. Reg. *Clearchus*. Vide Valer. Max. l. 2. c. 7. n. 2. exteri. TENN. Sine aspiratione MSS. plerique & Saresber.

item metui debere: significans, eos, qui in proelio dubiam mortem timuissent, certum, si deseruissent, manerè supplicium.

XVIII. Appii ⁶⁴ Claudii sententiâ Senatus eos, qui a Pyrrho, rege Epirotarum, capti, & postea remissi grant, equites ad peditem redegit, ⁶⁵ pedites ad levem armaturam, omnibus ⁶⁶ extra vallum jussis ⁶⁷ tendere, donec bina hostium spolia singuli referrent.

XIX.

resher. *Elearens* margini ibid. & Vatic. *Clearchi* mentionem habuimus quoque l. 111. s. 1. ubi vide. Porro ab exercitu Petrensi. exercitum metueret Vatican. exercitus Imp. tinendum esse Saresber. Utrumque Valerius exercitus suorum inculcando, a militibus imperatorem potius, quam hostem metui debere. Pro timuissent Leid. sec. vitavissent. Mox remanere Palat. & ante in eos Vossian.

⁶⁴ Claudii] Perpetam in Keuch. & Tenn. Edd. Claudii scribitur. Mox eos deest in Palat. & Voss. Apud Saresberiensem male ita haec concipiuntur sententia senatusque consultum omnes &c. ad pedites MSS. tres.

⁶⁵ Pedites ad] Tâ Pedites carent 4. Reg. 2. Hill. Voss. Val. Max. 11. 7. n. 15. eandem poenam refert. TENN. Abest quoque inepte a septem meis, & J. Saresberienfi, & Ed. Paris. ac lev. arm. Medicel. Sed bene Vatican. duo Cantabrig. & Leid. sec. agnoscunt.

⁶⁶ Extra vallum] Samuel Petitus, inductus auctoris nostri opinione, quod Romani a Pyrrho victo demum didicerint, castra sub eodem vallo consistere, hic vocem vallum minime quadrare putat, & pro eo reponit paullum; sive paullum extra castra, seu cohortium illa corpora velut mapalia. Ad illum l. 1. Observ. c. 11, Acutum sane commentum,

sed falsum omnino, quod vel evincunt sequentia. In eo autem hujus poenae ratio fuit, ut immuniti adsuescerent periculis, & adversus hostem audentiores essent; uti bene seq. exemplo subdit noster. Praeterea magnus eorum erat numerus, unde patet, acque tutos illos fuisse, sive intra, sive paullum extra illa mapalia ficta tenderent. At contra, ne tam tuti essent, bene providerat senatus, decreveratque non solum, ne intra castra tenderent, sed etiam ne locum extra adsignatum vallo aut fossa cingerent: quod discrete addit Valerius Maximus. Unde liquido adparet, auctorem suae sententiae oblitum hic rursus agnovisse, vallum ante victum Pyrrhum apud Romanos in usu fuisse. Quod facile accidere Frontino potuit, qui undique modo descripsit exempla, ut ab auctoribus, quos rum legebat, memoriae prodita reperit.

⁶⁷ Tendere] Est figere tentorium, quod a tendere venit. Lucanus l. VII. v. 328.

—— Vallo tendetis in illo,
Unde acies peritura venit.

11. AENEID. 29.

Hic Dolopum manus, hic saevus
tendebat Achilles.

VIII. AEN. 602.

—— Et latis tendebat in
arvis.

Ovidius epist. Penelopes.

Ed

2114

XIX. ⁶⁸Otacilius Crassus Cos. eos, qui ab Hannibale sub jugum missi redierant, tendere extra vallum iussit, ut immuniti adsuescerent periculis, &

Illic Æacides, illic tendebat Ulysses.

Silius l. xii. in fine.

Atque ubi atrox Garamas, saevusque tetenderit Hanno.

Hyginus de castrametatione. Si legiones impares, hoc est tres acceptae fuerint, duae primae lateribus Praetorii per rigorem viae sagularis tendere debebunt. Suetonius de Germanorum cohorte, in Galba c. 12. Juxta C. Delabelae hortos tendebat. TRIN. Adde §. 19. ubi male in Palat. cedere; & §. 21; Livium l. xxxi. 34. Curt. l. vii. 2. §. 37. Vorst. ad cit. Valer. locum neve quis eorum intra vallum tenderet & passim. Adilipf l. v. M. R. D. 8. Sigtermann. de poenis milit. c. 14.

⁶⁸ Otacilius Crassus Cos.] Statilius, Catilius, M. Attilius. A. Crassus MSS. nonnulli. Doctissimus Vir P. Westelingius l. 11. Observ. c. 8. hanc historiam refert ad tempus belli Punici secundi, militesque sub jugum missos ad cladem Cannensem: adeoque, quum eo tempore Otacilius non fuerit Consul, sed Praetor, & pro praetore cum classis imperio, uti bene illic observat, & nos monuimus ad l. 111. c. 16. putat, in honoris nomine hic errorem esse vel auctoris, vel librarii. Verum ego in alia sum sententia, suspicorque, hanc rem accidisse anno IV. B. Punici primi, quo Otacilius alter in Sicilia summum imperium in consulatu administravit, resque omnino prosperas contra alium Hannibalem, Giskonis filium, & Hannonem gessit. De hoc Otacilio mentionem etiam facit noster loco supra citato. Nec opinioni meae refragatur, quod tunc temporis Romanorum res prospere fluere, ut testes sunt Polybius l. 1. c. 19.

& seqq. (ubi vide Casaubonum) Zonaras, alique. facile enim quodam casu, licet in summa belli inferior fuerit Hannibal iste, neque eo anno in terra, sed mari rem gesserit, antea quidam Romani milites turpissime sese ei dedere potuerunt, & sub jugum missi in captivitate apud Carthaginienses mansisse; donec hoc anno, rebus tam bene succedentibus, in libertatem restituti ad Otacilii exercitum redierint. Neque semper Hannibalem istum male rem gessisse, patet vel ex nostro l. 111. c. 10. ubi Himeram cepit, & Segestanos vicit. Praeterea de militibus Cannensi proelio captis sumi non potest: quippe tam notabilis actionis, qualis est illa Romanos sub jugum mittendi, nusquam meminit Livius, qui etiam minimi momenti res de Cannensi exercitu, ejusque reliquiis tam accurate enarrat. Adhaec Otacilius, cui classis cura eo tempore mandata erat, imperium habere non potuit in exercitum terrestrem, qui ut plurimum tunc constabat ex militibus, qui ad Cannas fugerant, vel deinceps remp. deterrere voluerant, adeoque in Siciliam relegati erant. Hic videtur agi de paucioribus hominibus extra vallum tendere iussis. Fateor, neminem alium ex scriptoribus aliquid de hoc Otacilio Cos. facto tradere: verum quum Livius hic deperditus sit, & saepe a nostro narrentur res, quas frustra apud alios reperias, id meam opinionem nihil infirmat. Immo si de praetore hoc caperemus, acque diceret auctor rem, de qua ceteri, & ipse Livius tacent. His etiam argumentis, si satis permotus in litteris invicem missis Vis ille humanissimus

littem

& adversus hostem ⁶⁹ audentiores fierent.

XX. P. Cornelio Nasica, D. Junio Coss. ⁷⁰ qui exercitum deseruerant, ⁷¹ damnati, virgis caesi publice venierunt.

XXI. Domitius Corbulo in Armenia, duas alas & tres cohortes, quae ad castellum ⁷² initio hostibus

litem secundum me dare incipit, vel saltem ulterius se non repugnare fassus est.

⁶⁹ Audentiores] Sic lege; licet in Voss. 2. Reg. Audaciores. Est enim probae monetae Virgil.

Contra audentior ito. TENN.

Quatuor mei, & Ed. Paris. audaciores, solemni mutatione, quae facile e sensu discerni potest.

Audax enim est temerarius, & vitio ducitur ita esse. Audens est fortis, constans, animosus, & ducitur laudi. unde patet hic retinendum omnino Audentior. Docet hoc egregie Cel. Burmann. ad Ovid. l. 1. Art. Am. 608.

audentem Fortisque Venusque juvant.

& alibi. Ardentiores Leid. sec. quod, licet adblandiatur, non temere tamen admittas. hostes male Medicei.

⁷⁰ Qui exercitum deseruerant damnati] Perlibenter nomen exercitum abiecerim, quod sciam, apud antiquos fere absolute deserendi verbum, itidem desertorum usurpari; testes mihi Iureconsulti nostri plus mille locis: eam phrasim ope veterum codicum, & apud Vegetium reperiui, & in quadam constitutione Codicis Justinianaei. Ceterum ne longius abeamus, ipsum potius Frontinum in causa propria advocandum puto, hoc eodem capite, exemplo xviii. certum (inquit) si deseruissent, manere supplicium. STEW Exercitum deseruerant. Sic omnes MSS. Stewechius & exercitum inducit. Quia deserere absolute ponitur. ut hic n. 16. Certum, si deseruissent; ma-

neret supplicium. ut & λεπτοτάτης desertor apud Quintil. decl. 375. Calpurnium Flaccum decl. 35. & 15. Front. iv. 1. 29. de hoc vide Stewechium ad Vegetium l. ii. c. 3. & c. 5. TENN. Vide & Tacit. l. xiii. Ann. c. 35. Militiae abnebant deserabantque, & plura ad Lucan. l. ii. 728. In Vegetii illo loco militiam non agnoscunt sex MSS. a me consulti; hic vero omnes exercitum retinent; quae vox cum ab aliis saepe addatur, rationem non video eam ubivis ejiciendi. Rem hanc refert Epit. Livii LV. P. Cornelio Nasica, cui cognomen Serapioni fuit, & D. Junio Bruto dilectum habentibus in conspectu civonum res saluberrimi exempli facta est. Num C. Matienus accusatus est apud tribunos plebis, quod exercitum in Hispania deseruisset: damnatusque sub furca duu virgis caesus est, & sestertio nummo venit &c.

⁷¹ Damnati] Petrens. damnati & Leidens. pr. Gudian. Cantabr. tert. & Ed. Paris. damnato. quasi damnatum pro damnatione vel damnato, (quo usus creditur Plinius l. vii. c. 44. sed vide illic Harduinum) poneretur, uti destinatum pro destinatione, responsum pro responsione apud nostrum, & similia plurima apud alios. de quibus egimus ad Praefat. l. i. Damuato virgis caedi foret, virgis caedi publica populi, & Consulum condemnatione. Verum Damnati cur sperneremus, nulla causae est. Venerunt rursus MSS. aliquot.

⁷² Initio hostibus cesserant] Quid hoc refert, num initio; an, dein-

stibus cesserant, extra vallum jussit tendere, donec adsiduo labore & ⁷³ prosperis excursionibus redimerent ignominiam.

XXII. Aurelius Cotta Cos. quum ad opus equites, ⁷⁴ necessitate cogente, jussisset accedere, eorumque pars ⁷⁵ detractasset imperium, questus apud Censores, effecit, ut ⁷⁶ notarentur. A
pa-

¶ Vulgo DETRACTASSET.

ceps hostibus cesserint, si tamen cesserunt prae turpi metu. Non dubium est mihi, quin hoc sit vitiosum, licet sicco pede transiliant interpretes praeter Scriverium, qui locum stellula, tamquam corruptum in sua editione insignivit. Palatin. pro initio habet *Micon*. Scriverii unus *laicon*. Mediceus uterque *quae* (qui pr.) *Secum a. c. initio*. Ineptissime; Hinc tamen videor verissime esse *quae ad castellum cum Paccio &c.* Confirmat hanc emendationem Tacitus l. XIII. Ann. c. 36. *Corbulo curam praefidiorum Paccio Orphito mandat. l. &c. rupto imperio postquam paucae e proximis castellis turmae advenerant. pugnamque imperitia posebant, congressus cum hoste funditur. Et damno ejus exterriti, qui subsidium ferro debuerant, sua quisque in castra trepida fuga rediere. Quod graviter Corbulo accepit; insepitumque Paccium, & praefectos militesque tendere omnes extra vallum jussit; inque ea contumelia detenti, &c.* Vides, lector, plane unam eandemque narrari rem, adeoque unum, idemque ductoris debere esse nomen. Quod si *Paccii*, vel *Paccii* nomen apud Tacitum, ut nonnullis videtur, corruptum est, & hic aliud foret quaerendum, cum illo consonum. *Mucius*, vel *Namutius* prope ad vulgatae apud nostrum lectionis litteras accedit. aut propius magis cum *leio*, seu *leccio*: ut dictus fuerit *P. lecius Orphitus*.

lecciorum gens nota in Rep. jam Romana. V. Glandorp. Onomast. *leccius Soterichus* apud Gruter. p. 420. n. 4. Est & alia gens *lecia* in nummis.

⁷³ *Prosperis*] Hillensberg. *crebris. dein adimerent* Medic. sec.

⁷⁴ *Necessitate*] Leid. sec. ex *necess.* dein *eoque* Palatin. sed recte vulgatis consonat Saresber.

⁷⁵ *Detractasset*] Medicei *detraxisset imperio*. Sed uterque Leidd. Hillensberg. Cantabr. tert. & Ed. Paris. *detractasset. ut aliquoties supra habuimus. Vide §. 25. & ad l. 1. c. 1. 9. Detractato certamen.*

⁷⁶ *Ut notarentur. A patribus &c.*] *Ut notarentur a patribus. Deinde MS. SCRIV. 3. Reg. 3. Hill. ita distinguunt. Ut notarentur a Patribus. Deinde TENN. Post patribus distinguunt etiam Leidenses, & Varican. cum Edd. Paris. & Wech. Immo Medicei, & J. Saresber. ut a patribus notarentur. Palat. ut notarentur patribus. Omnes perperam. Censores enim notabant, non patres, qui stipendia dabant. Hinc eandem rem sine Consulibus mentione suppliciter ad Censores refert Valer. Maximus l. 11. c. 9. §. 7. Equestris quoque ordinis bona magnaue pars, CD. juvenes Censoriam notam patiente animo sustinuerunt, quos M. Valerius, & P. Sempronius, quia in Sicilia ad munitionum opus explicandum ire jussi facere id neglexerant, equis publicis spoliatos in numerum agrariorum re-*

patribus deinde obtinuit, ⁷⁷ ne eis praeterita ac-
ra procederent. ^a Tribuni quoque plebis de ea-
dem re ad populum pertulerunt, omniumque
consensu stabilita disciplina est.

XXIII. ⁷⁸ Q. Metellus Macedonicus, in Hi-
spania, quinque cohortes, quae hostibus cesse-
rant, ⁷⁹ testamentum facere iussas, ad locum re-
cuperandum remisit; minatus non nisi post vi-
ctoriam ⁸⁰ receptum iri.

XXIV. P. Valerius Cos. Senatus praecepit ex-
ercitum ⁸¹ ad Sirim victum ducere ⁸² Firmum ^b,
ibi-

^a Vulgo hic novum exemplum incipit. ^b Vulgo SERINUM.

retulerunt. Ceterum mirari debeo
hanc Keuchenii gloriam, no-
tantis ad notarentur. Itaque vul-
go VOCARENTUR. quum istud vo-
carentur nusquam invenerit, nisi
in Ed. Parisiensi, cui accedit MS.
Hillensb. Ceterae cum MSS. Edd.
Edd. Hittorp, Wech. Mod. Stew.
Scriv. quas inspicere debuit, re-
cte notarentur. Mox dein Palatin.
& ejus.

⁷⁷ Ne aera procederent] Justinus
l. xii. c. 4. Stipendia irahi desine-
rent. Ausonius alludit epistola ad
Paulum. Et quia sub Imperatore
meo tum merui; procedere mihi in-
ter frequentes stipendium jubebis.
Valer. Max. ii. c. 7. n. 15. Legio-
ni neque stipendium anni procede-
re, neque aera dari voluit. TENN.
Livius l. xxv. c. 5. Iis perinde sti-
pendia procederent. l. xxvii. c. 11.
Ne praeterita stipendia procederent
iis. Quae explicat summus Gro-
novius ad l. v. 48. Quum stationes
procederent. Porro male vulgo
seqq. Tribuni &c. hinc divellunt,
& novum faciunt exemplum;
quum per se pateat ad idem fa-
ctum pertinere, quare auctoribus
MSS. & Edd. VV. ut & Sares-
berienti haec eidem exemplo an-
nexui, & continuavi.

⁷⁸ Q. Metellus Macedonicus] Si-
ne praenomine Palatin. & Leid.

sec. Macedonius idem cum Medi-
ceo pr.

⁷⁹ Testamentum facere] Erat
militis ob magnitudinem hosti-
lium copiarum mori persuasi, &
pugnaturi non spe victoriae, sed
in mortis ultionem: Caesar. lib.
i. Bell. Gall. c. 39. Vulgo totis ca-
stris testamenta obsignabantur. Flo-
rus iii. c. 10. de eodem bello.
Itaque tantus novae gentis terror in
castris, ut testamenta passim etiam
in principiis scriberentur. Vellejus
l. ii. c. 5. Facientibus omnibus in
procinctu testamenta, velut ad cer-
tam mortem eundem foret. Sic
apud Justinum l. iii. c. 5. Lacedae-
monii pugnaturi, reseras in-
sculptis suis & patrum nominibus
dextro brachio deligaverunt; ut si
omnes adversum praelium consump-
sisset, & temporis spatio confusa
corporum lineamenta essent, ex in-
dicio titulorum iradi sepulturae
posset. Ex quibus constat, testa-
mentum sine spe redeundi fa-
ctum. TENN.

⁸⁰ Receptum iri] Medicei, &
Vaticanus receperunt. deest recep-
tum in Palatino. Res acta est ad
Contrebiam. V. Aurel. Vict. c.
61. Valer. Max. l. ii. 7. 10. & il-
lic notas.

⁸¹ Ad Sirim] Sic lege. unus
Reg. Saxon. Stephanus. Σίρις πόν-
τος.

ibique castra munire, & hiemem sub tentoriis exigere. ⁸³ Senatus^a, quum turpiter fugati ejus milites essent, decrevit, ne auxilia ⁸⁴ ei ^b submitterentur.

^a Vulgo hic novum exemplum. ^b Vulgo eis.

λις Ἰταλίας, πλεσίον τῷ Μετῶποντιῳ, καὶ ποταμός. T V N N. *Snium*, & *Situm* MSS. quidam perperam. *Sirum* recte, non vero *Lirim*, ut Florus l. i. 18. ubi omnino consulendi Viri docti.

⁸² *Serinum*] *Firmum* MS. SCRIV. 2. Hill: *Servium*. 1. Reg. *Sutrinum*. Scriverius *Firmum*. Igo *Firmium*, quod in Picenis ponitur a Ptolemaeo propter Asculum. T V N N. *Servum*, & *Servium* MSS. mei quinque. *Sitrium* Vatican, Sed *Firmum* diserte Palatin. quo facit, quod Gudian. *Firmi* pro *Lirim* habeat. duci ad *Sirinum* Petrensis. *Serinum* nihili est: quare *Firmum*, (quomodo haec urbs in Picenis vocatur frequentius, quam *Firmium*,) reposui; donec certius quid reperiatur. Nam posset videri, *Firmum* nimis longe distare ab Heraclea, & Siri fluvio in Lucania, ubi P. Valerio Laevino Cos. primum factum est proelium, quam ut credibile sit, Senatum voluisse exercitum tam procul revocare vel amandare, quo Pyrrhus majorem depopulandi Italiam haberet occasionem. Quamquam Romani causas potuerunt habere nobis ignotas, cur ibi sub pellibus manere exercitum voluerint. praesertim cum circa hoc tempus res actae sint contra Hetruscos. Non multum alioquin abeunt *Surrentum*, *Grumentum* &c. Illustriss. Schelius id Hygin. pag. 112. citat *Serinum*. quod, quid velit, nescio. In *Serimum* intelligo scilicet agrum, ita dictum a *Setio*, vel *Seria*, vel *Serina* colonia, in Campania vel, ut aliis placet, in Latio. Vide Ortelium, & Cluver. pag. 1021. *Serina* est apud Vell. l. 1. c. 14. unde viximus *Serinum*.

⁸³ *Senatus*] Voss. 1. Reg. & optimus Hill. haec jungunt praecedentibus, sine paragrapho novo. T V N N. MSS. quoque mei nonnulli; ut fieri debet: sine dubio enim agitur de eodem exercitu. Bis enim fugatos Valerii milites esse nusquam traditur. De ejus autem exercitu hic agi patet ex J. Saresber. l. vi. c. 12. *Senatus cum milites p. Valerii fugati essent, decrevit, ne ei auxilia submitterentur*. Immo MS. Petrensis totum hunc locum ita concipit duci ad *Sirinum*, ibique hiemem sub tentoriis agere, & ne auxilia eis submitterentur legionibus. Ceteris omissis. Unde patet, auctorem nostrum hic vehementer luxatum, & misere per librarios tractatum esse, quod clarius videbimus statim. Forsan fuerit exigere, & quia t. Quidquid sit, *Senatus* abundat. Saltem cum praecedentibus nos junximus, ut contra statim capitis ejus legionibus disjungenda esse doceremus.

⁸⁴ *Ei submitterentur*] Exemplum istud aliis persanandum relinquo. Verba illa *ne auxilia ei submittantur*, & litera geminata sic repono *ne auxilia eis submittantur*. e reliquis vix ipse Frontinus, si proponantur, ut nunc sunt, se expedierit. Consulendi Historiographi, & ipse Frontinus Libro eodem Capite eodem exemplo tertio a fine. Item Livius, & Valerius Maximus lib. 11. cap. 7. STEW. *Eis* ita Stewechius. Vulgo est *ei*: MS. *ejus*: idem statim *eis* pro *ejus*. SCRIV. Voss. & 3. Reg. *ei*. T V N N. Omnes praeter Ed. Vefal. receperunt Stewechianum *eis*. quod tamen ex meis modo habent Palatin. Medicus sec.

rentur, ⁸⁵ nisi captis ^a & victis hostibus.

XXV. ⁸⁶ Eis ^b legionibus, quae Punico bello militiam ⁸⁷ detraxerant, ⁸⁸ in Siciliam ^c velut relegatis per septem annos ⁸⁹ hordeum ex Senatusconsulto datum est.

XXVI. L. Piso ⁹⁰ C. Titium ^e, Praefectum
CO-

^a Vulgo ET VICTIS HOSTIBUS desunt. & cum seqq. sine definitione junguntur. ^b Vulgo EJUS. ^c Vulgo DETRACTAVERANT. ^d Vulgo AT IN S. ^e Vulgo sine praenomine.

sec. & Petrens. Ceteri omnes cum Saresber. si scil. Valerio, ejusve exercitui. quare non video; cur id mutari debuerit.

⁸⁵ Nisi captis] Voss. & 1. Reg. Nisi captis, & victis hostibus: itis vero legionibus, q. P. b. m. d. in Siciliam, qui integrior sensus. TENN. Optime sane: cum in vulgatis nec sensus, nec ratio constant. Facit huc etiam Vossian. sec. captis. . . . . His legionibus, & Saresber. victis hostibus. His vero legionibus. Monuit hoc etiam Cl. Wesseling. L. xi. c. 8. Observ.

⁸⁶ Ejus legionibus] Ut vidimus statim, novum est hinc exemplum incipiendum. Agitur quippe nunc de illis, qui post Cannensem cladem temp. deseruisse, Italiaque excessisse velle dicebantur, itemque Cannensis pugnae reliquiis. Pro ejus itaque rescripti eis, ut, siue ita modo vidimus in duobus Tenulii, uno Scriverii, & Voss. sec. ac Saresber. legi; quibus nunc accedat Vaticanus. Vere autem, ut addatur nequaquam opus est: nec solet istis transitionis ad nova exempla particulis adhibere Frontinus.

⁸⁷ Detractaverant] Rursus detraxerant dedi ex MSS. quatuor vel quinque, & Ed. Paris. pugnam d. tres Cantabr. militia det. Palatin.

⁸⁸ At in Siciliam] In nullo meorum scribitur istud at. quod ex praecedentibus etiam clarissi-

me patet locum hic nullum habere: aut tamen est in duobus, & Ed. Paris. Ceteri cum Saresber. non agnoscunt. quare sensu postulante ejeci. velut abest & Mediceis.

⁸⁹ Hordeum] Sueton. Aug. 24. cohortes, si quae cessissent loco, decimatus hordeus pavit. Frontin. n. 37. non tantum datam legionario militi pro frumento in poenam ignaviae, sed etiam tyroni, qui male armaturam didicerat. Vegetius l. i. c. 13. Milites, qui parum in illa praefusione profecerant, pro frumento hordeum cogerentur accipere. Ad quem locum videndus Stewechius, quem ut describam, non tantum orti abs re mea est mihi. TENN. Petrens. decrevit hordeum dari.

⁹⁰ Titium] 4. Reg. & Voss. C. Titium. & sic vocatur Valerio Max. l. ii. c. 7. n. 9. TENN. Cum Titium Libri Vulgg. putabam legendum. L. Piso Cos. Titium praefectum &c. Fuit L. Calpurnius L. F. C. N. Piso Frugi Consul A. V. C. DCXX. At, cum mendose ita in vulgatis legeretur Cum Titium, rescripti in annalibus Romanis Stephanus Pighius C. Titium, & in ora notat, se hoc praenomen ex Veteri MSro valde correcto restituisse. Vide Annalium T. III. l. XII. initio. SCRIV. Cur. post. Cum est in Edd. Paris. & Wech. ac MSS. Vatic. Cantabr. tert. & Hillensb. Cos. ut conjecerat Scri-

cohortis, ⁹¹ quod loco fugitivis cesserat, ⁹² cinctu a togae praeciso, soluta tunica, nudis pedibus in principiis quotidie stare, dum vigiles venirent, iussit, ⁹³ conviviiisque & balneo abstinere.

XXVII. Sulla ⁹⁴ cohortem & centuriones, quo-

a Vulgo cincto.

verius non male Leid. pr. *Clav-
dium* Medic. pr. verum c. live
Cajum Gruterian. Gudlanus, &
Leid. sec. quare id ex consensu
virorum doctorum reposui. E-
quitum praefectum vocat cum Va-
len. Maximus; si vero cohortis
praefectus fuerit, tum peditum
debuisset dicere Valerius. Verum
praeterquam quod non ita lo-
qui soleant, sed tum cohortis
praefectos vocant eos idonei au-
ctores, expresse addit idem, e
quos locis illis equitibus adem-
ptos esse, & in funditorum alas
eos transcriptos. Erraverit er-
go noster, vel alium scriptorem
securus sit, oportet. Nam vix
persuadere mihi possum, ut pu-
tem cohortem *καταχρηστικῶς* di-
ctam ab ipso de equitibus: est
ipsum tempore jam fuerint cohor-
tes equestres seu equitatas. De qui-
bus agit eruditissime Nobil. Sche-
lius ad Hygin. p. 85. &c. quat-
que intelligit Valerius in. Am-
miano Marcell. l. xxiv c. 5.
Reliquos ea cohorte ad pedestram
compexit militiam. Hae cohortes
sub Imperatoribus inductae con-
stabant peditibus, equitibusque
commixtis.

⁹¹ *Quo loco.*] Et quod l. Can-
tabr. tert. qui Medic. quae Leid.
pr. dein fugitivis Ed Wech. cum
MS9. duobus male. Cum in Sicilia
bellum adversus fugitivos gereret
&c. Valerius, qui tamen in ceteris
aliquantum discrepat, & rem om-
nem latius enarrat.

⁹² *Cincto*] Sic omnes MSS.

quos vidi. Gujerus tamen conje-
cit *Cinctu*. Valerius *Disiecta
tunica indurum* Suetonius Augu-
sta c. 24. *Tunicatos disiectosque
stare per totum diem ante praetor-
ium*. TENN. Arqui *Cinctu* in Ar-
ceriano invenit Keuchenius, &
eod. in Perrensi: In Glossis *Cin-
ctus diaphanus*. *Σύνκinctον*, ad-
ductis a Keuchenio: sine *Cinctu*
Sueton. a Stewechio infra cita-
tus. Sed & notissimus ex Virgi-
lio, Livio, aliisque *Cinctus Gabi-
nus*. Consule Noris. ad Ciceron.
Pisan. p. 406. *Cinctum* an apud
idoneos auctores reperias, dubi-
to. Quapropter *Cinctu* cum P. ghio
l. cit. p. 3. reposui. *Cingulo* e Glos-
sa Palatinus.

⁹³ *Conviviisque & balneo*] Va-
lerius *Interdixit etiam convivium
hominum, usumque balnearum, seu
balnearum*, ut MSS. alii, de quo
vide illic socerum meum. Hic
autem quae abest a novem MSS.
& Edd. Par. ac Wech. Pigh. *con-
vivits item & b.*

⁹⁴ *Cohortem*] Medic. pr. cohor-
tes, dein recte, ut mihi videtur,
idem Cantabr. tert. & Palatin.
cum Vaticano, & Hillensb. *sta-
tiones*. mox praeruperat Medic.
pr. Voss. & Leid. sec. *perrumpe-
re stationes, a rem*, supra habui-
mus saepissime, & mox § 36.
praestare quoque hic, & § seq.
Leid. sec. & Hillensb. male. *per-
stare est totum diem stare. praes-
tare est ante stare*. Deest hoc ex-
emplum in Medic. secundo.

quorum stationem hostis perruperat, ⁹⁵ galeatos & discinctos perstare in principiis iussit.

XXVIII. Domitius Corbulo in Armenia, AEmilio Rufo, Praefecto equitum, ⁹⁶ quia hostibus cesserat, & parum instructam armis alam habebat, vestimenta per lictorem ⁹⁷ scidit^a, ⁹⁸ eidemque, ut erat, foedato habitu, perstare in principiis, donec mitterentur, imperavit.

XXIX.

^a Vulgo scindi.

⁹⁵ Galeatos & discinctos perstare in principiis iussit.] Aliud profecto latet in his verbis galeatos & discinctos, quam arbitrare. Anne galeam Frontinus illi reliquerit, qui iam ante militari cingulo a Sylla privatus est? nunquam inducat, ut credam. mutanda forte vulgata lectio, discalceatos & discinctos perstare in principiis iussit. Frontinus exemplo superiori: cincto togae praetextae, soluta tunica, nudis pedibus, in principiis quotidie stare, dum vigiles venirent, iussit. Paribus fere verbis Valerius Maximus l. 11. c. 7. Iussit eum togam lacrimis abscissis amictum, decinctamque tunicam, nudis pedibus a mane in notum usque ad principia, per omne tempus militiae adesse. Suetonius Nerone prodierit in publicum, sine cinctu, & discalceatus. Strab. Galea caniciem promere erat laus, non poena. Stewechius Discalceatos. Verum cur non afferat Exgaleatos? ut exarmatos. Attius. Pavorem hunc meum expellere. Bnnius. Tum pavor mihi fardentiam omnem ex animo expellere. Petronius. Fronti expulcorata. De quo Senilejus p. 33. Fragmenti: Sic expulcorare Suetonius. Vult. c. 2. Exoculari privare oculis. Apulejus. Caecam & prorsus exocularatam esse fortunam. TENN. Galeatos. MSS. quidam. Stewechii discalceatos probat omnino Keuchenius. Sed vide, num exgalea-

tos & d. legi possit gladio strigto d. Nam & hoc inter ignominiosas poenas erat. Livius lib. xxvii. c. 13. & quidem ut hic de centurionibus. Cohortibus, quae signa omiserant, hordem dari iussit: centurionesque manipulorum, quorum signa amissa fuerant, destitutis gladiis (sic bene Gronovius, non di.) discinctos destituit. Si gladius diceretur, ut calceatus, galeatus &c. minima mutatione locus posset perferari.

⁹⁶ Quia] MSS. & Edd. VV, qui, vel qui ab h. male.

⁹⁷ Scidit] Scindi MS. SCRIV. Scindi sec. Sriverii Editio, & deinceps ceteri, quomodo Palatin. habet cum Voss. Reliqui omnes Scidit, vel, ut est in Voss. sec., Scindit: quod mutari temere non debuerat. Vide, quae notavimus ad l. 11. s. 45.

⁹⁸ Eidemque] Distingue. Eidemque; ut erat, foedato h. Nam ut erat eleganti ellipti dicitur pro, in quo habitu erat. Statius l. vii. Thebaid. vl. 820

Sicut erat, vestes defet in Tarenta curru.

Claudianus l. iii. Conf. Honorii 163.

Sicut erat, liquido signavit tramite nubes.

Graeci ἵππερ εἶχεν. Xenoph. Cyrop. l. iii. f. 43. Τίγερης οὐδὺς πορδεται πρὸς τὸ Κύρον, ἵππερ εἶχεν. Latini. Qualis erat.

XXIX. ⁹⁹ Atilius ^a Regulus, quum ex Samnio in ¹⁰⁰ Luceriam ^b transgrederetur, exercitusque ejus obvius hostibus ¹⁰¹ aversus esset, obposita cohorte, jussit fugientes pro ¹⁰² desertoribus ^c caedi.

XXX. Cotta Cos. in Sicilia, in Valerium, ¹⁰³ nobilem Tribunum militum ex gente Valeria, virgis animadvertit.

XXXI.

^a Vulgo ATTILIUS. ^b Vulgo LUCERNAM. ^c Vulgo DEFECTORIBUS.

Statius l. x. Theb. 204.

Qualis erat (soles infecerat umbra jugales)

Amphiaranus adit.

TENN. Recte Tennulius. Ad notata ad Lucan. l. 11. 365.

Sicut erat, moesti servans lingua cultus.

Eundemque Medicei. Praefare principibus prave Hillensb.

⁹⁹ Atilius.] Sic rescripti rursus cum Gudiano, ex Fastis, nummis, aliisque monumentis, atque ita deinceps semper.

¹⁰⁰ Lucernam.] T. Hill. Lucernam. alter Hill. 4. Reg. & Voss. Luceriam. Sic Dionysio scribitur Stephanus, verum Polybio Λυκαεῖαν, ejus incolae Λυκαῖοι. Ego legerim Nuceriam, quae proxime Samnium in Apulis. TENN. Valde miror, Interpretes in historia tam clara non vidisse, praecuntibus MSS., scribendum esse Luceriam, ut ex meis quoque exhibent Leidenses, Mediceus, Varianus, Gudii, Palatin. Grægorianus, alii Lucariam, alii Lucernam. Sic enim aperte Livius l. x. c. 35. Alteri Consuli M. Atilio nequaquam tam facile bellum fuit. Quum ad Luceriam duceret legiones, quam obpugnari ab Samnitibus audierat, ad finem Lucerinum ei hostis obvius fuit. & quae illic sequuntur. Ejusdem rei mentionem fecit noter l. 11. c. 8. §. 11. Quamquam

& in Lucerinum scil. agrum (ut supra in Sentinatis l. 3. 2. 3. ubi vide) facile admitti posset, utpote quod facilius non intelligi, atque adeo corrumpi soluit; sed malo illud ipsum, quod MSS. totidem litteris habent; ut Lucerna non pro ipsa urbe, sed agro vicino sumatur. Vide ad l. 11. 11. 5. In Mantinia. Quidquid eligas, lector, mihi perinde est. Ego tamen malim hic Luceriam. De Luceria & Nuceria consule, quae congesti ad Lucan. l. 11. 473.

¹⁰¹ Aversus.] MSS. octo, & Edd. VV. inepte adversus. V. ad l. 11. 3. 3. aciem hostium avertit, i. e. pedem referre coegit. Mox fugientibus depravate Hillensb. & Ed. Par. & occidi Leid. sec.

¹⁰² Desertoribus.] Desertoribus MS. Scriverii MSS. 1. Reg. Voss. desertoribus. TENN. Palatin. Vatican. & Leidens. sec. desertoribus. Proba quidem vox est desertor; sed quae hic locum non habet. Desertor enim est, qui deficit ab alicujus imperio, & rebellat, defensor, qui signa sine commotu deserit, & Rom. derlinuit. quocirca desertoribus recocavi.

¹⁰³ Nobilem.] Perperam vulgo adunt in Valerium Nobilem. Quasi ille Valerius cognomento dictus fuerit Nobilis: Non sane. Valerius ille erat Tribunus nobilis, quia

XXXI. Idem P. Aurelium, sanguine sibi junctum, quem ¹⁰⁴ obsidioni Lipararum ipse, ad auspicia repetenda Messanam transiturus, praefecerat, quum ¹⁰⁵ agger incensus, & ¹⁰⁶ capta castra essent,

quia ex gente nobili Valeria erat. Distinxi itaque post *Valerium*, & *nobilem* minuscule littera exarari jussi. Paulo ante in Leid. sec. P. *Cotta* etiam male scribitur. Fuit enim *Cajus* & idem, quem habuimus §. 21. Adi, si pluravis, Pighium Ann. T. 11. p. 44.

¹⁰⁴ *Obsidioni Lipararum.*] *Liparitanas* Valer. Maxim. l. 11. c. 7. §. 4. Qbiervandum autem, Frontinum multitudinis numero, unam *Aboliarum* insularum appellare pro *Lipara*. Quod & fecisse alios notavimus ad J. Obseq. c. 89. *Insulam Liparas*. Saepe tamen incertum est, an scriptores per *Liparas* intelligant omnes insulas, an vero unam. Vide ibid. N. 9. & Doctiss. Duker. ad Florum l. 11. c. 2. *Victor apud Liparas*. His adde Valer. Maxim. l. vi. 9. §. 11. *Cornelius Cos. a Poenis apud Liparas captus*. Pro transiturus Cantabr. text. & Medic. sec. transmissus. An transmissurus? i. e. transfretaturus, trajecturus, seu transiturus. Quo sensu notum est, saepe id verbum neutraliter sumi. Verum ceteri MSS. & omnes apud Valerium Max. servant ad auspicia repetenda *Messanam* transiturus, & crebro ita transire usurpatur.

¹⁰⁵ *Agger incensus*] *Incessus*, & sic Ex. 37. *agger*. SCRIV. Val. Max. l. 11. c. 7. n. 4. Quod ejus culpa *agger incensus*, & *pene castra fuerant capta*. Male in Venera edit. duobus Reg. & Menagiano MSS. erat *Ager*. Lipsius & ex eo Colerus *Agger incensus*. Quia *agger* constat ex terra, incendi non potest. Venia tantorum manium, *agger* & *vallum*, quibus muniiebantur castra, ex quavis materia, trabibus, lapidi-

bus, terra, fascibus fuerunt aggregata Frontinus l. 1. c. 5. n. 1, *Vallum oneratum materiis incendit*. ibidem n. 8. *Vallum materia exstructum incendit*. hujus c. n. 37. *Cum agger ab hostibus incensus esset*. Valer. l. vii. c. 6. n. 5. *Aggerem a Caesare congerie hostilium cadaverum instructum* narrat. Omnes MSS. retinent *incensus*. Praeterea *Agger incensus* est, vel *incessus* pro *Hostes inscenderunt*, vel *ascenderunt aggerem*, dictio est magis Poetica, quam Frontiniana. Finge quoque terra exstructum aggerem; Sed Sicilia, in qua haec res est gesta, habet materiam in solo generandis & nutriendis ignibus naturalem. TENN. Scribe *incessus*. SCRIV. Cur. post. Lege *incessus*, & ita quoque lege statim Ex. 37. VOSS. Miteris, tot viros doctos hic, & §. 37. uti & in Valerio Maximo eandem historiam narrante offendisse ad voces *agger incensus*, quas constanter retinent, vel vitiose *ager* omnes MSS. & bene defenderunt cum Tenulius, cum Doctiss. meus Socer ad Valerii locum. Non tamen cum Tenulio cogitandum est de materia terrae, incendio apta; sed de vero Romanorum aggere, qui non terra magis, quam lignis exstruebatur. De quo ut nemo amplius dubitet, solito longiora mihi placuit adducere exempla. Caesar l. 11. de B. Civ. in obsidione Massiliae cap. 14. *Secunda magnoque vento ignem operibus inferunt*. Hunc sic distulit ventus, uti uno tempore *agger*, *plurci*, *castrudo*, *turris*, *tormentaque flammam conciperent*, & prius haec omnia consumerentur, quam quemadmodum accidisset, animadverti posset.

essent, virgis caesum in numerum ¹⁰⁷ gregalium peditum referri, & muneribus fungi iussit.

XXXII.

Et paullo post: Majori cum fiducia ad alteram turrem aggeremque eruptione pugnaverunt, multumque ignem intulerunt. Cum eo consentit Lucanus, qui cum excisum nemus cantasset, & stellatis axibus aggerem erectum l. 111. vs. 455. (ubi vide notas) dixisset, de Massiliensibus erumpentibus subnectit vs. 504.

Telum flamma fuit; rapiensque incendia ventus

Per Romanatulis telori munimina cursu.

Nec, quamvis viridi luctetur robore, lentas

Ignis agit vires,

Nec solum silvas, sed saxa ingentia solvit.

Procubuit majorque jacens adparuit agger.

Verum audiamus porro cap. seq. Caelarem, &, vulgaris aggeris materia quae fuerit, videamus. Quod unde agger omnino compari possit, nihil erat reliquum, omnibus arboribus in finibus Massiliensium excisis & convectis, aggerem novi generis atque inauditum ex latericis duobus muris &c. facere instituerunt, aequa fere latitudine, atque ille congestus ex materia fuerat agger. Rursus Caesar l. vii. B. G. c. 24. Fumare aggerem, quem cuniculo hostes succenderant, & seqq. Ex ligno maximam partem constitisse aggerem patet quoque ex eodem Caesare l. i. B. Civ. c. 40. ubi pontem esse interruptum cognoverunt ex aggero & cratibus, quas flumine vehabantur. Vegetius l. iv. c. 15. Agger autem ex terra lignisque extollitur contra murum, & c. 28. Arietes, machinas ipsosque aggeres ignibus concrescant. Hisce omnibus denique adde simplicissimum Livii locum l. xxxvi. c. 23. Sed armati frequentes, quidam ignes etiam, quos aggeribus in-

jicerent, ferebant. Hinc ad differentiam talis aggeris, qui pro magna parte e materia fiebat, dixit Varro l. i. de R. Rust. c. 14. fossa & terreus agger. ubinequaquam rescribas terrenus, ut alii volunt. Idem enim l. iv. de L. Lat. p. 15. Ed. Dord. Subura, quod sub muro terreo Carinarum, in ea est Argaeorum Sacellum sextum. & paullo post quod subest ei loco, qui terrenus murus vocatur. J. Caesar l. i. B. Gal. c. 43. Planities erat magna, & in ea tumulus terrenus satis grandis. quamquam, ut verum fatear, illic MSS. plerique, & Ed prima exhibent terrenus. Virgil. lib. ix. Georg. 341.

virumque

Terreae progenies duris caput exsulit arvis.

uti omnino (non ferrea, quod vulgo legas) cum viris doctis scribendum est, ut Philargyrius, Laetantius l. ii. c. 11. & ipsa docent ratio. Loquitur enim Maro de recens natis hominibus, quibus epitheton aurea magis convenisset, quam ferrea. Pompon. Mela l. i. c. 9. Animalia ex parte jam formata, ex parte adhuc terrea visuntur. Saepius denique hac voce usus est Prudentius, ut Cathem. ix. 25. xii. 90. Psychom. vs. 773. aliique scriptores Ecclesiastici. Adi J. F. Gronov. Observ. Eccles. p. 101. sed de deverticulo in viam revertamur.

106 [apta castra.] Immo pene capta e. ant, non capta. Valerius ibid.

107 Gregalium] Val. Max. Gregalis militiae munero inter pedites fungi coegit. Bene Pighius ex Frontino notat, quod Gregalis, quo carent 2. Regii, & 2. Leidenfes MSS. facere rotundiores sensum. Quia
gic-

XXXII. Fulvius Flaccus ¹⁰⁸ Censor Fulvium fratrem suum, quia legionem, in qua Tribunus militum erat, injussu Consulis ¹⁰⁹ dimiserat ^a, ¹¹⁰ Senatu ^b movit.

XXXIII. ¹¹¹ M. Cato ab hostili litore, in quo per aliquot dies manserat, quum ¹¹² ter dato ^c profectus

^a Vulgo DEMISERAT. ^b Vulgo A SENATU. ^c Vulgo TRADITO.

gregales erant obnoxii quibuscunque militiae operibus, & tanquam vilissimi ex centuriarum ultimis decuriis. Unde per contemptum Catilinae, Clodii & Antonii affectae a Cicerone eorum gregales appellantur. TENN. At recte jam notatur viridodoti, per voces militiae munera inter pedes satis exprimi gregalem militem. Praeterea Valerius tum non gregalis, sed gregariae, ut alibi facit cum ceteris scriptoribus, dixisset. Hic etiam Petrenius gregariorum, attamen contra nostri stylum, qui ab aliis scriptoribus hic diversus semper gregalis usus est, pro gregario milite. V. lib. 111. 9. 13. 6. l. 1v. 3, 12. 6. 2. & saepius, uti ex Indice quivis videre posset.

¹⁰⁸ Censor.] Scriv. unus, Vossian. Hillensb. & Ed. Paril. Consul perperam, ut statim liquebit, & ipsa dicat ratio antiquitatis. Idem non bene in quam Tr. m.

¹⁰⁹ Dimiserat.] Sic lege e MSS. & §. 37. Inepte in sec. Scriverii, Keuchemii, Tennulii, aliisque Edd. legas utrobique dimiserat. Senatu est motus Fulvius a fratre, quia missionem dederat legioni, eamque dissolverat. quod Latinis nemper dimittere dici notissimum est. Valerius Maximus l. 11. c. 7. §. 5. Q. Fulvius Flaccus Censor, Fulvium fratrem consortem, legionem, in qua tribunus militum erat, injussu consulis domum dimittere ausum Senatu movit. uti pro cohortem legionis bene emendavit

Perizonius. Nam nullus dubito, quin hanc historiam tangat Livius l. XL. c. 41. *Prinſquam hi conſules venirent ad exercitum, praecerant A. Poſtumi, & frater Q. Fulvii M. Fulvius Nobilior. Secundae legionis Fulvius Tribunus militum erat. Is menſibus ſuis dimiſit legionem.* Verum nota, illic M. male vocari, qui aliis dicatur Cneus, ut Vellejo l. 1. c. 10. Cn. Fulvius Senatu motus est, & quomodo ex Sigonii ac Glandorpilii placito nunc legas illic, Livio l. XL1. c. 27. *Notae Cn. Fulvii, qui frater germanus, & ut Valerius Antias tradit, conſors etiam Cenſoris erat. Antea ibi fuit L.*

¹¹⁰ A Senatu movit] Dele praepositionem. TENN. Recte praepositionem delendam jussit Tennulius. Nam nec comparer in MSS. meis septem melioribus, nec solent eam addere in hac formula antiqui scriptores. quod vel liquet ex praecedentis notae exemplis. Ejeci igitur.

¹¹¹ M. Cato.] Caret praenomine, ut solet, Leid. sec. pro ab host. Keuchenius ait, in nonnullis libris esse in b. sed jungenda ab b. l. profectiois signo dato. per statim in Leid. sec. non comparer

¹¹² Tradito] Voss. 4. Reg. 3. Hillensb. & Rom. tardato. TENN. Tardato exaratur quoque in MSS. meis undecim, & Ed. Paril. Ex quorum consensu suspicatus dudum sum, reliquisse Frontinum ter dato. Haec enim dati signi

fectionis signo, classem solvisset, & relictus ē militibus quidam ¹¹³ a terra ⁴ voce & gestu expostularer, ¹¹⁴ uti tolleretur, circumacta ad litus universa classe, comprehensum supplicio adfici iussit, & quem occisuri per ¹¹⁵ ignominiam ⁶ hostes fuerant, exemplo potius inpendit.

XXXIV. Appius Claudius ex his, qui loco cesserant, ¹¹⁶ decimum quemque militem, forte du-

^a Vulgo ALTA. ^b Ed. Tenn. IGNORANTIAM.

triplex repetitio vehementius aggravar militis peccatum, quod vel semel dato signo, non autem tardato, puniendum erat. Morem autem fuisse in re navali, ter signum dari, cum solverent naves, docet nos huc alludens Valerius Flaccus l. 1. vs. 351.

*Et jam finis erat: Zephyrumque
ratemque morantes*

*Solverat amplexus tristi tuba
tertia signo.*

Immo de veritate conjecturae meae nunc amplius non dubito. nam perspicue *ter dato* scriptum deinceps reperi in Leidensi sec. Codice,

¹¹³ *Alta voce.*] Hic locus, si Indubiae sanitatis esset, ut etiam interpretes huc usque de eo nihil monuerunt, vehementius confirmaret eorum opinionem, qui *altam vocem* Latinam satis iudicant pro *clara* contra Vossium, cui adsentitur Cel. Burmann. ad Ovid. l. 14. Tr. El. 9. 24. Nec opus iis esset, *altam v.* defendere Catulli loco *conclamare altiore voce*, aut Quintil. l. 11. Inst. Orat. c. 3. *Attollitur, descendit vox altius & inferius*; quae loca nihil certi probant, uti nō Senecae in Troasini vs. 197.

Haec factus alta voce, dimisit diem.

Nam veterrimus Florentinus, optime illic exhibet

Haec factus, alta nocte divisit d.
Quin etiam hic nullus liber scriptus, eorum saltem, quos ego

inspexi, *alta* habet. Palatinus hic in mendo cupat. Medicei, & Edd. Rom. ac Bonon. *acerrima*. i. e. intenta & vehementi. Quamvis & hoc non placeat. Leid. sec. *qui cum v.* sed Gudianus; Gruterianus, Vossian. Leidensis pr Cantabrigienses tres *a terra*. optime. *expostulabar a terra* sive stans in terra, & forsan altiore quodam loco *voce & gestu*. Vim hanc praepositionis *a* vide in notis ad Lucan. l. v. 640.

videre tremantes

Fluctibus a summis praecipit mare.

Virgil. l. 11. AEn.

*Inde toro pater Aeneas sic orsus
ab alio.*

¹¹⁴ *Uti tolleretur*] Assumeretur in navem 111. AEn. 601.

*Tollite me, Tenebris, quascunque
abducite terras.*

Hinc Juliae dictum Macrobius l. 11. Satur. c. 5.

*Namquam nisi navi plena tollere
vultorem.* Tenn.

¹¹⁵ *Per ignorantiam*] Sic edidit Tennulius, consulto, an errore typothetarum, nescio, quamvis ultimum credere malim. Nam MSS. & Edd. omnes *per ignominiam*, i. e. ignominia illi & populo Romano illata. *Per ignorantiam* non occiderent, cum viderent hostes, cum esse Romanum & hostem suum.

¹¹⁶ *Decimum*] *Decanum* Palat. forsan voluit *Decimum*.]

ductum, ¹¹⁷ fusti & percussit.

XXXV. ¹¹⁸ Fabius Rullus Cos. ex duabus legionibus, quae loco cesserant, vicenos^b ¹¹⁹ sorte ductos in conspectu militum securi percussit.

XXXVI.

^a Vulgo FUSTE. ^b Vulgo sine VICENOS.

¹¹⁷ Fuste] Erat iste mos talis, auctore Polybio. Accepto fusto tribunus vix tantum attingebat damnatum, quod ubi factum erat, omnes, qui in castris erant, caedendo fustibus lapidibusque, plerisque in ipsis castris conficiebant. Ac si qui evasissent, nec sic quidem servari poterant: quippe qui neque in patriam redire auderent, neque a propinquis domum recipi possent. Non tantum extra ordinem (ut & Livii epitome l. LVII. testatur) verum in alio delicto quoque deprehensus adiciebatur hoc supplicio. Hirtius bel. Hisp. c. 27. Milesque, qui fratrem suum in castris jugulasset, interceptus est a nostris & fusti percussus. Paulus Diaconus l. XII. hist. testatur latam legem ab Imperatore Valente, ut monachi militarent, nolentes autem per tribunos & milites fustibus interficerentur. Nocens dicitur *Fustuarium mereri*. Livius. l. V. *Fustuarium meretur, qui signa relinquit, aut praefidio decedit*. Similis, sed mitior poena Germanis, *durch die Spiesselauffen*. Tarquinius auctor castigationis Eutropio l. II. & Suidae in Σύμπερις dicitur notante Stewechio. Solebant etiam ad palum ligari nocentes, & sagittis confici. Rufus in LL. militaribus. *πελάομεν τοὺς στρατιώτας ἐκείνους τὰ ταγματῶν, τὰ πρώτα φάγοντες καὶ ὑποχωροῦντες ἐν τῇ τάξει, ἀποδικατῶσαι* (decimari) καὶ ὑπὸ τῇ λοιπῇ ταγματῶν κατατοξευδῶσαι. TENN. Vossian. Cantabr. B. Publ. & Hillensberg. fusti. Recte, & ex formula. Ad omnino notas vi-

rorum doctorum ad Vellej. l. II. c. 78. Quippe primipili centurionem nomine Vibullium ob turpem ex acie fugam fusti percussit. ubi & de ablativo fusti, & de more fustibus interimendi invenies multa. Adde Apulej. l. IV. Metam. circa principium. fuste etiam in Saresber. Ceterum discrepat hic Livius l. II. c. 59. & securi percussos ait ab Appio Claudio. Ad hoc centuriones, duplicariosque, qui reliquerant ordinem, virgis caesos securi percussit. Cetera multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti.

¹¹⁸ Fabius Rullus] Fabius Rutilius Cos. SCRIV. unus Reg. Paulus Julius. iScriverius Fabius Rutilius. TENN. Non voluit scribere Scriver. Rutilius, sed mone- re tantum ita esse in aliis, sc. Palatino, Petreni, & J. Saresber. In Mediceis, & Vaticano Paulus Julius. Paulus Lucius Edd. Italicae. Fabius Tullius Cantabr. test. Rullianus placet Cl. Wesselingio l. II. Obs. c. 8. qui ita cum aliis reponit quoque §. 39. sed ego Rullum retinere malo. Vide omnino, quae notavi ad l. II. 4. 2. & statim §. 39.

¹¹⁹ Sorte ductos] Ductum Palat. Ductas Hillensb. unus Scriv. & Ed. Par. male. Verum locum mutilum esse patet, quod auctor aliis exemplis addat, quot sorte ducti puniti sint. Hunc numerum tamen servarunt nobis J. Saresber. l. VI. c. 12. & Petrus Blesens. Epist. LXIX. e Frontino citantes Vicenos sorte ductos. Quare sine haesitatione eam vocem addidi. Monuit & hoc cit. loco Cl. Wesselingius.

XXXVI. ¹²⁰ Aquillius * ¹²¹ ternos ex centuriis, quorum statio ab hoste perrupta erat, securi ¹²² percussit.

XXXVII. M. Antonius, quum agger ab hostibus ¹²³ incensus esset, ex his, qui in opere fuerant, duarum cohortium ¹²⁴ militem decimavit, & in singulos ex his centuriones animadvertit, legatum cum ignominia ¹²⁵ dimisit^b, reliquis ex legione hordeum dari iussit.

XXXVIII. In legionem, quae ¹²⁶ Rhegium oppi-

a Vulgo Aquarius. b Vulgo demisit.

¹²⁰ *Aquarius.*] Forte *Aquilus*, qui in Sicilia bellum servile compescuit. Hieronymus in Chron. numero Eusebiano MDCCCXX. ad quem num. vid. Scal. SCRIV. Cur. post. *Aulus Quiricius* Medicei. Idem Saresber. *Fabius Rutilius* Edd. Rom. & Bonon. *Aquilus* cum Lipsio, siue potius *Aquillius* omnino legendum existimo, quomodo etiam se malle ad me perscripsit Cl. Wesseling. & cum Scriverio Manium Aquillium, qui servile bellum confecit, intelligo; de quo plura vide apud Urinum in Num. Consul. & Pigh. T. III. Ann. p. 177. Cic. l. v. in Verr. c. 1. 2. Quidquid sit, *Aquarius* corruptissimum est. Nulli enim fuisse *Aquarii*.

¹²¹ *Ternos*] Palat. *trinos*. Medic. pr. *trinos*. Edd. Ital. *ternas*, & statim *quarum*: quia non ceperunt, inesse Synthesin. *ab hostibus* p. fuerat Cantabr. praerupta Medic. pr.

¹²² *Percussit.*] J. Saresberienfis, vel quia ita in Frontino forsitan invenit, vel quia variare orationem voluit, citat *addixit securi*. Quod si vel in uno Cod. reperissem, facile admissem. Notum est enim *addicere* a praetorio jure & ejus voce *addico* translatum esse ad quamvis damnationem, unde apud Ciceronem *addicere* morti. Valer.

Max. l. VII. c. 3. §. 1. *Inmerentem capitali supplicio addici*. plura si vis, adi paralipomena Dempsteri ad Rosini Antiq. l. x. c. 9.

¹²³ *Incensus*] *Incensus* MS. SCRIV. v. §. 31. F. *insensus*. IDEM Cur. post. Lege *insensus*, ut supra paulo. Voss. At tu, lector, illic meliora vide.

¹²⁴ *Militem*] Palat. *militum*.

¹²⁵ *Dimisit*] Notae sunt tres missiones. I. Honesta; ob peracta stipendia, vel egregia facinora. II. Causaria, ob morbum. III. Ignominiosa ob dedecus. Sed legatum affici hac ignominia rarius est. Suetonius Calig. c. 44. *Legatos, qui auxilia ferunt ex diversis locis adduxerant, cum ignominia dimisit*. l. 11. ff. de his, qui notantur infamia. Praefectum cohortis, vel alae, vel legionis, vel tribunum siue cohortis, siue legionis; & secundum Pomponium etiam eum, qui exercitui praestit, licet consularibus insignibus utatur, ignominiae causa ab Imperatore missum, notari infamia docet. Vide Stewechium ad Veget. 11. c. 3. TERN. V. ad §. 32.

¹²⁶ *Rhegium*] Ubi, ut habent excerpta Appiani f. 553. *Ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ φυλακῇ τῆ πόλεως, μή τι πάθωσι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν* παρ.

oppidum ¹²⁷ jussu a ducis ¹²⁸ diruerat; animadversum est, ita ut ¹²⁹ quatuor millia, tradita custodiae, necarentur. Praeterea ¹³⁰ Senatusconsulto cautum est, ne quem ex eis ¹³¹ sepelire vel lugere fas esset.

XXXIX. L. Papirius Cursor Dictator Fabium

¹³¹ Rul-

a Vulgo injussu.

παρίστανον αὐτοῖς καὶ Δίξι· ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν. Pro salute & custodia Rheginorum adversus hostium excursiones praesidium agebant, simul cum praefecto Decio. Hic Decius a Valer. Max. 11. 7. 15. vocatur Jubellius. MSS. 2. Reg. Bubellius. Leidensis unus habet Budellius, alter Budellius. Rhegium autem alias quoque a praefidiario vexatum Justinus l. iv. 3. TENN. Decius Jubellius erat dux. Vide Socrus mei notas ad Valerium.

¹²⁷ Injussu] Lege secundum 4. Reg. & optimum Hill. Jussu Ducis. Nam Decius, autore Appiano, ex praefecto tyrannus evasit. Ἀπὸ τοῦ προϋπαρχοῦ τυραννίσας, in cuius locum milites M. Caesium scribam ejus elegerunt imperatorem. TENN. Retcripti jussu auctoribus MSS. Palatino, Gruteriano, Leidensi primo, Gudiano, & Mediceo. & historia id flagitante. Vide praeter citatos hic auctores Polyb. l. ix. c. 31. Livium l. xxviii. c. 28. xxxi. 31. & Epit. xii. ac demum Fabric. ad Oros. l. iv. c. 3. aliosque.

¹²⁸ Diruerat] Lege Diripuerat. TENN. Diruerat MSS, constanter servant refragantibus omnibus historicis, qui occupatum, & direptum modo Rhegium narrant. quare diripuerat jam legit Casaubonus ad Polybium p. 124 Ed. Gr. & Keuchenius. quod & ego praeferrem. Non raro autem haec verba confunduntur. Caesar B. G. l. vii. c. 11. Oppidum diripit atque incendit. MSS. qui-

dam, & Edd. VV. diruit.

¹²⁹ Quatuor millia] Inauditus publico supplicio necatorum sub legibus numerus civium; affirmatur tamen a Valerio. Quo minore cum invidia id perageretur, quinquagenos per singulos dies virgis caesos securi percuti jussi. Et a Liv. l. xxviii. Sed Polybius, notante viro summo Henrico Valesio, asserit trecentos in foro necatos, caeteros fortiter pugnantes in obsidione cecidisse: Appianus tantum defectionis autores, αἰτίαις, in medio foro virgis caesos, & capite truneatos esse. TENN. Clare docet Casaubonus l. cit. probante Simsono in Chronico p. 1139. Ed. ult. & Vossio ad Valer. cec. modo milites vivos captos esse; & Romae supplicio adfectos, reliquis in praesidio viii. annorum, & gravi obsidione mortuis. Tragicis ampullis hoc ergo exaggerant Livius, & ex eo ceteri. Leidens. sec. hic habet tantum ita ut tradita custodiae necaretur.

¹³⁰ Senatus consulto] Leid. sec. Senatu. Palat. cum.

¹³¹ Sepelire] 4. Reg. optimis Hill. Sepeliri. L. Sepeliri vel thgeri. TENN. Sepeliri sex etiam mei cum Ed. Par. Sepeliri, aut duo. sed vulgatum, quod Vaticano, Palatino, Mediceo; Gruteriano, Vossiano, Cantabrig. aliisque confirmatur, sollicitandum non est. Valer. eorumque corpora sepulturae mandari; mortemque lugeri vetuit.

¹³² Rullum^a, Magistrum equitum, quod adver-
sus ¹³³ dictum^b ejus, quamvis prospere, pugna-
verat, virgis ¹³⁴ poposcit caesum, securi percuf-
furus: nec contentioni aut precibus militum con-
cessit ¹³⁵ animadversionem, eumque profugien-
tem Romam persecutus est: ¹³⁶ nec ibi quidem re-

^a Vulgo RUTILIUM. ^b Vulgo EDICTUM

¹³² *Rutilium*] Sic MSS. & Sa-
resber. Edd. Bon. & Paris. *Ru-
tilianum*, uti Livio l. viii. c. 29.
Valer. Max. l. ii. c. 7. §. 8. vul-
go in hac historia etiam audit,
& alibi. sed ad l. ii. 4. 2. jam
monuimus, vel *Rullianum*, vel
Rullum cum viris doctis ubique
scribendum esse. Praetuli ego
saltem in nostro *Rullum*, quod
facilius in *Rutilius* depravari po-
tuit, quam *Rullianus*. Adhaec a
Dione Coccejano cum mentione
hujus magisterii equitum clare
Ρούλλου vocatur, in excerpt.
Peirescian. p. 585. Stewechianae
quoque editionis margini *Rul-
lum* calamo adleverat Scrive-
rius.

¹³³ *Edictum*] 4. Reg. Voss. 3.
Hill. & Rom. *Dictum*. quam le-
ctionem genuinam puto, quia
Papirius fuit Dictator, cujus sunt
dictata, vel dicta. Hinc frequen-
tissima phrasis, *Imperatori dicto
audientem esse*. Plautus *Menaechm.*
ii. 3. 89. *Dicto me emis audien-
tem, haud Imperatorem sibi*. Ne-
pos Iphicrate c. 2. *Apud Corin-
thum tanta severitate exercitui
praefuit, ut nullae unquam in
Graecia neque exercitiores copiae,
neque magis dicto audientes fuerint
Duci*. TERN. *Edictum* per se non
damnum. proba enim vox est,
& huic rei satis conveniens. Li-
vius l. viii. c. 35. *qui contra edi-
ctum Imperatoris pugnavit*. statim
edictum patris Manlii. Livius rur-
sus l. xxi. c. 14. *Dictator descen-
dit edixitque*. Verum in Palatino,
utroque Leidensi, Mediceis, Va-

ticano, & Edd. Rom. Bon. Pa-
ris. Wëchel. atque ipso Saresbe-
riensi legas quoque *dictum*. quod
proprium maxime dictatori. Li-
vius l. ii. c. 18. *Creto dictatore
primum Romae, ut intentiores es-
sent ad dicto parendum*. Gellius
l. xvii. c. 21. *Dictator filium suum,
quod contra suum dictum in hostem
pugnaverat, securi necavit*. ubi ma-
le Oisfel. tentat *edictum*. In Livii
loco superius citato ante Grono-
vium legebatur quoque *descendit
equo, dixitque*. *Decretum* Gudian.
quod ex *dicto* corruptum. Cete-
rum qui Mediceis, & adversum
MSS. 7. cum Edd. VV.

¹³⁴ *Poposcit caesum*] Petrens.
cecidit. Leid. sec. v. per caesum.
Excidisse videtur *iri*, vel *caesum
& securi percussum iri*.

¹³⁵ *Animadversionem*] Cantabr.
tert. eleganter *aliquid animadver-
sionis*. Paulo ante *concioni* Me-
dic. pr. & pro var. lect. sec.

¹³⁶ *Nec ibi quidem remisso p. s.
metu*] *Remissionem*, & *mervit* MSS.
SCRIV. *Nec ibi*. 3. Hill. *Ne ibi*.
Remisso. 3. Reg. 2. Hill. *Remissio*.
Scriverii MSS. *Remissionem*. p. 1.
mervit. Vulgata praestat *lectio*, si
quidem ad Papyrium omnia re-
feruntur. TERN. *Ne ibi* Palat. Gu-
dian. Leid. pr. & duo Cantabr.
Remissio Gudian. Leid. pr. & Sares-
beriensis. *remissionem mervit* Va-
tican. Mediceis, & Edd. Rom.
Bon. ac Paris. prius ponitur post
mervit. in Medic. pr. In sec. &
Vaticano *supplicii prius*. Placet
omnino *nec ibi quidem remis-
sionem supplicii prius mervit* sc.

remissionem ^a supplicii prius meruit, quam ad genua ejus, & Fabius cum patre provolveretur; & ^b pariter Senatus ac populus rogarent.

XL. Manlius, cui Imperioso ¹³⁷ postea cognomen fuit, filium; quod is contra edictum patris cum hoste pugnaverat, quamvis victorem, in conspectu exercitus virgis caesum securi percussit.

XLI. Manlius filius, ¹³⁸ exercitu pro se adversus patrem seditionem parante, negavit tanti esse quemquam, ut propter illum disciplina corrumperetur; & obtinuit, ut ipsum puniri paterentur.

XLII. ¹³⁹ Q. Fabius Maximus transfugarum dexteris praecidit.

XLIII.

^a Vulgo REMISSO PRIUS S. METU. ^b AC vulgo.

Fabius; quae nominativi omisso ansam loci corrumpendi dedit; ut factum est saepissime. Vide omnino, quae congesti ad Lucan. l. 11. 218. & l. vi. 728.

*Perque cavas terrae, quas egit
carmine, rimas*

Manibus inlatrat.

Metus supplicii non remissus est, sed ipsum supplicium. Livius l. viii. c. 35. *liberavit onere consensus populi Romani ad preces, & obtestationem versus, ut sibi poenam magistri equitum dictator remitteret &c. praeterea remissionem leg. pater ex seq. rogarent; quod non habet, quo referatur, nisi remissionem.* dein & pariter dedi pro ac, ut vitetur concursus repetiti *78* ac MSS. octo, vel novem, Edd. vetustis omnibus, & Saresb. pariter s. pro eo Vatican. ut rogare pro vita, & similia. vide ad Phaedr. l. 111. F. 2. *Rogaret* Leid. sec.

¹³⁷ *Postea*] Sic & alii scriptores: quasi T. Manlius Imperiosi nomen ex hoc facto accepit, uti inde etiam dicta *Manliana imperia*. Verum recte docuit Cel. Pe-

rizonius, hujus Titi patrem Lucium Manlium Imperiosi cognomen jam habuisse, adeoque ejus filio quasi hereditarium adhaesisse, ut contigit fere omnibus cognominibus. Adi eum Anim. Hist. cap. viii. p. 350. & seqq. Ceterum ab imperioso loco. Palat. *pugnavit Medicei; & Edd. Italicae. virgis caesum* deest in Leid. sec. *virgis* abest a Vaticano.

¹³⁸ *Exercitu*] Leid. sec. *militis*, eleganter, sed dubito, an vere. dein in Ed. Paris. *adversus virgis patrem.* unde Keuchenius non male conjecit, *virgis* demittendum esse ad extremum Ex. ut ipsum *virgis* pun. p. quompian mox Saresb. per illam Leid. sec. *disciplina militiae* Saresb.

¹³⁹ *Q. Fabius Maximus*] Servilianus scilicet in Lusitania Procos. Adi Figh. Ann. T. 11. p. 482. & notas ad Valer. Max. l. 11. 7. 11. Oros. l. vi. c. 4. Praenomen hic deest in Palat. & Leidensi sec. *dexteris* MSS. & Edd. nonnulli cum Saresb. Totum exemplum abest a Mediceo pr.

XLIII. ¹⁴⁰ C. Curio Cos. bello Dardanico, circa Dyrrachium, quum ex quinque legionibus una, seditione facta, militiam ¹⁴¹ detractasset, secuturamque se temeritatem ducis in expeditionem asperam & ¹⁴² insidiosam negasset, quatuor legiones eduxit armatas, & ¹⁴³ consistere ordinibus^a, detectis armis velut in acie, iussit. Post ¹⁴⁴ haec seditionem legionem inermem procedere, discinctamque in conspectu armati exercitus, stramenta coëgit secare; postero autem die similiter fossam discinctos milites facere, nullisque precibus ¹⁴⁵ legionis impetrari ab eo potuit, ne signa ejus submitteret, nomenque aboleret, milites autem

^a Valgo OMNIBUS.

¹⁴⁰ C. Curio] Ita lego. Vulgo est M. Curio. SCRIV. Recte Scriverius pro M. reposuit Cajum: quomodo est in Gruteriano, Leid. pr. Medic. sec. Gudiano, & Hillensb. ac J. Saresber. l. vi. Polycr. c. 13. & Ed. Paris. Minucius Medic. pr. Verum notandum etiam fuerat, hoc a C. Scribonio Curione non factum esse, cum erat Consul, sed Proconsul, ut praeter alios patet ex Livii Epitom. 93. & 95. Adde, quos laudant viri docti, ad Flori l. 111. 4. 6. Sallust. Fragm. Hist. 2. Non agnoscunt quoque vocem Cos. Leidensis sec. neque J. Saresberienensis: quare delendam censeo.

¹⁴¹ Detractasset] Palat. detrasset. Sed quinque vel sex, & Ed. Par. rursus bene detractasset.

¹⁴² Insidiosam] Seditiosam MS. f. Septuosam. SCRIV. Cur. post. Seditiosam etiam Vaticanus. Insidiosa expeditio est insidiis hostium plena, & apra. Passive vox est sumpta. de quibus adjectivis adi. Gl. Drakenb. ad Silium l. 11. 99. alibi loca insidiosa.

¹⁴³ Consistere omnibus] 4. Reg. Voss. 3. Hill. Ordinibus, TANN.

Iussit omnibus consistere constructio soloeca est, & non, nisi depravata jam Latinitate, a Scriptoribus adhibita; quidquid etiam ulli defendere eam conentur. Consule Gronov. ad Liv. l. xxvii. 24. & Burm. ad Ovid. Metam. l. viii. 752. ac quos illic laudat. Hic autem MSS. mei omnes, numero tredecim, & Edd. Modium vel Stewechium praecedentes habent ordinibus optime. Quemque suo in ordine consistere iussit, velut in acie. omnibus apparet primum in margine Ed. Hittorpianae, forsan pro varia lectione Editionis, mihi non visae.

¹⁴⁴ Haec] Hoc uterque Leidd. dein distinctam, & distractam, distinctos, & distractos prave MSS. multi. Postremo die Leid. sec. de in nullis pr. Medic. & Edd. Ital. Verborum ordinem mutavi e MSS. omnibus, & Saresb. vulgo ab eo imp. ejus deest in Leid. sec. ceterarum carent Edd. Italicæ.

¹⁴⁵ Legionis &c.] Legio ab eo impetrata p. & aboleretur ac distribueretur MS. SCRIV. Sic solus Palatin. Cum vulgatis facit etiam

STRATEGEMATICON L.IV.C.I. 437
tem in supplementum ceterarum legionum distri-
bueret.

XLIV. ¹⁴⁶ Q. Fulvio, Appio Claudio Coss.
milites ex pugna Cannensi in Siciliam ab Senatu
relegati postulaverunt a Cos. M. Marcello, ut
¹⁴⁷ in proelium ducerentur. Ille Senatum con-
suluit: Senatus negavit, sibi placere ¹⁴⁸ commit-
ti his Rempubicam, ¹⁴⁹ quam deseruissent; Mar-
cello tamen permisit facere, quod videretur; dum
ne quis eorum munere vacaret, neve donaretur,
neve quod praemium ferret, aut in Italiam re-
portaretur, dum Poeni in ea fuissent.

XLV. ¹⁵⁰ M. Salinator Consularis damnatus est
a populo, ¹⁵¹ quod praedam non aequaliter ¹⁵² di-
viserat militibus.

XLVI. Quum ab Liguribus in proelio Q. Pe-
tillius Cos. interfectus esset, decrevit Senatus,
uti

etiam Saresberiensis. quare caus-
sa non est, ut cum Keuchenio
illam Palatini Cod. lectionem
recipias.

¹⁴⁶ Q. Fulvio] Perperam MSS.
multi A. vel C. Haec ex Livio
fere ad verbum l. xxiv. in f. &
xxv. 3. 6. 7. De notissima hac re
qui scripserunt praeterea, vide hic
apud Keuchenium. Dein post mi-
lites ex pugna Cannensi excidisse
quid videtur, ut reliqui vel ceden-
tes. quomodo est apud Saresb. l.
vi. c. 13.

¹⁴⁷ In proelium ducerentur] Sa-
resber. & Medic. sec. in proelio.
Palat. in proelium consu... duc.
Vide, num quid lateat. Paullo
ante pro a vel ab f., ut dedi e
Mediceo, Edd. Italicae ex Sena-
tusc.

¹⁴⁸ Committi] Resp. non tan-
tum ducibus, & magistratibus,
verum & militibus dicitur com-
mitti. Liv. 25. Militibus, qui ad
Cannas commilitones suos deseruif-

sent, senatus nihil videri temp.
committendum esse. TENN. C. 7.
ubi vid. Gronov.

¹⁴⁹ Quam deseruissent] Qui
MSS. Mox ferrent, & reportarent.
SCRIV. Eis r. qui eam Saresber.
Medicei. c. proelium his, vel iis,
qui Remp. deseruissent. Interpolata.
dein iidem commisit f. Mox
eorum deest in Hillensb. Idem
aut. ferrent, & reportarent Palat.
donaret, ferret, portaretur
MS. Scotti. sed vide Brissou. de
Farm. l. 11. F. 269. quoad Poeni
in ea essent Perrensi.

¹⁵⁰ M. Salinator] Palatin. L.
Menius Medic. pr. deest praeno-
men in Medic. sec. & Leid. sec.
Intelligitur autem M. Livius Sali-
nator, de quo Livius l. xxvii. 34.
M. Livius erat multis ante annis
ex consulatu populi iudicio dam-
natus. Ad Pigh. Ann. A. V. C.
534.

¹⁵¹ Quod] Eo quod Medicei, &
Edd. Italicae. dein a Liguribus
Eo a Med.

uti ea legio, in cujus ¹⁵³ acie Cos. erat occisus, tota ¹⁵⁴ infrequens referretur, stipendium ¹⁵⁵ ei annum non daretur, ¹⁵⁶ aeraque rescinderentur.

Med. Leid. sec. & Edd. Ital.

¹⁵² *Diviserat*] I. Reg. & Voss. *dimiserat*. TENN.

¹⁵³ *Acie*] Pighius T. II. Ann. p. 349. ubi hanc refert e Livio, Valerio, aliisque historiam, ait, in MSS. se invenisse *facio*. Mei rectius nihil variant, nisi quod Leid. sec. habeat *in qua*. Rescripti autem *Petillius* per II e Fastis, aliisque certissimis monumentis.

¹⁵⁴ *Infrequens referretur*] Supra n. 43. *Legionis signa submitterentur*. Legioni adimerentur signa, ejus milites in supplementum aliarum legionum distribuerentur. Nam secundum Festum, *Infrequens appellabatur miles, qui abest, absuitque a signis*. Cornificius ad Herennium l. IV. *Praefero, quod militiae te infrequenter tradidisti*. Ausonius ad Paulum. *Et quia sub Imperatore meo merui: procedere mihi inter frequentes stipendium jubebis*. Seu aliter, *aere dirutum facies*. *Aere dirutus est, cujus aera rescinduntur*. Festus. *Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiae causa non erat datum: quod aes diruebatur in fiscum, non in militis sacculum*. Quo alludit Ausonius dicto loco. *Ut cumulo carminis in fiscum suum redacto, redeant versus, unde venerunt*. Varro l. II. *Vita P. R. Stipendium appellatur, quod aet militi semestere aut annum dabatur*. Cui datum non sit propter ignominiam, *aere dirutus est*. TENN. Inepte Medicei, & Palat. in sequens. Cantabr. tert. & frequens vide hic etiam Keuch. & notas ad Festum, & supra ad §. 21.

¹⁵⁵ *Ei annum &c.*] MSS. *ei non daretur, annua aera rescinderentur*. SCRIV. *Annum abest a*

Mediceo sec. & Edd. Italicis.

¹⁵⁶ *Aeraque rescinderentur*] Recte, & hi acre diruti vocabantur, auctore Varrone. nugantur igitur, qui pro his *numeroque rescinderentur* reponi postulant. Mod. Ora libri Parisiensis habebat, *numeroque rescinderentur*. Id si recipiamus, de vi Frontinus agere possit. qui enim numero rescindebantur, milites innumeri e matricula sublati dicebantur, & milites esse definebant. at de his nihil minus, quam somniavit hoc loco Frontinus: agit enim de iis, quos alii *Aere dirutos* vocarunt, de quibus nos in Commentario ad Vegetium. Tum pro vulgata scriptura testimonium, praeter alios, dicit Valerius Maximus dicto cap. 7. *neque stipendium anni procedere, neque aera dari voluit*. STEW. Alias *numeroque rescinderentur*. SCRIV. *Aeraque rescinderentur*. Esse hanc sinceram lectionem apparet ex dictis superioribus: Falsam unius Reg. *A numero rescinderentur*. TENN. *A numeroque rescinderentur* Medicei, & Edd. Italicae: quae deest etiam in decem aliis meis. unde adducor, ut credam, rectum esse *stipendium ei n. d. annuaque aera r.* Porro *reciderentur*, iidem MSS. omnes cum Ed. Paris. praeter Vaticanum, de quo dubito. Nihilominus *rescinderentur* praefero. *Rescindere* est irritum facere, abolere. *Recidere* est minuere, abradere: adeoque per *aera reciderentur* innueretur, aliquod tamen stipendii praeteritis iis fuisse concessum. Ad Gronovium ad Liv. l. XLIV. c. 5. & Observe l. II. c. 22. l. IV. c. 16. Graev. ad Sueton. Calig. c. 44. Est, qui legit *resignarentur*.

CAP. II.

De effectu disciplinae.

EXEMPLUM. I.

BRuti & Cassii exercitus, memoriae proditum est, ¹ bello civili, quum una per Macedoniam iter facerent, priorque Brutus ad fluvium, in quo pontem jungi oportebat, pervenisset, ² Cassii tamen exercitum & in efficiendo ponte, & in transitu maturando praecessisse. Qui vigor disciplinae effecit, ³ ne ⁴ solum in operibus, verum & ⁵ ⁶ in summa belli praestarent Cassiani ⁷ Brutianos ⁸.

II.

^a Vulgo NE NON SOLUM. ^b Vulgo ETIAM. ^c Vulgo BRUTIANIS.

¹ *Bello civili*] In b. Edd. Italic. Deinde priorque Bruti exercitus Vatican. Bruti sc. exercitus Palatin. contra Cassium cum exercitu idem. sum Cassii e. Leid. sec. in eff. deest praepositio in Gruteriano, & Gudiano. pontem Medicus, & Leid. sec. in tr. rursus sine in Gruter. Mox vigore Medic. sec.

² *Cassii tamen*] Cassium cum exercitu MSS. SCRIV.

³ *Ne non solum*] Recte vidit Celeb. Perizonius, delendam esse vocem non, & ne poni more frequenti pro ut non. Nullus enim meorum Codicum, immo ne ulla quidem Editio ante Modium agnoscit τὸ non, praeter Cantabr. tert. qui non habet ne, quare confidenter delevi. Petrensi. ut non. Verum quod ait Frontinus, in summa belli, quae maxime consistit in proeliis decretoriis, Cassianos praestitisse Brutianis in eo vehementer errat. Quippe omnes Historici memoriae prodiderunt, in summa bel-

li Cassianos victos, & castris exutos fuisse, Bruti vero cornu vicisse, & adversariorum castra cepisse: quod pluribus ostendit Perizon. Animadvers. Histor. c. 2, p. 81.

⁴ *In summa belli*] Rara significatio, pro τὸ ἀκμῇ. in acerrimis proeliis. Alias summae belli praesse dicitur Imperator. Nepos Pelopida c. 5. Cujus belli cum ei summa esset data, eoque cum exercitu profectus esset, non dubitavit, simulac conspexit hostem, configere. TENN. Summa belli non simpliciter notat proelia, sed omne id, in quo plurimum consistit momentum, & unde cardo rerum quasi vertitur. Quo sensu saepe haec vox apud Livium occurrit. l. xxix. 4. Summae belli molem adhuc in Sicilia esse. xxxii. 17. Nec eam ignominiam ad unius modo expugnandae moram urbis, sed ad summam universi belli pertinere ratus, quod ex momentis parvarum plerumque rerum penderet, xlix. 3. Postquam summam bel-

II. C. Marius, quum facultatem eligendi exercitus haberet, ex duobus, qui sub Rutilio, & qui sub Metello, ac postea sub se ipso⁶ meruerant, Rutilianum, ⁷ minorem⁴ quidem, ⁸ quia ⁹ certioris

⁴ Vulgo QUENDAM M., QUI.

belli, ac regias omnes copias, terramque hostilem tam e propinquo conspexerunt. Atque sic etiam alii. Vide ad Lucan. l. v. 696. ubi quidam legunt;

Sufficit ad summam belli.

Summam belli committere, tradere duci, frequentissimum est. Ceterum & pro etiam rescripti fide plurimorum Codicum, & Ed. Paris.

⁵ *Brutianis]* Voss. 3. Reg. 3. Hill. *Brutianos*. Vulgata constructio est in Sall. Cat. c. 1. *Qui st student praestare ceteris animantibus*. TENN. *Brutianos* reposui; quoniam ita MSS. mei novem meliores, & Ed. Paris. exhibent; eamque constructionem optimi quique scriptorum non refugerunt. Vide, si vis, exempla plena manu congesta a celeb. Viris Heinsio, & Burmanno ad Ovid. Metam. l. iv. 630.

Hic hominum cunctos ingenti corpore praestans.

Livius l. xlv. 34. *Quantum numero nos praestent*. Nepos de Regibus in fine omnes in Africa natos praestitisse, & in Hannib. c. 1. praestitisse ceteros, & saepe.

⁶ *Meruerant]* Unus Reg. enituerant. TENN. Enituerant a m. pr. Medicei. Leid. pr., & Hillensb. erant, inepte. Vide ad c. 1. §. 11. 3. 13. Supra C. deest in Medic. pr. & Med. sec. Marcello idem prave, & qui sub. ipsum Leid. sec.

⁷ *Quendam minorem]* Res periculosa est, fateor, absque veterum codicum adjumento in emendatione scriptorum versari: pergam tamen, ut coepi, quod scilicet faustumque sit, reponam-

que quamquam minorem. Cui optio dabatur duorum exercituum, eum elegit, quem disciplina praevalere intellexit, etsi numero inferiore. STEW. *Quendam*. Unus Reg. in margine, & Voss. *Conventum*. meliorem exhibet conjectura Stewechii *Quamquam*. TENN. Barthius l. xiv. Advert. c. 9. *quadam* sc. parte minorem, non me probante. Scaliger rectius ad oram codicis sui scribendum monuit *quidem*; idque in Sufiano MSS. invenisse se ait Pighius Annal. T. III. p. 151. Unde, & ita scribi vult: quo facit, quod in Mediceo pr. mox *quem quidam*; Immo diserte Petrensi. *et minorem quidem*; Optime, & verissime.

⁸ *Qui certioris]* Voss. 1. Reg. 2. Hill. *Quia certioris*. Legentes *Qui*, faciunt tamen arbitratur passivae significationis. Gellius l. i. c. 13. *Anceps quaestio, & in utramque partem a prudentibus viris arbitrata est*. Caelius apud Priscianum. *Ex scriptis eorum, qui veri arbitrantur*, h. e. putantur. Ita Virgilius dignor passive protulit.

Conjugio Anchisa Veneris dignato superbo.

Macrobius l. i. c. 24. *Hora nos admonet, ut honore vestro haec mensa dignetur*. TENN. Verbum *arbitratur* de Glossemate suspectum habet Barthius ibid. Sed videamus MSS. *Quem* Medic. sec. & Leid. sec. *Sed qui* Petrensi. *qui ab eo c.* Cantabr. tert. *quia c.* Palatin. Gruterian. Leid. pr. & Ed. Paris. *qui acrioris* Vatican. *quia* etiam in Sufiano: unde patet clarissime, rescribendum esse

ris disciplinae arbitrabatur, ¹⁰ praeoptavit.

III. Domitius Corbulo, ¹¹ duabus legionibus & paucissimis auxiliis, disciplina ¹² correctâ, Parthos sustinuit.

IV. Alexander Macedo ¹³ quadraginta millibus ho-

Rutilianum, minorem quidem, quia c. d. arbitrabatur. Active. Sc. Marius. Non enim audiendi sunt, qui vel delent ultimam vocem, vel passive contra auctoris & Livii, unde haec sine dubio desumpta sunt, stylum capiunt. Rectius sane Scaliger, & Pighius legunt sed quod, vel sed quia. Verum sed sexcenties in talibus omitti, nemo nescit. quod est in Commel. per Scriverium inspecto Cod. Quia legendum esse viderunt etiam Lipsius, & Gronovius, quorum hic quamquam, ille quondam coniecerant.

⁹ *Certioris disciplinae] Acrioris, ut dixi, Vatican. acerbioribus unus Scriverii, unde pro conjectura margini adleverat acerbioris. Leid. pr. exercioris: unde facere possis exercioris, vel exercitioris: Vide ad Lib. 11. 1. 9. Sed, si quid mutandum, malim exercitioris. Quippe novo invento milites exercitari in armis per lanistas curaverat Rutilius, ut docet inter alios Valerius Maximus l. 11. c. 3. Consule Pighium de ejus disciplina ibid. p. 146.*

¹⁰ *Praeoptavit] Alii, a. punxit. quod si Latinum est, castrense, & militare est, natum a punctis sine puncturis, de quibus Vegetius c. 8. lib. 1. & c. 5. lib. 11. Mon. Praeoptavit. Novem MSS. ita exhibent; ut Codd. inspexisse non videatur, qui Pop-tavit, pontavit, punxitavit somniavit. TENN. Punxitavit invenias in Editionibus primis, sed contra omnes MSS., Latinitatem & auctoris mentem. Non enim agit de singulis militibus, sed de toto exercitu Rutilii, quem Marius praeoptavit. quod verbum*

tam apud alios, quam Caesarem, & Livium est frequentissimum. Infra c. 5. §. 24. Praeoptaverunt spectare. Medic. sec. praeoptavit. Uterque addunt concipere. Tenuilius autem hic respicit Keuchenii animadversionem.

¹¹ *Duabus legionibus] Hillensb. Cum duabus: Immo vero tribus, qui error videtur esse ipsius auctoris. nam initio duae legiones Corbuloni assignatae erant, ut docet Tacit. l. xiiii. Ann. c. 8. sed deinceps adjecta est ex Germania legio cum equitibus alariis, & peditatu cohortium, teste eodem c. 35. ubi omnino vide, quam rigidissime disciplinam militarem, quae erat corruptissima, correxit Cneus ille Domitius Corbulo, tunc Proconsul Neronis in Armenia. Adde Dionem Cassium l. xxi. p. 710. Ο' γάρ τοι Κορβύλων συστήσας τε τὰ στρατιωτικὰ ἱσχυισμῶν καὶ ἀσκήσας ἡμιλημῶν, & nostrum superiore cap. §. 20. 28. Verum & jam ante in Germania legiones operum, & laboris ignavas veterem ad morem reduxit. Tacit. Ann. l. xi. c. 18.*

¹² *Correcta] Corruptis (correctis) Parthos continuit MSS. Sc R 1 v. Hinc Keuchen. legit auxiliis disciplina correctis. Palat. corruptis. duo tresve corrupta cum Edd. quibusdam. At bene se habet vulgatum, & utrumque passim occurrit. Continuit tamen scilicet, ne ultra statos terminos excurrerent, non temere spernendum. Agnoscit id enim, & Medic. pr. superavit Medic. sec.*

¹³ *Quadraginta] Non convenit inter autores numerus copia-*

hominum, jam inde a Philippo patre disciplinae adfuefactis, orbem terrarum adgressus, innumeras hostium copias vicit.

V. Cyrus, bello adversus Persas, ¹⁴ quatuordecim millibus armatorum inmensas difficultates superavit.

VI. Epaminondas, dux Thebanorum, quatuor millibus ¹⁵ hominum, ex quibus quadringenti tantum equites erant, Lacedaemoniorum exercitum viginti quatuor millium peditum, equitum mille sexcentorum vicit.

VII. A ¹⁶ quatuordecim millibus Graecorum, qui

rum Alexandri; teste Plutarcho in ejus vita c. 23. quidam tribuere ei *peditum triginta millia*, & tot Diodorus l. xvii. c. 17. Arrianus l. 1. Alii *peditum quatuor & triginta millia*. Hi quatuor, illi quinque millia equitum tradunt. Justinus l. xi. c. 6. *peditum triginta duo millia, equitum quatuor millia quingentos. Naves centum octuaginta duas*. Diodorus eundem numerum equitum, sed naves longas sexaginta refert. TENN. *Tantae discipl.* Medic. sec. & SCRIV. unus. unde margini adscriptum fort. *Sanctae. terrarum* deest in Palat. & Leid. sec. Pro *vicit* in Mediceis, & Edd. Italicis *superavit*. Sed J. Saresber. l. vi. c. 14. e Frontino hic citat *fudit*. cujus glossa videntur hoc loco esse tam *vicit*, quam *superavit*. Utrumque enim sequentibus exemplis iteratur. Pro *innumeras Cantabr. universas*, quod efficacius esse opinatur Cl. Wasse.

¹⁴ *Quatuordecim*] In Leid. sec. xl. sed quinam hic Cyrus? an idem, de quo §. 6. qui adversus fratrem bellum gessit? Ille certe debet intelligi, si hoc exemplum sanum est. Atqui tum millia illa de Graecis solis sunt intelligenda. Verum ineptus fuerit au-

tor, si eundem hic intellexerit, atque ita in eodem capite bis de una eademque re mentionem fecerit. Primus tamen Cyrus intelligi nequit. ille enim pro Persis adversus Medos bellavit. Nihil igitur restat, nisi ut dicamus, auctorem inepte voluisse exaggerare exempla, vel hoc esse expungendum, aut denique corruptum esse locum. Certe in Palatino pro *Cyrus* exaratur *Pyrrhus*. Vide ergo, num legi posset *Pyrrhus adv. Spartiatum*. De qua expeditione lege Justinum l. xv. c. 4. & qui illic citantur. Mox pro *inmensas* non bene *universas* Petrenf. Hillensb. & Ed. Paris.

¹⁵ *Hominum*] Petrenf. *armatorum*, ut praec. ex. *viginti quatuor* Leid. sec. xiv. & statim pro *sexcentis* praebet *ducentos*.

¹⁶ *Quatuordecim*] Vix *tredecim* millia Xenophon ipse numerat l. 1. p. m. 261. *Decem* millia ait Justin. l. v. c. 11. unde κατ' ἐξοχὴν οἱ μύριαοι dicti sunt. Vide Casaubon. ad Polyæn. l. 1. c. 49. de Xenophonte ἐπαγῆναι τὰς μυριάδας. Statim in Ed. Bonon. etiam *decem* millia. Rediere autem salvi tantum 8600., teste Xenophonte l. 111. p. m. 349. Nihil scilicet in-

qui numerus in auxiliis Cyri adversus ¹⁷ Artaxerxen fuit, centum millia barbarorum proelio ¹⁸ superati sunt.

VIII. ¹⁹ Eadem Graecorum quatuordecim millia, proelio amissis ducibus, reditus sui cura uni ex ²⁰ corpore ²¹ suo Xenophonti Atheniensi demandata, per iniqua & ²² ignota loca, incolu-
mia

Vulgo SUPERATA. 6 Vulgo INCOGNITA.

incertius est in auctoribus, quam militum in exercitu numerus, aut etiam occisorum, & captorum in proelio, qui conciliari numquam fere potest.

¹⁷ Artaxerxen] Ita edidi ex Leidensi primo, non per m, ut vulgo fiebat. Saepe de hac terminatione Graeca jam ante monui.

¹⁸ Superata sunt] MSS. *superati*, & delent *in proelio*. SCRIV. *Proelio* deest in unico Mediceo pr. sed *superati* exhibent Mediceus uterque, Petrensis, & Edd. Rom. ac Bonon. Eleganter, & vere. Livius l. xxvii. c. 16. *Millia triginta servilium capitum dicuntur capti. xxx. 18. Duo millia & pars maxima ea legione xii. amissi. xxviii. 18. Millia hominum quatuor in foro Romae securi percussi sunt.* Sic Edd. qdd. aliae *percussa. xliv. 42 Vagi e fuga v. milia hominum capta.* supra l. ii. 3. 21. in nonnullis quinque millia desiderati sunt. infra l. iv. c. 7. §. 23. *quatuor millia, qui segnis pugnaverant.* Plura si quis desiderat, adeat Gronovium ad Livii l. xxxvii. 39. *duo millia relictis sunt.* & notas ad Curtii l. iv. 4. 16. *duo millia crucibus adfixi:* itemque Sanctii Minerv. p. 716. aliosque Grammaticos.

¹⁹ Eadem Graecorum q. m. proelio] Turbant hic vehementer libri veteres. Palat. *Eadem G. proelia q. m. proelio* ante *q. m.* ponitur etiam in Vaticano, Mediceis, Leidensibus, Cantabr. text. Vof-

siano, & Hillensberg. ac Edd. Rom. Bon. Paris. & Wech. Praeterea *Eodem* habent Medic. Hillensb. Cantabr. Edd. Rom. & Paris. post *Graecorum* inserit Leid. sec. G? Vide, num de eodem Cyro aliquid lateat. an *Eo. dein caeso in proelio, Graecorum x. vel xiv. millia, amissis ducibus?* Nam Graeci omnes duces in proelio non amiserant. Confer Xenophontem laud. libro. Cyrum in proelio occisum esse, satis constat.

²⁰ Corpore] h. e. numero. Tacitus Germ. c. 39. *Magnoque corpore efficitur, ut se Suevorum caput credant.* Justinus l. xiv. c. 11. *Unum ex corpore suo esse velint.* l. xviii. c. 3. *Regem ex suo corpore creant.* l. xxxiv. 1. *Ut corpus Achaeorum dissolverent.* Ovid. i. Metam. fab. 8.

Illud ab uno

Corpore, & ex una pendebat origine bellum.

Florus i. cap. 1. *Ex variis quasi elementis congregavit corpus unum.* TENN.

²¹ Suo] *Suorum* MSS. SCRIV. *Suorum* Edd. Italicae. *corporum suorum* Medic. sec. dein *demandari* Edd. eadem.

²² Incognita] Alias *ignota* SCRIV. Voff. 4. Reg. 2. Hillensb. *Ignota.* TENN. *Ignota* reposui auctoritate MSSorum Palatini, Medic. Varicani, Leidensium, & Cantabrigiensium omnium; licet parum referat.

mia ²³ reversa sunt.

IX. Xerxes ab trecentis Lacedaemoniorum ad Thermopylas vexatus, quum vix eos confecisset, hoc se deceptum aiebat, quod ²⁴ multos quidem homines haberet, ²⁵ viros autem, disciplinae tenaces, nullos.

²³ *Reversa*] Lege cum uno Hill. *reversi*, ut n. 7. *superati* pro *superata*. sic dant Scriverianus, & Regius. TENN. Hic mei omnes *reversa sunt* servant; quare non tam audacter *reversi* reponere volui, quam supra *superati*. Quin & rectius tum etiam *incolumes* scribendum fuisse videtur.

²⁴ *Multos*] Sic lege. Licet in 2. Reg. *Milites*. Vegetius l. i. c. 3. *In omni conflictu non tam prodest multitudo, quam virtus*. idem l. iii. c. 1. *Pluribus casibus subjacet amplior multitudo*. TENN. *Milites* etiam Gudian. dein habebat Medicei, & Edd. Italicae. Palatin. faceret. In Gudiano deest autem.

²⁵ *Viros*] Tanquam non omnes viri, h. e. fortes fuissent. Justin. 11. 9. *Pugnatum est enim tanta virtute, ut hinc viros, inde pe-*

cudes putares. Ad historiam Seneca c. vi. benefic. c. 31. *Intelligit, quantum ab exercitu turba distaret*. Flor. 11. 3. *Haec omnia praepedita magnitudine sua*. vide Freinshem. TENN. Cl. Wesselingius *ta disciplinae tenaces* delere, si vel opus addiceret codex, mallet. Certe acutior meliorque esset oratio; eoque sensu *Viros* pro fortes homines *ardentes* sapissime sumi, notissimum est. At nunc, cum omnes id servant MSS., juvi locum distinctionibus, quae vulgo aberant, *Viros autem, disciplinae tenaces, nullos*. ut duo dixerit Xerxes, nempe nec se fortes, nec exercitatos, & ad nutum imperantis obediens habere viros. Alioquin & ego inducere velim.

C A P. III.

De continentia.

EXEMPLUM I.

M. Catonem ² vino eodem, quo remiges, contentum ³ fuisse, traditur.

II.

¹ *M. Catonem*] Sine praenomine Palatin. & Leid. sec. qui etiam *Cato contentus*. Post *remiges* addit Petrens. *die transirent*. quasi voluisset, *diem transirent*, i. e. transigerent. *vitam transire* veluti *per* Sallust. init. ubi vide. sed haec non a Frontini manu.

² *Vino*] Plinius l. xiv. c. 13. *Cato quum in Hispaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges*. Valerius Max. 1v. 3. 11. *Si quis hoc saeculo vir illustris pelibus boedinis pro fragulis utatur, crebriusque servis amissatus Hispaniam*

II. Fabricius, quum ⁴ Cineas^a legatus Epirotarum grande pondus auri ⁵ dono ei daret, non accepto eo, dixit; Malle se habentibus id ⁶ imperare, quam habere.

III. Atilius Regulus, quum summis rebus praefuisset, adeo pauper fuit, ut se, conjugem ⁷ liberosque toleraret agello, qui colebatur ⁸ per unum villicum; cujus audita morte, scripsit Senatui de successore, destitutis rebus obitu servi necessariam esse praesentiam suam.

IV.

^a Vulgo CYNEAS.

niam regat, & quingentorum assum sumptu transmarinam provinciam petat, eodem cibo eodemque vino, quo nautae (uti delent MSS.) contentus sit, nonne mirabilis existimetur? Atqui ista patientissime superior Cato toleravit. Factum hoc est, cum Celtiberos domuit. Front. I. I. I. Festi mutilum locum ita supplevit Scaliger. Navitae, quod secum pertaiverant vinumque oleum, usus tantum eo sum. TENN.

³ Fuisse] Ita legendum. Vulgo est esse. Scrib. Unde Lipsius, & Rubenius faciebant egisse. El. I. II. c. 32. Verum esse in solo Gruteriano, & Edd. Stew. ac Vesal. invenitur. in ceteris omnibus fuisse, uti etiam apud J. Saresber. I. v. c. 7. ubi pro Plutarchi Strategemata, necessario legendum Jul. Frontini S. In duobus tamen Cantabrig. deest fuisse. quod placer viro docto.

⁴ Cineas] Sic e MSS. reposui, quidquid renitatur Faber ad Justin. I. XVII. 3. Graecis hic Pyrrhi legatus vocatur Κινέας, non Κυνέας Cyneas, ut vulgo.

⁵ Dono] deest in Palat. Mox pro non accepto eo Medicei si accepto ei esset. dein aurum imp. id Leid. sec. τὸ χρυσίον ἔχων in hoc responso Plutarchus, qui, ut ceteri Curio tribuit in Apo-

ptothegm. p. 194. & Aurel. Victor. c. 33. Contra id deest in Palatino, & Medic. sec. Forsan rectius. Habere sine casu notat divitem esse. Saepe amor habendi. Tritum illud unde habeas; quaerit nemo. Sed adi Cl. Burm. ad Phaedr. Prol. I. III. 21.

Curamque habendi penitus corde eraserim.

⁶ Imperare] Hoc responsum Samnitibus datum a M. Curio. Val. M. IV. 3. 5. Victor c. 33. aliud a Fabricio ibidem. n. 6. & Gell. I. c. 14. TENN.

⁷ Liberos toleraret] Nutrirer. Suffereret. Caesar I. III. Bell. Civ. c. 49. Frequenter ex perfugis cognoscebant, equos eorum vix tolerari, reliqua vero jumenta interisse. Ibidem c. 58. Ut foliis ex arboribus stricis; & teneris arundinum radicibus contusis equos alerent; & cogerentur his rationibus equitatum tolerare. Plautus Rudente IV. 2. 14. Paupertatem heri, qui & meam sententiam tolerarem, opera haud sui parvus mea. Sallust. Catil. c. 37. Juventus, quae in agris manuum mercede inopiam toleraverat. Virgil. Tolerare colo vitam tenuique Minerva. Tacitus. Multos militia, quosdam exercendo agros tolerare vitam. TENN.

⁸ Per unum villicum] Vatican.

una

IV. ⁹ Cn. Scipio post res prospere in Hispania gestas, in summa paupertate decessit, ne ea quidem relictæ pecunia, quæ sufficeret in dotem ¹⁰ filiarum, quas ob inopiam ¹¹ publice dotavit Senatus.

V. Idem præstiterunt Athenienses filiis Aristidis, post amplissimarum rerum administrationem, ¹² in maxima paupertate defuncti.

VI. Epaminondas, dux Thebanorum, tantæ abstinentiæ fuit, ut in suppellectili ejus ¹³ præter ahenum & unicum verum nihil inveniretur.

VII.

hinc villicò.

⁹ Cn. Scipio] Inepte apud Saresber. & hic in Edd. quibusdam C. scribitur. sed & errat cum Seneca, vel non distincte satis rem narrat auctor. Non *filiæ*, sed *filiam* dotavit Senatus, non *post res in Hispania gestas*, ejusque mortem, sed dum illas gerebat Cn. Scipio, ut docent Zonaras, & Valer. Max. l. iv. c. 4. §. 10. Consule Dempster. in Paralip. ad Rosin. l. vii. Antiq. c. 31. Celeb. Perizonium de lege Voconia p. 137. & in Observ. Hist. p. 80. Apulej. Apol. p. 319. Ed. Colv. Ceterum vulgo contra MSS. edebatur *gestas in Hisp.*

¹⁰ Filiarum] MSS. *feminarum*. SCRIV. *Feminarum* exaratur etiam in tribus Cantabrig. Palatino, Mediceis; Leid. pr. & Edd. Italicis. Ridicule Leid. sec. *filiarum* *feminarum*. *filiarum* cum ceteris MSS. servat Saresber. quare cum Keuchenio aliquid mutare temere nolui. Paulo ante *discessit* Petrens. solemnī variatione. Item *nec ea* Edd. pp. & MSS. duo.

¹¹ Publice] Ex aerario populi. Victor c. 40. *Absente eo conjugi & liberis ob paupertatem sumptus publice dati*. Hinc Plinius l. i. ep. i. *Publicum funus Virginii Ruffi*. Quod suis sumtibus populus Virginio fecit. TENN.

¹² In maxima] Alias *summa*. SCRIV. 4. Reg. Voss. 3. Hill. carent *et in*. Caeterum optime Keuchenius *Filiis pro filiabus* vertit. Nam Nepos in Aristide. *Quo factum est, ut filiae ejus publice alerentur, & de communi aerario dotibus datis collocarentur*. Sic Plautus Paenulo v. 3. 9. *Mibi tuisque filiis salve*. Stichos IV. i. 61. *Sed ego ibo intro, & gratulor vestrum adventum filiis*. Quo loco filiae intelliguntur. TENN. *Summa* apud Saresber. exstat. in ex meis non agnoscunt MSS. quatuor, & Edd. Rom. Bon. ac Paris. *filiis pro filiabus*, & similia dici ante Keuchenium, & Tenuulium iisdem plaribusque exemplis docuit G. J. Vossius l. ii. de Analog. c. iv. aliique.

¹³ Præter ahenum] Voss. 3. Reg. & i. Hill. *Præterea & unicum vero*. 2. Hill. *Præterito reatu & unicum vero*. Unde Celeberrimus Graevius. *Præter stœream & unicum vero*. *Stœrea* est *reges*. ἀπὸ σοφῶν. sterno. TENN. Palat. *præterito reatu . . . n*. Leid. pr. Cantabr. Bib. Pub. Gudian. & Voss. (nam male in notâ Tenn. typoshetarum; ut opinor, vitio) *præterito rea & unicum vera*. Vatican. *præter reo & unicum vero*. Medic. prim. *præter id heres & reo*.

VII. Hannibal surgere ¹⁴ de nocte solitus, ante noctem non requiescebat, crepusculo demum ad coenam ¹⁵ vacabat: neque amplius quam duobus lectis ¹⁶ discumbebatur apud eum.

VIII. Idem, quum sub Hasdrubale Imperatore militaret, plerumque super nudam humum, ¹⁷ sa-

vero unicum. Medic. sec. praetervito reatn & . . . n. Petrensis denique praeter unicum thorenma n. Ed. Rom. praeter acuum. Bonon. praeter acuum. In Leid. sec. & Saresber. hoc exemplum desideratur. Praeter boream & unicum vernu coniecerunt etiam Gronovius, & Vossius; & sane non male. Vide tamen, num simpliciter scribi debeat praeter ferreum & minutum vernu. Plutarchus certe in vita Fabii p. 189. Ἐπαμεινώνδαν μὲν Θηβαῖοι δημοσίᾳ ἀπὸ πινίας, ἢ ἀπὸ λιπεν ὁ ἀνὴρ, ἰθάψαν. εἰδὲν γὰρ οἱκοὶ τελευτήσαντα εὐρεθῆναι, πλὴν ὀβελίσκου σιδηρῶν, λέγεσσι. Verunt praeter vernu minutum ferreum; at Xylander intelligit illic nummum quemdam ferreum: cui tamen explicationi noster repugnare videtur, qui docet, aliquid fuisse, quod ad suppellectilem pertinet, non ad pecuniam; nisi statuamus, Latinos ipsos auctores male intellexisse vocem ὀβελίσκου, quae vulgo verniculum notat. quod tamen mirum suppellectilis genus alicui videri posset apud hominem tam pauperem, ut etiam vivus unum tantum habuerit detritum pallium, quo fulloni dato domi desidere debebat teste Aeliano l. v. Hist. Var. c. 5. Sed sciendum est, ei, ut homini militari, opus fuisse veru; quia non minus, quam gregarii milites, eibum sibi ipse assare voluerit, ceteris in exemplum. Adi Plutarch. Apophr. 201. & Polyacn.

l. viii. c. 16. & supra ad lib. iv. c. 1. Quidquid sit pro vernu unicum transpositis MStorum ductu vocabulis scripti saltem unicum vernu. sed & unicum sine dubio est vitiosum. nam homini coelib, etiam diviti, satis esset unicum veru; quare illa vox nullam habet emphasim. Omnino verum puto ferreum & minutum vernu.

¹⁴ De nocte] Somni parcissimi omnes Hannibalem ferunt. Silius l. xii.

— Vigil ille, nec ullam
Ad requiem facilis; credensque
abscedere vitae,
Quod sopor eripiat, tempus.

TENN. De nocte est post mediam noctem. Adi Cl. Burm. ad Phaedr. l. iii. F. 10. 20.

¹⁵ Vacabat] Alii ad c. vocabat. Fungi, non homines, qui non videant dictum a Frontino vacare ad coenam pro vacare coenae. Mod. Alias vocabat, & sic quidam ex MSS. SCRIV. Vacabat. l. male in 3. Reg. Voss. vocabat. TENN. Vocabat inveni in septem meis, & Ed. Wech. Marg. Immo Saresberiens. Socios ad coenam vocabat. quo faciunt sequentia, quae convivium exprimunt. Vacare ad coenam vulgaris, & trita est formula. Nihil tamen mutarem. Vacare cum praepositione ad pro Dativo invenias etiam apud Ovid. l. iii. ex Ponto El. 1. 142.

Corporis ad curam vix vacat illa
sui.

Terent. Andr. iv. 2. 23. Vacuum me ad narrandum credas.

¹⁶ Discumbebatur] Imo Iustus l. xxxii. negat, cum cubantem

¹⁷ sagulo tectus, somnos capiebat.

IX. AEmilianum Scipionem traditur in itinere cum amicis ambulanti, accepto pane, vesci solitum.

X. Idem & de Alexandro Macedone dicitur.

XI. Masinissam, nonagesimum ¹⁸ aetatis annum agentem, meridie ante tabernaculum stantem, vel ambulanti capere solitum cibos, legimus.

XII. ¹⁹ M'. Curius, quum, victis ab eo Sabinis, ex Senatusconsulto ampliaretur ei ²⁰ modus agri, quem consummati milites accipiebant, greg-

^a Vulgo C. & M.

tem caenasse. TENN.

¹⁷ *Sagulo tectus*] Plures, *sacculo tectus*. sed nesciunt illi ista Livii: *multi saepe militari sagulo opertum*, (Hannibalem scilicet) *humis jacentem inter custodias stationesque militum conspexerunt*. MOD. Alias *sacculo*. SCRIV. *Sagulo*. Sic omnes MSS. minus Scriveriano, qui *Sacculo*. Atqui Livius l. XXI. c. 4. *Multi saepe militati sagulo opertum humis jacentem inter custodias stationesque militum conspexere*. TENN. *Sacculo* non est in MS. Scriveriano, sed Ed. Romana, margine Ed. Wechel. & Saresberiensis, prave; *Sragulo* e Glossa Arcerianus.

¹⁸ *Aetatis*] Deest in Medic. pr. ut dicitur Edd. Rom. & Bonon.

¹⁹ *M'. Curius*] Ita lego, vulgo est *C. Curius*. SCRIV. *M. Curius*. sic lege. In 3. Reg. 3. Hill. *C. Curius*. Est hic *M. Curius Dentatus*. TENN. In multis MSS. deest praenomen. *C.* etiam perperam Saresber. & tres mei. Verum non melius Keuchenius, & Tennulius exhibent *M.* seu *Marcus*, cum recte Scriverius monuerit *M'*. sive *Manium* esse scribendum: quod notavit etiam Scottus ad

Aurelium Victorem l. 33. plura vide ad l. 1. c. 8. §. 4.

²⁰ *Modus agri*] Val. M. l. v. 3. 5. quinquaginta jugera. Seneca vii. benef. c. 7. tantum agri Curio decretum, quantum arando uno die circumire potuisset. Victor c. 33. populo viritum quaterna dena jugera. Valerius septena tributa memorant. Sunt autem *consummati* (Turnebo interprete) cum in assignatione agrorum multi milites, verbi gratia viceni contribuuntur in duce-na jugera, & ex eo agrorum modo pro portione accipiunt, singuli dena jugera. Sic secundum Valerium septem milites fuerint in unam summam collati, necesse est, cum Senatus Curio quinquaginta, militi septena jugera decreverit. TENN. *Modus* MSS. quatuor. de eo modo ad & Scott. ad victorem. Male autem Keuchenius, & Tennulius adsentiuntur Turnebo in expositione *et consummati*. *Consummati milites* nihil notat, nisi emeritos. Sueton. in Calig. c. 44. *In exercitu recensendo plerisque centurionum maturis jam, & nonnullis ante paucissimos quam consummati essent dies &c.* ubi omni-

galium portione contentus fuit; malum ²¹ civem dicens, cui non esset idem^a, quod ceteris, satis.

XIII. ²² Universi quoque exercitus notabilis saepe fuit continentia, sicuti ejus, qui sub M. Scauro meruit. Namque ²³ memoriae tradidit Scaurus, pomiferam arborem, ²⁴ quam ²⁵ in pede castrorum fuerat complexa metatio, postero die abeunte exercitu intactis fructibus relictam.

XIV.

^a Vulgo id.

omnino vide Gronov. Sic consummatio gladiatorum, cum missio iis dabatur apud Plinium l. viii. c. 7. Confer etiam Cael. Rhodigin. Ant. Lect. l. xi. c. ii.

²¹ *(civem)* Seneca l. vii. benef. c. 7. Non est opus, inquit, vobis eo cive, cui plus opus sit, quam uni civi. Valerius. Parum idoneum Reip. civem existimans, qui eo, quod reliquis tribueretur, contentus non esset. Idem responsum dedit Pittacus Sapiens Mitylenaeis, qui illi dabant muneri multa millia jugerum agri. Nolite, rogo vos (inquit) mihi dare, quod multi invident, plures etiam concupiscant. Quare ex istis nolo amplius; quam centum jugera, quae & meam animi aequitatem & vestram voluntatem indicent. Nam parva munera diutius: locupletia non propria esse consueverunt. Nepos Thrasybulo c. 4. TENN. Idem reposui, auctoribus MSS. Palatino, Gudiano, tribus Cantabrig. duobus Leidensibus, & J. Saresberienfi. De hoc dicto vide & Plin. l. xviii. c. 3. Aureliam Victor. c. 33. aliosque.

²² *Universi* Leid. sec. universi exercitus. Sicut MSS. & Edd. nonnulli. Sequentia non recte Saresb interpolat insignem gloriam meruit. Nam.

²³ *Memoriae prodidit* In libris procul dubio, quos de vita sua reliquisse nobis ex Grammaticis constat. Apud quos haec fragmenta paulula praeclari operis

leguntur. Servius, ubi de pilato exercitu, Diomedes alique. Vide Indicem in Grammaticos Putschii SCRIV. Cor. post. Ad G. J. Voss. de Histor. Latin. l. i. c. 9.

²⁴ *Quam &c.* Vaticanus, Medicei, & Edd. Italicae quae in p. c. s. completa metatione. Leid. sec. complexus metator. Non male scribi posset complexa metatione passive. quomodo hoc participium apud optimos auctores usurpatur. Vide Thesaurum Fabri, & N. Heins. ad Ovid. Ep. iv. 139. Sed non opus est. Saresberienfis haec tamquam ex ipso Scauri opere citat. Memoriae tradidit continentiam militarem pomiferam, inquit, arborem, quam in pede c. fuerat complexa metatio, postremo die concinentibus aeneatoribus & abeuntibus nobis, intactis fructibus exercitus reliquit indemnem. Postera hic est in Petrensi, ut alibi saepius.

²⁵ *In pede castrorum* Esse in limite facillius quis affirmet, quam prober exemplis: ejusdem tamen significationis est inscriptio portae Noviomagenfis. Hic P. S. IMPERII. de qua vide Pontanum hist. Gelf. Verum cum maximam partem castra metati sint in editis locis; puto dici, ut Pedemontis TENN In limite significari putat Keuchenius. Tenuilio ego assentior. Quaevis partes loci reive infimae pedes & veteribus vocantur.

FF

26 Gerz

XIV. Auspiciis Imperatoris Caesaris Domitiani Augusti ²⁶ Germanici^a eo bello, quod ²⁷ Julius Civilis in Gallia moverat, Lingonum opulentissima civitas, quae ad Civilem desciverat, quum adveniente exercitu Caesaris populationem timeret, quod ²⁸ contra expectationem ²⁹ inviolata, nihil ³⁰ ex rebus suis amiserat, ³¹ ad obsequium redacta septuaginta millia armatorum ³² tradidit mihi^b.

XV.

^a Vulgo GERMANICO BELLO. ^b Vulgo EI TRADIDIT.

²⁶ Germanico bello] Medicei Germanici eo bello. Recte omnino. l. 1. c. 1. 8. Imperator Caesar Domitianus Augustus Germanicus. l. 11. c. 3. 23. Imperator Caesar Augustus Germanicus, & passim cum alibi, tum in nummis. Immo, ut hic, eodem plane modo l. 11. c. 11. §. 7. Imperator Caesar Augustus Germanicus eo bello, quo victis hostibus cognomen Germanici meruit.

²⁷ Julius Civilis] Vide, & de Lingonum civitate Tacit. l. 1. Histor. c. 59. & alibi. Statim advententem ab ex. Saresber. advententem etiam Vossian.

²⁸ Contra expectationem] Alias praeter spem. SCRIV. Saresberien- sis lectionem indigitat Scriverius.

²⁹ Inviolata] Continentia ducum maximum momentum semper victoriae fuit. Florus iv. c. 12. de Germanis. Mores nostros magis, quam arma sub Imperatore Druso suspiciebant. l. 11. c. 6. de Hispanis. Certum est tamen, ad profligendam provinciam maxime profecisse singularem Ducis sanctitatem. Hinc apud Curtium l. iv. c. 10. Darii legati ad Alexandrum: Darium, ut pacem a te jam hoc tertio peteret, nulla vis subegit; sed iustitia & continentia sua expressit. Ubi videndus Freinsheimius. TENN.

³⁰ Ex rebus] Reg. de rebus. TENN.

³¹ Ad obsequium] In obsequium. MSS. SCRIV. In Medicei, & Edd. Italicae.

³² Ei tradidit] Mibi tradidit MSS. tres, & in margine NOTA TEMPUS AUCTORIS. SCRIV. Voss. 3. Reg. 3. Hill. Tradidit mihi. Et sic legit Gujetus, explicans, mihi Frontino, auspiciis Domitiani Imperatoris accipienti. Nam & Scriverius, qui tribus MSS. eandem lectionem dedit, invenit in margine. Nota tempus auctoris. Omnes fere pedestres autores militiam sunt secuti. Cicero fuit Syllae miles, auctore Plutarcho, ut alii, tyro in exercitu Cn. Pompeji consulis. Suetonius tribunatum militum fuit adeptus. Valerius Maximus stipendia fecisse, & in Atram cum Sexto Pompejo navigasse, dicitur Incerto auctori in ipsius vita. Vellejus in Germania sub Tiberio praefectus equitum fuit. Ninius Major equestribus militiis industrie functus. Plinius Junior tribunus militum fuit. Ipse Horatius meruit tribunus militum l. 11. Ode 7.

Tecum Philippus & celorem fugam

Sensu, relicta non bene permuta. TENN. Tradidit mihi ex meis praeter Palatin. exhibent Leidens. pr. Petrens. Cantabrig. tert. Gudianus, & J. Saresberien- sis. In Mediceo primo tradidit iude.

XV. ³³ L. Mummius, qui, Corintho capta, non Italiam solum, sed etiam ³⁴ provinciam tabulis statuisque exornavit, adeo nihil ex tantis manubiis

inde. Ed. Wech. *tradidit ei.* In ceteris MSS. & Edd. deest *to ei.* quapropter *si* secure ejeci, & *mihi* reposui; Quod & certis rationibus motus fecisse mihi videor. Nam si ipsi praesenti Imperatori Lingonum civitas sese tradidisset, initio hujus exempli auctor non dixisset *Auspiciis Imperatoris*, sed consilio, & ductu ejus, eique hanc de exercitus sui continentia gloriam apertius adtribuisset; ut fecit in praecedentibus libris quater, ubi non auspiciis Imperatoris, sed ab ipso Imperatore gestam fuisse rem narrat. Quod advertit etiam bene Gujetus. Verisimile praeterea est, Frontinum hoc in bello cum Imperio contra Civilem missum esse, ut virum militiae bene peritum: quippe a quo jam ante Silurum gens in Britannia esset subacta. Qua de re consule Doctissimi Poleni prolegomena. Ex eo etiam, quod quinquies in hoc parvo libro mentionem faciat rerum, in Germania sub Domitiano gestarum, non leve argumentum videtur peti posse, auctorem ipsum hisce rebus agendis interfuisse, & non multo post hosce libros conscripisse, certe vivo etiamnum Domitiano; nam neque Nervae, neque Trajano, quorum in libro de aquaeductibus honorificam saepe facit mentionem, hic ullum datum est exemplum: immo ne quidem Dacici belli postea a Domitiano gesti meminit; adeo ut inter Germanici, & Dacici belli tempus hoc opus editum fuisse clare adpareat. Vide ibidem Polenum.

³³ L. Mummius] Sic bene MSS. praeter Mediceos, & Ed. Rom. in quibus *Lansinus* & *J. Lavinius*.

Corrige hinc Saresber. l. v. c. 7. apud quem mirifice *Lucilius Mervomius*.

³⁴ Provinciam] Quam? Achaïamne? Hoc certe a vero est alienissimum. An *provincias*, ut ad marginem libri sui correxit Lipsius, & probat Vir doctus quidam, levissima certe mutatione? Vellej. l. ii. c. 15. *ex provinciis in Italiam*. Sic in Nepot. Dat. c. x. vulgo *regis provinciam vexat*. cum jam recte Bosius in 2. MSS. legendum monuerit *provincias*. Palat. *provincia*. Cantabr. tert. *provinciam totam*. Adblanditur mihi conjectura, quam licet audacior, proponam tamen, *Sed & totam prope Europam*, per milites passim sparsis, & projectis, vel publicatis scilicet & venditis illis; unde & rex Attalus tabulas emerit, teste Plinio l. xxxv. c. 4. sed & ipse Mummius Graecorum in templis inde donaria dedicavit, ut refert Pausanias l. v. Eliac. p. 399. 439. &c. Ceterum pro *tantis manubiis* in quibusdam est *re, tis m.* solemni confusione, de qua etiam saepe monendum habui ad Lucanum. In eodem non adeo male, quamvis ego, vulgatum praeferam, l. viii. 447. in MSS. etiam nonnullis invenitur *in solo tota est fiducia Nilo pro tanta*. quod illic monere oblitus fui. Verum hac occasione non possum non agnoscere errorem ibidem a me commissum: dum feci, nescio, qua mentis vertigine abreptus, Lepidum tutorem Ptolemaei Dionysi sive ultimi, eumque confudi cum Ptolemaeo Epiphane, cujus diu ante tutor fuit Lepidus, sed Ptol. Dionysi tutor re vera fuit Pompejus; quare tota illa de Pompeji tutela adnotatio mea deleatur, vel pro non scripta.

biis³⁵ in suum convertit, ut filiam ejus inopem Senatus ex publico dotaverit.

ta habeatur a te, benevole lector, enixe peto.

35 *In suum convertit*] Alias in usum suum. SCRIV. Saresb. in suum convertit usum. Petrenf. in suum usum convertit. Verum non raro meum, tuum, suum elliptice usurpari cuivis notum est. alii in suam domum intulit. Sic Aurel. Victor c. 60. *Mummus Corinthum signis tabulisque spoliavit, quibus eam totam repleisset Italiam, in domum suam nihil intulit.* Ita MS.

Leid. vulgo non bene *consulit*. Epit. Liv. LII. *L. Mummus abstinentissimum virum egit. Nec quidquam ex iis opibus ornamentisque in domum ejus pervenit.* Abstinenciae ejus, quam simili fere modo describit Cicero l. 1. in Verr. c. 20. non parvum momentum addidit ignorantia artificii. Vide auctores cit. ad Flor. l. II. c. 16. & Plinium l. adducto.

C A P. IV.

De Justitia.

EXEMPLUM I.

CAmillo, Faliscos obsidenti, ludi magister liberos Faliscorum, tamquam ambulandi causa extra¹ murum eductos, tradidit, dicens² repetendis eis obsidibus necessario civitatem imperata facturam. Camillus non solum sprexit perfidiam, sed & restrictis post terga manibus magistrum virgis agendum³ ad parentes tradidit⁴ pueris,

¹ *Murum*] *Muros* Medic. sec. & Cantabr. tert. dein *deductos* quidam teste Keuchenio. *tradit* Petrenf.

² *Repetendis*] Forte melius *reventis*. SCRIV. Nara haec est Scriverio conjectura e J. Saresber. l. V. c. 7. *retentis obsidibus*, quam probat Keuchenius. recte. Hortatus est Camillum, ut retineret eos quasi obsides, donec civitas imperata faceret, quo eos recipere possent. nihil tamen temere mutatum velim. *sis* deest quoque in Mediceo sec. & Edd. Italicis. Paulo post Saresber. *Camill-*

lus vero. dein *sed etiam* Medic. & Edd. Ital. & caret Saresber. quomodo antea saepius habuimus non solum, sed omisso *etiam* & vel *etiam*. *Strictis* Petrenf.

³ *Ad parentis*] Principum enim Faliscorum complurium erant liberi, ut constanter tradunt omnes historici tum Graeci, tum Latini cum Livio l. V. c. 27. Idem tamen l. XLII. c. 47. ait, *Eadem fide indicatum Pyrrho regi medicum, vitae ejus insidiantem; eadem Faliscis vinculum traditum proditorum liberorum regis.* Haec Romana esse, non versutiarum Pun-

corum

ris, ⁵ adeptus ⁴ beneficio victoriam, quam fraude non ⁶ concupierat. Nam Falisci ob hanc iustitiam sponte ei se ⁷ dediderunt.

II. Ad Fabricium, ducem Romanorum, medicus Pyrrhi, Epirotarum regis, pervenit; ⁸ pollicitusque est, daturum se Pyrrho venenum, si merces sibi, in qua operae ⁹ pretium foret, constitueretur. Quo facinore Fabricius egere victoriam suam non arbitratus, regi medicum detexit; atque ea fide meruit, ut ad ¹⁰ adpetendam amicitiam Romanorum compelleret Pyrrhum.

4 VULGO ADEPTUSQUE EST.

earum, neque calliditatis Graecae. Varie haec tentant viri docti. Mihi videtur illic scribendum liberorum. Leges has Romanas esse, Rex & lex sexcenties in MSS. confunduntur.

4 Pueris] Mirum, in tam simplici voce variare libros MSS. pueris tradidit Saresb. pueris Medicei; puero Leid. sec. piis Edd. Italicae. Forte exciderit pio, ut fuerit scriptum r. pueris, pio adeptus beneficio v. nam illa quae est non sunt a Frontino, nec exstant in Voss. Palat. Gudiano, Vaticano, Leidensibus, Cantabrigiensibus, nec in J. Saresber. neque in ulla Editione ante Scriverium, qui haec de suo tacitus adjecit. Juvat hanc conjecturam, quod & beneficiis iidem scribant Medicei, & Edd. Italicae. *ivóíCesav* Camilli hac in re laudat etiam Polyaeus l. viii. Strat. c. 7.

5 Adeptusque est] 4. Reg. 3. Hill. sine distinctione. Tradidit pueris adeptus beneficio vict. TENN.

6 Concupierat] Cupierat Palat.

& Edd. Ital. concupieverat Hillensb.

7 Dediderunt] 4. Reg. 1. Hill. dederunt. TENN. Medic. pr. Petrenf. Leid. pr. Gudian. & Edd. primae dederunt.

8 Pollicitusque d.] Saresber. pollicitus d. & dum pro si.

9 Pretium foret] Alias esset. SCRIV. Scriverius, & unus Reg. p. esset. Fuit hic medicus Timochares Ambraciensis, regis Pyrrhi amicus. Gell. iii. c. 8. ubi Claudio Quadrigario vocatur Nicias. Hinc Camillus vir sanctus dicitur. TENN. Esset Medicei, & Edd. Italicae. In Gellii verbis pro Qui sibi pretium a nobis peteret, si te clam interfecisset, conijcit legendum esse Scriverius in curis posterioribus, qui, si sibi pretium a nobis operae sit, te clam interficeret.

10 Adpetendam] Alias petendam. SCRIV. Scriverius, & 2. Regii petendam. TENN. Petendam Medicei, Leidenses, duo Cantabrigienses, & Edd. Italicae, quod malim.

CAP. V.

De Constantia.

EXEMPLUM. I.

Cn. Pompejus, minantibus¹ direpturos pecuniam militibus, quae in triumpho ferretur, Servilio & Glaucia cohortantibus, ut divideret eam, ne seditio fieret, adfirmavit, non triumphaturum se, sed potius moriturum, quam licentiae militum succumberet; castigatisque oratione gravi laureatos fasces objecit, ut ab illorum inciperent direptione: eaque invidia³ redegit eos ad modestiam.

II. ⁴C. Caesar, ⁵seditione in tumultu civilium armorum facta⁶, ⁶quum maxime tumentibus animis,

⁶ Vulgo AC TUM.

¹ Direpturos] *Se dir. Petrenf.*

² Servilio & Glaucia] Hac in re unius Servilii meminit Plutarchus, qui vocat eum *ἀνδρὶ ἐπι-
-Cavῃ* in Pompejo p. 626. unde liquet satis, fuisse Servilium Vati-
tiam, post dictum Iauricum. Adde & Apophthegm. p. 203. Quis vero ille Glaucias fuerit, non facile dixerim. Glauciae nomen etiam Serviliorum est. quare mira videtur locutio *Servilio & Glaucia*; cum uterque fuerint *Servilii*. Quod defendi tamen potest eo, quod scriptores saepe soleant quosdam nomine gentili, quosdam cognomine, prout vulgo magis cogniti erant, appellare, ut luculente docuit Spanhem. T. 2. de num. praest. Palat. *Glaucia*. In re obscura conjecturas perdere nolim.

³ Redegit] *Recepit MS. SCRIV.*

⁴ C. Caesar] C. deest in Palat. Leid. sec. Medic. & Edd. Italicis.

⁵ Seditione in tumultu civilium

armorum] An retinendum sit, *τῇ
seditione*, aliis considerandum res-
linquo. STEW. Tò *seditione* eji-
ciendum videtur Stewechio. At
MSS. sic exemplum hoc concipi-
unt C. C. i. *tumultu c. seditione*
a. *acta maxime tum tumentibus a.*
SCRIV.

⁶ Actum] 4. Reg. Voss. *Actum*,
2. Hill. *Acta*. ut & Scriverii MSS.
pro *Tumentibus* unus Reg. & Scri-
verii MSS. *Tum tumentibus*. TENN.
Seditione retinent mei omnes.
Voss. *seditionem*. Pro *armorum* in
Medic. sec. & Hittorp. marg. *ar-
marum*. pro *ac tum* Medicei, Pa-
latin. & Edd. Rom. ac Bonon.
acta. Leid. pr. & Cantabr. tert.
actum. Sed Petrensis *facta*. item-
que Vossian. a m. pr. quod dele-
tum erat. *ac tum* deest in Ed. Par.
dein *maxime tum* Edd. Rom. Bon.
& Paris. *animis tumentibus*, vel
timentibus, vel *tumentibus* MSS.
septem. Quare lego *seditione in*
t. c. armorum facta, cum maxime
tum.

mis, legionem totam exauctoravit, ducibus ⁷ seditionis securi percussis: mox eosdem ^a, quos exauctoraverat, ignominiam deprecantes restituit, & optimos milites habuit.

III. Postumius Consularis ⁸ cohortatus suos, quum interrogatus esset a militibus, quid imperaret, dixit, ut se imitarentur; & arrepto signo hostes primus invasit: quem secuti, victoriam adepti sunt.

IV. ⁹ Cl. ^a Marcellus, quum in manus Gallorum imprudens incidisset, circumspiciendae regionis, qua evaderet, causa equum in orbem ¹⁰ flexit: deinde, quum omnia esse infesta vidisset, ¹¹ precatus Deos in medios hostes inrupit; quibus inopinata audacia perculsis, ducem quoque eorum trucidavit, atque, ubi spes salutis vix superfuerat, inde ¹² opima retulit spolia.

V.

^a Vulgo eos. ^b Vulgo L. M.

sum. animis. vel etiam cum cum maxime animis sum. Seditione facta Latinissimum est. Vide Cl. Wasse ad Sallust. B. Catil. c. 62. Immo ex nostri stylo. supra l. iv. c. 1. §. 43. *Cum ex v. legionibus una, seditione facta, militiam destraxisset. de totis cum maxime & cum cum maxime* egimus ad l. iii. c. 11. §. 4. Reposui, ut certius, *facta, quum m. s. & ita in litteris ad me Cl. Wasse.*

⁷ *Seditionis*] Deest haec vox in Ed. Paris. *percussis* abest ^a Leidenibus, & Gudiano. *exauctoravit* Ed. Paris. *eosdem* autem pro eos scripti fide novem MSSorum. ⁸ *Cohortatus*] Cantabr. text. *cohortans.*

⁹ *L. Marcellus*] *Cl. Marcellus* MSS. SCRIV. Voss. 4. Reg. 1. Hill. *Cl. Marcellus*, & sic Scriverii. TENN. *Claudius* habent ex meis Palat. Gudian. Leid. pr. Medicus sec. Petrensi & Ed. Paris.

Consul Mar. Leid. sec. Non dubitavi recipere Cl. Vide ad l. 111, c. 16. & Pigh. T. 11. Ann. p. 126. & seqq.

¹⁰ *Flexit*] Arcerian. *flexit.*

¹¹ *Precatus*] *Deprecatus* MSS. SCRIV. *Depr.* duo Medicei. Ex SCRIV. MSS. id placebat Keucheno. dein ait in quibusdam esse *perrupit.* In quibus nescio, male certe. *percussis* statim Leid. pr. & Medic. sec. *saluti* Arcer. denique inde deest in Petrensi.

¹² *Opima spolia retulit*] *Dii vobis malefaciant audacissimi nebulones, qui bonis scriptoribus corrumpendis ita sedulam navatis operam. Emendo opima spolia, quorsum enim illa praecedentia, ducem quoque eorum trucidavit?* Ea spolia opima, quae dux duci detrahebat. testes mihi Livius, Plutarchus, Festus, alii. inter quos Varro: qui tamen illius vocis significationem ampliavit.

V. ¹³ L. Paullus, amisso ad Cannas exercitu, obferente equum Lentulo, quo fugeret, superesse cladi, quamquam non per ipsum contractae, noluit; sed in eo saxo, cui se vulneratus adclinaverat, perfedit, donec ab hostibus obpressus confoderetur.

VI. Varro, collega ejus, ¹⁴ vel majore constantia post eandem cladem vixit, gratiaeque ei ab Senatu & populo actae sunt, ¹⁵ quod non desperasset ¹⁶ Rempublicam. ¹⁷ Non autem vitae

CU-

• Vulgo DE REPUBLICA.

Non ab simile mendum in 11. Apuleji de Asino: *mittit mihi Byrrhena Xenola, porcum optimum, & quinque gallinulas.* scribo, *porcum optimum.* Apud eundem Apulejum paulo post, *non parvas stipēs, imo verā mercedes optimas jam consecutus.* iterum legerim *optimas.* STEW. *Opima.* Ita Stewechius; cum antea esset *optima*, manifesto vitio, quod nullus MSS. agnoscit. SCRIV. *Opima.* Sic omnes MSS. & *Optima* nusquam occurrit. Sunt autem *opima* spolia, quae dux occiso hostium duci sua manu detraxit; quorum tria a Ducibus suis relata vidit Respublica. Prima retulit Jovi Feretrio Romulus de Acronē Caeninensium Rege. Secunda Cornelius Cossus de Larre Tolumnio Vejentum Rege. Tertia, de quibus hic agitur, Claudius Marcellus de Viridomaro Gallorum Rege. TENN. *Optima* tamen est in Vaticano perverte.

¹³ L. Paulus] L. AEmilius Paulus fuit pater L. AEmilii Pauli Macedonici, dissuaserat commissionem proelii. TENN. Praenomen non agnoscunt Medicei, Leid. sec. & Edd. primae. Mox inclinauerat Leid. sec. declinauerat Medie. sec. & compressus Medic. pr.

¹⁴ Vel majore] Nullam empha-

fin hoc loco illud vel habet, nisi notet saltem, ut puto. Vide ad l. 11. 3. 16. *Si non infestarent, vel certe saigarent.* Clare etiam apud Curtium pro saltem ponitur l. vi. 10. 12. *Vel iudicium tuum serva.* Majori Cantabrig.

¹⁵ Quod] MSS. tres, & Edd. primae quia.

¹⁶ De Rep.] Omnes MSS. *Desperasset Romp.* elegantius. Cicero Attico. *Breviloquentem jam me tempus ipsum facit: pacem enim desperavi.* Sic cogitare *remp.* Seneca contrav. 35. *Nemo for Remp. cogitat; nihil non licet pro Rep. facere.* Cicero iv. fam. 4. *Qui fortasse arbitraretur, me hanc remp. non putare.* TENN. Livius l. xxii. in fine *Ut consuli ex tanta clade, cuius ipse causa maxima fuisset, redempti, & obviam itum frequenter ab omnibus ordinibus sit, & gratiae actae, quod de Republica non desperasset.* Nihilominus omnes MSS. constanter *republicam.* u. & Edd. Rom. Bon. Paris. Wech. quod non recipere, supersticiosum duxi, praesertim probante summo Gronovio ad Plinium l. xxii. c. 24. *Ulcora desperantia cicatricem.* Lentulus ad Ciceron. l. xii. Ep. 14. *Nos & rempublicam desperaverint.* Desperare rem Cicero saepius l. ii. Ep. 16. l. iii. Ep. 13. & alibi. Sueton. in Caes. c.

aviditate, sed Reipublicae amore, se superfuisset reliquo aetatis suae tempore adprobavit, ¹⁸ Nam & barbam capillumque ¹⁹ submisit, & postea numquam recubans cibum cepit; ²⁰ honoribus quoque, quum ei deferrentur a populo, renuntiavit, dicens, felicioribus Magistratibus Reipublicae opus esse.

VII.

a Vulgo HONORIBUSQUE.

20. *Desperans consilii eventum.* Curt. l. v. c. 5. 17. *Desperare misericordiam.* & ita alii.

17 *Non autem*] Medic. sec. neque a. pro aetatis Petrensi vitae.

18 *Nam*] MSS. quidam itud nam non habent, & mox legunt honoribus quoque SCRIV. quoniam nam carent Voff & 2. Hill. & Scriveriani. TENN. Ex meis etiam nam non agnoscunt Medicei, Leidenienses, & Palat sed Petrensi. dum & capillum Medicei, & Ed. Rom. dein recumbens Leid. pr. & Edd. Italicae.

19 *Submisit*] Sic MSS. quae vox male damnatur ab amico; neque enim injuria fiet Frontino ac bonis auctoribus, si retineatur. Sic optimi utuntur. Plinius lib. vii. epist. 27. *Quia rei moris est submittere capillum, recisas meorum capillos depulsi, quod imminerebat, periculis signum fuisse.* Seneca pater contr. 27 *Graeci coeperunt in theatro postulare, ut Sabinus maximum magistratum gereret. Mos autem barbam capillumque magistratus Crotensum submittere. Surrexit Sabinus, & silentium manu fecit, deinde ait. Hunc ego magistratum Remae bis gessi. Sic & immittere. Pedo ad Liviam.*

At comitum squalent immissis ora capillis.

Virgil. 111. AEn. 593.

Dira illuvies immissaque barba.

Promitto ejusdem monetae est, sed non probioris; neque hic in

nullis MSS. apparet. Pedo ad Liviam.

Vidimus attanitum fraterna morte Neranem,

Pallida promissa flere per ora coma.

Nepos Datame c. 3. *Es niger & capillo longo barbaque erat promissa.* Itali, & Siculi in luctu crines nutriebant. Lycophron de Siculis.

Κεῖτ' ὁ δ' ἄκρ' ὅτ' αὐτὰ καλὰ
λυνεῖ φόβῳ

Μνήμην παλαιῶν τημελῶσ' ὁ
δορμῆταιν.

Inrensa per tergum fluit capitis coma,

Doloris antiqui memoriam refricans.

Graeci tondiebant. Euripides Alcestide 512.

Τὶ χεῖμα κρεῖτ' τῇδε πειδί-
μῳ κρίπεις;

vs. 828. Cum Admeti uxorem mortuam tandem intelligeret Hercules, respondit:

Αἰὲν ἡδ' ὁμῶς μὲν ὄμμι' ἰδὼν
δακρυρροῦν

Κεῖτ' ἂν τε, καὶ πρόσωπον.

TENN. Keuchenius e quibusdam editis, quales ego nullos vidi, volebat promittere, sed immittere, promittere, submittere promiscue hac in re usurpatur. Exempla ubivis obvia.

o *Honoribusque*] 2. Reg. Scriv. & 3. Hill. *Honoribus quoque.* TENN. Quoque rescripti ex tribus Cantabrig. Gudiano, & Leid. utroque.

EF 5 quae

VII. Sempronius Tuditanus, & ²¹ C. Octavius Tribuni ^a militum, omnibus fufis ad Cannas, quum in minoribus castris ²² circumfederentur, suaserunt commilitonibus, ²³ stringerent ^b gladios, ²⁴ & per hostium praefidia erumperent secum; ²⁵ id sibi animi esse, etiamsi nemini ad erumpendum audacia fuisset, ²⁶ adfirmantes. De cun-

^a Vulgo TRIBUNUS. ^b Vulgo UT ST.

quos Medic. pr. honores Medicei, & Leid. sec.

²¹ C. Octavius Tribunus militum] 2. Reg. Voss. 2. Hill. Tribuni militum TENN. In Palatino, & Hillensb. Cn. vel Gn. Leid. sec. M. In tribus MSS. & Edd. Italicis praenomen deest. Tribuni agnoscunt Medicei, Leidenses, Palatin. alique cum Edd. Veteribus. quare ita legit quoque Ruben. l. 11. Elect. c. 32. vel potius, quia ignotus est ille Octavius, Tuditanus e legione octava Tribunus. Et certe Sempronii solius mentionem facit Livius l. xxii. c. 50. Appian. de B. Annib. p. m. 568, qui haec acta in majoribus castris & 10. millia evasisse refert. & paullo post in nonnullis MSS. est adfirmans. Attamen suaserunt, retinent constanter omnes, nemo suavit. Mihi non videtur ablegandus Octavius, sed scribendum ejus praenomen Cn., ut fuerit idem, qui A. DCLI. fuit Quaestor, & dein Praetor, pater Cn. Octavii, qui navalem de rege Perse triumphum egit. Cannensis clades accidit A. DXXXVII. de eo consule Pigh. Ann. T. 11. P. 179. & Glandorp. in Onomast.

²² Circumfederentur] 1. Reg. Voss. 2. Hill. circumfiderentur TENN. Et tres mei cum Edd. prioribus. Clarissimo Wasse placet e 2. Cantabrig. circumobsiderentur, ut Edd. Vett. Plin. l. viii. 33. circum aspiciere l. 11. 168. circum obruere. Tacit. l. iv. 62. circum adstante, & similia. a librariis certe id

non profectum videtur. castris in Ed. Par. deest. commilitibus Gudian.

²³ Ut stringerent] Tò ut non agnoscunt 2. Reg. 2 Hill. & Voss. commodè abest, ut saepe monui. TENN. Recte delent etiam Gudian. & duo Cantabrig. & Palatin. qui stringere habet. Notarum hoc saepius supra.

²⁴ Et per.] Sic lego. vulgo ut Scriv. Cur. post. ut perperam erat in Edd. Modii, Stew. & dein Ed. Vesal. Ad Modianae Ed. oram Lipseus jam reposuerat &.

²⁵ Id sibi esse animi] 2 Reg. 2 Hill. Voss. 1. f. animi esse. Terentius Eun. 5. 6. 14. Nam quid illi credis animi tum fuisse, ubi vestem vidit illam esse cum indutum pater? Caesar l. vii. Bell. Gall. c. 77. Quid hominum militibus LXXX uno loco interfecis propinquis consanguineisque nostris, animi fore existimatis? Lucan. l. 10. v. 68.

Hoc animi nox illa dedit, quae prima cubili

Miscuit incestam ducibus Ptolemaida nostris.

Ovid. v. Metam. fab. 10.

Quid mihi tunc animi miserae fuit?

Libr. xiv. fab. 6.

Quid mihi tunc animi? nisi quod timor abstulit omnem

sensum animumque TENN. Animi esse MSS. fere omnes. dein cisi Petrens. fuisset a Gudiano abest.

²⁶ Affirmantes] Tò affirmantes vul-

cunctantibus ²⁷ XII omnino ²⁸ equitibus, L. ²⁹ peditibus, qui comitari ²⁹ sustinuerant, repertis, incolumes Canusium pervenerunt.

VIII. ³⁰ T. ⁶ Fonteius Crassus, in Hispania, cum tribus millibus hominum praedatum profectus, locoque iniquo circumventus ab Hasdrubale, ad ³¹ primos tantum ordines relato consilio, incipiente nocte, quo tempore minime expectabatur, per stationes hostium erupit.

IX. P. Decius Tribunus militum, bello Samnitico, ³² Cornelio Cossio Consuli, iniquis locis deprehenso ab hostibus, suavit, ut ad occupandum collem, qui in propinquo erat, modicam

^a Vulgo vul r. ^b Vulgo C. F.

vulgo ignoratum hic ex fide membranarum a me repositum est. SCRIV. Deerat tantum operatum, credo, vitio in Editione Stew. nam in Bonom. & ~~Medic.~~ jam recte affirmantes. In Romana, & Wechel. ac Medic. pr. affirmans.

²⁷ Duodecim] Livius. ad sexcentos evaserunt, atque inde protinus, alio magno agmine adjuncto, Canusium incolumes pervenero. Lege equites vel pedites reperti. SCRIV. enr. post.

²⁸ Equitibus vel peditibus] Gujerus putat haec verba Glossema, ut statim repertis, Commentator ~~to~~ duodecim subiectum a librariis. lege ex Voss. 2 Hill. 1 Reg. XII. omnino equitibus, L. peditibus. cui lectioni etiam subscribit Celeberrimus Graevius. TENN. Rubenius Livio pro XII. reponit DC. quam conjecturam pro sua venditavit Keuchenius. Locus sine dubio vitiosus. Petrens. de cunctantibus reliquis &c. omisso ~~to~~ repertis, vel peditibus Leid. pr. vel peditibus abest a Mediceo pr. equitibus, L. peditibus etiam Palatin. & Leid. sec. c. quinquaginta p. ut

non sexcenti homines, sed sexaginta duo fuerint, & ipse Livius hic sit corruptus, vel ab eo dissenserit noster. Certe id non dubitavi e MSS. cum Graevio & Vossio recipere, quamvis, si MSS. addicerent, nominativum praeferebam.

²⁹ Sustinuerant] Voss. 2 Hill. 2 Reg. Sustinerent. TENN. Sustinerent Petrens. Palat. Gudian.

³⁰ C. Fonteius] Hoc & duo sequentia exempla iisdem fere verbis recensuit auctor l. i. c. 5. quare eo alegandus est lector, ne his eadem repetantur. Deest praenomen in Leid. sec. Cecilius Medic. pr. Erat autem T. Fonteius legatus in Hispania.

³¹ Primos ordines] Sic lege, ut l. i. c. 5. ubi eadem exempla iisdem verbis narrantur. 2 Reg. 1 Hill. Primos homines. nesciebant librarii primos ordines esse τῶς πρώτης τάξεως. Quint. declam. 3. Enimvero auctorem habet. Hoc primi ordines iubent. TENN. Homines Gudian. dein notum Cantabr. text. antique. Hostium in Leid. sec. deest.

³² Cornelio Cossio] 4 Reg. Voss. 3 Hill.

eam manum mitteret, seque ducem iis, qui mittebantur, obtulit. Avocatus in ³³ diversum ^a hostis ³⁴ emisit Consulem, Decium autem cinxit, obseditque. ³⁵ Illas quoque angustias, nocte eruptione facta, quum eluctatus esset Decius, incolumis cum militibus Consuli accessit.

X. Idem fecit sub Atilio Calatino Cos. ³⁶ is, cujus varie ³⁷ traduntur nomina ^b. Alii ³⁸ Laberium, nonnulli ³⁹ Q. Caeditium, ⁴⁰ plurimi Calpurnium Flammam vocitatum scripserunt. Hic quum demissum in eam vallem videret exercitum, ejus latera, ⁴¹ omniaque ^c superiora hostis infende-

^a Vulgo DIVERSA. ^b Vulgo TRADITUR NOMEN. ^c Vulgo OMNIA.

³³ Hill. carent *τῶ* *Coffo* TENN. Item Palat. Vatic. Medicei, Leid. pr. & Edd. primae, ac Wech. *Coffo* cos. utrumque deest in Leid. sec. nonnulli *consule. comprehenso* Petrenf.

³³ *In diversa*] ⁴ Reg. Voss. 2 Hill. *diversum* TENN. *Diversum* etiam Palat. uterque Leidd. Cantabr. sec. Gudian. Medicei, Vaticanus. ut supra rescribendum esse docui. *diversi* Ed. Rom. paulo ante *obtinnit* Vatican. & multi prave *advocatus*.

³⁴ *Emisit*] *Alia demisit* SCRIV. v. supra.

³⁵ *Illas quoque angustias*] Petrenf. simpliciter ille nocte angustias eluctatus. *facta* deest in Vaticano, Medic. pr. & Edd. primis. *eruptio* Medic. sec. *eruptionem* Edd. Italicae. *evasus* esset mox Leid. pr. Nondum poenitet conjecturae, quam supra proposui.

³⁶ *Is*] Abest a duobus Leidd. Gudiano, & Edd. Rom. ac Bon.

³⁷ *Traditur nomen*] Sic supra. Hic vero MSS. mei omnes, & Edd. Rom. Bon. Par. Wech. *traduntur nomina*; quod reposui idcirco.

³⁸ *Laberium.*] MSS. *Briacum*,

Briarchum, Briachum, Dearum, Berarum, Verarum. Sed *Laberium* servant Vatican. Gudian. & duo Cantabrig. cum Edd. Bonon. & Paris.

Q. Caeditium] Praenomen abest MSS. decem, & Edd. primis. *Cedippum, Cedicum, Cepidum, Cedium* MSS. Sed *Caeditium* Vaticanus & Palatin. *Q. Caeditium* rectius Gudian. & duo Cantabr.

⁴⁰ *Plurimi*] *Complurimi* Leid. sec. & Medic. sec. *Quamplurimi* Edd. Rom. Bonon. Paris. Wech. & MS. Vatican. *Flammam* abest a Bonon. *fama* Medic. pr. & Ed. Rom.

⁴¹ *Omnia superiora*] Tres Reg. Voss. 2 Hill. *Omniaque superiora* TENN. Edd. *Vereres Omnia latera, quae erant superiora; Omnia latera* etiam MSS. sex, vel plures. *quae s. erant* Medicei, Vaticanus, & Leid. sec. *quae vel quae* addunt omnes praeter duos Cantabrig. Quare omnino lego *cujus latera, omniaque superiora* tam hic, quam supra. Vallis latera, & omnia editiora loca circa eam vallem occupaverat Gell. L. III. C. 7. *Poenus colles locosque idoneos prior occupat.*

derat, depoposcit, & accepit ab Consule ⁴² trecentos milites; quos hortatus, ut virtute suâ exercitum servarent, in mediam vallem ⁴³ decurrit⁴. Ad obprimendos eos undique descendit hostis, longoque & aspero proelio retentus, occasionem Consuli ad extrahendum exercitum dedit.

XI. ⁴⁴ C. Caesar adversus Germanos & regem Ariovistum pugnaturus, ⁴⁵ confusis suorum animis, pro concione dixit, nullius se eo die operâ, nisi decimae legionis, usurum: quo ⁴⁶ adsecutus est, ut ⁴⁷ & decimani, tamquam praecipuae fortitudinis testimonio, ⁴⁸ concitarentur, & caeteri pudore, ne penes alios gloria virtutis esset.

XII. Lacedaemonius quidam nobilis, Philippo denuntiante, multa ^b se ⁴⁹ prohibiturum, nisi civi-

^a Vulgo DECURRIT. ^b Vulgo MULTIS.

⁴² Trecentos] Medic. sec. eccc. statim idem hortatus, in virtute. vide supra.

⁴³ Decurrit] 1 Reg. 2 Hill. Voss. decucurrit. TERN. & multi mei cum Ed. Paris. recte, ut supra. Et priore loco additur. Statim detentus Cantabr. tert. Consuli etiam Medicei.

⁴⁴ C. Caesar.] Et hoc exemplum habuimus L. 1. C. xi. §. 3. praenomen hic exsulat a 3 MSS. & Edd. primis.

⁴⁵ Confusis suorum animis.] 3 Reg. 2 Hill. Voss. confusser animis. TERN. Inepte. Ita tamen exhibent meorum etiam septem, & Edd. Rom. Bon. Par. Wech. c. eorum a. Ed. Modii, & Stew. Recte supra. statim illo d. Leid sec.

⁴⁶ Affecutus] Alias 'consecutus. SCRIV. Conf. supra & hic Leid. sec. Sed vide ad l. 11. c. 9. §. 1. Ex eo adsecutus, ut &c.

⁴⁷ Et decimani.] Et non agnoscunt Voss. & Medic. sec. dec-

mani Edd. VV. cum Vaticano.

⁴⁸ Concitarentur] Alias cogentur. Auctor ipse l. 1. c. 11. Exemp. 1. SCRIV.

⁴⁹ Prohibiturum] Voss. ad marg. & 1 Reg. offensurum, cui ultimo opponitur ad marginem prohibiturum. TERN. Adscripsit libri sui margini Scriveritis. Quid est multis prohibere? an jus civitatis? Vitiiosa haec sunt sine dubio, sed medicina facilis, nam in Petrensi Cod. legitur *multa* i. e. multum, non multis verbis. ut ex responso patet, sed rebus, notante ad libri sui oram Cl. Wasseo. Quo sensu multis retineri possit, prohibere enim sexcenties jungitur ablativo rei, ut notum. Hic tamen durius foret, obscuriusque, quare *multa* praetuli, quod clarius est. Referunt huc viri docti exemplum Valerii Maximi lib. vi. cap. xv. §. 4. *Illa vero qua legati Lacedaemoniorum apud patrem ejus (Alexandri) miseram fortitudinis suae conditionem testa-*

civitas s^o sibi traderetur; Num, inquit, & pro patria mori nos prohibebit?

XIII. Leonidas Lacedaemonius; quum dicerentur Persae sagittarum multitudine s¹ nubes esse facturi, fertur dixisse; Melius in umbrâ s² propugnabimus⁴.

XIV.

a Ed. TENN. PUGNABIMUS.

si sunt gloriofior, quam optabilior. Intolerabilibus enim oneribus civitatem eorum implicanti. si quid morte gravius imperare perseveraret, mortem se praelaturos, responderunt. Verum haec deinceps acciderunt, & rectius ad Antipatrum refert Plutarchus post locum mox citandum, cum ille obsides peteret. Hoc vero refero ad tempus, quo Lacedaemona sibi tradi voluit Philippus, negantibusque Lacedaemoniis minatus sit, se ita eos inclusurum, & tam multa iis prohibiturum, & vetiturum, ut necesse haberent se illi tradere. Prohibiturum enim omnino hic retinendum esse clarissime patet ex responso prohibebit. Idem ergo intelligitur, quod refert Plutarchus in Apophr. Lacon. p. 235. Ed. Par. Φίλιππος ὅτι κρίβαντες εἰς τὴν Λακωνικὴν, καὶ ἰδόντες πάντας ἀπολειδομένους, εἰπεύοντες τινα τῶν Σπαρτιατῶν, τί νῦν ποιήσετε, ὦ Λακωνες; τί γὰρ (ἴφην) ἄλλο, ἢ ἀνδρείως ἀποθανέμεθα, μόνοι γὰρ ἡμεῖς Ἕλληνας ἐλευθεροῦν εἶναι καὶ μὴ ὑπακούειν ἄλλοις ἐμάδομεν. Forsan voluit Philippus minari iis, se prohibiturum eos *com- meatu* vel *victu*, ceterisque rebus ad sustinendam vitam necessariis.

s^o Sibi] Deest in Medic. pr. Dein non pro num MSS. 6 & Ed. Paris. pro deest in Edd. Italicis.

s¹ Nubes] Tantam telorum multitudinem emissuri, ut Sol

obnubilaretur. Claudianus 2 Rufin. v. 122.

Hand aliter Xerxes toto simul orbe secutus

Narratur rapuisse vagos exercitus annus,

Et telis umbrasse diem.

Seneca l. vi. benef. c. 31. *Vix patere Coelum satis ad emittenda omni manu tela.* Frequens haec hyperbole. Macrobius i. Saturn. 17. *Eoque tempore nubes sagittarum in adversos visa ferri, & hostem sugavit, & victores Romanos ad spectacula Dei sospitalis reduxit.* Lucanus l. vii. v. 519.

Ferro subtexitur aether, Noxque super campos telis conferta pendet.

Silius l. 15.

Tum vero effunditur ingens

Telorum vis, & densa Sol vincitur umbra. TENN.

s² Pugnabimus.] Sic MSS. quatuor; quomodo tacitus reposuit Tennulius: quum antea ederetur *propugnabimus*, quod Scriveriani, ceterique mei rectius servant. Bene autem dixit *propugnabimus*; quia praesidio Thermopylarum erant praepositi: qua in re *propugnare* proprium est, quod multis ostendit J. F. Gronov. Observ. l. iv. C. 19. quibus innumerâ addi possent alia. Ceterum ex hoc loco patet, vocem *melius* in Valerio Maximo non delendam esse, ut Cl. existimabat Perizonius l. iii. c. 7. in f. *Spartianus*, referente quodam sagittis Persarum solem obscurari solere; Bene

XIV. ⁵³ L. AELIUS ^a Praetor Urbanus, quum
ei ⁵⁴ jus dicenti picus in capite infedisset, & haru-
spices respondissent, dimissâ ave, hostium victo-
riam fore; necatâ, populum Romanum superio-
rem, ⁵⁵ at L. AELIUM ^b cum familiâ periturum,
⁵⁶ avem occidit^c, nec dare poenam dubitavit.
No-

^a Vulgo CAELIUS. ^b Vulgo AC CAELIUM. ^c Vulgo AVEM OC-
CIDIT: QUA OCCISA, NOSTRO EXERCITU.

narras, inquit; In umbra enim
melius proeliabimur. Nisi quis
mallet hic ita distinguere. Me-
lius. In umbra pugnabimus. pro
tanto hoc melius est, ut fere apud
Plutarch. in Lacon. Apophth. p.
225. Οὐκ ἔν, ἴφῃ, χέλειν, εἰ
ὑπὸ σκιάῳ αὐτοῖς μάχεσθαι.
Melius & tanto melius in formu-
lis de eo, quod optime opportu-
num est. Suidas in Leonida hoc
respondum ita effert. Θάρρῳ μὲν,
ἴφῃ, ἐπὶ ὑπὸ σκιάῳ μάχεσθαι.
Supra esse exulat a Leid.
sec.

⁵³ Caelius] Keuchenius monuit
in Paris. Ed. esse L. Elius, id-
que ineptum esse pronunciat, ve-
re ideo a Cel. Perizonio repre-
hensus, ut corrector ignarus re-
rum & historiarum: nam nihil
verius est lectione ea L. Aelius,
ut idem abunde post Pighium;
quem laudat T. II. Ann. p. 140.,
ex Valerio Maximo l. v. c. vi.
§. 4. Plinio L. x. C. 18. e Var-
rone, probat; atque ita habet
MS. Pighii, & diserte uterque
Mediceus Lelius. i. e. L. Aelius.
Adeoque pro Caelio & Caeliis ubi-
que rescripsi L. AELIUS & AE-
LIUS. Quod autem alii non AE-
LIUM, sed LAELIUM fuisse dixerint,
aliunde non ortum est, nisi ex
pravo intellectu scripturae libra-
riorum, pro L. AELIUS scribentium
LAELIUS, ut vere ibidem docent
Pighius, & Cel. Perizonius, A-
himadv. scilicet Historicis p. 445.
&c. In Ed. mea Paris. C. Elius,

⁵⁴ Jus dicenti] Voss. 3 Hill. 1
Reg. carent τὸ jus: quod vide-
tur haud falso abesse, & Caelius
habuisse orationem ad milites.
Agitur enim de auspiciis victo-
riae, & Caelio in acie occubi-
turo. T E N N. Atqui diserte Va-
lerius Max. AELIO praetori jus di-
centi. Plin. L. x. C. 18. In capi-
te praetoris urbani AELII (sic
Hard. antea L.) Tuberonis, in
foro jura pro tribunali reddentis;
Varro apud Nonium C. XII. No-
3. AELIUS Pactus (sic bene Peri-
zon., & ex eo non nominato
Harduinus) cum esset praetor ur-
banus, & sedens in sella curuli jus
diceret populo, picus Martins &c.
Male ergo abest τὸ jus etiam a
Gudian. & Ed. Paris. ejus dicen-
tis Leid. pr.

⁵⁵ Ac Caelium cum familia peri-
tuum.] Desunt haec in Vatica-
no, Mediceo pr. & Edd. Rom.
ac Bonon. male. Rectius omni-
no pro ac Petrens. Palatin. Voss-
ian. & Leid. prim. habent at,
& Medic. secund. Lelium autem.
Pigh. MS. AELIUM. Rescripsi
itaque, ni fallor, verissime ac
L. AELIUM.

⁵⁶ Avem occidit: qua occisa, n.]
MS. non dubitavit dare pecuniam:
Quid sit? non dubitavit dare pi-
cum neci. SCRIV. Vel non dubita-
vit occidere picum. Vel non dubi-
tavit avem perimere. Post con-
sultis Annalibus Pighii intellexi
in MS. Suisi esse non dubitavit
avem necare: nostro ergo c. IDEM.
Car.

Nostro ergo ⁵⁷ exercitu vincente, ipse cum ⁵⁸ quatuordecim ⁵⁹ AElis ex eadem familiâ in procilio est occisus. Hunc quidam non ⁶⁰ AElum, sed Laelium fuisse, & Laelios, non AElios periisse credunt.

XV. ⁶¹ P. Decius primo pater, postea filius ⁶² in Magistratu se pro Republica devoverunt, ad-

a Vulgo CAELIUS & dein CAELIUM & CAELIOS.

Cur. post. 3 Reg. Voss. 3 Hill. Scriv. Rom. Non dubitavit dare pecuniam (Voss. ad pugnam) qua nostro. Hinc Scrivérius conjecit. non dubitavit dare picum neci. Beatus Gronovius N. d. av. imperime-re. TENN. Praeter Palatinum, quo Scrivérius usus est, etiam Gudian. duo Leidenses, Cantabr. Bib. Publ. & Ed. Paris. Non dubitavit dare pecuniam, qua n. Unde ipse olim conjeceram dare pico necem. Vide ad Lucan. L. vi. 169. Petrensis habet plane, ut Susii codex, non dubitavit avem necare. exercitu ergo nos. ut etiam conjecerat Gronovius, vel dare neci avem. Occisa deest in Gudiano. quam occisam Medic. pr. qui codices cum Cantabr. tert. servant avem occidit. Omnia avem occidit, qua occisa deunt in Varicano. Singularis autem plane est Medicus sec. in quo avem occidit: nec dare penam dubitavit qua occisa ex. Quare jam bene perpensis variis hisce lectionibus, & ex tribus diversis optima electa, non dubitavi rescribere, si non vere, eleganter saltem & vero proxime, atque ipsa MSSorum verba avem occidit, nec dare poenam dubitavit. nostro ergo ex. Dare poenam sc. Marti, cujus avem picum occiderat, adeoque Deum ipsum laeserat, cujus poenae exempla similia in fabulis sunt non pauca. In Martis tutela picum esse praeter Varronis locum docent & alii. Consule viros doctos ad Ovid. Fast. 111, 37.

Martia picus avis:

& Socerum meum ad Valerium, qui egregie pro morsu suo ibi conjicit Marti suo. Fortan posset rescribi quoque dare pico poenam qua sc. poena vel quare. Tu elige, lector.

⁵⁷ *Exercitus vincente*] Falsissimum. nam perire in clade Cannensi. Mens haruspicum erat rem Romanam successu temporis, bellicue exitu fore superiorem, ut ibidem recte advertit Cl. Perizonius.

⁵⁸ *Quatuordecim*] Valer. Max. L. v. C. 6. non xiv. sed xvii. Numeri fortasse corrupti. Totidem enim apices sunt. Scriv. Cur. post. Valerius alibi *sexdecim AElis* uno tempore fuisse dicit. L. iv. 4. 8. In Gudiano hic xiii.

⁵⁹ *Caeliis*] *Leliss* Medic. pr. vere MS Susii *AElis*, ut statim *AElum*, & *AElis*. pro non Leid. pr. & Hillensb. numquam, quidem creditur Leid sec

⁶⁰ *Caelium* *sed Laelium*] 3 Reg. Voss. *Concelium* *sed Laedrum*. 2 Hill. *Landsum* TENN. *Latsum* & *Ladios*, Gud. & Hillensb.

⁶¹ *P. Decius*] Elegantius e conjectura Gronovius *P. Decia*.

⁶² *In Magistratu*] Leidenses, Hillensberg. Medic. sec. & Ed. Paris *in magistratu*. Adhaesit s a seq. vocula *se*. *In magistratu* esse optimi quivis dicunt. Liv 1. 59. Nepos Chab. 4. & passim. *Adversis* prave pro *admissis* Medic. sec.

admissisque in hostem equis, ⁶³ adepti mortem, victoriam a patriae contulerunt.

XVI. ⁶⁴ P. Crassus, quum bellum adversus Aristonicum in Asia gerens inter ⁶⁵ Elaeam & Myrinam in hostium copias incidisset, vivusque

⁶⁶ ab-

a Vulgo AD. VICT. b Vulgo AEELIAM.

⁶³ *Adepti victoriam patriae contulerunt*] Nihil hic monent viri docti; cum tamen huiusmodi esse orationem, & excidisse vocem quivis attentius locum considerans animadvertet. Inconcinne enim *Victoriam* referri deberet ad utrumque verbum. Viderat id tamen Lipsius, nam ad oram libri sui adscripsit pro *adepti* scribendum sibi placere *interempti*. Sed quid multa? Codices Medicei legunt *adepti Romani*, vel sic a. *Romani*. Corrupte. Latet tamen in iis vera lectio, quam servarunt nobis Leidensis sec. & Petrensis, *adepti mortem vict. p. contulerunt*. Ideo enim, quod caesi sunt Decii, Romani victoriam, pretium devoti ipsorum sanguinis acceperunt. Consule omnino Livium l. viii. c. 9. & l. x. c. 28. Valerius Maximus l. v. c. 6. §. 5. de patre. *Concitato equo, in medium hostium agmen, patriae salutem, sibi mortem petens intravit &c.* Ex cuius vulneribus, & sanguine insperata victoria emerfit. & de filio Ex. seq. *Mors fecit, ut Romana civitas vinceret. Adipisci autem mortem dicitur, ut dare, accipere mortem, quasi munus.* De qua locutione latius egi ad Lucan. l. vi. 169.

An plus, quam mortem, virtus daret.

Sumere mortem pro sibi consciscere apud Tacitum saepius.

⁶⁴ *P. Crassus*] Deest praenomen in Medic. sec. *Fulvius* prim. *Lucius* Edd. Italicae: prave. *Ariston* Leid. sec. an *Aristonicon*?

⁶⁵ *AEliam*] Lege cum doctissimo Ortwinio *Eleam*. Mela l.

c. 18. Graecis Ε'λεῖα. Hinc Zeno Eleates. Valer. Max. l. iii. c. 3. n. 2. & *Seῖτα Eleatica*. Vossius de Se-
tis Philosophorum. TENN. MSS. *Eliam*. Lege omnino *Eleam*, Ε'λαίαν, ut recte Gronovius, & I. Vossius ad codicis sui oram correxerunt. Errat vehementer Tennulius, qui hanc Aeolidis urbem confundit cum Elea Lucaniae in Italia urbe; ubi natus est Zeno, ut clare docuit Socer meus contra Vossium ad Valer. Max. l. iii. c. 3. Ext. 2. Stephanum si consulissent viri docti, in eum errorem non incidissent. Scribit enim ille Ε'λαίαν πόλιν τῆς Ἀσίας Ἀιολικῇ Περγαμηνῶν ἐπὶ τῇ ἡ Κιθωνίῃ ἀνομάζεται Μενεδαίω πτόμα. Ἰσὶ δ' ἐτέρῃ Ἰταλίας ἀπὸ τῆς ἐψιλῷ Ε'λεῖα. ἐξ ἧς Ε'λαιῶται τῆς δ' ὁδοῦ τῆς Ε'λαίται; ubi vide notas, & Pintian. ad Melan. l. i. C. 18. Cellar. Geograph. l. iii. C. 3. p. 38. Passim verò apud quosdam huius urbis nomen corrupte per simplex e scribitur. Sic apud Valer. Maximum in hac ipsa historia Lib. iii. C. 2. §. 2. ubi in alterius quoque urbis nomine mendum est. P. enim Crassus cum Aristonico bellum in Asia gerens, a Thracibus, quorum in magnum numerum in praesidio habebat, inter Eleam & Smyrnā exceptus &c. Scribe ex nostro *Eleam & Myrinam*. Longe enim hinc remota in Ionia est Smyrna. Finitimae sunt Myrina & Elea, Aeolidis utraque. Ad Strabonem, (qui tamen ad Leu-

⁶⁶abduceretur^a, execratus in Consule Romano captivitatem, virgâ, quâ ad equum erat uisus, ⁶⁷Thraci, a quo tenebatur, oculum eruit, atque ab eo, per dolorem ⁶⁸concito^b, transverberatus, dedecus servitutis, ut voluerat, effugit.

XVII. ⁶⁹M. Cato Censorii filius in acie, decidente equo, prolapsus, quum ⁷⁰se recollegisset,

^a Vulgo ADDUC. ^b Vulgo CONCITATO.

cas, oppidulum inter Smyrnam, & Phocaeam situm, in pugna occisum esse Crassum, procul a vero narrat L. XIV. p. 646. Ed. Par. ubi eum quoque male vocat Consulem) Ptolemacum, Melam, aliosque.

⁶⁶ Adduceretur.] Sic perperam Keuchenii, & Tennulii Edd. ac MSS. nonnulli pro abduceretur, quod est in ceteris, ut debet. Captivi abducuntur, non add. v. ad L. I. II. 6. ubi eodem modo depravatus erat auctor. dein & vivus Medic. unde Edd. Italicae fecerunt & invitas. Quod facile credo, at non ita scripsit auctor.

⁶⁷ Thraci] Voss. 3 Reg. Tragis. 3 Hill. 1 Reg. Thraxis. TENN. MSS. sex mei Thraxis vel Thraxis praecedente tñ oculum. Sed vulgatum elegantius. De hoc Davivo vide, quae congesti ad Lucan. I. I. 193. V. 481. VII. 319. §37. & alibi.

⁶⁸ Concitato] Medic. sec. concitatus. Ed. Rom. citato. Petrensis Cod. concito. Optime, probante etiam Cl. Wasseo. concitus tam secundae, quam quartae conjugationis, eleganter pro irritato, commoto ponitur. Hinc saepe concitus ira, concitus ad iram, & alia. adi rursus Lucan. I. IV. 688. de confusione vocum concitare & concire vide ad L. I. §. 10. §. 3.

⁶⁹ M. Cato.] Praenomen in Leid. sec. deest. Distinxi autem, ut iussit socer ad Valerii Maxim.

l. III. 2. 16. in acie, decidente equo, prolapsus. Inepte vulgo in acie decidente, equo prolapsus. De hac historia consule etiam Plutarch. in Paulo p. 266.

⁷⁰ Se recollegisset] MSS. quidam cum animadvertisset gladium, reliquis omissis. SCRIV. Tantane homines esse dementiae, ut glossema putent, quae genuina sunt! Scriverius haec verba non invenit in suis MSS. ergo subiecta creduntur imperito. Verum ego haec in decem MSS. inveni. Colligere vel recolligere est lapsam reponere, erigere. Hic Cato prolapsus erexit se, corpore collecto, ut ait Iustinus] XXXIII. C. 2. Eandem historiam referens LXXIII. C. 4. Parvulum recolligit. Verum hic verte, ad se rediisset a perturbatione. Cicero IV. Tusc. Quia est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursus in suum locum congerere? lib. V. fam. ep. 18. Pro amore nostro rogo atque oro, te colligas, virumque praebas. TENN. Vapulat hic a Tennulio Keuchenius. In Edd. Italicis concipitur, ut e MSS. suis praebet Scriverius. Ceterum mei quoque omnes cum vulgatis recte conspirant. Colligere se hoc sentio pro ad se redire saepissime Cicero. Adi modo Manutium ad epist. 9. I. 1. Fam. Collegi ipse me. Recolligere non raro Plinius. Immo Ovidius I. IX. Metam. 744. Quin animum firmas, si quis ipsa recolligis, Iphi. Seneca in Octav. v. 754. Recollige animum.

set, animadvertissetque, gladium⁷¹ excidisse vaginâ, veritus ignominiam⁷², rediit in hostem; ⁷³ exceptisque^a aliquot vulneribus recuperato demum gladio, reversus est ad suos.

XVIII. ⁷⁴ Petilini, a Poenis obsessi, parentes & liberos propter inopiam eiecerunt; ipsi coriis madefactis, & igne ficcatis, foliisque arborum & omni animalium genere vitam trahentes, ⁷⁵ undecim menses obsidionem toleraverunt.

XIX. Hispani⁷⁶ Arabricenses omnia eadem passi sunt, nec oppidum Hirtulejo tradiderunt.

XX.

^a Vulgo ex coque.

⁷¹ *Excidisse vagina*] Ed. Rom. *exisse*. *Vaginae* Palatin. Cantabr. B. Pub. Leid. pr. Medic. sec. Vossian. Hillensb. quod exquisitius videtur, quam ut librarii de eo somnare potuerint. *Excidit ferrum hastae* Ovidio Metam. l. xtr. 105. quamvis ibi de hasta ceciderit, non e hasta, nec in ea fuerit, sed super ea ferrum, cum hic gladius fuerit in vagina. At qui tamen *excidere* cum Dativo saepe occurrit figuratum de re, quam obliviscimur; & quae cadit quasi ex animo. *Excidit mihi* hoc sensu crebro invenias. Quare non est, quod *vaginae* damnum, nec vulgatae lectioni omnino praeferam.

⁷² *Rediit*] *Redit* Gudian. statim aliquibus Mediceis. & deinde cum Edd. Italicis. *gladio quoque* Cantabr. tert.

⁷³ *Ex coque*] Numquam potui concoquere ineptum illud *ex coque*, & haesi hic, donec inveni in Leidensi secundo scriptum *exceptisque* *al* *vulneribus*. Vere omnino, & eleganter. Justin. in eadem re *recollectoque gladio multis vulneribus exceptis ad suos revertitur*. Idem l. xxiv. c. 3. *Vulneraque excipere, quae liberis intendebantur* (MSS. duo *intendebantur*) *vulnus*. Sueton. Aug. c. 20.

Dalmatico bello etiam vulnera excipit. Curt. l. iv. c. 16. *Vulnera, quae quisque excipit*. Apulej. l. vii. Met. p. 111. Ed. Col. *vulnera corpore excipientem*.

⁷⁴ *Petilini*] Id ipsum testatur Athenaeus l. xii. p. 528. quem vide, & diffusum Livium l. xxiii. c. 30. Silium Italic. l. xii. 431. Valer. Max. lib. vi. c. 6. Ext. 2. Petronius obiter in extremo Satyrice, ubi vulgo *Petavii*, rectius *Petilini*. Scrv. Curt. post. Apud Petronium cum Scaligero malim *Persii*. *Petilli* hic Mediceis, & Saresber. l. vi. c. 11. Polycr. *Petilius*, ut Voss. male. *Petellius* Arcerian. *Petilia* in MSS. Valer. Max. Silio, Athenaeo, & Melae l. ii. c. 2. aliisque vocatur. *Petrellia*, & *Petellini* Livio. *Petelia* Straboni, Ptolemaeo, & aliis.

⁷⁵ *Undecim menses*] Medic. pr. & Edd. Italicis *mensibus*. Male autem vulgo post *menses* distinguebatur. Unde lector opinaretur eos, postquam undecim menses vitam dictis rebus traxissent, obsidionem tolerassent, donec soluti forent: cum contra xi. menses toleraverint obsidionem, sed deia dedere se debuerint.

⁷⁶ *Arabritenses*] Ita lego. Vulgo est *Hispani cum Fabresense* &c. Forte *Hispani Consabureses*. Vide

XX. 77 Casilini, obsidente Hannibale, tantam inopiam perpeffi sunt, ut 78 centum denariis murem venisse, proditum memoriae sit, ejusque venditorem fame periisse, emtorem autem vixisse: fidem tamen servare Romanis perseveraverunt.

XXI. 79 Cyzicum quum obpugnaret Mithridates, captivos ejus 80 urbis produxit, ostenditque ob-

Plinium. SCRIV. *Consabrum* Antonino scribitur inter Laminium, & Tolatum. SCRIV. *Cur. post.* Voss. 3 Reg. 1 Hill. *Cum Fabresense.* 1 Hill. 1 Reg. *Cum Fabrense.* SCRIV. *cum Fabresense.* Hinc illi. *Hispani Consaburenses.* TENN. *Cum Frabresense* Leid. pr. & Vatic. *Cum Fabresense* vel per 2ff. MSS. quinque. *Cum Fabriense* Medic. sec. *Fabresenses* line rō cum Ed. Bonon. *Fabrenses* Saresberiensis. Denique *Petrensis Segobrigenses*, de quibus supra & statim §. 22. Placet mihi maxime *Consaburenses*. utpote proxime ad plerorumque Codicum scripturam accedens. de his vide ad Plinium l. 111. c. 3. ubi plura invenies, quae hic conjici possent, nomina. Cetetum Saresber. *perpeffi sunt*, nec tamen o. Pro oppidum Petrensis se. *Hirtulejo* pro vulgato *Herculejo* rescriptus rursus, ut supra. *Crediderunt* Edd. primae.

77 *Casilini.*] Sic e MSS. & Edd. VV. dedi, ut supra recte editum l. 111. c. 14. & 15., pro vulgato *Cassilini*. Mallem tamen *Castinum* obsidente Hannibale, ut ibidem, & Plinio l. xviii. c. 57. sed tamen *Casilinus* posset esse gentile, nam Livius l. xxiii. c. 19. *Nuntium ad magistratum Castinum misit*: quamquam & illic oppidum malim intelligere. *Castinates* Valerio Max. Erat autem praesidium Praenestinatorum, qui illic obsidebantur, & inter illos hoc accidisse referunt alii, nec inter urbis incolas. Vide ad l.

111. c. 15. adeoque *Casilini* cape in genitivo, & nil muta.

78 *Centum denariis murem venisse proditum sit.*] Ampliant, & addunt ad eam summam alterum tantum Plinius lib. viii. *Naturalis Historiae* c. 57. & Valerius Maximus lib. vii. c. 6. Verum enim vero, an his accedendum sit, restituendumque *ducentis denariis*, ipsi viderint. STEW. *Centum* Hunc numerum agnoscent omnes MSS. STEW. ex Plin. l. viii. c. 57. Val. Max. vii. c. 6. *Ducentis* conjectat. TENN. Harduinus quoque ad Plinium cc pro c hic legi vult. Certe solus Frontinus *centum* dixisset. nam & Strabo l. v. p. 249. *Ἀλαορίαν δερχμῶν καὶ ἑκατὸν μνῶν*, non *mediμνῶν*, vide illic Casaubon. *Centum* tamen omnes MSS. retinent & J. Saresber. Muribus obsessos non abstinuisse simpliciter ait Livius l. xxiii. c. 19. *Mures* Medicei. *Memoriae* deest in Petrensi. *perseverant* Medic. sec.

79 *Cyzicum*] Voss. 2 Reg. 1 Hill. *Cyri* cum opp. male. TENN. *Cizicum* Saresber. *Cyticum* Palat. *Cizicum* Vatican. *Dracum* Medicei. Mirum, adeo turbare libros MSS. in tam nota historia. Quis nescit, Cyzicum diutissime a Mithridate fuisse obsessum, & a Lucullo regis faucibus ereptum? De ea obsidione jam supra habuimus.

80 *Urbis*] Deest in Hillensb. *perduxit* Leid. pr.

obsessis, arbitratus futurum, ut miseratione⁸¹ suorum compelleret ad deditiorem oppidanos. At illi cohortati ad⁸² patiendum fortiter mortem captivos, servare Romanis fidem perseveraverunt.

XXII. ⁸³Segovientes^a, quum a Viriatho liberi

^a Vulgo SEGOBRIGENSES, AEGINENSES, & VIRIATO.

⁸¹ *Suorum*] *Sociorum* MSS. SCRIV. 2 Reg. Voss. 1 Hill. *Eorum*. 1 Reg. & Scriv. *Sociorum*. TENN. *Sociorum* Leid. sec. & Edd. Italicae. *Eorum* Gudian. *compellerentur oppidani* Petrenf. *Vulgaris* consentit Saresber. *exhortati* P. Blesens.

⁸² *Patiendum*] *Idem patiendam*. SCRIV. 1 Reg. 1 Hill. Voss. *patriendam*. TENN. Ex meis soli Medic. sec. & Leid. sec. ac Petrenf. *patiendum* cum Ed. Par. Ceteri *patriendam*, (de quo vide ad l. III. c. 6. §. 7. *ad liberandum temp.* ut in nonnullis) nisi quod Vaticanus exhibeat *faciondam*, at J. Saresber. & P. Blesensis *excipiendam*. Quod notandum utrumque, & consulenda, quae §. 15. & 17. dixi de *adipisci*, & *sumere mortem*, atque *excipere vulnus*. Fors scripserit Frontinus *ad capiendam fortiter m.* Quo refer ea, quae congesti ad Lucan. l. 1. 461. *animaeque capaces Mortis*, & vide, num apud Statium quoque l. 1. Silv. Kal. Dec. e MS. Orvilliano *capit* non sit recipiendum. Mihi certe valde arridet

*Stat sexus rudis, insciusque ferri,
Et pugnas capit inprobus viriles,
vulgo cupit.*

⁸³ *Aeginenses, cum a Viatoris liberi, & conjuges cederentur.*] Qui illi *Viatoris*, sive ut in Parisiensis editione erat, *Viathori* essent, ignorabam fateor: quare super eo nomine Janum Palmerium nostrum quoque consului, qui verbis scriptoris hujus lectis

ac relectis, respondit legendum videri, *cum a Boeotiiis liberi*. neque Apollinis magis verum atque hoc responsum fuit. De Boeotiiis Strabo lib. IX. Ptolemaeus lib. III. Pausanias, alii. Sunt etiam, qui *Aeginenses* illos, *Aeginenses* potius nuncupandos arbitrantur, ab Aegio oppido Peloponnesi. Strab. *Segobrigenses*. Ita lego. Vulgo est *Aeginenses cum a Viatoris* &c. Posset & *Segobrigenses* legi. SCRIV. Stewechius ambabus ulnis amplectitur, imo oraculo comparat Jani Palmerii conjecturam. *Aeginenses cum a Boeotiiis liberi*. De quibus Strabo lib. IX. Ptolemaeus l. III. In Parisiensis editione fuit. *Aeginenses cum a Viathoris liberi*. Quidam fecere hinc *Aeginenses* ab *Aegium*: urbs est Peloponnesi. Liv. l. XXXVIII. c. 29. & 30. Cum autem hic agatur de fide pro Romanis mortem obire parata, qualem vix in Graecis inveneris, quaerenda est in Hispania, quae fida, & properare facillima mortem. 2 Reg. 2 Hill. *Egovivenses cum a Viriatho his*. Voss. *Agovivenses*. Tertius Reg. *Egonienses cum a Viatoris*. Quartus Reg. *Egovivenses cum a Viriathis*. Celeberrimus Graevius *Arcobrigenses*. Ego vulgatam retineo. *Segobriga* ponitur a Ptolemaeo in Celtiberis, vide supra l. III. c. 10. n. 6. TENN. *Segobrigenses*, quod primus ex l. III. c. 10. & 11. reposuit Scriverius, & perperam vulgatam lectionem nominat Tennulius, nimis recedit a MSS.

ri & conjuges ⁸⁴caederentur, praecoptaverunt spectare supplicia pignorum suorum, quam ab Romanis ⁸⁵deficere.

XXIII. Numantini, ne se dederent, ⁸⁶fame mori

lectione, quam ut veram esse auctoris vocem possim credere. Multo minus *Arcobrigenses*. *Eginenses* est in Editione Romana; in aliis *AEgin*. *Egovinenses*, vel *Egoninenses*, vel *Egomnenses* Leid. pr. Gudian, Hillensb. Cantabr. tert. & Scriverii unus. Quibus satis accederent *AEfynenses* Hispaniae populus. Petrens. *Gergonienses*. Medic. pr. *Segonivenses*. In J. Saresberienfis loco laudato scribitur *Eglonenses* alr *Eglonimenses*. Vaticanus & Medicus sec. cum Leidensi sec. *Segoninenses*, Optimus Palatinus *Segovinenses*. *Segoblenfes*, quomodo vellet etiam legi Scriverius, & secure arripit Kenchenius, nihili est. Puto autem, typoshetarum erratum esse pro *Segoblenfes*, quod ad marginem Editionis suae primae adscripsit, & recte. Nullum enim mihi dubium est, quin scribi debeat *Segovinenses*, quo praeter Palatinum ducunt modo laudati Codd.; cives scilicet oppidi *Segoviae*, ut Plinio vocatur l. 11. c. 3. vel Graece *Σεγοβία* Ptolemaeo l. 11. c. 6. in Arevacis Celtiberiae iadfinibus; in qua sita fuit *Segobriga*. Aliud etiam incidit quidem nomen, quod hic latere posse aliquis suspicetur, nempe *Segedenses*, *Segedae* Celtiberiae prope Numantiam urbis incolae, de quibus vide ad Florum l. 11. c. 18. At cum hi hostes potius Romanorum, & deinde causa belli cum Numantinis, quam socii, fuerint, nequaquam videntur hi locum hic habere posse. Haec autem accidisse credibile est eo tempore, quo Arevacos a Romanorum societate abstrahere conatus est Viriatus; qua de re ad Appian. de

B. Hispan. p. m. 493. Nec enim ambigendum, quin in seqq. cum Scriverio & seqq. Editoribus legendum sit a *Viriato*, sive potius *Viriato* (Graecis semper *Οὐραδης*.) ut diserte habent ex MSS. bene multi. Vulgo erat *Viatotis*, vel *Viatotis*. Et sane *tis* vel *his*, *is*, *biis* addunt Codices ad unum omnes; & praeterea pro *caederentur* in Palatino, Gudiano, utroque Leidensi, tribus Cantabrigientibus, nec non J. Saresberienfi (ubi a *Juriaco* *his* l. c. v.) scribitur *redderentur*. Unde forsitan videtur Frontinus reliquisse *Segovinenses* c. a *Viriato* *his*, vel *his* l. & conjuges eriperentur, ad eandem nempe, vel *redderentur* captivi ea conditione, ut a Romanis deficerent. Verum haec posteriora incerta sunt, & facile quaedam excidisse potuerunt. Certe nihil in vulgato hic mutare volui. Lipsius hic margini adscripsit *Bacotis Palm. V. C. ab Nilotis*. Rubenius l. 11. Elect. c. 32. legit *AEginenses* cum ab *AEtolis*, ut haec in Romanorum cum *AEtolis* bello acciderint, at longe alios hic intelligi, satis testantur MSti. De *Pinnenfibus* simile narrat Diodorus in Excerpt. Peiresc. p. 398.

⁸⁴ *Caederentur*] 1 Reg. 2 Hill. Voss. *redderentur*. Tann.

⁸⁵ *Deficere*] Medic. pr. *deserant*.

⁸⁶ *Fame mori*.] Donec tandem reliqui se ipsos ferro, veneno, igne, incensis rebus suis, interfecere. Sed varie haec narrant auctores, quos citant viri docti ad Flor. l. 11. 18. 15. praefixi hic conjecit Lipsius, intelligens sine dubio, eos ante fores ob-

STRATEGEMATICON L.IV.C.VI. 471
mori praefixis foribus domuum suarum ⁸⁷ malue-
runt.

stinatos sedisse, Romanorum in-
star Gallici belli tempore.

⁸⁷ *Maluerunt.*] Sic etiam J. Sa-
resber. sed MSS. Scriv. uter-
que Leidd. Vatican. & Hillensb.
amaluerunt. Edd. Rom. & Bonon.

praemaluerunt, ut Apulejol. iiii.
Metam. p. 139. Ed. Elmenh. *me*
nullam aliam meae Foridi prae-
malle. ubi tamen MSS. & Edd.
alii habent quoque simplex *malle*.
Domorum etiam Vaticanus, & Med.

C A P. VI.

¹ *De affectu & moderatione.*

EXEMPLUM I.

² **Q** Fabius, hortante filio, ut locum idoneum
paucorum jacturâ caperet, Visne, in-
quit, tu ex illis paucis esse?

II. Xenophon, quum equo veheretur, & pe-
dites jugum quoddam occupare jussisset, ³ unus-
que ⁴ ex eis obmurmurando diceret, facile ⁴ tam la-
bo-

⁴ Vulgo UNUM E. E. OBMURMURANTEM QUOD D.

¹ *De affectu.*] Voss. 3. Reg. 2.
Hill. *De effectu.* TENN. Et mul-
ti mei cum Edd. primis, perpe-
ram.

² *Q. Fabius*] *Q. Fabius Maximus*
M. A. F. Q. Fabius Maximus aut
Rullus. SCRIV. *Cur. post. Q. Fa-*
bius Mucius Medicei, & Vaticanus.
Q. Fabius Minucius. Edd. Rom.
& Bonon. Simpliciter *Mucius*
Leid. sec. Sine dubio, vel *Maxi-*
mus, vel *Rullus* reponendum, si
modo cognomen addendum sit,
& non libriorum similes sunt
ineptiae, quales vidimus l. i. s.
13. Simile Caecilii Metelli ad
centurionem responsum refert
Plutarchus in Apophth. p. 202. Ed.
Par. statim Leidens. pr. *paucorumque*.

³ *Unum ex eis obmurmurantem,*
quod diceret.] *Uno ex eis obmur-*
murante, ac dicente, facile &c.
Ita forte legendum ex vestigiis

MSS. SCRIV. Dandum hic secun-
dum Scrivarium. *Uno ex eis ob-*
murmurante ac dicente f. TENN.
Keuchenius antiquum obtinet,
& Scrivarii conjecturam sibi ad-
scribit. *Unus e. e. obmurmuran-*
do diceret. Edd. Romana & Bo-
non. nisi quod in Bonon. *obmur-*
murandoque, quod est & in Ed.
Parisi. *Diceret* exsulat ab Hil-
lensberg. qui mox *imperaret.* Un-
de conjicio unusque ex eis *obmur-*
murando diceret. que amisit locum
suum, & ab aliis post obmurmur-
ando, ab aliis post cursu, ut vul-
go, inepte additum, quod statim
videbimus. Alioquin, & abjectis
totis quod diceret, legi posset uno
ex eis obmurmurante. Sed ut nos
dedimus, propius ad MSS. acce-
dit, & cum primis Edd. conve-
nit. In vulgato laborat syntaxis.

⁴ *Tam.*] Edd. Italicae cum. Hil-
lensb. inde. *Sedente Medicens pr.*

horiosa sedentem imperare, ⁵ desiluit, & gregalem equo inposuit, ⁶ cursu ⁷ ipse pedestri ad destinatum jugum ⁸ contendens. Cujus facti ruborem quum perpeti miles non posset, inridentibus commilitonibus, ⁹ sponte descendit. Xenophontem vix universi perpulerunt, ut conscenderet equum, & laborem suum in necessaria duci ¹⁰ munera reservaret.

III. Alexander, quum hieme ¹⁰ duceret exercitum, residens ad ignem, recognoscere praetereuntes copias coepit, quumque conspexisset quemdam prope exanimatum frigore, confidere ¹¹ loco suo iussit; dixitque ei, Si in Persis natus esses,

⁵ Vulgo DESILUIT. ⁶ Vulgo CURSUQUE &c. C. PERVENIT.

deest a Leid. sec. Imperare abest a Gudiano. Voss. a m. pr. jubere.

⁵ Desiliis] Siluis MSS. duo. Sed Desiluit recte alii quatuor, & Edd. veteres. v. ad l. 11. 4. 11. Mox unus Anglicorum gregarium contra nostri auctoris stylium.

⁶ Cursuque i. pedestri add. j. contendens pervenit.] Omnes MSS. carent que & pedestri. Nemo enim currit nisi pedibus. etiam rō pervenit delent. pro contendens. Scriv. contendit. TAYN. Vere omnino rō que carent Leiden- sis, Palatinus, Petrensis, & Gudianus. Pedestri vero Gudianus quoque cum aliis meis retinet. Nequetemererejiciendum. Nam opponitur cursui equestri: & equis, non tantum pedibus curritur. Mox contendens abest ad Edd. Italicis male. Quippe rejiciendum erat pervenit; quod ab aliquo additum; postquam que ex unusque demissum est ad cursu; ut sensum suppleret. Verum pervenit non compareret in ullo meorum, nisi solo Leid. pr. Non habet quodque eam vocem Ed. Paris. Optime autem jam procedit loci totius sensus, & Latinitas Unusquisque ex eis

obmurmurando diceret &c. gregalem equo inposuit, cursu ipse pedestri add. j. contendens. in des. Petrensis. locum pro jugum Vatican. aestimatum Medic. pr.

⁷ Contendens] MSS. contendit. Scriv

⁸ Sponte] Deest in MS. Comm. Natum proculdubio ex Xenophonte. Scriv. Cur. post. Carent i Reg. i Hill. TAYN. Post descendit Vaticanus addit gregalis. Mox Cantab. tert. perpulerunt.

⁹ Munera reservaret] Cantabr. Bibl. Pub. m. conferret. Leidensis. pr. Medicus uterque, Edd. Italicæ, & ora Wechel. numerare vellet. Videtur ergo Frontinus dedisse munera reservare vellet. quod ipsum in 2 Cantabr. MSS. esse testatur, & plenius ac elegantius putat Cl. Wasse. Sed parum refert, & incertum est.

¹⁰ Duceret] J. Saresber. l. v. c. 7. Ducens ex. resideret, non bene. Statim milites praet. Petrensis. copias deest in Hillensb. prospexisset Palat. Pro prope in Vaticano, & Edd. Italicis quoque. In iisdem Edd. exinanitum.

¹¹ Loco] Lege cum 3 Reg. i Hill.

STRATEGEMATIGON L. IV. C. VI. 473
 esses, in regiâ sella ¹² resedisse tibi ¹³ capital ^a fo-
 ret, in Macedoniâ nato conceditur.

IV.

^a Vulgo CAPITALE.

Hill. Voss. In Loco. Curtius l. viii. c. 4. *Demptis armis in sua sede jussit considerare.* Sparrianus in Severo c. 1. *Sedit & in sella Imperatoria, temere a ministro posita, ignarus, quod non liceret.* TENN. Atqui considerare loco aequè Latinum est, ac in loco. Mei omnes sine praepositione praeter Gudian. & J. Saresber. qui sedere eum in loco s. j. dicens, s. Sui Petrensi.

12 Resedisse] MSS. resedere. Q. Curtius l. viii. Forte Macedo gregarius miles, sequo & arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, Rex, quamquam ipse tunc maxime admoesto igne resovebat artus, ex sella sua exsiluit, corripentemque militem, & viri compotem mentis, demptis armis, in sua sede jussit considerare. Ille diu nec ubi requiesceret, nec a quo esset receptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem regemque vidit, territus surgit. Quem intuens Alexander. *Ecquid intelligis miles, inquit, quanto meliore sorte, quam Persae sub rege vivatur: illis enim, in sella regis consedisse capitale foret, tibi salutis fuit.* Luculentum regiae humanitatis; exemplum, luculentius a Rufo, quam Frontino dilaudatum, non potui hoc loco praeterire: quamquam praeter modum castigationum, & hujusmodi Commentariis sunt servanda. SCRIV. Reg. 1. Hill. Voss. Sedisse. SCRIV. resedere. Simile Sueton. de Caesare c. 72. *C. Oppio comitanti se per sylvestres, correptoque subita valetudine & diversorio, quod unum erat, cesserit, ac ipse humi ac sub Divo cubnerit.* Hanc historiam refert Valerius l. v. 1. p. 11. ext. TENN. Resedisse servant MSS. mei quinque cum J. Saresber. Leid. pr. & Gudian. redisse. sedisse Vatic. Medic. sec. Cantabr.

tert. & Edd. Veteres. sedere Petrensis. tibi non agnoscit Saresb.

13 Capitale] Lege cum 2. Reg. Capital. & sic restituere apud Curtium, ut & l. viii. c. 9. Deos putant, quicquid colere ceperunt; arbores maxime, quas violare capital est. Justin. ii. c. 7. Capital esse apud Athenienses coepit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Sueton. Calig. xxiv. In quo risisse, lavisse, coenasse cum parentibus, aut conjuge, liberis capital fuit. TENN. Utrumque Curtii locum l. viii. 4. & 9. jam correxerant Modius & Gronovius; ac capital illic in MSS. esse nunc docuit accuratissimus, doctissimusque cognatus meus Snakenburgius, neque aliter in MS. Scriverii. Ubique fere in vulgatis scribitur capitale; ubi Codices antiquissimi exarant capital; ut monitum a viris doctis ad Justinum & Suetonium; uti & a Salmasio ad Vopisii Tacit. c. 9. capital esset, Gronovio ad Livium l. xxiv. c. 37. & ad Senec. l. iii. Controv. 8. Quare non dubito, quin apud Valerium quoque Maximum restituendum sit capital, de eodem Alexandri facto his verbis. *Id ei salutare futurum dicens, quod apud Persas capitale exstiteret, solum regium occupasse.* Ex meis autem hic capital exhibet Leidensis prim. Audi insuper, quae super hoc loco ad me dedit Cl. Wasse. Ita quidem & Curtius duobus locis, & Codex etiam D. Petri, ac Tertullian. Exhort. Castit. c. 7. & in plurali Livius Capitalia ausi. Verum elegantius Capital. Ita Plaut. Pandect. Sueton. Cal. 24. MSS. Vett. Just. ii. 7. & Codex B. P. Cantabr. Gell. i. 3. *Amicus capitalis perdendus.* Sic codex Pemb. sed recte Gronov. capitis, Quando absolute, fere

IV. Divus Augustus Vespasianus, quum quemdam adolescentem, honeste natum, militiae inhabilem, angustiarum rei familiaris causa ¹⁴eductum ¹⁵ad longiorem ordinem ¹⁶rescisset, censu

con-

¹⁴ Vulgo DEDUCTUM.

capital, cum adjuncto capitale dixerunt. quod puto verissimum,

¹⁴ Deductum ad longiorem] Alit edoctum ad l. o. rejecisset. verum quid igitur sequitur, exanctoravit? MOD. Alias edoctum, & eductum. SCRIV. Omnes MSS. eductum. TENN. Deductum est in ora Hittorp. & Wech. sed ipsorum textus, & veteres Edd. cum MSS. meis quoque eductum praeterquam forte in Palatino. Verum omnino videtur ¹⁵è eductum i. e. evectum, elatum. Ea enim, quae in altum exsurgunt, educi dicuntur. Virgil. l. II. AEn. 185.

adrollere molem

Roboribus textis, coeloque educere jussit.

Lucan. l. II. 428.

Longior educto qua surgit in aëra dorso

Gallica iura videt, de vexasque aspicit Alpes.

Tacit. l. II. Ann. c. 61. Disjectasque inter, & vix pervias arenas instar montium eductae pyramides. Histor. l. IV. c. 30. Eduxerant Batavi turrim duplici tabulato. Adeoque non video causam, cur vocem deductum, quae a Modio intrusa esset, diutius retinerem praeter antiquiore & prius vulgata voce Eductum. Hinc autem simul refellitur, & ad nihilum recidit doctissimi Lipsii opinio l. II. de Mil. Rom. Dial. 8. qui ad longiorem ordinem deductum exponit ad infimos seu longinquiores ordines detractum quasi antea honoratiores ordines duxisset. Quomodo idem capit Lucani locum l. VI. 145.

ibi sanguine multo

Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.

quasi qui longinquus esset. Contra enim se res habere mihi videtur, quod vel ipsa Lucaniverba sang. m. promotus indicant. Scaeva octavi ordinis sive octavae cohortis inter pilanos erat centurio. Hoc enim satis innuit Caesar, cum dicit ab octavis ordinibus ad primum pilum traduxit. Si enim inter pilanos non jam fuisset, addi debuit vel hastatorum vel principum. Jam primus inter pilanos sive primi pili centurio praecerat centuriis omnibus: octavus ergo inter pilanos praecerat centuriis quinquaginta tribus ex doctorum quorumdam virorum opinione; quocirca longum ordinem in agmine cum sequi debebat. Frequens est locutio apud poetas longo ordine pro longa serie, ubi multi sequuntur. Numquam vero longus ordo, notat inferiorem, posteriorem, vel simile. Multus est in hac phrasi Virgilius. De octo ejus locis in l. VI. AEn. 754.

Et tumultum capit, unde omnis longo ordine passit

Adversos legere & venientem discere voltus.

l. VII. 722.

Incedunt victae longo ordine gentes.

Valer. Flacc. l. V. 217.

Viridesque premunt longo ordine ripas.

Seneca OEdipo vs. 126.

Ducitur semper nova pompa morti, Longus ad manes properatur ordo Agminis moesti.

Stat. l. VII. Theb. 238.

longo docet agmine Grajos Ire duces.

MSS.

STRATEGMATICON L. IV. C. VII. 478
constituto, honesta missione exauctoravit.

MSS. multi ordine. Nihilominus, ut dicam, quod sentio, in Lucano longum ordinem non tam exponi velim de ordine, quem gerebat inter centuriones Scaeva, quam de promotionis gradibus, & cum scilicet longo promotionis gradu ad quamcumque centurionis dignitatem evectum esse, sicut video, alios viros doctos capere, imo ipsum Lipsium, dum addit sive tardae promotionis. Hoc autem loco edactum, ut dixi, sumendum est, pro eo, qui ex gregario milite provectus est ad centurionis gradum, sed a primo remotiorem. (Nam longior de pro

uno ex primis vereor, ut Latine dici possit; alioquin hoc mallet.) De eo jam narrat auctor, quod a Vespasiano, militari disciplinae consulente honeste e militia dimissus sit, censu ei certo assignato, ne ad inopiam recideret, neque ignominia adfectus videretur.

15 Rescisset.] Alias rejecisset, & repisset. SCRIV. Rescisset sic lege. quamvis in Voss. & margine unius Reg. Rejecisset, ut Scriv. TENN. Rejecisset etiam duo mei, & Edd. Italicae. Repisset Medicei.

C A P. VII.

De variis consiliis.

EXEMPLUM I.

Caesar dicebat, idem sibi esse consilium adversus hostem, quod plerisque medicis contra vitia corporum, fame potius, quam ferro superandi.

II. Domitius Corbulo² dolabra, ³ id est, operibus hostem vincendum esse dicebat.

III.

¹ Caesar.] C. Caesar Leid. pr. Voss. T. Caesar tres Cantabrig. Tiberius Caesar Medic. pr. male. V. Caesar. B. Civ. l. i. c. 71. 72. In fine sperandi Hittorp. & Wech. margo. sibi esse pro esse sibi e MSS.

² Dolabra.] Pro instrumento dedolandi Columella usurpat. Quae falce amputari non possunt, acuta dolabra abradito. Vegetius II. c. 25. Habet quoque dolabras, securas, ascias, ferras, quibus materia ac pali dedolantur atque ferrantur. Fuisse instar securis testatur Florus IV. c. 10. cum argentum ejus dolabris concideretur. Eo in proelio usos milites Tacit. III. annal. 46. Miles correptis securi-

bus & dolabris, ut si murum perumperet, caedere tegmina & corpora. & ff. de officio praef. vig. l. III. §. 3. ad extinguendum incendium. Ad muros diruendos frequentissime. Liv. l. xxx. Cum muros defensoribus nudasset, cum Hannibal occasionem ratus, quingentos ferme Afros cum dolabris ad subruendum ab imo murum misit. Quia castra muniebantur valulis, ligna autem laevigantur dolabra, ideo operibus vincendum hostem agebat Corbulo. Juven. Sat. VIII. v. 248.

Si lentus pigra muniret castra dolabra. TENN.

³ Id est, operibus.] MS. A. securis

III. ⁴ L. Paullus Imperatorem senem moribus dicebat esse oportere, significans moderatiora loquenda consilia.

IV. Scipio Africanus fertur dixisse, quum eum quidam parum ⁵ pugnacem dicerent, Imperatorem me mater, non bellatorem, peperit.

V. ⁶ C. Marius Teutono provocanti eum, & postulanti, ut prodiret, respondit, Si cupidus mortis esset, laqueo ⁷ eum vitam posse finire.

⁸ Quum ^a deinde instaret, gladiatorem contem-

tae

^a Vulgo CUMQUE DEMONSTRARET EL.

su. Forte sensim. Id est operibus. securis statim incidit. Dolabra paulatim idem efficit. SCRIV. Cur. post. sensu exhibent quoque Vaticanus, Medicei, & Ed. Rom. ac Bonon. primo addit Leid. sec. Verum Leidensis pr. non agnoscit id est operibus; quare omnino suspicor esse Glossam, & quosdam dolabra in margine explicuisse id est operibus. alios per id est sensim, & dein ea in textum inreplisse. Simile fere Tacitus l. III. Hist. c. 20. tormentisne, & telis, an operibus, & vineis adgredienda urbs foret. Mox conversus ad singulos; cum secures dolabrasque secum adtulissent. Tales glossae apud nostrum alibi quoque occurrunt. Id est legionarios l. II. 34. Id est Epiroticam l. II. 5. 10.

⁴ L. Paullus] Hoc exemplum retrahendum videtur ad caput proxime praecedens, ubi de moderatione pauca. SCRIV. Cur. post. L. deest in Leid. sec. & Edd. Italicis. Aemilius P. Medic. pr.

⁵ Pugnacem] Leid. sec. Pugnacem. Pugnatorem Vatican. Medicei, & Edd. Italicae. diceret Medicus sec. parum quidam vulgo: aliter MSS.

⁶ C. Marius] Genui Leid. sec. Lucius Medicei, & Edd. Italicae.

inepte. Theotono Medic. sec. In fine cum victoria ridicule Ed. Paris.

⁷ Eum vitam posse] MSS. Posse eum vitam. Spendiophylabus Scythia Imperatori Joanni Tzimiscacae provocanti apud Cedrenum respondit. Εἰ μὴ ζῆν ἔχῃ χολῆς, εἶναι μὲν εἰς ἄλλας θανάτου ὁδούς. Si vivere ei non vacet, alias plurimas esse vias moriendi. Idem responsum dedit Antigonus Pytho apud Plutarchum. Τῷ Πύθῳ παρὰς ὁδούς ἀνευγίνας πρὸς θάνατον, εἰ ζῆν μὴ χολῆς. Et Augustus ab Antonio provocatus, apud Eundem. Παρὰς ὁδούς Ἀντονίῳ παρεῖναι θάνατον. Similis jocus apud Plautum Amph. I. I. 167. cum Metcunius dixisset. Gestioni pugnati mihi. Sofia respondet. Si in me exercitatus, quae so in parietem ut prius domes. TENN. Medic. pr. essem laq. v. p. 15. posse cum v. solus ex mciis Gudian. cum p. vii. Voss. & Cantabr. Abundare videtur τὸ cum, & a sciolis esse insertum.

⁸ Cumque demonstraret ei] Cumque dein monstraret. SCRIV. Scriber. Cumque dein monstraret ei. Lege cum 4. Reg. 3. Hill. Voss. Rom. cum deinde staret; nimirum

ta staturae, & prope exactae aetatis objecit ei, dixitque, Si cum superasset, cum victore congressurum.

VI. 9 Q. Sertorius, ¹⁰ quod experimento didicerat, inparem se universo Romanorum exercitui, ut barbaros quoque, inconsulte pugnam ¹¹ deposcentes, doceret, adductis ¹² in conspectum duobus equis, eorum praevalido alteri, alteri admodum exili, duos admovit juvenes similiter ¹³ adfectos, robustum & gracilem; ¹⁴ ac ^a robustiori imperavit, equi exilis universam caudam abrum-

^a Vulgo deest ac.

rum ut iterum provocaret. TENN. Arripuit temere Keuchenius lectionem, quam Scriverius in nonnullis esse monuit; cum in eo nullus idoneus sit sensus. Cumque demum monstraret, g. uterque Mediceus. cum inde staret, g. Leidens. pr. cum demonstraret, g. Gudian. cum deinde staret g. res Cantabrig. Palatin. Hinc bene Cl. Wasse conjecit cum deinde instaret, ei g. ad Sallust. B. Jug. c. 6. exacta sua aetate. Bene dico, quod conjecerit instaret, ut & margini Stew. Ed. adleverat Scriverius, & Scriverianae Editioni Gronovius. nam ita diserte Leid. sec. cum demum instaret; & melius Vatican. Cum deinde instaret. Male autem retinet ei: quod in nullo reperitur Codice, & statim quoque sequitur objecit ei, quae verba desunt in Ed. Keuchenii. Staret quod Tennulius recipiebat, frigidum est. Instare sine casu frequenter reperitur pro urguere, non remittere a proposito. Livius l. 11. 4. Evincunt instando, ut litterae sibi ad Tarquinium darentur. Martial. l. 11. Ep. 24. Cum tamen instaret. Curt. l. vi. 7. 25. Institit quaerere. Adde Heins. ad Sabin. Epist. Demoph. 82. Instantes distulit arto procos & saepissime,

9 Q. Sertorius] Exemplum hoc totidem fere verbis habuimus jam l. 1. c. 10. §. 1. ubi vide, ne multa hic repetam. Hic vero non comparat in Leidensi sec. nec Mediceo pr., in quo tamen alia manu post finem libri quarti additur.

10 Quod ex.] 4. Reg. 3. Hill. Voss. non agnoscunt *quod*. TENN. Deest etiam in Mediceis, Vaticano, Palatino, Gudiano, Leid. pr. Edd. Rom. Paris. & Wech. supra tamen in omnibus fere rectius additur. Nisi malis demittere post *exercitus*, ut sit relativum. *Imparem* abest etiam a Medic. pr. qui habet R. e. non posse resistere, ex interpolatione: *exercitus*, ut alibi, Ed. Paris.

11 Deposcentes.] Alias *exposcentes*. Ipse Frontinus alibi idem exemplum commemorans. SCRIV.

12 In conspectum.] In *Conspectum* Leid. pr. & Medic. sec. vide supra. pro *eorum* Edd. Italicae *quorum*. Medic. pr. in c. *eorum* duobus equis *aliore* p. *altero*, ut supra.

13 Adfectos.] 4. Reg. 2. Hill. Voss. *electos*. TENN. Septem, vel octo mei cum Edd. Ital. Paris. & Wech. *electos*. sed postulat sensus *adfectos*, ut supra.

14 Robustiori] Addidi copulam

rumpere; gracili autem ¹⁵ valentioris per singulos pilos vellere. ¹⁶ Quumque gracili successisset, quod imperatum erat, validissimus cum infirmi equi cauda sine effectu luctaretur, ¹⁷ Naturam, ^a inquit Sertorius, ¹⁸ Romanarum virium per hoc vobis exemplum ostendi milites: insuperabiles

^a Vulgo JAM, I. S. NATURAM. R. COHORTIUM.

ac auctoritate Palatini, Cantabr. Bib. Pub. Medic. sec. Gudian, & Hiflensb. ut supra. robustiori vero Medic. pr. Dein equos ex illis Leid. pr. forsan, ut ibidem equo exili. Medic. pr. uno complexu abr. autem exsulat ab Edd. Italicis.

¹⁵ Valentioris p. f. pilos vellere] supra valentioris per singulos pilos vellere; vel potius, ut illic MSS. praebent per singula vellere. Hic valentiores duo, validioris Cantabr. tert. velaciori Leid. pr. e-veltere uterque Medic. Praestat hic saltem valentioris sc. caudam p. f. pilos evellere. Adi cit. locum.

¹⁶ Quumque.] Cum Edd. Italicis. impressit eadem cum Medic. sec.

¹⁷ Jam, inquit S. &c.] Naturam, inquit Sertorius, Romanarum virium p. h. v. c. o. m. MSS. SCRIV. Recte hoc monet Scrivenerius. Quare, ut supra ex MSS., hic quoque expunxi istud jam ex MSS. Tennulii & meis oïo ac Edd. Rom. Bon. Par. Wech.

¹⁸ Romanarum cohortium] 4. Reg. 3. Hill. Voss. SCRIV. Naturam, inquit Sertorius, Romanarum virium. Hanc in suis membranis quoque lectionem invenerat beatus Gronovius. Sic Justin. l. xi. 9. Nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur. Valer. Max. l. i. 15. Majore parte Romanarum virium parte in execrabilis ac diro solo jacente, nullius penates moeroris expertes erant. Sic MSS. cum sit vulgo. Virorum. Val. Max. v. 3. 1. Virium Romanarum & incrementum laetissimum,

& tutela certissima Furius Camillus. l. iii. 7. 6. Galliarum & Ligurum vires redactas in suam potestatem. TENN. Cohortium supra retinent MSS. omnes. Hic vero virium exhibent ex meis quoque Palatin. Vatican. Medic. pr. Gudian. Cantabr. tert., & Leid. pr. cum modo nominatis editionibus. Vere & eleganter. Adi Voss. & Socrum meum ad Valerii locum. Lucan. l. iii. 171.

Proxima vicino vires dat Graecis bello,

& crebro ille aliique. sed exemplis ipse parco. Labet hic potius adscribere, quae vir doctus Guilielmus Vlamingius, in ineditis observationibus Criticis, quae beneficio fratris politissimi, & eximii poetae P. Vlamingii penes me sunt, super ea voce observavit. Arbitratur Satyr. c. 19. Illi halosi

Inter sepultos Priamidas nati
& mero

Danae relaxant claustra, & effundunt vires.

Auratus legit Viros; quod hodie obtinet, neque ramen placet, et si satis memori Virgil. AEn. l. ii. vs. 18.

Huc delecta virum sortiti corpora furtim

Includunt caeco lateri, penitusque cavernas

Ingentes, utrumque armati milite complent.

Eleganter Viros pro viris & militibus. Thucydides l. i. Διὰ γὰρ ἀρετὴν γὰρ αἵτις δυνάμεις τῶν μετ' αὐτοὺς ἰσχυρόταται γένεσις ἐκείνων

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 479
rabiles sunt ¹⁹ universos ⁴ adgredienti; eosdem
lacerabit & carpet, qui per partes adtentaverit.

VII. Valerius ²⁰ Laevinus Cos. quum ²¹ intra
castra sua exploratorem hostium deprehendisset,
magnamque copiarum suarum fiduciam haberet,
circumduci eum iussit; ²² terrendique hostis caus-
sa, exercitus suos visendos speculatoribus eorum,
quoties voluissent, patere.

VIII. ²³ Caelius Primipilaris, qui in ²⁴ Ger-
mania

⁴ Vulgo UNIVERSAS & EOS.

πρόσωπον, ubi vetus Scholiastes δύνα-
μεις exponit στρατεύματα. Pollux
l. i. c. 10. §. 23. περί στρατῶν καὶ στρα-
τιωτῶν δοκίμων καὶ μὴ τοιούτων.
στρατιώται &c. στρατόπεδοι δὲ
καμπίς τῶν γυμνασίων. Lucan. l. 1v. 723.

*Mittitur, exigua qui proeliapri-
ma laceſſat*

Eliciatque manu.

*Ipsa cava regni vires in valle
retentat.*

Justin. l. xxx. c. 1. Trepidare igi-
tur Ptolemaeus, legationibus mis-
sis quoad vires pararet. Haec illic.

¹⁹ Universas] MSS. οὐτο, &
Edd. Veteres universos. Recte.
Romanos scilicet per Synthesin,
ut saepe. Sic statim sequitur eos,
vel eosdem, ut est in MSS. septem
melioribus. supra universas &
eosdem. MSS. sequor. eosque Edd.
Ital. Romanorum paullo ante
male in uno MS. & Edd. VV.
Adgredienti hic retinent libri
omnes. Alibi Adgredientibus :
quod aequè valet.

²⁰ Laevinus.] Sic rursus scripsi,
ut l. 11. 4. 9. vulgo Levinus.
Consilium autem, quod hic nar-
rat, placuit Imperatoribus mul-
tis Graecis, Romanis, barbaris;
ut cuius historiae perscrutato no-
tum.

²¹ Intra] Voss. in. Mox ho-
stem Hillensb. pro visendos Leid.
sec. intentos.

²² Terrendique hostis causa] In
Mediceo primo additur adjecit.
Quod certe non spernendum.
iussit suos speculatorem circum-
duci. sed adjecit ad ipsum se con-
vertens sequentia. Non dissimi-
le est illud Livii de Scipione l.
xxx. c. 29. Iussos (speculatores)
omisso metu visere omnia, per ca-
stra, qua vellent, circumduci ius-
sit; percunctatusque, satim per
commodum omnia explorassent, re-
tro ad Hannibalem dimisit.

²³ Caelius Primipilaris &c.] De
hisce post Varianam cladem ob-
sessis agit auctor etiam l. 111. c.
15. 4. at non nominato duce,
pro Caelius hoc loco MSS. multi
Cedius vel Caedius, Ceclius Ed.
Rom. Cecilius Bonon. Fuit tunc
temporis Coelius Caldus, qui
captus in proelio, se ipse mox
interfecit. At vero hic intelli-
gi omnino nequit: Quare mecum
emenda Caeditius, & audi Vel-
lej. Paterc. l. 11. c. 20. Lucii e-
tiam Caeditii, praefecti castrorum,
eorumque, qui una circumdati (post
Varianam cladem) Alifons inmen-
sis Germanorum copiis obsidebantur,
laudanda virtus est; qui omnibus
difficultatibus superatis, quas ino-
pia rerum intolerabiles, vis ho-
stium faciebat inexsuperabiles, nec
temerario consilio, nec segni pro-
videntia usi, speculatiqve opportu-
nitatem, ferro sibi ad suos peperere
reditum. Caeditii nomen alibi at
pud

mania post ²⁵ Varianam cladem obsecris nostris pro-
duce fuit, veritus, ne barbari ligna, quae con-
gesta erant, vallo admoverent; & ²⁶ castra ejus
incenderent, simulata lignorum inopia, missis
undique, qui ea furarentur, effecit, ut Germa-
ni universos truncos amolirentur.

IX. Cn. Scipio, bello navali, amphoras pice
& ²⁷ taeda plenas in hostium classem jaculatus est,
quarum jactus & pondere foret noxius; ²⁸ & dif-
fundendo, quae continuerant, ²⁹ alimentum prae-
staret incendio.

X. Hannibal Regi Antiocho monstravit, ut in
hostium classem ³⁰ vascula ³¹ jacularetur viperis
plena

pud nostrum quoque in Cedinum
est corruptum V. l. i. c. 5. l. iv.
c. 5.

²⁴ Germania] Medicei, ut ali-
bi, Germaniam. Valerianam etiam
mei sex, & Edd. Rom. ac Par.

²⁵ Varianam] Omnes MSS.
Valerianam. TENN.

²⁶ Castra ejus.] Castra sua. Gu-
jcius. TENN. Inciderent Palat.

²⁷ Taeda] Leid. sec. male cera.
Caes. l. iii. 101. Completas on-
tarias naves taeda & pice &c.
quas sunt ad incendia. & saepe.
pro quarum jactus idem & quan-
tum ignis.

²⁸ Ut diffundendo quas conti-
nuerant alimentum praestarent in-
cendio.] Germana Frontino scri-
ptura, atque distinctio reddenda;
& pondere foret noxius, & dif-
fundendo quas continuerant, ali. p.
incendio. STEW. Ita Stewechius.
Vulgo ut: mox ego praestaret:
vulgo est praestarent. SCRIV.

²⁹ Alimentum praestaret] Le-
tio haec non est sollicitanda.
Peto Alb.

Tandem ubi complexa est sylvas,
alimentaque sumpt.

Aethera subjectis lambit &
astra comit.

l. AENEID. 180.

*Arida circum
Nutrimenta dedit, rapissque in
fomite flammam.*

Ovid. Metam. l. vii. f. i.

*Ut solet a ventis alimenta re-
sumere.*

de Favilla. Ovid. iii. rem. am.

*Lenis alit flammam, grandier au-
ra necat.*

Tacit. Germ. xlv. In modum te-
dae accenditur, atque flammam
pinguem & lentem. TENN. Ita
agit Tenulius, quasi hic solli-
cigaretur vox alimentum, quod
de fomento ignis a nostro supra
saepius, & aliis passim abhibe-
tur, ut cuius notum; Ut quod
correxerit Stewechius, debuit esse
In Modii editione; nam in cete-
ris omnibus, ut in MSS. recte
est. Praestaret scilicet jactus habent
etiam MSS. praeter Vaticanum,
& Ed. Bononiensem. Quare hoc
jam retineo. licet praestarent de-
fendi possit ex iis, quae nota-
vimus ad l. iv. i. 39. Scilicet
amphorae incendiariae.

³⁰ Vascula] Fistiles lagenas vo-
cat Justin. l. xxxii. c. 4. TENN.
Adi Comm. ad Nepot. Hannib.
c. 11. Serpentes vivas colligi, cas-
que in vasa fistilia colligi.

³¹ Jacularetur] Jacularetur
MSS.

plena, ³² quarum metu perterriti milites a dimi-
catione & nauticis ministeriis inpedirentur.

XI. Idem fecit, jam cedente classe sua, Pru-
fias.

XII. ³³ M. Porcius inpetu ³⁴ in * classem ho-
stium quum transluisset, deturbatis ex ea Poenis,
eorumque armis & insignibus inter suos distribu-
tis, multas naves hostium, quos sociali habitu fe-
cellerat, merfit.

XIII. Athenienses, quum subinde a Lacedae-
moniis infestarentur, diebus festis, quos sacros
Minervae extra urbem celebrabant, ³⁵ omnem
quidem colentium imitationem expresserunt, ar-
mis ³⁶ tamen sub veste ^b celatis. Peracto ³⁷ ritu suo,
non

* Vulgo deest m. b Vulgo TANTUM v.

MSS. SCRIV. Sic Palat. Petrens.
Medicei, & Leid. sec. Passim hac
voce usus est Apulejus de Mun-
do. *Horum pleraque jaculari cre-
das. Ejaculare* Gellius l. xvi. in f.

³² *Quarum metu*] *Quare perter-
riti* MSS. SCRIV. *Proterriti* Heid.
sec. Pro nauticis Lipsius margini
adlevit nautici, ut milites a di-
micatione, & socios navales a
ministeriis inpeditos dixerit Fron-
tinus. Certe non male. Passim
enim nautas a militibus distinxe-
runt veteres. Vide Scheffer. de
Mil. Nav. l. ii. c. 3. 4. Livius
l. xxxvii. 28. *egressi milites nautae-
que sunt.* *Supra* l. iiii. 2. 2. *mi-
lites remigesque.* Mallem tamen
repetere praepositionem, *nautici*
a ministeriis.

³³ *M. Porcius inpetu*] 3. Reg.
Voss. 3. Hill. *M. Porcius Dentio.*
TENN. *Dentio* loco *in* *impetu* ex-
hibent Cantabrigienses, Leiden-
ses, & Gudianus, sed Medicei, &
Edd. Italicae *de impetu*; Palatin.
detento. Timide haec pronun-
tio, sed vide, num scribendum
detentus scilicet a Poenorum navi,
vel tale quid, Aut potius, ut Cl.

Wesselingius etiam coniecit, de
lembo. Per *classem* autem intelli-
ge magnam navem, & consule
notata ad Lucan. l. viii. 575.
classemque relinquere iussus.

³⁴ *In classem*] Sic lege ex MSS.
& Edd. VV. male in Edd. Keuch.
& Tennulii exsulat praepositio
in. Statim etiam reposui *trans-
luisset*, ex MSS. octo, & Edd.
ante Keuch. V. ad l. ii. 4. ii.
Medicei *transvissit.* In fine quae
Medic. sec.

³⁵ *Omnem quidem*] *Hominum*
MS. unus, alii *omnium.* SCRIV.
4. Reg. Voss. 2. Hill. Scriv. o-
mnium. unus Scriv. *hominum.*
TENN. *Quinque mei omnium* cum
Ed. Par. Cave autem, jungas *in-
festarentur diebus festis.* non enim
tantum in Panathenacis per sin-
gula quinquennia infestabantur,
sed saepius, & subinde. Quod
cum toties fieret, Athenienses tan-
dem in hoc festo hoc Strategema
adhibuisse videntur.

³⁶ *Tantum veste*] 4. Reg. 2. Hill.
Voss. *santum & veste.* Forte *armis*
tamen & veste. TENN. *Tamen &*
v. exhibent meorum octo, & Edd.

non statim Athenas ³⁸ reversi, sed protenus inde raptim acto Lacedaemonem versus agmine, eo tempore, quo minime timebantur, agrum hostium, quibus subinde praedae fuerant, ultro depopulati sunt.

XIV. Cassius onerarias naves, non ³⁹ magni ad alia usus, actensas obportuno vento in classem hostium misit, & incendio ⁴⁰ eam consumsit.

XV. ⁴¹ M. Livius, fuso Hasdrubale, hortantibus eum quibusdam, ut hostem ad ⁴² internecionem persequeretur, respondit: ⁴³ Aliqui & su-

primae. Ceteri cum Paris. & Wech. Edd. *tantum* &. Sed Petrensis vere, quod repositum, tamen *sub v.* Scilicet in Panathenaeis licitum erat viris arma gerere, quod docet Meursius libro de Panath. c. 21. ex Thucyd. l. vi. p. 451. Παναθήναια τὰ μεγάλα, ἐν ἡμῶν ἡμέρᾳ, ἐχ' ὅπως ἔγινετο, ἐν ὅπλοις τῶν πολιτῶν τὰς τῇ πομπῇ ἀσπείψαντας ἀθρόους γενέσθαι. Ea igitur, ut fallerent hostes, sub veste celaverunt. Si & legas, videretur hoc contra morem fuisse, ut arma in hoc festo gererent.

³⁷ *Ritus suo*] Mira haec locutio videri posset, & esse corrupta, ex *ritu sacro*, verum cum iudicio scripsit ita auctor: cum non fuerit verus sacer ritus, sed fictus & simulatus. Perantiquatus suus Leid. pr. Ceterum per Lacedaemonem versus non intellige ipsam urbem, sed agrum Laconicae dirionis, qui proxime attingebat fines Articos. Aliter in his nulla foret verisimilitudo.

³⁸ *Reversi*] Petrensis addit sunt. Pro *actō* Gudian. *apto*. Lacedaemonem versus non agnoscunt Edd, Italicae. Agros Medicei.

³⁹ *Magni ad alia usus.*] Magis ad vel in alios usus Medicei, & Ed. Romana. Magni ad alios u-

Leid. sec. Hillensb. & Edd. Bon. ac Par. ad alias Leid. pr. Tandem ad alias res n. Petrensis. i. e. ad alia, quod cum corrumpi coepit, res additum est. Dein obportuno tempore idem pro vento. Neaudias. Caesar. l. 111. B. Civ. c. 101. Cassius magno vento, & secundo completas onerarias naves caesa, & pice, & supra reliquisque rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponianam classem iniisit, atque omnes naves incendit.

⁴⁰ *Eam.*] Leid. pr. eas. Petrensis. & eam incendit, interpolate. Consumi incendio locutio est frequens. V. ad libertum alicujus ex Julia gente, unde nomen habet, J. Obsequentem c. 92. Aetnae incendio Catina consumta. ut legendum esse ibi docui.

⁴¹ *M. Livius*] Cantabr. tert. M. Lucinius Livius. Petrensis. M. Livius Drusus. perpetam. Est enim M. Livius Salinator, qui frequentius tantum M. Livius audit. Cognomen tamen addidit. Ister l. 1. c. 1. 9. & l. 11. 3. 8. omissio praenomine. Idem responsum ejus refert Livius historicus l. xxvii. 49. Superfuit, inquit, aliqui nuntii & hostium cladis, & nostrae virtutis.

⁴² *Internecionem.*] Internecionem MSS. tres, & Edd. pp. internecionem duo,

⁴³ *Aliqui, & s.*] Et aliqui super-

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 48
superfint, qui de victoria nostra hostibus nuntient.

XVI. Scipio Africanus dicere solitus ⁴⁴ est, hosti non solum dandam esse viam ⁴⁵ fugiendi, sed etiam muniendam.

XVII. ⁴⁶ Paches ^a Atheniensis adfirmavit, incolumes futuros hostes, si deponerent ferrum; ⁴⁷ ejusque obsecutos conditionibus, universos, qui in ⁴⁸ sagulis ferreas fibulas habuissent, interfici jussit.

XVIII.

^a Vulgo PERICLES.

perferunt MS. Comm. Forte *Eia a. f. SCRIV.* *Cur. post. & deest a* tribus meis, ut, in Livio. *etiam* Medic. sec. Adrider Scriverii conjectura.

⁴⁴ *Est.*] *Erat* Petrebl. Statim inepte Cantabr. tert. *claudendam* pro *dandam*. Nisi quis inde legere vellet non solum non *cl.* sed nihil hoc opus est. *dare viam*, & *muniere* sic jungit Livius l. xxxix 28. Non iter tantum per regnum nostrum dedi, sed vias etiam muni. *esse* in Mediceo pr. deest.

⁴⁵ *Fugiendi*] 4. Reg. 2. Hill. Voss. *ad fugiendum*. Veget. 111. 21. Ideoque Scipionis laudata sententia est. *Viam* hostibus, quae fugiant, *muniendam*. TENN. *Ad fugiendum* exhibent nostri septem, & Ed. Paris. Absunt autem a Mediceo pr. & Leid. sec. *muniendam* etiam Codd. sex. & eadem Ed. Hoc certe prave. *esse* addunt Medicei. In plerisque MSS. Vegetii etiam male non *esse muniendam*.

⁴⁶ *Pericles*] *Paches* MS. SCRIV. Voss. 2 Hill. 9 Reg. *Pacos*. quartus Reg. *Pacon*. Scriv. *Paches*. Certe similis circumventio, & verborum captio in pactis narratur apud Polyacnum l. 111. de *Pache*. TENN. Adfirmat Kouchenius, verum hujus Atheniensis nomen esse *Pericles*. Quo au-

ctore id dicat, scire pervelim. Non id erat Periclis, cujus saepe apud nostrum fit mentio, ingenium, neque Codex ullus ita exhibet, cum tamen in ceteris locis recte Periclis nomen exhibeant, *Paccon* Medic pr. *Pacom* Medic. sec. & Vaticanus, qui addit *Dux Pacet* Cantabrig. tres, Leidens. pr. & Gudrianus. *Paches* denique Palatin. & Leid. sec. Nec dubito, quin vere. De *Pachete* (sic enim declinandum non *Pache*) consule Polyacn. l. 111. c. 2. Thucyd. l. 111. Plutarch. in Arist. p. 335. & in Nicia p. 526. Diodor. Sicul. l. xii. p. m. 108, 109.

⁴⁷ *Ejusque obsecutos*] 4. Reg. 2. Hill. Voss. *eisque obsecutis*. TENN. MSS. ad unum omnes, & Ed. Rom. ac Par. *eisque obsecutis* i. e. cum illi obsecuti essent. Vulgarum lectionem concinnavit Beroaldus; Mallem ad vitandam duritiem, *conditioni*. Num ob signatis conditionibus? Vix puto. pro *hostes* in Ed. Wech. *perperam testes*.

⁴⁸ *Sagulis*] *Singulis* vel *cingulis* MSS. quinque, & Edd. primae. Perperam. In sagis militibus erat fibula, quae stringebantur. Consule Salmasium ad Trebell. Poll. Tyrannos n. 9. *Duo* *saga* ad me velim missas, sed *fibu-*

XVIII. Hasdrubal ⁴⁹ subigendorum Numidarum causa ingressus fines eorum, resistere parantibus adfirmavit, ⁵⁰ ad capiendos se venisse elephantos, ⁵¹ quibus ferax est Numidia: ⁵² ut hoc permetterent, poscentibus ⁵³ securitatem promissit, ⁵⁴ & ea persuasione avocatos adortus sub leges redegit.

XIX.

a Vulgo ET EX EA P.

latoria. Livius l. XIX. c. 17. [Sagula purpurea duo cum fibulis aureis singulis.

⁴⁹ Subigendorum Numidarum causa] Medicei sub ingens dolum Numidarum viam ing. Edd. Rom. & Bonon. subjiciens dolum Numidis ing. subigens dolum N. c. ing. est: Cantabr. tert. subigens dolum etiam Scriv. unus, Vaticanus, & Ed. Paris. [sub ingens dolum Palatin. & duo Leidd. Veram hinc Frontini mentem investigent me acutiores. Num exciderunt sic fringens dolum? Nam subigendorum N. causa cum aliis MSS. satis placet. Fringens dolum esset parans, fruens, moliens. Agi Graev. ad Justin. l. XXV. 3. Reptinam fugit profectorem.

⁵⁰ Ad capiendos] Ad capiendum Medicei, sine rois elephantos, qui etiam non leguntur in Vaticano.

⁵¹ Quibus ferax] Gujetus. Quorum f. TENN. Fateor, ferax semper fere sibi junctum habere Genitivum, non Ablativum, ut apud Ovid. l. VII. Met. 470.

Nitidaeque ferax Peparathos olivae.

Senec. Troad. 836.

An ferax variis lapidis Caryssos.

Valer. Flacc. l. VI. 102.

Niveumque ferax Enarchus olivum.

Tacit. l. IV. Ann. c. 72. Ingenium belluarum feraces saltus. Qui locus maxime Gujeti opinionem

firmat, & sic apud alios passim. Pro multis consule notas N. Heinsii ad Ovid. Am. II. 16. 7.

Terra ferax Cereris, multaque feracior uvae.

ubi vulgo erat Cerere & uvi, ac Cl. Burmanni ad Quintil. Declam. XIII. c. 2. Agellus non frumenti ferax: vulgo illic quoque, & in MSS. plerisque fragmentis. Immo, nam quid dissimulem, in Petrensi Codice clare exaratur quorum; quare, nisi is codex mihi de interpolatione esset suspectus, manum labens Gujeto darem. Nunc adhuc vulgatum retineo, praesertim cum ex Plinio citent quoque l. V. Epist. 15. ferax bonis artibus ferulus. Quod tamen ego illic reperire nequivi.

⁵² Ut hoc permetterent] Leidenses, Medicei, Hillensb. & Ed. Par. Ut per hoc perm. & statim securitatem praeter Tenulii Codices sex non agnoscunt quoque ambo Leidenses, Cantabrigientes tres, Palatinus, Gadianus, Vaticanus, Medic. sec. nec Ed. Paris. securitatem poscentibus Edd. Italicae. Mox permittit duo Cantabrig. Petrensis tantum permittentis cum ingredi, & ea pers. Vitiosa sine dubio est vulgata lectio, & non persananda, opinor, nisi ope meliorum Codicum.

⁵³ Securitatem] Hanc vocem 3. Reg. Voss. 2. Hill. non agnoscunt. TENN.

⁵⁴ Et ex ea] Praepositio ex non occurrit in Voss. & uno Hill. TENN.

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 485

XIX. ⁵⁵ Alcetas Lacedaemonius, ut Thebanorum comneatum facilius ex ⁵⁶ inopinato adgrederetur, in occulto paratis navibus, tamquam unam omnino haberet triremem, vicibus ⁵⁷ in ea remigem exercebat: quodam ⁵⁸ deinde tempore omnes naves in Thebanos transnavigantes inmisit, & comneatibus eorum potitus est.

XX. Ptolemaeus adversus Perdiccam, exercitu praevalem, ipse invalidus, omne pecudum genus, religatis ⁵⁹ a tergo, quae traherent, ⁶⁰ farramentis, agendum per paucos curavit equites: ipse

• Vulgo AD TERGUM. • Vulgo CARPENTIS.

ΤΕΝΝ. Non compareret praepositio in Palat. Petrensi; Cantabr. tert. Gudiano, Leidensi primo, aliisque. Et sane abest rectius, ut supra aliquoties. *advocatos* dein perperam MSS. multi, & Edd. VV.

⁵⁵ *Alcetas*] Historia est apud Xenoph. l. v. Εἰς. Ἀλκίτας ὁ Λακεδαιμόνιος φυλάττων Ὀρείδι, ὃν ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανίου τοῦ σῖτον, ἐπληρώσατο τρεῖς τριήρεις. Ἐπιμεληθεὶς ὅπως μὴ ἐξαγγελθῇ. Ἐπει δὲ ἀπῆγετο ὁ σῖτος, λαμβάνει ὁ Ἀλκίτας τόντι σῖτον καὶ τὰς τριήρεις. Polyaeus l. 11. est mutilus (c. 7.) **ΤΕΝΝ.**

⁵⁶ *Inopinato*] Leid. sec. & Edd. Rom. *opinato*. pro *inopinato* *tur-*tem habent Medicei, & Edd. Italicae.

⁵⁷ *In ea*] Voss. 4. Reg. 2. Hill. *in eam*. **ΤΕΝΝ.** *In eam* habent etiam mei, exceptis 2 Cantabrigiensibus, & Editiones Rom. Bon. Par. ac Wech. sed in Mediceis, & Italicis Edd. scribitur *comneatibus in eam exercebat* vel *exercebant* deleta τῇ remigem, pro quo *remiges* Leid. sec. Polyaeus ait ἐς ταύτην τριήρη ἀνὰ

μέρος ἐμβιβάζων τὰς τριήρεις. Exercuit eos igitur in ipsa triremi. Sed *exercere* eos in triremem nihilominus potuit, ut scilicet discerent motum, & agilitatem ejus triremis; quavi, quave remissione in variis flexibus remigare deberent. Ceterum simile Strategema refert Caesar l. 111. B. Civ. c. 24. Adde Nepot. in Dione c. 9.

⁵⁸ *Deinde*] Petr. *denum*. Edd. Rom. q. d. *opere*. Thebanas sc. naves etiam Medicei, & Edd. Ital. *transnavigans* Leid. sec. & Cantabr. tert. *transnavigatis* Petrensi.

⁵⁹ *Ad tergum*] Voss. 2. Reg. 1. Hill. a tergo. **ΤΕΝΝ.** *A tergo* etiam Gudian. Leid. sec. Petrensi. & Cantabr. sec. Vere, ut l. 114. 9. 3. *Scutis gladiisque a tergo ap-*tatis. Ubi vide. Non ad tergum, sed caudas religata erant farramenta. a tergo i. e. a posteriore parte.

⁶⁰ *Carpentis*] Mordicus hoc retinent MSS. omnes, nisi quod Medic. pr. *carpentis* habeat; cum pateat, scribendum esse *farramentis*, ut pulvis excitaretur. Ut bene conjecit Cl. Wesselingius. Polyaeus idem Strategema describens l. iv. c. 18. Προτίταξεν ἰκάνει ζῶν φρυγῶν φαρτίων.

se ⁶¹ praegressus cum copiis, quas habebat, effecit, ut ⁶² pulvis, quem pecora excitaverant, speciem magni sequentis exercitus moveret; cuius ⁶³ expectatione territum ⁶⁴ vicit hostem.

XXI. ⁶⁵ Myronides Atheniensis adversus Thebanos, ⁶⁶ equitatu praevalentes, pugnaturus, in campis suos edocuit, manentibus esse spem aliquam salutis, cedentibus autem perniciosissimum. Qua ratione confirmatis militibus, victoriam consecutus est.

XXII. ⁶⁷ L. Pinarius in Sicilia praesidio ⁶⁸ Henna^e praepositus, claves portarum, quas ⁶⁹ penes

• Vulgo ENNAE & ENNENSES.

Myron. frondosos ramos per terram trahere in simili re Livius, & noster l. 11. c. 4. §. 1. ubi omnino consule, quae notavi. trahebant Hillensb.

⁶¹ Praegressus] Progressus Medicei, & Edd. Italicae; ingressus Vatican. pergressus Palat. dein efficit Cantabr. tert.

⁶² Pulvis, quem] 1. Hill. Pulvis, quam. Decepit saepe hostem pulvis, ut Lacedaemonios Frontin. 11. c. 2. n. 12. Cassium Flor. 14. 7. TANN. Quam etiam Arcerian. Pulvis feminino genere dici probat Keuchen. Adde Propert. 11. 10. 35. Arida pulvis. Aliter tamen solet noster, quare talia non intrusa velim.

⁶³ Expectatione] Inspectione. Leid. sec. & moneres supra Hillensb.

⁶⁴ Vicit h.] Medic. sec. & Ed. Rom. fecit h. Ed. Bonon. frugis h. eleganter, sed vereor, ut vere, & ne ab emendatione Bezae ex rō fecit potius sit, quam e MSto Codice frangere hostes, eorumque animum dici sexcentis, nemo non novit.

⁶⁵ Myronides] Ita lego. vulgo Myrddines. SCRIV. Myronides sic. Nam Graecis Myronides. 4.

Reg. hic. & L. 11. c. 4. n. 11. dant Mironides, Wechel. Myrddines. TANN. MSS. & veteres ante Wechel. Edd. recte Myronides vel per i more solito. Monuit ita rescribendum esse Calaubonus ad Polyæn. l. 1. 35. 2. Aliud ejus dictum refert Plutarch. Apophth. p. 185.

⁶⁶ Equitatu] Leid. sec. equit.

⁶⁷ L. Pinarius] 4. Reg. 2. Hill. Voss. C. Pinarius. TANN. C. etiam sex mei, & Edd. Italicae. perperam. L. Pinarium vocatum quoque Livius l. xxiv. c. 37. ubi pluribus hanc eandem refert historiam. Medicei praenomen non agnoscunt.

⁶⁸ Henna] Ennae scribendum sine adflatu, sic Ennaenses Livio Plinio, aliis, & Ptolemaeo Ennae SCRIV. Cur. post. Ennae. Male 1. Reg. 2. Hill. Henna, & Henna-sium. ac Hennaenses. Nam Graeci spiritum lenem dant. Enni l. Polyæn l. vii. 11. in Pinario Tr. H. Immo vero bene; adspirationem addunt quoque Gudianus, Leidenses, Vaticanus, & Ed. Paris. Wech. ac Stew. & MSS. Livii. Vide, quos laudavi ad Lucan. l. vi. 740. Henna in nummis,

nes se habebat, reposcentibus ⁷⁰ Magistratibus Hennensium, quod suspectos eos, tamquam transitionem ad Poenum pararent, habebat, ⁷¹ petiti unius noctis ⁷² ad deliberationem spatium; indicataque militibus fraude Graecorum, quum praecipisset, ut parati postera die signum expectarent, prima luce adstantibus ⁷³ redditurum se claves dixit, si idem omnes Hennenses ⁷⁴ censuissent. Ob eam causam ⁷⁵ universa multitudine convocata in theatrum, & idem flagitante; manifesta deficiendi voluntate, signo militibus dato, universos Hennenses cecidit.

XXIII. Iphicrates, dux Atheniensium, classem suam hostili habitu instruxit, & ad eos, quos suspectos habebat, inVectus, quum effuso studio exci-

^a Vulgo add. MILITIBUS.

mis, qui in Orthographia raro fallunt. *Aetnas & Aetnenses* Medicei, & Palat.

⁶⁹ *Penes se*] *Secum* Medicei. Dein Petrenf. *habuerat*. sequitur mox *habebat*. an *habuerant*, scilicet magistratus ante Pinarium?

⁷⁰ *Magistratibus*] Deest haec vox in Vaticano, Mediceis, Leid. sec. & Edd. Italicis. *Hennensium principes* dicit Livius. Statim *Hennensibus* vel prave *Atheniensibus* iidem.

⁷¹ *Petiti*] Sic tacite a Keuchenio, volente an inscio, non liquet, repositum. Bene tamen: nam ita MSS. omnes. Ante *petiit*. De hoc praesenti tempore dixi ad l. i. ii. i. & alibi.

⁷² *Ad deliberationem*] *Deliberationi* Cantab. tert. *ad deliberandum* Petrenf. Mox *praesciisset* Leid. pr. & *praeparati* Petrenf. & *postero die* nonnulli.

⁷³ *Militibus*] Deest haec vox in Mediceo pr. Leid. sec. Vaticano, & Edd. Italicis; & certe delenda est. Non minatus iis est Pinarius, se redditurum claves

iis, dum adstantibus sibi milites, sed tantum, se redditurum eas illis adstantibus prima luce, si omnes idem censuissent. Livius. Tum Pinarius: at illi, si ad consulem gravarentur mittere, sibi salutem darent populi concilium: ut sciretur, utrum paucorum denuntiata, an universae civitatis essent. Consensu in posterum diem concio edicitur. Pinarius tum, convocatis militibus inquit &c. Adde Polyaeum l. viii. c. 21. Quia autem pro si in Vaticano est *simul* in Edd. Italicis *se*, forsan conjicias *simul* addendum esse *re adstantibus*. Quidquid hoc sit, delevi *re militibus* auctoritate MStorum, & historia ac ratione iubente. Absurdum enim foret.

⁷⁴ *Censuissent*] MS. *consuluisse*. SCRIV. B. *consensissent* IDEM Cur. post. *Sensissent* Medic. antiquior. In Edd. Italicis, Mediceo altero, & Vaticano scribitur tantum *idem omnes Hennenses cecidit*, ceteris omissis.

⁷⁵ *Universa*] Leid. sec. *Hennensium*. H. & .

exciperetur, deprehensa eorum perfidia, oppidum ⁷⁶ diripuit.

XXIV. ⁷⁷ Ti. Gracchus, quum edixisset futurum, ut ex volonum numero fortibus libertatem daret, ignavos ⁷⁸ crucibus adfigeret, & quatuor millia ex his, ⁷⁹ qui segnius pugnauerant, metu poenae in quemdam munitum collem ⁸⁰ coisissent, misit, qui eis dicerent, totum sibi exercitum volonum ⁸¹ vicisse videri, quod hostes ⁸² fugis-

benfium. Statim in theatro Petrenf. in fine occidit Leid. pr. & Edd. Italicae prave.

⁷⁶ *Diripuit.] Diripit Medic. sec. Ed. Paris. & Hist. ac Wech. margo.*

⁷⁷ *Tigracis cum edixisset futurum, ut ex Volonum numero.]* En quam portentosa nomina invenerint illi, monstrorum potius, quam hominum digni nomine. Voces, quae coaluerunt ex notis, ita distrahimus Ti. Gracchus. illis vero librariis non fortunam casumque seditiosorum Gracchorum, sed mentem meliorem optemus. Nihil erat hac emendatione facilius: quare miror, tot correctores hoc mendum non animadvertisse. STEW. Tiberius Gracchus. Ita legendum. vulgo monstrose Tigracis. SCRIV. Reposui Ti. Gracchus solemnem scripturam veterum, & auctoritate Palatini, Vossiani, Hillensb. Leid. pr. Cantabr. sec. duo habent T. Gracchus. Medicus pr. Petrenf. Cantabr. tert. omnibus litteris Tiberius Gracchus. De restitutione hujus vocis primum per Stewechium factae nemo dubitare potest, qui legerit hanc rem plenius, & pulcherrime enarratam a Livio l. xxiv. c. 14. & seqq.

⁷⁸ *Crucibus adfigeret.] Cruciatibus afficeret MS. SCRIV. 4. Reg. 3. Hill. Crucibus afficeret. SCRIV. Cruciatibus afficeret. TENN. Adfigeret etiam Gud. & Leid. pr.*

quod quum & in Arceriano invenisset Keuchenius, tempore adripuit lectionem cruciatibus affic. Vulgatum moveri non debet. Livius. Qui loco cessisset, in eum servili supplicio animadversum h. e. cruce.

⁷⁹ *Qui segnius p.]* Ita ediderunt Keuchenius, & Tennulius, nihil monentes; cum antea scriberetur quia, ut est in MSS. nonnullis. quae Leid. pr. sed bene Leid. sec. Gudian. & alij qui. Eodem modo Livius quatuor millia volonum militum, qui pugnaverant segnius &c. Millia, qui ut supra restitui tot millia superavit l. iv. c. 2. §. 7. ubi vide.

⁸⁰ *Coissent.] Confugissent Medic. pr. coegisset sec. Mox sibi deest in Leid. sec.*

⁸¹ *Vicisse videri, quod hostes fugissent, & sic eos, & sua fide, & ipsorum metu exsolutos recepit.]* Ad oram libri Parisiensis pro: fugissent, adscribi fuissent non sum nescius. at non video, qua sententia id recipi possit. Legerim potius fecisse videri. vel hoc modo, misit, qui eis dicerent, id totum exercitum Volonum fecisse videri, quod hostes fugissent. Livium consule libro xxiv. & videbis non usque quaque cum Frontino illi convenire. STEW. Vicisse Stewechius, & MSS. fecisse. SCRIV. STEW. & SCRIV. MSS. fecisse. Unus Reg. vel fuisse victorem vel vicisse videri. TENN. Fuisse Medic.

gissent, & sic eos, ⁸³ & sua fide, & ipsorum metu exsolutos recepit.

XXV. Hannibal post proelium, quo ingentem ⁸⁴ cladem ad Thrasymenum Romani acceperunt, quum sex millia hostium, interposita pacatione, in potestatem suam ⁸⁵ redegisset, socios Latini nominis ^a benigne in civitates suas dimisit, dictitans, se Italiae liberandae causa bellum gerere; eorumque opera aliquot populos in deditionem accepit.

XXVI. Mago, quum Locri obsiderentur ⁸⁶ a Crispino, classis nostrae praefecto, ⁸⁷ diffudit ad Ro-

^a Vulgo n. s. L. NOMINIS, B.

pr. fecisse etiam Keuchenius malebat, non ego.

⁸² Fugissent] Alias fuissent. SCRIV. Scriv. 4. Reg. Voss. & 1. Hill. Fuissent. Sed Hill. & Voss. ad marginem. Fudissent. TENN. Fuissent etiam sex mei, & Hitt. ac Wech. margo. pro quod Medicei, & Leid. sec. qui. Edd. Italicae non habent hoc, & seqq. 4. Exempla. Forte quod hostes fusi fuissent. Sic supra missi sunt pro missi essent vel essent, & similia saepe corrupta. Immo fugissent, pro fusi essent irrepsit etiam in sextum l. 11. c. 13. 1.

⁸³ Et sua fide] Ab sua f. Medic. sec. solutos Leid. sec. Lypsius volebat exsoluto. Livius in hac re, ut passim ille alique exsoluto fide publica. sed vide ad §. 35. pro ipsorum Hillensb. suorum.

⁸⁴ Cladem.] Obstante sensu, & constructione Petrensi. quam addit. Dein ex interp. p. Leid. sec. & interp. Medic. pr. accepta pati. Hillensb.

⁸⁵ Redegisset, socios Latini nominis, benigne &c.] Sic vulgo ab omnibus haec verba eduntur, quasi sex illa millia hominum

fuerint socii Latini nominis, eosque omnes dimiserit Hannibal; unde & in Mediceo pr. exaratur pejus benigneque. Non sane. Sex millia fuere mixti Romani Latini, ex illis vero dimisit Latinos; quare distinctionem post eo nominis sustuli. Livius l. xxii. c. 6. 7. Hannibal captivorum quod Latini nominis essent, sine pretio dimissis, Romanis in vincula datis. &c.

⁸⁶ A Crispino] Perperam, nam Crispinus erat Consul, & collega Marcelli, ejusdemque proelii consors, ut recte noster ipse mox §. 38. Praefectus vero classis erat L. Cincius Alimentus. Errorem hunc jam animadvertit Cl. Wesselingus l. 11. Obs. c. 8. Lego omnino Livium l. xxvii. c. 28. a Crispino. habet hic Petrensi.

⁸⁷ Diffudit] Leid. sec. diffundit. dein caesum inepte MSS. 3. & [Ed. Par. Unus Marcellum. Medicei Mario. in cons. praepositio deest in Leid. sec. se abest a Medic. sec. Mox conscendere Petrensi. conscendens Medic. pr. ac in eodem non compareret.

Hannibalem, caeso
obsidione Locros venire:
vires emissos jussit a montibus,
erant, se ostendere: quo facto
us, Hannibalem adesse ratus,

naves, ac fugeret.

incipio AEmilianus, ad Numantiam,
cohortibus tantum, ⁸⁸ sed centuriis
omnibus ^{non} & funditores interposuit.

XXVIII. Pelopidas Thebanus, ⁸⁹ quum a
Thessalis in fugam versus, flumen, in quo tu-
mularium fecerat pontem, ⁹⁰ liberasset, ne se-
quen-

⁸⁸ Sed centuriis] Petrensi. sed
&c. immiscent. Verum rectius
est & nostri more. V. ad l.
1. 3. 10. & alibi. Ex rō immi-
scuit non male coniecit scribi
posse Claz. Wasse immiscent. ut
plus semel Livius. At mutatione
non opus est.

⁸⁹ Quum a Thessalis] Medic.
sec. ad Thessalam. De bello, per ip-
sum contra Thessalos gesto, vide
in vita ejus a Nepote scripta, &
illie Comment. ac supra l. 1. 5.
2. 111. 8. 2. Dein in qua tumul-
tu variam Ed. Paris. sed vide
Keuchen.

⁹⁰ Flumen liberasset] L. 1. c. 5.
ex. 1. Ad haec verba Unam spem
salutis habens, si flumen liberasset,
dixi, Stewechium legere si flumen
superasset, correctione non ad-
modum necessaria. Similiter &
abstinentiae ab hoc loco manus
Criticae: nec legendum cum Ste-
wechio, superasset. Volo, in-
quam, facta testaque vulgata
maneat lectio. Quid sit flumen
liberare duobus his locis fatetur
se nescire Stewechius. Quare e-
mendabat, flumen superasset. Pro-
blem, si non membranarum opti-
mas, saltem ullos adstipulatores
haberet libros scriptos, sed nul-

los habet: sane non meos tres,
non Palatinos; in quibus omni-
bus disertim exaratum est, libe-
rasset. Nec aliter legitur exem-
plo 13. c. 4. l. 1. ubi Philippus
nullis prohibentibus angustias freti li-
beravit. Qui locus secessit Ste-
wechium; alias debuisset & il-
le subire ferreum acumen: dix-
isset legendum angustias freti so-
peravit. Malo exemplo, & ad-
instar imperitorum librationum
sciolorumque, qui, quod in ve-
terum libris statim non percepe-
re, flagitiose corruerant, quod
illi emendare vocabant. Sic Hy-
ginus in Mythologicis etiam libe-
rare flumen pro transire dixit, c.
257. Qui cum diceretur, viz
tandem dixeris, liberato flumine,
consequitur carnischem. Haec ali-
bi capite singulari pluribus pro-
pugnavi. Scit. Passus est suos
manes Stewechius, cum potuit
ab animo suo impetrare, ut li-
berare flumen Romana civitate e-
jiceret, sed ubique jubiceret,
superare, & id verbi probaret ex-
emplis, quae non querebantur.
Atqui omnes MSS. retinent al-
terum l. 1. c. 5. n. 3. Si flumen
liberasset, cujus ripam hostes rene-
bant. l. 1. c. 4. n. 17. Philippus
nullis prohibentibus angustias freti li-
bera-

quentibus hostibus idem transitus maneret, novissimo agmini praecepit, incenderent pontem.

XXIX. Romani, quum Campanis equitibus nullo modo pares essent, ⁹¹ Q. Naevius Centurio in exercitu Fulvii Flacci Procos. excogitavit,

horavit. Hyginus fab. 257. *Vin-
gandem Moerus liberato flumine,
consequitur carnificem.* Sic quo-
que cum Scriverio ibi legi cen-
set Virorum elegantissimus Tho-
mas Munckerus. Neque enim
audiendus hic celeberrimus Schef-
ferus, qui dedit *librato*. Nam
tela & corpora librantur; sed a
qua aeductoribus, nimirum cum
aquae altitudo peraequatur ve-
lut ad libellam a loco, quo o-
ritur, ad locum, quo deducen-
da est. Vitruv. viii. c. 16. *Li-
bratur a dioptris.* artifex, qui
comparat altitudinem aquae, di-
citur *librator*. Plin. x. epist. 50.
*Supereſt, ut in libratores vel ar-
chitectum, si tibi videbitur, mit-
tas, qui diligenter expleret, sitne
lacus altior mari.* epist. 51. *Pete-
ris a Calpurnio Macro peteri libra-
torem.* Frontin. de aquaeducti-
bus. *Procurator calicem ejus mo-
duli, qui fuerit impetratus, adhi-
bitis libratoribus, signari curet.* Li-
bramentum dicitur conceptacu-
lum, quo aqua librata excipi-
tur. Plin. l. iv. epist. 30. *An
nescio, quod libramentum abditum
& caecum, quod cum exinanitum
est, suscitatur & elicit fontem:
quam repleam, moratur & fran-
gunt.* Vitruvius l. viii. c. 7. *Ut
sit libramentum quomodo longissimum:
hoc autem erit ventor, quod Grae-
ci appellant καλίσιν* Frontin. de
aquaeductibus. *Ductus enim ha-
bet longitudinem, ita exigente li-
bramento, passuum LXII milium*
Altitudo aquae aequalis vocatur
libra. Frontin. ibidem. *Dehinc
Martia, quae capite etiam Clau-*

dia libram aequat. Ibidem. *Ordi-
nes & longitudines rivorum, &
ordinem librae persecutus sum.* Aliud agere inceperam, ut libe-
rem fidem, *liberare flumen* Fran-
corum linguae *Francor* uno fesse
convenit agmen claudat purissi-
mae Latinitatis Arbiter *Necdum
liberaveram cellulae limen, cum
animadverto Enotheam cum tissa
ignis plena venientem.* T E N N.
Medic. sec libasset. Petrensis tra-
asset, e Glossa vide supra. In
fine perperam ut post praecepit
addunt MSS. quatuor. quod saepe
notatum praecedentibus li-
bris. *Inciderent p. Medic pr.*

⁹¹ Q. Naevius] Nonius, Nonius
alii pauci. Q. Naevius vocatur
etiam Valerio Maximo l. ii. c.
3. §. 3. Ed. Bononiensis *Navius*.
Quod sine dubio Beroaldo debe-
tur, quia Livio l. xxvi. c. 4. ap-
pellatur Q. *Navius*. sed dubito,
an vere: nam *Navius* cognomen
potius est, ut in augure *Accio
Navio*. Certe *Naevium* Valerii
& Frontini non temere sollici-
tem.

⁹² *Ut deletas ex toto exercita.]*
Mium, ni procul in suas terras
hinc ableganda particula ut: ac
paulo post legendum jubere pro
juberent. quemadmodum reliqua
verba infinite ponuntur subse-
quentia, *armare, incipere.* STEW.
tò ut delet STEW. & l. jubere.
SCRIV. *Excogitavit jubere, &
incipere.* Latinum non est. Vul-
gata lectio se recte haber. Nae-
vius hoc excogitavit, ut Fulvius
Procos. juberet &c. quod ratio
militaris Romanorum disciplinae
postulat.

III. † L. Paullus Imperatorem senem moribus dicebat esse oportere, significans moderatiora sequenda consilia.

IV. Scipio Africanus fertur dixisse, quum cum quidam parum † pugnacem dicerent, Imperatorem me mater, non bellatorem, peperit.

V. † C. Marius Teutono provocanti eum, & postulanti, ut prodiret, respondit, Si cupidus mortis esset, laqueo † eum vitam posse finire.

‡ Quum † deinde instaret, gladiatorem contem-

tac

¶ Vulgo CUMQUE DEMONSTRARET EI.

su. Forte sensim. Id est operibus. securis statim incidit. Dolabra paulatim idem efficit. SCRIV. Cur. post. sensu exhibent quoque Vaticanus, Medicei, & Ed. Rom. ac Bonon. primo addit Leid. sec. Verum Leidensis pr. non agnoscit id est operibus; quare omnino suspicor esse Glossam, & quosdam dolabra in margine explicuisse id est operibus. alios per id est sensim, & dein ea in textum inrepsisse. Simile fere Tacitus l. III. Hist. c. 20. tormentisne, & telis, an operibus, & vineis adgredienda urbs foret. Mox conversus ad singulos; cum secures dolabrasque secum adtulissent. Tales glossae apud nostrum alibi quoque occurrunt. Id est legionarios l. II. 34. Id est Epiroticam l. II. 5. 10.

‡ L. Paullus] Hoc exemplum retrahendum videtur ad caput proxime praecedens, ubi de moderatione pauca. SCRIV. Cur. post. L. deest in Leid. sec. & Edd. Italicis. Aemilius P. Medic. pr.

§ Pugnacem] Leid. sec. Pugnantem. Pugnatorem Vatican. Medicei, & Edd. Italicae. diceret Mediceus sec. parum quidam vulgo: aliter MSS.

¶ C. Marius] Gneus Leid. sec. Lucius Medicei, & Edd. Italicae.

inepte. Teutono Medic. sec. In fine cum victoria ridicule Ed. Paris.

‡ Eum vitam posse] MSS. Possit eum vitam. Spendosihlabus Scythae Imperatori Joanni Tzimisciae provocanti apud Cedrenum respondit. Εἰ μὴ ζῆν ἔχῃ χολῆν, εἶναι μὲν εἰς ἄλλας θανάτου ὁδούς. Si vivere ei non vacet, alias plurimas esse vias moriendi. Idem responsum dedit Antigonus Pyrrho apud Plutarchum. Τῷ Πύρρῳ παρὰς ὁδούς ἀνευγίναν πρὸς θάνατον, εἰ ζῆν μὴ χολάζῃ. Et Augustus ab Antonio provocatus, apud Eundem. Πολλὰς ὁδούς Ἀντωνίου παρεῖναι θανάτου. Similis jocus apud Plautum Amph. I. I. 167. cum Mercurius dixisset. Gestiant pugnati mihi. Sofia respondet. Si in me exercitatus, quae so in parietem ut primum domes. TENN. Medic. pr. esset laq. v. p. 15. posse cum v. solus ex meis Gudian. cum p. vit. Voss. & Cantabr. Abundare videtur τὸ cum, & a sciolis esse insertum.

‡ Cumque demonstraret ei] Cumque dein monstraret. SCRIV. Scriber. Cumque dein monstraret ei. Lege cum 4. Reg. 3. Hill. Voss. Rom. cum deinde staret; nimirum

ta staturae, & prope exactae aetatis objecit ei, dixitque, Si eum superasset, cum victore congressurum.

VI. 9 Q. Sertorius, ¹⁰ quod experimento didicerat, inparem se universo Romanorum exercitui, ut barbaros quoque, inconsulte pugnam ¹¹ deposcentes, doceret, adductis ¹² in conspectum duobus equis, eorum praevalido alteri, alteri admodum exili, duos admovit juvenes similiter ¹³ adfectos, robustum & gracilem; ¹⁴ ac robustiori imperavit, equi exilis universam caudam ab-

rum-

• Vulgo deest ac.

rum ut iterum provocaret. TENN. Arripuit temere Keuchenius lectionem, quam Scriverius in nonnullis esse monuit; cum in eo nullus idoneus sit sensus. Cumque demum monstraret, g. uterque Mediceus. cum inde staret, g. Leidens. pr. cum demonstraret, g. Gudian. cum deinde staret g. res Cantabrig. Palatin. Hinc bene Cl. Wasse conjecit cum deinde instaret, ei g. ad Sallust. B. jug. c. 6. exacta sua aetate. Bene dico, quod conjecerit instaret, ut & margini Stew. Ed. adleverat Scriverius, & Scriverianae Editioni Gronovius. nam ita diserte Leid. sec. cum demum instaret; & melius Vatican. Cum deinde instaret. Male autem retinet ei: quod in nullo reperitur Codice, & statim quoque sequitur *objecit ei*, quae verba desunt in Ed. Keuchenii. Staret quod Tennulius recipiebat, frigidum est. Instare sine casu frequenter reperitur pro urguere, non remittere a proposito. Livius l. 11. 4. *Evincunt instando, ut litterae sibi ad Tarquinium darentur.* Martial. l. 11. Ep. 24. *Cum tamen instaret.* Curt. l. vi. 7. 25. *Institis quærere.* Adde Heins. ad Sabin. Epist. Demoph. 82. *Instantes distulit arte procos & saepissime,*

9 Q. Sertorius] Exemplum hoc totidem fere verbis habuimus jam l. 1. c. 10. §. 1. ubi vide, ne multa hic repetam. Hic vero non comparet in Leidensi sec. nec Mediceo pr., in quo tamen alia manu post finem libri quarti additur.

10 Quod ex.] 4. Reg. 3. Hill. Voss. non agnoscunt *re quod*. TENN. Deest etiam in Mediceis, Vaticano, Palatino, Gudiano, Leid. pr. Edd. Rom. Paris. & Wech. supra tamen in omnibus fere rectius additur. Nisi malis demittere post *exercitui*, ut sit relativum. *Imparem* abest etiam a Medic. pr. qui habet *R. e. non posse resistere*, ex interpolatione *exercitu*, ut alibi, Ed. Paris.

11 Deposcentes.] Alias *exposcentes*. Ipse Frontinus alibi idem exemplum commemorans. SCRIV.

12 In conspectum.] In *Conspetum* Leid. pr. & Medic. sec. vide supra. pro *eorum* Edd. Italicae *quorum*. Medic. pr. in c. *eorum duobus equis altero p. altero*, ut supra.

13 Adfectos.] 4. Reg. 2. Hill. Voss. *electos*. TENN. Septem, vel octo mei cum Edd. Ital. Paris. & Wech. *electos*. sed postulat sensus *adfectos*, ut supra.

14 Robustiori] Addidi copulam.

rumpere; gracili autem ¹⁵ valentioris per singulos pilos vellere. ¹⁶ Quumque gracili successisset, quod imperatum erat, validissimus cum infirmi equi cauda sine effectu luctaretur, ¹⁷ Naturam, ¹⁸ inquit Sertorius, Romanarum virium per hoc vobis exemplum ostendi milites: insuperabiles

* Vulgo JAM, I. S. NATURAM. R. COHORTIUM.

ac auctoritate Palatini, Cantabr. Bib. Pub. Medic. sec. Gudiani, & Hiemensb. ut supra. robustiori vero Medic. pr. Dein equos ex illis Leid. pr. forsan, ut ibidem equo exili. Medic. pr. uno complexu abr. autem exsulat ab Edd. Italicis.

¹⁵ Valentioris p. s. pilos vellere] supra valentioris per singulos pilos vellere; vel potius, ut illic MSS. praebent per singula vellere. Hic valentiores duo, validioris Cantabr. tert. velaciori Leid. pr. evellere uterque Medic. Praestat hic saltem valentioris sc. caudam p. s. pilesevellere. Adi cit. locum.

¹⁶ Quumque.] Cum Edd. Italicis. impressit eadem cum Medic. sec.

¹⁷ Jam, inquit S. &c.] Naturam, inquit Sertorius, Romanarum virium p. h. v. e. o. m. MSS. Scriv. Recte hoc monet Scrivenerius. Quare, ut supra ex MSS., hic quoque expunxi istud jam ex MSS. Tennulii & meis octo ac Edd. Rom. Bon. Par. Wech.

¹⁸ Romanarum cohortium] 4. Reg. 3. Hill. Voss. Scriv. Naturam, inquit Sertorius, Romanarum virium. Hanc in suis membranis quoque lectionem invenerat beatus Gronovius. Sic Justin. l. xi. 9. Nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur. Valer. Max. l. i. 15. Majore pene Romanarum virium parte in execrabili ac diro solo jacente, nullius penates moeroris expertes erant. Sic MSS. cum sit vulgo. Virorum. Val. Max. v. 3. l. 1. Virium Romanarum & incrementum laetissimum,

& tutela certissima Furibus Camillus. l. iii. 7. 6. Galliarum & Lingurum vires redactas in suam potestatem. TENN. Cohortium supra retinent MSS. omnes. Hic vero virium exhibent ex meis quoque Palatin. Vatican. Medic. pr. Gudian. Cantabr. tert., & Leid. pr. cum modo nominatis editionibus. Vere & eleganter. Adi Voss. & Socrum meum ad Valerii locum. Lucan. l. iii. 171.

Proxima vicino vires dat Graecis bello,

& crebro ille aliique. sed exemplis ipse parco. Labet hic potius adscribere, quae vir doctus Gualelmus Vlamingius, in ineditis observationibus Criticis, quae beneficio fratris politissimi, & eximii poetae P. Vlamingii penes me sunt, super ea voce observavit. Arbitr. Satyr. c. 19. Illi halosi

Inter sepultos Priamidas nocte
& mero

Danai relaxant claustra, & effundunt vires.

Auratus legit Viros; quod hodie obtinet, neque tamen placet, et si satis memori Virgil. AEn. l. ii. vs. 18.

Huc delecta virum sortiti corpora furtim

Includunt caeco lateri, penitusque cavernas

Ingentes, utrumque armato milite complent.

Eleganter Viros pro viris & milite. Thucydides l. i. Διὰ γὰρ ἀρετὴν γὰρ αἵτε δυνάμεις τὸ δὲ μῆζος ἐγγυώμεται σώσειν ἐκείνων

rabiles sunt ¹⁹ universos ^a adgredienti; eosdem lacerabit & carpet, qui per partes adtentaverit.

VII. Valerius ²⁰ Laevinus Cos. quum ²¹ intra castra sua exploratorem hostium deprehendisset, magnamque copiarum suarum fiduciam haberet, circumduci eum iussit; ²² terrendique hostis causa, exercitus suos visendos speculatoribus eorum, quoties voluissent, patere.

VIII. ²³ Caelius Primipilaris, qui in ²⁴ Germania

^a Vulgo UNIVERSAS & EOS.

πρίμην, ubi vetus Scholiastes δυνάμεις exponit στρατεύματα. Pollux l. i. c. 10. §. 23. πρίμην καὶ στρατιῶν δοκίμων καὶ μὴ τοιούτων. στρατιῶται &c. στρατόπεδοι δυνάμεις τάγμα. Lucan. l. iv. 723.

Mittitur, exigua qui proeli prima lacessat

Eliciatque manu.

Ipse cava regni vires in valle retentat.

Justin. l. xxx. c. 1. Trepidare igitur Ptolemaeus, legationibus missis quoad vires pararet. Haec illic.

¹⁹ Universas] MSS. octo, & Edd. Veteres universos. Recte. Romanos scilicet per Synthesin, ut saepe. Sic statim sequitur eos, vel eosdem, ut est in MSS. septem melioribus. supra universas & easdem. MSS. sequor. eosque Edd. Ital. Romanorum paullo ante male in uno MS. & Edd. VV. Adgredienti hic retinent libri omnes. Alibi Adgredientibus: quod aequae valet.

²⁰ Laevinus.] Sic rursus scripsi, ut l. ii. 4. 9. vulgo Levinus. Consilium autem, quod hic narrat, placuit Imperatoribus multis Graecis, Romanis, barbaris; ut cuius historiae perscrutato notum.

²¹ Intra] Voss. in. Mox hostem Hillensb. pro visendos Leid. sec. intentos.

²² Terrendique hostis causa] In Mediceo primo additur adjecit. Quod certe non spernendum. iussit suos speculatorem circumduci. sed adjecit ad ipsum se convertens sequentia. Non dissimile est illud Livii de Scipione l. xxx. c. 29. Iussos (speculatores) amisso metu visere omnia, per castra, qua vellunt, circumduci iussit; percunctatusque, satim per commodum omnia explorassent, retro ad Hannibalem dimisit.

²³ Caelius Primipilaris &c.] De hisce post Varianam cladem obfessis agit auctor etiam l. iiii. c. 15. 4. at non nominato duce, pro Caelius hoc loco MSS. multi Cedius vel Caedius, Ceclius Ed. Rom. Cecilius Bonon. Fuit tunc temporis Coelius Calvus, qui captus in proelio, se ipse mox interfecit. At vero hic intelligi omnino nequit: Quare mecum emenda Caeditius, & audi Vellej. Patere. l. ii. c. 20, Lucii etiam Caeditii, praefecti castrorum, eorumque, qui una circumdati (post Varianam cladem) Alifene immensis Germanorum copiis obsidebantur, laudanda virtus est; qui omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inexsuperabiles, nec temerario consilio, nec segni providentia usi, speculatiq. opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum. Caeditii nomen alibi apud

mania post ²⁵ Varianam cladem obsessis nostris pro-
duce fuit, veritus, ne barbari ligna, quae con-
gesta erant, vallo admoverent; & ²⁶ castra ejus
incenderent, simulata lignorum inopia, missis
undique, qui ea furarentur, effecit, ut Germa-
ni universos truncos amolirentur.

IX. Cn. Scipio, bello navali, amphoras pice
& ²⁷ taeda plenas in hostium classem jaculatus est,
quarum jactus & pondere foret noxius; ²⁸ & dif-
fundendo, quae continuerant, ²⁹ alimentum prae-
staret incendio.

X. Hannibal Regi Antiocho monstravit, ut in
hostium classem ³⁰ vascula ³¹ jacularetur viperis
plena

pud nostrum quoque in Cedium
est corruptum V. l. i. c. 5. l. iv.
c. 5.

²⁴ Germania] Medicei, ut ali-
bi, Germaniam. Valerianam etiam
mei sex, & Edd. Rom. ac Par.

²⁵ Varianam] Omnes MSS.
Valerianam. TENN.

²⁶ Castra ejus.] Castra sua. Gu-
jerus. TENN. Inciderent Palat.

²⁷ Taeda] Leid. sec. male ceta.
Caes. l. iii. 101. Completas on-
erarias naves taeda & pice &c.
quas sunt ad incendia. & saepe.
pro quarum jactus idem & quan-
tum ictus.

²⁸ Ut diffundendo quae conti-
nuerant alimentum praestarent in-
cendio.] Germana Frontino scri-
ptura, atque distinctio reddenda;
& pondere foret noxius, & dif-
fundendo quae continuerant, ali. p.
incendio. STEW. Ita Stewechius.
Vulgo ut: mox ego praestaret:
vulgo est praestarent. SCRIV.

²⁹ Alimentum praestaret] Le-
gitio haec non est sollicitanda.
Pedo Alb.

Tandem ubi complexa est sylvas,
alimentaque sumpsit.

Aethera subjectis lambit &
astra comit.

V. AEncid. 180.

*Arida circum
Nutrimenta dedit, rapisque in
fomite flammam.*

Ovid. Metam. l. vii. f. r.

*Ut solet a ventis alimenta re-
sumere.*

de favilla. Ovid. tri. rem. am.

*Lenis alit flammam, grandior en-
ra necat.*

Tacit. Germ. xlv. In modum te-
dae accenditur, alisque flammam
pinguem & olentem. TENN. Ita
agit Tennulius, quasi hic solli-
citaretur vox alimentum, quod
de fomento ignis a nostro supra
saepius, & aliis passim abhibe-
tur, ut cuius notum; Ut quod
correxerit Stewechius, debuit esse
In Modii editione; nam in cete-
ris omnibus, ut in MSS. recte
est. Praestaret scilicet jactus habent
etiam MSS. praeter Vaticanum,
& Ed. Bononiensem. Quare hoc
jam retineo. licet praestarent de-
fendi possit ex iis, quae nota-
vimus ad l. iv. 1. 39. Scilicet
amphorae incendiariae.

³⁰ Vascula] Fistiles lagenas vo-
cat Justin. l. xxxii. c. 4. TENN.
Adi Comm. ad Nepot. Hannib.
c. 11. Serpentes vivas colligi, eas-
que in vasa fistilia colligi.

³¹ Jacularetur] Jacularetur
MSS.

plena, ³² quarum metu perterriti milites a dimi-
catione & nauticis ministeriis impedirentur.

XI. Idem fecit, jam cedente classe sua, Pru-
tias.

XII. ³³ M. Porcius inpetu ³⁴ in " classem ho-
stium quum transluisset, deturbatis ex ea Poenis,
eorumque armis & insignibus inter suos distribu-
tis, multas naves hostium, quos sociali habitu fe-
sellerat, merfit.

XIII. Athenienses, quum subinde a Lacedae-
moniis infestarentur, diebus festis, quos sacros
Minervae extra urbem celebrabant, ³⁵ omnem
quidem colentium imitationem expresserunt, ar-
mis ³⁶ tamen sub veste ^b celatis. Peracto ³⁷ ritu suo,
non

^a Vulgo deest m. ^b Vulgo tantum v.

MSS. SCRIV. Sic Palat. Petrenf.
Medicei, & Leid. sec. Passive hac
voce usus est Apulejus de Mun-
do. *Horum pleraque jaculari cre-
das. Ejaculare* Gellius l. xvi. in f.

³² *Quarum metu*] *Quare perter-
riti* MSS. SCRIV. *Præterriti* Heid.
sec. Pro *nauticis* Lipsius margini
adlevit *nautici*, ut milites a di-
micatione, & socios navales a
ministeriis inpeditos dixerit Fron-
tinus. Certe non male. Passim
enim nautas a militibus distinxe-
runt veteres. Vide Scheffer. de
Mil. Nav. l. ii. c. 3. 4. Livius
l. xxxvii. 28. *egressi milites nautae-
que sunt.* *Supra* l. iiii. 2. 2. *mi-
lites remigesque.* Mallem tamen
repetere praepositionem, *nautici*
a ministeriis.

³³ *M. Porcius inpetu*] 3. Reg.
Voss. 3. Hill. *M. Porcius Dento.*
TENN. *Dento* loco *in* imperii ex-
hibent Cantabrigienses, Leiden-
ses, & Gudianus, sed Medicei, &
Edd. Italicae *de imperio*; Palatin.
detento. Timide haec pronun-
tio, sed vide, num scribeandum
detentus scilicet a Poenorum navi,
vel tale quid, Aut potius, ut Cl.

Wesselingius etiam conjecit, de
lombo. Per *classem* autem intelli-
ge magnam navem, & consule
notata ad Lucan. l. viii. 575.
classemque relinquare iussus.

³⁴ *In classem*] Sic lege ex MSS.
& Edd. VV. male in Edd. Keuch.
& Tennulii exulat praepositio
in. Statim etiam reposui *trans-
luisset*, ex MSS. octo, & Edd.
ante Keuch. V. ad l. ii. 4. ii.
Medicei *transvisses.* In fine quas
Medic. sec.

³⁵ *Omnem quidem*] *Hominum*
MS. unus, alii *omnium.* SCRIV.
4. Reg. Voss. 2. Hill. SCRIV. o-
mnium. unus SCRIV. *hominum.*
TENN. *Quinque mei omnium cum*
Ed. Par. Cave autem, jungas *in-
festarentur diebus festis.* non enim
tantum in Panathenaeis per sin-
gula quinquennia infestabantur,
sed saepius, & subinde. Quod
cum toties fieret, Athenienses tan-
dem in hoc festo hoc Strategema
adhibuisse videntur.

³⁶ *Tantum veste*] 4. Reg. 2. Hill.
Voss. *tantum & veste.* Forte *armis*
tamen & veste. TENN. *Tamen &*
v. exhibent meorum octo, & Edd.

non statim Athenas ³⁸ reversi, sed protenus inde raptim acto Lacedaemonem versus agmine, eo tempore, quo minime timebantur, agrum hostium, quibus subinde praedae fuerant, ultro depopulati sunt.

XIV. Cassius onerarias naves, non ³⁹ magni ad alia usus, actensas obportuno vento in classem hostium misit, & incendio ⁴⁰ eam consumsit.

XV. ⁴¹ M. Livius, fuso Hasdrubale, hortantibus cum quibusdam, ut hostem ad ⁴² internecionem persequeretur, respondit: ⁴³ Aliqui & su-

primae. Ceteri cum Paris. & Wech. Edd. tantum &. Sed Petrensis vere, quod reposui, tamen sub v. Scilicet in Panathenaeis licitum erat viris arma gerere, quod docet Meursius libro de Panath. c. 21. ex Thucydid. l. vi. p. 451. Παναθηναία τὰ μεγάλα, ἐν ᾗ μόνον ἡμέρα, ἐχ' ὑποπλόν ἰγίνετο, ἐν ὅπλοις τῶν πολιτῶν τὴς τῆν πομπῆν ἀσπόμενους ἀθρόους γενέσθαι. Ea igitur, ut fallerent hostes, sub veste celaverunt. Si & legas, videretur hoc contra morem fuisse, ut arma in hoc festo gererent.

³⁷ Ritu suo] Mira haec locutio videri posset, & esse corrupta, ex ritu sacro, verum cum iudicio scripsit ita auctor: cum non fuerit verus sacer ritus, sed fictus & simulatus. Per auctoritatem suam Leid. pr. Ceterum per Lacedaemonem versus non intellige ipsam urbem, sed agrum Laconicae ditionis, qui proxime attingebat fines Atticos. Aliter in his nulla foret verisimilitudo.

³⁸ Reversi] Petrensis addit sunt. Pro acto Gudian. apto. Lacedaemonem versus non agnoscunt Edd, Italicae. Agros Medicei.

³⁹ Magni ad alia usus.] Magis ad vel in alios usus Medicei, & Ed. Romana. Magni ad alios n.

Leid. sec. Hillensb. & Edd. Bon. ac Par. ad alias Leid. pr. Tandem ad alias res n. Petrensis i. e. ad alia, quod cum corrumpi coepit, res additum est. Dein obportuno tempore idem pro vento. Neandias. Caesar. l. III. B. Civ. c. 101. Cassius magno vento, & secundo completas onerarias naves caedo, & pice, & stipra reliquisque rebus, quae sunt ad incendia, in Pompeianam classem misit, atque omnes naves incendit.

⁴⁰ Eam.] Leid. pr. eas. Petrensis. & eam incendit, interpolate. Consumi incendio locutio est frequens. V. ad libertum alicujus ex Julia gente, unde nomen habet, J. Obsequentem c. 92. Aetnae incendio Catina consumpta. ut legendum esse ibi docui.

⁴¹ M. Livius] Cantabr. text. M. Lucinius Livius. Petrensis. M. Livius Drusus. perpetam. Est enim M. Livius Salinator, qui frequentius tantum M. Livius audit. Cognomen tamen addit noster l. i. c. i. 9. & l. ii. 3. 8. Omissio praenomine. Idem responsum ejus refert Livius historicus l. xxvii. 49. Superstiat, inquit, aliqui nuntii & hostium cladis, & nostrae virtutis.

⁴² Internecionem.] Internecionem MSS. tres, & Edd. pp. interempcionem duo,

⁴³ Aliqui, & s.] Et aliqui super-

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 43
superfint, qui de victoria nostra hostibus nuntient.

XVI. Scipio Africanus dicere solitus ⁴⁴ est, hosti non solum dandam esse viam ⁴⁵ fugiendi, sed etiam muniendam.

XVII. ⁴⁶ Paches ^a Atheniensis adfirmavit, incolumes futuros hostes, si deponerent ferrum; ⁴⁷ ejusque obsecutos conditionibus, universos, qui in ⁴⁸ sagulis ferreas fibulas habuissent, interfici iussit.

XVIII.

^a Vulgo PERICLES.

perfint MS. Comm. Forte *Eia a.* f. SCRIV. *Cur. post.* & deest a tribus meis, ut, in Livio. *etiam* Medic. sec. Adridet Scriverii conjectura.

⁴⁴ *Est.*] *Erat* Petrensi. Statim inepte Cantabr. tert. *claudendam* pro *dandam*. Nisi quis inde legere vellet non solum non *cl.* sed nihil hoc opus est. *dare viam*, & munire sic jungit Livius l. xxxix 28. *Non iter tantum per regnum nostrum dedit, sed vias etiam munivi.* esse in Mediceo pr. deest.

⁴⁵ *Fugiendi*] 4. Reg. 2. Hill. Voss. *ad fugiendum*. Veget. l. iii. 21. *Idcirco Scipionis laudata sententia est. Viam hostibus, qua fugiant, muniendam.* TENN. *Ad fugiendum* exhibent nostri septem, & Ed. Paris. Absunt autem a Mediceo pr. & Leid. sec. *muniendam* etiam Codd. sex. & eadem Ed. Hoc certe prave. *esse* addunt Medicei. In plerisque MSS. Vegetii etiam male non *esse muniendam*.

⁴⁶ *Pericles*] *Paches* MS. SCRIV. Voss. 2 Hill. 3 Reg. *Pacos*. quartus Reg. *Pason*. Scriv. *Paches*. Certe similis circumventio, & verborum captio in pactis narratur apud Polyænum l. i. 111. de *Pache*. TENN. Adfirmat Kouchenius, verum hujus Atheniensis nomen esse *Pericles*. Quo au-

diore id dicat, scire pervelim. Non id erat Periclis, cujus sæpe apud nostrum fit mentio, ingenium, neque Codex ullus ita exhibet, cum tamen in ceteris locis recte Periclis nomen exhibeant, *Paccon* Medic pr. *Pacon* Medic. sec. & Vaticanus, quæ addit *Dux Pacos* Cantabrig. tres, Leidens. pr. & Gudrianus. *Paches* denique Palatin. & Leid. sec. Nec dubito, quin vere. De *Pachete* (sic enim declinandum non *Pache*) consule Polyæn. l. i. 111. c. 2. Thucydid. l. i. 111. Plutarch. in Arist. p. 335. & in Nicias p. 526. Diodor. Sicul. l. xii. p. m. 108, 109.

⁴⁷ *Ejusque obsecutos*] 4. Reg. 2. Hill. Voss. *eisque obsecutis*. TENN. MSS. ad unum omnes; & Ed. Rom. ac Par. *eisque obsecutis* i. e. cum illi obsecuti essent. Vulgatam lectionem concinnavit Beroaldus; Mallem ad vitandam duritiem, *conditioni*. Num ob signatis conditionibus? Vix puto. pro *hostes* in Ed. Wech. *perperam resses*.

⁴⁸ *Sagulis*] *Singulis* vel *eingulis* MSS. quinque, & Edd. primæ. Perperam. In sagis militibus erat fibula, qua stringebantur. Consule Salmasium ad Trebell. Poll. Tyrannos n. 9. *Duo saga ad me velim mittas, sed fibula*

XVIII. Hasdrubal ⁴⁹ subigendorum Numidarum causa ingressus fines eorum, resistere parantibus adfirmavit, ⁵⁰ ad capiendos se venisse elephantos, ⁵¹ quibus ferax est Numidia: ⁵² ut hoc permetterent, poscentibus ⁵³ securitatem promissit, ⁵⁴ & ea persuasione avocatos adortus sub leges redegit.

XIX.

a Vulgo ET EX EA P.

lateria. Livius l. xxx. c. 17. [Sagula purpurea duo cum fibulis aureis singulis.

⁴⁹ Subigendorum Numidarum causa] Medicei sub ingens dolum Numidarum viam ing. Edd. Rom. & Bonon. subjiciens dolum Numidis ing. subigens dolum N. c. ing. est: Cantabr. tert. subigens dolum etiam Scriv. unus, Vaticanus, & Ed. Paris. sub ingens dolum Palatin. & duo Leidd. Veram hinc Frontini mentem investigent me acutiores. Num exciderunt sic fingens dolum? Nam subigendorum N. causa cum aliis MSS. satis placet. Fingens dolum esset parans, struens, moliens. Ad Graev. ad Justin. l. xxv. 3. Repentinam fingit profectiorem.

⁵⁰ Ad capiendos] Ad capiendum Medicei, sine totis elephantos, qui etiam non legantur in Vaticano.

⁵¹ Quibus ferax] Gujeto. Quorum f. TENN. Fateor, ferax semper fere sibi junctum habere Genitivum, non Ablativum, ut apud Ovid. l. vii. Met. 470.

Nitidaeque ferax Peparothos olivae.

Senec. Troad. 336.

An ferax varii lapidis Carystos.

Valer. Flacc. l. vi. 102.

Niveumque ferax Euarchus olorum.

Tacit. l. iv. Ann. c. 72. Ingenium belluarum feraces saltus. Qui locus maxime Gujeti opinionem

firmat, & sic apud alios passim. Pro multis consule notas N. Heinsii ad Ovid. Am. ii. 16. 7.

Terra ferax Cereris, multaque feracior uvae.

ubi vulgo erat Cerere & uvi, ac Cl. Burmanni ad Quintil. Declam. xiii. c. 2. Agellus non frumenti ferax: vulgo illic quoque, & in MSS. plerisque frumentis. Immo, nam quid dissimulem, in Petrensi Codice clare exaratur quorum; quare, nisi is codex mihi de interpolatione esset suspectus, manum labens Gujeto darem. Nunc adhuc vulgatum retineo, praesertim cum ex Plinio citent quoque l. v. Epist. 15. ferax bonis artibus seculum. Quod tamen ego illic reperire nequivi.

⁵² Ut hoc permetterens] Leidenses, Medicei, Hillensb. & Ed. Par. Ut per hoc perm. & statim securitatem praeter Tennulii Codices sex non agnoscunt quoque ambo Leidenses, Cantabrigianes tres, Palatinus, Gudianus, Vaticanus, Medic. sec. nec Ed. Paris. securitatem poscentibus Edd. Italicae. Mox permisi duo Cantabrig. Petrensis tantum permittens cum ingredi, & ea pers. Vitiosa sine dubio est vulgata lectio, & non persananda, opinor, nisi ope meliorum Codicum.

⁵³ Securitatem] Hanc vocem 3. Reg. Voss. 2. Hill. non agnoscunt. TENN.

⁵⁴ Et ex ea] Praepositio ex non occurrit in Voss. & uno Hill. TENN.

STRATEGEMATICON L.IV.C.VII. 485

XIX. ⁵⁵ Alcetas Lacedaemonius, ut Thebanorum com meatum facilius ex ⁵⁶ inopinato adgrederetur, in occulto paratis navibus, tamquam unam omnino haberet triremem, vicibus ⁵⁷ in ea remigem exercebat: quodam ⁵⁸ deinde tempore omnes naves in Thebanos transnavigantes inmisit, & com meatibus eorum potitus est.

XX. Ptolemaeus adversus Perdiccam, exercitu praeva lentem, ipse invalidus, omne pecudum genus, religatis ⁵⁹ a tergo, quae traherent, ⁶⁰ farramentis, agendum per paucos curavit equites: ipse

• Vulgo AD TERGUM. • Vulgo CARPENTIS.

ΤΕΜΝ. Non comparet praepositio in Palat. Petrensi; Cantabr. text. Gudiano, Leidensi primo, aliisque. Et sane abest rectius, ut supra aliquoties. *advocatos* dein perperam MSS. multi, & Edd. VV.

⁵⁵ *Alcetas*] Historia est apud Xenoph. l. v. ΕΛΛΩ. Ἀλκίτας ὁ Λακεδαιμόνιος φυλάττει Ὀρεῖον, ἐν ᾧ ἐπαινοὶ συνεινῶντο τῷ οὔτῳ, ἐπληρώσατο τρεῖς τριῆρεις. Ἐπιμεληθεὶς ἔπαινος μὴ ἐξαγγελθεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἀπύχοντο ὁ οὔτῳ, λαμβάνει ὁ Ἀλκίτας τόντε οὔτῳ καὶ τὰς τριῆρεις. Polyaeus l. ii. est mutilus (c. 7.) ΤΕΜΝ.

⁵⁶ *Inopinato*] Leid. sec. & Ed. Rom. *opinato*. pro *inopinato* surrem habent Medicei, & Edd. Italicae.

⁵⁷ *In ea*] Voss. 4. Reg. 2. Hill. in eam. ΤΕΜΝ. In eam habent etiam mei, exceptis 2 Cantabrigiensibus, & Editiones Rom. Bon. Par. ac Wech. sed in Mediceis, & Italicis Edd. scribitur *com meatibus in eam exercebat* vel *exercebat* deleta τῇ remigem, pro quo *remiges* Leid. sec. Polyaeus ait ἐς ταύτην τριῆρη ἀνὰ

μῆκος ἐμβιβάζων τὰς τριῆρας. Exercuit eos igitur in ipsa triremi. Sed *exercere* eos in triremem nihilominus potuit, ut scilicet discerent motum, & agilitatem ejus triemis; quavi, quave remissione in variis flexibus remigare deberent. Ceterum simile Strategema refert Caesar l. iii. B. Civ. c. 24. Adde Nepot. in Dione c. 9.

⁵⁸ *Deinde*] Petr. *denum*. Ed. Rom. q. d. opere. Thebanas sc. naves etiam Medicei, & Edd. Ital. *transnavigans* Leid. sec. & Cantabr. text. *transnavigatis* Petrensi.

⁵⁹ *Ad tergum*] Voss. 2. Reg. 1. Hill. a tergo. ΤΕΜΝ. A tergo etiam Gudian. Leid. sec. Petrensi. & Cantabr. sec. Vere, ut l. i. 14. 9. 3. *Scutis gladiisque a tergo apertis*. Ubi vide. Non ad tergum, sed caudas religata erant farramenta. a tergo i. e. a posteriore parte.

⁶⁰ *Carpentis*] Mordicus hoc retinent MSS. omnes, nisi quod Medic. pr. *carpentis* habeat; cum pateat, scribendum esse *farramentis*, ut pulvis excitaretur. Ut bene conjecit Cl. Wesselingius. Polyaeus idem Strategema describens l. iv. c. 18. Προσέταξεν ἰκάνει ζώον φρυγάνων φαρτίμων.

XL. Volscorum castra quum prope ¹⁴⁸ a virgultis silvaque posita essent, Camillus ea omnia, quae ¹⁴⁹ conceptum ignem usque in vallum perferre poterant, incendit, & sic adversarios exiit castris.

XLI. ¹⁵⁰ P. Crassus, bello sociali, eodem modo prope cum copiis omnibus interceptus est.

XLII. ¹⁵¹ Q. Metellus in Hispania castra moturus, quum in agmine milites * continerent se intra castra, ¹⁵² Hermocrates detentos eos ¹⁵³ postero die habilioribus jam suis tradidit, bellumque confecit.

XLIII. Miltiades, quum ingentem Persarum mul-

lignis metu. Vatican. *ille metu iuravit.* Petrenf. & Leid. pr. *ill. metu ne c.* Nil muta. simile quid l. 1. 11. 3. Verum sequentia cogit ad iurandum minus sana aliquis putet, scribendumque ad iusjurandum: ut ad iusjurandum adigi, Caesar l. vii. B. G. Apud Gellium tamen l. xii. c. 5. est hominem cogat ad gemendum confitendumque de malo morbi. Immo & apud Nepot. in Them. c. 4. *Ad depugnandum cogerentur.*

¹⁴⁸ *A virgultis silvaque*] Hoc & seq. exemplum habuimus jam l. 11. c. 4. §. 15. 16. ubi dixi, videri mihi legendum esse prope virgultas silvas. vel virgultas silvamque. Et sane eo ducunt nos hic quoque MSSi Codices. nam pro *a virgultis* Vatican. & Edd. Italicae *a virgulis*, Leid. pr. *a virguli*. Medic. pr. *virgultis silvarum*, Med. sec. *prope virgas silvamque*. Leid. sec. & Cantabr. text. *prope virgulas silvamque*. *prope silvam* modo Petrenf. vide supra.

¹⁴⁹ *Conceptum*] Edd. Italicae *exceptum*. ad vallum Voss. *proferre* idem, & Medic. sec. *praeferre* Palat. *perperam*. Vide, quae dixi

ibid. ubi vulgo scribebatur *proferre*.

¹⁵⁰ *Crassus.*] *Perses* Edd. Italicae. *Petilius Cr.* Medic. pr. *M. Crassus* Palatin. ut supra vulgo cedebatur, ubi ostendimus P. esse scribendum.

¹⁵¹ *Q. Metellus.*] Praenomen deest in Leid. sec. & Edd. Italicis.

¹⁵² *Hermocrates.*] Quomodo milites in agmine se possunt continere intra castra, quidve Hermocrati Syracusano negotii cum Q. Metello in Hispania? de utroque alia habuimus exempla supra. Sine dubio hic exciderunt quaedam, quare locum Aferisco notavi. Secure haec transliunt reliqui Interpretes. Factum hoc Hermocratis refert Cl. Wasse ad historiam, quam astrax Polyæn. l. 1. 43. §. 2. aliosque, ut *habilioribus* intelligam de militibus, qui crapulam hesternam edormiverint. sed huius historiae meminit & noster l. 11. c. 9. §. 7. *castra moturus est in agm.* Leid. pr. is deest in sec.

¹⁵³ *Postero*] Voss. 1. Reg. 1. Hill. *postera die*. TERN. *Postera* Gudian. perpetua variatione, ut sapius monendum fuit.

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. ¹⁵⁴ multitudinem apud Marathona * fudisset, Athenienses circa ¹⁵⁵ gratulationem morantes compulit, ut festinarent ad opem urbi ferendam, quam classis Persarum petebat. Quumque ¹⁵⁶ praecurrisset, ¹⁵⁷ inpleissetque moenia armatis, Persae rati ingentem esse numerum Atheniensium, & alio milite apud Marathona pugnatum, ¹⁵⁸ alium pro muris suis obponi, ¹⁵⁹ circumactis ex templo navibus Asiam repetierunt.

XLIV. Pisistratus Atheniensis; quum excepisset Megarensium classem, ¹⁶⁰ qua illi ad Eleusin ¹⁶¹ noctu adplicuerant, ut ¹⁶² operatas Cere-

ris

* Vulgo MARATHONEM & statim. b Vulgo PRAECURRISSET.

¹⁵⁴ Marathonem.] MS. Marathona. sic & infra proxime. **SCRIV.** MSS. Marathona. Sic statim Autor & Nepos fecit hunc casum: ut Lacedaemona. Babylona. l. III. c. 7. n. 4. Eurymedonta. **TENN.** Marathonam Medicei, & Leid. sec. Ceteri omnes hic, & infra quoque Leid. sec. Marathona, verissime. Sic habuimus Salamina, Crotona, Enipea, Persida, aliaque. Vide ad l. II. 3. 6.

¹⁵⁵ Gratulationem] Addit Petren[cius]. Mox qua classis Hillensb.

¹⁵⁶ Praecurrisset. Voss. 3. Reg. 2. Hill. praecurrisset. **TENN.** Praecurrisset vel percucurrisset septem etiam mei, recte. Quod supra habuimus saepius. Vide Indicem in notas.

¹⁵⁷ Inpleissetque.] Medic. pr. & Edd. Italicae inpleissentque. Dein idem numerum armatarum Athen.

¹⁵⁸ Alium] Vaticanus, Medicei, Leidenses, Hillensb. Edd. Rom. Paris. alio. Hinc Beroaldus in Bonon. fecit alios. In fine Edd. Keuch. & Tenn. exemplo, typhothetaram, optior, virio pro exemplo, vel extemplo, ut multi Codd. ubique exhibent.

¹⁵⁹ Circumactis] Retro actis. Seneca Natur. l. II. c. 24. Sicut aquae natura deseritur: si tamen aliqua vis accessit, quae illam circumageret, illo intenditur, unde imbre dejecta est. Floras III. 21. Impatiens injuriae statim Sylla, legiones circumiegit. **TENN.** Supra l. 4. II. Circumactas naues adpulit Siciliae, & crebro.

¹⁶⁰ Qua] Medicus sec. Palatin. & Edd. Italicae quam. Nil muto. adplicare pro adpellere sine accusativo occurrit alibi l. III. 16. in f. mentitus, naues litari adplicuisse. Justin. II. 4. Hercules ad litus Amazonum adplicuit, & saepe. Quamquam alioquin Accusativum non damno. Utrumque enim in usu est. Adplicaverant Leid. sec. ad Eleus Edd. Italicae.

¹⁶¹ Noctu] Quia, ut Scaliger ad Justin. II. 8. docuit, Eleusinia celebrabantur nocte, quae sequebatur Τὴν ἑξῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου, statim post occasum solis, plenilunio. **TENN.** Noctu male deest in Hillensb. nocte Leid. pr. Rem narrant Herodotus, Justinus, & Aeneas Tacticus c. 4. aliique. Infra eademque, quae c. minus bene Edd. Brun.

ris sacro feminas Atheniensium raperent, magna-
que edita caede eorum, ultus esset suos, eadem,
quae ceperat, navigia Atheniensi milite comple-
vit, quibusdam ¹⁶³ matronis habitu captivarum
in conspectu locatis. Qua facie decepti Mega-
renses, tamquam suis, & cum successu renavi-
gantibus, ¹⁶⁴ effuse obvii, inermesque, rursus

165

a Vulgo EFFUSI OBVII.

non. & Paris. suos abest a Hil-
lensb.

¹⁶² Operatas] Operari est sa-
crificare. Glossae antiquae. o-
perari, ἱερουργεῖν, ἱεροποιεῖν.
Horat. l. iii. Od. 14.

Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata Divis.

Virgil. 1. Georg. 339.

Sacra refer Cereri, laetis opera-
tus in herbis.

Tibull. 11. Eleg. 5.

Tunc operata Deo proles distam-
bit in herba.

Gratius de Sacerdotibus Dianae
Aegyptiis. vl. 42.

Vix operata suo sacra ad Buba-
ria lino

Velatur sonipes aestivi turba Ca-
nopi.

Ad quem locum videndus Janus
Vlitius. Sic facere est sacrificare.
Virg. Eclog. 111. 77.

Cum faciam vitula pro frugibus,
ipse veniat.

Tibull. 11. 6.

Ter tibi sit libo, ter Dea Sancta,
mero.

Livius. Hostia Diis fieri. Unde
corrigenus Censorinus lib. de
die nat. c. 2. Quid causae sit, ut
merum fundendum genio, non hostia
faciendum (sic Ed. V.) putaveris.
Nam facere, cum est sacrificare,
iungitur ablativo, nunquam accu-
sativo; ut male edidit Linden-
brogius Hostiam faciundam. A-
lius indoctior ad oram adscribi

iussit. Hostiam feriendam. Plu-
tarch. l. viii. Symp. 9. Ἐρδεν
μὲν ἐκάλουν καὶ ῥέζεν, ὥς τι μέ-
γα δρῶντες τὸ θύειν ἐμψυχοῦν.
Imo α ῥέζεν, ἔργον, ἔργον
veniunt ἔργον Bacchi Sacra. A-
thenacus l. xiv. c. 23. Ὁμαρτίς
τε τὸ ῥέζεν ἐπὶ τὸ θύειν τάσσεται.
Homerus facere dixit sacrificare.
Ibidem. Καὶ οἱ παλαιοὶ τὸ
θύειν δρῶν ἀνίστατον. Sic uti-
tur Hesiodus l. vi. 135.

Ὅδ' ἔρδεν μακάρων ἱερῶς
ἐπὶ βωμοῖς.

Neque sacrificare heatotum sacris
in aris.

Elegans iocus est apud Macro-
b. 11. Saturn. 22. Catonis. Q. Al-
bidium quendam, qui sua bona
comedisset, & novissime do-
mum, quae ei reliqua erat, in-
cendio perdidisset, propter viam
fecisse dicebat: quod comesse
non potuerit, id combussisse.
Sacrificium erat apud Veteres,
quod vocabatur propter viam: in
eo mos erat, ut, si quid ex epu-
lis superfuisset, igne consumere-
tur. TANW.

¹⁶³ Matronis b. captivarum.]
Edd. veteres. Matronarum b. cap-
tivarum. inepte. ut speciem cap-
tarum matronarum praebent Ju-
stin. Mox cum successore Palat.
cum successura nav. Hillensb. &
Ed. Paris. quae nihil nisi libra-
riorum somnia sunt.

¹⁶⁴ Effusi obvii.] 4. Reg. Voss.
2. Hill.

STRATEGEMATICON L. IV. C. VII. 705
165 obpressi sunt.

XLV. 166 Cimon, dux Atheniensium, victa classe Persarum apud insulam Cypron, milites suos captivis armis induit, & eisdem barbarorum navibus ad hostem navigavit in Pamphyliam apud flumen 167 Eurymedonta. Persae, 168 quia & navigia & habitum superstantium agnoscerent, nil caverunt. Subito itaque obpressi, eodem die & navali & pedestri proelio victi sunt.

2. Hill. *effuse obvit.* TENN. *Obviti* deest in Mediceis, Vaticano, & Edd. Italicis. Nihilominus *effuse* exhibent Medic. antiq. Vaticanus, item Petrensis, Leidenses, Palatini, Gudiani. & Ed. Parisi. verissime. l. 11. 5. 2. *effuseque* subeuntes adgressus. Effusus obviam populus, apud Vellejum, Justinum, aliosque.

165 Oppressi] Compressi MS. S. C. R. IV. *Iacres* Medic. sec. *versum* Palat.

166 Cimon.] Ita lego. vulgo est *Conon*. S. C. R. IV. *Cimon* genuinum hoc, & conveniens historiae nomen. Vulgo & in 3. Reg. Voss. 2. Hill. *Conon*, qui neque Persas devicit, nec apud Eurymedonta rem gessit, sed Cimon. Thucydides l. 1. *Ἐὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πειζομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους. Καὶ οὕτως τῇ πότι ἡμέρᾳ ἀμφοτέρω, Κίμωνος ἔμεινεν ἡ μάχη ἐσθληνέτη.* Diod. Sic. 11. 81. Plutarch. in Cimo-

ne. TENN. *Cimon* jam emendat magnus Casaubonus ad Polyacnum l. 1, c. 34. *Comon* Leid. pr. & Medic. antiquior. Ex tali aberratione vulgata lectio *Conon* nata est. *Eumones* Medic. alter. *Atheniensis* Leid. sec. Dein *Cypron* male Petrensis. *Captivorum armis* Medic. sec.

167 Eurymedonta] Male 3. Reg. Voss. Hill. *Eurymedona*, Finiebat Vossianus. JULII FRONTINI STRATEGEMATON LIBER QUARTUS EXPLICIT FELICITER. TENN. *Eurymedona* etiam sex mei quasi a nominativo *Eurymedo*, sed *Eurymedon* passim apud Geographos Latinos. Alii aliter & corruptissime exhibent. *Eurymedonta* Ed. Bonon. ac Paris.

168 Quia] MSS. *quia*, & Ed. Paris. qui. bene; nisi forte ortum ex compendio scripturae pro *quod*. Dein nil MSS. & Edd. VV. vulgo *nihil*. *Oppressi* deest in Medic. sec. Ut autem Vossianus, sic plerique finiunt MSSi; nonnulli tamen *Strategematicon*.

ERRATA PRAECIPUA & ADDENDA.

In Contextu.

P. 139. *Corcyrae*, *Lage*, *Corcyrae*.

In Notis.

- p. 15. a. in fine *Medicorum Lege Medicorum*.
 p. 49. b. in fine *salva lege flos*.
 p. 46. a. post *oponuerat* adde. Curt. l. vii. 2. 19. *Quos de finibus perveniunt*.
 p. 65. a. post *percipio* adde. Nisi obratis navibus velis explicare per
 merfas ab hostibus de industria naves ab ea scilicet parte, qua de-
 beret cum sua classe exire, unde obstractus ei erat exitus. Idque
 ob Codicum consensum nunc amplector. Ovid. l. ii. Amor. El. xi.
Pone sit ut mediis obrata navis aquis.
 Alibi apud eundem saepius *obruta classis*, *cymba* &c. passim *flucti-*
bus & *undis obrati* dicuntur naufragi.
 p. 67. Not. 30. in f. Adde. Deinceps deprehendi, hoc quoque moni-
 tum ab Ill. Schelio ad Hygin. Grom. p. 119. qui legit, *manente*,
sicut constituta erat, prima & secunda acie, tertia furtim a terga
ad opus &c. vel *furtim tertia ad opus* &c.
 p. 110. a. lin. 12. *conclamare* reponere *continere*.
 p. 117. Not. 13. in f. *Mei* quatuor cum Ed. retrahere sursum ante *to Paris*.
 p. 128. Not. 40. in f. Adde. Appulej. l. ii. Metam. p. 83. Ed. Pric.
Maga primi nominis, & l. vi. p. 120.
 p. 152. a. Restituendum omnino putem; *consenti primo consensu*
sustinere, basem mox fastigium.
 p. 174. Not. 46. Adde. *Perfes* ita saepe apud Nepotem in MSS., e quibus
 etiam rescribendum Cap. i. de Regibus. Namque ille *Perfes* nomen
 fuit manus fortior. Sic etiam Cod. Leid. vulgo *Perferam*.
 p. 206. N. 109. Omnino legendum cum MSS. *flumen Enipeus*, qui, non
 quod. Geminus est locus Curtii, hac occasione quoque emendan-
 dus. l. viii. c. 13. *Fluminis*, quod *transfundendum* erat, (*Hydaspem in-*
teligit) *magnitudo terrebat. quatuor in latitudinem stadia diffusus* (sic
 enim MSS. non *diffusum*. attende ad *long.*) *profundo alveo & us-*
quam vada aperiente, speciem vasis maris sequebat. Nec pro spatio
&c. Sed torrens & elisus ferebatur.
 p. 242. b. lin. 3. *posterum* lege *posteriorum*.
 p. 245. a. lin. 15. *incepta* lege *incepto*.
 p. 252. Not. 113. post *emendare*. Adde. Appulej. l. iv. Met. p. 64.
 Ed. Pric. *Antecapto meo cogitata*.
 p. 269. Not. 191. Consule tamen p. 319. *Reduentes in ordinem*
conferunt, verantque.
 p. 302. b. Not. 17. lege ut *conjecerat Freinsheimius*, & dele *et*
Stewechius &c.
 p. 304. N. 25. in f. *Nic malim tamen lege nisi malis quib.*
 p. 306. Not. 10. in f. lege *ad N. 12.*
 p. 357. b. lin. 23. *Sallustii* lege *Sallustio*.
 p. 359. b. lin. 6. *Nostra* lege *interdum*.
 p. 367. a. Not. 13. *si Segesta &c.* lege quippe *Segesta in edita posita*
fuit. Luculenter huius urbis situm illustrabit doctissimus d'Or-
villius meus in Siculo itinere, brevi in lucem prodituro.
 p. 405. Vulgo erat *Mihi paulisper, tibi & Reip.*
 p. 447. a. l. ii. lege *præter aerem*.
 Ibid. 2. l. 10. lege. Puto *aerem & minutum vern.* Sic *aerem* enisi
 Virgilio, aliisque Calami aberratione, dum de ferro cogitavi,
 bis *ferreum* scripsi. Sed *aerem* multo magis ad *MStos* accedit, &
aes de ferro sexcenties apud veteres occurrit.
 Reliqua errata typographica benevolus Lector
 per se corrigat, peto.

INDEX I.

Continens eorum nomina, quorum Strate-
gemata a Frontino recensentur.

In quo sciendum est, sub uno nomine saepe va-
rios intelligi homines, ex ipsis exemplis
noscendos. Major numerus librum,
alter caput designat.

A.

Acilius Glabrio II. 4.
AEgyptii II. 5.
AElius IV. 5.
AEmilius Paullus I. 2. 4.
II. 3. III. 17. IV. 5. 7.
Afranius II. 13.
Agathocles I. 12.
Agefilas I. 4. 8. 10. 11.
bis. II. 6. III. 11. 12.
Agrippa Furius II. 8.
Alcetas IV. 7.
Alcibiades II. 5. bis. 7.
III. 2. 6. 9. 11.
Alexander Epirota II. 5.
Alexander Magnus I. 3. 4.
7. 11. II. 3. 5. 11. bis.
III. 4. 7. IV. 2. 3. 6.
Antigenes II. 6. III. 4.
IV. 1.
Antiochus III. 2. 9.
Antipater II. 11.
Antonius I. 7. II. 3. 5.
13. IV. 1.

Appius Claudius I. 4. IV.
1. bis.

Aquilius IV. 1.
Arabes II. 5.
Arabricenses IV. 5.
Arcades III. 2.
Archelaus II. 3.
Archidamus I. 11.
Aristides IV. 3.
Aristippus III. 2.
Arminius II. 9.
Artaxerxes II. 3.
Arybas II. 5.
Asculani III. 17.
Atbeas II. 4.
Athenienses I. 3. III. 18.
IV. 3. 7.
Atilius II. 8. IV. 1. 3.
Autophradates I. 4.

B.

Barca III. 10.
Boji I. 6.
Brasidas I. 5.
Brutus IV. 2.

By-

510 I N D E X I.

- Massilienses* I. 7.
Maximus. V. Fabius.
Melantbus II. 5.
Memnon Rhodius II. 5. bis.
Metellus I. 1. 7. 8. II. 1. bis. 3. 5. III. 7. IV. 1. ter. 7.
Miltiades IV. 7.
Minucius I. 5. II. 4.
Mitbridates I. 1. II. 5. IV. 7.
Mummius IV. 3.
Manatius III. 14.
Myronides II. 4. IV. 7.
- N.
- Naeuius* IV. 7.
Nero Claudius I. 1. II. 1. 3. 9.
Nicostratus I. 4.
Numantini III. 17. IV. 5.
- O.
- Octavius Trib. Mil.* IV. 5.
Otacilius Craffus IV. 1.
- P.
- Paches* IV. 7.
Pammenes II. 3.
Papirius Cursor. II. 4. III. 3. IV. 1.
Paulus IV. 5. 7. V. AE-milius.
Pelopidas I. 5. III. 8. IV. 7.
- Pericles* I. 3. 5. 11. 12. III. 9. bis.
Petilini IV. 5.
Phalaris III. 4.
Philippus I. 4. saepe. II. 1. 3. 8. 13. III. 3. 8. 9. IV. 1. 7.
Phormion III. 11.
Pinarius IV. 7.
Pisistratus IV. 7.
Piso IV. 1.
Pompejus I. 1. 4. 5. 9. II. 1. 2. 3. bis. 5. bis. 11. III. 17. IV. 5.
Pontius Cominius III. 13.
Porcius IV. 7. V. Cato.
Postumius I. 11. II. 1. IV. 5.
Praenestini III. 15.
Prusias IV. 7.
Ptolemaeus IV. 7.
Pyrrhus II. 2. 4. 6. III. 6. IV. 1. bis.
- Q.
- Quinctius T.* II. 7. 8. 12. III. 1. IV. 7.
- R.
- Regulus Atilius* IV. 1. 3.
Rhodii I. 7.
Romanorum Populus, Senatus, Legati, Tribuni Plebis, Milites I. 8. II.

II. 3. 6. III. 13. 14.
15. bis. 17. 18. ter.
IV. 1. saepe. 7.

Romulus II. 5.
Rufinus III. 6.
Rullus Fabius II. 4. IV.
1. V. Fabius.
Rutilius IV. 1.

S.

Salvius Pelignus II. 8.
Scaurus M. IV. 1. 3.
Scipio I. 2. 3. 8. 12. II.
1. 3. bis. 5. 7. 8. 11.
III. 6. bis. 9. bis. 10.
IV. 1. saepe. 2. 3. bis.
7.
Scordisci III. 11.
Scorylo I. 10.
Segovienses IV. 5.
Semiramis III. 7.
Sempronius I. 12. II. 5.
IV. 5. V. Gracchus.
Sertorius I. 5. 10. 11. 12.
II. 3. 5. 7. 12. 13. IV.
7.
Servilius P. III. 7. *Pri-*
scus II. 8.
Servius Tullius II. 8.
Spartacus I. 5. saepe. 7.
Sudines I. 11.
Sulla I. 5. bis. 9. 11. bis.
II. 3. 7. bis. 8. 9. IV.
1.

Sulpitius I. 12. II. 4.

T.

Tarquinienses II. 4.
Tarquinius II. 8. *Super-*
bus. I. 1. III. 3.
Theagenes IV. 1.
Thebani III. 2.
Themistocles I. 1. 3. II. 2.
6.
Thracas III. 1. 5.
Thrasylulus III. 9. 15.
Timarchus III. 2.
Timotheus I. 12. II. 5. .
Tisamenus I. 2.
Titurius Sabinus III. 17.
Tomyris II. 5.
Torquatus III. 5.
Tryphon II. 13.
Tullus Hostilius II. 7.

V.

Vaccaei IV. 7.
Valerius Laevinus II. 4.
11. IV. 7.
Varianae cladis reliquiae
III. 15. IV. 7.
Varro IV. 5.
Vejentes II. 4.
Velius III. 17.
Ventidius I. 1. II. 2. 5.
bis.
Vespasianus II. 1. IV.
6.

Vir-

Virginus II. 1.

X.

Viriathus II. 5. 13. III. *Xanthippus* II. 2. 3.

10. 11.

Xenophon I. 4. IV. 2. 6.*Xerxes* IV. 2.

INDEX II.

RERUM ET VERBORUM.

Primus numerus Librum, alter caput,
tertius exemplum denotat.

A.

A colle transversu decurrere
2, 4, 1. cornibus erum-
pere 2, 3, 10. cupiditate
decernendi arcere suos 1, 10,
3. cursu praetoriae navis ab-
ductus 1, 1, 2. fronte incur-
sare aliquem 2, 5, 31. ostendere
equitem 2, 5, 35. latere invasi
equitarum hostium 2, 2, 4. ob-
jecit vias 2, 2, 6. aggressus Poe-
nos cecidit 2, 5, 4. coorta a-
cies 2, 5, 37. junctae naves 1,
4, 12. lateribus circumventus
2, 3, 12. adortus hostem ob-
pressit 2, 12, 4. limite obstite-
runt 1, 5, 10. tentari 3, 9, 6.
mari adplicare naves 3, 9, 8.
mendacio consternati 2, 4, 9.
Murina profugus 1, 7, 5. pa-
tribus obtinere, ne &c. 4, 1,
22. perfugis cognoscere 1, 6, 1.
servis excludi 2, 5, 30. signis
discedere 2, 12, 2. tergo 1, 4, 7.
instare 1, 5, 1, 5, &c. 9, 2, 10, 5.
defensi amne 2, 2, 10. barbaros
obprimere 2, 2, 13. stare 2, 3,
16. subitus adparuit 2, 4, 4. le-
gionem infestare 2, 5, 31. ad-
gredi Lacedaemonios 2, 5, 42.
posuit fidelissimos equitum 2,
3, 14. aptata scuta gladiisque
3, 6, 63. religata sarmenta 4,
7, 20. terra adortus aliis turri-
bus 3, 9, 8. oppidanos tenta-
re 3, 9, 7. voce & gestu expo-
stulare 4, 1, 33. transfugis se ul-
cisci 3, 16, 4.
Ab ea parte egredi 1, 5, 7. an-
cipiti discrimine recedere 1, 3, 3.
inperu prohibere barbaros 1,
10, 4. Italia invitos plerosque
extrahere 2, 3, 16. itinere 1,
2, 9. latere ducta baghis 1,

17, 5. utroque 1, 4, 2. Or-
chomeno prope habere castra
1, 11, 5. obsidione recedere
3, 15, 5. ordinibus, signisque
discedere 1, 5, 3. tergo capi 3,
9, 3. peditem occultare in lo-
co 2, 3, 35. submissi equites
2, 5, 38. urbs capta 3, 8, 3.
Abducere classem 1, 4, 13. abdu-
citur vivus P. Crassus 4, 5, 16.
abduci equum suum a conspe-
ctu suo iussit 2, 8, 13. abdu-
ctus vi tempestatis a cursu pra-
etoriae navis 1, 1, 2. abducti
exercitus spes 3, 11, 1. abdu-
ctae in servitum uxores 1,
11, 6.
Abigere pecora 2, 10, 6. &
7.
Abire dispersos milites iussit 2,
13, 3. domos 2, 11, 4. mu-
liones cum mulis iussit 2, 4, 51.
ipsi incolumi licet 3, 17, 3.
fugae atque formidinis causa
4, 1, 4. abiens exercitus 4, 3,
13. abeunti se obponere 2, 1,
12. abeuntium agmen 2, 19, 7.
abeuntes perseverantius truci-
dere 2, 8, 14. in abeuntes con-
trahere aciem 2, 6, 6. abeundi
facultas 2, 1, 5. potestas 2, 6,
4.
Abiectis insignia 2, 1, 14.
Abnegato adiutorio socios alie-
nare 4, 7, 31.
Abolere nomen 4, 1, 43.
Abrumpere equo exili universam
caudam 1, 10, 1. 4, 7, 6. abrup-
tus pons 2, 13, 5. abrupti
montes duo 1, 5, 8. abruptis
cinctus 1, 5, 10. abruptiora tra-
nare 1, 4, 7.
Abscidere partem corporis se-
gram 4, 7, 37. absidia montes
1, 4, 7.

EA

AB

I N D E X . II.

Abscissa peregrina societas 2, 7,

Abcondere copiam in silva 2, 5, 31.

Abstinere agris alicujus 1, 8, 2. conviviis & balneo 4, 1, 26.

Abstinentia sympha 2, 11, 6. abstinentiae tantae esse, ut &c. 4, 3, 6.

Abesse amplius quingentis passibus 2, 2, 5.

Absumuntur alimenta caesarius 3, 4, 5.

Abundare com meatibus 3, 15, 1. copiis 3, 4, 3. abundans com meatibus Leucadia 3, 4, 5. fontibus civitas 3, 7, 2.

Abusi tritico proprio 3, 4, 6.

Abydos 1, 4, 7.

Abdyeni 2, 7, 6.

Accedere Cyzicum 3, 9, 6. ad Eidenam 2, 5, 1. ad instruendam rei militaris scientiam proel. 1. ad muros urbis 3, 9, 1. rara acie 3, 10, 4. ad opus 4, 1, 22. in colles 1, 10, 3. accessit, incolumis Consuli 1, 5, 14. 4, 5, 9. accedens cominus pedes 2, 5, 33. accedentes vires novae 2, 12, 3.

Accessus in montem non erat hostibus 3, 15, 5. accessum in castellum intercludere 3, 9, 9. accessus duo erant in castellum 3, 9, 9.

Accensae obportuno vento naves 4, 7, 13.

Accidit hoc maxime notabiliter C. Memmio Tribuno 4, 1, 1.

Accipere cladem ingentem ad Thrasymenum proelio 4, 7, 25. **Gabios in deditionem** 3, 3, 3. hospitium laxius 4, 1, 10. milites trecentos ab Consule 4, 10. obsides a principibus 2, 11, 1. panem 4, 3, 9. plurimos in deditionem, 3, 17, 1. populos aliquot in deditionem 4, 7, 25. sacramentum, 4, 7, 39. accepit, demissum se Hispania excessarum 1, 5, 19. accepta difficultas necessarum domesticarum 4, 7, 37.

Acies Atheniensibus (miles) 2, 1, 9. 1, 2, 3. acius instare caestellanis 3, 9, 3. pugnare 2, 6,

2. acerrimum proelium 2, 10. 1. acerrime pugnare 1, 10, 4. 2, 6, 4.

Acervus serum proel. 1. acervis subicere prope moenia impetatum ignem 3, 10, 5.

Achaja 2, 4, 4.

Acies Interlucet 2, 3, 16. antesignanorum 2, 3, 17. legionis 4, 1, 46. Romana ad aperta cum clamore 2, 5, 34. averfa 4, 7, 32. commissa 1, 1, 6. 2, 1, 16. consternata 2, 4, 17. coorta a latere 2, 5, 37. densa 2, 3, 12. directa 1, 12, 3. 2, 5, 27. in omnem partem spectans 2, 3, 19. instructa 2, 1, 2. 2, 3, 6. lunata 2, 3, 4. media 2, 3, 4. 5 & 21. navalis 2, 5, 47. obliqua 2, 3, 1. ordinata 2, 1, 14. 2, 2, 8. postrema 2, 4, 20. 2, 5, 28. prima 2, 1, 8. 2, 3, 10, 13 & 21. 2, 5, 4. 2, 8, 12. & 13. rara 3, 10, 4. secunda 1, 5, 9. 2, 3, 16 & 17. subita peditum 2, 3, 14. tertia 2, 3, 17. tota 2, 3, 2 & 3. triplex 2, 3, 16, 17, 20 & 22. utraque conspici poterat ex loco 1, 11, 10. aciei frons 2, 2, 12. aciem collocare 2, 3, 9. constituere 2, 1, 12. contrahere in abeuntes 2, 6, 6. dirigere 2, 2, 7 & 12. 2, 3, 8. 2, 4, 4. 2, 5, 24. ducere adversus Parthos 2, 5, 15. instruere 2, 1, 3. 2, 2, 3. 2, 5, 34. 3, 17, 9. ordinari permitti 4, 1, 8. perturbare 2, 4, 13. recipere 2, 9, 7. solvere 2, 3, 20. turbare 2, 3, 16. 2, 4, 18. in aciem descendere 1, 11, 11. acie cedere 2, 6, 10. configere 1, 3, 1. 2, 5, 6. 2, 6, 6. decertare 3, 3, 4. decertare 1, 3, 2. 3, 7, 5. fula sunt 2, 13, 1. pulsus 2, 13, 3. superare 2, 5, 2. 2, 9, 6. superiores 2, 13, 9. vidi Aequi & Volgi 3, 1, 1. in acie prolapsus 4, 5, 17. acies singulae 2, 3, 22.

Acilius Glabrio Cos. 2, 4, 4.

Ad arbores adligare buculos laqueis 1, 5, 26. arma vocantium clamor 1, 9, 2. brachium religatilitate 3, 13, 7. Cannas amif-

sus

I N D E X II.

- Ius exercitus** 4, 5, 5. **directa acies** 2, 5, 27. **fuli omnes** 4, 5, 7. **Chaeroniam trahere proelium** 2, 1, 9. **coenam vacare** 4, 3, 7. **conciūnem vocatus exercitus** 3, 1, 1. **Dyrhachium circumfessus** 8, 17, 4. **equum virga uti** 4, 5, 16. **evadendum spatium dare.** 2, 13, 10. **exercitum hostium colloquium petiūm** 1, 5, 17. **Fidenas accedere** 2, 5, 1. **ignem relidere** 4, 6, 3. **ingressum obiecta catena clausus** 1, 5, 6. **interrogatum quasi exhibet proel.** 1. **moenia malos subrexit** 3, 8, 3. **Mundam referre pedem** 2, 8, 13. **novitatem rei laxati ordines** 2, 5, 16. **omnia, tamquam divinitus imperata, obediunt** 1, 11, 13. **portum ferebant aditus** 1, 5, 5. **trajecit naves** 1, 5, 7. **proelium pertinent exempla proel.** 1. **pugnam constantiores** 1, 11, 7. **Sitium movere copias** 1, 8, 3. **speciem retinendae urbis** 1, 5, 5. **Trebiā in conspectu habere castra** 2, 5, 23. **Thrasymenum accipere cūdem** 4, 7, 25.
- Adaperta acies Romana cum clamore procurrit** 2, 5, 34. **Adathante quodam subornato** 2, 5, 30. **Adcelerare coeperunt** 2, 5, 19. **Adclinare se saxo** 4, 5, 5. **Additae rationes, causaeque defectionis** 1, 12, 2. **addita calcaria** 1, 5, 16. **Adducere exercitum** 1, 1, 6. **adducti in conspectum duo equi** 1, 10, 1. 4, 7, 6. **Adeo prudenter** 1, 2, 2. **adeo, ut** 1, 9, 4. **Adequitare faucibus** 1, 5, 16. **vallo alicujus** 2, 5, 23. **Adesse classi** 1, 12, 12. **Deos Atheniensi** 1, 11, 10. **Hannibalem ratus** 4, 7, 26. **hostem, adnuntiari iussit** 1, 9, 2. **novissime** 3, 6, 1. **Pollucem & Castorem dicens** 1, 11, 2. **proeliantibus** 1, 11, 18. **adest victor collega** 2, 4, 1. **adfuturos eosdem ipsis proeliantibus persuasit** 1, 11, 9. **Adferre aurum, donum Scipioni** 2, 11, 5. **Romanis alacritatem** 1, 11, 2. **terrorem & fiduciam** 2, 7, 1. **transfugis poenitentiam** 2, 7, 9. **trepidationem** 1, 12, 1.
- Adficere aliquem vulnere** 2, 3, 27. **columbas fame** 3, 13, 8. **adfici supplicio** 4, 1, 23. **adfectus gravissima siti cum exercitu** 1, 7, 7. **adfecti corpore & inedia** 2, 5, 23. **adfectos similiter duos juvenes admoveere** 1, 10, 1. 4, 7, 6. **adfectis siti restituere aquam elleboro corruptam** 3, 7, 6. **Adfectibus adjuvari** 1, 11, 6. **Adfectare per ludibrium spectaculo esse** 1, 5, 16. **Adfigere ignaves crucibus** 4, 7, 24. **adfixa ornamentis arma** 1, 11, 16. **Adfirmant, id sibi animi esse** 4, 5, 7. **Adfirmationi huius fidem facit** 2, 5, 18. **adfirmatione hac inducti** 1, 1, 6. **Adfigere urbem** 3, 6, 6. **adfigi luctu & desperatione praesidi** 2, 9, 2. **vehementer facto** 4, 7, 29. **Adfusus bello** 1, 1, 2. **Adgerere terram ante ipsos muros** 3, 8, 1. **adgesta humus** 1, 5, 5. **adgestae leves materias** 1, 5, 27. **Adgredi a tergo Lacedaemonios** 2, 5, 42. **ex occulto** 2, 5, 32. **agmen alicujus scorpionibus** 1, 4, 1. **castra** 2, 1, 5. 2, 12, 1. **civitatem litori adpositam** 3, 10, 8. **commeatum Thebanorum ex inopinato** 4, 7, 19. **fugientes** 2, 6, 3. **hostem** 2, 10, 2. **moenia** 2, 10, 1. **muros** 2, 8, 3. **novissimum agmen** 1, 6, 1. **oppidum Icalia** 3, 6, 2. 3, 17, 9. **opus proel.** 1. **Rheginos** 3, 4, 3. **singulas civitates obsidione** 2, 2, 14. **urbem inperu** 3, 1, 1. 3, 4, 3. **adgredienti universos insuperabiles sunt** 1, 10, 1. 4, 7, 6. **adgressus a latere Poenos cecidit** 2, 5, 4. **ex adverso** 3, 9, 10. **per obreptionem** 2, 5, 26. **anhelantem avertit** 2, 1, 7. **hostem detinuit** 2, 1, 5. **superiore loco depulit** 2, 5, 17. **partes lunata acie fudit** 2, 3, 4. **inordina-**

I N D E X II.

- dinatos, usque eo cecidit 2, 5.
 3. inscium copiis duplicatis superat 1, 1, 9. orbem terrarum 4, 2, 4. redactos ad, quam voluerat, paucitatem vicit 1, 8, 11. requietis & ordinatis suis fudit hostes 1, 6, 3. subeuntes temere 2, 5, 2. Troezenius 3, 6, 7. adgressa ex insidiis legio vastavit hostem 1, 6, 2. adgressi sunt canes lupum 1, 10, 4. relictos Samnitas Gallosque vicerunt 1, 8, 3. adgressurus hostem 1, 1, 11. 1, 5, 13. adgressuros hostes id summum 1, 6, 3.
- Adhortatus milites** 1, 5, 13. suos ad constitutum 3, 9, 3.
- Adhuc incognitae viae** 1, 2, 2. institutae deberi arbitror operae prol. 1.
- Adipisci mortem** 4, 5, 15. possessionem loci 3, 2, 4. victoriam 2, 2, 7. 3, 1, 2. 4, 5, 3. adeptus est portum cum reliqua classe 1, 4, 14. verticem collis 2, 2, 4. victoriam beneficio 4, 4, 1.
- Adire portum Samiorum** 1, 4, 14. aditur castellum una semita 3, 9, 3. adiri ab ullo armato regionem 2, 5, 31.
- Aditus hostium interseptus** 1, 5, 11. portae 3, 3, 5. aditum intrare cum cetera manu 1, 4, 4. praestare 3, 8, 3. aditus ad portum ferebant 1, 5, 5. angusti 1, 4, 4. duos quaeri iussit 1, 4, 10.
- Adjacet mari ea pars murorum** 3, 9, 5.
- Adjungere Livio Salinatori se festinat** 1, 1, 9. adjacenti equitibus 4, 7, 29. vehiculis boves 2, 4, 17.
- Adjuvare persuasionem** 3, 3, 4. adjuvat casus Lucullum 2, 5, 30. adjuvante proclivo impetum militum 2, 2, 2. adjuvari ab aliquo prol. 1. a rege 4, 7, 37. adfectibus 1, 11, 6. a Syracusanis 3, 6, 6. adjutus aut montibus, aut paludibus 2, 3, 9. loris & clavis 3, 9, 3. nebula 2, 5, 24. sono decidentium aquarum 3, 9, 2. adjuta loci natura 2, 5, 9.
- Adjutorium nullum** 1, 2, 6. in adjutorium exire 2, 5, 11. adjutorio abnegato socios alienare 4, 7, 31.
- Adlevati pedes priores** 4, 7, 34.
- Adligare ad arbores buccellos laqueis** 1, 5, 26. crecta cadavera veste adornata atque armis 1, 5, 22. fasciculos bobus ad cornua 1, 5, 28.
- Adlocutus est arcessitum ad se** 3, 16, 1.
- Adluere alterum mare** 1, 4, 7.
- Admittere Epidaurios in portas** 2, 11, 1. milites Antiochi 3, 2, 9. non amplius, quam parem numerum 2, 2, 13. admitti ad vigilantem utique 2, 5, 30. admixtus cum exercitu 3, 3, 6. per errorem 3, 2, 4. admissi in hostem equi 4, 5, 15.
- Admodum adolescens P. Scipio** 4, 7, 39. exilis (equus) 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Admoniti ora scutis, crura veste contegere** 1, 5, 27.
- Admovere aliquem monti** 3, 1, 2. duos juvenes similiter adfectos 1, 10, 1. exercitum universum 2, 5, 26. instructam aciem vallo 2, 1, 2. ligna vallo 4, 7, 8. se procurfione 2, 1, 5. finistram latus paludibus 1, 3, 22. admoveri eorum capita ad vallum 2, 9, 4. iussit greges asinorum ad aciem 2, 4, 20. admotus exercitus 3, 6, 7. admota classis 3, 2, 2. admotam subsidium suis 2, 1, 8.
- Adnuntiare victoriam notabili alacritate** 3, 8, 2. adnuntiare propere iussit 1, 9, 2.
- Adolescente flamma turbatur pecus ipso motu** 1, 5, 28.
- Adolescens admodum P. Scipio** 4, 7, 39. quidam, honestatus 4, 8, 4. Servius Tullius 2, 8, 1. verecundia ignominiae pressus 4, 1, 13. adolescenti renuntiat nuntius 1, 1, 4.
- Adoriri averfos & descendentes** 3, 17, 9. castra proxima intempesta nocte 2, 10, 2. improviso 3, 17, 2. hostem fortiter 2, 7, 9. inordinatos 2, 5, 38. adortus a lateribus hostem obpressit

I N D E X II.

- preffit 2, 12, 4. a terra turribus aliis 3, 9, 8. avocatos 4, 7, 18. hos temere, & secutus 2, 5, 23. hostem devicit 1, 12, 3. inopinatum terga cecidit 2, 2, 12. Judaeos superavit 2, 1, 17. reliquos cecidit 2, 1, 18. urbem a tergo 3, 6, 6. adorti undique milites 2, 5, 1.
- Adparare** ludos gymnicos 2, 11, 1.
- Adparatus** tantum terroris intulit 2, 4, 6.
- Adparere** ab ea parte murorum paucos disposuerunt 3, 2, 10. adparent equitum scuta 1, 12, 4. vestigia frumenti 3, 15, 5. adparuit a tergo subitus 2, 4, 4.
- Adpellare** milites 2, 8, 12. voce Periclem nomine 1, 11, 10. adpellatur via haec Gallica 2, 6, 1.
- Adpellatio** *σπάρτημα* prol. 1.
- Adpellere** Ambraciam uno lembo 2, 7, 14. classem in Siciliam 1, 3, 2. naves 3, 9, 4. Ephesum 3, 3, 7. Siciliae 1, 4, 11.
- Adpetere** aliquem insidiis 2, 5, 30. amicitiam Romanorum 4, 4, 2. consuetudinem naturalem adfistendi 4, 7, 34.
- Adplicare** paucas hostium naves proximo litori 3, 16, 5. classe ad Eleusin 4, 7, 44. naves turritas a mari 3, 9, 8. se flumini 2, 2, 10. adplicata acies a tergo ad opus 1, 5, 9. adplicitus cominus 2, 2, 5. adplicitae hosti valles 1, 1, 7.
- Adposita** litori civitas 3, 10, 8.
- Adprehendere** navem hostilem 2, 3, 24.
- Adpropinquantes** quadrigae 2, 3, 17. adpropinquantibus persuadere 3, 6, 5.
- Adquirere** victoriam 2, 8, 14. adquisita fides 2, 5, 30.
- Adreptus** manu signifer 2, 8, 5. adreptum signum 4, 5, 3. adreptae faces 2, 4, 19.
- Adscendere** naves 4, 7, 31. in Adscensu niri loris & clavis 3, 9, 3.
- Adsentans** injuriarum fides 3, 3, 4.
- Adsecutus** est, qui &c. 1, 4, 9. exercitus Lacedaemoniorum 3, 18, 5. transfugas collaudavit 2, 7, 9. adsecuti sunt, ut recederet 1, 3, 4.
- Adseverare**, se &c. 1, 1, 6. adseverabat, se praenoscere ab ea (cerva) quae agenda, aut vitanda essent 1, 11, 13.
- Adseveratione** avertere hostem 2, 4, 20. perterritus 3, 8, 2.
- Adsidere** moenibus 3, 18, 1.
- Adsiduus** labor 4, 1, 21.
- Adsidue** 1, 4, 8, & 9.
- Adstare** 4, 7, 22. adstendi consuetudo naturalis 4, 7, 34.
- Adspicere** virginem 2, 11, 6.
- Adstringere** fidem omnium 2, 11, 7.
- Adstruere** aliquid prol. 1.
- Adsuasus** disciplinae 4, 2, 4.
- Adsuescere** periculis 4, 1, 19.
- Adsumpta** in praesidium Lucanorum manus 3, 6, 4. jacentium scuta 2, 5, 27.
- Adtendere** custodiendis nocentibus 1, 9, 3.
- Adtentius** solito 2, 9, 6.
- Adtentare** per partes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Adtollere** lumina 3, 12, 1. adtollere clamorem jussit 2, 9, 5.
- Adtonitus** ob hoc 1, 12, 1.
- Adtribuere** generibus suas species prol. 1.
- Adritus** nubium 1, 12, 10.
- Advenit** Parthus 1, 1, 6. adveniens exercitus 4, 3, 14. adveniendi hosti castra dedere 1, 8, 11.
- Adventus** ducis 1, 1, 8. Germanorum 2, 5, 20. hostium 2, 5, 16. 3, 12, 2. legatorum 3, 15, 6. Romanae classis 2, 7, 14. certiores Cyzicenos facere 3, 13, 6. signum 1, 1, 9. in adventum legionum trahere bellum 1, 8, 5.
- Adventare** cum quibus legionibus 3, 17, 6. Pansam Cos. comperit 2, 5, 39. adventat ingens hostium manus 1, 5, 8. adventant auxilia Romanis 2, 4, 5. & 20. adventans Xerxes 1, 3, 6. auxilium 4, 7, 31. praesidium 2, 9, 2. adventanti occurrere 3, 9, 4. adventantes adversarii 2, 5, 16.
- Adventus** sol 2, 2, 8. adversa Lu-

I N D E X II.

- 22, 1, 12. pars 2, 5, 47. ripa
 1, 4, 9. omina 1, 12, 1. habere
 bina hostium castra 2, 5, 29.
 ex adverso adgressus 3, 9, 10.
Adversus Afranium 1, 5, 9. Ana-
 xibium Lacedaemonium 1, 4, 7.
 aquam procurrare 1, 4, 9. Ar-
 cadas bellum gerere 1, 11, 9.
 Archelaum 1, 5, 18. Athenien-
 ses 2, 1, 18. dictum alicujus
 pugnare 4, 1, 39. Epirotas 1, 4,
 4. Germanos & regem Ar-
 vistum pugnaturus 1, 11, 3. 4,
 5, 11. Hannibalem 1, 3, 3. He-
 truscos 1, 11, 1. hostem pugna-
 re 1, 8, 12. consentientes uni-
 versi 1, 9, 2. ignes opem ferre
 3, 2, 5. Illyrios gerere bellum
 2, 3, 2. Jugurtham bellum ge-
 rens 1, 8, 8. Lacedaemonios
 dimicaturus 1, 11, 6. Pacorum
 regem 1, 1, 6. patrem parare
 seditionem 4, 1, 41. paucita-
 tem audet 1, 1, 9. Pharnacem
 dimicare 2, 2, 3. Philippum 1,
 3, 4. populum Romanum coi-
 sc 1, 8, 3. Romanos consi-
 lium alicujus instruere 1, 8, 7.
 Sabinos manum mittere 1, 8,
 4. Samnitium numerosum exer-
 citum 1, 11, 2. solum cum al-
 tero processisti 2, 5, 41. tertios
 usus est eodem consilio 1, 8, 8.
 Thebanos 1, 10, 3.
Adversum Lacedaemonios 1, 3, 7.
Adversantia mire hosti incom-
 moda 2, 2, 7.
Adversarium evadere 1, 5, 18. ad-
 versarii adventantes 2, 5, 16. di-
 rimebantur spatio 2, 2, 8. ad-
 versariorum castra 1, 8, 9. in-
 cursus 2, 1, 4. adversariis per-
 suadere 2, 5, 31. adversarios ex-
 uere castris 2, 4, 15. 4, 7. 40.
 incendere 2, 1, 11. spargere 1,
 8, 11.
Advocata concio 1, 8, 5. 1, 12,
 10. advocati Sicyonii ad diri-
 mendum id iurgium 3, 2, 10.
Aedificare paves in hibernis 4,
 1, 15.
Aedificiorum altissima petere 3,
 13, 8. aedificia succendere pro-
 cul a castris 2, 5, 9.
Aegospotami 2, 1, 18.
Aegra pars corporis 4, 7, 37. ac-
 gros apud se refici patinatur 2,
 11, 2. senes in maris ostende-
 re 3, 17, 8.
AEgyptii 2, 3, 13. 2, 5, 6. **AEgyptio-**
rum fides 1, 1, 5. manus 2, 3, 13.
AElius (L.) Praetor Urbanus 4,
 5, 14.
AElii quatuordecim 4, 5, 15.
AEmlia via 3, 5, 39.
AEmlianus Scipio 4, 3, 9. 4, 7,
 27.
AEmlius Paullus Cos. 1, 2, 7.
 1, 4, 1. 3, 17, 2. Rufus, Prae-
 fectus equitum 4, 1, 28.
AEneatores 2, 12, 1. perfectissi-
 mi 3, 9, 3. concinere jubet 2,
 4, 3.
AEqualiter dividere praedam mi-
 litibus 4, 1, 45.
AEquara partium fortuna 2, 7,
 13. aequati numero barbaro-
 rum 2, 2, 13.
in AEquum procedere 2, 3, 14.
aequo Marte certare 2, 5, 5.
 concurrere 2, 4, 1. pugnare 2,
 3, 13.
AEqui & Nernici hostes 2, 8, 2.
 Volsci victi acie 3, 1, 1.
AEra praeterita 4, 1, 22. rescin-
 duntur 4, 1, 46.
AEsernia 1, 5, 17.
AEstatis initium primum 3, 4, 6.
in AEstiva exire 4, 1, 6.
AEstus maritimus 3, 9, 1. rec-
 dens 2, 13, 11. aestu fatigatus
 2, 1, 2.
AEtas, exacta 4, 7, 5. aetatis an-
 nus nonagesimus 4, 3, 11. tem-
 pus reliquum 4, 5, 6.
AEtolus Timarchus 3, 2, 11.
AEtoli 2, 5, 19. 2, 6, 5. 2, 7, 14.
 dejecti jugis Callidromi 2, 4, 4.
AEtolia 2, 5, 19. **AEtolorum** le-
 gati 1, 4, 6. dux, Nicostatus
 1, 4, 4.
Afranius 1, 5, 9. 2, 13, 6. Petre-
 jusque castra noctu moturi 3, 2,
 8.
Afranii castra 2, 5, 38. & Pe-
 treji exercitus 2, 1, 11.
Afraniiani perturbati visu 2, 5, 38.
Afri 2, 2, 11. 2, 3, 1. rebellantes
 2, 5, 12. trajecturi essent in Si-
 ciliam 1, 8, 11. Afris necesse
 fuit 1, 8, 11.
Africa 1, 2, 3. 1, 3, 8. 2, 2, 10.
Africae itinera deserta 1, 7, 2.
 Afri-

I N D E X II.

Africam obprimere 1. 12, 1.
Africanus (Scipio) 4, 1, 5. 4, 7, 4.
Agafones insidentes mulis 2, 4, 1.
 lizaecque armati 2, 4, 6.
Agathocles Syracusanus 1, 12, 9.
Ager is ante bellum venierat pretio 3, 18, 2. Pomptinus 2, 6, 1. venalis 3, 18, 2. agri modus 4, 3, 12. agrum hostium ultro depopulari 4, 7, 13. in agro habere castra 3, 18, 2. agri Campanorum vastati 3, 4, 1. plebejorum deusti 1, 8, 1. proximi 1, 5, 3. agrorum patriciorum populationem inhibuit 1, 8, 1. agros Chalcidensium depopulari 3, 11, 1. eorum desolatos incendit 1, 8, 4. invectis proximis 1, 5, 16. suos vastari imperavit 2, 5, 11. agris alicujus abstinere 1, 8, 2.
Agellus colitur per unum villicum 4, 3, 3. agello tolerari conjugem liberosque 4, 3, 3.
Agere cum Claudio Nerone 1, 5, 19. de pace 1, 4, 6. illic 1, 8, 12. studiose cum proditore 1, 1, 6. annum nonagesimum aetatis 4, 3, 11. classem in Italiam versus 1, 4, 11. custodias 3, 13, 2. elephantos in fossam 2, 5, 4. gratias alicui 2, 11, 4. 3, 16, 3. jumenta 3, 2, 8. limitem 1, 5, 10. navigia 3, 10, 8. negotium alienum 2, 3, 1. quidquam seriae rei 2, 1, 17. vertices stenarum 2, 2, 7. agentem aliquid patrem videre 1, 1, 4. agi in proelio 2. proel. cuniculum simulat 3, 8, 1. mulos iussit 1, 8, 9. primas naves 1, 4, 12. 2, 5, 46. vete 1, 5, 3. agitur res 1, 5, 13. aguntur eadem stationes vigiliaeque 1, 1, 9. apud ipsos omnia 1, 1, 6. vigiliae 2, 9. 6. agebatur res 1, 1, 11. agendum magistrum virgis ad parentes tradere 4, 4, 1. omne pecudum genus 4, 7, 20. quae agenda, aut vitanda essent 1, 11, 13. actum agmen Lacedaemonem versus 4, 7, 13. erat in montes 1, 5, 28. actae rei ignarus 1, 11, 7. acti ab hostibus elephanti 2, 3, 16. equis citatis equites 2, 3, 30. in hostem bo-

ves 2, 4, 17. limites 7, 3, 10. retro in suos elephanti 2, 5, 4. actae sunt ei gratiae ab Senatu 4, 5, 6.
Ad actus alios regredi paululum 3, 11, 2.
Agefilaus Lacedaemonius 1, 4, 2. 1, 8, 12. 1, 10, 3. 1, 11, 5 & 17. 2, 6, 6. dux Lacedaemoniorum 3, 11, 2.
Agger incensus 4, 1, 31 & 37. aggerem & fossam instituere 3, 7, 4.
Agitare de conditionibus pacis 1, 5, 17. agitantur hostilia 1, 2, 6. talia in coetu 4, 7, 39.
Agiliter minus 2, 3, 47.
Agmen abeuntium 2, 13, 7. exercitus 4, 1, 7. actum Lacedaemonem versus 4, 7, 13. conversum 1, 1, 11. 1, 5, 13. 2, 5, 5. longum 1, 6, 3. novissimum 1, 6, 1. 4, 7, 28. rotam transiens 1, 6, 3. ultimum 2, 5, 27. agmini exiipiendo imminere 1, 2, 7. agmen educere 1, 1, 7. excipere 2, 5, 39. fundere 2, 5, 39. laxare 2, 12, 2. alicujus laceessere 1, 4, 2. scorpionibus adgredi 1, 4, 1. ab agmine recedere 4, 1, 9.
Agnoscere videntur 1, 1, 3. navigia & habrum superstantium 4, 7, 45.
Agrigentum 3, 10, 5.
Agrigentius Phalaris 3, 4, 6.
Agrigentini 3, 10, 5.
Agrigentinorum civitas 3, 2, 6.
Ahenum & verum unitum 4, 3, 6.
Aiebat, se deceptum hoc 4, 2, 9.
Ala instructa armis 4, 1, 28. alas duae 4, 1, 21.
Alares pauci 2, 4, 1.
Alacres successibus victoriarum 2, 5, 36.
Alacriter praecedere aliquem 2, 7, 9.
Alacritas notabilis 3, 8, 2. summa 2, 8, 2. vana 2, 5, 40. Alacritatem & fiduciam adferre Romanis 1, 11, 2. alacritate suis metus injectus 2, 4, 11.
Albani 2, 7, 1.
Albania 2, 3, 14.
Alceras Lacedaemonius 4, 7, 12.
Alcibiades, dux Atheniensium

I N D E X II.

3, 5, 44. 2, 7, 6. 3, 2, 6. 3, 6.
6. 3, 6, 5. 3, 11, 3. 3, 12, 1.
Aleris filias tres 4, 7, 37.
Alexander Macedo 1, 3, 1. 1, 4, 9.
3, 7, 7. 1, 11, 14, 2, 3, 19. 2,
5, 17. 2, 11, 3 & 6. 3, 4, 5. 3,
7, 4. 14, 2, 4. 4, 3. 10. 4, 6, 3.
Alexandri mors 2, 11, 4. opes
1, 2, 13. 1, 5, 11. successores 4,
7, 134. **Alexandro** datur victoria
1, 11, 14. ferre auxilium 3,
11, 4.
Alexander ex Epirotis 2, 5, 10.
Alexandrini mores 1, 1, 5.
Alga paludes contegere 2, 5, 6.
Alimentum praestare 4, 7, 9. ali-
menti causa 3, 5, 1. alimenta
multa 2, 5, 2. inter multos ce-
lerius absumuntur 3, 4, 5. ali-
mentorum copia ingens 3, 15,
4. alimentis destituta urbs 3,
4, 3. praecipere herbas 3, 15, 3.
Aliqua spes salutis 4, 7, 21. a-
liquem ex captivis in conspe-
ctu iussit occidi 3, 5, 1. aliquid
insidiarum later 1, 2, 7. subi-
tum ac necessarium nuntiare
2, 5, 30. aliqui ex militibus
transierunt 3, 16, 4. aliquos ex
principibus mittere 1, 1, 10.
Aliquot dies 1, 5, 19. 2, 5, 8. 4.
1, 33. cohortes gladiatoribus
cesserint 1, 5, 21. mensium mer-
cedes recipere 3, 16, 3. popu-
los in deditionem accipere 4, 7,
25. vulnera excepta 4, 5, 17.
Aliquam diu moratus 1, 4, 7.
Aliquantum spatii 2, 2, 8. tem-
poris extrahere 1, 1, 10. ali-
quanto tempore **Crotona** oppi-
dum frustra obsidere 3, 6, 4.
major exercitus 2, 5, 19.
Alius, quam &c. 1, 2, 7. alia
caro 4, 1, 2. via 1, 2, 5. aliud
genus 1, 2, 6. materiae genus
1, 5, 2. alio latere circumfu-
dit ea 1, 2, 7. alię turres 3, 9,
8. aliarum (urbium) tutela 3,
6, 3. alias (turmas) submitit
laboranti 1, 10, 2. alia oppida
adgredi 3, 6, 2.
Alienus hic locus est 1, 7, 7. no-
mini Romano 1, 2, 2. alienum
dimicationi tempus 2, 1, 11. ne-
gorium agere 2, 3, 1.
Allenar: socios adiutorio abnq-

gato 4, 7, 31. alienatum sibi
Pythiam audit 4, 7, 37.
Alioquin gratissimus regi erat 1,
8, 7.
Aliter, quam 1, 1, 10.
Alluvie & alveo regionem inpedi-
re 3, 3, 22.
Alter ex duobus 1, 1, 9. locus 1,
4, 4. altera regio longius fra-
2, 5, 31. alterum cornu 2, 7.
10. latus 1, 4, 7. mare 1, 4, 7.
celare consilio 1, 1, 9.
Altum mare 2, 5, 43. altacripe
3, 2, 19. altissimi cothurni
1, 11, 10. altissima aedificio-
rum petere 3, 13, 8.
Altitudo jugi 3, 8, 3.
Alveus fluminis 1, 5, 4. verus 3,
7, 4. in alveum se dejicere 2,
13, 5. alveo omisso decurrere
1, 1, 6. & alluvie regionem in-
pedire 2, 3, 22.
Alyattes 3, 15, 6.
Ambiorix 3, 17, 6.
Ambitus coronae longus 1, 5, 22.
Ambracia 2, 7, 14.
Ambulare in horto 1, 1, 4. vel
stare ante tabernaculum 4, 3,
11. cum amicis in itinere 4, 3,
9. ambulandi causa extra mu-
rum educi 4, 4, 1.
Amici regii 1, 8, 8. amicos para-
re 1, 8, 8.
Amicitia potitus 1, 2, 3.
Amittere collegam Marcellum di-
micatione 4, 7, 38. nihil ex re-
bus suis 4, 3, 14. amissus ad
Cannas exercitus 4, 5, 5. a-
missa dimidia pars exercitus
Pyrrhi 2, 3, 21. amissi duces
proelio 4, 2, 8. amissae Hispa-
niae 2, 19, 2. amissa de **Pom-
peji** exercitu decem millia ho-
minum 2, 5, 31.
Amnis medius 2, 5, 23. amnem
Scultennam transnare 3, 13, 7.
superare 2, 5, 20. transnare 1,
7, 2. ampe cincta civitas 3, 7,
2. defensi a tergo 2, 2, 10.
Amoliri truncos universos 4, 7, 2.
amolitus inbelles suorum 2,
5, 19.
Amor Reip. 4, 5, 6.
Amphipolin tueri praesidio 3, 16,
5. circa **Amphipolin** deprehen-
sus 1, 5, 23.

Am-

I N D E X II.

Amphorae pice & tæda plenae 4, 7, 9. amphorarum jactus 4, 7, 9.

Amplecti commentariis expeditis prol. 1. amplexi hostes factum pro occasione 1, 6, 1.

Amplus exercitus 2, 5, 44. 3, 17, 7. numerus 2, 3, 17. ampla latitudo 2, 3, 17. amplae parmulae 4, 7, 29. ampla praemia 1, 11, 2. amplior Triballorum exercitus 2, 4, 20. locus 1, 5, 2. ampliora spolio castra facere 3, 17, 6. amplius quam duobus lectis non discumbetur 4, 3, 7. non, quam singulos calones habere 4, 1, 6. quadraginta dies impendere 1, 1, 6. quingentis passibus abesse 2, 2, 5. quindecim millia armatorum non habere 2, 1, 14. amplissimarum rerum administratio 4, 3, 5.

Ampliari castra venit 1, 1, 9. ampliatur ei modus agri 4, 3, 12.

Amplitudinis modicae signum 1, 11, 11.

Amputatae manus 3, 16, 4.

Anaxibius Lacedaemonius 1, 4, 7. 2, 5, 42.

Anceps discrimen 1, 3, 3.

Angere exercitum siti circumvallatum 2, 1, 11. angi obsidione longa 3, 15, 6.

Angues & faeces 2, 4, 19.

Angustus & unus introitus urbis 3, 13, 6. angusta semita 2, 9, 3. angustum iter 1, 4, 1. 1, 5, 8. angusti aditus 1, 4, 4. ob id tramites 1, 5, 19. angustissimae fauces 1, 5, 7.

Anguste habitare 4, 1, 10.

Angustiae freti 1, 4, 13. maris Cyaneae 1, 4, 12. munimentorum 3, 17, 5. notae militi 2, 5, 5. rei familiaris 4, 6, 4. Salaminiae 2, 2, 14. summae lignationis 2, 5, 13. Thermopylarum 2, 2, 13. angustiarum curstodes 1, 4, 7. latera 2, 5, 24. angustias eluctari 1, 5, 14. 4, 5, 9. ingredi 2, 5, 24. occupare 1, 4, 5. tenere 1, 4, 3. in angustis configere 2, 2, 1.

Anhelantem viribus adgressus avertit 2, 1, 7.

Animalium genus omne 4, 5, 12.

Animus crevit Romanis 2, 4, 2. animi constantioris miles 2, 3, 1. id sibi esse adfir ant 4, 5, 7. magnitudo 1, 8, 2. 1, 12, 1. animum angere 1, 11, 14. animo deficere 2, 1, 15. in animo habere depugnare 2, 4, 6. animi confusi 1, 11, 3. 4, 5, 11. infirmantur 2, 7, 5. Romanorum perculsi 4, 7, 39. redintegrati 2, 7, 11. tumentes 4, 5, 2. animos conciliare sibi 1, 4, 13. 2, 11, 6. popularium concitare 1, 11, 19. militum confirmare 2, 7, 2 & 3. confundere 2, 7, 4. suorum erigere proelio 1, 11, 8. Illegetum excitare 4, 7, 31. militum retrahere a confusione 2, 7, 2. turbare 2, 7, 1.

Animadvertere in aliquem metu seditionis 3, 16, 3. in omnes 1, 8, 8. in quemdam ex Megistanis 2, 2, 5. in singulos centuriones 4, 1, 37. in Valerium virgis 4, 1, 30. levius 4, 1, 16. aliquid 1, 5, 16. lucum densissimae opacitatis, 1, 11, 10. milites Sertorianos 2, 1, 3. animadvertit eos. non alienos homini Romano 1, 2, 2. Punicam aciem ita directam 2, 3, 1. animadvertens hostem resolutum 1, 5, 17. animadversum est in legionem 4, 1, 38.

Animadversionem concedere contentioni aut precibus militum 4, 1, 39.

Annulus Marcelli 4, 7, 38. annulo interfecti potiri 4, 7, 38.

Annus nonagesimus aetatis 4, 3, 21. undecimus 3, 3, 2. anni tempus fervidissimum 2, 1, 2. annq; quinquaginta natus minor 4, 1, 10.

Annum stipendium 4, 1, 46.

Ante aciem dirigere scrobes 2, 12, 2. certum tempus 1, 2, 6. coniectum teli 1, 11, 10. muros ipsos adgerere terram 3, 8, 1. navem excussum fulmen 1, 12, 12. noctem non requiescere 4, 3, 7. praestitutam diem 1, 2, 6. nec ante reddiderunt, quam ipsi recuperarent suos 1, 8, 6.

Antequam desciscerent 1, 8, 6. sibi supervenirent legiones 1, 1, 6.

I N D E X II.

Antesignanorum acies 2, 3, 17.
 Antigonus 2, 6, 5. 3, 4, 2. 4, 1, 10.
 Antiochus rex 1, 3, 7. 3, 2, 9. 3, 9, 10.
 4, 7, 10. Antiochi copiae 2, 4, 4.
 equites 2, 13, 2. exercitus vexatus
 imbre continuo 4, 7, 30. milites
 3, 2, 9. regis acies 2, 2, 4.
 Antipater 1, 4, 13. 2, 11, 4.
 Antiquitus 4, 1, 14.
 Antium oppidum 3, 1, 1.
 M. Antonius 1, 7, 5. 2, 8, 13. 2,
 5, 39. 2, 13, 7. 3, 13, 7. 3, 14,
 3. 4, 1, 37.
 Apenninus 1, 8, 3.
 Apetire exercitui Romano urbem
 3, 3, 2. oppidum suis 3, 2, 7.
 portas suis 3, 2, 8. scrobes 2,
 12, 2. aperiuntur litterae 1, 2, 6.
 aperta Thebanis ad evadendum
 via 2, 6, 6.
 Apollonius praefectus Saniorum
 3, 3, 5.
 Appius Claudius 1, 4, 11. 4, 1,
 18 & 44.
 Apro obferre Livio 3, 3, 6. sub-
 ministrare alicui egresso 3, 3, 6.
 Aptus maxime eruptioni locus
 1, 5, 27. aptissimi Hispani ad
 furta bellorum 2, 5, 31.
 Aptè collocantur discreta ad re-
 rum varietatem prol. 1. aptius
 quasi locis montuosis 1, 8, 12.
 aptissime divisi in cornua equi-
 tes 2, 3, 21.
 Aptari iussit milites ad pugnam
 1, 8, 5. aptatos praelio truci-
 dare 3, 17, 6. aptata a tergo
 scuta gladiique 3, 9, 3. aptata
 in fasciculos vasa & cibaria 4,
 1, 7.
 Apud Aeserniam deprehensus 1,
 5, 17. Aegospotamos 2, 1, 18.
 Arpos mittere milites 3, 9, 2.
 Catinenses exercitum conti-
 nere 3, 6, 6. Censores questus
 4, 1, 22. ipsos agebantur omnia
 1, 1, 6. Lauronem oppidum ha-
 bere castra 2, 5, 31. Maratho-
 na fundere multitudinem Per-
 sarum 4, 7, 43. oppidum 1, 2, 7.
 Pireas 1, 11, 20. Tigranocer-
 tam dimicare 2, 2, 4.
 Aqua est sub potestate barbaro-
 rum 2, 7, 12. elleboro corrupta
 3, 7, 6. ferens 3, 14, 2. secun-
 da 3, 14, 2 & 4. aquae inopia

3, 7, 2. equam oblata sibi in
 gatea effudit 1, 7, 7. aquae de-
 cidenres 3, 9, 2. Sextiae 2, 4, 6.
 aquarum ductus 3, 7, 6.
 Aquantur hostes ex flumine 3, 7.
 1. aquatum progressus 3, 9, 3.
 Aquator exceptus 1, 8, 9.
 Aquilae Romanae quinque rece-
 ptae 2, 5, 34.
 Aquilinus 4, 1, 36.
 Arabes 2, 5, 16.
 Arabiecafes Hispani 4, 5, 19.
 Aratus locus 3, 15, 3.
 Arbela 2, 3, 19.
 Arbitrari 1, 7, 7. disciplinae certio-
 ris 4, 2, 2. tentandum 1, 10, 4. ar-
 bittatus est 1, 2, 8. alicuius di-
 micationi tempus 2, 1, 11. fu-
 gam sibi tutam 2, 13, 3. furn-
 rum, ut &c. 4, 5, 21. persecu-
 turos 1, 4, 14. principes Gabi-
 norum interficiendos 1, 1, 4.
 Arbitrium liberum instandi 1,
 3, 9.
 Arbor pomifera 4, 9, 13. arbores
 prostratae 2, 2, 9. arborum fo-
 lia 4, 5, 18. numerus 2, 5, 46.
 Arcades 3, 2, 4.
 Arcadia 3, 2, 7.
 Arcana Macedonum 1, 4, 13. feo-
 rum omnia confessus est 1, 2, 5.
 Arcere domesticam vastitatem 1,
 8, 4. suos a cupiditate decer-
 nendi 1, 10, 3. usum fluminis
 per sagittarios 3, 7, 2.
 Arcessere aliquem trepidum ex
 conscientia 4, 7, 36.
 Arcessiti videntur non segregati
 1, 9, 3. ultro a Syphace 2, 7, 4.
 Arcessitum ad se adlocutus est
 3, 16, 1.
 Archelaus, praefectus Mithrida-
 tis 1, 5, 18. 11, 11, 20. 2, 3, 17.
 Archelai ductus 2, 8, 12.
 Archidamus Lacedaemonius 1,
 11, 9.
 Archipirata Mandro 3, 3, 7.
 Arcus madentibus nervis inhabi-
 les 4, 7, 30.
 Ardent totidem ignes 1, 1, 9. ar-
 dens urbs 3, 8, 2.
 Ardentè pugnare 2, 8, 1. arden-
 tius dimicare 1, 11, 5.
 Ardori cedendum 2, 1, 3.
 Arduus mons 3, 15, 5.
 Ardys Illyria 2, 5, 19.

Are-

I N D E X II.

Arenarum & pulveris vertex 2, 2, 7.
Argenti aurique quantum quisque habet 1, 11, 2. **argentum & aurum** tradere custodibus 2, 13, 1.
Argui ab his me credam proli 1.
Argumentati secundum eam denominationem se esse victos 2, 10, 1.
Ariovistus rex 1, 11, 3. 2, 1, 16. 4, 5, 11.
Aristidis filiae 4, 3, 5.
Aristippus Lacedaemonius 3, 2, 8.
Aristonicus 4, 5, 16.
Arma ferre 2, 5, 19. in castris statuere 1, 11, 9. sumere 2, 11, 3. objecta 2, 3, 20. celata sub veste 4, 7, 13. commutata 2, 3, 13. detecta velut in acie 4, 1, 43. facta ad similitudinem hostilium 3, 2, 4. ornamentis adfixa 1, 11, 16. & insignia Poenorum 4, 7, 12. rapta ex arce 3, 3, 7. armorum scientia 4, 7, 32. civilium tumultus 4, 5, 2. ad arma vocantium clamor 1, 9, 2. in armis esse 1, 1, 8. armis instructa ala 4, 1, 28. non oneratus, sed vulneribus 2, 13, 5. civilibus diffociari 1, 10, 4.
Armare singulos parmulis 4, 7, 29. armari in morem Romanorum 2, 5, 31. armatus ullus 2, 5, 31. armati exercitus conspectus 4, 1, 43. armatam procul partem classis suae iussit ostendi 3, 10, 9. armati auxiliares 2, 3, 17. lixae agasonesque 2, 4, 6. milites 1, 5, 9. armatorum habitus 3, 8, 3. millia 2, 1, 14. 4, 2, 5. 4, 3, 14. armatas quatuor legiones educere 4, 1, 43. armatis complere navem ingentem 3, 2, 10. implere moenia 4, 7, 43.
Armatura levis 2, 3, 4, 6 & 10. 2, 3, 17 & 20. 2, 5, 26, 31 & 33. 4, 1, 18.
Armenia 2, 5, 33. 4, 1, 28 & 28. maior 2, 1, 14. 2, 2, 4.
Armenii 1, 4, 10. 2, 9, 9.
Armentorum greges 2, 5, 13.
Arminius, dux Germanorum 2, 9, 4.
Aspos capere 3, 9, 2.
Ars nautica 3, 13, 6. arte omni

eludere hostem 2, 5, 47. artium materia 3. praef. neque artibus bellandi, neque virtute pax 1, 8, 2.
Artaxerxes 2, 3, 6. 4, 2, 7.
Artus locus 2, 2, 14. arta via 2, 5, 24.
Arulini campi 4, 1, 14.
Aspex Sudines 1, 11, 15.
Arcem Tarentinorum tenere 3, 17, 3. in arcem profugere 3, 3, 6. ex arce ostendere lumen nocte 3, 12, 1. rapta arma 3, 3, 7.
Arybas, rex Molossorum 2, 5, 19.
Asculum 2, 3, 21.
Asculani 3, 17, 8.
Asia 3, 17, 5. 4, 5, 16. Asiam petere 2, 11, 3. repetere 4, 7, 43.
Asinorum ac boum greges 2, 4, 20. asinos atque canes in castris reliquit 1, 5, 25. rudentes, canesque latrantes audire 1, 5, 25.
Aspera & insidiosa expeditio 4, 1, 43. asperum proelium 1, 5, 15. 4, 5, 10. asperrimus mons 1, 5, 21. asperrimi hostes 2, 4, 6.
Asperitas saxorum 2, 5, 38.
Asla elixave carne uti 4, 1, 2.
Ategua urbs 3, 14, 1.
Atheas, rex Scytharum 2, 4, 20.
Athenae sunt munitae, 1, 1, 10.
Athenarum munitio 1, 1, 10.
Athenas reverti 4, 7, 13.
Atheniensis miles 4, 7, 44. Athenienses 1, 3, 6 & 9. 1, 4, 13. 2, 1, 18. 3, 4, 2. 3, 15, 2. 4, 3, 5. 4, 7, 13. 4, 7, 43. languentes 2, 1, 9. ceperunt urbem incustoditam 3, 2, 6. Atheniensium classis 1, 4, 13. feminae 4, 7, 44. numerus ingens 4, 7, 43. portus 1, 5, 7. Atheniensibus adesse Deos dicit 1, 11, 10. infestissimi sunt Catinenses 3, 6, 6.
Athmos 2, 5, 26.
Atilius Calatinus Cos. 1, 5, 15. 4, 5, 10. **Regulus** 2, 3, 10. 2, 8, 11. 4, 1, 29. 4, 3, 3.
Atque ita 1, 4, 7.
Attalus 2, 13, 1.
Avis dimissa, necata 4, 5, 14. avem occidere 4, 5, 14. aves turbatae & plures 1, 2, 7. avium

I N D E X II.

vinum multitudo 1, 2, 7. vis 1, 2, 8.
Avertere barbaros 2, 2, 3. exercitum 2, 3, 22. sine proelio 1, 2, 4. fontes cuniculis 3, 7, 2. hostem adseveratione 2, 4, 20. multos 2, 4, 10. avertere Romanum instantem 2, 13, 10. Sueffetanos facile 3, 10, 1. suspicionem 1, 1, 7. rotam hostium aciem 2, 3, 3. avertit anhelantem adgressus 2, 1, 7. aversus equitatus 2, 2, 4. exercitus 2, 5, 44. 2, 8, 6 & 7. 4, 1, 29. Euphrates 3, 7, 5. averfa acies 2, 2, 12. 4, 7, 32. pars 2, 12, 3. 3, 13, 4. aversum flumen 3, 7, 1 & 4. aversum uno ictu confecit 2, 5, 41. aversos adoriri 3, 17, 9. caedere sine jactura suorum 2, 6, 6. infecutus cecidit 2, 6, 5.
Aviae regiones 2, 5, 17.
Avidae columbae lucis cibique 3, 13, 8.
Avide inrumpere ad castellum 3, 17, 4. insequi 3, 10, 1. insequens hostis 2, 3, 7. insequentes Celtiberi 2, 5, 8. medicatum merum haurire 2, 5, 12. avidius ingressi, obpressique sunt 2, 5, 16. insequi ceteros 1, 10, 3.
Avocari ad defendenda sua 1, 5, 16. longius ad persequendum 3, 9, 4. avocatus hostis ad ceteros exitus custodiendos 1, 5, 27. in Cariam Tiffayhernes 1, 8, 12. in diversum 1, 5, 14. 4, 5, 9. avocata per haec intentio 1, 5, 18. avocati per hoc consilium 1, 4, 14. avocatos ea persuasione adortus sub leges redegit 4, 7, 18.
Auctor fuit cis 1, 3, 6. Livius 2, 5, 31. doloris 1, 7, 2. idem faciendi fuit Pompejo 2, 1, 3. auctoribus nobilissimis delendae Italiae inire consilium 4, 7, 39.
Audacia est nemini ad erumpendum 4, 5, 7. inopinata 4, 5, 4.
Audacius hostes sequuntur 1, 6, 2.
Audere adversus paucitatem relictorum 1, 1, 9. multa temere 2, 5, 21. audendi idem reli-

quis fecit exemplum 1, 7, 2.
Audentiores fiunt adversus hostem 4, 1, 19. audentius ad obsidendos hostes consurgere 4, 7, 33.
Audire quemdam ex remigibus sternutantem 1, 12, 11. auditus fragor pontis abrupti 2, 13, 5. audita mors 2, 11, 4. 4, 3, 3.
Augere animum 1, 11, 14. sui contemptum 1, 5, 16. suspicionem 3, 17, 7.
Aurae ingentes 2, 2, 7.
Aurelius Cottā Cos. 4, 1, 22. sub Aure vulnetari 1, 7, 2.
Auri argentique quantum quisque habet 1, 11, 2. pondus grande 4, 3, 2. aurum adferre donum Scipioni 2, 11, 5. dare sponso pro nuptiali munere 2, 11, 5. omne & argentum tradere custodibus 2, 13, 1.
Auspicia Imperatoris Caesaris Domitiani Augusti Germanici 4, 3, 14. repetere 4, 1, 31.
Autophradates Perses 1, 4, 5. 2, 7, 9.
Auxilium adventans 4, 7, 31. auxilio Sutrinis missus 2, 5, 2. venire alicui 2, 5, 20. auxilium ferre Alexandro 2, 11, 4. auxilio destituta Mantinia 3, 11, 5. in auxilio habere 3, 3, 7. 3, 9, 10. auxilia adventant Romanis 2, 4, 5 & 20. Cyri 4, 2, 7. dimittere 3, 6, 4. excipere cum com meatibus 1, 8, 10. expectare 2, 12, 3. ianmiscere legionibus 2, 3, 21. submittere alicui 4, 1, 24. paucissima 4, 2, 3. simulata 2, 12, 9. auxiliis vacuam Delminium capere 3, 6, 2.
Auxiliares 2, 3, 16. L. Sallae 2, 7, 3. armati 2, 3, 17. Galli 2, 3, 16. 3, 16, 2. Numidae 1, 5, 16. auxiliariis praecepit, ut &c. 2, 3, 10. ex auxiliariis quidam 3, 10, 1.
Auxiliarii 2, 7, 3.
Babylon 3, 7, 4.
Babylonii 3, 7, 5. **Babyloniorum** urbs 3, 3, 4.
Baculo eum, ut servum, castigavit 1, 1, 3.

Bale-

I N D E X II.

Baleares 2, 3, 16.
Balista excussum caput 2, 9, 5.
Balneo & conviviis abstinere 4, 1, 26.
Baltes occultata epistola 3, 13, 2.
Bantius Nolanus 3, 16, 1.
Barbam & capillum submittere 4, 5, 6.
Barbari perfidia 1, 1, 6. **barbarum pugione trajicere** 2, 7, 5. **barbaro & rationis indocili milite uti** 1, 11, 13. **barbari ad omnia obediunt** 1, 11, 13. **oblata victoriae spe concitati** 3, 17, 7. **hac adfirmatione inducti** 1, 1, 6. **laceffiti** 2, 5, 8. **obfistente nullo, profecti sunt** 1, 5, 28. **subeuntes** 2, 2, 3. **in spectaculum usque resoluti sunt** 1, 5, 16. **barbarorum centum millia** 4, 2, 7. **exercitus** 2, 2, 14. **naves** 4, 7, 45. **numerus** 2, 2, 13. **potestas** 2, 7, 12. **flagittae** 2, 13, 7. **barbaros debellare** 2, 2, 5. **prohibere ab imperu** 1, 10, 4. **transire passus est** 1, 5, 24. **inconsulte pugnam exposcentes docere** 1, 10, 1. 4, 7, 6. **intentos tenet expectatione** 1, 4, 9.
Barca, dux Poenorum 3, 10, 9.
Bellua marina 3, 13, 6. **in belluas jacere tela** 2, 5, 4.
Bellum confectum est incendio 1, 2, 1. **commisum** 1, 11, 2. **inceptum** 3, 4, 11. **inopinatum** 1, 1, 8. **mandatum fuerat ei** 1, 1, 9. **Celtibericum** 2, 5, 8. **Cimbricum & Teutonicum** 1, 2, 6. **civile** 1, 3, 2. 1, 5, 9. 2, 1, 11. 2, 5, 40. 3, 14, 1. 4, 2, 1. **Dardanicum** 4, 7, 43. **fugitivorum** 2, 4, 7. 2, 5, 34. **Hetruscum** 1, 2, 2. 1, 2, 7. **hostile** 1, 3, 8. **Jugurthinum** 3, 9, 3. 4, 1, 2. **navale** 4, 7, 9. **Parthicum** 1, 1, 6. **Perficum** 2, 8, 4. **Punicum** 1, 8, 6. 2, 2, 11. 4, 1, 25. **primum** 1, 4, 11. **secundum** 1, 3, 5. 2, 3, 8. **adversus Poenos susceptum** 1, 11, 18. **Samniticum** 1, 5, 14. 2, 8, 11. 4, 5, 9. **socialiale** 1, 5, 17. 2, 4, 16. 4, 7, 41. **Thessalicum** 1, 5, 2. **belli causa** 1, 4, 13. **incommodo**

gravari 3, 11, 2. **status** 1, 3, 1. 1, 3, 6 & 10. **summa** 4, 2, 1. **usus longus** 3, 2, 3. **bellum conficere** 4, 7, 42. **bellum gere-re adversus Arcadas** 1, 11, 9. **adversus Aristonicum** 4, 5, 16. **Hasdrubalem** 2, 3, 4. 2, 5, 4. **Illyrios** 2, 3, 2. **Jugurtham** 1, 8, 8. **Italiae liberandae causa** 4, 7, 25. **inferre Tiffaphernae** 1, 8, 12. **inire** 1, 1, 8. **minatus** 1, 1, 1. **movere in Gallia** 4, 3, 14. **trahere in adventum legionum** 1, 8, 5. **transferre** 1, 5, 5. **bello peritus ab Ardie Illyrio** 2, 5, 19. **victi hostes** 2, 11, 7. **ulcisci ignominiam damnationis suae** 1, 8, 1. **neque bellandi artibus, neque virtute par erat Hannibal Fabio** 1, 8, 2. **peritia & calliditas** 1, 8, 7.
Bellator 4, 7, 4.
Beneficio adeptus victoriam 4, 4, 1. **illius curatus saucius** 3, 16, 1. **beneficiis obstricti** 2, 11, 3.
Beneventum urbs 4, 1, 14.
Benigne dimittere socios Latini nominis in civitates 4, 7, 25. **respondere legatis** 3, 11, 1.
Benignitate hac non illius tantum fidem, sed etiam popularium sibi obligavit 3, 16, 1.
Biduo emensus iter quatrIdui 3, 1, 2.
Binac nares 3, 5, 8. **Bina castra** 2, 5, 29, 33 & 34. **hostium spolia referre** 4, 1, 18.
Bis simili usus eventu 2, 10, 2.
Boeotia 2, 8, 12.
Boeotius Xanthus rex hostium 2, 5, 41.
Boji 1, 6, 4. **Bojorum decem milia** 1, 2, 7.
Bonus pugnator Pythias 4, 7, 37. **boni cives** 2, 8, 11.
Boves in hostem acti 2, 4, 17. **vehiculis adjuncti** 2, 4, 17. **bovm acasunorum greges** 2, 4, 26. **bo-bus ad cornua fasciculos adli-gare** 1, 5, 28. **boves noctu dimi-ist Hannibal** 1, 5, 28.
ad Brachium religatae litterae 3, 13, 7. **brachia ab latere ducta** 3, 17, 5.
Brasidas, dux Lacedaemoniorum 1, 5, 33.

Bre-

I N D E X II.

Brevissimum iter 1, 1, 6. spatium
2, 5, 38. tempus 2, 10, 2.
Britannia 2, 13, 11.
Brundisium 1, 5, 5.
Brutii 2, 3, 21.
Brutus (Decimus) 3, 13, 8. Bruti
& Cassii exercitus 4, 2, 1.
Brutiani 4, 3, 1.
Byzantii 1, 3, 4. 1. 4, 13. 3, 11, 3.
Buccinator relictus 1, 5, 17.
Buculi deducti frequentiori mu-
gitu 1, 5, 26. buculos laqueis
ad arborea adligare 1, 5, 26.

C.

Cadavera erecta 1, 5, 21.
Cadere in proelio 2, 6, 7.
Cadurcorum civitas 3, 7, 2.
L. Caecilius Merellus 1, 7, 1.
Caedere Romanos 3, 16, 2 & 3.
terga hostium 2, 5, 23. Roma-
norum 2, 5, 28. praedationi in-
tentos 1, 6, 1. aciem Romano-
rum 2, 5, 27. Athenienses 2,
1, 9. aversum 2, 5, 44. aver-
sus 2, 6, 5. compressum ho-
stem 2, 3, 7. copias hostium
2, 13, 6. effusos & incautos
2, 5, 1. exercitum sparsum
1, 8, 4. Parthorum 2, 5, 35.
Hasdrubalem 3, 17, 1. Hennen-
ses universos 4, 7, 22. hostes 2,
3, 14. 2, 5, 33. 3, 17, 3. iner-
mes 2, 1, 6. magnam barbaro-
rum partem 2, 2, 13. Romanos
ignaros locorum 2, 5, 7. sex
millia 3, 17, 5. trepidantes 2,
5, 29. cecidit inopinantium ter-
ga adortus 2, 2, 12. parte exer-
citus terga eorum 1, 5, 24. Poe-
nos a latere adgressus 2, 5, 4.
reliques adortus 2, 1, 18. usque
eo, inordinatos adgressus 2, 5,
3. caedi a Viriatho 4, 5, 22. cum
exercitu ad internecionem 2, 5,
24. fugientes pro desertoribus
jussit 4, 1, 29. caedendum exer-
citus tradere 2, 3, 22. caesus
utrimque magnus numerus 2,
10, 1. Marcellus 4, 7, 26. vir-
gis 3, 3, 3. 4, 1, 20, 31, 39 & 40.
caesi sunt 3, 10, 6. fugatique
sunt 2, 5, 10. multi Gallorum
3, 17, 7. Samnites 2, 4, 2. vi-
giles 3, 3, 2. caesa captivorum

pecorumque corpora 1, 5, 20.
caesos plures reperire 2, 10,
1.
Caedes magna edita 4, 7, 44.
Q. Caeditius 1, 5, 15. 4, 5, 10.
C. Caesar 1, 1, 5. 1, 3, 2. 1, 5,
9. 1, 12, 2. 2, 1, 1 & 16. 2, 2,
3. 2, 3, 18 & 22. 2, 5, 38. 7,
6, 3. 2, 13, 11. 3, 17, 6. 4, 7,
1. 4, 7, 32. a tergo instans 1,
5, 5. adversus Germanos pu-
gnaturus 1, 11, 3. 4, 5, 11. 3.
vide inrumpens ad castellum 3,
17, 4. processit ad milites 1, 9,
4. vasa conclamare jussit 1, 1,
9. Caesaris copiae 3, 14, 1. vul-
nus grave 2, 7, 13. Caesarem
fugere 2, 13, 6. Caesarianus Tri-
buni cornicularius 3, 14, 1.
Calamarcus 2, 4, 7.
Calcaria addita 1, 5, 16.
Calefacti oleo ac mero 1, 4, 7.
Calidum jecur 1, 11, 14.
Callidissimi duces 1, 1, 9.
Calliditas recedentium suspecta
2, 3, 20. & peritia bellandi 1,
8, 7.
Callidromi juga 2, 4, 4.
Calones occisi 3, 2, 9. singuli 4,
1, 6. calonum vestitu milites
submittere 3, 2, 9.
Calpurnius Flamma 1, 5, 15. 4, 5,
10.
Camelorum grex 2, 4, 12. novi-
tas & horror 2, 4, 12.
Camerae tectorum rescissae 3,
4, 6.
Camortes Umbros ad societatem
compulit 1, 2, 2.
Camillus 2, 4, 15. 4, 7, 40. 3,
13, 1. 3, 5, 1. 4, 4, 1. Camilli
ductus 2, 6, 1.
Campaniae hiberna 1, 9, 1. Cam-
paniam periculo liberare 1, 9,
1.
Campani equites 4, 7, 20. obsessi
a Romanis 3, 13, 2. Campa-
norum agri vastati 3, 4, 1.
Campus medius inter hostes e-
rat 2, 5, 22. campi Arusini 4,
1, 14. patentes 1, 1, 6. 2, 5,
24 & 40. campis junctae pa-
ludes 2, 5, 6.
Campestris tenetur a Romanis
2, 2, 11. loca 2, 12, 4.
Candidam cervam insignis for-
ma

I N D E X II.

mae ducere 1, 11, 13. candidi equi 1, 11, 10.
Canere cornicinos iussit diversa parte moenium 3, 9, 6. signa 1, 9, 2, 2, 7, 8. caniclasticum iussit 3, 9, 5.
Canes adgressi sunt lupum 1, 10, 4. in conspectu popularium commisit 1, 10, 4. atque asinos reliquit in castris 1, 5, 25.
Cannae 2, 2, 7. 2, 3, 7. 2, 5, 27. 4, 5, 5 & 7.
Cannensis clades 4, 7, 39. pugna 4, 1, 44. Cannenses 3, 16, 1.
Cannium perveniunt incolumes 4, 5, 7.
Capere aliquem 2, 5, 12. 3, 5, 2. **Arpos** 3, 9, 2. castellum 3, 9, 3. castella 3, 4, 5. castra 2, 4, 4. 2, 5, 3 & 8. cibum 2, 1, & 5. 4, 5, 6. cibos 4, 3, 11. civitatem 2, 6, 9. 3, 9, 10. colleum 2, 4, 2. Delminium vacuatam auxiliis 3, 6, 2. elephantos 4, 7, 18. inermes 2, 1, 6. Ligures 3, 17, 2. locum castris 2, 7, 12. idoneum paucorum iactura 4, 6, 1. naves 1, 4, 13. multos 1, 11, 18. 2, 1, 18. navigia 4, 7, 44. oppidum 3, 2, 7. cohortibus 3, 10, 1. oppida complura Sardiniae 3, 9, 4. portum 3, 9, 7. Prinacum castellum vi nulla 3, 8, 1. quosdam Persarum 1, 11, 17. somnos super nudam humum 4, 3, 8. Syracusanos 3, 6, 6. triremem implicatam vado 2, 5, 43. urbem incustoditam 3, 2, 6. defensoribus vacuum 3, 2, 5. 3, 6, 3. 3, 10, 3. urbes multas 3, 2, 3. nudas propugnatoribus 3, 6, 1. capi ab tergo 3, 9, 3. castra de industria passus est 3, 10, 3. captus dux Perperna 2, 5, 32. gratia locorum 1, 1, 5. Piso 3, 6, 5. capta Capua 3, 18, 3. Corinthus 4, 3, 15. occasio 1, 2, 1. urbs ab tergo 2, 3, 3. capti & victi hostes 4, 1, 24. captae urbes multae 3, 4, 3. capta castella praesidio tenere 1, 8, 11. castra 2, 5, 2. 4, 1, 31.
Captiva virgo eximiae pulchritudinis 2, 11, 6. captivum mitte-

re Crotona 3, 6, 4. captivam redimere 2, 11, 5. captivi 3, 3, 7. captivorum habitus 3, 8, 2. manus ingens 2, 9, 6. ordo 1, 4, 2. pecorumque corpora caesa 1, 5, 20. captivis latera euntium praetexit 1, 4, 1. captivos circumducere 3, 15, 4. cohortari ad patiendum mortem 4, 5, 21. custodire negligentius 1, 8, 5. urbis Cyzici producere 4, 5, 21. captivae 2, 11, 5. captivorum habitus 4, 7, 44. captivas naves habere 1, 4, 12. captivis armis inducere milites 4, 7, 45.
Captivitatem execratus in Consule Romano 4, 5, 16. de captivitate Jugurthae res parum processit 1, 8, 8. ex captivitate remissus ad suos 3, 16, 1.
Captura 3, 3, 6.
Capessitur ubique fuga, nusquam pugna 2, 4, 7.
Capillum & barbam submittere 4, 5, 6.
Capitolium 3, 13, 1. obsidetur a Gallis 3, 15, 1.
Captare loca confragosa 2, 3, 20.
Capua 3, 18, 3.
Caput balistae excussum 2, 9, 5. Hasdrubalis 2, 9, 2. gentis erat civitas 3, 6, 3. hostium regni 1, 8, 12. capite pedibusque nudus 3, 9, 3. in capite insidet ei picus 4, 5, 14. capita ducum in proelio occisorum 2, 9, 3. hastis praefixa 2, 9, 3. papaverum eminentia 1, 1, 4. eminentia 2, 5, 43. capitibus fossarum castella communire 2, 3, 17.
Capital tibi foret 4, 6, 3.
Cappadocia 1, 1, 6. 1, 5, 18. 2, 2, 2. 2, 7, 2. 3, 2, 9.
Cardianus Eumenes 4, 7, 34.
Caria 3, 2, 5. Cariam petere 1, 8, 12. in Cariam advocatus 1, 8, 12.
Caro alia 4, 1, 2. assa vel elixa 4, 1, 2. semicruda 2, 5, 13.
Carpere & lacerare cohortes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Carperani 2, 7, 7.
Carthago 3, 9, 1. Carthaginem mittere legatos 1, 11, 4.
Car-

I N D E X II.

Carthaginenses 1, 2, 3 & 4. 1, 3, 8. 2, 5, 11 & 29. desperantes 2, 2, 11. securi 3, 2, 2. superati acie 2, 9, 6. victi 1, 8, 7. Carthaginensium dictatores 2, 1, 4. ducts 1, 7, 3.

Casco pascere pecora 3, 15, 5.

Casilinum 4, 5, 20. Casilini obsideri ab Hannibale 3, 15, 3. Casilinum obsidere 3, 14, 2.

C. Cassius 2, 5, 35. 4, 7, 14. Cassii & Bruti exercitus 4, 2, 1.

Cassiani 4, 2, 1.

Castigare aliquem baculo, ut servum 1, 1, 3. quemdam egressum via 4, 1, 9. castigatis oratione gravi laureatos fasces obicere 4, 5, 1.

Castor & Pollux petequirant 1, 11, 9. Castorem & Pollucem adesse dicent 1, 11, 8.

Castra distant a Punicis 2, 1, 4. per corpora cohortium velut inapalia constituere 4, 1, 14. adversariorum 1, 8, 9. Afranii 2, 5, 38. Hannibalis 2, 9, 2 & Romanorum 2, 5, 13. hostium 1, 1, 7. 2, 5, 18, 25. & 29. 34. 1, 7. 3. Pompeji 2, 5, 31. Sempronii Longi Cos. 2, 5, 23. Volscorum 2, 4, 15. 4, 7, 40. adgredi 2, 1, 5. 2, 12, 1. Romana 2, 5, 7, 14, 7, 26. AEmilii Pauli adoriri improviso 3, 17, 2. ampliari vetuit 1, 1, 9. capere 2, 4, 4. 2, 5, 3. & 8. capi de industria passus 3, 10, 3. communire contra aliquem 1, 8, 3. in salu editiore 2, 5, 17. conferre cum hoste 2, 5, 8. diripere 2, 14, 4. expugnare 2, 1, 6. facere 1, 5, 24. cominus habere 2, 1, 6. in agro 3, 18, 2. locis campestribus 2, 11, 4. prope ab Orthomeno 1, 11, 5. incendere 4, 7, 8. infestare 1, 5, 3. invadere 2, 5, 25. 2, 10, 2. metari 2, 3, 9. movere 1, 1, 13. 1, 8, 9. 4, 7, 42. munire 4, 1, 24. munita negliger 2, 5, 21. solita nudari, animadvertit 2, 5, 8. obpugnare 2, 12, 3. occupare 2, 5, 21. ponere 1, 5, 3 & 24. 1, 10, 3. 2, 5, 9, 22 & 24. 2, 13, 6. repetere 2, 1, 1. castrorum conver-

satio pristina 2, 4, 10. facies 1, 9. latus 2, 5, 37. positio 1, 2, 1. praeda 3, 17, 6. castris capere locum 2, 7, 12. delegerunt locum 1, 5, 3. destinare editum collem 1, 5, 11. locum editum eligere 2, 2, 2. ampliorum locum supra ripam complexus 1, 5, 2. exuere adversarios 2, 4, 15. 2, 5, 2. 4, 7, 40. alicujus potiri 4, 1, 14. suos continere 1, 5, 28. in castris reliquit canes atque asinos 1, 5, 25. statuere arma 1, 11, 9. castra ampliora solito facere 3, 17, 6. bina 2, 5, 33 & 34. 2, 10, 2. capta 2, 5, 38. 4, 1, 31. duplicata 1, 2, 9. instructissima omnibus esculentis 2, 5, 14. juncta cum Pompejo 2, 1, 3. majora 2, 5, 34. minora 4, 5, 7. occupata 2, 5, 12. in colle posita 3, 17, 7. in diversa ripa 2, 5, 20. proxima 2, 10, 2. regia 2, 4, 4. tota confodere 1, 5, 11. vicina Pompeji castris 2, 5, 31. per tota ignes facti 1, 5, 22.

Castrensibus dare quietem 2, 5, 30.

Castellum Messeniorum 3, 2, 4. Peloponnesiorum 3, 9, 9. Prinasum cepere vi nulla 3, 8, 1. Suenda 3, 2, 9. in monte saxo situm obpugnare 3, 9, 3. instructum duplici munitione 3, 17, 4. castelli posteriora 3, 9, 3. castellum capere 3, 9, 3. communire 1, 3, 9. intrare 3, 2, 9. obsidere 3, 2, 9. subire 1, 9, 9. ad castellum initio hostibus cedere 4, 1, 21. in castellum erepi 3, 9, 3. castello exercere equos 4, 7, 34. in castello quodam clausus 4, 7, 34. castella erant in confinio 3, 4, 5. capere 3, 4, 5. fossarum capitibus communire 2, 3, 17. pluribus locis 1, 8, 11. ponere in finibus Ubiorum 2, 11, 7. retinere 2, 5, 18. capta praefidiorener 1, 8, 11. quaedam incendi 2, 5, 11. parva 2, 5, 18.

Castellani 3, 8, 1. revocati ab inbelli multitudine suorum 3, 9, 3. securiores ab altera parte facti 3, 9, 9. Castellanis instare actus 3, 9, 3.

I N D E X II.

Castus & Gannicus duces Gallorum 2, 4, 7. **Casti** factio 2, 5, 34. **Casus** adjuvit Lucullum 2, 5, 30. casum timere 2, 13, 10. casu sequitur hostis 2, 13, 5. **Cava Luna** 1, 5; 1. **cavae viae** 2, 2, 6. **Cavere** aliquem 4, 7, 37. nihil ab eo conatu 3, 2, 1. nil 4, 7, 45. cavetur a Poro adversa ripa 1, 4, 9. cavendus est hostis prol. 1. cautum est Senatusconsulto, ne &c. 4, 1, 38. **Cautius** esse docuit 2, 6, 8. **Cavillatus** conditionibus 1, 5, 19. **Catenâ** ad ingressum objecta clausus 1, 5, 6. per medium amnem objecta 3, 14, 2. catenas conferre ex vimine 1, 5, 21. catenis demissus evasit 1, 5, 21. **Cathena** 2, 5, 34. **Catina** 3, 6, 6. **Catinienſes** 3, 6, 6. suspectos habere 2, 11, 2. **M. Cato** 1, 2, 5. 2, 7, 14. 3, 1, 2. 3, 10, 1. 4, 1, 16 & 33. 4, 3, 1. 4, 7, 31 & 35. **Censorii** filius 4, 5, 17. **Catti** 2, 3, 23. **Catulus** 1, 5, 3. **Cauda** equi infirmi 1, 10, 1. 4, 7, 6. universa 1, 10, 1. 4, 7, 8. **Caudina** clades 1, 5, 16. **Causa** belli 1, 4, 13. commendationis prol. 1. conditionis occultandae 1, 1, 5. consilii obscurandi 1, 1, 7. culpae 1, 9, 3. facilis eventus 3, 1, 2. eorum excipiendorum progredi 3, 16, 2. excludendi hostis 1, 5, 10. fugae atque formidinis abire 4, 1, 4. obpugnandi Cyzici 3, 9, 6. spectandi exire 2, 11, 1. suspicionis avertendae 1, 1, 7. augendae 3, 17, 7. venandi 3, 3, 8. **Causari** ventos 4, 7, 31. **Cedere** acie 2, 16, 10. aciem adversam coëgit 4, 7, 32. ad primam eruptionem 3, 10, 4. ardori in tempore 2, 1, 3. ex industria 2, 5, 12. fugitivis loco 4, 1, 16. hosti 2, 3, 10. hostibus initio ad castellum 4, 1, 21 & 28. loco 4, 1, 13, 34 & 35. instituit 2, 3, 20. Ro-

manis equitibus 2, 5, 7. esset utrumque ex sententia 2, 5, 29. cesserunt aliquot cohortes gladiatoribus 1, 5, 21. Galli jam pene victores 2, 4, 5. cedens classis 4, 7, 11. equitatus 2, 5, 35. pars ob id 2, 7, 11. cornu 2, 8, 2. stagnum 3, 9, 1. cedente instructura state 2, 3, 17. cedentes Romani 2, 3, 9. 2, 7, 16. legiones exercitus 2, 8, 12. cedentibus est perniciosissimum 4, 7, 21. cedendo longius protrahere persequentis oppidanos 3, 10, 5. **Celare** alterum consilio 1, 1, 9. partem peditum 2, 5, 22. celatus exitus pugnae 2, 7, 13. relati hostes & milites 2, 7, 6. celata arma subveste 4, 7, 13. **Celebrare** dies sacros Minervae 4, 7, 13. Minervae sacrum 3, 2, 8. **Celeriter** barbaros debellavit 2, 2, 5. celerius absuntur alimenta 3, 4, 5. **Celtiberi** 2, 5, 3. avide insequentes 2, 5, 8. Celtiberorum dux Viriathus ex latrone 2, 5, 7. **Celtibericum** bellum 2, 5, 8. **Censere** idem 4, 7, 22. **Censor** Fulvius Flaccus 4, 1, 32. censores 4, 1, 22. **Censorii** filius M. Cato 4, 5, 17. **Census** constitutus 4, 5, 4. censu professionem obtexuit 1, 1, 8. **Centum** denarii 4, 5, 20. millia barbarorum 4, 2, 7. triginta elephanti 2, 5, 4. viginti millia passuum 1, 3, 10. **Centuriis** interponere sagittarios & funditores 4, 7, 27. ex centuriis terribos securi pertutere 4, 1, 36. **Centurio** Q. Naevius 4, 7, 29. centuriones & tribuni 1, 1, 3. 1, 2, 1. 1, 11, 2. galeati & discincti 4, 1, 27. pauci 3, 9, 3. singuli 4, 1, 37. **Centunculis** instrata jumenta 2, 4, 6. **Ceteris** sacro operatas feminas Atheniensium sapere 4, 7, 44. **Cernere** milites adtonitos 1, 12, 1. **Certare** aequo Marte 2, 5, 5. **Ceramen** equitare 2, 2, 12. ceramini se obferre 2, 2, 46.

I N D E X II.

Certum supplicium manet eos 4, 1, 17. tempus 1, 2, 6. 2, 1, 18. certi custodes 3, 13, 1. certis horis suspendere 4, 7, 34. certa Fabio renuntiare 1, 5, 28. certior factus 2, 5, 14. 3, 17, 6. de omnibus rebus 3, 13, 8. certioris disciplinae arbitratur 4, 2, 2. certiores ab exploratoribus facti 2, 1, 10. Cyzicenos facere adventus 3, 13, 6.

Cervam candidam insignis formae ducere 1, 11, 13.

Cervulis constructum vallum incendit 1, 5, 2.

Cessantia lumina 2, 5, 16.

Cetera manus 1, 4, 4. para 3, 9, 2. ceteri (coguntur) pudore 1, 71, 3. perterriti exemplo 2, 8, 2. ceteros (agros) populatus 1, 8, 2. exitus custodire 1, 5, 27. insequi avidius 1, 10, 3. puduit non sequi 2, 2, 5. ceterae copiae 1, 5, 3. gentes 4, 1, 14. ceteras urbes petere 2, 6, 3. cetera praeccepta imperatoria 2, 6, 10.

Chabrias Atheniensis 1, 4, 14. 1, 12, 12.

Chaeronia 2, 1, 9.

Chalcidentium agros depopulari 3, 11, 1.

Chares, dux Athenientium 2, 12, 3. 2, 10, 8.

Charmades Ptolemaei regis praefectus occisus 3, 2, 11.

Chersonesus 2, 5, 42. erat juris Athenientium 1, 4, 13.

Chlamyde interempti & galero ornatus est 3, 2, 11.

Cibus dispositus locis quibusdam 2, 12, 8. cibi lucisque avidae columbae 3, 13, 8. cibum capere 2, 1, 1 & 5. 4, 15, 6. cibo firmatus miles 2, 2, 8. fovere militem 2, 5, 23. cibi insalubres 2, 5, 13. cibos capere 4, 3, 11.

Cibaria complurium dierum portare 4, 1, 1. & vasa militum in fasciculos aptata fuscis imponere 4, 1, 7. habere in decem annos 3, 5, 2. portare 4, 7, 21.

Q. Cicero 3, 17, 6.

Cimbri 1, 5, 3. 2, 2, 8. 2, 2, 12. & Cimbrici pulvis 2, 2, 2.

Cimbricum bellum 1, 2, 6.

Ciminia Silva 1, 2, 2.

Cimon, dux Athenientium 3, 2, 5. 4, 7, 45.

Cineas legatus Epirotarum 4, 3, 2.

Cingere copias hostium 2, 3, 6. universas plaustris 4, 7, 33. Decium 1, 5, 14. 4, 5, 9. phalangem levi armatura 2, 3, 20. cinctus abruptis 1, 5, 10. cincta amne civitas 3, 7, 2.

Cinctus togae praecisus 4, 1, 26.

Circa Amphipolim deprehensus 1, 5, 23. aquas 2, 4, 6. arma duci equos imperavit 1, 11, 9. expugnationem has species strategematon fecimus 3. praef. gratulationem morari 4, 7, 43. hostium castra se ostentare 2, 5, 25. impedita portae claustra trepidare 3, 3, 5. latera viae dispositus 1, 5, 24. municipia Italiae litteras dimittere 4, 7, 38. obpugnationes urbium defensionisque strategemata edere 3. praef. praedam occupari 1, 6, 3. tentoria ductae fossae 1, 5, 11.

Circiter quaterni pedes 4, 7, 29. quatuor millia Gallorum mercenariorum 3, 16, 3.

Circuire aciem hostium 2, 3, 3. hostem 2, 3, 10 & 17. Julianum exercitum 2, 3, 22. partem munimentorum 1, 2, 1. vallum 2, 12, 1. vigilias sub adventum hostium 3, 12, 2. circumiri 2, 2, 10. ab hoste 2, 3, 17. muros omnibus copiis insitit 3, 2, 3.

Circuitus exiguus 2, 5, 28. major 1, 1, 11. 1, 5, 13.

Circumactus exercitus 2, 5, 20. circumacta ad litus universum classis 4, 1, 13. circumactae naves 1, 4, 11. 4, 7, 42.

Circumdatus fossa 2, 5, 20. circumdatae statione omnes portae 2, 6, 7.

Circumducere captivos 3, 15, 4. circumduci cum iussit 4, 7, 7. circumductus exercitus 1, 2, 5. hostia per proditorem 2, 2, 11. pedes ab ea parte 2, 2, 12. circumducta manus per avias regiones 2, 5, 17.

Circ-

I N D E X II.

Circumfunderē aliquid alio late-
re 1, 2, 7. circumfusus ipse ex-
terior corōna obligavit Cæsa-
rēm 3, 17, 4. tergo 2, 9, 24.
Circummittere cohortes post
montē 2, 4, 7. cum Scipione
2, 4, 2. circummissus ab eo 2, 4, 4.
Circumfedere 2, 9, 1. circumfe-
dentibus suis persuaserunt, ne
dec. 3, 15, 4. circumfederi in
minoribus castris 4, 5, 7. cir-
cumsessus ad Dyrrhachium 3,
17, 4.
Circumseptus in quadam turre 3,
6, 5.
Circumspicere regionē 4, 5, 4.
circumspecta genera prol. 1.
Circumvallans Pompejus 2, 1, 7.
circumvallatam siti angere
exercitum 2, 1, 11.
Circumvenire aliquem vacua
fronte 2, 3, 8. extra 3, 17, 4.
hostem 2, 7, 1. medios corni-
bus configatis 2, 3, 5. circum-
venit nox 2, 9, 1. circumveni-
ri ab equitatu 2, 5, 18. circum-
ventus equitatu Numidarum 2,
5, 40. loco iniquo 1, 5, 12. 4,
5, 8. circumventi ab eo Potni
2, 6, 2. undique 2, 3, 19. cir-
cumventos eos a lateribus fu-
dit 2, 3, 12.
Citantur quasi ex proximo AE-
toli 2, 7, 14. citati equi 2, 3,
20. citatior volatus 1, 2, 7.
Citra flumen in occulto colloca-
re legionem 1, 6, 2. vexatio-
nem inorum impedire consilia
1, 8, 9.
Citerior Hispania 3, 7, 3.
Civem servare 4, 1, 4. cives Bo-
ni 2, 8, 11. Romani 1, 9, 2.
civibus persuadere 2, 2, 14. su-
specta fides 1, 8, 2. in cives
coalescere potest concordia 1,
10, 4.
Civile bellum 1, 3, 2. 1, 5, 9. 2,
1, 11. 2, 5, 40. 3, 14, 1. 4, 2,
1. civilium armorum tumultus
4, 5, 2. civilibus armis disso-
ciatus populus 1, 10, 4.
Civilis (Julius) 4, 3, 14.
Civitas Agrigentinarum 3, 2, 6.
Cadarcorum 3, 7, 2. erat caput
gentis 3, 6, 3. facit imperata 4,
4, 1. Minerva 3, 10, 5. inuenta

3, 10, 5. obfessa à Lacedæmo-
nitis 3, 12, 1. opulentissima bin-
gonum 4, 3, 14. socia 1, 11, 5.
civitaris casusdam obpugnatio
3, 10, 2. defendendae gratia
3, 10, 5. civitati cuidam in Ca-
ria infidiari 3, 2, 9. civitatem
capere 2, 6, 9. 3, 9, 14. litore
adpositam adgredi 3, 10, 8. oc-
cupare 2, 11, 2. 3, 10, 8. quam-
dam obpugnare 3, 9, 5. civita-
te potiri 3, 6, 7. civitates diri-
pere 3, 6, 1. Hispaniae devi-
ctae 1, 1, 1. singulae 2, 2, 14.
civitibus epistolae reddi 1,
1, 1.
Clades Cannensis 4, 7, 39. Cau-
dina 1, 3, 16. contracta 4, 5, 5.
togens 4, 7, 25. manifestissima
2, 7, 3. Variana 3, 15, 4. 4, 7,
8. cladis nuntii 2, 10, 2.
Clam ducere exercitum 2, 12, 4.
emissi equites 4, 7, 26. equites
praemittere 4, 1, 8. illo profi-
cisci 3, 11, 5. in litus egredi
1, 5, 7. noctu duci equos im-
peravit 1, 11, 9. scripsit suis 1,
1, 10.
Clamitans collegam vivere 2, 7, 11.
Clamor relique 2, 3, 17. univer-
sorum sublatus 2, 3, 17. 2, 4, 7.
clamorem adtolli iussit 3, 9, 5.
vocantium ad arma tolli 1, 9,
2. clamores sublati 2, 9, 1.
Clara urbs nobilibus victoriis 3,
3, 2. clare operae eques nobi-
lis 4, 7, 36. clarissimus dux 2,
2, 6. clarissima victoria 2, 2, 4.
Clare praedicare Latine 2, 4, 10.
pronuntiare 2, 7, 1.
Classis obpugnatur 2, 7, 6. ad-
mota 3, 2, 2. Atheniensium 1,
4, 13. cedens 4, 7, 11. ducent-
arum navium 2, 5, 46. habita
occulte 3, 10, 8. hostium 4, 7,
9, 16, 12 & 14. instructa 2, 9,
47. Persarum 4, 7, 43 & 45.
proficiens 1, 12, 11. Punica
2, 3, 24. reliqua 3, 10, 8. Ro-
manae 2, 7, 14. tota 1, 9, 7.
praefectus 4, 7, 26. suae patri-
mata 3, 10, 9. usus non est ne-
cessarius 4, 1, 15. classi adesse
1, 12, 12. classem abducere 1,
4, 13. constendere 1, 5, 5. con-
futare incendio 4, 7, 14. eli-

I N D E X II.

pere 2, 7, 6. extendere 2, 1, 18.
in Italiam versus agere 1, 4, 11.
instruere 1, 7, 3. hostili habitu
4, 7, 23. Megarensum excipe-
re 4, 7, 44. mittere 1, 3, 9. per
id tempus praeparare 1, 4, 13.
revocare 2, 1, 18. solvere 4, 1,
33. classe adplicare ad Eleusin
4, 7, 44. dimicare 1, 12, 12. ei
insidiari 1, 4, 1. lacessi 3, 9, 7.
Peloponnesum infestare 1, 3, 9.
superati Poeni 2, 13, 10. vin-
cere 1, 11, 7. cum reliqua por-
tum adeptus est 1, 4, 14.
Classicum cani iussit 3, 9, 5.
Claves portarum 4, 7, 22. red-
dere 4, 7, 22.
Clavis & loris adjutus 3, 9, 3.
Clandere & caedere praedationi
intentos hostes 1, 6, 1. portas
2, 11, 1. claudendum se prae-
stare 1, 5, 23. clausus ab hosti-
bus Hanno 1, 5, 27. in castel-
lo quodam 4, 7, 34. objecta ad
ingressum catena 1, 5, 6. clausi
hostes conditione locorum 2, 6,
6. clausae portae 2, 6, 9. 3,
16, 5.
Clastra portae impedita 3, 3, 5.
Claudius (Appius) 4, 1, 18 &
34. P. Claudius 2, 13, 9. Mar-
cellus 1, 3, 9. Nero 1, 1, 9. 1,
5, 19. 2, 3, 8. 2, 9, 2.
Cleandridas Lacedaemonius 2, 3,
12.
Clearchus Lacedaemonius 3, 5, 1.
4, 1, 17.
Cleomenes Lacedaemonius 2, 2, 9.
Cleonymus Atheniensis 3, 6, 7.
Clisthenes Sicyonius 3, 7, 6.
Coalescere in cives concordia po-
test 1, 10, 4.
Cochleas legere per saxa montis
3, 9, 3.
Cocles (Horatius) 2, 13, 5.
Coelius Primipilaris 4, 7, 8.
ad Coenam vacare 4, 3, 7.
Coepit concurrere 2, 5, 27. instare
castellanis acrius 3, 9, 3. coe-
perunt accelerare 2, 5, 19. con-
cinere & tumultuari 3, 9, 3.
diripere sarcinas 1, 6, 1.
Coepro desistere 3, 6, 4.
in Coetu pronuntiare 4, 7, 39.
Cogere ad iurandum 4, 7, 39.
coegit poenitentia exaudita-

tos satisfacere 1, 9, 4. cogens
necessitas 4, 1, 22. cogi forti-
tudinis testimonio 1, 11, 3. co-
acti probris hostium milites 1,
11, 1.

Cogitare de fuga 2, 2, 14. 3, 17,
7. de reditu 2, 5, 31.

Cogitata equorum fremitu pro-
duntur 2, 5, 31.

Cogitationes nocturnae 2, 5, 30.

Cognoscere a perfugis 1, 6, 1. ex
aliquo 3, 3, 2. cognitum con-
siliium Bantil Nolani 3, 16, 1.

Cognomen ei fuit Africano 2, 3,

4. Germanici merere 2, 11, 7.

Imperioso fuit Manlio 4, 1,
40.

Cohors obposita 4, 1, 29. cohor-

tis Praefectus, C. Tirius 4, 1,

26. cohortem in statione deui-

nere 2, 12, 1. perstare in prin-

cipiis 4, 1, 27. cohortes aliquot

gladiatoribus quatuor & se-

ptuaginta cesserunt 1, 5, 21.

continuae 2, 3, 16. duodecim

2, 4, 7. quinque 4, 1, 23. om-

nes 4, 7, 27. Romanae 1, 10,

1. tres 4, 1, 21. vocantur va-

lidissimae 2, 3, 5. cohortium

corpora 4, 1, 14. militem de-

cimare 4, 1, 37. cohortes du-

cere 1, 5, 8. in utraque latera

secedere 1, 6, 3. in dextram viae

partem dirigere 1, 6, 1. lacera-

re & carpere 1, 10, 1. occulta-

re 3, 10, 1. ponere in valle 1,

5, 37. sex in subsidio retinere

2, 3, 22. cohortibus oppidum

capere 3, 10, 1.

Cohortari aliquem 1, 11, 10. ca-

pivos ad patiendum mortem

4, 5, 21. suos 4, 5, 5. cohors-

tus milites 2, 10, 2.

Coire in collem metu poenae 4,

7, 24. coeunt adversus popu-

lum Romanum 1, 8, 3.

Colentium imitationem expri-

mere diebus festis 4, 7, 13. co-

litur agellus per unam villi-

cum 4, 3, 3.

Collaudare transfugas 2, 7, 9.

Collega 1, 1, 9. Decius & Fabius

1, 8, 3. 2, 7, 11. L. Paulli,

Varro 4, 5, 6. victor 2, 4, 1.

collegae se jungere 1, 1, 9. col-

legam vivere clamitans 2, 7, 11.

Col-

I N D E X II.

Collisi lapides 1, 12, 10.

Colligere pabulum 2, 5, 31. praedam 2, 13, 1.

Collis confragosus 2, 3, 8. editus 1, 5, 11. erat in propinquo 1, 5, 14. inferior 1, 5, 11. inminet 2, 5, 24. castris regis 2, 4, 4. proximus 1, 5, 24. 2, 2, 4. quidam munitus 4, 7, 24. superior 1, 5, 11. transversus 2, 4, 1. collem capere 2, 4, 2. occupare 1, 5, 14. 4, 5, 9. in colle posita castra 3, 17, 7. collium obportunitas 1, 1, 6. colles proximi 2, 3, 38. sectari 2, 2, 11. in colles accedere 1, 10, 3. ex collibus pugnare responso Deum 1, 10, 3.

Collocare aciem 2, 3, 9. distributum (exercitum) in utroque viae latere 2, 12, 4. equitem in novissimo 2, 3, 17. in utroque cornu 2, 3, 20. firmissimos in cornibus 2, 3, 4. legiones in cornibus 2, 3, 22. legionem in occulto citra flumen 1, 6, 2. levem armaturam in cornibus 2, 3, 6. in prima acie 2, 3, 10. militem ante castra 2, 2, 8. militum manum in insidiis 2, 5, 42. collocantur apte ad rerum varietatem discreta prol. 1. collocatus post terga peditum equitatus 2, 5, 37. collocata in insidiis manus 2, 5, 10. collocati in dextro cornu fortissimi suorum 2, 3, 2. in postrema acie 2, 5, 28. Macedones in secunda acie 2, 3, 16. collocatae copiae in dextro cornu 2, 3, 3.

Colloquium petrum ad exercitum hostium 1, 5, 17. colloquia cum pluribus constituere 1, 1, 7. colloquiis cum Hannibale crebris efficere, ut &c. 1, 8, 7.

ad Collum religare columbis epistolas seta 3, 13, 8. collo portare farinam 4, 1, 6.

Collustrare montes discursatione magna 1, 5, 28.

Coloratiora hominum corpora 1, 2, 9.

Columbae lucis cibique avidae 3, 13, 8. columbas illuc devolare instituerat 3, 13, 8. inclu-

fas tenebris & fame adficere 3, 13, 8.

Coma venerabilem constituere 1, 11, 10.

Comburare tunicam 1, 1, 12.

Comes Cyri Zopyrus 3, 3, 4. comitibus inmiscere Poenos 3, 3, 6.

Comitari aliquem 2, 5, 41. sustinent 4, 5, 7. comitans non exigua equitum manus 2, 7, 2. **Cominus accedens pedes** 2, 5, 33. adplicitus 2, 2, 5. cum hostium castris vallare castra 2, 5, 34. habere castra 2, 1, 6. pugnare 2, 2, 13. stare 2, 5, 41. trucidare aliquem 2, 3, 24.

Commeatus conditus 3, 4, 6. inopia 3, 5, 1. commeatu sociorum necessitatem sustentare 3, 14, 2. commeatus exercitui subministrare 3, 4, 3. commeatibus abundare 3, 4, 5. 3, 15, 1. instructus 3, 5, 2. Thebanorum potiri 4, 7, 19. prosequi 2, 6, 1. cum commeatibus excipere auxilia 1, 8, 10.

Commendationis meae causa hoc opus adgressus sum prol. 1.

Commentariis expeditis amplecti prol. 1.

Commercio laborat inops hostis 2, 5, 14.

Commigrare iussu edixit 4, 1, 10.

Commilitones invidentes 4, 6, 2. commilitonum invidia 4, 7, 36. commilitonibus suadere 4, 5, 7.

Committere canes 1, 10, 4. proelium 1, 11, 15. 2, 1, 13. 2, 4, 6 & 7. 2, 5, 6. 4, 7, 30. utres duabus regulis inter se distantibus 3, 13, 6 committitur his Resp. 4, 1, 44. committi proelium ratus 2, 7, 8. commissa acies 1, 1, 6. 2, 1, 16. quarta vigilia 1, 5, 17. commissum bellum 1, 11, 2. hoc volebat nemini 1, 1, 4. proelium 1. prol. 2. prol. 2, 1, 1. 2, 4, 45 & 46. commissam sibi Babyloniorum urbem tradidit Cyro 3, 3, 4.

Commisus Atrebas 2, 13, 11.

Commori statuunt 2, 6, 5.

ad Commune pertinere 3, 2, 6.

Communicare potuisset 1, 7, 7.

I N D E X II.

Communire castellum 1, 3, 9. 1, 8, 11. capitibus fossarum 2, 3, 17. castra contra aliquem 1, 3, 3. in saltu editiore 2, 5, 17.

Commutare instructionis ordinem 2, 3, 4. commutatae copiae 2, 5, 34. commutata arma 2, 3, 13.

Commutatio loci 2, 2, 11.

Comparare probatis inventionem experimentis prol. 1.

Comparuerunt noxii minore cum metu 1, 9, 3.

Compellere Athenienses, ut &c. 4, 7, 43. elephantas in fluminis transitum 1, 7, 2. frumentum in forum 3, 15, 8. Hispanos in deditionem 2, 3, 1. Mithridatem ad proelium 2, 1, 12. oppidum ad deditionem 3, 7, 1. 4, 5, 21. Pyrrhum ad adpetendam amicitiam Romanorum 4, 4, 2. umbros ad societatem 1, 2, 2. victores in epulas 2, 9, 6. compelli a barbaris ad utilitates 2, 2, 14. in obsidionem 2, 6, 5. fame ad deditionem 3, 15, 6. compulsus in eum locum 1, 5, 10.

Compendia itinerum 2, 5, 37.

Comperire, conjurasse milites in hibernis Campaniae 1, 9, 1. per exceptum quemdam aquatorem 1, 8, 9. comperit, hostem eis (legionibus) occurrere 1, 8, 5. ingentem manum hostium adventare 1, 5, 8. Pansam Cos. adventare 2, 5, 39. plerosque pretiosissima rerum deponere 1, 11, 5.

de Compescenda militum seditione 1, 9, 1.

Competunt exempla proelio nondum commisso prol. 1.

Complecti indagine operis partem prol. 1. complexus castris ampliorem locum supra ripam 1, 5, 2. complexa arborem in pede castrorum metatio 4, 1, 13.

Complere fossas lignis 3, 17, 7. navem armatis 3, 2, 10. navigia milite Athenienti 4, 7, 44.

Complures suorum in habitum sacerdotum subornati 2, 4, 18.

Complura corpora 2, 10, 1.

Sardiniae capere oppida 3, 9, 4.

complurium dierum cibaria portare 4, 1, 1.

Comportare omnia victui necessaria in montes 3, 5, 1. ex composito 3, 8, 2.

Comprehendere loca vallo 2, 11, 7. comprehensus in furto 4, 1, 16. comprehensum supplicio adfici iussit 4, 1, 33. comprehensi sunt transfugae 3, 16, 4. comprehensa sunt a Graecis una *σπυριματικῶν* adpellatione prol. 1.

Compressus hostis 2, 3, 7.

Conari aliquid strenue 2, 5, 30. frustra 2, 4, 2.

Concedere animadversionem contentioni aut precibus 4, 1, 39. retro, vel in latera 2, 3, 16. victoriam hostibus 3, 8, 3. urbes ac res suas Aetolis 2, 5, 19. conceditur nazo in Macedonia 4, 6, 3. concessum fugae spatium 2, 6, 2.

Concilium medium 2, 9, 5. petitum ab Agtigentinis 3, 2, 6. publicum 3, 6, 6.

Conciliare animos 1, 4, 13. 2, 11, 6. conciliata apud obseffos seditio intestina 3, 6, 7. conciliatos sibi captivos remisit 3, 6, 7.

Concinere 2, 12, 1. aenatores jubet 2, 4, 3. & tumultuari coeperunt 3, 9, 3.

Concio advocata 1, 8, 5. 1, 12, 10. ad concionem vocatus exercitus 3, 1, 1. in concione pronuntiare 1, 11, 6. pro concione dixit 1, 11, 3. 4, 5, 11.

Concipere metum ex omnibus 1, 12, 1. conceptus ignis 2, 4, 15. 4, 7, 40.

Concitus per dolorem 4, 5, 16.

Concitare aliquem ad cupiditatem proelii 1, 11, 19. animos 1, 11, 19. inpetum 3, 1, 1. Nolanos supplicio 3, 16, 1. resupina navigia magna remigantium vi 1, 5, 6. concitatus ad pugnandum exercitus 1, 11, 4. denuntiatione 1, 11, 6. concitati barbari oblata victoriae spe 3, 17, 7. equi 2, 8, 9. fiducia 2, 4, 8. iudificatione re-

& qres

I N D E X II.

Stores elephantorum 2, 5, 4.
Concitatius intulit signa 2, 1, 9.
Conclamare lixas calonesque iussit 2, 4, 8. vasa milites iussit 1, 8, 9.
Concordia potest in cives coalescere 1, 10, 4.
Concupiscere victoriam fraude 4, 4, 1.
Concurrere ad speculandum 1, 5, 38. aeque Marte adversus Samnitas 2, 4, 1. rixa simulata 3, 2, 10. concurrere coepit 2, 5, 27.
Concursus omnium 1, 6, 2.
Conditus commestus 3, 4, 6. cuspis sal 3, 14, 3.
Conditio locorum 1, 6, 3. 2, 6, 6. conditionem occultare 1, 1, 3. condiciones Imperatoris 2, 10, 1. pacis 1, 5, 17. 1, 11, 4. conditionibus obsequi 4, 7, 17. cavillatus 1, 5, 19. in conditionibus aliquid retexere 1, 4, 13.
Conferre cum hoste castra 2, 5, 8. patriam victoriae 4, 5, 15. plus ad victoriam Caesari 2, 3, 22. quantum quisque numerariae pecuniae habeat 1, 11, 2. frumentum in rationes 3, 4, 1. conferri in testorum cameris 3, 4, 6. conlatum virum exiguum triticum 3, 15, 5. conlatis signis Sempronio Graccho argueri 4, 7, 33.
Conferta sibi ipsa est impedimento phalanx 2, 2, 1. confertum proelium 2, 3, 7.
Confestim 2, 3, 10. 3, 3, 5. 3, 11, 1.
Conficere aliquem 4, 2, 9. aversum uno ictu 2, 5, 41. bellum 4, 7, 42. iter iustum 2, 13, 7. tridui 3, 11, 4. milites scientia armorum 4, 7, 32. confecta pacatio proli. 1. confectum est bellum incendio 1, 2, 1. confecti magnitudine telorum 2, 5, 4. statione ac pluvia 2, 5, 25.
in Confinio erant castella 3, 4, 5.
Confirmare animos 2, 7, 2. hac persuasione 2, 7, 3. persuasionem hostium 1, 5, 3. suos exhortatione 1, 12, 3. confirmati milites 4, 7, 21.
Confreri Lacedaemoniae 1, 1,

10. confessus est omnia suorum arcana 1, 2, 5.
Confligata cornua 2, 3, 5.
Confligere 2, 5, 20. acie 1, 9, 1. 2, 3, 1. 2, 5, 6. 2, 6, 6. adversus exercitum Tribellorum 2, 4, 10. cum hostibus, 3, 5. in angustis 2, 2, 1. integris viribus 2, 2, 14. proelio 1, 11, 8. 2, 6, 1. 2, 10, 1. pugna pedestri 2, 3, 23. confligendi facultas 2, 1, 5.
Confluere ad infestandum impetium 2, 11, 4. ad latus 3, 9, 6.
Confodere castra 1, 5, 11. equos 2, 5, 33. confoditur ab hostibus obpressus 4, 5, 5.
Confragosus collis 2, 3, 8. locus 2, 5, 35. confragosa rupes 2, 5, 22. confragosa loca 2, 3, 3 & 20. 2, 5, 19. per confragosa & deserta emensus iter 3, 1, 2.
Confugere Leucadiam 3, 4, 5.
Confundere animos 2, 7, 4. legentem ipso velut acervo terrarum proli. 1. nihil tale expectantes 2, 5, 31. partes 1, 12, 3. confusi milites 1, 12, 7. suorum animi 1, 11, 3. 4, 5, 11.
Congesta erant ligna 4, 7, 8.
Congredi 1, 10, 2. cum victore 4, 7, 5.
Congressus primus 2, 1, 6. faculas 2, 2, 13.
Coniectare numerum navium 2, 5, 46.
Conjugem liberosque tolerare agello 4, 3, 3.
Coniuges & liberi 1, 3, 6. ceduntur a Viriatho 4, 5, 22.
Coniectus teli 1, 11, 10.
Coniungere copias 1, 4, 9.
Conjurare in hibernis Campaniae 1, 9, 1. inter se 4, 1, 4.
Conjuratorum consilium turbatum 1, 9, 1.
Cononeus quidam Tarentinus 3, 3, 6.
Conquilita Strategemata locutione multa 4. proli.
Conscendere classem 1, 5, 5. equum 4, 6, 2. munimenta 3, 2, 2. navem 1, 12, 2. naves 4, 7, 26.
Conscientia erat illis integra 1, 9, 3.

I N D E X II.

Consciscere mortem sibi 4, 1, 13.
Conscriptus exercitus ingens 1, 3, 4.
Consentientes adversus hostem universi 1, 9, 2.
Consensus magnus defendentium 3, 9, 5. Romanorum 1, 8, 1. subitus 2, 7, 8. consensu omnium stabilita disciplina est 4, 1, 22.
Consequi victoriam 4, 7, 21. consecutus est, ut &c. 1, 3, 9, 1, 11, 3. 4, 5, 11. est plurimum 1, 8, 8. monitione, ut &c. 4, 7, 38. consecuti sunt sagittarii eum navigantem 1, 5, 5.
Conserece catenas ex vimine 1, 5, 21. confertum proelium 2, 4, 5.
Considere loco suo 4, 6, 3. post castra hostium 2, 5, 8.
Consideratus situs urbis 3, 9, 2.
Consilium adversus hostem est Cæsari idem, quod &c. 4, 7, 1. Banti Nolani cognitum 3, 16, 3. conjuratorum turbatum 1, 9, 1. relatum ad primos ordines 1, 5, 12. 4, 5, 8. simile 3, 16, 4. consilii & providentiae exemplis succincti duces erunt proel. 1. obscurandi causa. 1, 1, 7. ostentatio 1, 8, 12. species 3, 2, 6. consilio Hannonis satisfacere 3, 16, 3. consilium convertere ad Mantinenses 3, 11, 5. inire defendendae Italiae 4, 7, 39. instruire 1, 8, 7. mutare 2, 7, 9. sequi 2, 7, 2. consilio deduci in loca iniqua 2, 7, 3. eodem celare alterum 1, 1, 9. inclinam rem restituit 2, 7, 1. restituit sanitatem efferatis 1, 9, 2. consilia exemplorum obportuna proel. 1. hostium 1, 2, 5. discutere 4, 7, 31. hostilia 1, 8, 9. moderatiora 4, 7, 3. aliquis excipere 1, 2, 4. 3, 16, 4. hostium explorare 1, 2, 1. nota civibus facere 1, 2, 3. Consiliis spoliatus 1, 8, 8.
Consistere loco 4, 1, 8. ordinibus 4, 1, 43. & recedere cohortes in utraque latera 1, 6, 3.
Conspicere quemdam prope ex

animatum frigore 4, 6, 3. conspicui ex luce utraque acies poterat 1, 11, 10. conspectus exercitus 2, 5, 4. 2, 11, 4. conspecta Perlarum acies 2, 3, 3.
Conspectus concilii 2, 9, 5. exercitus 1, 11, 11. 4, 1, 40 & 43. in conspectum venire 4, 1, 13. in conspectu esse 4, 7, 26. hostium 2, 5, 18. Lacetatorum 3, 10, 1. popularium 1, 10, 4.
Conspicuus & illustris hostis 2, 1, 12. conspicui sunt fulgore galearum 2, 3, 14. hostibus 2, 12, 3.
Conspicari numerum arborum 2, 5, 46.
Conspirare ad defectionem 2, 7, 3. ad transfugiendum ad Romanos 3, 16, 3.
Conspiratio potuit facere contumaces 1, 1, 1.
Constare ex diversis partibus 2, 3, 16. constat Jugurtham memorem virtutis Romanorum 2, 1, 13.
Constantioris animi miles 2, 3, 1. constantiores ad pugnam milites 1, 11, 7.
Constanter haec sunt a duce proel. 1. minus 1, 11, 21. constantius adhortatus suos 3, 9, 3.
Constantia & magnitudo animi 1, 12, 1. fallaciae 3, 14, 1. major 4, 5, 6.
Consternari a mendacio 2, 4, 9. consternatus hostis 1, 12, 3. consternata acies 2, 4, 17. consternati equi horrore camelorum 2, 4, 12. milites 1, 12, 9. velut ostento 2, 9, 5.
Consternere tabulamentis dolia 1, 7, 1. consternunt redeuntes in ordinem 2, 5, 31.
Constituere aciem 2, 1, 12. boves vehiculis adjunctos in prima fronte 2, 4, 17. castra per corpora cohortium 4, 1, 14. colloquia cum pluribus 1, 1, 7. copias in radicibus montis 2, 5, 34. exercitum 4, 1, 6. ingentis staturae hominem in curru sublimem 1, 11, 10. Italicos novissimos 2, 3, 16. malos quosdam in promontoriis

I N D E X II.

2, 5, 45. statum belli 1, 3, 1.
 constituit occultare sollicitu-
 dinem 1, 1, 11, 1, 5, 13. sueri
 Italiam 1, 3, 3. constituitur
 merces ipsi 4, 4, 2. constitui
 in dextro cornu 2, 3, 1. con-
 stitutus census 4, 6, 4. consti-
 tuta dies 2, 2, 8.
 ad Constitutum adhortatus suos
 3, 9, 3.
 Construere cohortes continuas 2,
 3, 16. constructum cervulis val-
 lum incendit 1, 5, 2.
 Consuetudo custodita 2, 5, 8. in-
 noxia 3, 2, 2. naturalis adsi-
 stendi 4, 7, 34. nota 2, 5, 16.
 consuetudinem contemnere 2,
 1, 4. consuetudine inducti op-
 pidani 3, 2, 1. ex consuetudine
 excipiuntur 3, 16, 2.
 Consul occisus 2, 7, 11. Roma-
 nus 4, 5, 16. consulis injussu
 dimittere legionem 4, 1, 34.
 consuli accessit incolumis 4,
 5, 9. consulem emittere 4, 5,
 9. consilium vires 1, 1, 9.
 Consularis Porcius Cato 2, 4, 4.
 Postumius 4, 5, 3. M. Salina-
 tor 4, 1, 45. potestas 2, 8, 5.
 Consulatus quartus 2, 4, 2.
 Consulere Senatum 4, 1, 44. pro-
 vincias 1, 1, 8. sibi fuga 2, 3,
 3. valetudini domini 2, 5, 30.
 consuli debet occupatis velo-
 citate proli. 1.
 Consultationi praebetur locus 3,
 2, 6.
 Consumere classem incendio 4, 7,
 14.
 Consummare reliqua victoriae 3,
 6, 5. victoriam 1, 11, 2. 2, 3,
 17. consummati milites 4, 3,
 12.
 Consurgere audentius ad obfi-
 dendos hostes 4, 7, 33. ex silva
 1, 2, 7. consurrexit subita pe-
 ditum acies 2, 3, 14. consur-
 rexerunt insidiatores 2, 5, 22.
 consurgendi a tergo spatium
 dare 2, 5, 33. consurrectionae
 (legiones) in perniciem ducis
 1, 9, 4.
 Contabulare naves binas procul
 a conspectu 3, 9, 8.
 Contegere ora scutis, crura veste
 1, 5, 27. paludes alga 2, 5, 6.

Contemnere alba corpora 1, 11,
 17. consuetudinem 2, 1, 4. con-
 tempta paucitas 1, 6, 2. 3, 17,
 1. itatura 4, 7, 5.
 Contemptus paucitatis 2, 12, 13.
 contemptum sui augere 1, 5, 16.
 contemptu sui hostem invitare
 2, 5, 44.
 Contemplari fumum obortum 3,
 10, 5. contemplatus procul 1,
 2, 7.
 Contendere ad jugum cursu pe-
 destri 4, 6, 2. Thebas 1, 4, 3.
 fallum ad eos rumorem 1, 1,
 10.
 Contentus portione gregalium 4,
 3, 12. vino 4, 3, 1.
 Contentioni aut precibus mili-
 tum concedere animadversio-
 nem 4, 1, 39.
 Contextuntur rates materiis 1, 7, 2.
 Continere civitatem 2, 11, 2. ex-
 ercitus 2, 5, 3. 3, 6, 6. sub
 vallo 4, 1, 14. militem simula-
 to timore 3, 17, 2. intra mu-
 nimenta 3, 17, 7. it adeo, ut
 &c. 3, 17, 9. intra castra 4, 7,
 42. mœnibus 3, 11, 3. in val-
 libus 3, 5, 18. spectatorem 2,
 5, 31. suos castris de insidia-
 rum metu 1, 5, 28. in horam
 septimam 2, 1, 1. 2, 13, 7. in-
 tra castra 2, 1, 2, 11 & 15. per
 simulationem metus 2, 5, 36.
 Continenti jungere insulam 3, 13,
 6.
 Continentia universi exercitus
 notabilis fuit 4, 3, 13.
 Continuus imber 4, 7, 30. con-
 tinua pluvia 2, 5, 25. continui
 dies 2, 3, 4. continuæ cohortes
 2, 3, 16.
 Continuare sonum 1, 8, 9.
 Contingit ex sententia 2, 5, 33.
 contigit Curio infestare ho-
 stium lines 1, 8, 4.
 Contra Abydon 1, 4, 7. aliquem
 castra communire 1, 8, 3. edi-
 ctum patris pugnare 4, 1, 40.
 fortissimos hostium ponere in-
 firmos 2, 3, 3. Marcellum
 pugnare 2, 2, 6. pactum facere
 2, 5, 41.
 Contrariae planities 2, 5, 38. con-
 traria pignora 1, 8, 6.
 Contrahere aciem in abeuntes 2,
 1, 5. 6, 6.

I N D E X II.

- 6, 6. copias 1, 1, 6. 2, 1, 18.
suos 1, 8, 11. contracta clades
4, 5, 5. contractum proelium
2, 4, 3.
- Contristari milites** 1, 12, 5.
in Contubernio suo filium ha-
bere 4, 1, 12. in contubernia
distribuere 3, 5, 1.
- Contubernalem filium perpe-**
tuum habere 4, 1, 11.
- Contumaces conspiratio potuit**
facere 1, 1, 1.
- Contumelia exasperari** 1, 11, 4.
- Contusa ferocia** 1, 1, 8.
- Conturbationem sedare** 1, 12, 10.
- Convenire in locum** 2, 13, 3.
- Convertere aliquid in hortatio-**
nem 1, 12, 1, consilium ad
Mantinienses 3, 11, 5. copias
hostium in se 2, 5, 2. fortunam
belli 2, 2, 11. nihil ex manu-
bus in suum 4, 3, 15. oculos
omnium in se 2, 11, 5. perfidi-
am barbari ad utilitates suas
1, 1, 6. conversa in illos loco-
rum iniquitas 1, 5, 24. con-
versum agmen 1, 1, 11. 1, 5,
13. 2, 5, 5. conversi ad proe-
lium iustum 2, 7, 8. hostes 3,
17, 6. conversae in suos qua-
drigae 2, 3, 17.
- Conversatio pristina castrorum** 2,
4, 10.
- Convivia instituta sub id tempus**
3, 15, 6. licentiora 1, 1, 5. con-
viviis & balneo abstinere 4, 1,
26.
- Convocata in theatrum multitu-**
do 4, 7, 22.
- Convulnerare** 2, 5, 31.
- Coorta acies a latere** 2, 5, 37.
- Copia ingens alimentorum** 3, 15,
4. lignorum simulata 4, 7, 8.
navium aut pontis faciendi 1,
5, 4. aut materialium 1, 7, 2.
copiam vini epularumque prae-
bere 3, 3, 2.
- Copiae Antiochi** 2, 4, 4. ipsis su-
persunt 3, 15, 6. Caesaris me-
diae 3, 14, 1. ceterae 1, 5, 5.
commutatae 2, 5, 34. delatae
ab Ambiorige 3, 17, 6. dupli-
catae 1, 1, 9. equestres 2, 5, 33.
fusae fugataeque 2, 4, 4. ho-
stium 2, 5, 2. 4, 2, 4. praedi-
tae 2, 5, 31. robustissimae 2,
3, 3. triduo receptae 1, 1, 6.
universae 3, 17, 7. copiarum fi-
ducia magna 4, 7, 7. pars 2, 2,
4. 2, 5, 1 & 17. 3, 10, 5. par-
tes firmissimae 3, 9, 4. copias
ad Sitium movere 1, 8, 3. con-
jungere 1, 4, 9. contrahere 1, 1,
6. 2, 1, 18. educere 1, 5, 9 &
22. 2, 5, 22 & 34. evadere 2,
13, 4. habere 4, 7, 20. Hasdru-
balis excidi cupit 1, 1, 6. ho-
stium cingere 2, 3, 6. offen-
dere 1, 5, 3. praetercuntes re-
cognoscere 4, 6, 3. reducere in
castra 3, 2, 1. tenere 2, 5, 4.
universas cingere plaustris 4, 7,
23. in copias hostium incidere
4, 5, 16. copiis abundare 3, 4,
3. omnibus circumiri 3, 2, 1. par-
vis necesse habet decernere 1,
11, 2. sustinere obsidionem 1,
15, 6.
- Cordi sunt illis haec volumina**
prol. 1.
- Corbulo (Domitius)** 4, 1, 21 &
28. 4, 3, 3. 4, 7, 2.
- Corcyrei** 1, 12, 11.
- Coria madefacta, & igne siccata**
4, 5, 18. coriis teguntur sca-
ta 1, 7, 6.
- Corinthus capta** 4, 3, 15. Corin-
thum tenere praesidio 3, 12, 2.
- Coriolanus populationem patri-**
ciorum agrorum inhibuit 1,
2, 1.
- Cornelius Cossus Consul** 1, 5, 14.
4, 5, 9. P. Nafica, D. Junius
Coss. 4, 1, 20. Rufinus Cos. 3,
6, 4. P. Scipio Africanus 2, 3, 4.
- Cornu alterum** 2, 7, 10. cedas
2, 8, 2. dextrum 2, 3, 1, 2, 21 &
22. 2, 4, 11. 2, 7, 11. sinistrum
2, 3, 1, 20 & 21 & 22. 2, 7, 11,
utrumque 2, 3, 20. cornu ad
praeceptum procedentis 2, 3, 7.
configata 2, 3, 5. cornibus pre-
valere 2, 3, 4.
- Cornicines canere iussit** 3, 9, 6.
- Cornicularius Tribuni Caesaria-**
nus 3, 14, 1.
- Coronae ambitus longus** 1, 5,
23. corona circumfusus exte-
rior 3, 17, 4.
- Coronati equites** 3, 8, 2.
- Corpus historiarum inmensum**
prol. 1. corporis cura 2, 1, 5.
pars

I N D E X II.

pars aegra 4, 7, 17. ex corpo-
 re uni demandata reditus cura
 4, 2, 8. corpora alba & um-
 bratica 1, 11, 17. captivorum
 pecorumque caesa 1, 5, 20. co-
 hortium 4, 1, 14. hominum
 coloratiora 1, 2, 9. corporum
 vitia 4, 7, 1.
Corrigere exercitum locordia du-
 cum corruptum 4, 1, 1. cor-
 recta disciplina 4, 2, 3.
Corrumperé legatos 1, 8. 8. po-
 pulares ad defectionem 3, 16.
 1. corrumpi delidia 4, 1, 15.
 corrumpitur disciplina 4, 14, 1.
 corruptus ad prodicionem 3, 3,
 5 & 7. praemiis 3, 3, 1. du-
 cum locordia exercitus 4, 1, 1.
 corrupta aqua elleboro 3, 7, 6.
 legio ad prodicionem 1, 11, 2.
Corrices pro scuris militibus da-
 re 1, 7, 5.
Cossus Cornelius Magister equi-
 tum 2, 8, 10.
Cothurni altissimi 2, 11, 10.
Cotta (Aurelius) Cos. 4, 1, 22
 & 30. & Titurius Sabinus le-
 gati 3, 17, 6.
Crassus 2, 5, 34. M. 1, 5, 29. (P.)
 2, 4, 16. 4, 5, 16. 4, 7, 41.
Crateri praefidio tenentur 3, 6, 7.
Crebri erant (imbres) 2, 1, 15.
 crebros ignes fieri iussit 3, 11,
 5. crebris cum Hannibale col-
 loquiis efficere, ut &c. 1, 8,
 7.
Credere epistolis 4, 7, 28. prin-
 cipibus de munitione 1, 1, 10.
 transfugae 3, 16, 3. credo, me
 ab his adjuvari, prol. 1. cre-
 dit Athenienses obsidioni suffi-
 cere 1, 3, 6. Darium remanere
 1, 5, 25. suos rupturos impe-
 rium 1, 10, 2. credidit una-
 quaeque urbium sibi soli im-
 peratum 1, 1, 1. credi transfu-
 gae non oportet 2, 1, 30. cre-
 duntur, a Diis monstrata 1, 11,
 13. creditus inimicissimus Cy-
 ro 3, 3, 4.
Credulitatem Sempsonii elicere
 2, 5, 23.
Crepusculo ad coenam vacare 4,
 3, 7.
Crescit Romanis animus 2, 4, 2.
Crinibus tonsarum mulierum ad

fones efficiendos usi 1, 7, 2.
Crissaeorum oppidum 3, 7, 6.
Crispinus, classis praefectus 4, 7,
 26. (T. Quinctius) 4, 7, 38.
Croesus 1, 5, 6. 2, 4, 12. inclu-
 sus Sardibus 1, 8, 3.
Crotona mittere captivum 1, 6,
 4. oppidum obsidere 3, 6, 5.
Crotonienses 3, 6, 5.
Cruor hostilis 1, 12, 4.
Cruentus gladius 2, 4, 9. cruen-
 ta pectora 1, 12, 4.
Crura iactare ad sudorem 4, 7,
 24. veste, ora scutis contegere
 1, 5, 27. cruribus, velut gu-
 berna culis dimissis cursum di-
 rigere 3, 13, 6.
Crucibus adigere ignavos 4, 7,
 14.
Culpa causa 1, 8, 2.
Cum Claudio Nerone agere 1, 5,
 39. com meatibus auxilia ex-
 cipere 1, 8, 10. fasciculis ad
 tumultum recurrere 3, 1, 6.
 iactura repelli 2, 4, 4. infirmi
 equi cauda luctantur 1, 10, 1. 4,
 7, 6. Laelio ire 1, 2, 1. magno
 strepitu invadere portum 3, 9,
 10. praefidio urbem obtinere
 3, 3, 1. successu renavigare 4,
 7, 44. tumultu decurrere ad
 partem 3, 9, 10.
Cunctans exercitus 2, 8, 5. signi-
 fer 2, 8, 2. cunctantes equites
 2, 8, 9. 4, 5, 7.
Cunctatoris filius, Fabius Maxi-
 mus 3, 9, 2. nomen 1, 3, 3.
Cunstationem simulare 1, 11, 1.
Cuneis instruire aciem triplicem
 2, 3, 20.
Cuniculum agi simulat 3, 8, 1.
 cuniculis fontes avertere 3, 7,
 2.
Cupis conditus sal 3, 14, 3.
Cupit ea maxime fieri 1, 1, 6.
Cupidus mortis 4, 7, 5.
Cupiditas proelii 1, 11, 19. pu-
 mandi 2, 5, 22. vitae 4, 5, 6. a
 cupiditate decernendi anserere 1,
 10, 3.
Cura corporis 2, 1, 5. detractae
 libertatis 2, 11, 3. nostra va-
 luit prol. 1. paucorum 2, 12,
 4. reditus 4, 2, 8. tanta 4, 1,
 5. curae esset tribunis 1, 2, 1.
Curare corpora intra noctem se-
 pelien-

I N D E X II.

pellienda 2, 10, 1. partem corporis aegram 4, 7, 37. ut &c. 1, 4, 13. per equites agendum pecudum genus 4, 7, 20. curatum, ne quis effugeret 2, 5, 31.
C. Curio Cos. 4, 1, 43. **Curionis** animus 2, 5, 40.
M. Curius 2, 2, 1. 4, 3, 12. adversus Sabinos manum misit 1, 8, 4.
Cursor (Papius) 3, 3, 1.
Cursus effusus 2, 5, 38. ingens 3, 17, 7. magnus 2, 7, 6. pedestris 4, 6, 2. praetoriae navis 1, 1, 2. prosper 2, 13, 11. cursum dirigere 3, 13, 6.
Curvati pabulo 2, 5, 31.
Cuspide transfigere vigilem 3, 12, 2.
Custodes angustiarum 1, 4, 7. certi 2, 13, 1. decepti 3, 2, 9. remissiores 2, 13, 8. securi 1, 4, 6. custodibus praecepit, ut &c. 1, 8, 11. a custodibus recipi 3, 3, 6.
Custodia est nocte in statione 2, 2, 14. summa 2, 17, 5. tacta 2, 5, 30. custodiae tradita quatuor millia necantur 4, 1, 38. ex custodia effugere 3, 6, 4. custodiae remissiores 3, 3, 2. custodias agere 3, 13, 2.
Custodire exitus 1, 5, 27. frenum 1, 4, 11. obportunitatem loci 1, 4, 13. custodiri negligentius captivos 1, 8, 5. parum diligenter 2, 9, 6. custodita conluerudo 2, 5, 8. custodiendis nocentibus adtendere 1, 9, 3.
Cyanae maris angustiae 1, 4, 13.
Cypros insula 4, 7, 45.
Cyrrestes natione 1, 1, 6.
Cyrus dux & rex Persarum 1, 11, 19. 2, 5, 5. 3, 3, 4. 3, 8, 3. **Cyri** auxilia 4, 2, 5 & 7. comes **Zopyrus** 3, 3, 4. **Cyro** inimicissimus 3, 3, 4.
Cyzicum accedare 3, 9, 6. obpugnare 3, 9, 6. 4, 5, 21.
Cyziceni obsessi a Mithridate 3, 13, 6.

D.

Daci 2, 4, 1. **Dacorum** dux, **Sco-rylo** 1, 10, 4.

Damnari a populo 4, 1, 45.
Damnationis ignominia 1, 8, 1.
Damnum duplex 2, 5, 31.
Dardanicum bellum 4, 1, 43.
Dare aurum sponso pro nuptiali munere 2, 11, 5. cortices militibus pro scutis 1, 7, 5. exitum **Hetruscis** 2, 6, 7. facultatem configendi neque abeundi 2, 1, 5. libertatem fortibus 4, 7, 24. locum alicui ad fugam 2, 6, 9. missionem ultro minaci vultu 1, 9, 4. occasionem **Carnio** 1, 5, 3. **Consuli** ad extrahendum exercitum 1, 5, 15. 4, 5, 10. recedendi 3, 11, 2. operam, ut &c. 2, 2, 1. poenam 4, 5, 14. pondus grande auri dono alicui 4, 3, 2. praeceptum alicui 2, 3, 16. quietem castris 2, 5, 30. se retro 4, 1, 8. signum adventus **Poenis** 1, 1, 9. itineri 2, 13, 6. receptui 1, 12, 11. 2, 5, 25. spatium ad evadendum 2, 13, 10. consurgendi a tergo 2, 5, 33. manipulis 2, 3, 16. tabellas gubernatoribus signatas 1, 1, 2. terga 2, 4, 3. 2, 5, 31. venenum **Pyrro** 4, 4, 2. vestem alicujus militi 2, 5, 15. viam fugae 2, 6, 5. 4, 7, 16. usum linguae Latinae 2, 4, 10. voce gestuque 2, 7, 14. datarum se ampla praemia his pollicitus est 1, 11, 2. dedit navibus decursum super catenam pondus in proras versum 1, 5, 6. datur reliquis ex legione hordeum 4, 1, 37. victoria **Alexandro** 1, 11, 14. est hominibus via 2, 6, 1. opera 3, 4, 6. datum est hordeum ex **Scio** velut relegatis 4, 1, 25. praeceptum, ut &c. 4, 7, 31. signum 1, 11, 10. 2, 1, 15. 2, 4, 17. 2, 5, 15. 3, 3, 5. 3, 9, 2. militibus 4, 7, 22. profectiois 4, 1, 33. tempus militi ad requiem brevissimum 2, 10, 2. data pollicita 3, 16, 3.
Darius reliquit canes atque asinos in castris 1, 5, 25.
Datames, dux Persarum 2, 7, 9.
De captivitate **Jugurthae** res parum processit 1, 8, 8. copio delapsa fax 1, 12, 6. conditionibus

I N D E X II.

bus pacis agitare 1, 5, 17. mittere legatos Carthaginem 1, 11, 4. eventu trepidat inventionis proli. 1. exercitu toto electi viri 2, 3, 2. fuga cogitare 2, 2, 14. 3, 17, 7. industria 1, 2, 1. 1, 4, 13. 1, 5, 16. 1, 8, 5. 3, 10, 3. metu insidiarum 1, 5, 28. nocte surgere 4, 3, 7. pace agere 1, 4, 6. rebus omnibus certior fieri 3, 13, 8. reditu cogitare 2, 5, 31. summa rerum decertare 3, 6, 1.

Debelle barbaros 2, 2, 5. inquietum facilius 2, 9, 1. Parthos & Labienum 2, 5, 36.

Deberi adhuc institutae arbitror operae proli. 1.

Decedere in summa paupertate 4, 3, 4.

Decelia 1, 3, 9.

Decernere 2, 3, 4. in angustiis Salaminiis 2, 2, 14. ne &c. 3, 18, 3. decernendi necessitas 2, 1, 12. a decernendi cupiditate arcere suos 1, 16, 3.

Decertare acie 1, 3, 2. 4, 7, 5. navali 2, 5, 47. adversus Corcyreos 1, 12, 11. copiis parvis 1, 11, 2. proelio navali 2, 5, 45. decertandi morae 2, 1, 8. necessitas 2, 3, 8. decertatur acie 3, 3, 4.

Decidere in castra 1, 12, 10. in concilium medium 2, 9, 5. in fossas 2, 9, 7. decidens equus 4, 5, 17. decidentes aquae 3, 9, 2.

Decipere procul visentes marinae specie beluae 3, 13, 6. deceptus vanitate spei 2, 5, 40. deceptum se hoc agebat 4, 2, 9. decepti custodes 3, 2, 9. Himeræi eventu 3, 10, 3. Megarenset facie 4, 7, 44. Poeni specie 1, 4, 12. sunt a remanentibus 1, 4, 10.

Decius collega & Fabius 1, 8, 3. P. Tribunus 1, 5, 14. 4, 5, 9 & 15. Decium cinxit, obseditque 1, 5, 14.

Decem anni 3, 5, 2. millia Bojorum 1, 2, 7. hominum 2, 5, 31. militum 1, 1, 9.

Decimum quemque militem sorte ductum fuisse percutere 4, 1,

34. decima legio 1, 11, 3. 4, 5, 11.

Decimani praecipuae fortitudinis testimonio cognoscitur 1, 11, 3. 4, 5, 11.

Decimare cohortium militem 4, 1, 37.

Deni ordines 2, 3, 22. pedites 4, 1, 6.

Denarii centum 4, 5, 20.

Decimus Brutus 3, 13, 7.

Decrescens Luna 1, 1, 16.

Decurrere a colle transverso magno tumultu 2, 4, 1. a tergo clamore sublato 2, 4, 7. ad partem cum tumultu 3, 9, 10. in castra 2, 12, 4. in hostes subiectos 2, 2, 4. in vallem mediam 1, 5, 15. 4, 5, 16. ptp fronte aciei 2, 2, 12. decurrit Euphrates omisso alveo 1, 1, 6. decurrunt omnes 1, 4, 10. decurri ex colle in hostium terga potest 2, 4, 2.

Decursum super catenam dedit navibus 1, 5, 6. decursu Mithridatem superare 2, 2, 2.

Decutere virga eminentia papaverum capita 1, 1, 4.

Dedecus servitutis effugere 4, 5, 16.

Dedere castella advenienti hosti 1, 8, 11. se 3, 2, 1. 4, 5, 23. alicui sponte 4, 4, 1.

Deditus licentioribus conviviis 1, 1, 5.

Deditionis sub specie 2, 5, 28. ad deditionem compellere oppidanos miseratione suorum 4, 5, 21. siti Isauram oppidum 3, 7, 1. compelli fame 3, 15, 6. in deditionem accipere Gabios 3, 3, 3. populos 4, 7, 25. plurimos 3, 17, 7. venire 3, 5, 1.

Deducere agmen in Thraciam 1, 6, 3. copias ad naves 1, 5, 5. hostem in campos 2, 5, 18. in loca 2, 5, 32. Lucullum in insidias 3, 10, 7. Poenos in plana 2, 2, 11. deducti in insidias 3, 10, 6. consilio in loca iniqua 2, 7, 3. deductus in inferiorem collem 1, 5, 11. deducta fossa 1, 5, 4. deducti in loca iniqua 2, 5, 10 & 36. deducta praesidia 3, 6, 1.

Deesse partibus 2, 5, 23.

Defendere sua 1, 5, 16. defenden-

I N D E X II.

- dentium consensus 3, 9, 5. de-
 fendendae civitatis gratia 3, 10,
 5. ad defendenda sua descendere
 1, 8, 3. defensu amne a tergo 2,
 2, 10.
 Defensore nudatae munitiones 3,
 9, 10. defensores rari 3, 17, 1.
 defensorum paucitas contenta
 3, 17, 1. defensoribus vacua
 urbs 3, 2, 5. 3, 6, 3. castella 3, 9, 5.
 Defensiones urbium 3. praef.
 Deferre imperium alicui 2, 6, 2.
 deferuntur honores ei a popu-
 lo 4, 5, 6.
 Desicere 3, 8, 2. a Romanis 1, 8, 6.
 4, 5, 22. ad mores Alexandri-
 nos, vitamque 1, 1, 5. non so-
 lum animo, sed & lassitudine
 2, 1, 15. deficiendi voluntas 4,
 7, 22. defici frumento 3, 15, 4.
 lignis 2, 5, 13. sparto 1, 7, 3.
 usu navium 1, 7, 1.
 Defectionis causae 1, 12, 8. ad
 defectionem corrumpere popu-
 lares 3, 16, 1.
 Defectus lunae 1, 12, 8.
 Defigere palos in terram 2, 3, 17.
 defixi pali 2, 3, 18. defixa pila
 2, 1, 7.
 Defluere ad oppidum 3, 14, 1.
 Defunctus dominus 3, 18, 2. de-
 functi in paupertate 4, 3, 5. de-
 functorum in modum strati ja-
 cent 2, 5, 12.
 Dejicere muros 1, 1, 10. se in al-
 veum 2, 13, 5. defecti jugis Cal-
 lidromi 2, 4, 4.
 Delapsa de coelo fax 1, 12, 6.
 Desere exercitum 2, 5, 22. dele-
 ti Poeni 2, 10, 1. desetae co-
 piae 3, 17, 6.
 Deligere decem millia militum
 1, 1, 9. firmissimos quosque 1,
 4, 7. locum castris 1, 5, 3. de-
 lecti ex toto exercitu 4, 7, 29.
 Delector 4, 1, 3.
 Delicior usus 4, 1, 1.
 extra Delictum esse 1, 9, 3.
 Delirescere 2, 1, 13. 3, 9, 4. ad
 extremas arbores 1, 6, 4.
 Delinium vacuata auxiliis 3, 6, 2.
 Delphis sustulit signum 1, 11, 11.
 Delusus hostis imagine vana 1, 5,
 22.
 Demandata redditus cura uni ex
 corpore 4, 2, 8.
 Deminutio fidei 1, 12, 9.
 Demittere exercitum 1, 2, 7. fa-
 rinam dolis secunda aqua 3,
 14, 1. pecora secunda aqua 3,
 14, 4. demissus extenuis evabit 1,
 5, 21. exercitus in angustias 1,
 5, 16. in vallem 1, 5, 15. 4, 5,
 10. per saxa Tarpeja 3, 13, 1.
 Densus ordo 1, 5, 5. densa acies
 2, 3, 12. densi palis 3, 17. den-
 siores nebulae 2, 5, 21. den-
 sissimae opacitatis lucus 1, 11,
 10.
 Denuntiare alicui 3, 12, 1. de-
 nuntians Philippus 4, 5, 12. de-
 nuntiari omnibus idem notum
 fuit 1, 1, 1.
 Denuntiatione concitatus 1, 11, 6.
 Depellere praesidium facile 1, 10,
 3. depulit hostem superiore ad-
 gressus loco 2, 5, 27. ventus or-
 namentum 1, 12, 5.
 Dependens infulae more orna-
 mentum 1, 12, 5.
 Deponere ferrum 4, 7, 17. fru-
 menta apud aliquem 3, 4, 6. in-
 tra munimenta rerum prefo-
 ssissima 1, 11, 5. onera 1, 5, 3.
 deposita opera 3. praef.
 Depopulari agrum hostium ultro
 4, 7, 13. agros Chalcidensium
 3, 11, 1.
 Deposcere pugnam 1, 11, 1. 2, 1,
 3. inconsulte 4, 7, 6. & acci-
 pere trecentos milites 1, 5, 15.
 4, 5, 10.
 Deprecari ignominiam 4, 5, 2.
 Deprehendere exploratorem intra
 castra sua 4, 7, 7. deprehensus
 ab multitudine 1, 5, 23. apud
 AEserniam inter angustias 1, 5,
 17. in loco edito 2, 5, 15. lo-
 cis iniquis ab hostibus 1, 5, 14.
 4, 5, 9. deprehensa perfidia 4,
 7, 23.
 Depressus locus 1, 5, 24.
 Depugnare adversus Teutonos 4,
 4, 6.
 Descendere ad condiciones im-
 peratoris 1, 10, 1. ad pugnam
 2, 1, 11. 2, 5, 41. ad sua de-
 fendenda 1, 8, 3. in aciem 1,
 11, 11. in plana 2, 5, 18. in
 proelium 2, 1, 10. in terga ho-
 stium 2, 4, 6. sponte 4, 6, 2.
 undique 1, 5, 10. descendit ho-
 stis

I N D E X II.

His ad obprimendos eos 1, 5, 15.
descendentes ad osiri 3, 17, 9.
Desensus erat unus ex colle 1, 5, 24, per colles 2, 12, 4.
Desciscere 1, 8, 6. ad Julium Civilem 4, 3, 14.
Descriptio priorum (librorum) 4. prol.
Deserere aliquem 2, 7, 3. castra instructissima omnibus esculentis 2, 5, 14. exercitum 4, 1, 20. Italiam 4, 7, 39. Remp. 4, 1, 44. desertus exercitus Romanorum 2, 7, 1. deserta regio 2, 5, 13. desertum vallum prorueret 2, 5, 8, per deserta Aegyptiae itinera 1, 7, 7. & confragosa emensus quadridui iter 3, 1, 2.
pro Desertoribus fugientes caedi 4, 1, 29.
Desiderare navigia 2, 6, 1. desiderata sunt quinque millia 2, 3, 21.
Desidia corrumpi 4, 1, 15.
Desistere coepit 3, 6, 4. itinere 3, 11, 5.
Desilire 4, 6, 2. equis 2, 3, 23.
Desolata urbe 3, 6, 6. desolatos agros per diversa incendere 1, 8, 4.
Desperare Remp. 4, 5, 6. desperantes Carthaginenses 2, 2, 11.
Desperatio & ira 2, 1, 11. praesidi adventantis 2, 9, 2. in desperatione esse 3, 17, 7.
Despiciendi propter equorum deformitatem 1, 5, 16.
Desponsata virgo principi gentis 2, 11, 6.
Designare castris editum sollem 1, 5, 21. designat eo 1, 4, 3. designant deficere 1, 8, 6. navigare Syracusas 1, 4, 12. destinatum jugum 4, 6, 2. destinato ei satisfecisse visus sum prol. 1.
Designationi fidem facere 2, 5, 38.
Destinare Imperatorem 2, 8, 13. Remp. 4, 7, 39. destitui ducis morte 2, 4, 9. destitutus Labienus 2, 5, 36. propugnatoribus 3, 6, 4. destituta Mantinia auxilio 3, 11, 5. urbe alimentis 3, 4, 3. destituti Phocenses 3, 21, 2. destitutas res obitu servi 4, 1, 3. peritas praesidio 3, 9, 5.

destituta propugnatoribus munimenta 2, 5, 26.
Detegere medicum regi 4, 4, 2. paucitatem 2, 4, 8. detecta arma velut in acie 4, 1, 43.
Detestabiles epulae 3, 5, 1.
Detinere cohortem in statione 2, 12, 1. hostem insomnem 2, 9, 1. hostes per totam noctem 2, 12, 1. insequentes 2, 13, 5. detinuit hostem adgressus 2, 1, 5. detentos eos tradit habitoribus 4, 7, 42.
Detrahere Craterum 3, 6, 7. imperium 4, 1, 22. militiam 4, 1, 25 & 43. proelium 1, 11, 1. pugnam 1, 1, 9. 2, 1, 3.
Detrahere regi fiduciam proelio 2, 5, 33. vallum 3, 17, 6. detracta libertas 2, 11, 3. frena 2, 8, 9.
Derubari ex classe Poeni 4, 7, 12.
Detrimentum sentire 3, 17, 4.
Devenire in patentes campos 2, 5, 40.
Devertere in domum alicujus 4, 1, 10.
Devincere Cyrum 2, 5, 5. Hirtulejum proelio 2, 3, 5. devicit hostem adortus 1, 12, 3. devicta Thracia 2, 11, 3. devictae civitates 1, 1, 1.
Devolare illuc 3, 13, 8.
Devovere se pro Rep. in Magistratu 4, 9, 15.
Deusti vastatique (agri) 1, 8, 1.
Deus spondens victoriam 1, 11, 14. Deum ducem secutus 3, 9, 1. Deum responso pugnare 1, 10, 3. deorum maximus Jupiter 1, 12, 12. deos Atheniensibus adesse 1, 11, 10.
Dextrum cornu 1, 3, 1, 2, 21 & 22. 2, 4, 11. 2, 7, 11. latus 2, 3, 22. 2, 5, 31. dextra vine pars 1, 6, 1. dextrae sunt praecisae comprehensae in furto 4, 1, 16. dexteris transfugarum praecidere 4, 1, 42.
Dianae templum incolis religiosum 3, 2, 9.
Dicere, Deos Atheniensibus adesse 1, 11, 10. jus 4, 5, 14. obmurmurando 4, 6, 2. pro conciones 1, 11, 3. 4, 5, 11. dictum est supra de legione 1, 6, 1.

adver-

adversus Dictum alicujus pugna-
re 4, 1, 39. dictorum & facto-
rum exempla prol. 1.

Dictat illi ratio 3, 6, 1.

Dictator L. Papirius Cursor 4, 1,
39. Servilius Priscus 2, 8, 8.
dictatores Carthaginensium 2,
1, 4.

Dictitare 4, 7, 25.

T. Didius 2, 10, 1. aetari jussit
milites ad pugnam 1, 8, 5.

Diducere aliquid in tres libros
prol. 1. ordines 2, 3, 12, 2, 6,
4. proelium equestre 2, 3, 23.
vires suspicionem proelii 1, 8, 5.
diducto exercitu vires minuire
4, 7, 31. diducti buculi 1, 5,
26. diductae in latera vires 2,
3, 8.

Dies festus 3, 2, 7 & 8: 1, 3,
2. frigidior solito 1, 4, 7.
inclinatus 2, 1, 5 & 13. oriens
2, 1, 2 & 15. posterus 1, 4,
5, 2, 5, 20, 2, 9, 1, 2, 10, 1,
4, 1, 43. 4, 3, 13. 4, 7, 30 &
42. pugnae 1, 12, 9. reliquus
2, 13, 7. Saturni 2, 1, 17. unus
3, 11, 4. constituta 2, 2, 8. po-
stera 1, 1, 12. 2, 4, 6. 4, 7, 22.
praestituta 1, 2, 6. proxima 1,
1, 7. tota 1, 11, 19. diei hora
sexta 2, 1, 2. die ac nocte im-
bre continuo vexatus 4, 7, 30.
eodem epistolas reddi jussit ci-
vitatibus 1, 1, 1. pugnare 1, 11,
7. dies aliquot 1, 5, 19. 2, 5, 8. 4,
1, 33. continui 2, 3, 4. festi 4, 7,
13. dierum complurium cibaria
portare 4, 1, 1. dies sacros Mi-
nervae celebrare 4, 7, 13.

Differre pugnam 2, 1, 10. differ-
ri 3, 1, 1.

Difficile id est propter saxorum
asperitatem 2, 5, 38. difficilior
res 2, 2, 14. difficillima loca 1,
5, 1.

Difficultas expugnandi Delmi-
nium 3, 6, 2. necessitatum do-
mesticarum 4, 7, 37. difficulta-
tes inmensae 4, 2, 5. superan-
di amnis 2, 5, 20.

Diffidens paucitate suorum 1,
8, 5.

Diffidentia simulata 2, 5, 4. dif-
fidentiam simulare 2, 5, 20.

Diffundere famam 2, 4, 20. 2, 7,

4. rumorem ad castra 4, 7, 26.
diffundi spe praedae 2, 5, 9.

Digesta Strategemata non exigua
scrupulo 4. prol.

Digito hostem ostendere 2, 7,
12.

Digressi Parthi 2, 13, 7. Poeni 1,
4, 11. Thebani ad tutanda moc-
nia 1, 4, 3.

Dilabi ad tutelam aliarum (ur-
bium) 3, 6, 3. dilabitur aliqua
pars ejus 2, 5, 18. dilapsus in
fugam 3, 8, 3. dilapsa ex mo-
re maxima pars 2, 1, 18.

Diligenter custodias agere 3, 13,
2. parum custodiri 2, 9, 6.

Diluere existimationem 1, 1, 20.

Dimicare adversus Lacedaemo-
nios 1, 11, 6. Pharnacem 2, 2,
3. apud Tigranocerta 2, 2, 4.
ardentius 1, 11, 5. contra Gal-
los 2, 4, 5. classe 1, 12, 12. cum
bonis civibus 2, 8, 11. fortiter
2, 6, 9. fortius ob desperatio-
nem 2, 6, 6. in planicie 2, 2,
9. segnius 2, 8, 1.

Dimicatio infauusta 4, 7, 38. di-
micatonis evenus 2, 9, 6. di-
micationi alienum tempus 2,
1, 11. nocturnum eligere tem-
pus 2, 1, 12. dimicatione amix-
tere collegam Marcellum 4, 7,
38. a dimicatione & nauticis
ministeriis impediri 4, 7, 10.
dimicationum eventus praedi-
ficere 1, 11, 12.

Dimidia pars exercitus 2, 3, 21.

Dimittere aliquem lactum 4, 7,
36. auxilia 3, 6, 4. boves no-
ctu 1, 5, 28. Consulem 1, 5,
14. exercitum ad quiescendum
1, 5, 19. 2, 12, 1. legatum cum
ignominia 4, 1, 37. legatos 2,
7, 4, 3, 11, 1. legionem injus-
su Consulis 4, 1, 32. litteras
circa municipia totius Italiae
4, 7, 38. pecora in hostium prae-
sidia 3, 15, 5. servos lirasque
ad munera 2, 1, 6. socios Latini
nominis benigne 4, 7, 25. suos
pabulatum 2, 13, 6. M. Ther-
mum 1, 8, 10. Zopyrum ad hostes
3, 3, 4. dimissus de industria e-
quus 1, 2, 1. ingens lizarum nu-
merus 4, 1, 1. dimissum sc Hispania
excessarum accepit 1, 5, 19.
dimissa

I N D E X II.

- Dimissa avis nocata** 4, 5, 14. **dimissi** Syracusas occulte redeunt 1, 8, 11. **dimissis** crucibus, velut gubernaculis, cursum dirigere 3, 13, 6.
- Diodorus** 3, 16, 5.
- Dionysius**, Syracusanorum tyrannus 1, 8, 11. 3, 4, 3.
- Dirigere** aciem 2, 1, 4. 2, 2, 7 & 12. 2, 3, 8. 2, 4, 4. 2, 5, 24. cohortes in dextram irae partem 1, 6, 1. cursum 3, 13, 6. morem obambulandi in impetum 3, 2, 1. phalangem duplicem 2, 3, 20. scrobes ante aciem 2, 12, 2. tela in aliquem 3, 3, 4. directa acies 1, 12, 3. 2, 3, 1. 2, 5, 27.
- Dirimere** iurgium 3, 2, 10. proelium 2, 10, 1. seditionem 1, 8, 6. dirimebantur adversarii spatium 2, 2, 8.
- Diripere** castra 2, 12, 4. civitates 3, 6, 1. oppidum 4, 7, 23. pecuniam 4, 5, 1. sarcinas 1, 6, 1. urbem 3, 16, 5. diripi naves posse, mentitus est 3, 16, 5.
- Diruere** munimenta 1, 1, 1. Rhegium oppidum 4, 1, 38. Thebas 1, 11, 6.
- Discedere** 3, 11, 4. ab ordinibus, signisque 1, 5, 3. a signis 2, 12, 2. in latera 2, 3, 14.
- Discessus** actus maximus 3, 9, 1. discessum suum ab Hannibale sentire 1, 1, 9. discessu fallere Scythas 1, 5, 25.
- Discernere** perquam similem naturam proli. 1. discreta ad rem varietatem apte collocantur proli. 1.
- Discrimen** anceps 1, 3, 3. proeliandi 1, 3, 4.
- Discere** experimento 1, 20, 1. 4, 7, 6.
- Discincta** legio in conspectu armati exercitus 4, 1, 43. discincti & galeati centuriones 4, 1, 27. milites 4, 1, 43.
- Disciplina** correcta 4, 2, 3. corrumpitur propter illum 4, 1, 41. militum lapsa 4, 1, 2. solers 2, 12, 2. stabilita est omnium consensu 4, 1, 22. disciplinae certioris arbitratu 4, 2, 2. tenaces viri 4, 2, 9. vigor 4, 2, 1. adsuetus 4, 2, 4.
- Discordiam** movere 1, 8, 1. discordia consensus Romanorum distringitur 1, 8, 1.
- Discumbebat** non amplius quam duobus lectis apud Hannibalem 4, 3, 7.
- Discurrere** in latera 2, 3, 10.
- Discursatione** magna montes collustrare 1, 5, 28.
- Discutere** consilia hostium 4, 7, 31. periculum 2, 12, 4. discussa seditio est 1, 9, 2.
- Dispensator** fidelissimus 3, 16, 3.
- Dispergi** ad contrahendas copias 2, 1, 18. dispersi in proximis agris 1, 5, 3. essent ad munera 2, 1, 6. milites 2, 13, 3.
- Disponere** insidias adversus Byzantios 3, 11, 3. in insidiis suorum manum 3, 16, 3. tria millia levis armaturae 2, 5, 33. disposuerunt paucos adparere 3, 2, 10. dispositus cibus locis 3, 13, 8. exercitus circa latera viae 1, 5, 24. miles per occulta 3, 10, 6. disposita classis 1, 4, 12. ob hoc erat legio 1, 6, 2. pars copiarum per latebras 2, 5, 1. dispositi in hoc ipsum insidiatores 3, 7, 3. ob hoc 2, 5, 33. ab Hannibale insidiatores consurrexerunt 2, 5, 22. nocte milites 2, 5, 24. dispositae insidiae 2, 5, 29 & 39. 2, 9, 7. 2, 12, 2. legiones in fronte 2, 2, 22. disposita primo libro exempla 2. proli.
- Differere** de rebus in theatro 3, 2, 6.
- Disidere** 2, 5, 18.
- Disimulare** aliquid 1, 2, 9. dissimularis metus 1, 9, 4.
- Disipare** aciem 2, 1, 14. dissipati per elephantos ordines Romanorum 2, 2, 11. dissipatos in insidiis fudit 3, 5, 19. trucidare 2, 6, 2.
- Dissociatas** armis civilibus populus 1, 10, 4.
- Dissolvere** morum 1, 12, 1.
- Distare** paucis millibus passuum 2, 10, 2. distant castra a Punicis 2, 1, 4. distantes inter se manipuli 2, 3, 16. regulae duae 3, 13, 6. distantia oppida longo spatio 3, 3, 2.

I N D E X . II.

- Distribuere** in contubernia 3, 5, 1.
insidias in montibus 2, 5, 19.
milites in supplementum legio-
 num 4, 1, 43. **distributum** (ex-
 ercitus) collocare in utroque
 viae latere 2, 12, 4. **distributa**
 inter suos Poenorum arma 4,
 7, 12.
Distringere hostes 1, 8, 1. pro-
 pugnatōres domibus 3, 9, 8. di-
 stringi obpugnatione oppido-
 rum 1, 3, 5. **distingitur** Roma-
 norum consensus discordia 1,
 8, 1.
Diti patri sacer lucus 1, 11, 10.
Ditioni suae subicere hostes 1,
 3, 10.
Diversa pars 2, 5, 21. 3, 6, 1. 3,
 9, 6. **porra** 3, 18, 1. **ripa** 2, 5,
 20. **sententia** 4. **prol.** **diversae**
partes 2, 3, 16. **diversa** loca 1,
 4, 9. 1, 5, 26. **in diversum** a-
 vocatus 1, 5, 14. 4, 5, 9. **ex**
diverso subito se ostendit 2, 4,
 3. **per diversa** incendit desola-
 tos agros 1, 8, 4.
Dividere equitatum in cornu 2,
 3, 16. **exercitus** per urbes 1, 3,
 5. **pecuniam** 4, 5, 1. **praedam** mi-
 litibus 4, 1, 45. **vigilias** ad fi-
 dem remanentium 1, 5, 17. **di-**
viditur Babylon media Euphra-
 te 3, 7, 4. **divitus** equitatus 2,
 5, 24. **est exercitus** 2, 5, 22. **di-**
visi in cornua equites 2, 3, 21.
Divinitus tamquam imperata ad
 omnia obediunt barbari 1, 11,
 13.
Divus Augustus Vespasianus 2, 1,
 17. 4, 6, 4. **Julius** 2, 8, 13. 2,
 13, 11.
Diu edoctus exercitus 2, 3, 7. **diu-**
ritus solito 2, 1, 4.
Diuturna obsidio 3, 15, 6.
Docere barbaros, inconsulte pu-
 gnā expōcentes 1, 10, 1. 4,
 7, 6.
Dolabra, id est, operibus hostis
 vincendus est 4, 7, 2.
Dolia jungere 1, 7, 1. **dolus** se-
 cunda aqua demittere farinam
 3, 14, 2.
Dolis Hannibalis tentari 4, 7, 38.
Doloris auctor 1, 7, 2. **per dolo-**
rem concitus 4, 5, 16.
Domitius Calvinus 3, 1, 2. **Cor-**
bulo 2, 9, 5. 4, 1, 21 & 28. 4,
 2, 3. 4, 7, 2.
Domum possidere 4, 1, 10. **in do-**
um alicujus devertere 4, 1, 10.
domum fores praefixae 4, 5,
 23. **domos** abire 2, 11, 4. **re-**
mittere paucos 2, 7, 7. **domi-**
bus propugnatōres distringere
 3, 9, 8.
Domestica vastitas 1, 8, 4. **De-**
messici fines 1, 3, 8. **Domesti-**
cae necessitates 4, 7, 37.
Dominus defunctus 3, 18, 2. **Do-**
mini valetudo 2, 5, 30. **plures**
 4, 1, 10.
Donare equo, super verborum
 honorem 3, 16, 1. **donatus** a-
 licui equus 4, 7, 36.
Dono dare grande pondus auri 4,
 3, 2. **domum** Scipioni adferre
 aurum 2, 11, 5.
Donec confiteretur Lacedaemo-
 niis 1, 5, 10. **impellerentur** 1,
 6, 4. **instruere** tur expēctatis 2,
 12, 3. **persuasit** adversariis 2, 5,
 31. **pugnam** deposcerent 1, 11,
 1. **spatium** darent 2, 5, 33.
Dormientem videre vigilem 3,
 12, 2.
Dos filiarum 4, 3, 4.
Dotare filiam inopem ex publi-
 co 4, 3, 15. **filias** publice 4, 3, 4.
Dubiam morē 4, 1, 17. **dubium** proe-
 lium 2, 4, 11.
Dubie 2, 3, 16.
Ducere aciem adversus Parthos 2,
 5, 35. **cervam** candidam insi-
 gnis formae 1, 11, 13. **cohor-**
tes 1, 5, 8. **cornu** sinistrum 2,
 7, 11. **exercitus** 1, 4, 1 & 5.
 1, 6, 1. 2, 5, 42. 2, 7, 6. 2, 12,
 4. 4, 1, 8 & 24. 4, 6, 3. **explo-**
ratores secum 1, 1, 3. **fossam**
ante se 2, 5, 4. **ingentis** la-
 titudinis 1, 5, 10. **fossae** 2, 3,
 17. **in campos** patentes 3,
 5, 24. **vallum** 1, 5, 1. 2, 5,
 26. **daci** circa ea (arma) equos
 imperavit 1, 11, 9. **in proelium**
 4, 1, 44. **ductum** forte decimum
 quemque fusti percutere 4, 1,
 34. **ductos** forte vicenos securi
 percutere 4, 1, 35. **ductae** fos-
 sae circa tentoria 1, 5, 11. **du-**
cta ab latere brachia 3, 17, 5.
Ductus aquarum 3, 7, 6. **Arche-**
lai

I N D E X I I.

lat 2, 8, 12. Camilli 2, 6, 1.
 Dux ad bellum electus 3, 3, 3.
 clarissimus 2, 2, 6. Ligar 3, 9,
 3. tantus 1, 1, 8. ducis jussu
 diruere oppidum 4, 1, 38. mors
 2, 4, 9. perniciēs 1, 9, 4. si-
 gnum 3, 12, 1. summi nomen
 2, 3, 3. temeritas 4, 1, 49. duci
 necessaria munera 4, 6, 2. ducem
 ut Deum secutus 3, 9, 1. hostium
 instrunt in his proel. 1. iis se
 obrulit 1, 5, 14. trucidare 4,
 5, 4. se obferre 4, 5, 9. pro
 duce fuit obsessis nostris 4, 7,
 8. duces amissi proelio 4, 2, 8.
 callidissimi 1, 1, 9. consilii &
 providentiae exemplis succin-
 citi proel. 1. itinerum 4, 7, 35.
 occisi seditionis 4, 5, 2. in
 proelio 2, 9, 3. superiores 4,
 1, 1. ducum solertia facta
 proel. 1.
 C. Duilius Cos. 1, 5, 6. 2, 3, 24.
 3, 2, 2.
 Dum ignibus submoventur hostes
 1, 5, 2.
 Duo montes abrupti 1, 5, 8. Sci-
 piones occisi 2, 6, 2. oppida
 Magnetum 3, 8, 2. duae regu-
 lae inter se distantes 3, 13, 6.
 duarum partium praesidium 3,
 10, 7. duobus impar 2, 1, 3.
 Duodecim cohortes 2, 4, 7.
 Ducenti & quinquaginta equites
 2, 5, 31. ducentae naves 2, 5,
 46.
 Duplex munus 3, 17, 4. pha-
 lanx 2, 3, 20. damnum 2, 5,
 31.
 Duplicatae copiae 1, 1, 9. dupli-
 cata castra 1, 2, 9.
 Dupliciter Hannonis consilio sa-
 tisfacere 3, 16, 3.
 Duratus longo usu miles 2, 1, 9.
 Dyrrhachium 3, 17, 4. 4, 1, 49. re-
 fugere 2, 7, 13.

E.

E saltu erumpere 2, 5, 31.
 Edere obsequentiores in reli-
 quum operas 1, 9, 4. Strategie-
 mata 3. Praef. editus collis 1,
 5, 11. locus 2, 5, 15. editum
 locum castris eligere 2, 2, 2. ex
 edito in subeuntes emissa pila

2, 2, 9. edita caedes 4, 7, 44.
 editior saltus 2, 5, 17.
 Edicere futurum, ut &c. 4, 7, 24.
 professionem in posterum 2, 5,
 20. edixit jussu commigrare 4,
 1, 10.
 Edocere suos in campis 4, 7, 21.
 edoctus diu exercitus 2, 3, 7.
 Educere agmen 1, 1, 7. copias 1,
 5, 9 & 22. 2, 1, 1. 2, 9, 22 &
 24. exercitum 2, 5, 31. in a-
 ciem 2, 1, 5. legiones armatas
 4, 1, 8. manum militum e na-
 vibus 2, 5, 42. militem adver-
 sus Parthos 2, 2, 5. apud Ca-
 lamarcum 2, 4, 9. milites per
 ipsam flammam 1, 5, 27. requie-
 tos 2, 5, 25. educi extra mu-
 rum ambulandi causa 4, 4, 1.
 eductus ad longiorem ordinem
 angustiarum rei familiaris caus-
 sa 4, 6, 4. exercitus 1, 5, 24.
 Efferare hostes in rabiem 2, 6, 7.
 efferatis restituit sanitatem con-
 silio 1, 9, 2.
 Efficere crebris colloquiis, ut &c.
 1, 8, 7. 4, 7, 26. funes 1, 7, 3.
 interpretatione, ut &c. 1, 12,
 2. magnitudine animi, ne &c.
 1, 8, 1. pontem 4, 2, 1. soller-
 tia, ut &c. 2, 2, 14. effecta est
 haec metatio 4, 1, 14.
 Effectus verborum illustris proel.
 1. sine effectu 1, 10, 1. 4,
 7, 6.
 Effugere eum reliquis expeditior,
 5, 19. dedecus servitutis 4, 5,
 16. equites Antiochi 2, 13, 2.
 ex custodia 3, 8, 4. hostem 2,
 13, 1. iniquitatem locorum, &
 inopiam 1, 5, 18. effugiendi oc-
 casio inventa 3, 13, 2.
 Effundere aquam oblata in ga-
 lea 1, 7, 7. se 1, 4, 9. effundi
 in palantes gentili velocitate
 2, 5, 31. effusus cursus 2, 5,
 38. in terga Romanorum 2,
 5, 21. Pompeji equitatus 2, 3,
 22. effuso studio excipi 4, 7, 23.
 effusi hostes 2, 1, 7. in gaudium
 2, 5, 12. oppidani 3, 2, 9. ef-
 fusos & incautos caedere 2, 5,
 1. persecuti ceciderunt 2, 6, 7.
 effusae habenae 2, 5, 31.
 Effuse extra moenia vagari 3, 2, 7.
 obvius alieni 4, 7, 44. sequi 2,

I N D E X I I.

- 6, 37. subeuntes adgressus 2, 5, 2.
Egere facinore 4, 4, 2.
Egeri terram existimant 3, 7, 4.
Egredi e nave 3, 2, 10. in litus 1, 5, 7. in terram 2, 5, 44. navem 1, 12, 1. urbe 3, 2, 8. via 4, 1, 9. egresso alicui apros subministrare 3, 3, 6. egressa frumentatum jumenta 3, 2, 9.
Egregie munita civitas 3, 2, 6. scire 1, 11, 4.
Ejicere caput Hasdrubalis in castra Hannibalis 2, 9, 2. parentes & liberos propter inopiam 4, 5, 18. signum in hostes 2, 8, 3.
Elaca 4, 5, 16.
Elapsus fuga 2, 9, 7.
Elegantius scutum cujusdam ornatum videre 4, 1, 5.
Elephantus exasperatus 1, 7, 2. ferocissimus 1, 7, 2. elephantum ab hostibus acti 2, 3, 16. centum triginta 2, 5, 4. octoginta 2, 3, 16. elephantorum impetus 2, 3, 16. rectores 2, 5, 4. elephantos agere in fossam 2, 5, 4. capere 4, 7, 18. habere in prima acie 2, 5, 4. transportare navibus 1, 7, 1. per elephantos dissipari ordines 2, 2, 11. elephantis & equitatu praefare 2, 2, 11. ferax est Numidia 4, 7, 18. uti 2, 4, 13.
Eleusis 4, 7, 44.
Elicere aliquem ad pugnam 2, 5, 34. credulitatem 2, 5, 23. Cyrum ad angustias 2, 5, 5. hostes 3, 10, 5. naves hostium ad proclium 2, 5, 46. Saguntinos 3, 10, 4. elicitus secreto 4, 7, 37.
Elidere manum magnam 1, 6, 4. elisa est legio 2, 5, 31.
Eligere castris locum editum 2, 2, 2. exercitum 4, 2, 2. grandes 4, 1, 3. statum belli 1, 3, 1. tempus 2, 5, 30. dimicationi nocturnum 2, 1, 12. electus dux ad bellum 3, 3, 3. electi de toto exercitu viri 2, 5, 2. electos in insidiis ponere 2, 5, 23. electissimi centuriones 1, 2, 1.
Eliza assave carne uti 4, 1, 2.
Elleboro corrupta aqua 3, 7, 6.
Eloqui siquid posset 1, 1, 12.
Eluctari angustias 1, 5, 14. 45, 9.
Eludere hostem omni arte, 2, 5, 47. insidiatores 1, 2, 8. sagittas 2, 2, 5. sagittarios 1, 1, 6. eludi mobilitate classis graves naves videt 2, 3, 24.
Ementis est iter repetitum 1, 4, 3. quadridui iter biduo 3, 11, 2.
Ementis est 2, 7, 10.
Eminere viribus 2, 5, 30. eminentia capita 1, 1, 4. 2, 5, 43. eminentibus idem est faciendam 1, 1, 4.
Emittere columbas a propinquo moenibus loco 3, 13, 8. Consullem 4, 5, 9. equites in finionem hostium 2, 5, 33. legionem in praesidium 2, 5, 31. liberos in Troezena 1, 3, 6. Romanos inclusos 1, 5, 16. suos 1, 5, 10. Thracas stimulatostpe 3, 16, 5. velites 2, 3, 20. emitti Germanos inclusos 2, 6, 3. emissus undique miles 3, 17, 4. emissae armatura levis 2, 5, 3. emissi equites 2, 3, 17. 4, 7, 25. Hispani 2, 5, 31. emissae palis ex edito in subeuntes barbaros 2, 2, 3.
Emitor (muris) 4, 5, 20.
Enipeus flumen 2, 3, 22.
Enixam operam exhibere 2, 5, 30.
Epaminondas, dux Thebanorum 1, 11, 6 & 16. 1, 12, 5. 2, 2, 12. 2, 5, 26. 3, 2, 7. 3, 11, 5. 3, 12, 3. 4, 2, 6. 4, 3, 6.
Ephesus 3, 8, 7.
Ephesi 3, 9, 10. Ephesios obpugnare 3, 9, 7.
Ephialtes Trachinius proditor 2, 2, 13.
Epicydes 3, 3, 2.
Epidaureus 2, 11, 1.
Epidaureii 2, 11, 1.
Epirus 2, 13, 8.
Epirotae 1, 4, 4. 2, 3, 21. Epirotarum legatus Cincas 4, 3, 2. rex Pyrrhus 2, 4, 13. 2, 6, 9. 3, 6, 3. 4, 1, 14 & 18. 4, 4, 2. urbs 3, 3, 1. ex Epirotis Alexander 2, 5, 10.
Epirotica regia 2, 5, 10.
Epistola occulta hactenus 3, 11, 2.
Epistolae intercipiuntur ab hoste 1, 4, 13. 1, 8, 8. epistolis credere 4, 7, 38. epistolas scribere 2, 2, 3.

I N D E X II.

- ad collum religare columbis 3, 13, 8.
- Eques** fidelis & fortis 4, 7, 36. mobilis clarae operae 4, 7, 36. recedens in cornua 2, 5, 34. Romanus 2, 6, 2. 4, 10, 2. equiti inviam facere planiciem 2, 2, 9. equitem in novissimo collocare 2, 3, 17. equites ad equis citatis 2, 3, 26. Antiochi 2, 13, 2. Campani 4, 7, 29. cunctantes 2, 8, 9. 4, 4, 7. divisi in cornua 2, 3, 27. ducenti & quinquaginta 2, 5, 31. emissi 4, 7, 26. formati 2, 5, 33. iussi decurrere pro fronte aciei 2, 2, 12. positi 4, 7, 29. quadringenti 4, 2, 6. quatuor coronati 3, 8, 2. Romani 2, 3, 16 & 17. 2, 5, 7. 4, 7, 32. Scordisci 3, 10, 7. sexcenti 2, 3, 12. 2, 5, 25 & 27. 4, 2, 6. equitum fidelissimi 2, 8, 14. grex 2, 5, 30. Magister Cossus Cornelius 2, 8, 10. Fabius Rullus 4, 1. 39. Minucius 2, 5, 22. numerus & genus 2, 5, 33. pedumque manus parva 2, 4, 76. Praefectus, Aemilius Rutilus 4, 1, 28. scuta 1, 12, 4. turmae 2, 7, 11. equitibus adjuncti 4, 7, 29. singulos calones habere permittit 4, 1, 6. equites ad peditem redigere 4, 1, 18. inmittere in flumine 1, 4, 9. praemittere clam 4, 1, 8.
- Equestris** pugna 2, 3, 22. equestre certamen 2, 2, 12. proelium 2, 3, 23. equestres copiae 2, 5, 33.
- Equitatus** cedens 2, 5, 35. divilus 2, 5, 34. hostium 2, 2, 4. 2, 3, 22. 2, 4, 12. 2, 12, 2. 4, 7, 29. hostilis 2, 9, 6. 3, 17, 5. innumerus 2, 3, 14. Numidarum 2, 5, 40. omnis 2, 3, 3. Pompeii effusus 2, 3, 22. post terga peditem collocatus 2, 5, 37. reliquus 2, 3, 22. superans 2, 3, 17. universus 2, 5, 33. equitatus facies 2, 4, 6. equitatum in cornua dividere 2, 3, 16. equitatu praestare 2, 2, 11. praevalere 1, 8, 12. 2, 2, 9. 2, 5, 18. 4, 7, 21.
- Epulae** detestabiles 3, 5, 1. liberalissimae 1, 11, 19. epularum vinique copiam praebere 3, 32.
2. epulas praestare 3, 15, 6.
- Equus** decedens 4, 5, 17. de industria dimissus 1, 2, 1. donatus alicui 4, 7, 36. equi infirmi cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6. equum conscendere 4, 6, 2. in orbem flectere 4, 5, 4. obferre 4, 5, 5. ad equum virga uti 4, 5, 16. equo donavit, super verborum honorem 3, 16, 1. inponere gregalem 4, 6, 2. vehi 4, 6, 2. equi admissi in hostem 4, 5, 15. candidi 1, 11, 10. citati 2, 3, 20. concitati 2, 8, 9. consternati horrore camelorum 2, 4, 12. duo in conspectum adducti 1, 10, 1. 4, 7, 6. parati 2, 5, 30. strigosiores 1, 2, 9. equorum deformitas 1, 5, 16. pectora 1, 12, 4. vestigia mane ostendens 1, 11, 9. equos confodere 2, 5, 33. duci circa (arma) imperavit 1, 11, 9. exercere castello 4, 7, 34. equis desilire 2, 3, 23. insidere 2, 4. 5. 2, 12, 1. labi 1, 5, 16. in equis juvenum species oblata 1, 11, 8.
- Erepi** in castellum 3, 9, 3.
- Erigere** animos proelio 1, 11, 8. malos navium 2, 5, 46. erigi in conspectu tabernacula 1, 5, 3. erectae hastae 2, 4, 20. sudcs 1, 5, 5. erecta cadavera adligavit 1, 5, 12.
- Eripere** classem 2, 7, 6. quatridui iter biduo 3, 1, 2. eripi sibi cursu prospero, ratus 2, 13, 17. ereptum signifero signum militare 2, 8, 2.
- Error** eundem obiecturi 1, 5, 26.
- Erubescunt** milites destituere Imperatorem 2, 8, 13.
- Eruere** oculum Thraci virga 4, 5, 16.
- Erumper** a cornibus 2, 3, 10. cum toto exercitu 2, 5, 4. e saltu 2, 5, 31. necesse habet per praesidia 2, 13, 9. per hostium praesidia 4, 5, 7. per intermissas stationes 1, 5, 16. 4, 5, 8. erupturnus per limitem 1, 5, 10.
- Eruptio** facta 1, 5, 14. 2, 6, 5. 2, 12, 1. 3, 10, 1. 3, 17, 1. 2, 3, 4. 5, 8 & 9. 4, 5, 9. prima 3, 10, 4.

I N D E X II.

- 10, 4. eruptioni maxime aptus
 locus 1, 5, 27.
Erythraei 2, 5, 15.
Esculentis omnibus instructissi-
 ma castra 2, 5, 14.
Evadere ad patentia per angustias
 2, 5, 24. adversarium 1, 5, 18.
 copias, locorumque iniquita-
 tem 2, 13, 4. ex locis difficil-
 limis 1, 5, 1. inperu in sope-
 riora 1, 5, 11. per solidos ac
 notos transitus 2, 5, 7. saltum
 1, 5, 19. evadit Periclis exerci-
 tus per fossam 1, 5, 10. evasit
 demissus catenis 1, 5, 21. hoste
 intercluso 1, 5, 8. subitus in an-
 gustias freti 1, 4, 13. ad eva-
 dendum spatium dare 2, 13,
 10.
Evecti milites scalis in murum 3,
 9, 2.
Eventus dimicationis 2, 9, 6. fa-
 cilis 3, 1, 2. inventionis prol.
 1. similis 2, 10, 2. eventu de-
 cepti Himeraci 3, 10, 3. even-
 tus dimicationum praediscere 1,
 11, 12.
Evitare necessitatem decertandi
 2, 3, 8. proeliandi discrimen 1,
 3, 4. evitatum est periculum
 noctis 3, 12, 1.
Evocare Erythraeos in insidias 2,
 5, 15. hostem 2, 5, 3 & 22. in
 insidias 2, 5, 6. Parthos 2, 5,
 36. solos nocentes 1, 9, 3. evo-
 cati singuli 3, 6, 2.
Evolare ad conspectum classis 3,
 10, 9. evolant aves 1, 2, 7.
Eumenes Cardianus 4, 7, 34. com-
 missurus proelium cum Gallis
 1, 11, 15.
Europa 2, 6, 8.
Euphrates 1, 1, 6. averfus 3, 7,
 5. flumen 3, 7, 4.
Eurymedon flumen 4, 7, 45.
Ex adverso adgressus 3, 9, 10.
 allo latere 1, 5, 21. arce offen-
 dere lumen 3, 12, 1. rapta ar-
 ma 3, 3, 7. auxiliaribus qui-
 dam 3, 10, 1. causa culpae 1,
 9, 3. centuriis terni 4, 1, 36.
 civibus deturbati 4, 7, 12. clas-
 se unus 1, 2, 3. collibus pu-
 gnare 1, 10, 3. composito 3, 8,
 2. consuetudine extendit clas-
 sem 2, 1, 18. ut socii, exci-
 piuntur 3, 16, 2. desperatione
 pugnare 2, 6, 3. diverso sub-
 tus se offendit 2, 4, 3. dubio 4,
 7, 36. duobus alter 1, 1, 9. E-
 pirotis Alexander 2, 5, 10. his
 unus 1, 2, 5. 1, 5, 11. hostibus
 quidam 1, 1, 3. industria 2, 1,
 9, 2, 3, 6. 2, 5, 12. 3, 17. 1.
 inopinato adgredi commearum
 4, 7, 19. insidiis adgressa legio
 hostem 1, 6, 2. fudit dissipatos
 2, 5, 19. latrone dux 2, 5, 7.
 legione reliquis hordeum dari
 iussit 4, 1, 37. longinquo 2, 1,
 7. 2, 2, 5. 2, 19, 11. loco ocies
 conspici poterat 1, 11, 10. mi-
 litibus aliqui transierunt 3, 16,
 4. plerique 2, 5, 18. quidam 3,
 2, 7. more pristino 2, 1, 4. di-
 lapsa pars 2, 1, 18. Graecorum
 3, 2, 6. numero unus prol. 1.
 occasione nocentes punire 1, 9,
 1. occulto adgredi 2, 5, 32. cr-
 dine recedere 4, 1, 4. pacto re-
 ferre promissa 3, 3, 1. Poenis
 exercitum habere 2, 3, 16. prin-
 cipibus aliqui 1, 1, 10. publice
 dotare filiam 4, 3, 15. quibus
 pauci 1, 8, 5. sententia cessit
 2, 5, 29. silva consurgere 1, 2,
 7. Syria sagam habuit 1, 11, 12.
 via 1, 2, 9. vimine scuta 1, 7, 6.
 silvestri catenas consecuit 1, 5,
 21.
Exaequare altitudinem iugi 3,
 8, 3.
Exanimari vulnere 2, 5, 39. exa-
 nimatus frigore 4, 6, 3.
Exardere in rabiem 2, 1, 10.
Exarmati genere telorum 2, 3, 10.
Exasperari contumelia 1, 11, 4.
 exasperatus elephantus 1, 7, 2.
 ob hoc 2, 1, 11.
Exaudire aliquem missione
 honesta 4, 6, 4. legionem ro-
 tam 4, 5, 2. exaudoratos coë-
 git satisfacere 1, 9, 4.
Exaudire tubam 1, 1, 13.
Excedere Hispania 1, 5, 19. Ita-
 lia 1, 5, 5. provincia 2, 5, 36.
 excessit terribilis Poenis 2, 13, 9.
Excerpere notabilia prol. 1.
Exciderit gladius vaginā 4, 5, 17.
Excidere silvam 1, 11, 19. excidi
 Hasdrubalem cupit 1, 1, 9.
Excipere agmen 2, 5, 39. arcana
 1, 40

I N D E X I L

7, 4, 13. auxilia cum com-
 munitibus 1, 8, 10. classem Me-
 garensum 4, 7, 44. consilia
 alicujus 1, 2, 4. hostium 3,
 16, 4. Macedonas telis 2, 7,
 8. Poenos 2, 5, 29. 2, 9, 2. pro
 ostento 1, 12, 8. Romanos fes-
 sos 2, 3, 16. quadrigas palis de-
 fixis 2, 13, 18. excipiens nul-
 lus 1, 8, 5. excipiendo uigini
 imminere 1, 2, 7. excipiendo-
 rum causa 3, 16, 2. excipi 3, 3,
 6. a Bruto 3, 13, 8. ab insidia-
 toribus 2, 4, 11. ab obsessis 3,
 14, 2. quatuor milia Gallo-
 rum 3, 16, 3. studio effuso 4, 7,
 23. excipiuntur ex consuetudi-
 ne, ut locii 3, 16, 2. exceptus
 hostis a robustioribus 2, 3, 10.
 insidiis veris 2, 12, 2. per ex-
 ceptum aquatorem comperit 1,
 8, 9. excepti Hiberi ingenti
 multitudine 2, 2, 10. excepta
 pecora 3, 14, 4. vulnera 4, 5,
 17.
Excitare animos Illegetum 4, 7,
 81. ignes 2, 5, 17. pulverem 4,
 7, 20. vigiles 3, 14, 1.
Excludi pertinaciter a servis 2, 5,
 30. excludendi hostis causa 1,
 5, 10. exclusus oppido Samio-
 rum 3, 3, 5. exclusi hostes 1,
 5, 1.
Excogitare manus ferreas 2, 3, 24.
 excogitandi gerendique faen-
 tas proli. 1. excogitantur ea 1,
 11, 13.
Excursionones frequentes 2, 5, 30.
 prosperae 4, 1, 21.
Excursus inopinatus 2, 3, 22.
Excusare alicui, quod &c. 4, 7,
 36.
Excutere fidem alicujus 1, 2, 6.
 ignem lapidibus 1, 12, 10. ex-
 cutitur fulmen aditru nubium
 1, 12, 10. excussam caput ba-
 lista 2, 9, 5. fulmen ante na-
 vem 1, 12, 12. excussa tela 2,
 3, 10.
Exemplum audendi fecit reliquis
 1, 7, 2. cladis Caudinae 1, 5,
 16. per exemplum hoc offen-
 dere 1, 10, 1. exemplo cogere
 ad iurandum 4, 7, 39. perterriti
 ceteri 2, 8, 8. temperantiae uti-
 lior 1, 7, 7. exempla factorum

& dictorum proli. 1. primo li-
 bro disposita 2. proli. strategi-
 con 4. proli. exemplorum con-
 silia praeparare proli. 1. quid-
 quid insigne proli. 1. exemplis
 consili & providentiae succin-
 & proli. 1.
Exercere equos castello 4, 7, 34.
 milites remigesque 3, 2, 2. re-
 migem in triremi vicibus 4, 7,
 19. exerceri jaculis & sagittis
 3, 5, 3.
Exercitus abiens 4, 3, 13. admotus
 3, 6, 7. adveniens 4, 3, 14. Afranii
 & Petreji 2, 1, 11. aliquanto ma-
 jor 2, 5, 19. amissus ad Cannas 4,
 5, 5. amplius 2, 5, 44. 3, 17, 7.
 Antiochi vexatus imbre 4, 7,
 30. aversus 2, 5, 44. 2, 8, 6 &
 7. obvius hostibus 4, 1, 29. bar-
 barorum 2, 2, 14. Bruti & Cassii
 4, 2, 7. circumactus 2, 5, 20.
 circumductus 1, 2, 8. cunctans
 2, 3, 5. demissus in angustias
 1, 5, 16. in vallem 4, 5, 10. de-
 stractus proelium 1, 11, 1. di-
 visus 2, 5, 22. ductus 2, 7, 6.
 eductus & dispositus 1, 5, 24.
 Faliscorum 2, 5, 9. Fulvii Plac-
 ci Procos. 4, 7, 29. Hannibalis
 2, 5, 4. hostium 1, 4, 8. 2, 2,
 8 & 10. 2, 5, 33. jejunos 2, 1,
 1. 2, 5, 23. incitandus est ad
 proelium 1, 11, 1. incolumis 1,
 1, 11. indemnus 2, 3, 9. in-
 gens 1, 8, 4. 2, 5, 4. interpo-
 situs 3, 10, 4. Julianus 2, 3, 22.
 Lacedaemoniorum 1, 3, 9. 3,
 17, 5. 4, 2, 6. Livii & Nero-
 nis 1, 2, 9. longe minor 2, 3,
 12. magnus 2, 4, 8. sequens 4,
 7, 20. Memnonis 2, 5, 18. Mi-
 thridaticus 2, 8, 12. noster vin-
 cens 4, 5, 14. ordinarius 2, 3, 4.
 parans seditionem 4, 1, 41. Par-
 thorum 2, 5, 35. perditus 2, 5,
 40. perductus in locum in-
 quum 1, 5, 13. Periclis evadit
 per fossam 1, 5, 10. prior
 Neciorum 2, 11, 4. Porienae
 urguens 2, 13, 5. productus
 1, 1, 11. pugnat 1, 11, 21.
 Pyrrhi 2, 3, 21. recollectus 2,
 13, 4. reductus 2, 5, 13 &
 14. remansens 1, 4, 4. revoca-
 tus inde 3, 18, 3. Romanus 3,
 3, 2.

I N D E X II.

§, 2, 3, 17, 7. Romanorum 1, 11, 4, 2, 7, 1, Samnitium numero 1, 11, 2. sparsus 2, 13, 4. subitus 1, 4, 9. totus 1, 4, 5, 2, 3, 2, 2, 5, 4, 4, 7, 24. transmissus in Africam 1, 3, 8. transportatus 1, 12, 1. Triballorum amplior 2, 4, 20. vehemens 1, 8, 1. veteranus 1, 3, 2, 2, 3, 7. victor 2, 2, 11. victus 1, 3, 5. universus 2, 5, 26. 4, 3, 13. vocatus ad concionem 3, 1, 1. uterque 2, 4, 9. exercitus abducti spes 3, 11, 1. agmen 4, 1, 7. conspectus 1, 11, 11. latus 1, 4, 2, 4, 1, 40 & 43. pars reliqua 3, 10, 5. reliquum 2, 12, 1. robur 2, 3, 3 & 10. tergum 1, 5, 4. totius speciem praebere 2, 5, 17. exercitui inpat 1, 10, 1. 4, 7, 6. praesse 1, 5, 17. subministrare commearus 3, 4, 3. exercitum adducere 1, 1, 6. avertere sine proelio 1, 8, 4. constituere 4, 1, 6. contipere 2, 5, 3, 3, 6, 6. sub vallo 4, 1, 14. corrigere dum socordia corruptum 4, 1, 1. delere 2, 5, 22. demittere 1, 2, 7. demissum videt in eam vallem 1, 5, 15. deserere 4, 1, 20. dimittere per partes 1, 5, 19. ducere 1, 4, 1 & 5. 1, 6, 1. 2, 5, 41. 2, 12, 4. 4, 1, 8 & 24. 4, 6, 3. eligere 4, 2, 2. extrahere 1, 5, 15. 4, 5, 10. habere ex Poenis 2, 3, 16. quietum 2, 5, 26. transducendum 1, 4, 7. movere 2, 5, 21. obstruere 2, 3, 15. prohibet trajici 1, 4, 9. reducere 2, 1, 3. 2, 13, 7. recipere incolumem 1, 5, 13. servare virtute 4, 5, 10. trajicere per Zeugma 1, 1, 6. transducere 1, 4, 1. exercitu diducto vires minuere 4, 7, 21. praevalens 4, 7, 20. ab exercitu lenatus trucidatus 1, 9, 3. exercitus Gallorum coeunt 1, 8, 3. habere in Hispania 3, 18, 1. exercitibus supplementum mittere 3, 18, 1.

Exercitati pedites ad morem pugnae equestris 2, 3, 22.

Exercitatio, quotidiana 4, 1, 1.

Exercitationis, gratia 3, 2, 1.

more eo adsecutus est 1, 4, 9.

Exhaustus est hostis 2, 3, 13. exhaustum oppidanorum frumentum 3, 4, 3.

Exhibere operam promptam & enixam 2, 5, 30. exhibet ipsam quasi ad interrogatum proli. 1.

Exhortari fratrem, ut &c. 4, 7, 30. suos ad suscitandos muros 1, 1, 10.

Exhortatio concitat inpetum 1, 1, 1.

Exigere hiemem sub tentoriis 4, 1, 24. exacta aetas 4, 7, 5.

Exiguus circuitus 2, 5, 38. numerus militum 2, 5, 37. scrupulus 4. proli. exigua manus 2, 1, 4. 2, 7, 2. exiguum praesidium 1, 4, 9. 1, 10, 3. triticum 3, 15, 5.

Exilis equus 1, 10, 1. 4, 7, 6.

Eximia forma 2, 11, 5. pulchritudo 2, 11, 6.

Exire in adiutorium 2, 5, 11. in activa 4, 1, 6. in lignationem 1, 5, 3. iussu 3, 16, 4. spectandi causa 2, 11, 1.

Exitus pugnae 2, 7, 13. pugnam manet 1, 10, 2. exitum Hetrascis dare 2, 6, 7. exitus ceteros custodire 1, 5, 2. duos habere 1, 5, 10.

Existimationem diluere 1, 1, 10.

Exornare provinciam tabulis stantisque 4, 3, 15.

Exortus lucis 2, 12, 1.

Expavescere multitudinem Graecorum 2, 3, 13. obsidionem 3, 5, 2.

Expedi Pompejo 2, 5, 31.

Expedita victoria 2, 2, 3. expediti 2, 5, 8. reliqui 1, 5, 19. velites 2, 3, 16. expeditis amplecti commentariis proli. 1.

Expediatio aspera & insidiosa 4, 1, 43. expeditioni necessaria vasa 4, 1, 1.

Expelli ex Europa 2, 6, 8.

Experimento discere 1, 10, 1. 4, 7, 6. experimenta probare proli. 1.

Explera inventio 3. praef.

Explicare ordinem captivorum ab utroque latere 1, 4, 2. explicatus per latera miles 1, 6, 1. explicita regis Pyrrhi phalanx 2, 2, 1. explicitum est 2, 3, 14.

I N D E X II.

Explorare ab hoste proximum teneri collem 1, 5, 24. confilia hostium 1, 2, 1. explorant successura alia praesidia his 3, 2, 4. explorandi genus 1, 2, 6. sagaciores viae 1, 2, 2. explorata fides 3, 3, 4. natura locorum 2, 5, 31. soilentia 3, 6, 6. exploratum habere 3, 5, 1.
Explorator hostium 3, 16, 4. 4, 7, 7. exploratores 2, 1, 10. ducere secum 1, 1, 3. praemissi 1, 2, 7.
Exponere aliquem ad hoc ipsum 2, 5, 44. partes firmissimas copiarum 3, 9, 4. exposuit, quam id necessarium esset 3, 1, 1. exposita ratio 1, 12, 9. super merce 3, 2, 10. expositi in terram milites 2, 5, 44.
Exposcere pugnam inconstante 1, 10, 1.
Expostulare a terra voce & gestu 4, 1, 33.
Exprimere imitationem colentium 4, 7, 13.
Exprobare timiditatem & ignaviam 4, 1, 1.
Expugnare Antium oppidum 3, 1, 1. castra 2, 1, 6. Delminium 3, 6, 2. Lacedaemonios 1, 11, 6.
Expugnatio matura 3, 15, 4.
Exsecratus captivitatem in Consule 4, 5, 16.
Exsequi genus ordinationis 2, 3, 7.
Exserere humeros 2, 1, 3.
Exsilium simulatum 1, 2, 3.
Exsolvi promisso 4, 7, 35. exsolutus meru 4, 7, 24.
Exspectare auxilia 2, 12, 3. equitatum hostium 2, 3, 22. legatorum reditus 1, 4, 6. legiones 1, 8, 5. nihil tale 2, 5, 19 & 31. signum 4, 7, 22. expectari 3, 2, 4. expectatur sollicite signum ducis 3, 12, 1. expectatis (auxiliis) instrui 2, 12, 3.
Expectatio equestris certaminis 2, 2, 12. expectatione barbaros intentos tenet 1, 4, 9.
Exstitit hac in re verborum effectus proli. 1.
Exstruere cornu militibus vali-

diffimis 2, 3, 1. exstructum materia vallum 1, 5, 8.
Extemplo 4, 7, 43.
Extendere classem 2, 1, 18.
Extenuare hostilem frequentiam 1, 5, 23.
Exterrere hostem specie magni exercitus 2, 4, 8. exterriti per prodigium milites 1, 12, 12. Thebani 1, 4, 3.
Extis subponere manum 1, 11, 14.
Exterritae clamore telisque quadrigae 2, 3, 17.
Extra circumvenire 3, 17, 4. delictum esse 1, 9, 3. moenia vagari 3, 2, 7. murum educi 4, 4, 1. muros erat lucus 3, 2, 5. vallum tendere 4, 1, 18, 19 & 20.
Exterior ipse circumfusus corona obligavit Caesarem 3, 17, 4.
Externum bellum 1, 10, 4.
Extrema fames 3, 15, 1 & 3.
Extrinscus 1, 2, 6. 1, 12, 4.
Extrahere aliquantum temporis 1, 1, 10. dies aliquot 1, 5, 19. exercitum 1, 5, 15. 4, 5, 10. plerisque ab Italia invitos 2, 3, 16.
Exuere adversarios castris 2, 4, 15. 2, 5, 2. hostes praeda 1, 6, 3.

F.

Fabius alter Cos. occurrens 2, 6, 7. collega vulneratus 2, 7, 11. Caelo 1, 2, 2. & collega Decius 1, 8, 3. Dictator 2, 5, 22. Maximus 1, 3, 3. 1, 5, 28. 1, 11, 21. 2, 1, 8. 3, 4, 1. quinto Cos. 1, 8, 3. M. Fabius & Cn. Manlius Coss. 1, 11, 1. Q. Fabius Maximus 1, 2, 2, 1, 11, 4. 4, 1, 42. 4, 6, 1. Cos. 2, 5, 2. Cunctatoris filius 3, 9, 2. Bullus Cos. 4, 1, 35. Magister equitum 4, 1, 39. Maximus 2, 4, 2. Fabio par non erat Hannibal 1, 8, 2. renuntiare certa 1, 5, 28.
Fabricius 4, 3, 2. dux Romanorum 4, 4, 2.
Facere aliquid exercitationis gratia 3, 2, 1. iussu alicujus 2, 7, 1 & 2. perire 3, 13, 6. postera die 1, 1, 12. prudenter 1, 2, 2.
M m 5   10.

I N D E X II.

sollerte ex disciplina 2, 12, 2.
 castra 1, 5, 24. ampliora solito 3, 17, 6. consilia alicujus nota civibus 1, 2, 3. contra pactum 2, 5, 41. contumaces 1, 1, 1. Cyzicenos certiores adventus 3, 13, 6. eruptionem 3, 17, 4. exemplum reliquis idem audendi 1, 7, 2. fidem 2, 5, 27. adfirmationi 2, 5, 18. destinationi 2, 5, 38. eo stativorum 2, 13, 7. hosti alti maris 2, 5, 43. fiduciam reliquis parrium 2, 7, 13. hostiam 1, 5, 9 & 10. 4, 1, 43. idem adversus Fidenates 2, 8, 10. Pompejum 2, 3, 11. Romanos 2, 4, 14. sub Atilio 1, 5, 15. imperata 2, 5, 31. obsidibus repetendis 4, 4, 1. ignes multos 1, 5, 24. inpetum in stationem hostium 1, 2, 5. iter per Macedoniam 4, 2, 1. in urbes 3, 9, 4. mentionem pacis 1, 5, 18. militem in legione 4, 1, 12. nubes sagittarum multitudine 4, 5, 13. oppidum inexpugnabile 3, 6, 4. planiciem equiti inviam 2, 2, 9. pontem tumultuarium 4, 7, 28. species strategematon 3. praef. testamentum 4, 1, 23. testudinem 2, 3, 15. victoriam expeditam 2, 2, 3. fecit gracillis, quod imperatum erat 1, 10, 1. fecisse me illud scient prol. 1. fieri certior de rebus 3, 13, 8. hoc vident 2, 5, 10. ignes jussit 1, 1, 7. 1, 5, 3. 3, 11, 5. maxime ea cupiebat 1, 1, 6. militum virtutem 2, 3, 24. sine intermissione 2, 5, 16. fit fiducia Popillio 3, 17, 9. seditio 4, 5, 1. sunt audentiores 4, 1, 19. ei aditus in fines 1, 4, 4. conspicui 2, 3, 14. haec a duce provide prol. 1. fieret regi suspectus 1, 8, 7. faciendum est eminentibus 1, 1, 4. facienda pontis copia 1, 5, 4. factus certior 2, 5, 14. 3, 17, 6. erat tribunus militum 2, 4, 4. inpetus 1, 4, 8. 4, 7, 39. pons 1, 5, 11. facta eruptio 1, 5, 14. 2, 6, 5. 2, 12, 1. 3, 10, 1. 3, 17, 1, 2, 3, 5, 8 & 9. 4, 5, 9. seditio 4, 1, 43. 4, 5, 2. factum

est ita, ut &c. 1, 9, 5. id est saepius 3, 3, 6. pro occasione amplexi 1, 6, 1. facti ab exploratoribus certiores 2, 1, 10. milites primo jurjurando 4, 1, 4. per tota castra ignes 1, 5, 22. 3, 11, 5. securiores 3, 9, 9. factae in itinere insidiae 1, 6, 1. facta arma ad similitudinem hostilium 3, 2, 4.
 Facinus perpetrare 2, 5, 30. facinore egere 4, 4, 2.
 Factum increpare 3, 12, 2. mobile referre 1, 7, 7. facti roborem perpeti 4, 6, 2. facto adfigi vehementer 4, 7, 29. facta solertia prol. 1. factorum, & dictorum exempla prol. 1.
 Factio Casti & Genuci 2, 5, 34.
 Facies castrorum 1, 1, 9. equitatus 2, 4, 6. truncata 3, 3, 4. Facie deceptus 4, 7, 44.
 Facilis eventus 3, 1, 2. requies 4, 1, 7. facile erit sub specie suggerere prol. 1. & necessarium id est 3, 1, 1. facilius prospectus, & nixus per saxa foret 3, 9, 3.
 Facile avertere 3, 10, 1. depellere praesidium 1, 10, 3. cingere 1, 5, 19. praestiterunt hoc, ne &c. 1, 1, 10. facilius accedere 2, 6, 10. debellare inquietum 2, 9, 1.
 Facultas configendi, & abeundi 2, 1, 5. congressus 2, 2, 13. excogitandi similia prol. 1. facultatem habere 1, 5, 9. 4, 2, 2.
 Falcatae quadrigae 2, 3, 17 & 18.
 Falisci 2, 4, 18. hostes 2, 8, 3 & 8. Faliscorum exercitus 2, 5, 9. liberi 4, 4, 1. Faliscos obfidere 4, 4, 1.
 Fallere hostes habitu 4, 7, 12. negotiatorum specie 3, 2, 10. Scythas discessu 1, 5, 25. stationes Gallorum 3, 13, 1.
 Fallaciae constantia 3, 14, 1. fallacia instruere aliquem 3, 3, 6.
 Falsus rumor 1, 1, 10. falsus vera miscere 2, 7, 13.
 Fama justitiae 2, 11, 7. rei gestae 2, 10, 2. famam diffundere 3, 4, 20. 2, 7, 4. spargere 2, 5, 19.
 Fames extrema 3, 15, 1 & 3. Romanorum 3, 15, 4. ad rancorem redi-

I N D E X II.

sedigi 3, 4, 1. fame adficere
 columbas 3, 13, 8. compelli
 ad deditiōem 3, 15, 6. mori
 4, 5, 23. perire 4, 5, 20. supera-
 re 4, 7, 1. urgueri 2, 6, 5.
 cum Familia perire 4, 5, 14.
 Familias (matris) hospitio uti 4,
 1. 10.
 Familiaris rei angustiae 4, 6, 4.
 Farinam collo portare 4, 1, 6.
 doliis secunda aqua demittere
 3, 14, 2.
 Fas est aliquem sepelire 4, 1, 38.
 Fasces laureati 4, 5, 1. quinque
 cum securibus 2, 5, 34.
 Fasciculi sarmentorum 1, 5, 28.
 in fasciculos aptata militum
 cibaria 4, 1, 7.
 Fatigare animos 1, 11, 19. ho-
 stem 2, 3, 16. mora 2, 1, 8.
 fatigando eos compulit 1, 11,
 20. latigatus 3, 17, 2. actu 2,
 1, 2. cogitationibus 2, 5, 30.
 inedia, siti, mora 2, 1, 1. fa-
 tigati hostes 1, 6, 3.
 Fatigationi incommodum obji-
 cere 2, 2, 8.
 Fauces angustissimae 1, 5, 7. sal-
 tus obsellae 1, 5, 19. tenentur
 1, 5, 16. faucibus adequitare
 1, 5, 16.
 Fax delapsa de coelo 1, 12, 6.
 faces adreptae 2, 4, 19. & an-
 gues 2, 4, 18.
 Feliciores Magistratus 4, 5, 6.
 Feminae Atheniensium operatae
 Cereris sacro 4, 7, 44. hostium
 effuse vagantes 3, 2, 7.
 Ferax elephantis Numidia 4, 7, 18.
 Ferire hostem 4, 1, 4.
 Feroces in aciem procedunt 2, 1,
 15. ferocissimus elephātus 1,
 7, 2.
 Ferocia contusa 1, 1, 8.
 Ferre arma 2, 5, 19. auxilium 2,
 11, 4. molas & funes 4, 1, 6.
 opem adversus ignes 3, 2, 5.
 suis 2, 7, 6. urbi 4, 7, 43. prae-
 mium 4, 1, 44. venationem 3,
 3, 6. fert mea opinio 2. prol.
 ferebat decursus in aciem 2, 2,
 12. ferebant aditus ad portum
 1, 5, 5. ferens aqua 3, 14, 2.
 fereatē in oppidum ductum
 aquarum rumpere 3, 7, 6. fer-
 si lingua legionum in hostes 2,

8, 8. fertur dixisse 4, 1, 9. 4,
 5, 13. 4, 7, 4. pecunia in triumpho
 4, 5, 1.
 Ferrum deponere 4, 7, 17.
 Ferreae fibulae 4, 7, 17. manus
 2, 3, 24.
 Fervidissimum tempus anni 2, 1, 2.
 Fessus stando & pluvia 2, 1, 15.
 fessi hostes vigilia 2, 12, 1. Ro-
 mani 2, 3, 16.
 Festinare ad cibum capiendam 2,
 1, 5. ad deditiōem 2, 9, 5. ad
 opem urbi ferendam 4, 7, 43.
 ad praedam 2, 5, 19. festinat,
 se adjungere Livio 1, 1, 9.
 Festinanter 1, 1, 10.
 Festus dies 3, 2, 7 & 8. 3, 3, 2.
 Festi dies 4, 7, 13.
 Fibulae ferreae 4, 7, 17.
 Fidenae 2, 5, 1.
 Fidenates 2, 4, 19. 2, 8, 10.
 Fidere pervicaciae fugitivorum 2,
 3, 17. virtuti suorum 2, 3, 19.
 fidens parum viribus 1, 1, 9.
 Fides adquisita 2, 5, 20. Aegyptio-
 rum suspecta 1, 1, 3. explo-
 rata 3, 3, 4. injuriarum 3, 3, 4.
 parata 2, 5, 30. popularium 3,
 16, 1. remanentium 1, 5, 17. su-
 specta civibus 1, 8, 2. fidem ad-
 stringere 2, 11, 7. alicujus ex-
 cutere 1, 2, 6. facere 2, 5, 18,
 27 & 38 & 48. 2, 13, 7. habe-
 re profectioni 1, 4, 11. Itali-
 corum timere 2, 3, 16. serva-
 re 4, 5, 20 & 21. fide ea me-
 rere, ut &c. 4, 4, 2. sua, &
 ipsorum metu exsoluti 4, 7, 24.
 Fidelis & fortis eques 4, 7, 36.
 fideliozem melioremque habe-
 re 4, 7, 37. fidelissimus dispen-
 sator 3, 16, 3. fidelissimi equi-
 tum 2, 8, 14. fidelissimos sibi
 subornare 3, 16, 2.
 Fiducia sit Popillio Laenati 3, 17.
 9. magna copiarum 4, 7, 7.
 murorum 1, 1, 1. navium 1,
 11, 21. nimia 2, 12, 2. socie-
 tatis 2, 7, 4. victoriae 2, 10, 2.
 urbis 3, 6, 3. fiduciae species
 2, 2, 5. fiduciam adferre 1, 11,
 2. 2, 7, 1. ex multitudine in-
 crescere 2, 5, 37. detrahē re-
 gi 2, 5, 33. facere reliquis 2, 7,
 13. ostentare 3, 18, 1. fiducia
 concitati sunt 2, 4, 1.

Fi-

I N D E X II.

- Fixi** pali ante portam 1, 5, 22.
Filius hortans 4, 6, 1. **Manlius** 4, 1, 41. filium contubernalem habere 4, 1, 11.
Filia inops 4, 3, 15. filiae Aristidis 4, 3, 5. tres insignes specie 4, 1, 10. filiarum dos 4, 3, 4. filias ob inopiam publice dotare 4, 3, 4. tres inops vix alit 4, 7, 37.
Fingere aquatam fortunam 2, 7, 13. finxit litteras supervenisse 3, 11, 1.
Finire proelium 2, 7, 6. vitam laqueo 4, 7, 5.
Fines domesticæ 1, 3, 8. nostri 2, 6, 9. Ubiorum 2, 11, 7. finium tutela 1, 3, 4 & 6. fines hostium vacuos infestare 1, 8, 4. Numidarum ingredi 4, 7, 18. finibus suis relictis 1, 8, 4.
Finitima gens 2, 11, 6. inter finitimos orta seditio 1, 8, 6.
Firma praesidia 3, 6, 1. firmior est Graecus miles 2, 3, 13. firmissima manus militum 2, 5, 42. firmissimae legiones 2, 3, 22. partes copiarum 3, 9, 4. firmissimos quosque delegit 1, 4, 7. id est, legionarios in cornibus collocare 2, 3, 4.
Firme palos defigere 2, 3, 17.
Firmatus cibo miles 2, 2, 8.
Firmus 4, 1, 24.
Flaccus L. Cos. 4, 1, 4.
Flagitare aquam 2, 7, 12. idem 4, 7, 24. signum pugnae 1, 10, 2. flagitatam pugnam exitus manet 1, 10, 2.
Flagrare cupiditate pugnandi 2, 5, 22.
Flaminius 2, 5, 24.
Flamma adolescit motu 1, 3, 28, per flamman educere milites 1, 5, 27.
Flatu plena vela 2, 13, 11.
Flavius Fimbria 3, 17, 5.
Flectere ad montes exiguo circuitu 2, 5, 38. equum in orbem 4, 5, 4. iter 1, 4, 3.
Flexus varius 2, 5, 47.
Flumen aversum 3, 7, 1 & 4. Enipeus 2, 3, 22. Euphrates 3, 7, 4. Eurymedon 4, 7, 45. Hydaspes 1, 4, 9. Indus 1, 4, 9. interveniens 1, 6, 2. transnatum 1, 7, 2. **Volturnus** 3, 14, 2. **fluminis** alveus 1, 5, 4. ripa 1, 5, 1 & 3. transitus 13, 7, 2. 2, 5, 23. usus 3, 7, 2. fluminis adplicare 2, 2, 10. flumen liberare 1, 5, 3. 4, 7, 28. libere transgressus est 1, 5, 1. trajicere habet 1, 5, 1. trajiciendi occasio 1, 5, 3. transire 1, 4, 8. 1, 10, 3. transmittere 2, 5, 20. et flumine aquantur 3, 7, 1. in flumine facere pontem 4, 7, 28. fluminum natura 2, 2, 7. vada pedibus trajicere 4, 1, 1.
Fluvium immittere in castra 3, 7, 3. superare 1, 5, 2.
Foedatus habitus 4, 1, 28.
Foedus simulatum 3, 4, 6.
Folia arborum 4, 5, 18.
T. Fonteius Crassus 1, 5, 12. 4, 5, 8.
Fontes coniculis avertere 3, 7, 2. fontibus abundans civitas 3, 7, 2.
Fore custodias remissiores cognovit 3, 3, 2. victoriam hostium respondent 4, 5, 14. foret capital tibi 4, 6, 3. prospectus facilius 3, 9, 3. quid rei 1, 2, 1. remissus 1, 1, 10. forent superati 2, 2, 13.
Fores domuum praefixae 4, 5, 23.
Forma eximia 2, 11, 5. formae insignis cervæ candida 1, 11, 11.
Formati equites 2, 5, 33.
Formidinis atque fugae causa 4, 1, 4.
Fortis in horto ambulare 1, 1, 4.
Fortis eques 4, 7, 36. fortibus libertatem dare 4, 7, 24. fortis eos reddam 4, 1, 3. fortissimus miles 3, 16, 1. quisque pedum 2, 3, 3. fortissimi hostium 2, 3, 3. Macedonum 3, 3, 7. milites 1, 1, 9. 2, 5, 21. suorum 2, 3, 2. viri, muliebri veste testi 4, 7, 33. fortissimis fundaturacies 2, 3, 4.
Fortiter adoriri hostem 2, 7, 9. dimicare 2, 6, 9. pati mortem 4, 5, 21. fortius dimicare 2, 6, 6. pugnare 2, 6, 3. resistere 2, 6, 10.
Fortitudinis praecipuae testimonium 1, 11, 3. 4, 5, 11.
Fortuna patrum aequata 2, 7, 13.
Punici belli 2, 2, 11.

I N D E X II.

Forum Gallorum 2, 5, 39.
Fossa deducta 1, 5, 4. in fronte percussa 3, 17, 5. ingentis magnitudinis 2, 5, 4. transversa 1, 5, 8. fossae injecti pontes 1, 5, 10. fossam ducere 1, 5, 10. facere 4, 1, 43. quindecim pedum tectit 1, 5, 9 & 10. & aggerem instituere 3, 7, 4. super fossam injecti pontes 3, 9, 9. fossa circumdatus 1, 5, 10. intercludere accessum 3, 9, 9. fossae latitudinis ampla 2, 3, 17. similes 1, 5, 11. triplices 1, 5, 11. fossas complere lignis 3, 17, 7. implere 3, 17, 6. fossis intercidere vias 1, 5, 5. superjicere frondes 1, 5, 11. fovere militem ignibus, oleoque & cibo 2, 5, 23.
Frangere delicatioris usus vasa 4, 1, 1. pervicaciam obstinatorum 2, 9, 3. fracta porta 3, 3, 6.
Fragor pontis abrupti auditus 4, 13, 5.
Frater occisus erat 2, 9, 2.
Fraus Graecorum 4, 7, 12. fraude concupiscere victoriam 2, 4, 1.
Fremirus equorum 2, 5, 31. cum fremitu mulos agere 1, 8, 9.
Frena detracta 2, 8, 9.
Frequens oppidi pars 3, 9, 2. iter 4, 1, 1. frequentes procurunt 3, 10, 6. excursionses 2, 5, 30. frequentior mugitus 1, 5, 26. frequentia proelia 2, 3, 9. frequentiores ignes 1, 1, 7.
Frequenter idem facere 2, 4, 14. superatus virtute 2, 5, 30. transire ad Romanos 3, 16, 2. frequentius vexari 1, 3, 9.
Frequentia hostilis 1, 5, 23.
Fretum Siculum 1, 7, 1. freti angustiae 1, 4, 13. fretum custodire 1, 4, 11.
Frigus maximum 2, 5, 23. frigore exanimatus 4, 6, 3. frigora & imbres pati 4, 1, 1.
Frigidior soligo dies 1, 4, 7.
Frondes fossis superjicere 1, 5, 11.
Frons aciei 2, 2, 12. prima 2, 3, 16. 2, 4, 17. stipata 2, 3, 2. vacua 2, 3, 8. in fronte percussa fossa 3, 17, 5. profilire 4, 1, 8.
Fructus intacti 4, 3, 13. pro fru-

ctibus locorum pretium solvi 2, 11, 7.
Fru mentum oppidanorum exhaustum 3, 4, 3. frumenti vestigia 3, 15, 5. frumentum compellere in forum 3, 15, 6. in sationes conferre 3, 4, 1. reliquum habere 3, 4, 1. reportare 3, 2, 9. frumento defici 3, 15, 4. frumenta deponere apud aliquem 3, 4, 6. residua habere 3, 4, 6.
Fru mentatum egressa jumenta intercipere 3, 2, 9.
Fru mentarii sacci 3, 2, 8.
Frustra conari 2, 4, 2. obsidere oppidum 3, 6, 4.
Frustrari aliquem 2, 5, 34. Lacedaemonios ignibus factis 3, 11, 5. frustratum robur exercitus 2, 3, 3.
Fuga capessitur ubique; nusquam pugna 2, 4, 7. simulata 2, 5, 1, 8, 24 & 37. 3, 10, 4 & 5. fugae simulatio 3, 9, 4. arque formidinis causa 4, 1, 4. spatium concessum 2, 6, 2. viam dare 2, 6, 5. fugam maturare 2, 6, 8. mentiri 3, 10, 7. moliri 1, 1, 7. 2, 4, 2. simulare 2, 5, 6 & 12. 3, 10, 6. sibi tutam arbitratus 2, 13, 3. in fugam dilapsus 3, 8, 3. verti 2, 4, 6. 4, 7, 28. fuga elapsus 2, 9, 7. illorum inquinari 1, 9, 3. sibi consilere 2, 3, 3. de fuga cogitare 2, 2, 14. 3, 17, 7.
Fugare ex insidiis dissipatos 2, 5, 19. hostem 2, 1, 4. Romanos 3, 17, 8. fugantur sui 2, 1, 13. fugati caesique 2, 5, 10. fusi que 2, 3, 1. hostes in altero cornu 2, 7, 10. rursus iter milites 4, 1, 24. fugatae fusaeque copiae 2, 4, 1.
Fugate Caesarem 2, 3, 16. ex acie 2, 8, 14. ex Gallia in Britanniam 2, 13, 11. insequenter 2, 5, 44. Per Pomptinum agrum 2, 6, 1. fugiunt ipsi quoque reges 2, 1, 14. fugiens 1, 2, 1. Mithridates 2, 1, 12. pecuniam sparsit 2, 13, 2. fugientis speciem praestare 3, 10, 2. fugientem insequi 2, 5, 24. fugientibus usque ad perniciem in-

I N D E X II.

stant 2, 6, 10. fugientes adgre-
di 2, 6, 3. avide insequi 3, 10,
1. pro desertoribus cadere 4,
1, 29.
Fugitivi Italicae gentis mixti 2, 3,
17. fugitivorum bellum 2, 4, 7.
2, 5, 34. fugitivis loco cedere
4, 1, 26.
Fulgor galearum 2, 3, 14.
Fulmen decidit in castra 1, 12, 10.
excussum ante navem 1, 12, 12.
Fulvius Cn. 2, 5, 9. Q. 4, 1, 44
Flaccus Censor 4, 1, 32. Pro-
cos 4, 7, 29. Imperator 2, 5, 8.
Nobilior 1, 6, 1. 1, 11, 2. Ro-
manus dux 2, 5, 21. Fulvio &
Postumio scribere 1, 8, 3. Ful-
vium movere lenatu 4, 1, 32.
Fumus obortus 3, 10, 5. fumo
interdiu significare 2, 5, 16.
Fundatur fortissimis acies 2, 3, 4.
Fundere agmen 2, 5, 39. dissipa-
tos ex insidiis 2, 5, 19. exer-
citus victorem 2, 2, 11. ho-
stem 2, 1, 8. 2, 4, 7. Lacedae-
monios 2, 5, 42. & exuere prae-
da hostes 1, 6, 3. multitudi-
nem ingentem 4, 7, 43. fudit
circumventos a lateribus 2, 3,
12. partes lunata acie adgres-
sus 2, 3, 4. fusus Hasdrubal 4,
7, 15. fusi acie 2, 13, 1. ad
Cannas 4, 5, 7. Carthaginien-
ses 2, 5, 11. fugatique Afri 2,
3, 1. fusae fugataeque copiae 2,
4, 4.
Fusiores ripae 1, 1, 6.
Funditores interponere centuriis
4, 7, 27.
Funes & molas ferre 4, 1, 6. ef-
ficere 1, 7, 3.
Fungi muneribus 4, 1, 31.
Funeribus ornari 1, 12, 5.
Furari ligna 4, 7, 8.
In Furto comprehensus 4, 1, 16.
furta bellorum 2, 5, 31.
Furtim 1, 5, 9.
Furcis inponere gasa militum 4,
1, 7.
Furere perniciofa seditione 1, 9,
2, 2, 5, 18.
Furialis habitus 2, 4, 18.
Furius L. 1, 1, 11. 1, 5, 13. Agrip-
pa Cos. 2, 8, 2. M. Furius Ca-
millus, Tribunus militum 2,
2, 5.

Fusti percutere declinum quen-
que 4, 1, 34.

G.

Gabil 3, 3, 3.

Gabini 3, 3, 3.

Gabinorum principes 1, 1, 4.
in Galea oblata aqua 1, 1, 7. ga-
learum fulgor 2, 3, 14. galeas
protegere 2, 3, 14.

Galeati & discincti centuriones
4, 1, 27.

Galericulis gladiisque armare fa-
gulos 4, 7, 29.

Galero & chlamyde ornatus 3,
2, 11.

Galli 2, 4, 5. 2, 5, 10 & 34. 2,
6, 1. 2, 13, 1. 3, 15, 1. 3, 17,
6. & Samnites 2, 1, 8. auxilia-
res 2, 3, 16. 3, 16, 2. Gallo-
rum duces Castus & Gannicus

2, 4, 7. exercitus 1, 8, 3. 3, 17,
7. fides 1, 2, 6. Forum 2, 5, 39.

mercenarii 3, 16, 3. multicae-
fi 3, 17, 7. quadrigae 2, 3, 12.

stationes fallere 3, 13, 1. in
Gallorum manus incidere 4, 5, 4.

Gallia 2, 1, 16. 2, 13, 11. 3, 7, 2
& 6. 4, 3, 14. Galliae 1, 1, 1.

Gallica via 2, 6, 1.

Gannicus & Castus duces Gallo-
rum 2, 4, 7. Gannici factio 2,
5, 34.

Gastron Lacedaemonius 2, 3, 13.

Gaudere aliqua re 1, 11, 19.

in Gaudium effusi 2, 5, 12. ga-
udio impulsus 3, 10, 3.

Gelo, Syracusanorum tyrannus 1,
11, 18.

Gens avida vini 2, 5, 12. finitima
2, 11, 6. Italica 2, 3, 17. Valeria

4, 1, 30. universa 2, 11, 5 & 6.

gentis caput civitas 3, 6, 3. gen-
tes ceterae 4, 1, 14.

Gentilis velocitas 2, 5, 31.

ad Genua alicujus provolvi 4, 1, 3.

Genus explorandi aliud 1, 1, 6.

materiae aliud 1, 5, 2. omne
animalium 4, 5, 18. pecudum

4, 7, 20. ordinationis 2, 3, 7.

telorum 2, 3, 20. generis omnis
sequelae 2, 4, 8. genere equi-
tum praevalere 2, 5, 33. Stra-
tegematon uti 1, 11, 13. gene-
ra circumsperta proli 1.

I N D E X II.

Gerere bellum 1, 4, 11. **adversus**
Arcadas 1, 11, 9. **Aristonicum**
 4, 5, 16. **Erythraeos** 2, 5, 15.
Hasdrubalem 2, 3, 4. 2, 5, 4. **Il-**
lyrios 2, 3, 2. **Italiae liberan-**
dae causa 4, 7, 25. **Jugur-**
tham 1, 8, 8. **rem adversus The-**
banos 2, 4, 11. **gerendi familia**
facultas prol. 1. **gerenda sunt**
ante proelium prol. 1. **gestum**
est proelium 2, 6, 1. **gestae rei**
fama 2, 10, 2. **res prospere** 2,
 9, 7. 4, 3, 4. **gestarum rerum**
scriptores prol. 1.
Gestu & voce expostulare a terra
 4, 1, 33. **signum dare** 2, 7, 14.
Germani 1, 1, 8. 1, 3, 10. 2, 5,
 34. **Germanorum adventus** 2,
 5, 20. **dux Arminius** 2, 9, 4.
rex Ariovistus 1, 11, 3. 2, 1,
 16. 4, 5, 11. **Germanos inclu-**
fos emitti iussit 2, 6, 3.
Germania 4, 7, 8.
Germanici cognomen merere 2,
 11, 7.
Gisgonis filius, Hasdrubal 1,
 3, 5.
Gladius cruentus 2, 4, 1. **excidit**
vaginā 4, 5, 17. **recuperatus** 4,
 5, 17. **strictus** 2, 5, 27. 2, 8, 12.
 4, 7, 39. **gladii scutaque a ter-**
go aptata 3, 9, 3. **gladios strin-**
gere 4, 5, 7. **tradere** 2, 5, 27.
gladiis armare singulos 2, 7, 29.
perere ora oculosque 4, 7, 32.
Gladiator staturae contemptae 4,
 7, 5. **gladiatores quatuor & se-**
ptuaginta 1, 5, 21.
Glancias 4, 5, 1.
Gloria proelii praesentis 2, 4, 1.
virtutis 1, 11, 3. 4, 5, 11.
Graechus (Ti.) 4, 7, 24.
Gracilis & robustus (equus) 1,
 10, 2. 4, 7, 6.
Graecia 1, 4, 6.
Graecus miles 2, 3, 13. **Graeca**
urbs 3, 5, 3. **Graeci** 2, 3, 6.
Graecorum fraus 4, 7, 28. **mos**
 3, 2, 6. **quatuordecim millia**
 4, 2, 7.
Grande pondus auri 4, 3, 2. **gran-**
des eligere 4, 1, 3.
Gratia civitatis defendendae 3,
 10, 5. **exercitationis** 3, 2, 1. **lo-**
corum 1, 1, 5. **ostentandae fi-**
duciae 3, 18, 1. **recidendi in-**

pedimenta 4, 1, 7. **signi reci-**
piendi pugnare 2, 8, 1. **gratias**
agere alicui 2, 11, 4. 3, 16, 3.
 4, 5, 6. 4, 7, 6.
Gratissimus regi 1, 8, 7.
Gratificari Hannibali 3, 16, 1.
circa Gratulationem morari 4, 7,
 43.
Gravis oratio 4, 5, 1. **repletusque**
repertis 2, 5, 14. **grave vulnus**
 2, 7, 13. **graves carne** 2, 5, 13.
naves 2, 3, 24. **gravissima ad-**
fectus 1, 7, 7.
Gravari belli incommodo 3, 11, 2.
Grex camelorum 2, 4, 12. **equi-**
tum 2, 5, 30. **greges asinorum**
ac boum 2, 4, 20. **plurimi ar-**
mentorum 2, 5, 13.
Gregalis fecit hoc perire 3, 13,
 6. **miles** 3, 9, 3. **quidam occi-**
sus 2, 4, 9. **gregalem equo in-**
ponere 4, 6, 2. **gregales pedi-**
tes 4, 1, 31. **gregalium portio**
 4, 3, 12.
Gubernaculis cursum dirigere 3,
 13, 6.
Gubernatoribus tabellas dedit si-
natas 1, 1, 2.
Gymnici ludi 2, 11, 1.

H.

Habena effusae 2, 5, 31.
Habere adversa castra 2, 5, 29.
alam instructam armis 4, 1, 28.
aliquos suspectos 2, 11, 2. 3,
 16, 5. 4, 7, 22 & 23. **amplum nu-**
merum equitatus 2, 3, 17. **castra**
cominus 2, 1, 6. **in agro** 3, 18,
 1. **in conspectu** 2, 5, 23. **locis**
campestribus 2, 12, 4. **prope**
ab Orchomeno 1, 13, 5. **ciba-**
ria in decem annos 3, 5, 2. **clas-**
sem ducentarum navium 2, 5,
 46. **claves portarum penes se** 4,
 7, 22. **concilium** 2, 9, 5. **copiam**
navium 1, 7, 2. **pontis facien-**
di 1, 5, 4. **copias** 4, 7, 20. **de-**
nos ordines in latitudinem 2,
 3, 22. **duos exitus** 1, 5, 10. **e-**
lephantos in prima acie 2, 5, 4.
equitem fidelem 4, 7, 36. **equi-**
tes in auxilio 2, 7, 8. **equos**
paratos 2, 5, 30. **exercitum** 1,
 3, 1 & 2. 2, 3, 16. **quietum** 2, 5,
 26. **transducendum** 1, 4, 7. **ex-**
cici.

I N D E X II.

- exercitus** 3, 18, 1. **exiguum numerum militum** 2, 5, 3. **exploratum** 3, 5, 1. **facultatem eligendi exercitus** 4, 2, 2. **recipiendi se** 1, 5, 9. **fibulas ferreas in sagulis** 4, 7, 17. **fidem profectio** 1, 4, 11. **fiduciam copiarum suarum** 4, 7, 7. **in equestribus copiis** 2, 5, 33. **filium contubernalem** 4, 1, 11. **in contubernio** 4, 1, 12. **frumentum reliquum** 3, 4, 1. **frumenta residua** 3, 4, 6. **in animo depugnare** 2, 4, 6. **in auxilio Mandronem** 3, 3, 7. **instanti arbitrium** 2, 3, 9. **legiones in Cappadocia** 1, 1, 6. **litteras infutas** 3, 13, 6. **maiores exercitum** 2, 5, 19. **militem paratorem ad pugnandum** 1, 11, 11. **milites ad pugnam constantiores** 1, 11, 7. **interritos** 2, 12, 2. **occultos** 2, 5, 1. **optimos** 4, 5, 2. **naves captivas** 1, 4, 12. **neceſſe decertare** 1, 11, 2. **noctem obportunam** 2, 1, 13. **non amplius &c.** 2, 1, 14. 4, 1, 6. **nihil praesidii** 2, 7, 14. **partem corporis aegram** 4, 7, 37. **parum praesidii** 2, 11, 1. **plures naves** 2, 5, 44. **plus praesidii in scuto** 4, 1, 5. **Pythiam meliorem** 4, 7, 37. **redeundum** 3, 11, 1. **Rhodos in auxilio** 3, 9, 10. **sagam ex Syria** 1, 11, 12. **secum Hannibalem** 1, 8, 7. **spatium transeundi** 1, 4, 2. **suspectam fidem** 1, 1, 5. **trajicere flumen** 1, 5, 1. **transeundum** 1, 4, 3. **triremem** 4, 7, 19. **tutum regressum in profunda** 1, 3, 10. **vicina castra castris** 2, 5, 31. **unam spem salutis** 1, 5, 3. **habet acies copias robustissimas** 2, 3, 3. **neceſſe erumpere** 2, 13, 9. **quisque quantum pecuniae** 1, 11, 2. **habentibus imperare** 4, 3, 2. **haberi non sine sacra custodia** 2, 5, 30. **habentur omnia** *εργαγματικὰ* **prol.** 1. **habita classis occulte** 3, 10, 8. **virgo custodia summa** 2, 11, 5.
- Habile onus** 4, 1, 7. **habilioribus suis eos detentos tradit** 4, 7, 42. **Habitus armorum** 3, 8, 3. **ca-**
- ptivorum** 3, 8, 2. 4, 7, 44. **facti** **datus** 4, 1, 28. **furialis** 2, 4, 11. **hostilis** 4, 7, 23. **Illyriorum** 2, 5, 10. **languentium** 2, 11, 2. **Macedonicus** 3, 2, 11. **milium** 2, 1, 6. **Persicus** 3, 8, 3. **Romanorum** 3, 2, 3. **sacerdotum** 2, 4, 18. **servorum** 1, 2, 1. **scialis** 4, 7, 12. **Tusci** 1, 2, 2. **venatorum** 3, 3, 6. **habitus superstantium agnoscere** 4, 7, 45. **Habitare angustē** 4, 1, 10. **Haerere in litoribus sicis** 2, 13, 11.
- Halys** 1, 5, 4.
- Hamilcar** 2, 4, 17. **dux Poenorum** 3, 16, 2. **Rhodius** 1, 2, 3.
- Hannibal** 1, 1, 9. 1, 3, 3 & 8. 1, 4, 7. 2, 2, 6. 2, 3, 7, 9 & 16. 2, 5, 13, 21, 22 & 27. 2, 6, 4. 2, 7, 7. 3, 2, 3. 3, 3, 6. 3, 6, 1. 3, 10, 3. 3, 14, 2. 3, 15, 3. 4, 1, 19. 4, 3, 7. 4, 7, 16, 25, 26 & 38. **adsidet moenibus** 1, 18, 1. **dimisit boves noctu** 1, 5, 2. **habet castra in agro** 3, 18, 2. **iussit elephantum sub aure vulnerari** 1, 7, 2. **non par Fabio** 1, 8, 2. **obsidens** 4, 5, 20. **se a transfugis ultus** 3, 16, 4. **Hannibalis castra** 2, 9, 2. **dolis frustra tentari** 4, 7, 38. **praesidium** 3, 9, 2. **frater Hasdrubal** 1, 2, 9. 1, 5, 19. **Hannibali gratificari** 3, 16, 1.
- Hanno** 2, 3, 1. **Carthaginienſium Imperator** 3, 16, 3. **clausus ab hostibus** 1, 5, 27.
- Haruspices respondent** 4, 5, 14.
- Hasdrubal Poenorum dux** 1, 1, 9. 1, 5, 12. 2, 1, 1. 2, 3, 8. 2, 3, 4. 2, 5, 4. 2, 9, 2. 3, 17, 1 & 3. 4, 3, 8. 4, 5, 8. 4, 7, 4 & 18. **frater Hannibalis** 1, 2, 9. 1, 5, 19. **fusus** 4, 7, 15. **Gisgonis filius** 1, 3, 5. **Hasdrubalis caput** 2, 9, 2.
- Hastae cretae** 2, 4, 20. **septem quaternorum pedum** 4, 7, 29. **hastis praefixa capita** 2, 9, 3.
- Hastati** 2, 3, 16. 2, 5, 4. **hastatos subducere ordinibus** 2, 4, 2.
- Haurire merum** 2, 5, 12.
- Helleſpontus** 1, 4, 7. 2, 5, 44.
- Hennae praesidium** 4, 7, 22.

I N D E X

Hennenses 4, 7, 22. **Hennensium Magistratus** *ibid.*
Heraclea 3, 10, 7.
Herbas alimentis praeripere 3, 15, 3.
Hermocrates Syracusanus 2, 9, 6. 4, 7, 42.
Hernici & AEqui hostes 2, 8, 2.
Hetrusci 1, 11, 1. 2, 5, 2. 2, 6, 7. 2, 7, 11. **Hetrusca lingua** 1, 2, 2. **Hetruscum bellum** 1, 2, 2 & 7. **Hetruscorum exercitus** 1, 8, 3.
Hiberi 2, 2, 10.
Hiems saevissima 2, 5, 23. **hiemem sub tentoriis exigere** 4, 1, 24. **hieme ducere exercitum** 4, 6, 3.
Hiberna Campaniae 1, 9, 1. **in hiberna suos reducere** 1, 3, 5. **in hibernis naves aedificare** 4, 1, 15.
Hibernare eodem loco 1, 9, 1.
Hilaritati & locordiae insidiari 3, 3, 2. **hilaritatem sequitur locordia** 3, 3, 2.
Himera civitas 3, 10, 3. **Himeraci** 3, 4, 4. **decepti eventu** 3, 10, 3.
Himilco, dux Poenorum 1, 1, 2. 3, 10, 5.
Hippias Atheniensis 2, 2, 9.
Hirtius Cos. 3, 13, 7. 3, 14, 3.
Hirtulejus 2, 1, 2. 2, 3, 5. **legatus Sextorii** 1, 5, 8. **periit** 2, 7, 5. **Hirtulejo tradere oppidum** 4, 5, 19.
Hispania 1, 2, 5. 1, 5, 1, 8 & 19. 2, 1, 1, 2 & 9. 2, 3, 5. 2, 5, 14 & 31. 2, 9, 2. 2, 11, 5, 3, 1, 2. 3, 14, 1. 3, 18, 1. 4, 1, 23. 4, 3, 4. 4, 5, 18. 4, 7, 42. **citerior.** 3, 7, 3. **Hispaniae civitates** 1, 1, 1. **Hispaniam vastare** 4, 7, 31. **Hispaniae amissionem** 2, 10, 2.
Hispani 2, 4, 17. **Arabricenses** 4, 5, 19. **constituuntur in dextro cornu** 2, 3, 1. **emissi** 2, 5, 31. **leves, aprissimi ad furta bellorum** 2, 5, 31.
Historiarum corpus proel. 1.
Homerici versus 2, 3, 21.
Homo ingentis staturae 1, 11, 10. **hominum corpora coloratiora** 1, 2, 9.
Honestam missione exaudire 4, 6, 4.
Honeste natus *ibid.*

Honor verborum 3, 16, 1. **honores deferuntur ei** 4, 5, 6. **honoribus renuntiare** 4, 5, 6.
Hora diei sexta 2, 1, 2. **tertia** 2, 5, 31. **quinta** 2, 13, 7. **septima** 2, 1, 1. **horis certis suspendere** 4, 7, 34.
Horatius Cocles 2, 13, 5.
Hordeum ex SCro datum est velut relegatis in Siciliam 4, 1, 25. **iussit dari reliquis** 4, 1, 37.
Horrea circumduxerunt captivos 3, 15, 4.
Horror camelorum 2, 4, 12.
Hortari aliquem, ut &c. 2, 7, 9. 4, 7, 15. **milites** 4, 5, 10. **hortans filius** 4, 6, 1.
Hospites jugulari 1, 9, 1.
Hospitium laxius accipere 4, 1, 10. **hospitio matris familias uti** 4, 1, 10.
Hostis avocatus 1, 5, 27. **cavendus & obprimendus est proel.** 1. **circumductus** 2, 2, 13. **consternatus** 1, 12, 3. **delusus imagine** 1, 5, 22. **exceptus** 2, 3, 10. **exhaustus** 2, 3, 15. **fatigatus** 3, 17, 2. **illustris & conspicuus** 2, 1, 12. **incompositus** 2, 1, 5. **inops commercio laborat** 2, 5, 14. **inparatus** 1, 4, 13. **inrequietus** 2, 9, 1. **insequens** 2, 3, 7. **insomnis** 2, 9, 1. **instans** 2, 5, 32. **a tergo** 1, 5, 1. **perductus ad securitatem** 3, 17, 3. **in persuasionem** 1, 4, 8. **praevalens equitatu** 1, 8, 12. **vincendus est dolabra** 4, 7, 2. **hostis excludendi causa** 1, 5, 10. **hosti advenienti castella dedit** 1, 8, 11. **alti maris facere fidem** 2, 5, 43. **dare viam fugiendi** 4, 7, 16. **infesta loca** 1, 4, 1. **in subsidium venire** 3, 11, 5. **inre adversantia incommoda** 2, 2, 7. **hostem adgredi** 1, 1, 11. **evocare** 2, 5, 3 & 22. **fundere** 2, 1, 8. **infestare, & fatigare** 2, 3, 16. **laccessere** 2, 5, 3. **medium cadere** 2, 5, 33. **mora fatigare** 2, 1, 8. **persequi ad interuersionem** 4, 7, 15. **hoste intercluso evasit** 1, 5, 8. **hostes aspernari** 2, 4, 6. **capri & vi-** 4, 1, 24. **conversus** 3, 17, 6. **effusus** 2, 1, 7. **exclusus** 1, 5, 1.

I N D E X II.

Falisci 2, 8, 3 & 8. Hernici & AEqui 2, 8, 2. incolumes 4, 7, 17. inhibuere tela 1, 4, 1. in-
centi 1, 5, 16. investitemere 2,
3, 14. obvii 4, 1, 29. ordinati
procedunt 2, 3, 4. securi 2, 3,
12. subjecti 2, 2, 4. submoventur
ignibus 1, 5, 2. tenebant
fluminis ripam 1, 5, 3. tergum
eius in itinere prementes 1, 6,
2. terga verterunt 1, 11, 10. vi-
cti bello 2, 11, 7. universi 1,
4, 9. Volsci & Latini 2, 8, 5.
hostium acies averfa 2, 2, 12.
ordinata 2, 1, 14. tota 2, 3, 3.
aciem turbare 2, 3, 16. aditus
interseptus 1, 5, 11. adventus
2, 5, 16. 3, 12, 2. agmen 1, 2,
8. castra 1, 1, 7. 2, 5, 18, 25 &
29. 3, 7, 8. classis 4, 7, 9, 10
& 12. consilia excipere 3, 16,
4. discutere 4, 7, 31. copiae 2,
5, 2. copias cingere 2, 3, 6. du-
cem trucidare 4, 5, 4. equita-
tus 2, 4, 12. 4, 7, 29. exerci-
tus 1, 4, 8. 2, 2, 8, & 10. explo-
rator 4, 7, 7. exploratores 3,
16, 4. feminae 3, 2, 7. fines
vacui 1, 8, 4. fortissimi 2, 13, 3.
incurfus 1, 5, 11. 4, 1, 8. in-
petus 2, 3, 3. manus ingens 1,
5, 8. multo major 11, 10, 3.
multitudo 1, 5, 18. 2, 12, 10.
naves multae 4, 7, 12. navibus
obrutus 1, 5, 7. occurfu prohi-
bitus 1, 4, 10. oculi 2, 2, 12.
partes infirmissimae 2, 3, 4.
persuasio 1, 5, 3. praesidia 3,
13, 6. 3, 15, 5. 4, 5, 7. probris
coacti 1, 11, 1. quadrigae 2, 3,
17. refugia nudare 1, 3, 10.
regni caput 1, 8, 12. statio 1,
2, 5. 2, 5, 33. stationes 1, 4, 7.
3, 5, 12 & 16. 4, 5, 8. terga 2,
4, 2 & 6. 2, 5, 23. victoriam
fore respondent 4, 5, 14. in ho-
stium copias incidere 4, 5, 16.
hostibus cedere loco 4, 1, 13.
concedere victoriam 3, 8, 3. in-
jicere necessitatem 2, 1, 12.
metus injectus 2, 4, 11. nun-
tiare de victoria 4, 7, 15. hostes
fundere 2, 4, 7. insequi 1, 4, 2.
invadere 4, 5, 3. laceffere 1, 10,
2. obsidere 4, 7, 33. subjice-
re ditioni 1, 3, 10. inpedi-

ditos religione vincere 2, 1, 16.
insecutos eo perducere 2, 5, 1.
intentos praedationi classis 1,
6, 1. in hostes medios iram-
pere 4, 5, 4. de hostibus di-
stringendis 1, 8, 1.
Hostilis cruor 1, 12, 4. equitatu-
9, 6. 3, 17, 5. habitus 4, 7, 13.
frequentia 1, 5, 23. navis 2, 3, 24.
hostile bellum 1, 3, 8. Ius 4,
1, 33. hostilia agitantur 1, 2, 6.
consilia 1, 8, 9. praesidia 3, 14,
8. spolia 4, 7, 35.
Huc usque lectorem perducere.
Praef.
Humanitatis oblatae spes 3, 11, 1.
Humeros exserere 2, 1, 3.
Humus adgesta 1, 5, 5. nuda 4,
3, 8. humo & frondibus fa-
ctus pons 1, 5, 11.
Humida ligna 3, 10, 5.
Humilis locus 3, 7, 8.
Hydaspes flumen 1, 4, 9.

I.

Jacent strati in modum defun-
ctorum 2, 5, 12. jacentia
scuta 2, 5, 27.
Jacere semina in praeparatum lo-
cum 3, 15, 3. tela intramurus
3, 6, 7.
Jactare crura ad sudorem 4, 7, 14.
panem in hostem 3, 15, 1.
Jactus amphorarum 4, 7, 9.
Jactura paucorum locum capere
4, 6, 1.
Jaculis exerceri 3, 5, 3.
Jaculari amphoras pice & caele
plenas 4, 7, 9. vascula vipers
plena 4, 7, 10.
Jam pridem 3. Praef.
Japydes 2, 5, 28.
Ibi praesidio tenere castra 1, 8,
11.
Ictus unus 2, 5, 48.
Idem transitus manet 4, 7, 21.
eminentibus faciendo 1, 1,
4. audendi fecit exemplum 1, 7, 2.
eadem persuasio 1, 4, 3. idem cen-
sere 4, 7, 22. denuntiare omni-
bus 1, 1, 1. facere adversus
Pompejum 2, 3, 11. flagitare
4, 7, 22. illud (iter) remensas
3, 11, 4. eodem consilio ceta-
re 1, 1, 9. die pugnat, quo
&c.

I N D E X II.

&c. 1, 11, 7. loco hibernare 1,
 9, 1. eadem stationes 1, 1, 9.
 eadem (cohortes) lacerare 1, 10,
 1. eodem perducere iussit quos-
 dam 3, 8, 2.
 Ideo incustoditus mons 1, 5, 21.
 Idoneus locus 4, 6, 1. idoneum
 tempus 3, 16, 3.
 Iecur calidum 1, 11, 14.
 Ieiunus exercitus 2, 1, 1. 2, 5,
 23.
 Ignarus 1, 1, 6. 2, 1, 8. ignarus
 rei 1, 1, 11. 1, 5, 13. 1, 11, 7.
 ignari locorum 2, 5, 7.
 Ignavos adfigere crucibus 4, 7, 24.
 Ignaviam exprobrare 4, 1, 1.
 Ignis conceptus 2, 4, 15. 4, 7, 40.
 subjectus 1, 5, 28. ignem ex-
 cutere lapidibus 1, 12, 10. in-
 jicere 2, 5, 29. subicere acer-
 vis 3, 10, 5. ad ignem refidere
 4, 6, 3. igne nocte significare
 2, 5, 16. lictata coria 4, 5, 18.
 ignes facti per tota castra 1, 5,
 22. 3, 11, 5. frequentiores 1, 1,
 7. multi 2, 12, 4. toridem ar-
 dent 1, 1, 9. excitare 2, 5, 17.
 fieri iussit 1, 5, 3. 3, 11, 5. mul-
 tos facere 1, 5, 24. ignibus fo-
 vere militem 2, 5, 23. submo-
 ventur hostes 1, 5, 2.
 Ignobiles relict 2, 11, 3.
 Ignominiae verecundia pressus 4,
 1, 13. ignominiam damnatio-
 nis ulcisci 1, 8, 1. deprecari 4,
 5, 2. redimere 4, 1, 21. vereri
 4, 5, 17. per ignominiam occi-
 dere aliquem 4, 1, 33. cum i-
 gnominia dimittere legatum
 4, 1, 37.
 Ignorare virtutes alicuius 4, 7, 36.
 ignorari adventum existimant
 2, 5, 16.
 Ignora loca 2, 5, 6. 4, 2, 8.
 Ille 2, 5, 38. 2, 13, 6.
 Illegetum animos excitare 4, 7,
 31. legari *ibid.*
 Illac penetratum oppidum 3, 9, 5.
 venire 1, 1, 6.
 Illic agere 1, 8, 12. latet agmen
 hostium 1, 2, 8. aliquid insi-
 diarum 1, 2, 7.
 Illinc petenda est (aqua) 2, 7, 12.
 Illo proficisci 3, 11, 5.
 Illuc devolare 3, 13, 8.
 Illustis & conspicuus hostis 2, 1,

12. verborum effectus prol. 1.
 Illyrius Ardys 2, 5, 19. Illyrii 2,
 3, 2. 2, 5, 10 & 19. 3, 6, 3.
 Imago vana 1, 5, 22.
 Imber continuus 4, 7, 30. imbres
 & frigora pati 4, 1, 1. imbr-
 bus verberari 2, 1, 15.
 Imitatio colentium 4, 7, 13.
 Imperare habentibus 4, 3, 2. post-
 signanis 2, 3, 17. robustiori (e-
 quo) 1, 10, 1. 4, 7, 6. sexcen-
 tis, ut &c. 2, 5, 25. tribunis
 conferrent 1, 11, 2. imperavit
 agros vestari 2, 5, 11. equos
 duci circa arma 1, 11, 9. mul-
 tos ignes facerent 1, 5, 24. si-
 gniferum cunctantem occidi 2,
 8, 8. imperatum credidit sibi
 1, 1, 1. ignem acervis subji-
 cere 3, 10, 5.
 Imperata facere 2, 5, 31. 4, 4, 1.
 obedient ad omnia 1, 11, 13.
 Imperator Caesar Domitianus Au-
 gustus Germanicus 1, 1, 8. 1,
 3, 10. 2, 3, 23. 2, 11, 7. 4, 3,
 14. Carthaginensium Hanno
 3, 16, 3. Fulvius 2, 5, 8. Has-
 drubal 4, 3, 8. Imperatoris con-
 ditiones 2, 110, 1. Imperatori
 satisfacere 1, 9, 4. Imperato-
 rem me mater peperit 4, 7, 4.
 destituere 2, 8, 13. relinquere
 2, 8, 12. senem moribus esse
 oportet 4, 7, 3.
 Imperatoria praecepta 2, 6, 10.
 Imperium deferre alicui 2, 6, 2.
 detractare 4, 1, 22. infestare 2,
 11, 4. rumpere 1, 10, 2.
 Imperioso cognomen fuit Man-
 lio 4, 1, 40.
 In adiutorium exire 2, 5, 11. ad-
 ventum legionum trahere bel-
 lum 1, 8, 5. angustias freti e-
 vasis 1, 4, 13. decem annos ci-
 baria habere 3, 5, 2. auxilium
 supervenire 2, 5, 45. cives co-
 lescent concordia 1, 10, 4. diem
 proximam moliri fugam 1, 1,
 7. diversum advocatus 1, 5, 1.
 4, 5, 9. fines aditus sunt 1, 4,
 4. gaudium effusi 2, 5, 12. Hi-
 spaniam 1, 3, 5. horam tertiam
 diei servatum silentium 2, 5, 31.
 illam diem terra marique vi-
 ctor 2, 2, 11. Italiam versus 1,
 4, 11. latitudinem habere or-
 dines

I N D E X II.

- dines 2, 3, 22. lignationem ex-
ire 1, 5, 3. modum defuncto-
rum strati 2, 5, 12. Lunae 1,
5, 1. majorem vexare 2, 5, 13.
morem Romanorum armari 2,
5, 31. ordinem densum strui
1, 5, 5. posterum 1, 1, 7.
proverbium tractum 4, 1, 7.
quantum poterat 3, 13, 8. quin-
tam horam continuit suos 2,
13, 7. rabiem efferare hostes
2, 6, 7. exardere 2, 1, 10. reli-
quum 1, 9, 4. sationes confer-
re frumentum 3, 4, 1. specta-
culum resolvi 1, 5, 16. terram
defigere palos 2, 3, 17. Troe-
zena emittere liberos 1, 3, 6.
armis esse 1, 1, 8. concione
pronuntiare 1, 11, 6. conspectu
habere castra 2, 5, 23. despera-
tione esse 3, 17, 7. equis juve-
num species oblata 1, 11, 8.
flumine equites inmittere 1, 4,
9. praesentia 2, 11, 4. propin-
quo 2, 5, 31. 2, 10, 2. proximo
occultare 3, 10, 2. specie
prol. 1. tempore 1, 1, 1, 2, 1,
3.
Inbellis multitudo 3, 9, 3 turba
2, 4, 20. inbelies Sueffetani 3,
10, 1. suorum amolitus 2, 5,
19.
Incalescere inter moras decertan-
di 2, 1, 8.
Incautus muris succedit 3, 17, 1.
incautos caedere 2, 5, 1. obpri-
mere 3, 11, 3.
Incendere adversarios 2, 1, 11. agros
1, 8, 4. castra 4, 7, 8. ligna humida
3, 10, 5. locum eruptioni aptum
1, 5, 27. omnia 2, 4, 15. 4, 7,
40. pontem 4, 7, 28. templum
Dianae 3, 2, 5. vallum 1, 5, 2.
materia exstructum 1, 5, 8. ma-
teriis oneratum 1, 5, 1. vehi-
cula taedae plena 2, 4, 17. in-
cendi naves iussit 1, 11, 21. vil-
las castellaque imperavit 2, 5,
11. incenditur silva 3, 8, 2. in-
census agger 4, 1, 31 & 37. in-
censa civitas 3, 10, 5.
Incendio confectum bellum 1, 2,
1. consumere classem 4, 7, 14.
incendiis alimenta erant 2, 5,
29.
Incidere in copias hostium 4, 5,
16. in manus Gallorum 4, 5, 4.
in vada 2, 13, 10. Romanorum
ora 2, 2, 7. incidit ingula
dies 1, 4, 7.
Incipit resisti his 2, 5, 31. in-
cipiens nox 1, 5, 12. 4, 5, 1. in-
ceptum bellum 1, 4, 11.
Incitandus est ad proelium
citus 1, 1, 11.
Inclinatus dies 2, 1, 5 & 11.
inclinatam rem consilio re-
tuit 2, 7, 1.
Inclusus Sardibus Croesus 3, 1, 1.
inclusi ad Thrasymenum 2, 1,
4, inclusos emittere 1, 5, 10. 2,
6, 3. inclusas columbas facere
adficere 3, 13, 8.
Incognitae ducibus viae 1, 2, 2.
Incolis religiosum templum Dia-
nae 3, 2, 5.
Incolumis Consuli accessit 1, 1,
14. 4, 5, 9. exercitus 1, 1, 11.
incolumi ipsi abire licet 4, 1, 1.
3. incolumem exercitum re-
ducere 1, 5, 13. perferre castra
1, 2, 5. incolumes Consu-
lium perveniunt 4, 5, 7. in-
hostes 4, 7, 17. in eos
perducere 1, 5, 17. in eos
reverti sunt 4, 2, 8.
Incommodum fatigationi
cercere 2, 2, 8. incommodo
gravari 3, 11, 2. hoc ejus
2, 1, 14. incommoda praeco-
cta 2, 1, 4. hosti adversari
2, 7.
Incompositus hostis 2, 1, 5. 3,
10, 2.
Inconsulte flagitare pugnae
ignum 1, 10, 2. pugnam expe-
scere 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Increpare factum 3, 12, 2.
Increescere illis fiduciam videtur
5, 37.
Incumbere ad recipiendam
ignum 2, 8, 2.
Incursum adversariorum 2, 1, 4.
hostium 1, 5, 11. 4, 1, 8. pri-
mus 2, 5, 23.
Incurfare aliquem a fronte 2, 5,
31. in proximos 2, 2, 10.
Incusata patris saevitia 3, 3, 3.
Incustoditus mons 1, 5, 21. in-
custodita urbs 3, 2, 4. 3, 3, 1.
Indagine operis partem comple-
cti prol. 1. Ind:

I N D E X II.

&c. 1, 17, 7. loco hibernare 1, 9, 1. eadem stationes 1, 1, 9. eadem (cohortes) lacerare 1, 10, 1. eodem perducere iussit quosdam 3, 8, 2.
 Leo incustoditus mons 1, 5, 21.
 Locus idoneus 4, 6, 1. idoneum tempus 3, 16, 3.
 Locus calidus 1, 11, 14.
 Lunus exercitus 2, 1, 1. 2, 5, 23.
 Lunus 1, 1, 6. 2, 1, 8. ignarus rei 1, 1, 11. 1, 5, 13. 1, 11, 7. ignari locorum 2, 5, 7.
 Lunos adfigere crucibus 4, 7, 24.
 Lunam exprobrare 4, 1, 1.
 Lunis conceptus 2, 4, 15. 4, 7, 40. subiectus 1, 5, 28. ignem excutere lapidibus 1, 12, 10. injicere 2, 5, 29. subicere acervis 3, 10, 5. ad ignem refidere 4, 6, 3. igne nocte significare 2, 5, 16. siccata coria 4, 5, 18. ignes facti per tota castra 1, 5, 22. 3, 11, 5. frequentiores 1, 1, 7. multi 2, 12, 4. totidem ardent 1, 1, 9. excitare 2, 5, 17. fieri iussit 1, 5, 3. 3, 11, 5. multos facere 1, 5, 24. ignibus fovere militem 2, 5, 23. submoventur hostes 1, 5, 2.
 Ignobiles relictii 2, 11, 3.
 Ignominiae verecundia pressus 4, 1, 13. ignominiam damnationis ulcisci 1, 8, 1. deprecari 4, 5, 2. redimere 4, 1, 21. vereri 4, 5, 17. per ignominiam occidere aliquem 4, 1, 33. cum ignominia dimittere legatum 4, 1, 37.
 Ignorare virtutes alicujus 4, 7, 36. ignorari adventum existimant 2, 5, 16.
 Ignora loca 2, 5, 6. 4, 2, 8.
 Illerda 2, 5, 38. 2, 13, 6.
 Illergetum animos excitare 4, 7, 31. legati *ibid.*
 Illac penetratum oppidum 3, 9, 5. venire 1, 1, 6.
 Illic agere 1, 8, 12. latet agmen hostium 1, 2, 8. aliquid insidiarum 1, 2, 7.
 Illinc petenda est (aqua) 2, 7, 12.
 Illo proficisci 3, 11, 5.
 Illuc devolare 3, 13, 8.
 Illustris & conspicuus hostis 2, 1,

12. verborum effectus prol. 1.
 Illyrius Ardys 2, 5, 19. Illyrii 2, 3, 2. 2, 5, 10 & 19. 3, 6, 3.
 Imago vana 1, 5, 22.
 Imber continuus 4, 7, 30. imbres & frigora pati 4, 1, 1. imbris verberari 2, 1, 15.
 Imitatio colentium 4, 7, 13.
 Imperare habentibus 4, 3, 2. postsignis 2, 3, 17. robustiori (equo) 1, 10, 1. 4, 7, 6. sexcentis, ut &c. 2, 5, 25. tribunis conferrent 1, 11, 2. imperavit agros vestari 2, 5, 11. equos duci circa arma 1, 11, 9. multos ignes facerent 1, 5, 24. signiferum cunctantem occidi 2, 8, 8. imperatum credidit sibi 1, 1, 1. ignem acervis subicere 3, 10, 5.
 Imperata facere 2, 5, 31. 4, 4, 1. obedient ad omnia 1, 11, 13.
 Imperator Caesar Domitianus Augustus Germanicus 1, 1, 8. 1, 3, 10. 2, 3, 23. 2, 11, 7. 4, 3, 14. Carthaginensium Hanno 3, 16, 3. Fulvius 2, 5, 8. Hasdrubal 4, 3, 8. Imperatoris condiciones 2, 10, 1. Imperatori satisfacere 1, 9, 4. Imperatorem me mater peperit 4, 7, 4. destituere 2, 8, 13. relinquere 2, 8, 12. senem moribus esse oportet 4, 7, 3.
 Imperatoria praecepta 2, 6, 10.
 Imperium deferre alicui 4, 6, 2. detractare 4, 1, 22. infestare 2, 11, 4. rumpere 1, 10, 2.
 Imperioso cognomen fuit Manlio 4, 1, 40.
 In adiutorium exire 2, 5, 11. adventum legionum trahere bellum 1, 8, 5. angustias freti evasit 1, 4, 13. decem annos cibaria habere 3, 5, 2. auxilium supervenire 2, 5, 45. cives coalescit concordia 1, 10, 4. diem proximam moliri fugam 1, 1, 7. diversum avocatus 1, 5, 1. 4, 5, 9. fines aditus fiunt 1, 4, 4. gaudium effusi 2, 5, 12. Hispaniam 1, 3, 5. horam tertiam diei servatum silentium 2, 5, 31. illam diem terra marique victor 2, 2, 11. Italiam versus 1, 4, 11. latitudinem habere ordines

I N D E X II.

Iniquitas locorum 1, 5, 18, 24 & 28. 1, 10, 3. 2, 13, 4. iniquitatis plenae conditiones 1, 11, 4. iniquitates loci 2, 4, 4.

Inire bellum 1, 1, 8. consilium deferendae Italiae 4, 7, 39. proelium 1, 11, 10 & 21. 2, 5, 33. ineunda pugna est 1, 12, 12.

Initium aestatis 3, 4, 6. noctis 1, 8, 9.

Injungere iter militibus 4, 1, 1.

Injuria prolationis 3, 16, 3. injuriam inferre sociis 4, 1, 15. injuriarum fides 3, 3, 4.

Injuste labori veniam paciscar prol. 1.

Injussu Consulis 4, 1, 32. populi 1, 4, 11.

Inlaqueati eo sunt 2, 5, 4.

Inmanes nationes 1, 1, 8.

Inmensae difficultates 4, 2, 5.

Inmersi limo 2, 5, 7.

Inminere Africae 1, 2, 3. agmini excipiendo 1, 2, 7. occasionibus 2, 5, 22. pugnam nuntiaverunt 1, 8, 5. imminet collis 2, 5, 24. periculum 2, 11, 4. imminens castris collis 2, 4, 4. lunae defectus 1, 12, 8.

Inmiscere auxilia legionibus 2, 3, 21. centurionibus aeneatores 3, 9, 3. plerisque ex militibus 3, 2, 7. Poenos comitibus 3, 3, 6.

Inmittere copias in barbaros 3, 17, 7. equites in flumine 1, 4, 9. fluvium in castra 3, 7, 3. naves in Thebanos 4, 7, 19. turmas 2, 7, 8.

Inmorari pecuniae sectandae 2, 13, 2.

Immuniti adfuescunt periculis 4, 1, 19.

Innixus, pedibus posterioribus 4, 7, 34.

Innoxia consuetudo 3, 2, 2.

Innumerus equitatus 2, 3, 14. innumerae hostium copiae 4, 3, 4.

Innumerabilis multitudo 2, 1, 14. 2, 2, 13.

Inobservati specie negotiatorum 3, 2, 8.

Inops alit filias 4, 7, 37. filia 4, 3, 15. hostis commercio laborat 2, 5, 14.

Inopia aquae 3, 7, 2. commensus 3, 5, 1. facit fidem destina-

tionem 2, 5, 38. necessarium 14, 4. inopiam effugere 1, 1, 28. perpeti 4, 5, 20. ob inopiam publice dotare filius 3, 4.

Inopinantium terga 2, 2, 12.

Inopinatus 1, 4, 6 & 7. apertam classem 1, 1, 2. invadit 1, 2. excursus 2, 3, 22. inopiam audacia 4, 5, 4. inopinatum bellum 1, 1, 8. proelium 1, 14. inopinati & invalidi 3, 6, 4. ex inopinato adgredi 4, 1, 19.

Inordinatos adgressus 2, 5, 3. adortus 2, 5, 38.

Inpar duobus 2, 1, 3. equitatum hostium 2, 12, 2. numero 1, 5, 23. 2, 4, 3. Romanorum exercitui 1, 10, 1. 4, 7, 6.

Inparatus hostis 1, 4, 13.

Inpatiens morae 1, 3, 4.

Inpedire consilia 1, 8, 9. plantam arboribus prostratis 1, 9. regionem alveo 2, 3, 22. inpediri a dimicatione &c. 4, 10. nulla lege 4, 1, 11. inpeditus hostis 2, 13, 1. inpedire religione hostes 2, 1, 16. inpedita portae claustra 3, 3, 1. inpedita ventum est 2, 3, 1.

Inpedimento est sibi ipsa pars 2, 2, 1. recidere inpedimentum 4, 7. tormenta que 1, 5, 17. inpedimenta 2, 1, 11. ultima 1, 6, 1. inpedimentis onerari 4, 1, 7.

Inpellere animum in alacritatem 2, 5, 40. in proximas arbores ulteriores 1, 6, 4. inpellens gaudio 3, 10, 3.

Inpendere operam proli 1. quadraginta amplius dies 1, 1, 6.

Inpetrare aliquid 1, 4, 3. inpetras 2, 13, 8. inpetrari nullis precibus 4, 1, 43.

Inpetus elephantorum 2, 3, 16. factus 1, 4, 8. 4, 7, 38. inpetus 2, 6, 5. militum 2, 2, 2. primus 1, 11, 6. 2, 3, 1 & 14. lumbus 3, 2, 1. violentus 2, 1, 9. inperum concitare 3, 1, 1. facere 1, 2, 5. 3, 9, 4. in socios retorquere 4, 1, 8. Scytharum sustinere 2, 8, 14. inpetu adgredi urbem 3, 1, 1. inpetus 2, 1, 3. in superiora erant 1, 5,

I N D E X II.

5, 17. primo praevalere 2, 1, 7, 12. transilire in classem 4, 8. ab inpetu prohibere barbaros 1, 10, 4.
Inplere fossas 3, 17, 6. interval-
 la velitibus 2, 3, 16. moenia
 armatis 4, 7, 43. multitudinis
 speciem 2, 4, 6. plaustra viris
 4, 7, 33. promissum 4. prol.
Implicatam vado triremem cape-
 re 2, 5, 43. implicitaepalisqua-
 drigae hostium 2, 3, 17.
Inplorare ab exilio 3, 13, 1.
Inponere gregalem equo 4, 6, 2.
 necessitatem alicui 1, 3, 8. va-
 sa in fasciculos 4, 1, 7.
Inprovistus accessit 3, 9, 6. incen-
 dit lucum 3, 2, 5.
Inprovise adoriri castra 3, 17, 2.
Inprudens incidit in manus 4, 5,
 4. lembo adpulit Ambraciam
 2, 7, 14.
Inprudentia suorum deductus 1,
 5, 11.
Inpugnare nostros 1, 3, 10.
Inquietare hostem 2, 5, 26. in-
 quietatur exercitus 2, 2, 14. in-
 quietari confectique statione ac
 pluvia 2, 5, 25.
Inquinari fuga 1, 9, 3.
Inrequietus 2, 9, 1.
Inridentes commilitones 4, 6, 2.
Inritus refugit equis ad Mithri-
 datem 2, 5, 30.
Inruere proximos agros 1, 5, 16.
Inrumpere 3, 9, 1. Lydiam 1, 8,
 12. avide ad castellum 3, 17,
 4. in medios hostes 4, 5, 4. per
 munimenta 2, 5, 26. per por-
 tas 3, 9, 5. utrimque 2, 4, 4. in-
 rupturus per alterum locum 1,
 4, 4.
Infalubres cibi 2, 5, 13.
Initius 1, 1, 9.
Inscribere interiora vaginarum 3,
 13, 5. medicamento manum 1,
 11, 14.
Insequi aliquem 2, 5, 34. castel-
 lanos 3, 9, 3. ceteros avidius
 1, 10, 3. fugientes avide 3, 10,
 1. hostes 1, 4, 2. insequens fu-
 gientem 2, 5, 24. hostis 2, 3,
 7. insequentem fugere 2, 5, 44.
 insequentes avide Celtiberi 2,
 5, 8. detinere 2, 13, 5. infecu-
 tus avertos cecidit 2, 6, 5. plau-

strum 3, 3, 5. infecuri temere
 oppidani 3, 10, 2. infecutos eo
 perducere 2, 5, 1.
Insidere equis 2, 4, 5. 2, 12, 1.
 mulis 2, 4, 1. utribus 3, 13, 6.
 omnia superiora 4, 5, 10. infi-
 det ei pictus in capite 4, 5, 14.
 infedit hostis superiora 1, 5, 15.
 insidentes praecipitare 2, 4, 12.
Inseffa loca 2, 5, 32.
Insidiae dispositae 2. 5, 29 & 39:
 2, 9, 7. 2, 12, 2. praeparatae 2,
 5, 35 & 44. verae 2, 12, 2. in-
 fidiatum aliquid 1, 2, 7. locus
 2, 5, 37. metus 1, 5, 28. 2, 9;
 7. insidias disponere 3, 11, 9.
 distribuere 2, 5, 19. providere
 2, 5, 24. suspicari 3, 17, 9. ten-
 dere 2, 5, 31. in insidias dedu-
 cere 3, 10, 6 & 7. insidiis ad-
 petere aliquem 2, 5, 30. de in-
 sidiis in itinere factis 1, 6, 1.
 in insidiis disponere manum 3,
 16, 3. ponere electos 2, 5, 23.
Insidiari alicui 1, 8, 5. civitati 3,
 2, 5. hilaritati 3, 3, 2. insidia-
 ti ei classe 1, 4, 1. juxta mu-
 ros erant 3, 10, 5.
Insidiatores dispositi 2, 5, 22. 3,
 7, 3. eludere 1, 2, 8. ignem a-
 cervis subjecerunt 3, 10, 5. ab
 insidiatoribus excipi 2, 5, 11.
Insidiola expeditio 4, 1, 43.
Insignis formae cerva candida 1,
 11, 13. insigne quidquid exem-
 plorum prol. 1. insignes spe-
 cie filiae 4, 1, 10.
Insignia abjecta 2, 1, 14. & arma
 Poenorum 4, 7, 12.
Insolens successibus procliorum
 1, 3, 3.
Insolentiae plenae conditiones
 1, 11, 4.
Insomnis hostis 2, 9, 1.
Inspectio urbis 1, 1, 5.
Instare 4, 7, 5. a tergo 1, 5, 1 &
 5. 2, 5, 32, 3, 10, 5. alicui 2,
 13, 7. castellanis 3, 9, 3. per-
 tinaciter fugienti 2, 6, 10. in-
 stat P. Scipio 1, 3, 5. instant
 victores fugientibus 2, 6, 10.
 instans Fabius 1, 5, 28. pugna
 1, 12, 7. instantem avertere 2,
 13, 10. instandi arbitrium 2, 3, 9.
Intinctus inpetu 2, 1, 3.
Instinctu adsecutus est, 2, 7, 12.

I N D E X II.

- Instituere fossam** 3, 7, 4. **instituit** columbas illuc devolare 3, 13, 8. **infestari** naves 2, 1, 18. **inmittere** equites in flumine 1, 4, 9. **producere** 1, 4, 8. **reducere** 1, 4, 5. **instituta** opera proli 1. **instituti** in castris ignes 2, 12, 4. **instituta** convivia 3, 15, 6.
- Institutum est** Ariovisto 2, 1, 16.
- Instrata** jumenta centunculis 2, 4, 6.
- Instruere** aciem 2, 1, 3. 2, 3, 12. 2, 5, 34. **in colle** 2, 2, 3. **pro vallo** 3, 17, 4. **triplicem** 2, 8, 20. **aliquem** fallacia 3, 3, 6. **classem** 1, 7, 3. **hostili habitu** 4, 7, 23. **consilium** alicujus 1, 8, 7. **ducem** proli 1. **obpugnationem** 3, 10, 2. **obsessos** 3. **proli**. **Pythiam** pecunia 4, 7, 37. **quosdam habitu** Illyriorum 2, 5, 10. **scientiam** rei militaris proli 1. **instrui** auxiliis 2, 12, 3. **instructus** comitatibus 3, 5, 2. **ornatu** 3, 2, 4. **instructa** acies 2, 1, 2. 2, 3, 6. **armis ala** 4, 1, 28. **classis** 2, 5, 47. **instructum** castellum munitione 3, 17, 4. **instructos** suos ostendit 2, 5, 31. **instructissima** castra esculentis 2, 5, 14.
- Instructionis** ordo 2, 3, 4.
- Instructura** Macedonum 2, 3, 17.
- Instrumenta** moluntur 1, 1, 6.
- Inluere** litteras venationi 3, 13, 3. **insutas** litteras habere 3, 13, 6.
- Insula** Cyprus 4, 7, 45. **paullo** remotior 1, 4, 9. **insulam** continenti jungere 3, 13, 6.
- Insuper** 1, 11, 2. 2, 7, 7. 4, 1, 2. 4, 7, 36.
- Insuperabiles** sunt universos adgradientibus 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Intacti** fructus 4, 3, 13.
- Integra** conscientia 1, 9, 3. **integri** excipiunt fessos 2, 3, 16. **integrae** vires 2, 1, 2 & 7. 2, 2, 14.
- Intelligere** difficultatem 3, 6, 2. **majoiem** manum esse 1, 10, 3. **vires** Consulum junctas 1, 1, 9.
- Intemperanter** 2, 5, 14.
- Intempesta** nox 2, 5, 12 & 25. 2, 20, 2.
- Intempestiva** postulatio 1, 10, 2.
- Intenti** expectacione 1, 4, 9. **hostes** 1, 5, 16. **praedationi** 1, 4, 1. **intentior** ob exercitum 2, 5, 4.
- Intentio** per haec advocata 1, 1, 18.
- Intentata** militi silva 1, 2, 2.
- Inter** angustias deprehensus 1, 17. **бина** castra esse 2, 5, 33. **duos** montes 1, 5, 8. **difficultates** superandi amnis 2, 5, 20. **disimulationem** 1, 1, 5. **ipios** pugnare 1, 10, 4. **moras** decertandi 2, 1, 8. **se** conjurare 4, 1, 4. **omissa** ira 1, 10, 4.
- Intercidere** eum jussit 2, 13, 5. **vias** fossis 1, 5, 5.
- Intercipere** jumenta 3, 2, 9. **intercipi** cum copiis 2, 4, 16. 4, 7, 41. **intercipiuntur** epistolae 1, 4, 13. **interceptae** epistolae 1, 8, 8. **intercepta** praedia 1, 4, 13.
- Intercludere** accessum fossa 3, 9. **interclusus** hostis 1, 5, 8. **interclusi** hostes ab oppido 3, 10, 4.
- Interdicere** usum omnibus 4, 1, 6.
- Interdiu** 2, 5, 16. 3, 3, 6.
- Interest** utriusque partis plerimum 2, 5, 38.
- Interficere** aliquem 3, 16, 1. **manu** sua 4, 7, 39. **omnes** viri sexus 1, 11, 6. **Pharnastan** 2, 5, 37. **Romanos** 3, 3, 6. **interfici** ab hostibus 2, 8, 14. **in proelio** 4, 1, 46. **universos** jussit 4, 7, 17. **interfecti** annulo potiri 4, 7, 38. **interfecta** impedimenta 2, 1, 11. **interficiendi** Gabinorum principes 1, 1, 4.
- Interfluens** amnis medius 2, 5, 23.
- Interemptus** Pyrrhus 2, 4, 5. **interempti** chlamyde ornati 3, 2, 11.
- Intertusa** acies proelio 2, 1, 14.
- Interim** rex Munatius 3, 14, 1.
- Interius** paullo scutati 2, 5, 31.
- Interiores** litterae 1, 2, 6. **interiora** vaginarum 3, 13, 5.
- Interitus** significatur 1, 12, 5. **unius** 1, 1, 10.
- Interlucet** acies 2, 3, 16.

I N D E X II.

Intermitti adversariis - adventantibus 2, 5, 16. **intermissae stationes** 1, 5, 16.
sine Intermissione fieri 2, 5, 16.
ad Internecionem caedi 2, 5, 24. **persequi** 4, 7, 15.
Interpellant legati 1, 1, 10.
Interponere sagittarios centuriis 4, 7, 27. **interpositus exercitus** 3, 10, 4. **interposita pactio** 4, 7, 25. **interpositum tempus induciarum** 1, 5, 18. **interposita spatia** 2, 3, 22.
Interpretatus est victoriam portendi 1, 12, 4. **hoc pro metu** 1, 10, 3.
Interpretatione efficere, ut &c. 1, 12, 2.
Interriti milites 2, 12, 2.
Interrogari a militibus 4, 5, 3. **interrogatus, quid &c.** 1, 1, 12.
Intersepire vias parietibus 1, 5, 5. **interseptus hostium aditus** 1, 5, 11.
Intervalla modica 1, 5, 22. **relicta** 2, 3, 17. **velitibus implere** 2, 3, 16.
Intervenire flumen 1, 6, 2.
Interverſae rationes 3, 16, 3.
Intestina ſeditio 3, 6, 7.
Intibilis oppidum 2, 3, 1.
Intra brevissimum spatium 2, 5, 38. **castra** 1, 5, 24. 2, 1, 2. 2, 5, 12. 4, 7, 7 & 42. **fossam** 1, 5, 9. **munimenta** 1, 11, 5. 2, 5, 4. 3, 17, 7. **munitiones** 1, 3, 4. **muros jacere tela** 3, 6, 7. **noctem** 2, 10, 1. **palos recipere aciem** 2, 3, 17. **Panormum copias tenere** 2, 5, 4. **paucos dies** 2, 5, 39. **portas recipi** 3, 2, 7. **suorum ordines** 2, 3, 10. **val-lum** 1, 5, 11. 2, 1, 4.
Intrare aditum 1, 4, 4. **angustias munimentorum** 3, 17, 5. **castellum** 3, 2, 9. **portum temere** 1, 5, 6. **Perſidem** 2, 3, 6. **urbem per alveum** 3, 7, 4.
Introducere fortissimos Ephesum 3, 3, 7. **introductus in concilium** 3, 6, 6.
Introitus urbis 3, 13, 6.
Intromittere talem cupis conditum 3, 14, 3.
Intuentibus procul species esset 1, 5, 43.

Invadere aciem 2, 1, 14. **castra** 2, 5, 25. 2, 10, 2. **equitatum hostium** 2, 2, 4. **hostem** 1, 12, 3. 2, 7, 8. 2, 8, 8. 4, 5, 3. **oppidum** 3, 10, 2. **portum cum strepitu** 3, 9, 10. **res** 1, 9, 1. **invadit inopinatus** 3, 1, 2.
Invalidus ipse 4, 7, 20. **invalidi & inopinati** 3, 6, 4.
Inveſtus ad aliquos 4, 7, 23. **in indefensum portum** 3, 10, 8. **inveſti temere hoſtes** 2, 3, 14.
Invenire fatigatum cogitationibus 2, 5, 30. **nihil praeter unicum verum** 4, 3, 6. **quemque ſtantem** 4, 1, 8. **inveni qualem, talem reliqui** 3, 12, 2. **inventaeſtugendi occasio** 3, 13, 2.
Inventio expleta 3. **prol. inventionis eventus prol.** 1.
Invia equiti planities 2, 2, 9.
Invicem paullatim ſinuare 2, 3, 7.
Invidia commilitonum 4, 7, 36. **redigit eos ad modestiam** 4, 5, 1.
Inritus cum jactura repulſus 2, 4, 4.
Invitos ab Italia extrahere 2, 3, 16.
Invitare hoſtem contemptu ſui 2, 5, 44. **invitati quiete** 2, 5, 31.
Inulti moriuntur 2, 6, 2.
Inundatio ſubita 3, 7, 3.
Iphicrates, dux Athenienſium 1, 4, 7. 1, 5, 24. 1, 6, 3. 2, 1, 5. 2, 5, 42. 2, 12, 4. 3, 12, 2. 4, 7, 23.
Ipſe cum reliquis effugit 1, 5, 19.
Ira & desperatio 2, 11, 1. **inter ſe omiſſa** 1, 10, 4.
Ire juſſit tribunos ſervorum habitu 1, 2, 1. **agafones** 2, 4, 6. **e navibus velocissimam** 3, 10, 8. **ad laceſſendos hoſtes** 1, 10, 2. **ad regem** 1, 2, 3. **it prima fortissima legio** 1, 6, 1. **euntium latera captivis praetexuit** 1, 4, 1. **euntes ſtravit** 2, 6, 4.
Iter angustum 1, 4, 1. 1, 5, 8. **brevissimum** 1, 1, 6. **frequens** 4, 1, 1. **longum** 1, 5, 8. **pedestre** 2, 5, 42. **quadridui** 3, 1, 2. **reperitum** 1, 4, 3. **totum** 2, 13, 2. **itineris labor** 2, 2, 8. **itineri ſignum dare** 2, 13, 6. **iter facere** 4, 2, 1. **ſeſtere** 1, 4, 3.

I N D E X II.

3. inflectere 1, 5, 13. ingredi
1, 2, 8. maturare 1, 6, 3. se-
qui 1, 11, 16. iustum confice-
re 2, 13, 7. tridui conficere 3,
11, 4. itinere desistere 3, 11, 5.
spartam petere 3, 11, 5. in iti-
nere insidias facere 1, 6, 1. iti-
nera magna 1, 4, 6. nota 1, 5,
5. occultata 1, 1, 9. itinerum
compendia 2, 5, 31. duces 4, 7,
35. per itinera Africae deserta
1, 7, 7.
Isaura oppidum 3, 7, 1.
Id ipsi animi est 4, 5, 7. eo per-
ducere hostes 2, 5, 1. ejusmodi
fallacia 3, 3, 6.
Ita factum est, ut &c. 1, 3, 5.
Itaque sollicitus, ne &c. 1, 1, 6.
Italia 1, 3, 3 & 8. 1, 4, 11. 1, 5,
5. 2, 9, 2. 4, 1, 44. 4, 3, 15.
Italicae municipia 4, 7, 38. Ita-
liam deferere 4, 7, 39. liberare
4, 7, 25.
Italica gens 2, 3, 17. Italici no-
vissimi 2, 3, 16. Italicae partes
2, 3, 16. Italicorum fides 2, 3, 16.
Juba rex 2, 5, 40.
Jubet, aeneatores concinere 2, 4,
3. jussit epistolas reddi civita-
tibus 1, 1, 1. milites in litus
egredi 1, 5, 7. inpetum facere
1, 2, 5. ignes fieri 1, 5, 3. mu-
liones abire cum mulis 2, 4, 5.
naves incendi 1, 11, 21. prope-
re adnuntiari 1, 9, 2. quosdam
struere vallum 1, 5, 3. suos ma-
turius vesci 2, 1, 5. procurrere
adversus aquam 1, 4, 9. subsi-
dere 2, 3, 15. tribunos ire ser-
vorum habitu 1, 2, 1. jussu-
runt virum ire ad regem 1, 2,
3. jussa militum pars subsistere
1, 4, 10. jussu commigrare edi-
xit 4, 1, 10. jussu se respon-
so Deum dixit 1, 10, 3. jussi
equites decurrere 2, 2, 12. Poe-
ni recedere 3, 10, 3.
Jussa peragere 3, 9, 2.
Jussu alicujus exire 3, 16, 4. fa-
cere aliquid 2, 7, 1 & 2. du-
cis diruere Rhegium 4, 1, 38.
Lacedaemoniorum 1, 1, 10.
Judacos adortus superavit 2, 1,
17.
Jugum destinatum 4, 6, 2. natu-
ra munitum 1, 2, 8. occupare

4, 6, 2. suspectum 1, 2, 8. sub
jugum mitti 4, 1, 19. juga Cal-
lidromi 2, 4, 4. montium 2, 4,
3. tenere praesidio 2, 4, 4.
Jugulati hospites 1, 9, 1.
Jugurtha 2, 1, 13. 2, 4, 10. de
Jugurthae captivitate res parum
processit 1, 8, 8.
Jugurthinum bellum 3, 9, 13. 4,
1, 2.
Julianus exercitus 2, 3, 22.
Julius Civilis 4, 3, 14.
Jumentum in averfam partem
insuleire 3, 13, 4. jumenta age-
re 3, 2, 8. frumentatum egressa
3, 2, 9. instrata centunculis 1,
4, 6. saccis frumentariis miste-
re 3, 2, 8.
Jungere dolia 1, 7, 1. fortissimos
Macedonum alicui 3, 3, 7. in-
sulam continenti 3, 13, 6. pon-
tes & fusiores ripas 1, 1, 6. se
collegae 1, 1, 9. jungi Hanni-
bali 1, 1, 9. pontem oportet 4,
2, 1. junctus Livii & Neronis
exercitus 1, 2, 9. sanguine ali-
cui 4, 1, 31. junctae a latere
naves 1, 4, 12. paludes campis
2, 5, 6. vires 1, 1, 9. juncta cum
Pompejo castra 2, 1, 3.
Junius Dictator 2, 5, 25. D. Cor-
4, 1, 20.
Jupiter Deorum maximus 1, 12,
12.
Jurare se victores redituros 1, 11, 1.
Jurgium dirimere 3, 2, 10.
Jus dicere 4, 5, 14. juris Athe-
niensium Cherronesus 1, 4, 13.
Jurejurando primo facti milites
4, 1, 4.
Iustum iter 2, 13, 7. nihil exspe-
ctare 1, 11, 4. proelium 2, 7, 8.
Justitiae fama 2, 11, 7.
Juvenes similiter adfectos admo-
vere 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Juventus jaculis & sagittis exer-
cetur 3, 5, 3.
Juxta collem 2, 3, 14. litus 1, 4,
1. muros 3, 10, 5. oppidum po-
nere 3, 10, 5.

L.

Laberius 1, 5, 15. 4, 5, 10.
Labi equis 1, 5, 16. lapsa di-
sciplina 4, 1, 2.

T. Lr

I N D E X II.

T. Labienus, C. Caecilius legatus 2, 5, 20 & 36. 2, 7, 13.
Labor assiduus 4, 1, 21. itineris 2, 2, 8. labori veniam pacisci prol. 1. laborem in necessaria munera reservare 4, 6, 2.
Laborare inedia 2, 1, 4. laborat commercio inops 2, 5, 14. laboranti submitit turmas 1, 10, 2.
Lacedaemon 1, 1, 10. 3, 11, 5. **Lacedaemonem** pervenire 1, 1, 10. versus actum agmen 4, 7, 13.
Lacedaemonius quidam nobilis 4, 5, 12. **Lacedaemonii** 1, 1, 10. 1, 3, 7 & 9. 1, 4, 2. 2, 2, 12 & 13. 2, 5, 26. 2, 11, 4. 3, 11, 5. 3, 12, 1. 3, 15, 2. 4, 7, 13. pugnam distulerunt 2, 1, 10. securi 2, 5, 42. **Lacedaemoniorum** duces 1, 4, 12. exercitus 3, 11, 5. 4, 2, 6. trecenti 4, 2, 9. **Lacedaemoniis** significatur interitus 1, 12, 5. **Lacedaemonios** expugnant Thebani 1, 11, 6. adversus **Lacedaemonios** dimicare 1, 11, 6.
Lacerare & carpere cohortes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lacessere agmen 1, 4, 3. hostes 1, 5, 6. 1, 10, 2. 2, 5, 3. **laccessi** classe 3, 9, 7. **laccessiti** barbari 2, 5, 8.
Lacetani 3, 10, 1.
Lanceas vibrare 2, 1, 3.
Languentes Athenienses 2, 1, 9. **languentium** habitus 2, 11, 2.
Lapis quadratus 3, 3, 5. **lapidibus** ignem excutere 1, 12, 10.
Laqueo vitam finire 4, 7, 5. **laqueis** buculos ad arbores adligare 1, 5, 26.
Largiri pecuniam 4, 7, 36.
Lassitudine deficere 2, 1, 15.
Latet agmen hostium 1, 2, 8. aliquid insidiarum 1, 2, 7.
Latebrae obscurae 1, 3, 10.
Latina lingua 2, 4, 10. **Latini** nominis socii 4, 7, 25. & **Volsci** hostes 2, 8, 5. cum **Latinis** confingere 1, 11, 8.
Latine clare praedicare 2, 4, 10. loqui 3, 2, 3.
Latus pabulatus 1, 1, 7.
Latitudo ampla. 2, 3, 17. ingens 1, 5, 19.

Latrantes canes 1, 5, 25.
ex Latrone dux 2, 5, 7.
Latus alterum 1, 4, 7. **castrorum** 2, 5, 37. **dextrum** 2, 3, 22. **sinistrum** 2, 3, 1, 2 & 22. **utrumque** 1, 4, 2. 2, 3, 17. **viae** 2, 12, 4. ad **latus** confluere 3, 9, 6. **latere** alio circumfudit ea 1, 2, 7. a solo tentari 3, 9, 6. **ducta** brachia 3, 17, 5. **ex alio Clodium** terruit 1, 5, 21. **latera** angustiarum 2, 5, 24. **euntium** praetexit captivis 1, 4, 1. **inferiora** 2, 3, 2. **superiora** 1, 5, 15. **vallis** 4, 5, 10. **viae** praedictae 1, 5, 24. **utraque** 2, 5, 32. per **utraque** explicatus 1, 6, 1.
Laurcati fasces 4, 5, 1.
Lauron oppidum 2, 5, 31.
Laxius accipere hospitium 4, 1, 10.
Laxare agmen 2, 12, 2. **Laxati** manipuli 2, 6, 2. **ordines** 1, 5, 16. 2, 6, 6.
Laelius 1, 2, 1. 2, 3, 16. **C. legatus** 1, 1, 3. **D. 2, 5, 31. Laelios**, non **Aelios** periisse credunt 4, 5, 14.
Laetum aliquem dimittere 4, 7, 36.
Laevinus (Valerius) 2, 4, 9. 4, 7, 7.
Legatus, C. Laelius 1, 1, 3. **C. Caesaris, T. Labienus** 2, 5, 20. **Epirotarum Cineas** 4, 3, 2. **Sertorii, Hirtulejus** 1, 5, 8. **legatum** ad Consulem mittere 3, 3, 1. cum ignominia dimittere 4, 1, 37. **legati Aetolorum** 1, 4, 6. **Ilergetum** 4, 7, 31. **Lacedaemone** missi 1, 1, 10. **Romanorum** 1, 8, 6 & 7. **Syphacis** 2, 7, 4. **Titurius Sabinus & Cotta** 3, 17, 6. **legatorum** adventus 3, 15, 6. **reditus** 1, 4, 6. **species** 1, 2, 4. **legatis** praecepit 1, 1, 9. **respondere** benigne 3, 11, 1. **legatos** dimittere 2, 7, 4. 3, 11, 1. **mittere** 1, 11, 4. 3, 7, 3. **missos** corrumpere 1, 8, 8. **relinquere** 1, 1, 9.
Legatio perpetrata 3, 13, 1. **legationem** minuire 1, 2, 1.
Legere cochleas 3, 9, 3. **libros** prol. 1. **oram maris** 1, 4, 7. **legen-**

I N D E X II.

- gentem confundere acervo rerum prol. 1.
- Lecti duo 4, 3, 7. lectissima manus 3, 16, 3. lectissimos retinere 1, 6, 3.
- Lectio multa 4 prol.
- Lectorem huc usque perducere 3. prol.
- Legio cum legato suo elisa est 2, 5, 31. decima 1, 11, 3. 4, 5, 11. fortissima prima it 1, 6, 1. hostem adgressa ex insidiis 1, 6. 2. seditiosa inermis 4, 1, 43. tota infrequens refertur 4, 1, 46. legionis acies *ibid* preces 4, 1, 43. robur 2, 3, 16. signa submittere 4, 1, 43. legionem dimittere 4, 1, 32. emitte in praesidium 2, 5, 31. infestare a tergo *ibid*. in occulto collocare 1, 6, 2. totam exauctorare 4, 5, 2. corruptam ad prodicionem simulat 1, 11, 2. in legione esse 4, 1, 32. militem facere 4, 1, 12. legiones cedentes exercitui 2, 8, 12. civium Romanorum 1, 9, 2. duae 3, 17, 6. firmissimae 2, 3, 22. missae 1, 2, 7. seditionem movent 2, 9, 4. superveniunt 1, 1, 6. turissime pervenerunt 1, 8, 5. legionum signa 2, 8, 8. supplementum 4, 1, 43. in adventum trahere bellum 1, 8, 5. legiones expectare *ibid*. habere in Cappadocia 1, 1, 6. in acie prima locare 2, 3, 21. in fronte disponere 1, 3, 22. quatuor educere armatas 4, 1, 43.
- Legionarios in cornibus collocare 2, 3, 4.
- Lembus unus 2, 7, 14.
- Lentius procedit media acies 2, 3, 6.
- Lentulus 4, 5, 5.
- Leonidas Lacedaemonius 4, 5, 13.
- Leptines Syracusanus 2, 5, 11.
- Levatae proriae 1, 5, 6.
- Levis armatura 2, 3, 4, 6, 10, 17 & 20. 2, 5, 3, 26, 31 & 33. 4, 1, 18. leve periculum & detrimentum 3, 17, 4. proelium 2, 5, 12. leves Hispani 2, 1, 31. materiae 1, 5, 27. levia proelia 2, 1, 4. levissima opera 2, 7, 7. levius animadvertere 4, 1, 16.
- Leucadia com meatibus abundans 3, 4, 5.
- Leutychidas, dux Lacedaemoniorum 1, 11, 7.
- Lex non pugnandi 2, 1, 16. lege nulla impediri 4, 1, 11. sub leges redigere 4, 7, 18.
- Liberi & conjuges 1, 3, 6. 4, 5, 22. Faliscorum 4, 4, 1. in servitute abducti 1, 11, 6. liberos conjugemque tolerare agello 4, 3, 3.
- Libera recedendi occasio 3, 11, 2. liberum arbitrium 2, 3, 9. vadium 1, 4, 9.
- Libere transgredi flumen 1, 5, 1. liberius scrutari 1, 2, 1.
- Liberalissimae epulae 1, 11, 19.
- Liberalitate pensare injuriam 3, 16, 3. liberare Campaniam periculo 1, 9, 1. flumen 1, 5, 3. 4, 7, 28. Italiam 4, 7, 25. Locros obsidione 4, 7, 26. rempublicam 3, 6, 7. luos obsidione 3, 17, 4.
- Libertas detracta 2, 11, 3. libertatis ejus esse 1, 11, 4. libertatem dare fortibus 4, 7, 24.
- Libri priores 3. prol. librorum trium promissum 4. prol.
- Liburni 2, 5, 43.
- Licendo ad id pretium agrum perducere 3, 18, 2.
- Licet id per hostem 3, 3, 6. ipse abire incolumi 3, 17, 3.
- Licentiora convivia 1, 1, 5.
- Licentia otii 4, 1, 15. licentiae militum succumbere 4, 5, 1.
- Licinius M. Crassus 1, 11, 3. 2, 4, 7. P. Procos. 2, 5, 28.
- per Licetorem scindere vestimenta 4, 1, 28.
- Lignorum copia 4, 7, 8. ligna admoveere vallo 4, 7, 8. furari 4, 7, 8. humida incendere 3, 10, 5. lignis defici 2, 5, 13. farmentisque se onerare 3, 17, 7.
- Lignatum procedere 2, 1, 6.
- Lignationis angustiae 2, 5, 13. in lignationem exire 1, 5, 3.
- Ligur dux 3, 9, 3. Ligures 1, 5, 16. 2, 3, 16. 4, 1, 46. nostris objecturi errorem 1, 5, 26. universi 3, 17, 2. Ligurum fides 1, 3,

I N D E X II.

- 1, 2, 6. oppidum, Luna 3, 2, 1.
 Liguria 1, 5, 16.
 Lilybaeum 3, 10, 9.
 Limitem agere 1, 5, 10. limites
 acti 1, 3, 10.
 Limo inhaerere 2, 5, 6. inmersi
 2, 5, 7.
 Lingonum civitas opulentissima
 4, 3, 14.
 Lingua Hetrusca 1, 2, 2. Latina
 2, 4, 10. utraque tradita mo-
 numenta prol. 1.
 Lipararum obsidio 4, 1, 31.
 Litana silva 1, 6, 4.
 Litterae interiores, praesignatae
 1, 2, 6. plumbo scriptae 3, 13,
 7. religatae ad brachium *ibid.*
 resignatae 1, 2, 6. signifi-
 cant 1, 11, 14. litterarum pars
 1, 2, 6. litteras dimittere circa
 municipia 4, 7, 38. insutas ha-
 bere 3, 13, 6. membranis man-
 dare 3, 13, 3. mittere 1, 2, 6.
 sibi supervenisse finxit 3, 11, 1.
 Litus hostile 4, 1, 33. proximum
 3, 16, 5. litori adposita civitas
 3, 10, 8. litora sicca 2, 13, 11.
 Livius auctor 2, 5, 31. tradit 2, 5,
 34. dux 3, 3, 6. Salinator 1, 1,
 9. 2, 3, 8. M. 4, 7, 15. Livii &
 Neronis exercitus 1, 2, 9. Livio
 obferre apros 3, 3, 6.
 Lixae agasonesque armati 2, 4, 6.
 lixarum numerus 4, 1, 1. lixas
 servosque dimittere ad munera
 2, 1, 6.
 Locri obsidentur a Crispino 4, 7,
 26. Locros liberare obsidione
ibid.
 Locus alter 1, 4, 4. amplior 1, 5,
 2. aratus 3, 15, 3. artus 2, 2,
 14. confragosus 2, 5, 35. con-
 sultationi praebetur 3, 2, 6. de-
 pressus 1, 5, 24. editus 2, 5, 15.
 eruptioni aptus 1, 5, 27. hic
 non alienus est 1, 7, 7. humi-
 lis 3, 7, 3. iniquus 1, 1, 11.
 1, 5, 12, 13 & 14. 4, 5, 8. in-
 sidiarum 2, 5, 37. opportunus
 3, 17, 4. patefactus 2, 3, 14.
 praeparatus 3, 15, 3. propin-
 quus 3, 13, 8. superior 2, 5, 17.
 voraginosus & praecaltus 2, 5,
 7. loci commutatio 2, 2, 11.
 iniquitates 2, 4, 4. natura 2, 2,
 6. 2, 5, 5. obportunitas 1, 4,
 13. possessio 3, 2, 4. locum ca-
 stris capere 2, 7, 12. dare ali-
 cui ad fugam 2, 6, 9. deligere
 1, 5, 3. 2, 2, 2. eundem occu-
 pare 1, 4, 5. idoneum capere
 4, 6, 1. recuperare 4, 1, 23. lo-
 co cedere 4, 1, 34 & 35. fugi-
 tivis 4, 1, 26. hostibus 4, 1, 13.
 confidere 4, 6, 3. consistere 4,
 1, 8. eodem hibernare 1, 9, 1.
 loca campestris 2, 12, 4. con-
 fragosa 2, 3, 3 & 20. 2, 5, 19.
 difficillima 1, 5, 1. diversa 1,
 4, 9. 1, 5, 26. ignota 2, 5, 6.
 hosti infesta 1, 4, 1. iniqua 2,
 5, 10 & 36. 2, 7, 3. 4, 2, 8. 4,
 5, 9. infesta 2, 5, 32. munitione
 tuta 3, 4, 6. silvestris 2, 3,
 3. superiora 2, 5, 2. vadosa 2,
 5, 43. vallo comprehendere 2,
 11, 7. locorum conditio 1, 6,
 3. 2, 6, 6. fructus 2, 11, 7. gra-
 tia 1, 1, 5. ignari 2, 5, 7. ini-
 quitas 1, 5, 18, 24 & 28. 2, 13,
 4. iniquitate vinci 1, 10, 3. na-
 tura 2, 5, 31. obportunitas 1,
 4, 2. locis montuosis aptius 1,
 8, 12. pluribus communire ca-
 stella 1, 8, 11. quibusdam di-
 positus cibus 3, 13, 8.
 Locare equitatum in cornu 2, 3,
 22. legiones in prima acie 2,
 3, 21. quadrigas in fronte 2, 3,
 17. locatae in conspectu capti-
 varum habitu matronae 4, 7,
 44. in media acie cohortes 2,
 3, 5.
 Longus coronae ambitus 1, 5, 23.
 usus 2, 1, 9. belli 3, 2, 3. lon-
 gum agmen 1, 6, 3. est singu-
 la persequi prol. 1. iter 1, 5, 8.
 proelium 1, 5, 15. 4, 5, 10. tem-
 pus 1, 2, 4. longa obsidione
 augi 3, 15, 6. longo spatio di-
 stare 3, 8, 2. longe major exer-
 citus 2, 5, 9. minor 2, 3, 12.
 longior ordo 4, 6, 4. longius
 avocari ad persequendum 3, 9,
 4. cedendo protrahere 3, 10, 5,
 sita regio 2, 5, 31. longissime
 remota pars 3, 2, 10.
 ex Longinquo 2, 1, 7. 2, 13, 11.
 uti sagittis 2, 2, 5.
 Loqui Latine 3, 2, 3.
 Loris & clavis adjutus 3, 9, 3.
 Lucani 1, 4, 1. 2, 3, 12 & 21. in
 Lu-

I N D E X II.

Lucanos exercitum ducere 1, 6, 1.
Luceria 4, 1, 29.
Luſtari cum equi cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lucullus L. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 5, 30. 2, 7, 8. 3, 10, 7. 3, 13, 6.
Lucus erat extra muros 3, 2, 5.
facer Diti patri 1, 11, 10. **lucum noctu incendere** 3, 2, 5.
Ludi magister 4, 4, 1. **Ludi gymnici** 2, 11, 1.
Ludite milites 1, 12, 1. **per Ludibrium** 1, 5, 16.
Ludificatione concitari 2, 5, 4.
Lugere aliquem fas est 4, 1, 38.
Luſtu adfligi 2, 9, 2.
Lumen hoc Numina ostendunt 1, 12, 6. **observare** 3, 12, 1. **ostendere ex atce** 3, 12, 1. **lumina adtollere** *ibid.* **ceſſantia** 2, 5, 16.
Luna, oppidum Ligurum 3, 2, 1. **adverſa** 2, 1, 12. **cava** 1, 5, 1. **decreſcens** 2, 1, 16. **lunae defectus** 1, 12, 8.
Lunata acies 2, 3, 4.
Lupum ostendere pugnantibus 1, 10, 4.
Lusitani 3, 5, 2. **Lusitanorum dux, Viriathus** 2, 13, 4.
per Luſitaniam ducere cervam 1, 11, 13.
Lutarius Q. Catulus 1, 5, 3.
Lux prima 2, 5, 21 & 24. 2, 13, 7. 3, 6, 33. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. **lucis cibique avidae columbae** 3, 13, 8. **exortus** 2, 12, 1.
Lydia 4, 7, 30. **Lydiam inrumperre** 1, 8, 12.
Lyſander Lacedaemonius 1, 5, 7. 2, 1, 18. 4, 1, 9.
Lyſimachus 1, 5, 11. **rex Macedonum** 3, 3, 7.

M.

Macedo Alexander 4, 3, 10. **Macedones collocati in ſecunda acie** 2, 3, 16. **equites** 2, 7, 8. **exarmati genere telorum** 2, 3, 20. **transfugientes** 2, 7, 8. **Macedonum arcana** 1, 4, 13. **fortiſſimi** 3, 3, 7. **inſtrutura** 3, 3, 17.
Macedonia 4, 2, 1. 4, 6, 3.
Macedonicus habitus 3, 2, 11. **Q.**

Metellus 4, 1, 23. **Macedonica phalanx** 2, 3, 17.
Machinamenta & opera depoſita 3. **prol.**
Madentes nervi 4, 7, 30.
Madefacta coria 4, 5, 18.
Magnetum oppida duo 3, 8, 2.
Magnus conſenſus 3, 9, 5. **curſus** 2, 7, 8. **exercitus** 2, 4, 8. **modus vini** 2, 5, 12. **ſtrepitus** 3, 9, 10. **tumultus** 2, 4, 1. **magna copiarum fiducia** 4, 7, 7. **manus equitum** 4, 7, 32. **pars barbarorum** 2, 2, 13. **reliquiarum** 4, 7, 39. **ſumma** 4, 7, 35. **vis avium** 1, 2, 8. **tritici** 3, 15, 5. **magno praemio ſollicitatus** 3, 6, 4. **magna itinera** 1, 4, 6. **major circuitus** 1, 1, 11. 1, 5, 13. **exercitus** 2, 5, 19. **longe noſtro** 2, 5, 9. **Armenia** 2, 1, 14. 2, 2, 4. **conſtantia** 4, 5, 6. **molitio** 1, 1, 8. **multo hoſtium manus** 1, 10, 3. **majus praefidium** 1, 4, 9. **majorem in modum vexare** 2, 5, 13. **majora caſtra** 2, 5, 34. **maximus Deorum Jupiter** 1, 12, 12. **maxima pars** 1, 2, 1. **paupertas** 4, 3, 5. **maximum frigus** 2, 3, 23. **maxime aptus eruptioni locus** 1, 5, 27. **inbelles Sueſſetani** 3, 10, 1. **inpat equitatu** 2, 12, 2. **fieri ea cupiebat** 1, 1, 6. **notabiliter** 4, 1, 1.
Magnifice haec ſunt prol. 1.
Magnificencia multiplex 2, 11, 5.
Magnitudo animi 1, 8, 2. 1, 12, 1. **ingens** 2, 5, 4. **telorum** 2, 5, 4.
Magiſter equitum Coſſus Com. 2, 8, 10. **Fabius Rullus** 4, 7, 39. **Minucius** 2, 5, 22. **ludi** 4, 4, 1. **magiſtrum virgis agendum tradere pueris** 4, 4, 1.
Magiſtratus Hennenſium 4, 7, 21. **in magiſtratu ſe pro Rep. devovere** 4, 5, 15. **magiſtratus ſeliciores** 4, 5, 6.
Mago, dux Carthaginienſium 2, 5, 23. 3, 6, 5. 4, 7, 26.
Maharbal 2, 5, 12.
Malos exaequantur altitudinem jugi ſubrexit 3, 8, 3. **navium erigere** 2, 5, 46.
Mandatum ei fuerat bellum 1, 1, 9. **mandatae membranis litterae** 3, 13, 3.

Man-

I N D E X II.

- Mandragorae venenum** 2, 5, 12.
mandragorâ permiscere magnum vini modum 2, 5, 12.
Mandro Archipirata 3, 3, 7.
Mane ostendere vestigia 1, 11, 9.
procedere in aciem 2, 1, 1. **proflare auras** 2, 2, 7.
Manere in Italia 1, 3, 8. **in litore hostili** 4, 1, 33. **manet eos supplicium** 4, 1, 17. **exitus pugnam** 1, 10, 2. **manens ibi multitudo** 2, 12, 4. **praetorium in castris** 2, 5, 34. **manentibus est spes salutis** 4, 7, 21. **mansuris necessaria sunt** 1, 5, 3.
Manifesta deficiendi voluntas 4, 7, 22. **manifestissima clades** 2, 7, 3.
Manipuli inter se distantes 2, 3, 16. **laxati** 2, 6, 2.
Manlius A. Cos. 1, 9, 1. **Cn.** 1, 11, 1. 2, 6, 7. 2, 7, 11. **filius** 4, 1, 41. **Imperiosus** 4, 1, 40.
Mantinia 3, 11, 5.
Mantinienses *ibid.*
ex Manubiis nihil convertere in suum 4, 3, 15.
Manus Aegyptiorum 2, 3, 13. **agros vicosque per diversa incendit** 1, 8, 4. **cetera** 1, 4, 4. **circumducta per avias regiones** 2, 5, 17. **collocata in insidiis** 2, 5, 10. **exigua** 2, 1, 4. 2, 7, 2. **firmissima militum** 2, 5, 42. **hostium** 1, 5, 8. **multo major** 1, 10, 3. **ingens captivorum** 2, 9, 6. **lectissima** 3, 16, 3. **magna equitum Romanorum** 4, 7, 32. **media** 1, 5, 14. 4, 5, 9. **parva equitum peditumque** 2, 4, 6. **validissima** 1, 4, 5. **manum extis subponere** 1, 11, 14. **magnam elidere** 1, 6, 4. **mittere adversus Sabinos** 1, 8, 4. **obprimere** 1, 4, 9. **submittere** 3, 6, 1. **manu adreptus signifer** 2, 8, 5. **sua interficere aliquem** 4, 7, 39. **manus amputatae** 3, 16, 4. **ferreae** 2, 3, 24. **praecisae** 3, 15, 4. **restrictae** 3, 3, 7. **post terga** 4, 4, 1. **in manus Gallorum incidere** 4, 5, 4.
Mapalia velut constituere castra per corpora cohortium 4, 1, 14.
Marathon 4, 7, 43.
Marcellus 2, 2, 6. 2, 4, 6. **M.** 2, 4, 8. 3, 3, 2. **Cos.** 4, 1, 44. **collega** 4, 7, 38. **Cl.** 3, 16, 1. 4, 5, 4. **caesus** 4, 7, 26. **Marcelli annulus** 4, 7, 38.
Marcenses vigilia 2, 2, 14.
Marcus L. eques Romanus 2, 6, 2. 2, 10, 2. **Q. Rufus legatus** 2, 4, 7.
Mare alterum 1, 4, 7. **altum** 2, 5, 43. **influit** 1, 5, 7. **maris angustiae** 1, 4, 13. **ora** 1, 4, 7. **mari adjacet pars murorum** 3, 9, 5. **mari terraque obsidere Lilybaeum** 3, 10, 9. **victor exercitus** 2, 2, 11. **a mari adplicare naves** 3, 9, 8.
Marina belua 3, 13, 6.
Maritimus aestus 3, 9, 1. **maritima urbs quaedam** 3, 9, 8.
Marius C. Cos. 1, 2, 6. 2, 2, 8. 2, 4, 6 & 10. 2, 7, 12. 2, 9, 1. 3, 9, 3. 4, 1, 7. 4, 2, 2. 4, 7, 5. **sagam habuit** 1, 11, 12.
Mariani Muli 4, 1, 7.
Marte aequo certare 2, 5, 5. **concurrere** 2, 4, 1. **pugnare** 2, 3, 13.
Masinissa 2, 3, 16. 3, 6, 1. 4, 3, 11.
Massilienses & Rhodii 1, 7, 4.
Mater peperit me Imperatorem 4, 7, 4.
Materia artium 3. **prol. materiae genus** 1, 5, 2. **materia exstructum vallum** 1, 5, 8. **leves adgestae** 1, 5, 27. **matarum copia** 1, 7, 2. **materiis oneratum vallum** 1, 5, 1. **rates contextuntur** 1, 7, 2.
Matrisfamilias hospitio uti 4, 1, 10.
Matronae quaedam habitu captivarum 4, 7, 44.
Matura expugnatio 3, 15, 4. **maturius vesci** 2, 1, 5.
Maturare fugam 2, 6, 8. **iter** 1, 6, 3. **promissam victoriam** 1, 11, 11. **transitum** 4, 2, 1.
Mauri 2, 3, 16.
Maximus Q. 4, 7, 36.
Medicus Pyrrhi 4, 4, 2. **medicum detegere regi** *ibid.* **medici plerique** 4, 7, 1.
Medicatum merum 2, 5, 12.
Mediocris staturae esse 4, 7, 29.
Mediolanum 1, 9, 3.

Me-

I N D E X II.

Medius amnis 2, 5, 23. 3, 14, 2.
 inter eos 3, 17, 4. inter hostes
 campus 2, 5, 22. media acies 2,
 3, 4, 5 & 21. Babylon flumine
 Euphrate dividitur 3, 7, 4. pars
 2, 3, 20. vis 2, 5, 12. medium
 concilium 2, 9, 5. hostem tre-
 pidantem cadere 2, 5, 33. in
 mediam vallem decurrere 4, 5,
 10 in medio erat silva 3, 8, 2.
 mediae Caesaris copiae 3, 14,
 1. medios circumvenire 2, 3, 5.
 in hostes insumpere 4, 5, 4.
Medos vincere 1, 11, 19.
Megara 4, 1, 8.
Megarenles decepti facie 4, 7, 44.
Megarenſium classem excipere
 4, 7, 44.
Megistanes 2, 9, 5.
Melanthus, dux Athenienſium 2,
 5, 41.
Meliorem fidelioremque Pythiam
 habere 4, 7, 37. melius in um-
 bra propugnare 4, 5, 13.
Membris mandatae litterae 3,
 13, 3.
Membratim 3, 5, 1.
Memmius C. Tribunus 4, 1, 1.
Memnon Rhodius rex 2, 5, 18
 & 46.
Memor, sibi esse militem 2, 1, 9.
 virtutis Romanorum 2, 1, 13.
Memoriae proditum est 4, 2, 1.
 4, 5, 20. tradere 2, 6, 10. 4, 1,
 16. 4, 3, 13.
Memorabilis victoria 2, 2, 7.
Mens destituendae Reip. 4, 7, 39.
Menses undecim 4, 5, 18. men-
 ſium aliquot mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mentionem pacis facere 1, 5,
 18.
Mentiri fugam 3, 10, 7. menti-
 tus est naves litori adplicuisse
 3, 16, 5.
super Merce exposita 3, 2, 10.
Merces constituitur ipsi 4, 4, 2.
 repraesentari proditoribus po-
 test 1, 11, 2. mercede sollicita-
 tus 2, 2, 11. mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mercenarii Galli 3, 16, 3.
Merere in ordine 4, 1, 11. sub
 Rutilio 4, 2, 2. Scauro 4, 3, 13.
 cognomen Germanici 2, 11, 7.
 fide ea, ut &c. 4, 4, 2. Cui-

datoris nomen 1, 3, 3. remiſ-
 sionem supplicii 4, 1, 39.
Meridie ante tabernaculum stare
 4, 3, 11.
Merum medicatum 2, 5, 12.
 mero ac oleo caleſceri 1, 4, 7.
 ſomnoque premi 2, 9, 7.
Messana 1, 4, 11. 4, 1, 31.
Messenii 2, 1, 10. **Messeniorum**
 caſtellum 3, 2, 4.
Metari caſtra. 2, 3, 9.
Metatores Marii 2, 7, 12.
Metatio haec nunc effecta est 4,
 1, 14.
Metellus 2, 3, 5. 2, 5, 4. 4, 2, 2.
 Q. 1, 8, 8. 3, 7, 3. 4, 1, 2 &
 11. 4, 7, 42. **Macedonici**
 4, 1, 23. **Pius** 1, 1, 12. 2, 1, 2.
 2, 13, 3.
Metuere nihil tale 3, 1, 2. me-
 tuentis ſuſpicio 3, 17, 7.
Metus diſſimulatus 1, 9, 4. 2, 5,
 32. injectus hoſtibus 2, 4, 11.
 inſidiarum 1, 5, 28. 2, 9, 7. mi-
 nor 1, 9, 3. ſimulatus 2, 5, 3 & 5.
 3, 6, 1. metus ſimulatio 2, 5, 36.
 metum ſimulare 3, 17, 6. me-
 tu cogere aliquem ad jurandem
 4, 7, 39. exſolutus 4, 7, 24. poe-
 nae coire in collem 4, 7, 24.
 ſeditionis animadvertere in a-
 liquem 3, 16, 3. viperarum per-
 territus 4, 7, 10.
Miles ardentius dimicet 1, 11, 6.
 Athenienſis 4, 7, 44. cibo fir-
 matus 2, 2, 8. diſpoſitus per
 occulta 3, 10, 6. explicatus per
 utraque latera 1, 6, 1. fortiſſi-
 mus 3, 16, 1. Graecus 2, 3, 13.
 gregalis 3, 9, 3. longo uſu du-
 ratuſ 2, 1, 9. nandi & nauticae
 artis peritus 3, 13, 6. peritus,
 & ad omne momentum re-
 ſpondens 2, 3, 7. reduſtuſ 3, 11,
 2. robuſtuſ 2, 3, 1. viribus in-
 firmior 2, 3, 1. undique emiſ-
 ſuſ 3, 17, 6. militi inſerata
 ſilva 1, 2, 2. militem comac-
 re intra munimenta 3, 17, 7.
 cohortium decimare 4, 1, 37.
 educere 2, 2, 5. facere in le-
 gione 4, 1, 12. paratiorum ad
 pugnandum habere 1, 11, 11.
 quemque decimum ſuſti per-
 cutere 4, 1, 34. quietum in val-
 lo tenere 3, 17, 5. milite bar-
 bare

I N D E X II.

baro & rationis indocili uti 1, 11, 13. milites Antiochi 3, 2, 9. armari 1, 5, 9. confusi 1, 12, 7. consummati 4, 3, 12. contristari 1, 12, 5. discincti 4, 1, 43. dispersi 2, 13, 3. dispositi nocte 2, 5, 24. fortissimi 1, 1, 9. 2, 5, 21. fugati turpiter 4, 1, 24. interriti 2, 12, 2. occulsi 2, 5, 1. optimi 4, 1, 2. perterriti metu viperarum 4, 7, 10. pigriores 1, 11, 20. probris hostium coacti 1, 11, 1. redacti ad munus 4, 1, 1. relegari in Siciliam 4, 1, 44. Sertoriani 2, 1, 3. sexcenti 3, 9, 2. solertissimi 3, 16, 4. sparsi per Numidas 2, 2, 11. trecenti 1, 2, 5. 1, 5, 15. validissimi 2, 3, 1. velocissimi 3, 9, 3. universi 1, 5, 6. militum disciplina lapsa 4, 1, 2. habitus 2, 1, 6. impetus 2, 2, 2. licentiae succumbere 4, 5, 1. noxa 2, 3, 19. pars iussa subsistere 1, 4, 10. seditionem compescere 1, 9, 1. tribunus 2, 4, 4. P. Decius 4, 5, 9. nobilis, Valerius 4, 1, 30. Tribuni Sempronius Tuditanus, & C. Octavius 4, 5, 7. virtus inrita 2, 3, 24. militibus cortices pro scutis dare 1, 7, 5. dividere praedam 4, 1, 45. milites conclamare vasa iussit 1, 8, 9. constantiores ad pugnam habere 1, 11, 7. educere per ipsam flammam 1, 5, 27. in castris tenere 3, 17, 6. remigesque exercere 3, 2, 2. retinere 2, 1, 6. suos inducere armis captivis 4, 7, 45. ad pugnam aptari iussit 1, 8, 5. ad milites procedere 1, 9, 4.

Militare signum 2, 8, 2. militaris rei scientia, prol. 1.

Militare sub Hadrubale Imperatore 4, 3, 8.

Militiae ordines 4, 1, 8. inhabilis 4, 6, 4. militiam detractare 4, 1, 25 & 43.

Milesiarum dux, Thrasybulus 3, 9, 7. 3, 15, 6.

Milo 3, 3, 1.

Mille sexcenti equites 4, 2, 6. millia, qui &c. 4, 7, 24. circiter quatuor 3, 16, 3. octo

militum 2, 5, 21. decem Bororum 1, 2, 7. militum 1, 1, 9. passuum 1, 3, 10. 3, 11, 5. quatuor 4, 2, 6. tradita custodiae 4, 1, 38. quatuordecim armatorum 4, 2, 5. quadraginta hominum 4, 2, 4. utrimque fuisse constat 2, 3, 21. quinque desiderata sunt 2, 3, 21. millium passuum spatium 2, 1, 41. trajectus 3, 13, 6. millibus paucis passuum distare 2, 10, 2.

Miltiades 4, 7, 43.

Minari mortem alicui 4, 7, 39. transitum 1, 4, 9. minatus bellum 1, 1, 1.

Minax vultus 1, 9, 4.

Mindarus Lacedaemoniorum dux 2, 5, 44.

Minervae sacrum celebrare 3, 2, 8. sacros dies celebrare 4, 7, 13.

Minor longe exercitus 2, 3, 12. metus 1, 9, 3. quinquaginta annos natus 4, 1, 10. minores gladii stricti 2, 5, 27. minora castra 4, 5, 7. minus agiliter 2, 5, 47. constanter 1, 11, 21. frequens oppidi pars 3, 9, 2. minime timeri 4, 7, 13.

Ministerium ac servitus 1, 1, 3. ministeria nautica 4, 7, 10.

Minucius Q. Cos. 1, 5, 16. magister equitum 2, 5, 22. Rufus Imperator 2, 4, 3.

Minuere vires exercitu diducto 4, 7, 31.

Mirari victoriam 2, 3, 23.

Mire adversantia hosti incommoda 2, 2, 7.

Miscere velocissimos peditum 2, 3, 22. vera falsis 2, 7, 13. mixti fugitivi 2, 3, 17. mixtos eis, qui extra delictum erant, venire iussit 1, 9, 3.

Miseratione suorum compellere ad deditionem 4, 5, 21.

Mithridates 1, 1, 7. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 3, 30 & 33. 4, 5, 21. fugiens 2, 1, 12. Mithridatis praefectus, Archelaus 1, 5, 18. 1, 11, 20. Mithridatem decursu superare 2, 2, 2. a Mithridate obsessi Cyaiceni 3, 13, 6.

Mithridaticus exercitus 2, 8, 12.

Mittere aliquos ex principibus 1, 1,

I N D E X II.

1, 10. captivum Crotona 3, 6, 4.
caput intra munimenta 2, 9, 5.
centuriones paucos 3, 9, 3. clas-
sem 1, 3, 9. dispensatorem fi-
delissimum 3, 16, 3. jumenta
onusta fassis 3, 2, 3. legatum
ad Consulcm 3, 3, 1. legatos
ad Hasdrubalem 3, 17, 3. Car-
thaginem de conditionibus pa-
cis 1, 11, 4. legationem ad Sy-
phacem 1, 2, 1. manum modi-
cam 1, 5, 14. 4, 5, 9. adversus
Sabios 1, 8, 4. milites apud
Arpos 3, 9, 2. in hostem 2, 5,
37. perfugam 3, 6, 5. 3, 17, 7.
quemdam pro transfuga subor-
natum 3, 13, 2. quosdam ex
militibus in hostium castra 2, 5,
18. Sextum Tarquiniam ad ho-
stes 3, 3, 3. signum militare in
hostes 2, 8, 2. raptum in ho-
stem 2, 8, 1. supplementum
exercitibus 3, 18, 1. transfugam
in castra 2, 9, 7. misit ad Xer-
xem, qui indicaret 2, 2, 14. eis
litteras 1, 2, 6. miserunt, qui
morarentur Romae 1, 2, 4. mit-
ti praedatum 3, 16, 3. sub ju-
gum 4, 1, 19. missis auxilio
Sutrinis 2, 5, 2. erat ad eum a
filio natus 1, 1, 4. sanguis in
principiis 4, 1, 16. missi Lacedaemone legati 1, 1, 10. nocte
petaverunt partem 2, 12, 3. sunt
ad Antiocham regem 1, 2, 7.
missae legiones 1, 2, 7. prae-
ter portum naves 1, 4, 14. mis-
sa principia 2, 5, 30. missos
eos, velut contraria pignora,
retinuerunt 1, 8, 6. ad se lega-
tos corrumpere 1, 8, 8.
Missionem postulare 1, 9, 4. mis-
sione honesta aliquem exau-
ctorare 4, 6, 4.
Modus agri 4, 3, 12. vini 2, 5, 12.
in modum defunctorum strati
jacent *ibid.*
Moderatum aut justum nihil ex-
spectare 1, 11, 4. moderatiora
consilia 4, 7, 3.
Modicus pons 3, 13, 6. modica
manus 1, 5, 14. 4, 5, 9. medi-
cae amplitudinis signum 1, 11,
11. modica intervalla 1, 5, 22.
Mochia adgredi 3, 10, 1. implere
armatis 4, 7, 43. occupare 3, 2,

1. tutari 1, 4, 3. moenium per
diversa 3, 9, 6. moenibus ad-
fidere 3, 18, 1. ad moenia ma-
los subrexit 3, 8, 3. moenibus
propinquo loco emittere co-
lumbas 3, 13, 8. se continet
3, 11, 3.
Molas & funes ferre 4, 1, 6.
Moles ingens 1, 5, 5.
Moliri fugam 1, 1, 7. 2, 4, 2.
instrumenta 1, 1, 6.
Molitio major 1, 1, 2.
Molossorum haec erant 2, 5, 19.
rex, Arybas *ibid.*
Monitione consecutus 4, 7, 12.
Monumenta omnia percurrere
prol. 1.
Mons ardaus 3, 15, 5. aspernatus
1, 5, 26. praeruptus 3, 8, 3. pro-
ximus 1, 5, 3. saxens 3, 9, 3.
montis radix 2, 5, 24 & 34.
saxa 3, 9, 3. monti admove-
re aliquem 3, 8, 3. montes abra-
pti 1, 5, 8. abscisi 1, 4, 7. in
conspetu erant 4, 7, 26. pro-
ximi 2, 4, 5. montium iuga 2,
4, 3. montes collustrare discus-
satione 1, 5, 28. occupare 2, 5,
32. petere effuso cursu *ibid.* in
montes comportare omnia vi-
ctui necessaria 3, 5, 1. monti-
bus adjutus 2, 3, 9.
Montuosis locis aptius 1, 8, 12.
Monstrata a Diis creduntur 1, 11,
13.
Monychis 1, 5, 7.
Mora obdionalis 1, 3, 4. mora
fatigare hostem 2, 1, 8. morae
decertandi *ibid.*
Morari circa gratulationem 4, 7,
49. rapiditate 1, 5, 2. Romae
1, 2, 4. ulla praelocatione 3.
prol. moratus aliquamdiu 1, 4, 7.
Morbus simulatus 1, 1, 10.
Mori fame 4, 5, 23. pro patria
4, 5, 12. moriantur inulti 1,
6, 2. moriturum se adfirmavit
4, 5, 1.
Mors Alexandri audita 2, 11, 4.
alterius audita 4, 3, 3. dubia 4,
1, 17. datus 2, 4, 9. multorum
1, 1, 10. mortis cupidus 4, 7,
5. mortem adipisci 4, 5, 15.
consciscere sibi 4, 1, 13. min-
ari alicui 4, 7, 39. pati fortiter
4, 5, 22.

Mes

I N D E X II.

- Mos** equestris pugnae 2, 3, 22.
Græcorum 3, 2, 6. obambu-
 landi 3, 2, 1. pristinus 2, 1, 4.
 more exercitationis adsecutus
 1, 4, 9. insulae dependens 1, 12,
 5. spectantium stare 2, 3, 1. suo
 1, 3, 10. mores Alexandrini 1,
 1, 5. moribus senem Imperato-
 rem esse oportet 4, 7, 3.
- Movere** bellum in Gallia 4, 3,
 14. castra 1, 1, 13. 1, 8, 9, 4,
 7, 42. copias ad Sitium 1, 8, 3.
 discordiam 1, 8, 1. exercitum
 2, 5, 21. 2, 13; 7. Fulvium se-
 natu 4, 1, 32. tumultum 1, 9,
 3. movet pulvis speciem exer-
 citus 4, 7, 20. movent legiones
 seditionem 1, 9, 4. moveri par-
 rem adversam minus agilliter
 sensit 2, 5, 47.
- Motus** terrae 1, 12, 3. motu ipso
 adolescit flamma 1, 5, 28.
- Mobilitas** Panicae classis 2, 5, 24,
Mugitus frequentior 1, 5, 26.
- Mulierum** tonsarum erinaes 1, 7, 3.
Muliebri ornatus 3, 2, 7. mu-
 liebri veste tegi 4, 7, 33.
- Multa** lectio 4. proli. multum ter-
 roris 1, 11, 17. multi Gallorum
 caesi 3, 17, 7. ignes 2, 12, 4.
 multae naves hostium 4, 7, 12.
 urbes 3, 2, 3. 3, 4, 3. multa
 alimenta 2, 5, 29. ipolia 2, 5,
 34. multorum mors 1, 1, 10.
 multos capere 1, 11, 18. no-
 strorum avestit 2, 4, 10. mul-
 ta audere temere 2, 5, 21. pro-
 hibere 4, 5, 12. multo major
 hostium manus 1, 10, 3. ma-
 gis 1, 11, 13. post 3, 11, 2.
- Multiplex** magnificentia 2, 11,
 5.
- Multitudo** avium 1, 2, 7. Epito-
 tarum 1, 4, 4. hostium 1, 5, 18.
 2, 3, 19. ibi manens 2, 12, 4.
 inbellis 3, 9, 3. infinita sagit-
 tarum 2, 3, 15. ingens 1, 8, 11.
 2, 4, 3. hostium 2, 2, 10. Per-
 sarum 4, 7, 43. innumerabilis
 2, 1, 14. 2, 2, 13. omnis
 cum tumultu decurrens 3,
 9, 10. sagittarum 4, 5, 13.
 superveniens 2, 3, 13. universa
 4, 7, 22. Xerxis navium 2, 2,
 14. multitudinis species 2, 4,
 6. multitudinem tenere specie
- consilli 3, 2, 6. multitudine
 superare 2, 3, 6. uti 2, 2, 14.
- Muli** Mariani 4, 1, 7, mulos agi-
 cum fremitu jussit 1, 8, 9. mu-
 lis insidere 2, 4, 1.
- Muliones** clam cum mulis abire
 jussit 2, 4, 5.
- Mummius** L. 4, 3, 15.
- Munatius** interim rex 3, 14, 1.
- Munda** 2, 8, 13,
- Municipia** totius Italiae 4, 7, 38.
- Munire** accessum in castellum 3,
 9, 9. castra 4, 1, 24. muniri par-
 va castra jussit 2, 5, 18. viam
 fugiendi 4, 7, 16. munitus col-
 lis 4, 7, 24. munita egregie ci-
 vitas 3, 2, 6. oppidi pars 3, 9,
 2. urbs 3, 6, 3. munitum na-
 tura jugum 1, 2, 8. munitae
 sunt Athenae 1, 1, 10. munita
 castra Fulvii 2, 5, 21.
- Munimenta** destituta propugna-
 toribus 2, 5, 26. hostium 2, 9,
 5. munimentorum angustiae 3,
 17, 5. pars 1, 2, 1. munimen-
 ta concendete 3, 3, 2. diruere
 1, 1, 1. intra munimenta con-
 tinere militem 3, 17, 7. depo-
 nere rerum pretiosissima 1, 11, 5.
- Munio** Athenarum 1, 1, 10. du-
 plex 3, 17, 4. munitione tuta
 loca 3, 4, 6. munitiones oppi-
 di 1, 3, 4. reliquae nudatae de-
 fenfore 3, 9, 10.
- Munus** nuptiale 2, 11, 5. ad mu-
 nus redigi 4, 1, 1. munere va-
 care 4, 1, 44. in munera neces-
 saria duci reservare laborem 4,
 6, 2. muneribus fungi 4, 1,
 31.
- Murum** occupare 3, 2, 2. muri
 urbis 3, 9, 1. murorum fiducia
 1, 1, 1. pars 3, 2, 10. 3, 9, 5.
 propugnatio 3, 9, 6. muris suc-
 cedere 3, 17, 1. muros adgre-
 di 3, 8, 3. circumiri copiis in-
 struit 3, 2, 1. dejicere 1, 1,
 10. subire 3, 9, 8. suscitare 1,
 1, 10. transcendere 3, 9, 6.
- Mus** venit centum denariis 4, 5,
 20. muris venditor *ibid.*
- Mutare** consilium 2, 7, 9. statum
 belli 1, 3, 10.
- Mutilus** 1, 5, 17.
- Matinae** obsideri ab Antonio 3,
 13, 7. a Matina profugus 1, 7, 5.

I N D E X II.

Mutineses obsessi ab Antonio 3, 14, 3.
Myrina 4, 5, 16.
Myronides Atheniensis 2, 4, 11, 4, 7, 21.

N.

Naevis Q. Centurio 4, 7, 29.
Nandi & nauticae artis peritus 3, 13, 6.
Nasci in Persis 4, 6, 3. natus honeste 4, 6, 4. in Macedonia 4, 6, 3. minor quinquaginta annos 4, 1, 10.
Natione Cyrestes 1, 1, 6. nationes immanes 1, 1, 8.
Natura fluminum 2, 2, 7. loci 2, 2, 6. 2, 5, 5. locorum 2, 5, 31. perquam similis proel. 1. rerum 1, 12, 9. Romanarum cohortium 1, 10, 1. virium 4, 7, 6. naturâ munitum jugum 1, 2, 8.
Naturalis adistendi consuetudo 4, 7, 34.
Nasica P. 4, 1, 15.
Navis hostilis 2, 3, 24. ingens 3, 2, 10. praetoria 1, 1, 2. navem egredi 1, 12, 1. e nave egredi 3, 2, 10. naves a latere junctae aut puppe religatae 1, 4, 12. barbarorum 4, 7, 45. binae 3, 9, 8. Chiorum transitum tenentes 1, 4, 13. circumastae 1, 4, 11. 4, 7, 43. ducentae 2, 5, 46. graves 2, 3, 24. haerent in ficis littoribus 2, 13, 11. multae hostium 4, 7, 12. onerariae 4, 7, 14. oneratae praeda 3, 3, 7. onustae milite 2, 5, 42. pacis sequestres 1, 4, 13. paratae in occulto 4, 7, 19. paucae hostium 3, 16, 5. plures 2, 5, 44. praeter portum missae 1, 4, 14. Punicae decem 1, 4, 12. sociae 2, 7, 14. subsequentes *ibid.* Thebaeae 3, 2, 10. turratae 3, 9, 8. veluti viatrices 1, 4, 12. 2, 13, 9. universae 2, 1, 18. navium aut pontis faciendi copia 1, 5, 4. aut materialum copia 1, 7, 2. fiducia 1, 11, 21. numerus 2, 5, 46. usu defiebat 1, 7, 1. Xerxis multitudo 2, 2, 14. navibus superstruere turres 3, 9, 8. naves adpel-

lere 3, 9, 4. ad portum transire 1, 5, 7. adscendere 4, 7, 31. edificare in hibernis 4, 1, 11. capere 1, 4, 13. captivas habere 1, 4, 12. conscendere 4, 7, 26. hostium elicere ad proelium 2, 5, 46. infestari intuit 2, 1, 18. in occulto reare 3, 10, 9. omnes in Thebas inmittere 4, 7, 19. primas agi jubet 2, 5, 46. reddere 1, 4, 13. navibus hostium obrutas 1, 5, 7. reliquis Lilybaei portum occupare 3, 10, 9. e navibus remotissima 3, 10, 8.
Navalis acies 2, 5, 47. navale bellum 4, 7, 9. proelium 1, 3, 6. 1, 12, 11. 4, 5, 45. 2, 13, 9. praesidium hostium 1, 4, 14. navali & pedestri proelio victi 4, 7, 45.
Navigare in Pamphyliam 4, 7, 45. Syracusas 1, 4, 14. navigantem cum consecuti sunt navigiis 1, 5, 5.
Navigia omnia 3, 10, 8. parva 1, 5, 5. resupina 1, 5, 6. capere 4, 7, 44. desiderare 2, 6, 1. complere milite 4, 7, 44. & habitum superstantium agnoscere 4, 7, 45.
Nautica ars 3, 13, 6. minister 4, 7, 10.
Nebula adjutus 2, 5, 24. & imbribus verberari 2, 1, 15. nebulae densiores 2, 5, 21.
Ne nuntios quidem cladis relinquere 2, 10, 2.
Necantur tradita custodiae 4, 1, 38. necata avis 4, 5, 14.
Necesse fuit Afris 1, 8, 11. Liguribus avocari 1, 5, 16. habet decertare 1, 11, 2. erumpere per hostium praesidia 2, 13, 9.
Necessitas cogens 4, 1, 22. decernendi 2, 1, 12. decernendi 2, 3, 8. revocandi Hannibalem 1, 3, 8. sociorum 3, 14, 2. ultima 2, 6, 9. necessitates domesticae 4, 7, 37.
Necessarius non est classis usus 4, 1, 15. necessaria non est sibi opera eorum 2, 11, 4. quam necessarium & facile id est 3, 1, 1. necessaria sunt mansuris 1, 5, 3. duci munera 4, 6, 2. vasa

I N D E X II.

- vasa expeditioni** 4, 1, 1. **necessariorum inopia** 3, 14, 4. **necessaria victui omnia comportare** 3, 5, 1.
Neciorum exercitus 2, 11, 4.
Nefas eis est 2, 1, 17.
Neglecti ordines 2, 5, 19. **tramites** 1, 5, 19.
Negligenter munita castra Fulvii 2, 5, 21. **negligentius custodire captivos** 1, 3, 5.
Negligentia vigilum 3, 12, 1. **resolutus** 1, 5, 17.
Negotium alienum agere 2, 3, 1.
Negotiatorum species 3, 2, 8 & 10.
Nemini ad erumpendum audacia est 4, 5, 7. **hoc volebat commissum** 1, 1, 4. **suspectus ob hoc** 1, 4, 7.
Nequam crisis semper tibi 4, 1, 1.
Neque omnino 1, 2, 8. **confingendi, neque abeundi facultas** 2, 1, 5. **virtute, neque artibus bellandi par** 1, 8, 2.
Neronis & Livii exercitus 1, 2, 9.
Nervi madentes 4, 7, 30.
Nicostratus, dux Aetolorum 1, 4, 4.
Nigerrimi erant 1, 11, 18.
Nihil ex rebus suis amittere 4, 3, 14. **ex tantis manubiis in suum convertere** 4, 3, 15. **novare** 2, 11, 3. **nuntio respondit** 1, 1, 4. **praesidii secum habet** 2, 7, 14. **rale expectare** 2, 5, 19 & 31. **meruere** 3, 1, 2.
Nihilominus 2, 1, 5. 2, 13, 11.
Nil cavere 4, 7, 45.
Nimia fiducia 2, 12, 2. **securitas** 2, 9, 7.
Nisus per saxa facilior 3, 9, 3.
Niti loris & clavis in adscensu 3, 9, 3.
Nobilis eques operae clarae 4, 7, 16. **quidam Lacedaemonius** 4, 5, 12. **Tribunus militum, Valerius** 4, 1, 30. **nobile Alexandri factum** 1, 7, 7. **nobiles victoriae** 3, 3, 2. **nobilissimi auctores** 4, 7, 39.
Noceatibus custodiendis adrendere 1, 9, 3. **nocentes punire ex occasione** 1, 9, 1. **solos evocare** 1, 9, 3.
Nolani reliqui 3, 16, 1.

- Nolite milites trepidare** 1, 12, 5.
Nomen Cunctatoris 1, 3, 3. **eius varie traditur** 1, 5, 15. **Romanum** 1, 2, 2. **nominis Latini focii** 4, 7, 25. **nomen abolerere** 4, 1, 43. **nomine hoc gratias agere** 3, 16, 3. **Periclem voce appellans** 1, 11, 10. **regis nuntiare alicui, ne &c.** 2, 7, 4. **nomina ejus varie traduntur** 4, 5, 10.
Non dubie 2, 3, 16. **tantum, sed** 1, 3, 10. 1, 4, 13. 1, 11, 13. 4, 7, 27.
Nonagesimus aetatis annus 4, 3, 11.
Nostris Ligures obiecturi errorem 1, 5, 26.
Nota consuetudo 2, 5, 16. **noti transitus** 2, 5, 7. **notae militi angustiae** 2, 5, 5. **nota itinera** 1, 5, 5. **vada** 2, 5, 23. **facere civibus consilia** 1, 2, 3.
Notabilis alacritas 3, 8, 2. **continentia** 4, 3, 13. **notabilia excerpere prol.** 1.
Notabiliter maxime 4, 1, 1.
Notare equos strigosiores 1, 2, 9. **notari** 4, 1, 22. **notata ordinatio** 4, 1, 14.
Novae vires 2, 12, 3. **novissimum agmen** 1, 6, 11. 4, 7, 28. **novissimi Italici** 2, 3, 16. **in novissimo collocare equitem** 2, 3, 17.
Novissime 2, 3, 9. 2, 4, 2. 3, 6, 1.
Novitas camelorum 2, 4, 12. **rei** 1, 5, 16. **rerum** 2, 11, 4.
Novare nihil 2, 11, 3.
Nox circumvenit 2, 9, 1. **incipiens** 1, 5, 12. 4, 5, 8. **intempesta** 2, 5, 12 & 25. 2, 10, 2. **obportuna** 2, 1, 13. **obscura** 3, 9, 2. **proxima** 2, 9, 6. 3, 16, 3 & 4. **quaedam** 3, 3, 6. **suspecta** 3, 12, 1. **tota** 2, 2, 14. 2, 5, 25 & 26. **noctis initium** 1, 8, 9. **silentium** 1, 5, 22. **unius spatium** 4, 7, 22. **nocte ac die imbre continuo vexari** 4, 7, 30. **commutatae copiae** 2, 5, 34. **dispositi milites** 2, 5, 24. **facta eruptio** 4, 5, 9. **igne, interdum fumo significare** 2, 5, 16. **improvisus accessit** 3, 9, 6. **intra castra re-**

I N D E X II.

liâi 1, 5, 24. **profectus** 1, 5, 17. **reductus exercitus** 2, 5, 13.
Noctu 1, 4, 5. **boves dimisit** 1, 5, 28. **castra movere** 1, 8, 9. **clam ducere equos** 1, 11, 9. **eruptio facta** 1, 5, 14. **exponere partes copiarum** 3, 9, 4. **improvisus incendit lucum** 3, 2, 5. **procedere** 3, 3, 6. **replere fossam** 1, 5, 20.
Nocturnum dimicationi tempus 2, 1, 12. **nocturnae cogitationes** 2, 5, 30.
Noxa militum 2, 3, 15. **sine noxa** 1, 10, 2.
**Noxii minore cum metu compa-
raverunt** 1, 9, 3.
**Nubes facere sagittarum multi-
tudine** 4, 5, 13. **nubium adtri-
tus** 1, 12, 10.
Nubilis virgo 2, 11, 5.
Nudus capite pedibusque 3, 9, 3. **nuda humus** 4, 3, 8. **nudi pe-
des** 4, 1, 26.
Nudare castra 2, 5, 8. **refugia ho-
stium** 1, 3, 10. **nudatae muni-
tiones defensore** 3, 9, 10. **urbes
propugnatoribus** 3, 6, 1. **nu-
datos militibus ostendit** 1, 11, 17.
Nullus excipiens 1, 8, 5. **obstans** 1, 4, 3. **obstans** 1, 4, 14. **resi-
stens** 1, 4, 10. **nulla vis** 3, 2, 10. **nullum adjutorium** 1, 2, 6.
**Num & pro patria mori nos pro-
hibebit?** 4, 5, 12.
Numantia 2, 8, 7. 4, 1, 1. 4, 7, 27.
Numantini 4, 5, 23. **obseffi** 3, 17, 9.
Numerus amplius 2, 3, 17. **arbo-
rum & navium** 2, 5, 46. **bar-
barorum** 2, 2, 13. **exiguus mi-
litum** 2, 5, 37. **ingens Athe-
niensium** 4, 7, 43. **lixarum** 4, 1, 1. **magnus utrimque caesus** 2, 10, 1. **par** 2, 2, 13. **peditum** 2, 3, 17. **volonum** 4, 7, 24. **in
numerum gregalium referri** 4, 1, 31. **numero equitum prae-
valere** 2, 5, 33. **inpar** 1, 5, 23. 2, 4, 3. **par** 1, 8, 11.
Numerata pecunia 1, 11, 2.
Numerosus exercitus 1, 11, 2. **nu-
merosi pali** 2, 3, 17.
Numidae 2, 2, 11. 2, 3, 16. 2, 5, 23, 27 & 28. 3, 6, 1. **auxilia-
res** 1, 5, 16. **Numidarum equi-**

tatus 2, 5, 40. **finces ingens** 4, 7, 18. **Numidas subigere ad**
Numidia 2, 4, 10. **ferax elephan-
tis** 4, 7, 18.
Numina ostendunt hoc lunari 12, 6.
Numistro 2, 2, 6.
Numquam recubans cibum cap 4, 5, 6.
**Nusquam pugna, ubique super
capessitur** 2, 4, 7.
**Nuntius ad eum a filio eius mis-
sus** 1, 1, 4. **renuntiat Tarqui-
nio** *ibid.* **sine responso rever-
sus** *ibid.* **nuntio nihil respondit** *ibid.* **velocius redire** 1, 1, 9. **nuntii cladis** 2, 10, 2.
Nuntiare aliquid subitum 2, 5, 30. **hostibus de victoria** 4, 7, 15. **nomine regis alieni, ne &c.** 2, 7, 4. **Parthis omnia** 1, 1, 6. **suas pugnam imminere** 1, 8, 5. **nuntiatum ei est** 1, 6, 3. **nun-
tiam sibi victoriam pariam
vulgavit** 1, 11, 7.
Nuptiae monus 2, 11, 5.
Nutritur illis facultas proli. 1.
Nuces spargere 3, 14, 2.

O.

**Ob desperationem formis disci-
care** 2, 6, 6. **hoc adtonitus** 1, 12, 1. **disponi** 1, 6, 2. 2, 5, 33. **exasperari** 2, 1, 11. **in fu-
gam dilapsus** 3, 8, 3. **nemini
suspectus** 1, 4, 7. **id neglecti
tramites** 1, 5, 19. **securi Roma-
ni** 3, 17, 8.
Obambulandi mos 3, 2, 1.
Obediunt barbari ad omnia 1, 11, 13.
Obferre apros Livio 3, 3, 6. **e-
quum** 4, 5, 5. **pagos alicui** 2, 5, 28. **se certamini** 2, 5, 46. **du-
cem alicui** 1, 5, 14. 4, 5, 2. **ob-
lata species duorum in equis
juvenum** 1, 11, 8. **spes victo-
riae** 3, 17, 7. **oblatae humani-
tatis spes** 3, 11, 1. **oblata sibi
a milite in galea aquam effu-
dit** 1, 7, 7.
**Obfusa est hostibus species mul-
titudinis** 2, 4, 3.
Obitus servi 4, 3, 3.
**Objicere alicui gladiatorem con-
tem-**

I N D E X . II:

- tentae staturae 4, 7, 5. casti-
 garis laureates fasces 4, 5, 1.
 errorem alicui 1, 5, 26. incom-
 modum fatigationi 2, 2, 8. in-
 entem pulverem oculis ho-
 2, 2, 12. partem Spar-
 5, 34. triplices fossas
 iat. lum 1, 5, 11. ratio-
 nem 1, 26. vias a latere 2,
 2, 6. obijicitur facies equitatus
 2, 4, 6. objecta catena ad in-
 gressum 1, 5, 6. per medium
 amnem 3, 14, 2. arma 2, 3, 20.
Obligare Caesarem 3, 17, 4. fi-
 dem popularium sibi 3, 16, 1.
 se religione 4, 7, 39.
Obliqua acies 2, 3, 1.
Obmurmurando dicere 4, 6, 2.
Obortus fumus 3, 10, 5.
Obponere aciem suorum militi-
 bus 2, 8, 11. equitem 2, 3, 17.
 gregem camelorum equitatu
 2, 4, 12. militem adfectis ine-
 dia 2, 5, 29. robur legionis 2,
 3, 16. se abeunti 2, 1, 12. ob-
 positus erat ei 1, 1, 9. hostium
 exercitus 1, 4, 8. obposita co-
 hors 4, 1, 29.
Obportunus ventus 4, 7, 14. ob-
 portuna nox ad delitescendum
 2, 1, 13. obportuno & loco &
 tempore facere eruptionem 3,
 17, 4. obportuna exemplorum
 consilia prol. 1.
Obportunitas collium 1, 1, 6. lo-
 ci 1, 4, 13. locorum 1, 4, 2, 2, 3, 9.
Obprimere Africam 1, 12, 1. Al-
 cibiadem 3, 6, 6. aliquem 1,
 5, 15. alterum 1, 1, 9. barba-
 ros a tergo 2, 2, 13. Byzantios
 incautos 3, 11, 3. custodes an-
 gustiarum a tergo 1, 4, 7. Ger-
 manos 1, 1, 8. hostes 1, 5, 24.
 3, 1, 2. Lacedaemonios 2, 5,
 42. milites 4, 5, 10. manum 1,
 4, 9. oppidanos 3, 3, 5. Seg-
 brigenfes securos 3, 11, 4. ob-
 pressit hostem adortus a late-
 ribus 2, 12, 4. obprimi adven-
 tu classis Romanae 2, 7, 14.
 obprimendus hostis est prol. 1.
 obpressus ab hostibus confodi-
 tur 4, 5, 5. obpressum viribus
 fudit hostem 2, 1, 8. obpressi
 ingressique sunt avidius 2, 1, 16.
 qui illis agebant 1, 8, 13.
- Obpugnare** castellum 4, 9, 3 &
 9. castra 2, 12, 3. civitatem 3,
 9, 5. Dionysium 1, 8, 11. Cy-
 zicum 3, 9, 6. 4, 5, 21. Ephe-
 sios 3, 3, 7. in Sicilia loca mu-
 nitione tuta 3, 4, 6. Leuca-
 diam 3, 4, 5. oppidum 3, 17,
 8. oppida Magnetum 3, 8, 2.
 urbem Graccam 3, 5, 3. urbes
 3. Prol. obpugnari ab AERO-
 lis 2, 7, 14. classem, sciscita-
 tus 2, 7, 6. obpugnatur Q. Ci-
 cero 3, 17, 6.
Obpugnatio civitatis ejusdem 4,
 20, 2. oppidorum 1, 8, 5. ob-
 pugnationem relinquere 2, 7,
 14. obpugnationes urbium 3.
 Prol.
 per Obreptionem adgressus 2, 5, 36.
Obruerere exercitum Antonii 2, 3,
 15. obrutus hostium navibus 1,
 5, 7.
Obscura nox 3, 9, 2. vallis 2, 5,
 37. obscurae latebrae 1, 3, 10.
Obscurare consilium 1, 1, 7. fre-
 pitum operis 3, 9, 2.
Obscuritatem praestare 2, 5, 21.
Obssequi conditionibus 4, 7, 17.
Obsequeniores in reliquum ope-
 ras edere 1, 9, 4. obsequentis-
 simis eis usus est 1, 10, 2.
 ad Obsequium redigi 3, 3, 14.
Observare lumen 3, 12, 1.
Obsides a principibus accipere 2,
 12, 1. dedissent, quos recipere
 studebant 1, 8, 6. repetere
 4, 4, 1.
Obsidere Capitolium 3, 15, 1. Ca-
 puam 3, 12, 3. Casilinum 3, 14, 2.
 castellum 3, 2, 4 & 9. civitatem
 Agrigentinarum 3, 2, 6. Himeram
 3, 10, 3. Crotona oppidum 3, 6, 4.
 Decium 1, 5, 14. 4, 5, 9. Fali-
 scos 4, 4, 1. hostes 4, 7, 33.
 Lacetanos 3, 10, 1. Lilybaeum
 terra marique 3, 10, 9. Lunam
 3, 2, 1. Phocenses 3, 11, 2. Ti-
 granoceram 2, 9, 5. vadosa lo-
 ca 2, 5, 43. obsidens Hannibal
 4, 5, 20. obsideri 3, 8, 2. a
 Crispino 4, 7, 26. ab Han-
 nibale 3, 18, 3. Casilini
 3, 15, 3. cum tota classe 1, 5,
 7. Mutinae ab Antonio 3,
 13, 7. Praeneste 2, 9, 3. obfi-
 detur Ategua urbs 3, 14, 1, ob-
 sessus

I N D E X II.

Iniquitas locorum 1, 5, 18, 24 & 28. 1, 10, 3. 2, 13, 4. iniquitatis plenae conditiones 1, 11, 4. iniquitates loci 2, 4, 4.

Inire bellum 1, 1, 8. consilium deferendae Italiae 4, 7, 39. proelium 1, 11, 10 & 21. 2, 5, 33. ineunda pugna est 1, 12, 12.

Initium aestatis 3, 4, 6. noctis 1, 8, 9.

Injungere iter militibus 4, 1, 1.

Injuria prolationis 3, 16, 3. injuriam inferre sociis 4, 1, 15. injuriarum fides 3, 3, 4.

Injuste labori veniam paciscar prol. 1.

Injussu Consulis 4, 1, 32. populi 1, 4, 11.

Inlaqueati eo sunt 2, 5, 4.

Inmanes nationes 1, 1, 8.

Inmensae difficultates 4, 2, 5.

Inmersi limo 2, 5, 7.

Inminere Africae 1, 2, 3. agmini excipiendo 1, 2, 7. occasionibus 2, 5, 22. pugnam nuntiaverunt 1, 8, 5, inminet collis 3, 5, 24. periculum 2, 11, 4. inminens castris collis 2, 4, 4. lunae defectus 1, 12, 8.

Inmiscere auxilia legionibus 2, 3, 21. centurionibus aeneatores 3, 9, 3. plerosque ex militibus 3, 2, 7. Poenos comitibus 3, 3, 6.

Inmittere copias in barbaros 3, 17, 7. equites in flumine 1, 4, 9. fluvium in castra 3, 7, 3. naves in Thebanos 4, 7, 19. turmas 2, 7, 8.

Inmorari pecuniae sectandae 2, 13, 2.

Immuniti adsuescunt periculis 4, 1, 19.

Innexus, pedibus posterioribus 4, 7, 34.

Innoxia consuetudo 3, 2, 2.

Innumerus equitatus 2, 3, 14. innumerae hostium copiae 4, 3, 4.

Innumerabilis multitudo 2, 1, 14. 2, 2, 13.

Inobservati specie negotiatorum 3, 2, 8.

Inops alit filias 4, 7, 37. filia 4, 3, 15. hostis commercio laborat 2, 5, 14.

Inopia aquae 3, 7, 2. commensus 3, 5, 1. facit fidem destina-

tionem 2, 5, 38. necessarium 14, 4. inopiam effugere 1, 5, 28. perpeti 4, 5, 20. ob inopiam publice dotare filias 3, 4.

Inopinantium terga 2, 2, 12.

Inopinatus 1, 4, 6 & 7. ad classem 1, 1, 2. invadit 1, 2. excursus 2, 3, 22. inopiam audacia 4, 5, 4. inopinatum bellum 1, 1, 8. proelium 2, 14. inopinati & invalidi 3, 6, 4. est inopinato adgressi 4, 7, 19.

Inordinatos adgressus 2, 5, 3. adortus 2, 5, 38.

Inpar duobus 2, 1, 3. equitatum hostium 2, 12, 2. numero 1, 5, 23. 2, 4, 3. Romanorum exercitui 1, 10, 1. 4, 7, 6.

Inparatus hostis 1, 4, 13.

Impatiens morae 1, 3, 4.

Impedire consilia 1, 8, 9. planciam arboribus prostratis 2, 9. regionem alveo 2, 3, 22. impediri a dimicatione &c. 4, 10. nulla lege 4, 1, 11. impeditus hostis 2, 13, 1. impeditur religione hostes 2, 1, 16. impedita portae claustra 3, 3, 1. impedita ventum est 2, 3, 1.

Impedimento est sibi ipsi 2, 2, 1. recidere impedimenta 2, 7. tormenta 1, 5, 17. infesta 2, 1, 11. ultima 1, 6, 1. impedimentis onerari 4, 1, 1.

Impellere animum in alacritatem 2, 5, 40. in proxima ardua ulteriores 1, 6, 4. impellere gaudio 3, 10, 3.

Impendere operam proli 1. quinquaginta amplius dies 1, 1, 6.

Impetrare aliquid 2, 4, 1. impetrare 2, 13, 8. impetrari precibus 4, 1, 43.

Impetus elephantorum 2, 1, 1. factus 1, 4, 8. 4, 7, 39. infans 2, 6, 5. militum 2, 2, 2. infans 1, 11, 6. 2, 3, 3 & 14. bitus 3, 2, 1. violentus 2, 1. imperum concitare 3, 1, 1. concitare 1, 2, 5. 3, 9, 4. in focum retorquere 4, 1, 8. Scytharum sustinere 2, 8, 14. impetum gredi urbem 3, 1, 1. infundere 2, 1, 3. in superiora eral-

I N D E X II.

5, 11. primo praevalere 2, 1, 7, 12. transilire in classem 4, 8. ab impetu prohibere barbaros 1, 10, 4.

Inplere fossas 3, 17, 6. interval-
la velutibus 2, 3, 16. moenia
armatis 4, 7, 43. multitudinis
speciem 2, 4, 6. plaustra viris
4, 7, 33. promissum 4. prol.
Implicatam vado turrem cape-
re 2, 5, 43. implicitae palis qua-
drigae hostium 2, 3, 17.

Inplorare ab exilio 3, 13, 1.

Inponere gregalem equo 4, 6, 2.
necessitatem alicui 1, 3, 8. va-
sa in fasciculos 4, 1, 7.

Inprovistus accessit 3, 9, 6. incen-
dit lucum 3, 2, 5.

Inprovisto adoriri castra 3, 17, 2.

Inprudens incidit in manus 4, 5,
4. lembo adpulit Ambraciam
2, 7, 14.

Inprudentia suorum deductus 1,
5, 11.

Inpugnare nostros 1, 3, 10.

Inquietare hostem 2, 5, 26. in-
quietatur exercitus 2, 2, 14. in-
quietati confectique statione ac
pluvia 2, 5, 25.

Inquinari fuga 1, 9, 3.

Inrequietus 2, 9, 1.

Inridentes commilitones 4, 6, 2.

Inritus refugit equis ad Mithri-
datem 2, 5, 30.

Inruere proximos agros 1, 5, 16.

Inrumpere 3, 9, 1. Lydiam 1, 8,
12. avide ad castellum 3, 17,
4. in medios hostes 4, 5, 4. per
munimenta 2, 5, 26. per por-
tas 3, 9, 5. utrimque 2, 4, 4. in-
rupturus per alterum locum 1,
4, 4.

Infalubres cibi 2, 5, 13.

Inicius 1, 1, 9.

Inscribere interiora vaginarum 3,
13, 5. medicamento manum 1,
11, 14.

Insequi aliquem 2, 5, 34. castel-
lanos 3, 9, 3. ceteros avidius
1, 10, 3. fugientes avide 3, 10,
1. hostes 1, 4, 2. insequens fu-
gentem 2, 5, 24. hostis 2, 3,
7. insequentem fugere 2, 9, 44.
insequentes avide Celtiberi 2,
5, 8. detinere 2, 13, 5. insecu-
tus aversos cecidit 2, 6, 5. plau-

strum 3, 3, 5. insecuti temere
oppidani 3, 10, 2. insecutos eo
perducere 2, 5, 1.

Insidere equis 2, 4, 5. 2, 12, 8.
mulis 2, 4, 1. utribus 3, 13, 6.
omnia superiora 4, 5, 10. insi-
det ei picus in capite 4, 5, 14.
insedit hostis superiora 1, 5, 15.
insidentes praecipitare 2, 4, 12.

Insessa loca 2, 5, 32.

Insidiae dispositae 2, 5, 29 & 39:
2, 9, 7. 2, 12, 2. praeparatae 2,
5, 35 & 44. verae 2, 12, 2. in-
sidiatum aliquid 1, 2, 7. locus
2, 5, 37. metus 1, 5, 28. 2, 9;
7. insidias disponere 3, 11, 3.
distribuere 2, 5, 19. providere
2, 5, 24. suspicari 3, 17, 9. ten-
dere 2, 5, 31. in insidias dedu-
cere 3, 10, 6 & 7. insidiis ad-
petere aliquem 2, 5, 30. de in-
sidiis in itinere factis 1, 6, 1.
in insidiis disponere manum 3,
16, 3. ponere electos 2, 5, 23.

Insidiari alicui 1, 8, 5. civitati 3,
2, 5. hilaritati 3, 3, 2. insidia-
ti ei classe 1, 4, 1. juxta mu-
ros erant 3, 10, 5.

Insidiatores dispositi 2, 5, 22. 3,
7, 3. cludere 1, 2, 8. ignem a-
cervis subjecerunt 3, 10, 5. ab
insidiatoribus excipi 2, 5, 11.

Insidiosa expeditio 4, 1, 43.

Insignis formae cerva candida 1,
11, 13. insigne quidquid exem-
plorum prol. 1. insignes spe-
cie filiae 4, 1, 10.

Insignia abjecta 2, 1, 14. & arma
Poenorum 4, 7, 12.

Insolens successibus procliorum
1, 3, 3.

Insolentiae plenae conditiones
1, 11, 4.

Insomnis hostis 2, 9, 1.

Inspectio urbis 1, 1, 5.

Instare 4, 7, 5. a tergo 1, 5, 1 &
5. 2, 5, 32, 3, 10, 5. alicui 2,
13, 7. castellanis 3, 9, 3. per-
tinaciter fugienti 2, 6, 10. in-
stat P. Scipio 1, 3, 5. instant
victores fugientibus 2, 6, 10.
instans Fabius 1, 5, 28. pugna
1, 12, 7. instantem avertere 2,
13, 10. instandi arbitrium 2, 3, 9.

Intinctus impetu 2, 1, 3.

Instinctu adsecutus est, 2, 7, 12.

I N D E X II.

- Instituere fossam** 3, 7, 4. **instituit** columbas illuc devolare 3, 13, 8. **infestari** naves 2, 1, 18. **immittere** equites in flumine 1, 4, 9. **producere** 1, 4, 8. **reducere** 1, 4, 5. **instituta opera** pro 1. **instituti** in castris ignes 2, 12, 4. **instituta convivia** 3, 15, 6.
- Institutum est** Ariovisto 2, 1, 16.
- Instrata jumenta** centunculis 2, 4, 6.
- Instruere aciem** 2, 1, 3. 2, 3, 12. 2, 5, 34. **in colle** 2, 2, 3. **pro vallo** 3, 17, 4. **triplicem** 2, 8, 20. **aliquem fallacia** 3, 3, 6. **classem** 1, 7, 3. **hostili habitu** 4, 7, 23. **consilium alicujus** 1, 8, 7. **ducem pro.** 1. **obpugnationem** 3, 10, 2. **obsessos** 3. **pro.** Pythiam pecunia 4, 7, 37. **quosdam habitu** Illyriorum 2, 5, 10. **scientiam rei militaris pro.** 1. **instrui auxiliis** 2, 12, 3. **instructus com meatibus** 3, 5, 2. **ornatu** 3, 2, 4. **instructa acies** 2, 1, 2. 2, 3, 6. **armis ala** 4, 1, 28. **classis** 2, 5, 47. **instructum castellum munitione** 3, 17, 4. **instructos suos ostendit** 2, 5, 31. **instructissima castra esculentis** 2, 5, 14.
- Instructionis ordo** 2, 3, 4.
- Instructura Macedonum** 2, 3, 17.
- Instrumenta moliantur** 1, 1, 6.
- Inluere litteras** venerationi 3, 13, 3. **insulas litteras habere** 3, 13, 6.
- Insula Cypros** 4, 7, 45. **paullo remotior** 1, 4, 9. **insulam continenti jungere** 3, 13, 6.
- Insuper** 1, 11, 2. 2, 7, 7. 4, 1, 2. 4, 7, 36.
- Insuperabiles sunt universos ad gradientibus** 1, 10, 1. 4, 7, 6.
- Intacti fructus** 4, 3, 13.
- Integra conscientia** 1, 9, 3. **integri excipiunt fessos** 2, 3, 16. **integras vires** 2, 1, 2 & 7. 2, 2, 14.
- Intelligere difficultatem** 3, 6, 2. **majorem manum esse** 1, 10, 3. **vires Consulum junctas** 1, 1, 9.
- Intemperanter** 2, 5, 14.
- Intempesta nox** 2, 5, 12 & 25. 2, 20, 2.
- Intempesta postulatio** 1, 10, 1.
- Intenti expectatione** 1, 4, 9. **hostes** 1, 5, 16. **praedationi** 1, 6, 1. **intentior ob exercitum** 1, 5, 4.
- Intentio per haec advocata** 1, 5, 18.
- Intentata militi silva** 1, 2, 2.
- Inter angustias deprehensus** 1, 5, 17. **бина castra esse** 2, 5, 31. **duos montes** 1, 5, 8. **difficultates superandi amnis** 2, 5, 20. **disimulationem** 1, 1, 5. **iplos pugnare** 1, 10, 4. **moras decertandi** 2, 1, 8. **se conjurare** 4, 1, 4. **omissa ira** 1, 10, 4.
- Intercidere eum jussit** 2, 13, 5. **vias fossis** 1, 5, 5.
- Intercipere jumenta** 3, 2, 9. **intercipi cum copiis** 2, 4, 16. 4, 7, 41. **intercipiuntur epistolae** 1, 4, 13. **interceptae epistolae** 1, 8, 8. **intercepta praedia** 1, 4, 13.
- Intercludere accessum fossa** 3, 9, 9. **interclusus hostis** 1, 5, 8. **interclusi hostes ab oppido** 3, 10, 4.
- Interdicere usum omnibus** 4, 1, 6.
- Interdium** 2, 5, 16. 3, 3, 6.
- Interest utriusque partis periculum** 2, 5, 38.
- Interficere aliquem** 3, 16, 1. **manu sua** 4, 7, 39. **omnes viri** 1, 11, 6. **Pharnastan** 2, 5, 37. **Romanos** 3, 3, 6. **interfici ab hostibus** 2, 8, 14. **in proelio** 1, 46. **universos jussit** 4, 7, 17. **interfecti annulo potiri** 4, 7, 38. **interfecta impedimenta** 2, 1, 11. **interficiendi Gabinorum principes** 1, 1, 4.
- Interfluens amnis medius** 2, 5, 23.
- Interemptus Pyrrhus** 2, 4, 3. **interempti chlamyde ornati** 3, 2, 11.
- Intertusa acies proelio** 2, 3, 14.
- Interim rex Munatius** 3, 14, 1.
- Interior paullo scutati** 2, 5, 31.
- Interiores litterae** 1, 2, 6. **interiora vaginarum** 3, 13, 5.
- Interitus significatur** 1, 12, 5. **unius** 1, 1, 10.
- Interlucet acies** 2, 3, 16.

I N D E X II.

Intermitti adversariis adventantibus 2, 5, 16. **intermissae stationes** 1, 5, 16.
sine Intermissione fieri 2, 5, 16.
ad Internecionem caedi 2, 5, 24. **persequi** 4, 7, 15.
Interpellant legati 1, 1, 10.
Interponere sagittarios centuriis 4, 7, 27. **interpositus exercitus** 3, 10, 4. **interposita paxio** 4, 7, 25. **interpositum tempus induciarum** 1, 5, 18. **interposita spatia** 2, 3, 22.
Interpretatus est victoriam portendi 1, 12, 4. **hoc pro metu** 1, 10, 3.
Interpretatione efficere, ut &c. 1, 12, 2.
Interriti milites 2, 12, 2.
Interrogari a militibus 4, 5, 3. **interrogatus, quid &c.** 1, 1, 12.
Intersepere vias parietibus 1, 5, 5. **interseptus hostium aditus** 1, 5, 11.
Intervalla modica 1, 5, 22. **relicta** 2, 3, 17. **velitibus implere** 2, 3, 16.
Intervenire flumen 1, 6, 2.
Interversae rationes 3, 16, 3.
Intestina seditio 3, 6, 7.
Intibilis oppidum 2, 3, 1.
Intra brevissimum spatium 2, 5, 38. **castra** 1, 5, 24. 2, 1, 2. 2, 5, 12. 4, 7, 7 & 42. **fossam** 1, 5, 9. **munimenta** 1, 11, 5. 2, 5, 4. 3, 17, 7. **munitiones** 1, 3, 4. **muros jacere tela** 3, 6, 7. **noctem** 2, 10, 1. **palos recipere aciem** 2, 3, 17. **Panormum copias tenere** 2, 5, 4. **paucos dies** 2, 5, 39. **portas recipi** 3, 2, 7. **suorum ordines** 2, 3, 10. **valium** 1, 5, 11. 2, 1, 4.
Intrare aditum 1, 4, 4. **angustias munimentorum** 3, 17, 5. **castellum** 3, 2, 9. **portum temere** 1, 5, 6. **Perlidem** 2, 3, 6. **urbem per alveum** 3, 7, 4.
Introducere fortissimos Ephesum 3, 3, 7. **introductus in concilium** 3, 6, 6.
Introitus urbis 3, 13, 6.
Intromittere talem cupis conditum 3, 14, 3.
Intuentibus procul species esset 1, 5, 42.

Invadere aciem 2, 1, 14. **castra** 2, 5, 25. 2, 10, 2. **equitatum hostium** 2, 2, 4. **hostem** 1, 12, 3. 2, 7, 8. 2, 8, 8. 4, 5, 3. **oppidum** 3, 10, 2. **portum cum strepitu** 3, 9, 10. **res** 1, 9, 1. **invadit inopinatus** 3, 1, 2.
Invalidus ipse 4, 7, 20. **invalidi & inopinati** 3, 6, 4.
Invectus ad aliquos 4, 7, 23. **in indefensum portum** 3, 10, 8. **invecti temere hostes** 2, 3, 14.
Invenire fatigatum cogitationibus 2, 5, 30. **nihil praeter unicum veru** 4, 3, 6. **quemque stantem** 4, 1, 8. **inveni qualem, talem reliqui** 3, 12, 2. **inventae effugiendi occasio** 3, 13, 2.
Inventio expleta 3. **prol. inventionis eventus prol.** 1.
Invia equiti planities 2, 2, 9.
Invicem paullatim sinuare 2, 3, 7.
Invidia commilitonum 4, 7, 36. **redigit eos ad modestiam** 4, 5, 1.
Inritus cum jactura repulsus 2, 4, 4.
Invitos ab Italia extrahere 2, 3, 16.
Invitare hostem contemptu sui 2, 5, 44. **invitati quiete** 2, 5, 31.
Inulti moriuntur 2, 6, 2.
Inundatio subita 3, 7, 3.
Iphicrates, dux Atheniensium 1, 4, 7. 1, 5, 24. 1, 6, 3. 2, 1, 5. 2, 5, 42. 2, 12, 4. 3, 12, 2. 4, 7, 23.
Ipse cum reliquis effugit 1, 5, 19.
Ira & desperatio 2, 11, 1. **inter se omissa** 1, 10, 4.
Ire jussit tribunos servorum habitu 1, 2, 1. **agasones** 2, 4, 6. **e navibus velocissimam** 3, 10, 8. **ad laceffendos hostes** 1, 10, 2. **ad regem** 1, 2, 3. **it prima fortissima legio** 1, 6, 1. **euntium latera captivis praetexuit** 1, 4, 1. **euntes stravit** 2, 6, 4.
Iter angustum 1, 4, 1. 1, 5, 8. **brevissimum** 1, 1, 6. **frequens** 4, 1, 1. **longum** 1, 5, 8. **pedestre** 2, 5, 42. **quadridui** 3, 1, 2. **reperitum** 1, 4, 3. **totum** 2, 13, 2. **itineris labor** 2, 2, 8. **itineri signum dare** 2, 13, 6. **iter facere** 4, 2, 1. **flectere** 1, 4, 3.

I N D E X II.

3. inflectere 1, 5, 13. ingredi
1, 2, 8. maturare 1, 6, 3, se-
qui 1, 11, 16. justum confice-
re 2, 13, 7. tridui conficere 3,
11, 4. itinere desistere 3, 11, 5.
sparram petere 3, 11, 5. in iti-
nere insidias facere 1, 6, 1. iti-
nera magna 1, 4, 6. nota 1, 5,
5. occultata 1, 1, 9. itinerum
compendia 2, 5, 31. duces 4, 7,
35. per itinera Africae deserta
1, 7, 7.
Isaura oppidum 3, 7, 1.
Id ipsi animi est 4, 5, 7. eo per-
ducere hostes 2, 5, 1. ejusmodi
fallacia 3, 3, 6.
Ita factum est, ut &c. 1, 3, 5.
Itaque sollicitus, ne &c. 1, 1, 6.
Italia 1, 3, 3 & 8. 1, 4, 11. 1, 5,
5. 2, 9, 2. 4, 1, 44. 4, 3, 15.
Italiae municipia 4, 7, 38. Ita-
liam deserere 4, 7, 39. liberare
4, 7, 25.
Italica gens 2, 3, 17. Italici no-
vissimi 2, 3, 16. Italicae parres
2, 3, 16. Italicorum fides 2, 3, 16.
Juba rex 2, 5, 40.
Jubet, aeneatores concinere 2, 4,
3. jussit epistolas reddi civita-
tibus 1, 1, 1. milites in litus
egredi 1, 5, 7. inpetum facere
1, 2, 5. ignes fieri 1, 5, 3. mu-
liones abire cum mulis 2, 4, 5.
naves incendi 1, 11, 21. prope-
re adnuntiari 1, 9, 2. quosdam
struere vallum 1, 5, 3. suos ma-
turius vesci 2, 1, 5. procurrare
adversus aquam 1, 4, 9. subsi-
dere 2, 3, 15. tribunos ire ser-
vorum habitu 1, 2, 1. jussu-
runt virum ire ad regem 1, 2,
3. jussa militum pars subsistere
1, 4, 10. jussu commigrare edi-
xit 4, 1, 10. jussu se respon-
so Deum dixit 1, 10, 3. jussi
equites decurrere 2, 2, 12. Poe-
ni recedere 3, 10, 3.
Jussa peragere 3, 9, 2.
Jussu alicujus exire 3, 16, 4. fa-
cere aliquid 2, 7, 1 & 2. du-
cis diruere Rhegium 4, 1, 38.
Lacedaemoniorum 1, 1, 10.
Judaeos adortus superavit 2, 1,
17.
Jugum destinatum 4, 6, 2. natu-
ra munitum 1, 2, 8. occupare

4, 6, 2. suspectum 1, 2, 8. sub
jugum mitti 4, 1, 19. juga Cal-
lidromi 2, 4, 4. montium 2, 4,
3. tenere praesidio 2, 4, 4.
Jugulari hospites 1, 9, 1.
Jugurtha 2, 1, 13. 2, 4, 10. de
Jugurthae captivitate res parum
processit 1, 8, 3.
Jugurthinum bellum 3, 9, 13. 4,
1, 2.
Julianus exercitus 2, 3, 22.
Julius Civilis 4, 3, 14.
Jumentum in averfam partem
insuleire 3, 13, 4. jumenta age-
re 3, 2, 8. frumentatum egressa
3, 2, 9. instrata centunculis 2,
4, 6. saccis frumentariis mune-
re 3, 2, 8.
Jungere dolia 1, 7, 1. fortissimos
Macedonum alicui 3, 3, 7. in-
sulam continenti 3, 13, 6. pon-
tes & fusiores ripas 1, 1, 6. se
collegae 1, 1, 9. jungi Hanni-
bali 1, 1, 9. pontem oportet 4,
2, 1. junctus Livii & Neronis
exercitus 1, 2, 9. sanguine ali-
cui 4, 1, 31. junctae a latere
naves 1, 4, 12. paludes campis
2, 5, 6. vires 1, 1, 9. juncta cum
Pompejo castra 2, 1, 3.
Junius Dictator 2, 5, 25. D. Cos.
4, 1, 20.
Jupiter Deorum maximus 1, 12,
12.
Jurare se viatores redituros 1, 11, 1.
Jurgium dirimere 3, 2, 10.
Jus dicere 4, 5, 14. juris Athe-
nensium Cherronesus 1, 4, 13.
Jurejurando primo facti milites
4, 1, 4.
Justum iter 2, 13, 7. nihil exspe-
ctare 1, 11, 4. proelium 2, 7, 8.
Justitiae fama 2, 11, 7.
Juvenes similiter adfectos admo-
vere 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Juventus jaculis & sagittis exer-
cet 3, 5, 3.
Juxta collem 2, 3, 14. litus 1, 4,
1. muros 3, 10, 5. oppidum po-
nere 3, 10, 5.

L.

Laberius 1, 5, 15. 4, 5, 10.
Labi equis 1, 5, 16. lapsa di-
sciplina 4, 1, 2.

T. L.

I N D E X II.

T. Labienus, C. Caecilius legatus 2, 5, 20 & 36. 2, 7, 13.
Labor assiduus 4, 1, 21. itineris 2, 2, 8. labori veniam pacisci pro. 1. laborem in necessaria munera reservare 4, 6, 2.
Laborare inedia 2, 1, 4. laborat commercio inops 2, 5, 14. laboranti submisit turmas 1, 10, 2.
Lacedaemon 1, 1, 10. 3, 11, 5. Lacedaemonem pervenire 1, 1, 10. versus actum agmen 4, 7, 13.
Lacedaemonius quidam nobilis 4, 5, 12. Lacedaemonii 1, 1, 10. 1, 3, 7 & 9. 1, 4, 2. 2, 2, 12 & 13. 2, 5, 26. 2, 11, 4. 3, 11, 5. 3, 12, 1. 3, 15, 2. 4, 7, 13. pugnam distulerunt 2, 1, 10. securi 2, 5, 42. Lacedaemoniorum duces 1, 4, 12. exercitus 3, 11, 5. 4, 2, 6. trecenti 4, 2, 9. Lacedaemoniis significatur interitus 1, 12, 5. Lacedaemonios expugnant Thebani 1, 11, 6. adversus Lacedaemonios dimicare 1, 11, 6.
Lacerare & carpere cohortes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lacessere agmen 1, 4, 3. hostes 1, 5, 6. 1, 10, 2. 2, 5, 3. lacessi classe 3, 9, 7. lacessiti barbari 2, 5, 8.
Lacetani 3, 10, 1.
Lanceas vibrare 2, 1, 3.
Languentes Athenienses 2, 1, 9. languentium habitus 2, 11, 2.
Lapis quadratus 3, 3, 5. lapidibus ignem excutere 1, 12, 10.
Laqueo vitam finire 4, 7, 5. laqueis buculos ad arbores adligare 1, 5, 26.
Largiri pecuniam 4, 7, 36.
Lassitudine deficere 2, 1, 15.
Later agmen hostium 1, 2, 8. aliquid insidiarum 1, 2, 7.
Latebrae obscurae 1, 3, 10.
Latina lingua 2, 4, 10. Latini nominis focii 4, 7, 25. & Volsci hostes 2, 8, 5. cum Latinis confingere 1, 11, 8.
Latine clare praedicare 2, 4, 10. loqui 3, 2, 3.
Latus pabulatus 1, 1, 7.
Latitudo ampla 2, 3, 17. ingens 1, 5, 19.

Latrantes canes 1, 5, 25.
ex Latrone dux 2, 5, 7.
Latus alterum 1, 4, 7. castrorum 2, 5, 37. dextrum 2, 3, 22. finistrum 2, 3, 1, 2 & 22. utrumque 1, 4, 2. 2, 3, 17. viae 2, 12, 4. ad latus confluere 3, 9, 6. latere alio circumfudit ea 1, 2, 7. a solo tentari 3, 9, 6. ducta brachia 3, 17, 5. ex alio Clodium terruit 1, 5, 21. latera angustiarum 2, 5, 24. eunrium praetexuit captivis 1, 4, 1. infirmiora 2, 3, 2. superiora 1, 5, 15. vallis 4, 5, 10. viae praedictae 1, 5, 24. utraque 2, 5, 32. per utraque explicatus 1, 6, 1.
Laureati fasces 4, 5, 1.
Lauron oppidum 2, 5, 31.
Laxius accipere hospitium 4, 1, 10.
Laxare agmen 2, 12, 2. Laxati manipuli 2, 6, 2. ordines 1, 5, 16. 2, 6, 6.
Laelius 1, 2, 1. 2, 3, 16. C. legatus 1, 1, 3. D. 2, 5, 31. Laelios, non Aelios periisse credunt 4, 5, 14.
Laetum aliquem dimittere 4, 7, 36.
Laevidus (Valerius) 2, 4, 9. 4, 7, 7.
Legatus, C. Laelius 1, 1, 3. C. Caesaris, T. Labienus 2, 5, 20. Epirotarum Cineas 4, 3, 2. Sertorii, Hirrullejus 1, 5, 8. legatum ad Consulem mittere 3, 3, 1. cum ignominia dimittere 4, 1, 37. legati Aetolorum 1, 4, 6. Illyriorum 4, 7, 31. Lacedaemone missi 1, 1, 10. Romanorum 1, 8, 6 & 7. Syphacis 2, 7, 4. Titurius Sabinus & Cotta 3, 17, 6. legatorum adventus 3, 15, 6. reditus 1, 4, 6. species 1, 2, 4. legatis praecepit 1, 1, 9. respondere benigne 3, 11, 1. legatos dimittere 2, 7, 4. 3, 11, 1. mittere 1, 11, 4. 3, 7, 3. missos corrumpere 1, 8, 8. relinquere 1, 1, 9.
Legatio perpetrata 3, 13, 1. legationem minuere 1, 2, 1.
Legere cochleas 3, 9, 3. libros pro. 1. oram maris 1, 4, 7. leg-

I N D E X II.

gentem confundere acervo rerum prol. 1.
 Lecti duo 4, 3, 7. lectissima manus 3, 16, 3. lectissimos retinere 1, 6, 3.
 Lectio multa 4 prol.
 Lectorem huc usque perducere 3. prol.
 Legio eum legato suo elisa est 2, 5, 31. decima 1, 11, 3. 4, 5, 11. fortissima prima it 1, 6, 1. hostem adgressa ex insidiis 1, 6. 2. seditiosa inermis 4, 1, 43. tota infrequens refertur 4, 1, 46. legionis acies *ibid* preces 4, 1, 43. robur 2, 3, 16. signa submittere 4, 1, 43. legionem dimittere 4, 1, 32. emitte in praesidium 2, 5, 31. infestare a tergo *ibid*. in occulto collocare 1, 6, 2. totam exauctorare 4, 5, 2. corruptam ad prodicionem simulat 1, 11, 2. in legione esse 4, 1, 32. militem facere 4, 1, 12. legiones cedentes exercitui 2, 8, 12. civium Romanorum 1, 9, 2. duae 3, 17, 6. firmissimae 2, 3, 22. missae 1, 2, 7. seditionem movent 1, 9, 4. superveniunt 1, 1, 6. turissime pervenerunt 1, 8, 5. legionum signa 2, 8, 8. supplementum 4, 1, 43. in adventum trahere bellum 1, 8, 5. legiones expectare *ibid*. habere in Cappadocia 1, 1, 6. in acie prima locare 2, 3, 21. in fronte disponere 1, 3, 22. quatuor educere armatas 4, 1, 43.
 Legionarios in cornibus collocare 2, 3, 4.
 Lembus unus 2, 7, 14.
 Lentius procedit media acies 2, 3, 6.
 Lentulus 4, 5, 5.
 Leonidas Lacedaemonius 4, 5, 13.
 Leptines Syracusanus 2, 5, 11.
 Levatae proriae 1, 5, 6.
 Levis armatura 2, 3, 4, 6, 10, 17 & 20. 2, 5, 3, 26, 31 & 33. 4, 1, 18. leve periculum & detrimentum 3, 17, 4. proelium 2, 5, 12. leves Hispani 2, 1, 31. materiae 1, 5, 27. levia proelia 2, 1, 4. levissima opera 2, 7, 7. le-

vius animadvertere 4, 1, 16.
 Leucadia com meatibus abundans 3, 4, 5.
 Leutychidas, dux Lacedaemoniorum 1, 11, 7.
 Lex non pugnandi 2, 1, 16. lege nulla impediri 4, 1, 11. sub leges redigere 4, 7, 18.
 Liberi & conjuges 1, 3, 6. 4, 5, 22. Faliscorum 4, 4, 1. in servitute abducti 1, 11, 6. liberos conjugemque tolerare agello 4, 3, 3.
 Libera recedendi occasio 3, 11, 2. liberum arbitrium 2, 3, 9. vadium 1, 4, 9.
 Libere transgredi flumen 1, 5, 1. liberius scrutari 1, 2, 1.
 Liberalissimae epulae 1, 11, 19.
 Liberalitate pensare injuriam 3, 16, 3. liberare Campaniam periculo 1, 9, 1. flumen 1, 5, 3. 4, 7, 28. Italiam 4, 7, 25. Locros obsidione 4, 7, 26. rem publicam 3, 6, 7. luos obsidione 3, 17, 4.
 Libertas detracta 2, 11, 3. libertatis ejus esse 1, 11, 4. libertatem dare fortibus 4, 7, 24.
 Libri priores 3. prol. librorum trium promissum 4. prol.
 Liburni 2, 5, 43.
 Licendo ad id pretium agrum perducere 3, 18, 2.
 Licet id per hostem 3, 3, 6. ipsi abire incolumi 3, 17, 3.
 Licentiora convivia 1, 1, 5.
 Licentia otii 4, 1, 15. licentiae militum succumbere 4, 5, 1.
 Licinius M. Crassus 1, 11, 3. 2, 4, 7. P. Procos 2, 5, 28.
 per Licitorem scindere vestimenta 4, 1, 28.
 Lignorum copia 4, 7, 8. ligna admove re vallo 4, 7, 8. furari 4, 7, 8. humida incendere 3, 10, 5. lignis defici 2, 5, 13. sarmentisque se onerare 3, 17, 7.
 Lignatum procedere 2, 1, 6.
 Lignationis angustiae 2, 5, 13. in lignationem exire 1, 5, 3.
 Ligur dux 3, 9, 3. Ligures 1, 5, 16. 2, 3, 16. 4, 1, 46 nostris obiecturi errorem 1, 5, 26. universi 3, 17, 2. Ligurum fides 1, 2,

I N D E X II.

1, 2, 6. oppidum, Luna 3, 2, 1.
Liguria 1, 5, 16.
Lilybaeum 3, 10, 9.
Limitem agere 1, 5, 10. **limites**
 acti 1, 3, 10.
Limo inhaerere 2, 5, 6. **inmersi**
 2, 5, 7.
Lingonum civitas opulentissima
 4, 3, 14.
Lingua Hetrusca 1, 2, 2. **Latina**
 2, 4, 10. utraque tradita mo-
 numenta prol. i.
Lipararum obsidio 4, 1, 31.
Litana silva 1, 6, 4.
Litterae interiores, praesignatae
 1, 2, 6. **plumbo** scriptae 3, 13,
 7. **religatae** ad brachium *ibid.*
resignatae 1, 2, 6. **signifi-**
cant 1, 11, 14. **litterarum** pars
 1, 2, 6. **litteras** dimittere circa
 municipia 4, 7, 38. **infutas** ha-
 bere 3, 13, 6. **membranis** man-
 dare 3, 13, 3. **mittere** 1, 2, 6.
 sibi supervenisse finxit 3, 11, 1.
Litus hostile 4, 1, 33. **proximum**
 3, 16, 5. **litori** adposita civitas
 3, 10, 8. **litora** sicca 2, 13, 11.
Livius auctor 2, 5, 31. **tradit** 2, 5,
 34. **dux** 3, 3, 6. **Salinator** 1, 1,
 9. 2, 3, 8. **M.** 4, 7, 15. **Livii** &
Neronis exercitus 1, 2, 9. **Livio**
 obferre apros 3, 3, 6.
Lixae agasonesque armati 2, 4, 6.
lixarum numerus 4, 1, 1. **lixas**
 servosque dimittere ad munera
 2, 1, 6.
Locri obsidentur a Crispino 4, 7,
 26. **Locros** liberare obsidione
ibid.
Locus alter 1, 4, 4. **amplior** 1, 5,
 2. **aratus** 3, 15, 3. **artus** 2, 2,
 14. **confragosus** 2, 5, 35. **con-**
sultationi praebetur 3, 2, 6. **de-**
pressus 1, 5, 24. **editus** 2, 5, 15.
eruptioni aptus 1, 5, 27. **hic**
non alienus est 1, 7, 7. **humili-**
lis 3, 7, 3. **iniquus** 1, 1, 11.
 1, 5, 12, 13 & 14. 4, 5, 8. **in-**
fidiarum 2, 5, 37. **obportunus**
 3, 17, 4. **patefactus** 2, 3, 14.
praeparatus 3, 15, 3. **propin-**
quus 3, 13, 8. **superior** 2, 5, 17.
voraginosus & **praealtus** 2, 5,
 7. **loci** commutatio 2, 2, 11.
iniquitates 2, 4, 4. **natura** 2, 2,
 6. 2, 5, 5. **obportunitas** 1, 4,

13. **possessio** 3, 2, 4. **locum** ca-
 stris capere 2, 7, 12. **dare** ali-
 cui ad fugam 2, 6, 9. **deligere**
 1, 5, 3. 2, 2, 2. **eundem** occu-
 pare 1, 4, 5. **idoneum** capere
 4, 6, 1. **recuperare** 4, 1, 23. **lo-**
co cedere 4, 1, 34 & 35. **fugi-**
tivis 4, 1, 26. **hostibus** 4, 1, 13.
confidere 4, 6, 3. **consistere** 4,
 1, 8. **eodem** hibernare 1, 9, 1.
loca campestria 2, 12, 4. **con-**
fragosa 2, 3, 3 & 20. 2, 5, 19.
difficillima 1, 5, 1. **diversa** 1,
 4, 9. 1, 5, 26. **ignota** 2, 5, 6.
hosti infesta 1, 4, 1. **iniqua** 2,
 5, 10 & 36. 2, 7, 3. 4, 2, 8. 4,
 5, 9. **infesta** 2, 5, 32. **munitione**
tuta 3, 4, 6. **silvestria** 2, 3,
 3. **superiora** 2, 5, 2. **vadosa** 2,
 5, 43. **vallo** comprehendere 2,
 11, 7. **locorum** conditio 1, 6,
 3. 2, 6, 6. **fructus** 2, 11, 7. **gra-**
tia 1, 1, 5. **ignari** 2, 5, 7. **ini-**
quitas 1, 5, 18, 24 & 28. 2, 13,
 4. **iniquitate** vinci 1, 10, 3. **na-**
tura 2, 5, 31. **obportunitas** 1,
 4, 2. **locis** montuosis aptius 1,
 8, 12. **pluribus** communire ca-
 stella 1, 8, 11. **quibusdam** di-
 spositus cibus 3, 13, 8.
Locare equitatum in cornu 2, 3,
 22. **legiones** in prima acie 2,
 3, 21. **quadrigas** in fronte 2, 3,
 17. **locatae** in conspectu capri-
 varum habitu matronae 4, 7,
 44. **in media** acie cohortes 2,
 3, 5.
Longus coronae ambitus 1, 5, 23.
usus 2, 1, 9. **belli** 3, 2, 3. **lon-**
gum agmen 1, 6, 3. **est** singu-
 la persequi prol. 1. **iter** 1, 5, 8.
proelium 1, 5, 15. 4, 5, 10. **tem-**
pus 1, 2, 4. **longa** obsidione
 augi 3, 15, 6. **longo** spatio di-
 stare 3, 8, 2. **longe** major exer-
 citus 2, 5, 9. **minor** 2, 3, 12.
longior ordo 4, 6, 4. **longius**
 avocari ad persequendum 3, 9,
 4. **cedendo** protrahere 3, 10, 5,
 11. **regio** 2, 5, 31. **longissime**
 remota pars 3, 2, 10.
ex Longinquo 2, 1, 7. 2, 13, 11.
uti sagittis 2, 2, 5.
Loqui Latine 3, 2, 3.
Loris & **clavis** adjutus 3, 9, 3.
Lucani 1, 4, 1. 2, 3, 12 & 21. **in**
 Lu-

I N D E X II.

Lucanos exercitum ducere 1, 6, 1.
Luceria 4, 1, 29.
Luctari cum equi cauda 1, 10, 1, 4, 7, 6.
Lucullus L. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 5, 30. 2, 7, 8. 3, 10, 7. 3, 13, 6.
Lucus erat extra muros 3, 2, 5. **sacer Diti patri** 1, 11, 10. **lucum noctu incendere** 3, 2, 5.
Ludi magister 4, 4, 1. **Ludi gymnici** 2, 11, 1.
Ludite milites 1, 12, 1. **per Ludibrium** 1, 5, 16.
Ludificatione concitari 2, 5, 4.
Lugere aliquem fas est 4, 1, 38.
Luctu affligi 2, 9, 2.
Lumen hoc Numina ostendunt 1, 12, 6. **observare** 3, 12, 1. **ostendere ex arce** 3, 12, 1. **lumina adtollere** *ibid.* **cessantia** 2, 5, 16.
Luna, oppidum Ligurum 3, 2, 1. **adversa** 2, 1, 12. **cava** 1, 5, 1. **decrescens** 2, 1, 16. **lunae defectus** 1, 12, 8.
Lunata acies 2, 3, 4.
Lupum ostendere pugnantibus 1, 10, 4.
Lusitani 3, 5, 2. **Lusitanorum dux, Viriathus** 2, 13, 4.
per Lusitaniam ducere cervam 1, 11, 13.
Lutatus Q. Catulus 1, 5, 3.
Lux prima 2, 5, 21 & 24. 2, 13, 7. 3, 6, 33. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. **lucis cibique avidae columbae** 3, 13, 8. **exortus** 2, 12, 1.
Lydia 4, 7, 30. **Lydiam inrumperre** 1, 8, 12.
Lyfander Lacedaemonius 1, 5, 7. 2, 1, 18. 4, 1, 9.
Lyfimachus 1, 5, 11. **rex Macedonum** 3, 3, 7.

M.

Macedo Alexander 4, 3, 10. **Macedones collocati in secunda acie** 2, 3, 16. **equites** 2, 7, 8. **exarmati genere telorum** 2, 3, 20. **transfugientes** 2, 7, 8. **Macedonum arcana** 1, 4, 13. **fortissimi** 3, 3, 7. **instructura** 3, 3, 17.
Macedonia 4, 2, 1. 4, 6, 3.
Macedonicus habitus 3, 2, 11. **Q.**

Metellus 4, 1, 23. **Macedonica phalanx** 2, 3, 17.
Machinamenta & opera deposita 3. **prol.**
Madentes nervi 4, 7, 30.
Madefacta coria 4, 5, 18.
Magnetum oppida duo 3, 8, 2.
Magnus consensus 3, 9, 5. **curfas** 2, 7, 8. **exercitus** 2, 4, 8. **modus vini** 2, 5, 12. **strepitus** 3, 9, 10. **tumultus** 2, 4, 1. **magna copiarum fiducia** 4, 7, 7. **manus equitum** 4, 7, 32. **pars barbarorum** 2, 2, 13. **reliquiarum** 4, 7, 39. **summa** 4, 7, 35. **vis avium** 1, 2, 8. **tritici** 3, 15, 5. **magno praemio sollicitatus** 3, 6, 4. **magna itinera** 1, 4, 6. **major circuitus** 1, 1, 11. 1, 5, 13. **exercitus** 2, 5, 19. **longe nostro** 2, 5, 9. **Armenia** 2, 1, 14. 2, 2, 4. **constantia** 4, 5, 6. **molitio** 1, 1, 8. **multo hostium manus** 1, 10, 3. **majus praesidium** 1, 4, 9. **majorem in modum vexare** 2, 5, 13. **majora castra** 2, 5, 34. **maximus Deorum Jupiter** 1, 12, 12. **maxima pars** 1, 2, 1. **paupertas** 4, 3, 5. **maximum frigus** 2, 3, 23. **maxime aptus eruptioni locus** 1, 5, 27. **inbelles Suesetani** 3, 10, 1. **inpar equitatu** 2, 12, 2. **fieri ea cupiebat** 1, 1, 6. **notabiliter** 4, 1, 1.
Magnifice haec fiunt **prol.** 1.
Magnificencia multiplex 2, 11, 5.
Magnitudo animi 1, 8, 2. 1, 12, 1. **ingens** 2, 5, 4. **telorum** 2, 5, 4.
Magister equitum Cossus Com. 2, 8, 10. **Fabius Rullus** 4, 1, 39. **Minucius** 2, 5, 22. **ludi** 4, 4, 1. **magistrum virgis agendum tradere pueris** 4, 4, 1.
Magistratus Hennensium 4, 7, 22. **in magistratu se pro Rep. devovere** 4, 5, 15. **magistratus feliciores** 4, 5, 6.
Mago, dux Carthaginiensium 2, 5, 23. 3, 6, 5. 4, 7, 26.
Maharbal 2, 5, 12.
Malos exaequantur altitudinem jugi subrexit 3, 8, 3. **navium erigere** 2, 5, 46.
Mandatum ei fuerat bellum 1, 1, 9. **mandatae membranis litterae** 3, 13, 3.

Man-

I N D E X II.

Mandragorae venenum 2, 5, 12.
mandragorâ permiscere magnum vini modum 2, 5, 12.
Mandro Archipirata 3, 3, 7.
Mane ostendere vestigia 1, 11, 9.
procedere in aciem 2, 1, 1. **proflare auras** 2, 2, 7.
Manere in Italia 1, 3, 8. **in litore hostili** 4, 1, 33. **manet eos supplicium** 4, 1, 17. **exitus pugnam** 1, 10, 2. **manens ibi multitudo** 2, 12, 4. **praetorium in castris** 2, 5, 34. **manentibus est spes salutis** 4, 7, 21. **mansuris necessaria sunt** 1, 5, 3.
Manifesta deficiendi voluntas 4, 7, 22. **manifestissima clades** 2, 7, 3.
Manipuli inter se distantes 2, 3, 16. **laxati** 2, 6, 2.
Manlius A. Cos. 1, 9, 1. **Cn.** 1, 11, 1. 2, 6, 7. 2, 7, 11. **filius** 4, 1, 41. **Imperiosus** 4, 1, 40.
Mantinia 3, 11, 5.
Mantinienses *ibid.*
ex Manubiis nihil convertere in suum 4, 3, 15.
Manus Aegyptiorum 2, 3, 13. **agros vicosque per diversa incendit** 1, 8, 4. **cetera** 1, 4, 4. **circumducta per avias regiones** 2, 5, 17. **collocata in insidiis** 2, 5, 10. **exigua** 2, 1, 4. 2, 7, 2. **firmissima militum** 2, 5, 42. **hostium** 1, 5, 8. **multo major** 1, 10, 3. **ingens captivorum** 2, 9, 6. **lectissima** 3, 16, 3. **magna equitum Romanorum** 4, 7, 32. **media** 1, 5, 14. 4, 5, 9. **parva equitum peditumque** 2, 4, 6. **validissima** 1, 4, 5. **manum extis subponere** 1, 11, 14. **magnam elidere** 1, 6, 4. **mittere adversus Sabinos** 1, 8, 4. **obprimere** 1, 4, 9. **submittere** 3, 6, 1. **manu adreptus signifer** 2, 8, 5. **sua interficere aliquem** 4, 7, 39. **manus amputatae** 3, 16, 4. **ferreae** 2, 3, 24. **praecisae** 3, 15, 4. **restrictae** 3, 3, 7. **post terga** 4, 4, 1. **in manus Gallorum incidere** 4, 5, 4.
Mapalia velut constituere castra per corpora cohortium 4, 1, 14.
Marathon 4, 7, 43.
Marcellus 2, 2, 6. 2, 4, 6. **M.** 2,

4, 8. 3, 3, 2. **Cos.** 4, 1, 44. **collega** 4, 7, 38. **Cl.** 3, 16, 1. 4, 5, 4. **caesus** 4, 7, 26. **Marcelli annulus** 4, 7, 38.
Marcentes vigilia 2, 2, 14.
Marcus L. eques Romanus 2, 6, 2. 2, 10, 2. **Q. Rufus legatus** 2, 4, 7.
Mare alterum 1, 4, 7. **altum** 2, 5, 43. **influit** 1, 5, 7. **maris angustiae** 1, 4, 13. **ora** 1, 4, 7. **mari adjacet pars murorum** 3, 9, 5. **mari terraque obsidere Lilybaeum** 3, 10, 9. **victor exercitus** 2, 2, 11. **a mari adplicare naves** 3, 9, 8.
Marina belua 3, 13, 6.
Maritimus aestus 3, 9, 1. **maritima urbs quaedam** 3, 9, 8.
Marius C. Cos. 1, 2, 6. 2, 2, 8. 2, 4, 6 & 10. 2, 7, 12. 2, 9, 1. 3, 9, 3. 4, 1, 7. 4, 2, 2. 4, 7, 5. **sagam habuit** 1, 11, 12.
Mariani Muli 4, 1, 7. 4
Marte aequo certare 2, 5, 5. **concurrere** 2, 4, 1. **pugnare** 2, 3, 13.
Masinissa 2, 3, 16. 3, 6, 1. 4, 3, 11.
Massilienses & Rhodii 1, 7, 4.
Mater peperit me Imperatorem 4, 7, 4.
Materia artium 3. **prol. materiae genus** 1, 5, 2. **materia exstructum vallum** 1, 5, 8. **pleves adgestae** 1, 5, 27. **matarum copia** 1, 7, 2. **materiis oneratum vallum** 1, 5, 1. **rates contextuntur** 1, 7, 2.
Matrisfamilias hospitio uti 4, 1, 10.
Matronae quaedam habitu captivarum 4, 7, 44.
Matura expugnatio 3, 15, 4. **maturius vesci** 2, 1, 5.
Maturare fugam 2, 6, 8. **iter** 1, 6, 3. **promissam victoriam** 1, 11, 11. **transitum** 4, 2, 1.
Mauri 2, 3, 16.
Maximus Q. 4, 7, 36.
Medicus Pyrrhi 4, 4, 2. **medicum detegere regi** *ibid.* **medici plerique** 4, 7, 1.
Medicatum merum 2, 5, 12.
Mediocris staturae esse 4, 7, 29.
Mediolanum 1, 9, 3.

Me-

I N D E X II.

Medius amnis 2, 5, 23. 3, 14, 2.
 inter eos 3, 17, 4. inter hostes
 campus 2, 5, 22. media acies 2,
 3, 4, 5 & 21. Babylon flumine
 Euphrate dividitur 3, 7, 4. pars
 2, 3, 20. vis 2, 5, 12. medium
 concilium 2, 9, 5. hostem tre-
 pidantem cadere 2, 5, 33. in
 mediam vallem decurrere 4, 5,
 10 in medio erat silva 3, 8, 2.
 mediae Caesaris copiae 3, 14,
 1. medios circumvenire 2, 3, 5.
 in hostes intrumpere 4, 5, 4.
Medos vincere 1, 11, 19.
Megara 4, 1, 8.
Megarenles decepti facie 4, 7, 44.
Megarenſium classem excipere
 4, 7, 44.
Megistanes 2, 9, 5.
Melanthus, dux Athenienſium 2,
 5, 41.
Meliorem fidioremque Pythiam
 habere 4, 7, 37. melius in um-
 bra propugnare 4, 5, 13.
Membris mandatae litterae 3,
 13, 3.
Membratim 3, 5, 1.
Memmius C. Tribunus 4, 1, 1.
Memnon Rhodius rex 2, 5, 18
 & 46.
Memor, ſibi eſſe militem 2, 1, 9.
 virtutis Romanorum 2, 1, 13.
Memoriae proditum eſt 4, 2, 1.
 4, 5, 20. tradere 2, 6, 10. 4, 1,
 16. 4, 3, 13.
Memorabilis victoria 2, 2, 7.
Mens deſtituendae Reip. 4, 7, 39.
Menses undecim 4, 5, 18. men-
 ſium aliquot mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mentionem pacis facere 1, 5,
 18.
Mentiri fugam 3, 10, 7. menti-
 tus eſt naves litori adplicuiſſe
 3, 16, 5.
super Merce expoſita 3, 2, 10.
Merces conſtituitur ipſi 4, 4, 2.
 repraeſentari proditoribus po-
 teſt 1, 11, 2. mercede ſollicita-
 tus 2, 2, 11. mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mercurarii Galli 3, 16, 3.
Merere in ordine 4, 1, 11. ſub
 Rutilio 4, 2, 2. Scauro 4, 1, 13.
 cognomen Germanici 2, 11, 7.
 ſide ea, ut &c. 4, 4, 2. Cum-

atoris nomen 1, 3, 3. remiſ-
 ſionem ſupplicii 4, 1, 39.
Meridie ante tabernaculum ſtare
 4, 3, 11.
Merum medicarum 2, 5, 12.
 mero ac oleo caleſcere 1, 4, 7.
 ſomnoque premi 2, 9, 7.
Mellana 1, 4, 11. 4, 1, 31.
Messenii 2, 1, 10. **Messeniorum**
 caſtellum 3, 2, 4.
Metari caſtra 2, 3, 9.
Metatores Marii 2, 7, 12.
Metatio haec nunc effecta eſt 4,
 1, 14.
Merellus 2, 3, 5. 2, 5, 4. 4, 2, 2.
Q. 1, 8, 8. 3, 7, 3. 4, 1, 2 &
 11. 4, 7, 42. **Macedonicus**
 4, 1, 23. **Pius** 1, 1, 12. 2, 1, 2.
 2, 13, 3.
Metuere nihil tale 3, 1, 2. me-
 tuentis ſuſpicio 3, 17, 7.
Metus diſſimulatus 1, 9, 4. 2, 5,
 32. injectus hoſtibus 2, 4, 11.
 inſidiarum 1, 5, 28. 2, 9, 7. mi-
 nor 1, 9, 3. ſimulatus 2, 5, 3 & 5.
 3, 6, 1. metus ſimulatio 2, 5, 36.
 metum ſimulare 3, 17, 6. me-
 tu cogere aliquem ad jurandum
 4, 7, 39. exſolutus 4, 7, 24. po-
 nac coire in collem 4, 7, 24.
 ſeditionis animadvertere in
 aliquem 3, 16, 3. viperarum per-
 territus 4, 7, 10.
Miles ardentius dimicat 1, 11, 5.
 Athenienſis 4, 7, 44. cibo fir-
 matus 2, 2, 8. diſpoſitus per
 occulta 3, 10, 6. explicatus per
 utraque latera 1, 6, 1. fortiſſi-
 mus 3, 16, 1. Graecus 2, 3, 13.
 gregalis 3, 9, 3. longo uſa du-
 ratus 2, 1, 9. nandi & nauticae
 artis peritus 3, 13, 6. peritus,
 & ad omne momentum re-
 ſpondens 2, 3, 7. reductus 3, 11,
 2. robuſtus 2, 3, 1. viribus in-
 firmior 2, 3, 1. undique emiſ-
 ſus 3, 17, 6. militi inſertata
 ſilva 1, 2, 2. militem conſue-
 re intra munimenta 3, 17, 7.
 cohortium decimare 4, 1, 37.
 educere 2, 2, 5. facere in le-
 gione 4, 1, 12. paratorem ad
 pugnandum habere 1, 11, 11.
 quemque decimum ſulti per-
 cutere 4, 1, 34. quietum in val-
 lo tenere 3, 17, 5. milite bar-
 baro

I N D E X II.

- baro & rationis indocili uti 1, 11, 13. milites Antiochi 3, 2, 9. armati 1, 5, 9. confusi 1, 12, 7. consummati 4, 3, 12. contristari 1, 12, 5. discincti 4, 1, 43. dispersi 2, 13, 3. dispositi nocte 2, 5, 24. fortissimi 1, 1, 9, 2, 5, 21. fugati turpiter 4, 1, 24. interriti 2, 12, 2. occulsi 2, 5, 1. optimi 4, 5, 2. perterriti metu viperarum 4, 7, 10. pigriores 1, 11, 20. probris hostium coacti 1, 11, 1. redacti ad munus 4, 1, 1. relegati in Siciliam 4, 1, 44. Sertoriani 2, 1, 3. sexcenti 3, 9, 2. solertissimi 3, 16, 4. sparsi per Numidas 2, 2, 11. trecenti 1, 2, 5, 1, 5, 15. validissimi 2, 3, 1. velocissimi 3, 9, 3. universi 1, 5, 6. militum disciplina lapsa 4, 1, 2. habitus 2, 1, 6. impetus 2, 2, 2. licentiae succumbere 4, 5, 1. noxa 2, 3, 15. pars iussa subsistere 1, 4, 10. seditionem compescere 1, 9, 1. tribunus 2, 4, 4. P. Decius 4, 5, 9. nobilis, Valerius 4, 1, 30. Tribuni Sempronius Tuditanus, & C. Octavius 4, 5, 7. virtus inrita 2, 3, 24. militibus cortices pro scutis dare 1, 7, 5. dividere praedam 4, 1, 45. milites conclamare vasa iussit 1, 8, 9. constantiores ad pugnam habere 1, 11, 7. educere per ipsam flammam 1, 5, 27. in castris tenere 3, 17, 6. remigesque exercere 3, 2, 2. retinere 2, 1, 6. suos induere armis captivis 4, 7, 45. ad pugnam aptari iussit 1, 8, 5. ad milites procedere 1, 9, 4.
- Militare signum 2, 8, 2. militaris rei scientia, prol. 1. Militare sub Hasdrubale Imperatore 4, 3, 8. Militiae ordines 4, 1, 8. inhabilis 4, 6, 4. militiam detractare 4, 1, 25 & 43. Milesiorum dux, Thrasylbulus 3, 9, 7. 3, 15, 6. Milo 3, 3, 1. Mille sexcenti equites 4, 2, 6. millia, qui &c. 4, 7, 24. circiter quatuor 3, 16, 3. octo militum 2, 5, 21. decem Bojorum 1, 2, 7. militum 1, 1, 9. passuum 1, 3, 10. 3, 11, 5. quatuor 4, 2, 6. tradita custodiae 4, 1, 38. quatuordecim armorum 4, 2, 5. quadraginta hominum 4, 2, 4. utrumque fuisse constat 2, 3, 21. quinque desiderata sunt 2, 3, 21. millium passuum spatium 2, 1, 41. trajectus 3, 13, 6. millibus paucis passuum distare 2, 10, 2.
- Miltiades 4, 7, 43. Minari mortem alicui 4, 7, 39. transitum 1, 4, 9. minatus bellum 1, 1, 1. Minax vultus 1, 9, 4. Mindarus Lacedaemoniorum dux 2, 5, 44. Minervae sacrum celebrare 3, 2, 8. sacros dies celebrare 4, 7, 13. Minor longe exercitus 2, 3, 12. metus 1, 9, 3. quinquaginta annos natus 4, 1, 10. minores gladii stricti 2, 5, 27. minora castra 4, 5, 7. minus agiliter 2, 5, 47. constanter 1, 11, 21. frequens oppidi pars 3, 9, 2. minime timeri 4, 7, 13. Ministerium ac servitus 1, 1, 3. ministeria nautica 4, 7, 10. Minucius Q. Cos. 1, 5, 16. magister equitum 2, 5, 22. Rufus Imperator 2, 4, 3. Minuere vires exercitu diducto 4, 7, 31. Mirari victoriam 2, 3, 23. Mire adversantia hosti incommoda 2, 2, 7. Miscere velocissimos peditum 2, 3, 22. vera falsis 2, 7, 13. mixti fugitivi 2, 3, 17. mixtos eis, qui extra delictum erant, venire iussit 1, 9, 3. Miseratione suorum compellere ad deditionem 4, 5, 21. Mithridates 1, 1, 7. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 9, 30 & 33. 4, 5, 21. fugiens 2, 1, 12. Mithridatis praefectus, Archelaus 1, 5, 17. 1, 11, 20. Mithridatem deorsu superare 2, 2, 2. a Mithridate obsessi Cynaeni 3, 13, 6. Mithridaticus exercitus 2, 8, 12. Mittere aliquos ex principibus 1,

I N D E X II.

- 1, 10. captivum Crotona 3, 6, 4.
 caput intra munimenta 2, 9, 5.
 centuriones paucos 3, 9, 3. clas-
 sem 1, 3, 9. dispensatorem fi-
 delissimum 3, 16, 3. jumenta
 onusta falcis 3, 2, 3. legatum
 ad Consulera 3, 3, 1. legatos
 ad Hasdrubalem 3, 17, 3. Car-
 thaginem de conditionibus pa-
 cis 1, 11, 4. legationem ad Sy-
 phacem 1, 2, 1. manum medi-
 cam 1, 5, 14. 4, 5, 9. adversus
 Sabinos 1, 3, 4. milites apud
 Arpos 3, 9, 2. in hostem 2, 5,
 37. perfugam 3, 6, 5. 3, 17, 7.
 quemdam pro transfuga subor-
 natum 3, 13, 2. quosdam ex
 militibus in hostium castra 3, 5,
 18. Sextum Tarquinium ad ho-
 stes 3, 3, 3. signum militare in
 hostes 2, 8, 2. raptum in ho-
 stem 2, 8, 1. supplementum
 exercitibus 3, 18, 1. transfugam
 in castra 2, 9, 7. misit ad Xer-
 xem, qui indicaret 2, 2, 14. eis
 litteras 1, 2, 6. miserunt; qui
 morarentur Romae 1, 2, 4. mit-
 ti praedatum 3, 16, 3. sub ju-
 gum 4, 1, 19. missis auxilio
 Sutrinis 2, 5, 2. erat ad eum a
 filio nautius 1, 5, 4. sanguis in
 principiis 4, 1, 16. missi Loe-
 daemone legari 1, 1, 10. nocte
 petaverunt partem 2, 12, 3. sunt
 ad Antiochum regem 1, 8, 7.
 missae legiones 1, 2, 7. prae-
 ter portum naves 1, 4, 14. mis-
 sa principia 2, 3, 30. missos
 eos, velut contraria pignora,
 retinuerunt 1, 8, 6. ad se lega-
 tos corrumpere 1, 8, 8.
 Missionem postulare 1, 9, 4. mis-
 sione honesta aliquem exau-
 dierat 4, 6, 4.
 Modus agri 4, 3, 12. vini 2, 5, 12.
 in modum defunctorum strati
 jacent *ibid.*
 Moderatum aut iustum nihil ex-
 spectare 1, 11, 4. modestiora
 consilia 4, 7, 3.
 Medicus pons 3, 13, 6. medica
 manus 1, 5, 14. 4, 5, 9. medi-
 cae amplitudinis signum 1, 11,
 11. medica intervalla 1, 5, 22.
 Moenia adgredi 3, 10, 1. implere
 armatis 4, 7, 43. occupata 3, 2,
 1. tutari 1, 4, 3. moenium pars
 diversa 3, 9, 6. moenibus as-
 fidere 3, 18, 1. ad moenia ma-
 los subrexit 3, 8, 3. moenibus
 propinquo loco emittere co-
 lumbas 3, 13, 8. se continet
 3, 11, 3.
 Molas & funes ferre 4, 1, 6.
 Moles ingens 1, 5, 5.
 Moliri fugam 1, 1, 7. 2, 4, 2.
 instrumenta 1, 1, 6.
 Molitio major 1, 1, 8.
 Molossorum haec erant 2, 5, 19.
 rex, Arybas *ibid.*
 Monitione consecutus 4, 7, 12.
 Monumenta omnia percurrere
 pro. 1.
 Mons arduus 3, 15, 5. asperimus
 1, 5, 21. praeruptus 3, 8, 3. pro-
 ximus 1, 5, 3. saxens 3, 9, 3.
 montis radix 2, 5, 24 & 34.
 saxa 3, 9, 3. monti admovent
 aliquem 3, 8, 3. montes abra-
 pti 1, 5, 8. abscessi 1, 4, 7. in
 conspectu erant 4, 7, 26. pro-
 ximi 2, 4, 5. montium iuga 2,
 4, 3. montes collustrare discus-
 satione 1, 5, 28. occupare 2, 5,
 38. petere effuso cursu *ibid.* in
 montes comportare omnia vi-
 ctui necessaria 3, 5, 1. monti-
 bus adjutus 2, 3, 9.
 Montuosis locis aptius 1, 8, 12.
 Monstrata a Diis creduntur 1, 11,
 13.
 Monychia 1, 5, 7.
 Mora obdionalis 1, 3, 4. mora
 fatigare hostem 2, 1, 8. morae
 decertandi *ibid.*
 Morari circa gratulationem 4, 7,
 43. rapiditate 1, 6, 2. Romae
 1, 2, 4. vlla praelocatione 3.
 pro. moratus aliquamdiu 1, 4, 7.
 Morbus simulatus 1, 1, 10.
 Mori fame 4, 5, 23. pro portis
 4, 5, 12. moriuntur inulti 2,
 6, 2. moriturum se adfirmavit
 4, 5, 1.
 Mons Alexandri audita 2, 11, 4.
 alterius audita 4, 3, 3. dubia 4,
 1, 17. dacti 2, 4, 9. multorum
 1, 1, 10. mortis cupidus 4, 7,
 5. mortem adipisci 4, 5, 15.
 consciscere sibi 4, 1, 13. minari
 alicui 4, 7, 39. pati fortiter
 4, 5, 21.

Mes

I N D E X II.

copiae 2, 5, 31. **praedicta in-**
commoda 2, 1, 4.
Praediscere dimicationum even-
tus 1, 11, 12.
Praedivinare futurum 2, 5, 38.
Praesse exercitui hostium 1, 5,
17. rebus summis 4, 3, 3. reli-
quii exercitus 2, 10, 2.
Praescens successus 3, 16, 2. pau-
citas 2, 12, 3. proelium 2, 4, 1.
in Praesentia 2, 11, 4.
Praeferre faces & angues furiali
habitu 2, 4, 18. hastas erectas
2, 4, 20. multum terroris 1,
11, 17.
Praeficere Aurelium obsidioni
Lipararum 4, 1, 31. plebejos
ignobilibus 2, 11, 3. praefectus
classis, Crispinus 4, 7, 26. co-
hortis, C. Titius 4, 1, 26. e-
quitum, AEmilius Rufus 4, 1,
28. Mithridatis, Archelaus 1,
5, 18. 1, 11, 20. regis Ptole-
maei Charmades 3, 2, 11. re-
gius Pharbazus 2, 7, 6. Sabura
2, 5, 40. Romanorum, Velius
3, 17, 3. Saniorum Apollonius
3, 3, 5. Sullae 2, 7, 2.
Praefixae fores domuum 4, 5, 23.
praefixa hastis capita ducum 2,
9, 3.
Praefringere hostium spicula 2, 3,
20.
Praegredi cum copiis 4, 7, 20.
famam rei gestae 2, 10, 2.
Praelassatos superare 2, 5, 47.
Praelocutio ulla 3. prol.
Praemittere equites 2, 5, 31. 4, 1,
8. exploratores 1, 2, 7. fratrem
&c. 2, 4, 3. peditatum 2, 5, 38.
quosdam suorum 3, 2, 3. sci-
ficituros 1, 2, 8. validissimam
manum ad locum occupandum
1, 4, 5. viginti ex velocissimis
navibus 2, 5, 47.
Praemium ferre 4, 1, 44. prae-
mio magno sollicitari 3, 6, 4.
praemia ampla 1, 11, 2. prae-
miis corruptus 3, 3, 1.
Praeneste 2, 9, 3.
Praeposcere cerva se adseverat 1,
11, 13.
Praeptare Rutilianum 4, 2, 2.
praepant spectare supplicia
pignorum 4, 5, 22.
Praeparare Athenienses ad ali-

quid 3, 2, 6. classem 1, 4, 13.
consilia exemplorum prol. 1.
pontes 1, 1, 5 & 10. praeparari
ad hostium incursum 4, 1, 8.
praeparatus locus 3, 15, 3. prae-
paratae insidiae 2, 5, 35. 2, 5,
44. praeparata subsidia 1, 1, 5.
Praepondere Laelium equitibus 2,
3, 16. praepositus praesidio 3,
10, 7. 4, 7, 22.
Praeripere herbas alimentis 3,
15, 3.
Praeruptus mons 3, 8, 3. praeru-
ptae viae 2, 2, 6.
Praesentire adventum ducis 1, 1,
8.
Praesidium adventans 2, 9, 2.
duarum partium 3, 10, 7. exi-
guum 1, 4, 9. 1, 10, 3. Hanni-
balis 3, 9, 2. hostium 1, 4, 14.
Romanum 3, 3, 6. praesidii ni-
hil secum habere 2, 7, 14. pa-
rum habere 2, 11, 1. plus in
scuto, quam in gladio habere
4, 1, 5. praesidio esse alicui 3,
11, 2. praepositus 3, 10, 7. 4,
7, 22. praesidium depellere 1,
10, 3. recipere 2, 11, 2. trans-
ducere 3, 14, 1. in praesidium
Lucanorum adsumi 3, 6, 4.
praesidio Amphipolin tueri 3,
15, 5. tenere capta castella 1,
8, 11. Corinthum 3, 12, 2. ju-
ga 2, 4, 4. teneri 3, 6, 7. cum
praesidio urbem obtinere 3, 3,
1. in praesidio Panormitano-
rum esse 3, 17, 1. urbi esse 1,
8, 3. praesidia alia successura
his 3, 2, 4. deducta 3, 6, 1. fir-
ma *ibid.* hostium 2, 13, 9. 3,
13, 6. 3, 15, 5. 4, 5, 7. hosti-
lia 3, 10, 8. intercepta 1, 4, 13.
relinquere *ibid.*
Praesignatae litterae 1, 2, 6.
Praestare aditum 3, 8, 3. alimen-
tum 4, 7, 9. aliquid facile, ne
&c. 1, 1, 10. Brutianos in sum-
ma belli 4, 2, 1. epulas 1, 11,
19. equitatu & elephantis 2, 2,
11. idem filiis Aristidis 4, 3, 5.
multitudine 2, 2, 14. praeto-
rium secretius 2, 5, 30. se clau-
dendum 1, 5, 23. speciem fu-
gientis 3, 10, 2. suspicionem a-
licui 3, 17, 7. virtute 2, 2, 10
& 13.

I N D E X II.

Mutinenses obsessi ab Antonio 3, 14, 3.
Myrina 4, 5, 16.
Myronides Atheniensis 2, 4, 11, 4, 7, 21.

N.

Naevius Q. Centurio 4, 7, 29.
Nandi & nauticae artis peritus 3, 13, 6.
Nasci in Persis 4, 6, 3. **natus honeste** 4, 6, 4. **in Macedonia** 4, 6, 3. **minor quinquaginta annos** 4, 1, 10.
Natione Cyrestes 1, 1, 6. **nationes immanes** 1, 1, 8.
Natura fluminum 2, 2, 7. **loci** 2, 2, 6. 2, 5, 5. **locorum** 2, 5, 31. **perquam similis proel. i. rerum** 1, 12, 9. **Romanarum cohortium** 1, 10, 1. **virium** 4, 7, 6. **natura munitum jugum** 1, 2, 8.
Naturalis adstanti consuetudo 4, 7, 34.
Natica P. 4, 1, 15.
Navis hostilis 2, 3, 24. **ingens** 3, 2, 10. **praetoria** 1, 1, 2. **navem egredi** 1, 12, 1. **e nave egredi** 3, 2, 10. **naves a latere junctae aut puppe religatae** 1, 4, 12. **barbarorum** 4, 7, 45. **biae** 3, 9, 8. **Chiorum transitum tenentes** 1, 4, 13. **circumastae** 1, 4, 11. 4, 7, 43. **ducentae** 2, 5, 46. **graves** 2, 3, 24. **haerent in ficcis littoribus** 2, 13, 11. **multae hostium** 4, 7, 12. **onerariae** 4, 7, 14. **oneratae praeda** 3, 3, 7. **onustae milite** 2, 5, 42. **pacis sequestres** 1, 4, 13. **paratae in occulto** 4, 7, 19. **paucae hostium** 3, 16, 5. **plures** 2, 5, 44. **praeter portum missae** 1, 4, 14. **Punicae decem** 1, 4, 12. **sociae** 2, 7, 14. **subsequentes** *ibid.* **Thebanae** 3, 2, 10. **turritae** 3, 9, 8. **veluti victrices** 1, 4, 12. 2, 13, 9. **universae** 2, 1, 18. **navium aut pontis faciendi copia** 1, 5, 4. **aut materialium copia** 1, 7, 2. **fiducia** 1, 11, 21. **numerus** 2, 5, 46. **usu deficiebatur** 1, 7, 1. **Xerxis multitudo** 2, 2, 14. **navibus superstruere turres** 3, 9, 8. **naves adpel-**

lere 3, 9, 4. **ad portum transire** 1, 5, 7. **adscendere** 4, 7, 31. **edificare in hibernis** 4, 1, 13. **capere** 1, 4, 13. **captivas habere** 1, 4, 12. **conscendere** 4, 5, 26. **hostium elicere ad proelium** 2, 5, 46. **infestari intuit** 2, 1, 18. **in occulto teneri** 3, 10, 9. **omnes in Thebas immittere** 4, 7, 19. **primas agi jubet** 2, 5, 46. **reddere** 1, 4, 13. **navibus hostium obrutus** 1, 5, 7. **reliquis Lilybaei portum occupare** 3, 10, 9. **e navibus velocissima** 3, 10, 8.
Navalis acies 2, 5, 47. **navale bellum** 4, 7, 9. **proelium** 1, 3, 6. 1, 12, 11. 4, 5, 45. 2, 13, 9. **praesidium hostium** 1, 4, 14. **navali & pedestri proelio vincere** 4, 7, 45.
Navigare in Pamphylia 4, 7, 45. **Syracusas** 1, 4, 12. **navigantem cum consecuti sunt navigiis** 1, 5, 5.
Navigia omnia 3, 10, 8. **parva** 1, 5, 5. **refupina** 1, 5, 6. **capere** 4, 7, 44. **desiderare** 2, 6, 1. **complere milite** 4, 7, 44. **& habitum superstantium agnoscere** 4, 7, 45.
Nautica ars 3, 13, 6. **ministerium** 4, 7, 10.
Nebula adjutus 2, 5, 24. **& imbribus verberari** 2, 1, 15. **nebulae densiores** 2, 5, 21.
Ne nuntios quidem cladis reliquere 2, 10, 2.
Necantur tradita custodiae 4, 1, 38. **necata avis** 4, 5, 14.
Necesse fuit Afris 1, 8, 11. **Liguribus avocari** 1, 5, 16. **habere decertare** 1, 11, 2. **crumpere per hostium praesidia** 2, 13, 9.
Necessitas cogens 4, 1, 22. **decernendi** 2, 1, 12. **decernendi** 2, 3, 8. **revocandi Hannibalem** 1, 3, 8. **sociorum** 3, 14, 2. **ultima** 2, 6, 9. **necessitates domesticae** 4, 7, 37.
Necessarius non est classis usus 4, 1, 15. **necessaria non est sibi opera eorum** 2, 11, 4. **quam necessarium & facile id est** 3, 1, 1. **necessaria sunt mansuris** 1, 5, 3. **duci munera** 4, 6, 2. vasa

I N D E X II.

quum 2, 3, 14. noctu per caus-
sam venandi 3, 3, 6. pabula-
tum 2, 1, 6. procedit seditiosa
legio 4, 1, 43. procedunt eis
aera praeterita 4, 1, 22. hostes
ordinati 2, 3, 4. in aciem fe-
roces 2, 1, 15. oppidani 3, 10,
5. processit res parum 1, 8, 8.
processerunt super catenam le-
vatae prorae 1, 5, 6. procedens
lentius media acies 2, 3, 6. pro-
cedentia ad praeceptum cornua
2, 3, 7.
Proclamat, victorem adesse col-
legam 2, 4, 1.
Proclivo adjuvante inpetum 2,
2, 2.
Procos. Fulvius Flaccus 4, 7, 29.
Procul a castris succendere aedi-
ficia 2, 5, 9. a conspectu con-
tabulare naves 3, 9, 8. ab urbe
2, 11, 1. armatam partem clas-
sis ostendere 3, 10, 9. conspi-
cari numerum arborum 2, 5, 46.
contemplatus 1, 2, 7. intuen-
tibus stationis species est 1, 5,
22. visentes decipere 3, 13, 6.
Procurrere ad succurrendum so-
ciis 2, 5, 29. ad vallum Punicum
3, 10, 3. adversus aquam 1, 4, 9.
hostes vidit 2, 1, 7. in primam
aciem 2, 8, 12. propius 3, 3, 4.
procurrit cum clamore acies 2,
5, 34. procurrunt ad pecora vin-
dicanda 3, 10, 6.
Procurtio subita 2, 2, 5.
Prodere sibi regem 1, 8, 8. pro-
duntur cogitata equorum fre-
mitu 2, 5, 31. proditus a trans-
fuga 3, 11, 5. proditum est
memoriae 4, 2, 1. 4, 5, 20.
Proditor Ephialtes Trachinius 2,
2, 13. cum proditore agere 1,
1, 6. proditoribus repraesenta-
tur merces 1, 11, 2.
Proditio simulata 2, 2, 14. ad pro-
ditionem corruptus 3, 3, 5 &
7. sollicitare Cononeum 3, 3, 2
& 6.
Prodigium subitum 1, 12, 4. o-
pinati sunt 1, 5, 28.
Prodire 4, 7, 5.
Producere captivos urbis Cyzici
4, 5, 21. exercitum ordinatum
2, 3, 4. & reducere in castra 1,
4, 8. nudatum in conspectu 1,

11, 18. productus in locum
iniquum exercitus 1, 1, 11. pro-
ducta media acies 2, 3, 7.
Proelium acerrimum 2, 10, 1.
asperum 1, 5, 15. commissum
1. prol. 1, 11, 15. 2. prol. 2,
4, 6 & 7. 2, 5, 6, 45 & 46. 4,
7, 30. confertum 2, 3, 7. con-
fertum 2, 4, 5. contractum 2,
4, 3. dubium 2, 4, 11. equestre
2, 3, 23. gestum est Camilli
ductu 2, 6, 1. inopinatum 2,
3, 14. iustum 2, 7, 8. leve 2, 5,
12. longum 1, 5, 15. 4, 5, 10.
navale 1, 3, 6. 3, 12, 11. 2, 5,
45. 2, 13, 9. 4, 7, 45. pedestre
1, 3, 6. 4, 7, 45. praescens 2, 4,
1. restitutum est 2, 8, 2. proe-
lii cupiditas 1, 11, 19. suspe-
ctio 1, 8, 5. proelio aptatos tru-
cidare 3, 17, 6. detractare 1, 11,
1. finire 2, 7, 6. inire 1, 11, 10
& 21. 2, 5, 33. redintegrare 2,
8, 13. restituere 1, 11, 8. trahere
2, 1, 9. ad proelium com-
pellere 2, 1, 12. in proelium
descendere 2, 1, 10. duci 4, 1,
44. proelio animos suorum e-
rigere 1, 11, 8. amissi duces 4, 2,
8. proelio configere 2, 8, 1. cum
Latinis 1, 11, 8. Hirtulejum de-
vincere 2, 3, 5. superari 4, 2, 7.
vinci 2, 9, 1. urgueri 2, 7, 6.
4, 7, 45. in proelio dubiam
mortem timere 4, 1, 17. occi-
di 4, 5, 14. sine proelio aver-
tere exercitum 1, 8, 4. proelia
frequentia 2, 3, 9. levia 2, 1, 4.
proeliorum successus 1, 3, 3.
proelia committere 2, 1, 13.
Proeliari 4, 7, 29. proeliandi di-
scrimen 1, 3, 4. proeliantibus
adesse 1, 11, 9 & 16.
Proficit horum vis in arte posita
prol. 1.
Proficisci a terris 1, 12, 2. ad Sy-
phacem 1, 1, 3. illò 3, 11, 5.
praedatum 1, 5, 12. 4, 5, 8. pro-
ficiscens classis 1, 12, 11. pro-
fectus nocte 1, 5, 17. profecti
sunt barbari 1, 5, 28.
Professionis signum 4, 1, 33. pro-
fessionem habere fidem 1, 4, 11.
professionem edicere in po-
sterum diem 2, 5, 20. occulta-
re specie remanendi 3, 11, 5.
P p 3 suam

I N D E X II.

liti 1, 5, 24. *profectus* 1, 5, 17. *reductus exercitus* 2, 5, 13.
Noctu 1, 4, 5. *boves dimisit* 1, 5, 28. *castra movere* 1, 8, 9. *elam ducere equos* 1, 11, 9. *eruptio facta* 1, 5, 14. *exponere partes copiarum* 3, 9, 4. *improvisus incendit lucum* 3, 2, 5. *procedere* 3, 3, 6. *replere fossam* 1, 5, 20.
Nocturnum dimicationi tempus 2, 1, 12. *nocturnae cogitationes* 2, 5, 30.
Noxa militum 2, 3, 15. *sine noxa* 1, 10, 2.
Noxii minore cum metu compaeruerunt 1, 9, 3.
Nubes facere sagittarum multitudine 4, 5, 13. *nubium adtritum* 1, 12, 10.
Nubilis virgo 2, 11, 5.
Nudus capite pedibusque 3, 9, 3. *nuda humus* 4, 3, 8. *nudi pedes* 4, 1, 26.
Nudare castra 2, 5, 8. *refugia hostium* 1, 3, 10. *nudatae munitiones defensore* 3, 9, 10. *urbes propugnatoribus* 3, 6, 1. *nudatos militibus ostendit* 1, 11, 17.
Nullus excipiens 1, 8, 5. *obstans* 1, 4, 3. *obstans* 1, 4, 14. *resistens* 1, 4, 10. *nulla vis* 3, 2, 10. *nullum adiutorium* 1, 2, 6.
Num & pro patria mori nos prohibebit? 4, 5, 12.
Numantia 2, 8, 7. 4, 1, 1. 4, 7, 27.
Numantini 4, 5, 23. *obsessi* 3, 17, 9.
Numerus amplius 2, 3, 17. *arborum & navium* 2, 5, 46. *barbarorum* 2, 2, 13. *exiguus militum* 2, 5, 37. *ingens Atheniensium* 4, 7, 43. *lixarum* 4, 1, 1. *magnus utrimque caesus* 2, 10, 1. *par* 2, 2, 13. *peditum* 2, 3, 17. *volonum* 4, 7, 24. *in numerum gregalium referri* 4, 1, 31. *numero equitum praevalere* 2, 5, 33. *inpar* 1, 5, 23. 2, 4, 3. *par* 1, 8, 11.
Numerata pecunia 1, 11, 2.
Numerosus exercitus 1, 11, 2. *numerosi pali* 2, 3, 17.
Numidae 2, 2, 11. 2, 3, 16. 2, 5, 23, 27 & 29. 3, 6, 1. *auxiliares* 1, 5, 16. *Numidarum equi-*

tatus 2, 5, 40. *sine ingenu* 4, 7, 18. *Numidas subigere* *ibid.*
Numidia 2, 4, 10. *ferax elephantis* 4, 7, 18.
Numina ostendunt hoc homini 12, 6.
Numistro 2, 2, 6.
Numquam recubans cibum *cap* 4, 5, 6.
Nusquam pugna, ubique sagi *capessitur* 2, 4, 7.
Nuntius ad eam a filio erat mis- *sus* 1, 1, 4. *renuntiat Tarquinio* *ibid.* *sine responso rever-* *sus* *ibid.* *nuntio nihil respondit* *ibid.* *velocius redire* 1, 1, 9. *nuntii cladis* 2, 10, 2.
Nuntiare aliquid subitum 2, 5, 30. *hostibus de victoria* 4, 7, 15. *nomine regia alieni, ne &c.* 2, 7, 4. *Parthis omnia* 1, 1, 6. *suis pugnam imminere* 1, 8, 5. *nuntiatum ei est* 1, 6, 3. *nuntiatam sibi victoriam pariam* *vulgavit* 1, 11, 7.
Nuptiale munus 2, 11, 5.
Nutritur illis facultas proli. 1.
Nuces spargere 3, 14, 2.

O.

Ob desperationem fortius dimi- *care* 2, 6, 6. *hoc advenit* 1, 12, 1. *disponi* 1, 6, 2. 2, 5, 33. *exasperari* 2, 1, 11. *in fugam dilapsus* 3, 8, 3. *nemini suspectus* 1, 4, 7. *id neglecti tramites* 1, 5, 19. *securi Romani* 3, 17, 8.
Obambulandi mos 3, 2, 1.
Obediunt barbari ad omnia 1, 11, 13.
Obferre apros Livio 3, 3, 6. *e-* *quum* 4, 5, 1. *pagos alicui* 2, 5, 28. *se certamini* 2, 5, 46. *du-* *cem alicui* 1, 5, 14. 4, 5, 9. *ob-* *lata species duorum in equis* *juvenum* 1, 11, 8. *spes victo-* *riae* 3, 17, 7. *oblatae humani-* *tatis spes* 3, 11, 1. *oblata sibi* *a milite in galea aquam effu-* *dit* 1, 7, 7.
Obfusa est hostibus species mul- *ritudinis* 2, 4, 3.
Obitus servi 4, 3, 3.
Objicere alicui gladiatorem con- *tem-*

I N D E X . II:

- tentae staturae 4, 7, 5. casti-
 garis laureatos fasces 4, 5, 1.
 errorem alicui 1, 5, 26. incom-
 modum fatigationi 2, 2, 8. in-
 gentem pulverem oculis ho-
 stium 2, 2, 12. partem Spar-
 taco 2, 5, 34. triplices fossas
 intra vallum 1, 5, 11. statio-
 nem 1, 5, 16. vias a latere 2,
 2, 6. obijctur facies equitatus
 2, 4, 6. objecta catena ad in-
 gressum 1, 5, 4. per medium
 amnem 3, 14, 2. arma 2, 3, 20.
Obligare Caesarem 3, 17, 4. fi-
 dem popularium sibi 3, 16, 1.
 se religione 4, 7, 39.
Obliqua acies 2, 3, 1.
Obmurmurando dicere 4, 6, 2.
Obortus fumus 3, 10, 5.
Obponere aciem suorum militi-
 bus 2, 8, 11. equitem 2, 3, 17.
 gregem camelorum equitatu
 2, 4, 12. militem adfectis in-
 dia 2, 5, 23. robur legionis 2,
 3, 16. se abeunti 2, 1, 12. ob-
 positus erat ei 1, 1, 9. hostium
 exercitus 1, 4, 8. obposita co-
 hors 4, 1, 29.
Obportunus ventus 4, 7, 1.
 portuna nox ad delictum
 2, 1, 13. obportuno & 1, 1, 13.
 tempore facere eruptionem 3,
 17, 4. obportuna exemplorum
 consilia prol. 1.
Obportunitas collium 1, 1, 6. lo-
 ci 1, 4, 13. locorum 1, 4, 2. 2, 3, 9.
Obprimere Africam 1, 12, 1. Al-
 cibiadem 3, 6, 6. aliquem 1,
 5, 15. alterum 1, 1, 9. barba-
 ios a tergo 2, 2, 13. Byzantios
 incautos 3, 11, 3. custodes an-
 gustiarum a tergo 1, 4, 7. Ger-
 manos 1, 1, 8. hostes 1, 5, 24.
 3, 1, 2. Lacedaemonios 2, 5,
 42. milites 4, 5, 10. manum 1,
 4, 9. oppidanos 3, 3, 5. Seg-
 brigenfes securos 3, 11, 4. ob-
 pressit hostem adortus a late-
 ribus 2, 12, 4. obprimi adven-
 tu classis Romanae 2, 7, 14.
 obprimendus hostis est prol. 1.
 obpressus ab hostibus confodi-
 tur 4, 5, 5. obpressum viribus
 fudit hostem 2, 1, 8. obpressi
 ingressique sunt avidius 2, 5, 16.
 qui illis agebant 1, 8, 13.
- Obpugnare** castellum 4, 2, 3 &
 9. castra 2, 12, 3. civitatem 3,
 9, 5. Dionysium 1, 8, 11. Cy-
 zicum 3, 9, 4. 4, 5, 21. Ephe-
 sios 3, 3, 7. in Sicilia loca mu-
 nitione tuta 3, 4, 6. Leuca-
 diam 3, 4, 5. oppidum 3, 17,
 8. oppida Magnetum 3, 8, 2.
 urbem Graecam 3, 5, 3. urbes
 3. Prol. obpugnari ab A. Ero-
 lis 2, 7, 14. classem, sciscita-
 tus 2, 7, 6. obpugnatur Q. Ci-
 cero 3, 17, 6.
Obpugnatio civitatis ejusdem 4,
 20, 2. oppidorum 1, 3, 5. ob-
 pugnationem relinquere 2, 7,
 14. obpugnationes urbium 3.
 Prol.
 per Obreptionem adgressus 2, 5, 36.
Obruerere exercitum Antonii 2, 3,
 15. obrutus hostium navibus 1,
 5, 7.
Obscura nox 3, 9, 2. vallis 2, 5,
 37. obscurae latebrae 1, 3, 10.
Obsistere consilium 1, 1, 7. stre-
 nuum operis 3, 9, 2.
 veritatem praestare 2, 5, 21.
 ossequi conditionibus 4, 7, 17.
Obsequeniores in reliquum ope-
 ras edere 1, 9, 4. obsequenti-
 simis eis usus est 1, 10, 2.
 ad Obsequium redigi 3, 3, 14.
Observare lumen 3, 12, 1.
Obsides a principibus accipere 2,
 13, 1. dedissent, quos recipere
 studebant 1, 8, 6. reperere
 4, 4, 1.
Obsidere Capitolium 3, 15, 1. Ca-
 puam 3, 18, 3. Casilinum 3, 14, 2.
 castellum 3, 2, 4 & 9. civitatem
 Agrigentiaorum 3, 2, 6. Himeram
 3, 10, 3. Crotona oppidum 3, 6, 4.
 Decium 1, 5, 14. 4, 5, 9. Fali-
 scos 4, 4, 1. hostes 4, 7, 33.
 Lacetanos 3, 10, 1. Lilybaeum
 terra marique 3, 10, 9. Lunam
 3, 2, 1. Phocenses 3, 11, 2. Ti-
 granocertam 2, 9, 5. vadosa lo-
 ca 2, 5, 43. obsidens Hannibal
 4, 5, 20. obsideri 3, 8, 2. a
 Crispino 4, 7, 26. ab Han-
 nibale 3, 18, 3. Caslini
 3, 15, 3. cum tota classe 1, 5,
 7. Mutinae ab Antonio 3,
 13, 7. Praeneste 2, 9, 3. obfi-
 detur Ategua urbs 3, 14, 1, ob-
 sessus

I N D E X II.

sessus in Velvio 1, 5, 21. ob-
 sessa civitas a Lacedaemoniis
 3, 12, 1. obsessi Campani a Ro-
 manis 3, 13, 2. Cyziceni a Mi-
 thridate 3, 13, 6. in Capitolio
 3, 13, 1. Mutinenses ab Anto-
 nio 3, 14, 3. Numantini 3, 17,
 9. Petilini a Poenis 4, 5, 18.
 Thraces in arduo monte 3, 15,
 5. obsessae fauces saltus 1, 5,
 19. obsessis nostris fuit pro du-
 ce 4, 7, 8. ostendere 4, 5, 21.
 obsessos instruere 3. Prol. ab
 obsessis excipi 3, 14, 2.
 Obsidio cuiusdem maritimae ur-
 bis 3, 9, 8. diuturna 3, 15, 6.
 Lipararum 4, 1, 31. obsidionis
 inferendae solvendaeque *επι-
 τρυφή* prol. 1. quid eis ad
 fiduciam superest 3, 4, 1. ob-
 sidioni sufficere 1, 3, 6. ob-
 sidionem expavescere 3, 5, 2.
 tolerare 2, 9, 5. 3, 15, 1. 4, 5,
 18. ad obsidionem venire 3, 17,
 1. obsidione adgredi civitates
 2, 2, 14. liberare Locros 4, 7,
 26. suos 3, 17, 4. longa ang-
 3, 15, 6. ab obsidione recede-
 re 3, 15, 5.
 Obsidionalis mora 1, 3, 4.
 Obsignatae epistolae annulo 4, 7,
 38.
 Obstitero obsessis 3, 14, 2. ob-
 stitens nullus 1, 4, 3. 1, 5, 28.
 obstiterunt a limite 1, 5, 10.
 obstititur qua 3, 9, 6.
 Obstans nullus 1, 4, 14. praesi-
 dium hostium 1, 4, 14.
 Obstinati Samnites 2, 4, 1. ob-
 stinatorum pervicacia 2, 9, 3.
 Obstringi beneficiis 2, 11, 3.
 Obstruere vias 1, 5, 5.
 Obtexere profectionem censu 1,
 1, 8.
 Obtinere a patribus 4, 1, 22. op-
 pida firmis praesidiis 3, 6, 1.
 urbem cum praesidio 3, 3, 1.
 obtinuit, ut ipsum puniri pa-
 terentur 4, 1, 41.
 Obversatur omnibus cladis ex-
 emplum 1, 5, 16.
 Obvius effuse alicui 4, 7, 44. ob-
 vii hostes 4, 1, 29.
 Occasio effugiendi inventa 3, 13,
 2. libera recedendi 3, 14, 2.

mittendae legationis capta 1, 1,
 1. trajiciendi flumen 1, 5, 3.
 occasionem Consuli ad em-
 hendum exercitum dare 1, 5,
 15. 4, 5, 10. opperiens 2, 5, 4.
 ex occasione nocentes puni
 1, 9, 1. pro occasione factum
 amplecti 1, 6, 1. occasionibus
 imminere 2, 5, 22.
 Occasus solis 1, 5, 9.
 Occidere aliquem per ignomi-
 niam 4, 1, 33. avem 4, 5, 15.
 speculatorem Erythraeorum 2,
 5, 15. milites octingentos 3, 10,
 7. in acie legionis 4, 1, 46. in
 proelio 4, 5, 14. iussit aliquem
 ex captivis 3, 5, 1. signiferum
 2, 8, 8. occisus Charmades 3,
 2, 11. Consul 2, 7, 11. C. Ma-
 rius 2, 4, 10. erat frater 2, 9, 2.
 quidam gregalis 2, 4, 9. occi-
 si calones 3, 2, 9. in proelio du-
 ces 2, 9, 3. Scipiones duo 2, 6, 2.
 Occultus consedit post castra ho-
 stium 2, 5, 8. ex occulto adgre-
 di 2, 5, 32. in occulto 1, 6, 2.
 3, 10, 9. 4, 7, 19. occultos
 habere milites 2, 5, 1. occulta
 itinera 1, 8, 4. per occulta dis-
 positus miles 3, 10, 6.
 Occulte habitata classis 3, 10, 8. re-
 deunt Syracusas dimissi 1, 8, 11.
 Occultare cohortes 3, 10, 1. con-
 ditionem 1, 1, 3. gladios 2, 5,
 27. oppidanos in proximo 3, 10,
 2. peditem ab tergo 2, 5, 35.
 profectionem specie remanendi
 3, 11, 5. sollicitudinem 1, 1,
 11. 1, 5, 13. occultata epistola
 balteo 3, 13, 2. itinera 1, 1, 9.
 pars navium 2, 5, 44.
 Occupare Aegyptum 1, 1, 5. angu-
 stias 1, 4, 5. castra 2, 5, 12 & 21.
 Cherroneium 1, 4, 13. civitatem
 2, 11, 2. 3, 10, 8. collem 1, 5,
 14. 4, 5, 9. colles proximos 2,
 5, 38. finibus relictis nostros 1,
 8, 4. gloriam proelii 2, 4, 1.
 insulam praesidio 1, 4, 9. ju-
 gum quoddam 4, 6, 2. locum
 1, 4, 5. Mantiniam auxilio de-
 stitutam 3, 11, 5. montes 2, 5,
 38. murum 3, 2, 2. portum sa-
 vibus 3, 10, 9. Sicyoniorum 3,
 9, 7. vacantem 3, 2, 10. proximum
 tumultum 2, 5, 22. Thermopylas
 1, 4,

I N D E X II.

1. 4. 6. 2, 2, 13. occupavit in
 Samiorum portum receptus 3,
 2, 11. occupari a pluribus 2, 5,
 46. ab Aetolis 2, 5, 19. adver-
 so sole & vento & pulvere 2, 2,
 8. posse Lacedaemonem ratus
 3, 11, 5. occupatus sacrificio 3,
 11, 4. occupati Arpi praefidio
 3, 9, 2. hostes circa praedam 1,
 6, 3. occupata moenia 3, 2, 1.
 occupatis velocitate consuli de-
 bet prol. 1.
Occurrere ad prohibendum 1, 4,
 4. adventanti 3, 9, 4. alicui 2,
 5, 31. cum turmis equitum 2,
 7, 11. omiserunt eis, quibus
 insidiabantur 1, 8, 5. legioni-
 bus *ibid.* occurrens alter Con-
 sul 2, 6, 7.
Occursu hostium prohibitus 1, 4,
 10.
ad Oceanum venire 2, 13, 11.
Octavius C. Tribunus militum
 4, 5, 7. Graecinus 2, 5, 31.
Octo millia militum 2, 5, 21.
Octoginta elephantum 2, 3, 16.
Octingenti milites 3, 10, 7.
Oculum eruere Thraci virga 4, 5,
 16. oculi hostium 2, 2, 12. o-
 culos praefringere 2, 1, 12. o-
 mnium in se convertere 2, 11,
 5. oraque eorum gladiis peri-
 iussit 4, 7, 32. in oculos & o-
 ra incidere Romanis 2, 2, 7.
Odio suo adversus regem uris 3, 3, 3.
Offendere Pythiam 4, 7, 37.
Officium simile 2, 10, 1.
Oleo ac mero calefieri 1, 4, 7.
 fovere militem 2, 5, 23.
Omina adversa 1, 12, 1.
Omisit dimittere exercitum 1, 5,
 19. omiserunt occurrere eis 1,
 8, 5. omissa finium tutela 1, 3,
 4. inter se ira 1, 10, 4. omisso
 alveo Euphrates decurrit 1, 1, 6.
Omnis equitatus 2, 3, 3. multi-
 tudo 3, 9, 10. omne animalium
 genus 4, 5, 18. omnes virilis
 sexus 1, 11, 6. omnium con-
 cursus 3, 6, 2. omnia esse in-
 felita videt 4, 5, 4. victui neces-
 saria comportare 3, 5, 1.
Omnino residere 1, 2, 8.
Onus habile 4, 1, 7. onera de-
 ponere 1, 5, 3.
Onerare se cibis insalubribus 2, 5,

13. lignis farmentisque 3, 17,
 7. onerari impedimentis 4, 1,
 7. oneratus non armis, sed
 vulneribus 2, 13, 5. oneratum
 materiis vallum 1, 5, 1. plan-
 strum lapide quadrato 3, 3, 5.
 oneratae naves praeda 3, 3, 7.
Onerariae naves 4, 7, 14.
Onustus praeda 1, 4, 2. venatio-
 ne 3, 3, 6. onusta palea 3, 2,
 8. onustae naves milite 2, 5, 42.
Opacitatis densissimae lucus 1,
 11, 10.
Opem ferre adversus ignes 3, 2, 5.
 suis 2, 7, 6. urbi 4, 7, 43. ope
 sustentari 3, 5, 1. opes Alexan-
 dri 1, 2, 3. 1, 5, 11.
Opera data 3, 4, 6. eorum non
 est accessaria 2, 11, 4. institu-
 ta prol. 1. operae clarae eques
 nobilis, 4, 7, 36. levissimae
 pauci 2, 7, 7. pretium est in
 mercede 4, 4, 2. operam dare,
 ut &c. 2, 2, 1. inpendere prol.
 1. promptam & enixam exhi-
 bere 2, 5, 30. opera nullius uti
 1, 11, 3. 4, 5, 11. operas ob-
 sequentiores edere 1, 9, 4.
Operire crateribus 1, 5, 5.
Opima spolia referre 4, 5, 4.
Opinari aliquid 1, 2, 8. opina-
 tus hostis &c. 3, 15, 5. opina-
 ti sunt prodigium 1, 5, 28.
Opinio mea fert 2. prol.
**Oportet Imperatorem senem mo-
 ribus esse** 4, 7, 3. non credi
 transfugae 2, 5, 30. pontem
 jungi in fluvio 4, 2, 1.
Oppetiri occasionem 2, 5, 4. tem-
 pus 3, 9, 4.
Oppidum Crisaeorum 3, 7, 6. in-
 expugnabile 3, 6, 4. Inhibilis
 2, 3, 1. penetratum 3, 9, 5. re-
 lictum 1, 3, 6. oppidi muni-
 tiones 1, 3, 4. pars 3, 9, 2. op-
 pidum adgredi scalis 3, 17, 9.
 capere cohortibus 3, 10, 1.
 & aperire suis 3, 2, 7. di-
 ripere 4, 7, 23. invadere 3,
 10, 2. obpugnare 3, 17, 8. ob-
 sidere 3, 6, 4. tradere Hirtule-
 jo 4, 5, 19. oppido potiri 3, 1,
 2. 3, 3, 1. Saniorum exclusus
 3, 3, 5. oppida Magnetum 3,
 8, 2. plura 3, 6, 1. oppidorum.
 obpugnatio 1, 3, 5. alia adgre-
 di

I N D E X II.

di 3, 6, 2. complura Sardiniae capere 3, 9, 4. infestare 3, 6, 1.
Oppidani 3, 8, 3. dedunt se ipsos 3, 2, 1. effusi 3, 2, 5. industi consuetudine 3, 2, 1. infecuti temere 3, 10, 2. procedunt 3, 10, 5. oppidanorum frumentum exhaustum 3, 4, 3. perfidia 2, 11, 1. oppidanis praecipit, ne &c. 1, 11, 5. oppidanos a terra tentare 3, 9, 7. compellere ad deditionem 4, 5, 21. obprimere 3, 3, 5. in securitatem resolvere 3, 3, 1. longius cedendo protrahere 3, 10, 5.
Optare, ut ea eveniant 1, 1, 6.
Optima virium pars 2, 3, 3. optimi milites 4, 5, 2.
Opulentissima civitas Lingonum 4, 3, 14.
Opus est Reip. felicitioribus Magistratibus 4, 5, 6. adgredi prol. 1. operis indagare partem complecti prol. 1. operis strepitus 3, 9, 2. ad opus accedere 4, 1, 22. fatigando eos compulsi 1, 11, 20. in opere esse 4, 1, 37. opera resecta 1, 1, 10. & machinamenta deposita 3. prol. operum atque urbis inspectio 1, 1, 5. operibus & situ tutum oppidum 3, 2, 1. vincendus est hostis 4, 7, 2.
Operatae Ceresis sacro feminae 4, 7, 44.
Operosiores pontes 1, 1, 6.
Ora maris 1, 4, 7.
Oratio gravis 4, 5, 1.
in Orbem flectere equum 4, 5, 4. orbem terrarum adgressus 4, 2, 4.
Orchomenos socia civitas 1, 11, 5.
Ordo captivorum 1, 4, 2. densus 1, 5, 5. instructionis 2, 3, 4. longior 4, 6, 4. ordinem per species servare 4. prol. ex ordine recedere 4, 1, 4. in ordine merere 4, 1, 11. ordines ducti 2, 6, 4. laxati 1, 5, 16. militiae 4, 1, 8. neglecti 2, 5, 39. peditum 2, 4, 12. primi 1, 5, 12. 1, 11, 2. 4, 5, 8. reducti ad Cannas 2, 3, 7. Romanorum 2, 2, 11. servati 2, 5,

33. suorum laxati 2, 6, 6. ordinum perturbatio 2, 3, 16. ordines deducere 2, 3, 12. perire 4, 1, 8. ordinibus subducere hastatos 2, 4, 2. confiteri 4, 1, 43. ab ordinibus, signisque discedere 1, 5, 3.
Ordinare aciem 2, 3, 17 & 19. 4, 1, 8. agmen 2, 5, 38. pecuniam 1, 4, 13. suos ratione simili 2, 3, 3. ordinatus exercitus 2, 3, 4. ordinata hostium acies 2, 1, 14. 2, 2, 8. phalanx 2, 3, 24. ordinatum in fronte acie triplici rebus 2, 3, 16. ordinati hostes procedunt 2, 3, 4. ordinatis & requietis adgressus hostes 1, 6, 2.
Ordinatio notata 4, 1, 14. prudens 2, 3, 16. ordinationis genus 2, 3, 7.
Orestis filius, Tifamenus 1, 2, 1.
Oriens dies 2, 1, 2 & 15. ortus sol 3, 8, 3. orta inter finitimos seditio 1, 8, 6.
Ornari chlamyde & galero 3, 2, 11. funeribus 1, 12, 5. naves iussit 2, 13, 9. ornatum scutum elegantius 4, 1, 5.
Ornatus muliebris 3, 2, 7. ornatus instructus 3, 2, 4.
Ornamentum insulae more dependens 1, 12, 5. ornamentis arma adfixa 1, 11, 16.
Ora phalangis 2, 3, 20. ora oculosque eorum gladiis perijussit 4, 7, 32. scutis contingere 1, 5, 27. in ora & oculos incidere Romanis 2, 2, 7.
Ostendere copias in monte 1, 5, 3. equitem a fronte 2, 5, 35. hostem digito 2, 7, 12. lumen nocte ex arce 3, 12, 1. naturam Romanarum cohorum vel virum 1, 10, 1. 4, 7, 6. adatos militibus 1, 11, 17. obfessi 4, 5, 21. paucos equites vigilantes 2, 5, 21. senes aegros in muris 3, 17, 8. senes instructos e collibus 2, 5, 31. vestigia equorum 1, 11, 9. ostendit lupum eis 1, 10, 4. se subitus ex diverso 2, 4, 3. ostendunt hoc lumen nomina 1, 12, 6. ostendi iussit partem classem 3, 10, 9.

Osten-

I N D E X II.

Ostento consternari 2, 9, 5. pro ostento excipere 1, 12, 8.
Ostentare fiduciam 3, 18, 1. speciem fiducia 2, 2, 5. se circa castra 2, 5, 25.
Ostentatio consilii 1, 8, 12.
Oracilius Crassus Cos. 3, 16, 3. 4, 3, 19.
Orii licentia 4, 1, 15.

P.

Pabulum colligere 2, 5, 31. petere *ibid.* pabulo curvati *ibid.*
Pabulatus latius & usque ad valles 1, 1, 7. pabulum procedere 2, 1, 6. suos dimisit 2, 13, 6.
Pabulatoribus tendere insidias 2, 5, 31.
Paches Atheniensis 4, 7, 17.
Pacorus rex 1, 1, 6.
Pagos obferre alicui 2, 5, 28.
Palaepharalus 2, 3, 22.
Palam pronuntiare 3, 16, 4. transnavigare 2, 5, 42.
in Palantes effundi 2, 5, 31.
Palca onusta 3, 2, 8.
Pali defixi 2, 3, 18. densi numerosique 2, 3, 17. fixi ante portam 1, 5, 22. palis implicitae quadrigae 2, 3, 17.
Paludes campis junctae 2, 5, 6. contegere alga 2, 5, 6. paludibus adjutus 2, 3, 9. admoveere sinistrum latus 2, 5, 22.
Pammenes Thebanus 2, 3, 3.
Pamphylia 4, 7, 45.
Pandere vela 2, 5, 45. 2, 13, 11.
Panem accipere 4, 3, 9. in hostem jactare 3, 15, 1.
Pannonii 2, 1, 15.
Panormus 2, 5, 4.
Panormitani 3, 17, 1.
Pansa Cos. 2, 5, 39.
Papaverum capita 1, 1, 4.
Papirius Cursor filius, Consul 2, 4, 1. 3, 3, 1. L. Dictator 4, 1, 39.
Par erat neque virtute, neque artibus bellandi 1, 8, 2. numerus 2, 2, 13. numero 1, 8, 11. severitas 4, 1, 2. pares sunt Romani Campanis 4, 7, 29.
Parare amicos 1, 8, 8. cibaria 4,

7, 31. seditionem adversus patrem 4, 1, 41. transitionem ad Pocum 4, 7, 22. parantibus resistere adfirmat 4, 7, 18. parari equi 2, 5, 30. expectant signum 4, 7, 22. paratae naves in occulto 4, 7, 19. paratiorem militem ad pugnandum habere 1, 11, 11.
Parcere virgini captivae 2, 11, 6. parcitur illis ab hoste 1, 4, 2.
Parietibus intersepsit vias 1, 5, 5.
Peperit mater me Imperatorem 4, 7, 4. **parte** fides 2, 5, 30.
Farmulae amplae 4, 7, 29.
Pars adversa 2, 5, 47. averfa 2, 12, 3. 3, 13, 4. cedens ob id 2, 7, 11. cetera 3, 9, 3. copiarum 2, 2, 4. 2, 5, 1 & 17. 3, 10, 5. corporis aegra 4, 7, 37. dimidia exercitus 2, 3, 21. diversa 2, 5, 21. 3, 6, 1. moenium 3, 9, 6. equitum 2, 7, 9. inferior 1, 13, 6. litterarum 1, 2, 6. magna barbarorum 2, 2, 13. reliquiarum 4, 7, 39. media 2, 3, 20. militum jussa subsistere 1, 4, 10. munimentorum 1, 2, 1. murorum 3, 2, 10. 3, 9, 5. oppidi 3, 9, 2. peditum 2, 5, 22. reliqua exercitus 3, 10, 5. superata 1, 5, 6. superior 1, 4, 9. 1, 5, 4. 3, 7, 3. viae dextra 1, 6, 1. virium optima 2, 3, 3. utraque 2, 3, 7 & 8. 2, 5, 38. partem classis armatam jussit ostendi 3, 10, 9. operis indagine complecti prol. 1. Spartaco objicere 2, 5, 34. **parte** castra facere 1, 5, 24. **partes** diversae, & Italicae 2, 3, 16. firmissimae copiarum 3, 9, 4. hostium infirmissimae 2, 3, 4. Pompejanae 2, 7, 13. 3, 14, 1. 4, 7, 32. **vi**ctae 2, 7, 13. **partium** fortuna aequata 2, 7, 13. victoria nuntiata 1, 11, 7. duarum praesidium 3, 10, 7. **partibus** deesse 2, 5, 23. **per partes** adirentare 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Parthus 1, 1, 6. **Parthi** 1, 1, 6. 2, 2, 5. 2, 3, 15. 2, 5, 35, 36 & 37. 2, 13, 7. 4, 2, 3.
Parthicum bellum 1, 1, 6.
Parva manus equitum 2, 4, 6. **castella** 2, 5, 18. **navigia** 1, 5, 5. **par-**

I N D E X II.

- exercitus 3, 18, 1. exiguum nu-
 merum militum 2, 5, 3. explo-
 ratum 3, 5, 1. facultatem eli-
 gendi exercitus 4, 2, 2. reci-
 piendi se 1, 5, 9. fibulas fer-
 reas in sagulis 4, 7, 17. fidem
 profectiioni 1, 4, 11. fiduciam
 copiarum suarum 4, 7, 7. in c-
 questribus copiis 2, 5, 33. fi-
 lium contubernalem 4, 1, 11.
 in contubernio 4, 1, 12. fru-
 mentum reliquum 3, 4, 1. fru-
 menta residua 3, 4, 6. in a-
 nimo depugnare 2, 4, 6. in aux-
 ilio Mandronem 3, 3, 7. instan-
 di arbitrium 2, 3, 9. legiones
 in Cappadocia 1, 1, 6. litteras
 insutas 3, 13, 6. majorem ex-
 ercitum 2, 5, 19. militem pa-
 ratorem ad pugnandum 1, 11,
 11. milites ad pugnam con-
 stantiores 1, 11, 7. interritos
 2, 12, 2. occultos 2, 5, 1. Op-
 timos 4, 5, 2. naves captivas 1,
 4, 12. necesse decertare 1, 11,
 2. noctem opportunam 2, 1, 13.
 non amplius &c. 2, 1, 14. 4,
 1, 6. nihil praesidii 2, 7, 14.
 partem corporis aegram 4, 7,
 37. parum praesidii 2, 11, 1.
 plures naves 2, 5, 44. plus praec-
 sidii in scuto 4, 1, 5. Pythiam
 meliorem 4, 7, 37. redeundum
 3, 11, 1. Rhodios in auxilio 3,
 9, 10. sagam ex Syria 1, 11, 12.
 secum Hannibalem 1, 8, 7. spa-
 tium transeundi 1, 4, 2. sus-
 ceptam fidem 1, 1, 5. trajicere
 flumen 1, 5, 1. transeundum
 1, 4, 3. triremem 4, 7, 19. tu-
 tum regressum in profunda 1,
 3, 10. vicina castra castris 2, 5,
 31. unam spem salutis 1, 5, 3.
 habet acies copias robustissi-
 mas 2, 3, 3. necesse erumpere
 2, 13, 9. quisque quantum pe-
 cuniae 1, 11, 2. habentibus im-
 perare 4, 3, 2. haberi non sine
 tacita custodia 2, 5, 30. habent-
 iur omnia *εργαγματικὰ*
 prol. 1. habita classis occulte
 5, 10, 8. virgo custodia summa
 2, 11, 5.
 Habile onus 4, 1, 7. habilioribus
 suis eos detentos tradit 4, 7, 42.
 Habitus armorum 3, 8, 3. ca-
 ptivorum 3, 8, 2. 4, 7, 44. feci
 datus 4, 1, 28. furialis 2, 4, 18.
 hostilis 4, 7, 23. Illyriorum 2,
 5, 10. languentium 2, 11, 2.
 Macedonicus 3, 2, 11. militum
 2, 1, 6. Persicus 3, 8, 3. Ro-
 manorum 3, 2, 3. sacerdotum
 2, 4, 18. servorum 1, 2, 1. so-
 cialis 4, 7, 12. Tuscus 1, 2, 2.
 venatorum 3, 3, 6. habitum sa-
 persantium agnoscere 4, 7, 45.
 Habitare anguste 4, 1, 10.
 Haerere in litoribus siccis 2, 13,
 11.
 Halys 1, 5, 4.
 Hamilcar 2, 4, 17. dux Poeno-
 norum 3, 16, 2. Rhodius 1,
 2, 3.
 Hannibal 1, 1, 9. 1, 3, 3 & 8, 1, 4,
 7. 2, 2, 6. 2, 3, 7, 9 & 16. 2,
 5, 13, 21, 22 & 27. 2, 6, 4. 2, 7,
 7. 3, 2, 3. 3, 3, 6. 3, 6, 1. 3,
 10, 3. 3, 14, 2. 3, 15, 3. 4, 1,
 19. 4, 3, 7. 4, 7, 10, 25, 26 &
 38. adsidet moenibus 1, 18, 1.
 dimisit boves noctu 1, 5, 2.
 habet castra in agro 3, 18, 2.
 iussit elephantum sub aure vul-
 nerari 1, 7, 2. non par Fabio 1,
 8, 2. obsidens 4, 5, 20. se a trans-
 fugis ultus 3, 16, 4. Hanniba-
 lis castra 2, 9, 2. dolis frustra
 tentari 4, 7, 38. praesidium 3,
 9, 2. frater Hasdrubal 1, 2, 9.
 1, 5, 19. Hannibali gratificari
 3, 16, 1.
 Hanno 2, 3, 1. Carthaginicum
 Imperator 3, 16, 3. clausus ab
 hostibus 1, 5, 27.
 Haruspices respondent 4, 5, 14.
 Hasdrubal Poenorum dux 1, 1, 9.
 1, 5, 12. 2, 1, 1. 2, 3, 8. 2, 3,
 4. 2, 5, 4. 2, 9, 2. 3, 17, 1
 & 3. 4, 3, 8. 4, 5, 8. 4, 7, 4 &
 18. frater Hannibalis 1, 2, 9, 1,
 5, 19. fusus 4, 7, 15. Giso-
 nis filius 1, 3, 5. Hasdrubalis
 caput 2, 9, 2.
 Hastae erectae 2, 4, 20. septem
 quaternorum pedum 4, 7, 29.
 hastis praefixa capita 2, 9, 3.
 Hastati 2, 3, 16. 2, 5, 4. hastatos
 subducere ordinibus 2, 4, 2.
 Haurire merum 2, 5, 12.
 Hellespontus 1, 4, 7. 2, 5, 44.
 Hennae praesidium 4, 7, 23.

I N D E X

Hennenses 4, 7, 22. **Hennensium Magistratus** *ibid.*
Heraclea 3, 10, 7.
Herbas alimentis praeripere 3, 15, 3.
Hermocrates Syracusanus 2, 9, 6.
 4, 7, 42.
Hernici & AEqui hostes 2, 8, 2.
Hetrusci 1, 11, 1. 2, 5, 2. 2, 6, 7.
 2, 7, 11. **Hetrusca lingua** 1, 2,
 2. **Hetruscum bellum** 1, 2, 2 & 7.
Hetruscorum exercitus 1, 8, 3.
Hiberi 2, 2, 10.
Hiems saevissima 2, 5, 23. **hiemem sub tentoriis exigere** 4, 1,
 24. **hieme ducere exercitum** 4,
 6, 3.
Hiberna Campaniae 1, 9, 1. **in hiberna suos reducere** 1, 3, 5. **in hibernis naves aedificare** 4, 1, 15.
Hibernare eodem loco 1, 9, 1.
Hilaritati & foecordiae insidiari
 3, 3, 2. **hilaritatem sequitur foecordia** 3, 3, 2.
Himera civitas 3, 10, 3. **Himeraci** 3, 4, 4. **decepti eventu** 3,
 10, 3.
Himilco, dux Poenorum 1, 1, 2.
 3, 10, 5.
Hippias Atheniensis 2, 2, 9.
Hirtius Cos. 3, 13, 7. 3, 14, 3.
Hirtulejus 2, 1, 2. 2, 3, 5. **legatus Sertorii** 1, 5, 8. **periit** 2, 7,
 5. **Hirtulejo tradere oppidum**
 4, 5, 19.
Hispania 1, 2, 5. 1, 5, 1, 8 & 19.
 2, 1, 1, 2 & 3. 2, 3, 5. 2, 5,
 14 & 31. 2, 9, 2. 2, 11, 5. 3,
 1, 2. 3, 14, 1. 3, 18, 1. 4, 1,
 23. 4, 3, 4. 4, 5, 18. 4, 7, 42.
citerior 3, 7, 3. **Hispaniae civitates** 1, 1, 1. **Hispaniam vastare** 4, 7, 31. **Hispaniae amissionem** 2, 10, 2.
Hispani 2, 4, 17. **Arabricenses** 4,
 5, 19. **constituuntur in dextro cornu** 2, 3, 1. **emissi** 2, 5, 31.
leves, aptissimi ad furta bellorum 2, 5, 31.
Historiarum corpus proli. 1.
Homerici versus 2, 3, 21.
Homo ingentis staturae 1, 11, 10.
hominum corpora coloratiora
 1, 2, 9.
Honesta missione exanctorare 4,
 6, 4.
Honeste natus *ibid.*

Honoris verborum 3, 16, 1. **honores deferuntur ei** 4, 5, 6. **honoribus renuntiare** 4, 5, 6.
Hora diei sexta 2, 1, 2. **tertia**
 2, 5, 31. **quinta** 2, 13, 7. **se-**
prima 2, 1, 1. **horis certis suspendere** 4, 7, 34.
Horatius Cocles 2, 13, 5.
Hordeum ex SCro datum est velut relegatis in Siciliam 4, 1,
 25. **iussit dari reliquis** 4, 1, 37.
Horrea circumduxerunt captivos
 3, 15, 4.
Horror camelorum 2, 4, 12.
Hortari aliquem, ut &c. 2, 7, 9.
 4, 7, 15. **milites** 4, 5, 10. **hortans filius** 4, 6, 1.
Hospites jugulati 1, 9, 1.
Hospitium laxius accipere 4, 1, 10.
hospitio matris familias uti 4,
 1, 10.
Hostis advocatus 1, 5, 27. **cavendus & obprimendus est proli.**
 1. **circumductus** 2, 2, 13. **consternatus** 1, 12, 3. **delusus imagine** 1, 5, 22. **exceptus** 2, 3, 10.
exhaustus 2, 3, 15. **fatigatus** 3,
 17, 2. **illustris & conspicuus** 2,
 1, 12. **incompositus** 2, 1, 5.
inops commercio laborat 2, 5.
 14. **inparatus** 1, 4, 13. **inrequietus** 2, 9, 1. **insequens** 2, 3,
 7. **insomnis** 2, 9, 1. **instans** 2,
 5, 32. **a tergo** 1, 5, 1. **perdu-**
ctus ad securitatem 3, 17, 3. **in**
persuasionem 1, 4, 8. **praevalens equitatu** 1, 8, 12. **vincendus est dolabra** 4, 7, 2. **hostis**
excludendi causa 1, 5, 10. **hosti advenienti castella dedere** 1,
 8, 11. **alti maris facere fidem**
 2, 5, 43. **dare viam fugiendi** 4,
 7, 16. **infesta loca** 1, 4, 1. **in**
subsidium venire 3, 11, 5. **mirre adversantia incommoda** 2,
 2, 7. **hostem adgredi** 1, 1, 11.
evocare 2, 5, 3 & 22. **fundere**
 2, 1, 8. **infestare, & fatigare**
 2, 3, 16. **laccessere** 2, 5, 3. **medium cadere** 2, 5, 33. **mora fatigare** 2, 1, 8. **persequi ad inter-**
terrecionem 4, 7, 15. **hoste inter-**
cluso evasit 1, 5, 8. **hostes**
asperrimi 2, 4, 6. **capri & vi-**
ci 4, 1, 24. **conversi** 3, 17, 6.
effusi 2, 1, 7. **exclusi** 1, 5, 1.
N n
Fa-

I N D E X II.

Falisci 2, 8, 3 & 8. Hernici & AEqui 2, 8, 2. incolumes 4, 7, 17. inhibuere tela 1, 4, 1. intenti 1, 5, 16. investitemere 2, 3, 14. obvii 4, 1, 29. ordinati procedunt 2, 3, 4. securi 2, 3, 12. subjecti 2, 2, 4. submoventur ignibus 1, 5, 2. tenebant fluminis ripam 1, 5, 3. tergum ejus in itinere prementes 1, 6, 2. terga verterunt 1, 11, 10. victi bello 2, 11, 7. universi 1, 4, 9. Volsci & Latini 2, 8, 5. hostium acies averfa 2, 2, 12. ordinata 2, 1, 14. tota 2, 3, 3. aciem turbare 2, 3, 16. aditus interseptus 1, 5, 11. adventus 2, 5, 16. 3, 12, 2. agmen 1, 2, 8. castra 1, 1, 7. 2, 5, 18, 25 & 29. 3, 7, 3. classis 4, 7, 9, 10 & 12. consilia excipere 3, 16, 4. discutere 4, 7, 31. copiae 2, 5, 2. copias cingere 2, 3, 6. duce trucidare 4, 5, 4. equitatus 2, 4, 12. 4, 7, 29. exercitus 1, 4, 8. 2, 2, 8, & 10. explorator 4, 7, 7. exploratores 3, 16, 4. feminae 3, 2, 7. fines vacui 1, 8, 4. fortissimi 2, 13, 3. incursus 1, 5, 11. 4, 1, 8. imperus 2, 3, 3. manus ingens 1, 5, 8. multo major 11, 10, 3. multitudo 1, 5, 18. 2, 12, 10. naves multae 4, 7, 12. navibus obrutus 1, 5, 7. occurfu prohibitus 1, 4, 10. oculi 2, 2, 12. partes infirmissimae 2, 3, 4. persuasio 1, 5, 3. praesidia 3, 13, 6. 3, 15, 5. 4, 5, 7. probris coacti 1, 11, 1. quadrigae 2, 3, 17. refugia nudare 1, 3, 10. regni caput 1, 8, 12. statio 1, 2, 5. 2, 5, 33. stationes 1, 4, 7. 1, 5, 12 & 16. 4, 5, 8. terga 2, 4, 2 & 6. 2, 5, 23. victoriam fore respondent 4, 5, 14. in hostium copias incidere 4, 5, 16. hostibus cedere loco 4, 1, 13. concedere victoriam 3, 8, 3. injicere necessitatem 2, 1, 12. metus injectus 2, 4, 11. nuntiare de victoria 4, 7, 15. hostes fundere 2, 4, 7. insequi 1, 4, 2. invadere 4, 5, 3. laceffere 1, 10, 2. obsidere 4, 7, 33. subicere ditioni 1, 3, 10. inpedi-

ditos religione vincere 2, 1, 16. insecutos eo perducere 2, 5, 1. intentos praedationi classis 1, 6, 1. in hostes medios intrare 4, 5, 4. de hostibus distringendis 1, 8, 1. Hostilia cruor 1, 12, 4. equitatus 9, 6. 3, 17, 5. habitus 4, 7, 3. frequentia 1, 5, 23. navis 2, 3, 24. hostile bellum 1, 3, 8. litus 4, 1, 33. hostilia agitantur 1, 2, 6. consilia 1, 8, 9. praesidia 3, 14, 8. spolia 4, 7, 35. Huc usque lectorem perducere. Praef. Humanitatis oblatae spes 3, 11, 1. Humeros exserere 2, 1, 3. Humus adgesta 1, 5, 5. nuda 4, 3, 8. humo & frondibus lapsus pons 1, 5, 11. Humida ligna 3, 10, 5. Humilis locus 3, 7, 3. Hydaspes flumen 1, 4, 9.

L

Jacent strati in modum defunctorum 2, 5, 12. jacentium scuta 2, 5, 27. Jacere semina in praeparatum locum 3, 15, 3. tela intramuros 3, 6, 7. Jactare crura ad sudorem 4, 7, 34. panem in hostem 3, 15, 1. Jactus amphorarum 4, 7, 9. Jactura paucorum locum capere 4, 6, 1. Jaculis exerceri 3, 5, 3. Jaculari amphoras pice & tecta plenas 4, 7, 9. vascula viperis plena 4, 7, 10. Jam pridem 3. Praef. Japydes 2, 5, 28. Ibi praesidio tenere castra 1, 5, 11. Ictus unus 2, 5, 41. Idem transitus manet 4, 7, 21. eminentibus faciendum 1, 1, 4. audendi fecit exemplum 1, 7, 2. eadem persuasio 1, 4, 8. idem cense 4, 7, 22. denuntiare omnibus 1, 1, 1. facere adversus Pompejum 2, 3, 11. flagitare 4, 7, 22. illud (iter) remensis 3, 11, 4. eodem consilio celare 1, 1, 9. die pugnare, quo &c.

I N D E X II.

Scrupulus exiguus 4. prol.
Scrutari castrorum positionem 1, 2, 1.
Scultenna amnis 3, 13, 7. 3, 14, 3.
Scutum cujusdam elegantius ornatum 4, 1, 5. scuta aptata a tergo 3, 9, 3. coriis teguntur 1, 7, 6. ex vimine 1, 7, 6. jacentium adsumpta 2, 5, 27. tradere *ibid.* scutis ora, veste crura contegere 1, 5, 27. pro scutis portices militibus dare 1, 7, 5.
Scutari erumpunt e saltu 2, 5, 31. positi paullo interius *ibid.*
Scythae ultiores 2, 4, 20. 2, 8, 14. Scytharum rex, Atheas 2, 4, 20. regina, Tomyris 2, 5, 5. Scythas fallere discessu 1, 5, 25.
Sebi, taedae, & sulphuris plena vehicula 2, 4, 17.
Secare stramenta 4, 1, 43.
Secedere cohortes in latera jussit 1, 6, 8.
Secreto elicitus 4, 7, 27. sciscitatus 2, 7, 6. secretius praetorium praestare 2, 5, 30.
Secundus ventus 2, 13, 11. secunda acies 1, 5, 9. 2, 3, 16 & 17. aqua 3, 14, 2 & 4. vigilia 1, 1, 7. secundum Punicum bellum 1, 3, 5. 2, 3, 8.
Secundum leges 4, 1, 12.
Securi percutere 4, 1, 35, 36, 39 & 40. 4, 5, 2. cum securibus fasces quinque 3, 5, 34.
Securi Carthaginienses 3, 2, 2. curvatique pabulo 2, 5, 31. custodes 1, 4, 6. hostes 2, 3, 12. Lacedaemonii 2, 5, 42. ob id Romani 3, 17, 8. Segobrigenses 3, 11, 4. securos vexare majorem in modum 2, 5, 13. securiores facti castellani 3, 9, 9.
Securitas nimia 2, 9, 7. securitatis species 1, 1, 5. securitatem poscentibus promittere 4, 7, 18. in securitatem oppidanos resolvere 3, 3, 1.
Sedare conturbationem 1, 12, 10.
Sedere, veramur 1, 12, 7.
Sedile succumbit *ibid.*
Seditio discussa est 1, 9, 2. facta 4, 1, 43. 4, 5, 1 & 2. intestina 3, 6, 7. perniciofa 1, 8, 2. 2,

5, 18. seditionis duces 4, 5, 2. metu animadvertere in aliquem 3, 16, 3. seditionem compescere 1, 9, 1. dirimere 1, 8, 6. movere 1, 9, 4. parare adversus patrem 4, 1, 41. simulare 1, 8, 6.
Seditiosa legio 4, 1, 43.
Seducta pars copiarum 2, 5, 17.
Sedulitas inpendit operam prol. 1.
Segnius dimicare 2, 8, 1. pugnare 4, 7, 24.
Segnitiam Italicorum vereri 3, 16.
Segobrigenses securi 3, 11, 4. Segobrigensium pecora abigere 3, 10, 6.
Segovientes 4, 5, 22.
Segregari in turmas 2, 5, 25.
Sella regia 4, 6, 3.
Semicruda caro 2, 5, 12.
Semina in praeparatum locum jacere 3, 15, 3.
Sementis tempus 3, 4, 1.
Semiramis 3, 7, 5.
Semitā unā & angustā aditur castellum 3, 9, 3.
Sempronius Gracchus 2, 5, 3. 4, 7, 33. T. Cos. 1, 12, 3. Longus Cos. 2, 5, 13. Tuditanus Tribunus militum 4, 5, 7.
Senem moribus esse oportet Imperatorem 4, 7, 3. senes paucos aegros in mris ostendere 3, 17, 8.
Senatus ab exercitu trucidatus 1, 9, 3. dotavit filias publice 4, 3, 4. Senatui scribere de successore 4, 3, 3. Senatum consulere 4, 1, 44. Senatu movere Fulvium 4, 1, 38.
Senatusconsulto cautum est, ne &c. 4, 1, 38. ex Senatusconsulto ampliatum ei modus agri 4, 3, 12.
Sentire discessum 1, 1, 9. periculum leve 3, 17, 4. proelium commissum 2, 1, 45.
Sensus rei 2, 5, 32.
Sententia Appii Claudii 4, 1, 18. diversa 4. prol. sententiam hanc secuta victoria est 4, 7, 30. ex sententia cessit utrumque 2, 5, 29. 4.
in Sentinate 1, 6, 3.
Segelire aliquem ex eis fas est 4, 1, 38.

I N D E X II.

- dines 2, 3, 22. lignationem ex-
 ire 1, 5, 3. modum defuncto-
 rum strati 2, 5, 12. Lunae 1,
 5, 1. majorem vexare 2, 5, 13.
 morem Romanorum armari 2,
 5, 31. ordinem densum strui
 1, 5, 5. posterum 1, 1, 7.
 proverbium tractum 4, 1, 7.
 quantum poterat 3, 13, 8. quin-
 tam horam continuit suos 2,
 13, 7. rabiem efferare hostes
 2, 6, 7. exardere 2, 1, 10. reli-
 quum 1, 9, 4. lationes confer-
 re frumentum 3, 4, 1. specta-
 culum resolvi 1, 5, 16. terram
 defigere palos 2, 3, 17. Troe-
 zena emittere liberos 1, 3, 6.
 armis esse 1, 1, 8. concione
 pronuntiare 1, 11, 6. conspectu
 habere castra 2, 5, 23. despera-
 tione esse 3, 17, 7. equis juve-
 num species oblata 1, 11, 8.
 flumine equites inmittere 1, 4,
 9. praesentia 2, 11, 4. propin-
 quo 2, 5, 31. 2, 10, 2. proxi-
 mo occultare 3, 10, 2. specie
 prol. 1. tempore 1, 1, 1, 2, 1,
 3.
 Inbellis multitudo 3, 9, 3. turba
 2, 4, 20. inbelies Sueffetani 3,
 10, 1. suorum amolitus 2, 5,
 19.
 Incalescere inter moras decertan-
 di 2, 1, 8.
 Incautus muris succedit 3, 17, 1.
 incautos caedere 2, 5, 1. obpri-
 mere 3, 11, 3.
 Incendere adversarios 2, 1, 11. agros
 1, 8, 4. castra 4, 7, 8. ligna humida
 3, 10, 5. locum eruptioni aptum
 1, 5, 27. omnia 2, 4, 15. 4, 7,
 40. pontem 4, 7, 28. templum
 Dianae 3, 2, 5. vallum 1, 5, 2.
 materia exstructum 1, 5, 8. ma-
 teriis oneratum 1, 5, 1. vehi-
 cula taedae plena 2, 4, 17. in-
 cendi naves iussit 1, 11, 21. vil-
 las castellaque imperavit 2, 5,
 11. incenditur silva 3, 8, 2. in-
 census agger 4, 1, 31 & 37. in-
 censa civitas 3, 10, 5.
 Incendio confectum bellum 1, 2,
 1. consumere classem 4, 7, 14.
 incendiis alimenta erant 2, 5,
 29.
 Incidere in copias hostium 4, 5,
 16. in manus Gallorum 4, 5, 4.
 in vada 2, 13, 10. Romanis 13
 ora 2, 2, 7. incidit frigidus
 dies 1, 4, 7.
 Incipit resisti his 2, 5, 31. inci-
 piens nox 1, 5, 12. 4, 5, 8, in-
 ceptum bellum 1, 4, 11.
 Incitandus est ad proclium ex-
 citus 1, 1, 11.
 Inclinator dies 2, 1, 5 & 13.
 inclinatam rem consilio ref-
 ruit 2, 7, 1.
 Inclusus Sardibus Croesus 3, 1, 3.
 inclusi ad Thrasymenum 2, 6,
 4, inclusos emittere 1, 5, 16. 2,
 6, 3. inclusas columbas fame
 adficere 3, 13, 8.
 Incognitae ducibus viae 1, 2, 2.
 Incolis religiosum templum Dia-
 nae 3, 2, 5.
 Incolumis Consuli accessit 1, 5,
 14. 4, 5, 9. exercitus 1, 1, 11.
 incolumi ipsi abire licet 3, 17,
 3. incolumem exercitum re-
 ducere 1, 5, 13. perferre in ca-
 stra 1, 2, 5. incolumes Canu-
 sium perveniunt 4, 5, 7. sui
 hostes 4, 7, 17. tuos in turra
 perducere 1, 5, 17. incoluma
 reversa sunt 4, 2, 8.
 Incommodum fatigationi obi-
 cere 2, 2, 8. incommodo be-
 gravari 3, 11, 2. hoc eius cis
 2, 1, 14. incommoda praedi-
 cta 2, 1, 4. hosti adversantia 2,
 2, 7.
 Incompositus hostis 2, 1, 5. 2,
 10, 2.
 Inconsulte flagitare pugnae fi-
 gnum 1, 10, 2. pugnam cap-
 tice 1, 10, 1. 4, 7, 6.
 Increpare factum 3, 12, 2.
 Increfcere illis fiduciam videt 2,
 5, 37.
 Incumbere ad recipiendam fi-
 gnum 2, 8, 2.
 Incursus adversariorum 2, 1, 4.
 hostium 1, 5, 11. 4, 1, 8. pri-
 mus 2, 5, 23.
 Incursare aliquem a fronte 2, 5,
 31. in proximos 2, 2, 10.
 Incusata patris saevitia 3, 3, 3.
 Incustoditus mons 1, 5, 21. incu-
 stodita urbs 3, 2, 6. 3, 3, 1.
 Indagine operis partem comple-
 cti prol. 1.

I N D E X II.

inde eis usus est 1, 10, 2. in ri-
 pam transmissit 1, 4, 9. revo-
 catur exercitus 3, 18, 3.
 indefensus portus 3, 10, 8.
 indeminis exercitus 2, 3, 9.
 indicata militibus fraus 4, 7, 12.
 indidem confertum proelium 2,
 4, 5.
 indigere sale 3, 14, 3.
 Indocilis rationis miles 1, 11, 12.
 Induciarum tempus 1, 5, 18. in-
 ducias inpetrare 2, 13, 8.
 Inductus similitudine 4, prol. in-
 ducti adfirmatione 1, 1, 6. con-
 fuerudine 3, 2, 1.
 Induere milites armis 4, 7, 45.
 Indus flumen 1, 4, 9.
 Indorum rex, Porus 1, 4, 9.
 Industria facere castra ampliora
 3, 17, 6. de industria 1, 4, 16.
 1, 8, 5. 3, 10, 3. ex industria
 2, 1, 9. 2, 3, 6. 3, 17, 1.
 Industrie fecit hoc 1, 2, 2.
 Inedia adfici 2, 5, 23. laborare
 2, 1, 4.
 Inermis procedit legio 4, 1, 43.
 Inermes cadere 2, 1, 6. qui-
 dam 3, 2, 10.
 Inertissimus quisque 4, 1, 8.
 Inesse illis videtur cura 2, 11, 3.
 Inexercitatus miles 2, 1, 9.
 Inexpugnabile oppidum 3, 6, 4.
 Inexpectata terra 3, 9, 7. vis 3,
 11, 1.
 Infatigabiles spiritus 2, 1, 8.
 Infaulta dimicatio 4, 7, 38.
 Inectum vinum 2, 5, 12.
 Inferior pars 3, 13, 6. inferius i-
 ter 1, 1, 6. vadum 1, 4, 10.
 Inferre bellum 1, 8, 12. injuriam
 sociis 4, 1, 15. oblidionem
 prol. 1. ligna 2, 1, 9. tantum
 terroris 2, 4, 6. inlatum da-
 mnum solertia 2, 5, 31.
 Infesta hosti loca 1, 4, 1. omnia
 4, 5, 4.
 Infestare castra 1, 5, 3. hostem
 2, 3, 16. imperium 2, 11, 4. le-
 gionem a tergo 2, 5, 31. oppi-
 da 3, 6, 1. Peloponnesum classe
 1, 3, 9. vacuos hostium fines 1, 8,
 4. infestari a Lacedaemoniis 4,
 7, 13. barbarorum sagittis 2,
 13, 7. naves instituit 2, 1, 18.
 regionem jussit 2, 5, 31.
 Infestissimi 3, 6, 6.

Infinita multitudo sagittarum 2,
 3, 15.
 Infirmi equi cauda 1, 10, 1. 4,
 7, 6. infirmior viribus miles 2,
 3, 1. infirmiora latera 2, 3, 2.
 infirmissimus quisque 1, 11, 18.
 infirmissimae partes 2, 3, 4. in-
 firmissimos contra fortissimos
 ponere 2, 3, 3.
 Infirmitur ob hoc animi 2, 7, 5.
 Inflaris utribus insidere 3, 13, 6.
 Inflectere iter 1, 5, 13. se 1, 1,
 11.
 Influit mare 1, 5, 7.
 Infractus inpetus 2, 6, 5.
 Infrequens tota legio refertur 4,
 1, 46.
 Insulae more 1, 12, 5.
 Insulcire jumentum in averfam
 partem 3, 13, 4.
 Ingens cursus 3, 17, 7. exercitus
 1, 8, 4. 2, 5, 4. numerus 4, 1,
 1. 4, 7, 43. pulvis 2, 2, 12. cla-
 des 4, 7, 25. copias alimento-
 rum 3, 13, 4. latitudo 1, 5, 10.
 magnitudo 2, 5, 4. manus ca-
 ptivorum 2, 9, 6. hostium 1,
 5, 8. moles 1, 5, 5. multitudo
 1, 8, 11. 2, 2, 10. 2, 3, 2. 4, 7,
 43. navis 3, 2, 10. ingentis statu-
 turae homo 1, 11, 10. ingentes
 aurae 2, 2, 7.
 Ingerere tela 2, 3, 17.
 Ingredi angustias 2, 5, 24. fines
 4, 7, 18. ingressus iter 1, 2, 8.
 1, 5, 8. silvam hostis 1, 6, 4.
 ingressi avidius 2, 5, 16.
 Ingressum praebere 3, 7, 4.
 Inhabilis militiae 4, 6, 4. multi-
 tudo 2, 1, 14. inhabiles arcus
 4, 7, 30.
 Inhaerere limo 2, 5, 6.
 Inhibere quadrigas 2, 3, 18. in-
 hibere hostes tela 1, 4, 1. in-
 hiberi 2, 5, 30. inhibetur po-
 stulatio pugnae 1, 10, 1.
 Injicere decernendi necessitatem
 2, 1, 12. ignem 2, 5, 29. inje-
 ctus metus hostibus 2, 4, 11.
 injecti pontes fossae 1, 5, 10.
 super fossam 3, 9, 9.
 Inimicissimus Cyro 3, 3, 4.
 Iniquus locus 1, 1, 11. 1, 5, 11,
 12, 13 & 14. 4, 5, 8. Xanthus
 2, 5, 41. iniqua loca 2, 5, 10 &
 36. 2, 17, 3. 4, 2, 8. 4, 5, 9.
 Inie

I N D E X II.

Iniquitas locorum 1, 5, 18, 24 & 28. 1, 10, 3. 2, 13, 4. iniquitatis plenae conditiones 1, 11, 4. iniquitates loci 2, 4, 4.

Inire bellum 1, 1, 8. consilium deferendae Italiae 4, 7, 39. proelium 1, 11, 10 & 21. 2, 5, 33. ineunda pugna est 1, 12, 12.

Initium aestatis 3, 4, 6. noctis 1, 8, 9.

Injungere iter militibus 4, 1, 1.

Injuria prolationis 3, 16, 3. injuriam inferre sociis 4, 1, 15. injuriarum fides 3, 3, 4.

Injuste labori veniam paciscar prol. 1.

Injussa Consul 4, 1, 32. populi 1, 4, 11.

Inlaqueati eo sunt 2, 5, 4.

Inmanes nationes 1, 1, 8.

Inmensae difficultates 4, 2, 5.

Inmersi limo 2, 5, 7.

Inminere Africae 1, 2, 3. agmini excipiendo 1, 2, 7. occasionibus 2, 5, 22. pugnam nuntiaverunt 1, 8, 5. inminet collis 3, 5, 24. periculum 2, 11, 4. inminens castris collis 2, 4, 4. lunae defectus 1, 12, 8.

Inmiscere auxilia legionibus 2, 3, 21. centurionibus aeneatores 3, 9, 3. plerisque ex militibus 3, 2, 7. Poenos comitibus 3, 3, 6.

Inmittere copias in barbaros 3, 17, 7. equites in flumine 1, 4, 9. fluvium in castra 3, 7, 3. naves in Thebanos 4, 7, 19. turmas 2, 7, 8.

Inmorari pecuniae sectandae 2, 13, 2.

Inmuniti adfuescunt periculis 4, 1, 19.

Innixus, pedibus posterioribus 4, 7, 34.

Innoxia consuetudo 3, 2, 2.

Innumerus equitatus 2, 3, 14. innumerae hostium copiae 4, 3, 4.

Innumerabilis multitudo 2, 1, 14. 2, 2, 13.

Inobservari specie negotiatorum 3, 2, 8.

Inops alit filias 4, 7, 37. filia 4, 3, 15. hostis commercio laborat 2, 5, 14.

Inopia aquae 3, 7, 2. commensus 3, 5, 1. facit fidem destinati-

ioni 2, 5, 38. necessarium 1, 14, 4. inopiam effugere 1, 5, 28. perpeti 4, 5, 20. ob inopiam publice dotare filios 4, 3, 4.

Inopinantium terga 2, 2, 12.

Inopinatus 1, 4, 6 & 7. ad classem 1, 1, 2. invadit 1, 2. excursus 2, 3, 22. inopiam audacia 4, 5, 4. inopiam bellum 1, 1, 8. proelium 1, 14. inopinati & invalidi 1, 6, 4. ex inopinato adgredi 4, 19.

Inordinatos adgressus 2, 5, 3. adortus 2, 5, 38.

Inpar duobus 2, 1, 3. equitanti hostium 2, 12, 2. numero 1, 5, 23. 2, 4, 3. Romanorum exercitui 1, 10, 1. 4, 7, 6.

Inparatus hostis 1, 4, 13.

Inpatiens morae 1, 3, 4.

Inpedire consilia 1, 8, 9. pacem arboribus prostratis 2, 9. regionem alveo 2, 3, 22. 10. pediri a dimicatione &c. 4, 7. 10. nulla lege 4, 1, 11. inpeditus hostis 2, 13, 1. inpect. religione hostes 2, 1, 16. inpedita portae claustra 3, 3, 5. inpedita ventum est 2, 3, 23.

Inpedimento est sibi ipsa palus 2, 2, 1. recidere inpedimenta 4, 7. tormenta 1, 5, 17. interfecta 2, 1, 11. ultima 1, 6, 1. inpedimentis onerari 4, 1, 7.

Inpellere animum in alacritatem 2, 5, 40. in proximas arbores ulteriores 1, 6, 4. impulsu gaudio 3, 10, 3.

Inpendere operam prol. 1. quadraginta amplius dies 1, 1, 6.

Inpetrare aliquid 1, 4, 3. inducias 2, 13, 8. inpetrari nullis precibus 4, 1, 43.

Inperus elephatorum 2, 3, 16. factus 1, 4, 8. 4, 7, 39. infractus 2, 6, 5. militum 1, 2, 2. primus 1, 11, 6. 2, 3, 3 & 14. lumbus 3, 2, 1. violentus 2, 1, 9. inperum concitare 3, 1, 1. facere 1, 2, 5. 3, 9, 4. in socios retorquere 4, 1, 8. Scytharum sustinere 2, 8, 14. inperu adgredi urbem 3, 1, 1. indistinctus 2, 1, 3. in superiora eraluit 1, 5,

I N D E X II.

- 5, 11. primo praevalere 2, 1, 7, 12. transilire in classem 4, 8. ab inperu prohibere barbaros 1, 10, 4.
- Inplere** fossas 3, 17, 6. interval-
la volitibus 2, 3, 16. moenia
armatis 4, 7, 43. multitudinis
speciem 2, 4, 6. plaustra viris
4, 7, 33. promissum 4. prol.
- Implicatam** vado triremem cape-
re 2, 5, 43. implicitae palis qua-
drigae hostium 2, 3, 17.
- Inplorare** ab exilio 3, 13, 1.
- Inponere** gregalem equo 4, 6, 2.
necessitatem alicui 1, 3, 8. va-
sa in fasciculos 4, 1, 7.
- Inprovistus** accessit 3, 9, 6. incen-
dit lucum 3, 2, 5.
- Inprovise** adoriri castra 3, 17, 2.
- Inprudens** incidit in manus 4, 5,
4. lembo adpulit Ambraciam
2, 7, 14.
- Inprudentia** suorum deductus 1,
5, 11.
- Inpugnare** nostros 1, 3, 10.
- Inquietare** hostem 2, 5, 26. in-
quietatur exercitus 2, 2, 14. in-
quietati confectique statione ac
pluvia 2, 5, 25.
- Inquinari** fuga 1, 9, 3.
- Inrequietus** 2, 9, 1.
- Inridentes** commilitones 4, 6, 2.
- Inritus** refugit equis ad Mithri-
datem 2, 5, 30.
- Inruere** proximos agros 1, 5, 16.
- Inrumpere** 3, 9, 1. Lydiam 1, 8,
12. avide ad castellum 3, 17,
4. in medios hostes 4, 5, 4. per
munimenta 2, 5, 26. per por-
tas 3, 9, 5. utrimque 2, 4, 4. in-
rupturus per alterum locum 1,
4, 4.
- Infalubres** cibi 2, 5, 13.
- Inicius** 1, 1, 9.
- Inscribere** interiora vaginarum 3,
13, 5. medicamento manum 1,
11, 14.
- Insequi** aliquem 2, 5, 34. castel-
lanos 3, 9, 3. ceteros avidius
1, 10, 3. fugientes avide 3, 10,
1. hostes 1, 4, 2. insequens fu-
gentem 2, 5, 24. hostis 2, 3,
7. insequentem fugere 2, 5, 44.
insequentes avide Celtiberi 2,
5, 8. detinere 2, 13, 5. insecu-
tus aversos cecidit 2, 6, 5. plau-
strum 3, 3, 5. insecuti temere
oppidani 3, 10, 2. insecutos eo
perducere 2, 5, 1.
- Insidere** equis 2, 4, 5. 2, 12, 1.
mulis 2, 4, 1. utribus 3, 13, 6.
omnia superiora 4, 5, 10. insi-
det ei picus in capite 4, 5, 14.
insedit hostis superiora 1, 5, 15.
insidentes praecipitare 2, 4, 12.
- Infesta** loca 2, 5, 32.
- Insidiae** dispositae 2, 5, 29 & 39:
2, 9, 7. 2, 12, 2. praeparatae 2,
5, 35 & 44. verae 2, 12, 2. in-
fidiatum aliquid 1, 2, 7. locus
2, 5, 37. metus 1, 5, 28. 2, 9;
7. insidias disponere 3, 11, 3.
distribueret 2, 5, 19. providere
2, 5, 24. suspicari 3, 17, 9. ten-
dere 2, 5, 31. in insidias dedu-
cere 3, 10, 6 & 7. insidiis ad-
petere aliquem 2, 5, 30. de in-
sidiis in itinere factis 1, 6, 1.
in insidiis disponere manum 3,
16, 3. ponere electos 2, 5, 23.
- Insidiari** alicui 1, 8, 5. civitati 3,
2, 5. hilaritati 3, 3, 2. insidia-
ti ei classe 1, 4, 1. juxta mu-
ros erant 3, 10, 5.
- Insidiatores** dispositi 2, 5, 22. 3,
7, 3. eludere 1, 2, 8. ignem a-
cervis subjecerunt 3, 10, 5. ab
insidiatoribus excipi 2, 5, 11.
- Insidiosa** expeditio 4, 1, 43.
- Insignis** formae cerva candida 1,
11, 13. insigne quidquid exem-
plorum prol. 1. insignes spe-
cie filiae 4, 1, 10.
- Insignia** abjecta 2, 1, 14. & arma
Poenorum 4, 7, 12.
- Insolens** successibus proeliorum
1, 3, 3.
- Insolentiae** plenae condiciones
1, 11, 4.
- Insomnis** hostis 2, 9, 1.
- Inspectio** urbis 1, 1, 5.
- Instare** 4, 7, 5. a tergo 1, 5, 1 &
5. 2, 5, 32, 3, 10, 5. alicui 2,
13, 7. castellanis 3, 9, 3. per-
tinaciter fugienti 2, 6, 10. in-
stat P. Scipio 1, 3, 5. instant
victores fugientibus 2, 6, 10.
instans Fabius 1, 5, 28. pugna
1, 12, 7. instantem avertere 2,
13, 10. instandi arbitrium 2, 3, 9.
- Instinctus** inperu 2, 1, 3.
- Instinctu** adsecutus est, 2, 7, 12.

I N D E X II.

Instituere fossam 3, 7, 4. instituit
: columbas illuc devolare 2, 13,
8. infestari naves 2, 1, 18. in-
mittere equites in flumine 1,
4, 9. producere 1, 4, 8. redu-
cere 1, 4, 5. instituta opera
prol. 1. instituti in castris i-
gnes 2, 12, 4. instituta convi-
via 3, 15, 6.
Institutum est Ariovisto 2, 1, 16.
Instrata jumenta centunculis 2, 4,
6.
Instruere aciem 2, 1, 3. 2, 3, 12.
2, 5, 34. in colle 2, 2, 3. pro
vallo 3, 17, 4. triplicem 2,
3, 20. aliquem fallacia 3, 3,
6. classem 1, 7, 3. hostili ha-
bitu 4, 7, 23. consilium alicu-
jus 1, 8, 7. ducem prol. 1. ob-
pugnationem 3, 10, 2. obses-
sos 3. prol. Pythiam pecunia
4, 7, 37. quosdam habitu Illy-
riorum 2, 5, 10. scientiam rei
militaris prol. 1. instrui auxi-
liis 2, 12, 3. instructus com-
meatibus 3, 5, 2. ornatu 3, 2,
4. instructa acies 2, 1, 2. 2, 3,
6. armis ala 4, 1, 28. classis 2,
5, 47. instructum castellum mu-
nitione 3, 17, 4. instructos suos
ostendit 2, 5, 31. instructissima
castra esculentis 2, 5, 14.
Instructionis ordo 2, 3, 4.
Instructura Macedonum 2, 3, 17.
Instrumenta moluntur 1, 1, 6.
Inluere litteras venerationi 3, 13,
3. insulas litteras habere 3,
13, 6.
Insula Cyprus 4, 7, 45. paullo re-
motior 1, 4, 9. insulam conti-
nenti jungere 3, 13, 6.
Insuper 1, 11, 2. 2, 7, 7. 4, 1,
2. 4, 7, 36.
**Insuperabiles sunt universos ad-
gradientibus** 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Intacti fructus 4, 3, 13.
Integra conscientia 1, 9, 3. inte-
gri excipiunt fessos 2, 3, 16
integrae vires 2, 1, 2 & 7. 2,
2, 14.
Intelligere difficultatem 3, 6, 2.
majorem manum esse 1, 10, 3.
vires Consulium junctas 1, 1, 9.
Intemperanter 2, 5, 14.
Intempesta nox 2, 5, 12 & 25. 2,
20, 2.

Intempesta postulatio 1, 10, 1.
Intenti expectatione 1, 4, 9. ho-
stes 1, 5, 16. praedationi 1, 4,
1. intentior ob exercitum 1,
5, 4.
Intentio per hanc advocata 1, 18.
Intentata militi silva 1, 2, 2.
Inter angustias deprehensus 1, 17.
bina castra esse 2, 5, 33.
duos montes 1, 5, 8. difficul-
tates superandi amnis 2, 5, 30.
dissimulationem 1, 1, 5. 1513
pugnare 1, 10, 4. moras decer-
tandi 2, 1, 8. le conjurare 4,
1, 4. omissa ira 1, 10, 4.
Intercidere eum jussit 2, 13, 5.
vias fossis 1, 5, 5.
Intercipere jumenta 3, 2, 9. in-
tercipi cum copiis 2, 4, 16. 4,
7, 41. intercipiuntur epistolae
1, 4, 13. interceptae epistolae
1, 8, 8. intercepta praedia 1,
4, 13.
Intercludere accessum fossa 3, 5,
9. interclusus hostis 1, 5, 8. in-
terclusi hostes ab oppido 1,
10, 4.
Interdicere usum omnibus 4, 1,
6.
Interdium 2, 5, 16. 3, 3, 6.
**Interest utriusque partis placu-
tum** 2, 5, 38.
Interficere aliquem 3, 16, 1. ex-
nu sua 4, 7, 39. omnes viros
sexus 1, 11, 6. Pharnastan 2,
5, 37. Romanos 3, 3, 6. interfecto
hostibus 2, 8, 14. in proelio 4,
1, 46. universos jussit 4, 7, 17.
interfecti annulo potui 4, 7,
38. interfecta impedimenta 2,
1, 11. interficiendi Gabinorum
principes 1, 1, 4.
Interfluens amnis medius 2, 5,
23.
Interemtus Pyrrhus 2, 4, 8. in-
teremti chlamyde ornatus 3,
2, 11.
Intertusa acies proelio 2, 1, 14.
Interim rex Munatius 3, 14, 1.
Interius paullo scutati 2, 5, 31.
Interiores litterae 1, 2, 6. inte-
riora vaginarum 3, 13, 5.
Interitus significatur 1, 12, 5. u-
nius 1, 1, 10.
Interlucet acies 2, 3, 16.

I N D E X II.

Intermitti adversariis adventantibus 2, 5, 16. **intermissae stationes** 1, 5, 16.
sine Intermissione fieri 2, 5, 16.
ad Internecionem caedi 2, 5, 24.
persequi 4, 7, 15.
Interpellant legati 1, 1, 10.
Interponere sagittarios centuriis 4, 7, 27. **interpositus exercitus** 3, 10, 4. **interposita pactio** 4, 7, 25. **interpositum tempus induciarum** 1, 5, 18. **interposita spatia** 2, 3, 22.
Interpretatus est victoriam portendi 1, 12, 4. **hoc pro metu** 1, 10, 3.
Interpretatione efficere, ut &c. 1, 12, 2.
Interriti milites 2, 12, 2.
Interrogari a militibus 4, 5, 3. **interrogatus, quid &c.** 1, 1, 12.
Intersepire vias parietibus 1, 5, 5. **interseptus hostium aditus** 1, 5, 11.
Intervalla modica 1, 5, 22. **relicta** 2, 3, 17. **velitibus implere** 2, 3, 16.
Intervenient flumen 1, 6, 2.
Interversae rationes 3, 16, 3.
Intestina seditio 3, 6, 7.
Intibilis oppidum 2, 3, 1.
Intra brevissimum spatium 2, 5, 38. **castra** 1, 5, 24. 2, 1, 2. 2, 5, 12. 4, 7, 7 & 42. **fossam** 1, 5, 9. **munimenta** 1, 11, 5. 2, 5, 4. 3, 17, 7. **munitiones** 1, 3, 4. **muros jacere tela** 3, 6, 7. **noctem** 2, 10, 1. **palos recipere aciem** 2, 3, 17. **Panormum copias tenere** 2, 5, 4. **paucos dies** 2, 5, 39. **portas recipi** 3, 2, 7. **suorum ordines** 2, 3, 10. **val-lum** 1, 5, 11. 2, 1, 4.
Intrare aditum 1, 4, 4. **angustias munimentorum** 3, 17, 5. **castellum** 3, 2, 9. **portum temere** 1, 5, 6. **Perfidem** 2, 3, 6. **urbem per alveum** 3, 7, 4.
Introducere fortissimos Ephesum 3, 3, 7. **introductus in concilium** 3, 6, 6.
Introitus urbis 3, 13, 6.
Intromittere litem cupis conditum 3, 14, 3.
Intuentibus procul species esset 1, 5, 42.

Invadere aciem 2, 1, 14. **castra** 2, 5, 25. 2, 10, 2. **equitatum hostium** 2, 2, 4. **hostem** 1, 12, 3. 2, 7, 8. 2, 8, 8. 4, 5, 3. **oppidum** 3, 10, 2. **portum cum strepitu** 3, 9, 10. **res** 1, 9, 1. **invadit inopinatus** 3, 1, 2.
Invalidus ipse 4, 7, 20. **invalidi & inopinati** 3, 6, 4.
Invectus ad aliquos 4, 7, 23. **in indefensum portum** 3, 10, 8. **invecti temere hostes** 2, 3, 14.
Invenire fatigatum cogitationibus 2, 5, 30. **nihil praeter unicum verum** 4, 3, 6. **quemque stantem** 4, 1, 8. **inveni qualem, talem reliqui** 3, 12, 2. **inventae effugiendi occasio** 3, 13, 2.
Inventio expleta 3. **prol. inventionis eventus prol.** 1.
Invia equiti planicies 2, 2, 9.
Invicem paullatim sinuare 2, 3, 7.
Invidia commilitonum 4, 7, 36. **redigit eos ad modestiam** 4, 5, 1.
Inritus cum jactura repulsi 2, 4, 4.
Invitos ab Italia extrahere 2, 3, 16.
Invitare hostem contemptu sui 2, 5, 44. **invitati quiete** 2, 5, 31.
Inulti moriuntur 2, 6, 2.
Inundatio subita 3, 7, 3.
Iphicrates, dux Atheniensium 1, 4, 7. 1, 5, 24. 1, 6, 3. 2, 1, 5. 2, 5, 42. 2, 12, 4. 3, 12, 2. 4, 7, 23.
Ipse cum reliquis effugit 1, 5, 19.
Ira & desperatio 2, 11, 1. **inter se omissa** 1, 10, 4.
Ire jussit tribunos servorum habitu 1, 2, 1. **agasones** 2, 4, 6. **e navibus velocissimam** 3, 10, 8. **ad laceffendos hostes** 1, 10, 2. **ad regem** 1, 2, 3. **ita prima fortissima legio** 1, 6, 1. **cun-tium latera captivis praetexuit** 1, 4, 1. **euntes stravit** 2, 6, 4.
Iter angustum 1, 4, 1. 1, 5, 8. **brevissimum** 1, 1, 6. **frequens** 4, 1, 1. **longum** 1, 5, 8. **pedestre** 2, 5, 42. **quatruidui** 3, 1, 2. **reperitum** 1, 4, 3. **totum** 2, 13, 2. **itineris labor** 2, 2, 8. **itineri signum dare** 2, 13, 6. **iter facere** 4, 2, 1. **flectere** 1, 4, 5.

I N D E X II.

3. inflectere 1, 5, 13. ingredi
1, 2, 8. maturare 1, 6, 3. se-
qui 1, 11, 16. justum confice-
re 2, 13, 7. tridui conficere 3,
11, 4. itinere desistere 3, 11, 5.
spartam petere 3, 11, 5. in iti-
nere insidias facere 1, 6, 1. iti-
nera magna 1, 4, 6. nota 1, 5,
5. occultata 1, 1, 9. itinerum
compendia 2, 5, 31. duces 4, 7,
35. per itinera Africae deserta
1, 7, 7.
Isaura oppidum 3, 7, 1.
Id ipsi animi est 4, 5, 7. eo per-
ducere hostes 2, 5, 1. ejusmodi
fallacia 3, 3, 6.
Ita factum est, ut &c. 1, 3, 5.
Itaque sollicitus, ne &c. 1, 1, 6.
Italia 1, 3, 3 & 8. 1, 4, 11. 1, 5,
5. 2, 9, 2. 4, 1, 44. 4, 3, 15.
Italiae municipia 4, 7, 38. Ita-
liam deserere 4, 7, 39. liberare
4, 7, 25.
Italica gens 2, 3, 17. Italici no-
vissimi 2, 3, 16. Italicae partes
2, 3, 16. Italicorum fides 2, 3, 16.
Juba rex 2, 5, 40.
Jubet, aeneatores concinere 2, 4,
3. jussit epistolas reddi civita-
tibus 1, 1, 1. milites in litus
egredi 1, 5, 7. inpetum facere
1, 2, 5. ignes fieri 1, 5, 3. mu-
liones abire cum mulis 2, 4, 5.
naves incendi 1, 11, 21. prope-
re adnuntiari 1, 9, 2. quosdam
struere vallum 1, 5, 3. suos ma-
turius vesci 2, 1, 5. procurrare
adversus aquam 1, 4, 9. subsi-
dere 2, 3, 15. tribunos ire ser-
vorum habitu 1, 2, 1. jusse-
runt virum ire ad regem 1, 2,
3. jussa militum pars subsistere
1, 4, 10. jussu commigrare edi-
xit 4, 1, 10. jussu se respon-
so Deum dixit 1, 10, 3. jussi
equites decurrere 2, 2, 12. Poe-
ni recedere 3, 10, 3.
Jussa peragere 3, 9, 2.
Jussu alicujus exire 3, 16, 4. fa-
cere aliquid 2, 7, 1 & 2. du-
cis diruere Rhegium 4, 1, 38.
Lacedaemoniorum 1, 1, 10.
Judaeos adortus superavit 2, 1,
17.
Jugum destinatum 4, 6, 2. natu-
ra munitum 1, 2, 8. occupare

4, 6, 2. suspectum 1, 2, 2. sub
jugum mitti 4, 1, 19. juga Cal-
lidromi 2, 4, 4. montium 2, 4,
3. tenere praesidio 2, 4, 4.
Jugulari hospites 1, 9, 1.
Jugurtha 2, 1, 13. 2, 4, 10. &
Jugurthae captivitate res parum
processit 1, 8, 8.
Jugurthinum bellum 3, 9, 13. 4,
1, 2.
Julianus exercitus 2, 3, 22.
Julius Civilis 4, 3, 14.
Jumentum in averfam partem
insulcare 3, 13, 4. jumenta age-
re 3, 2, 8. frumentatum egressa
3, 2, 9. instrata centunculis 2,
4, 6. fassis frumentariis mite-
re 3, 2, 8.
Jungere dolia 1, 7, 1. fortissimos
Macedonum alicui 3, 3, 7. in-
sulam continenti 3, 13, 6. pon-
tes & fusiores ripas 1, 1, 6. se
collegae 1, 1, 9. jungi Hanni-
bali 1, 1, 9. pontem oportet 4,
2, 1. junctus Livii & Neronis
exercitus 1, 2, 9. sanguine ali-
cui 4, 1, 31. junctae a latere
naves 1, 4, 12. paludes campis
2, 5, 6. vires 1, 1, 9. juncta cum
Pompejo castra 2, 1, 3.
Junius Dictator 2, 5, 25. D. Cor-
4, 1, 20.
Jupiter Deorum maximus 1, 12,
12.
Jurare se victores redituros 1, 11, 1.
Jurgium dirimere 3, 2, 10.
Jus dicere 4, 5, 14. juris Athe-
niensium Cherronesus 1, 4, 13.
Jurejurando primo facti milites
4, 1, 4.
Justum iter 2, 13, 7. nihil exspe-
ctare 1, 11, 4. proelium 2, 7, 1.
Justitiae fama 2, 11, 7.
Juvenes similiter adfectos admo-
vere 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Juventus jaculis & sagittis exer-
cetur 3, 5, 3.
Juxta collem 2, 3, 14. litus 1, 4,
1. muros 3, 10, 5. oppidum po-
nere 3, 10, 5.

L.

Laberius 1, 5, 15. 4, 5, 10.
Labi equis 1, 5, 16. lapsa di-
sciplina 4, 1, 2.

T. Lr

I N D E X II.

T. Labienus, C. Caesaris legatus 2, 5, 20 & 36. 2, 7, 13.
Labor assiduus 4, 1, 21. itineris 2, 2, 8. labori veniam pacisci prol. 1. laborem in necessaria munera reservare 4, 6, 2.
Laborare inedia 2, 1, 4. laborat commercio inops 2, 5, 14. laboranti submisit turmas 1, 10, 2.
Lacedaemon 1, 1, 10. 3, 11, 5. **Lacedaemonem pervenire** 1, 1, 10. versus actum agmen 4, 7, 13.
Lacedaemonius quidam nobilis 4, 5, 12. **Lacedaemonii** 1, 1, 10. 1, 3, 7 & 9. 1, 4, 2. 2, 2, 12 & 13. 2, 5, 26. 2, 11, 4. 3, 11, 5. 3, 12, 1. 3, 15, 2. 4, 7, 13. pugnam distulerunt 2, 1, 10. securi 2, 5, 42. **Lacedaemoniorum duces** 1, 4, 12. exercitus 3, 11, 5. 4, 2, 6. trecenti 4, 2, 9. **Lacedaemoniis** significatur interitus 1, 12, 5. **Lacedaemonios expugnant Thebani** 1, 11, 6. **adversus Lacedaemonios dimicare** 1, 11, 6.
Lacerare & carpere cohortes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lacessere agmen 1, 4, 3. hostes 1, 5, 6. 1, 10, 2. 2, 5, 3. **laccessi classe** 3, 9, 7. **laccessiti barbari** 2, 5, 8.
Lacetani 3, 10, 1.
Lanceas vibrare 2, 1, 3.
Languentes Athenienses 2, 1, 9. **languentium habitus** 2, 11, 2.
Lapis quadratus 3, 3, 5. **lapidibus ignem excutere** 1, 12, 10.
Laqueo vitam finire 4, 7, 5. **laqueis buculos ad arbores adligare** 1, 5, 26.
Largiri pecuniam 4, 7, 36.
Lasitudine deficere 2, 1, 15.
Latet agmen hostium 1, 2, 8. **aliquid insidiarum** 1, 2, 7.
Latebrae obscurae 1, 3, 10.
Latina lingua 2, 4, 10. **Latini nominis socii** 4, 7, 25. & **Volsi hostes** 2, 8, 5. **cum Latinis confingere** 1, 11, 8.
Latine clare praedicare 2, 4, 10. **loqui** 3, 2, 3.
Latus pabulatus 1, 1, 7.
Latitudo ampla. 2, 3, 17. **ingens** 1, 5, 19.

Latrantes canes 1, 5, 25.
ex Latrone dux 2, 5, 7.
Latus alterum 1, 4, 7. **castrorum** 2, 5, 37. **dextrum** 2, 3, 22. **sinistrum** 2, 3, 1, 2 & 22. **utrumque** 1, 4, 2. 2, 3, 17. **viae** 2, 12, 4. **ad latus confluere** 3, 9, 6. **latere alio circumfudit ea** 1, 2, 7. **a solo tentari** 3, 9, 6. **ducta brachia** 3, 17, 5. **ex alio Clodium terruit** 1, 5, 21. **latera angustiarum** 2, 5, 24. **euntium praetexit captivis** 1, 4, 1. **infirmiora** 2, 3, 2. **superiora** 1, 5, 15. **vallis** 4, 5, 10. **viae praedictae** 1, 5, 24. **utraque** 2, 5, 32. **per utraque explicatus** 1, 6, 1.
Laureati fasces 4, 5, 1.
Lauron oppidum 2, 5, 31.
Laxius accipere hospitium 4, 1, 10.
Laxare agmen 2, 12, 2. **Laxati manipuli** 2, 6, 2. **ordines** 1, 5, 16. 2, 6, 6.
Laelius 1, 2, 1. 2, 3, 16. **C. legatus** 1, 1, 3. **D.** 2, 5, 31. **Laelios, non AEluos perisse credunt** 4, 5, 14.
Laetum aliquem dimittere 4, 7, 36.
Laevinus (Valerius) 2, 4, 9. 4, 7, 7.
Legatus, C. Laelius 1, 1, 3. **C. Caesaris, T. Labienus** 2, 5, 20. **Epirotarum Cineas** 4, 3, 2. **Sertorii, Hirtulejus** 1, 5, 8. **legatum ad Consulem mittere** 3, 3, 1. **cum ignominia dimittere** 4, 1, 37. **legati Aetolorum** 1, 4, 6. **Ilergetum** 4, 7, 31. **Lacedaemone missi** 1, 1, 10. **Romanorum** 1, 8, 6 & 7. **Syphacis** 2, 7, 4. **Titurius Sabinus & Cotta** 3, 17, 6. **legatorum adventus** 3, 15, 6. **reditus** 1, 4, 6. **species** 1, 2, 4. **legatis praecepit** 1, 1, 9. **respondere benigne** 3, 11, 1. **legatos dimittere** 2, 7, 4. 3, 11, 1. **mittere** 1, 11, 4. 3, 7, 3. **missos corrumpere** 1, 8, 8. **relinquere** 1, 1, 9.
Legatio perpetrata 3, 13, 1. **legationem minuere** 1, 2, 1.
Legere cochleas 3, 9, 3. **libros proli** 1. **oram maris** 1, 4, 7. **leg-**

I N D E X II.

gentem confundere acervo rerum prol. 1.
 Lecti duo 4, 3, 7. lectissima manus 3, 16, 3. lectissimos retinere 1, 6, 3.
 Lectio multa 4. prol.
 Lectorem huc usque perducere 3. prol.
 Legio cum legato suo elisa est 2, 5, 31. decima 1, 11, 3. 4, 5, 11. fortissima prima it 1, 6, 1. hostem adgressa ex insidiis 1, 6. 2. seditiosa inermis 4, 1, 43. tota infrequens refertur 4, 1, 46. legionis acies *ibid* preces 4, 1, 43. robur 2, 3, 16. signa submittere 4, 1, 43. legionem dimittere 4, 1, 32. emitte in praesidium 2, 5, 31. infestare a tergo *ibid*. in occulto collocare 1, 6, 2. totam exauctorare 4, 5, 2. corruptam ad prodicionem simulat 1, 11, 2. in legione esse 4, 1, 32. militem facere 4, 1, 12. legiones cedentes exercitui 2, 8, 12. civium Romanorum 1, 9, 2. duae 3, 17, 6. firmissimae 2, 3, 22. missae 1, 2, 7. seditionem movent 1, 9, 4. superveniunt 1, 1, 6. turissime pervenerunt 1, 8, 5. legionum signa 2, 8, 8. supplementum 4, 1, 43. in adventum trahere bellum 1, 8, 5. legiones expectare *ibid*. habere in Cappadocia 1, 1, 6. in acie prima locare 2, 3, 21. in fronte disponere 2, 3, 22. quatuor educere armatas 4, 1, 43.
 Legionarios in cornibus collocare 2, 3, 4.
 Lembus unus 2, 7, 14.
 Lentius procedit media acies 2, 3, 6.
 Lentulus 4, 5, 5.
 Leonidas Lacedaemonius 4, 5, 13.
 Leptines Syracusanus 2, 5, 11.
 Levatae proriae 1, 5, 6.
 Levis armatura 2, 3, 4, 6, 10, 17 & 20. 2, 5, 3, 26, 31 & 33. 4, 1, 18. leve periculum & detrimentum 3, 17, 4. proelium 2, 5, 12. leves Hispani 2, 1, 31. materiae 1, 5, 27. levia proelia 2, 1, 4. levissima opera 2, 7, 7. le-

vius animadvertere 4, 1, 16.
 Leucadia commearibus abundans 3, 4, 5.
 Leutychidas, dux Lacedaemoniorum 1, 11, 7.
 Lex non pugnandi 2, 1, 16. lege nulla impediri 4, 1, 11. sub leges redigere 4, 7, 18.
 Liberi & conjuges 1, 3, 6. 4, 5, 22. Faliscorum 4, 4, 1. in servitutem abducti 1, 11, 6. liberos conjugemque tolerare agello 4, 3, 3.
 Libera recedendi occasio 3, 11, 2. liberum arbitrium 2, 3, 9. vadium 1, 4, 9.
 Libere transgredi flumen 1, 5, 1. liberius scrutari 1, 2, 1.
 Liberalissimae epulae 1, 11, 19.
 Liberalitate pensare injuriam 3, 16, 3. liberare Campaniam periculo 1, 9, 1. flumen 1, 5, 3. 4, 7, 28. Italiam 4, 7, 25. Locros obsidione 4, 7, 26. rempublicam 3, 6, 7. luos obsidione 3, 17, 4.
 Liberta: detracta 2, 11, 3. libertatis ejus esse 1, 11, 4. libertatem dare fortibus 4, 7, 24.
 Libri priores 3. prol. librorum trium promissum 4. prol.
 Liburni 2, 5, 43.
 Licendo ad id pretium agrum perducere 3, 18, 2.
 Licet id per hostem 3, 3, 6. ipse abire incolumi 3, 17, 3.
 Licentiora convivia 1, 1, 5.
 Licentia otii 4, 1, 15. licentiae militum succumbere 4, 5, 1.
 Licinius M. Crassus 1, 11, 3. 2, 4, 7. P. Procos 2, 5, 28.
 per Licitorem scindere vestimenta 4, 1, 28.
 Lignorum copia 4, 7, 8. ligna admove re vallo 4, 7, 8. furari 4, 7, 8. humida incendere 3, 10, 5. lignis defici 2, 5, 13. sarmentisque se onerare 3, 17, 7.
 Lignatum procedere 2, 1, 6.
 Lignationis angustiae 2, 5, 13. in lignationem exire 1, 5, 3.
 Lignur dux 3, 9, 3. Ligures 1, 5, 16. 2, 3, 16. 4, 1, 46 nostris obiecturi errorem 1, 5, 26. universi 3, 17, 2. Ligurum fides 1, 2,

I N D E X II.

1, 2, 6. oppidum, Luna 3, 2, 1.
 Liguria 1, 5, 16.
 Lilybaeum 3, 10, 9.
 Limitem agere 1, 5, 10. limites
 acti 1, 3, 10.
 Limo inhaerere 2, 5, 6. inmersi
 2, 5, 7.
 Lingonum civitas opulentissima
 4, 3, 14.
 Lingua Hetrusca 1, 2, 2. Latina
 2, 4, 10. utraque tradita mo-
 numenta prol. 1.
 Lipararum obsidio 4, 1, 31.
 Litana silva 1, 6, 4.
 Litterae interiores, praesignatae
 1, 2, 6. plumbo scriptae 3, 13,
 7. religatae ad brachium *ibid.*
 resignatae 1, 2, 6. signifi-
 cant 1, 11, 14. litterarum pars
 1, 2, 6. litteras dimittere circa
 municipia 4, 7, 38. insutas ha-
 bere 3, 13, 6. membranis man-
 dare 3, 13, 3. mittere 1, 2, 6.
 sibi supervenisse finxit 3, 11, 1.
 Litus hostile 4, 1, 33. proximum
 3, 16, 5. litori adposita civitas
 3, 10, 8. litora sicca 2, 13, 11.
 Livius auctor 2, 5, 31. tradit 2, 5,
 34. dux 3, 3, 6. Salinator 1, 1,
 9. 2, 3, 8. M. 4, 7, 15. Livii &
 Neronis exercitus 1, 2, 9. Livio
 obferre apros 3, 3, 6.
 Lixae agasonesque armati 2, 4, 6.
 lixarum numerus 4, 1, 1. lixas
 servosque dimittere ad munera
 2, 1, 6.
 Locri obsidentur a Crispino 4, 7,
 26. Locros liberare obsidione
ibid.
 Locus alter 1, 4, 4. amplior 1, 5,
 2. aratus 3, 15, 3. artus 2, 2,
 14. confragosus 2, 5, 35. con-
 sultationi praebetur 3, 2, 6. de-
 pressus 1, 5, 24. editus 2, 5, 15.
 eruptioni aptus 1, 5, 27. hic
 non alienus est 1, 7, 7. humi-
 lis 3, 7, 3. iniquus 1, 1, 11.
 1, 5, 12, 13 & 14. 4, 5, 8. in-
 fidiarum 2, 5, 37. opportunus
 3, 17, 4. patefactus 2, 3, 14.
 praeparatus 3, 15, 3. propin-
 quus 3, 13, 8. superior 2, 5, 17.
 voraginosus & praecaltus 2, 5,
 7. loci commutatio 2, 2, 11.
 iniquitates 2, 4, 4. natura 2, 2,
 6. 2, 5, 5. obportunitas 1, 4,

13. possessio 3, 2, 4. locum ca-
 stris capere 2, 7, 12. dare ali-
 cui ad fugam 2, 6, 9. deligere
 1, 5, 3. 2, 2, 2. eundem occu-
 pare 1, 4, 5. idoneum capere
 4, 6, 1. recuperare 4, 1, 23. lo-
 co cedere 4, 1, 34 & 35. fugi-
 tivis 4, 1, 26. hostibus 4, 1, 13.
 confidere 4, 6, 3. consistere 4,
 1, 8. eodem hibernare 1, 9, 1.
 loca campestris 2, 12, 4. con-
 fragosa 2, 3, 3 & 20. 2, 5, 19.
 difficillima 1, 5, 1. diversa 1,
 4, 9. 1, 5, 26. ignota 2, 5, 6.
 hosti infesta 1, 4, 1. iniqua 2,
 5, 10 & 36. 2, 7, 3. 4, 2, 8. 4,
 5, 9. infesta 2, 5, 32. munitione
 tuta 3, 4, 6. silvestris 2, 3,
 3. superiora 2, 5, 2. vadosa 2,
 5, 43. vallo comprehendere 2,
 11, 7. locorum conditio 1, 6,
 3. 2, 6, 6. fructus 2, 11, 7. gra-
 tia 1, 1, 5. ignari 2, 5, 7. ini-
 quitas 1, 5, 18, 24 & 28. 2, 13,
 4. iniquitate vinci 1, 10, 3. na-
 tura 2, 5, 31. obportunitas 1,
 4, 2. locis montuosis aptius 1,
 8, 12. pluribus communire ca-
 stella 1, 8, 11. quibusdam di-
 spolitus cibus 3, 13, 8.
 Locare equitatum in cornu 2, 3,
 22. legiones in prima acie 2,
 3, 21. quadrigas in fronte 2, 3,
 17. locatae in conspectu capti-
 varum habitu matronae 4, 7,
 44. in media acie cohortes 2,
 3, 5.
 Longus coronae ambitus 1, 5, 23.
 ulus 2, 1, 9. belli 3, 2, 3. lon-
 gum agmen 1, 6, 3. est singu-
 la persequi prol. 1. iter 1, 5, 8.
 proelium 1, 5, 15. 4, 5, 10. tem-
 pus 1, 2, 4. longa obsidione
 augi 3, 15, 6. longo spatio di-
 stare 3, 8, 2. longe major exer-
 citus 2, 5, 9. minor 2, 3, 12.
 longior ordo 4, 6, 4. longius
 avocari ad persequendum 3, 9,
 4. cedendo protrahere 3, 10, 5.
 sita regio 2, 5, 31. longissime
 remota pars 3, 2, 10.
 ex Longinquo 2, 1, 7. 2, 13, 11.
 uti sagittis 2, 2, 5.
 Loqui Latine 3, 2, 3.
 Loris & clavīs adjutus 3, 9, 3.
 Lucani 1, 4, 1. 2, 3, 12 & 21. in
 Lu-

I N D E X H.

Lucanos exercitum ducere 1, 6, 1.
Luceria 4, 1, 29.
Luctari cum equi cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lucullus L. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 5, 30. 2, 7, 8. 3, 10, 7. 3, 13, 6.
Lucus erat extra muros 3, 2, 5. **facer Diti patri** 1, 11, 10. **lucum noctu incendere** 3, 2, 5.
Ludi magister 4, 4, 1. **Ludi gymnici** 2, 11, 1.
Ludite milites 1, 12, 1. **per Ludibrium** 1, 5, 16.
Ludificatione concitari 2, 5, 4.
Lugere aliquem fas est 4, 1, 38.
Luctu affligi 2, 9, 2.
Lumen hoc Numina ostendunt 1, 12, 6. **observare** 3, 12, 1. **ostendere ex arce** 3, 12, 1. **lumina adtollere** *ibid.* **cessantia** 2, 5, 16.
Luna, oppidum Ligurum 3, 2, 1. **adversa** 2, 1, 12. **cava** 1, 5, 1. **decrescens** 2, 1, 16. **lunae defectus** 1, 12, 8.
Lunata acies 2, 3, 4.
Lupum ostendere pugnantibus 1, 10, 4.
Lusitani 3, 5, 2. **Lusitanorum dux, Viriathus** 2, 13, 4.
per Lusitaniam ducere cervam 1, 11, 13.
Lutatius Q. Catulus 1, 5, 3.
Lux prima 2, 5, 21 & 24. 2, 13, 7. 3, 6, 33. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. **lucis cibique avidae columbae** 3, 13, 8. **exortus** 2, 12, 1.
Lydia 4, 7, 30. **Lydiam inrumperre** 1, 8, 12.
Lyfander Lacedaemonius 1, 5, 7. 2, 1, 18. 4, 1, 9.
Lyfimachus 1, 5, 11. **rex Macedonum** 3, 3, 7.

M.

Macedo Alexander 4, 3, 10. **Macedones collocati in secunda acie** 2, 3, 16. **equites** 2, 7, 8. **exarmati genere telorum** 2, 3, 20. **transfugientes** 2, 7, 8. **Macedonum arcana** 1, 4, 13. **fortissimi** 3, 3, 7. **instructura** 3, 3, 17.
Macedonia 4, 2, 1. 4, 6, 3.
Macedonicus habitus 3, 2, 11. **Q.**

Metellus 4, 1, 23. **Macedonica phalanx** 2, 8, 17.
Machinamenta & opera deposita 3. **prol.**
Madentes nervi 4, 7, 30.
Madefacta coria 4, 5, 18.
Magnetum oppida duo 3, 8, 2.
Magnus consensus 3, 9, 5. **curfus** 2, 7, 8. **exercitus** 2, 4, 8. **modus vini** 2, 5, 12. **strepitus** 3, 9, 10. **tumultus** 2, 4, 1. **magna copiarum fiducia** 4, 7, 7. **manus equitum** 4, 7, 32. **pars barbarorum** 2, 2, 13. **reliquiarum** 4, 7, 39. **summa** 4, 7, 35. **vis avium** 1, 2, 8. **tritici** 3, 15, 5. **magno praemio sollicitatus** 3, 6, 4. **magna itinera** 1, 4, 6. **major circuitus** 1, 1, 11. 1, 5, 13. **exercitus** 2, 5, 19. **longe nostro** 2, 5, 9. **Armenia** 2, 1, 14. 2, 2, 4. **constantia** 4, 5, 6. **molitio** 1, 1, 8. **multo hostium manus** 1, 10, 3. **majus praesidium** 1, 4, 9. **majorem in modum vexare** 2, 5, 13. **majora castra** 2, 5, 34. **maximus Deorum Jupiter** 1, 12, 12. **maxima pars** 1, 2, 1. **paupertas** 4, 3, 5. **maximum frigus** 2, 3, 23. **maxime aptus eruptioni locus** 1, 5, 27. **inbelles Sueffetani** 3, 10, 1. **impar equitatui** 2, 12, 2. **fieri ea capiebat** 1, 1, 6. **notabiliter** 4, 1, 1.
Magnifice haec fiunt **prol.** 1.
Magnificencia multiplex 2, 11, 5.
Magnitudo animi 1, 8, 2. 1, 12, 1. **ingens** 2, 5, 4. **telorum** 2, 5, 4.
Magister equitum Cossus Com. 2, 8, 10. **Fabius Rullus** 4, 7, 39. **Minucius** 2, 5, 22. **ludi** 4, 4, 1. **magistrum virgis agendum tradere pueris** 4, 4, 1.
Magistratus Hennensium 4, 7, 22. **in magistratu se pro Rep. devovere** 4, 5, 15. **magistratus feliciores** 4, 5, 6.
Mago, dux Carthaginiensium 2, 5, 23. 3, 6, 5. 4, 7, 26.
Maharbal 2, 5, 12.
Malos exaequantur altitudinem jugi subrexit 3, 8, 3. **navium erigere** 2, 5, 46.
Mandatum ei fuerat bellum 1, 1, 9. **mandatae membranis litterae** 3, 13, 3.

Ma-

I N D E X II.

Mandragoræ venenum 2, 5, 12.
mandragorâ permiscere magnum vini modum 2, 5, 12.
Mandro Archipirata 3, 3, 7.
Mane ostendere vestigia 1, 11, 9.
procedere in aciem 2, 1, 1. **proflare auras** 2, 2, 7.
Manere in Italia 1, 3, 8. **in litore hostili** 4, 1, 33. **manet eos supplicium** 4, 1, 17. **exitus pugnam** 1, 10, 2. **manens ibi multitudo** 2, 12, 4. **prætorium in castris** 2, 5, 34. **manentibus est spes salutis** 4, 7, 21. **mansuris necessaria sunt** 1, 5, 3.
Manifesta deficiendi voluntas 4, 7, 22. **manifestissima clades** 2, 7, 3.
Manipuli inter se distantes 2, 3, 16. **laxati** 2, 6, 2.
Manlius A. Cos. 1, 9, 1. **Cn.** 1, 11, 1. 2, 6, 7. 2, 7, 11. **filius** 4, 1, 41. **Imperiosus** 4, 1, 40.
Mantinia 3, 11, 5.
Mantinienses *ibid.*
ex Manubiis nihil convertere in suum 4, 3, 15.
Manus Aegyptiorum 2, 3, 13. **agros vicosque per diversa incendit** 1, 8, 4. **cetera** 1, 4, 4. **circumducta per avias regiones** 2, 5, 17. **collocata in insidiis** 2, 5, 10. **exigua** 2, 1, 4. 2, 7, 2. **firmissima militum** 2, 5, 42. **hostium** 1, 5, 8. **multo major** 1, 10, 3. **ingens captivorum** 2, 9, 6. **lectissima** 3, 16, 3. **magna equitum Romanorum** 4, 7, 32. **media** 1, 5, 14. 4, 5, 9. **parva equitum peditumque** 2, 4, 6. **validissima** 1, 4, 5. **manum extis subponere** 1, 11, 14. **magnam elidere** 1, 6, 4. **mittere adversus Sabinos** 1, 8, 4. **obprimere** 1, 4, 9. **submittere** 3, 6, 1. **manu adreptus signifer** 2, 8, 5. **sua interficere aliquem** 4, 7, 39. **manus amputatae** 3, 16, 4. **ferreae** 2, 3, 24. **præcisae** 3, 15, 4. **restrictae** 3, 3, 7. **post terga** 4, 4, 1. **in manus Gallorum incidere** 4, 5, 4.
Mapalia velut constituere castra per corpora cohortium 4, 1, 14.
Marathon 4, 7, 43.
Marcellus 2, 2, 6. 2, 4, 6. **M.** 2,

4, 8. 3, 3, 2. **Cos.** 4, 1, 44. **collega** 4, 7, 38. **Cl.** 3, 16, 1. 4, 5, 4. **caesus** 4, 7, 26. **Marcelli annulus** 4, 7, 38.
Marcenres vigilia 2, 2, 14.
Marcus L. eques Romanus 2, 6, 2. 2, 10, 2. **Q. Rufus legatus** 2, 4, 7.
Mare alterum 1, 4, 7. **altum** 2, 5, 43. **influit** 1, 5, 7. **maris angustiae** 1, 4, 13. **ora** 1, 4, 7. **mari adjacet pars murorum** 3, 9, 5. **mari terraque obsidere Lilybaeum** 3, 10, 9. **victor exercitus** 2, 2, 11. **a mari adplicare naves** 3, 9, 8.
Marina belua 3, 13, 6.
Maritimus aestus 3, 9, 1. **maritima urbs quaedam** 3, 9, 8.
Marius C. Cos. 1, 2, 6. 2, 2, 8. 2, 4, 6 & 10. 2, 7, 12. 2, 9, 1. 3, 9, 3. 4, 1, 7. 4, 2, 2. 4, 7, 5. **sagam habuit** 1, 11, 12.
Mariani Muli 4, 1, 7. 8
Marte aequo certare 2, 5, 5. **concurrere** 2, 4, 1. **pugnare** 2, 3, 13.
Masinissa 2, 3, 16. 3, 6, 1. 4, 3, 11.
Massilienses & Rhodii 1, 7, 4.
Mater peperit me Imperatorem 4, 7, 4.
Materia artium 3. **prol. materiae genus** 1, 5, 2. **materia exstructum vallum** 1, 5, 8. **jeves adgestae** 1, 5, 27. **materiarum copia** 1, 7, 2. **materiis oneratum vallum** 1, 5, 1. **rates conteruntur** 1, 7, 2.
Matrisfamilias hospitio uti 4, 1, 10.
Matronae quaedam habitu captivarum 4, 7, 44.
Matura expugnatio 3, 15, 4. **matutius vesci** 2, 1, 5.
Maturare fugam 2, 6, 8. **iter** 1, 6, 3. **promissam victoriam** 1, 11, 11. **transitum** 4, 2, 1.
Mauri 2, 3, 16.
Maximus Q. 4, 7, 36.
Medicus Pyrrhi 4, 4, 2. **medicum detegere regi** *ibid.* **medici plerique** 4, 7, 1.
Medicatum merum 2, 5, 12.
Mediocris staturae esse 4, 7, 29.
Mediolanum 1, 9, 3.

Me-

I N D E X II.

- Medius amnis** 2, 5, 23. 3, 14, 2. inter eos 3, 17, 4. inter hostes campus 2, 5, 22. media acies 2, 3, 4, 5 & 21. Babylon flumine Euphrate dividitur 3, 7, 4. pars 2, 3, 20. vis 2, 5, 12. medium concilium 2, 9, 5. hostem trepidantem cadere 2, 5, 33. in mediam vallem decurrere 4, 5, 10. in medio erat silva 3, 8, 2. mediae Caesaris copiae 3, 14, 1. medios circumvenire 2, 3, 5. in hostes intrumpere 4, 5, 4. Medos vincere 1, 11, 19. Megara 4, 1, 8. Megarenles decepti facie 4, 7, 44. Megarentium classem excipere 4, 7, 44. Megistanes 2, 9, 5. Melanthus, dux Atheniensium 2, 5, 41. Meliorem fidioremque Pythiam habere 4, 7, 37. melius in umbra propugnare 4, 5, 13. Membranis mandatae litterae 3, 13, 3. Membratim 3, 5, 1. Memmius C. Tribunus 4, 1, 1. Memnon Rhodius rex 2, 5, 18 & 46. Memor, sibi esse militem 2, 1, 9. virtutis Romanorum 2, 1, 13. Memoriae proditum est 4, 2, 1. 4, 5, 20. tradere 2, 6, 10. 4, 1, 16. 4, 3, 13. Memorabilis victoria 2, 2, 7. Mens destituendae Reip. 4, 7, 39. Menses undecim 4, 5, 18. mensium aliquot mercedes recipere 3, 16, 3. Mentionem pacis facere 1, 5, 18. Mentiri fugam 3, 10, 7. mentiturus est naves litori adplicuisse 3, 16, 5. super Merce exposita 3, 2, 10. Merces constituitur ipsi 4, 4, 2. repraesentari proditoribus potest 1, 11, 2. mercede sollicitatus 2, 2, 11. mercedes recipere 3, 16, 3. Mercenarii Galli 3, 16, 3. Merere in ordine 4, 1, 11. sub Rutilio 4, 2, 2. Scauro 4, 1, 13. cognomen Germanici 2, 11, 7. fide ea, ut &c. 4, 4, 2. Cup-
statoris nomen 1, 3, 3. remissionem supplicii 4, 1, 39. Meridie ante tabernaculum stare 4, 3, 11. Merum medicatum 2, 5, 12. mero ac oleo calefieri 1, 4, 7. somnoque premi 2, 9, 7. Messana 1, 4, 11. 4, 1, 31. Messenii 2, 1, 10. Messeniorum castellum 3, 2, 4. Metari castra 2, 3, 9. Metatores Marii 2, 7, 12. Metatio haec nunc effecta est 4, 1, 14. Merellus 2, 3, 5. 2, 5, 4. 4, 2, 2. Q. 1, 8, 8. 3, 7, 3. 4, 1, 2 & 11. 4, 7, 42. Macedonicus 4, 1, 23. Pius 1, 1, 12. 2, 1, 2. 2, 13, 3. Metuere nihil tale 3, 1, 2. metuensis suspicio 3, 17, 7. Metus dissimulatus 1, 9, 4. 2, 5, 32. injectus hostibus 2, 4, 11. insidiarum 1, 5, 28. 2, 9, 7. minor 1, 9, 3. simulatus 2, 5, 3 & 5. 3, 6, 1. metus simulatio 2, 5, 36. metum simulare 3, 17, 6. metu cogere aliquem ad jurandum 4, 7, 39. exsolutus 4, 7, 24. poenae coire in collem 4, 7, 24. seditionis animadvertere in aliquem 3, 16, 3. viperarum perterritus 4, 7, 10. Miles ardentius dimicat 1, 11, 6. Atheniensis 4, 7, 44. cibo firmatus 2, 2, 8. dispositus per occulta 3, 10, 6. explicatus per utraque latera 1, 6, 1. forissimus 3, 16, 1. Graecus 2, 3, 13. gregalis 3, 9, 3. longo usa datus 2, 1, 9. nandi & nauticae artis peritus 3, 13, 6. peritus, & ad omne momentum respondens 2, 3, 7. redactus 3, 11, 2. robustus 2, 3, 1. viribus infirmior 2, 3, 1. undique emissus 3, 17, 6. militi inrepta silva 1, 2, 2. militem comacere intra munimenta 3, 17, 7. cohortium decimare 4, 1, 37. educere 2, 2, 5. facere in legione 4, 1, 12. paratorem ad pugnandum habere 1, 11, 11. quemque decimum fusti percutere 4, 1, 34. quietum in vallo tenere 3, 17, 5. milite barbaro

I N D E X II.

baro & rationis indocili uti 1, 11, 13. milites Antiochi 3, 2, 9. armati 1, 5, 9. confusi 1, 12, 7. consummati 4, 3, 12. contristati 1, 12, 5. discincti 4, 1, 43. dispersi 2, 13, 3. dispositi nocte 2, 5, 24. fortissimi 1, 1, 9. 2, 5, 21. fugati turpiter 4, 1, 24. interriti 2, 12, 2. occul- ti 2, 5, 1. optimi 4, 6, 2. per- territi metu viperarum 4, 7, 10. pigriores 1, 11, 20. probris hostium coacti 1, 11, 1. reda- cti ad munus 4, 1, 1. relegati in Siciliam 4, 1, 44. Sertoria- ni 2, 1, 3. sexcenti 3, 9, 2. sol- lertissimi 3, 16, 4. sparsi per Numidas 2, 2, 11. trecenti 1, 2, 5. 1, 5, 15. validissimi 2, 3, 1. velocissimi 3, 9, 3. universi 1, 5, 6. militum disciplina lap- sa 4, 1, 2. habitus 2, 1, 6. in- petus 2, 2, 2. licentiae succum- bere 4, 5, 1. noxa 2, 3, 15. pars iussa subsistere 1, 4, 10. sedi- tionem compescere 1, 9, 1. tribu- nus 2, 4, 4. P. Decius 4, 5, 9. nobilis, Valerius 4, 1, 30. Tri- buni Sempronius Tuditanus, & C. Octavius 4, 5, 7. virtus irrita 2, 3, 24. militibus cor- tices pro scutis dare 1, 7, 5. di- videre praedam 4, 1, 45. mili- tes conclamare vasa iussit 1, 8, 9. constantiores ad pugnam ha- bere 1, 11, 7. educere per ipsam flammam 1, 5, 27. in castris te- nere 3, 17, 6. remigesque exer- cere 3, 2, 2. retinere 2, 1, 6. suos induere armis captivis 4, 7, 45. ad pugnam aptari iussit 1, 8, 5. ad milites procedere 1, 9, 4.

Militare signum 2, 8, 2. milita- ris rei scientia, prol. 1.

Militare sub Hasdrubale Impera- tore 4, 3, 8.

Militiae ordines 4, 1, 8. inhabi- lis 4, 6, 4. militiam detracta- re 4, 1, 25 & 43.

Milehorum dux, Thrasybulus 3, 9, 7. 3, 15, 6.

Milo 3, 3, 1.

Mille sexcenti equites 4, 2, 6. millia, qui &c. 4, 7, 24. cir- citer quatuor 3, 16, 3. octo

militum 2, 5, 21. decem Ro- jorum 1, 2, 7. militum 1, 1, 9. passuum 1, 3, 10. 3, 11, 5. qua- tuor 4, 2, 6. tradita custodiae 4, 1, 38. quatuordecim arma- torum 4, 2, 5. quadraginta ho- minum 4, 2, 4. utrimque fuisse constat 2, 3, 21. quinque defi- derata sunt 2, 3, 21. millium passuum spatium 2, 1, 41. tra- jectus 3, 13, 6. millibus paucis passuum distare 2, 10, 2.

Miltiades 4, 7, 43.

Minari mortem alicui 4, 7, 39. transitum 1, 4, 9. minatus bel- lum 1, 1, 1.

Minax vultus 1, 9, 4.

Mindarus Lacedaemoniorum dux 2, 5, 44.

Minervae sacrum celebrare 3, 2, 8. sacros dies celebrare 4, 7, 13.

Minor longe exercitus 2, 3, 12. metus 1, 9, 3. quinquaginta an- nos natus 4, 1, 10. minores gladii stricti 2, 5, 27. minora castra 4, 5, 7. minus agiliter 2, 5, 47. constanter 1, 11, 21. fre- quens oppidi pars 3, 9, 2. mi- nime timeri 4, 7, 13.

Ministerium ac servitus 1, 1, 3. ministeria nautica 4, 7, 10.

Minucius Q. Cos. 1, 5, 16. ma- gister equitum 2, 5, 22. Rufus Imperator 2, 4, 3.

Minuere vires exercitu diducto 4, 7, 31.

Mirari victoriam 2, 3, 23.

Mire adversantia hosti incommo- da 2, 2, 7.

Miscere velocissimos peditum 2, 3, 22. vera falsis 2, 7, 13. mi- xti fugitivi 2, 3, 17. mixtos eis, qui extra delictum erant, venire iussit 1, 9, 3.

Miseratione suorum compellere ad deditionem 4, 5, 21.

Mithridates 1, 1, 7. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 9, 30. & 33. 4, 5, 21. fugiens 2, 1, 12. Mithridatis praefectus, Archelaus 1, 5, 18. 1, 11, 20. Mithridatem decursu superare 2, 2, 2. a Mithridate obsessi Cynaeni 3, 13, 6.

Mithridaticus exercitus 2, 8, 12.

Mittere aliquos ex principibus 1, 1, 1.

I N D E X II.

- 1, 10. captivum Crotona 3, 6, 4.
caput intra munimenta 2, 9, 5.
centuriones paucos 3, 9, 3. clas-
sem 1, 3, 9. dispensatorem fi-
delissimum 3, 16, 3. jumenta
onusta falcis 3, 2, 3. legatum
ad Consulcm 3, 3, 1. legatos
ad Hasdrubalem 3, 17, 3. Car-
thaginem de conditionibus pa-
cis 1, 11, 4. legationem ad Sy-
phacem 1, 2, 1. manum modi-
cam 1, 5, 14. 4, 5, 9. adversus
Sabino 1, 3, 4. milites apud
Arpos 3, 9, 2. in hostem 2, 5,
37. perfugam 3, 6, 5. 3, 17, 7.
quemdam pro transfuga subor-
natum 3, 13, 2. quosdam ex
imitibus in hostium castra 2, 5,
18. Sextum Tarquinium ad ho-
stes 3, 3, 3. signum militare in
hostes 2, 8, 2. raptum in ho-
stem 2, 8, 1. supplementum
exercitibus 3, 18, 1. transfugam
in castra 2, 9, 7. misit ad Xer-
xen, qui indicaret 2, 2, 14. eis
litteras 1, 2, 6. miserunt, qui
morarentur Romae 1, 2, 4. mit-
ti praedatum 3, 16, 3. sub ju-
gum 4, 1, 19. missis auxilio
Sutrinis 2, 5, 2. erat ad eum a
filio nuntius 1, 5, 4. sanguis in
principiis 4, 1, 16. missi Loe-
daemone legati 1, 1, 10. nocte
petaverunt parvum 2, 12, 3. sunt
ad Antiochum regem 1, 8, 7.
missae legiones 1, 2, 7. prae-
ter portum naves 1, 4, 14. mis-
sa principia 2, 3, 50. missos
eos, velut contraria pignora,
retinuerunt 1, 8, 6. ad se lega-
tos corrumpere 1, 8, 8.
Missionem postulare 1, 9, 4. mis-
sione honesta aliquem exau-
ditore 4, 6, 4.
Modus agri 4, 3, 12. vini 2, 5, 12.
in modum defunctorum strati
jacent *ibid.*
Moderatum aut iustum nihil ex-
spectare 1, 11, 4. moderatiora
consilia 4, 9, 3.
Modicus pons 3, 13, 6. modica
manus 3, 5, 14. 4, 5, 9. medi-
cae amplitudinis signum 1, 11,
11. modica intervalla 1, 5, 22.
Moenis adgredi 3, 10, 1. implere
armatis 4, 7, 49. occupata 3, 2,
1. tutari 1, 4, 9. moenium per
diversa 3, 9, 6. moenibus af-
fidere 3, 18, 1. ad moenia mi-
los subiecit 3, 8, 3. moenibus
propinquo loco emittere co-
lumbas 3, 13, 8. se continere
3, 11, 3.
Molas & funes ferre 4, 1, 6.
Moles ingens 1, 5, 5.
Moliri fugam 1, 1, 7. 2, 4, 2.
instrumenta 1, 1, 6.
Molitio major 1, 1, 8.
Molossorum haec erant 2, 5, 19.
rex, Arybas *ibid.*
Monitione consecutus 4, 7, 31.
Monumenta omnia percurrere
prol. 1.
Mons arduus 3, 15, 5. aspernatus
1, 5, 21. praeruptus 3, 8, 3. pro-
ximus 1, 5, 3. saxeus 3, 9, 3.
montis radix 2, 5, 24 & 34.
saxa 3, 9, 3. monti admo-
vere aliquem 3, 8, 3. montes ab-
rupti 1, 5, 2. abscessi 1, 4, 7. in
conspetu erant 4, 7, 26. pro-
ximi 2, 4, 5. montium iuga 2,
4, 3. montes collustrare discer-
satione 1, 5, 28. occupare 2, 5,
38. petere effuso cursu *ibid.* in
montes comportare omnia vi-
ctui necessaria 3, 5, 1. monti-
bus adjutus 2, 5, 9.
Montuosis locis apertus 1, 8, 12.
Monstrata a Diis creduntur 1, 11,
13.
Monychia 1, 5, 7.
Mora obsidionalis 1, 3, 4. mora
fatigare hostem 2, 1, 8. morae
decertandi *ibid.*
Morari circa gratulationem 4, 7,
49. rapiditate 1, 6, 2. Romae
1, 2, 4. nulla praelocatione 3.
prol. moratus aliquamdiu 1, 4, 7.
Morbus simulatus 1, 1, 10.
Mori fame 4, 5, 29. pro patria
4, 5, 18. moriuntur inulti 2,
6, 2. moriturum se adfirmat
4, 5, 1.
Mors Alexandri audita 2, 11, 4.
alterius audita 4, 3, 3. dubia 4,
1, 17. datus 2, 4, 9. mactatum
1, 1, 10. mortis cupidus 4, 7,
5. mortem adipisci 4, 5, 15.
consciscere sibi 4, 1, 19. min-
ari alicui 4, 7, 29. pati fortiter
4, 5, 22.
Mors

I N D E X II.

- Mos** equestris pugnae 2, 3, 22.
Græcorum 3, 2, 6. obambu-
 landi 3, 2, 1. pristinus 2, 1, 4.
 more exercitationis adsecutus
 1, 4, 9. infulae dependens 1, 12,
 5. spectantium stare 2, 3, 1. suo
 1, 3, 10. mores Alexandrini 1,
 1, 5. moribus senem Imperato-
 rem esse oportet 4, 7, 3.
- Movere** bellum in Gallia 4, 3,
 14. castra 1, 1, 13. 1, 8, 9. 4,
 7, 42. copias ad Sitium 1, 8, 3.
 discordiam 1, 8, 1. exercitum
 2, 5, 21. 2, 13, 7. Fulvium se-
 natu 4, 1, 32. tumultum 1, 9,
 3. movet pulvis speciem exer-
 citus 4, 7, 20. movent legiones
 seditionem 1, 9, 4. moveri par-
 rem adversam minus agilliter
 sensit 2, 5, 47.
- Motus** terrae 1, 12, 3. motu ipso
 adolescit flamma 1, 5, 28.
- Mobilitas** Panicae classis 2, 3, 24.
- Mugitus** frequentior 1, 5, 26.
- Mulierum** tonsarum crines 1, 7, 3.
- Muliebris** ornatus 3, 2, 7. mu-
 liebri veste regi 4, 7, 33.
- Multa** lectio 4. proli. tumultum ter-
 roris 1, 11, 17. multi Gallorum
 caesi 3, 17, 7. ignes 2, 12, 4.
 multae naves hostium 4, 7, 12.
 urbes 3, 2, 3. 3, 4, 3. multa
 alimenta 2, 5, 29. ipolia 2, 5,
 34. multorum mors 1, 1, 10.
 multos capere 1, 11, 18. no-
 strorum avellit 2, 4, 10. mul-
 ta audere temere 2, 5, 21. pro-
 hibere 4, 5, 12. multo major
 hostium manus 1, 10, 3. ma-
 gis 1, 11, 13. post 3, 11, 2.
- Multiplex** magnificentia 2, 11,
 5.
- Multitudo** avium 1, 2, 7. Epiro-
 tarum 1, 4, 4. hostium 1, 5, 18.
 2, 3, 19. ibi manens 2, 12, 4.
 inbellis 3, 9, 3. infinita sagit-
 tarum 2, 3, 15. ingens 1, 8, 11.
 2, 4, 3. hostium 2, 2, 10. Per-
 farum 4, 7, 43. innumetabilis
 2, 1, 14. 2, 2, 13. omnis
 cum tumultu decurrens 3,
 9, 10. sagittarum 4, 5, 13.
 superveniens 2, 3, 13. universa
 4, 7, 22. Xerxis navium 2, 2,
 14. multitudinis species 2, 4,
 6. multitudinem tenere specie
- consilii 3, 2, 6. multitudine
 superare 2, 3, 6. uti 2, 2, 14.
- Muli** Mariani 4, 1, 7. mulos agi-
 cum fremitu jussit 1, 8, 9. mu-
 lis insidere 2, 4, 1.
- Muliones** clam cum malis abire
 jussit 2, 4, 5.
- Mummius** L. 4, 3, 15.
- Munatius** interim rex 3, 14, 1.
- Munda** 2, 8, 13.
- Municipia** totius Italiae 4, 7, 38.
- Munire** accessum in castellum 3,
 9, 9. castra 4, 1, 24. muniri par-
 va castra jussit 2, 5, 18. viam
 fugiendi 4, 7, 16. munitus col-
 lis 4, 7, 24. munita egregie ci-
 vitas 3, 2, 6. oppidi pars 3, 9,
 2. urbs 3, 6, 3. munitum na-
 tura jugum 1, 2, 8. munitae
 sunt Athenae 1, 1, 10. munita
 castra Fulvii 2, 5, 21.
- Munimenta** destituta propugna-
 toribus 2, 5, 26. hostium 2, 9,
 5. munimentorum angustiae 3,
 17, 5. pars 1, 2, 1. munimen-
 ta conscendere 3, 3, 2. diruere
 1, 1, 1. intra munimenta con-
 tinere militem 3, 17, 7. depo-
 nere rerum pretiosissima 1, 11, 5.
- Munitio** Athenarum 1, 1, 10. du-
 plex 3, 17, 4. munitione tuta
 loca 3, 4, 6. munitiones oppi-
 di 1, 3, 4. reliquae nudatae de-
 fenfore 3, 9, 10.
- Munus** nuptiale 2, 11, 5. ad mu-
 nus redigi 4, 1, 1. munere va-
 care 4, 1, 44. in munera neces-
 saria dari reservare laborem 4,
 6, 2. muneribus fungi 4, 1,
 31.
- Murum** occupare 3, 2, 2. muri
 urbis 3, 9, 1. murorum fiducia
 1, 1, 1. pars 3, 2, 10. 3, 9, 5.
 propugnatio 3, 9, 6. muris suc-
 cedere 3, 17, 1. muros adgre-
 di 3, 8, 3. circumiri copiis in-
 sistit 3, 2, 1. dejicere 1, 1,
 10. subire 3, 9, 8. suscitare 1,
 1, 10. transcendere 3, 9, 6.
- Mus** venit centum denariis 4, 5,
 20. muris venditor *ibid.*
- Mutare** consilium 2, 7, 9. statum
 belli 1, 3, 10.
- Mutilus** 1, 5, 17.
- Matinae** obsideri ab Antonio 3,
 13, 7. a Matina profugus 1, 7, 5.

I N D E X II.

Mutineses obfessi ab Antonio 3, 14, 3.
Myrina 4, 5, 16.
Myronides Atheniensis 2, 4, 11, 4, 7, 21.

N.

Naevius Q. Centurio 4, 7, 29.
Nandi & nauticae artis peritus 3, 13, 6.
Nasci in Persis 4, 6, 3. **natus honeste** 4, 6, 4. **in Macedonia** 4, 6, 3. **minor quinquaginta annos** 4, 1, 10.
Natione Cyrestes 1, 1, 6. **nationes immanes** 1, 1, 8.
Natura fluminum 2, 2, 7. **loci** 2, 2, 6. 2, 5, 5. **locorum** 2, 5, 31. **perquam similis proel. i. serum** 1, 12, 9. **Romanarum cohortium** 1, 10, 1. **virium** 4, 7, 6. **naturâ munitum jugum** 1, 2, 8.
Naturalis adistendi consuetudo 4, 7, 34.
Natica P. 4, 1, 15.
Navis hostilis 2, 3, 24. **ingens** 3, 2, 10. **praetoria** 1, 1, 2. **navem egredi** 1, 12, 1. **e nave egredi** 3, 2, 10. **naves a latere junctae aut puppe religatae** 1, 4, 12. **barbarorum** 4, 7, 45. **binas** 3, 9, 8. **Chiorum transitum tementes** 1, 4, 13. **circumactae** 1, 4, 11. 4, 7, 43. **ducentae** 2, 5, 46. **graves** 2, 3, 24. **haereant in siccis littoribus** 2, 13, 11. **multae hostium** 4, 7, 12. **onerariae** 4, 7, 14. **oneratae praeda** 3, 3, 7. **onustae milite** 2, 5, 42. **pacis sequestres** 1, 4, 13. **paratae in occulto** 4, 7, 19. **paucae hostium** 3, 16, 5. **plures** 2, 5, 44. **praeter portum missae** 1, 4, 14. **Punicae decem** 1, 4, 12. **sociae** 2, 7, 14. **subsequentes** *ibid.* **Thebanae** 3, 2, 10. **turritae** 3, 9, 8. **veluti victrices** 1, 4, 12. 2, 13, 9. **universae** 2, 1, 18. **navium aut pontis faciendi copia** 1, 5, 4. **aut materialium copia** 1, 7, 2. **fiducia** 1, 11, 21. **numerus** 2, 5, 46. **usu deficiatur** 1, 7, 1. **Xerxis multitudo** 2, 2, 14. **navibus superstruere turres** 3, 9, 8. **naves adpel-**

lere 3, 9, 4. **ad portum trahere** 1, 5, 7. **adscendere** 4, 7, 31. **edificare in hibernis** 4, 1, 11. **capere** 1, 4, 13. **captivas habere** 1, 4, 12. **conscendere** 4, 26. **hostium elicere ad proelium** 2, 5, 46. **infestari intuit** 2, 1, 18. **in occulto tueri** 3, 10, 9. **omnes in Thebum inmittere** 4, 7, 19. **primus jubet** 2, 5, 46. **reddere** 1, 4, 13. **navibus hostium obrutus** 1, 7, 7. **reliquis Lilybaei portum occupare** 3, 10, 9. **e navibus remotissima** 3, 10, 8.
Navalis acies 2, 5, 47. **navale bellum** 4, 7, 9. **proelium** 1, 3, 6. 1, 12, 11. 4, 5, 45. 2, 13, 8. **praesidium hostium** 1, 4, 14. **navali & pedestri proelio vinci** 4, 7, 45.
Navigare in Pamphyliam 4, 45. **Syracusas** 1, 4, 4. **navigantem cum consecuti sunt navigiis** 1, 5, 5.
Navigia omnia 3, 10, 8. **pauca** 1, 5, 5. **resupina** 1, 5, 6. **capere** 4, 7, 44. **desiderare** 2, 6, 1. **compleri milite** 4, 7, 44. **& habitum superstantium agnoscere** 4, 7, 45.
Nautica ars 3, 13, 6. **ministrum** 7, 10.
Nebula adjutus 2, 5, 24. **& imbribus verberari** 2, 1, 15. **nebulae densiores** 2, 5, 21.
Ne nuntios quidem cladis reliquere 2, 10, 2.
Necantur tradita custodire 4, 1, 38. **necata avis** 4, 5, 14.
Necesse fuit Afris 1, 8, 11. **Liguribus advocari** 1, 5, 16. **habere decertare** 1, 11, 2. **crumpere per hostium praesidia** 2, 13, 9.
Necessitas cogens 4, 1, 21. **decernendi** 2, 1, 12. **decernendi** 2, 1, 8. **revocandi Hannibalem** 1, 3, 8. **sociorum** 3, 14, 2. **ultima** 2, 6, 9. **necessitates domesticae** 4, 7, 37.
Necessarius non est classis usus 4, 1, 15. **necessaria non est sibi opera eorum** 2, 11, 4. **quam necessarium & facile id est** 3, 1, 1. **necessaria sunt mansuris** 1, 5, 3. **duci munera** 4, 6, 2. 1, 5, 3. v213

I N D E X II.

- vasa expeditioni** 4, 1, 1. **necessariorum inopia** 3, 14, 4. **necessaria victui omnia comportare** 3, 5, 1.
Neciorum exercitus 2, 11, 4.
Nefas eis est 2, 1, 17.
Neglecti ordines 2, 5, 19. **tramites** 1, 5, 19.
Negligenter munita castra Fulvii 2, 5, 21. **negligentius custodire captivos** 1, 8, 5.
Negligentia vigilum 3, 12, 1. **resolutus** 1, 5, 17.
Negotium alienum agere 2, 3, 1.
Negotiatorum species 3, 2, 8 & 10.
Nemini ad erumpendum audacia est 4, 5, 7. **hoc volebat commissum** 1, 1, 4. **suspectus ob hoc** 1, 4, 7.
Nequam eris semper tibi 4, 1, 1.
Neque omnino 1, 2, 3. **confingendi, neque abscondi facultas** 2, 1, 5. **virtute, neque artibus bellandi par** 1, 8, 2.
Neronis & Livii exercitus 1, 2, 9.
Nervi madentes 4, 7, 30.
Nicostratus, dux Aetolorum 1, 4, 4.
Nigerrimi erant 1, 11, 18.
Nihil ex rebus suis amittere 4, 3, 14. **ex tantis manubiis in suum convertere** 4, 3, 15. **novare** 2, 11, 3. **nuntio respondit** 1, 1, 4. **praesidii secum habet** 2, 7, 14. **talē expectare** 2, 5, 19 & 31. **meruere** 3, 1, 2.
Nihilominus 2, 1, 5. 2, 13, 11.
Nil cavere 4, 7, 45.
Nimia fiducia 2, 12, 2. **securitas** 2, 9, 7.
Nisus per saxa facilior 3, 9, 3.
Niri loris & clavis in adscensu 3, 9, 3.
Nobilis eques operae clarae 4, 7, 36. **quidam Lacedaemonius** 4, 5, 12. **Tribunus militum, Valerius** 4, 1, 30. **nobile Alexandri factum** 1, 7, 7. **nobiles victoriae** 3, 3, 2. **nobilissimi auctores** 4, 7, 39.
Noceatibus custodiendis adrendere 1, 9, 3. **nocentes punire ex occasione** 1, 9, 1. **solos evocare** 1, 9, 3.
Nolani reliqui 3, 16, 1.
- Nolite milites trepidare** 1, 12, 5.
Nomen Cunctatoris 1, 3, 3. **eius varie traditur** 1, 5, 15. **Romanum** 1, 2, 2. **nominis Latini focii** 4, 7, 25. **nomen abolerē** 4, 1, 43. **nomine hoc gratias agere** 3, 16, 3. **Periclen voce adpellans** 1, 11, 10. **regis nuntiare alicui, ne &c.** 2, 7, 4. **nomina ejus varie traduntur** 4, 5, 10.
Non dubie 2, 3, 16. **tantum, sed** 1, 3, 10. 1, 4, 13. 1, 11, 13. 4, 7, 27.
Nonagesimus aetatis annus 4, 3, 11.
Nostris Ligures obiecturi errorem 1, 5, 26.
Nota consuetudo 2, 5, 16. **noti transitus** 2, 5, 7. **notae militi angustiae** 2, 5, 5. **nota itinera** 1, 5, 5. **vada** 2, 5, 23. **facere civibus consilia** 1, 2, 3.
Notabilis alacritas 3, 8, 2. **continentia** 4, 3, 13. **notabilia excerpere prol.** 1.
Notabiliter maxime 4, 1, 1.
Notare equos frigosiores 1, 2, 9. **notari** 4, 1, 22. **notata ordinatio** 4, 1, 14.
Novae vires 2, 12, 3. **novissimum agmen** 1, 6, 11. 4, 7, 28. **novissimi Italici** 2, 3, 16. **in novissimo collocare equitem** 2, 3, 17.
Novissime 2, 3, 9. 2, 4, 2. 3, 6, 1.
Novitas camelorum 2, 4, 12. **rei** 1, 5, 16. **rerum** 2, 11, 4.
Novare nihil 2, 11, 3.
Nox circumvenit 2, 9, 1. **incipiens** 1, 5, 12. 4, 5, 8. **intempesta** 2, 5, 12 & 25. 2, 10, 2. **obportuna** 2, 1, 13. **obscura** 3, 9, 2. **proxima** 2, 9, 6. 3, 16, 3 & 4. **quaedam** 3, 3, 6. **suspecta** 3, 12, 1. **tota** 2, 2, 14. 2, 5, 25 & 26. **noctis initium** 1, 8, 9. **silentium** 1, 5, 22. **unius spatium** 4, 7, 22. **nocte ac die imbre continuo vexari** 4, 7, 30. **commutatae copiae** 2, 5, 34. **dispositi milites** 2, 5, 24. **facta corruptio** 4, 5, 9. **igne, interdum fumo significare** 2, 5, 16. **improvisus accessit** 3, 9, 6. **intra castra reliqui**

I N D E X II.

- licet* 1, 5, 24. *profectus* 1, 5, 17. *reductus exercitus* 2, 5, 13.
Noctu 1, 4, 5. *boves dimisit* 1, 5, 28. *castra movere* 1, 8, 9. *clam ducere equos* 1, 11, 9. *eruptio facta* 1, 5, 14. *exponere partes copiarum* 3, 9, 4. *improvisus incendit lucum* 3, 2, 5. *procedere* 3, 3, 6. *replere fossam* 1, 5, 20.
Nocturnum dimicationi tempus 2, 1, 12. *nocturnae cogitationes* 2, 5, 30.
Noxa militum 2, 3, 15. *sine noxa* 1, 10, 2.
*Noxii minore cum metu compa-
ruerunt* 1, 9, 3.
*Nubes facere sagittarum multi-
tudine* 4, 5, 13. *nubium adtri-
tus* 1, 12, 10.
Nubilis virgo 2, 11, 5.
Nudus capite pedibusque 3, 9, 3. *nuda humus* 4, 3, 8. *nudi pe-
des* 4, 1, 26.
Nudare castra 2, 5, 8. *refugia ho-
stium* 1, 3, 10. *nudatae muni-
tiones defensore* 3, 9, 10. *urbes
propugnatoribus* 3, 6, 1. *nu-
datos militibus ostendit* 1, 11, 17.
Nullus excipiens 1, 8, 5. *obstans* 1, 4, 3. *obstans* 1, 4, 14. *resi-
stens* 1, 4, 10. *nulla vis* 3, 2, 10. *nullum adjutorium* 1, 2, 6.
*Num & pro patria mori nos pro-
hibebit?* 4, 5, 12.
Numantia 2, 8, 7. 4, 1, 1. 4, 7, 27.
Numantini 4, 5, 23. *obsessi* 3, 17, 9.
Numerus amplius 2, 3, 17. *arbo-
rum & navium* 2, 5, 46. *bar-
barorum* 2, 2, 13. *exiguus mi-
litum* 2, 5, 37. *ingens Athe-
niensium* 4, 7, 43. *lixarum* 4, 1, 1. *magnus utrimque caesus* 2, 10, 1. *par* 2, 2, 13. *peditum* 2, 3, 17. *volonum* 4, 7, 24. *in
numerum gregalium referri* 4, 1, 31. *numero equitum prae-
valere* 2, 5, 33. *inpar* 1, 5, 23. 2, 4, 3. *par* 1, 8, 11.
Numerata pecunia 1, 11, 2.
Numerosus exercitus 1, 11, 2. *nu-
merosi pali* 2, 3, 17.
Numidae 2, 2, 11. 2, 3, 16. 2, 5, 23, 27 & 28. 3, 6, 1. *auxilia-
res* 1, 5, 16. *Numidarum equi-
tatus* 2, 5, 40. *fines inguē* 4, 7, 18. *Numidas subigere* *id.*
Numidia 2, 4, 10. *ferax elephan-
tis* 4, 7, 18.
Numina ostendunt hoc lumen. 12, 6.
Numistro 2, 2, 6.
Numquam recubans cibum equi 4, 5, 6.
*Nulquam pugna, ubique fugi
capessitur* 2, 4, 7.
*Nuntius ad eum a filio erat mis-
sus* 1, 1, 4. *renuntiat Tarqui-
nio* *ibid.* *sine responso muni-
sus* *ibid.* *nuntio nihil respondit* *ibid.* *velocius redire* 1, 1, 9. *nuntii cladis* 2, 10, 2.
Nuntiare aliquid subitum 2, 5, 30. *hostibus de victoria* 4, 7, 15. *nomine regis alieni, ne etc.* 2, 7, 4. *Parthis omnia* 1, 1, 6. *suas pugnam imminere* 1, 8, 5. *nuntiatum ei est* 1, 6, 3. *nun-
tiam sibi victoriam parum* *vulgavit* 1, 11, 7.
Nuptiale munus 2, 11, 5.
Nutritur illis facultas proli. 1.
Nuces spargere 3, 14, 2.

O.

- Ob desperationem fortius dis-
care* 2, 6, 6. *hoc adtonitus* 1, 12, 1. *disponi* 1, 6, 2. 2, 5, 33. *exasperari* 2, 1, 11. *in fu-
gam dilapsus* 3, 8, 3. *nemini
suspectus* 1, 4, 7. *id neglecti
tramites* 1, 5, 19. *securi Roma-
ni* 3, 17, 8.
Obambulandi mos 3, 2, 1.
Obediunt barbari ad omnia 1, 11, 13.
Obferre apros Livio 3, 3, 6. *e-
quum* 4, 5, 5. *pagos alicui* 2, 5, 28. *se certaminis* 2, 5, 46. *du-
cem alicui* 1, 5, 14. 4, 5, 9. *ob-
lata species duorum in equis
juvenum* 1, 11, 8. *spei victo-
riae* 3, 17, 7. *oblatae humani-
tatis spes* 3, 11, 1. *oblata sibi
a milite in galea aquam effu-
dit* 1, 7, 7.
*Obfusa est hostibus species mul-
titudinis* 2, 4, 3.
Obitus servi 4, 3, 3.
*Objicere alicui gladiatores con-
tem-*

I N D E X . II:

tematae staturae 4, 7, 5. **casti-**
garis laureatos fasces 4, 5, 1.
errorem alicui 1, 5, 26. **incom-**
modum fatigationi 2, 2, 8. **in-**
gentem pulverem oculis ho-
stium 2, 2, 12. **partem Spar-**
taco 2, 5, 34. **triplices fossas**
intra vallum 1, 5, 11. **ratio-**
nem 1, 5, 16. **vias a latere** 2,
 2, 6. **objicitur facies equestris**
 2, 4, 6. **objecta caena ad in-**
gressum 1, 5, 4. **per medium**
ammem 3, 14, 2. **arma** 2, 3, 20.
Obligare Caesarem 3, 17, 4. **fi-**
dem popularium sibi 3, 16, 1.
se religione 4, 7, 39.
Obliqua acies 2, 3, 1.
Obmurmurando dicere 4, 6, 2.
Obortus fumus 3, 10, 5.
Obponere aciem suorum militi-
bus 2, 8, 11. **equitem** 2, 3, 17.
gregem camelorum equitatu
 2, 4, 12. **militem adfectis in-**
edia 2, 5, 23. **rebur legionis** 2,
 3, 16. **se abeunti** 2, 1, 12. **ob-**
positus erat ei 1, 1, 9. **hostium**
exercitus 1, 4, 8. **obposita co-**
hors 4, 1, 29.
Obportunus ventus 4, 7, 14. **ob-**
portuna nox ad delitescendum
 2, 1, 13. **oportuno & loco &**
tempore facere eruptionem 3,
 17, 4. **oportuna exemplorum**
consilia prol. 1.
Obportunitas collium 1, 1, 6. **lo-**
ci 1, 4, 13. **locorum** 1, 4, 2. 2, 3, 9.
Obprimere Africam 1, 12, 1. **Al-**
cibiadem 3, 6, 6. **aliquem** 1,
 5, 15. **alterum** 1, 1, 9. **barba-**
ros a tergo 2, 2, 13. **Byzantios**
incautos 3, 11, 3. **custodes an-**
gustiarum a tergo 1, 4, 7. **Ger-**
manos 1, 1, 8. **hostes** 1, 5, 24.
 3, 1, 2. **Lacedaemonios** 2, 5,
 42. **milites** 4, 5, 10. **manum** 1,
 4, 9. **oppidanos** 3, 3, 5. **Sego-**
brigeses securos 3, 11, 4. **ob-**
pressit hostem adortus a late-
ribus 2, 12, 4. **obprimi adven-**
tu classis Romanae 2, 7, 14.
obprimendus hostis est prol. 1.
obpressus ab hostibus confodi-
tur 4, 5, 5. **obpressum viribus**
fudit hostem 2, 1, 8. **obpressi**
ingressique sunt avidius 2, 5, 16.
qui illis agebant 1, 8, 12.

Obpugnare castellum 4, 9, 3 &
 9. **castra** 2, 12, 3. **civitatem** 3,
 9, 5. **Dionysium** 1, 8, 11. **Cy-**
zicum 3, 9, 4. 4, 5, 21. **Ephe-**
sios 3, 3, 7. **in Sicilia loca mu-**
nitione tuta 3, 4, 6. **Leuca-**
diam 3, 4, 5. **oppidum** 3, 17,
 8. **oppida Magnetum** 3, 8, 2.
urbem Graccam 3, 5, 3. **urbes**
 3. **Prol.** **obpugnari ab AEro-**
lis 2, 7, 14. **classe**, **seiscita-**
tus 2, 7, 6. **obpugnatur Q. Ci-**
cero 3, 17, 6.
Obpugnatio civitatis cuiusdam 9,
 20, 2. **oppidorum** 1, 3, 5. **ob-**
pugnationem relinquere 2, 7,
 14. **obpugnationes urbium** 3.
Prol.
per Obseptionem adgressus 2, 5, 36.
Obruerere exercitum Antonii 2, 3,
 15. **obrutus hostium navibus** 1,
 5, 7.
Obscura nox 3, 9, 2. **vallis** 2, 5,
 37. **obscurae latebrae** 1, 3, 10.
Obscurare consilium 1, 1, 7. **fret-**
pitum operis 3, 9, 2.
Obscuritatem praestare 2, 5, 21.
Obsequi conditionibus 4, 7, 17.
Obsequeniores in reliquum ope-
ras edere 1, 9, 4. **obsequentis-**
simis eis usus est 1, 10, 2.
ad Obsequium redigi 3, 3, 14.
Observare lumen 3, 12, 1.
Obsides a principibus accipere 2,
 13, 1. **dedissent, quos recipere**
studebant 1, 8, 6. **repetere**
 4, 4, 1.
Obsidere Capitolium 3, 15, 1. **Ca-**
puam 3, 18, 3. **Casilinum** 3, 14, 2.
castellum 3, 2, 4 & 9. **civitatem**
Agrigentinarum 3, 2, 6. **Himeram**
 3, 10, 3. **Crotona oppidum** 3, 6, 4.
Decium 1, 5, 14. 4, 5, 9. **Fali-**
scos 4, 4, 1. **hostes** 4, 7, 33.
Lacetanos 3, 10, 1. **Lilybaeum**
terra marique 3, 10, 9. **Lunam**
 3, 2, 1. **Phocenses** 3, 11, 2. **Ti-**
granocertam 2, 9, 5. **vadosa lo-**
ca 2, 5, 43. **obsidens Hannibal**
 4, 5, 20. **obsideri** 3, 8, 2. **a**
Crispino 4, 7, 26. **ab Han-**
nibale 3, 18, 3. **Casilini**
 3, 15, 3. **cum tota classe** 1, 5,
 7. **Mutinae ab Antonio** 3,
 13, 7. **Praeneste** 2, 9, 3. **obsi-**
detur Ategua urbs 3, 14, 1. **obsi-**
sessus

I N D E X II.

3. inflectere 1, 5, 13. ingredi
1, 2, 8. maturare 1, 6, 3, se-
qui 1, 11, 16. iustum confice-
re 2, 13, 7. tridui conficere 3,
11, 4. itinere desistere 3, 11, 5.
spartam petere 3, 11, 5. in iti-
nere insidias facere 1, 6, 1. iti-
nera magna 1, 4, 6. nota 1, 5,
5. occultata 1, 1, 9. itinerum
compendia 2, 5, 31. duces 4, 7,
35. per itinera Africae deserta
1, 7, 7.
Isaura oppidum 3, 7, 1.
Id ipsi animi est 4, 5, 7. eo per-
ducere hostes 2, 5, 1. ejusmodi
fallacia 3, 3, 6.
Ita factum est, ut &c. 1, 3, 5.
Itaque sollicitus, ne &c. 1, 1, 6.
Italia 1, 3, 3 & 8. 1, 4, 11. 1, 5,
5. 2, 9, 2. 4, 1, 44. 4, 3, 15.
Italiae municipia 4, 7, 38. Ita-
liam deferere 4, 7, 39. liberare
4, 7, 25.
Italica gens 2, 3, 17. Italici no-
vissimi 2, 3, 16. Italicae partes
2, 3, 16. Italicorum fides 2, 3, 16.
Iuba rex 2, 5, 40.
Jubet, aeneatores concinere 2, 4,
3. jussit epistolas reddi civita-
tibus 1, 1, 1. milites in litus
egredi 1, 5, 7. inpetum facere
1, 2, 5. ignes fieri 1, 5, 3. mu-
liones abire cum mulis 2, 4, 5.
naves incendi 1, 11, 21. prope-
re adnuntiari 1, 9, 2. quosdam
struere vallum 1, 5, 3. suos ma-
turius vesci 2, 1, 5. procurrare
adversus aquam 1, 4, 9. subsi-
dere 2, 3, 15. tribunos ire ser-
vorum habitu 1, 2, 1. jusse-
runt virum ire ad regem 1, 2,
3. jussa militum pars subsistere
1, 4, 10. jussu commigrare edi-
xit 4, 1, 10. jussu se respon-
so Deum dixit 1, 10, 3. jussi
equites decurrere 2, 2, 12. Poe-
ni recedere 3, 10, 3.
Jussa peragere 3, 9, 2.
Jussu alicujus exire 3, 16, 4. fa-
cere aliquid 2, 7, 1 & 2. du-
cis diruere Rhegium 4, 1, 38.
Lacedaemoniorum 1, 1, 10.
Judaeos adortus superavit 2, 1,
17.
Jugum destinatum 4, 6, 2. natu-
ra munitum 1, 2, 8. occupare

4, 6, 2. suspectum 1, 2, 8. sub
jugum mitti 4, 1, 19. juga Cal-
lidromi 2, 4, 4. montium 2, 4,
3. tenere praesidio 2, 4, 4.
Jugulati hospites 1, 9, 1.
Jugurtha 2, 1, 13. 2, 4, 10. de
Jugurthae captivitate res parum
processit 1, 8, 8.
Jugurthinum bellum 3, 9, 3. 4,
1, 2.
Julianus exercitus 2, 3, 22.
Julius Civilis 4, 3, 14.
Jumentum in averfam partem
insulare 3, 13, 4. jumenta age-
re 3, 2, 8. frumentatum egressa
3, 2, 9. instrata centunculis 2,
4, 6. saccis frumentariis mitte-
re 3, 2, 8.
Jungere dolia 1, 7, 1. fortissimos
Macedonum alicui 3, 3, 7. in-
sulam continenti 3, 13, 6. pon-
tes & fusiores ripas 1, 1, 6. se
collegae 1, 1, 9. jungi Hanni-
bali 1, 1, 9. pontem oportet 4,
2, 1. junctus Livii & Neronis
exercitus 1, 2, 9. sanguine ali-
cui 4, 1, 31. junctae a latere
naves 1, 4, 12. paludes campis
2, 5, 6. vires 1, 1, 9. juncta cam-
Pompejo castra 2, 1, 3.
Junius Dictator 2, 5, 25. D. Cos.
4, 1, 20.
Jupiter Deorum maximus 1, 12,
12.
Jurare se victores redituros 1, 11, 1.
Jurgium dirimere 3, 2, 10.
Jus dicere 4, 5, 14. juris Athe-
nienium Cherronesus 1, 4, 13.
Jurejurando primo facti milites
4, 1, 4.
Iustum iter 2, 13, 7. nihil exspe-
ctare 1, 11, 4. proelium 2, 7, 8.
Justitiae fama 2, 11, 7.
Juvenes similiter adfectos admo-
vere 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Juventus jaculis & sagittis exer-
cet 3, 5, 3.
Juxta collem 2, 3, 14. litus 1, 4,
1. muros 3, 10, 5. oppidum po-
nere 3, 10, 5.

L.

Laberius 1, 5, 15. 4, 5, 10.
Labi equis 1, 5, 16. lapsa di-
sciplina 4, 1, 2.

T. L.

I N D E X II.

T. Labienus, C. Caecilius legatus 2, 5, 20 & 36. 2, 7, 13.
Labor assiduus 4, 1, 21. itineris 2, 2, 8. labori veniam pacisci prol. 1. laborem in necessaria munera reservare 4, 6, 2.
Laborare inedia 2, 1, 4. laborat commercio inops 2, 5, 14. laboranti submitit turmas 1, 10, 2.
Lacedaemon 1, 1, 10. 3, 11, 5. **Lacedaemonem pervenire** 1, 1, 10. versus actum agmen 4, 7, 13.
Lacedaemonius quidam nobilis 4, 5, 12. **Lacedaemonii** 1, 1, 10. 1, 3, 7 & 9. 1, 4, 2. 2, 2, 12 & 13. 2, 5, 26. 2, 11, 4. 3, 11, 5. 3, 12, 1. 3, 15, 2. 4, 7, 13. pugnam distulerunt 2, 1, 10. securi 2, 5, 42. **Lacedaemoniorum duces** 1, 4, 12. exercitus 3, 11, 5. 4, 2, 6. trecenti 4, 2, 9. **Lacedaemoniis significatur interitus** 1, 12, 5. **Lacedaemonios expugnant Thebani** 1, 11, 6. **adversus Lacedaemonios dimicare** 1, 11, 6.
Lacerare & carpere cohortes 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lacessere agmen 1, 4, 3. **hostes** 1, 5, 6. 1, 10, 2. 2, 5, 3. **laccessi classe** 3, 9, 7. **laccessiti barbari** 2, 5, 8.
Lacerani 3, 10, 1.
Lanceas vibrare 2, 1, 3.
Languentes Athenienses 2, 1, 9. **languentium habitus** 2, 11, 2.
Lapis quadratus 3, 3, 5. **lapidibus ignem excutere** 1, 12, 10.
Laqueo vitam finire 4, 7, 5. **laqueis buculos ad arbores adligare** 1, 5, 26.
Largiri pecuniam 4, 7, 36.
Lassitudine deficere 2, 1, 15.
Later agmen hostium 1, 2, 8. **aliquid insidiarum** 1, 2, 7.
Latebrae obscurae 1, 3, 10.
Latina lingua 2, 4, 10. **Latini nominis focii** 4, 7, 25. & **Volsci hostes** 2, 8, 5. **cum Latinis confingere** 1, 11, 8.
Latine clare praedicare 2, 4, 10. **loqui** 3, 2, 3.
Latus pabulatus 1, 1, 7.
Latitudo ampla. 2, 3, 17. **ingens** 1, 5, 19.

Latrantes canes 1, 5, 25.
ex Latrone dux 2, 5, 7.
Latus alterum 1, 4, 7. **castrorum** 2, 5, 37. **dextrum** 2, 3, 22. **sinistrum** 2, 3, 1, 2 & 22. **utrumque** 1, 4, 2. 2, 3, 17. **viae** 2, 12, 4. **ad latus confluere** 3, 9, 6. **latere alio circumfudit ea** 1, 2, 7. **a solo tentari** 3, 9, 6. **ducta brachia** 3, 17, 5. **ex alio Clodium terruit** 1, 5, 21. **latera angustiarum** 2, 5, 24. **cunctum praetexit captivis** 1, 4, 1. **infirmiora** 2, 3, 2. **superiora** 1, 5, 15. **vallis** 4, 5, 10. **viae praedictae** 1, 5, 24. **utraque** 2, 5, 32. **per utraque explicatus** 1, 6, 1.
Laureati fasces 4, 5, 1.
Lauron oppidum 2, 5, 31.
Laxius accipere hospitium 4, 1, 10.
Laxare agmen 2, 12, 2. **Laxati manipuli** 2, 6, 2. **ordines** 1, 5, 16. 2, 6, 6.
Laelius 1, 2, 1. 2, 3, 16. **C. legatus** 1, 1, 3. **D.** 2, 5, 31. **Laelios, non AElcios periisse credunt** 4, 5, 14.
Laerum aliquem dimittere 4, 7, 36.
Laevinus (Valerius) 2, 4, 9. 4, 7, 7.
Legatus, C. Laelius 1, 1, 3. **C. Caecilius, T. Labienus** 2, 5, 20. **Epirotarum Cinceas** 4, 3, 2. **Sertorii, Hirtulejus** 1, 5, 8. **legatum ad Consulem mittere** 3, 3, 1. **cum ignominia dimittere** 4, 1, 37. **legati Aetolorum** 1, 4, 6. **Ilergetum** 4, 7, 31. **Lacedaemone missi** 1, 1, 10. **Romanorum** 1, 8, 6 & 7. **Syphacis** 2, 7, 4. **Titurius Sabinus & Cotta** 3, 17, 6. **legatorum adventus** 3, 15, 6. **reditus** 1, 4, 6. **species** 1, 2, 4. **legatis praecepit** 1, 1, 9. **respondere benigne** 3, 11, 1. **legatos dimittere** 2, 7, 4. 3, 11, 1. **mittere** 1, 11, 4. 3, 7, 3. **missos corrumpere** 1, 8, 8. **relinquere** 1, 1, 9.
Legatio perpetrata 3, 13, 1. **legationem minuere** 1, 2, 1.
Legere cochleas 3, 9, 3. **libros prol.** 1. **oram maris** 1, 4, 7. **legu-**

I N D E X II.

gentem confundere acervo rerum prol. 1.
Lecti duo 4, 3, 7. *lectissima* manus 3, 16, 3. *lectissimos* retinere 1, 6, 3.
Lectio multa 4 prol.
Lectorem huc usque perducere 3. prol.
Legio eum legato suo elisa est 2, 5, 31. *decima* 1, 11, 3. 4, 5, 11. *fortissima* prima it 1, 6, 1. *hostem* adgressa ex insidiis 1, 6. 2. *seditiosa* inermis 4, 1, 43. *tota* infrequens refertur 4, 1, 46. *legionis* acies *ibid* *preces* 4, 1, 43. *robur* 2, 3, 16. *signa* submittere 4, 1, 43. *legionem* dimittere 4, 1, 32. *emittere* in praesidium 2, 5, 31. *infestare* a tergo *ibid*. in occulto collocare 1, 6, 2. *totam* exauctorare 4, 5, 2. *corruptam* ad prodicionem simulat 1, 11, 2. in *legione* esse 4, 1, 32. *militem* facere 4, 1, 12. *legiones* cedentes exercitui 2, 8, 12. *civium Romanorum* 1, 9, 2. *duae* 3, 17, 6. *firmissimae* 2, 3, 22. *missae* 1, 2, 7. *seditionem* movent 1, 9, 4. *superveniunt* 1, 1, 6. *tutissime* pervenerunt 1, 8, 5. *legionum* signa 2, 8, 8. *supplementum* 4, 1, 43. in adventum trahere bellum 1, 8, 5. *legiones* expectare *ibid*. habere in Cappadocia 1, 1, 6. in acie prima locare 2, 3, 21. in fronte disponere 1, 3, 22. *quatuor* educere armatas 4, 1, 43.
Legionarios in cornibus collocare 2, 3, 4.
Lembus unus 2, 7, 14.
Lentius procedit media acies 2, 3, 6.
Lentulus 4, 5, 5.
Leonidas Lacedaemonius 4, 5, 13.
Leptines Syracusanus 2, 5, 11.
Levae proae 1, 5, 6.
Levis armatura 2, 3, 4, 6, 10, 17 & 20. 2, 5, 3, 26, 31 & 33. 4, 1, 18. *leve* periculum & detrimentum 3, 17, 4. *proelium* 2, 5, 12. *leves* Hispani 2, 1, 31. *materiae* 1, 5, 27. *levis* proelia 3, 1, 4. *levissima* opera 2, 7, 7. *le-*

vius animadvertere 4, 1, 16.
Leucadia com meatibus abundans 3, 4, 5.
Leutychidas, dux Lacedaemoniorum 1, 11, 7.
Lex non pugnandi 2, 1, 16. *lege* nulla impediri 4, 1, 11. *sub* *leges* redigere 4, 7, 18.
Liberi & conjuges 1, 3, 6. 4, 5, 22. *Faliscorum* 4, 4, 1. in *servitute* abducti 1, 11, 6. *liberos* conjugemque tolerare agello 4, 3, 3.
Libera recedendi occasio 3, 11, 2. *liberum* arbitrium 2, 3, 9. *vadum* 1, 4, 9.
Libere transgredi flumen 1, 5, 1. *liberius* scrutari 1, 2, 1.
Liberalissimae epulae 1, 11, 19.
Liberalitate pensare injuriam 3, 16, 3. *liberare* Campaniam periculo 1, 9, 1. *flumen* 1, 5, 3. 4, 7, 28. *Italiam* 4, 7, 25. *Locros* obsidione 4, 7, 26. *republicam* 3, 6, 7. *tuos* obudione 3, 17, 4.
Libertas detracta 2, 11, 3. *libertatis* ejus esse 1, 11, 4. *libertatem* dare fortibus 4, 7, 24.
Libri priores 3. prol. *librorum* trium promissum 4. prol.
Liburni 2, 5, 43.
Licendo ad id pretium agrum perducere 3, 18, 2.
Licet id per hostem 3, 3, 6. *ipfi* abire incolumi 3, 17, 3.
Licentiora convivia 1, 1, 5.
Licentia otii 4, 1, 15. *licentiae* militum succumbere 4, 5, 1.
Licinius M. Crassus 1, 11, 3. 2, 4, 7. *P. Procos* 2, 5, 28.
per *Lictorem* scindere vestimenta 4, 1, 28.
Lignorum copia 4, 7, 8. *ligna* admoveere vallo 4, 7, 8. *furari* 4, 7, 8. *humida* incendere 3, 10, 5. *lignis* defici 2, 5, 13. *sarmentisque* se onerare 3, 17, 7.
Lignatum procedere 2, 1, 6.
Lignationis angustiae 2, 5, 13. in *lignationem* exire 1, 5, 3.
Ligur dux 3, 9, 3. *Ligures* 1, 5, 16. 2, 3, 16. 4, 1, 46. *nostris* obiecturi errorem 1, 5, 26. *universi* 3, 17, 2. *Ligurum* fides 1, 2,

I N D E X II.

1, 2, 6. oppidum, Luna 3, 2, 1.
Liguria 1, 5, 16.
Lilybaeum 3, 10, 9.
Limitem agere 1, 5, 10. **limites**
 acti 1, 3, 10.
Limo inhaerere 2, 5, 6. **inmersi**
 2, 5, 7.
Lingonum civitas opulentissima
 4, 3, 14.
Lingua Hetrusca 1, 2, 2. **Latina**
 2, 4, 10. utraque tradita mo-
 numenta prol. 1.
Lipararum obsidio 4, 1, 31.
Litana filva 1, 6, 4.
Litterae interiores, praesignatae
 1, 2, 6. **plumbo scriptae** 3, 13,
 7. **religatae ad brachium** *ibid.*
resignatae 1, 2, 6. **signifi-**
cant 1, 11, 14. **litterarum pars**
 1, 2, 6. **litteras dimittere circa**
municipia 4, 7, 38. **insutas ha-**
bere 3, 13, 6. **membranis man-**
dare 3, 13, 3. **mittere** 1, 2, 6.
sibi supervenisse finxit 3, 11, 1.
Litus hostile 4, 1, 33. **proximum**
 3, 16, 5. **litori adposita civitas**
 3, 10, 8. **litora sicca** 2, 13, 11.
Livius auctor 2, 5, 31. **tradit** 2, 5,
 34. **dux** 3, 3, 6. **Salinator** 1, 1,
 9. 2, 3, 8. **M.** 4, 7, 15. **Livii &**
Neronis exercitus 1, 2, 9. **Livio**
obferre apros 3, 3, 6.
Lixae agasonesque armati 2, 4, 6.
lixarum numerus 4, 1, 1. **lixas**
servosque dimittere ad munera
 2, 1, 6.
Locri obsidentur a Crispino 4, 7,
 26. **Locros liberare obsidione**
ibid.
Locus alter 1, 4, 4. **amplior** 1, 5,
 2. **aratus** 3, 15, 3. **artus** 2, 2,
 14. **confragosus** 2, 5, 35. **con-**
sultationi praebetur 3, 2, 6. **de-**
pressus 1, 5, 24. **editus** 2, 5, 15.
eruptioni aptus 1, 5, 27. **hic**
non alienus est 1, 7, 7. **humili-**
lis 3, 7, 3. **iniquus** 1, 1, 11.
 1, 5, 12, 13 & 14. 4, 5, 8. **in-**
sidiarum 2, 5, 37. **obportunus**
 3, 17, 4. **patefactus** 2, 3, 14.
praeparatus 3, 15, 3. **propin-**
quus 3, 13, 8. **superior** 2, 5, 17.
voraginosus & praealtus 2, 5,
 7. **loci commutatio** 2, 2, 11.
iniquitates 2, 4, 4. **natura** 2, 2,
 6. 2, 5, 5. **obportunitas** 1, 4,

13. **possessio** 3, 2, 4. **locum ca-**
stris capere 2, 7, 12. **dare ali-**
cui ad fugam 2, 6, 9. **deligere**
 1, 5, 3. 2, 2, 2. **eundem occu-**
pare 1, 4, 5. **idoneum capere**
 4, 6, 1. **recuperare** 4, 1, 23. **lo-**
co cedere 4, 1, 34 & 35. **fugi-**
tivis 4, 1, 26. **hostibus** 4, 1, 13.
considerare 4, 6, 3. **consistere** 4,
 1, 8. **eadem hibernare** 1, 9, 1.
loca campestris 2, 12, 4. **con-**
fragosa 2, 3, 3 & 20. 2, 5, 19.
difficillima 1, 5, 1. **diversa** 1,
 4, 9. 1, 5, 26. **ignota** 2, 5, 6.
hosti infesta 1, 4, 1. **iniqua** 2,
 5, 10 & 36. 2, 7, 3. 4, 2, 8. 4,
 5, 9. **inseffa** 2, 5, 32. **munitione**
tuta 3, 4, 6. **silvestris** 2, 3,
 3. **superiora** 2, 5, 2. **vadosa** 2,
 5, 43. **vallo comprehendere** 2,
 11, 7. **locorum conditio** 1, 6,
 3. 2, 6, 6. **fructus** 2, 11, 7. **gra-**
tia 1, 1, 5. **ignari** 2, 5, 7. **ini-**
quitas 1, 5, 18, 24 & 28. 2, 13,
 4. **iniquitate vinci** 1, 10, 3. **na-**
tura 2, 5, 31. **obportunitas** 1,
 4, 2. **locis montuosis aptius** 1,
 8, 12. **pluribus communire ca-**
stella 1, 8, 11. **quibusdam di-**
spositus cibus 3, 13, 8.
Locare equitatum in cornu 2, 3,
 22. **legiones in prima acie** 2,
 3, 21. **quadrigas in fronte** 2, 3,
 17. **locatae in conspectu capti-**
varum habitu matronae 4, 7,
 44. **in media acie cohortes** 2,
 3, 5.
Longus coronae ambitus 1, 5, 23.
usus 2, 1, 9. **belli** 3, 2, 3. **long-**
um agmen 1, 6, 3. **est singu-**
la persequi prol. 1. **iter** 1, 5, 8.
proelium 1, 5, 15. 4, 5, 10. **tem-**
pus 1, 2, 4. **longa obsidione**
angi 3, 15, 6. **longo spatio di-**
stare 3, 8, 2. **longe major exer-**
citus 2, 5, 9. **minor** 2, 3, 12.
longior ordo 4, 6, 4. **longius**
avocari ad persequendum 3, 9,
 4. **cedendo protrahere** 3, 10, 5,
 sita regio 2, 5, 31. **longissime**
remota pars 3, 2, 10.
ex Longinquo 2, 1, 7. 2, 13, 11.
uti sagittis 2, 2, 5.
Loqui Latine 3, 2, 3.
Loris & clavīs adjutus 3, 9, 3.
Lucani 1, 4, 1. 2, 3, 12 & 21. **in**
 Lu-

I N D E X II.

Lucanos exercitum ducere 1, 6, 1.
Luceria 4, 1, 29.
Luciari cum equi cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Lucullus L. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 5, 30. 2, 7, 8. 3, 10, 7. 3, 13, 6.
Lucus erat extra muros 3, 2, 5.
sacer Diti patri 1, 11, 10. **lucum noctu incendere** 3, 2, 5.
Ludi magister 4, 4, 1. **Ludi gymnici** 2, 11, 1.
Ludite milites 1, 12, 1. **per Ludibrium** 1, 5, 16.
Ludificatione concitari 2, 5, 4.
Lugere aliquem fas est 4, 1, 38.
Luctu affligi 2, 9, 2.
Lumen hoc Numina ostendunt 1, 12, 6. **observare** 3, 12, 1. **ostendere ex arce** 3, 12, 1. **lumina adtollere** *ibid.* **cessantia** 2, 5, 16.
Luna, oppidum Ligurum 3, 2, 1. **adversa** 2, 1, 12. **cava** 1, 5, 1. **decrescens** 2, 1, 16. **lunae defectus** 1, 12, 8.
Lunata acies 2, 3, 4.
Lupum ostendere pugnantibus 1, 10, 4.
Lusitani 3, 5, 2. **Lusitanorum dux, Viriathus** 2, 13, 4.
per Lusitaniam ducere cervam 1, 11, 13.
Lutatius Q. Catulus 1, 5, 3.
Lux prima 2, 5, 21 & 24. 2, 13, 7. 3, 6, 33. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. **lucis cibique avidae columbae** 3, 13, 8. **exortus** 2, 12, 1.
Lydia 4, 7, 30. **Lydiam inrumperre** 1, 8, 12.
Lyfander Lacedaemonius 1, 5, 7. 2, 1, 18. 4, 1, 9.
Lyfimachus 1, 5, 11. **rex Macedonum** 3, 3, 7.

M.

Macedo Alexander 4, 3, 10. **Macedones collocati in secunda acie** 2, 3, 16. **equites** 2, 7, 8. **exarmati genere telorum** 2, 3, 20. **transfugientes** 2, 7, 8. **Macedonum arcana** 1, 4, 13. **fortissimi** 3, 3, 7. **instructura** 3, 3, 17.
Macedonia 4, 2, 1. 4, 6, 3.
Macedonicus habitus 3, 2, 11. **Q.**

Metellus 4, 1, 23. **Macedonica phalanx** 2, 3, 17.
Machinamenta & opera deposita 3. **prol.**
Madentes nervi 4, 7, 30.
Madefacta coria 4, 5, 18.
Magnetum oppida duo 3, 8, 2.
Magnus consensus 3, 9, 5. **cursus** 2, 7, 8. **exercitus** 2, 4, 8. **modus vini** 2, 5, 12. **strepitus** 3, 9, 10. **tumultus** 2, 4, 1. **magna copiarum fiducia** 4, 7, 7. **manus equitum** 4, 7, 32. **pars barbarorum** 2, 2, 13. **reliquiarum** 4, 7, 39. **summa** 4, 7, 35. **vis avium** 1, 2, 8. **tritici** 3, 15, 5. **magno praemio sollicitatus** 3, 6, 4. **magna itinera** 1, 4, 6. **major circuitus** 1, 1, 11. 1, 5, 13. **exercitus** 2, 5, 19. **longe nostro** 2, 5, 9. **Armenia** 2, 1, 14. 2, 2, 4. **constantia** 4, 5, 6. **molitio** 1, 1, 8. **multo hostium manus** 1, 10, 3. **majus praesidium** 1, 4, 9. **majorem in modum vexare** 2, 5, 13. **majora castra** 2, 5, 34. **maximus Deorum Jupiter** 1, 12, 12. **maxima pars** 1, 2, 1. **paupertas** 4, 3, 5. **maximum frigus** 2, 3, 23. **maxime aptus eruptioni locus** 1, 5, 27. **inbelles Suessetani** 3, 10, 1. **inpar equitatu** 2, 12, 2. **fieri ea cupiebat** 1, 1, 6. **notabiliter** 4, 1, 1.
Magnifice haec fiunt **prol.** 1.
Magnificencia multiplex 2, 11, 5.
Magnitudo animi 1, 8, 2. 1, 12, 1. **ingens** 2, 5, 4. **telorum** 2, 5, 4.
Magister equitum Cossus Corn. 2, 8, 10. **Fabius Rullus** 4, 1, 39. **Minucius** 2, 5, 21. **ludi** 4, 4, 1. **magistrum virgis agendum tradere pueris** 4, 4, 1.
Magistratus Hennensium 4, 7, 21. **in magistratu se pro Rep. devovere** 4, 5, 15. **magistratus feliciores** 4, 5, 6.
Mago, dux Carthaginensium 2, 5, 23. 3, 6, 5. 4, 7, 26.
Maharbal 2, 5, 12.
Malos exaequantur altitudinem jugi subrexit 3, 8, 3. **navium erigere** 2, 5, 46.
Mandatum ei fuerat bellum 1, 1, 9. **mandatae membranis litterae** 3, 13, 3.

Man-

I N D E X II.

Mandragoræ venenum 2, 5, 12.
mandragorâ permiscere magnum vini modum 2, 5, 12.
Mandro Archipirata 3, 3, 7.
Mane ostendere vestigia 1, 11, 9.
procedere in aciem 2, 1, 1. **proflare auras** 2, 2, 7.
Manere in Italia 1, 3, 8. **in litore hostili** 4, 1, 33. **manet eos supplicium** 4, 1, 17. **exitus pugnam** 1, 10, 2. **manens ibi multitudo** 2, 12, 4. **praetorium in castris** 2, 5, 34. **manentibus est spes salutis** 4, 7, 21. **mansuris necessaria sunt** 1, 5, 3.
Manifesta deficiendi voluntas 4, 7, 22. **manifestissima clades** 2, 7, 3.
Manipuli inter se distantes 2, 3, 16. **laxati** 2, 6, 2.
Manlius A. Cos. 1, 9, 1. **Cn.** 1, 11, 1. 2, 6, 7. 2, 7, 11. **filius** 4, 1, 41. **Imperiosus** 4, 1, 40.
Mantinia 3, 11, 5.
Manrioienses *ibid.*
ex Manubiis nihil convertere in suum 4, 3, 15.
Manus Aegyptiorum 2, 3, 13. **agros vicosque per diversa incendit** 1, 8, 4. **cetera** 1, 4, 4. **circumducta per avias regiones** 2, 5, 17. **collocata in insidiis** 2, 5, 10. **exigua** 2, 1, 4. 2, 7, 2. **firmissima militum** 2, 5, 42. **hostium** 1, 5, 8. **multo major** 1, 10, 3. **ingens captivorum** 2, 9, 6. **lectissima** 3, 16, 3. **magna equitum Romanorum** 4, 7, 32. **media** 1, 5, 14. 4, 5, 9. **parva equitum peditumque** 2, 4, 6. **validissima** 1, 4, 5. **manum extis subponere** 1, 11, 14. **magnam elidere** 1, 6, 4. **mittere adversus Sabinos** 1, 8, 4. **obprimere** 1, 4, 9. **submittere** 3, 6, 1. **manu adreptus signifer** 2, 8, 5. **sua interficere aliquem** 4, 7, 39. **manus amputatae** 3, 16, 4. **ferreae** 2, 3, 24. **praeclisae** 3, 15, 4. **restrictae** 3, 3, 7. **post terga** 4, 4, 1. **in manus Gallorum incidere** 4, 5, 4.
Mapalia velut constituere castra per corpora cohortium 4, 1, 14.
Marathon 4, 7, 43.
Marcellus 2, 2, 6. 2, 4, 6. **M.** 2,

4, 8. 3, 3, 2. **Cos.** 4, 1, 44. **collega** 4, 7, 38. **Cl.** 3, 16, 1. 4, 5, 4. **caesus** 4, 7, 26. **Marcelli annulus** 4, 7, 38.
Marcentes vigilia 2, 2, 14.
Marcus L. eques Romanus 2, 6, 2. 2, 10, 2. **Q. Rufus legatus** 2, 4, 7.
Mare alterum 1, 4, 7. **altum** 2, 5, 43. **influit** 1, 5, 7. **maris angustiae** 1, 4, 13. **ora** 1, 4, 7. **mari adjacet pars murorum** 3, 9, 5. **mari terraque obsidere Lilybaeum** 3, 10, 9. **vicior exercitus** 2, 2, 11. **a mari adplicare naves** 3, 9, 8.
Marina belua 3, 13, 6.
Maritimus aestus 3, 9, 1. **maritima urbs quaedam** 3, 9, 8.
Marius C. Cos. 1, 2, 6. 2, 2, 8. 2, 4, 6 & 10. 2, 7, 12. 2, 9, 1. 3, 9, 3. 4, 1, 7. 4, 2, 2. 4, 7, 5. **sagam habuit** 1, 11, 12.
Mariani Muli 4, 1, 7. **A**
Marte aequo certare 2, 5, 5. **concurrere** 2, 4, 1. **pugnare** 2, 3, 13.
Masiniſſa 2, 3, 16. 3, 6, 1. 4, 3, 11.
Massilienses & Rhodii 1, 7, 4.
Mater peperit me Imperatorem 4, 7, 4.
Materia artium 3. **prol. materiae genus** 1, 5, 2. **materia constructum vallum** 1, 5, 8. **pleves adgestae** 1, 5, 27. **materiarum copia** 1, 7, 2. **materiis oneratum vallum** 1, 5, 1. **rates contextuntur** 1, 7, 2.
Matrisfamilias hospitio uti 4, 1, 10.
Matronae quaedam habitu captivarum 4, 7, 44.
Matura expugnatio 3, 15, 4. **maturius vesci** 2, 1, 5.
Maturare fugam 2, 6, 8. **iter** 1, 6, 3. **promissam victoriam** 1, 11, 11. **transitum** 4, 2, 1.
Mauri 2, 3, 16.
Maximus Q. 4, 7, 36.
Medicus Pyrrhi 4, 4, 2. **medicum detegere regi** *ibid.* **medici plerique** 4, 7, 1.
Medicatum merum 2, 5, 12.
Mediocris staturae esse 4, 7, 29.
Mediolanum 1, 9, 3.

Me-

I N D E X II.

Medius amnis 2, 5, 23. 3, 14, 2.
 inter eos 3, 17, 4. inter hostes
 campus 2, 5, 22. media acies 2,
 3, 4, 5 & 21. Babylon flumine
 Euphrate dividitur 3, 7, 4. pars
 2, 3, 20. vis 2, 5, 12. medium
 concilium 2, 9, 5. hostem tre-
 pidantem cadere 2, 5, 33. in
 mediam vallem decurrere 4, 5,
 10 in medio erat silva 3, 8, 2.
 mediae Caesaris copiae 3, 14,
 1. medios circumvenire 2, 3, 5.
 in hostes intrumpere 4, 5, 4.
Medos vincere 1, 11, 19.
Megara 4, 1, 8.
Megarenles decepti facie 4, 7, 44.
Megarenſium classem excipere
 4, 7, 44.
Megistanes 2, 9, 5.
Melanthus, dux Atheniensium 2,
 5, 41.
Meliorem fidelioſamque Pythiam
 habere 4, 7, 37. melius in um-
 bra propugnare 4, 5, 13.
Membris mandatae litterae 3,
 13, 3.
Membratim 3, 5, 1.
Memmius C. Tribunus 4, 1, 1.
Memnon Rhodius rex 2, 5, 18
 & 46.
Memor, ſibi eſſe militem 2, 1, 9.
 virtutis Romanorum 2, 1, 13.
Memoriae proditum eſt 4, 2, 1.
 4, 5, 20. tradere 2, 6, 10. 4, 1,
 16. 4, 3, 13.
Memorabilis victoria 2, 2, 7.
Mens deſtituendae Reip. 4, 7, 39.
Menses undecim 4, 5, 18. men-
 ſium aliquot mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mentionem pacis facere 1, 5,
 18.
Mentiri fugam 3, 10, 7. menti-
 rus eſt naves litori adplicuiſſe
 3, 16, 5.
 ſuper Merce expoſita 3, 2, 10.
Merces conſtituitur ipſi 4, 4, 2.
 repraeſentari proditoribus po-
 teſt 1, 11, 2. mercede ſollicita-
 tus 2, 2, 11. mercedes recipere
 3, 16, 3.
Mercenarii Galli 3, 16, 3.
Merere in ordine 4, 1, 11. ſub
 Rutilio 4, 2, 2. Scauro 4, 3, 13.
 cognomen Germanici 2, 11, 7.
 ſide ea, ut &c. 4, 4, 2. Cum-

ſtatoris nomen 1, 3, 3. remiſ-
 ſionem ſupplicii 4, 1, 39.
Meridie ante tabernaculum ſtare
 4, 3, 11.
Merum medicatum 2, 5, 12.
 mero ac oleo caleſcere 1, 4, 7.
 ſomnoque premi 2, 9, 7.
Mellana 1, 4, 11. 4, 1, 31.
Mellonii 2, 1, 10. Melloniorum
 caſtellum 3, 2, 4.
Metari caſtra. 2, 3, 9.
Metatores Marii 2, 7, 12.
Metatio haec nunc effecta eſt 4,
 1, 14.
Metellus 2, 3, 5. 2, 5, 4. 4, 2, 2.
 Q. 1, 8, 8. 3, 7, 3. 4, 1, 2 &
 11. 4, 7, 42. Macedonicus
 4, 1, 23. Pius 1, 1, 12. 2, 1, 2.
 2, 13, 3.
Metuere nihil tale 3, 1, 2. me-
 tuentis ſuſpicio 3, 17, 7.
Metus diſſimulatus 1, 9, 4. 2, 5,
 32. injectus hoſtibus 2, 4, 11.
 inſidiarum 1, 5, 28. 2, 9, 7. mi-
 nor 1, 9, 3. ſimulatus 2, 5, 3 & 5.
 3, 6, 1. metus ſimulatio 2, 5, 36.
 metum ſimulare 3, 17, 6. me-
 tu cogere aliquem ad jurandum
 4, 7, 39. exſolutus 4, 7, 24. poe-
 nae coire in collem 4, 7, 24.
 ſeditionis animadvertere in a-
 liquem 3, 16, 3. viperarum per-
 territus 4, 7, 10.
Miles ardentius dimicat 1, 11, 5.
 Athenienſis 4, 7, 44. cibo fir-
 matus 2, 2, 8. diſpoſitus per
 occulta 3, 10, 6. explicatus per
 utraque latera 1, 6, 1. fortiſſi-
 mus 3, 16, 1. Graecus 2, 3, 13.
 gregalis 3, 9, 3. longo uſu du-
 ratus 2, 1, 9. nandi & nauticae
 artis peritus 3, 13, 6. peritus,
 & ad omne momentum re-
 ſpondens 2, 3, 7. reductus 3, 11,
 2. robuſtus 2, 3, 1. viribus in-
 firmior 2, 3, 1. undique emiſ-
 ſus 3, 17, 6. militi inſentata
 ſilva 1, 2, 2. militem comine-
 re intra munimenta 3, 17, 7.
 cohortium decimare 4, 1, 37.
 educere 2, 2, 5. facere in le-
 gione 4, 1, 12. paratorem ad
 pugnandum habere 1, 11, 11.
 quemque decimum ſuſti per-
 curere 4, 1, 34. quietum in val-
 lo tenere 3, 17, 5. milite bar-
 baro

I N D E X II.

baro & rationis indocili uti 1, 11, 13. milites Antiochi 3, 2, 9. armati 1, 5, 9. confusi 1, 12, 7. consummati 4, 3, 12. contristati 1, 12, 5. discincti 4, 1, 43. dispersi 2, 13, 3. dispositi nocte 2, 5, 24. fortissimi 1, 1, 9. 2, 5, 21. fugati turpiter 4, 1, 24. interriti 2, 12, 2. occulsi 2, 5, 1. optimi 4, 1, 2. perterriti metu viperarum 4, 7, 10. pigriores 1, 11, 20. probris hostium coacti 1, 11, 1. redacti ad munus 4, 1, 1. relegati in Siciliam 4, 1, 44. Sertoriani 2, 1, 3. sexcenti 3, 9, 2. solertissimi 3, 16, 4. sparsi per Numidas 2, 2, 11. trecenti 1, 2, 5, 1, 5, 15. validissimi 2, 3, 1. velocissimi 3, 9, 3. universi 1, 5, 6. militum disciplina lapsa 4, 1, 2. habitus 2, 1, 6. impetus 2, 2, 2. licentiae succumbere 4, 5, 1. noxa 2, 3, 13. pars iussa subsistere 1, 4, 10. seditionem compescere 1, 9, 1. tribunus 2, 4, 4. P. Decius 4, 5, 9. nobilis, Valerius 4, 1, 30. Tribuni Sempronius Tuditanus, & C. Octavius 4, 5, 7. virtus irrita 2, 3, 24. militibus cortices pro scutis dare 1, 7, 5. dividere praedam 4, 1, 45. milites conclamare vasa iussit 1, 8, 9. constantiores ad pugnam habere 1, 11, 7. educere per ipsam flammam 1, 5, 27. in castris tenere 3, 17, 6. remigesque exercere 3, 2, 2. retinere 2, 1, 6. suos induere armis captivis 4, 7, 45. ad pugnam aptari iussit 1, 8, 5. ad milites procedere 1, 9, 4.

Militare signum 2, 8, 2. militaris rei scientia, prol. 1.

Militare sub Hasdrubale Imperatore 4, 3, 8.

Militiae ordines 4, 1, 8. inhabilis 4, 6, 4. militiam detractare 4, 1, 25 & 43.

Milethorum dux, Thrasybulus 3, 9, 7. 3, 15, 6.

Milo 3, 3, 1.

Mille sexcenti equites 4, 2, 6. millia, qui &c. 4, 7, 24. circiter quatuor 3, 16, 3. octo

militum 2, 5, 21. decem Bojorum 1, 2, 7. militum 1, 1, 9. passum 1, 3, 10. 3, 11, 5. quatuor 4, 2, 6. tradita custodiae 4, 1, 38. quatuordecim armorum 4, 2, 5. quadraginta hominum 4, 2, 4. utrimque fuisse constat 2, 3, 21. quinque desiderata sunt 2, 3, 21. millium passuum spatium 2, 1, 41. trajectus 3, 13, 6. millibus paucis passuum distare 2, 10, 2.

Miltiades 4, 7, 43.

Minari mortem alicui 4, 7, 39. transitum 1, 4, 9. minatus bellum 1, 1, 1.

Minax vultus 1, 9, 4.

Minarus Lacedaemoniorum dux 2, 5, 44.

Minervae sacrum celebrare 3, 2, 8. sacros dies celebrare 4, 7, 13.

Minor longe exercitus 2, 3, 12. metus 1, 9, 3. quinquaginta annos natus 4, 1, 10. minores gladii stricti 3, 5, 27. minora castra 4, 5, 7. minus agiliter 2, 5, 47. constanter 1, 11, 21. frequens oppidi pars 3, 9, 2. minime timeri 4, 7, 13.

Ministerium ac servitus 1, 1, 3. ministeria nautica 4, 7, 10.

Minucius Q. Cos. 1, 5, 16. magister equitum 2, 5, 22. Rufus Imperator 2, 4, 3.

Minuere vires exercitu diducto 4, 7, 31.

Mirari victoriam 2, 3, 23.

Mire adversantia hosti incommoda 2, 2, 7.

Miscere velocissimos peditum 2, 3, 22. vera falsis 2, 7, 13. mixti fugitivi 2, 3, 17. mixtos eis, qui extra delictum erant, venire iussit 1, 9, 3.

Miseratione suorum compellere ad deditionem 4, 5, 21.

Mithridates 1, 1, 7. 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 9, 30. & 33. 4, 5, 21. fugiens 2, 1, 12. Mithridatis praefectus, Archelaus 1, 5, 18. 1, 11, 20. Mithridatem deorsu superare 2, 2, 2. a Mithridate obsessi Cyziceni 3, 13, 6.

Mithridaticus exercitus 2, 8, 12.

Mittere aliquos ex principibus 1, 1, 1.

I N D E X II.

- 1, 10. captivum Crotona 3, 6, 4.
 caput intra munimenta 2, 9, 5.
 centuriones paucos 3, 9, 3. clas-
 sem 1, 3, 9. dispensatorem fi-
 delissimum 3, 16, 3. jumenta
 onusta fassis 3, 2, 3. legatum
 ad Consulera 3, 3, 1. legatos
 ad Hasdrubalem 3, 17, 3. Cer-
 thaginem de conditionibus pa-
 cis 1, 11, 4. legationem ad Sy-
 phacem 1, 2, 1. manum modicam
 1, 5, 14. 4, 5, 9. adversas
 Sabinos 1, 8, 4. milites apud
 Arpos 3, 9, 2. in hostem 2, 5,
 37. perfugam 3, 6, 5. 3, 17, 7.
 quemdam pro transfuga subor-
 natum 3, 13, 2. quosdam ex
 militibus in hostium castra 2, 5,
 18. Sextum Tarquinium ad ho-
 stes 3, 3, 3. signum militare in
 hostes 2, 8, 2. raptum in ho-
 stem 2, 8, 1. supplementum
 exercitibus 3, 18, 1. transfugam
 in castra 2, 9, 7. misit ad Xer-
 xem, qui indicaret 2, 8, 14. eis
 litteras 1, 2, 6. miserunt; qui
 morarentur Romae 1, 2, 4. mit-
 ti praedatum 3, 16, 3. sub ju-
 gum 4, 1, 19. missa auxilio
 Sutrinis 2, 5, 2. erat ad eum a
 filio nuntius 1, 5, 4. sanguis in
 principiis 4, 1, 16. missi. Loe-
 duemone legati 1, 11, 10. nocte
 petaverant partem 2, 12, 3. sunt
 ad Antiocham regem 1, 8, 7.
 missae legiones 1, 2, 7. prae-
 ter portum naves 1, 4, 14. mis-
 sa principia 2, 3, 30. missos
 eos, velut contraria pignora,
 retinuerunt 1, 8, 6. ad se lega-
 tos corrumpere 1, 8, 8.
 Missionem postulare 1, 9, 4. mis-
 sione honesta aliquem exau-
 ctore 4, 6, 4.
 Modus agri 4, 3, 12. vini 2, 5, 12.
 in modum defunctorum strati
 jacent *ibid.*
 Moderatum aut justum nihil ex-
 spectare 1, 11, 4. moderatiora
 consilia 4, 9, 3.
 Medicus pons 3, 13, 6. modica
 manus 1, 5, 14. 4, 5, 9. medi-
 cae amplitudinis signum 1, 11,
 11. modica intervalla 1, 5, 22.
 Moenia adgredi 3, 10, 1. implere
 armatis 4, 7, 43. occupata 3, 2,
 1. tutari 1, 4, 3. moenium pars
 diversa 3, 9, 6. moenibus ad-
 fidere 3, 18, 1. ad moenia ma-
 los subrexit 3, 8, 3. moenibus
 propinquo loco emittere co-
 lumbas 3, 13, 8. se continere
 3, 11, 3.
 Molas & funes ferre 4, 1, 6.
 Moles ingens 1, 5, 5.
 Moliri fugam 1, 1, 7. 2, 4, 2.
 instrumenta 1, 1, 6.
 Molitio major 1, 1, 2.
 Molossorum haec erant 2, 5, 19.
 rex, Arybas *ibid.*
 Monitione consecutus 4, 7, 38.
 Monumenta omnia percerere
 proel. 1.
 Mons ardaus 3, 15, 5. asperimus
 1, 5, 25. praeruptus 3, 8, 3. pro-
 ximus 1, 5, 3. saxens 3, 9, 3.
 montis radix 2, 5, 24 & 34.
 saxa 3, 9, 3. monti admove-
 re aliquem 3, 8, 3. montes abra-
 pti 1, 5, 8. abscissi 1, 4, 7. in
 conspectu erant 4, 7, 26. pro-
 ximi 2, 4, 3. montium iuga 2,
 4, 3. montes collustrare discar-
 satione 1, 5, 28. occupare 2, 5,
 38. petere effuso cursu *ibid.* in
 montes comportare omnia vi-
 ctui necessaria 3, 5, 1. monti-
 bus adjunctis 2, 3, 9.
 Montuosis locis aptius 1, 8, 12.
 Monstrata a Diis creduntur 1, 11,
 13.
 Monychia 1, 5, 7.
 Mora obdionalis 1, 3, 4. mora
 fatigare hostem 2, 1, 8. morae
 decertandi *ibid.*
 Morari circa gratulationem 4, 7,
 49. rapiditate 1, 6, 2. Romae
 1, 2, 4. ulla praelocatione 3.
 proel. moratus aliquamdiu 1, 4, 7.
 Morbus simulatus 1, 1, 10.
 Mori fame 4, 5, 29. pro patria
 4, 5, 18. moriuntur inulci 2,
 6, 2. moriturum se affirmavit
 4, 5, 1.
 Moss Alexandri audita 2, 11, 4.
 alterius audita 4, 3, 3. dubia 4,
 17. data 2, 4, 9. multorum
 1, 1, 10. mortis cupidus 4, 7,
 5. mortem adipisci 4, 5, 15.
 consciscere sibi 4, 1, 13. mina-
 ri alicui 4, 7, 39. pati fortiter
 4, 5, 21.

Moes

I N D E X II.

Mos equestris pugnae 2, 3, 22.
Græcorum 3, 2, 6. obambu-
 landi 3, 2, 1. pristinus 2, 1, 4.
 more exercitationis adsecutus
 1, 4, 9. insulae dependens 1, 12,
 5. spectantium stare 2, 3, 1. suo
 1, 3, 10. mores Alexandrini 1,
 1, 5. moribus senem Imperato-
 rem esse oportet 4, 7, 3.
Movere bellum in Gallia 4, 3,
 14. castra 1, 1, 13. 1, 8, 9, 4,
 7, 42. copias ad Sitium 1, 8, 3.
 discordiam 1, 8, 1. exercitum
 2, 5, 21. 2, 13, 7. Fulvium se-
 natu 4, 1, 32. tumultum 1, 9,
 3. movet pulvis speciem exer-
 citus 4, 7, 20. movent legiones
 seditionem 1, 9, 4. moveri par-
 tem adversam minus agilitate
 sensit 2, 5, 47.
Motus terrae 1, 12, 3. mota ipso
 adolescit flamma 1, 5, 28.
Mobilitas Punicæ classis 2, 3, 24.
Mugitus frequentior 1, 5, 26.
Mulierum tonsarum crines 1, 7, 3.
Muliebris ornatus 3, 2, 7. mu-
 liebri veste regi 4, 7, 33.
Multa lectio 4. proli. multum ter-
 roris 1, 11, 17. multi Gallorum
 caesi 3, 17, 7. ignes 2, 12, 4.
 multae naves hostium 4, 7, 12.
 urbes 3, 2, 3. 3, 4, 3. multa
 alimenta 2, 5, 29. ipolia 2, 5,
 34. multorum mors 1, 1, 10.
 multos capere 1, 11, 18. no-
 strorum evellit 2, 4, 10. mul-
 ta audere temere 2, 5, 21. pro-
 hibere 4, 5, 12. multo major
 hostium manus 1, 10, 3. ma-
 gis 1, 11, 19. post 3, 11, 2.
Multiplex magnificentia 2, 11,
 5.
Multitudo avium 1, 2, 7. Epiro-
 tarum 1, 4, 4. hostium 1, 5, 18.
 2, 3, 19. ibi manens 2, 12, 4.
 inbellis 3, 9, 3. infinita sagit-
 tarum 2, 3, 15. ingens 1, 8, 11.
 2, 4, 3. hostium 2, 2, 10. Per-
 farum 4, 7, 43. innumerabilis
 2, 1, 14. 2, 2, 13. omnis
 cum tumultu decurrens 3,
 9, 10. sagittarum 4, 5, 13.
 superveniens 2, 3, 13. universa
 4, 7, 22. Xerxis navium 2, 2,
 14. multitudinis species 2, 4,
 6. multitudinem tenere specie

consilii 3, 2, 6. multitudine
 superare 2, 3, 6. uti 2, 2, 14.
Muli Mariani 4, 1, 7, mulos agi-
 cum fromitu jussit 1, 8, 9. mu-
 lis insidere 2, 4, 1.
Muliones clam cum malis abire
 jussit 2, 4, 5.
Mummius L. 4, 3, 15.
Munatius interim rex 3, 14, 1.
Munda 2, 8, 13.
Municipia totius Italiae 4, 7, 38.
Munire accessum in castellum 3,
 9, 9. castra 4, 1, 24. muniri par-
 va castra jussit 2, 5, 18. viam
 fugiendi 4, 7, 16. munitus col-
 lis 4, 7, 24. munita egregie ci-
 vitas 3, 2, 6. oppidi pars 3, 9,
 2. urbs 3, 6, 3. munitum na-
 tura jugum 1, 2, 8. munitae
 sunt Athenae 1, 1, 10. munita
 castra Fulvii 2, 5, 21.
Munimenta destituta propugna-
 toribus 2, 5, 26. hostium 2, 9,
 5. munimentorum angustiae 3,
 17, 5. pars 1, 2, 1. munimen-
 ta concendete 3, 3, 2. diruere
 1, 1, 1. intra munimenta con-
 tinere militem 3, 17, 7. depo-
 nere rerum pretiosissima 1, 11, 5.
Munio Athenarum 1, 1, 10. du-
 plex 3, 17, 4. munitione tuta
 loca 3, 4, 6. munitiones oppi-
 di 1, 3, 4. reliquae nudatae de-
 fensores 3, 9, 10.
Munus nuptiale 2, 11, 5. ad mu-
 nus redigi 4, 1, 1. munere va-
 care 4, 1, 44. in munera neces-
 saria duci reservare laborem 4,
 6, 2. muneribus fungi 4, 1,
 31.
Murum occupare 3, 2, 2. muri
 urbis 3, 9, 1. murorum fiducia
 1, 1, 1. pars 3, 2, 10. 3, 9, 5.
 propugnatio 3, 9, 6. muris suc-
 cedere 3, 17, 1. muros adgre-
 di 3, 8, 3. circumiri copiis in-
 stituit 3, 2, 1. dejicere 1, 1,
 10. subire 3, 9, 8. suscitare 1,
 1, 10. transcendere 3, 9, 6.
Mus venit centum denariis 4, 5,
 10. muris venditor *ibid.*
Mutare consilium 2, 7, 9. statum
 belli 1, 3, 10.
Mutilus 1, 5, 17.
Mutinae obsideri ab Antonio 3,
 12, 7. a Mutina profugus 1, 7, 5.
 Muti-

I N D E X II.

Mutinenses obsessi ab Antonio 3,
14, 3.
Myrina 4, 5, 16.
Myronides Atheniensis 2, 4, 11.
4, 7, 21.

N.

Naevis Q. Centurio 4, 7, 29.

Nandi & nauticae artis peritus 3, 13, 6.

Nasci in Persis 4, 6, 3. natus honeste 4, 6, 4. in Macedonia 4, 6, 3. minor quinquaginta annos 4, 1, 10.

Natione Cyrestes 1, 1, 6. nationes inmanes 1, 1, 8.

Natura fluminum 2, 2, 7. loci 2, 2, 6. 2, 5, 5. locorum 2, 5, 31. perquam similis proel. 1. rerum 1, 12, 9. Romanarum cohortium 1, 10, 1. virium 4, 7, 6. naturâ munitum jugum 1, 2, 8.

Naturalis adistendi consuetudo 4, 7, 34.

Natica P. 4, 1, 15.

Navis hostilis 2, 3, 24. ingens 3, 2, 10. praetoria 1, 1, 2. navem egredi 1, 12, 1. e nave egredi 3, 2, 10. naves a latere junctae aut puppe religatae 1, 4, 12. barbarorum 4, 7, 45. binae 3, 9, 8. Chiorum transitum tenentes 1, 4, 13. circumactae 1, 4, 11. 4, 7, 43. ducentae 2, 5, 46. graves 2, 3, 24. haerent in ficis littoribus 2, 13, 11. multae hostium 4, 7, 12. onerariae 4, 7, 14. oneratae praeda 3, 3, 7. onustae milite 2, 5, 42. pacis sequestres 1, 4, 13. paratae in occulto 4, 7, 19. paucae hostium 3, 16, 5. plures 2, 5, 44. praeter portum missae 1, 4, 14. Punicae decem 1, 4, 12. sociae 2, 7, 14. subsequentes *ibid.* Thebanae 3, 2, 10. turritae 3, 9, 8. veluti victrices 1, 4, 12. 2, 13, 9. universae 2, 1, 18. navium aut pontis faciendi copia 1, 5, 4. aut materialium copia 1, 7, 2. fiducia 1, 11, 21. numerus 2, 5, 46. usu deficiat 1, 7, 1. Xerxis multitudo 2, 2, 14. navibus superstruere turres 3, 9, 8. naves adpel-

lere 3, 9, 4. ad portum transire 1, 5, 7. adscendere 4, 7, 31. aedificare in hibernis 4, 1, 15. capere 1, 4, 13. captivas habere 1, 4, 12. conscendere 4, 7, 26. hostium elicere ad proelium 2, 5, 46. infestari instituit 2, 1, 18. in occulto tenere 3, 10, 9. omnes in Thebanos immittere 4, 7, 19. primas agi jubet 2, 5, 46. reddere 1, 4, 13. navibus hostium obrutus 1, 5, 7. reliquis Lilybaei portum occupare 3, 10, 9. e navibus velocissima 3, 10, 8.

Navalis acies 2, 5, 47. navale bellum 4, 7, 9. proelium 1, 3, 6. 1, 12, 11. 4, 5, 45. 2, 13, 9. praesidium hostium 1, 4, 14. navali & pedestri proelio vinci 4, 7, 45.

Navigare in Pamphyliam 4, 7, 45. Syracusas 1, 4, 15. navigantem cum consecuti sunt navibus 1, 5, 5.

Navigia omnia 3, 10, 8. parva 1, 5, 5. resupina 1, 5, 6. capere 4, 7, 44. desiderare 2, 6, 1. complere milite 4, 7, 44. & habitum superstantium agnoscere 4, 7, 45.

Nautica ars 3, 13, 6. ministeria 4, 7, 10.

Nebula adjutus 2, 5, 24. & imbribus verberari 2, 1, 15. nebulae densiores 2, 5, 21.

Ne nuntios quidem cladis relinquere 2, 10, 2.

Necantur tradita custodinae 4, 1, 38. necata avis 4, 5, 14.

Necesse fuit Afris 1, 8, 11. Liguribus avocari 1, 5, 16. habet decertare 1, 18, 2. erumpere per hostium praesidia 2, 13, 9.

Necessitas cogens 4, 1, 22. decernendi 2, 1, 12. decernandi 2, 3, 8. revocandi Hannibalem 1, 3, 8. sociorum 3, 14, 2. ultima 2, 6, 9. necessitates domesticae 4, 7, 37.

Necessarius non est classis usus 4, 1, 15. necessaria non est sibi opera eorum 2, 11, 4. quam necessarium & facile id est 3, 1, 1. necessaria sunt mansuris 1, 5, 3. duci munera 4, 6, 2.

vafa

I N D E X II.

- vasa expeditioni** 4, 1, 1. **necessariorum inopia** 3, 14, 4. **necessaria victui omnia comportare** 3, 5, 1.
Netiorum exercitus 2, 11, 4.
Nefas eis est 2, 1, 17.
Neglecti ordines 2, 5, 19. **trami- res** 1, 5, 19.
Negligenter munita castra Fulvii 2, 5, 21. **negligentius custodire captivos** 1, 8, 5.
Negligentia vigilum 3, 12, 1. **resolutus** 1, 5, 17.
Negotium alienum agere 2, 3, 1.
Negotiatorum species 3, 2, 8 & 10.
Nemini ad erumpendum audacia est 4, 5, 7. **hoc volebat commissum** 1, 1, 4. **suspectus ob hoc** 1, 4, 7.
Nequam crisis semper tibi 4, 1, 1.
Neque omnino 1, 2, 8. **conflicendi, neque abeundi facultas** 2, 1, 5. **virtute, neque artibus bellandi par** 1, 8, 2.
Neronis & Livii exercitus 1, 2, 9.
Nervi madent 4, 7, 30.
Nicostratus, dux Aetolorum 1, 4, 4.
Nigerrimi erant 1, 11, 18.
Nihil ex rebus suis amittere 4, 3, 14. **ex tantis manubus in suum convertere** 4, 3, 15. **novare** 2, 11, 3. **nuntio respondit** 1, 1, 4. **praesidii secum habet** 2, 7, 14. **rale expectare** 2, 5, 19 & 31. **meruere** 3, 1, 2.
Nihilominus 2, 1, 5. 2, 13, 11.
Nil cavere 4, 7, 45.
Nimia fiducia 2, 12, 2. **securitas** 2, 9, 7.
Nisus per saxa facilior 3, 9, 3.
Niti loris & clavis in adscensu 3, 9, 3.
Nobilis eques operae clarae 4, 7, 36. **quidam Lacedaemonius** 4, 5, 12. **Tribunus militum, Valerius** 4, 1, 30. **nobile Alexandri factum** 1, 7, 7. **nobiles victoriae** 3, 3, 2. **nobilissimi auctores** 4, 7, 39.
Nocentibus custodiendis adtendere 1, 9, 3. **nocentes punire ex occasione** 1, 9, 1. **solos evocare** 1, 9, 3.
Nolani reliqui 3, 16, 1.
- Nolite milites trepidare** 1, 12, 5.
Nomen Cunctatoris 1, 3, 3. **eius varie traditur** 1, 5, 15. **Romanum** 1, 2, 2. **nominis Latini socii** 4, 7, 25. **nomen abolere** 4, 1, 43. **nomine hoc gratias agere** 3, 16, 3. **Periclen voce appellans** 1, 11, 10. **regis nuntiare alicui, ne &c.** 2, 7, 4. **nomina ejus varie traduntur** 4, 5, 10.
Non dubie 2, 3, 16. **tantum, sed** 1, 3, 10. 1, 4, 13. 1, 11, 13. 4, 7, 27.
Nonagesimus aetatis annus 4, 3, 11.
Nostris Ligures obiecturi errorem 1, 5, 26.
Nota consuetudo 2, 5, 16. **noti transitus** 2, 5, 7. **notae militi angustiae** 2, 5, 5. **nota itinera** 1, 5, 5. **vada** 2, 5, 23. **facere civibus consilia** 1, 2, 3.
Notabilis alacritas 3, 8, 2. **continentia** 4, 3, 13. **notabilia excerpere proli.** 1.
Notabiliter maxime 4, 1, 1.
Notare equos strigosiores 1, 2, 9. **notari** 4, 1, 22. **notata ordinatio** 4, 1, 14.
Novae vires 2, 12, 3. **novissimum agmen** 1, 6, 11. 4, 7, 28. **novissimi Italici** 2, 3, 16. **in novissimo collocare equitem** 2, 3, 17.
Novissime 2, 3, 9. 2, 4, 2. 3, 6, 1.
Novitas camelorum 2, 4, 12. **rei** 1, 5, 16. **rerum** 2, 11, 4.
Novare nihil 2, 11, 3.
Nox circumvenit 2, 9, 1. **incipiens** 1, 5, 12. 4, 5, 8. **intempesta** 2, 5, 12 & 25. 2, 10, 2. **obportuna** 2, 1, 13. **obscura** 3, 9, 2. **proxima** 2, 9, 6. 3, 16, 3 & 4. **quaedam** 3, 3, 6. **suspecta** 3, 12, 1. **tota** 2, 2, 14. 2, 5, 25 & 26. **noctis initium** 1, 8, 9. **silentium** 1, 5, 22. **unius spatium** 4, 7, 22. **nocte ac die imbre continuo vexari** 4, 7, 30. **commutatae copiae** 2, 5, 34. **dispositi milites** 2, 5, 24. **facta eruptio** 4, 5, 9. **igne, interdum fumo significare** 2, 5, 16. **improvisus accessit** 3, 9, 6. **intra castra re-**
li&i

I N D E X II.

- liſi 1, 5, 24. profeſtus 1, 5, 17. reductus exercitus 2, 5, 13.
 Noctu 1, 4, 5. boves dimiſit 1, 5, 28. caſtra movere 1, 8, 9. clam ducere equos 1, 11, 9. eruptio fa-
 cta 1, 5, 14. exponere partes eo-
 piarum 3, 9, 4. improviſus incen-
 dit lucum 3, 2, 5. procedere 3, 3, 6. replere foſſam 1, 5, 20.
 Nocturnum dimicationi tempus 2, 1, 12. nocturnae cogitationes 2, 5, 30.
 Noxa militum 2, 3, 15. ſine no-
 xa 1, 10, 2.
 Noxii minore cum metu compa-
 ruerunt 1, 9, 3.
 Nubes facere ſagittarum multi-
 tudine 4, 5, 13. nubium adtri-
 tus 1, 12, 10.
 Nubilis virgo 2, 11, 5.
 Nudus capite pedibuſque 3, 9, 3.
 nuda humus 4, 3, 8. nudi pe-
 des 4, 1, 26.
 Nudare caſtra 2, 5, 8. refugia ho-
 ſtium 1, 3, 10. nudatae muni-
 tiones defenſore 3, 9, 10. urbes
 propugnatoribus 3, 6, 1. nu-
 datos militibus offendit 1, 11, 17.
 Nullus excipiens 1, 8, 5. obſiſtens
 1, 4, 3. obſtans 1, 4, 14. reſi-
 ſtens 1, 4, 10. nulla vis 3, 2, 10.
 nullum adjutorium 1, 2, 6.
 Num & pro patria mori nos pro-
 hibebit 4, 5, 12.
 Numantia 2, 8, 7. 4, 1, 1. 4, 7, 27.
 Numantini 4, 5, 23. obſeſſi 3, 17, 9.
 Numerus amplius 2, 3, 17. arbo-
 rum & navium 2, 5, 46. bar-
 barorum 2, 2, 13. exiguus mi-
 litum 2, 5, 37. ingens Athe-
 nienſium 4, 7, 43. lixarum 4, 1, 1. magnus utrimque caeſus
 2, 10, 1. par 2, 2, 13. peditum
 2, 3, 17. volonum 4, 7, 24. in
 numerum gregalium referri 4, 1, 31. numero equitum prae-
 valere 2, 5, 33. impar 1, 5, 23.
 2, 4, 3. par 1, 8, 11.
 Numerata pecunia 1, 11, 2.
 Numerofus exercitus 1, 11, 2. nu-
 meroſi pali 2, 3, 17.
 Numidae 2, 2, 11. 2, 3, 16. 2, 5, 23, 27 & 28. 3, 6, 1. auxilia-
 res 1, 5, 16. Numidarum equi-
 tatus 2, 5, 40. ſines ingreſſi 4, 7, 18. Numidas ſubigere *ibid.*
 Numidia 2, 4, 10. ferax elephan-
 tis 4, 7, 18.
 Numina offendunt hoc lumen 1, 12, 6.
 Numiſtre 2, 2, 6.
 Numquam recubans cibum coſit 4, 5, 6.
 Numquam pugna, ubique ſaga-
 ceſſitur 2, 4, 7.
 Nuntius ad eum a filio erat miſ-
 ſus 1, 1, 4. renuntiat Tarqui-
 nio *ibid.* ſine reſponſo rever-
 ſus *ibid.* nuntio nihil reſpondit
ibid. velocius redire 1, 1, 9.
 nuntii cladi 2, 10, 2.
 Nuntiare aliquid ſubitum 2, 5, 30. hoſtibus de victoria 4, 7, 15.
 nomine regis alicui, ne &c. 2, 7, 4. Parthis omnia 1, 1, 6.
 ſuis pugnam imminere 1, 8, 5.
 nuntiatum ei eſt 1, 6, 3. nun-
 tiatam ſibi victoriam parium
 vulgavit 1, 11, 7.
 Nuptiae munus 2, 11, 5.
 Nutritur illis ſacultas proli 1.
 Nuces ſpargere 3, 14, 2.

O.

- Ob deſperationem fortius dimi-
 care 2, 6, 6. hoc adronitus
 1, 12, 1. diſponi 1, 6, 2. 2, 5, 33.
 exaſperari 2, 1, 11. in ſu-
 gam dilapſus 3, 8, 3. nemini
 ſuſpectus 1, 4, 7. id neglecti
 tramites 1, 5, 19. ſecuri Roma-
 ni 3, 17, 8.
 Obambulandi mos 3, 2, 1.
 Obediunt barbari ad omnia 1, 11, 13.
 Obferre apros Livio 3, 3, 6. e-
 quum 4, 5, 5. pagos alicui 2, 5, 28. ſe certamini 2, 5, 46. du-
 cem alicui 1, 5, 14. 4, 5, 9. ob-
 lata ſpecies duorum in equis
 juvenum 1, 11, 8. ſpes victo-
 riae 3, 17, 7. oblatæ humani-
 tatis ſpes 3, 11, 1. oblata ſibi
 a milite in galea aquam effu-
 dit 1, 7, 7.
 Obfuſa eſt hoſtibus ſpecies mul-
 titudinis 2, 4, 3.
 Obitus ſervi 4, 3, 3.
 Objicere alicui gladiatorem con-
 tem-

I N D E X . II:

temtae staturae 4, 7, 5. casti-
gatis laureatos fasces 4, 5, 1.
errorem alicui 1, 5, 26. incom-
modum fatigationi 2, 2, 8. in-
gentem pulverem oculis ho-
stium 2, 2, 12. partem Spar-
taco 2, 5, 34. triplices fossas
intra vallum 1, 5, 11. statio-
nem 1, 5, 16. vias a latere 2,
2, 6. obijciuntur facies equitatus
2, 4, 6. obijcta catena ad in-
gressum 1, 5, 4. per medium
ammem 3, 14, 2. arma 2, 3, 20.
Obligare Caesarem 3, 17, 4. fi-
dem popularium sibi 3, 16, 1.
se religione 4, 7, 19.
Obliqua acies 2, 3, 1.
Obmurmurando dicere 4, 6, 2.
Obortus fumus 3, 10, 5.
Obponere aciem suorum militi-
bus 2, 8, 11. equitem 2, 3, 17.
gregem camelorum equitatu
2, 4, 12. militem adfectis ine-
dia 2, 5, 23. robur legionis 2,
3, 16. se abeunti 2, 1, 12. ob-
positus erat ei 2, 1, 9. hostium
exercitus 1, 4, 8. obposita co-
hors 4, 1, 29.
Obportunus ventus 4, 7, 14. ob-
portuna nox ad delitescendum
2, 1, 13. obportuno & loco &
tempore facere eruptionem 3,
17, 4. obportuna exemplorum
consilia prol. 1.
Obportunitas collium 1, 1, 6. lo-
ci 1, 4, 13. locorum 1, 4, 2. 2, 3, 9.
Obprimere Africam 1, 12, 1. Al-
cibiadem 3, 6, 6. aliquem 1,
5, 15. alterum 1, 1, 9. barba-
ros a tergo 2, 2, 13. Byzantios
incautos 3, 11, 3. custodes an-
gustiarum a tergo 1, 4, 7. Ger-
manos 1, 1, 8. hostes 1, 5, 24.
3, 1, 2. Lacedaemonios 2, 5,
42. milites 4, 5, 10. manum 1,
4, 9. oppidanos 3, 3, 5. Seg-
brigentes securos 3, 11, 4. ob-
pressit hostem adortus a late-
ribus 2, 12, 4. obprimi adven-
tu classis Romanae 2, 7, 14.
obprimendus hostis est prol. 1.
obpressus ab hostibus confodi-
tur 4, 5, 5. obpressum viribus
fudit hostem 2, 1, 8. obpressi
ingressique sunt avidius 2, 5, 16.
qui illis agebant 1, 8, 12.

Obpugnare castellum 4, 8, 3 &
9. castra 2, 12, 3. civitatem 3,
9, 5. Dionysium 1, 8, 11. Cy-
zicum 3, 9, 6. 4, 5, 21. Ephe-
sios 3, 3, 7. in Sicilia loca mu-
nitione tuta 3, 4, 6. Leuca-
diam 3, 4, 5. oppidum 3, 17,
8. oppida Magnetum 3, 8, 2.
urbem Graecam 3, 5, 3. urbes
3. Prol. obpugnari ab A Ero-
lis 2, 7, 14. classem, seiscita-
tus 2, 7, 6. obpugnatur Q. Ci-
cero 3, 17, 6.
Obpugnatio civitatis ejusdam 4,
10, 2. oppidorum 1, 3, 5. ob-
pugnationem relinquere 2, 7,
14. obpugnationes urbium 3.
Prol.
per Obreptionem adgressus 2, 5, 36.
Obruerere exercitum Antonii 2, 3,
15. obrutus hostium navibus 1,
5, 7.
Obscura nox 3, 9, 2. vallis 2, 5,
37. obscurae latebrae 1, 3, 10.
Obscurare consilium 1, 1, 7. fre-
pitum operis 3, 9, 2.
Obscuritatem praestare 2, 5, 21.
Obsequi conditionibus 4, 7, 17.
Obsequeniores in reliquum ope-
ras edere 1, 9, 4. obsequentis-
simis eis usus est 1, 10, 2.
ad Obsequium redigi 3, 3, 14.
Observare lumen 3, 12, 1.
Obsides a principibus accipere 2,
13, 1. dedissent, quos recipe-
re studebant 1, 8, 6. repetere
4, 4, 1.
Obsidere Capitolium 3, 15, 1. Ca-
puam 3, 12, 3. Casilinum 3, 14, 2.
castellum 4, 2, 4 & 9. civitatem
Agrigentinarum 3, 2, 6. Himeram
3, 10, 3. Crotona oppidum 3, 6, 4.
Decium 1, 5, 14. 4, 5, 9. Fali-
scos 4, 4, 1. hostes 4, 7, 33.
Lacetanos 3, 10, 1. Lilybaeum
terra marique 3, 10, 9. Lunam
3, 2, 1. Phocenses 3, 11, 2. Ti-
granocertam 2, 9, 5. vadosa lo-
ca 2, 5, 43. obsidens Hannibal
4, 5, 20. obsideri 3, 8, 2. a
Crispino 4, 7, 26. ab Han-
nibale 3, 12, 3. Casilini
3, 15, 3. cum tota classe 1, 5,
7. Mutinae ab Antonio 3,
13, 7. Praeneste 2, 9, 3. obfi-
detur Ategua urbs 3, 14, 1. ob-
sessus

I N D E X II.

sessus in Velvio 1, 5, 21. ob-
 sessa civitas a Lacedaemoniis
 3, 12, 14. obsessi Campania a Ro-
 manis 3, 13, 2. Cyziceni a Mi-
 thridate 3, 13, 6. in Capitolio
 3, 13, 1. Mutinenses ab Anto-
 nio 3, 14, 3. Numantini 3, 17,
 9. Perilini a Poenis 4, 5, 18.
 Thraces in arduo monte 3, 15,
 5. obsessae fauces saltus 1, 5,
 19. obsessis nostris fuit pro du-
 ce 4, 7, 8. ostendere 4, 5, 21.
 obsessos instruere 3. Prol. ab
 obsessis excipi 3, 14, 2.
 Obsidio cujusdem maritimae ur-
 bis 3, 9, 8. diuturna 3, 15, 6.
 Lipararum 4, 1, 31. obsidionis
 inferendae solvendaque *επ-
 αγγελία* prol. 1. quid eis ad
 fiduciam superest 3, 4, 1. ob-
 sidioni sufficere 1, 3, 6. obli-
 dionem expavescere 3, 5, 2.
 tolerare 2, 9, 5. 3, 15, 1. 4, 5,
 18. ad obsidionem venire 3, 17,
 1. obsidione adgredi civitates
 2, 2, 14. liberare Locros 4, 7,
 26. suos 3, 17, 4. longa ang-
 i 3, 15, 6. ab obsidione recede-
 re 3, 15, 5.
 Obsidionalis mora 1, 3, 4.
 Obignatae epistolae annulo 4, 7,
 38.
 Obistere obsessis 3, 14, 2. obli-
 stens nullus 1, 4, 3. 1, 5, 28.
 obstiterunt a limite 1, 5, 10.
 obstititur qua 3, 9, 6.
 Obstans nullus 1, 4, 14. praesi-
 dium hostium 1, 4, 14.
 Obstinati Samnites 2, 4, 1. ob-
 stinatorum pervicacia 2, 9, 3.
 Obstringi beneficiis 2, 11, 3.
 Obstruere vias 1, 5, 5.
 Obtexere profectiorem censu 1,
 1, 8.
 Obtinere a patribus 4, 1, 22. op-
 pida firmis praesidiis 3, 6, 1.
 urbem cum praesidio 3, 3, 1.
 obtinuit, ut ipsum puniri pa-
 terentur 4, 1, 41.
 Obversatur omnibus cladis ex-
 emplum 1, 5, 16.
 Obvius effuse alicui 4, 7, 44. ob-
 vii hostes 4, 1, 39.
 Occasio effugiendi inventa 3, 13,
 2. libera recedendi 3, 14, 2.

mittendae legationis capta 1, 2,
 1. trajiciendi flumen 1, 5, 3.
 occasionem Consuli ad extra-
 hendum exercitum dare 1, 5,
 15. 4, 5, 10. opperians 2, 5, 4.
 ex occasione nocentes punire
 1, 9, 1. pro occasione factum
 amplecti 1, 6, 1. occasionibus
 imminere 2, 5, 22.
 Occasus solis 1, 5, 9.
 Occidere aliquem per ignomi-
 niam 4, 1, 33. avem 4, 5, 15.
 speculatorem Erythraeorum 2,
 5, 15. milites ostingentes 3, 10,
 7. in acie legionis 4, 1, 46. in
 proelio 4, 5, 14. iussit aliquem
 ex captivis 3, 5, 1. signiferum
 2, 8, 8. occisus Charmades 3,
 2, 11. Consul 2, 7, 11. C. Ma-
 rius 2, 4, 10. erat frater 2, 9, 2.
 quidam gregalis 2, 4, 9. occi-
 si calones 3, 2, 9. in proelio du-
 ces 2, 9, 3. Scipiones duo 2, 6, 2.
 Occultus confedit post castra ho-
 stium 2, 5, 8. ex occulto adgre-
 di 2, 5, 32. in occulto 1, 6, 2.
 3, 10, 9. 4, 7, 19. occultos
 habere milites 2, 5, 1. occulta
 itinera 1, 8, 4. per occulta dis-
 positus miles 3, 10, 6.
 Occulte habita classis 3, 10, 8. re-
 deunt Syracusas dimissi 1, 8, 11.
 Occultare cohortes 3, 10, 1. con-
 ditionem 1, 1, 3. gladios 2, 5,
 27. oppidanos in proximo 3, 10,
 2. peditem ab tergo 2, 5, 35.
 profectiorem specie remanendi
 3, 11, 5. sollicitudinem 1, 1,
 11. 1, 5, 13. occultata epistola
 balteo 3, 13, 2. itinera 1, 1, 9.
 pars navium 2, 5, 44.
 Occupare Aegyptum 1, 1, 5. angu-
 stias 1, 4, 5. castra 2, 5, 12 & 21.
 Cherroneum 1, 4, 13. civitatem
 2, 11, 2. 3, 10, 8. collem 1, 5,
 14. 4, 5, 9. colles proximos 2,
 5, 38. finibus relictis nostros 1,
 8, 4. gloriam proelii 2, 4, 1.
 insulam praesidio 1, 4, 9. ju-
 gum quoddam 4, 6, 2. locum
 1, 4, 5. Mantiniam auxilio de-
 stitutam 3, 11, 5. montes 2, 5,
 38. murum 3, 2, 2. portum na-
 vibus 3, 10, 9. Sicyoniorum 3,
 9, 7. vacantem 3, 2, 10. proximam
 tumulum 2, 5, 22. Thermopylas
 1, 4,

I N D E X II.

1. 4, 6. 2, 2, 13. occupavit in Samiorum portum receptus 3, 2, 11. occupari a pluribus 2, 5, 46. ab Aetolis 2, 5, 19. adverso sole & vento & pulvere 2, 2, 8. posse Lacedaemonem ratus 3, 11, 5. occupatus sacrificio 3, 11, 4. occupati Arpi praefidio 3, 9, 2. hostes circa praedam 1, 6, 3. occupata moenia 3, 2, 1. occupatis velocitate consuli debet prol. 1.

Ocurrere ad prohibendum 1, 4, 4. adventanti 3, 9, 4. alicui 2, 5, 31. cum turmis equitum 2, 7, 11. omiserunt eis, quibus infidiabantur 1, 8, 5. legioni-
bus ibid. occurrens alter Consul 2, 6, 7.

Occursu hostium prohibitus 1, 4, 10.

ad Oceanum venire 2, 13, 11.

Octavius C. Tribunus militum 4, 5, 7. Graecinus 2, 5, 31.

Octo millia militum 2, 5, 21.

Octoginta elephantum 2, 3, 16.

Octingenti milites 3, 10, 7.

Oculum eruere Thraci virga 4, 5, 16. oculi hostium 2, 2, 12. oculos praefringere 2, 1, 12. omnium in se convertere 2, 11, 5. oraque eorum gladiis peri-
iussit 4, 7, 32. in oculos & ora incidere Romanis 2, 2, 7.

Odio suo adversus regem uti 3, 3, 3.

Offendere Pythiam 4, 7, 37.

Officium simile 2, 10, 1.

Oleo ac mero calefieri 1, 4, 7. fovere militem 2, 5, 23.

Omina adversa 1, 12, 1.

Omisit dimittere exercitum 1, 5, 19. omiserunt occurrere eis 1, 8, 5. omissa finium tutela 1, 3, 4. inter se ira 1, 10, 4. omisso alveo Euphrates decurrit 1, 1, 6.

Omnis equitatus 2, 3, 3. multitudo 3, 9, 10. omne animalium genus 4, 5, 18. omnes virilis sexus 1, 11, 6. omnium concursus 3, 6, 2. omnia esse infesta videt 4, 5, 4. victui necessaria comportare 3, 5, 1.

Omnino residere 1, 2, 8.

Onus habile 4, 1, 7. onera deponere 1, 5, 3.

Onerare se cibis insalubribus 2, 5,

13. lignis sarmentisque 3, 17, 7. onerari impedimentis 4, 1, 7. oneratus non armis, sed vulneribus 2, 13, 5. oneratum materiis vallum 1, 5, 1. plaustrum lapide quadrato 3, 3, 5. oneratae naves praeda 3, 3, 7.

Onerariae naves 4, 7, 14.

Onustus praeda 1, 4, 2. venatione 3, 3, 6. onusta palca 3, 2, 8. onustae naves milite 2, 5, 42.

Opacitatis densissimae lucus 1, 11, 10.

Opem ferre adversus ignes 3, 2, 5. suis 2, 7, 6. urbi 4, 7, 43. ope sustentari 3, 5, 1. opes Alexandri 1, 2, 3. 1, 5, 11.

Opera data 3, 4, 6. eorum non est necessaria 2, 11, 4. instituta prol. 1. operae clarae eques nobilis, 4, 7, 36. levissimae pauci 2, 7, 7. pretium est in mercede 4, 4, 2. operam dare, ut &c. 2, 2, 1. inpendere prol. 1. promptam & enixam exhibere 2, 5, 30. opera nullius uti 1, 11, 3. 4, 5, 11. operas obsequentiores edere 1, 9, 4.

Operire cratibus 1, 5, 5.

Opima spolia referre 4, 5, 4.

Opinari aliquid 1, 2, 8. opinatus hostis &c. 3, 15, 5. opinati sunt prodigium 1, 5, 28.

Opinio mea fert 2. prol.

Oportet Imperatorem senem moribus esse 4, 7, 3. non credi transfugae 2, 5, 30. pontem jungi in fluvio 4, 2, 1.

Oppetiri occasionem 2, 5, 4. tempus 3, 9, 4.

Oppidum Crisaeorum 3, 7, 6. inexpugnabile 3, 6, 4. Intibilis 2, 3, 1. penetratum 3, 9, 5. relictum 1, 3, 6. oppidi munitiones 1, 3, 4. pars 3, 9, 2. oppidum adgredi scalis 3, 17, 9. capere cohortibus 3, 10, 1. & aperire suis 3, 2, 7. diripere 4, 7, 23. invadere 3, 10, 2. obpugnare 3, 17, 8. obsidere 3, 6, 4. tradere Hirtulejo 4, 5, 19. oppido potiri 3, 1, 2. 3, 3, 1. Saniorum exclusus 3, 3, 5. oppida Magnetum 3, 8, 2. plura 3, 6, 1. oppidorum obpugnatio 1, 3, 5. alia adgre-

O o 5 di

I N D E X II.

- di 3, 6, 2. complura Sardiniae capere 3, 9, 4. infestare 3, 6, 1.
- Oppidani** 3, 8, 3. dedant se ipsos 3, 2, 1. effusi 3, 2, 5. inducti consuetudine 3, 2, 1. insecuti temere 3, 10, 2. procedant 3, 10, 5. oppidanorum frumentum exhaustum 3, 4, 3. perfidia 2, 11, 1. oppidanis praecipit, ne &c. 1, 11, 5. oppidanos a terra tentare 3, 9, 7. compellere ad deditiōem 4, 5, 21. obprimere 3, 3, 5. in securitatem resolvere 3, 3, 1. longius cedendo protrahere 3, 10, 5.
- Optare**, ut ea eveniant 1, 1, 6.
- Optima virium pars** 2, 3, 3. optimi milites 4, 5, 2.
- Opulentissima civitas Lingonum** 4, 3, 14.
- Opus est Reip.** felicitioribus Magistratibus 4, 5, 6. adgredi prol. 1. operis indagare partem complecti prol. 1. operis strepitus 3, 9, 2. ad opus accedere 4, 1, 22. fatigando eos compulit 1, 11, 20. in opere esse 4, 1, 37. opera resecta 1, 1, 10. & machinamenta deposita 3. prol. operum atque urbis inspectio 1, 1, 5. operibus & situ tutum oppidum 3, 2, 1. vincendus est hostis 4, 7, 2.
- Operatae Cereris sacro feminae** 4, 7, 44.
- Operosiores pontes** 1, 1, 6.
- Ora maris** 1, 4, 7.
- Oratio gravis** 4, 5, 1.
- in Orbem flectere equum** 4, 5, 4. orbem terrarum adgressus 4, 2, 4.
- Orchomenos socia civitas** 1, 11, 5.
- Ordo captivorum** 1, 4, 2. densus 1, 5, 5. instructionis 2, 3, 4. longior 4, 6, 4. ordinem per species servare 4. prol. ex ordine recedere 4, 1, 4. in ordine merere 4, 1, 11. ordines ducti 2, 6, 4. laxati 1, 5, 16. militiae 4, 1, 8. neglecti 2, 5, 19. peditum 2, 4, 12. primi 1, 5, 12. 1, 11, 2. 4, 5, 8. redacti ad Cannas 2, 3, 7. Romanorum 2, 2, 11. servati 2, 5,
33. suorum laxati 2, 6, 6. ordinum perturbatio 2, 3, 16. ordines diducere 2, 3, 12. petere 4, 1, 8. ordinibus subducere hastatos 2, 4, 2. consistere 4, 1, 43. ab ordinibus, signisque discedere 1, 5, 8.
- Ordinare aciem** 2, 3, 17 & 19. 4, 1, 8. agmen 2, 5, 31. pecun 1, 4, 13. suos ratione simili 2, 3, 3. ordinatus exercitus 2, 3, 4. ordinata hostium acies 2, 1, 14. 2, 2, 8. phalanx 2, 3, 20. ordinatum in fronte acie triplici robur 2, 3, 16. ordinati hostes procedunt 2, 3, 4. ordinatis & requietis adgressus hostes 1, 6, 2.
- Ordinatio notata** 4, 1, 14. prudens 2, 3, 16. ordinationis genus 2, 3, 7.
- Orestis filius, Tifameneus** 1, 2, 8.
- Oriens dies** 2, 1, 2 & 15. ortus sol 3, 8, 3. orta inter finitimos seditio 1, 8, 6.
- Ornari chlamyde & galero** 3, 2, 11. funeribus 1, 12, 5. naves iussit 2, 13, 9. ornatum scutum elegantius 4, 1, 5.
- Ornatus muliebris** 3, 2, 7. ornatus instructus 3, 2, 4.
- Ornamentum insulae more dependens** 1, 12, 5. ornamentis arma adfixa 1, 11, 16.
- Ora phalangis** 2, 3, 20. ora oculosque eorum gladiis peti iussit 4, 7, 32. scutis contere, 5, 27. in ora & oculos incidere Romanis 2, 2, 7.
- Ostendere copias in monte** 1, 5, 3. equitem a fronte 2, 5, 35. hostem digito 2, 7, 12. lumen nocte ex arce 3, 12, 1. naturam Romanarum cohorum vel virum 1, 10, 1. 4, 7, 6. adatos militibus 1, 11, 17. obfessis 4, 5, 21. paucos equites vigilibus 2, 5, 21. senes aegros in muris 3, 17, 2. suos instructos e collibus 2, 5, 31. vestigia equorum 1, 11, 9. ostendit lupum eis 1, 10, 4. se subitus ex diverso 2, 4, 3. ostendunt hoc lumen nomina 1, 12, 6. ostendi iussit partem classis 3, 10, 2.

Osten-

I N D E X II.

Ostento consternari 2, 9, 5. pro ostento excipere 1, 12, 8.
Ostentare fiduciam 3, 18, 1. speciem fiducia 2, 2, 5. se circa castra 2, 5, 25.
Ostentatio consilii 1, 8, 12.
Orcilius Crassus Cos. 3, 16, 3. 4, 1, 19.
Otii licentia 4, 1, 15.

P.

Pabulum colligere 2, 5, 31. petere *ibid.* pabulo curvati *ibid.*
Pabulatus latius & usque ad valles 1, 1, 7. pabulum procedere 2, 1, 6. suos dimisit 2, 13, 6.
Pabulatoribus tendere insidias 2, 5, 31.
Paches Atheniensis 4, 7, 17.
Pacorus rex 1, 1, 6.
Pagos obferre alicui 2, 5, 28.
Palaepharsalus 2, 3, 22.
Palam pronuntiare 3, 16, 4. transnavigare 2, 5, 42.
in Palantes effundi 2, 5, 31.
Palca onusta 3, 2, 8.
Pali defixi 2, 3, 18. densi numerosique 2, 3, 17. fixi ante portam 1, 5, 22. palis implicitae quadrigae 2, 3, 17.
Paludes campis junctae 2, 5, 6. contegere alga 2, 5, 6. paludibus adjutus 2, 3, 9. admoveere sinistrum latus 2, 3, 22.
Pammenes Thebanus 2, 3, 3.
Pamphylia 4, 7, 45.
Pandere vela 2, 5, 45. 2, 13, 11.
Panem accipere 4, 3, 9. in hostem jactare 3, 15, 1.
Pannonii 2, 1, 15.
Panormus 2, 5, 4.
Panormitani 3, 17, 1.
Pansa Cos. 2, 5, 39.
Papaverum capita 1, 1, 4.
Papirius Cursor filius, Consul 2, 4, 1. 3, 3, 1. L. Dictator 4, 1, 39.
Par erat neque virtute, neque artibus bellandi 1, 8, 2. numerus 2, 2, 13. numero 1, 8, 11. severitas 4, 1, 2. pares sunt Romani Campanis 4, 7, 29.
Parare amicos 1, 8, 2. cibaria 4,

7, 31. seditionem adversus patrem 4, 1, 41. transitionem ad Poenum 4, 7, 22. parantibus resistere adfirmat 4, 7, 18. parari equi 2, 5, 30. expectant signum 4, 7, 22. paratae naves in occulto 4, 7, 19. paratorem militem ad pugnandum habere 1, 11, 11.
Parcere virgini captivae 2, 11, 6. paritur illis ab hoste 1, 4, 2.
Parictibus intersepsit vias 1, 5, 5.
Peperit mater me Imperatorem 4, 7, 4. parata fides 2, 5, 30.
Farmulae amplae 4, 7, 29.
Pars adversa 2, 5, 47. averfa 2, 12, 3. 3, 13, 4. cedens ob id 2, 7, 11. cetera 3, 9, 3. copiarum 2, 2, 4. 2, 5, 1 & 17. 3, 10, 5. corporis aegra 4, 7, 37. dimidia exercitus 2, 3, 21. diversa 2, 5, 21. 3, 6, 1. moenium 3, 9, 6. equitum 2, 7, 9. inferior 1, 13, 6. litterarum 1, 2, 6. magna barbarorum 2, 2, 13. reliquiarum 4, 7, 39. media 2, 3, 20. militum jussa subsistere 1, 4, 10. munimentorum 1, 2, 1. murorum 3, 2, 10. 3, 9, 5. oppidi 3, 9, 2. peditem 2, 5, 22. reliqua exercitus 3, 10, 5. superata 1, 5, 6. superior 1, 4, 9. 1, 5, 4. 3, 7, 3. viae dextra 1, 6, 1. virium optima 2, 3, 3. utraque 2, 3, 7 & 8. 2, 5, 38. partem classis armatam jussit ostendi 3, 10, 9. operis indagine complecti prol. 1. Spartaco objicere 2, 5, 34. parte castra facere 1, 5, 24. partes diversae, & Italicae 2, 3, 16. firmissimae copiarum 3, 9, 4. hostium infirmissimae 2, 3, 4. Pompejanae 2, 7, 13. 3, 14, 1. 4, 7, 32. victae 2, 7, 13. partium fortuna aequata 2, 7, 13, victoria nuntiata 1, 11, 7. duarum praesidium 3, 10, 7. partibus deesse 2, 5, 28. per partes adrentare 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Parthus 1, 1, 6. Parthi 1, 1, 6. 2, 2, 5. 2, 3, 15. 2, 5, 35, 36 & 37. 2, 13, 7. 4, 2, 3.
Parthicum bellum 1, 1, 6.
Parva manus equitum 2, 4, 6. caestella 2, 5, 18. navigia 1, 5, 5. par-

I N D E X II.

- parvis copiis decertare 1, 11, 2.
 Parum diligenter custodiri 2, 9,
 6. fidens viribus 1, 1, 9. in-
 structa armis ala 4, 1, 20. ne-
 cessaria expeditioni vasa 4, 1, 1.
 praesidii habere 2, 11, 1. pro-
 cessit res 1, 8, 8. pugna 4, 7, 4.
 Pascere pecora caeco 3, 15, 5.
 Passim circa praedam occupatus
 1, 6, 3.
 Passus quingenti 2, 2, 5. passuum
 millia 1, 3, 10. 3, 11, 5. mil-
 libus paucis distare 2, 10, 2.
 septem millium spatium 2, 1,
 4. trium millium trajectus 3,
 13, 6.
 Patentes campi 1, 1, 6. 2, 5, 24
 & 40. ad patentia evadere 2, 5,
 24.
 Patefactus locus 2, 3, 14.
 Pati frigora & imbres 4, 1, 1. mor-
 tem fortiter 4, 5, 21. omnia ead-
 em 4, 5, 19. poenam 3, 12, 1.
 patiuntur aegros apud se refi-
 ci 2, 11, 2. ipsum puniri 4, 1, 41.
 passus est, castra sua capi 3, 10, 3.
 hostem imbris verberari 2, 1,
 15. omnes ex his Leucadiam
 confugere 3, 4, 5. transire bar-
 baros 1, 5, 24.
 Pater Tarquinius Superbus 1, 1, 4.
 patris edictum 4, 1, 40. saevitia
 inculcata 3, 3, 3. patri Diti sa-
 cer lucus 1, 11, 10. Gabios tra-
 dere 3, 3, 3. patrem aliquid a-
 gentem videre 1, 1, 4. a patri-
 bus obtinere, ne &c. 4, 1,
 22.
 Patriae victoriam conferre 4, 5,
 15. pro patria mori 4, 5, 12.
 Patriciorum agrorum populatio-
 nem inhibere 1, 8, 1.
 Pavidum se receperunt in castra 2,
 4, 9.
 Pauci alares 2, 4, 1. centuriones
 3, 9, 3. ex captivis 1, 8, 5. in-
 tra castra nocte relictis 1, 5, 24.
 paucae cohortes 1, 5, 8. ho-
 stium naves 3, 16, 5. paucata-
 bernacula 1, 5, 3. paucorum
 cura 2, 12, 4. paucos senes o-
 stendere 3, 17, 8. suos reliquit
 1, 4, 4. paucas e suis navibus
 transire iussit 1, 4, 14. a pau-
 cioribus vinci 1, 10, 3. paucis-
 sima auxilia 4, 2, 3.
 Paucitas contenta 1, 6, 2. 3, 17,
 1. praesens 2, 12, 3. relictio-
 rum 1, 1, 9. paucitatem de-
 gere 2, 4, 8. paucitate suorum
 diffidens 1, 8, 5.
 Paullatim inflectit 1, 5, 13. invi-
 cem sinuantia cornua 2, 3, 7. se
 inflectens 1, 1, 11. succedere 1,
 5, 16.
 Paullus 2, 3, 20. L. 4, 5, 5. 4, 7,
 3. L. Paulli collega, Varro 4,
 5, 6.
 Paullum regredi 3, 11, 1. paullo
 interius scutari 2, 5, 31. remo-
 tior insula 1, 4, 9.
 Paullulum regredi 3, 11, 2.
 Pauper fuit Atilius Regulus 4, 3,
 3.
 Paupertas maxima 4, 3, 5. sum-
 ma 4, 3, 4.
 Pacis conditiones 1, 5, 17. 1, 11,
 4. mentionem facere 1, 5, 18.
 ordinandae sequestres naves 1,
 4, 13. pacem simulare 3, 4, 3.
 Pacatio confecta pro. 1.
 Pacisci labori veniam *ibid.*
 Pactio interposita 4, 7, 25.
 ex Pacto referre promissa 3, 3,
 1.
 Pectora equorum cruenta 1, 12,
 4.
 Pecus turbatur flamma 1, 5, 28.
 pecora excitant pulverem 4, 7,
 20. pecorum captivorumque
 corpora caesa 1, 5, 20. pecora
 abigere 3, 10, 6 & 17. demit-
 tere secunda aqua 3, 14, 4. pa-
 scere caeco 3, 15, 5. vindicare
 3, 10, 6. pecoribus & venatio-
 ni insuere litteras 3, 13, 3.
 Pecudum genus omne 4, 7, 20.
 Pecunia fertur in triumpho 4, 5,
 1. numerata 1, 11, 2. relictis 4,
 3, 4. pecuniam diripere 4, 5, 1.
 dividere *ibid.* largiri 4, 7, 16.
 sectari 2, 13, 2. spargere *ibid.*
 pecunia instruere Pythiam
 4, 7, 87. regia potius est 1,
 8, 12.
 Pelopidas Thebanus 1, 5, 2. 3, 8,
 2. 4, 7, 28.
 Peloponnesus 1, 3, 9. Peloponne-
 son tueri 2, 5, 26.
 Peloponnesiorum castellum 3, 9,
 9.
 Pendent populares ex illo 3, 16, 1.
 Pe-

I N D E X II.

Pene par numero 1, 8, 11.
Penes alios gloria virtutis est 1, 11, 3. 4, 5, 11. se habere claves 4, 7, 22.
Penetrare silvam 1, 2, 2. penetratum oppidum 3, 9, 5.
Penitus 1, 4, 12.
Pensare injuriam unius morte multorum 1, 1, 10. interitum prolationis liberalitate 3, 16, 8.
Per agrum Pomptinum fugere 2, 6, 1. aliquantum spatii 2, 2, 8. aliquot dies facere 2, 5, 8. 4, 1, 33. angustias ad patentia evadere 2, 5, 24. transeundum habere 1, 4, 3. aversam partem mitti 2, 12, 3. avias regiones circumduci 2, 5, 17. castra facere ignes 1, 17. causam venandi 3, 3, 6. centum viginti millia passuum 1, 3, 10. confragosa emensus iter 3, 1, 2. continuos dies 2, 3, 4. deserta Africae itinera 1, 7, 7. diversam partem castra occupare 2, 5, 21. diversa incendit agros 1, 8, 4. loca 1, 5, 26. dolorem concitus 4, 5, 16. errorem admissus 3, 2, 4. exceptum quemdam aquatorem comperit 1, 8, 9. flumen trajici 1, 4, 9. hoc 1, 3, 3. consilium avocari 1, 4, 14. exemplum ostendere 1, 10, 1. haec avocata intentio 1, 5, 18. hostem id non licet 3, 3, 6. hostium praefidia erumpere 2, 13, 9. 4, 5, 7. id tempus praeparare classem 1, 4, 13. ignominiam occidere aliquem 4, 1, 33. ignota loca vehi 2, 5, 6. inmensum corpus historiarum prol. 1. imprudentiam castris locum capere 2, 7, 12. intermissas hostium stationes erumpere 1, 5, 16. ipsam flammam educere milites 1, 5, 27. itinera nota digredi 1, 5, 5. latebras copiarum pars disposita 2, 5, 1. lictorem scindere vestimenta 4, 1, 18. limitem erumpere 1, 5, 10. longum coronae ambitum 1, 5, 23. ludibrium 1, 5, 16. Masinissam capere urbes 3, 6, 1. modica intervalla pali fixi 1, 5, 22. munimenta inrumpere

2, 5, 26. nota refugere vada 2, 5, 23. nota se recipere 2, 5, 35. obreptionem adgredi 2, 5, 36. occulta dispositus miles 3, 10, 6. orii licentiam sociis injuriam inferre 4, 1, 15. partes adtentare 1, 10, 1. 4, 7, 6. pontem redire in urbem 2, 13, 5. portas inrumpere 3, 9, 5. proditorem circumduci 2, 2, 13. quadraginta millia passuum revertit 3, 11, 5. quietem 2, 1, 4. sagittarios arcere usum fluminis 3, 7, 2. saxa montis cochleas legere 3, 9, 3. Tarpeja demissus 3, 13, 1. se provident 1, 2, 6. septem annos 4, 1, 25. singulos pilos vellere caudam 4, 7, 6. singula vellere 1, 10, 1. solidos ac notos sibi transitus evadit 2, 5, 7. speciem 1, 2, 4. securitatis 1, 1, 5. servitutis 1, 1, 3. species servare ordinem 4. prol. stationes hostium erumpere 4, 5, 8. prorumpere 1, 5, 12. terram trahere ramos 2, 4, 1. totam urbem epulas praestare 3, 15, 6. totum iter pecuniam spargere 2, 13, 2. tumultum relicta obpugnatio 3, 10, 2. viam transire 2, 12, 4. vices 2, 5, 25. urbes dividere exercitum 1, 3, 5. utraque latera explicatus miles 1, 6, 1.
Peragere iussa 3, 9, 2. peractus ritus 4, 7, 13.
Per censere omnia monumenta prol. 1.
Percontans, quo tempore castra moturus 1, 1, 13.
Percussus audacia inopinata 4, 5, 4. percussus animi Romanorum 4, 7, 39. prae pulvere Samnites 2, 4, 1.
Percutere Fabium Rullum securi 4, 1, 39. fusti decimum quemque 4, 1, 34. securi filium, quamvis victorem 4, 1, 40. ternos ex centuriis 4, 1, 36. vicenos sorte ductos 4, 1, 35. percussa fossa in fronte 3, 17, 5. percussi securi seditionis duces 4, 5, 2.
Perdiccas 4, 7, 20.
Perditus exercitus 2, 5, 40.
Perdomita Thracia 2, 11, 3.

Per-

I N D E X II.

- Perducere agrum venalem ad id pretium licendo** 3, 18, 2. aliquem usque ad locum 2, 5, 7. exercitum in insidias 2, 5, 35. hostes eo, ubi &c. 2, 5, 1. inconfragosa loca 2, 3, 20. ultra locum insidiarum 2, 5, 37. incolumes suos in tuta 1, 5, 17. lectorem huc usque cum adtentione 3. Praef. perducere eodem 3, 8, 2. in consuetudinem 2, 1, 18. perductus exercitus in locum iniquum 1, 5, 13. hostis ad securitatem 3, 17, 3. in eandem persuasionem 1, 4, 8.
- Peregrina societas** 2, 7, 4.
- Perequitant** Castor & Pollux 1, 11, 9.
- Perfectissimi aeneatores** 3, 9, 3.
- Perferre conceptum ignem usque in vallum** 2, 4, 15. 4, 7, 40. de eadem re ad populum 4, 1, 22. epistolam balteo occultatam 3, 13, 2. raptum incolumem in castra 1, 2, 5.
- Perfidia barbari** 1, 1, 6. deprehensa 4, 7, 23. oppidanorum 2, 11, 1. sollemnis 1, 1, 6. perfidiam spernere 4, 4, 1.
- Perfrixit unus** 2, 12, 11.
- Perfugae species** 2, 5, 18. perfigam mittere 3, 6, 5. 3, 17, 7. a perfugis cognoscere 1, 6, 1.
- Pericles Atheniensis** 1, 3, 7. 1, 5, 10. 1, 11, 10. 1, 12, 10. 3, 9, 5 & 9. Periclem nomine adpellans voce 1, 11, 10.
- Periculum imminet** 2, 11, 4. notis suspectae evitatum 3, 12, 1. discutere 2, 11, 4. leve & detrimentum sentire 3, 17, 4. periculo liberare Campaniam 1, 9, 1. periculis adsuescere 4, 1, 19.
- Periclitantibus subvenire** 2, 5, 22.
- Perire cum familia** 4, 5, 14. fame 4, 5, 20. periit Hirtulejus 2, 7, 5.
- Peritus linguae** 1, 2, 2. nandi & nauticae artis 3, 13, 6. perire facere aliquid *ibid.*
- Pericia & calliditas bellandi** 1, 8, 7.
- Permiscere modum vini mandragora** 2, 5, 12.
- Permittere sibi multa transire** prol. 1. permisit ita ordinari aciem 4, 1, 8. turmae equitum ad laceffendos hostes ire 1, 10, 2.
- Pernicies ducis** 1, 9, 4.
- Perniciosa seditio** 2, 5, 18. seditione furere 1, 9, 2. perniciosissimum est cedentibus 4, 7, 21.
- Perpeller** Xenophontem, ut &c. 4, 6, 2.
- Perperna dux** 2, 5, 32.
- Perpeti inopiam** 4, 5, 20. ruborem facti 4, 6, 2.
- Perpetrare facinus** 2, 5, 30. perpetrata legatio 3, 13, 1.
- Perpetuum filium consubernalem habere** 4, 1, 11.
- Perquam similis natura** prol. 1.
- Perrumpere aciem hostium** 2, 4, 2 & 17. 2, 8, 5. perprae statio ab hoste 4, 1, 36.
- Perseae** 2, 3, 13. 4, 2, 5. 4, 6, 3. dicuntur sagittarum multitudine nubes esse facturi 4, 5, 13.
- Persarum acies** 2, 3, 3. classis 4, 7, 43 & 45. multitudo ingens 4, 7, 43. innumerabilis 2, 2, 13. quidam capere 1, 11, 17.
- Perseus habitus** 3, 8, 3. Persecum bellum 2, 8, 4.
- Perfidem intrare** 2, 3, 6.
- Perfedere in saxo** 4, 5, 5.
- Persequi aliquem** 2, 13, 11. 4, 1, 39. doloris auctorem 1, 7, 2. hostem ad internecionem 4, 7, 15. praedatores 3, 10, 6. Sabuxam 2, 5, 40. sparsa per inmensum corpus historiarum prol. 1. persequentes longius cedendo protrahere 3, 10, 5. persecutus milites sparsos 2, 2, 17. persecuti effusos ceciderunt 2, 6, 7. persecuturos arbitratus 1, 4, 14.
- Persectari equum** 1, 2, 1.
- Perseus, Macedonum rex** 2, 3, 20.
- Perseverant fidem servare Romanis** 4, 5, 20 & 21.
- Perseverantius abeuntes trucidare** 2, 8, 14.
- Perseverantiae causa facere** 3, 5, 1.
- Perpicere regias vires** 1, 2, 1.
- Perstare in principis** 4, 1, 27 & 28.

I N D E X II.

Persuadere adpropinquantibus 3, 6, 5. adversariis 2, 5, 31. alicui, ut &c. 3, 3, 5. civibus 2, 2, 14. circumfidentibus, ne &c. 3, 15, 4. exercitui utrique 2, 4, 9. Tarentinis, ut &c. 3, 3, 1. Gabinis, uterentur odio 3, 3, 3. persuasit hosti, superesse ipsis copias 3, 15, 6. ipsis proeliantibus eisdem adfuturos 1, 11, 9. militibus 1, 11, 16.

Persuasio alacritatem adtulit 1, 11, 2. eadem 1, 4, 8. hostium 1, 5, 3. persuasionem adjuvare 3, 3, 4. persuasionem sollicitari 2, 5, 18.

Pertendere ad angustias 1, 4, 6.

Perterritus adseveratione 3, 8, 2. metu viperarum 4, 7, 10. voce 3, 5, 2. perterriti exemplo 2, 8, 8. Samnites 2, 4, 2.

Perrinaciter a servis excludi 2, 5, 30. instare hosti fugienti 2, 6, 10. tolerare obsidionem 2, 9, 5.

Pertinere ad commune 3, 2, 6. ad rerum naturam 1, 12, 9. pertinent exempla ad proelium proel. 1. pertinens quid ad exercitum 1, 11, 5.

Perturbare aciem 2, 4, 13. hostem 2, 3, 17. perturbari visu 2, 5, 38. perturbatae Antiochi copiae 2, 4, 4.

Perturbatio ordinum 2, 3, 16.

Pervenire ad extremam famem 3, 15, 3. fluvium 4, 2, 1. hanc usque metationem 4, 1, 14. hostium consilia 1, 2, 5. posteriora castelli 3, 9, 3. summum *ibid.* in amicitiam alicujus 1, 2, 3. Lacedaemonem 1, 1, 10. Vesos 3, 13, 1, perveniunt incolumes Catullum 4, 5, 7. pervenerunt ad Didium legiones 1, 8, 5. pervenitur ad castra Pompeji 2, 5, 31.

Pervicacia fugitivorum 2, 3, 17. obstinatorum 2, 9, 3.

Pervigilatum est ab omnibus 3, 12, 1.

Pes castrorum 4, 3, 13. pedem referre 2, 5, 3. 2, 8, 13. pedes circiter quaterni 4, 7, 29. nudi 4, 1, 26. priores adlevati 4, 7, 34. posteriores *ibid.* pedum quindecim fossa 1, 5, 9. pedi-

bus & capite nudus 3, 9, 3. trajicere vada 4, 1, 1.

Pedes circumductus ab ea parte 2, 2, 12. cominus accedens 2, 5, 33. profuit in primam aciem 2, 8, 13. ad peditem redigere equites 4, 1, 18. in pedite erat Romanorum robur 2, 2, 11. pedites deni 4, 1, 6. gregales 4, 1, 31. L. cunctantes 4, 5, 7. peditum acies subita 2, 3, 14. triplex 2, 3, 17. equitumque manus parva 2, 4, 6. fortissimus quisque 2, 3, 3. numerus 2, 3, 17. ordines 2, 4, 12. pars 2, 5, 22. terga 2, 5, 37. velocissimi 2, 3, 22. viginti quatuor millia 4, 2, 6. pedites jugum quoddam occupare iussit 4, 6, 2. proturbare 2, 2, 4. redigere ad levem armaturam 4, 1, 18.

Pedestris cursus 4, 6, 2. pugna 2, 3, 23. pedestre iter 2, 5, 42. proelium 1, 3, 6. pedestri & navali proelio vinci 4, 7, 45.

Peditatum praemittere 2, 5, 38.

Petere altissima aedificiorum 3, 13, 8. Asiam 2, 11, 3. Cariam 1, 8, 12. castra cursu 3, 17, 7. Catinam viribus 3, 6, 6. Graeciam 1, 4, 6. montes cursu effuso 2, 5, 38. pabulum 2, 5, 31. regionem *ibid.* Spartam 3, 11, 5. ipatium noctis ad deliberationem 4, 7, 22. telum 4, 1, 4. tumulos proximos 2, 7, 1. urbes ceteras 3, 6, 3. perentibus ordines respondit 4, 1, 8. peti gladiis ora iussit 4, 7, 32. partem vult 1, 1, 2. petenda est illinc (aqua) 2, 7, 12. petitus bello ab Ardie Illyrio 2, 5, 19. petitum colloquium ad exercitum 1, 5, 17. concilium ab Agrigentinis 3, 2, 6.

Petilini a Poenis obsessi 4, 5, 18.

Petillius Q. Cos. 4, 1, 46.

Petrejus Afraniusque castra noctu moturi 1, 8, 9. Petreji & Afranii exercitus 2, 1, 11.

Phalanx duplex 2, 3, 20. Macedonica 2, 3, 17. ordinata 2, 3, 20. regis Pyrrhi explicita 2, 2, 1. phalangis ora 2, 3, 20.

Phalaris Agrigentinus 3, 4, 6.

Phar-

I N D E X II.

Pharnabazus regius praefectus 2, 7, 6.
 Pharnaces, Mithridatis filius 2, 2, 3.
 Pharnacus quidam 1, 1, 6.
 Pharnastanes 2, 5, 37.
 Pharsalica pugna 2, 7, 13.
 Philippus, Macedonum Rex 1, 4, 6 & 13. 2, 1, 9. 2, 3, 2. 2, 8, 14. 2, 13, 8. 3, 8, 1. 3, 9, 8. 4, 1, 6. 4, 7, 37. Alexandri Macedonis pater 4, 2, 4. denuntians 4, 5, 12. exclusus oppido Saniorum 3, 3, 5.
 Phocenses destituti 3, 11, 2. obfidere *ibid.*
 Phormion, dux Atheniensium 3, 11, 1.
 Phrygia 1, 4, 2.
 Picentes 1, 12, 3.
 Picus in capite infidet jus dicenti 4, 5, 14.
 Pignora contraria 1, 8, 6. pignorum suorum supplicia spectare 4, 5, 22.
 Pigriores milites 1, 11, 20.
 Pila defixa 2, 1, 7. emissae ex edito in subeuntes 2, 2, 3.
 Pili singuli 4, 7, 6.
 Pinarius L. 4, 7, 22.
 Pireae 1, 11, 20.
 Pisidae 1, 4, 5.
 Pisidia *ibid.*
 Pisistratus Atheniensis 4, 7, 44.
 Piso captus 3, 6, 5. Cn. victus 3, 6, 5. L. 4, 1, 26.
 Pice & taeda plenae amphorae 4, 7, 9.
 Planus vertex 2, 2, 4. in plana deducere Poenos 2, 2, 11. descendere 2, 5, 18.
 Planicies in via equiti 2, 2, 9. planicies contrariae 2, 5, 38.
 Plaustrum oneratum lapide quadrato 3, 3, 5. plaustra implere viris 4, 7, 33. plaustris cingere copias *ibid.* in plaustris esse *ibid.*
 Plebs spoliata principibus 2, 11, 3.
 Plebejorum agri deustique 1, 8, 1. plebejos praeficere ignobilibus 2, 11, 3.
 Plenae amphorae pice & taeda 4, 7, 9. plena flatu vela 2, 13, 11. promissa 3, 3, 1. taedae, sebi, & sulphuris vehicula 2, 4, 17.

vascula viperis 4, 7, 10. plenas iniquitatis conditiones referre 1, 11, 4.
 Plerique ex militibus 1, 11, 5. 3, 2, 7. medici 4, 7, 1. plerosque invitos ab Italia extrahere 2, 3, 16.
 Plumbo scriptae litterae 3, 13, 7.
 Plus ad victoriam Caesari conferre 2, 3, 22. praesidii in scuto habere 4, 1, 5. pluris vendere juventutem 3, 5, 3. plures domini 4, 1, 10. aves 1, 2, 7. turmae 2, 5, 25. plura oppida 3, 6, 1. plurium oppidorum obpugnatio 1, 3, 5. pluribus locis communire castella 1, 8, 12. plurimum interest partis uris usque 2, 5, 38. tamen consecutus est 1, 8, 8. plurimi armentorum greges 2, 5, 13. plurimos in deditionem accipere 3, 17, 7.
 Pluvia continua 2, 5, 25. pluviam recipere 3, 4, 6. pluvia ac statione inquietari 2, 5, 25. & stando fessus 2, 1, 15.
 Poenae metu coire in collem 4, 7, 24. poenam dare 4, 5, 14. pati 3, 12, 1.
 Poenitentia coegit exauctoratos satisfacere Imperatori 1, 9, 4. poenitentiam adferre transfugis 2, 7, 9.
 Poenus 1, 1, 9. contemnens consuetudinem 2, 1, 4. ad Poenum transitionem parare 4, 7, 22.
 Poeni 1, 1, 9. 1, 4, 11 & 12. 1, 12, 9. 2, 3, 16. 2, 4, 14. 2, 5, 4. 2, 13, 9 & 10. 3, 3, 6. 3, 13, 2. 4, 1, 44. 4, 7, 38. circumventi ab eo 2, 6, 2. deleri 2, 10, 2. deturbari ex classe 4, 7, 12. iussi recedere 3, 10, 3. victi 2, 9, 2. Poenorum arma & insignia 4, 7, 12. castra bina 2, 10, 2. Poenos in plana deducere 2, 2, 11. ad Poenos deficere 1, 8, 6. a Poenis nihil justum expectare 1, 11, 4. obsessi Petilini 4, 5, 18.
 Polliceri salutem popularibus 3, 3, 1. pollicitus est, se daturum praemia 1, 11, 2.
 Pollicita data 3, 16, 3.
 Pollux & Castor 1, 11, 8 & 9.
 Pomifera arbor 4, 3, 13. pom-

I N D E X II.

Pompejus Cn. 1, 1, 7. 1, 4, 8. 1, 5, 5. 1, 9, 3. 2, 1, 12. 2, 2, 2. 2, 3, 11. 14 & 22. 2, 11, 2. 3, 17, 4 & 8. 4, 5, 1. Pompeji castra 2, 5, 31. equitatus effusus 2, 3, 22. praesidium transducere 3, 14, 1. Pompejo auctor fuit 2, 1, 3.

Pompejani 2, 5, 31. Pompejanae partes 2, 7, 13. 3, 14, 1. 4, 7, 32.

Pomptinus C. legatus 2, 4, 7.

Pomptinus ager 2, 6, 1.

Pondus grande auri 4, 3, 2.

Ponere adversus Thebanos castra super ripam 1, 10, 3. aliquos in insidiis 3, 10, 3. castra 1, 5, 3. 2, 5, 9, 22 & 24. 2, 13, 6. cohortes in valle 2, 5, 37. electos in insidiis 2, 5, 23. defensores in muris 3, 17, 1. equitem in dextro cornu 2, 3, 22. equitatum in utroque latere 2, 3, 17. factorum, & dictorum exempla prol. 1. fidelissimos equitum a tergo 2, 8, 14. Graecos in prima acie 2, 3, 13. Hispanos leves in prima parte 2, 5, 31. in finibus Ubiorum castra 2, 11, 7. infimissimos contra fortissimos 2, 3, 3. partem copiarum in insidiis 3, 10, 5. plaustrum in aditu portae 3, 3, 5. positum ad ripam praesidium 1, 10, 3. positi equites 4, 7, 29. in prima fronte 2, 3, 16. posita castra in colle 3, 17, 7. in diversa ripa 2, 5, 20. loco humili 3, 7, 3. Volscorum prope virgulta & silvas 2, 4, 15. prope a virgultis silvaeque 4, 7, 40.

Positio castrorum 1, 2, 1.

Pons abruptus 2, 13, 5. factus 1, 5, 11. modicus 3, 13, 6. superjectus 2, 3, 24. tumultuarius 4, 7, 28. pontis faciendi copia 1, 5, 4. pontem efficere 4, 2, 1. incendere 4, 7, 28. jungere in fluvio 4, 2, 1. rumpere 2, 6, 8. pontes fossae injecti 1, 5, 10. operosiores 1, 1, 6. praeparati injectique super fossam 3, 9, 9. praeparare 1, 5, 10.

Ponticorum oculi 2, 1, 12.

Pontius Cominius 3, 13, 1.

Popillio Laenati fiducia fit 3, 17, 9.

Poplonia 1, 2, 7.

Populus Romanus 2, 10, 2. armis civilibus dissociatus 1, 10, 4. superior 4, 5, 14. sociorum 4, 7, 31. populi injussu 1, 4, 11. populos aliquot in deditiorem accipere 4, 7, 25.

Populares cogitant de fuga 2, 2, 14. pendent ex illo 3, 16, 1. popularium animos concitare 1, 11, 19. conspectus 1, 10, 4. fides 3, 16, 1. populares corrumpere ad defectionem *ibid.* popularibus salutem polliceri 3, 3, 1.

Populari agros 1, 8, 2.

Populatio agrorum patriciorum 1, 8, 1. populationem timere 4, 3, 14.

Porcius Cato consularis 2, 4, 4. M. 4, 7, 12.

Porcena exercitus 2, 13, 5.

Porta diversa 3, 18, 1. fracta 3, 3, 6. portae aditus 3, 3, 5. claustra impedita *ibid.* portae clausae 2, 6, 9. 3, 16, 5. destitutae praesidio 3, 9, 5. statione circumdatae 2, 6, 7. portarum claves 4, 7, 22. portas aperire suis 3, 2, 8. claudere 2, 11, 1. revellere 3, 9, 2. portis quatuor eruptio facta 3, 17, 2.

Portare cibaria complurium dierum 4, 1, 1. farinam collo 4, 1, 6.

Portendi victoriam interpretatus est 1, 12, 4.

Portione gregalium contentus 4, 3, 12.

Portus Atheniensium 1, 5, 7. indefensus 3, 10, 8. proximus 1, 5, 7.

Samiorum 1, 4, 14. 3, 2, 11. Sicyoniorum 3, 2, 10. 3, 9, 7. Syracusanus 1, 5, 6. vacans 3, 2, 10.

Portum capere 3, 9, 7. cum reliqua adeptus est classe 1, 4, 14. intrare 1, 5, 6. invadere cum strepitu 3, 9, 10. Lilybaei navibus occupare 3, 10, 9.

Porus, Indorum rex 1, 4, 9.

Poscere Fabium Rullum virgis caesum 4, 1, 39. pugnae signum 1, 11, 20. poscit res prol. 1. poscit

I N D E X II.

- poscit res 2, 5, 32. poscentibus securitatem promittere 4, 7, 18.
- Possidere domum 4, 1, 10.
- Possessio loci 3, 2, 4. possessiones publicatae 1, 8, 2.
- Post castra 1, 5, 4. terga peditum collocatus 2, 5, 37. restrictae manus 4, 4, 1. vineas aciem dirigere 2, 3, 8.
- Posterus dies 1, 4, 5. 3, 5, 20. 2, 9, 1. 2, 10, 1. 4, 1, 43. 4, 3, 13. 4, 7, 30 & 42. postera dies 1, 1, 12. 2, 4, 6. 4, 7, 22.
- posteriores pedes 4, 7, 34. posteriora castelli 3, 9, 3. postrema acies 2, 4, 20. 2, 5, 28. postremo in conspectu exercitus 1, 17, 11.
- Postridie 1, 11, 19.
- Postquam ex sententia contigit 2, 5, 33. intellexit 1, 1, 10.
- Postsignani 2, 3, 17.
- Postulare a Cos. ut &c. 4, 1, 44. 4, 7, 5. postulantibus missionem dedit 1, 9, 4.
- Postulatio intempestiva pugnae 1, 10, 1. per magnum tempus tracta 1, 4, 13.
- Postumius Cos. 2, 1, 4. Consularis 4, 5, 3. A. proelio animos suorum erexit 1, 11, 8. Postumio & Fulvio scribere 1, 8, 3.
- Potestas abeundi 2, 6, 4. barbarorum 2, 7, 12. consularis 2, 8, 5. in potestatem redigere portum 3, 2, 10.
- Potiri annulo interfecti 4, 7, 38. castris alicujus 4, 1, 14. civitate 3, 6, 7. comestibus 4, 7, 19. oppido 3, 1, 2. per aliquem 3, 3, 1. Poenis & elephantis 2, 5, 4. praeda 2, 5, 13. victoria 1, 11, 6. 2, 8, 6. positus amicitia 1, 2, 3. pecunia regia 1, 8, 12. relictis ad famem 3, 4, 1.
- Potius, quam 4. proli. fame, quam ferro superare 4, 7, 1. potissimum 1, 12, 12. 2, 1, 16. pulvere percussu Samnites 2, 4, 1.
- Praealtus locus 2, 5, 7. praecalti fluminis transitus 1, 7, 2.
- Praebere hosti vincendos 2, 4, 12. hostem illustrem & conspicuum suis 2, 1, 12. ingressum 3, 7, 4. speciem alicui 4, 1, 9. exercitus longe minoris 2, 3, 12. remanentis 1, 4, 4. totius 2, 5, 17. hostium remanentium 1, 5, 26. virium novarum 2, 12, 3. urbis ardentis 3, 8, 2. vini copiarumque copiam 3, 3, 2. praebetur locus consultationi 3, 2, 6.
- Praecedere aliquem alacriter 2, 7, 9. praecedens rumor 4, 7, 31.
- Praecidere dexteram transfugarum 4, 1, 42. praecisus togae cinctus 4, 1, 26. praecisae dextrae comprehensis in furto 4, 1, 16. manus 3, 15, 4.
- Praecipere agmini novissimo 4, 7, 28. praecepit hastatis, tela jacerent 2, 5, 4. ipsam oram maris legerent 1, 4, 7. ut &c. 2, 3, 3, 10 & 14. 4, 7, 22. auxiliariis, ut &c. 2, 3, 10. custodiis, ut &c. 1, 8, 11. legatis 1, 1, 9. oppidanis, ne &c. 1, 1, 2. 1, 2, 6. 1, 11, 5. suis, ne &c. 1, 5, 3.
- Praeceptum dare alicui 2, 3, 16. 4, 7, 31. praecepta imperatoria 2, 6, 10.
- Praecipitare insidentes 2, 4, 12. praecipitari in fugam 2, 5, 37.
- Praecipuae fortitudinis testimonium 1, 18, 3. 4, 5, 11.
- Praeclara victoria 1, 11, 2.
- Praeclusus a P. Varinio Procos. 1, 5, 22.
- Praeda castrorum 3, 17, 6. praedae spes 2, 5, 9. esse alicui 4, 7, 13. praedam colligere 2, 13, 1. dividere militibus 4, 1, 45. praeda exuere hostes 1, 6, 3. oneratae naves 3, 3, 7. onustus 1, 4, 2. potiri 2, 5, 13.
- Praedari coeperunt 2, 5, 10. praedatum mitti 3, 16, 3. proficisci 1, 5, 12. 4, 5, 8.
- Praedatores persequi 3, 10, 6.
- Praedationi intentos hostes laudare 1, 6, 1.
- Praedicare Latine clare 2, 4, 10.
- Praedicere futura 1, 11, 11. praedicti montis radices 2, 5, 34. praedictae vias laudem 1, 5, 24. co-

I N D E X II.

copiae 2, 5, 31. praedicta in-
 commoda 2, 1, 4.
 Praediscere dimicationum even-
 tus 1, 11, 12.
 Praedivinare futurum 2, 5, 38.
 Praeesse exercitui hostium 1, 5,
 17. rebus summis 4, 3, 3. reli-
 quis exercitus 2, 10, 2.
 Praesens successus 3, 16, 2. pau-
 citas 2, 12, 3. proelium 2, 4, 1.
 in Praesentia 2, 11, 4.
 Praeferre faces & angues furiali
 habitu 2, 4, 18. hastas erectas
 2, 4, 20. multum terroris 1,
 11, 17.
 Praeficere Aurelium obsidioni
 Lipararum 4, 1, 31. plebejos
 ignobilibus 2, 11, 3. praefectus
 classis, Crispinus 4, 7, 26. co-
 hortis, C. Titius 4, 1, 26. e-
 quitum, AEmilius Rufus 4, 1,
 28. Mithridatis, Archelaus 1,
 5, 18. 1, 11, 20. regis Ptole-
 maei Charmades 3, 2, 11. re-
 gius Pharbazus 2, 7, 6. Sabura
 2, 5, 40. Romanorum, Velius
 3, 17, 3. Saniorum Apollonius
 3, 3, 5. Sullae 2, 7, 2.
 Praefixae fores domuum 4, 5, 23.
 praefixa hastis capita ducum 2,
 9, 3.
 Praefringere hostium spicula 2, 3,
 20.
 Praegredi cum copis 4, 7, 20.
 famam rei gestae 2, 10, 2.
 Praelassatos superare 2, 5, 47.
 Praelocutio ulla 3. prol.
 Praemittere equites 2, 5, 31. 4, 1,
 8. exploratores 1, 2, 7. fratrem
 &c. 2, 4, 3. peditatum 2, 5, 38.
 quosdam suorum 3, 2, 3. sci-
 citaturos 1, 2, 8. validissimam
 manum ad locum occupandum
 1, 4, 5. viginti ex velocissimis
 navibus 2, 5, 47.
 Praemium ferre 4, 1, 44. prae-
 mio magno sollicitari 3, 6, 4.
 praemia ampla 1, 11, 2. prae-
 miis corruptus 3, 3, 1.
 Praeneste 2, 9, 3.
 Praeposcere cerva se adseverat 1,
 11, 13.
 Praeoptare Rutilianum 4, 2, 2.
 praepoant spectare supplicia
 pignorum 4, 5, 22.
 Praeparare Athenienses ad ali-

quid 3, 2, 6. classem 1, 4, 13.
 consilia exemplorum prol. 1.
 pontes 1, 1, 5 & 10. praeparari
 ad hostium incursum 4, 1, 8.
 praeparatus locus 3, 15, 3. prae-
 paratae infidiae 2, 5, 35. 2, 5,
 44. praeparata subsidia 1, 1, 5.
 Praeponere Laelium equitibus 2,
 3, 16. praepositus praesidio 3,
 10, 7. 4, 7, 22.
 Praeripere herbas alimentis 3,
 15, 5.
 Praeruptus mons 3, 8, 3. praeru-
 ptae viae 2, 2, 6.
 Praesentire adventum ducis 1, 1,
 8.
 Praesidium adventans 2, 9, 2.
 duarum partium 3, 10, 7. exi-
 guum 1, 4, 9. 1, 10, 3. Hanni-
 balis 3, 9, 2. hostium 1, 4, 14.
 Romanum 3, 3, 6. praesidii ni-
 hil secum habere 2, 7, 14. pa-
 rum habere 2, 11, 1. plus in
 scuto, quam in gladio habere
 4, 1, 5. praesidio esse alicui 3,
 11, 2. praepositus 3, 10, 7. 4,
 7, 22. praesidium depellere 1,
 10, 3. recipere 2, 11, 2. trans-
 ducere 3, 14, 1. in praesidium
 Lucanorum adsumi 3, 6, 4.
 praesidio Amphipolin tueri 3,
 16, 5. tenere capta castella 1,
 8, 11. Corinthum 3, 12, 2. ju-
 ga 2, 4, 4. teneri 3, 6, 7. cum
 praesidio urbem obtinere 3, 3,
 1. in praesidio Panormitano-
 rum esse 3, 17, 1. urbi esse 1,
 8, 3. praesidia alia successura
 his 3, 2, 4. deducta 3, 6, 1. fir-
 ma *ibid.* hostium 2, 13, 9. 3,
 13, 6. 3, 15, 5. 4, 5, 7. hosti-
 lia 3, 10, 8. intercepta 1, 4, 13.
 relinquere *ibid.*
 Praesignatae litterae 1, 2, 6.
 Praestare aditum 3, 8, 3. alimen-
 tum 4, 7, 9. aliquid facile, ne
 &c. 1, 1, 10. Brutianos in sum-
 ma belli 4, 2, 1. epulas 1, 11,
 19. equitatu & elephantis 2, 2,
 11. idem filiis Aristidis 4, 3, 5.
 multitudine 2, 2, 14. praeto-
 rium secretius 2, 5, 30. se clau-
 dendum 1, 5, 23. speciem fu-
 gientis 3, 10, 2. suspicionem a-
 licui 3, 17, 7. virtute 2, 2, 10
 & 13.

I N D E X II.

Praestantia propugnatorum 3, 2, 1.
Praestituta dies 1, 2, 6.
Praestringere oculos 2, 1, 12.
Praesumpta victoria 3, 17, 6.
Praevalidus equus 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Praetendete expectationem certaminis 2, 2, 12. militibus 2, 3, 14.
Praeter adversariorum castra agi 1, 8, 9. ahenum & unicum veru nihil 4, 3, 6. hostilia praesidia ire 3, 10, 8. hostium castra 1, 1, 7. portum missae naves 1, 4, 14. ora phalangis transcurrere 2, 3, 20.
Praetereuntes copias recognoscere 4, 6, 3. praeterita aera 4, 1, 22.
Praetexere captivis latera euntium 1, 4, 1.
Praetor Urbanus L. Aelius 4, 5, 14.
Practoria navis 1, 1, 2.
Praetorium manens in castris 2, 5, 34. secretius praestare 2, 5, 30.
Praevalere cornibus 2, 3, 4. equitatu 1, 8, 12. 2, 2, 9. 2, 3, 14. 2, 5, 18. 4, 7, 21. exercitu 4, 7, 20. numero & genere equitum 2, 5, 33. primo impetu 2, 1, 8. praevalet hostis 3, 10, 3.
Praevalidus equitatus 2, 4, 12.
Precari Deos 4, 5, 4.
Praes legiones 4, 1, 43. precibus militum concedere animadversionem 4, 1, 39.
Premere alterum latus 1, 4, 7. fossam 1, 5, 8. Philippum fugientem 2, 13, 8. proras 1, 5, 6. tergum alicujus 1, 6, 2. premi ab aliquo 2, 7, 8. a Scordiscis Dacisque 2, 4, 3. iniquitate locorum 1, 5, 18. somno & mero 2, 9, 7. verecundia ignominiae 4, 1, 13.
Pretium operae est in mercede 4, 2. solvi iussit pro fructibus 2, 11, 7. pretio venire 3, 19, 2.
Pretiosissima rerum 1, 11, 5.
Primus congressus 2, 1, 8. hostes invasit 4, 5, 3. incursus 2, 5, 23. impetus 1, 11, 6. 2, 1, 8.

hostium 2, 3, 3 & 14. prima acies 1, 5, 9. 2, 1, 8. 2, 3, 10 13 & 21. 2, 4, 10. 2, 5, 4. 2, 8, 12 & 13. eruptio 3, 10, 4. frons 2, 3, 16. 2, 4, 17. luce 2, 5, 21, 24, 26 & 33. 2, 13, 7. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. primum bellum Punicum 1, 4, 11. initium aestatis 3, 4, 6. primi ordines 1, 5, 12. 1, 11, 2. 4, 5, 8. primas naves agi iusserunt 1, 4, 12.
Primipilaris Caelius 4, 7, 8.
Prinatum castellum 3, 8, 1.
Princeps finitimae gentis 2, 11, 6. principes 2, 3, 16. beneficiis obstricti 2, 11, 3. Gabinorum 1, 1, 4. principibus spoliata plebs 2, 11, 3. ex principibus aliqui 1, 1, 10.
Principia missa 2, 5, 30. in principis perstare 4, 1, 27 & 28. sanguis missus 4, 1, 16. stare pedibus nudis 4, 1, 26.
Prior exercitus Neciorum 2, 11, 4. pars litterarum 1, 2, 6. priores libri 3. prol. pedes adlevati 4, 7, 34. priorum librorum descriptio 4. prol. prius tradere 3. prol.
Pristinus mos 2, 1, 4. pristina castrorum conversatio 2, 4, 10.
Priusquam descenderet in aciem 1, 11, 11. iniret proelium 1, 11, 21.
Pro captivis introducere 3, 3, 7. Charmade receptus 3, 2, 11. concione dicere 1, 11, 3. 4, 5, 11. duce fuit obsessis nostris 4, 7, 8. fronte aciei decurrere 2, 2, 12. incurioso me reprehendit prol. 1. moenibus sagittarios relinquere 1, 5, 5. nuptiali munere dare aurum 2, 11, 5. occasione factum amplecti 1, 6, 1. omnibus suis pugnare 1, 11, 5. ostento excipere 1, 12, 8. patria mori 4, 5, 12. Rep. devovere se 4, 5, 15. scutis cortices dare 1, 7, 5. significatione tristi 1, 12, 7. transfuga subornatus 3, 13, 2.
Probata experimenta prol. 1.
Probris hostium cogi 1, 11, 1.
Procedere ad milites 1, 9, 4. adversus solum cum altero 2, 5, 41. in aciem 2, 1, 1, in aciem

I N D E X II.

Quum 2, 3, 14. noctu per causam venandi 3, 3, 6. pabulum 2, 1, 6. procedit seditiosa legio 4, 1, 43. procedunt eis aera praeterita 4, 1, 22. hostes ordinati 2, 3, 4. in aciem feroces 2, 1, 15. oppidani 3, 10, 5. processit res parum 1, 8, 8. processerunt super catenam levatae prorae 1, 5, 6. procedens lentius media acies 2, 3, 6. procedentia ad praeceptum cornua 2, 3, 7.

Proclamat, victorem adesse collegam 2, 4, 1.

Proclivo adjuvante inpetum 2, 2, 2.

Procos, Fulvius Flaccus 4, 7, 29.

Procul a castris succendere aedificia 2, 5, 9. a conspectu contabulare naves 3, 9, 8. ab urbe 2, 11, 1. armatam partem classis ostendere 3, 10, 9. conspiciari numerum arborum 2, 5, 46. contemplatus 1, 2, 7. intuentibus stationis species est 1, 5, 22. visentes decipere 3, 13, 6.

Procurrere ad succurrendum sociis 2, 5, 29. ad vallum Punicum 3, 10, 3. adversus aquam 1, 4, 9. hostes vidit 2, 1, 7. in primam aciem 2, 8, 12. propius 3, 3, 4. procurrit cum clamore acies 2, 5, 34. procurrunt ad pecora vindicanda 3, 10, 6.

Procurtio subita 2, 2, 5.

Prodere sibi regem 1, 8, 8. produntur cogitata equorum fremitu 2, 5, 31. proditus a transfuga 3, 11, 5. proditum est memoriae 4, 2, 1. 4, 5, 20.

Proditor Ephialtes Trachinius 2, 2, 13. cum proditore agere 1, 1, 6. proditoribus repraesentatur merces 1, 11, 2.

Proditio simulata 2, 2, 14. ad prodicionem corruptus 3, 3, 5 & 7. sollicitare Cononeum 3, 3, 2 & 6.

Prodigium subitum 1, 12, 4. opinati sunt 1, 5, 28.

Prodire 4, 7, 5.

Producere captivos urbis Cyzici 4, 5, 21. exercitum ordinatum 2, 3, 4. & reducere in castra 1, 4, 8. nudatum in conspectu 1,

11, 18. productus in locum iniquum exercitus 1, 1, 11. producta media acies 2, 3, 7.

Proelium acerrimum 2, 10, 1. asperum 1, 5, 15. commissum 1. prol. 1, 11, 15. 2. prol. 2, 4, 6 & 7. 2, 5, 6, 45 & 46. 4, 7, 30. confertum 2, 3, 7. confertum 2, 4, 5. contractum 2, 4, 3. dubium 2, 4, 11. equestre 2, 3, 23. gestum est Camilli ductu 2, 6, 1. inopinatum 2, 3, 14. iustum 2, 7, 8. leve 2, 5, 12. longum 1, 5, 15. 4, 5, 10. navale 1, 3, 6. 1, 12, 11. 2, 5, 45. 2, 13, 9. 4, 7, 45. pedestre 1, 3, 6. 4, 7, 45. praesens 2, 4, 1. restitutum est 2, 8, 2. proelii cupiditas 1, 11, 19. suspensio 1, 8, 5. proelio aptatos trucidare 3, 17, 6. detractare 1, 11, 1. finire 2, 7, 6. inire 1, 11, 10 & 21. 2, 5, 33. redintegrare 2, 8, 13. restituere 1, 11, 8. trahere 2, 1, 9. ad proelium compellere 2, 1, 12. in proelium descendere 2, 1, 10. duci 4, 1, 44. proelio animos suorum erigere 1, 11, 8. amissi duces 4, 2, 8. proelio configere 2, 8, 1. cum Latinis 1, 11, 8. Hirtulejum devincere 2, 3, 5. superari 4, 2, 7. vinci 2, 9, 1. urgueri 2, 7, 6. 4, 7, 45. in proelio dubiam mortem timere 4, 1, 17. occidi 4, 5, 14. sine proelio avertere exercitum 1, 8, 4. proelia frequentia 2, 3, 9. levia 2, 1, 4. proeliorum successus 1, 3, 3. proelia committere 2, 1, 13.

Proeliari 4, 7, 29. proeliandi discrimen 1, 3, 4. proeliantibus adesse 1, 11, 9 & 16.

Proficit horum vis in arte posita prol. 1.

Proficisci a terris 1, 12, 2. ad Syphacem 1, 1, 3. illò 3, 11, 5. praedatum 1, 5, 12. 4, 5, 8. proficiscens classis 1, 12, 11. profectus nocte 1, 5, 17. profecti sunt barbari 1, 5, 28.

Professionis signum 4, 1, 33. professioni habere fidem 1, 4, 11. professionem edicere in posterum diem 2, 5, 20. occultare specie remanendi 3, 11, 5.

I N D E X II.

suam censu obtexere 1, 1, 8.
 Proflare auras ingentes 2, 2, 7.
 Profligare hostem 2, 1, 4. victo-
 riam 2, 3, 2. profligari labore
 itineris 2, 2, 8. nihil videt 2,
 3, 20.
 Profluit flumen altis ripis 2, 2,
 10.
 Profluvium ventris 3, 7, 6.
 Profugere 1, 8, 5. in arcem 3, 3,
 6. profugientem persequi 4, 1,
 39.
 Profugus a Mutina 1, 7, 5.
 Profuit haec sollicitia Hamilcari
 3, 16, 2. profuturus Romanis
 inpetus 1, 10, 4.
 Profunda silvarum 1, 3, 10.
 Progredi ad eliciendos hostes 3,
 10, 5. ad simile officium 2, 10,
 1. aequatum 3, 9, 3. excipien-
 dorum eorum causa 3, 16, 2.
 Progressus Romanorum 1, 4, 8.
 Prohibere barbaros ab inpetu 1,
 10, 4. inexpectatam vim 3, 11,
 1. multa 4, 5, 12. trajici exer-
 citum 1, 4, 9. transitum 1, 6,
 2. prohibuit suos 2, 6, 8. num
 prohibebit nos pro patria mo-
 ri? 4, 5, 12. prohibetur occu-
 pare Cherronesum 1, 4, 13. tra-
 jectu fluminis 1, 4, 9. prohibi-
 tus hostium occursum 1, 4, 10.
 Projicere se in patentes campos 1,
 1, 6.
 Prolabi 1, 12, 1. in acie 4, 5, 17.
 Prolationis injuria 3, 16, 3.
 Promittere eadem prol. 1. po-
 scentibus securitatem 4, 7, 18.
 promittitur eis summa magna
 4, 7, 35. promissam victoriam
 maturare 1, 11, 11.
 Promissum trium librorum in-
 plere 4. prol. promisso exsolvi
 4, 7, 35. promissa plena 3, 3, 1.
 Promontoria quaedam 2, 5, 44.
 3, 10, 8.
 Promptam operam exhibere 2, 5,
 30.
 Pronuntiare clare 2, 7, 1. in coe-
 tu 4, 7, 39. in concione 1, 11,
 6. palam 3, 16, 4.
 Prona nostris victoria fuit 4, 7,
 29.
 Propagata supra Romanos ruina
 1, 6, 4.
 Prope exacta aetas 4, 7, 5. a vir-

gultis silvaeque posita castra 4, 7,
 40. ab Orchomeno castra habere
 1, 11, 5. exanimatus frigore 4,
 6, 3. moenia ignem acervis sub-
 jicere 3, 10, 5. virgulta & sil-
 vas posita castra 2, 4, 15. pro-
 pius procurrare 3, 3, 4.
 Proximus collis 1, 5, 24. 2, 2, 4.
 mons 1, 5, 3. portus 1, 5, 7.
 tumultus 2, 5, 22. proxima
 dies 1, 1, 7. nox 2, 9, 6. 3, 16,
 3 & 4. proximum litus 3, 16,
 5. in proximo occultare oppi-
 danos 3, 10, 2. proximi agri
 1, 5, 3. colles 2, 5, 38. mon-
 tes 2, 4, 5. tumuli 2, 7, 1. pro-
 xima castra 2, 10, 2. proximos
 intruere agros 1, 5, 16. in pro-
 ximos incuriare 2, 2, 10. ex
 proximis unus 4, 7, 39.
 Propinquus locus 3, 13, 8. in
 propinquo 1, 5, 14. 2, 5, 31.
 2, 10, 2. 4, 5, 9.
 Propediem 3, 5, 3.
 Propere adnuntiari iussit 1, 9, 2.
 dimittere legatos 2, 7, 4.
 Proposuit transferre bellum 1,
 5, 5.
 Proprium triticum 3, 4, 6.
 Proprie horum vis in arte posita
 prol. 1.
 Propter Atheniensium classem 1,
 4, 13. calliditatem & peritiam
 bellandi 1, 8, 7. conditionem
 locorum 1, 6, 3. equorum de-
 formitatem despici 1, 5, 16.
 illum disciplina corrumpitur 4,
 1, 41. inducias 1, 5, 17. litte-
 ras redeundum habere 3, 11, 1.
 obpositum hostium exercitum
 1, 4, 8. seditiones detractare
 proelium 1, 11, 1.
 Propugnare in umbra melius 4,
 5, 13.
 Propugnator insequentes deti-
 nuit 2, 13, 5. propugnatores
 fuere suorum 1, 4, 10. distin-
 gere domibus 3, 9, 8. propu-
 gnatorum praesentia 3, 2, 1.
 propugnatoribus destitutus 3, 6,
 4. destituta munimenta 2, 5,
 26. nudatae urbes 3, 6, 1.
 Propugnatio murorum 3, 9, 6.
 Propuliare hostes 2, 12, 1.
 Prorae levatae 1, 5, 6. prorae pre-
 mere *ibid.*

PROUE-

I N D E X II.

Proxueri vallum 2, 5, 8.
Proxumpere per stationes 1, 5, 12.
Prosequi com meatibus 2, 6, 1.
Profilire in aciem 2, 8, 13. in cornu dextrum 2, 4, 11. in fronte 4, 1, 8.
Prosper cursus 2, 13, 11. prosperae excursionēs 4, 1, 21. prospere gestae res 2, 9, 7. 4, 3, 4.
Prospectus, nifusque per saxa faciliior 3, 9, 3.
Prostratae arbores 2, 2, 9.
Protegere galeas in angustiis 2, 3, 14.
Protenus 1, 10, 4. 2, 1, 2 & 14. 2, 5, 4.
Proterere renata 3, 4, 1. ordines peditum 2, 4, 12.
Proturbare pedites 2, 2, 4.
Protrudere nostros primo impetu 2, 3, 7.
Provehere quemque ad ordines militiae 4, 1, 8. provehi 1, 11, 10. usque ad moenia 4, 7, 29.
Proventus satorum 3, 15, 3.
in Proverbium tractum est 4, 1, 7.
Providere insidias 2, 5, 24. per se 1, 2, 6.
Provide haec fiunt a duce proli 1.
Providentiae & consilii exempla *ibid.*
Provinciam exornare tabulis statuisque 4, 3, 15. provinciā excedere 2, 5, 36. provinciis consulere 1, 1, 8.
Provocare aliquem 4, 7, 5. eruptionem 3, 10, 7. provocatus a rege hostium 2, 5, 41.
Provolvi ad genua alicujus 4, 1, 39.
Prudens ordinatio 2, 3, 16.
Prudenter atque industrie 1, 2, 2.
Prusias 4, 7, 11.
Ptolemacus 4, 7, 20. Ptolemaei regis praefectus Charmades 3, 2, 11.
Publicum concilium 3, 6, 6. ex publico dotare filiam inopem 4, 3, 15. Publicatae possessiones 1, 8, 2.
Publice dotare filias ob inopiam 4, 3, 4. venire 4, 1, 20.
Pudor rei 2, 8, 12. transfugis adulit poenitentiam 2, 7, 9. pudore cogi 1, 11, 3.

Puduit ceteros non sequi 2, 8, 5.
Pugione trajicere barbarum 2, 7, 5.
Pugna Cannensis 4, 1, 44. capessitur nusquam, ubique fuga 2, 4, 7. equestris 2, 3, 22. incunda est 1, 12, 10. instans 1, 12, 7. pedestris 2, 3, 23. Pharsalica 2, 7, 13. simulata 2, 5, 34. pugnae dies 1, 12, 9. exitus 2, 7, 13. postulatio intempestiva 1, 10, 1. signum 1, 10, 2. 1, 11, 20. datum 1, 11, 10. 2, 4, 17. pugnam deposcere 1, 11, 1. 2, 1, 3. 4, 7, 6. detractare 1, 1, 9. 2, 1, 3. differre 2, 1, 10. exposcere inconsulte 1, 10, 1. imminere nuntiaverunt 1, 8, 5. manet exitus 1, 10, 2.
Pugnare acrius 2, 6, 2. acerrime 1, 10, 4. 2, 6, 4. adversus Cimbro ac Teutonos 2, 2, 8. dictum alicujus 4, 1, 39. Germanos 1, 11, 3. 4, 5, 11. hostem 1, 8, 12. Thebanos 4, 7, 21. aequo Marte 2, 3, 13. apud Numitronem contra Marcellum 2, 2, 6. ardentem 2, 8, 1. cominus 2, 2, 13. cum Attalo 2, 13, 1. hoste contra edictum 4, 1, 40. eodem die 1, 11, 7. fortius ex desperatione 2, 6, 3. in Boeotia 2, 8, 12. responso Deum ex collibus 1, 10, 3. segnius 4, 7, 24. pugnat exercitus 1, 11, 21. pugnandi cupiditas 2, 5, 22. lex 2, 1, 16. pugnandum pro omnibus 1, 11, 5. ad pugnandum concitari 1, 11, 4. paratorem militem habere 1, 11, 11.
Pugnator bonus Pythias 4, 7, 37.
Pugnax parum 4, 7, 4.
Pulchritudo eximia 2, 11, 6.
Pulsus a Cimbris 1, 5, 3. acie 2, 13, 3.
Pulvis ingens 2, 2, 12. movere speciem exercitus 4, 7, 20. pulveris vertices 2, 2, 7. pulverem excitare 4, 7, 20. praec pulvere percelli 2, 4, 1.
Punica acies 2, 3, 1. classis 2, 3, 24. Punicum bellum 1, 8, 6. 2, 2, 11. 4, 1, 25. primum 1, 4, 11. secundum 1, 3, 5. 2, 3, 8. ad Punicum vallum procurare 3, 14, 3. Punici 2, 1, 4.

Pp 4   Pu-

I N D E X II.

Punicae naves decem 1, 4, 12.
 Punire nocentes ex occasione 1,
 9, 1. puniri ipsum patiuntur 4,
 1, 41.
 in Puppim referre milites 1, 5, 6.
 puppe religatæ naves 1, 4, 12.
 Purpurea vestis 1, 11, 10.
 Pyrrhus rex Epirotarum 2, 2, 1.
 2, 3, 21. 2, 4, 13. 2, 6, 9. 3, 6,
 3. 4, 1, 3, 14 & 18. 4, 4, 2. in-
 teremtus 2, 4, 9. Pyrrhi exer-
 citus 2, 3, 21.
 Pythias quidam bonus pugnator
 4, 7, 37.

Q.

Qua brevissimum iter est 1, 1,
 6. non obfistebatur 3, 9, 6.
 resistebatur 3, 9, 8.
 Quadratus lapis 3, 3, 5.
 Quadrigae adpropinquantes 2, 3,
 17. falcatae 2, 3, 17 & 18. ho-
 stium 2, 3, 17.
 Quaerere transitum 1, 5, 2. quae-
 ri duos aditus iussit 1, 4, 10.
 Qualem inveni, talem reliqui 3,
 12, 2.
 Quam necessarium & facile id
 est 3, 1, 1.
 Quamquam hoc dissimularent 1,
 2, 9.
 Quamvis ignarus actae rei 1, 11,
 7. naves in litoribus haerent
 2, 13, 11.
 Quantum cura nostra valuit prol.
 1. quisque numeratae pecuniae
 habet 1, 11, 2. In quantum po-
 terat 3, 13, 8.
 Quartus consulatus 2, 4, 2. quar-
 ta vigilia commissa 1, 5, 17.
 Quaterni circiter pedes 4, 7, 29.
 Quatuordecim AElia 4, 5, 14.
 Quadringenti equites 4, 2, 6.
 Quatridui iter 3, 1, 2.
 Quasi ad interrogatum exhibet
 prol. 1. aptius locis montuosis
 1, 8, 12. contenderet Thebas 1,
 4, 3. lex est militibus 2, 1, 16.
 Queri de re aliqua 3, 11, 1. que-
 stus apud Censores 4, 1, 22.
 Qui a Poro advertâ ripâ cavetur
 1, 4, 9.
 Quidam adolescens, honeste na-
 tus 4, 6, 4. collis munitus 4, 7,
 24. ex auxiliaribus 3, 10, 1.

hostibus 1, 1, 3. Megistanis 2,
 9, 5. tribunis 1, 1, 3. gregalis
 occisus 2, 4, 9. nobilis Lacedae-
 monius 4, 5, 12. Pharnaces 1,
 1, 6. Syracusanus Sofistratus 3,
 3, 2. Tarentinus Cononius 1,
 3, 6. quaedam nox 3, 3, 6.
 quemdam egressum via casti-
 gare 4, 1, 9. ex remigibus ster-
 nutantem audit 1, 12, 11. pro
 transfuga subornatum mittere
 3, 13, 2. prope exanimarum
 frigore conspiceret 4, 6, 3. quam-
 dam civitatem obpugnare 3, 9,
 5. sagam ex Syria habere 1, 11,
 12. quodam oppido potiri 3, 1,
 2. quidam inermes 3, 2, 10.
 quaedam promontoria 3, 10, 8.
 quosdam ex militibus suis mit-
 tere 2, 5, 18. suis habitu Illy-
 riorum instruere 2, 5, 10. strue-
 re vallum iussit 1, 5, 3. Persa-
 rum capere 1, 11, 17.
 Quietem dare castris 2, 5, 30.
 quiete invitati 2, 5, 31.
 Quietum exercitum habere 2, 5,
 26. in vallo militem tenere 3,
 17, 5.
 Quiescere omnes jubet 2, 5, 31.
 suos iussit 2, 1, 7. quiescentem
 invenire 2, 5, 30.
 Quintus L. 2, 5, 34. Cos. 2, 12,
 1. T. Cos. 3, 1, 1. Capitolinus
 Cos. 2, 7, 10. 2, 8, 3. Crispi-
 nus 4, 7, 38.
 Quinto Cos. Fabius Maximus 1,
 8, 3.
 Quis sufficiat? prol. 1. quid rei
 foret 1, 2, 8.
 Quisquam 4, 1, 4. quidquam fe-
 riae rei agere 2, 1, 17.
 Quisque fortissimus peditum 2,
 3, 3. inertissimus 4, 1, 8. quem-
 que militem decimum fusti per-
 cutere 4, 1, 34. quosque firmi-
 simos delegit 1, 4, 7.
 Quidquid exemplorum insignis
 fuit prol. 1.
 Quo consecutus est, ut &c. 1, 11,
 3. 4, 5, 11. destinaverat 1, 4,
 3. ardentius dimicaret miles 1,
 11, 5. constantiores ad pugnam
 milites haberet 1, 11, 7. libe-
 rius 1, 2, 1. magis 1, 5, 3. pa-
 ratiorem militem haberet 1,
 11, 11.

I N D E X II.

Quotidiana exercitatio 4, 1, 1.
Quum maxime 3, 11, 4.

R.

in Rabiem exardere 2, 1, 10.
Radix montis 2, 5, 24. **radices montis** 2, 5, 34.
Ramos per terram trahere 2, 4, 1.
Rapere feminas 4, 7, 44. **transitum** 1, 4, 8. **rapturi speciem praebere** 4, 1, 9. **raptus unus ex his** 1, 2, 5. **raptum signum in hostem mittere** 2, 8, 1. **rapta ex arce arma** 3, 3, 7.
Rapidius vehi per ignota loca 2, 5, 6.
Rapiditate morari 1, 6, 2.
Rapina rei nullius 4, 1, 9.
Raptim 2, 10, 2. **actum agmen** 4, 7, 13. **adeptus verticem collis** 2, 2, 4.
Rara acies 3, 10, 4. **rari defensores** 3, 17, 1. **sagittarii** 1, 5, 5.
Rates contexuntur materiis 1, 7, 2.
Ratio dicitur 3, 6, 1. **exposita** 1, 12, 9. **similis** 2, 3, 3. **rationis indocilis miles** 1, 11, 13. **rationes, causasque defectionis** 1, 12, 8. **interversae** 3, 16, 3.
Ratus Hannibalem adesse 4, 7, 26.
Lacedaemonem occupari 3, 11, 5. **proelium committi** 2, 7, 8. **prospero sibi eripi cursu** 2, 13, 11. **rem spernendam** 3, 16, 3. **rati id fieri ab suis** 2, 5, 11.
Rebellat Thracia 1, 4, 13. **rebellantes Afri** 2, 5, 12. **rebellaturae civitates** 1, 1, 1.
Recedere ab agmine ad rapinam 4, 1, 9. **obsidione** 3, 15, 5. **incipiti discrimine** 1, 3, 3. **ad arcedendam vastitatem** 1, 8, 4. **equites suos iussit** 2, 5, 8. **ex ordine** 4, 1, 4. **in cornua** 2, 5, 34. **in superiora loca** 2, 5, 2. **inopia com meatus** 3, 5, 1. **iussi Poeni** 3, 10, 3. **sementis tempore** 3, 4, 1. **recedit morae inpatiens** 1, 3, 4. **recedens aestus** 2, 13, 11. **recedentium calliditas** 2, 3, 20. **recedendi occasio** 3, 11, 2.
in Recessu spectantium more stare 2, 3, 1,

Recentes vires 2, 1, 2.
Recidere inpedimenta 4, 1, 7.
Recipere aciem 2, 3, 17. 2, 9, 7. **aliquem** 1, 8, 6. 4, 7, 24. **exercitum** 2, 1, 3. **ex Parthis** 2, 13, 7. **intra munimenta** 2, 3, 9. **hostem in mediam aciem** 2, 3, 7. **mercedes aliquot mensium** 3, 16, 3. **omnes turmas** 1, 10, 2. **pluviam** 3, 4, 6. **praesidium** 2, 11, 2. **quemquam in castra** 2, 8, 6. **se** 2, 1, 4. 2, 5, 26. **in castra** 2, 4, 9. **in castella** 2, 5, 18. **in silvestria loca** 2, 3, 3. **intra fossam** 1, 5, 9. **munitiones oppidi** 1, 3, 4. **munimenta** 2, 5, 4. **suorum ordines** 2, 3, 10. **per nota** 2, 5, 35. **sine periculo** 1, 5, 9. **signum** 2, 8, 1 & 2. **Thracas portis clausis** 3, 16, 5. **recipi a custodibus** 3, 3, 6. **ad adversariis** 2, 7, 8. **in medium** 2, 3, 21. **in gregem equitum** 2, 5, 30. **recipitur quid ad exercitum pertinens** 1, 11, 5. **receptus in Samiorum portum** 3, 2, 11. **recepti in ultimum agmen** 2, 5, 27. **receptae aquilae** 2, 5, 34. **copiae** 1, 6. **receptui dare signum** 1, 12, 11. 2, 5, 25.
Recognoscere copias 4, 6, 3.
Recolligere se 4, 5, 17. **recollectus exercitus** 2, 13, 4.
Recubans numquam cibum cepit 4, 5, 6.
Recuperare locum 4, 1, 23. **suos** 1, 8, 6. **recuperatus gladius** 4, 5, 17.
Recurrere ad tumultum 2, 1, 6. **trepide** 3, 10, 5.
Reddere aliquos fortes 4, 1, 3. **alveum fluminis** 1, 5, 4. **civitatibus epistolas** 1, 1, 1. **claves** 4, 7, 22. **virginem sponso habitam summa custodia** 2, 11, 5. **reddendo naves conciliare animos** 1, 4, 13.
Redigere aliquem ad modestiam 4, 5, 1. **civitatem ad inopiam aquae** 3, 7, 2. **in potestatem suam** 2, 9, 6. 3, 2, 10. 3, 6, 1 & 3. 4, 7, 25. **equites ad peditem** 4, 1, 18. **sub leges** 4, 7, 18.

I N D E X II.

- Perducere agrum venalem ad id pretium licendo** 3, 18, 2. aliquem usque ad locum 2, 5, 7. exercitum in insidias 2, 5, 35. hostes eo, ubi &c. 2, 5, 1. incommensurabilia loca 2, 3, 20. ultra locum insidiarum 2, 5, 37. incolumes suos in tuta 1, 5, 17. lectorem huc usque cum attentione 3. Praef. perducere eodem 3, 8, 2. in consuetudinem 2, 1, 18. perductus exercitus in locum iniquum 1, 5, 13. hostis ad securitatem 3, 17, 3. in eandem persuasionem 1, 4, 8.
- Peregrina societas** 2, 7, 4.
- Peregritant** Castor & Pollux 1, 11, 9.
- Perfectissimi aeneatores** 3, 9, 3.
- Perferre conceptum ignem usque in vallum** 2, 4, 15. 4, 7, 40. de eadem re ad populum 4, 1, 22. epistolam balteo occultatam 3, 13, 2. raptum incolumem in castra 1, 2, 5.
- Perfidia barbari** 1, 1, 6. deprehensa 4, 7, 23. oppidanorum 2, 11, 1. sollemnis 1, 1, 6. perfidiam spernere 4, 4, 1.
- Perfrigit unus** 2, 12, 11.
- Perfugae species** 2, 5, 18. perfugam mittere 3, 6, 5. 3, 17, 7. a perfugis cognoscere 1, 6, 1.
- Pericles Atheniensis** 1, 3, 7. 1, 5, 10. 1, 11, 10. 1, 12, 10. 3, 9, 5 & 9. Periclem nomine adpellans voce 1, 11, 10.
- Periculum imminet** 2, 11, 4. notis suspectae evitatum 3, 12, 1. discutere 2, 11, 4. leve & detrimentum sentire 3, 17, 4. periculo liberare Campaniam 1, 9, 1. periculis adsuescere 4, 1, 19.
- Periclitantibus subvenire** 2, 5, 22.
- Perire cum familia** 4, 5, 14. fame 4, 5, 20. periit Hirtulejus 2, 7, 5.
- Peritus linguae** 1, 2, 2. nandi & nauticae artis 3, 13, 6. perire facere aliquid *ibid.*
- Peritia & calliditas bellandi** 1, 8, 7.
- Permiscere modum vini mandragora** 2, 5, 12.
- Permittere sibi multa transire** prol. 1. permisit ita ordinat aciem 4, 1, 8. turmae equitum ad laceffendos hostes ire 1, 10, 2.
- Pernicies ducis** 1, 9, 4.
- Perniciosa seditio** 2, 5, 18. seditione furere 1, 9, 2. perniciosissimum est cedentibus 4, 7, 21.
- Perpellere Xenophontem, ut &c.** 4, 6, 2.
- Perperna dux** 1, 5, 32.
- Perpeti inopiam** 4, 5, 20. ruborem facti 4, 6, 2.
- Perpetrare facinus** 2, 5, 30. perpetrata legatio 3, 13, 1.
- Perpetuum filium concubernalem habere** 4, 1, 11.
- Perquam similis natura** prol. 1.
- Perrumpere aciem hostium** 2, 4, 2 & 17. 2, 8, 5. perrupta statio ab hoste 4, 1, 36.
- Persae** 2, 3, 13. 4, 2, 5. 4, 6, 3. dicuntur sagittarum multitudine nubes esse facturi 4, 5, 13.
- Persarum acies** 2, 3, 3. classis 4, 7, 43 & 45. multitudo ingens 4, 7, 43. innumerabilis 2, 2, 13. quidam capere 1, 11, 17.
- Persicus habitus** 3, 8, 3. Persicum bellum 2, 8, 4.
- Persidem intrare** 2, 3, 6.
- Perfedere in saxo** 4, 5, 5.
- Persequi aliquem** 2, 13, 11. 4, 1, 39. doloris auctorem 1, 7, 2. hostem ad internecionem 4, 7, 15. praedatores 3, 10, 6. Saburam 2, 5, 40. sparsa per immensum corpus historiarum prol. 1. persequentes longius cedendo protrahere 3, 10, 5. persecutus milites sparsos 2, 2, 11. persecuti effusos ceciderunt 2, 6, 7. persecuturos arbitratus 1, 4, 14.
- Persectari equum** 1, 2, 1.
- Perses, Macedonum rex** 2, 3, 20.
- Perseverant fidem servare Romanis** 4, 5, 20 & 21.
- Perseverantius abeuntes trucidare** 2, 8, 14.
- Perseverantiae causa facere** 3, 5, 1.
- Perpicere regias vires** 1, 2, 1.
- Perstare in principibus** 4, 1, 27 & 28.

Per-

I N D E X II.

Persuadere adpropinquantibus 3, 6, 5. adversariis 2, 5, 31. alicui, ut &c. 3, 3, 5. civibus 2, 2, 14. circumfidentibus, ne &c. 3, 15, 4. exercitui utrique 2, 4, 9. Tarentinis, ut &c. 3, 2, 1. Gabinis, uterentur odio 3, 3, 3. persuasit hosti, superesse ipsis copias 3, 15, 6. ipsis proeliantibus eisdem adfuturos 1, 11, 9. militibus 1, 11, 16.

Persuasio alacritatem adtulit 1, 11, 2 eadem 1, 4, 3. hostium 1, 5, 3. persuasionem adjuvare 3, 3, 4. persuasione sollicitari 2, 5, 18.

Pertendere ad angustias 1, 4, 6.

Perterritus adseveratione 3, 8, 2. metu viperarum 4, 7, 10. voce 3, 5, 2. perterriti exemplo 2, 8, 8. Samnites 2, 4, 2.

Perrinaciter a servis excludi 2, 5, 30. instare hosti fugienti 2, 6, 10. tolerare obsidionem 2, 9, 5.

Pertinere ad commune 3, 2, 6. ad rerum naturam 1, 12, 9. pertinent exempla ad proelium proel. 1. pertinens quid ad exercitum 1, 11, 5.

Perturbare aciem 2, 4, 13. hostem 2, 3, 17. perturbari visu 2, 5, 38. perturbatae Antiochi copiae 2, 4, 4.

Perturbatio ordinum 2, 3, 16.

Pervenire ad extremam famem 3, 15, 3. fluvium 4, 2, 1. hanc usque metationem 4, 1, 14. hostium consilia 1, 2, 5. posteriora castelli 3, 9, 3. summum *ibid.* in amicitiam alicujus 1, 2, 3. Lacedaemonem 1, 1, 10. Vejios 3, 13, 1, perveniant incolumes Canusium 4, 5, 7 pervenerunt ad Didium legiones 1, 8, 5. pervenitur ad castra Pompeji 2, 5, 31.

Pervicacia fugitivorum 2, 3, 17. obstinatorum 2, 9, 3.

Pervigilatum est ab omnibus 3, 12, 1.

Pes castrorum 4, 3, 13. pedem referre 2, 5, 3. 2, 8, 13. pedes circiter quaterni 4, 7, 29. nadi 4, 1, 26. priores adlevati 4, 7, 34. posteriores *ibid.* pedum quindesim fossa 1, 5, 9. pedi-

bus & capite nudus 3, 9, 3. trajicere vada 4, 1, 1.

Pedes circumductus ab ea parte 2, 2, 12. cominus accedens 2, 5, 33. profiluit in primam aciem 2, 8, 13. ad peditem redigere equites 4, 1, 18. in pedite erat Romanorum robur 2, 2, 11. pedites deni 4, 1, 6. gregales 4, 1, 31. L. cunctantes 4, 5, 7. peditum acies subita 2, 3, 14. triplex 2, 3, 17. equitumque manus parva 2, 4, 6. fortissimus quisque 2, 3, 3. numerus 2, 3, 17. ordines 2, 4, 12. pars 2, 5, 22. terga 2, 5, 37. velocissimi 2, 3, 22. viginti quatuor millia 4, 2, 6. pedites jugum quoddam occupare iussit 4, 6, 2. proturbare 2, 2, 4. redigere ad levem armaturam 4, 1, 18.

Pedestris cursus 4, 6, 2. pugna 2, 3, 29. pedestre iter 2, 5, 42. proelium 1, 3, 6. pedestri & navali proelio vinci 4, 7, 45.

Peditatum praemittere 2, 5, 38.

Petere altissima aedificiorum 3, 13, 8. Asiam 2, 11, 3. Cariam 1, 8, 12. castra cursu 3, 17, 7. Catinam viribus 3, 6, 6. Graeciam 1, 4, 6. montes cursu effuso 2, 5, 38. pabulum 2, 5, 31. regionem *ibid.* Spartam 3, 11, 5. ipatium noctis ad deliberationem 4, 7, 22. telum 4, 1, 4. rumulos proximos 2, 7, 1. urbes ceteras 3, 6, 3. petentibus ordines respondit 4, 1, 8. peti gladiis ora iussit 4, 7, 32. partem vult 1, 1, 2. petenda est illinc (aqua) 2, 7, 12. petitus bello ab Ardie Illyrio 2, 5, 19. petrum colloquium ad exercitum 1, 5, 17. concilium ab Agrigentinis 3, 2, 6.

Petilini a Poenis obsessi 4, 5, 18.

Petillius Q. Cos. 4, 1, 46.

Petrejus Afraniusque castra noctu moturi 1, 8, 9. Petreji & Afranii exercitus 2, 1, 11.

Phalanx duplex 2, 3, 20. Macedonica 2, 3, 17. ordinata 2, 3, 20. regis Pyrrhi explicita 2, 2, 1. phalangis ora 2, 3, 20.

Phalaris Agrigentinus 3, 4, 6.

Phar-

I N D E X II.

Pharnabazus regius praefectus 2, 7, 6.
 Pharnaces, Mithridatis filius 2, 2, 3.
 Pharnaëus quidam 1, 1, 6.
 Pharnastanes 2, 5, 37.
 Pharfalica pugna 2, 7, 13.
 Philippus, Macedonum Rex 1, 4, 6 & 13. 2, 1, 9. 2, 3, 2. 2, 8, 14. 2, 13, 8. 3, 8, 1. 3, 9, 8. 4, 1, 6. 4, 7, 37. Alexandri Macedonis pater 4, 2, 4. denuntians 4, 5, 12. exclusus oppido Saniorum 3, 3, 5.
 Phocenses destituti 3, 11, 2. obfidere *ibid.*
 Phormion, dux Atheniensium 3, 11, 1.
 Phrygia 1, 4, 2.
 Picentes 1, 12, 3.
 Picus in capite infidet jus dicenti 4, 5, 14.
 Pignora contraria 1, 8, 6. pignorum suorum supplicia spectare 4, 5, 22.
 Pigriores milites 1, 11, 20.
 Pila defixa 2, 1, 7. emissæ ex edito in subeuntes 2, 2, 3.
 Pili singuli 4, 7, 6.
 Pinarius L. 4, 7, 22.
 Pireæ 1, 11, 20.
 Pisidae 1, 4, 5.
 Pisidia *ibid.*
 Pisistratus Atheniensis 4, 7, 44.
 Piso captus 3, 6, 5. Cn. victus 3, 6, 5. L. 4, 1, 26.
 Pice & taeda plenae amphorae 4, 7, 9.
 Planus vertex 2, 2, 4. in plana deducere Poenos 2, 2, 11. descendere 2, 5, 18.
 Planicies invia equiti 2, 2, 9. planicies contrariae 2, 5, 38.
 Plaustrum oneratum lapide quadrato 3, 3, 5. plaustra implere viris 4, 7, 33. plaustris cingere copias *ibid.* in plaustris esse *ibid.*
 Plebs spoliata principibus 2, 11, 3.
 Plebejorum agri deustique 1, 8, 1. plebejos praeficere ignobilibus 2, 11, 3.
 Plenae amphorae pice & taeda 4, 7, 9. plena flaru vela 2, 13, 11. promissa 3, 3, 1. taedae, sebi, & sulphuris vehicula 2, 4, 17.

vascula viperis 4, 7, 10. pleni iniquitatis conditiones referre 1, 11, 4.
 Plerique ex militibus 1, 1, 5, 3, 7. medici 4, 7, 1. plerosque invias ab Italia extrahere 2, 3, 16.
 Plumbo scriptae litterae 3, 13, 7.
 Plus ad victoriam Caesari conferre 2, 3, 22. praesidii in scuto habere 4, 1, 5. pluris vendere juventutem 3, 5, 3. plures domini 4, 1, 10. aves 1, 2, 7. turmae 2, 5, 25. plura oppida 3, 6, 1. plurimum oppidorum obpugnatio 1, 3, 5. pluribus locis communire castella 1, 8, 11. plurimum interest partis utriusque 2, 5, 38. tamen consecutus est 1, 8, 8. plurimi armorum greges 2, 5, 13. plurimos in deditionem accipere 3, 17, 7.
 Pluvia continua 2, 5, 25. pluviam recipere 3, 4, 6. pluvia ac statione inquietari 2, 5, 25. & stando fessus 2, 1, 15.
 Poenae metu coire in collem 4, 7, 24. poenam dare 4, 5, 14. pati 3, 12, 1.
 Poenitentia coëgit exauditorum satisfacere Imperatori 1, 9, 4. poenitentiam adferre transfugis 2, 7, 9.
 Poenus 1, 1, 9. contemneas consuetudinem 2, 1, 4. ad Poenum transitionem parare 4, 7, 22.
 Poeni 1, 1, 9. 1, 4, 11 & 12. 1, 12, 9. 2, 3, 16. 2, 4, 14. 2, 5, 4. 2, 13, 9 & 10. 3, 3, 6. 3, 13, 2. 4, 1, 44. 4, 7, 38. circumventi ab eo 2, 6, 2. deleri 2, 10, 2. deturbari ex classe 4, 7, 12. jussi recedere 3, 10, 3. victi 2, 9, 2. Poenorum arma & insignia 4, 7, 12. castra bina 2, 10, 2. Poenos in plana deducere 2, 2, 11. ad Poenos deficere 1, 8, 6. a Poenis nihil justum expectare 1, 11, 4. obsessi Petilini 4, 5, 18.
 Polliceri salutem popularibus 3, 1. pollicitus est, se daturum praemia 1, 11, 2.
 Pollicita dara 3, 16, 3.
 Pollux & Castor 1, 11, 8 & 9.
 Pomifera arbor 4, 3, 13.

I N D E X II.

Pompejus Cn. 1, 1, 7. 1, 4, 8. 1, 5, 5. 1, 9, 3. 2, 1, 12. 2, 2, 2. 2, 3, 11. 14 & 22. 2, 11, 2. 3, 17, 4 & 8. 4, 5, 1. **Pompeji castra** 2, 5, 31. **equitatus effusus** 2, 3, 22. **praesidium transducere** 3, 14, 1. **Pompejo auctor fuit** 2, 1, 3.

Pompejani 2, 5, 31. Pompejanae partes 2, 7, 13. 3, 14, 1. 4, 7, 32.

Promptinius C. legatus 2, 4, 7.

Promptinus **ager** 2, 6, 1.

Pondus grande auri 4, 3, 2.

Ponere adversus Thebanorum castra super ripam 1, 10, 3. aliquos in insidiis 3, 10, 3. castra 1, 5, 3. 2, 5, 9, 22 & 24. 2, 13, 6. cohortes in valle 2, 5, 37. electos in insidiis 2, 5, 23. defensores in muris 3, 17, 1. equitem in dextro cornu 2, 3, 22. equitatum in utroque latere 2, 3, 17. factorum, & dictorum exempla prol. 1. fidelissimos equitum a tergo 2, 8, 14. Graecos in prima acie 2, 3, 13. Hispanos leves in prima parte 2, 5, 31. in finibus Ubiorum castella 2, 11, 7. infirmissimos contra fortissimos 2, 3, 3. partem copiarum in insidiis 3, 10, 5. plaustrum in aditu portae 3, 3, 5. positum ad ripam praesidium 1, 10, 3. positi equites 4, 7, 29. in prima fronte 2, 3, 16. posita castra in colle 3, 17, 7. in diversa ripa 2, 5, 20. loco humili 3, 7, 3. Volscorum prope virgula & silvas 2, 4, 15. prope a virgulis silvaeque 4, 7, 40.

Positio castrorum 1, 2, 1.

Pons abruptus 2, 13, 5. factus 1, 5, 11. modicus 3, 13, 6. superjectus 2, 3, 24. tumultuarius 4, 7, 28. pontis faciendicopia 1, 5, 4. pontem efficere 4, 2, 1. incendere 4, 7, 28. jungere in fluvio 4, 2, 1. rumpe-
re 2, 6, 8. pontes fossae injecti 1, 5, 10. operosiores 1, 1, 6. praeparati injectique super fossam 3, 9, 9. praeparare 1, 5, 10.

Posteriorum oculi. 2, 7, 12..

Pontius Cominius 3, 13, 1.

Popillio **Lacnati fiducia** **fit** **3,**
17, 9.

Poplonia 1, 2; 7.

Populus Romanus 2, 10, 2. ar-
mis civilibus dissociatus 1, 10,
4. superior 4, 5, 14. sociorum
4, 7, 31. populi injussu 1, 4, 11.
populos aliquot in deditionem
accipere 4, 7, 25.

**Populares cogitant de fuga 2, 2.
pendent ex illo 3, 16, 1.
popularium animos concitare
1, 11, 19. conspectus 1, 10, 4.
fides 3, 16, 1. populares cor-
rumpere ad defectionem *ibid.*
popularibus salutem polliceri
3, 3, 1.**

Populari agros 1, 8, 2.

Populatio agrorum patriciorum
1, 3, 1. populationem timere
4, 3, 14.

Porcius Cato consularis 2, 4, 4.
M. 4, 7, 12.

Posseus exercitus 2, 13, 5.

Porta diversa 3, 18, 1. fracta 3,
3, 6. portae aditus 3, 3, 5. clau-
stra impedita *ibid.* portae clau-
sae 2, 6, 9. 3, 16, 5. destitutae
praesidio 3, 9, 5. statione cir-
cumdatae 2, 6, 7. portarum
claves 4, 7, 22. portas aperire
suis 3, 2, 8. claudere 2, 11, 1.
revellere 3, 9, 2. portis quatuor
eruptio facta 3, 17, 2.

**Portare cibaria complurium die-
rum 4, 1, 1. farinam collo 4,
1, 6.**

**Portendi victoriam interpretatus
est 1, 12, 4.**

**Portione gregalium contentus 4,
3, 12.**

Portus Athenienſium 1, 5, 7. inde-
 ſenſus 3, 10, 8. **proximus** 1, 5, 7.
 • **Samiorum** 1, 4, 14. 3, 2, 11. **Si-**
cyoniorum 3, 2, 10. 3, 9, 7. **Syra-**
cusanus 1, 5, 6. **vacans** 3, 2, 10.
portum capere 3, 9, 7. **cum re-**
liqua adeptus eſt claſſe 1, 4, 14.
intrare 1, 5, 6. **invadere cum**
ſtrepitu 3, 9, 10. **Lilybaei na-**
vibus occupare 3, 10, 9.

Porus, Indorum rex 1, 4, 9.

Poscere Fabium Rullum virgis
caesum 4, 1, 19. pugnae signum
1, 11, 20. poscit res prob. 1. po-
pp poscit

I N D E X II.

poscit res 2, 5, 32. poscentibus securitatem promittere 4, 7, 18.
Possidere domum 4, 1, 10.
Possessio loci 3, 2, 4. possessiones publicatae 1, 8, 2.
Post castra 1, 5, 4. terga peditum collocatus 2, 5, 37. restrictae manus 4, 4, 1. vineas aciem dirigere 2, 3, 8.
Posterus dies 1, 4, 5. 2, 5, 20. 2, 9, 1. 2, 10, 1. 4, 1, 43. 4, 3, 13. 4, 7, 30 & 42. postera dies 1, 1, 12. 2, 4, 6. 4, 7, 22. posteriores pedes 4, 7, 34. posteriora castelli 3, 9, 3. postrema acies 2, 4, 20. 2, 5, 28. postremo in conspectu exercitus 1, 17, 11.
Postridie 1, 11, 19.
Postquam ex sententia contigit 2, 5, 33. intellexit 1, 1, 10.
Postsignani 2, 3, 17.
Postulare a Cos. ut &c. 4, 1, 44. 4, 7, 5. postulantibus missionem dedit 1, 9, 4.
Postulatio intempestiva pugnae 1, 10, 1. per magnum tempus tracta 1, 4, 13.
Postumius Cos. 2, 1, 4. Consularis 4, 5, 3. A. proelio animos suorum erexit 1, 11, 8. Postumio & Fulvio scribere 1, 8, 3.
Potestas abundi 2, 6, 4. barbarorum 2, 7, 12. consularis 2, 8, 5. in potestatem redigere portum 3, 2, 10.
Potiri annulo interfecti 4, 7, 38. castris alicujus 4, 1, 14. civitate 3, 6, 7. comestibus 4, 7, 19. oppido 3, 1, 2. per aliquem 3, 3, 1. Poenis & elephantis 2, 5, 4. praeda 2, 5, 13. victoria 1, 11, 6. 2, 8, 6. positus amicitia 1, 2, 3. pecunia regia 1, 8, 12. reductis ad famem 3, 4, 1.
Potius, quam 4. proel. fame, quam ferro superare 4, 7, 1. potissimum 1, 12, 12. 2, 1, 16. pulvere percussi Samnites 2, 4, 1.
Praealtus locus 2, 5, 7. praestitumini transitus 1, 7, 2.
Praebere hosti vincendos 2, 4, 12. hostem illustrem & conspicuum

suis 2, 1, 12. ingressum 3, 7, 4. speciem alicui 4, 1, 9. exercitus longe minoris 2, 3, 12. remanentis 1, 4, 4. totius 2, 5, 17. hostium remanentium 1, 5, 26. virium novarum 2, 12, 3. urbis ardentis 3, 8, 2. vini copularumque copiam 3, 3, 2. praebetur locus consultationi 3, 2, 6.
Praecedere aliquem alacriter 2, 7, 9. praecedens rumor 4, 7, 31.
Praecidere dexteras transfagarum 4, 1, 42. praecisus togae cinctus 4, 1, 26. praecisae dextrae comprehensis in furto 4, 1, 16. manus 3, 15, 4.
Praecipere agmini novissimo 4, 7, 28. praecipit hastaris, tela jacerent 2, 5, 4. ipsam oram maris legerent 1, 4, 7. ut &c. 2, 3, 3, 10 & 14. 4, 7, 22. auxiliariis, ut &c. 2, 3, 10. custodiis, ut &c. 1, 8, 11. legatis 1, 1, 9. oppidanis, ne &c. 1, 1, 2. 1, 2, 6. 1, 11, 5. suis, ne &c. 1, 5, 3.
Praeceptum dare alicui 2, 3, 16. 4, 7, 31. praecepta imperatoria 2, 6, 10.
Praecipitare infidentes 2, 4, 12. praecipitari in fugam 2, 5, 37.
Praecipuae fortitudinis testimonium 1, 11, 3. 4, 5, 11.
Praeclara victoria 1, 11, 2.
Praeclusus a P. Varinio Procos. 1, 9, 22.
Praeda castrorum 3, 17, 6. praedae spes 2, 5, 9. esse alicui 4, 7, 13. praedam colligere 2, 13, 1. dividere militibus 4, 1, 45. praeda exuere hostes 1, 6, 3. oneratae naves 3, 3, 7. onustus 1, 4, 2. potiri 2, 5, 13.
Praedari coeperunt 2, 5, 10. praedatam mitti 3, 16, 3. proficisci 1, 5, 12. 4, 5, 8.
Praedatores persequi 3, 10, 6.
Praedationi intentos hostes blandere 1, 6, 1.
Praedicare Latine clare 2, 4, 10.
Praedicere futura 1, 11, 11. praedicti montis radices 2, 5, 34. praedictae viae latera 1, 5, 24.

I N D E X II.

copiae 2, 5, 31. praedicta in-
commoda 2, 1, 4.
Praediscere dimicationum even-
tus 1, 11, 12.
Praedivinare futurum 2, 5, 38.
Praeesse exercitui hostium 1, 5,
17. rebus summis 4, 3, 3. reli-
quiis exercitus 2, 10, 2.
Praefens successus 3, 16, 2. pau-
citas 2, 12, 3. proclium 2, 4, 1.
in Praesentia 2, 11, 4.
Praeferre faces & angues furiali
habitu 2, 4, 18. hastas erectas
2, 4, 20. multum terroris 1,
11, 17.
Praeficere Aurelium obsidioni
Lipararum 4, 1, 31. plebejos
ignobilibus 2, 11, 3. praefectus
classis, Crispinus 4, 7, 26. co-
hortis, C. Titius 4, 1, 26. e-
quitum, AEmilius Rufus 4, 1,
28. Mithridatis, Archelaus 1,
5, 18. 1, 11, 20. regis Ptole-
maei Charmades 3, 2, 11. re-
gius Pharbazus 2, 7, 6. Sabura
2, 5, 40. Romanorum, Velius
3, 17, 3. Saniorum Apollonius
3, 3, 5. Sullae 2, 7, 2.
Praefixae fores domuum 4, 5, 23.
praefixa hastis capita ducum 2,
9, 3.
Praefringere hostium spicula 2, 3,
20.
Praegredi cum copiis 4, 7, 20.
famam rei gestae 2, 10, 2.
Praelassatos superare 2, 5, 47.
Praelocutio ulla 3. prol.
Praemittere equites 2, 5, 31. 4, 1,
8. exploratores 1, 2, 7. fratrem
&c. 2, 4, 3. peditatum 2, 5, 38.
quosdam suorum 3, 2, 3. sci-
scitatueros 1, 2, 8. validissimam
manum ad locum occupandum
1, 4, 5. viginti ex velocissimis
navibus 2, 5, 47.
Praemium ferre 4, 1, 44. prae-
mio magno sollicitari 3, 6, 4.
praemia ampla 1, 11, 2. prae-
miis corruptus 3, 3, 1.
Praeneste 2, 9, 3.
Praeposcere cerva se adseverat 1,
11, 13.
Praeptare Rutilianum 4, 2, 2.
praepoant spectare supplicia
pignorum 4, 5, 22.
Praeparare Athenienses ad ali-

quid 3, 2, 6. classem 1, 4, 13.
consilia exemplorum prol. 1.
pontes 1, 1, 5 & 10. praeparari
ad hostium incursum 4, 1, 8.
praeparatus locus 3, 15, 3. prae-
paratae infidiae 2, 5, 55. 2, 5,
44. praeparata subsidia 1, 1, 5.
Praepondere Laelium equitibus 2,
3, 16. praepositus praesidio 3,
10, 7. 4, 7, 22.
Praeripere herbas alimentis 3,
15, 3.
Praeruptus mons 3, 8, 3. praeru-
ptae viae 2, 2, 6.
Praesentire adventum ducis 1, 1,
8.
Praesidium adventans 2, 9, 2.
duarum partium 3, 10, 7. exi-
guum 1, 4, 9. 1, 10, 3. Hanni-
balis 3, 9, 2. hostium 1, 4, 14.
Romanum 3, 3, 6. praesidii ni-
hil secum habere 2, 7, 14. pa-
rum habere 2, 11, 1. plus in
scuto, quam in gladio habere
4, 1, 5. praesidio esse alicui 3,
11, 2. praepositus 3, 10, 7. 4,
7, 22. praesidium depellere 1,
10, 3. recipere 2, 11, 2. trans-
ducere 3, 14, 1. in praesidium
Lucanorum adsumi 3, 6, 4.
praesidio Amphipolin tueri 3,
15, 5. tenere capta castella 1,
8, 11. Corinthum 3, 12, 2. ju-
ga 2, 4, 4. teneri 3, 6, 7. cum
praesidio urbem obtinere 3, 3,
1. in praesidio Panormitano-
rum esse 3, 17, 1. urbi esse 1,
8, 3. praesidia alia successura
his 3, 2, 4. deducta 3, 6, 1. fir-
ma *ibid.* hostium 2, 13, 9. 3,
13, 6. 3, 15, 5. 4, 5, 7. hosti-
lia 3, 10, 8. intercepta 1, 4, 13.
relinquere *ibid.*
Praesignatae litterae 1, 2, 6.
Praestare aditum 3, 8, 3. alimen-
tum 4, 7, 9. aliquid facile, ne
&c. 1, 1, 10. Brutianos in sum-
ma belli 4, 2, 1. epulas 1, 11,
19. equitatu & elephantis 2, 2,
11. idem filiis Aristidis 4, 3, 5.
multitudine 2, 2, 14. praeto-
rium secretius 2, 5, 30. se clau-
dendum 1, 5, 23. speciem fu-
gientis 3, 10, 2. suspicionem a-
licui 3, 17, 7. virtute 2, 2, 10
& 13.

I N D E X II.

Praestantia propugnatorum 3, 2, 1.
Praestituta dies 1, 2, 6.
Praestringere oculos 2, 1, 12.
Praesumpta victoria 3, 17, 6.
Praevalidus equus 1, 10, 1. 4, 7, 6.
Praetendere expectationem certaminis 2, 2, 12. militibus 2, 3, 14.
Praeter adversariorum castra agi 1, 8, 9. alienum & unicum verum nihil 4, 3, 6. hostilia praefidia ire 3, 10, 8. hostium castra 1, 1, 7. portum missae naves 1, 4, 14. ora phalangis transcurrere 2, 3, 20.
Praetereuntes copias recognoscere 4, 6, 3. praeterita aera 4, 1, 22.
Praetexere captivis latera euntium 1, 4, 1.
Praetor Urbanus L. Aelius 4, 5, 14.
Praetoria navis 1, 1, 2.
Praetorium manens in castris 2, 5, 34. secretius praeficare 2, 5, 30.
Praevalere cornibus 2, 3, 4. equitatu 1, 8, 12. 2, 2, 9. 2, 3, 14. 2, 5, 18. 4, 7, 21. exercitu 4, 7, 20. numero & genere equorum 2, 5, 33. primo impetu 2, 1, 8. praevalet hostis 3, 10, 3.
Praevalidus equitatus 2, 4, 12.
Precari Deos 4, 5, 4.
Preces legiones 4, 1, 43. precibus militum concedere animadversionem 4, 1, 39.
Premere alterum latus 1, 4, 7. fossam 1, 5, 8. Philippum fugientem 2, 13, 8. proras 1, 5, 6. tergum alicujus 1, 6, 2. premi ab aliquo 2, 7, 8. a Scordiscis Dacisque 2, 4, 3. iniquitate locorum 1, 5, 18. somno & mero 2, 9, 7. verecundia ignominiae 4, 1, 13.
Pretium operae est in mercede 4, 2. solvi iussit pro fructibus 2, 11, 7. pretio venire 3, 18, 2.
Pretiosissima rerum 1, 11, 5.
Primus congressus 2, 1, 8. hostes invasit 4, 5, 3. incursus 2, 5, 23. impetus 1, 11, 6. 2, 1, 8.

hostium 2, 3, 3 & 14. prima acies 1, 5, 9. 2, 1, 8. 2, 3, 10 13 & 21. 2, 4, 10. 2, 5, 4. 2, 8, 12 & 13. eruptio 3, 10, 4. frons 2, 3, 16. 2, 4, 17. laet 2, 5, 21, 24, 26 & 33. 2, 13, 7. 3, 8, 3. 3, 10, 5. 4, 7, 22. primum bellum Punicum 1, 4, 11. initium aestatis 3, 4, 6. primi ordines 1, 5, 12. 1, 11, 2. 4, 5, 8. primas naves agi iusserunt 1, 4, 12.
Primipilaris Caelius 4, 7, 8.
Prinacum castellum 3, 8, 1.
Princeps finitimae gentis 2, 11, 6. principes 2, 3, 16. beneficiis obstricti 2, 11, 3. Gabinorum 1, 1, 4. principibus spoliata plebs 2, 11, 3. ex principibus aliqui 1, 1, 10.
Principia missa 2, 5, 30. in principis perficere 4, 1, 27 & 28. sanguis missus 4, 1, 16. stare pedibus nudis 4, 1, 26.
Prior exercitus Neciorum 2, 11, 4. pars litterarum 1, 2, 6. priores libri 3. procl. pedes adlevati 4, 7, 34. priorum librorum descriptio 4. procl. prius tradere 3. procl.
Pristinus mos 2, 1, 4. pristina castrorum conversatio 2, 4, 10.
Prinquam descenderet in aciem 1, 11, 11. iniret proelium 1, 11, 21.
Pro captivis introducere 3, 3, 7.
Charmade receptus 3, 2, 11. concione dicere 1, 11, 3. 4, 5, 11. duce fuit obsessis nostris 4, 7, 8. fronte aciei decurrere 2, 2, 12. incurioso me reprehendit procl. 1. moenibus sagittarios relinquere 1, 5, 5. nuptiali munere dare aurum 2, 11, 5. occasione factum amplecti 1, 6, 1. omnibus suis pugnare 1, 11, 5. ostento excipere 1, 12, 8. patria moni 4, 5, 12. Rep. devovere se 4, 5, 15. scutis cornices dare 1, 7, 5. significatione tristi 1, 12, 7. transfuga subornatus 3, 13, 2.
Probata experimenta procl. 1.
Probris hostium cogi 1, 11, 1.
Procedere ad milites 1, 9, 4. adversus solum cum altero 2, 5, 41. in aciem 2, 1, 1, in sequum

I N D E X II.

- Quum** 2, 3, 14. noctu per causam venandi 3, 3, 6. pabulatum 2, 1, 6. procedit seditiosa legio 4, 1, 43. procedunt eis aera praeterita 4, 1, 22. hostes ordinati 2, 3, 4. in aciem feroces 2, 1, 15. oppidani 3, 10, 5. processit res parum 1, 8, 8. processerunt super catenam levatae prorae 1, 5, 6. procedens lentius media acies 2, 3, 6. procedentia ad praeceptum cornua 2, 3, 7.
- Proclamat**, victorem adesse collegam 2, 4, 1.
- Proclivo** adjuvante inpetum 2, 2, 2.
- Procos.** Fulvius Flaccus 4, 7, 29.
- Procul** a castris succendere aedificia 2, 5, 9. a conspectu contabulare naves 3, 9, 8. ab urbe 2, 11, 1. armatam partem classis ostendere 3, 10, 9. conspici numerum arborum 2, 5, 46. contemplatus 1, 2, 7. intuentibus stationis species est 1, 5, 22. visentes decipere 3, 13, 6.
- Procurrere** ad succurrendum sociis 2, 5, 29. ad vallum Punicum 3, 10, 3. adversus aquam 1, 4, 9. hostes vidit 2, 1, 7. in primam aciem 2, 8, 12. propius 3, 3, 4. procurrit cum clamore acies 2, 5, 34. procurrunt ad pecora vindicanda 3, 10, 6.
- Procurtio** subita 2, 2, 5.
- Prodere** sibi regem 1, 8, 8. produntur cogitata equorum fremitu 2, 5, 31. proditus a transfuga 3, 11, 5. proditum est memoriae 4, 2, 1. 4, 5, 20.
- Proditor** Ephialtes Trachinius 2, 2, 13. cum proditore agere 1, 1, 6. proditoribus repraesentatur merces 1, 11, 2.
- Proditio** simulata 2, 2, 14. ad prodicionem corruptus 3, 3, 5 & 7. sollicitare Cononeum 3, 3, 2 & 6.
- Prodigium** subitum 1, 12, 4. opinati sunt 1, 5, 28.
- Prodire** 4, 7, 5.
- Producere** captivos urbis Cyzici 4, 5, 21. exercitum ordinatum 2, 3, 4. & reducere in castra 1, 4, 8. nudatum in conspectu 1, 11, 18. productus in locum iniquum exercitus 1, 1, 11. producta media acies 2, 3, 7.
- Proelium** acerrimum 2, 10, 1. asperum 1, 5, 15. commissum 1. prol. 1, 11, 15. 2. prol. 2, 4, 6 & 7. 2, 5, 6, 45 & 46. 4, 7, 30. confertum 2, 3, 7. confertum 2, 4, 5. contractum 2, 4, 3. dubium 2, 4, 11. equestre 2, 3, 23. gestum est Camilli ductu 2, 6, 1. inopinatum 2, 3, 14. iustum 2, 7, 8. leve 2, 5, 12. longum 1, 5, 15. 4, 5, 10. navale 1, 3, 6. 1, 12, 11. 2, 5, 45. 2, 13, 9. 4, 7, 45. pedestre 1, 3, 6. 4, 7, 45. praesens 2, 4, 1. restitutum est 2, 8, 2. proelii cupiditas 1, 11, 19. suspensio 1, 8, 5. proelio aptatos trucidare 3, 17, 6. detractare 1, 11, 1. finire 2, 7, 6. inire 1, 11, 10 & 21. 2, 5, 33. redintegrare 2, 8, 13. restituere 1, 11, 8. trahere 2, 1, 9. ad proelium compellere 2, 1, 12. in proelium descendere 2, 1, 10. duci 4, 1, 44. proelio animos suorum erigere 1, 11, 8. amissi duces 4, 2, 8. proelio configere 2, 8, 1. cum Latinis 1, 11, 8. Hirtulejum devincere 2, 3, 5. superari 4, 2, 7. vinci 2, 9, 1. urgueri 2, 7, 6. 4, 7, 45. in proelio dubiam mortem timere 4, 1, 17. occidi 4, 5, 14. sine proelio avertere exercitum 1, 8, 4. proelia frequentia 2, 3, 9. levia 2, 1, 4. proeliorum successus 1, 3, 3. proelia committere 2, 1, 13.
- Proeliari** 4, 7, 29. proeliandi discrimen 1, 3, 4. proeliantibus adesse 1, 11, 9 & 16.
- Proficit** horum vis in arte posita prol. 1.
- Proficisci** a terris 1, 12, 2. ad Syphacem 1, 1, 3. illò 3, 11, 5. praedatum 1, 5, 12. 4, 5, 8. proficiscens classis 1, 12, 11. profectus nocte 1, 5, 17. profecti sunt barbari 1, 5, 28.
- Professionis** signum 4, 1, 33. professioni habere fidem 1, 4, 11. professionem edicere in posterum diem 2, 5, 20. occultare specie remanendi 3, 11, 5.

I N D E X II.

suam censu obtexere 1, 1, 2.
 Proflare auras ingentes 2, 2, 7.
 Profligare hostem 2, 1, 4. victo-
 riam 2, 3, 2. profligari labore
 itineris 2, 2, 8. nihil videt 2,
 3, 20.
 Profluit flumen altis ripis 2, 2,
 10.
 Profluvium ventris 3, 7, 6.
 Profugere 1, 8, 5. in arcem 3, 3,
 6. profugientem persequi 4, 1,
 39.
 Profugus a Mutina 1, 7, 5.
 Profuit haec sollestia Hamilcari
 3, 16, 2. profuturus Romanis
 inpetus 1, 10, 4.
 Profunda silvarum 1, 3, 10.
 Progredi ad eliciendos hostes 3,
 10, 5. ad simile officium 2, 10,
 1. aequatum 3, 9, 3. excipien-
 dorum eorum causa 3, 16, 2.
 Progressus Romanorum 1, 4, 8.
 Prohibere barbaros ab inpetu 1,
 10, 4. inexpectatam vim 3, 11,
 1. multa 4, 5, 12. trajici exer-
 citum 1, 4, 9. transitum 1, 6,
 2. prohibuit suos 2, 6, 8. num
 prohibebit nos pro patria mo-
 ri? 4, 5, 12. prohibetur occu-
 pare Cherronesum 1, 4, 13. tra-
 jectu fluminis 1, 4, 9. prohibi-
 tus hostium occursum 1, 4, 10.
 Projicere se in patentes campos 1,
 1, 6.
 Prolabi 1, 12, 1. in acie 4, 5, 17.
 Prolationis injuria 3, 16, 3.
 Promittere eadem prol. 1. po-
 scentibus securitatem 4, 7, 18.
 promittitur eis summa magna
 4, 7, 35. promissam victoriam
 maturare 1, 11, 11.
 Promissum trium librorum in-
 plere 4. prol. promisso exsolvi
 4, 7, 35. promissa plena 3, 3, 1.
 Promontoria quaedam 2, 5, 44-
 3, 10, 8.
 Promptam operam exhibere 2, 5,
 30.
 Pronuntiare clare 2, 7, 1. in coe-
 tu 4, 7, 39. in concione 1, 11,
 6. palam 3, 16, 4.
 Prona nostris victoria fuit 4, 7,
 29.
 Propagata supra Romanos ruina
 1, 6, 4.
 Prope exacta aetas 4, 7, 5. a vir-

gultis silvaeque posita castra 4, 7,
 40. ab Orchomeno castra habere
 1, 11, 5. exanimatus frigore 4,
 6, 3. moenia ignem acervis sub-
 jicere 3, 10, 5. virgulta & sil-
 vas posita castra 2, 4, 15. pro-
 pius procurrare 3, 3, 4.
 Proximus collis 1, 5, 24. 2, 2, 4.
 mons 1, 5, 3. portus 1, 5, 7.
 tumultus 2, 5, 22. proxima
 dies 1, 1, 7. nox 2, 9, 6. 3, 16,
 3 & 4. proximum litus 3, 16,
 5. in proximo occultare oppi-
 danos 3, 10, 2. proximi agri
 1, 5, 3. colles 2, 5, 38. mon-
 tes 2, 4, 5. tumuli 2, 7, 1. pro-
 xima castra 2, 10, 2. proximos
 intruere agros 1, 5, 16. in pro-
 ximos incuriare 2, 2, 10. ex
 proximis unus 4, 7, 39.
 Propinquus locus 3, 13, 8. in
 propinquo 1, 5, 14. 2, 5, 31.
 2, 10, 2. 4, 5, 9.
 Propediem 3, 5, 3.
 Propere adnuntiari iussit 1, 9, 2.
 dimittere legatos 2, 7, 4.
 Proposuit transferre bellum 1,
 5, 5.
 Proprium triticum 3, 4, 6.
 Proprie horum vis in arte posita
 prol. 1.
 Propter Atheniensium classem 1,
 4, 13. calliditatem & peritiam
 bellandi 1, 8, 7. conditionem
 locorum 1, 6, 3. equorum de-
 formitatem despici 1, 5, 16.
 illum disciplina corrumpitur 4,
 1, 41. inducias 1, 5, 17. litte-
 ras redeundum habere 3, 11, 1.
 obpositum hostium exercitum
 1, 4, 8. seditiones detrahere
 proelium 1, 11, 1.
 Propugnare in umbra melius 4,
 5, 13.
 Propugnator insequentes detri-
 nuit 2, 13, 5. propugnatores
 fuere suorum 1, 4, 10. distin-
 gere domibus 3, 9, 8. propu-
 gnatorum praesentia 3, 2, 1.
 propugnatoribus destitutus 3, 6,
 4. destituta munimenta 2, 5,
 26. nudatae urbes 3, 6, 1.
 Propugnatio murorum 3, 9, 6.
 Propuliare hostes 2, 12, 1.
 Prorae levatae 1, 5, 6. proras pre-
 mtere *ibid.*

Progne-

I N D E X II.

Prorovere vallum 2, 5, 8.
Prorumpere per stationes 1, 5, 12.
Prosequi comestibus 2, 6, 1.
Profilire in aciem 2, 8, 13. in cornu dextrum 2, 4, 11. in fronte 4, 1, 8.
Prosper cursus 2, 13, 11. prosperae excursions 4, 1, 21. prospere gestae res 2, 9, 7. 4, 3, 4.
Prospectus, nifusque per saxa faciliior 3, 9, 3.
Prostratae arbores 2, 2, 9.
Protegere galeas in angustiis 2, 3, 14.
Protenus 1, 10, 4. 2, 1, 2 & 14. 2, 5, 4.
Proterere renata 3, 4, 1. ordines peditum 2, 4, 12.
Proturbare pedites 2, 2, 4.
Protrudere nostros primo impetu 2, 3, 7.
Provehere quemque ad ordines militiae 4, 1, 8. provehi 1, 11, 10. usque ad moenia 4, 7, 29.
Proventus farorum 3, 15, 3.
in Proverbium tractum est 4, 1, 7.
Providere insidias 2, 5, 24. per se 1, 2, 6.
Provide haec sunt a duce proli 1.
Providentiae & consilii exempla *ibid.*
Provinciam exornare tabulis stantisque 4, 3, 15. provinciâ excedere 2, 5, 36. provinciis consulere 1, 1, 8.
Provocare aliquem 4, 7, 5. eruptionem 3, 10, 7. provocatus a rege hostium 2, 5, 41.
Provolvi ad genua alicujus 4, 1, 39.
Prudens ordinatio 2, 3, 16.
Prudenter atque industrie 1, 2, 2.
Prusias 4, 7, 11.
Ptolemacus 4, 7, 20. Ptolemaei regis praefectus Charmades 3, 2, 11.
Publicum concilium 3, 6, 6. ex publico dotare filiam inopem 4, 3, 15. Publicatae possessiones 1, 8, 2.
Publice dotare filias ob inopiam 4, 3, 4. venire 4, 1, 20.
Pudor rei 2, 8, 12. transfugis adtulit poenitentiam 2, 7, 9. pudore cogi 1, 11, 3.

Puduit ceteros non sequi 2, 8, 5.
Pugione trajicere barbarum 2, 7, 5.
Pugna Cannensis 4, 1, 44. capessitur nusquam, ubique fuga 2, 4, 7. equestris 2, 3, 22. ineunda est 1, 12, 10. instans 1, 12, 7. pedestris 2, 3, 23. Pharsalica 2, 7, 13. simulata 2, 5, 34. pugnae dies 1, 12, 9. exitus 2, 7, 13. postulatio intempestiva 1, 10, 1. signum 1, 10, 2. 1, 11, 20. datum 1, 11, 10. 2, 4, 17. pugnam deponere 1, 11, 1. 2, 1, 3. 4, 7, 6. detractare 1, 1, 5. 2, 1, 3. differre 2, 1, 10. exposcere inconsulte 1, 10, 1. imminere nuntiaverunt 1, 8, 5. manet exitus 1, 10, 2.
Pugnare acrius 2, 6, 2. acerrime 1, 10, 4. 2, 6, 4. adversus Cimbros ac Teutonos 2, 2, 8. dictum alicujus 4, 1, 39. Germanos 1, 11, 3. 4, 5, 11. hostem 1, 8, 12. Thebanos 4, 7, 21. aequo Marte 2, 3, 13. apud Numistronem contra Marcellum 2, 2, 6. ardentem 2, 8, 1. cominus 2, 2, 13. cum Attalo 2, 13, 1. hoste contra edictum 4, 1, 40. eodem die 1, 11, 7. fortius ex desperatione 2, 6, 3. in Boeotia 2, 8, 12. responso Deum ex collibus 1, 10, 3. segnius 4, 7, 24. pugnat exercitus 1, 11, 21. pugnandi cupiditas 2, 5, 22. lex 2, 1, 16. pugnandum pro omnibus 1, 11, 5. ad pugnandum concitari 1, 11, 4. paratorem militem habere 1, 11, 11.
Pugnator bonus Pythias 4, 7, 37.
Pugnax parum 4, 7, 4.
Pulchritudo eximia 2, 11, 6.
Pulsus a Cimbris 1, 5, 3. acie 2, 13, 3.
Pulvis ingens 2, 2, 12. movet speciem exercitus 4, 7, 20. pulveris vertices 2, 2, 7. pulverem excitare 4, 7, 20. praee pulvere percelli 2, 4, 1.
Punica acies 2, 3, 1. classis 2, 3, 24. Punicum bellum 1, 8, 6. 2, 2, 11. 4, 1, 25. primum 1, 4, 11. secundum 1, 3, 5. 2, 3, 8. ad Punicum vallum procurare 3, 14, 3. Punici 2, 1, 4.

Pp 4 Pu-

I N D E X II.

Panicæ naves decem 1, 4, 12.
 Punire nocentes ex occasione 1,
 9, 1. puniri ipsum patiuntur 4,
 1, 41.
 in Puppim referre milites 1, 5, 6.
 puppe religant naves 1, 4, 12.
 Purpurea vestis 1, 11, 10.
 Pyrrhus rex Epirotarum 2, 2, 1.
 2, 3, 21. 2, 4, 13. 2, 6, 9. 3, 6,
 3. 4, 1, 3, 14 & 18. 4, 4, 2. in-
 teremptus 2, 4, 9. Pythi exer-
 citus 2, 3, 21.
 Pythias quidam bonus pugnator
 4, 7, 37.

Q.

Qua brevissimum iter est 1, 1,
 6. non obstitabar 3, 9, 6.
 resistebatur 3, 9, 8.
 Quadratus lapis 3, 3, 5.
 Quadrigæ adpropinquantes 2, 3,
 17. falcatæ 2, 3, 17 & 18. ho-
 stium 2, 3, 17.
 Quæreret transitum 1, 5, 2. quæ-
 ri duos aditus iussit 1, 4, 10.
 Qualem inveni, talem reliqui 3,
 12, 2.
 Quam necessarium & facile id
 est 3, 1, 1.
 Quamquam hoc dissimularent 1,
 2, 9.
 Quamvis ignarus actæ rei 1, 11,
 7. naves in litoribus haerent
 2, 13, 11.
 Quantum cura nostra valuit prol.
 1. quisque numeratæ pecuniæ
 habet 1, 11, 2. in quantum po-
 terat 3, 13, 8.
 Quartus consulatus 2, 4, 2. quar-
 ta vigilia commissa 1, 5, 17.
 Quaterni circiter pedes 4, 7, 29.
 Quatuordecim AElia 4, 5, 14.
 Quadringenti equites 4, 2, 6.
 Quatridui iter 3, 1, 2.
 Quasi ad interrogatum exhibet
 prol. 1. aptius locis monentis
 1, 8, 12. contenderet Thebas 1,
 4, 3. lex est militibus 2, 1, 16.
 Queri de re aliqua 3, 11, 1. que-
 stus apud Censores 4, 1, 22.
 Qui a Foro adverti ripâ caveretur
 1, 4, 9.
 Quidam adolescens, honeste na-
 tus 4, 6, 4. collis munitus 4, -,
 24. ex auxiliariis 3, 10, 1.

hostibus 1, 1, 3. Megistanis 2,
 9, 5. tribenis 1, 1, 3. gregalis
 occisus 2, 4, 9. nobilis Lacar-
 monius 4, 5, 12. Pharnaces 1,
 1, 6. Syracusanus Sositratum 1,
 3, 2. Tarentinus Canonius 1,
 3, 6. quædam nox 3, 3, 6.
 quædam egressum via casti-
 gare 4, 1, 9. ex remigibus fler-
 nutantem sedit 1, 12, 11. pro
 transfuga subornatum mittere
 3, 13, 2. prope examinatum
 frigore conspiceret 4, 6, 3. quæ-
 dam civitatem obpugnare 3, 9,
 5. sagam ex Syria habere 1, 11,
 12. quodam oppido petiri 3, 1,
 2. quidam incrimet 3, 2, 10.
 quædam promontoria 3, 10, 8.
 quosdam ex militibus suis mit-
 tere 2, 5, 18. suis habere Illy-
 riorum insinere 2, 5, 10. strue-
 re vallum iussit 1, 1, 3. Persa-
 rum capere 1, 11, 17.
 Quietem dare castris 2, 5, 30.
 quiete invitati 2, 5, 31.
 Quietum exercitum habere 2, 5,
 26. in vallo militem tenere 3,
 17, 5.
 Quiescere omnes iubet 2, 5, 31.
 suos iussit 2, 1, 7. quiescentem
 invenire 2, 5, 30.
 Quintus L. 2, 5, 34. Cos. 2, 12,
 1. T. Cos. 3, 1, 1. Capitolinus
 Cos. 2, 7, 10. 2, 8, 3. Crispi-
 nus 4, 7, 38.
 Quinto Cos. Fabius Maximus 1,
 8, 3.
 Quis sufficiat? prol. 1. quid rei
 foret 1, 2, 8.
 Quisquam 4, 1, 4. quidquam se-
 riæ rei agere 2, 1, 17.
 Quisque fortissimus pedum 2,
 3, 3. inertissimus 4, 1, 8. quem-
 que militem decimum fusti per-
 cussere 4, 1, 34. quosque firmis-
 simos delegit 1, 4, 7.
 Quidquid exemplorum insignis
 fuit prol. 1.
 Quo consecutus est, ut etc. 1, 11,
 3. 4, 5, 11. destinaverat 1, 4,
 3. ardentius dimicaret miles 1,
 11, 5. constanter ad pagam
 milites haberet 1, 11, 7. libe-
 rius 1, 2, 1. magis 1, 5, 3. pa-
 ratiorem militem haberet 1,
 11, 11.

Qoo-

I N D E X II.

Quotidiana exercitatio 4, 1, 1.
Quum maxime 3, 11, 4.

R.

in Rabiem exardere 2, 1, 10.
Radix montis 2, 5, 24. **radices montis** 2, 5, 34.
Ramos per terram trahere 2, 4, 1.
Rapere feminas 4, 7, 44. **transitum** 1, 4, 8. **rapturi speciem praebere** 4, 1, 9. **raptus unus ex his** 1, 2, 5. **raptum signum in hostem mittere** 2, 8, 1. **rapta ex arce arma** 3, 3, 7.
Rapidius vehi per ignota loca 2, 5, 6.
Rapiditate morari 1, 6, 2.
Rapina rei nullius 4, 1, 9.
Raptim 2, 10, 2. **actum agmen** 4, 7, 13. **adeptus verticem collis** 2, 2, 4.
Rara acies 3, 10, 4. **rari defensores** 3, 17, 1. **sagittarii** 1, 5, 5.
Rates contexuntur materiis 1, 7, 2.
Ratio dicat 3, 6, 1. **exposita** 1, 12, 9. **similis** 2, 3, 3. **rationis indocilis miles** 1, 11, 13. **rationes, causaeque defectionis** 1, 12, 8. **interversae** 3, 16, 3.
Ratus Hannibalem adesse 4, 7, 26.
Lacedaemonem occupari 3, 11, 5. **proelium committi** 2, 7, 8. **prospero sibi eripi cursu** 2, 13, 11. **rem spernendam** 3, 16, 3. **rati id fieri ab suis** 2, 5, 11.
Rebellat Thracia 1, 4, 13. **rebellantes Afri** 2, 5, 12. **rebellaturae civitates** 1, 1, 1.
Recedere ab agmine ad rapinam 4, 1, 9. **obsidione** 3, 15, 5. **incipiti discrimine** 1, 3, 3. **ad arcedendam vastitatem** 1, 8, 4. **equites suos iussit** 2, 5, 8. **ex ordine** 4, 1, 4. **in cornua** 2, 5, 34. **in superiora loca** 2, 5, 2. **inopia commectus** 3, 5, 1. **iussi Poeni** 3, 10, 3. **sementis tempore** 3, 4, 1. **recedit morae inpatiens** 1, 3, 4. **recedens aestus** 2, 13, 11. **recedentium calliditas** 2, 3, 20. **recedendi occasio** 3, 11, 2.
in Recessu spectantium more stare 2, 3, 1,

Recentes vires 2, 1, 2.
Recidere inpedimenta 4, 1, 7.
Recipere aciem 2, 3, 17. 2, 9, 7. **aliquem** 1, 8, 6. 4, 7, 24. **exercitum** 2, 1, 3. **ex Parthis** 2, 13, 7. **intra munimenta** 2, 3, 9. **hostem in mediam aciem** 2, 3, 7. **mercedes aliquot mensium** 3, 16, 3. **omnes turmas** 1, 10, 2. **pluviam** 3, 4, 6. **praesidium** 2, 11, 2. **quemquam in castra** 2, 8, 6. **se** 2, 1, 4. 2, 5, 26. **in castra** 2, 4, 9. **in castella** 2, 5, 18. **in silvestria loca** 2, 3, 3. **intra fossam** 1, 5, 9. **munitiones oppidi** 1, 3, 4. **munimenta** 2, 5, 4. **suorum ordines** 2, 3, 10. **per nota** 2, 5, 35. **sine periculo** 1, 5, 9. **signum** 2, 8, 1 & 2. **Thracas portis clausis** 3, 16, 5. **recipi a custodibus** 3, 3, 6. **ad adversariis** 2, 7, 8. **in medium** 2, 3, 21. **in gregem equitum** 2, 5, 30. **recipitur quid ad exercitum pertinens** 1, 11, 5. **receptus in Samiorum portum** 3, 2, 11. **recepti in ultimum agmen** 2, 5, 27. **receptae aquilae** 2, 5, 34. **copiae**, 1, 6. **receptui dare signum** 1, 12, 11. 2, 5, 25.
Recognoscere copias 4, 6, 3.
Recolligere se 4, 5, 17. **recollectus exercitus** 2, 13, 4.
Recubans numquam cibum cepit 4, 5, 6.
Recuperare locum 4, 1, 23. **suos** 1, 8, 6. **recuperatus gladius** 4, 5, 17.
Recurrere ad tumultum 2, 1, 6. **trepide** 3, 10, 5.
Reddere aliquos fortes 4, 1, 3. **alveum fluminis** 1, 5, 4. **civitatibus epistolas** 1, 1, 1. **claves** 4, 7, 22. **virginem sponso habitam summa custodia** 2, 11, 5. **reddendo naves conciliare animos** 1, 4, 13.
Redigere aliquem ad modestiam 4, 5, 1. **civitatem ad inopiam aquae** 3, 7, 2. **in potestatem suam** 2, 9, 6. 3, 2, 10. 3, 6, 1 & 3. 4, 7, 25. **equites ad peditem** 4, 1, 18. **sub leges** 4, 7, 18.

I N D E X II.

18. redigi ad famem 3, 4, 1.
munus 4, 1, 1. obsequium 4, 3,
14. paucitatem 1, 8, 11.
Redimete captivam 2, 11, 5. i-
nominiam 4, 1, 21.
Redintegrare proellum 2, 8, 13.
redintegrati animi 2, 7, 11.
Redire ad suos 3, 13, 1. ad vadi-
ntelam 1, 4, 10. in castra 2, 8,
7. 2, 12, 3. hostem 4, 5, 17.
urbem per pontem 2, 13, 5. re-
tro 4, 7, 31. redit onustus prae-
da 1, 4, 2. redeunt occulte di-
missi 1, 8, 11. rediit ad cum
nuntio velocius 1, 1, 9. redeun-
tes in ordinem consternunt ver-
runtque 2, 5, 11. redituros se
ex pugna victores jurant 1,
11, 1. redibatur in castra 2, 5,
31. redeundum habere propter
litteras 3, 11, 1.
Reditus legatorum 1, 4, 6. redi-
tus cura 4, 2, 8. de reditu co-
gitare 2, 5, 31.
Reducere instituit 1, 4, 5 & 8. a-
ciem mediam 2, 3, 5. copias in
castra 3, 2, 1. exercitum inco-
lumem 1, 1, 11. 1, 5, 13. suos
2, 1, 3. in hiberna 1, 3, 5. u-
niversos in aciem 2, 8, 11. re-
duci in aciem 2, 8, 6. reductus
exercitus 2, 5, 13. 2, 5, 14. mi-
les 3, 11, 2. reductum sinistram
latus 2, 3, 1. reducti ordines ad
Cannas 2, 3, 7.
Referre ab aliquo promissa 3, 3,
1. conditiones iniquitatis plen-
as 1, 11, 4. factum Alexandri
1, 7, 7. habitum armatorum
3, 8, 3. milites in puppim 1,
5, 6. pedem 2, 5, 3. 2, 8, 13.
signum 2, 8, 1. spolia 4, 1, 8. o-
pima 4, 5, 4. victoriam 2, 2, 4,
2, 7, 10. 2, 8, 1. referri in nu-
merum gregalium 4, 1, 31. re-
fertur legio tota infrequens 4,
1, 46. relatum consilium ad pri-
mos ordines 1, 5, 12. 4, 5, 8.
Referri sacci frumentarii palea
3, 2, 8.
Refici apud se aegros patiuntur
2, 11, 2. refecta opera 1, 1, 10.
Refugere 3, 6, 1. ad incursum per
vada 2, 5, 23. ad primum in-
perum hostium 2, 3, 14. Dyr-
rhachium 2, 7, 13. ex acie in
castra 2, 8, 11. in filvas 2, 3,
23. refugit equis ad Mithrida-
tem inritus 2, 5, 30.
Refugium ad naves erat 1, 11, 21.
refugia hostium nudare 1, 3, 10.
Resulgent simulacra 3, 8, 3.
Regio deserta 2, 5, 13. Epirotica
2, 5, 10. remota 2, 5, 31. ru-
tior 2, 5, 31. vicina Aetoliae
2, 5, 19. ulterior 2, 5, 31. re-
gionem circumspicere 4, 5, 4
impedire alveo & alluvie 2, 3,
22. petere 2, 5, 31. regiones a-
viae 2, 5, 17. duae 2, 5, 31.
Rectores elephantorum 2, 5, 4.
Rex hostium Xanthus 2, 5, 41. in-
terim Munatius 3, 14, 1. Rho-
dius Memnon 2, 5, 18. regi a-
liquid scribere 2, 11, 4. fidu-
ciam detrahere 2, 5, 33. me-
dicum detegere 4, 4, 2. regem
sibi prodere 1, 8, 8.
Regius praefectus Pharnabazus
2, 7, 6. Sabura 2, 5, 40. regia
pecunia 1, 8, 12. sella 4, 6, 3.
regii amici 1, 8, 8. regiae vires
1, 2, 1. regia castra 2, 4, 4.
Regina Scytharum, Tomyris 2,
5, 5.
Regni hostium caput 1, 8, 12.
Regredi paulum 3, 11, 1 & 2.
Regressus simulatus 2, 5, 40. 3,
11, 3. tutus 1, 3, 10.
Regulae duae inter se distantes,
13, 6.
Regulus Atilius 4, 1, 29. 4, 3, 3.
Relegari in Siciliam 4, 1, 25
& 44.
Religare epistolas columbis sata
ad collum 3, 13, 8. relignae
litterae ad brachium 3, 13, 7.
puppe naves 1, 4, 12. religata
a tergo farmenta 4, 7, 20.
Religione ineditos vincere 2, 1,
16. obligare se 4, 7, 32.
Religiosus dies 4, 7, 30. reli-
giosum incolis templum Dia-
nae 3, 2, 5.
Relinquere armentorum greges
intra vallum 2, 5, 13. canes
atque asinos in castris 1, 5, 25.
fines suos 1, 8, 4. Hanniba-
lem 2, 7, 7. Imperatorem 2, 8,
12. legatos 1, 1, 9. nuntios
cladis 2, 10, 2. obpugnatio-
nem 2, 7, 14. portas 3, 5, 5.
prae-

I N D E X II.

praesidia 1, 4, 13. raros pro
moenibus sagittarios 1, 5, 5.
suos paucos 1, 4, 4. reliqui
talem, qualem inveni 3, 12,
2. relictus buccinator 1, 5, 17.
relicta fructibus intactis arbor
4, 3, 13. per tumultum obpu-
gnatio 3, 10, 2. pecunia 4,
3, 4. urbs 3, 6, 6. 3, 10, 3.
relictum oppidum 1, 3, 6. relictii
ignobiles 2, 11, 3. pauci in-
tra castra 1, 5, 24. relictiae in-
tra castra sarcinae 2, 5, 12. ur-
bes 3, 9, 4. relicta intervalla 2,
3, 17. relictorum paucitas 1, 1,
9. relictos adgressi, vicerunt 1,
8, 3.
Reliquus dies 2, 13, 7. equitatus
2, 3, 22. exercitus 2, 12, 1. re-
liqua classis 3, 10, 8. pars ex-
ercitus 3, 10, 5. reliquum ae-
tatis tempus 4, 5, 6. frumen-
tum habere 3, 4, 1. in reli-
quum 1, 9, 4. reliqua classe a-
depius est portum 1, 4, 14. re-
liqui expediti 1, 5, 19. Nola-
ni 3, 16, 1. suorum submoti 3,
10, 1. trepidant 1, 1, 11. 1, 5,
13. reliquae munitiones 3, 9,
10. naves 3, 10, 9. reliquis ex
legione hordeum dare 4, 1, 37.
idem audendi fecit exemplum
1, 7, 2. reliquos adortus cecidit
2, 1, 18. reliqua victoriae
consummare 3, 6, 5.
Reliquiae exercitus 2, 10, 2. Teu-
ronorum 2, 9, 1. reliquiatum
pars magna 4, 7, 39.
Remanere Darium credidit 1, 5,
25. remanens exercitus 1, 4, 4.
remanentium fides 1, 5, 17. ho-
stium speciem praebere 1, 5,
26. a remanentibus decipi 1, 4,
10. remanendi species 3, 11, 5.
Remensus iter 3, 11, 4.
Remigem exercere in triremi 4,
7, 19. remiges militesque exer-
cere 3, 2, 2.
Remigantium vis 1, 5, 6.
Remittere captivos 3, 6, 7. co-
hortes ad locum recuperandum
4, 1, 23. paucos levissimae ope-
rae domos 2, 7, 7. remissus fo-
ret 1, 1, 10. ad suos ex capti-
vitate 3, 16, 1. remissa virgo
ad sponsum 2, 11, 6. remissi

transfugae 3, 16, 4. remissio-
res custodes 2, 13, 8. custodiae
3, 3, 2.
Remissio supplicii 4, 1, 39.
Remota pars murorum 3, 2, 10.
regio 2, 5, 31. statio ab una
parte 2, 6, 7. remotior paullo
insula 1, 4, 9. in remotissimo
ponere equites 2, 5, 31.
Renata proterere 3, 4, 1.
Renavigare cum successu 4, 7,
44.
Renuntiare certa Fabio 1, 5, 28.
honoribus 4, 5, 6. omnia tuta
3, 11, 1. renuntiat nuntius Tar-
quinio 1, 1, 4.
Repelli iniquitatibus loci 2, 4, 4.
repulsus a citeriore 1, 4, 10.
Repente conversum agmen 2, 5,
5. inperus factus 1, 4, 8. mo-
vere exercitum 2, 5, 21. prosi-
lire in dextrum cornu 2, 4, 11.
undique miles emissus 3, 17, 6.
Reperire plures caesos 2, 10, 1.
praeteritum exemplum prol. 1.
resignatas litteras 1, 2, 6. re-
pertis intemperanter repletus
2, 5, 14.
Repetere Asiam 4, 7, 43. auspicia
4, 1, 31. castra 2, 1, 1. Ilerdam
2, 5, 38. litteras 1, 2, 6. obsi-
des 4, 4, 1. signum 2, 8, 3. ter-
ras 1, 12, 2. vadum inferius 1,
4, 10. repetitum iter 1, 4, 3.
Replere fossam captivorum cor-
poribus 1, 5, 20. repletus re-
pertis intemperanter 2, 5, 14.
Reponere spem in fame 3, 15, 4.
Reportare frumentum 3, 2, 9. re-
portari in Italiam 4, 1, 44.
Reposcere claves portarum 4, 7,
22.
Repraesentare mercedem prodito-
ribus 1, 11, 2.
Reprehendere aliquem pro incu-
rioso prol. 1.
Requies facilis 4, 1, 7.
Requiescere ante noctem 4, 3, 7.
Requiescere educere 2, 5, 25. re-
quies & ordinatis suis ad-
gressus hostes 1, 6, 3.
Requirere causam facilis even-
tus 3, 1, 2.
Res agitur 1, 5, 13. exigit 2, 3,
17. parum processit 1, 8, 8. po-
scit prol. 1. 2, 5, 32. spernen-
da

I N D E X II.

- da 3, 16, 3. rei ignarus 1, 1, 11. 1, 5, 13. 1, 11, 7. novitas 1, 5, 16. quid foret 1, 2, 8. familiaris angustiae 4, 6, 4. gestae fama 2, 10, 2. militaris scientia prol. 1. nullius rapina 4, 1, 9. sensus 2, 5, 31. seriae quidquam agere 2, 1. 17. rem gerere adversus Thebanos 2, 4, 11. inclinatum consilio restituere 2, 7, 1. res ad commune pertinentes 3, 2, 6. prospere gestae 2, 9, 7. 4, 3, 4. rerum natura 1, 12, 9. novitas 2, 11, 4. summa 3, 6, 1. amplissimarum administratio 4, 3, 5. gestarum scriptores prol. 1. rebus summis praesse 4, 3, 3. res invadere 1, 9, 1. suas Aetolis concedere 2, 5, 19.
- Reip.** amor 4, 5, 6. opus est felicioribus Magistratibus 4, 5, 6. remp. deserere 4, 1, 44. desperare 4, 5, 6. destituere 4, 7, 39. liberare 3, 6, 7. pro rep. devovere se 4, 5, 15.
- Rescinduntur** aera 4, 1, 46. rescissae testorum camerae 3, 4, 6.
- Residere** ad ignem 4, 6, 3. infideli 1, 12, 7. in sella regia 4, 6, 3. omnino 1, 2, 8.
- Residua** frumenta habere 3, 4, 6.
- Resignatae** litterae 1, 2, 6.
- Resistere** fortius ex necessitate 2, 6, 10. Graecis 2, 3, 13. parantes 4, 7, 18. phalangi 2, 2, 1. proeliis 2, 1, 4. resistens nullus 1, 4, 10. resisti his incipit 2, 5, 31. resistebatur qua 3, 9, 8.
- Resolvere** oppidanos in securitatem 3, 3, 1. resolvi in nimiam securitatem 2, 9, 7. in spectaculum usque 1, 5, 16. negligentia 1, 5, 17.
- Respergi** cruore 1, 12, 4.
- Respondere** alicui 4, 7, 5. legis benigne 3, 11, 1. Lacedaemone missis 1, 1, 10. nihil nuntio 1, 1, 4. percontanti 1, 1, 13. petentibus ordines 4, 1, 8. titulis suis 3. prol. respondent haruspices 4, 5, 14. respondens ad omne momentum 2, 3, 7.
- Responso** Deum ex collibus pugnare 1, 10, 3. sine responso reversus nuntius 1, 1, 4.
- Restituere** aquam adfectis siti 1, 7, 6. consilio sanitatem effectis 1, 9, 2. deprecantes ignominiam 4, 5, 2. Hispanias 1, 10, 2. lapsam disciplinam se veritate 4, 1, 2. rem inclinatam consilio 2, 7, 1. proelium 1, 11, 8. 2, 8, 2.
- Restrictae** manus 3, 3, 7. posturgae 4, 4, 1.
- Resupina** navigia 1, 5, 6.
- Retexere** aliquid in conditionibus 1, 4, 13.
- Retinere** aliquem 1, 1, 10. cohortes in subsidio 2, 3, 22. lectissimos 11, 6, 3. milites 2, 1, 6. missos eos, velut pignora 1, 6, 6. suos in armis 2, 1, 5. retentus longo & aspero proelio 1, 5, 15. 4, 5, 10. retenti adversarii 1, 8, 9.
- Retorquere** impetum in socios 4, 1, 8.
- Retrahere** animos a confusione 2, 7, 2. retracta in media acie levis armatura 2, 3, 4.
- Retro** concedere 2, 3, 16. in suos acie elephantis 2, 5, 4. redire 4, 7, 31. se dare 4, 1, 8.
- Revellere** portas 3, 9, 2.
- Revertere** confestim 3, 11, 1. Mantiniam 3, 11, 5. reverti ad suos 4, 5, 17. Athenas 4, 7, 13. ex acie 2, 6, 7. in Africam 1, 6, 1. reversus sine responso nuntius 1, 1, 4. reversa sunt incolumia 4, 2, 8.
- Revocare** classem 2, 1, 18. Hannibalem 1, 3, 8. suos 3, 17, 8. revocatur exercitus 1, 3, 9, 3, 18, 3. revocati castellani ab inbelli multitudine 3, 9, 3. reversus omnes 3, 6, 3.
- Rhegium** 1, 4, 11. 4, 1, 38.
- Rheginos** adgredi 3, 4, 3.
- Rhodius** rex Memnon 2, 5, 18 & 46. Rhodii 1, 4, 13, 1, 7, 4, 3, 9, 10.
- Rhyndacus** 3, 17, 5.
- Rigefacere** exercitum 2, 5, 23.
- Ripa** adversa 1, 4, 9. diversa 1, 5, 20. fluminis 1, 5, 1 & 3. ulterior 1, 4, 9 & 10. ad ripam posita

I N D E X II.

positum praesidium 1, 10, 3. super ripam ponere castra *ibid.* ripae altae 2, 2, 10. fusiores 1, 1, 6.
Ritus peractus 4, 7, 13.
Rixa simulata 3, 2, 10.
Robur exercitus 2, 3, 3 & 10. legionis 2, 3, 16. Romanorum 2, 2, 11.
Robustus equus 1, 10, 1. 4, 7, 6. robustiori imperare *ibid.* robustissimae copiae 2, 3, 3.
Rogare, ut &c. 1, 1, 10. rogati sacramento a tribunis 4, 1, 4.
Roma 4, 1, 39. Romae morari 1, 2, 4.
Romanus dux Fulvius 2, 5, 21. eques 2, 6, 2. 2, 10, 2. exercitus 3, 3, 2. 3, 17, 7. populus 1, 10, 4. 2, 10, 2. superior 4, 5, 14. Romanum nomen 1, 2, 2. praesidium 3, 3, 6. instantem avertere 2, 13, 10. Romani 3, 15, 1. 3, 17, 9. 4, 7, 25 & 29. cedentes 2, 3, 9. 2, 7, 10. cives 1, 9, 2. duces 1, 2, 2. equites 2, 3, 16 & 17, 2, 5, 7. 4, 7, 32. fessi 2, 3, 16. ignari locorum 2, 5, 7. ~~Ob~~ id securi 3, 17, 8. obsessi in Capitolio 3, 13, 1. prodigium opinati sunt 1, 5, 28. vincentes 2, 3, 9. Romanae aquilae quinque 2, 5, 34. cohortes 1, 10, 1. vires 4, 7, 6. Romana castra 4, 7, 26. Romanorum acies 2, 5, 27. agmen 1, 2, 7. amicitiam adpetere 4, 4, 2. animi percussu 4, 7, 39. castra 2, 5, 13. consensus 1, 8, 1. exercitus 1, 11, 4. exercitui inpar 2, 10, 1. 4, 7, 6. fames 3, 15, 4. habitus 3, 2, 3. legati 1, 8, 6 & 7. ordines 2, 2, 11. progressus 1, 4, 8. robur 2, 2, 11. virtus 2, 1, 19. Romanis adferre alacritatem 1, 11, 2. crevit animus 2, 4, 2. Romanis in ora & oculos incidere 2, 2, 7. profuturus inpetus 1, 10, 4. servare fidem 4, 5, 20 & 21. Romanos caedere 3, 16, 2 & 3. ejus esse libertatis sciebat 1, 11, 4. inclusos eminare 1, 5, 16. lacerare 4, 7, 6. ad Romanos transire 3, 16, 2. a Romanis obsessi. Campani 3, 13, 2.

Romulus 2, 5, 1.
 Rotae subiectae 1, 5, 7.
 Ruborem facti perpeti 4, 6, 2.
 Rudentes asini 1, 10, 15.
 Ruina supra Romam propagata 1, 6, 4.
 Rullus Fabius Cos. 4, 1, 35. Magister equitum 4, 1, 39.
 Rumor falsus 1, 1, 10. praecedens adventantis auxilii 4, 7, 31. rumorem diffundere ad castra 4, 7, 26. spargere 1, 4, 11. 1, 9, 1.
 Rumpere ductum aquarum 3, 7, 6. imperium 1, 10, 2. pontem 2, 6, 8.
 Rupes confragosae 2, 5, 22.
 Rursus revocati omnes 3, 6, 3.
 Antilius 4, 2, 2. P. Cos. 4, 1, 12.
 Rutilianum, minorem quidem, praecipitare 4, 2, 2.

S.

Sabini 2, 8, 1. ad arcendam vastitatem recesserunt 1, 8, 4. victi a M'. Curione 4, 9, 12. adversus Sabinos manum mittere 1, 8, 4.
 Sabura regius praefectus 2, 5, 40.
 Sacci frumentarii 3, 2, 8.
 Sacer Diti patri lucus 1, 11, 10. sacrum Minervae celebrare 3, 2, 8. sacro Cereris operatae feminae 4, 7, 44. sacros Minervae dies celebrare 4, 7, 13.
 Sacerdotum habitus 2, 4, 18.
 Sacramentum accipere 4, 7, 39. sacramento rogari a tribunis 4, 1, 4.
 Sacrificio occupari 3, 11, 4.
 Sacrificaturus Alexander Macedo 1, 11, 14.
 Saepius id factum est 3, 3, 6.
 Saevum factum 3, 12, 2. saevissima hiems 2, 5, 23. saevitia patris incusata 3, 9, 3.
 Saga ex Syria 1, 11, 12.
 Sagaciores explorandi viae 1, 2, 2.
 Sagittae barbarorum arguentes 2, 13, 7. transmissae supra testudinem 2, 3, 15. sagittarum multitudo 2, 3, 15. 4, 5, 13. sagittae.

I N D E X II.

- gittas eludere 2, 2, 5. sagittis u-
ti *ibid.* & jaculis exerceri 3, 5, 3.
Sagittarii per itinera nota digres-
si 1, 5, 5. *ibid.* sagittarios
eludere 6. & funditores
interponere centuriis 4, 7, 27.
per sagittarios arcere usum flu-
minis 3, 7, 2.
Sagulo rectus 4, 3, 8. in sagulis
habere fibulas ferreas 4, 7, 17.
Saguntini 3, 10, 4.
Sal cupis conditus 3, 14, 3. sale
indigere 3, 14, 3.
Salaminae angustiae 2, 2, 14.
Salapia 4, 7, 38.
Salinator M. Consularis 4, 1, 45.
Sallentini 2, 3, 21.
Saltus editior 2, 3, 17. fauces ob-
fessae 1, 5, 19. saltum evade-
re *ibid.* in saltu Tridentino lo-
co hostibus oedere 4, 1, 13. sal-
tus & obscurae latebrae 1, 3, 10.
Salvius Pelignus 2, 8, 4.
Salutis spes 1, 5, 3. 4, 5, 4, 4, 7,
21. salutem popularibus polli-
ceri 3, 3, 1.
Samii 1, 4, 14. Samiorum portus
3, 2, 11.
Samnium 2, 4, 2. 4, 1, 29. ex Sa-
mnio in Lucanos exercitum du-
cere 1, 6, 1.
Samnites 2, 1, 8. 2, 3, 21. caesi
2, 4, 2. obstinati 2, 4, 1. prae
pulvere percussu 2, 4, 1. Samni-
tium exercitus 1, 8, 3. 1, 11, 2.
Samniticum bellum 1, 5, 14. 2,
8, 11. 4, 5, 9.
Sanguis missus 4, 1, 16. sanguine
iunctus alieni 4, 1, 31.
Saniorum oppidum 5, 3, 5. prae-
fectus Apollonius 3, 3, 5.
Sanitatem restituere efferatis con-
silio 1, 9, 5.
Sarcinae relictae intra castra 2,
5, 12. sarcinas solvere 1, 5, 3.
Sardibus inclusus Crotus 3, 8, 3.
Sardinia 3, 10, 2. Sardiniae op-
pida 3, 9, 4.
Sarmenta religata a tergo 4, 7,
20. sarmenorum fasciculi 1, 5,
28. sarmenitis lignisque se one-
rare 3, 17, 7.
Satis munita urbs 3, 6, 3.
Satisfacere consilio Hannonis 3,
16, 3. Imperatori 1, 9, 4. sa-
tisfecisse ei destinato visus tum
prol. 1.
Satorum proventus 3, 15, 3.
in Sationes conferre frumentum
3, 4, 1.
Saturni dies 2, 1, 17.
Saucius illius beneficio curatus,
16, 1.
Saxo adclinare se 4, 5, 5. in saxo
persevere *ibid.* saxa montis:
9, 3. Tarpeja 3, 13, 1. saxorum
asperitas 2, 5, 38.
Saxeus mons 3, 9, 3.
Scalis adgredi oppidum 3, 17, 3.
eveni in murum 3, 9, 2.
Scaurus M. 4, 1, 13. 4, 3, 13.
Scindere vestimenta per listorem
4, 1, 28.
Scipio 1, 3, 8. 1, 12, 1. 2, 3, 16.
2, 4, 2. 2, 7, 4. 2, 8, 7. 3, 1.
1, 3, 2. 1, 4, 1. Cn. 2, 3, 1.
4, 3, 4. 4, 7, 9. L. 3, 10, 2. P.
1, 3, 5. 2, 1, 1. 3, 6, 2. 4, 1.
1, 4, 7, 30. adolescens admo-
dum 4, 7, 39. AEmilianus 4,
3, 9. 4, 7, 27. Africanus 1, 2,
1. 1, 8, 10. 2, 5, 29. 2, 11, 5.
4, 1, 45. 4, 7, 4 & 16. Scipioni
aurum adferre donum 2, 11, 1.
Scipiones quo occisi 2, 4, 2. Sci-
pionum duorum exercitus 2,
10, 2.
Scire egregie 1, 11, 4. diffocia-
tum armis civilibus populum
1, 10, 4. sibi pro omnibus suis
pugnandum 1, 11, 5.
Scientia armorum 4, 7, 32. rei
militaris prol. 1.
Sciscitatus secreto 2, 7, 6. scisci-
taturos praemisit 1, 2, 8.
Scordisci 2, 4, 3. equites 3, 10,
7.
Scorpionibus agmen adgredi 1,
4, 1.
Scorylo, dux Dacorum 1, 10, 4.
Scribere aliquid regi 2, 11, 4. Ful-
vio & Postumio 1, 8, 3. Sena-
tui de successore 4, 3, 3. singu-
lis, ut &c. 1, 1, 1. suis, ut
&c. 1, 1, 10. scripserunt alii
Laberium vocatum 4, 5, 15.
scriptum erat in tabellis 1, 1,
2. in telis 3, 6, 7. scriptae ad
regios amicos epistolae 1, 8, 8.
plumbo litterae 3, 13, 7.
Scriptores rerum gestarum prol. 1.
Scrobes aperire 2, 12, 2. dirigere
ante aciem *ibid.* scriu-

I N D E X II.

Scrupulus exiguus 4. prol.
Scrutari castrorum positionem 1, 2, 1.
Sculrenna amnis 3, 13, 7. 3, 14, 3.
Scutum cujusdam elegantius ornatum 4, 1, 5. scuta aprata a tergo 3, 9, 3. coriis teguntur 1, 7, 6. ex vimine 1, 7, 6. jacentium adsumpta 2, 5, 27. tradere *ibid.* scutis ora, veste crura contegere 1, 5, 27. pro scutis portices militibus dare 1, 7, 5.
Scutati erumpunt e saltu 2, 5, 31. positi paullo interius *ibid.*
Scythae ultiores 2, 4, 20. 2, 8, 14. Scytharum rex, Atheas 2, 4, 20. regina, Tomyris 2, 5, 5. Scythas fallere discessu 1, 5, 25.
Sebi, raedae, & sulphuris plena vehicula 2, 4, 17.
Secare stramenta 4, 1, 43.
Secedere cohortes in latera jussit 1, 6, 8.
Secreto elicitus 4, 7, 27. sciscitatus 2, 7, 6. secretius praetorium praestare 2, 5, 30.
Secundus ventus 2, 13, 11. secunda acies 1, 5, 9. 2, 3, 16 & 17. aqua 3, 14, 2 & 4. vigilia 1, 1, 7. secundum Punicum bellum 1, 3, 5. 2, 3, 8.
Secundum leges 4, 1, 12.
Securi percutere 4, 1, 35, 36, 39 & 40. 4, 5, 2. cum securibus falces quinque 3, 5, 34.
Securi Carthaginienses 3, 2, 2. curvatique pabulo 2, 5, 31. custodes 1, 4, 6. hostes 2, 3, 12. Lacedaemonii 2, 5, 42. ob id Romani 3, 17, 8. Segobrigenses 3, 11, 4. securos vexare majorem in modum 2, 5, 13. securiores facti castellani 3, 9, 9.
Securitas nimia 2, 9, 7. securitatis species 1, 1, 5. securitatem poscentibus promittere 4, 7, 18. in securitatem oppidanos resolvere 3, 3, 1.
Sedare conturbationem 1, 12, 10.
Sedere, veramur 1, 12, 7.
Sedile succumbit *ibid.*
Seditio discussa est 1, 9, 2. facta 4, 1, 43. 4, 5, 1 & 2. intestina 3, 6, 7. perniciofa 1, 8, 2, 2,

5, 18. seditionis duces 4, 5, 2. metu animadvertere in aliquem 3, 16, 3. seditionem compescere 1, 9, 1. dirimere 1, 8, 6. movere 1, 9, 4. parare adversus patrem 4, 1, 41. simulare 1, 8, 6.
Seditiosa legio 4, 1, 43.
Seducta pars copiarum 2, 5, 17.
Sedulitas impendit operam prol. 1.
Segnius dimicare 2, 8, 1. pugnare 4, 7, 24.
Segnitiam Italicorum veteris, 16.
Segobrigenses securi 3, 11, 4. Segobrigensium pecora abigere 3, 10, 6.
Segovienfes 4, 5, 12.
Segregari in turmas 2, 5, 25.
Sella regia 4, 6, 3.
Semicruda caro 2, 5, 13.
Semina in praeparatum locum jacere 3, 15, 3.
Sementis tempus 3, 4, 1.
Semiramis 3, 7, 5.
Semitā unā & angustā aditur castellum 3, 9, 3.
Sempronius Gracchus 2, 5, 3. 4, 7, 33. T. Cos. 1, 12, 3. Longus Cos. 2, 5, 13. Tuditanus Tribunus militum 4, 5, 7.
Senem moribus esse oportet Imperatorem 4, 7, 3. senes paucos aegros in muris ostendere 3, 17, 8.
Senatus ab exercitu trucidatus 1, 9, 3. dotavit filias publice 4, 3, 4. Senatui scribere de successore 4, 3, 3. Senatum consulere 4, 1, 44. Senatu movere Fulvium 4, 1, 32.
Senatusconsulto cautum est, ne &c. 4, 1, 38. ex Senatusconsulto ampliatus ei modus agri 4, 3, 12.
Sentire discessum 1, 1, 9. periculum leve 3, 17, 4. proelium commissum 2, 5, 43.
Sensus rei 2, 5, 31.
Sententia Appii Claudii 4, 1, 18. diversa 4. prol. sententiam hanc secuta victoria est 4, 7, 30. ex sententia cessit utrumque 2, 5, 29. 4.
in Sentinate 1, 8, 3.
Sepelire aliquem ex eis fas est 4, 1, 38.

I N D E X II.

1, 38. ad sepeliendos inducias
 inpetrare 2, 13, 8. sepelienda
 intra noctem corpora 2, 10, 1.
 Sepulcra funeribus ornantur 1,
 12, 5.
 Septenae hastae 4, 7, 29.
 Septima hora 2, 1, 1.
 Septuaginta millia armatorum 4,
 3, 14.
 Sequi effuse 2, 5, 37. iter 1, 11,
 16. ultima impedimenta 1, 6, 1.
 sequitur ordinata phalanx 2, 3,
 socordia hilaritatem 3, 3, 2.
 sequuntur hostes audacius 1, 6,
 2. securus Deum ducem 3, 9,
 1. secuta est victoria hanc sen-
 tentiam 4, 7, 30. sequens exer-
 citus 4, 7, 20. sequentem in in-
 fidias deducere 3, 10, 7. sequen-
 tes hostes 4, 7, 28. sequenda
 consilia moderatiora 4, 7, 3.
 Sestari colles 2, 2, 11. pecuniam
 2, 13, 2.
 Sequelae generis omnis 2, 4, 8.
 Sequestres pacis naves 1, 4, 13.
 Seriae rei quidquam agere 2, 1,
 17.
 Sertorius Q. 1, 5, 1. 1, 10, 1. 1,
 11, 13. 1, 12, 4. 2, 1, 3. 2, 3,
 11. 2, 5, 31. 2, 7, 5. 2, 12, 2.
 2, 13, 3, 4, 7, 6. Sertorii lega-
 tus, Hirtulejus 1, 5, 8.
 Sertoriani milites 2, 1, 3.
 Servare civem 4, 1, 4. exercitum
 virtute 1, 5, 15. 4, 5, 10. fidem
 Romanis 4, 5, 20 & 21. ordi-
 nem per species 4, prol. spe-
 ciem multitudinis 2, 12, 4. ser-
 vatur eadem facies castrorum
 1, 1, 9. servatum silentium 2,
 5, 31. servati ordines 2, 5, 33.
 Servilius 4, 5, 1. P. 3, 7, 1. Pri-
 scus Dictator 2, 8, 8.
 Servius Tullius adolescens 2, 8,
 1.
 Servi obitus 4, 3, 3. servorum ha-
 bitus 1, 2, 1. servos lixasque
 dimittere ad munera 2, 1, 6.
 Servitus ac ministerium 1, 1, 3.
 servitutis dedecus effugere 4, 5,
 16.
 Seta epistolas ad collum religare
 3, 13, 8.
 Severitas par 4, 1, 2.
 Sexta dici hora 2, 1, 2.
 Sexcenti equites 2, 3, 22. 2, 5,

25 & 27. milites 3, 9, 2. mille
 equites 4, 2, 6.
 Sextiae aquae 2, 4, 6.
 Sexus virilis 1, 11, 6.
 Sicca litora 2, 13, 11.
 Siccatus alveus 3, 7, 4. ficcata i-
 gne coria 4, 5, 18.
 Sicilia 1, 1, 2. 1, 4, 11. 2, 1, 4,
 2, 5, 4. 3, 4, 6. 3, 6, 6. 3, 10,
 9. 3, 16, 3. 4, 1, 25, 30 & 44
 4, 7, 22. in Siciliam trajicere 1,
 8, 11.
 Siculum fretum 1, 7, 1.
 Sicyonius Clisthenes 3, 7, 6. Si-
 cyonii ad dirimendum iurgium
 advocati 3, 2, 10. Sicyoniorum
 portus 3, 2, 10. 3, 9, 7.
 Sideris deminutio 1, 12, 9.
 Signum adreptum 4, 5, 3. adven-
 tus 1, 1, 9. datum 2, 1, 15. 2,
 5, 15. 2, 13, 6. 3, 3, 5. 3, 9,
 2. 4, 7, 22. ducis 3, 12, 1. mi-
 litare 2, 8, 2. modicae ampli-
 tudinis 1, 11, 11. professionis
 4, 1, 33. pugnae 1, 10, 2. 1,
 11, 10 & 20. 2, 4, 17. dare re-
 ceptui 1, 12, 11. 2, 5, 25. vo-
 ce gestuque 2, 7, 14. expecta-
 re 4, 7, 22. in hostes Faliscos
 efficere 2, 8, 3. raptum in ho-
 stem mittere 2, 8, 1. recipere
 2, 8, 1 & 2. repetere 2, 8, 3.
 victoriamque referre 2, 8, 1. fi-
 gna sex & viginti 2, 5, 34. ca-
 nere 1, 9, 2. 2, 7, 8. inferre 1,
 9. legionis submittere 4, 1,
 43. legionum ferre in hostes
 2, 8, 8. signis collatis argueri
 4, 7, 33. ab signis, ordinibus-
 que discedere 1, 5, 3.
 Signifer cunctans 2, 8, 8. manu
 adreptus 2, 8, 5. signifero re-
 ceptum signum 2, 8, 2. signifi-
 ri segnius dimicantes 2, 8, 1.
 Signatas gubernatoribus dedit ta-
 bellas 1, 1, 2.
 Significare nocte igne 2, 5, 16.
 significant litterae 1, 11, 14.
 significatur Lacedaemoniis in-
 teritus 1, 12, 5.
 Significatio tristis 1, 12, 7.
 Silentium servatum 2, 5, 31. si-
 lentio noctis educere copias 1,
 5, 22.
 Silva Ciminia 1, 2, 2. incenditur
 3, 8, 2. Litana 1, 6, 4. praebet
 spe-

I N D E X II.

- speciem urbis ardentis 3, 8, 2.
vicina 2, 5, 31. silvam excide-
re 1, 11, 19. transgredi 1, 2, 2.
silvae & virgulta 2, 4, 15.
Silvestre vimen 1, 5, 21. silve-
stria loca 2, 3, 3. viae AEmi-
liae 2, 5, 39.
Similis eventus 2, 10, 2. demi-
nutio fideris 1, 12, 9. natura
prol. 1. ratio 2, 3, 3. simile
consilium 3, 16, 4. officium 2,
10, 1. similes fossae 1, 5, 11.
Similiter 1, 2, 8. 1, 5, 2. adfici
1, 10, 1. 4, 7, 6.
Similitudine inductus 4. prol. ad
similitudinem hostilium facta
arma 3, 2, 4.
Simulacra referentia habitum ar-
matorum 3, 8, 3.
Simul deditus conviviis 1, 1, 5.
ventum esset ad pedites 2, 3,
14. imperum facere 1, 2, 5. e-
volat vis avium 1, 2, 8. plures
aves 1, 2, 7.
Simulatque ad inpedita ventum
esset 2, 3, 23.
Simulare diffidentiam 2, 5, 20.
fugam 2, 5, 6 & 12. 3, 10, 6.
metum 3, 17, 6. pacem 3, 4, 3.
transicionem 3, 16, 2. ultro con-
tationem 1, 11, 1. simulat cu-
niculum agi 3, 8, 1. se a saga
praediscere 1, 11, 12. agere clas-
sem in Italiam versus 1, 4, 11.
vereri 1, 1, 6. legionem hostium
a se corruptam 1, 11, 2. simulant
seditionem inter finitimos or-
tam 1, 8, 6. simulavit futura praedi-
ci sibi a Diis 1, 11, 11. se pe-
tere Cariam 1, 8, 12. simulans
se cedere Romanis equitibus 2,
5, 7. simulantes abigere pecora
3, 10, 7. simulatus metus 2, 5,
3, 5 & 32. 3, 6, 1. morbus 1,
1, 10. regressus 2, 5, 40. 3, 11,
3. timor 2, 5, 2. 3, 17, 2. si-
mulata diffidentia 2, 5, 4. fu-
ga 2, 5, 1, 8, 24 & 37. ligno-
rum copia 4, 7, 8. proditio 2,
2, 14. pugna 2, 5, 34. rixa 3,
2, 10. vexatio trajiciendi 1, 4,
5. simulatum exilium 1, 2, 3.
foedus 3, 4, 6. simulata auxi-
lia 2, 12, 3. simulatio fugae 3,
9, 4. 3, 10, 4 & 5. metus 2, 5,
36, ultionis 2, 7, 3. simulatio-
ne ad securitatem perducere 3, 17,
3. recipi intra portas 3, 2, 7.
Sine effectu 1, 5, 17. intermissio-
ne fieri 2, 5, 16. noxa mili-
tum 2, 3, 15. periculo 1, 5, 9.
Singuli calones 4, 1, 6. centurio-
nes 4, 1, 37. evocati 3, 6, 2.
pili 4, 7, 6. singulae acies 2, 3,
22. civitates 2, 2, 14. singulis
scribere 1, 1, 1. singula perse-
qui prol. 1. per singula velle-
re 1, 10, 1.
Sinistra viae pars 1, 6, 1. sinis-
trum cornu 2, 3, 1, 20, 21 & 22. 2,
7, 11. 4, 2, 11. 2, 3, 1 & 22.
Sinuantia invicem cornua 2, 3, 7.
Siris 4, 1, 24.
Siti adfici 1, 7, 7. 3, 7, 6. angere
exercitum 2, 1, 11. compellere
oppidum ad deditionem 3, 7, 1.
ad sitium movere copias 1, 8, 3.
Sita regio in propinquo 2, 5, 31.
solum in monte saxo castel-
lum 3, 9, 3.
Situs urbis 3, 9, 2. situ & operi-
bus tutum oppidum 3, 2, 1.
Socii excipiuntur 3, 16, 2. nomi-
nis Latini 4, 7, 25. vicerant
classe 1, 11, 7. videntur 1, 1, 6.
sociorum necessitas 3, 14, 2. po-
pulus 4, 7, 31. sociis injuriam
inferre 4, 1, 15. succurrere 2,
5, 29. socios alienare 4, 7, 31.
in socios inpetum retorquere
4, 1, 8. socia civitas 1, 11, 5.
sociae naves 2, 7, 14.
Socialis habitus 4, 7, 12. sociale
bellum 1, 5, 17. 2, 4, 16. 4, 7,
41.
societas peregrina 2, 7, 4. socie-
tatis fiducia *ibid.*
Socordia sequitur hilaritatem 3,
3, 2. superiorum ducum 4, 1,
1. socordiae insidiari 3, 3, 2.
Sol adversus 2, 2, 8. ortus 3, 8,
3. solis occasus 1, 5, 9.
Solidi transitus 2, 5, 7.
Solitus capere cibos 4, 3, 11. com-
mittere proelia 2, 1, 13. sur-
gere de nocte 4, 3, 7. vesci 4,
3, 9. solito adtentius 2, 9, 6.
ampliora castra 3, 17, 6. diu-
tius 2, 1, 4. frigidior dies 1, 4,
7. solita castra 2, 5, 8.
Sollemnis perfidia 1, 1, 6.
Sollers disciplina 2, 12, 2. sol-

I N D E X - II.

- leptia facta proel. 1. sollertissi-
 mi milites 3, 16, 4.
 Sollertia explorata 3, 6, 6. haec
 profuit Hamilcari 3, 16, 2. sol-
 lertiâ efficere, ut &c. 2, 2, 14.
 inlatum damnum 2, 5, 31.
 Sollicitus, ne &c. 1, 1, 6.
 Sollicite expectatur signum 3,
 12, 1.
 Sollicitare ad proditionem 3, 3,
 2 & 6. sollicitatus mercede 2,
 2, 11. persuasione 2, 5, 18.
 praemio 3, 6, 4.
 Sollicitudo, ne &c. 1, 1, 11. sol-
 licitudinem occultare 1, 1, 11.
 1, 5, 13.
 Sola loci commutatio 2, 2, 11.
 soli sibi imperare 1, 1, 1. a
 solo eo latere tentari 3, 9, 6.
 solos evocare nocentes 1, 9, 3.
 Solvere aciem 2, 3, 20. classem
 4, 1, 33. obsidionem proel. 1.
 pretium pro fructibus 2, 11, 7.
 sarcinas 1, 5, 3. soluta tunica
 4, 1, 26.
 Somno & mero premi 2, 9, 7.
 somnos capere 4, 3, 8.
 Sonus aquarum decidentium 3,
 9, 2. sonum continuare 1, 8, 9.
 Sonantia montium iuga 3, 4, 3.
 Sopor ac venenum mandragorae
 2, 5, 12.
 Sorte ductus 4, 1, 34 & 35.
 Solistratus quidam Syracusanus 3,
 3, 2.
 Spargere adversarios 1, 8, 11. fa-
 mam 2, 5, 19. nuces 3, 14, 2.
 pecuniam per iter 2, 12, 2. qu-
 morem 1, 4, 11. 1, 9, 1. spar-
 gi a custodibus 2, 13, 1. spar-
 sus exercitus 1, 8, 4. 2, 13, 4.
 sparsi milites 2, 2, 11. sparsa
 per corpus historiarum persequi
 proel. 1.
 Sparracus 2, 5, 34. a M. Crasso cir-
 cumdatus fossa 1, 5, 20. Sparraco,
 copiisque ejus scuta ex vimine
 fuerunt 1, 7, 6.
 Spartam petere 3, 11, 5.
 Sparto defici. 1, 7, 8.
 Spatium brevissimum 2, 5, 38. fu-
 gae concessum 2, 6, 2. trium
 millium passuum 2, 1, 4. spa-
 tii aliquantum 2, 2, 8. spatium
 dare ad evadendum 2, 13, 10.
 consurgendi a tergo 2, 5, 38.
- manipulis 2, 3, 16. haberetur
 eundi 1, 4, 2. noctis ad de-
 berationem petere 4, 7, 22. spa-
 tio ad contrahendas uti copias
 1, 1, 6. adversarii dirimeban-
 tur 2, 2, 8. longo distare 3, 1,
 2. spatia interposita 2, 3, 11.
 Species consilii 3, 2, 6. duorum
 in equis juvenum oblata 1, 1,
 8. exercitus 1, 4, 4. 2, 3, 11.
 2, 4, 8. 2, 5, 17. 4, 7, 20. le-
 gatorum 1, 2, 4. multitudinis
 2, 4, 3 & 6. 2, 12, 4. negoti-
 torum 3, 2, 8 & 10. retinen-
 dae urbis 1, 5, 5. securitatis 1,
 1, 5. servitutis ac ministerii 1,
 1, 3. stationis 1, 5, 22. Strate-
 gematon 3. proel. virium no-
 varum 2, 12, 3. speciem fugien-
 tis praestare 3, 10, 2. raptem
 praebere 4, 1, 9. remanentium
 hostium 1, 5, 26. urbis ar-
 dentis 3, 8, 2. specie be-
 luae marinae decipere 3, 13, 6.
 decipi 1, 4, 12. insignes filiae
 tres 4, 1, 10. remanendi occul-
 tare profectionem 3, 11, 5. sub
 specie deditiois 2, 5, 28. una-
 quaque suggerere proel. 1. spe-
 cies quaedam fiduciae 2, 2, 6.
 suas generibus adtribuere proel.
 1.
 Spectare supplicia pignorum 4, 5,
 22. spectans in omnem parte
 acies 2, 3, 19. spectantes uni-
 versi 1, 7, 7. spectantium more
 stare in recessu 2, 3, 1. spectan-
 di causa exire 2, 11, 1.
 Spectatorem continere 2, 5, 31.
 Spectaculo esse 1, 5, 16.
 ad Speculandum concurrere 1, 5,
 28.
 Speculator Erythraeorum 2, 5,
 15.
 Spernere perfidiam 4, 4, 1. rem
 3, 16, 3.
 Spes expugnationis maturae 3, 15,
 4. humanitatis oblatae, & abdu-
 ctis exercitus 3, 11, 1. salutis 1, 5,
 3. 4, 5, 4. 4, 7, 21. quaedam
 utilitatis 2, 7, 2. victoriae obla-
 ta 3, 17, 7. spei vanitas 2, 5,
 40. spe praedae diffundi 2, 5,
 9. stimulari 3, 16, 5.
 Spicula hostium 2, 3, 20.
 Spiritus infatigabiles 2, 1, 8. spo-

I N D E X II.

- Spolia hostia** 4, 7, 35. multa 2, 5, 34. bina hostium referre 4, 1, 18. opima referre 4, 5, 4.
Spoliatus consiliis 1, 8, 8. spoliata plebs principibus 2, 11, 3.
Spondere victoriam 1, 11, 14.
Sponse dare aurum pro nuptiali munere 2, 11, 5. reddita virgo *ibid.*
Sponte alicui sededere 4, 4, 1. descendere 4, 6, 2.
Spurius Nautius 2, 4, 1.
Stabilita disciplina est omnium consensu 4, 1, 22.
Stagnum cedens 3, 9, 1.
Stare a tergo 2, 3, 16. ante tabernaculum 4, 3. 11. cominus 2, 5, 41. in recessu 2, 3, 1. in principiis 4, 1, 26. instructura cedente 2, 3, 17. stant arbores ex parte sustentatae 1, 6, 4. stantem quemque invenire 4, 1, 8. stando & pluvia fessus 2, 1, 15.
Statio hostium 1, 2, 5. 2, 5, 33. perrupta ab hoste 4, 1, 36. remota ab una parte 2, 6, 7. stationis species 1, 5, 22. stationem obicere 1, 5, 16. statione circumdatae portae 2, 6, 7. inquietari 2, 5, 25. in statione esse 1, 4, 14. 2, 2, 14. 2, 5, 31. 3, 13, 6. stationes Gallorum fallere 3, 13, 1. hostium 1, 4, 7. 1, 5, 12 & 16. 4, 5, 8. transcurrunt 3, 3, 14. vigiliaeque 1, 1, 9. in stationibus esse 3, 12, 1.
Stativorum fidem facere 2, 13, 7.
Statilius, nobilis clarae operae eques 4, 7, 36.
Statorius L. 1, 1, 3.
Statuis tabulisque exornare provincias 4, 3, 15.
Statura contempta 4, 7, 5. staturae ingentis homo 1, 11, 10. mediocris esse 4, 7, 29.
Status belli 1, 3, 1, 6 & 10.
Statuere arma in castris 1, 11, 9. levem armaturam in ultimo 2, 3, 17. statuit decernere 2, 3, 4. expugnare Antium 3, 1, 1.
Sternere cunctos sine suorum sanguine 2, 6, 4. Ligures 3, 17, 2. omnem hostium exercitum 2, 2, 10. strati jacent in modum defunctorum 2, 5, 12.
Strages hostium 3, 2, 4.
Stramenta secare 4, 1, 43.
Sternutantem audire 1, 12, 11.
Stimulari spe 3, 16, 5.
Stipata frons 2, 3, 2.
Stipendium annuum 4, 1, 46.
Strategemata conquista & digesta 4. prol. & στρατηματικά prol. 1. Strategematon genere uti 1, 11, 13. species 3. prol. Strategemata edere 3. prol. *Στρατηματικά & στρατηματα* prol. 1. *Στρατηματικά* prol. 1. *αδ* appellatio prol. 1. exempla 4. prol.
Strategicon exempla potius, quam Strategematicon 4. prol.
Strenui in fronte profiliunt 4, 1, 8.
Strenue imperata facere 2, 5, 31. quidem, sed sine eventu 2, 5, 30.
Streptus magnus 3, 9, 10. operis 3, 9, 2.
Stringere gladios 2, 5, 27. 2, 2, 12. 4, 5, 7. 4, 7, 29.
Strigosiores equi 1, 2, 9.
Struere vallum 1, 5, 3. struere trabes in ordinem 1, 5, 5.
Studet decertare acie 1, 3, 2. student obsides recipere 1, 8, 6.
Studium omne 1, 2, 3. studio effuso excipi 4, 7, 23.
Studiosus rei militaris prol. 1.
Studiose cum proditore agere 1, 1, 6. exerceri jaculis 3, 5, 3.
Suadere commilitonibus 4, 5, 7. Consuli, ut &c. 1, 5, 14. Parthis sollemni perfidia 1, 1, 6.
Sub adventum 3, 12, 2. 3, 15, 6. diem pugnae 1, 12, 9. discessum aestus 3, 9, 1. jugum mitti 4, 1, 19. leges redigere 4, 7, 18. noctem recipi intra portas 3, 2, 7. occasum solis 1, 5, 9. tempus id instituta convivia 3, 15, 6.
Atilio Calatino Cos. 1, 5, 15. aure vulnerari 1, 7, 2. Hasdrubale militare 4, 3, 8. ipso vires erant 1, 1, 9. potestate barbarorum est aqua 2, 7, 12. Rutilio merere 4, 2, 2. Scauro 4, 3, 13. specie deditionis 2, 5, 28. perfugae 1, 5, 18. tentoriis exigere hiemem 4, 1, 24. vallo continere exercitum 4, 1, 14.

I N D E X II.

unaquaque specie suggerere
 prol: 1.
 Subducere hastatos ordinibus 2, 4,
 2. subduci in dextrum latus 2,
 5, 31.
 Subfugere & maturare iter 1, 6, 3.
 Subigere Numidas 4, 7, 12.
 Subjicere acervis ignem 3, 10, 5.
 ditioni hostes 1, 3, 10. subje-
 ctus ignis 1, 5, 28. subiecti ho-
 stes 2, 2, 4. subiectae rotae 1, 5,
 7.
 Subinde 1, 3, 10. 1, 4, 13. 2, 9,
 1. 3, 9, 7.
 Subire castellum 3, 9, 9. muros
 3, 9, 8. subeuntes barbari 2, 2,
 3. effuse adgredi 2, 5, 2.
 Subitus a tergo adparuit 2, 4, 4.
 evasit 1, 4, 13. se ostendit 2, 4,
 3. consensus 2, 7, 8. exercitus
 1, 4, 9. inpetus 3, 2, 1. motus
 terrae 1, 12, 3. subita inunda-
 tio 3, 7, 3. necessitas 2, 1, 12.
 peditum acies 2, 3, 14. procur-
 sio 2, 2, 5. subitum prodigium
 1, 12, 4.
 Sublimem in curru equorum con-
 stituit 1, 11, 10.
 Subministrare apros alicui 3, 3, 6.
 commeatus exercitui 3, 4, 3.
 Submittere Aegyptiorum manum
 2, 3, 13. auxilia alicui 4, 1, 24.
 barbam & capillum 4, 5, 6. ma-
 num ad infestanda oppida 3, 6,
 1. milites vestitu calorum 3, 2,
 9. quemdam exploratae foller-
 tiae ad Syracusanos 3, 6, 6. si-
 gna legionis 4, 1, 43. turmas
 laboranti 1, 10, 2. submissi ab
 tergo equites 2, 5, 38.
 Submoventur hostes ignibus 1, 5,
 2. submoti reliqui suorum 3,
 10, 1.
 Subornare fidelissimos sibi 3, 16,
 2. subornatus quidam 2, 5, 30.
 subornatum quemdam pro
 transfuga mittere 3, 13, 2. sub-
 ornati in habitum sacerdotum
 2, 4, 18.
 Subponere manum extis 1, 11, 14.
 Subrigere malos ad moenia 3, 8,
 3.
 Subrutos se existimant 3, 8, 1.
 Subsequentes naves 2, 7, 14.
 Subsidiere suos jussit 2, 3, 15.
 Subsidium admovere 2, 1, 8. in

subsidium hosti venire 3, 11.
 5. subsidia praeparata 1, 1, 5.
 in subsidiis esse 2, 3, 21.
 Subsistere jussa militum pars 1,
 4, 10.
 Subtrahere arma 1, 11, 16.
 Subvenire periclitantibus 2, 5, 22.
 subvenit Camillus 3, 15, 1.
 Succedere 1, 5, 16. ad munitiones
 2, 5, 8. muris 3, 17, 1. us-
 que ad munitiones 2, 12, 2.
 successit gracili equo 4, 7, 4.
 successura praesidia his 3, 2, 4.
 de Successore scribere Senarii 4,
 3, 3. successores Alexandri 4,
 7, 34.
 Successus procliorum 1, 3, 3. pra-
 fens 3, 16, 2. cum successu re-
 navigare 4, 7, 44. successibus
 tumidus exercitus 1, 11, 2. vi-
 ctoriarum alacres 2, 5, 36.
 Succendere aedificia 2, 5, 9.
 Succidere arbores 1, 6, 4. succi-
 di consilii & providentiae ex-
 emplis prol: 1.
 Succumbere licentiae militum 4,
 5, 1. succumbit sedile 1, 12, 7.
 Succurrere locis 2, 5, 29.
 Surdes erectae 1, 5, 5.
 Sudines aruspex 1, 11, 14.
 ad Sudorem jactare crura 4, 7,
 34.
 Suenda castellum 3, 2, 9.
 Sueffitani quidam ex auxiliari-
 bus 3, 10, 1.
 Sufficere ad percensenda mœ-
 nenta prol: 1. obsidioni 1, 3,
 6. propugnationi murorum 3,
 9, 6. sufficit pecunia in dotem
 4, 3, 4.
 Suggestere sub unaquaque specie
 prol: 1.
 Sui contemptum augere 1, 5, 16.
 contemptu hostem invitare 2, 5,
 44. sibi id animi esse adfirmant
 4, 5, 7. secum Hannibalem ha-
 bere 1, 8, 7. sua persuasio ala-
 critatem adtulit 1, 11, 2. in
 suum convertere nihil 4, 3, 15.
 suorum animi confusi 1, 11, 3.
 4, 5, 11. animos proelio erige-
 re 1, 11, 8. paucitate diffidens
 1, 8, 5. reliqui submoti 3, 10,
 1. suis admovere subsidium 2,
 1, 8. scribere 1, 1, 10. suos ca-
 stris continere 1, 5, 28. 2, 1,
 15.

I N D E X II.

25. contrahere 1, 8, 11. emit-
 tere 1, 5, 10. recuperare 1, 8,
 6. revocare 3, 17, 9. sua defen-
 dere 1, 5, 16.
 Sulla L. 1, 5, 17. 1, 11, 20. 2, 3,
 17. 2, 7, 2. 2, 8, 12. 2, 9, 3.
 4, 1, 27. consilio restituit sa-
 nitatem efferatis 1, 9, 2. prae-
 dici sibi futura simulavit 1, 11,
 11.
 Sulphuris plena vehicula 2, 4,
 17.
 Sulpicius C. Gallus 1, 12, 8. Pe-
 ticus Cos. 2, 4, 5.
 Sum. Est custodia in statione 2, 2,
 14. sunt ea usui urbibus obpu-
 gnandis 3. prol. erant haec Mo-
 lossorum 2, 5, 19. fuit necesse
 Afris 1, 8, 11. obsessis pro duce
 4, 7, 8. esse abstinentiae tan-
 tae, ut &c. 4, 3, 6. alicui prae-
 dae 4, 7, 13. praesidio 3, 11, 2.
 ejus libertatis 1, 11, 4. extra
 delictum 1, 9, 3. id sibi animi
 adfirmant 4, 5, 7. in armis 1,
 1, 8. desperatione 3, 17, 7. o-
 pere 4, 1, 37. periculo 2, 6, 8.
 spectaculo 1, 5, 16. staturae
 mediocris 4, 7, 29. futurum
 arbitratus, ut &c. 4, 5, 21. e-
 dicere, ut &c. 4, 7, 24. prae-
 divinare 2, 5, 38. praedicere
 1, 11, 11.
 Sumere arma 2, 11, 3.
 Summus dux 1, 3, 3. summa ab-
 stinentia 2, 11, 6. salacritas 2,
 8, 2. custodia 2, 11, 5. pau-
 pertas 4, 3, 4. summum ad-
 gradi 1, 6, 3. ad summum per-
 venire 3, 9, 3. summae angu-
 stiae lignationis 2, 5, 13. sum-
 mis rebus praesse 4, 3, 3.
 Summa belli 4, 2, 1. magna 4,
 7, 35. de summa rerum decer-
 tare 3, 6, 1.
 Super catenam decursus 1, 5, 6.
 fossam injicere pontes 3, 9, 9.
 nudam humum somnos cape-
 re 4, 3, 8. ripam ponere ca-
 stra 1, 10, 3. merce exposita
 3, 2, 10. verborum honorem,
 3, 16, 1.
 Superior collis 1, 5, 11. locus 2,
 5, 17. populus Romanus 4, 5,
 14. pars 1, 4, 9. 1, 5, 4. 3, 7, 3.
 superiores acie 2, 13, 9. duces
 4, 1, 1. superiora latera 1, 5,
 25. loca 2, 5, 2. omnia infi-
 dere 4, 5, 10.
 Superare acie 2, 5, 2. aliquem 4,
 7, 5. amnem 2, 5, 20. diffi-
 cultates 4, 2, 5. fame potius,
 quam ferro 4, 7, 1. fluvium 1, 5,
 2. inscium 1, 1, 9. Mithridatem
 decursu 2, 2, 2. multitudine 2, 3,
 6. Phocenses 3, 11, 2. praelassa-
 tos 2, 5, 47. vadum 1, 4, 10. ur-
 bem 3, 4, 3. 1, 1, 9. superavit Ju-
 daeos adortus 2, 1, 17. superans
 equitatus 2, 3, 17. superari 2, 2,
 13, a pluribus 2, 5, 46. acie 2,
 9, 6. classe 2, 13, 10. proelio
 2, 13, 9. 4, 2, 7. proeliis fre-
 quentibus 2, 8, 9. virtute 2, 5,
 30. superata pars 1, 5, 6. supe-
 ratum 2, 2, 13. superatos se in
 parte existimant 3, 8, 2.
 Superesse cladi 4, 5, 5. superest eis
 ad fiduciam quid 3, 4, 1. ma-
 gna vis tritici 3, 15, 5. Roma-
 nis ingens alimentorum copia
 3, 15, 4. spes salutis 4, 5, 4. su-
 persunt ipsis copiae 3, 15, 6.
 Supergradi fossam 1, 5, 20.
 Superjicere frondes fossis 1, 5, 17.
 superjectus pons 2, 3, 24.
 Superstantium habitum agnosce-
 re 4, 7, 45.
 Superstitione consternatus 1, 12, 3.
 Superstruere turres navibus 3, 9, 8.
 Supervenire alicui in auxilium 2,
 5, 45. supervenisse sibi litteras
 finxit 3, 11, 1. superveniunt le-
 giones 1, 1, 6. superveniens
 multitudo 2, 3, 13.
 Suppellex Epaminondae 4, 3, 6.
 Supplere tironibus spatia 2, 3,
 22.
 Supplementum legionum 4, 7, 43.
 mittere exercitibus 3, 18, 1.
 Supplicium certum manet eos 4,
 1, 17. supplicii remissio 4, 1,
 39. supplicio adfici 4, 1, 33.
 alicujus reliquos concitare 3,
 16, 1. supplicia pignorum spe-
 ctare 4, 5, 22.
 Supra dictum est de legione 1, 6,
 1. ripam 1, 5, 2. Romanos
 propagata ruina 1, 6, 4. testu-
 dinem transmissae sagittae 2,
 3, 15.
 Surgere de nocte 4, 3, 7.

I N D E X II.

Suscipere adversus Poenos bellum

1, 11, 18.

Suscitare muros 1, 1, 10.

Suspendere horis certis 4, 7, 34.

Suspiciari insidias 3, 17, 9. **suspiciatus** quid 1, 1, 9.

Suspectus est 2, 5, 30. **nemini ob hoc** 1, 4, 7. **regi** 1, 8, 7. **suspecta calliditas** 2, 3, 20. **fides** 1, 1, 5. 1, 8, 2. **nox** 3, 12, 1. **tergiversatio** 1, 1, 10. **suspectum jugum** 1, 2, 8. **suspecti transfugae** 3, 16, 2. **suspectos habere aliquos** 2, 11, 2. 4, 7, 22 & 23. **suspecta habere duo millia Thracum** 3, 16, 5.

Suspectio proclii 1, 8, 5.

Suspicio metuentis 3, 17, 7. **suspicionem avertere** 1, 1, 7. **augere** 3, 17, 7.

Sustinere inpetum Scytharum 2, 8, 14. **obsidionem** 3, 15, 6. **Parthos legionibus** 4, 2, 3. **primo congressu, ut &c.** 2, 1, 8. **sustinet experiri epulas detestabiles** 3, 5, 1. **sustinent comitari** 4, 5, 7.

Sustentare incursum 2, 1, 4. **necessariorum inopiam** 3, 14, 4. **necessitatem sociorum commearu** 3, 14, 2. **vicium** 3, 15, 3. **sustentari ope** 3, 5, 1. **sustentatae ex parte arbores** 1, 6, 4.

Sutrinis missus auxilio 2, 5, 2.

Syphax 1, 1, 3. 1, 2, 1. 2, 5, 29.

Syphacis legari 2, 7, 4.

Syracusae 1, 4, 12. **Syracusas redire** 1, 8, 11.

Syracusanus Agathocles 1, 12, 9. **Hermocrates** 2, 9, 6. **Leptines** 2, 5, 11. **Sofistratus** 3, 3, 2. **portus** 1, 5, 6. **Syracusani** 2, 9, 7. 3, 6, 6. **Syracusorum tyrannus, Dionysius** 1, 8, 11. **Gelo** 1, 11, 18.

Syria 2, 5, 35. **Syriae rex, Tryphon** 2, 13, 2. **ex Syria saga** 1, 11, 12.

T.

Tabellas signatas gubernatoribus dare 1, 1, 2.

Tabellarius tristis 2, 7, 6.

Tabulis statuisque exornare provincias 4, 3, 15.

Tabulamentis confternere domos 1, 7, 1.

antè Tabernaculum stare 4, 3, 11. **tabernacula pauca** 1, 5, 3.

Tacita custodia 2, 5, 30.

Talem reliqui, qualem invenit 12, 2. **tale nihil exspectare** 2, 19 & 31. **metuere** 3, 1, 2. **illa agitantur in coetu** 4, 7, 3. **erunt** 1, 11, 13.

Tamen plurimum consecutus 1, 8, 8. **virga decussit papirum capita** 1, 1, 4.

Tamquam ab tergo capti 3, 5, 1. **Castor & Pollux** 1, 11, 9. **excuitu hostem adgressurus** 1, 11. **divinitus imperata** 1, 11, 3. **fugiens** 1, 2, 1.

Tantus dux 1, 1, 8. **tantae abstinentiae esse** 4, 3, 6. **tanti esse** 4, 1, 4. **tantam inopiam perpeti** 4, 5, 2. **tantum terroris inferre** 2, 4, 5.

Tantum duos exitus habere 1, 5, 10. **non tantum**, &c. 1, 11, 13. 3, 16, 1 & 2. 4, 7, 27. **verum etiam** 3, 17, 4.

Tantummodo 1, 3, 3. 2, 5, 31. 1, 12, 1. 4, 1, 4.

Tarentum 3, 3, 1 & 6.

Tarentinus quidam Cononeus 3, 3, 6. **Tarentini** 1, 4, 1. 2, 3, 21. 4, 13. 3, 3, 1. **Tarentinorum aciem tenere** 3, 17, 3.

Tarpeja saxa 3, 13, 1.

Tarquinius 2, 8, 9. **adolescens** 1, 4. **rex** 2, 8, 1. **Sextus filius Tarquinii superbi** 3, 3, 3. **superbus** *ibid.* **pater** 1, 1, 4.

Tarquinienses 2, 4, 18.

Tarquitius Priscus 2, 5, 31.

Taurus 1, 1, 6.

Tacdae plena vehicula 2, 4, 17. **126. da & pice plenae amphorae** 4, 7, 5.

Tegea 3, 2, 8.

Tegeatarum dies festus 3, 2, 8. **Tegi veste** 1, 11, 17. **teguntur scuta coriis** 1, 7, 6. **tectus sagulo** 4, 3, 8. **tecti viri veste muliebri** 4, 7, 33.

Tectorum camerae 3, 4, 6.

Teli conjectus 1, 11, 10. **telum petere** 4, 1, 4. **tela clamorque** 2, 3, 17. **excussa** 2, 3, 10. **telorum genus** 2, 3, 20. **magnitudo** 2, 5, 4. **tela dirigere in aliquem** 3, 3, 4. **jacere in belluas** 2, 5, 4. **in.**

I N D E X II.

- intra muros** 3, 6, 7. **ingerere** 2, 3, 17. **inhibuere hostes** 1, 4, 1. **telis excipere Macedonas** 2, 7, 8. **in telis scriptum erat** 3, 6, 7.
- Temere adoriri** 2, 5, 23. **audere multa** 2, 5, 21. **insequi** 2, 5, 1. 3, 10, 2. **intrare portum** 1, 5, 6. **invehi** 2, 3, 14.
- Temeritas ducis** 4, 1, 43.
- Temperantiae exemplo utilior** 1, 7, 7.
- Tempestatis vis** 1, 1, 2.
- Templum Dianae religiosum incolis** 3, 2, 5.
- Tempus anni fervidissimum** 1, 1, 2. **brevissimum** 2, 10, 2. **certum** 1, 2, 6. 2, 1, 18. **dimirationi alienum** 2, 1, 11. **idoneum** 3, 16, 3. **induciarum interpositum** 1, 5, 18. **longam** 1, 2, 4. **noturnum** 2, 1, 12. **oportunum** 3, 17, 4. **sementis** 3, 4, 1. **temporis aliquantum extrahere** 1, 1, 10. **tempus eligere** 2, 1, 12. 2, 5, 30. **tempore aliquanto oppidum obsidere** 3, 6, 4. **reliquum aetatis** 4, 5, 6.
- Tendere ad praedam castrorum** 3, 17, 6. **extra vallum** 4, 1, 18, 19 & 20. **insidias pabulatoribus** 2, 5, 31.
- Tenebris inclusae columbae** 3, 13, 8.
- Tenere angustias** 1, 4, 3. **arcem Tarentinorum** 3, 17, 3. **barbaros expectatione intentos** 1, 4, 9. **castella praesidio** 1, 8, 11. **copias** 2, 5, 4. **collem** 1, 5, 24. **Corinthum praesidio** 3, 12, 2. **fluminis ripam** 1, 5, 3. **gladium cruentum** 2, 4, 9. **jugum** 1, 2, 8. **juga praesidio** 2, 4, 4. **militem in vallo quietum** 3, 17, 5. **milites in castris** 3, 17, 6. **multitudinem specie consilii** 3, 2, 6. **naves in occulto** 3, 10, 9. **planicies contrarias** 2, 5, 38. **ripam ulteriorem** 1, 4, 10. **suos defixa pila iussit** 2, 1, 7. **transitum** 1, 4, 13. **viam ad progressum Romanorum** 1, 4, 8. **teneo te, terra mater** 1, 12, 2. **teneri a praesidio Romano** 3, 3, 6. **tenerur introitus praesidii** 3, 13, 6. **tenentur campestris a Romanis** 2, 2, 11. **fauces** 1, 5, 16. **lo-**
- ca stationibus** 1, 4, 7. **praesidio** 3, 6, 7.
- Tenaces viri disciplinae** 4, 2, 9.
- Tentare castella** 2, 5, 18. **oppidanos a terra** 3, 6, 7. **tentari a latere eo solo** 3, 9; 6. **dolis** 4, 7, 38. **tentandum arbitratur** 1, 10, sub **Tentoriis agitare hiemem** 4, 1, 24.
- Ter datum profectonis signum** 4, 1, 33.
- Ternos ex centuriis securi pertu-**
tere 4, 1, 36.
- Tertia acies** 2, 3, 17. **diei hora** 2, 5, 31.
- Tergum premere** 1, 6, 2. **tergo cli-**
cumfusus 2, 5, 24. **a tergo bar-**
baros obprimere 2, 2, 13. **exerc-**
itus 1, 5, 4. **defendi amne** 2, 2, 10. **gladii scutaque aptata** 3, 9, 3. **instare** 3, 10, 5. **stare** 2, 3, 16. **urbs capta** 3, 8, 3. **terga hostium** 2, 4, 2 & 6. 2, 5, 23. **ino-**
pinantium 2, 2, 12. **pedium** 2, 5, 37. **Romanorum** 2, 5, 28. **da-**
re 2, 4, 3. 2, 5, 33. **caedere** 1, 5, 24. **vertere** 1, 11, 10. 2, 3, 20. 2, 4, 1.
- Tergiversatio est suspecta** 1, 1, 10.
- Terra mater** 1, 12, 2. **terrae mo-**
tus 1, 12, 3. **terram adgerere** 3, 8, 1. **egerere** 3, 7, 4. **terra ma-**
rique obsidere 3, 10, 9. **victor,**
exercitus 2, 2, 11. **a terra adori-**
tus 3, 9, 8. **tentate oppidanos** 3, 9, 7. **voce & gestu expostulare** 4, 1, 33. **terrarum orbem ad-**
gredi 4, 2, 4. **terras repetere** 1, 9, 2, 2.
- Terrere Clodium ex alio latere** 1, 5, 21. **hostem** 2, 7, 14. 4, 7, 7. **milites** 1, 12, 10. **terret eos fax** 1, 12, 6. **territus hostis** 4, 7, 20.
- Terribilis Poenis excessit** 2, 13, 9.
- Territare reliquias Teutonorum,**
2, 9, 1.
- Terroris multum** 1, 11, 17. **tan-**
tum inferre 4, 6. **terrorem**
Vejentibus adferre 2, 7, 1.
- Testamentum facere** 4, 1, 23.
- Testimonium praecipuae fortitu-**
dinis 1, 11, 3. 4, 5, 11.
- Testudinem facere** 2, 3, 15.
- Teutonius** 4, 7, 5. **Teutoni** 2, 2, 8. 2, 4, 6. 2, 7, 12. **victi proelio** 2, 9, 1.

I N D E X II.

- Teutonicum bellum** 1, 2, 6.
Theagenes Atheniensis 4, 1, 8.
in Theatrum convocari 4, 7, 22.
in theatro de rebus differere 3, 2, 6.
Thebae 1, 4, 3. **Thebas diruere** 1, 11, 6.
Thebani 1, 4, 3. 2, 4, 11. 2, 6, 6. 3, 2, 10. equitatu praevalentes 4, 7, 21. Lacedaemonios expugnant 1, 11, 6. pro metu hoc interpretati 1, 10, 3. Thebanae naves 3, 2, 10. Thebanorum com-
 meatus 4, 7, 19. adversus Thebanos 1, 10, 3. in transnavigantes immittere naves 4, 7, 19.
Themistocles 1, 1, 10. 1, 3, 6. 2, 2, 14. 2, 6, 8.
Thermopylae 1, 4, 6. 4, 2, 9. **Thermopylarum angustiae** 2, 2, 13. 2, 4, 4. **Thermopylas occupare** 2, 2, 13.
Thermum M. dimittere 1, 8, 10.
Thessalicum bellum 1, 5, 2.
Thraci oculum eruere virga 4, 5, 16. **Thraces** 2, 12, 4. 3, 5, 1. ob-
 sessi in monte 3, 15, 5. **Thracum**
 duo millia habere suspecta 3, 16, 5. **Thracas stimulos spe**
 emittere 3, 16, 5.
Thracia 1, 4, 13. 1, 5, 24. 1, 6, 3.
 devicta 2, 11, 3.
Thrasylbulus, dux Milesiorum 3, 9, 7. 3, 15, 6.
Thrasymenus 2, 5, 24. 2, 6, 4. **ad**
Thrasymenum accipere cladem
 4, 7, 25.
Tiberis transnatus 3, 13, 1. **Tibe-**
rim transire navigiis 2, 6, 1.
Tiberius Gracchus 2, 5, 14. 3, 5,
 2. **Nero** 2, 1, 15.
Tigranes 2, 1, 14. 2, 2, 4. 2, 9, 5.
Tigranocerta 2, 1, 14.
Timarchus Aetolus 3, 2, 11.
Timere aliquid 1, 1, 6. **casum** 2,
 13, 10. **classen** 1, 4, 12.
Timere fidem Italiorum 2, 3, 16.
 mortem dubiam in proelio 4,
 1, 17. **perfidiam oppidanorum**
 2, 11, 1. **populationem** 4, 3, 14.
 timentes, ne &c. 2, 2, 10. 2, 5,
 19. **timeri a Persis** 2, 3, 13. **mi-**
pime 4, 7, 13.
Timor simulatus 2, 5, 2. 3, 17, 2.
Timidissimi 2, 8, 14.
- Timiditatem exprobrare** 4, 1, 1.
Timotheus, dux Athenienium,
 12, 11. 2, 5, 47.
Tiro exercitus 1, 3, 2. 2, 2, 11. **co-**
ronibus spatia supplere 2, 3,
 22.
Tisamenus, Orestis filius 1, 2, 1.
Tissaphernae inferre bellum 1, 1,
 12.
Titius C. Praefectus cohortis 4,
 1, 26.
Titulis suis respondere 3, *prol.*
Titurius Sabinus 3, 17, 7. & *Cæ-*
ta legati 3, 17, 6.
Togae cinctus praecisus 4, 1, 24.
Tolerare conjugem liberosque 2,
 gello 4, 3, 3. **obsidionem** 2, 5,
 5. 3, 15, 1. 4, 5, 18.
Tollere clamorem 1, 9, 2. 2, 3,
 17. 2, 9, 1. 2, 4, 7. **tolluntur**
barbari 2, 7, 12.
Tomyris, Scytharum regina 3,
 5, 5.
Tonsarum mulierum crines 1, 7, 1.
Tormenta impedimenta 1, 5,
 17.
Torpore adfici 2, 5, 23.
Torquatus 3, 5, 3.
Tortus ille 1, 2, 5.
Totus exercitus 1, 4, 5. 2, 3, 2. 3,
 5, 4 & 17. 4, 7, 24. **tota acies** 3,
 2 & 3. 2, 5, 4. **classis** 1, 5, 7.
dies 1, 11, 19. **nox** 2, 2, 14. 2,
 5, 25 & 26. **urbs** 3, 15, 6. **torum**
iter 2, 13, 2. **totius Italiae mu-**
nicipia 4, 7, 38. **tota castra con-**
fodere 1, 5, 11.
Totidem ignes ardent 1, 1, 9.
Trabes transmissae 1, 5, 5.
Trachinius Ephialtes proditor 2,
 2, 13.
Tradere 3. *prol.* **alicui millia ar-**
matorum ad obsequium reda-
cta 4, 3, 14. **aurum custodibus**
 2, 13, 1. **derentos habilioribus**
 4, 7, 42. **exercitum caedendum**
 2, 3, 22. **gladios & scuta** 2, 5, 27.
liberos Faliscorum Camillo 4,
 4, 1. **magistrum pueris** *ind. re-*
moriae 2, 6, 10. 4, 1, 16. 4, 3, 13.
sc 3, 5, 2. **oppidum Hirnino** 4,
 5, 19. **patri Gabios** 3, 3, 1. **ur-**
bem 3, 3, 1, 4 & 7. **tradit Livius**
 2, 5, 34. **tradi sibi vivum vole-**
bat 1, 8, 8. **traditur ejus nomen**
varie 1, 5, 15. **M. Catonem vi-**
 20

I N D E X I I.

- mo contentum fuisse 4, 3, 1. Scipio dixisse C. Memmio 4, 1, 1. traduntur nomina ejus varie 4, 5, 10. traditum ab auctoribus prol. 1. est, Alexandrum &c. 2, 11, 6. tradita custodias quatuor millia necantur 4, 1, 38. sunt monumenta lingua utraque prol. 1.
- Trahere aliquem secum** 2, 11, 3. bellum in adventum legionum 1, 8, 5. proelium 2, 1, 9. ramos per terram 2, 4, 1. signiferum in hostes 2, 8, 5. vitam coriis 4, 5, 18. trahi in proverbium 4, 1, 7. tracta postulatio per tempus 1, 4, 13.
- Trahere barbarum pugione** 2, 7, 5. exercitum 1, 1, 6. 1, 4, 5 & 9. flumen habet 1, 5, 1. militem 1, 4, 11. naves ad portum 1, 5, 7. vada fluminum pedibus 4, 1, 1. trajecit inopinatus Thermopylas 1, 4, 6. trajiciendi vexatio simulata 1, 4, 5. flumen occasio 1, 5, 3. trajicientes in Italiam ex Hispania 2, 9, 2. trajecturi in Siciliam 1, 8, 11.
- Trajectus Indi fluminis** 1, 4, 9. septem millium passuum 3, 13, 6.
- Tramites angusti** 1, 5, 19.
- Trans Apenninum** 1, 8, 3. Taurum 1, 1, 6.
- Transcendere muros** 3, 9, 6.
- Transcurrere praeter ora phalangis** 2, 3, 20.
- Transducere exercitum per loca** 1, 4, 1. praesidium per Caesaris copias 3, 4, 1. transducendum exercitum habere 1, 4, 7.
- Transferre bellum** 1, 3, 8. 1, 5, 5. statum belli ad proelium 1, 3, 6.
- Transfigere vigilem cuspide** 3, 12, 2.
- Transfugae credere** 3, 16, 3. credi non oportet 2, 5, 30. transfugam mittere in castra 2, 9, 7. a transfuga proditus 3, 11, 5. pro transfuga subornatus 3, 13, 2. transfugae ab Romanis comprehensi 3, 16, 4. non debent vocari solertissimi milites 3, 16, 4. remissi amputatis manibus *ibid.* veri 3, 16, 2. transfugarum dexteris praecidere 4, 1, 42. transfugis adferre poenitentiam 2, 7, 9. transfugas adsecutus collaudavit 2, 7, 9. a transfugis se ulcisci 3, 16, 4.
- Transfugere** 2, 5, 30. equites jussit 2, 5, 27. ad hostes 2, 7, 2 & 8. 4, 7, 36. Romanos 3, 16, 3. rationibus interversis *ibid.* transfugientes Macedones 2, 7, 8.
- Transgredi ex Samnio in Luce-riam** 4, 1, 29. transgressus flumen libere 1, 5, 1. silvam 1, 2, 2. vado 1, 4, 9.
- Transilire in classem hostium** 4, 7, 12.
- Transire** 1, 4, 12. ad Romanos 3, 16, 2. ad superiorem 1, 4, 10. barbaros passus est 1, 5, 24. Euphraten 1, 1, 6. ex Sicilia in Africam 2, 7, 4. flumen 1, 4, 8. 1, 10, 3. Halyn vado 1, 5, 4. Mes-sanam ad auspicia repetenda 4, 1, 31. multa prol. 1. paucas e suis navibus jussit 1, 4, 14. per viam 2, 12, 4. Tiberim navigiis 2, 6, 1. transeunt aliqui ex milibus 3, 16, 4. stationes 3, 13, 4. transierunt in hos opes Alexandri 1, 5, 11. transiens totum agmen 1, 6, 3. transeuntium suorum fuere propugnatores 1, 4, 10. transiturus erat silva 1, 6, 4. transeundi spatium habere 1, 4, 2. transeundum habere per angustias 1, 4, 3.
- Transitus fluminis** 1, 7, 2. 2, 5, 23. idem manet hostibus 4, 7, 28. latus 1, 4, 7. transitum maturare 4, 2, 1. minari 1, 4, 9. prohibere 1, 6, 2. quaerere 1, 6, 2. rapere 1, 4, 8. tenere 1, 4, 13. transitus solidi ac noti 2, 5, 7.
- Transitionem ad Poenum parare** 4, 7, 22. simulare 3, 16, 2.
- Transmittere exercitum subitum** 1, 4, 9. flumen 2, 5, 20. in ripam 1, 4, 9. positos per Siculum fretum 1, 7, 1. transmitti possunt elephantibus 2, 3, 16. transmissus in Africam exercitus 1, 3, 8. transmissae sagittae supra testudinem 2, 3, 13. trabes 1, 5, 5.
- Transnare abruptiora** 1, 4, 7. amnem 1, 7, 2. pontem 2, 13, 5. Scultrennam amnem 3, 13, 7.

I N D E X . II.

- transnatus Tiberis 3, 13, 1. transf-
natum flumen 1, 7, 2.
Transnavigare 1, 4, 13. 2, 5, 42.
4, 7, 19.
Transportare elephantos navibus
1, 7, 1. transportatus exercitus
1, 12, 1.
Transvehendos Gallos censuit se-
natus 2, 6, 1.
Transverberatus ab eo 4, 5, 16.
Transversus collis 2, 4, 1. trans-
versa fossa 1, 5, 8.
Trebia 2, 5, 23.
Trecenti Lacedaemonii 2, 2, 13.
4, 2, 9. milites 1, 2, 5. 1, 5,
15.
Trepidus ex conscientia 4, 7, 36.
Trepide recurrere 3, 10, 5.
Trepidare circa impedita portae
claustra 3, 3, 5. de eventu in-
ventionis prol. 1. milites noli-
te 1, 12, 5. trepidat propter da-
mnum exercitus 2, 7, 3. trepi-
dant reliqui 1, 1, 11. 1, 5, 13.
trepidantem hostem cadere 2,
5, 33. trepidantes cadere 2, 5,
29.
Trepidatio vera 3, 6, 1. trepida-
tionem adferre 1, 12, 1.
Triarii 2, 3, 16.
Triballorum exercitus amplior 2,
4, 20.
Tribunus C. Memmius 4, 1, 1.
militem 2, 4, 4. M. Furius Ca-
millus 2, 8, 5. P. Decius 4, 5, 9.
in legione 4, 1, 32. Valerius 4,
1, 30. tribuni cornicularius Cae-
sarianus 3, 14, 1. militum Sem-
pronius Tuditanus, & C. Octa-
vius 4, 5, 7. plebis 4, 1, 22. &
centuriones 1, 1, 3. 1, 2, 1. 1, 11,
2. a tribunis rogari sacramento
4, 1, 4.
Tridui iter conficere 3, 11, 4. tri-
duo receptae copiae 1, 1, 6.
Triplex acies 2, 3, 16, 17, 20 &
22. triplices fossae 1, 5, 11.
Triremem implicatam vado ca-
pere 2, 5, 43. unam habere 4,
7, 19.
Triticum exiguum 3, 15, 5. pro-
prium 3, 4, 6. tritici vis magna
3, 15, 5.
Tristis tabellarius 2, 7, 6. signi-
ficatio 1, 12, 7.
in Triumpho fertur pecunia 4,
5, 1.
Triumphare *ibid.*
Troezen 1, 3, 6.
Troezenii 3, 6, 7.
Trucidare abeuntes perseverantes
2, 8, 14. aliquem 2, 5, 12. co-
minus 2, 3, 24. aptatos proe-
lio 3, 17, 6. dissipatos 2, 6, 2.
ducem hostium 4, 5, 4. hostes
in medio 3, 10, 4. octo millia
militem 2, 5, 21. trucidari in
medio 3, 10, 5. trucidatus ab
exercitu Mediolani senatus 4,
9, 3.
Truncos universos amoliri 4, 7, 1.
Truncata facies 3, 3, 4.
Tryphon, Syriae rex 2, 13, 2.
Tubam exaudire 1, 1, 13.
Tuditanus Sempronius Tribunus
militem 4, 5, 7.
Tullius Hostilius, rex Romano-
rum 2, 7, 1.
Tueri Amphipolim praesidio 3,
16, 5. Italiam 1, 3, 3. Pello-
ponneson 2, 5, 26. tutus se cum
auxiliis simulatis 2, 12, 3.
Tutus regressus 1, 3, 10. tuta ci-
vitas consensu defendentium 3,
9, 5. tutum oppidum situ &
operibus 3, 2, 1. tutam sibi fu-
gam arbitratus 2, 13, 3. tuta lo-
ca munitione 3, 4, 6. omnia re-
nuntiare 3, 11, 1. in tuta per-
ducere suos 1, 5, 17. tutior re-
gio 2, 5, 31.
Tutissime legiones pervenerunt
1, 8, 5.
Tutari moenia 1, 4, 3. tutatus
quosdam aditus ingenti mole
1, 5, 5.
Tutela finium 1, 3, 4 & 6. vadi
1, 4, 10. urbium 3, 6, 3.
Tum demum 2, 3, 17.
Tumentes animi 4, 5, 2. tumen-
tia vela 2, 13, 11.
Tumidus successibus exercitus 1,
11, 2.
Tumulum proximum occupare 2,
5, 22. tumuli proximi 2, 7, 1.
Tumultus armorum civilium 4,
5, 2. magnus 2, 4, 1. tumultum
movere 1, 9, 3. per tumultum
relicta obpugnatio 3, 10, 2. cum
tumultu decurrere ad partem 3,
9, 10.
Tumultuari & concinere coepe-
runt 3, 9, 3. Tu-

I N D E X II.

Tumultuarius pons 4, 7, 28.
Tunica soluta 4, 1, 26. *tunicam* comburere 1, 1, 12.
Turba inbellis 2, 4, 25.
Turbare aciem 2, 3, 2 & 16. 2, 4, 18. 2, 5, 4. *animos* 2, 7, 1. *instruam* 2, 3, 17. *turbatur* pecus flamma 1, 5, 28. *turbatus* inundatione 3, 7, 3. *turbatum* conjuratorum consilium 1, 9, 1. *turbatae* aves 1, 2, 7.
Turma equitum 1, 10, 2. *turmae* equitum 2, 7, 11. *plures* 2, 5, 25. *turmas* immittere 2, 7, 8.
Turmales redire volunt 2, 12, 2.
Turpiter fugari 4, 1, 24.
in Turre quadam circumseptus 3, 6, 5. *turres* superstruere navibus 3, 9, 8. *turribus* aliis adoratus a terra *ibid.*
Turritae naves *ibid.*
Tuscanus habitus 1, 2, 2.
Tyrannus Syracusanorum, Gelo 1, 11, 18. *Dionysius* 1, 8, 11.

V.

Vacare ad coenam crepusculo 4, 3, 7. *munere* 4, 1, 44. *vacans* portus 3, 2, 10.
Vacua frons 2, 3, 8. *urbs* defensoribus 3, 2, 5. 3, 6, 3. *vacuam* urbem capere 3, 10, 3. *vacua* castelli ob id defensoribus 3, 9, 3. *vacuos* infestare hostium fines 3, 8, 4.
Vacuata auxiliis Delminium 3, 6, 2.
Vaccaei 4, 7, 33.
Vadum inferius, superius 1, 4, 10. *liberum* 1, 4, 9. *superare* 1, 4, 10. *vado* Halyn transire 1, 5, 4. *implicata* triremis 2, 5, 43. *vada* fluminum pedibus trajicere 4, 1, 1. *nota* 2, 5, 23. *in vada* incidere 2, 13, 10. *vadosa* loca 2, 5, 43.
Vagari extra moenia effuse 3, 2, 7.
Vagina excidit gladius 4, 5, 17. *vaginarum* interiora inscribere 3, 13, 5.
Valeria gens 4, 1, 30.
Valerius 2, 11, 1. *Laevinus* 2, 4, 9. *Cos.* 4, 7, 7. *nobilis* Tribunus militum 4, 1, 30.

Valet cura quantum profl. 1.
Valentioris caudam per singulos pilos vellere 4, 7, 6. *valentior* per singula vellere 1, 10, 1.
Valetudo domini 2, 5, 30.
Validissimus cum equi cauda lustratur 1, 10, 1. 4, 7, 6. *validissima* manus 1, 4, 5. *validissimi* milites 2, 3, 1. *validissimae* cohortes 2, 3, 5.
Vallis media 1, 5, 15. *obscura* 2, 5, 37. *latera* 4, 5, 10. *in vallem* demissus exercitus *ibid.* *mediam* decurrere *ibid.* *valles* hosti adplicitae 1, 1, 7.
Vallo alicujus adsequitare 2, 5, 23. *admove* aciem 2, 1, 2. *lingna* 4, 7, 8. *vallum* circuire 2, 12, 1. *detrah*ere 3, 17, 6. *ducere* 1, 5, 1. 2, 5, 26. *materia* exstructum incendere 1, 5, 8. *materiis* oneratum 1, 5, 1. *cervulis*, & alio *materiae* genere constructum 1, 5, 2. *proruere* 2, 5, 8. *struere* 1, 5, 3. *ad vallum* Punicum procurere 3, 10, 3. *extra vallum* tendere 4, 1, 18, 19 & 20. *vallo* comprehendere loca 2, 11, 7. *in vallo* militem tenere 3, 17, 5. *pro vallo* instruere aciem 3, 17, 9. *subvallo* continere exercitum 4, 1, 14.
Vallare castra 2, 5, 34.
Vana alacritas 2, 5, 40. *imago* 1, 5, 22.
Vanitas spei 2, 5, 40.
Variana clades 3, 15, 4. 4, 7, 8.
Varinius P. Procos. 1, 5, 22.
Varius flexus 2, 5, 47.
Varie traditur nomen 1, 5, 15. *traduntur* nomina 4, 5, 10.
Varietas rerum profl. 1.
Varro C. & L. Flaccus Coss. 4, 1, 4. *collega* L. Paulli 4, 5, 6.
Vasa expeditioni necessaria 4, 1, 1. *conclamare* 1, 8, 9. & *cibaria* militum in fasciculos aptata 4, 1, 7.
Vascula viperis plena 4, 7, 10.
Vastus lucus 1, 11, 10.
Vastitas domestica 1, 8, 4.
Vastare agros 1, 8, 1. 2, 5, 11. 3, 4, 1. *Hilpaniam* 4, 7, 31. *hostem* 1, 6, 2. *regionem* 2, 5, 10.

Vel

I N D E X II.

- Vel** major constantia 4, 5, 6.
Vela tumentia, & flatu plena 2, 13, 11. pandere 2, 5, 45. 2, 13, 11.
Velare cladem ultionis simulatione 2, 7, 3.
Velites expediti 2, 3, 16. & levis armatura 2, 3, 17. emittere 2, 3, 29.
Velius, Praefectus Romanorum 3, 17, 3.
Vellere valentioris caudam per singulos pilos 4, 7, 6. valentiorum per singula 1, 10, 1.
Velocius nuntio redire 1, 1, 9. velocissima e navibus 3, 10, 8. velocissimi videntur 4, 7, 29. milites 3, 9, 3. peditum 2, 3, 22. velocissimae naves 2, 5, 47.
Velocitas gentilis 2, 5, 31. velocitate occupatis consuli prol. 1.
Velut contraria pignora retinere 1, 8, 6. veluti victrices naves 1, 4, 12.
Vehemens exercitus 1, 3, 1.
Vehementer addigi facto 4, 7, 29.
Vehi equo 4, 6, 2. rapidius per ignota loca 2, 5, 6.
Vehiculata caedae, sebi, & sulphuris plena 2, 4, 17. vehiculorum usus 4, 1, 6. vehiculis adjuncti boves 2, 4, 17.
Vejos pervenire 3, 13, 1.
Vejentes 2, 4, 19. 2, 7, 1.
Venandi causa 3, 3, 6.
Venatorum habitus 3, 3, 6.
Venationi insuere litteras 3, 13, 3. venationem ferre 3, 3, 6. venatione onustus *ibid.*
Vendere juventutem pluris 3, 5, 3.
Venditor muris 4, 5, 20.
Venire murem centum denariis 4, 5, 20. pretio 3, 13, 2. publice 4, 1, 20.
Venalis ager 3, 18, 2.
Venenum ac sopor mandragorae 2, 5, 12. dare Pyrrho 4, 4, 2.
Venerabilem comam constituere 1, 11, 10.
Veniam pacisci labori prol. 1.
Venire ad capiendos elephantos 4, 7, 18. ad diluendam existimationem 1, 1, 10. diripienda castra 2, 12, 4. liberandam rempublicam 3, 6, 7. obsidionem 3, 17, 1. Oceanum 2, 13, 11. in conspectum 4, 1, 13. deditio-
 nem 3, 5, 1. Italiam 2, 7, 7. mixtos eis iussit 1, 9, 3. alicui auxilio 2, 5, 20. in auxilium Aegyptiis 2, 3, 13. in subsidium hosti 3, 17, 3. veniunt ad alios castris coronati equites 3, 8, 2. ad eum legati 1, 4, 6. ventum est ad impedita 2, 3, 23. pedites 2, 3, 14.
Ventidius 1, 1, 6. 2, 2, 5. 2, 5, 36.
Ventris profluvium 3, 7, 6.
Ventus depulit ornamentum 4, 12, 5. obportunus 4, 7, 14. & cundus 2, 13, 11. ventos cavari 4, 7, 31.
Verberari nebula & imbribus 1, 15.
Verborum effectus prol. 1. honor 3, 16, 1.
Verecundia ignominiae pressus 4, 1, 13.
Vereri, ne &c. 1, 1, 6 & 13. 1, 11, 21. 2, 5, 30. 4, 7, 8. ignominiam 4, 5, 17. incursum hostium 1, 5, 11. multitudinem 2, 3, 19. negligentiam vigilum 3, 12, 1. omnia 1, 1, 6. legnitiam Italicorum 2, 3, 16.
Vertere terga 1, 11, 10. 2, 3, 20. 2, 4, 1. vertunt redeuntes in ordinem 2, 5, 31. verti 2, 5, 45. in fugam 2, 4, 6. 4, 7, 28. versum in proras pondus 1, 5, 6.
Versus Lacedaemonem actum agmen 4, 7, 13.
Versus Homericus 2, 3, 1.
Vetrex planus collis 2, 2, 4. vertices arenarum & pulveris 2, 2, 7.
Veru unicum 4, 3, 6.
Vera trepidatio 3, 6, 1. verum non est 1, 2, 8. veri transfugas 3, 16, 2. verae insidiae 2, 12, 2. vera falsis miscere 2, 7, 13.
Vere agi 1, 5, 3.
Vesci maturius 2, 1, 5. solitus 4, 3, 9.
Vespasianus Divus Augustus 4, 6, 4.
Vestigia equorum 1, 11, 9. frumenti 3, 15, 5.
Vestis purpurea 1, 11, 10. vestem militi dare 2, 5, 15. veste curra contegere 1, 5, 27. regi 1, 11, 17. 4, 17, 33. sub veste celata arma 4, 7, 13.
Vestitu calorum milites submittere 3, 2, 9.

Vesti-

I N D - E X II.

Vestimenta per lictorem scindere 4, 1, 28.
in Vesuvio obsessus 1, 5, 21.
Vetare castra ampliari 1, 1, 9. vetuit filium venire in conspectum 4, 1, 13. regionem ab armato adiri 2, 5, 31. vetamur sedere 1, 12, 7.
Veteranus exercitus 1, 3, 2. 2, 3, 7.
Vetus alveus 3, 7, 4.
Vexare securos & graves carne 2, 5, 13. vexari frequentius 1, 3, 9. vexatus exercitus imbre 4, 7, 30. Xerxes ab trecentis 4, 2, 9.
Vexatio trajiciendi simulata 1, 4, 5. citra vexationem 1, 8, 9.
Via AEmilia 2, 5, 39. alia 1, 2, 5. aperta ad evadendum 2, 6, 6. arcta 2, 5, 24. data est hominibus 2, 6, 1. Gallica *ibid.* ulula 1, 4, 8. via clatus utrumque 2, 12, 4. pars dextra 1, 6, 1. praedictae latera 1, 3, 24. viam fugae dare 2, 6, 5. fugiendi 4, 7, 16. via egressus 4, 1, 9. viae cavae & praeceptae 2, 2, 6. explorandi sagaciores 1, 2, 2. vias intercideret fossis 1, 5, 5. intersepere parietibus *ibid.* obstruere *ibid.*
Vibrare lanceas 2, 1, 3.
per Vices 2, 5, 25. vicibus remigem exercere 4, 7, 19.
Vicos desolatos per diversa incendere 1, 8, 4.
Vicina regio Aetoliae 2, 5, 19. vicina castra Pompeji castris 2, 5, 31.
Videre exercitum in vallem demissum 1, 5, 15. 4, 5, 10. vexarum imbre continuo 4, 7, 30. hostes procurrare 2, 1, 7. nullam ultra artium materiam 3. proel. ornatum scutum elegantius 4, 1, 5. patrem aliquid agentem 1, 1, 4. proelium contractum 2, 4, 3. suos pugnae signum flagitantes 1, 10, 2. vela rumentia ex longinquo 2, 13, 11. vigilem dormientem 3, 12, 2. vident hoc fieri 2, 5, 10. videntur agnoscere 1, 1, 3. accessiri 1, 9, 3. dedisse terga 2, 5, 33. legiones consurrecturae in perniciem ducis 1, 9, 4. socii 1, 1, 6. velocissimi 4, 7, 29. visus sum destinato satis fecisse proel. 1.

visi exceperisse arcana 1, 4, 13.
Visu perturbari 2, 5, 38.
Viscentes procul decipere 3, 16, 6.
Vigilem dormientem videre 3, 12, 2. transfigere cuspide *ibid.* vigiles caesi 3, 3, 2. veniunt 4, 1, 26. vigilum negligentia 3, 12, 1. vigilibus munitionum equites ostendere 2, 5, 21. vigiles quosdam excitare 3, 14, 1.
Vigilia quarta commissa 1, 5, 17. secunda 1, 1, 7. fessi. ad lucis exortum 2, 12, 1. marcentes 2, 1, 14. vigiliae aguntur 2, 9, 6. stationesque 1, 1, 9. vigiliis ad fidem remanentium dividere 1, 5, 17. circuire 3, 12, 2.
ad Vigilantem usque admitti 2, 5, 30.
Viginti ex velocissimis navibus praemittere 2, 5, 47. quatuor millia peditum 4, 2, 6.
Viceni sorte ducti 4, 1, 35.
Vigor disciplinae 4, 2, 1.
Villas incendere 2, 5, 11.
Villicus unus 4, 3, 3.
Vimen silvestre 1, 5, 21.
Vincere classe 1, 11, 7. cornu dextro 2, 7, 11. sinistro 2, 4, 11. copias hostium 4, 2, 4. ducem 2, 2, 6. fatigatos aestu 2, 1, 2. exercitum 4, 2, 6. hostem 4, 7, 20. inpeditos religione 2, 1, 16. Medos 1, 11, 19. redactos ad paucitatem 1, 8, 11. relictos 1, 8, 3. vincens exercitus 4, 5, 14. vincentes Romani 2, 3, 9. vinci acie 3, 1, 1. proelio navali & pedestri 4, 7, 45. vincendus est hostis dolabra 4, 7, 2. vincendos hosti praebere 2, 4, 12.
victus a Divo Julio 2, 13, 11. Cn. Piso 3, 6, 5. exercitus 1, 3, 5. in campis Arusinis 4, 1, 14. Epiro 2, 13, 8. Tryphon, rex Syriae 2, 13, 2. Xerxes 2, 6, 8. victa classis Persarum 4, 7, 45. victi Carthaginienses 1, 8, 7. hostes bello 2, 11, 7. 4, 1, 24. Poeni 2, 9, 2. Sabini a M. Curio 4, 3, 12. Teutoni proelio 2, 9, 1. victae partes 2, 7, 13.
Victor collega 2, 4, 1. exercitus 2, 2, 11. cum victore congregi 4, 7, 5. victores instant fugientibus 2, 6, 10. sequentes causam

I N D E X II.

- sam eventus 3, 1, 2. compelle-
re in epulas 2, 9, 6. se ex pu-
gna redituros, jurant 1, 11, 1.
victrices naves 1, 4, 12. 2, 13, 9.
Victoria clarissima 2, 2, 4. expe-
dita 2, 2, 3. memorabilis 2, 2,
7. praeclara 1, 11, 2. praesum-
ta 3, 17, 6. Alexandro datur 1,
11, 14. eget facinore 4, 4, 2.
est secuta sententiam 4, 7, 30.
prona nostris 4, 7, 29. victoriae
fiducia 2, 10, 2. reliqua con-
summare 3, 6, 5. spes oblata 3,
17, 7. victoriam adipisci 3, 1,
2. 4, 4, 1. 4, 5, 3. adnuntiare
3, 8, 2. adquirere 2, 8, 14. con-
cedere hostibus 3, 8, 3. confer-
re patriae 4, 5, 15. consequi 4,
7, 21. consummare 1, 11, 2. 2,
3, 17. concupiscere fraude 4,
4, 1. hostium fore respondent
4, 5, 14. mirari 2, 3, 23. par-
tium sibi nuntiatam vulgavit 1,
11, 7. portendi interpretatus 1,
12, 4. profligare 2, 3, 2. pro-
missam maturare 1, 11, 11. re-
ferre 2, 7, 10. 2, 8, 1. sponde-
re 1, 11, 14. victoria potiri 1,
11, 6. 2, 8, 6. de victoria nun-
tiare hostibus 4, 7, 15. victo-
riae nobiles 3, 3, 2. victoria-
rum successus 2, 5, 36.
Vindicare pecora 3, 10, 6.
Vinum infectum 2, 5, 12. vini
avida gens *ibid.* epularumque
copia 3, 3, 2. modus 2, 5, 12.
vino contentus 4, 3, 1.
Violentus impetus 2, 1, 9.
Viperarum metu perterritus 4, 7,
10. viperis plena vascula *ibid.*
Vir acer 1, 2, 3. viri fortissimi
muliebri veste recti 4, 7, 33. te-
naces disciplinae 4, 2, 9.
Virilis sexus 1, 11, 6.
Virum conlatum triticum 3, 15, 5.
Virga decutere papaverum capita
1, 1, 4. Thraci oculum erueret 4,
5, 16. uti ad equum *ibid.* vir-
gis agi 4, 4, 1. animadvertere
in Valerium 4, 1, 30. caesus 3,
3, 3. 4, 1, 20, 31, 39 & 40.
Virginus Cos. 2, 1, 7.
Virgo captiva eximiae pulchritu-
dinis 2, 11, 6. nubilis 2, 11, 5.
Virgulta & silvae 2, 4, 15.
Viriarius 3, 10, 6. 3, 11, 4. 4, 5,
22. dux ex latrone 2, 5, 7. Lu-
sitianorum 2, 13, 4.
Virtus cuiusque 2, 3, 22. militum
inrita 2, 3, 24. Romanorum 2,
1, 13. virtuti suorum fidere 2,
3, 19. virtute praestare 2, 2, 10
& 13. sua exercitum servare 1,
5, 15. 4, 5, 10. superatus 2, 5,
30. neque virtute, neque anti-
bus bellandi par 1, 8, 2. virtu-
tes alicujus ignorare 4, 7, 36.
Vis avium 1, 2, 8. in arte soler-
tiaeque posita proficit proel. 1.
inexpectata 3, 11, 1. magna
tritici 3, 15, 5. media 2, 5, 12.
nulla 3, 2, 10. tempestatis 1, 1,
2. vi capere Prinaeum 3, 8, 1. re-
migrantium navigia concitare
1, 5, 6. vires sub ipso erant 1,
1, 9. consulum junctae *ibid.*
diductae in latera 2, 3, 8. in-
tegrae 2, 1, 7. 2, 2, 14. & re-
centes 2, 1, 2. novae 2, 12, 3.
regiae 1, 2, 1. Romanae 4, 7, 6.
universae 2, 1, 8. 3, 6, 6. virium
pars optima 2, 3, 3. vires didu-
cere suspicionem proelii 1, 8, 5.
minuere exercitu diducto 4, 7,
31. viribus adjuvari 1, 11, 6. e-
minere 2, 5, 30. infirmior mi-
les 2, 3, 1. parum fidens 1, 1, 9.
in Visceribus adparent frumenti
vestigia 3, 15, 5.
Vitanda, aut agenda praenoscere
1, 11, 13.
Vitia corporum 4, 7, 1.
Vivere collegam clamitans 2, 7,
11. constantia maiore 4, 5, 6.
Vivus abducitur 4, 5, 16. vivum
tradere 1, 8, 8.
Vitui necessaria 3, 5, 1. vitum
sustentare 3, 15, 3.
Vita, moresque Alexandrini 1, 1,
5. vitae cupiditas 4, 5, 6. vitam
finire laqueo 4, 7, 5. trahere co-
riis 4, 5, 18.
Vocare subsequentes naves 2, 7,
14. vocantium ad arma clamor
1, 9, 2. vocari Statilium ad se
iussit 4, 7, 36. transfugae nos
debent 3, 16, 4. vocatus exerci-
tus ad concionem 3, 1, 1.
Vocatus Calpurnius Flamma 4,
5, 10. Laberius 1, 5, 15.
Volatus citatior 1, 2, 7.
Volebat hoc nemini commissum
1.

I N D E X II.

1, 1, 4. vivum tradi sibi 1, 8, 8.
Voluntas manifesta deficiendi 4, 7, 22.
Volonum exercitus 4, 7, 24. numerus *ibid.*
Volsci 2, 1, 7. & AEqui victi acie 3, 1, 1. & Latini hostes 2, 8, 5.
Volscorum castra 2, 4, 15. 4, 7, 40.
Volturnus annis 2, 2, 7. 3, 14, 2.
Volumina haec illis cordi sunt prol. 1.
Voraginosus locus 2, 5, 7.
Voce & gestu exostulare 4, 1, 33. signum dare 2, 7, 14. Periclen nomine adpellare 1, 11, 10. perterritus 3, 5, 2.
Vulgaris nuntiatam sibi victoriam part. am 1, 11, 7.
Vulnus grave 2, 7, 13. vulnere adficere aliquem 2, 5, 39. exanimari *ibid.* vulnera aliquot excepta 4, 5, 17. vulneribus occurrari 2, 13, 5.
Vulnerari sub aure 1, 7, 2. vulneratus adclinat se saxo 4, 5, 5. collega Fabius 2, 7, 11.
Vultus minax 1, 9, 4.
Ubi caput hostium regni erat 1, 8, 12. factum est 1, 6, 2. animadvertenter hoc 1, 5, 16. res poposcit 2, 5, 32. successit 2, 1, 8. vidit 1, 2, 8.
Ubique fuga capessitur 2, 4, 7.
Ubiorum fines 2, 11, 7.
Ulcisci ignominiam damnationis 1, 8, 1. se a transfugis consilio 3, 16, 4. suos 4, 7, 44.
Uktionis simulatio 2, 7, 3.
Ullus armatus 2, 5, 31. ulla praeclocutio 3. prol. via 1, 4, 8.
Uterior regio 2, 5, 31. ripa 1, 4, 9 & 10. ultiores Scythae 2, 4, 20. ultima necessitas 2, 6, 9. ultimum agmen 2, 5, 7. in ultimo statuere 2, 3, 17. ultima inpedimenta 1, 6, 1.
Ultra artium materiam nullam videre 3. prol. locum insidiarum perducere 2, 5, 37. naturam fluminum 2, 2, 7.
Ultero 1, 9, 4. 3, 11, 20. arcessiri a Syphace 2, 7, 4. depopulari agrum 4, 7, 13. simulare cunstationem 1, 11, 1.
 in Umbra propugnare 4, 5, 13.
Umbratica corpora 1, 11, 17.

Umbri 1, 2, 2. **Umbrosum** exercitus 1, 8, 3.
Umbria 1, 1, 9.
Unde victoria patrata est 1, 11, 2. multa transire mihi ipse permisi prol. 1.
Undique abruptis cinctus 1, 5, 10. adoriri milites 2, 5, 1. circumveniri 2, 3, 19. deducta praesidia 3, 6, 1. descendere 4, 5, 10. jactare crura ad sudorem 4, 7, 34.
Undecim menses 4, 5, 18.
Undecimus annus 3, 5, 2.
Unus ex civibus 1, 2, 3. his 1, 2, 5. 1, 5, 11. numero prol. 1. tot millibus 1, 12, 11. descensus 1, 5, 24. 2, 12, 4. dies 3, 11, 4. ictus 2, 5, 41. introitus 3, 13, 6. lembus 2, 7, 14. villicus 4, 3, 3. una regio 2, 5, 31. semita 3, 9, 3. spes salutis 1, 5, 3. unius interitus 1, 1, 10. noctis spatium 4, 7, 22. uni ex corpore demandata cura 4, 2, 8. proximis minatus mortem 4, 7, 39. unam legionem corruptam simulat 1, 11, 2. unam triremem habere 4, 7, 19. una ope sustentari 3, 5, 1.
Una cum aeneatoribus 2, 4, 3.
Unicum veru 4, 3, 6.
Unaquaeque species prol. 1. urbium 1, 1, 1.
Universus equitatus 2, 5, 33. exercitus 1, 10, 1. 2, 5, 26. 4, 3, 13. 4, 7, 6. universa cauda 1, 10, 1. 4, 7, 6. gens 2, 11, 5 & 6. multitudo 4, 7, 22. universi a limite obstiterunt 1, 5, 10. adversus hostem consentientes 1, 9, 2. gubernatores 1, 1, 2. Henneus 4, 7, 22. hostes 1, 4, 9. Ligures 3, 17, 2. milites 1, 5, 6. spectantes 1, 7, 7. universae civitates 1, 1, 1. copiae 3, 17, 7. naves 2, 1, 18. vires 2, 1, 8. 3, 6, 6. universorum clamor sublatus 2, 3, 17. universos adgredi 4, 7, 6. interfici iussit 4, 7, 17. truncos amoliri 4, 7, 8. universas cohortes adgredi 1, 10, 1. copias cingere plaustris 4, 7, 33.
Urbs ardens 3, 8, 2. Ategua 3, 14, 1. Babyloniorum 3, 3, 4. Be-neventum 4, 1, 14. capta ab ter-

I N D E X II.

tergo 3, 8, 3. Cyzicum 4, 5, 21. desolata 3, 6, 6. destituta alimentis 3, 4, 3. Epirotarum 3, 3, 1. Graeca 3, 5, 3. incustodita 3, 2, 6. 3, 9, 1. maritima 3, 9, 8. munita 3, 6, 3. nobilibus victoriis clara 3, 3, 2. relicta 3, 5, 6. 3, 10, 3. rota 3, 15, 6. vacua defensoribus 3, 2, 5. urbis fiducia 3, 6, 3. inspectio 1, 1, 5. introitus 3, 13, 6. muri 3, 9, 1. situs 3, 9, 2, urbi in praesidio erant 1, 8, 3. urbem adgredi inpetu 3, 1, 1. diripere 3, 16, 5. intrare 3, 7, 4. tradere Lysimachio 3, 3, 7. vacuum capere 3, 10, 3. defensoribus 3, 6, 3. vacantem occupare 3, 2, 10. urbe egredi 3, 2, 8. urbes tentantur dolis 4, 7, 38. nudatae propugnatoribus 3, 7, 1. relictae 3, 9, 4. ac res suas Aetolis concedere 2, 5, 19. obpugnare 3. prol. petere 3, 6, 3. multas capere 3, 2, 3. 3, 4, 3.

Urbanus Praetor L. Aelius 4, 5, 14.

Urguens Porfenae exercitus 2, 13, 5. urgentes barbarorum sagittae 2, 13, 7. urgueri a Sempronio 4, 7, 33. fame 2, 6, 5. proelio 2, 7, 6.

Ulique ad adplicitas hosti valles 1, 1, 7. locum voraginosum & praecaltum 2, 5, 7. moenia provehi 4, 7, 29. munitiones succedere 2, 12, 2. perniciem instant 2, 6, 10. satorum proventum 3, 15, 3. vigilantem admittere 2, 5, 30. in tempus 3, 2, 2. spectaculum resolvi 1, 5, 16. vallum perferre ignem 2, 4, 15. 4, 7, 40. eo cecidit 2, 5, 3.

Ut arbitror 1, 7, 7. fert opinio 2. prol. opinor 1. prol. praeceptum erat 3, 9, 3. servum castigavit 1, 1, 3.

Uri affa elixave carne 4, 1, 2. elephantis 2, 4, 13. barbaro milite 1, 11, 13. militibus ad proelium 1, 11, 20. multitudine 2, 2, 14. natura loci promunimentis 2, 2, 6. opportunitate collium 1, 1, 6. odio suo adversus regem 3, 3, 3. opera

nullius 1, 11, 3. 4, 5, 11. sagittis 2, 2, 5. spatio ad contrahendas copias 1, 1, 6. virga ad equum 4, 5, 16. utendum est hoc genere Strategematon 1, 11, 13. usus bis simili eventu 2, 10, 2. exercitu veterano 2, 3, 7. cum incommodo 2, 1, 14. eodem consilio 1, 8, 8. obsequentiis 1, 10, 2. usi sunt crinibus mulierum ad funes 1, 7, 3.

Usus classis non est necessarius 4, 1, 15. delicatior 4, 1, 1. fluminis 3, 7, 2. linguae Latinae 2, 4, 12. longus 2, 1, 9. belli 3, 2, 3. magnus 4, 7, 14. vehiculorum 4, 6. usui sunt urbibus obpugnandis 3. prol. usu navium deici 1, 7, 1.

Utilis propter calliditatem 1, 8, 7. utilior exemplo temperantiae 1, 7, 7.

Utiliter a duce haec fiunt prol. Utilitatis spes 2, 7, 2. ad utilitates convertere 1, 1, 6.

Utribus duobus inflatis insidere 3, 13, 6.

Uterque exercitus 2, 4, 9. utraque acies 1, 11, 10. pars 2, 3, 7 & 2, 5, 38. utrumque cessit ex sententia 2, 5, 29. cornu 2, 3, 20. litus 1, 4, 2. 2, 3, 17. viae 2, 12, 4. utraque latera 1, 6, 1. 2, 5, 32. utrisque & sine noxa ostenderet 1, 10, 2. utraque partes confundere 1, 12, 3.

Utrunque 2, 3, 21. caesus magnus numerus 2, 10, 1. intumper 4, 4.

Utroque deleti Poeni 2, 10, 2. Uxores & liberi in servitutem abducti 1, 11, 6.

X.

Xanthippus Lacedaemonius 2, 2, 11. 2, 3, 10.

Xanthus Boeotius rex hostium 2, 5, 4. iniquus 2, 5, 41.

Xenophon 1, 4, 10. 4, 2, 8. 4, 6, 2.

Xerxes 1, 3, 6. 2, 2, 14. 4, 3, 9. 2, 6, 8. Xerxis navium multitudo 2, 2, 14.

Z.

Zeugma 1, 1, 6. Zopyrus Cyri comes 3, 3, 4.

INDEX III.

NOTARUM IN S. J. FRONTINUM.

Numeri paginas designant.

A.

A conspectu abduci pag. 239. di-
verso 364. limite 69. men-
dacio confectus 221. tergo
257, 352, 485. terra exposita
re 430.

Abducere captivum 466.

Abduci in servitutem 124.

Abscidere 400.

Abscisi montes 49.

Abuti tritico 337.

Abydenae angustiae 57.

Accessus & adscensus 386.

Accusativus Graecus 309, 503.

Acerba ligna 367.

Acervus lignorum 367, 368.

Acies pro proelio 152. aversa 496.

Imata 180. Scipionis quae 190.
&c.

Acie superare 228.

Acilius 215.

Acta 359.

Acti equis 301.

Ad commune pertinere 325. con-
cionem vocare 320. sensum rei
256.

Addicere securi 432.

Adducere exercitum 17.

Adduus 292.

Adeffe 140.

Adficere vulnere 265.

Adibatur castellum 355.

Adipisci mortem 465.

Aditum intrare 47.

Adjacet mare & mari 360.

Adjutorium esse 235, 494.

Adjuvit eum casus 252.

Adluit mare regionem 49.

Adolescit flamma 88.

Adorsus 172, 234.

Adortus hostes vicit 135, 234.

Adpellere naves terrae & terram
359.

Adperens Graeciae 48.

Adplicare ad Eleusin 503.

Adplicata vallo prata 19.

Adposita urbs litori 369.

Adscendere ad muros 367.

Adscensus in montem 386.

Adsecutus 290.

Adsentante fide 337.

Adserere fidem *ibid.*

Adseveratio 300.

Adstruere scientiam rei 2.

Adtollere clamorem 360.

Adventare *quid* 66.

Advertere 77. & animadvertere
conf. 274.

Adversus Hasdrubalem 78.

Aeginenses 469.

Aegospotami Gr. Ἀγός ποταμός
160, 161.

Aelius (L.) 469.

Aemilius Paullus vel Papus 32.

Aenatores velocissimi 357.

Aera procedunt 421, rescindere
438.

Aereum & minutum veru 447, 506.

Aerumnulae 410.

Aesernia 78.

Aesium 108.

Africano ei cognomen 178.

Agere *sine casu* 370. limites 43.

Agens 68.

Agger fiebat maximam partem
ex ligno 427.

Aggerare terram 348.

Aggerere terram 351.

Alares 211.

Alga paludum 231.

Ἀλαίπτης 245.

Alienus nominis & nomini 29.

Alimenta incendio 480.

Aliter non redire, quam remissus
foret 25.

Allucius 301.

Alluvies 206.

Alta vox 430.

Altiore vallo castra 397.

Amandare 39.

Rr

Am-

I N D E X

Ambiorix vel **Ambriorix** 396.
Amici regis 107.
Amoliri inbelles 241.
Amputare 402.
Anaxibius 49.
Angustiae Abydenae 57.
Anhelans 151.
Ante ea 407.
Antesignani qui 198, 199.
Anulus 501.
Aperire scrobes 306.
Apollonides 332.
Appianus saepe consentit cum
Frontino 333.
Aquae veneno infectae 350.
Aquillius (M.) 432.
Arbitrari passive 440.
Arcere usum & usu 347.
Arcessire 114, 278.
Ardys Illyrius 241.
Aristippi multi 326.
Arma templis adfixa 190.
Ars & artes bellandi 101.
Arusini campi 414.
Arybas 241.
Asculum, non Aesculum 202.
Assa & elixa carne uti tantum
debabant milites 406.
Atcas 226.
Ategua 381.
Athenienses in Panathenaeis ge-
rebant arma 482.
Atilius 74, 288, 426.
Atque ita 304.
Avertere hostem 178.
Aversus 268. **exercitus** 426. **aver-**
sa acies 173, 496. **pars** 243, 378.
porta 309.
Avius, invius, & devius conf. 239.
Avocare hostem 59.
Avocatus 328.
Austrare 77.
Audens & audax conf. 419.
Audentius 497.
Andere 134.
Augustus Domitianus Germani-
cus 208.
Auxilia 131.
Auxilarii 277, 365.

B.

Babylonia & Babylon urbs 348.
Baleares sive Baliares 189.
Bantius Nolanus 389.
Barba promissa in luctu 457.

Barca 370.
Bellum pro proelio 104, 155.
Beneventum 414.
Besbius 82.
Boji, ubi siti 93.
Bonus pugnator 500.
Brachia castrorum 395, 396.
Bubus 225.
Bucinator 79.
Buculi 86.

C.

Cadurci 346.
Caedere hostes 150. **terga** 1.
Caeditius 74. **primipilaris** 479.
Calamatus mons 219, 260.
Callidromum 216.
Calones 211.
Calpurnius Flamma 74.
Camara 336.
Cameli in proelio 223.
Camillus an Vejis habitaverit 377.
Campestres copiae 259.
Canna 167.
Capere mortem, pugnas 469.
Capilli in luctu nutriti 457.
Capital & capitale 473, 474.
Cardianus 497.
Carnem assam elixamve tantum
edere licebat militi 406.
Carperani 280.
Carthago quae 353.
Carthaginenses 30, 98.
Casilinum 468.
Castellum, castris inclusum 395.
Castra altiore vallo 397.
Castus 219.
Casus adjuvit eum 252.
Catena pontis ad Zeugma 18.
Catina, Catiniensis, Catinensis
343.
Cato, jam Consularis, tribunus
militum 215.
Catti 20, 208.
Caucenses 298.
Causa venandi 333.
Cautius est 275.
Cedit acies adversa 496.
Cedere loco 413.
Celtibericum bellum 233.
Centunculi 218.
Cercyraei 139.
Cervuli 61.
Chaeronia 152.
Channaenus 15.

Cher-

I N D E X. III.

Chenoneus 376.
Chii 236.
Cinctus 424.
Cineas 445.
Circa claustra trepidare 332.
Circuire 169, 172.
Circumagere naves 503.
Circum obsidere 458.
Circumscdere 386.
Cirrha & Caisa 349.
Classis 431.
Claudius Marcellus 388. (P.) Pulcher 316.
Cleomenes 169.
Clodius Pulcher 83.
Cludere 134.
Clusium 102.
Coalescit concordia in cives 118.
Coepi clamare 222. dare 283.
Cogere ad iurandum 502.
Cogitare de fuga 398.
Cogitatus 252.
Cognomen ei Africano 178.
Cohortis praefectus 424.
Cohortes validissimae 180.
Colligere se 466.
Comes Cyri 330, 331.
Cominius 376.
Commeatu sustinere aliquem 385.
Commercium quid 237.
Comminare 260.
Commisus alvens 17.
Commius Atrebas 317.
Committitur resp. militibus 437.
Commune 325.
Communicare copias 260.
Communiit capitibus fossae castris 196.
Compellere in transitum 97.
Complexus passivus 449.
Comportare frumentum 388.
Conciliare seditionem 345.
Concilium 292, 325.
Concinere 305.
Concine 122.
Concitus per dolorem 466.
Conclamari 108.
Conditio locorum 92.
Conditus commectus 337.
Confectus telis 230.
Conferta vel conferta phalanx 163.
Conficere milites 495. vulnera 265.
Conflictatio 181.
Confligata cornua 181.
Confragosa 201.

Confusus 137.
Confecturare 270.
Conjugata cornua 181.
Conjuratorum periculum 172.
Conson non adfuit ad Aegospotamos 162.
Cononeus 333.
Conquisitor 406.
Consaburenses 468.
Confidere loco & in loco 472.
Consilium 166.
Consilia exemplorum s. regis 107.
Construere aciem 176.
Consumi incendio 482.
Consummare quid 143, 144.
Consummati milites 448.
Consurgere 188.
Contemplata paucitate 91.
Contexere naves 97.
Continere civitatem 298. Parthorum 441. se 229.
Continuo 11.
Contra Abydon 49.
Contrahere copias 162.
Conturbatio 139.
Copiae 162.
Cornicularius Tribunus 182.
Coronae aureae donum 303.
Corpus quid 443.
Cossus equitum magister 282.
Crassus (P.) 224.
Crebesco, crebuit 158.
Crisa & Cirrha 349.
Crisaci 349.
Crotona descripta 342.
Crotonienses 342.
Cum praesidio obtinere urbem 329.
Cupae 384.
Curare corpus, pabulum 255.
Curio (C.) Procos. 436.
Curius (M.) 448.
Cursu transgredi 65. pedestri contendere 472.
Curvati pabulo 255.
Custodiae 174.
Cyaneae maris angustiae quid 54.
Cyrtheites 16.
Cyzicus ἀντίχρῳ 363.

D.

Damippus 329.
Damnatum 419.
Dandarii 250.
Dare poenam pice occiso 464.

R. 2

D. 2

I N D E X III.

Dareus 85.
Dativus pro Genitivo 466. ablativo 222.
Datum pollicitis tempus 391.
De fuga cogitare 398. industria 58. infidiis 92. metum 88. nocte 447.
Decelia 41.
Decernere 341. & *decernere comm.* 117.
Decertare navali proelio 139.
Decessus aestus 354.
Decreturus 341.
Decucurrit 75, 164, 220.
Decumani 122.
Decutere papaverum capita 14.
Dedere se 340.
Deducere agmen 92. mugirum 87. proelium in silvas 209.
Deficere & defici aliqua re 46, 95.
Defigere in terram & terra 198.
Delector 406.
Deligere & eligere comm. 21.
Delminium 341.
Deludere hostes 380.
Deminutio 138.
Demissus per saxa 376.
Demissis pedibus 380.
Demittere exercitum 33, 75, 76. pecora secunda aqua 384.
Descendere 103. ad pugnam &c. 155.
Deserere sine casu 419.
Desertor 426.
Desidere profluvio ventris 350.
Desiluit 472.
Desperare rempublicam 456.
Destinatum 3.
Destitutus Labienus 263.
Distingere & distingere quid 100, 101.
Detrahere aliquem 345. pugnam 22.
Devertere 103, 412.
Dextrae militibus furantibus & perfugis praecisae 415.
Dicere jus 463.
Dictatores Carthaginiensium 147, 148.
Dictum dictatoris 434.
Diducere in tres libros 6.
Diducti 86.
Diductae in latera vires 183.
Dies praestituta 32.
Diffidere aliqua re 104.
Dilata pollicita 391.

Dimittere legionem 429. pedites 380.
Dirigere aciem 215.
Dirimere certamen 290.
Diripere & diruere conf. 413.
Dirutus aere 438.
Discalceatus 425.
Discessus aestus 354.
Discursus 188.
Discutere consilia 495.
Distinere 38.
Distingere 39.
Ditius deditio conf. 339.
Diversa pars 243, 340. ripa 14. in Diversum 73.
Dolabra vincere 475.
Domos 280.
Donum adferre aurum 302.
Dubie 195.
Ducator 147.
Ducere & educere exercitum 19. proelium 208. vallum 60.
Ductor 148.
Duilius 64. an intraverit temerem portum Syracusanum *ibid.*
Dum cum Indicativo pro quando, eo ipso tempore 61, 352, 401.
Δυναμεις pro copiis 478.
Duo pro duos 54.
Duratus usu 152.
Dux pro exercitu 125, 276.

E.

Edere operas 115.
Edictum dictatoris 434.
Educere requietos 297.
Educi quid 474.
Effuse obvius 505. vagari 326.
Egerere terram 349.
Egredi navem 133. urbem 326.
Ejicere in castra 290.
Elaea & Elea 465.
Electissimi 28.
Elephas cur in Metellorum nominis 96.
Ellipsis Nominativi 435. *τὴν ἀδελφὴν* vel sic ante ut 15. verbi *ἰσχυρὸν* 253. *τὴν* etiam in non tantum, sed 43, 158, 490. *τὴν* solum vel simile in non, sed & 313, 314 *τὴν* sed 441. *ἀγρί* 102. *τῶν* loca 86. *τῷ* urbi 341, 361. *τῷ* ut 50, 374, 458.
Eludere sagittas 166.

Elo-

I N D E X III.

Eluvies 206.
Eminus iter 46, 321.
Eminere 39.
Emittere equites 257. *per portam* 309.
Ex cum dativo pro eis 85.
Enipea accus. 206.
Eordaea 369.
Epaminondae suppellex 447.
Ephialtes Trachinius 172.
Epicydes 330.
Eques pro equo 254. *pro equitatu* 197.
Exdem quid 504.
Erepi in castellum 356.
Eripere iter 322.
Erumpere per stationes 72.
Eruptio & Irruptio conf. 87. *facta omnibus portis* 394.
Evadere adversarium 80.
Evitare discrimen 37.
Evocare hostem 59. *in insidias* 231.
Ex ex Graeco 124.
Europa exornata tabulis statuisque per Mummius 451.
Eurymedo 505.
Ex Epirotis Alexander 234. *Mcgistanis Addus* 292.
Exarmati 202.
Excalceatus 25.
Excedere Italiam 63.
Excidere copias 21. *vaginae* 467.
Excipere aliquem 107. *contulit* 31. *pro significatione tristi* 137. *vulnus* 467.
Excitare ignem 239. & **Excire vigilas** 382, 383.
Excludere hostes 61.
Excutere ignem 139. *papaverum capita* 14. *tela* 184.
Exempla auctoris transposita 285, 288.
Exercere in trisemem remiges 485.
Exercitus & exercitatus 153.
Exercitator disciplina 441.
Exercitus victor 171.
Existimatio 231.
Expediti velites 195.
Explicare ordinem captivorum ab utroque latere 45.
Explicita phalanx 162.
Explicitum 188.
Exprimere alicui 324.

Exserere & exsertare humeros 146.
Exsolvi promissio 498.
Exspectabatur 353.
Exstruere cornu militibus 176.
Extrahere dies 80. *tempus* 24.

F.

Fabius Rullianus vel Rullus 434.
Facere castra 85. *hostia* 504. *propter viam ibid.* *ignes* 239. *militem* 407.
Facta seditio 455.
Facto inpetu 70. *quo* 284.
Facie qua 305.
Falcatae Gallorum quadrigae 200.
Fatigatio eorum 169.
Ferax elephantis vel elephantorum 484.
Fert opinio 141.
Fibulae ferreae in sagis 483.
Fidenae 227.
Fidere pervicacia 196.
Fides hostis parva 251. *injuriarum* 331.
Fidelis 499.
Filiis pro filiabus 442.
Fingere dolum 483.
Firmissimi milites 177.
Firmum 422.
Fluvii auras emittunt 167.
Fontejus (T.) Capito 71.
Formare aliquem 259.
Frangere hostem 486. *perviciam* 291.
Frequens urbis pars 354.
Frontinus bis eadem exempla enarrat 71, 116, 122.
Frontini aetas 451. *latus* 22, 23, 112, 124, 134, 167, 175, 195, 217, 222, 232, 281, 293, 325, 330, 335, 347, 376, 390, 414, 435, 439, 441, 442, 446, 464, 489, 493. *in eo ordo exemplorum perturbatur* 40.
Fricare 100.
Frustrari Samnitas 74.
Frustratus passiv. *ibid.*
Fugam simulare 261.
Fulgur armorum 186.
Fulvius (Cn.) confors Censoris senatu morus 429. *Pactinus* 429. *Nobilior* 89.
Fundare aciem 179.
Funera domestica 40.
Funeribus ornare sepulcra 136.

Curra bellorum 254.
Furfi percutere 431.
Fusus acie 310.

G.

Gabini 13.
Galeicula 492.
Galericulus *ibid.*
Gallorum falcatae quadrigae 226.
Gannicus 219.
Gelo 131.
Generale nomen in eodem casu,
quo partes ejus ponuntur 96.
Generis mutatio 387.
Genitivus pluralis nominis gen-
tilis pro nominativo; ut *Peri-
cles Atheniensium* 360.
Gentilia nomina ante prænomi-
na aliquando posita 157.
Gerere rem 122.
Germani & Romani *comm.* 273.
Germanicus Domitianus 450.
Gerundium in *am* an *cum* femi.
Gen. jungatur 345.
Gippa 98.
Gladio stricto stare in principis,
ignominiosum erat 425.
Glandi inscriptae litterae 381.
Glossae supposititiae in Frontino
476.
Graecinus 253.
Gratia magnificentiae 303.
Gravari incommoda 372.
Gravis cibo 238.
Gregalis & gregarius 426, 429.

H.

Habenas retorquere 411.
Habeo necesse trajicere *vul-
go sine rō necesse* 60. transeun-
dum, non transire 45.
Habere *quid* 445.
Habita occulte classis 370.
Habitare anguste 412.
Hannibal Gisconis filius Roma-
nos sub jugum misit 418.
Hannones multi 175.
Himera 346.
Hinnitus 498.
Hirtius 380.
Hirtulejus 66.
Hispani bellatores 175.
Honor verborum 389.
Hordeum militi datum *quando*
423.
Hostile bellum 40.

L.

Ibi 118.
Iccius (P.) vel Itius 420.
Id animi 458. loci 209.
Idem 286.
Igni 238.
Ilargetes 494.
Illa 46, 243, 361.
Illyrii 234.
Imbres pati 404.
Impero tibi facere 409.
Immorari alicui rei 372.
In Achaiam 216. conspectum e-
se 139. conspectum & conspe-
ctu adducere 115. adjutoriam
exire 235. cives coalescit con-
cordia 118. habitum suborna-
ri 226. Hispaniam pro *intra* 32,
169. Italiam versus 55. prover-
bium trahere 470. transitum
compellere 97. triremem exer-
cere remiges 485. Troezena e-
mittere 39. auxilio 185. gladio
288. habitu 324. inpectu violen-
tus 153. itinere 34, 267. ma-
gistratu esse 464. Mantinia 373.
proximo 366. radice montis via
246. remotissimo 254. tempo-
re 11. virtute servare exerci-
tum 75.
Incautus succedere 393.
Incedit ex sententia 250.
Incendiis esse alimenta 249.
Incensus agger 427.
Inclinata res 277.
Incommoda 168.
Incursum equitum 411.
Indidem 218.
Inductus similitudine 403.
Industria 58, 397.
Inexercitatus 153.
Infectum vinum 236.
Infigere averfam partem jumen-
to 378.
Infra in campos 17.
Infractus inpectus 279.
Infrequens legio 438.
Insula ex hasta dependens 136.
Insulcire litteras in averfam par-
tem 378.
Ingauni Ligures 394.
Inibi 62.
Initio 108.
Initum proelium 141.
Inminens castris collis 217.
Inmittere 170. barbaram 457.

Innu-

I N D E X . III.

Innumerus equitatus 186.
Inopinans 321.
Inopinatus *active & passive* 321.
Inopinata vis 345.
Inoriens dies 145.
Inpedita 209.
Impedimenta interfecta 154.
Impetu evadere 7.
Implorare ad auxilium 376.
Inponere castra 62.
Inquietatus 247.
Insequi consilium 277.
Insequi hostes 244.
Insecta hostibus loca 9, 43, 258.
Insidiosa expeditio 436.
Insperata classis 362.
Instare *quid* 477. cedenti 199.
Instaturus 276.
Instituit facere & fieri 161. pau-
 cos adparere 327. convivium 388.
Instruere scientiam 2.
Instructura 199.
Insuere litteras 377.
Intentus proelio 398.
Interceptus 498.
Interfluere fines 378.
Interlucere 195.
Interseptus aditus 70.
Intervertere rationes 391.
Intibili *vel* Intibilis 175.
Intra noctem 296.
Inventus portum 370.
Invitare hostem 268.
Iones 35.
Isauro 346.
Ita factum est 38.
Italia & provinciae 451.
Itinera magna 49.
Iactus 377.
Iaculari *passive* 481.
Iapydes & Japyges *conf.* 248.
Iubellius Decius 433.
Iubeo cum *Inf.* *activo* 387.
Iubet admoveri & praeferre 226.
 erigere & agi & similia 269,
 492. consistere ordinibus, non
 omnibus 436.
Iunctae campis paludes 231.
Iungere pontem 18.
Ius dicere 463.
Iusjurandum *quid* 406.
Iustum proelium 142.

K.

Kάλα 211.
 κλίπτεν τὴν νῆα. 254.

Laberius 74.
Laborum usus 188.
Lacertapus 31.
Lacones fortissimi 186.
Laelius (Decimus) 257.
Laevinus 220.
Larvarus 252.
Latitudo in acie & agmine diver-
 sae significationis 205.
Latores 408.
Laxius *vel* latius hospitium 412.
Legationem mittere 27.
Legere oram maris 50.
Leges Romanae 453.
Legio constitit x cohortibus 90.
Legionarii *qui* 179.
Lepines 235.
Levius animadvertere 416.
Leutychidas 124.
Liberare flumen 62, 490, 491.
Librare aquam, librator, libra-
 mentum 491.
Licentiora convivia 15.
Liceri & licitari *conf.* 400.
Ligna acerba 367.
Limites agere 42.
Liparae 427.
Litana silva 93.
Livius, arcis Tarentinae praefe-
 ctus 332, 394.
Locare in cornu 206. in subsidiis
 203.
Loco cedere 413.
Longior ordo 474.
Luca & Luna *conf.* 323.
Luceria 426.
Ludificatio 229.
Luna 323.
Lunata acies 180.

M.

Maga 128.
Magna vis telorum 230. iti-
 nera 49.
Magnificentia armorum 495. mul-
 tiplex 303.
Maluentum 414.
Mandragorae vis 236.
Mandro 334.
Manicae, manus ferreae 209.
Manius, seu M'. Curius 104.
Manlius Imperiosus 435.
Mantinia 373.
Marcellus (M.) Claudius 388, 455.
Marcus (L.) 272, 296. Rex 38.

I N D E X . III.

Martha Saga ex Syria 128.
 Massyli Libyes nocte pugnant 156.
 Mater terra 134.
 Materia & materiae 60, 61.
 Maturare iter 93.
 Media urbs dividitur flumine 348.
 Meditari castra *quid* 183.
 Megisthanes 292.
 Melanthus 266.
 Μελαρῶν 183.
 Melius 463.
 Memmius (C.) 405.
 Memno Rhodius 240.
 Mensuram agere 43.
 Mentiri fugam 369.
 Merere in ordine 413.
 Metari castra 184.
 Metellus (Q.) Macedonicus 347.
 Miles & limes *conf.* 43. *pro* mili-
 tibus, cum adjecto nomine plu-
 ralis numeri 176. milites *qui*
 357. in castris faciebant te-
 stamenta 421. arma & cibum
 gerebant 409. de peditibus 187,
 264. militibus non licebat e-
 dere nisi assam elixamve car-
 nem 406.
 Millia superati sunt 443.
 Minatius *vel* Munatius Flaccus
 tesseras a vigilibus accipit 382.
 Mindarus 268.
 Minor 50 annos *vel* annis natus
vel natu 412.
 M. Minucius Thermus 110. (Q.)
 Thermus 76.
 Minutum veru 447.
 Missiones tres 432.
 Missus ire 106.
 Mittere principia 251, 252.
 Modorum variatio 318.
 Modus agri 448. vini 236.
 Moliri fugam 19. inbelles 241.
 Mons *de quovis acervo magno* 168.
 Montuolus 111.
 Monyebia 65, 66.
 Morari victoriam 209. *passive* 90.
 More pecorum caesis captivis 81.
 Mortis frater & imago, *semanus*
 375, 376. mortem adipisci
 465.
 Motus flammae 88.
 Movere castra 26. senatu 429.
 Mulucha 355.
 Mummii abstinentia 452.
 Munire & dare viam 483.

οἱ Μύες 442.
 Muta animalia 108. *muti adfe-*
ctus, questus, mutae voces &c.
 92.
 Mutilus 79.
 Myrina 465.
 Myronides 486.

N.

Nactus tempus 359.
 Naevius *vel* Navius (Q.) 492.
 Navis turrigera 363.
 Nautici & milites 481.
 Nautius Spurius 211.
 Nequam tibi semper eris 401.
 Nestii 299.
 Nico 333.
 Nisi *pro* non nisi 400.
 Nisus 356, 357.
 Nomen Romanum 29.
 Nominativus in *a* factus ex ac-
 cusativo Graecae terminationis
 181.
 Notabiliter 405, 406.
 Nubes avium 168. *de sagittarum*
multitudine 462.
 Nubilis virgo 301.
 Numidae regunt equos virga si-
 ne freno 77.
 Numeri singul. in plural. & con-
 tra permutatio 51, 84, 151.
 Nunc quum maxime 292.
 Nuntius ad aliquem 24.

O.

O Latium ex Graeco *av* 171.
 Ob hoc 91, 353.
 Obarare locum 285.
 Obligare religione 501.
 Obrutae naves 506.
 Obscurare strepitum 355.
 Obsequi conditionibus 483.
 j. Obsequens, libertus gentis Ju-
 liae 482.
 Occupari adverso sole & vento
 169. occupatum collem 73.
 Ocissime 111.
 Octavius (Cn.) Tribunus mili-
 tum ad Cannas 458.
 Odor camelorum 223.
 Offundere speciem 214.
 Olcabas *vel* Olrhacus 250.
 Oleo fovere membra 245.
 Omissus alveus 17.

Omiss-

I N D E X III.

Omissis omnibus 57.

Onion 247.

Onustus praeda 44.

Ope sustentari 338.

Opera urbis 323.

Operas edere 115.

Operari sacro 504.

Opima spolia 456.

Opinari 23.

Opinio *ibid.*

Ordo longus 474.

Ordines primi 120, 459.

Opusculum quid 27.

Ornamenta templi 130.

Otracilius Coa. *quis* 391, 418.

P.

Paches 483.

Pactius, *an* P. Iecius 420.

Pageni 249.

Palaepharsalus 204, 205.

Palmerius (Janus Mellerus) Argentinae pestilentia extinctus 147.

Pammenes 177.

Panormita 393.

Papirius Consul 210.

Papus AEmilius 33.

Parmula 492.

Pars & porta *conf.* 274, 355. iumenti averfa 378. partium victoria 125.

Parta fides hostis 251.

Patentes campi 17.

Patet via ad consilia 31.

Pati imbres 404.

Patrata victoria 121.

Pedes *pro* peditatus 171.

Pedestri cursu contendere 472.

Pelli & tolli *comm.* 282.

Peloponnesius 68, 363.

Penetratum oppidum 361.

Per in compositione angust significationem 375.

Per & propter comm. 197. causam venandi 333. haec 79. singula vellere 116.

Perculsi *prae* pulvere 212.

Percutere fossam 67, 396.

Perducere & producere *comm.* 25. in insidias 268.

Perferre 224.

Perfugere & profugere *conf.* 89, 334.

Periculum conjuratorum 112.

Permittere sibi &

Perperna 259.

Perrumpere & prorumpere *conf.* 72. aciem 287.

Perles 174.

Perlen 200.

Persecutus *passive* 295.

Persequi singula 5.

Perficum bellum 285.

Perfida nomen. & *acomfat.* 181.

Perficere vires 28.

Pervicacia 196.

Pervigilatum 375.

Pes castrorum 449.

Petere amicitiam 453.

Petius Sulpicius 217.

Petili 467.

Phalanx & phalanga 162.

Pharnaenus 15.

Pharnapates 263.

Phormio 371.

Piraeus 132.

Pium beneficium 453.

Platsea 125.

Pludere 133.

Plumbo scriptae litterae 380.

Poenae a militibus exigebantur in principiis castrorum 416.

Pollux & Castor 125. *pro* utroque Dioscuro 126. Pollucis *ibid.*

Pompeius Magni pater 399.

Pomptinus (C.) 219.

Pomptinus ager 272.

Popillius Laenas 399.

Populonia & Poplonia 33.

Porfena 313.

Porta & pars *conf.* 274, 355. portis omnibus eruptio facta 394.

Possam facere *pro* facio 100.

Postera dies 296.

Postignani 197.

Potiri civitatem 345. victoriam 286.

Prae pulvere 212.

*Prae*bere speciem 185.

*Prae*cucurrisset 303.

*Prae*dicta via 85. incommoda 149.

*Prae*divinare 265.

*Prae*ducere fossam 67.

*Prae*fectus cohortis 424.

*Prae*fixi foribus 471.

*Prae*fluere 170.

*Prae*fringere spicula 202.

*Prae*latus locus 232.

*Prae*latus flumen 97.

*Prae*locutio 318.

R. 5

Prae-

T N D E X I N .

Praemalle 471.
Praecipitare 441.
Praepeditus 398.
Praepositio verbo loco nominis juncta 386.
Praesens tempus pro praeterito 120, 336.
Praesidio esse, tenere 216.
Praestare aliquem 440. se claudendum 84.
Praestituta dies 32.
Praestringere 156.
Praetendere 187, 204.
Praeter castra 19.
Praetexere latus captivis 44.
Premere fossam 67.
Primi ordines 120.
Primo sine *pro* dein 77.
Prinasus 351.
Principia 416. *missa* 251, 252.
Pro angustis dirigere aciem 215.
Procedunt *aera* 421.
Proclivum & procliva 163, 164.
Proconsul 83.
Procucurrit 221, 261, 288, 368.
Prodere exercitum 266.
Producere & perducere *comm.* 227. in locum iniquum 25.
Proflare auras 167.
Profligare hostem 149, 150.
Profligata cornua 181.
Profunda silvarum 42.
Prohibere multa & multis 461. prohiberi transitu 91.
Promittere barbarum 457.
Promissum 498.
Properare *active* 93.
Propere dimittere 278.
Propter & per *comm.* 197. flumen 206.
Propugnare 462.
Prosequi & persequi *conf. s. com-*
meatu 271.
Prosiluit 222, 289.
Proterere pedites 165. renata 335.
Protritus 165.
Proturbare pedites *ibid.*
Providentia 4.
Provinciae & Italia 451.
Publice dotare 446.
Pulvis haec 486.
Pulveres 168.
Pyrrhus, summus Imperator 202. docuit melius castra metari 414.

Pyrrhi expeditio adversus Spartanos 442.
Pythaeas 449.

Q.

Quamplures 308. **quamplur**
 359.
Qui pro ut 52.
Quinctius (T.) Cincinnatus 285.
Quid, id animi 458.
Quo 28. *destinaverat* 46. *facto* 214.
Quum maxime 292, 373, 455.

R.

Rapax fluvius 91.
Rapere transitum 51, 52. *rap*
equis 201.
Rapiditas fluvii 91.
Rates 97.
Recidere 409.
Recolligere se 466.
Rediebant 256.
Religare navem navis puppe 56.
Reliqua victoriae 343.
Reliquiae 385. *partium* 283. *exercitus* 290, 296.
Repraesentare 120.
Requirere de causa 371.
Res inclinata 277. *res gerere*
 222.
Rescindere aera 438.
Resonare 214.
Respondere ad interrogatum 5.
Responsum 14.
Retorquere armaturam levem *ro-*
habenas 411.
Retro dimittere 278.
Revellere portas 314.
Revertit 374.
Rex cognomen Marci 391.
Rhegium 55.
Rhodanus vel Rhodinus Hamil-
car 30.
Rhyndacus amnis 395.
Rigefacere 244.
Robur legionum 179.
Rogari sacramento 407.
Romani & Germani *comm.* 273.
 non pugnabant festis quibus-
 dam diebus 159.
Rufus cognomen non in gente Mar-
cia 220.
Rullianus vel Rullus Fabius 213,
 431, 434.
Rumor ad eos falsus 24.

Rum-

I N D E X III.

Rumpere imperium 117. **pontem** 274.
Rutilius (P.) 413.

S.

Sabini 284, 287.
Sabura 266.
Sacramentum *quid* & *sacramen-*
to rogari 406, 407.
Sagulum 483. *sagulo* regi 448.
Salaminiae angustiae 173.
Salapia & Salpia 501.
Salmasius male reprehendit *Frontinum* & *Livium* 190. &c.
Samii 328.
Samnitas 210.
Sane 328. *unde* *Sanii* 331.
Sarcinatus 255.
Sarmenta a tergo religare 485.
Sationes 335.
Satisfacere alicui 114.
Saturni die non pugnabant *Jndaci* 159.
Scaurus (M.) 413. *M. Scauri* libri 449.
Scindere vallum 397.
Sciolus 379.
Scipio L. Cornelius 359.
Scipionis acies quae 190. &c. *continentia* 301.
Scipione castigare 13.
Scordisci 214.
Scorpio 44.
Scrobs *fem. gen.* 306.
Sculptenna amnis 380, 384.
Scuta viminea 98.
Sebum & sebum 225.
Secordia 330, 404.
Sectari pecuniam 312.
Secus virile 123.
Sedulitas nostra 5.
Segestanus portus 64.
Segestani 367.
Segobrigenses 368.
Segovienses 470.
Sempronius (P.) Sophus 133.
Sentinas 102.
Sepulcra orantur funeribus 136.
Sequestres pacis naves 58.
Sertorii *sollers disciplina* & *ejus*
equitatus 307, 308.
Servilius Priscus 287.
Servilii, Varia & Glaucias 454.
Sera epistolas ad collum colum-
bae religare 381.

Setinus 422.
Sidus 138.
Signum *profectionis classicae* *di-*
tum *ter.* 430. *signa & arma in*
hostem jecerunt saepe veteres
 284, 285.
Silva Litana 93.
Simul esset 187.
Simulare fugam 261.
Sine fine 314.
Siris 42.
Sollers disciplina 307.
Somnus *moris* *imago & fract*
 375, 376.
Sonantia juga 214.
Sopor 236.
Sofistratus 329.
Spartatae 442.
Spargere aurum 311.
Speciem praebere 185.
Spe sustentari 338.
Speculatum 88.
Sperare 47, 362.
Spolia opima 456.
Statilius Marfus 499.
Stativorum fides 315.
Statorius (L.) 13.
Stimulari spe 393.
Storea 446.
Strategemata & Strategematica
 3. *Strategematicon exempla*
 402. *Strategematicon genus*
 129.
Strigosus equus 36.
Structura 199.
Studiosus 2.
Sub discessum & su 354. *occe-*
sum & occasu 67, 68.
Sub quibus 20.
Subitus evasit 58. *exercitus* 53.
Subfugere 93.
Sublites 69.
Sublimes fossae 69.
Submittere ad aliquem 344. *bar-*
bam 457.
Subornari in habitum 226.
Subrigere malos 353.
Subsequi eâ 313.
Succedere 77.
Sudines 130.
Suenda 327.
Suesserani 365.
Sulpicius (C.) Gallus 137, 138.
Summa belli 439.
Summum 356.
Superare flumen 62.

Super-

I N D E X III.

Supervenire & subvenire comm.

16. alicui 269, 385.

Suspectantes 267.

Suspectio 105.

Sustentare 149.

Sustinere *sine casu* 152. *vitam & victum & victu* 385.

Sutrium 103. & **Sutrimi** 228.

Συγχέσθαι 137.

Synthesis 206, 387, 432, 443, 479, 506.

Syracensius 110, 131.

T.

Tabulamentum 96.

Tacda 225.

Tamen 13, 14, 79.

Tarentini molles 203.

Tarquitius 253.

Tectorium 337.

Tendere extra vallum. 416, 417.

Teneo te 134.

Tenere se 229. *viam* 51.

Teneri praesidio 344.

Ter datum signum 430.

Terminationes Graecas amat *Frontinus* 162. & *saepa*.

Terra mater 134.

Terreus 428.

Testamenta faciebant milites in castris 421.

Tetrachoritae 299.

Theagenes vari 410.

Theognides vari *ibid.*

Tigranocerta 157.

Timarchus 328.

Tiro exercitus 37.

Tisamenus 34.

Tissaphernae 111.

Titius (C.) 423, 424.

Tolerare liberos 445.

Tollere clamorem 360. **Tolli & pelli comm.** 222. *quid* 430.

Tomyris 230.

Trachinius Ephialtes 172.

Trahere in proverbium 410.

Transiit in classem 481.

Transire 392, 427. *diem* 444. *silvam* 94.

Transitu prohiberi 91.

Transmittere 427.

Trepidare circa claustra 332.

Trinassum castellum 351.

Troezen 39.

Tryphon 311.

Tubi aquarum 349.

Tum dentum 80. *quam maxime* 292.

Tumigera navis 363.

Tutus est se 309.

V.

Vacare ad coenam 447.

Vaccaci 496.

Vacua defensoribus urbs 342.

Vado quaerere aditus 54.

Vagari effuse 326.

Vaginae interiora inscribere 31.

Validissimae cohortes 180.

Vallum hostile 40.

Vallo altiore castra 397.

Varinius (P.) Glaber 83.

Vasa conclamari 108.

Vastare hostem 92.

Vesti equis 201.

Vel pro saltem 189, 456.

Velites & levis armatura 179.

Velius 394.

Vellere caudam 116.

Venatio 377.

Venire in ditionem 339.

Ventidius 166.

Verberari imbribus 158.

Verborum honor 389.

Vertex pulveris 168.

Verti quid 269, 506.

Veru aereum & minutum 44, 506.

Vestigia frumenti 387.

Vestis, militaris fortitudinis praemium 459.

Vesuvius 81, 82.

Veteranus exercitus 37.

Vexatio trajiciendi 48.

Via patet ad consilia 31.

Vibrare lanceas 146.

Victor exercitus 171.

Victu sustentare 385.

Vimen silvestre 82.

Vir quid 444.

Virile secus 123.

Vis magna telorum 230. *vi vallum detrahere* 397. *vires Romanae* 478.

Virginus & Verginius 151.

Virgo nubilis 301.

Virgultae silvae 224.

Viriathus ex latrone dux Lusitanorum 232, 470.

Vitiatio aquarum 319.

Vocare ad coenam 447. *concordiam* 320.

vol.

I N D E X I I I .

Volcanus 167, 383. annis de ven-
tus 167.

U dativus quartae declinationis
antiquus 223.

Ubi 35, 136.

Ubi 304.

Ubi se ab aliquo 392.

Ultima impedimenta 29.

Unellus populus 399.

Uspii 304.

Ufus laborum 398.

Ufu admitti 252.

Ut erat 425. ex via 36.

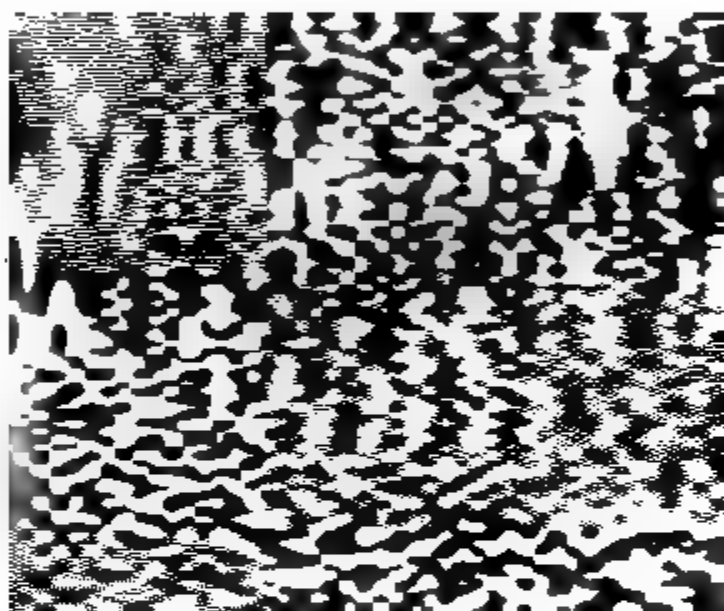
Uxobique 297.

X.

Xanthippus 174.

Z.

Zopyrus 331.

I N D E X IV, A U C T O R U M,

Qui in Notis emendantur, vel illustrantur.

A.

Ammianus Marcellinus pag. 203,
303.
Ampelius 161.
Appianus 16, 78, 83, 263, 315, 332.
Apulejus 164, 309, 383, 456.
Arrianus 350.
Aurelius Victor 11, 21, 26, 302,
353, 394, 452, 499.

C.

Caesar 28, 59, 104, 109, 114, 115,
154, 165, 175, 181, 198, 269,
270, 308, 326, 339, 354, 360, 385,
397, 428, 433, 499.
Censorinus 504.
Cicero 153.
Columella 96, 101. *bis*.
Curtius 28, 49, 55, 103, 114, 154,
172, 200, 214, 234, 355, 378 *bis*.
382, 383 *bis*. 393, 473, 506.

D.

Dio Cassius 15, 186, 219, 380.
Diogenes Laërtius 161.
Dionysius Halycarn. 119, 284.

E.

Eutropius 157, 204.

F.

Florus 14, 21, 30, 82, 125, 156,
175, 202, 226, 243, 316, 346,
347, 355, 359, 370, 401.

G.

Gellius 74, 172, 303, 434, 453, 473.
Glossae 181, 252.

H.

Hirtius 57, 73, 114, 141, 164, 177,
204, 278, 306, 411.

Horatius 149, 186.
Hyginus 491.

I.

Joannes Evangelista 28.
Joannes Saresberienfis 301, 304,
400, & seqq. 445, 446, 448, 451.
Justinus 30, 38, 57, 91, 101, 114,
132, 230, 235, 259, 270, 286,
342, 467.

L.

Laetantius 4, 70, 96, 104, 196,
214, 266, 286, 326, 343.
Livius 70, 78, 137, 148, 167, 175,
210, 224, 270, 296, 302, 330, 343,
429, 434, 453.
Lucanus 47, 49, 85, 92 *bis*. 174,
180, 205, 251, 269, 306, 347, 356,
451, 474.
Lucretius 387.

M.

Macrobius 153.
Manilius 49.
Martialis 84, 208.
Minaucius Felix 412.

N.

Nepos 25 *bis*. 39, 91, 272, 301,
318, 341, 360, 370, 412, 451,
497, 506.
Nummi antiqui 96, 151.

O.

Oblequens 92, 373.
Onofander 180.
Orosius 175, 219, 397.
Ovidius 231.

P.

Petronius 139, 378, 472.
Phaedrus 270.

I N D E X IV.

Plinius 31.	Strabo 468.
Plutarchus 226, 250, 253, 261, 262, 315, 499.	Suetonius 104, 162.
Polyacnus 31, 85, 123, 130, 127, 410.	T.
Q.	Tacitus 145, 154, 420.
Quintilianus 484.	Terentius 189, 301.
R.	Theodoretus 161.
Rufus Festus 157.	Thucydides 362.
S.	Tibullus 61, 202.
Salustius 149, 288, 357.	V.
Scholiasies Theocriti 56.	Valerius Maximus 235, 287, 302, 428, 429, 433, 445, 462, 464, 465, 473, 498.
Scylax 161.	Varrō 428.
Seneca 49, 270, 430.	Vegetius 67, 86, 96, 101, 105, 108, 141, 158 bis. 188, 195, 198, 223, 253, 306, 419.
Stattius 5, 50, 92, 108, 239, 321, 469, 475.	Vibius Sequester 81.
	Virgilius 79, 428.

F I N I S.

